

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Højesteretstidende

96. ARGANG

*Udgivet af
Højesterets protokolsekretærer*

HØJESTERETSÅRET
1952

G. E. C. GADS FORLAG . KØBENHAVN

1953

NAVNEREGISTER

Civile sager.

Aabirk, Svend, fabrikant	630	Andersen, Sigvald, hestehandler	616
Aalborg byråd	376	Andersen, Viggo, smedemester	174
Aarhus Dampmølle	453	Andersen, Villh. Zichau, graver	898
Aarhus Discontobank A/S	229	Andersen, Villy, direktør	647
Ahlefeldt-Laurvig, Irene, grev- inde	321	Andersson, Alfr., & O. Søren- sen, firma	105
Ahlefeldt-Laurvig, Kaj B., lens- greve	403	Ankerskov, C., grosserer	478
Albertsen, Vilhelm & Co., A/S	686	Arbejdernes Andelboligforening	565
Aller, Ragna, frøken	161	Arbejdsmandenes Arbejdslø- hedskasse, Søllested afdeling .	936
Amtssammenslutningen af Hånd- værkere i Vejle amt	76	Arvesen, Arve	270
Andersen, Agnes Gudrun	373	„Asmi“, Handels- og Industri- aktieselskab i likvidation . . .	206
Andersen, Angelo, restauratør . .	605	Auto-Lloyd A/S	487
Andersen, Anna J., boet efter	664	Axel, Paul Erik, grosserer	1106
Andersen, Carl Evald, repræsen- tant	1044		
Andersen, Ejgil Veng	725	Barfoed, Joh., sagfører	856
Andersen, Ellen, fru	731	Bech, Christian, husejer	157
Andersen, Gravers, forlægger . 4,	11	Bendixen, Carl, vognmand . .	847
Andersen, Henry bjergningsen- treprenør	977	Bentzien, Gustav, gørtlemester	657
Andersen, Johannes Kristian . .	373	Bergholm, Chr., grosserer	356
Andersen, Johs., grosserer	634	Bertelsen, Ella, boet efter	664
Andersen, Kaj, hotelejer	672	Birch-Sørensen, Axel, forfatter .	774
Andersen, Otto, gartner	789	Bloch, K. V., antikvarboghandler	997
Andersen, Otto, brændselhand- ler	664	Boel, J., fabrikant	964
Andersen, P. Beier, fabrikant . .	442	Bohnstedt-Petersen, Chr., direk- tør	634
Andersen, Peter Bøje, arbejds- mand	765	Boliganvisningsudvalget for Hvid- ovre kommune	647
Andersen, Peter Erwin, konsul	598	Borggaard, Mads K., cigarhand- ler	545
Andersen, Svend A., landsrets- sagfører	843	Brandt, Gunnar, flhv. overassi- stent	1077
Andersen, Svend Alfred, vogn- mand	395	Bugge, O., mekaniker	384
Andersen, Svend Birger	598	Buhl, Betty, dødsboet efter . .	172
Andersen, Sigurd, dødsboet efter	598	Buhl, Peter E., landsrettsagfører	1037

Bukh, Peder Mortensen, landmand	174	Daugaard, Franz Kreuzfeld, korrespondent	282
Bundgaard, Holger, gårdejer ..	908	Daugaard, Helene Margrethe, fru	282
Bøytler, Dagny Voldborg, enkefru	840	Demant, H. M., overretssagfører	577
Christensen, Aksel, musiker ..	424	Departementet for told- og forbrugsafgifter	828
Christensen, Anker, konditor ..	808	Det danske Sagførersamfund ..	350
Christensen, Bernhard, direktør	413	Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni, A/S	311
Christensen, Carl-Johan, arkitekt	458	Dessau, Olaf, direktør	1117
Christensen, Carlo Schou, ejendomshandler	1069	Didrichsen, C. Broch, forpagter	765
Christensens, Iver, vobinderi, firma	432	Dohn, Niels Peter Christian, gårdejer	40
Christensen, Jenny, fru	761	Dolang, Rosa, fru	647
Christensen, Johs. Wartau	147	Edwards & Rasmussen, firma ..	649
Christensen, Laust Marinus Sloth, salgschauffør	968	Egenfeldt, S., husejer	29
Christensen, Magnus, vobinder	432	Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev	808
Christensen, Margrethe, frøken	266	Engemann, Martin, købmand ..	873
Christensen, Peder, proprietær .	435	Epidemisygehuset, Odense	120
Christensen, Peter, autoforhandler	260	Eppers, Bernt, grosserer	1051
Christensen, Th., tankjer	847	Eppers, Rexi, grosserer	1051
Christensen, Wanda, fru	424	Erntoft, Valdemar, landsretssagfører	223
Christiansen, Ejler, depotejer ..	669	Europæisk Manufaktur Import	418
Christiansen, Henry, gårdejer ..	822	Favrskov Handelsmagasin, A/S .	630
Clausen, E., godsejer	761	Fenger, C. G. R., ekspeditionssekretær	81
„Codan“, forsikringselskab, a/s	863	Finansministeriet 98, 196, 350, 524, 545, 657, 682,	1001
Dalby Brugsforening	753	Foder, Leif og Egon	24
Dancommerce A/S i likvidation	1117	Folkebanken for København og Frederiksberg, A/S	719
Danebroge a/s, livsforsikringselskab	185	Folsach, Esbern von, godsejer ..	902
Danmarks Nationalbank	584	Forchhammer, Viggo, arkitekt .	81
Dannisøe, Arne Roar, repræsentant	267	Foreningen af Ansvarsforsikringselskaber til Overtagelse af Forsikringer for Automobile, der udlejes uden Fører til Personbefordring	932
Dannisøe, Petra Thomsen, fru	267	Forsvarsministeriet	1044, 1095
Dansk Andels-Cementfabrik ...	607	Frederiksberg birks skifteret ...	598
Dansk Auto Værktøjsfabrik ..	964	Frederiksen, C. M., købmand .	745
Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund	4, 11, 594	Fyens Stifts Sparekasse	856
Dansk Krigsøforsikring for Varer	1122		
Dansk Lokomotivmandsforening	660		
Dansk Tekstilarbejder Forbund .	137		
Dau, Holger, automobilforhandler	358		

Gaard, Margit, fru	1044	Heller, Aage Georg, murer- mester	461
Gaard, Vibeke	1044	Hemmingsen, Kamma, restaura- tør	605
Galster, Jon	385	Henriksen, J. M., entreprenør . .	392
Gautier, Hertha Ingrid	376	Holm, Valdemar, gårdejer	771
Generaldirektoratet for de dan- ske Statsbaner	165	Hoppe, Edith Boel Ingeborg . .	571
Genkel & Co., Ernst, firma	296	Hoppe, Jørgen Ulrik, direktør . .	571
Giersing, Franz, landsretssagfører	780	Hovedstadens Brugforening . . .	594
Gjaldbæk, Hilbert, husejer	707	Hygum, W., slagter	616
Gottlob, K., professor	81		
Grandt, Birger, prokurist	337		
Grossmann, Elsa, fru	105		
Guldager, Alfred, ingeniør	811	Idun, forsikrings-aktieselskabet .	172
Gunnlaugsson, Christian, mur- arbejdsmand	461	Ingerslev, Frederik Overbye, pianist	619
Gysen, Marinus, søfyrbøder	128	Ingvorsen, Svend Ingvors kon- kursbo	418
		Indenrigs- og Boligministeriet .	376
		Isager, Elisabeth, enkefru	727
Haaning, Kirsten Elisabeth	902	Iversen, Christen, forpagter . . .	895
Hansen, Carl Brink, vinkyper . . .	356	Iversen, Iver, gårdejer	895
Hansen, E., & Joh. Jacobsen, firma	178	Iversen, Valdemar, ølhandler . .	789
Hansen, E. Winther	70		
Hansen, Emmy	24	Jacobsen, Edel Inge Sofie, fru	603
Hansen, G. Sikker	238	Jacobsen, Gunnar, direktør	49
Hansen, Hans A., fabrikant	1072	Jacobsen, Hansine, fru	157
Hansen, Harry, mekaniker	126	Jacobsen, Johs.	178
Hansen, Henny	19	Jacobsen, Laura, fru	664
Hansen, Holger, grosserer	55	Jacobsen, Poul Johan, fabrikant	603
Hansen, Ingeborg, enkefru	144	Jaque, Vagn Erik	1095
Hansen, Kaj, vognmand	311	Jensen, Adolph, grosserer	879
Hansen, Knudia Starup, fru	283	Jensen, Agnes Dam, hotellejerske	672
Hansen, Leo, ostefabrikant	358	Jensen, Børge, tarmhandler	892
Hansen, Margrethe Braarup	247	Jensen, C. P., skibsfører	977
Hansen, Orla, købmand	88	Jensen, Eva, fru	67
Hansen, Orla, købmand og hu- stru	843	Jensen, Gunnar, mejeriejer	1082
Hansen, P. E., gårdejer	466	Jensen, Halvor, fiskeskipper . . .	1001
Hansen, Svend O., fabrikant	449	Jensen, Hans, vognmand	67
Hansen, Thorvald, fhv. gårdejer	478	Jensen, Henry Malshau	594
Hansen, Valdemar, fabrikant	110	Jensen, I. E., entreprenør	822
Hansen, Viggo, snedkermester . . .	144	Jensen, Johanne Elisabeth, di- rektrice	641
Hardeshøj-Ballebro Færgefart, I/S	24	Jensen, Johs., husejer	535
Hasle, Henning, højsteretssag- fører	81	Jensen, Marie, f. Sandahl, enke- fru	867
„Heimdal“, Dampskibsselskabet, A/S	1122	Jensen, N. C., repræsentant	4
Heise, Frithiof, handelsgartner . .	223	Jensen, Niels Peder, købmand	1001
		Jensen, Peder, gårdejer	680

Jensen, Thomas, frugthandler ..	974	Landbrugsministeriet	403, 453
Jespersen, Christian Marius ..	70	Lauridsen, Jens, vognmand....	188
Jessen, H., A/S	1004	Lauridsen, Petra Elisabet, boet efter	188
Johansen, Alfred T., gårdejer og hustru Kristine	892	Larsen, Hans, lodsformand....	156
Johansen, Ernsts konkursbo ..	1004	Larsen, Knud, skibsreder.....	149
Johansen, Sigvard Thomas	260	Larsen, Robert, vodbinder	432
Johansen, Valdemar Søren Pe- ter, repræsentant	487	Lassen, Finn B., og Preben....	132
Jordfordelingssekretariatet	1126	Lauritzen, J., rederiet	584
Justesen, Jul., og Hubert, gros- serer	376	Lerche-Lerchenborg, Chr., lens- greve	196
Jørck, Astrid, fru	625	Leth, Einar Chr., politibetjent	241
Jørgensen, Ambrosius, snedker .	705	Liefergemeinschaft der Deut- schen Berufsgruppen in Nord- schleswig A/S i likvidation .	737
Jørgensen, Anton, traktorentre- prenør	165	Lissau, Carl	574
Jørgensen, E. Flügge, snedker- mester	535	Lloyds London	797
Jørgensen, Herdis, fru	902	Lohses Korset-Lager	1072
Jørgensen, Orla	705	London Company Underwriters	797
Kaaber, Niels, antikvarboghand- ler	997	Lorenzen, W. Hjort, bandagist	266
Kjærgaard, A., husejer	29	Lund, Harald, fængselsoverbe- tjent	777
Klinke, A., i likvidation, A/S	686	Lund, Henrik, sagfører	172
Klostergaard, Gunnar, civilin- geniør	697	Lund, Henry, vognmand	504
Knudsen, A., tandlæge	719	Lundberg, V. S., oversergent... 1095	
Knudsen, L. Dahl	470	Lygteskov, Robert, handelsgart- ner	223
Knudsen, Svend Alfred, arbejds- mand	936	Lærke, Laurits, gårdejer	771
Kofoed, Knud Harald, gørtler- mester	984	Læsø Uldspinderi, A/S	137
Kohlschen, Edel Vitalis	36	Løvenov, H. J., fabrikant	630
Konsortiet matr. nr. 1 bp, Bud- dinge	968	Løvbjerg, Paul, grosserer	449
Kornhandel, A/S	287	Madsen, Otto, gårdejer	408
Krigsforsikringen for danske skibe	797	Madsen, Carl, gårdejer	274
Kristensen, Aage, muremester .	110	Maglebrænde Andelsmejeri ...	466
Kristensen, Karl, læge	898	Malernes Fagforening i Køben- havn og Malernes Arbejdsløs- hedskasse i København	270
Krüger, I., A/S	811	Malva, firma	1117
Kyndby-Krogstrup kommune ..	956	Marion, R.	321
Kunst, E., overassistent	100	Marketendernes Landsforbund .	32
Københavns Amtsråd	193	Maskinfabrikken „Form-Tools“ A/S i likvidation	649
Københavns havn	218	Massey-Harris, A/S	680
Københavns kommune... 283, 1077		Melballe, Freivil, urmager og guldsmed	805
Københavns kommunes aften- skole	940	Mertz, Gaston	218
Køllmer, Alfred, restauratør....	605	Mikkelsen, Niels, direktør	413

Milandt, Olga	664	Olsen, Poul Gerrild	19
Mortensen, Marie Toni	36	Odden sogneråd	392
Moslund, Einar, vognmand	126		
Motory a/s, ejendomsselskab ..	81	Palsbøll, H., fabrikant, godsejer	956
Münster-Swendsen, overretssag-		Pedersen, Anton, fhv. gårdejer	873
fører	241	Pedersen, Chr., statsksam. ejen-	
Møller, A. P., rederi	24	domsmægler	1069
Møller, Ejvind, højesteretssagfø-		Pedersen, Else Stenbæk	185
rer	840	Pedersen, Hansine Christine ..	474
		Pedersen, Harald, og Thorvald,	
Neldam, Aage, hotelejer	619	fabrikant	950
Nelson, Ellysetty, fru	1084	Pedersen, Henry Siegfred Rein-	
Nielsen & Sønns Bogtrykkeri ..	523	holdt	474
Nielsen, Alf. V., jernbanefor-		Pedersen, Jens Peter Martin ..	91
mand	88	Pedersen, Marie Holma, fru ..	185
Nielsen, Axel, landbrugskandidat	968	Pedersen, N. M., revisor	1082
Nielsen, Erna Rita	314	Pedersen, Niels Martin, ejen-	
Nielsen, Ernst Arild	314	domshandler	974
Nielsen, G. Østerby	337	Pedersen, P. Chr., rutebilejer ..	708
Nielsen, Helge, overpolitibetjent	304	Petersen, Chr., grosserer	802
Nielsen, Henrik, grosserer	343	Petersen, Eigil, gårdejer	771
Nielsen, Herluf, gårdejer	580	Petersen, Niels Jacob Christian,	
Nielsen, I. C., ejendomshandler	727	bygmester	1044
Nielsen, Ivar, automobilmekani-		Petersen, L. Ib, husejer	206
ker	964	Petersen, L. Ib, grosserer	524
Nielsen, Jacob, bryggeriejer	188	Petersen, Lars Peter, gartner ..	314
Nielsen, Kaj	594	Petersen, Martin Chr.	830
Nielsen, Kaj, hotelejer	802	Petersen, Verner, fhv. depotejer	669
Nielsen, Kaj Christian	304	Petersen, Willy Lynggaard, mu-	
Nielsen, Kasper, gasværksarbejder	984	termester	565
Nielsen, Knud Valdemar	984	Politidirektøren i København ..	830
Nielsen, Louis, grosserer	853	Politimesteren for Viborg køb-	
Nielsen, Martha	442	stad m. v.	395
Nielsen, Olga Johanne	88	Pors, Viggo, politibetjent	304
Norden A/S, dampskibsselskab ..	95	Poulsen, P. Broholm, grosserer ..	523
Nordisk Læderfabrik, A/S	55		
Nordisk Plasterindustri, A/S ..	486	Qvick, P., murermester	149
Norn, V., arkitekt, kgl. bygnings-			
inspektør	1010	Randers Amts Vejvæsen	311
Novo Therapeutisk Laboratorium,		Randers Korn- og Foderstoffor-	
A/S	950	retning, A/S	682
Nørgaard, Elna, fru	577	Rasmussen, A. M., købmand ..	959
Nørgaard, H. C., antikvarbog-		Rasmussen, Anker, proprietær ..	260
handler	574	Rasmussen, Axel, statsaut. revi-	
Nørresundby vandværk	607	sor	625
		Rasmussen, C. O., ingeniør	649
Olsen, August Sigvald	234	Rasmussen, Erik, proprietær ..	435
Olsen, Axel, restauratør	605		

Rasmussen, N. Farsøe	879	Storm, Carl, proprietær	91
Rasmussen, P., redaktør	32, 49	Stigaard, Dorthé	1044
Rasmussen, Poul, ejendoms- handler	974	Strandvejen „Høve Pindal“, kon- sortiet	1084
Ravn, Jens Chr., gårdejer	908	Stubgaard, Erik, landsretssagfører	178
Revisionsudvalget for tyske be- talinger	950	Stæhr, S., købmand	959
Ribe Stifts Guldsmedforening	805	Super Service, A/S	863
Rigspolitichefen	128	Svanberg, Kjeld, kommunelærer	940
Ring sogns menighedsråd	1010	Sørensen, Aage, repræsentant	11
Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950 på statskassens vegne	274	Sørensen, Carl, hestehandlers konkursbo	883
Rislev Andelsmejeri	580	Sørensen, Johanne, frøken, og Sørensen, Marius, bagermester	1033
Rosenquist, Birgit, fru	1037	Sørensen, Leon, Viggo, Benny, Frio, Tage, Eigil Børge og Arvid Østergaard	188
Rosenquist, Elna Kamilla, og Oscar Valdemar, dødsboet ef- ter	1037	Sørensen, Poul Kjeldager, med- hjælper	932
Rosenvængehus, A/S	81	Sørensen, Wagner, automobil- forhandler	384
Rosted, Hans Elsner, grosserer	458	Tårs sogneråd	771
Ruff & søn, R., blikkenslager- firma	741	Tarps og Omegn's brugsforening 287, 296, 745, ...	753
Ruff, R. & W.	741	Tesch, Albert, fabrikant	161
Runge, W., slagtermester	229	Thinnesen, Evald, fiskeskipper	381
Saabye, Fritze, fru	81	Thriges, Thomas B., fond	98
Sand, Henry, driftsleder	486	„Tidens Kjoler“	641
Sandager, Richard	314	Tikøb kommune	408, 777
Sandahl, Maren Kathrine, f. Mad- sen	867	Tinglysningdommeren i Rougsø m. fl. herreder	40
Scando, maskinfabrikken	630	Troelstrup, Anton	630
Scheel, Mogens, træhandler	178	Troelstrup, Edouard, landsrets- sagfører	630
Schibbye, Niels, automobilhand- ler	504, 708	Udenrigsministeriet	95
Schreiner, Anne Marie, fru	120	Vestjysk Export-Firma v/ Al- bert og Hans Simon	853
Simonsen, Ane, rentrice	1033	Vejens store vandmølle, I/S	908
Sinding, Per, civilingeniør	697	Vejle Bank, A/S	883
Skandinavisk Kapitalanlæg, A/S	774	Ventegodt, Niels	731
Skibby, Peder, politikomis- særs dødsbo	304	Vestergaard, Svend, rejsesekretær	76
Skodsborg Solgaard, I/S	100	Vestre Landsrets 7. og 6. af- delinger	707
Skou, Ove, redriet	343		
Socialministeriet	147		
Statsradiofonien	780		
Stenbæk, Viggo, boghandler	64		
Stern-Peltz, Friedrich Reinholdt, grosserer	828		
Storch-Nielsen, Helge, grosserer	1106		
Store-Heddinge Bank, A/S	144		

vicariatus apostolicus danicæ, tribunal ecclesiasticum	318	Willer-Petersen, O., grosserer	
Villadsen, Harald, automobilhandler	470	dødsbo	193
Weiss, H., skibsbygger	238	Wisén, Børge	705
Wernerfeldt, B., direktør	741	Wisén, Theodor, flv. bager	705
West, Ejnar, og Niels Erik	70	Willumsen, Erik, direktør	660
Wiese, J. D., bygmester	381	Wulf, Johannes, bogholder	737
Wiinholt-Hansen, Axel, fabrikant	234	Zangenberg, Erik, landsretssagfører	664
		Zebitz, J. H. V., fiskeskipper	247

Kriminelle sager.

American Lunch A/S	549	Madsen, Niels Peter Vilhelm	430
Andersen, Ejgil Veng	724	Madsen, Vilhelm Edvard	1007
Gaarde, Arnold Marinus	97	Mammen, Henrich	927
Grothe, Tage Jens Peter	621	Mauritsen, Axel Christian	43
Grünert, Poul Robert	834	Nielsen, Carl	484
Hansen, Børge Otto	989	Nielsen, Hans Aage	859
Hansen, Richard Peder	386	Paulsen, Johann	192
Hoby, Niels Marinus	507	Petersen, Axel Oscar Henry	1129
Hougaard, Jens Christian Jensen	519	Poulsen, Carla Louise Laura, f. Olsen	913
Ingvorsen, Svend Ingvor	494	Rasmussen, Ove Henning	532
Jacobsen, Louis Severin Nikolaj Guldbrand	537	Refstrup, Morten Christian	444
Jensen, Ejner Valdemar Emil	561	Remtoft, Carl Søren Sofus	917
Jespersen, Aage Kristian	370	Riddertoft, Holger Marius	559
Jønsson, Hans Henning Malnross	947	Rolver, Peter Mikael	181
Jørgensen, Niels Viggo	364	Sørensen, Valdemar Svend Aage	929
Kock, Verner Johansen	22	Trautner, Kjæld	132, 501
Kristiansen, Johannes	517	Træde, Erik Anton	153
Larsen, Anton Daniel	446		
Larsen, Carl Christian	528		
Lindgaard, Preben Einer	388		

EMNELISTE

- Adcitation.
Adcl.
Administration, se domstolene og øvrighed.
Adoption.
Afbetaling.
Afgifter, offentlige, se særlig arveafgift, retsafgift, skatter, skifteafgift, stempelvæsen, tinglysningsafgift, tiende og told.
Afgifter og byrder, privatretlige (se dog særlig eneret og patenter).
Afholdspålæg.
Afkræftelse af retshandler m. m.
Afløsning, se afgifter og byrder, fæste, jagt og tiende.
Afpresning.
Afstemning (se dog særlig aktieselskab, foreninger og valg).
Aftaler, se kollektive aftaler, kontrakt og prisaftaler.
Aftægt.
Afvisning (se dog særlig retspleje og dér anførte emner).
Agenter og handelsrejsende (se dog særlig annoncer, forsikring, funktionærer og kommission).
Akcept, se kontrakt.
Akkord (se dog særlig henstandslovgivning, konkurs og tvangsakkord).
Aktier (se iøvrigt børsomsætning).
Aktieselskab (se også andelsforetagender og banker).
Aldersrente, se forsorg, offentlig.
Alderstid.
Alimentation, se blodtypebestemmelser, børn, faderskab og ægteskab.
Almindelige forbrydelser og lignende (se dog særlig brandstiftelse).
A meta forretninger, se børns og interessentskab.
Amtsråd, se kommunalvæsen.
Andelsforetagender og lign. (se også brugsforeninger og mejerier).
Anholdelse, se fængsling og anholdelse.
Anke i borgerlige sager (se også kære og retspleje).
Anke i straffesager, se strafferetspleje.
Anmeldelse, se falsk anmeldelse.
Annoncer.
Anvisning, se checks og anvisninger.
Apoteker.
Arbejde, se bl. a. arkitekter, dagleje, cntreprise, ferie, forsikring, funktionærer, håndværk, håndværkssvende, ingeniører, kontrakt og tjenesteforhold.
Arbejdsforhold.
Arbejdshus.
Arbejdsløshedskasser, se forsikring.
Arbejdsstandsninger og arbejdsstridigheder (se iøvrigt foreninger samt kollektive aftaler).
Arkitekter.
Arrest på gods.
Arrest på person, se fængsling.
Arv (om testamentsarv, se testamenter).
Arveafgift, arveforskud og arvepagter, se arv.
Arvefæste, se fæste.
Attester, se erklæringer.
Auktion (se særlig licitation).
Automobiler og motorcykler (se også cykler, forsikring og færdsel).
Aviser, se annoncer, indsamling og pressen.
Bade og badeanstalter.
Bagerier og konditorier.
Banker.
Barnefødsel, uforsvarlig omgang med, og barnemord.
Bedrageri (se dog særlig konkursforbrydelser, mandatsvig, skyldnersvig, svigagtige formuekrænkelser og underlæb).
Befordring (se dog særlig automobiler og motorcykler, cykler, jernbaner, konnossement, luftfart, post, spedition, sporveje og søfart).
Befragtning, se konnossement og søfart.
Begravelse (se også gravfred og kirkegårde).
Begravelseskasser, se forsikring.

- Berigtigelsesnævnet.
 Beruselse (se iøvrigt afholdspålæg, automobiler og drankeranstalter).
 Besiddelse.
 Beskadigelse, se ødelæggelse.
 Betaling (se dog særlig akkord, handelsomsætning, henstandslovgivning, mønt og tilbagesøgning).
 Betinget straffedom.
 Betleri.
 Bevillinger (se også valutaforanstaltninger).
 Bevis og bevisbyrde (se også blodtypebestemmelser, børn, dokumenter, faderskab, partsed, regnskab, skøn, vidner og de enkelte retsforhold).
 Beværtning og gæstgiveri m. m. (Brændevinshandel).
 Bidragspligt, se blodtypebestemmelser, børn, faderskab og ægteskab.
 Bigami.
 Bjærgning, se søfart.
 Blodskam.
 Blodtypebestemmelser.
 Bogføring (se også regnskab og revision).
 Boghandel.
 Bondejord, se bønder.
 Bopæl.
 Borgerlig retspleje, se retspleje i borgerlige sager.
 Borteblevne personer.
 Brand og brandvæsen (se dog særlig elektricitet, gas og jernbaner).
 Brandforsikring, se forsikring.
 Brandstiftelse (se iøvrigt almenfarlige forbrydelser).
 Breve og brevhemmelighed.
 Broer.
 Brugsforeninger.
 Brugsret (se dog særlig aftægt, forpagtning, fæste, huse, leje og servitutter).
 Brændevinshandel, se beværtning.
 Brønde.
 Bude, se befording.
 Butikslukning (se også helligdag og beværtning).
 Bygningsforhold (se dog særlig arkitekter, byplaner, elevator, entreprise, fredning, håndværk, ingeniører, køb og salg, servitutter og varme anlæg).
 Byplaner.
 Bytte, se køb og salg.
 Bøder (om rettergangsbøder, se retspleje i borgerlige sager og straffetspleje).
 Bønder og bøndergårde (se dog også fæste og huse).
- Børn (se dog også adoption, blodtypebestemmelser, børneforsorg, faderskab, plejebørn, skoler, sundhedsvæsen, umyndige, vanrøgt og ægteskab).
 Børneforsorg.
 Børs og børsomsætning.
- Certe parti, se søfart.
 Checks og anvisninger.
 Cykler (se dog særlig automobiler og motorcykler samt færdsel).
- Dagbøder, se bøder, entreprise og konventionalbod.
- Dagleje.
 Depositum, se forvaring.
 Dereliktion.
 Diger, se inddæmning.
 Dispatch, se søfart.
 Dokumenter (se også beslaglæggelse, ransagning og Udskrifter).
 Dokumentforbrydelser.
 Domme og kendelser (se dog også fremmede domstolsafgørelser).
 Dommere (se særlig tinglysning).
 Domstolene (om domstolenes indbyrdes kompetence, se leje, retspleje i borgerlige sager, strafferetspleje og sø- og handelssager).
 Drab, se barnefødsel og barnemord samt manddrab og svangerskabsafbrydelse.
 Drankeranstalter.
 Drosker, se befording og politiforsecelser.
 Duel, se legemsbeskadigelser.
 Dyrlæger.
 Dyrplageri.
 Dødsårsager, se sygdoms- og dødsårsager.
 Dødsboer, se eksekutorer og skifte.
 Dødsgaver, se gaver.
- Ed, se faderskab, falsk forklaring, partsed og vidner.
 Eftergivelse, se akkord, betaling og gæld.
 Eftertryk, se forfatterret, fotografier og kunstnerret.
 Ejendomsret.
 Ejendomsskyld, se skatter.
 Eksekution (se dog særlig afbetaling).
 Eksekutorer.
 Ekspropriation (se særlig fredning).

- Elektricitet og elektriske anlæg (se dog særlig andelsforetagender, elevator, fabrikker, maskiner, sporveje samt telegraf og telefon).
- Elevator.
- Embedsforbrydelser.
- Embedsmænd, se tjenestemænd.
- Eneret (se dog særlig bevillinger, firma, fiskeri, forfatterret, fotografier, færgvæsen, jagt, konkurrence, kunstnerret, leje, lodsvæsen, mæglere, mønstre, navn, patent og varemærker).
- Enker (se dog særlig lavværge og uskiftet bo).
- Entreprise (se også brønde, fabrikker, håndværk og kloaker).
- Erklæringer (se også dokumentforbrydelser).
- Erstatning i kontraktsforhold, se handelsomsætning, kontrakt og de enkelte kontraktforhold.
- Erstatning udenfor kontraktforhold (se dog særlig arbejdsstandsninger, automobiler og motorcykler, befordring, brand og brandvæsen, broer, bygningsforhold, børn, cykler, ejendomsret (naboforhold), elektricitet, elevator, eneret, fabrikker, fængsling, færdsel, gader, gas og gasværker, gift, hunde, jernbaner, kloaker, konkurrence, luftfart, maskiner, smitte, sporveje, søfart, vand, veje og de forskellige fagedforretninger).
- Fabrikker og lignende virksomheder (se også bagerier, elektricitet, gasværker, maskiner, mejerier, møller, teglværker og vandværker).
- Faderskab og bidragspligt (se også blodtypebestemmelser, børn og ægte-skab).
- Falsk, se dokumentforbrydelser og varefalsk.
- Falsk anmeldelse og falske klagemål.
- Falsk forklaring og lignende.
- Falskmøntneri og lignende.
- Familiestilling, forvanskning af.
- Fattigvæsen, se forsorg, offentlig.
- Ferie.
- Fideikommisser, se len.
- Film.
- Finansvæsen.
- Firma.
- Fiskeri.
- Flag.
- Flyvning, se luftfart.
- Folkeret.
- Forbud (se dog særlig arbejdsstandsninger og udførselsforbud).
- Foreninger (se særlig Andelsforetagender, brugsforeninger, forsikring og kollektive aftaler).
- Forfaldstid, se særlig betaling, gæld og henstandslovgivning.
- Forfatning, se grundlov.
- Forfatterret (se iøvrigt kunstnerret).
- Forlig (se dog særlig kontrakt og vekslers).
- Forlovelse.
- Forpagtning.
- Forretningsbøger, se bogføring.
- Forsikring.
- Forsorg, offentlig.
- Forstrand, (se dog særlig inddæmning, kystforhold og søterritoriet).
- Forsæt.
- Forsøg.
- Forudsætninger, se kontrakt og de enkelte kontraktforhold.
- Forvalter, se tjenesteforhold.
- Forvaring (se dog særlig spedition).
- Forældelse (se dog særlig fiskeri, forfatterret, fotografier, fængsling, jagt, jernbaner, kunstnerret, patent, søfart og vekslers).
- Forældre, se blodtypebestemmelser, børn, faderskab og ægteskab.
- Fosterdrab, se svangerskabsafbrudelse.
- Fotografier (se dog særlig film).
- Frugt, se søfart.
- Fredning (se dog særlig jagt og skove).
- Fredsbrændelse, se privatlivets fred og trusler.
- Fremmed ret.
- Fremmede domstolsafgørelser.
- Frihedskrændelser.
- Fri proces.
- Frø- og planteavl, frøhandel.
- Fuldmagt (om D. L. 3-19-2, se erstatning, se også agenter, betaling, inkassation og kommission).
- Funktionærer (se også ferie, pension og tjenesteforhold).
- Fyrvæsen.
- Fængselsnavnet.
- Fængsling og anholdelse.
- Færdsel (se også automobiler og motorcykler, cykler, erstatning, jernbaner og sporveje).
- Færgvæsen.
- Færøerne.
- Fæste.
- Fæstevirksomhed.
- Gader og gadejord (se dog særlig kloaker og veje).
- GANGSTIER, se servitutter og veje.

- Garanti.
 Gas og gasværker.
 Gaveafgift, se arveafgift.
 Gavebiler.
 Gaver.
 Gejstligheden, se kirker og præster.
 Genoptagelse af borgerlige sager (om straffesager, se strafferetspleje).
 Gentagelsesvirkning (se dog særlig næringsvæsen).
 Gift.
 Gravfred (se iverigt begravelse og kirkegårde).
 Groshavari, se søfart.
 Grossererseocietetet.
 Grundbyrder, se afgifter og byrder, privatretlige.
 Grundforbedring.
 Grundlov og forfatning (se dog særlig ekspropriation).
 Grundskyld, se skatter.
 Grønland.
 Gæld (se dog særlig akkord, betaling, fuldmagt, gældsbreve, henstandslovgivning, kaution, modregning, mønt, pant, renter, solidariske skyldforhold, umyndige og ægteskab).
 Gældsbrve (se dog særlig aktier, checks, kreditforeninger, mortifikation, sparckassebøger og vekslere).
 Gældssanering, se henstandslovgivning.
- Håndpant, se pant.
 Håndværk (se dog særlig automobiler, bygningsforhold og næringsvæsen).
 Håndværkssvend og lign.
 Handelsagenter, se agenter.
 Handlsbetjente, se tjenesteforhold.
 Handelsbøger, se bogføring.
 Handelsomsætning (se også agenter, børs, frøhandel, kommission, køb og salg samt mæglere).
 Handelsregister, se firma.
 Handelsrejsende, se agenter og næringsvæsen.
 Hasardspil, se spil.
 Havari, se søfart.
 Havne (se dog særlig broer).
 Hegn, mark- og vejfred og optagelse af kreaturer.
 Hejseværk, se elevator og søfart.
 Helligdage (se også butikslukning).
 Henstandslovgivning (herunder gælds-sanering, se iverigt også tvangsakkord samt særlig akkord).
 Hittegods, ulovlig omgang med, og lig-nende forbrydelser.
 Hospitaler, se læger og stiftelser.
 Hoteller.
- Hoveri, se afgifter og byrder, privat-retlige.
 Hunde (se også jagt).
 Huse og husmænd.
 Husfred.
 Husundersøgelse, se ransagning.
 Hypotekforeninger, se kreditforeninger.
 Hæleri.
 Hæren, se militærvæsen.
 Hærværk, se ødelæggelse.
 Hævd, ordinær (se iverigt alderstid).
- Inddæmning og opfyldning; diger.
 Indfødsret, se statsborgere.
 Indførselsforbud, se told.
 Indiciebevis, se bevis.
 Indkvartering.
 Ind- og udsættelsesforretninger (se dog særlig afbetaling).
 Indsamling.
 Industri, se næringsvæsen.
 Ingeniører (se dog særlig elektricitet, entreprise og tjenesteforhold).
 Inkassation.
 Interessentskab (se dog særlig aktieselskab, andelsforetagender og sameje).
 International privat- og strafferet, se folkeret og fremmed ret.
 Internering, se sikkerhedsforanstaltninger og sikkerhedsforvaring.
 Intervention.
 Invalider (se dog særlig forsikring).
 Island.
- Jagt.
 Jernbaner (se dog særlig ekspropriation og sporveje).
 Jordemødre.
- Kastration og sterilisation.
 Kaution (se dog særlig garanti).
 Kirker, kirkegård og kirkelige forhold (se dog særlig begravelse, gravfred, præster og tiende).
 Klokker.
 Kloster, se stiftelser.
 Kollektive aftaler.
 Kommission (se også agenter og handelsrejsende samt fuldmagt).
 Kommuner.
 Kommunalvæsen og kommunalbestyrelser (se dog særlig byplaner, København og købstæder).
 Kompensation, se modregning.
 Konditorier, se bagerier.
 Konfiskation.
 Kongen og kongehuset (se særlig statsforbrydelser).

- Konkurrence (se også eneret kontrakt, leje, prisaftaler og varebetegnelser).
 Konkurs (se dog særlig afkræftelse af retshandler, ejendomsret, forsikring, konkursforbrydelser, konsignation, leje, likvidation, modregning, personlige rettigheder og standsningsret).
 Konkursforbrydelser.
 Konnossement.
 Konsignation.
 Konsuler.
 Kontrakt (se  ovrigt sparekasser).
 Kontrakt (se dog særlig de enkelte kontraktforhold, s aledes entrepr ise, gaver, g eld, handelsoms etning, interessentskab, kaution, kommission, konkurrence, k ob og salg, leje, prisaf taler, tjenesteforhold o. s. v. samt fuldmagt, kollektive aftaler, konventionalbod og reklamation).
 Kontrol (se dog særlig vragere).
 Konventionalbod (se  ovrigt konkurrence).
 Kreditforeninger og lignende (se dog særlig henstandslovgivning).
 Kreditorers retsforf lgning, unddragelse fra, se personlige rettigheder.
 Krigsforanstaltninger (se ogs a henstandslovgivning og valutaforanstaltninger).
 Kunstneret.
 Kviksalveri.
 Kwittering, se betaling.
 Kystforhold og lign. (se dog særlig forstrand og indd mning).
 K ere i borgerlige sager.
 K ere i straffesager, se strafferetspleje.
 K ob og salg.
 K benhavn (se dog særlig bygningsforhold, byplaner, elektriske anl eg, forsyng, gader, gas, havne, kloakker, pension, skatter, skoler, sporveje, tjenestem nd, vandv rker samt veje).
 K bst eder og handelspladser (se dog særlig bygningsforhold, byplaner, forsyng, gader, gas, havne, kloakker, pension, skatter, skoler, tjenestem nd, vandv rker samt veje).
 K d, se levnedsmidler.
 K leanl eg, se maskiner.
- L an til brug.
 L an til oje, se g eld.
 Landm aling, se udstykning.
 Landv sens- og overlandv senskommissioner.
 Lavv erge.
- Legater (se ogs a stiftelser).
 Legemskr nkelse (se dog særlig manddrab og n dv erge).
 Legitimation, se fuldmagt og g eldsbreve.
 Leje.
 Len, stamhuse og fideikommisser.
 Levnedsmidler (se ogs a mejerier).
 Licitation.
 Likvidation.
 Litis denuntiatio, se procesvarsel.
 Livrente og livsforsikring, se forsikring.
 Livsgave, se gaver.
 Lockout, se arbejdsstandsninger.
 Lodsv sen.
 Lokom biler, se brandv sen.
 Lotteri.
 Love (ikrafttr eden, lovforkl ningsprincipper). (Se særlig grundlov).
 Luftfart.
 L eger og sygehuse (se dog særlig bade og badeanstalter, dyrl ger, jordem dre, kviksalveri og tandl ger).
 L ererc, se skoler.
 L rlinge og principaler.
 L bedage, se betaling, g eld og renter.
 L sg angeri (se dog særlig Tilhold).
- M l og v gt (se dog ogs a handelsoms etning).
 Mageskifte, se k ob og salg.
 Maksimalpriser, se krigsforanstaltninger.
 Mandatsvig.
 Manddrab (se dog særlig automobiler og motorcykler, barnef dsel og barnemord, legemskr nkelse, maskiner, svangerskabsafbrydelse samt sygdoms- og d ds rsager).
 Margarine.
 Markeder, se n ringsv sen.
 Mark- og vejfred, se hegn.
 Maskiner og lign. (se dog ogs a elektricitet, fabrikker og varmeanl eg).
 Matrikelv sen (se dog særlig udstykning).
 Medhj lperforhold, se tjenesteforhold.
 Medicinalhandel, se apoteker.
 Medskyld (se dog særlig h leri og n ringsv sen).
 Mejerier (se ogs a andelsforetagender og levnedsmidler).
 Mened, se falsk forklaring.
 Milit rfors clser.
 Milit rv sen (se dog særlig indkvartering, invalider, pension, uniformer og v rnepligt).
 Ministervirksomhed, ministeransvarlighed.

- Mishandling, se vanrøgt og legemskrænkelser.
 Modregning (se særlig forsikring).
 Mora, se betaling, gæld, kontrakt og tilbud.
 Moratorium, se akkord og henstandslovgivning.
 Mortifikation af gældsbreve og andre værdipapirer.
 Mortifikation af servitutter, se servitutter.
 Mortifikation af udtalelser, se privatlivets fred og ærefornærmelser.
 Motorvogne, se automobiler.
 Myndighed, se umyndige.
 Mæglere og slutsedler (se dog særlig forsikring; om ejendoms-mæglere, se kommission).
 Mælk, se levnedsmidler og mejerier.
 Møller.
 Mønstre.
 Mønt (se dog særlig falskmøntneri).
- Naboforhold, se ejendomsret.
 Nationalbanken, se banker.
 Naturfredning, se fredning.
 Navn (se særlig aktieselskab, firma, konkurrence og varemærker).
 Negotiorum gestio.
 Notarius publicus.
 Næringsvæsen, se også auktion, bevarninger og mæglere; (om vognmænd, se befording).
 Nævningsager (om sagens behandling, se strafferetspleje).
 Nødværge og nødstilfælde.
- Observation, mental.
 Offentlig myndighed og orden, forbrydelser mod.
 Officerer, se militærvæsen.
 Omførsel af varer, se næringsvæsen.
 Opfindelser, se eneret og patenter.
 Opholdspålæg, se sikkerhedsforanstaltninger.
 Ophævelse af retssager.
 Opsigelse, se gæld, kontrakt, leje, søfart, tid og tidsfrister samt tjenesteforhold.
 Optagelse af kreaturer, se hegn.
 Overdragelse, se transport af rettigheder.
 Overformyndieret.
- Påtale, se strafferetspleje.
 Pant.
 Pantelånere.
- Partsforklaring og partsed (se særlig falsk forklaring).
 Patenter.
 Penge og pengesedler, se falskmøntneri og mønt.
 Pengeeffekter, se aktier, gældsbreve, kreditforeninger og sparekasser.
 Pengeinstitutter, se banker, kreditforeninger og sparekasser.
 Pension.
 Personlige rettigheder.
 Pløjebørn.
 Politi (se dog særlig offentlig myndighed, pension og tjestestemænd).
 Politiforseelser (overtrædelse af politivedtægt og lign.).
 Politisager.
 Polititilhold, se tilhold.
 Post.
 Pressen (se dog særlig annoncer, berigtigelsesnævnet og indsamling).
 Prisaftaler og lignende (se dog også kollektive aftaler).
 Prisforanstaltninger, se krigsforanstaltninger.
 Privatlivets fred, krænkelse af (se dog særlig brevhemmelighed, husfred og trusler).
 Procedure, se retspleje.
 Procesomkostninger, se retspleje i borgerlige sager.
 Procesvarsel (litis denuntiatio).
 Profornæretshandler, se særlig ejendomsret, gaver, gæld, konkurs, kontrakt, pant og ægteskab.
 Proklama, se præklusion og skifte.
 Prokura, se fuldmagt.
 Præklusion.
 Præster og præsteembeder.
 Psykopatfængsel.
- Radio.
 Ransagning.
 Realbyrder, se afgifter og byrder, privatretlige.
 Reassumption, se genoptagelse og strafferetspleje.
 Rederi, se søfart.
 Rederiregister, se skibsregistrering.
 Redning, se nødstilfælde og søfart.
 Regnskab (se også bogføring, finansvæsen og revision).
 Reklamation.
 Religionen, forbrydelser mod.
 Remburs, se banker.
 Renter (se dog også åger, afbetaling og gæld).
 Res judicata, se domme og fremmede domstolsafgørelser.

- Retsafgift (se dog særlig auktionsafgift, skifteafgift og tinglysningsafgift).
 Retsmøder.
 Retspleje i borgerlige sager (se dog særlig adcitation, afvisning, anke, bevis, dokumenter, domme, dommere, domstolene, faderskab, forlig, fremmed ret, fremmede domstolsafgørelser, fri proces, genoptagelse, intervention, kære, ophævelse af retssager, partsforklaring og partsed, processvarsel, retsafgifter, retsmøder, sagførere, skøn, stævning sø- og handelsager, udeblivelse, udskrifter, vekslere, vidner og værneting).
 Retspleje i straffesager, se strafferetspleje.
 Revision og revisorer.
 Rigsdagen, rigsdagsmænd.
 Røgulempere, se ejendomsret.
 Rømning, se søfart.
 Røveri.
- Sagførere.
 Sagsomkostninger, se retspleje i borgerlige sager og strafferetspleje.
 Saldokvittering, se betaling.
 Sameje.
 Sammenstød af forbrydelser.
 Selskaber, se aktieselskab, andelsforetagender, brugsforeninger, foreninger, interessentskab samt kreditforeninger og lign.
 Selvtægt.
 Separation, se ægteskab.
 Servitutter (se dog særlig fredning og tinglysning).
 Sikkerhedsforanstaltninger (se dog særlig sikkerhedsforvaring og tilregnelighed).
 Sikkerhedsforvaring.
 Sindssyge i civilretlige forhold (se iøvrigt testamente og tilregnelighed).
 Skatter og andre offentlige afgifter (se dog særlig arve- og gaveafgift, gader, hunde, kirker, retsafgift, stempelvæsen, told og veje).
 Skibe (se dog særlig søfart).
 Skibsregistrering.
 Skifte (se dog særlig eksekutorer).
 Skifteafgift.
 Skilsmisse, se ægteskab.
 Skoler, lærere (se dog særlig pension).
 Skove.
 Skyldnersvig.
 Skøns-, syns- og taksationsforretninger (se dog særlig observation).
 Smitte.
- Smugleri, se told.
 Smør, se mejerier.
 Snekastning.
 Sogneråd, se kommunalvæsen.
 Solidariske skyldforhold (se dog særlig kaution).
 Sparekasser og sparekassebøger.
 Spedition.
 Spil (se dog også børs og børsomsætning samt lotteri).
 Spioneri, se militærforseelser og statsforbrydelser.
 Sporveje (se også færdsel og pension).
 Sprængstoffer, ødelæggelse ved, se almenfarlige forbrydelser.
 Stamhuse, se len.
 Standsningsret.
 Stat og statsborgere (se også finansvæsen, flag og øvrighed).
 Statsforbrydelser (se også flag).
 Stempelvæsen.
 Sterilisation, se kastration.
 Stier, se servitutter og veje.
 Stiftelser og hospitaler (se også legater).
 Straf (se særlig arbejdsbus, bøder, psykopatfængsel, sikkerhedsforvaring og ungdomsfængsel).
 Straffakortning.
 Strafbortfald, se strafnedsættelse og strafbortfald.
 Strafferetsforhold i alm. (se dog særlig afholdspålæg, betinget straffedom, bøder, drankranstalter, forsæt, forsøg, forældelse, gentagelsesvirkning, konfiskation, medskyld, sammenstød af forbrydelser, sikkerhedsforanstaltninger, straffakortning, strafnedsættelse og -bortfald, tilregnelighed, uagtsomhed samt udlevering og udvisning).
 Strafferetspleje (se dog særlig beslaglæggelse, bevis, domme, dommere, fængsling og anholdelse, konfiskation, politisager, ransgning, retsmøder og skøn).
 Strafnedsættelse og strafbortfald.
 Stranding, se søfart.
 Strejke, se arbejdsstandsninger.
 Stævning.
 Sundhedsvæsen (se dog særlig apoteker, bade og badeanstalter, dyrlæger, gift, jordemødre, kvaksalveri, levnedsmidler, læger og sygehuse, mejerier, plejebørn, smitte, sygdoms- og dødsårsager samt tandlæger).
 Svangerskabsafbrydelse.
 Svigtige formuekrænkelser.
 Sygdoms- og dødsårsager (se dog særlig smitte).

- Sygehuse, se læger og sygehuse.
 Sygekasser, se forsikring.
 Syn, se skøn.
 Sædelighedsforbrydelser (se dog særlig bigami, blodskam, smitte, voldtægt og lign. forbrydelser samt sikkerhedsforanstaltninger og tilhold).
 Sædvane (se også handelsomsætning).
 Søer.
 Søfart (se også forsikring, havne, skibe og skibregistrering).
 Sø- og handelssager.
 Søterritoriet (se dog særlig forstrand og inddæmning).
 Søværnet, se militærvæsen.
- Tandlæger.
 Tantieme, se regnskab og tjenesteforhold.
 Teatre og andre forlystelser (se iøvrigt forfatterret).
 Teglværker.
 Tegninger, se eneret, forfatterret, kunstnerret og mønstre.
 Telegraf og telefon (se dog særlig radio).
 Terminshandler, se børser.
 Testamenter.
 Tid og tidsfrister.
 Tiende.
 Tilbageholdsret.
 Tilbagesøgning af ydet betaling.
 Tilbud, lovligt.
 Tilhold.
 Tilregnelighed (se dog særlig beruelse, psykopatfængsel og sikkerhedsforanstaltninger).
 Tinglysning (se også kære).
 Tinglysningsafgift.
 Tjenesteforhold (se særlig ferie, funktionærer og pension).
 Tjenestemænd (se dog særlig dommere, embedsforbrydelser, lodsvæsen, militærvæsen, pension, præster og skoler).
 Told.
 Transport af gods, se befordring.
 Transport af rettigheder (se dog særlig gældsbreve og modregning).
 Tredjemandsretshandler, se kontrakt.
 Trusler (se iøvrigt undsigelse).
 Tvang, se frihedskrænkelse, kontrakt og trusler.
 Tvangsakkord udenfor konkurs (se også henstandslovgivning).
 Tyveri (se dog særlig hæleri).
 Tørv og tørvmoser.
- Uagtsomhed (se iøvrigt erstatning og de enkelte forbrydelser).
 Udeblivelse fra retten (se også genoptagelse).
 Udførsel.
 Udland, udlændinge (se dog særlig folkeret, fremmed ret, fremmede domstolsafgørelser og værning).
 Udlevering og udvisning.
 Udlæg, se eksekution.
 Udpantning.
 Udskiftning.
 Udskrifter (se særlig erklæringer).
 Udstillinger, se næringsvæsen.
 Udstykning.
 Udsættelse, se anke og retspleje i borgerlige sager.
 Udsættelsesforretning, se ind- og udsættelsesforretninger.
 Udvandring.
 Udvisning, se udlevering og udvisning.
 Ulykkesforsikring, se forsikring.
 Umyndige (se dog særlig lavværge og sindssyge).
 Underhold, se blodtypebestemmelser, børn, faderskab og ægteskab.
 Underpant, se pant.
 Underslæb.
 Undsigelse (se dog særlig Trusler).
 Ungdomsfængsel.
 Uniformer (se dog særlig militærvæsen).
 Unødig trætte, se retspleje i borgerlige sager.
 Uskiftet bo.
 Uskrivkyndighed.
 Utugt, se sædelighedsforbrydelser.
- Valg, valgret og valgbarhed (se også afstemning).
 Valutaforanstaltninger.
 Vand og vandsyn (se dog særlig bade, brønde, kloakker, møller og søer).
 Vanrøgt.
 Vanærende handling.
 Varebetegnelser (se også handelsomsætning, konkurrence og levnedsmidler).
 Varcfalsk (se særlig levnedsmidler).
 Varcmærker.
 Varcættsfængsel, se fængsling.
 Varme anlæg.
 Veje (se dog særlig ekspropriation, gader, kloakker og servitutter).
 Vekslerere (se også aktier og børser).
 Vekselskurser, se mønt.
 Veksler (se iøvrigt checks).
 Vidner (se dog særlig falsk forklaring).

Vindikation, se ejendomsret.	Ære, se vanærende handling.
Vognmænd, se befordring.	Ærefornærmelser (om presselovens bestemmelser, se pressen) se injurier.
Voldgift.	
Voldsforbrydelser, se legemskrænkelser.	
Voldtægt og lignende forbrydelser.	
Vragere.	Ødelæggelse.
Væddemål.	Øvrighed.
Vægt, se mål.	
Værger, se lavværge og umyndige.	
Værnemagere.	
Værnepligt.	Åa, se fiskeri og vand.
Værneting (se også strafferetspleje).	Åger (se dog særlig leje).
Ægteskab (se dog særlig børn og forlovelse).	Ålegårde, se fiskeri.
	Åndssvage.
	Åndssvageforsorg.

Rettelser.

Pag. 936 linie 2 f. o., læs: Holm-Nielsen.
„ 1085 „ 11 f. o., for 1947, læs: 1917.

SAGREGISTER

Afgifter, offentlige.

- Spørgsmål om fritagelse for varcafgift for surkål, der fremstilledes i Frihavnen af dansk hvidkål og derefter indførtes til dansk toldområde 215
- Ifølge § 4 i lov nr. 71 af 29. marts 1924 om ordning af afløbsforholdene ved Ringkøbing Fjord m. m. skulle ejerne af de i ordningen interesserede arealer erstatte staten en del af dennes udgifter ved de af ordningen foranledigede arbejder, når der var forløbet 6 år efter disses udførelse, således at det bestemtes af en kommission, hvilke ejendomme der skulle deltage i udgifterne og med hvilke beløb, ligesom kommissionen også bestemte, hvilke ejendomme der skulle have erstatning for varig skade som følge af arbejderne. I 1941 fremlagde kommissionen partsfordelingslister, som i 1942 påførtes størrelsen af de til andelene svarede beløb. A, der i 1946 erhvervede en ejendom ved fjorden, for hvilken der skulle svares bidrag, men som ikke kendte den utinglyste bidragspligt, blev senere afkrævet bidrag. Antaget, at bidragspligten ikke kunne gøres gældende mod A. (D i s s e n s) 274

Afkræftelse.

- F, der af K havde fået forudbetalt 50.000 kr. for silkevarer, der skulle leveres fra Italien, gav K håndpant i den først afgående sending, hvorom meddelelse gaves til vedkommende speditionsfirma S, der erklærede at ville besidde sendingen på K's vegne, når varerne kom i S's besiddelse. Den til håndpant sætning fornødne rådighedsberøvelse fandtes ikke etableret herved eller ved F's deponering af købesummen hos S med meddelelse herom til den italienske leverandør, men kunne først anses indtrådt ved varenes overgivelse til S's italienske repræsentant. Da håndpanteretten herefter først var stiftet indenfor de sidste 8 uger før F's konkurs begyndelse, og da K ikke fandtes at have afkræftet formodningen om at have været vidende om F's insolvens, blev K alene anerkendt som simpel kreditor for de 50.000 kr. 418
- A fik den 27. april 1950 ratihabet et tidligere indgået forlig med sin debitor B, hos hvem han derefter den 10. maj 1950 lod foretage udlæg på grundlag af forliget. Senere blev B's bo taget under konkursbehandling med virkning fra den 17. juni 1950. Da A ikke fandtes at have afkræftet den formodning, der efter konkurslovens § 23, stk. 1, var for, at A havde været vidende om B's insolvens — det var ubestridt, at det efter § 23, stk. 1, afgørende tidspunkt var ratihabitionen den 27. april 1950 — afkræftedes udlæget. . . . 1004

Aftægt.

Enkefru A, der overdrog sin ejendom til sin søn, gik samtidig på aftægt hos denne i henhold til en herom oprettet aftægtskontrakt, af hvis bestemmelser dog kun boligretten — som følge af gældsbegrænsningsloven — tinglystes som servitutstiftende. Senere mageskiftede sønnen ejendommen med B, der var gift med hans søster. Antaget, at B ved mageskiftet havde overtaget samtlige forpligtelser overfor A i henhold til aftægtskontrakten, men at hans enke, der efter hans død hensad i uskiftet bo efter ham, ikke havde misligholdt kontrakten således, at enkefru A var berettiget til at hæve den og kræve erstatning 867

Agenter.

Spørgsmål om A havde gjort sig skyldig i væsentlig misligholdelse af sine forpligtelser som enberettiget annoncerepræsentant for et firma ved i flere måneder ikke at tegne nogen annonce 49

Akkord.

A søgte akkord med sine ca. 30 kreditorer, der havde et samlet krav på ialt ca. 150.000 kr. I tilslutning til et på et kreditormøde drøftet akkordforslag udarbejdedes der til forelæggelse for kreditorerne en tiltrædelseserklæring, der sluttede således: „Kreditorudvalget er berettiget til at lade mindre kreditorer, hvis krav ikke overstiger 100 kr., dække fuldt ud. — Denne ordning er kun gældende, for såvidt samtlige kreditorer tiltræder.“ B, der var kreditor for et beløb af 3650 kr., underskrev en sådan erklæring. Da to kreditorer med fordringer til et samlet beløb af ca. 8000 kr. ved hjælp af tilskud fra A's venner opnåede en særordning, der var fordelagtigere end den af B og de øvrige kreditorer ved akkorden opnåede ordning, fandtes B ikke bundet ved sin tiltrædelseserklæring. (D i s c n s). 997

Aktieselskaber.

A's virksomhed omdannedes ved en herom oprettet stiftelsesoverenskomst til et a/s, som imidlertid ikke opnåede indregistrering. Antaget, at der ikke var grundlag for at pålægge sagfører B som medstifter af selskabet ansvar for betalingen af varer, om hvilke A havde kontraheret inden stiftelsen. Da A's virksomhed efter dette tidspunkt udadtil var fortsat som hidtil, fandtes B, der havde forbudt A at stifte forpligtelser på selskabets vegne og i dets navn, heller ikke ansvarlig for de forpligtelser, som A derefter havde påtaget sig. 178

A, der havde stiftet et aktieselskab, havde forinden dets registrering på dets vegne med B indgået en overenskomst om fremstilling af motorer, og sagen drejede sig om, hvorvidt A's personlige hæftelse i medfør af aktieselskabslovens § 17, stk. 2, var bortfaldet efter at selskabet inden 4 uger efter dets registrering havde anerkendt forpligtelsen 630

Andelsselskaber.

- Ifølge andelsmejeriet A's love kunne som andelshaver optages enhver mælkeproducent inden for A's naturlige område, og bestemmelse om optagelse af nye andelshavere skulle, hvis bestyrelsen ikke enstemmigt godkendte optagelsen, træffes af generalforsamlingen. Efter at gårdejer B, hvis gård ubestridt lå inden for nævnte område, havde fået afslag på en anmodning om optagelse som andelshaver, påstod han A dømt til at optage ham. A påstod sig frifundet mod at afhente, behandle og betale B's mælk og mod at give ham mulighed for køb af produkter hos A, alt i samme omfang og på samme vilkår som til enhver tid gældende for andelshaverne. Antaget, at B's påstand om optagelse måtte tages til følge, idet han havde en væsentlig erhvervsmæssig interesse i at blive egentligt medlem, og idet A ikke efter det oplyste var berettiget til at nægte ham optaget på grund af hans personlige forhold. (D i s s e n s) 466
- Da bestyrelsen for et mejeri uberettiget havde nægtet A adgang til at udøve en andelshavers rettigheder og tilkendegivet ham, at han ikke var andelshaver, fandtes mejeriet ikke at kunne kræve erstatning af A i anledning af, at denne under de foreliggende omstændigheder ophørte med at levere mælk til mejeriet 580

Arbejdsforhold.

- Antaget at en ferieberettiget ikke ved ferielovens regler var afskåret fra at træffe aftale med sin arbejdsgiver om at holde ferie udenfor det i lovens § 4 nævnte tidsrum 2. maj—30. september. Malersvendenes fagforening havde herefter været uberettiget til at pålægge malersvend S, der havde holdt ferie fra 30. september—13. oktober bod i h. t. vedtægterne for at have overtrådt pligten til at holde ferie i h. t. ferieloven. Endvidere havde vedkommende arbejdsløshedskasse været uberettiget til i anledning af ferispørgsmålet at nægte at afkontrollere S og derefter inddrage S's arbejdsløshedsunderstøttelse. — S kunne ikke ved bestemmelsen i § 34 i lovbek. nr. 280 af 27. maj 1950 anses afskåret fra at kræve sidstnævnte spørgsmål afgjort ved domstolene. (D i s s e n s) 270
- Efter at A som medlem af en arbejdsløshedskasse gennem ca. 4 år jævnlgt havde hævet arbejdsløshedsunderstøttelse, konstateredes det, at han havde været uberettiget hertil, fordi hans formue lå over den i lovgivning og vedtægter i så henseende foreskrevne grænse. Antaget, at A efter det foreliggende var pligtig at tilbagebetale det oppebårne beløb. Idet der fra kassens side var udvist forsømmelighed med hensyn til kontrollen med formuegrænserne, fandtes kassen dog at måtte tåle, at der i beløbet fradrog det af A betalte kontingent 936

Arbejdsstandsninger.

- I anledning af at et uldspinderi U på Læsø, der havde overenskomst med Kristelig Fagforening som et flertal af U's arbejdere var tilsluttet, nægtede at indgå overenskomst med Dansk Tekstilarbejder

Forbund F, etablerede F strejke overfor og blokade af U's egen virksomhed samt iværksatte med bistand af De samvirkende Fagforbund og dens underafdelinger blokadeforanstillinger overfor U's forretningsforbindelser og overfor den eneste ordinære transportforbindelse med Læsø. Medens strejken overfor og blokaden af U's egen virksomhed ikke kunne anses for uretmæssig, fandtes de øvrige iværksatte foranstaltninger under hensyn til deres omfang at have været retsstridige overfor U. (D i s s e n s) 137

Arkitekter.

Spørgsmål om, hvorvidt en arkitekt var ansvarlig for skader, der indtraf på en kirkebygning, som han havde opført som arkitekt 1010

Arve- og gaveafgift.

A, der i 1916 var udvandret til Kenya, og som der ejede en mejerifarm, rejste i 1935 efter sin hustrus død til Danmark, idet han efterlod sit indbo m. v. på farmen, som han lod bestyre. I 1940 agtede han at rejse tilbage, men hindredes af krigen og døde i 1945 her i landet. Da A, der havde bevaret sin danske indfødsret, efter omstændighederne fandtes ved sin død at have været hjemmehørende her i riget, skulle der i henhold til arveafgiftslovens § 9, stk. 1, svares arveafgift også af A's i Kenya beroende midler. Der fandtes ikke grundlag for at kræve lovens § 17, stk. 1, fraveget. I anledning af at sagen var indbragt som anke af skifterettens stadfæstelse af boopgørelsen bemærket, at klagen over arveafgiftsberegningen burde være sket i overensstemmelse med reglerne i lovens § 32 598

Auktion.

Det fandtes at have ligget indenfor L's beføjelser som auktionsleder på en tvangsauktion over løsøre at nægte hammerslag på et bud afgivet på en radiogrammofon m. m., idet denne ikke kunne anses stillet til absolut bortsalg, og L's beslutning måtte anses truffet ud fra et rimeligt og velbegrunderet hensyn til rekvirentens og rekviritens interesser 241

Ejeren E af et mindre een-families hus annoncerede dette til leje imod et lån. I henhold hertil lejede L huset for 6 år for 540 kr. årligt og udbetalte E 3000 kr. imod et gældsbrev, på hvilket der skulle afskrives 126 kr. kvartårligt samtidigt med den nævnte kvartårligt forfaldne husleje, ligesom renterne forfaldt kvartårligt og ville være at anvende som husleje. I § 14 i den trykte lejekontrakt bestemtes, at tinglysning af kontrakten skulle være uden præjudice for fremtidige pantchæftelser i ejendommen. Lejekontrakten tinglystes, idet dog bl. a. § 14 ikke medtoges ved tinglysningen. Efter at landsretssagfører S senere på en kreditor K's vegne havde gjort udlæg i ejendommen, blev der på et i henhold til rpl. § 561 afholdt møde af samtlige mødende, bl. a. S, vedtaget auk-

tionsvilkår, hvorved lejekontrakten anerkendtes med rang i forhold til datoen for dens tinglysning, men på auktionen nedlagde S imidlertid påstand om, at K's udlæg ikke skulle spejkttere lejekontrakten. Denne påstand forkastedes af fogedretten og landsretten med den begrundelse, at der efter auktionsvilkårenes vedtagelse ikke mere kunne fremsættes indsigelse mod disse. K gjorde nu gældende, at S havde forsømt sine sagførerpligter ved ikke at fremsætte den nævnte påstand rettidigt, og at S måtte erstatte K det herved forvoldte tab. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at der, således som af K i tilslutning til den oftnævnte påstand anført, med hensyn til lejekontrakten m. v. havde foreligget en omgåelse af gældsbegrænsningsloven, ligesom K ikke fandtes på grundlag af kontraktens § 14 eller på andet grundlag at have haft krav på, at L's lejeret i ejendommen, der var behæftet indtil länegrænsen, skulle vige for K's udlæg. Herefter frifandtes S. (D i s s e n s) . . . . .

731

På grund af præmierestance var forsikringen af en fiskekutter bragt til ophør med udgangen af 1950. Den 9. februar 1951 afholdtes der efter rekvisition af en panthaver tvangsauktion over kutteren. Auktionsvilkårenes post 3 var sålydende: „Udenfor købesummen betaler køberen ved hammerslaget samtlige i forbindelse med udlægsforretningen og auktionen gående omkostninger, hvorunder udgifter ved — — — forsikringspræmie — — —.“ Efter auktionen afkrævede inkassator auktionskøberen A de nævnte præmierestancer. Antaget, at hverken vilkårene eller det før og under auktionen passerede — inkassator hævdede, at A var blevet gjort bekendt med, at restancerne ville blive afkrævet auktionskøberen som omkostninger, hvad A bestred — gav grundlag for at pålægge A betaling af restancerne . . . . .

1001

Automobiler.

Ved Højesterets dom 19. juni 1935 var det statueret, at der ikke krævedes tilladelse efter lov nr. 166 af 4. juli 1927 om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer til rundture, der ordnes af et A/S, hvis formål var anlæg og drift af søbade og andre foranstaltninger til turistlivets fremme i A kommune og omegn. Til turene, der besørgedes af vognmænd uden økonomisk gevinst for A/S, kunne billet købes hos A/S af enhver, som havde kurkort, d. v. s. sæsonadgangskort til 2 kr. til badestrand m. v. A/S var nu afløst af en forening. Der udleveredes nu kurkort til alle pensionærer i kommunen mod en afgift på 50 øre pr. døgn, som obligatorisk påførtes alle pensionsregninger, hvorhos gæster i sommerlejligheder og passanter kunne købe kurkort for 2 kr., dog ikke for blot at deltage i rundturene. Medens der i det i den tidligere højesteretsdom omhandlede tidsrum i 1934 kun deltog 146 personer i turene, befordredes der i sæsonen 1951 ca. 6000 passagerer, og foreningen oppebar nu provision af betalingen for turene. Det antoges, at der til disse udkrævedes tilladelse efter lov nr. 257 af 27. maj 1950. (D i s s e n s) . . . . .

43

- Efter at et automobilfirma til en køber havde solgt et automobil ved en afbetalingskontrakt med ejendomsforbehold, underpantsatte køberen automobilet til A ved et tinglyst løsørepandebrev. Da køberen misligholdt afbetalingsvilkårene, tilbagetog firmaet den 20. marts 1951 automobilet og solgte det den 10. april 1951 til B. Ved skrivelse af 13. s. m. modtog firmaet derpå meddelelse fra A om pantsætningen til denne. Antaget, at da A havde været pligtig at respektere de firmaets ifølge afbetalingskontrakten tilkommende rettigheder, og da firmaets tilbagetagelse af automobilet og salg af dette til B var sket i medfør af kontrakten var B ikke pligtig at tåle, at A gjorde udlæg i automobilet for sit tilgodehavende i henhold til løsørepandebrevet 458
- A havde bistået B ved dennes køb af et automobil på købekontrakt med ejendomsforbehold og havde derefter fyldstgjort sælgeren af automobilet for hans krav efter kontrakten og den 16. marts 1949 fået denne tiltransporteret. Det ansås godtgjort, at A i hvert fald da han fik købekontrakten tiltransporteret var vidende om, at B erhvervsmæssigt handlede med automobiler og havde til hensigt at videresælge automobilet. Det var endvidere oplyst, at A ydede B bistand med dennes forsøg på at finde køber til automobilet, samt at A først i juli—august s. å. foretog skridt til at gøre sine rettigheder i automobilet gældende, uanset at han allerede umiddelbart efter, at B den 31. marts s. å. havde videresolgt automobilet, blev gjort bekendt med dette salg. Under disse omstændigheder fandtes A ikke på kontraktens ejendomsforbehold at kunne støtte noget krav overfor C, der senere havde erhvervet automobilet i god tro 470
- Spørgsmål om erstatningsansvar i anledning af et sammenstød i et veikryds mellem to automobiler 487
- A havde til B solgt et lastautomobil, der var indregistreret med en godkendt egenvægt med fuld last af 7700 kg. Efter at B havde videresolgt automobilet, viste det sig, da B's køber ville lade det indregistrere i sin politikreds, at denne godkendelse havde været uberettiget, og at køberen kun kunne få automobilet indregistreret med en godkendt egenvægt med fuld last af 5500 kg, hvorfor køberen hævede købet overfor B. Denne anlagde derefter sag mod A med påstand om tilbagegang af den mellem dem indgåede handel, hvilken påstand toges til følge 504
- En sammenslutning af sommerhusgrundejerforeninger i Odsherred havde i 1950 for fem af de tilsluttede foreninger truffet en ordning, hvorefter disses medlemmer med husstande samt gæster og lejere, der efter præsentation af en grundejer optoges som medlemmer, mod forevisning af medlemskort kunne få udleveret billet til rutebiler, som uden indtægt for foreningerne og med behørig kontrol af, at der udelukkende befordredes medlemmer, til forud fastsatte tider kørte fra Valby til stoppesteder forskellige steder i Odsherred og retur, uden standsning undervejs. Antaget, at denne kørsel, der stod åben for 1300 medlemmer med husstande, inde-

- holdt en overtrædelse af lov nr. 166 af 4. juli 1927 og — for den sidste del af året 1950 — lov nr. 257 af 27. maj 1950 528
- Medens A en aften førte sit automobil på en hovedvej, blev han blændet af det stærke lys fra et modgående automobil, der undlod at blænde sine lygter ned. Idet han blev blændet, tog han farten af sit automobil og kørte ud i kanten af sin højre vejbane, hvor han påkørte og dræbte en fodgænger, han ikke havde set. Der fandtes ikke anledning til at frakende A, der blev idømt bøde for uagtsomt manddrab m. v., retten til at føre motorkøretøj 532
- Spørgsmål om, hvorvidt købet af et automobil var betinget af, at køberen inden et nærmere angivet tidspunkt fik solgt et ham tilhørende automobil 616
- Spørgsmål om appellanten, der havde købt 2 automobilchassiser hos indstævnte, på grund af dennes forhold kunne hæve handelen 708
- A, der var gæst på et hotel, overgav en aften portieren P startnøglen til A's bil, for at P skulle foranledige, at bilen blev eftersat af en mekaniker. P kørte om natten uden tilladelse en tur med bilen, der ved P's uagtsomme kørsel væltede og led betydelig skade. Da P ved overtagelsen af hvervet efter omstændighederne måtte anses at være optrådt på hotelejerens H's vegne og at have forpligtet H, og idet P's uretmæssige brug af vognen var muliggjort ved benyttelse af den nøgle, hvis overleverelse var en nødvendig betingelse for hvervets udførelse, fandtes betingelserne for at pålægge H ansvar for skaden at foreligge. (D i s s e n s) 802
- En lastmotorvogn, der var indsat på værksted til eftersyn og smøring, var ikke blevet forsynet med tilstrækkelig olie i bagtøjet, og denne omstændighed fandtes at have været årsag til, at bagtøjet brændte sammen under automobilets senere benyttelse. Idet det efter omstændighederne måtte tilregnes en smører som en forsømmelse, at automobilet ikke var blevet tilstrækkelig smurt, og idet vogn ejeren ikke kunne anses at have haft pligt til selv at forvise sig om, at vognen var forsvarlig smurt, fandtes værkstedets indehaver ansvarlig for den skete skade 847
- Efter at E's bil, der var ansvars- og kaskoforsikret hos F, var blevet repareret hos R, påtog R sig som en kundeservice at udbringe bilen til E. Ved den hos R ansatte mekanikers uagtsomme kørsel skete der sammenstød med skade til følge på E's bil og på to andre motorkøretøjer. Kørslen ansås foretaget på R's risiko og under ansvar efter automobilloven, og R var som følge heraf ansvarlig for skaden. F. A. L. § 25, stk. 1, 2. pkt., var ikke påstået bragt i anvendelse overfor F's krav på regres for de af F som ansvarsforsikrer udbetalte erstatningsbeløb. Da E's bil, dengang skaden indtraf, måtte anses endnu at have været i R's varetagelse under udøvelsen af dennes erhverv, fandtes R's ansvar ikke at burde bortfalde eller begrænses i medfør af F. A. L. § 25, stk. 1, 2. pkt. 863
- Antaget, at A, der havde købt et brugt lastautomobil af B, allerede under hensyn til bestemmelsen i købelovens § 52, stk. 2, ikke var

- berettiget til at hæve købet på grund af mangler ved automobilet, men at han, som isvrigt måtte antages at have reklameret rettidigt over manglerne, havde krav på afslag i købesummen. (D i s s e n s). 873
- L, der hos M havde lejet et automobil uden fører, lod i strid med lejekontrakten og § 65 a, stk. 2, i lov nr. 192 af 30. juni 1932 sin søster S føre automobilet på en strækning, hvor L ikke selv deltog i kørslen. Undervejs overlod S føringen til A, der ikke havde førerbevis. A kørte automobilet mod et vejtræ, hvorved det beskadigedes. At L havde overladt føringen til S, der måtte antages at opfylde betingelserne for at kunne leje motorkøretøj uden fører, kunne ikke i sig selv medføre, at L i forhold til M var pligtig at erstatte skaden, der ej heller fandtes at kunne tilregnes L som uagtsomt forvoldt. Herefter havde M's forsikringssselskab, der havde erstattet skaden, ikke erhvervet noget krav mod L 932
- A indleverede sit automobil til reparation hos mekaniker B, der sendte motoren til udboring hos fabrikant C. Ved udboringen hos C konstateredes en revne i et leje, som C derpå lod svejse hos en svejser. Under B's påfølgende prøvekørsel med vognen sprængtes det svejsede leje, og der opstod betydelig skade på motoren. A blev i denne anledning tilkendt erstatning hos B, efter at et skøn bl. a. havde kritiseret den anvendte svejsemetode. B påstod derefter C tilpligtet at godtgøre ham det nævnte erstatningsbeløb med sagsomkostninger m. v. C tilvejebragte nu nye sagkyndige erklæringer. Antaget, at det herefter ikke kunne anses godtgjort, at der ved udboringen, den anvendte svejsemetode eller ved svejsningens udførelse var begået nogen fejl, som kunne medføre ansvar for C, og at ej heller dennes forhold under den forudgående retssag mellem A og B, hvorunder C var processtilsvarslet, kunne begrunde noget ansvar for C, som derfor frifandtes 964
- A, der var tilknyttet modstandsbevægelsen og som i juli 1945 foretog kørsel i tjenstligt øjemed med et automobil, for hvilken Forsvarsministeriet F havde ansvaret som for militærets vogn, tog herunder ind hos bekendte til en fødselsdagsfest. Efter afslutningen påtog A sig at køre nogle festdeltagere hjem, og herunder kørte A mod nogle vejtræer, hvorved bl. a. 3 af deltagerne dræbtes. A, der havde kørt uforsvarligt, blev anset fuldt erstatningspligtig. Selv om der måtte kunne være tvivl om berettigelsen af den stedfundne benyttelse af vognen, kunne det i hvert fald ikke antages, at passagererne havde måttet anse benyttelsen som uretmæssig, og F fandtes herefter i medfør af motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., jfr. stk. 3, ansvarlig for den ved A's uforsvarlige kørsel forvoldte skade og ville allerede som følge heraf være at tilpligte in solidum med A at betale erstatning 1044

Avancebegrænsning.

Antaget at § 2 i lov nr. 499 af 9. oktober 1945, jfr. § 1, stk. 1, nr. 3, i lov nr. 330 af 12. juli 1945, ikke er begrænset til de såkaldte ekstraordinære industrileverancer, samt at den omstændig-

hed, at de af vedkommende industrivirksomhed fremstillede varer var afhændet direkte fra virksomheden til de tyske aftagere, ikke kunne medføre, at virksomheden falt udenfor § 2 som levering af handelsvarer . . . . .

950

Banker.

S, der havde afhændet sin ejendom til K, der til udredelse af den kontante del af købesummen skulle optage banklån i ejendommen, meddelte, efter at en bank B havde givet K lånetilsagn, K endeligt skøde, der sammen med udfærdiget pantebrev indleveredes til tinglysning. Inden lånebeløbets udbetaling døde K, og hans bo toges under behandling som gældsfragælsesbo. Under disse omstændigheder fandtes B, der ikke overfor S havde forpligtet sig til udbetaling af lånet, at have været berettiget til at nægte dettes udbetaling . . . . .

144

A havde deponeret en kuffert med en kostbar frimærkesamling i boksrummet i en københavnsk bankafdeling B. Under et voldsomt regnskyl trængte der vand ind i boksrummet, hvorved frimærkerne i den på gulvet i boksrummet henstillede kuffert led betydelig skade. Den af B afgivne depositumkvittering antoges ikke at give tilstrækkelig sikkert grundlag for at anse tilbagelevering af kufferten i uskadt stand for garanteret af B. Boksrummets indretning eller kuffertens anbringelse på gulvet i boksrummet fandtes ikke i sig selv at kunne begrunde ansvar for B. Derimod antoges det, at B efter vandets indtrængen i boksrummet ikke tilstrækkelig hurtigt havde truffet foranstaltning til at udtage kufferten af boksrummet, og at B derfor i anledning af den herved opståede forøgelse af skaden måtte være pligtig at betale A erstatning, som dog ned-sattes, fordi A ved kuffertens indlevering til B havde undladt at gøre opmærksom på, at dens indhold let kunne beskadiges. (D i s s e n s) . . . . .

719

Bedrageri.

En tiltalt havde forbrugt forskellige betydelige beløb, som gennem et længere tidsrum var forudbetalt ham af kunder til indkøb af varer til de pågældende. Medens han frifandtes med hensyn til den første del af forudbetalingerne, ansås han skyldig i bedrageri med hensyn til sit forhold vedrørende de senere forudbetalinger. Af landsretten var han tillige anset skyldig forsåvidt angik en enkelt af forudbetalingerne i den første periode, men når landsrettens bevisbedømmelse lagdes til grund, kunne hans forhold på dette punkt hverken anses som bedrageri eller underslæb, hvorfor han forsåvidt frifandtes.

494

Befordring.

Vognmand A i Viborg havde drevet taxaforretning i byen med to vogne, der var indregistreret i hustruens navn, og fra to holdepladser, der var tildelt hustruen. Som følge af ægteskabelige uoverensstemmelser forlod hustruen det fælles hjem og tog ophold uden-

- for Viborg — efter A's anbringende dog ikke endeligt — hvorefter byrådet på politimesterens foranledning fratog hende den hende tildelte droskebevilling med ret til to holdepladser. Byrådet gav derpå A selv droskebevilling med ret til kun en holdeplads, hvorhos politimesteren, indtil der længere tid efter fremkom en anden afgørelse fra de overordnede myndigheder, for hvilke sagen var blevet forelagt, nægtede A at få indregistreret en vogn som lillebil, så længe hans anden vogn var indregistreret som droske. Antaget, at politimesteren ikke var erstatningsansvarlig overfor A for det denne ved det passerede påførte indtægtsstab 395
- Ved et af Justitsministeriet i 1936 udstedt droskereglement for København bestemtes, at tilladelse til droskekørsel ikke ved salg kunne overdrages til andre, dog at bestemmelsen ikke kom til anvendelse på salg, som ved reglementets ikrafttræden var godkendt af politiet. Uanset at politiet siden 1915 og også efter 1936 indtil 1950 havde praktiseret, at droskeejere fra før 1915 havde en vis salgsret, fandtes salgsforbudet at omfatte en droskeejer fra før 1915, hvem der ikke var givet en af reglementet uafhængig salgstilladelse. (D i s s e n s). 830
- Beslaglæggelse.**
- Spørgsmål om, hvorvidt der var tilstrækkelig grund til beslaglæggelse af en „gavebil“ 444
- Lignende sag 446
- Betaling.**
- K, hvis bud på S's ejendom var akcepteret af sagfører H på S's vegne, mødte den 21. februar 1945 på H's kontor til handelens berigtigelse, men da S udeblev, indgik K på, at opfyldelsen blev udkudt til den følgende dag. K underskrev dog det udfærdigede udkast til skøde m. m. og betalte den kontante købesum 26.137 kr. 45 øre til H, der anbragte beløbet i sit pengeskab. Den påfølgende nat skete der brand som følge af „Schalburgtage“, og pengene ødelagdes. Under disse omstændigheder og idet S ikke havde givet H fuldmagt til at modtage og kvittere for den kontante købesum eller givet K føje til at regne hermed, kunne det ikke statuere, at S havde båret risikoen for beløbets undergang 1033
- Blodskam.**
- T anset efter strfl. § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1 og 2, med fængsel i 3 år 559
- Brandstiftelse.**
- En lettere åndssvag 27-årig mand, der var under åndssvageforsorg og anbragt i familiepleje hos sine forældre, fandtes skyldig i uagtsom brandstiftelse efter strfl. § 182. Uanset foreliggende lægelige erklæringer dømtes han ikke til anbringelse i åndssvageanstalt, idet det efter de foreliggende oplysninger, derunder hans forhold i de ca. halvandet år der var hengået siden den uagtsomme brandstiftelse, fandtes tilstrækkelig af hensyn til retssikkerheden i medfør af strfl.

§ 70, jfr. § 17, at opretholde den allerede iværksatte inddragelse under åndssvageforsorg	621
En tiltalt, der havde gjort sig skyldig i flere mindre brandstiftelser og hærværk, og som efter Retslægerådets erklæring ikke kunne anses egnet til påvirkning gennem straf, dømtes til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater. — I anledning af at tiltalte for Højesteret anførte, at han havde handlet uden bevidsthed under en abnorm beruselsestilstand, bemærket, at det ved landsretsdommen bindende var afgjort, at strfl. § 18 ikke kom til anvendelse..	834
En 25-årig mand havde gjort sig skyldig i brandstiftelse ved at antænde en petroleumsvædet madras i sin faders værelse og ansås herfor skyldig efter strfl. § 181, stk. 1. Mindre end et år forinden havde han begået en ganske lignende brandstiftelse i værelset og var herfor blevet anset med fængsel i 4 måneder, der ansås udstået med varetægtsfængsel. Under hensyn bl. a. til erklæring fra Retslægerådet blev han nu dømt til anbringelse i sindssygehospital	927
En 32-årig tiltalt anset efter strfl. § 181, stk. 1, jfr. § 23, stk. 1, punkt 2, med fængsel i 9 måneder for at have medvirket ved ildspåsættelse på en garage for at besvige brandforsikringen med hensyn til de i garagen beroende effekter	1007

Brugsforeninger.

Efter at A som uddeler i brugsforeningen B uberettiget i dennes navn for egen regning havde afsluttet et betydeligt antal kornkontrakter med en række forskellige kornfirmaer, blev B bekendt hermed ved henvendelser fra nogle af firmaerne, der ønskede sikkerhed for, at A var berettiget til at handle som sket på B's vegne. I denne anledning udstedte B til vedkommende kornmæglerfirma en erklæring, hvorefter B gav A ret til at afvikle de afsluttede forretninger og indestod for, at afviklingen ville ske på rette måde. A afsluttede derefter en række nye kontrakter, bl. a. med kornfirmaet C, udover hvad der udkrævedes til afviklingen af de ældre kontrakter, men kunne efter nogen tids forløb ikke opfylde sine forpligtelser. Antaget, at B ved sin nævnte erklæring og de til grund for dens afgivelse foreliggende omstændigheder i forbindelse med en af B's revisor afgivet erklæring om, at B var indforstået med at dække C's krav, hvilken erklæring B dog ti dage senere tilbagekaldte som ikke svarende til B's opfattelse, var blevet forpligtet til at opfylde C's krav	287
Lignende dom	296
Sagen drejede sig om en lignende kornhandel som foranstående. I nærværende sag forelå dog kun eet kornsalg, foretaget af appellanten den 9. marts 1949 ved en af det i de to domme nævnte mæglerfirma oprettet mægler-slutseddell, og appellanten var ubekendt med den af indstævnte til mæglerfirmaet afgivne erklæring af 5. oktober 1948 og modtog ikke en erklæring som den i de to domme nævnte erklæring af 5. maj 1949 fra indstævntes revisor. Indstævnte dømtes til at betale appellanten købesummen for kornpartiet....	745
Lignende sag	753

Byplaner.

Aalborg kommune gennemførte en byplanvedtægt, som i alt væsentligt alene omfattede nogle A tilhørende centralt beliggende grunde på ialt ca. 52,000 m², og som forbeholdt de pågældende grunde til bygninger og andre anlæg, der tjener offentlige formål. Antaget, at det ikke var stridende mod lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplanlægning — nu lovebekendtgørelse nr. 242 af 30. april 1949 — at vedtægten i alt væsentligt alene omfattede de nævnte grunde, at den alene indeholdt bestemmelser henhørende under lovens § 2. stk. 2, nr. 4, og at den ikke indeholdt specificeret angivelse af de bygninger m. m., for hvilke grundene forbeholdtes 376

Børn.

A fremstillede et sprængstof til brug for den 10-årige Pers leg med knaldperler og overgav stoffet til Pers fader B i en flaske, som B stillede i sit bageri, idet han pålagde Per og dennes 7-årige broder Gert ikke at røre stoffet, uden at B var til stede. Desuagtet formædede den 13-årige Niels Erik, der kendte dette pålæg, Gert til på egen hånd at hente stoffet. Under drengens påfølgende leg med det eksploderede det, da Niels Erik stak en saks ned i flasken, hvorved han mistede 4 fingre på venstre hånd, der også iøvrigt blev beskadiget. Antaget, at Niels Erik ikke selv burde bære noget af skaden, for hvilken A og B iøvrigt erkendte at have ansvar. Erstatningen for invaliditet ansattes til 18.000 kr. og godtgørelse for lidelse, ulempe, lyde og vansir til 5000 kr. (D i s s e n s) 70

Ved en hos S tegnet færdsels-ulykkesforsikring var F dækket for skade „ved kollision med bil, motorcykel, cykel, jernbane, sporvogn eller hestekøretøj“, og det var endvidere i policen bestemt, at erstatningssummen ved død kun udbetaltes, „såfremt ulykkestilfældet er eneste og direkte årsag til forsikredes død“. F faldt, idet han på fortovet blev påkørt af en lille dreng på en 3-hjulet cykel, og kom til skade, og F døde kort efter af en blodprop opstået som følge af ulykkestilfældet. Under disse omstændigheder fandtes de fastsatte betingelser opfyldt, og F tilpligtedes at betale forsikringssummen til F's bo. (D i s s e n s) 172

Under leg havde en 8¼ år gammel dreng D ramt en 13 år gammel pige med en papirkugle i øjet, hvis synsevne gik tabt. Efter omstændighederne pålagdes der ikke D erstatningsansvar 314

Den ca. 12½-årige Børge og hans jævnaldrende fætter Orla skød under leg til måls efter en tændstikæske med papirkugler, der afskødes med 6 sammenbundne almindelige gummibånd. Herpå endedes de om, at Orla måtte prøve at skyde efter Børge, dog at han ikke måtte sigte efter hovedet. Da Børge, der stod med ryggen til Orla, uden at advisere denne drejede hovedet tilbage for at se, hvad det blev til, og Orla i det samme affyrede en papirkugle, rantes Børge i det venstre øje, der beskadigedes. Ved dommen fandtes Orla ikke at have udvist noget til erstatning forpligtende forhold 705

Op imod væggen i porten, der førte fra gaden ind til gården, hvor A havde sit værksted, havde A gennem længere tid — på et sted, hvor terrænet skrånede såvel ind mod gården som ind mod portrummet — ladet henstå en maskine, der var ca. 85 cm høj og vejede ca. 50 kg, og som foroven havde en „skål“, der strakte sig ind mod portrummet. Under den 4-årige Knuds leg faldt maskinen, der ved en forholdsvis ringe påvirkning kunne bringes til at vælte, ned over Knud, der herved pådrog sig tab af hørelse og vestibulær funktion på venstre øre samt en ansigtslammelse. Invaliditeten ansattes til i hvert fald 25 pct. A fandtes ansvarlig for skaden og tilpligtedes at betale en erstatning på 10.000 kr. 984

Checks.

En hos fabrikant F ansat kontorist K, der bl. a. skulle drage omsorg for indløsning af F's checks, havde tilegnet sig nogle til F udstedte krydsede checks, som K kvitterede med F's forretningsstempel og sit eget navn og hævdede i en sparekasse S, hvor hverken K eller F havde konto. Idet F måtte have været klar over, at K i sin virksomhed for F hævdede også krydsede checks og undertiden havde kvitteret F's checks med sit eget navn, kunne S ikke anses ansvarlig for F's tab 856

Dokumentfalsk.

T blev for vekselsfalskneri og bedrageri anset efter strfl. § 172, stk. 1, 2. led, jfr. § 171, samt efter § 285, jfr. § 279 og § 280, med fængsel i 4 år 519

Dyrplageri.

A, der som hospitalslæge havde foretaget vivisektionistiske laboratorieforsøg på nogle hunde, havde, medens hundene under forsøgene var bedøvede, foretaget et indsnit i deres stemmebånd for at hindre dem i at gø. A angav at have foretaget indgrebene, fordi klager fra hundevenner over hundenes gøen havde medført, at politiet havde tilkendegivet ham, at han, såfremt klagerne fortsatte, udsatte sig for at måtte flytte forsøgene andetsteds hen, hvilket ikke var gørligt, således at forsøgsrækken i så fald måtte indstilles. Til belysning af indgrebets virkning på hundenes tilstand forelå en række vidneforklaringer og sagkyndige erklæringer. A fandtes ikke at have behandlet hundene uforsvarligt og frifandtes derfor for den mod ham rejste tiltale for overtrædelse af straffelovens § 196. 501

Ejendomsret.

A, der dels handlede med brugte automobiler, og dels drev en benzintank m. v., hvorom han var i kompagniskab med B, solgte til denne et brugt automobil på købekontrakt med sædvanligt ejendomsforbehold og mod veksler for den ikke udbetalte del af købesummen. Samme dag transporterede A købekontrakten til sin bank C, der samtidig diskonterede vekslerne. Noget senere afhændede

A automobilet til D, uden at B, da han erfarede dette, foretog sig noget, hvorimod han fortsat betalte renter og afdrag til C. Antaget, at der ikke ved A og B's købekontrakt var tilsigtet nogen reel overdragelse af automobilet til B, og at D ved sin erhvervelse af dette fra A havde været uden kendskab til kontrakten og dennes overdragelse til C, som herefter ikke fandtes berettiget til på grundlag af kontraktens ejendomsforbehold at kræve automobilet udleveret af D . . . . .

229

Efter at et automobilfirma til en køber havde solgt et automobil ved en afbetalingskontrakt med ejendomsforbehold, underpantstte køberen automobilet til A ved et tinglyst løssørepantebrev. Da køberen misligholdt afbetalingsvilkårene, tilbagetog firmaet den 20. marts 1951 automobilet og solgte det den 10. april 1951 til B. Ved skrivelse af 13. s. m. modtog firmaet derpå meddelelse fra A om pantsætningen til denne. Antaget, at da A havde været pligtig at respektere de firmaet ifølge afbetalingskontrakten tilkommende rettigheder, og da firmaets tilbagetagelse af automobilet og salg af dette til B var sket i medfør af kontrakten, var B ikke pligtig at tale, at A gjorde udlæg i automobilet for sit tilgodehavende i henhold til løssørepantebrevet . . . . .

458

A havde bistået B ved dennes køb af et automobil på købekontrakt med ejendomsforbehold og havde derefter fyldestgjort sælgeren af automobilet for hans krav efter kontrakten og den 16. marts 1949 fået denne tiltransporteret. Det ansås godtgjort, at A i hvert fald da han fik købekontrakten tiltransporteret var vidende om, at B erhvervsmæssigt handlede med automobiler og havde til hensigt at videresælge automobilet. Det var endvidere oplyst, at A ydede B bistand med dennes forsøg på at finde køber til automobilet, samt at A først i juli—august s. å. foretog skridt til at gøre sine rettigheder i automobilet gældende, uanset at han allerede umiddelbart efter, at B den 31. marts s. å. havde videresolgt automobilet, blev gjort bekendt med dette salg. Under disse omstændigheder fandtes A ikke på kontraktens ejendomsforbehold at kunne støtte noget krav overfor C, der senere havde erhvervet automobilet i god tro . . . . .

470

Ekspropriation.

Der fandtes ikke at kunne gives G medhold i, at bestemmelsen i lov om landbrugsejendomme nr. 291 af 31. marts 1949 § 9, stk. 1, jfr. § 11, stk. 1, var grundlovsstridig, for så vidt den hindrede ham i at lade de ham tilhørende større landbrugsejendomme falde samlet i arv eller at overdrage dem samlet til en nærpårørende, idet lovbestemmelsen måtte anses som en saglig begrundet, almindelig regulering af ejendomsforholdene m. h. t. landbrugsjord, som ikke kunne medføre erstatningspligt. Ejheller fandtes loven ved indføjelje af lempelsesreglen i § 11, stk. 1, pkt. 2, angående afståelse af jord fra større ejendomme uden grundlovsnæssig erstatning at være blevet grundlovsstridig, idet reglen ikke medførte en opgivelse

af lovens formål og måtte antages indsat i loven for at imødekomme ejere af flere større ejendomme, der bevarede adgangen til at holde sig til hovedreglen, således at der ikke fandtes at være tale om tvungen afståelse 403

Embedsforbrydelser.

En kriminalassistent, der ledede paspolitiet i København, anset efter strfl. § 155 og toldloven med fængsel i 60 dage for i hvert fald nogle gange at have bistået en person ved indsmugling af cigaretter og for at have bistået en anden person ved indsmugling af et sølvfad 917

Entreprise.

Spørgsmål om en gårdbelægning var udført med behørigt materiale og iøvrigt på forsvarlig måde 110

Murermester M, der havde taget murerarbejdet ved opførelsen af en af en boligforening B med statstøtte projekteret nybygning i entreprise, reserverede sig ved fremsendelsen af den underskrevne entreprisekontrakt godtgørelse for visse udgifter, der kunne opstå ved arbejdets forsinkelse fra andre håndværkere, hvortil B svarede, at man havde bemærket sig indholdet af M's brev. Herefter fandtes B pligtig at godtgøre M sådanne udgifter, uanset om B kunne erholde dem financieret gennem statslånet. (D i s s e n s) 565

Erstatning.

A fremstillede et sprængstof til brug for den 10-årige Pers leg med knaldperler og overgav stoffet til Pers fader B i en flaske, som B stillede i sit bageri, idet han pålagde Per og dennes 7-årige broder Gert ikke at røre stoffet, uden at B var til stede. Desuagtet formåede den 13-årige Niels Erik, der kendte dette pålæg, Gert til på egen hånd at hente stoffet. Under drengenes påfølgende leg med det eksploderede det, da Niels Erik stak en saks ned i flasken, hvorved han mistede 4 fingre på venstre hånd, der også iøvrigt blev beskadiget. Antaget, at Niels Erik ikke selv burde bære noget af skaden, for hvilken A og B iøvrigt erkendte at have ansvar. Erstatningen for invaliditet ansattes til 18.000 kr. og godtgørelse for lidelse, ulempe, lyde og vansir til 5000 kr. (D i s s e n s) 70

Fru A, der var faldet på et fortov som var glat og ujævnt på grund af henliggende fasttrampede is- eller sneklumper, tilkendt erstatning hos den grusningspligtige, der burde have ladet gruse på fortovet den pågældende dag 120

Da A førte sit af en traktor trukne tærskværk med halmpræsser anbragt på undervogn over en jernbanecoverskæring, gik et hjul af vognen, og det lykkedes ikke at fjerne køretøjerne, før de var ramt af et fremkørende, D. S. B. tilhørende tog. Transporten fandtes ikke at kunne henføres under statsbanelov nr. 331 af 27. juni 1946 § 63, stk. 4. Der fandtes ikke at foreligge uforsvarligt forhold fra A eller holddepunkter for at stautere, at uheldet skyldtes fejl ved

- materiellet, som trediemand kunne drages til ansvar for, og D. S. B. ansås herefter i medfør af lov nr. 117 af 11. marts 1921 § 9, jfr. § 1, ansvarlig for skaden 165
- Efter omstændighederne fandtes en smedemester S ikke at have pådraget sig erstatningsansvar ved henstillingen af en harve på en plads udenfor hans beboelseshus, over hvilken harve A snublede og kom til skade, da han efter mørkets frembrud forlod S's beboelseshus 174
- Da E, der drev brydning af brunkul, ville lade et spil flytte, stødte mastetoppen mod en højspændingsledning. Under det i anledning heraf foretagne blev en af arbejderne A ramt af den elektriske strøm og døde. Efter omstændighederne og med bemærkning, at reglen i stærkstrømsreglementets afsnit 9, § 14, også er gældende, når flytning foretages uden afbrydelse af strømmen, ansås E ansvarlig for skaden, men da A fandtes at have udvist uforsigtighed, pålagdes det alene E at bære $\frac{2}{3}$ af skaden 189
- En børneværnselev, der var anbragt på K kommunes optagelseshjem, red under sin deltagelse i hjemmets landbrugsarbejde en hest ud i en fold og påred herunder ved uforsigtighed en cyklist, der kom til skade. Antaget, at K i medfør af D. L. 3—19—2 var ansvarlig for skaden 283
- Da A med sit 3,25 m høje hestetransportautomobil på en landevej kørte tæt ind til et vejtræ for at vige for modgående færdsel, ramte det øverste af vognkassen den ene del af træets tvedelte stamme, som i en højde af ca. 2,25 m over jorden udgik fra hovedstammen, hvorefter den gik lodret opad. Antaget, at vejvæsenet ikke var ansvarlig for den herved opståede skade 311
- Murermester A overlod arbejdsmand B på egen hånd at rejse et mindre stillads af materialer fra et nedrevet stillads. Under sit arbejde med rejsningen anbragte B på rejsebommen en rideplanke, der havde en revne i den ende, ved hvilken han, på iøvrigt mangelfuld måde, fæstnede planken til bommen. Idet B derpå trådte ud på rideplanken, forlængedes revnen hen til en knast, hvorefter planken brød sammen, og B styrtede ned og kom til skade. Da det til rideplanken anvendte materiale havde været mangelfuldt, og da A havde undladt at give B, der kun havde ringe kendskab til stilladsbygning, fornøden instruktion, fandtes A erstatningspligtig, dog at erstatningen på grund af B's egen skyld nedsattes til halvdelen. (Dissens) 461
- Spørgsmål om erstatningsansvar i anledning af et sammenstød i et veikryds mellem to automobiler 487
- På en privat vej ragede et kloakdæksel med udstrålende ribber 3—7 cm op over vejbanens overflade. Antaget, at dette forhold havde været væsentlig medvirkende til, at A under cykling på vejen var styrtet og kommet til skade, samt at kommunen på grundlag af den denne ved vejvedtægten tillagte myndighed over vejen måtte være erstatningsansvarlig overfor A, som dog på grund af egen uforsigtighed selv måtte bære en del af skaden 777

- Da A's skovarbejdere var ved at fælde et træ ved en offentlig vej, faldt træet ned over vejen og dræbte den forbigående B under sadanne omstændigheder, at A ikke bestred, at det fulde ansvar for ulykken påhvilede ham. Det tiltrådtes, at der burde tilkendes B's 2-årige datter erstatning for tab af forsørger og forstyrrelse af stilling og forhold. Ved fastsættelsen af erstatningens størrelse fandtes der at burde tages et vist hensyn på den ene side til, at B var hendes eneste forsørger, og på den anden side til den hende ved B's død tilfaldne arv — der tilfaldt hende iøvrigt også nogle forsikringer — på ca. 70.000 kr. Herefter, og efter det iøvrigt oplyste fastsattes erstatningen til 12.000 kr. 902
- Op imod væggen i porten, der førte fra gaden ind til gården, hvor A havde sit værksted, havde A gennem længere tid — på et sted, hvor terrænet skrånede såvel ind mod gården som ind mod portrummet — ladet henstå en maskine, der var ca. 85 cm høj og vejede ca. 50 kg, og som foroven havde en „skål“, der strakte sig ind mod portrummet. Under den 4-årige Knuds leg faldt maskinen, der ved en forholdsvis ringe påvirkning kunne bringes til at vælte, ned over Knud, der herved pådrog sig tab af hørelse og vestibulær funktion på venstre øre samt en ansigtslammelse. Invaliditeten ansattes til i hvert fald 25 pct. A fandtes ansvarlig for skaden og tilpligtedes at betale en erstatning på 10.000 kr. 984
- Da A en formiddag i december måned forlod et ismejeri, hvor han efter aftale havde indfundet sig til en forretningsmæssig forhandling, gled han på fortovet udenfor mejeriet og brækkede benet. Det fandtes godtgjort, at mejeriejeren den pågældende morgen gentagne gange havde ladet fortovet bestrø med grus og aske, og der fandtes ikke grundlag for at antage, at arbejdet ikke var udført med den efter forholdene fornødne omhu, hvorfor mejeriejeren frifandtes for A's erstatningskrav 1082
- Under en opvisning skulle nogle værnepligtige passere en pontonbro samtidig med, at der, for at markere artilleriild, kastedes sprængstof i vandgraven. Herunder kom en værnepligtig til skade. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at den sergent, der kastede sprængstoffet, og som udførte den beordrede tjeneste under vanskelige forhold, havde gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold. Det fandtes ejheller, at det under de foreliggende omstændigheder kunne fastslås, at der af de militære myndigheder ved øvelsens tilrettelæggelse og gennemførelse var udvist et sådant forhold, at der kunne pålægges Forsvarsministeriet nogen udover de i lov nr. 94 af 27. marts 1934 om invaliderente for tilskadekomne værnepligtige indeholdte bestemmelser rækkende erstatningspligt. (D i s s e n s) 1095

Faderskabssager.

F₁ havde i 1939 til politiprotokollen anerkendt faderskabet til M's udenfor ægteskab fødte barn B, hvorefter han med M indgik ægteskab, der i 1947 endelig opløstes. En af F₁ i 1949 fremsat be-

gøring om sagens genoptagelse i medfør af § 15 i lov nr. 131 af 7. maj 1937 fandtes efter omstændighederne at kunne tages til følge. På grundlag af de nu efter Rh-systemets type C foretagne undersøgelser måtte F_1 's faderskab anses for så fjerntliggende, at der måtte bortses for muligheden deraf. Allerede under hensyn til, at det ikke kunne anses godtgjort, at F_1 , da han anerkendte faderskabet, var klar over, at han ikke kunne være fader til B, fandtes der ikke at kunne tillægges anerkendelsen retsvirkning under nærværende sag. Med hensyn til de medindstævnedes F_2 og F_3 fandtes det ikke bevist, at deres samlejer med M havde fundet sted indenfor avlingstiden. Herefter blev F_1 , F_2 og F_3 frifundne for M's tiltale. (Dissens) . . . . .

782

Moderen M's barn var avlet i tiden fra slutningen af maj til slutningen af juli 1944. Ifølge blodtypebestemmelse var der intet til hinder for, at F_1 kunne være fader til barnet, medens F_2 's faderskab var uforeneligt med A_1A_2 -systemet. F_1 havde kun haft samleje med M natten mellem den 31. maj og den 1. juni 1944, medens F_2 flere gange havde haft samleje med M, også omkring midten af avlingstiden. Efter de af Retslægerådet afgivne erklæringer angående betydningen af udelukkelse efter A_1A_2 -systemet og sandsynligheden for, at barnet kunne være avlet ved et samleje den 31. maj 1944 frifandtes F_2 under faderskabssagen . . . . .

1115

Falsk anmeldelse.

En i 1919 født tiltalt blev for falsk anmeldelse overfor sin tidligere kæreste og for forsøg på legemsbeskadigelse overfor samme anset efter strfl. § 164 og § 245, stk. 2, jfr. § 21, med fængsel i 1 år.

386

Falsk forklaring.

En tiltalt mand, der under en faderskabssag havde afgivet falsk partsforklaring angående et samleje, der havde fundet sted ca. 2 måneder efter avlingstidens udløb anset efter strfl. § 158, stk. 1, med ubetinget straf af fængsel i 3 måneder . . . . .

210

Ferie.

Antaget at en ferieberettiget ikke ved ferielovens regler var afskåret fra at træffe aftale med sin arbejdsgiver om at holde ferie udenfor det i lovens § 4 nævnte tidsrum 2. maj—30. september. Malersvendenes fagforening havde herefter været uberettiget til at pålægge malersvend S, der havde holdt ferie fra 30. september—13. oktober, bod i h. t. vedtægterne for at have overtrådt pligten til at holde ferie i h. t. ferieloven. Endvidere havde vedkommende arbejdsløshedskasse været uberettiget til i anledning af ferispørgsmålet at nægte at afkontrollere S og derefter inddrage S's arbejdsløshedsunderstøttelse. — S kunne ikke ved bestemmelsen i § 34 i lovbek. nr. 280 af 27. maj 1950 anses afskåret fra at kræve sidstnævnte spørgsmål afgjort ved domstolene. (Dissens) . . . . .

270

Foreninger.

- En guldsmedforening F, ifølge hvis vedtægter bestyrelsen, hvor det skønnedes formålstjenligt, kunne tillade et medlem at drive guldsmedevirksomhed i forbindelse med urmagervirksomhed, nægtede A, der drev en sådan blandet virksomhed, optagelse i F. Da A fandtes at have en væsentlig, berettiget erhversmæssig interesse i at være medlem, og nægtelsen ikke fandtes af berettiget faglig interesse for F, tilpligtedes F at optage A som medlem 805
- En for en forening i foreningsregistret sket indregistrering af navnet „Silkeborg Husmoderforening“ fandtes ikke at være til hinder for, at en anden forening benyttede navnet „Silkeborg kooperative Husmoderforening“ 913

Forpagtning.

- Appellanten havde ved en skriftlig forpagtningskontrakt forpagtet den hans fader, indstævnte, tilhørende ejendom. Det fandtes ikke godtgjort, at indstævnte senere — udtrykkeligt eller stiltiende — således som af appellanten hævdet havde givet afkald på at kræve afgift i overensstemmelse med kontrakten 895

Forsikring.

- En malermester M, der drev selvstændig virksomhed i Odense, udførte under et feriebesøg hos sin svoger S i Odder malerarbejde for denne og kom herunder til skade. M, der selv forestod arbejdet, modtog timeløn, og S skaffede materialer og rekvisiter. Efter omstændighederne antoges ulykkestilfældet ikke at henhøre under ulykkesforsikringsloven 147
- Ved en hos S tegnet færdsels-ulykkesforsikring var F dækket for skade „ved kollision med bil, motorcykel, cykel, jernbane, sporvogn eller hestekøretøj“, og det var endvidere i policen bestemt, at erstatningssummen ved død kun udbetaltes, „såfremt ulykkestilfældet er eneste og direkte årsag til forsikredes død“. F faldt, idet hun på fortovet blev påkørt af en lille dreng på en 3-hjulet cykel, og kom til skade, og F døde kort efter af en blodprop opstået som følge af ulykkestilfældet. Under disse omstændigheder fandtes de fastsatte betingelser opfyldt, og F tilpligtedes at betale forsikringssummen til F's bo. (D i s e n s) 172
- Et livsforsikringsselskab, hvis forsikring ikke dækkede for død, der måtte være en følge af bl. a. deltagelse i krig, fandtes berettiget til at nægte udbetaling af forsikringssummen for A, der under besættelsen havde haft fast ansættelse ved Abwehrnebenstelle i Aarhus og for sine under tjenesten udførte handlinger anset med livsstraf og henrettet 185
- I et gadekryds i Randers var krydsets sydlige og vestlige arm hovedvej, således at trafik, der ad den sydlige arm kørte mod nord ind i krydset og derefter svingede mod vest ud af dette ad dets vestlige arm, stadig befandt sig på hovedvej. I krydset var i medfør af færdselslovens § 3 etableret lysregulering. Da der vistes grønt lys for færdsel

- nord-syd, kørte en automobilist A og en cyklist C ind i krydset henholdsvis fra syd og fra nord. A svingede langsomt mod vest for at komme ud af krydset ad dettes vestlige arm, men stødte herved sammen med den nord fra kommende C. Antaget, at A, uanset at han kørte på hovedvej, havde vigepligt i forhold til C. — I anledning af en henvendelse herom fra C anerkendte A's forsikrings-selskab F i en skriftlig erklæring erstatningspligten overfor C, overensstemmende med A's eget hidtidige standpunkt såvel overfor C som overfor F. Denne erklæring, som A anså afgivet på hans vegne, fandtes kun at kunne forstås som et løfte om at betale C fuld erstatning, hvorfor A ikke senere kunne høres med forskellige indsigelser imod, at han skulle bære ansvaret for sammenstødet 765
- Efter at en mindre damper den 7. januar 1949 var afsejlet fra Gdynia på rejse til Stockholm med en ladning rug „in bulk“, forsvandt skibet sporløst. Der fandtes ikke at kunne fastslås nogen forskel på graden af sandsynligheden for, at skibets forsvinden skyldtes krig (miner), og for at den skyldtes andre årsager (kæntring på grund af kornlastens forskydning), hvorfor skaden i overensstemmelse med polisen fordeltes med halvdelen på kaskoforsikringen og halvdelen på krigsforsikringen 797
- Efter at E's bil, der var ansvars- og kaskoforsikret hos F, var blevet repareret hos R, påtog R sig som en kundservice at udbringe bilen til E. Ved den hos R ansatte mekanikers uagtsomme kørsel skete der sammenstød med skade til følge på E's bil og på to andre motorkøretøjer. Kørslen ansås foretaget på R's risiko og under ansvar efter automobilloven, og R var som følge heraf ansvarlig for skaden. F. A. L. § 25, stk. 1, 2. pkt., var ikke påstået bragt i anvendelse overfor I's krav på regres for de af F som ansvarsforsikrer udbetalte erstatningsbeløb. Da E's bil, dengang skaden indtraf, måtte anses endnu at have været i R's varetægt under udøvelsen af dennes erhverv, fandtes R's ansvar ikke at burde bortfalde eller begrænses i medfør af F. A. L. § 25, stk. 1, 2. pkt. 863
- L, der hos M havde lejet et automobil uden fører, lod i strid med lejekontrakten og § 65 a, stk. 2, i lov nr. 192 af 30. juni 1932 sin søster S føre automobilen på en strækning, hvor L ikke selv deltog i kørslen. Undervejs overlod S føringen til A, der ikke havde førerbevis. A kørte automobilen mod et vejtræ, hvorved det beskædigedes. At L havde overladt føringen til S, der måtte antages at opfylde betingelserne for at kunne leje motorkøretøj uden fører, kunne ikke i sig selv medføre, at L i forhold til M var pligtig at erstatte skaden, der ej heller fandtes at kunne tilregnes L som uagtsomt forvoldt. Herefter havde M's forsikrings-selskab, der havde erstattet skaden, ikke erhvervet noget krav mod L 932
- Under en opvisning skulle nogle værnepligtige passere en pontonbro samtidig med, at der, for at markere artilleriild, kastedes sprængstof i vandgraven. Herunder kom en værnepligtig til skade. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at den sergent, der kastede sprængstoffet, og som udførte den beordrede tjeneste under vanskelige

- forhold, havde gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold. Det fandtes ej heller, at det under de foreliggende omstændigheder kunne fastslås, at der af de militære myndigheder ved øvelsens tilrettelæggelse og gennemførelse var udvist et sådant forhold, at der kunne pålægges Forsvarsministeriet nogen udover de i lov nr. 94 af 27. marts 1934 om invaliderente for tilskadekomne værnepligtige indeholdte bestemmelser rækkende erstatningspligt. (D i s s e n s) 1095
- Dampskibsselskabet D's damper, der bragte ladning til et russisk statsfirma, udlossede dækslasten i Leningrad den 21. juni 1941. Da krigen mellem Rusland og Tyskland den 22. s. m. udbrød, sættes vagt ved skibet, hvorefter løsningen af rumlasten foretoges. Der skete ingen betaling af fragten, der skulle være betalt kontant, og senere beslaglagdes skibet. Da fragten for den forinden krigsbrudtet lossede last dermed var fortjent, kunne D ikke kræve denne fragt godtgjort af Dansk Krigssøforsikring for Varer, jfr. Søforsikringskonventionens § 205, jfr. § 181, og § 214. Idet D's sikkerhedsret for fragten i ladningen ved krigsbruddet mistede sin værdi, fandtes D's retsstilling herved således forringet, at D's forhold måtte falde ind under konventionens § 208. Herefter tilpligtedes F at godtgøre D fragten for rumlasten. (D i s s e n s) 1122

Forvaring.

- A havde deponeret en kuffert med en kostbar frimærkesamling i boksrummet i en københavnsk bankafdeling B. Under et voldsomt regnskyl trængte der vand ind i boksrummet, hvorved frimærkerne i den på gulvet i boksrummet henstillede kuffert led betydelig skade. Den af B afgivne depositumkvittering antoges ikke at give tilstrækkelig sikkert grundlag for at anse tilbagelevering af kufferten i uskadt stand for garanteret af B. Boksrummets indretning eller kuffertens anbringelse på gulvet i boksrummet fandtes ikke i sig selv at kunne begrunde ansvar for B. Derimod antoges det, at B efter vandets indtrængen i boksrummet ikke tilstrækkelig hurtigt havde truffet foranstaltning til at udtage kufferten af boksrummet, og at B derfor i anledning af den herved opståede forsøgelse af skaden måtte være pligtig at betale A erstatning, som dog ned-sattes, fordi A ved kuffertens indlevering til B havde undladt at gøre opmærksom på, at dens indhold let kunne beskadiges. (D i s s e n s) 719
- A, der var gæst på et hotel, overgav en aften portieren P startnøglen til A's bil, for at P skulle foranledige, at bilen blev eftersat af en mekaniker. P kørte om natten uden tilladelse en tur med bilen, der ved P's uagtsomme kørsel væltede og led betydelig skade. Da P ved overtagelsen af hvervet efter omstændighederne måtte anses at være optrådt på hotelejerens H's vegne og at have forpligtet H, og idet P's uretmæssige brug af vognen var muliggjort ved benyt-telse af den nøgle, hvis overleverelse var en nødvendig betingelse for hvervets udførelse, fandtes betingelserne for at pålægge H ansvar for skaden at foreligge. (D i s s e n s) 802

Forældelse.

Et I/S, der var stiftet til drift af en færgerute, indgav andragende om bevilling hertil, hvorefter I/S i forventning om at opnå bevillingen, hvilket også senere skete, sluttede kontrakt med en fisker F om udførelse af færgefarten. Herefter skulle F udføre farten med sin 3.26 tons halvdeks motorbåd mod at få $\frac{2}{3}$ af de indsejlede beløb. Annoncering, forsikring og den daglige ledelse var F uvedkommende; I/S tegnede selv en ansvarsforsikring. Ved en fejl, i hvilken F havde medskyld, skete der under en færgetur en kollision mellem hans båd og en damper, hvorved to af hans passagerer omkom. Antaget, at sølovens regler kom til anvendelse uanset den ringe størrelse af F's båd. Endvidere antaget, at et eventuelt ansvar for damperens rederi var forældet i henhold til sølovens § 284, nr. 2, samt at I/S var ansvarlig for F's fejl i overensstemmelse med sølovens regler om rederansvar, derunder begrænsningsbestemmelserne i sølovens 10. kapitel. (D i s s e n s) . . . . .

24

En tiltalt, der i 1946 var idømt straf af fængsel i ialt 1 år og 1 måned, var nu tiltalt for 18 forinden dette tidspunkt begåede, nu opklarede forbrydelser, jfr. strfl. § 89, samt for en i 1951 begået ringe forbrydelse. Da den af tiltalte forskyldte straf, såfremt disse 18 forbrydelser var kommet til pådømmelse i 1946 sammen med de da pådømte forbrydelser, ikke ville have oversteget fængsel i 2 år, og da han dengang allerede var idømt fængsel i 1 år og 1 måned, var strafskylden for de 18 ældre forbrydelser forældet i medfør af strfl. § 93, stk. 1, nr. 2. For den i 1951 begåede forbrydelse idømtes tiltalte en mindre fængselsstraf . . . . .

537

En bank B, der havde betydelige beløb til gode hos D, indgik med denne i 1922 en skriftlig overenskomst, hvorefter B forpligtede sig til, når D havde betalt nogle nærmere angivne beløb, ikke at gøre krav på yderligere indbetalinger på skylden, sålænge D's formue ikke oversteg, hvad der skønnedes tilstrækkeligt til driftskapital for hans forretning; dog skulle D, så snart det var ham muligt, foretage yderligere afdrag på gælden. Herved fandtes der ikke at være sket en sådan ændring af fordringens karakter, at forældelsesfristen efter D. L. 5—14—4 først skulle kunne regnes fra det tidspunkt, da betingelserne for henstandens ophør måtte være indtrådt. Medens en del af gælden efter omstændighederne ikke fandtes at være forældet, da B's tilgodehavende i 1949 anmeldtes i D's konkursbo, ansås dette at være tilfældet for den øvrige dels vedkommende. (D i s s e n s) . . . . .

883

Fuldmagt.

A, der var gæst på et hotel, overgav en aften portieren P startnøglen til A's bil, for at P skulle foranledige, at bilen blev eftersat af en mekaniker. P kørte om natten uden tilladelse en tur med bilen, der ved P's uagtsomme kørsel væltede og led betydelig skade. Da P ved overtagelsen af hvervet efter omstændighederne måtte anses at være optrådt på hotelejerens H's vegne og at have forpligtet H,

- og idet P's uretmæssige brug af vognen var muliggjort ved benyttelse af den nøgle, hvis overleverelse var en nødvendig betingelse for hvervets udførelse, fandtes betingelserne for at pålægge H ansvar for skaden at foreligge. (D i s s e n s) 802
- I anledning af at en arbejder, der var beskæftiget på en gård på ca. 500 tdr. land, var i skatterestance, afsendte den stedlige kommune i medfør af lov nr. 28. af 18. februar 1937 § 42 fire skrivelser om tilbageholdelse i hans løn til dækning af restancen. Skrivelserne stiledes ikke til gårdens derboende ejer, der selv forestod ledelsen af gården, men til ejerens inspektør, der var ejerens landbrugskyndige arbejdsleder. Inspektøren lod forvalteren tilbageholde pengene, som imidlertid bortkom inden de blev indbetalt til kommunen, hvorefter denne afkrævede ejeren pengene. Antaget, at kommunens henvendelser til inspektøren ikke havde kunnet medføre forpligtelsen i medfør af lovens § 42 for ejeren, der ikke kendte henvendelserne. (D i s s e n s) 956

Funktionærer.

- A var ved kontrakt antaget som repræsentant for et bogforlag, der udgav såkaldte amtshistoriske værker, der for vedkommende amt skulle indeholde beskrivelse af så vidt muligt samtlige ejendomme i amtet på mindst 6 tdr. land. Han, der kun arbejdede for forlaget og udelukkende var provisionslønnet, skulle henvende sig på de pågældende ejendomme for at indhente de til værkets udgivelse fornødne oplysninger om disse og for samtidig at virke for salg af værket. Det ansås oplyst, at han fik anvist bestemte distrikter, indenfor hvilke han alene skulle udføre det nævnte arbejde, og at han havde været pligtig at fremme dette, således at værket kunne udkomme inden en rimelig tid, og at han iøvrigt var pligtig at rette sig efter forlagets instrukser om arbejdets tilrettelæggelse og udførelse. Antaget, at A måtte anses som funktionær. (D i s s e n s). 4
- Lignende dom 11
- Antaget, at A, der den 28. juni 1949, efter ansættelse siden 1. januar 1948, var opsagt til at fratræde sin stilling hos B den 1. august 1949, i forbindelse med sin fratræden havde indtaget en sådan holdning med hensyn til spørgsmålet om sit løntilgodehavende, at han var afskåret fra på et senere tidspunkt under henvisning til funktionærlovens § 2 at kræve yderligere to måneders løn udover den ham tidligere udbetalte løn for tiden indtil fratrædelsen. Det blev herefter unødvendigt at tage stilling til, om A overhovedet ikke havde haft krav på varsel efter § 2, fordi han var antaget til udførelse af et bestemt arbejde 77
- Efter omstændighederne fandtes A ikke at have været berettiget til uden varsel at afskedige en hos ham ansat vinkyper i anledning af, at denne udenfor arbejdstiden havde ført A's varevogn i spirituspåvirket tilstand og påkørt en varecykel og en motorvogn, og som følge af færdselsforseelsen var anset med hæfte i 20 dage samt frakendt retten til at føre motorkøretøj i 1 år 356

- A var ansat som bestyrer af en restauration, der cjedes af et aktieselskab S, i hvis bestyrelse han samtidig indtrådte. Hans løn var 18.000 kr. + tantième, mindst 6000 kr. årlig, og han kunne opsiges „med de varsler, der er fastsat i funktionærloven“. Idet bemærkedes, at der ikke iøvrigt forelå nærmere oplysninger om karakteren af hans stilling, fandtes han omfattet af funktionærloven. En ham meddelt tilkendegivelse fandtes at måtte forstås således, at han hermed var opsagt kontraktmæssigt, og at S, hvis han desuagtet fortsatte i sin stilling efter det tidspunkt, hvortil han således var opsagt — nemlig den 1. november 1949 — frit skulle kunne bringe forholdet til ophør uden varsel efter funktionærloven. Da han imidlertid som nævnt var omfattet af denne, og da den ved den således trufne ordning skete fravigelse fra lovens opsigelsesregler ikke fandtes forenelig med dens § 21, havde han, der efter den 1. november 1949 uden yderligere aftale fortsatte i stillingen, krav på en efter lovens § 3, stk. 2, beregnet erstatning i anledning af, at S den 30. december 1949 opsagde ham til fratrædelse 1. januar 1950. 413.
- Reglen i funktionærlov nr. 261 af 9. juni 1948 § 6, stk. 2, om arbejdsgiveren A's pligt til at betale en funktionær løn under senere indkaldelser fandtes at måtte forstås således, at A var berettiget til i lønnen at fradrage den militære aflønning og godtgørelse for kost m. v. (D i s s e n s) 594
- Spørgsmål om, hvorvidt en direktrice for en kjolesalon havde været berettiget til at udeblive fra sit arbejde på grund af sygdom, samt om betydningen af, at hun ikke efter senere at være opfordret til at fremskaffe en nærmere angivet yderligere dokumentation vedrørende sygdommen straks efterkom opfordringen 641
- Indstævnte, der var direktør i det appellerende selskab, lod efter aftale med dettes ledelse den 1. maj 1945 udbetale 3 måneders løn til sig selv og selskabets øvrige personale. Den 5. s. m. blev han interneret — ligesom selskabets øvrige ledelse — og senere fængslet som sigtet for landsforræderisk virksomhed. Som varetægtsfange var han — der senere for sin virksomhed i selskabet blev idømt fængselsstraf i medfør af lov nr. 368 af 6. juli 1946 § 15 — på politiets foranledning daglig indtil ind i 1946 beskæftiget på selskabets kontor i forbindelse med revision m. v. i det offentliges interesse. I august s. å. udbetaltes der ham med politiets og Nationalbankens godkendelse løn for denne måned, men senere blev yderligere lønudbetaling nægtet, og den 28. november s. å. opsagde den nu antagne bestyrer af selskabets formue A til fratræden straks eller til nærmeste lovlige termin. A gjorde herefter krav på i alt fald 1 måneds opsigelsesvarsel, altså til 31. december s. å., og påstod sig derfor tilkendt løn m. v. for 4 måneder. Heri fik A ikke medhold, idet det i dommen udtales, at på grund af begivenhederne den 5. maj 1945, herunder standningen af selskabets virksomhed og interneringen af A og selskabets øvrige ledelse, måtte hans tjenesteforhold anses ophørt nævnte dag, således at han i hvert fald ikke havde krav på løn efter det tidspunkt, til hvilket han

denne dag kunne være opsagt med lovligt varsel. Idet han havde fået udbetalt løn for tiden indtil udgangen af august 1945, og idet der ikke i det senere passerede fandtes at ligge nogen for selskabet bindende anerkendelse af, at han havde krav på yderligere vederlag, frifandtes selskabet . . . . .

737

Færdsel.

I et gadekryds i Randers var krydsets sydlige og vestlige arm hovedvej, således at trafik, der ad den sydlige arm kørte mod nord ind i krydset og derefter svingede mod vest ud af dette ad dets vestlige arm, stadig befandt sig på hovedvej. I krydset var i medfør af færdselslovens § 3 etableret lysregulering. Da der visttes grønt lys for færdsel nord-syd, kørte en automobilist A og en cyklist C ind i krydset henholdsvis fra syd og fra nord. A svingede langsomt mod vest for at komme ud af krydset ad dets vestlige arm, men stødte herved sammen med den nord fra kommende C. Antaget, at A, uanset at han kørte på hovedvej, havde vigepligt i forhold til C. — I anledning af en henvendelse herom fra C anerkendte A's forsikrings-selskab F i en skriftlig erklæring erstatningspligten overfor C, overensstemmende med A's eget hidtidige standpunkt såvel overfor C som overfor F. Denne erklæring, som A anså afgivet på hans vegne, fandtes kun at kunne forstås som et løfte om at betale C fuld erstatning, hvorfor A ikke senere kunne høres med forskellige indsigelser imod, at han skulle bære ansvaret for sammenstødet . . . .

765

På en privat vej ragede et kloakdæksel med udstrålende ribber 3—7 cm op over vejbanens overflade. Antaget, at dette forhold havde været væsentlig medvirkende til, at A under cykling på vejen var styrtet og kommet til skade, samt at kommunen på grundlag af den denne ved vejvedtægten tillagte myndighed over vejen måtte være erstatningsansvarlig overfor A, som dog på grund af egen uopsigtighed selv måtte bære en del af skaden . . . . .

777

Gaver.

Spørgsmål om A, forinden han døde, havde overdraget sin fætter, hos hvem han havde taget ophold, et beløb af indtil 3000 dollars.

91

Grundloven.

Der fandtes ikke at kunne gives G medhold i, at bestemmelsen i lov om landbrugsejendomme nr. 291 af 31. marts 1949 § 9, stk. 1, jfr. § 11, stk. 1, var grundlovsstridig, for så vidt den hindrede ham i at lade de ham tilhørende større landbrugsejendomme falde samlet i arv eller at overdrage dem samlet til en nærpåstående, idet lovbestemmelsen måtte anses som en saglig begrundet, almindelig regulering af ejendomsforholdene m. h. t. landbrugsjord, som ikke kunne medføre erstatningspligt. Ejheller fandtes loven ved indførelse af lempelsesreglen i § 11, stk. 1, pkt. 2, angående afståelse af jord fra større ejendomme uden grundlovmæssig erstatning at være blevet grundlovsstridig, idet reglen ikke medførte en opgivelse

af lovens formål og måtte antages indsat i loven for at imødekomme ejere af flere større ejendomme, der bevarede adgangen til at holde sig til hovedreglen, således at der ikke fandtes at være tale om tvungen afståelse 403

Gæld.

S solgte sin ejendom m. v. til K₁, der videresolgte den til K₂, som skulle berigtige handelen bl. a. ved at overtage en del af K₁'s gæld til S. Spørgsmål om, hvorvidt S, der havde forhandlet med K₂ om afvikling af gælden og af K₂ havde modtaget et afdrag på gælden, herved havde frafaldet sit krav mod K₁ på betaling af restgælden, som K₂ viste sig at være ude af stand til at afvikle 381

Spørgsmål om arvingerne efter deres i 1950 afdøde moder, som i 1939 havde solgt sin ejendom til en datter bl. a. mod at modtage et pantebrev på 6000 kr. i ejendommen, kunne kræve disse 6000 kr. betalt af den i 1949 afdøde datters dødsbo, uagtet pantebrevet var afløst i 1944, eller om pantebrevets afløsning var udtryk for, at pantegælden var cfergivet 664

Efter at A som medlem af en arbejdsløshedskasse gennem ca. 4 år jævnligt havde hævet arbejdsløshedsunderstøttelse, konstateredes det, at han havde været uberettiget hertil, fordi hans formue lå over den i lovgivning og vedtægter i så henseende foreskrevne grænse. Antaget, at A efter det foreliggende var pligtig at tilbagebetale det oppebårne beløb. Idet der fra kassens side var udvist forsømmelighed med hensyn til kontrollen med formuegrænserne, fandtes kassen dog at måtte tåle, at der i beløbet fradrogtes det af A betalte kontingent 936

Gældsbreve.

Landsretssagfører L, der havde bistået ved S's salg i juli 1947 til K af en ejendom med forretning, købte og belånte i en bank i december 1947 et af K som en del af købesummen til S udstedt pantebrev, på hvilket tidspunkt L måtte være klar over, at K i anledning af ejendomshandelen eventuelt havde et erstatningskrav, der kunne gøres gældende som modregning mod pantebrevet. Herefter fandtes K i medfør af gældslovens § 18, stk. 2, jfr. § 15, stk. 2, at have bevaret modregningsret for den K hos S ved Højesterets dom af 27. marts 1952 tilkendte erstatning, uanset at K efter pantebrevets overdragelse havde betalt terminsydelser og restkøbesum uden forbehold 843

Handelsomsætning.

Spørgsmål om en importør I af kaninskind fra Frankrig havde erstatningskrav mod sin franske forbindelse i anledning af, at denne ikke udnyttede I's importtilladelse fuldtud 321

A havde hos fabrikant B bestilt 80.000 par arbejdshandsker til successiv levering til to finske købere. Efter at B derpå successivt havde leveret ca. 1/3 af handskerne, gjorde A på grundlag af et i

Finland optaget skøn gældende, at alle leveringerne havde været mangelfulde og krævede afslag i købesummen for disse, hvorhos han annullerede sin bestilling med hensyn til de resterende ca. 3/4. Antaget, at A ikke kunne kræve afslag med hensyn til de første leveringer, idet han havde reklameret for sent, og B ikke ved sit forhold havde afskåret sig fra at gøre dette gældende, at A derimod havde krav på afslag med hensyn til de senere leveringer, idet det finske skøn i så henseende lagdes til grund, men at A var uberettiget til at hæve bestillingen med hensyn til de fremtidige leveringer, jfr. købelovens § 46. (D i s s e n s)	449
Spørgsmål om, hvorvidt en sælger af et parti læggekartofler var ansvarlig for, at kartoflerne ikke kom op, samt om erstatningens størrelse	634
Spørgsmål om, hvorvidt indstævnte, der havde leveret appellant en part heste, var indgået på, at det skulle videresælges for indstævntes regning gennem et andet firma, samt om hvorvidt nogle heste, der af indstævnte var sendt til appellant, var købt af denne	853
Det fandtes ikke tilstrækkelig godtgjort, at der ved de stedfundne forhandlinger mellem parterne var truffet en endelig salgsaftale om et parti frosset fisk	1117

Havne.

Spørgsmål om fritagelse for vareafgift for surkål, der fremstilledes i Frihavnen af dansk hvidkål og derefter indførtes til dansk toldområde	218
--	-----

Husfredskrænkelser.

Efter ordre fra politikommissær S sprængte overpolitibetjent N og politibetjent P døren til A's lejlighed for at eftersøge D, der skulle hensættes til afsoning af en bøde, og som S havde haft føje til at regne med havde bolig hos A og holdt sig skjult der. Det fandtes at følge af rpl. § 1004, jfr. § 782, stk. 2, at § 773 i sin helhed kom til anvendelse. Selv om det antoges, at ransagning, for hvis foretagelse betingelserne iøvrigt fandtes at foreligge, ikke burde være foretaget uden indhentning af retskendelse, fandtes S efter omstændighederne ikke at have udvist et forhold, der kunne tilregnes ham som en krænkelse af husfreden efter strfl. § 204, stk. 1, og hans dødsbo frifandtes for at svare godtgørelse efter ikrafttrædelseslovens § 15. Da N og P handlede efter overordnetes ordre, som de havde føje til at anse for lovlige, og deres noget voldsomme adfærd under udførelsen efter omstændighederne ikke i sig selv kunne pådrage dem strafansvar efter strfl. § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, blev også disse frifundet	304
---	-----

Hævd.

Et sogneråd påstod på samtlige sognebeboeres vegne dom for, at disse havde en nærmere angivet ret til optagning af tang på stranden til en af sognets landejendomme. Det fandtes ikke tilstrækkelig godt-	
---	--

gjort, at der i alderstid af beboere i kommunen havde været hentet tang indenfor ejendommens grænse til havet i et sådant omfang og under sådanne omstændigheder, at der på grundlag heraf kunne tilkomme beboerne en ret som påstået 771

Interessentskab.

Spørgsmål om A havde optaget B som interessent i sit firma og i bekræftende fald om interessentskabet senere var ophørt 132

I en mellem parterne indgået overenskomst af 25. januar 1950 om ophævelse af et af dem dannet interessentskab til drift af entreprenørvirksomhed var det bl. a. bestemt, at appellants kapitalindestående pr. 31. januar 1950 i henhold til den pr. denne dato udarbejdede status skulle udredes til appellant, når revisors regnskab forelå, dog senest 15. marts 1950. Sagen drejede sig nu om, hvorvidt det ved ophævelsesoverenskomstens indgåelse var aftalt mellem parterne, at det nævnte kapitalindestående skulle opgøres til et bestemt, nærmere fastsat beløb, hvilket antoges 697

Efter at parterne havde indgået en interessentskabskontrakt om drift af en ejendomsmæglervirksomhed, ophævede appellant interessentskabet, og sagen drejede sig nu om, hvilken andel i interessentskabets good-will, indstævnte havde krav på at få udbetalt 1069

Jagt.

Om opsigeles af kontrakt om udleje af jagtret 879

Jernbaner.

Da A førte sit af en traktor trukne tærskværk med halmresser anbragt på undervogn over en jernbanecoverskæring, gik et hjul af vognen, og det lykkedes ikke at fjerne køretøjerne, før de var ramt af et fremkørende, D. S. B. tilhørende tog. Transporten fandtes ikke at kunne henføres under statsbanelov nr. 331 af 27. juni 1946 § 63, stk. 4. Der fandtes ikke at foreligge uforvarsligt forhold fra A eller holdepunkter for at stautere, at uheldet skyldtes fejl ved materiellet, som trediemand kunne drages til ansvar for, og D. S. B. ansås herefter i medfør af lov nr. 117 af 11. marts 1921 § 9, jfr. § 1, ansvarlig for skaden 165

Kommission.

Antaget, at A havde fået B's ejendom i salgskommission. Endvidere antaget, at A's indsats ved afslutningen af en betinget sluttedel om ejendommens salg til Socialministeriet havde været af afgørende betydning for gennemførelsen af det endelige salg til ministeriet, som skete ca. ½ år senere efter yderligere forhandlinger mellem B og ministeriet, samt at der ikke for A havde været grund til selv at optage ny forhandling med ministeriet. Der tilkendtes herefter A fuldt salær 727

Ejendomshandlerne A afsluttede den 7. november 1950 med B, der ville sælge sin forretning, en overenskomst, hvorved A fik forret-

ningen i „enkommission foreløbig i 2 måneder, hvorefter dette kan opsiges med 14 dages varsel til den 1ste i en måned,“ og således, at B skulle betale halvt salær, hvis han solgte til anden køber. Den 26. maj 1951 solgte B forretningen uden at have bragt overenskomsten til ophør ved opsigelse. A fandtes efter reglerne i bekg. nr. 286 af 14. september 1946, jfr. bekg. nr. 436 af 18. oktober 1949 ikke at kunne støtte noget salærkrav — halvt salær ville have udgjort 750 kr. — mod B på overenskomsten, men reglerne fandtes ikke til hinder for, at A kunne kræve erstatning for sit tab ved B's salg af forretningen i strid med aftalen om enkommission. Dette tab fastsattes skønsmæssigt til 300 kr. ....

974

Kommunalvæsen.

A var for halvåret 1. oktober 1950—31. marts 1951 antaget som lærer ved Københavns kommunes aftenskole. Ifølge et cirkulære fra Skoledirektionen kunne sådant arbejde til enhver tid opsiges fra begge sider med 1 måneds varsel til den 1. i en måned, medens der intet herom stod i A's ansættelsesskrivelse. Hans løn beregnedes pr. time, men således at han havde krav på løn også for timer, der faldt i ferier og på fridage iøvrigt. Da kommunen nægtede den til skolens fortsættelse efter 15. marts 1951 fornødne bevilling, op-sagde Skoledirektionen A med 1 måneds varsel til fratræden 1. marts 1951, men spurgte ham samtidig, om han var villig til mod betaling for de af ham faktisk ydede timer at fortsætte 1 à 2 uger i marts, og han fortsatte herefter til undervisningens ophør den 19. marts. Efter dette tidspunkt ville alle hans timer efter den oprindelige undervisningsplan være faldet på fridage. På lignende måde forholdt Skoledirektionen sig overfor samtlige skolens øvrige lærere. A's protest mod opsigelsens lovlighed toges ikke til følge. (D i s s e n s) .....

940

I anledning af at en arbejder, der var beskæftiget på en gård på ca. 500 tdr. land, var i skatterestance, afsendte den stedlige kommune i medfør af lov nr. 28. af 18. februar 1937 § 42 fire skrivelser om tilbageholdelse i hans løn til dækning af restancen. Skrivelserne stiledes ikke til gårdens derboende ejer, der selv forestod ledelsen af gården, men til ejerens inspektør, der var ejerens landbrugskyndige arbejdsleder. Inspektøren lod forvalteren tilbageholde pengene, som imidlertid bortkom inden de blev indbetalt til kommunen, hvorefter denne afkrævede ejeren pengene. Antaget, at kommunens henvendelser til inspektøren ikke havde kunnet medføre forpligtelsen i medfør af lovens § 42 for ejeren, der ikke kendte henvendelserne. (D i s s e n s) .....

956

Konfiskation.

T, der beboede 2 værelser i en villa tilhørende R, mens denne opholdt sig i udlandet, og som efter R's anmodning for R's regning foretog ind- og udbetalinger af meget betydelige beløb vedrørende handel med udenlandsk valuta i strid med valutaloggivningen, blev

anset efter lovbek. nr. 153 af 28. marts 1951 § 17 med fængsel i 6 måneder. Der fandtes efter omstændighederne ikke tilstrækkelig grund til konfiskation hos T af andet end et i bevaring taget beløb af 113,25 dollars 859

Konkurrence.

En fabrikant T havde for visse varer i hver udgående pakning lagt en kupon med påskrift, at der mod aflevering til fabrikken af et antal kuponer kunne fås tilsendt en af nogle på kuponen opførte genstande. Forholdet fandtes at omfattes af bestemmelsen i konkurrencelovens § 12, og da den ydede tilgift efter omstændighederne ikke kunne anses at være af ganske ubetydelig værdi, blev T anset skyldig i overtrædelse af forbudet i nævnte lovbestemmelse 181

Kontrakt.

Ved en kontrakt, der ikke indeholdt nogen opsigelsesbestemmelse, havde en redaktør R påtaget sig at udgive et blad som officielt organ for Marketendernes Landsforbund F. F fandtes efter omstændighederne at kunne opsiges R med 3 måneders varsel 32

Spørgsmål om, hvilket vederlag en fabrik havde krav på for bearbejdning af flommehinder for en grosserer 55

S havde solgt sin villa til K, som derefter anlagde sag mod S til handelens tilbagegang. S, der under retssagen forblev boende i villaen, blev frifundet, og der var nu spørgsmål om, hvorledes S skulle vederlægge K for den tid, han således havde boet i villan. 442

I anledning af at den som flygtning i Sverige værende A's to sønner i marts 1945 havde foretaget sabotage på F's feriehjem, som tyskerne agtede at beslaglægge, betalte A's hustru efter forhandling med F's sagfører S erstatning for ødelæggelsen. Da det måtte have stået F klart, at fru A erlagde betalingen, som hun ikke var juridisk forpligtet til, i anledning af at en af S fremsat trusel om straffetlig forfølgning af sabotagen måtte bibringe hende alvorlig frygt for tysk indblanding, blev F i medfør af aftalelovens § 29 dømt til tilbagebetaling. (D i s s e n s) 660

Mellem indstævnte, der havde foretaget en række forsøg med elektrolytisk behandling af vand til modvirkning af stendannelse i rør, kedler m. v., og appellanten afsluttedes i 1931 en kontrakt, hvorefter indstævnte skulle meddele appellanten sine erfaringer og overdrage appellanten sine eventuelle patenter mod at oppebære 25 pct. af bruttoavancen for udførte anlæg til elektrisk behandling af vand eller beholder. Dersom indstævnte udtrådte efter opsigelse, var appellanten berettiget til at fortsætte virksomheden mod betaling af 20 pct. af bruttoavancen. I 1947 fratrådte indstævnte efter opsigelse, og sagen drejede sig om, hvorledes bruttoavancen skulle opgøres som grundlag for beregningen af indstævntens andel. Ved dommen fandtes appellanten at have været uberettiget til at fradrage visse lønudbetalinger, hvorimod nogle afholdte automobiludgifter fandtes at kunne fradrages, idet sådanne fradrag havde fundet sted igennem kontraktstiden 823

A var for halvåret 1. oktober 1950—31. marts 1951 antaget som lærer ved Københavns kommunes aftenskole. Ifølge et cirkulære fra Skoledirektionen kunne sådant arbejde til enhver tid opsiges fra begge sider med 1 måneds varsel til den 1. i en måned, medens der intet herom stod i A's ansættelsesskrivelse. Hans løn beregnedes pr. time, men således at han havde krav på løn også for timer, der faldt i ferier og på fridage ivotrigt. Da kommunen nægtede den til skolens fortsættelse efter 15. marts 1951 fornødne bevilling, op-sagde Skoledirektionen A med 1 måneds varsel til fratræden 1. marts 1951, men spurgte ham samtidig, om han var villig til mod betaling for de af ham faktisk ydede timer at fortsætte 1 à 2 uger i marts, og han fortsatte herefter til undervisningens ophør den 19. marts. Efter dette tidspunkt ville alle hans timer efter den oprindelige undervisningsplan være faldet på fridage. På lignende måde for-holdt Skoledirektionen sig overfor samtlige skolens øvrige lærere. A's protest mod opsigelsens lovlighed toges ikke til følge. (D i s c e n s) 940

Krigsforanstaltninger.

A var af det ved lov nr. 362 af 19. juli 1943 § 7 nedsatte vurde-ringsnævn pålagt at tilbagebetale et ved udlejning af en ejendom til værnemagten oppebåret lejeløb til Nationalbanken. Nogle af A fremsatte indsigelser mod de pågældende myndigheders formelle behandling af sagen toges ikke til følge 524

Antaget at § 2 i lov nr. 499 af 9. oktober 1945, jfr. § 1, stk. 1, nr. 3, i lov nr. 330 af 12. juli 1945, ikke er begrænset til de såkaldte ekstraordinære industrileverancer, samt at den omstændighed, at de af vedkommende industrivirksomhed fremstillede varer var afhændet direkte fra virksomheden til de tyske aftagere, ikke kunne medføre, at virksomheden faldt udenfor § 2 som levering af handelsvarer. 950

Kunstnerret.

Statsradiofonien udgav som et led i sine almindelige kulturelle opgaver „Radioens Kunstmappe“, bestående af 40 farvereproduktioner af kendte nordiske moderne kunstmalere tilligemed et kortfattet tekst-hæfte, der indeholdt en afhandling om det ekspressionistiske gen-nembrud i nordisk malerkunst. Billederne og hæftet var løst indlagt i mappen, der solgtes under eet. Undtagelsesbestemmelsen i § 31 i loven om forfatter- og kunstnerretten fandtes ikke at kunne komme til anvendelse på mappen, hvorfor Statsradiofonien måtte betale erstatning med hensyn til et billede, som uden tilladelse var op-taget i mappen 780

Kære i borgerlige sager (se retspleje i borgerlige sager).

Køb.

Spørgsmål om køberen af en pensionatsvirksomhed havde krav på erstatning i anledning af urigtige oplysninger fra sælgeren om virk-somhedens indtjeningsvne 36

Spørgsmål om en vognmand, der havde købt A's vognmandsforretning, kunne kræve afslag i købesummen, fordi han efter købet ikke kunne opnå adgang til fortsat at benytte et lokale, hvorfra forretningens telefon hidtil havde været passeret	67
Spørgsmål om køberen af en købmandsforretning havde krav på afslag i købesummen i anledning af sælgerens urigtige oplysninger om forretningens omsætning	88
En leveret stiketiketmaskine fandtes behæftet med sådanne fejl, at køberen var berettiget til at hæve købet	105
Efter at S havde overdraget sin udlejningsejendom til K for 41.000 kr., viste det sig, at en af lejlighederne, hvis årlige leje var 660 kr., ulovlig var forhøjet fra 500 kr. Efter det oplyste havde S ikke haft kendskab til den ulovlige forhøjelse og havde ikke givet garanti vedrørende lejdintægterne. Der fandtes dernæst ikke at have været en sådan forbindelse mellem købesummen og størrelsen af den faktisk oppebårne årlige leje, at bortfaldet af den ulovlige lejeforhøjelse kunne begrunde afslag i købesummen. (D i s s e n s)	149
Efter at A havde solgt sin udlejningsejendom til B ved et skøde, hvori størrelsen af ejendommens samlede leje var angivet, viste nogle af de udlejede beboelsesrum i tagetagen sig at være ulovlige. Da A ikke fandtes at have ydet garanti i så henseende og havde været i god tro, ansås A ikke erstatningspligtig overfor B	161
Spørgsmål om annullationen af en ejendomshandel havde været berettiget	206
Spørgsmål om køberen K af en ejendom, der for 20.000 kr. af købesummen skulle give pantebrev i en K tilhørende ejendom, havde givet sådanne urigtige oplysninger om sidstnævnte ejendoms værdi, at K havde pådraget sig erstatningspligt	247
Spørgsmål om køberen havde været berettiget til at hæve et køb af veterinærtran og kræve erstatning som følge af forsinket og mangelfuld levering	253
A købte en gård af B, således at bl. a. den utærskede sæd, der fandtes i laden, medfulgte, uden at der i salgsdokumenterne udtaltes noget om avlens størrelse. Efter at A derpå havde gennemført tærskningen, gjorde han gældende, at der herved var fremkommet et langt ringere resultat, end han efter B's udtalelser under salgsforhandlingerne havde haft ret til at forvente, hvilket stemte med, at der i en del af laden havde vist sig at være et tomrum uden sæd. B — der anførte at man havde undladt at sætte sæd i tomrummet, fordi ladetaget oven over dette var utæt — frifandtes for A's erstatningskrav, idet B ikke fandtes at have givet nogen garanti med hensyn til beholdningens størrelse, og idet han ikke fandtes at have udvist noget erstatningsforpligtende forhold. (D i s s e n s)	260
Spørgsmål om en kapsejlsbåd ved købet havde lidt af så væsentlige mangler, at køberen var berettiget til at hæve handelen	337
Sælgeren af en ejendom tilpligtet at give afslag i købesummen i anledning af, at ejendommens centralvarmeanlæg ikke var tilstrækkeligt dimensioneret	358

- Spørgsmål om mellemværende mellem parterne hidrørende fra køb af en landejendom 435
- A havde hos fabrikant B bestilt 80.000 par arbejdshandsker til succesvis levering til to finske købere. Efter at B derpå succesivt havde leveret ca. $\frac{1}{3}$ af handskerne, gjorde A på grundlag af et i Finland optaget skøn gældende, at alle leveringerne havde været mangelfulde og krævede afslag i købesummen for disse, hvorhos han annullerede sin bestilling med hensyn til de resterende ca. $\frac{2}{3}$. Antaget, at A ikke kunne kræve afslag med hensyn til de første leveringer, idet han havde reklameret for sent, og B ikke ved sit forhold havde afskåret sig fra at gøre dette gældende, at A derimod havde krav på afslag med hensyn til de senere leveringer, idet det finske skøn i så henseende lagdes til grund, men at A var uberettiget til at hæve bestillingen med hensyn til de fremtidige leveringer, jfr. købelovens § 46. (D i s c e n s) 449
- Efter at A i marts 1948 havde solgt sin landbrugsejendom til B, konstateredes der på ejendommen et angreb af kornsnudebiller, hvorfor B krævede erstatning. Under sagen var det ubestridt, at ejendommen på tidspunktet for salget var befængt med sådanne biller. Det fandtes ikke godtgjort, at A vidste eller havde grund til mistanke om, at insekter, som han i efteråret 1947 havde set krybe omkring i et skab i stuehuset og udenpå dettes mur, var kornsnudebiller, og han fandtes med føje at have kunnet gå ud fra, at dette insektangreb var uden væsentlig betydning. Herefter, og efter det iøvrigt foreliggende, fandtes B ikke at have krav på erstatning. 478
- A havde solgt sin legetøjsfabrik til B, således at der i handelen bl. a. medfulgte mønsterbeskyttelse for noget legetøj. Det antoges, at A havde været uberettiget til at disponere over mønstrene, og at B derfor kunne træde tilbage fra handelen 603
- Spørgsmål om, hvorvidt købet af et automobil var betinget af, at køberen inden et nærmere angivet tidspunkt fik solgt et ham tilhørende automobil 616
- Spørgsmål om, hvorvidt der ved salget af en fabriksvirksomhed var givet køberen urigtige oplysninger om det forventede overskud på igangværende arbejder, der kunne berettigge køberen til erstatning. 649
- Spørgsmål om K, der havde købt en petroleumsforretning af S, var berettiget til at hæve købet, fordi S ikke havde ført bevis for rigtigheden af en af ham ved handelens indgåelse afgivet garanti med hensyn til bruttofortjenestens størrelse 669
- Spørgsmål om køberen af et badehotel kunne nægte at vedstå handelen, idet han gjorde gældende, at sælgeren ikke rettidigt havde opfyldt sin forpligtelse til at tilvejebringe en ordning m. h. t. nogle ved ejerskifte forfaldende afdrag på nogle i hotellet indestående pantebreve 672
- Spørgsmål om appellanten, der havde købt 2 automobilchassiser hos indstævnte, på grund af dennes forhold kunne hæve handelen 708
- Efter at appellanten havde solgt en udligningsejendom til indstævnte, viste det sig, at appellanten ved udlejningen af en del af ejendommens lejligheder i tilslutning til en af ham gennemført ombyg-

- ning havde opdelt de pågældende lejligheder i to lejemål uden formøden tilladelse hertil fra bygningsmyndighederne. Disse krævede nu udlejningsforholdene lovliggjort, således at lejlighederne fremtidig efter en nærmere fastsat frist udlejedes uden opdeling i flere lejemål. Appellanten dømtes til at godtgøre indstævnte en mindre udgift, som hun havde måttet afholde til gennemførelse af foranstaltninger, som myndighederne havde sat som vilkår for at indrømme den nævnte frist. Derimod fandtes der ikke grundlag for at tillægge indstævnte noget beløb hos appellanten til eventuel gennemførelse af nogle af hende planlagte, nærmere angivne ændringer af lejlighederne i anledning af disses udlejning, idet de pågældende eventuelle ændringer måtte antages at være uden økonomisk interesse for indstævnte 761
- Efter at B som skødehaver på en ejendom havde solgt denne til C, gjorde A gældende, at B havde været uberettiget hertil, fordi B i virkeligheden havde overtaget ejendommen på A's vegne. Under en af A herom anlagt sag påstod han B dømt principalt til at tilskøde ham ejendommen og subsidiært til at betale ham erstatning. Ved landsrettens dom fastsloges, at der som følge af salget til C ikke kunne tages stilling til A's principale påstand, hvorimod der tilkendtes A erstatning. Efter at B havde påanket denne dom til Højesteret, anlagde A sag mod C med påstand om tilskødning af ejendommen, men inden påkendelsen af denne sag stadfæstede Højesteret landsretsdommen i sagen mellem A og B, hvorefter A gjorde udlæg hos B for det tilkendte erstatningsbeløb. Antaget, at A's ejendomsret til ejendommen ikke var gået tabt ved den af ham således fulgte fremgangsmåde, der således som hans påstande nu forelå ikke påførte C noget tab, og A's påstand om tilskødning af ejendommen fra C toges herfter til følge. (Dissens) 789
- Spørgsmål om, hvilken købesum appellanten skulle betale for en parcel, samt om købesummens forfaldstid og forrentning 898
- Det ansås ikke bevist, at appellanten under parternes telefoniske forhandling havde købt indstævntes forretning 959
- Et konsortium A indgik den 23. januar 1949 overfor B på som indskud i en påtænkt andelsboligforening i stedet for det normale kontante indskud at modtage et pantebrev, om hvilket B vidste, at A ikke havde haft lejlighed til at undersøge dets værdi. Efter at have modtaget pantebrevet afgav A, der stadig ikke havde undersøgt pantebrevet, den 5. februar 1949 kvittering for modtagelse af det indskudsbeløb, som pantebrevet skulle dække. Kort efter viste pantebrevet sig værdiløst. A, overfor hvem B havde fortiet oplysninger, der i alt fald var af væsentlig betydning for bedømmelsen af pantebrevets værdi, anses berettiget til at hæve aftalen 968

Landvæsenskommissioner.

Ved en cementfabrik F's oppumpning af vand fra en kridtgrav for at holde denne tør, skete der indgreb i grundvandsforholdene, hvorved der tilføjedes et nærliggende vandværk V skade. Da F

anvendte det oppumpede vand som kølevand i sin fabriksvirksomhed, måtte oppumpningen anses for et led i F's vandindvindingsanlæg, hvorfor der i lov nr. 54 af 31. marts 1926 fandtes at være fornøden hjemmel for behandling ved landvæsen- og overlandvæsenkommissionen af et af V rejst erstatningskrav 607

Legemskrænkelser.

En i 1919 født tiltalt blev for falsk anmeldelse overfor sin tidligere kæreste og for forsøg på legemsbeskadigelse overfor samme anset efter strfl. § 164 og § 245, stk. 2, jfr. § 21, med fængsel i 1 år. 386

Leje.

Et af et fremlejenavn ved godkendelse af det fulde fremlejebeløb for et værelse beregnet såkaldt genstillæg af 10 kr. pr. måned fandtes at indgå som en del af det lejebeløb, hvoraf husejeren i medfør af lov nr. 141 af 31. marts 1949 § 28, stk. 2, jfr. nu lov nr. 251 af 14. juni 1951 § 153, stk. 2, var berettiget til at oppebære 15 pct. 29

I den trykte blanket til L's lejekontrakt af 4. januar 1938 fandtes i sædvanlig form en bestemmelse om ret for udlejeren til at udligne forøgelse af de ejendommen påhvilende skatter på lejerne. Ved lejekontraktens oprettelse var ejendommen for tiden indtil 1. april 1943 fritaget for udredelse af kommunale skatter m. v. Antaget, at nævnte kontraktsbestemmelse på tilstrækkelig tydelig måde omfattede udligning på lejerne af den pr. 1. april 1943 indtrådte forøgelse af ejendommens skatter. (D i s s e n s) 100

I en ejendom, hvis lejere betalte varnebidrag efter måler, gaves visse reduktioner for radiatorer i udsatte lejligheder og for indbyggede radiatorer. En lejers protest herimod toges ikke til følge, da disse gennem årene, overensstemmende med hvad der i vidt omfang fandt sted i praksis, foretagne reduktioner fandtes rimelige og fornelige med lovbek. nr. 265 af 29. maj 1943 § 38 h og med lejekontraktens bestemmelser. (D i s s e n s) 157

Ejeren af en bondegård indrettede i 1948 to lejligheder i stuehusets loftsetage. Den sydlige af lejlighederne benyttedes udelukkende af folk, der arbejdede på gården. Antaget, at gårdens successive ejere med føje havde anset lejligheden for nødvendig til sædvanlig drift af gården, og at lejligheden derfor i medfør af § 13 i lov nr. 291 af 31. marts 1949 m. v. ikke omfattedes af den gældende bolig-anvisningslovgivning, ligesom det måtte følge af grundsætningen i § 12, stk. 2, nr. 5, i lov nr. 248 af 31. maj 1947 m. v., at lejligheden heller ikke havde været omfattet af de tidligere lovbestemmelser om boliganvisning. Den nordlige af lejlighederne var indrettet og stadig benyttet til beboelse for en dame til opfyldelse af en hende siden 1935 tilkommende livsvarig ret til beboelse på gården. Denne ret havde hidtil været opfyldt ved, at hun havde bolig i gårdens stueetage, men denne bolig havde ejeren nu måttet disponere over af hensyn til gårdens sædvanlige drift. Herefter fandtes ej heller denne lejlighed hidtil at have været eller for tiden at være omfattet af boliganvisningslovgivningen 408

- Reglerne i kapitel XII i lov nr. 251 af 14. juni 1951 antaget at finde anvendelse også på fremlejemål 574
- Efter at en opsigelse af et lejemål om en lejlighed, hvor en provins-sagfører drev sin virksomhed, var indbragt for en i medfør af § 122 i lov nr. 251 af 14. juni 1951 sammensat boligret, bestemte denne, at lejemålet var beskyttet efter reglerne i lovens kapitel XII, hvilken kendelse udlejeren påkærede. Udtalt, at kendelsen måtte forstås således, at den dels fastslog rettens kompetence, dels yderligere fastslog, at lejemålet var beskyttet efter lovens kapitel XII. Da det efter beskaffenheden af sagførerens virksomhed ikke på forhånd kunne udelukkes, at dens stedlige forbliven i den pågældende ejendom var af væsentlig betydning og værdi for virksomheden, havde sagføreren ret til at lade opsigelsen prøve for den efter lovens § 122 sammensatte boligret, hvorfor dennes kendelse forsåvidt stadfæstedes. Iøvrigt afvistis kæreområdet, jfr. lovens § 123. 577
- En af landsretten afsagt ankedom om en af fogedretten for Københavns amts søndre birk afsagt, til landsretten påanket kendelse angående udsættelse af et lejemål kunne påankes til Højesteret, idet sagen efter sin beskaffenhed — bortset fra lejeloven — som egentlig retssag ville henhøre under landsrettens afgørelse i første instans, og lejeloven ikke kunne medføre andet resultat i et tilfælde som det foreliggende, hvor sagens behandling ved boligretten var udelukket efter den måde, hvorpå sagen var begyndt 647
- En københavnsk ejendom blev i henhold til lov nr. 91 af 31. marts 1938 pålagt et tillæg til det af ejendommen hidtil ydede bidrag til udgifterne til brandvæsenet. Antaget, at dette tillæg i medfør af lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1, forholdsmæssigt kunne pålignes ejendommens lejere 808

Licitation.

- A opfordrede blikkenslagerfirmaet B og nogle enkelte andre blikkenslagerfirmaer i Holte til at indgive tilbud på anlæg af en vandledning til hans ejendom i Øverød og antog det næstlaveste af de indkomne tilbud, hvorefter B, hvis tilbud var lavest, krævede erstatning for ikke at have fået arbejdet overdraget. A bestred ikke, at der forelå bunden licitation, men gjorde gældende, at dette ikke begrundede nogen pligt for ham til at antage det laveste tilbud, og at en eventuel pligt i så henseende i alt fald var bortfaldet som følge af, at B og de øvrige bydende havde foretaget en underhåndsregulering af tilbudene. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at der forelå en fast sædvane, der medførte pligt for A til ved den omhandlede licitation at antage det laveste tilbud eller forkaste dem alle, og A frifandtes derfor allerede på dette grundlag. (Dissens) 741

Maskiner.

- En leveret stiktiketmaskine fandtes behæftet med sådanne fejl, at køberen var berettiget til at hæve købet 105
- Om størrelsen af prisen på en traktor 680

Mejerier.

Da bestyrelsen for et mejeri uberettiget havde nægtet A adgang til at udøve en andelshavers rettigheder og tilkendegivet ham, at han ikke var andelshaver, fandtes mejeriet ikke at kunne kræve erstatning af A i anledning af, at denne under de foreliggende omstændigheder ophørte med at levere mælk til mejeriet 580

Militærvæsen.

A, der var tilknyttet modstandsbevægelsen og som i juli 1945 foretog kørsel i tjenstligt øjemed med et automobil, for hvilken Forsvarsministeriet F havde ansvaret som for militærets vogn, tog herunder ind hos bekendte til en fødselsdagsfest. Efter afslutningen påtog A sig at køre nogle festdeltagere hjem, og herunder kørte A mod nogle vejtræer, hvorved bl. a. 3 af deltagerne dræbtes. A, der havde kørt uforsvarligt, blev anset fuldt erstatningspligtig. Selv om der måtte kunne være tvivl om berettigelsen af den stedfundne benyttelse af vognen, kunne det i hvert fald ikke antages, at passagererne havde måttet anse benyttelsen som uretmæssig, og F fandtes herefter i medfør af motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., jfr. stk. 3, ansvarlig for den ved A's uforsvarlige kørsel forvoldte skade og ville allerede som følge heraf være at tilpligte in solidum med A at betale erstatning 1044

Under en opvisning skulle nogle værnepligtige passere en pontonbro samtidig med, at der, for at markere artilleriild, kastedes sprængstof i vandgraven. Herunder kom en værnepligtig til skade. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at den sergent, der kastede sprængstoffet, og som udførte den beordrede tjeneste under vanskelige forhold, havde gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold. Det fandtes ej heller, at det under de foreliggende omstændigheder kunne fastslås, at der af de militære myndigheder ved øvelsens tilrettelæggelse og gennemførelse var udvist et sådant forhold, at der kunne pålægges Forsvarsministeriet nogen udover de i lov nr. 94 af 27. marts 1934 om invaliderente for tilskadekomne værnepligtige indeholdte bestemmelser rækkende erstatningspligt. (D i s s e n s) 1095

Modregning.

Landsretssagfører L, der havde bistået ved S's salg i juli 1947 til K af en ejendom med forretning, købte og belånte i en bank i december 1947 et af K som en del af købesummen til S udstedt pantebrev, på hvilket tidspunkt L måtte være klar over, at K i anledning af ejendomshandelen eventuelt havde et erstatningskrav, der kunne gøres gældende som modregning mod pantebrevet. Herefter fandtes K i medfør af gældslovens § 18, stk. 2, jfr. § 15, stk. 2, at have bevaret modregningsret for den K hos S ved Højesterets dom af 27. marts 1952 tilkendte erstatning, uanset at K efter pantebrevets overdragelse havde betalt terminsydelser og restkøbesum uden forbehold 843

Navn.

En for en forening i foreningsregistret sket indregistrering af navnet „Silkeborg Husmoderforening“ fandtes ikke at være til hinder for, at en anden forening benyttede navnet „Silkeborg kooperative Husmoderforening“ .....

913

Pant.

A, der af K havde fået forudbetalt 50.000 kr. for silkevarer, der skulle leveres fra Italien, gav K håndpant i den først afgående sending, hvorom meddelelse gaves til vedkommende speditionsfirma S, der erklærede at ville besidde sendingen på K's vegne, når varerne kom i S's besiddelse. Den til håndpant sætning fornødne rådhedsberøvelse fandtes ikke etableret herved eller ved F's deponering af købesummen hos S med meddelelse herom til den italienske leverandør, men kunne først anses indtrådt ved varernes overgivelse til S's italienske repræsentant. Da håndpanteretten herefter først var stiftet indenfor de sidste 8 uger før F's konkurs begyndelse, og da K ikke fandtes at have afkræftet formodningen om at have været vidende om F's insolvens, blev K alene anerkendt som simpel kreditor for de 50.000 kr. ....

418

A havde til B udstedt to pantebreve indeholdende bestemmelse om, at kapitalerne forfaldt til betaling, når terminsbetalingen udeblev over 7 dage efter den første terminsdag. A's sagfører skulle i juni termin 1951 ligesom i den foregående termin på A's vegne sørge for indbetaling af terminsydelsene til B's sagfører. Den 19. juni 1951 ved kontortidens begyndelse opdagede man på A's sagførers kontor, at man ved en fejl ikke havde indbetalt A's ydelser, hvorfor man straks underrettede B's sagførers kontor om, at der var begået en fejl, og samme dag indbetalte ydelserne. Disse blev dog kun modtaget med forbehold af B's sagfører, som senere den 20. juli s. å. meddelte, at B betragtede kapitalerne som forfaldne. Der gaves imidlertid ikke B medhold i, at kapitalerne var forfaldne.

774

Patenter.

Bestemmelsen i patentlovens § 26, stk. 3, fandtes at måtte forstås således, at afbrydelse af forældelsen kræver rettergangsskridt, og at påtalefristerne også med hensyn til indgreb af den i lovens § 6, stk. 2, omhandlede art regnes fra de i § 26, stk. 3, fastsatte tidspunkter og ikke først fra patentets udstedelse. (D i s s e n s) .....

234

A påstod B tilpligtet at anerkende, at B havde krænkert A's rettigheder i henhold til en af A indgivet, endnu uafgjort patentansøgning, samt tilpligtet at ophøre med fortsat krænkelse heraf og at betale erstatning. Antaget, at bestemmelsen i patentlovens § 26, stk. 3, må forstås således, at påtalefristen også med hensyn til indgreb af den i lovens § 6, stk. 2, omhandlede art regnes fra de i § 26, stk. 3, fastsatte tidspunkter og ikke først fra patentets udstedelse, og at afbrydelse af forældelsen kræver rettergangsskridt. A fandtes

herefter at have haft fornøden retlig interesse i at påbegynde søgsmål — hvorved henvises til rpl. § 287 — hvorfor B's påstand om sagens afvisning ikke kunne tages til følge 432

Pension.

A, der oppebar pension efter ansættelse i Københavns kommune K, blev ved dom af 6. marts 1946 for kantinevirksomhed anset skyldig i overtrædelse af lov nr. 406 af 28. august 1945. Da der ikke ved dommen var sket frakendelse af nogen af de i § 6 i lov nr. 259 af 1. juni 1945 omhandlede rettigheder, havde A ikke ved det udviste forhold mistet retten til pension, jfr. § 6, nr. 9. At de for nydelsen af pensionen gældende regler ikke fandtes i en lov, men i en i h. t. lov stadfæstet vedtægt, kunne ikke bringe forholdet udenfor omrâdet for § 6, nr. 9 1077

Politi.

Antaget, at den i fremmedlovens § 14 indeholdte hjemmel til at tage fremmede under bevogtning omfatter hensættelse i arresthus, og at det må følge af almindelige sikkerheds- og ordenshensyn, at der kan udøves kontrol med den hensattes korrespondance 128

Ransagning.

Efter ordre fra politikommissær S sprængte overpolitibetjent N og politibetjent P døren til A's lejlighed for at eftersøge D, der skulle hensættes til afsoning af en bøde, og som S havde haft føje til at regne med havde bolig hos A og holdt sig skjult der. Det fandtes at følge af rpl. § 1004, jfr. § 782, stk. 2, at § 773 i sin helhed kom til anvendelse. Selv om det antoges, at ransagning, for hvis foretagelse betingelserne iøvrigt fandtes at foreligge, ikke burde være foretaget uden indhentning af retskendelse, fandtes S efter omstændighederne ikke at have udvist et forhold, der kunne tilregnes ham som en krænkelse af husfreden efter strfl. § 204, stk. 1, og hans dødsbo frifandtes for at svare godtgørelse efter ikrafttrædelseslovens § 15. Da N og P handlede efter overordnede ordre, som de havde føje til at anse for lovlige, og deres noget voldsomme adfærd under udførelsen efter omstændighederne ikke i sig selv kunne pådrage dem strafansvar efter strfl. § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, blev også disse frifundet 304

Reklamation.

A havde hos fabrikant B bestilt 80.000 par arbejdshandsker til successiv levering til finske købere. Efter at B derpå successivt havde leveret ca. 1/3 af handskerne, gjorde A på grundlag af et i Finland optaget skøn gældende, at alle leveringerne havde været mangelfulde og krævede afslag i købesummen for disse, hvorhos han annullerede sin bestilling med hensyn til de resterende ca. 2/3. Antaget, at A ikke kunne kræve afslag med hensyn til de første leveringer, idet han havde reklameret for sent, og B ikke ved sit

forhold havde afskåret sig fra at gøre dette gældende, at A derimod havde krav på afslag med hensyn til de senere leveringer, idet det finske skøn i så henseende lagdes til grund, men at A var uberettiget til at hæve bestillingen med hensyn til de fremtidige leveringer, jfr. købelovens § 46. (Dissens)	449
A importerede i 1945—47 kakaosmør i henhold til bevillinger fra Direktoratet for Vareforsyning, der i bevillingerne fastsatte som vilkår, at kakaosmørret videregiktes til A's kunder i forhold til disses indkøb af denne vare hos A i tiden 1. juli 1938—30. juni 1939. En virksomhed F, der i dette tidsrum havde købt et betydeligt kvantum kakaosmør hos A, gik konkurs i 1940, men videreførtes derefter af forskellige indchavere, senest af B. Antaget, at A var erstatningspligtig overfor B og dennes forgængere, fordi A af sin import i 1945—47 havde leveret dem væsentlig mindre kakaosmør, end der tilkom dem, når F's køb hos A i 1938/39, således som de havde haft krav på, lagdes til grund. B's og hans forgængeres mangelfulde præciseren overfor A af deres krav fandtes at måtte føre til en nedsættelse af erstatningen. (Dissens)	686
Antaget, at A, der havde købt et brugt lastautomobil af B, allerede under hensyn til bestemmelsen i købelovens § 52, stk. 2, ikke var berettiget til at hæve købet på grund af mangler ved automobilen, men at han, som iøvrigt måtte antages at have reklameret rettidigt over manglerne, havde krav på afslag i købesummen. (Dissens).	873
Retspleje i borgerlige sager.	
Kæremål afvist fra Højesteret, da der manglede tilladelse i medfør af rpl. § 441, stk. 3, til dets indbringelse	157
Lignende sag	192
Efter at et amtsråd A havde bestemt, at reglerne i vedkommende kommunes vejvedtægt skulle lægges til grund ved istandsættelse af en privat fællesvej, søgte en grundejer A tilpligtet ved bidragsfordelingen at gå frem efter reglerne i lov om istandsættelse og vedligeholdelse af private veje m. v. af 14. april 1865, stk. 1, nr. 5. Dette spørgsmål fandtes at kunne tages under påkendelse af domstolene	193
Afvisning af et søgsmål, da dette var identisk med et tidligere pådømt søgsmål	266
Antaget at en ferieberettiget ikke ved ferielovens regler var afskåret fra at træffe aftale med sin arbejdsgiver om at holde ferie udenfor det i lovens § 4 nævnte tidsrum 2. maj—30. september. Malersvendenes fagforening havde herefter været uberettiget til at pålægge malersvend S, der havde holdt ferie fra 30. september—13. oktober, bod i h. t. vedtægterne for at have overtrådt pligten til at holde ferie i h. t. ferieloven. Endvidere havde vedkommende arbejdsløshedskasse været uberettiget til i anledning af ferispørgsmålet at nægte at afkontrollere S og derefter inddrage S's arbejdsløshedsunderstøttelse. — S kunne ikke ved bestemmelsen i § 34 i lovebek. nr. 280 af 27. maj 1950 anses afskåret fra at kræve sidstnævnte spørgsmål afgjort ved domstolene. (Dissens)	270

Kæremål afvist fra Højesteret	282
Ægtefællerne M og H, hvis ægteskab var indgået efter den katolske kirkes regler, blev skilt ved kgl. bevilling i marts 1948. Da en i maj s. å. af en katolsk gejstlig domstol afsagt kendelse om, at ugyldigheden af ægteskabet var godtgjort, var uden betydning for M's retlige stilling, fandtes det at ligge udenfor domstolenes opgave at foretage en af M krævet prøvelse af de af M mod kendelsen fremsatte indsigelser	315
Omkostningskendelse	384
A påstod B tilpligtet at anerkende, at B havde krænket A's rettigheder i henhold til en af A indgivet, endnu uafgjort patentansøgning, samt tilpligtet at ophøre med fortsat krænkelse heraf og at betale erstatning. Antaget, at bestemmelsen i patentlovens § 26, stk. 3, må forstås således, at påtalefristen også med hensyn til indgreb af den i lovens § 6, stk. 2, omhandlede art regnes fra de i § 26, stk. 3, fastsatte tidspunkter og ikke først fra patentets udstedelse, og at afbrydelse af forældelsen kræver rettergangsskridt. A fandtes herefter at have haft fornøden retlig interesse i at påbegynde søgsmål — hvorved henvises til rpl. § 287 — hvorfor B's påstand om sagens afvisning ikke kunne tages til følge	432
Kendelse om rettergangsboeder	433
En sag, hvorunder S, der var blevet afskediget fra sin tjeneste hos et fabrikationsfirma efter en henvendelse fra et andet firma F om, at S's virksomhed var i strid med konkurrencelovens § 11, krævede erstatning hos F, fandtes rettelig anlagt ved Sø- og Handelsretten, da sagen måtte betragtes som en udløber af en ved samme ret tidligere behandlet sag, og da afgørelsen i sagen måtte træffes ud fra konkurrenceretlige synspunkter	486
Kendelse om optagelse af nyt skøn	523
Idet det af landsrettens dom fremgik, at kun tre af dommerne havde stemt for frakendelse af førerretten, bemærkedes, at resultatet af afstemningen i medfør af rpl. § 216, stk. 1, 3. pkt., burde have medført, at retten til at føre motorkøretøj ikke frakendtes A	532
A, der var dømt som udebleven, anførte, at han ikke var gjort bekendt med stævningen, der rettidigt var forkyndt på A's bopæl i hans fraværelse for hans hustru. A's udeblivelse fandtes ikke at have været ham utilregnelig, og hans begæring om genoptagelse i medfør af rpl. § 373, jfr. § 434, afvistes	535
A, der i 1916 var udvandret til Kenya, og som der ejede en mejerifarm, rejste i 1935 efter sin hustrus død til Danmark, idet han efterlod sit indbo m. v. på farmen, som han lod bestyre. I 1940 agtede han at rejse tilbage, men hindredes af krigen og døde i 1945 her i landet. Da A, der havde bevaret sin danske indfødsret, efter omstændighederne fandtes ved sin død at have været hjemmehørende her i riget, skulle der i henhold til arveafgiftslovens § 9, stk. 1, svares arveafgift også af A's i Kenya beroende midler. Der fandtes ikke grundlag for at kræve lovens § 17, stk. 1, fraveget. I	

- anledning af at sagen var indbragt som anke af skifterettens stadfæstelse af boopgørelsen bemærket, at klagen over arvcafgiftsberegningen burde være sket i overensstemmelse med reglerne i lovens § 32 598
- Omkostningskendelse 605
- Ved en cementfabrik F's oppumpning af vand fra en kridtgrav for at holde denne tør, skete der indgreb i grundvandsforholdene, hvorved der tilføjedes et nærliggende vandværk V skade. Da F anvendte det oppumpede vand som kølevand i sin fabriksvirksomhed, måtte oppumpningen anses for et led i F's vandindvindingsanlæg, hvorfor der i lov nr. 54 af 31. marts 1926 fandtes at være fornøden hjemmel for behandling ved landvæsens- og overlandvæsenkommissionen af et af V rejst erstatningskrav 607
- En af landsretten afsagt ankedom om en af fogedretten for Københavns amts søndre birk afsagt, til landsretten påanket kendelse angående udsættelse af et lejemål kunne påankes til Højesteret, idet sagen efter sin beskaffenhed — bortset fra lejeloven — som egentlig retssag ville henhøre under landsrettens afgørelse i første instans, og lejeloven ikke kunne medføre andet resultat i et tilfælde som det foreliggende, hvor sagens behandling ved boligretten var udelukket efter den måde, hvorpå sagen var begyndt 647
- Afvisning af et søgsmål om færdselsret ad en sti, da spørgsmålet havde fundet sin afgørelse ved en tidligere dom 708
- Efter at B som skødehaver på en ejendom havde solgt denne til C, gjorde A gældende, at B havde været uberettiget hertil, fordi B i virkeligheden havde overtaget ejendommen på A's vegne. Under en af A herom anlagt sag påstod han B dømt principalt til at tilskøde ham ejendommen og subsidiært til at betale ham erstatning. Ved landsrettens dom fastsloges, at der som følge af salget til C ikke kunne tages stilling til A's principale påstand, hvorimod der tilkendtes A erstatning. Efter at B havde påanket denne dom til Højesteret, anlagde A sag mod C med påstand om tilskødning af ejendommen, men inden påkendelsen af denne sag stadfæstede Højesteret landsretsdommen i sagen mellem A og B, hvorefter A gjorde udlæg hos B for det tilkendte erstatningsbeløb. Antaget, at A's ejendomsret til ejendommen ikke var gået tabt ved den af ham således fulgte fremgangsmåde, der således som hans påstande nu forelå ikke påførte C noget tab, og A's påstand om tilskødning af ejendommen fra C toges herfter til følge. (D i s s e n s) 789
- A indleverede sit automobil til reparation hos mekaniker B, der sendte motoren til udboring hos fabrikant C. Ved udboringen hos C konstateredes en revne i et leje, som C derpå lod svejse hos en svejser. Under B's påfølgende prøvekørsel med vognen sprængtes det svejsede leje, og der opstod betydelig skade på motoren. A blev i denne anledning tilkendt erstatning hos B, efter at et skøn bl. a. havde kritiseret den anvendte svejsemetode. B påstod derefter C tilpligtet at godtgøre ham det nævnte erstatningsbeløb med sagsomkostninger m. v. C tilvejebragte nu nye sagkyndige erklæringer.

- Antaget, at det herefter ikke kunne anses godtgjort, at der ved udboringen, den anvendte svejsemetode eller ved svejsningens udførelse var begået nogen fejl, som kunne medføre ansvar for C, og at ej heller dennes forhold under den forudgående retssag mellem A og B, hvorunder C var procesilsvarslet, kunne begrunde noget ansvar for C, som derfor frifandtes 964
- A, der ved landsretsdom bl. a. var tilpligtet at betale I 80.000 kr., tilsendte inden ankefristens udløb I beløbet under forbehold af anke. Uanset at A efter ankefristens udløb uden gentagelse af ankeforbeholdet i overensstemmelse med dommen havde medvirket til overførelse til I af nogle løbende indførselsbevillinger, fandtes A ikke at have afskåret sig fra at påanke dommen. En af A fremsat begæring om tilladelse til for Højesteret at nedlægge en subsidær påstand kunne efter omstændighederne ikke tages til følge 1051

Revision og Revisorer.

- Statsautoriseret revisor R, som havde ydet apoteker A regnskabs- og revisionsmæssig assistance fandtes herunder at have begået sådanne fejl, at han måtte være erstatningspligtig for de A herved forvoldte tab. Da nogle af de af R oppebårne honorarer efter erklæring af Foreningen af statsautoriserede Revisorerers responsumudvalg U måtte anses ubillige, tilpligtedes R at tilbagebetale de for meget erlagte beløb. Da R havde beregnet honorarerne på grundlag af et medgæet timetal, der efter U's erklæring var væsentligt for højt, og da A ved betalingen måtte gå ud fra, at der ikke var anvendt et større antal timer end rimeligt, fandtes det ikke at burde komme A til skade, at honorarerne var betalt uden forbehold. Tilbagesøgning ej heller afskåret ved at kravet først fremsattes i forbindelse med fornævnte erstatningskrav 625

Røveri.

- En i 1932 født, tidligere straffet tiltalt, anset for røveri og en række tyverier o. lign. med fængsel i 3 år 989

Sagførere.

- A og B havde efter henvendelse til sagfører S med bistand af dennes medarbejder oprettet en kontrakt, ved hvilken A for en længere periode forpagtede B's gartneri med ret til indenfor perioden at købe det, hvorefter A gennem S's kontor betalte B forskellige betydelige ydelser i henhold til kontrakten og tiltrådte forpagtningen. S's medarbejder sendte derpå kontrakten til tinglysning, hvorfra den imidlertid blev afvist på grund af mangler ved B's adkomst, som S's medarbejder ved kontraktens oprettelse burde have været opmærksom på. Antaget, at A var berettiget til at hæve kontrakten og kræve erstatning, og at S måtte hæfte for den del af erstatningen, som A ikke måtte få betalt hos B 223

Efter at en opsigelse af et lejemål om en lejlighed, hvor en provins-sagfører drev sin virksomhed, var indbragt for en i medfør af § 122 i lov nr. 251 af 14. juni 1951 sammensat boligret, bestemte denne, at lejemålet var beskyttet efter reglerne i lovens kapitel XII, hvilken kendelse udelteeren påkæredde. Udtalt, at kendelsen måtte forstås således, at den dels fastslog rettens kompetence, dels yderligere fastslog, at lejemålet var beskyttet efter lovens kapitel XII. Da det efter beskaffenheden af sagførerens virksomhed ikke på forhånd kunne udelukkes, at dens stedlige forbliven i den pågældende ejendom var af væsentlig betydning og værdi for virksomheden, havde sagføreren ret til at lade opsigelsen prøve for den efter lovens § 122 sammensatte boligret, hvorfor dennes kendelse forsåvidt stadfæstedes. Iøvrigt afvistes kæremålet, jfr. lovens § 123 . . . . .

577

Ejeren E af et mindre een-families hus annoncerede dette til leje imod et lån. I henhold hertil lejede L huset for 6 år for 540 kr. årligt og udbetalte E 3000 kr. imod et gælds-brev, på hvilket der skulle afskrives 126 kr. kvartårligt samtidigt med den nævnte kvartårligt forfaldne husleje, ligesom renterne forfaldt kvartårligt og ville være at anvende som husleje. I § 14 i den trykte lejekontrakt bestemtes, at tinglysning af kontrakten skulle være uden præjudice for fremtidige pantchæftelser i ejendommen. Lejekontrakten tinglystes, idet dog bl. a. § 14 ikke medtog ved lysningen. Efter at landsretssagfører S senere på en kreditor K's vegne havde gjort udlæg i ejendommen, blev der på et i henhold til rpl. § 561 afholdt møde af samtlige mødende, bl. a. S, vedtaget auktionsvilkår, hvorved lejekontrakten anerkendtes med rang i forhold til datoen for dens tinglysning, men på auktionen nedlagde S imidlertid påstand om, at K's udlæg ikke skulle respektere lejekontrakten. Denne påstand forkastedes af fogedretten og landsretten med den begrundelse, at der efter auktionsvilkårenes vedtagelse ikke mere kunne fremsættes indsigelse mod disse. K gjorde nu gældende, at S havde forsømt sine sagførerpligter ved ikke at fremsætte den nævnte påstand rettidigt, og at S måtte erstatte K det herved forvoldte tab. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at der, således som af K i tilslutning til den oftnævnte påstand anført, med hensyn til lejekontrakten m. v. havde foreligget en omgåelse af gældsbe-grænsningsloven, ligesom K ikke fandtes på grundlag af kontraktens § 14 eller på andet grundlag at have haft krav på, at L's lejeret i ejendommen, der var behæftet indtil lånegrænsen, skulle vige for K's udlæg. Herefter frifandtes S. (D i s s e n s) . . . .

731

Landsretssagfører L, der havde bistået ved S's salg i juli 1947 til K af en ejendom med forretning, købte og belånte i en bank i december 1947 et af K som en del af købesummen til S udstedt pantebrev, på hvilket tidspunkt L måtte være klar over, at K i anledning af ejendomshandelen eventuelt havde et erstatningskrav, der kunne gøres gældende som modregning mod pantebrevet. Herefter fandtes K i medfør af gælds-brevslovens § 18, stk. 2, jfr. § 15, stk. 2, at have bevaret modregningsret for den K hos S ved Høje-

sterets dom af 27. marts 1952 tilkendte erstatning, uanset at K efter pantebrevets overdragelse havde betalt terminsydelser og restkøbesum uden forbehold . . . . .

843

Sameje.

A var indtrådt i et sameje med B om et af denne på afbetaling købt automobil, som de hver skulle eje for en halvdel, således at A indbetalte 3500 kr. og hver af parterne skulle betale halvdelen af de månedlige afdrag. Ved undladelse heraf skulle ifølge aftalen vedkommende part fortabe sin halvdel og sit indbetalte beløb. Antaget, at B som følge af A's restancer med afdragene havde haft føje til at anse samejeforholdet for ophævet og til at beholde det af A indbetalte beløb, idet B herved ikke ville indvinde nogen åbenbart ubillig fordel, jfr. aftalelovens § 37, jfr. 36, stk. 1 . . . .

126

Servitutter.

På A's grund i randen af det nuværende Rosenvænge var ved købekontrakt af 1872 lagt en servitut, hvorefter bygninger ikke måtte indeholde mere end 3 etager. Ved alle salg af parceller i kvarteret fra den samme hovedejendom, fra hvilken grunden var solgt, var der i nøje tilknytning til en deklaration af 1862 om fremtidig parcelsalg lagt en tilsvarende servitut. En byplan af 1942, der opretholdt kvarterets servitutter forsåvidt de ikke stred mod planen, fastlagde grundens bebyggelse til 3 etager med saddetag. I 1947—1948 gennemførte A en sådan bebyggelse og indrettede trods protest fra ejere af grunde med tilsvarende servitutter beboelseslejligheder i tagetagen, idet han henviste til, at indretningen heraf udkrævedes for at han kunne opnå den til bebyggelsens gennemførelse fornødne materialebevilling. Antaget, at beboelseslejlighederne i tagetagen stred mod servituttens og at de pågældende grundejere havde påtaleret og en selvstændig interesse i servituttens nøje overholdelse, hvorfor A tilpligtedes at ophøre med benyttelsen af lejlighederne. (D i s s e n s) . . . . .

81

Sikkerhedsforanstaltninger.

Efter at A i 1949 var dømt til indsættelse i arbejdsdhus, blev hans sag senere indbragt for retten, idet der i tilslutning til lægelig anbefaling af hans overførelse til psykopatforvaringsanstalten nedlagdes påstand om, at der i henhold til strfl. § 17, stk. 2, blev truffet bestemmelse om hans overførelse til denne anstalt. Antaget, at der savnedes hjemmel hertil, da det ikke med sikkerhed fremgik af dommen af 1949, at han var henført under de i strfl. § 17 nævnte personer . . . . .

153

T, der 15 gange var anset med straf væsentligst for berigelsesforbrydelser, og som nu havde gjort sig skyldig i mindre betydelige bedragerier, blev i overensstemmelse med erklæring fra Retslægerådet dømt til anbringelse i psykopatforvaringsanstalten . . . . .

561

Udskrivning på prøve fra psykopatforvaringsanstalten . . . . .

724

T, der i anledning af overtrædelse af strfl. § 216, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, og § 119, jfr. § 83, i medfør af § 70, stk. 1, jfr. § 17, stk. 1, var dømt til psykopatforvaring, blev efter indstilling af psykopatforvaringsanstaltens overlæge, medens anklagemyndigheden protesterede, udskrevet på prøve. (D i s s e n s) 947

En mand, som ved landsrettens dom af 3. maj 1950 for overtrædelse af strfl. §§ 279 og 166 i medfør af strfl. § 70, jfr. § 17, var dømt til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater, og som den 20. juni 1952 var overført fra forvaringsanstalten i Herstedvester til den åbne afdeling Kastanienborg, kunne prøveudskrives bl. a. på vilkår, at han tiltrådte en hyre, som var skaffet til ham på et dansk skib i udenrigs fart 1129

Skatter.

Ifølge fondatsen for fonden F skulle et efter nærmere regler beregnet årligt overskudsbeløb anvendes til F's almindelige formål efter fondsbestyrelsens frie bestemmelse. Antaget, at den del af overskudsbeløbet ifølge F's regnskab for 1944, som endnu henstod til disposition den 23. juli 1945, måtte medregnes i opgørelsen over F's formue pr. nævnte dato til brug ved påligning af stabiliseringslån i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 98

A, der var landbrugsuddannet, og som i 1938 havde købt en landbrugsejendom i Rødovre sogn ved København, fandtes indkomstskattepligtig af avancen ved ejendommens salg i 1948, idet A, der ved købet måtte antages at have været klar over mulighederne for fremtidig bebyggelse ved hovedstadens vækst og det stigende befolkningstal i omegnskommunerne, efter alt foreliggende måtte antages at have haft til hovedformål med erhvervelsen at opnå fortjeneste ved videresalg, jfr. statsskattelovens § 5 a. (D i s s e n s). 196

Ved opgørelsen af Det danske Sagførersamfund S's lånepligtige formue i h. t. lov nr. 391 af 12. juli 1946 fandtes S efter ordlyden af statsskattelovens § 13, stk. 1, litr. b, at have haft tilstrækkelig hjemmel til at fradrage den aktuarmæssigt beregnede værdi af nogle endnu ikke aktuelle pensioner, som af S uigenkaldeligt var tilsagt dets personale, i hvilken anledning der i 1943 var indleveret udkast til pensionsregulativ til Forsikringsrådet for at få gennemført pensionsordning på en med reglerne i lov nr. 183 af 11. maj 1935 stemmende måde. (D i s s e n s) 350

En fabriksarbejder ansås strafskyldig efter § 13, stk. 2, i lov nr. 392 af 12. juli 1946, idet han fandtes at have udvist grov uagtsomhed ved i sin selvangivelse at opgive sin årsindtægt, der hidrørte fra to forskellige arbejdsgivere, til 4268 kr. i stedet for til 5414 kr. (D i s s e n s) 517

A, der i tidens løb havde foretaget et betydeligt antal ejendomshandlinger, købte i 1937 en beboelsesejendom, som han i 1946 solgte med en fortjeneste på 15.800 kr. Idet A's forklaring om at have købt ejendommen for at udnytte den til udleje efter de foreliggende op-

- lysninger ikke kunne forkastes, kunne der ikke anses at have foreligget spekulationsøjemed med videresalg for øje. Den opnåede for- tjeneste kunne herefter ikke anses som skattepligtig indkomst. 545
- A havde i 1938 købt en villa, som han solgte i 1942, idet han sam- tidig købte en anden villa, som han atter solgte i 1945, hvorefter han i stedet købte en villa på Randbølvej i Brønshøj. Denne villa solgte han i 1947 inden udløbet af den i statskattelovens § 5 a) i. f. nævnte frist og købte samtidig igen en anden villa, som han — tilligemed en i 1943 købt udlejningsejendom — beholdt. Lands- skatteretten statuerede, at A havde haft spekulationshensigt ved købet af villaen på Randbølvej og anså ham derfor indkomstskatte- pligtig af avancen ved villacens salg i 1947. A's forklaring om, at salget af villaen skete af hensyn til hustruens helbred, fandtes be- kræftet, og da intet af det oplyste viste, at de tidligere køb og salg af villaer, der alle var benyttet til beboelse for A og hans familie, var sket i spekulationsøjemed, samt under hensyn til prisen m. v. for villaen på Randbølvej og den i stedet for købt villa, fandtes A at have godtgjort, at den i skattelovens § 5 a) i. f. omhandlede spekulationshensigt ikke havde foreligget 657
- Et aktieselskab A, der havde anvendt 50.000 kr. af sin indtægt til ekstraordinær afskrivning på et pakhus udover en mulig sket for- ringelse af dets værdi, krævede reservefondsfradrag herfor i h. t. statskattelovens § 1, nr. 3. Heri gaves der ikke A medhold, idet afskrivningen ikke var opført på statusopgørelsens passivside, men fradraget anlægskontoen på aktivsiden, og dispositionen herefter ikke kunne anses foretaget som henlæggelse til et reservefond. (Dissens) 682
- I anledning af at en arbejder, der var beskæftiget på en gård på ca. 500 tdr. land, var i skatterestance, afsendte den stedlige kom- mune i medfør af lov nr. 28. af 18. februar 1937 § 42 fire skrivelser om tilbageholdelse i hans løn til dækning af restancen. Skrivelserne stiledes ikke til gårdens derboende ejer, der selv forestod ledelsen af gården, men til ejerens inspektør, der var ejerens land- brugskyndige arbejdsleder. Inspektøren lod forvalteren tilbageholde pengene, som imidlertid bortkom inden de blev indbetalt til kommunen, hvorefter denne afkrævede ejeren pengene. Antaget, at kommunens henvendelser til inspektøren ikke havde kunnet medføre forpligtelsen i medfør af lovens § 42 for ejeren, der ikke kendte henvendelserne. (Dissens) 956

Skifte.

Efter M's død i 1929 forblev hans hustru H hensiddende i uskiftet bo med deres 2 adoptivbørn A_1 og A_2 . I 1943 døde A_1 ugift og herefter skulle ifølge adoptionsbevillingen A_1 's arv efter M tilfalde H. H døde i 1950 og i 1951 ophævedes A_2 's ægteskab med S bl. a. på vilkår, at halvdelen af A_2 's fædrencarv skulle tilfalde S. S fandtes at have et selvstændigt krav, der kunne gøres gældende direkte overfor eksekutor i boet efter M og H, på at arven opgjordes på

rette måde. Statueret, at H's arv efter Λ_1 kun ville kunne være holdt udenfor det uskiftede bo, såfremt H overensstemmende med § 5, stk. 2, i lov nr. 120 af 20. april 1926 havde begæret skifte inden 3 måneder efter Λ_1 's død 1037

Skoler.

A var for halvåret 1. oktober 1950—31. marts 1951 antaget som lærer ved Københavns kommunes aftenskole. Ifølge et cirkulære fra Skoledirektionen kunne sådant arbejde til enhver tid opsiges fra begge sider med 1 måneds varsel til den 1. i en måned, medens der intet herom stod i A's ansættelsesskrivelse. Hans løn beregnedes pr. time, men således at han havde krav på løn også for timer, der faldt i ferier og på fridage iøvrigt. Da kommunen nægtede den til skolens fortsættelse efter 15. marts 1951 fornødne bevilling, op-sagde Skoledirektionen A med 1 måneds varsel til fratræden 1. marts 1951, men spurgte ham samtidig, om han var villig til mod betaling for de af ham faktisk ydede timer at fortsætte 1 à 2 uger i marts, og han fortsatte herefter til undervisningens ophør den 19. marts. Efter dette tidspunkt ville alle hans timer efter den oprindelige undervisningsplan være faldet på fridage. På lignende måde forholdt Skoledirektionen sig overfor samtlige skolens øvrige lærere. A's protest mod opsigelsens lovlighed toges ikke til følge. (D i s s e n s) 940

Sparekasser.

En hos fabrikant F ansat kontorist K, der bl. a. skulle drage omsorg for indløsning af F's checks, havde tilegnet sig nogle til F udstedte krydsede checks, som K kvitterede med F's forretningsstempel og sit eget navn og hævdede i en sparekasse S, hvor hverken K eller F havde konto. Idet F måtte have været klar over, at K i sin virksomhed for F hævdede også krydsede checks og undertiden havde kvitteret F's checks med sit eget navn, kunne S ikke anses ansvarlig for F's tab 856

Standsningsret.

S, der havde afhændet sin ejendom til K, der til udredelse af den kontante del af købesummen skulle optage banklån i ejendommen, meddelte, efter at en bank B havde givet K låntilsagn, K endeligt skøde, der sammen med udfærdiget pantebrev indleveredes til tinglysning. Inden lånebeløbet udbetaling døde K, og hans bo toges under behandling som gældsfrågødselsbo. Under disse omstændigheder fandtes B, der ikke overfor S havde forpligtet sig til udbetaling af lånet, at have været berettiget til at nægte dettes udbetaling 144

Statsforbrydelser.

Et aktieselskab, der under besættelsen havde drevet en restauration på en sådan måde, at den til almindelig forargelse var tilholdssted

såvel for personer hørende til den tyske værnemagt som for tyskernes håndlangere og i det hele beherskedes af disse elementer, anset straffskyldig efter lov nr. 406 af 28. august 1945 § 2 549

Straffereftspleje.

Til kære til Højesteret af en landsretskendelse, hvorved anke af en underrettsdom afvistes, da ankefristen var oversiddet, krævedes Justitsministeriets tilladelse	97
Efter at Justitsministeriet havde givet anketilladelse til Højesteret, blev ankemeddelelse ikke forkyndt inden udløbet af den i rpl. § 963, stk. 3 b, jfr. § 966, stk. 1, foreskrevne frist. Justitsministeriet fandtes ikke at have savnet hjemmel til at meddele anklagemyndigheden en fornyet anketilladelse	132
I en højesteretsdom, hvorved en straffesag hjemvistes til fornyet domsforhandling ved underretten, bestemtes, at det tiltalte for Højesteret beskikkede sagfører tillagte salær forcløbig skulle udredes af det offentlige, jfr. rpl. § 1007, stk. 1, smh. m. § 1010	370
Et vidne, der afkrævedes forklaring for den under 3. februar 1947 nedsatte kommissionsdomstol, begærede kendelse for, at han ikke var forpligtet til at afgive forklaring, når en parlamentariker, særlig den af Justitsministeriet beskikkede A, fungerede som forhørsleder. Denne påstand toges ikke til følge, jfr. rpl. § 713	385
Begæring om udsættelse afvist	484
En tiltalt, der havde gjort sig skyldig i flere mindre brandstiftelser og hærværk, og som efter Retslægerådets erklæring ikke kunne anses egnet til påvirkning gennem straf, dømtes til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater. — I anledning af at tiltalte for Højesteret anførte, at han havde handlet uden bevidsthed under en abnorm beruselsestilstand, bemærket, at det ved landsrettsdommen bindende var afgjort, at strfl. § 18 ikke kom til anvendelse.	834
Betingelserne efter rpl. § 975, pkt. 1, for at rejse tiltale, uanset at statsadvokaten tidligere havde frafaldet tiltale, fundet at være til stede	917

Sædelighedsforbrydelser.

En i 1917 født tiltalt anset efter strfl. § 229, stk. 2, med fængsel i 60 dage	22
En i 1926 født tiltalt blev for brugstyveri af automobil, for at have ført motorkøretøj i spirituspåvirket tilstand og for ulovlig tvang og sædelighedsforbrydelse anset efter strfl. §§ 293, stk. 1, 260, nr. 1, og 232 samt efter motorlovens § 24, stk. 1, pkt. 1, med fængsel i 1 år	385
T blev anset efter § 211, stk. 1, og § 223, stk. 1, for samleje med sin 16-årige steddatter, der var betroet ham til opdragelse, med fængsel i 1 år 6 måneder	430
T anset efter strfl. § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1 og 2, med fængsel i 3 år	559
En i 1929 født tiltalt anset efter strfl. § 224, jfr. § 216, med fængsel i 3 år	929

Søfart.

- Et I/S, der var stiftet til drift af en færgerute, indgav andragende om bevilling hertil, hvorefter I/S i forventning om at opnå bevillingen, hvilket også senere skete, sluttede kontrakt med en fisker F om udførelse af færgefarten. Herefter skulle F udføre farten med sin 3.26 tons halvdeks motorbåd mod at få $\frac{2}{3}$ af de indsejlede beløb. Annoncering, forsikring og den daglige ledelse var F uvedkommende; I/S tegnede selv en ansvarsforsikring. Ved en fejl, i hvilken F havde medskyld, skete der under en færgetur en kollision mellem hans båd og en damper, hvorved to af hans passagerer omkom. Antaget, at sølovens regler kom til anvendelse uanset den ringe størrelse af F's båd. Endvidere antaget, at et eventuelt ansvar for dampereens rederi var forældet i henhold til sølovens § 284, nr. 2, samt at I/S var ansvarlig for F's fejl i overensstemmelse med sølovens regler om rederansvar, derunder begrænsningsbestemmelserne i sølovens 10. kapitel. (D i s s e n s) 24
- Under et dansk skibs ophold i portugisisk havn kom dets bådsmand til skade om bord, hvorfor han straks blev afmønstreret og indlagt på hospital, efter at skibets stedlige agenter overensstemmende med portugisisk lovgivnings krav havde afgivet garantierklæring overfor myndighederne for de herved påløbne udgifter. Skibets rederi kom herved til at betale for 4 dages hospitalsophold udover rederiets forpligtelser efter sømandslov nr. 182 af 1. maj 1923 § 28. Bestemmelserne i denne lovs §§ 27, 28 og 31 fandtes i deres indbyrdes sammenhæng at måtte forstås således, at rederiet kunne kræve erstatning af statskassen i medfør af lovens § 31, stk. 2, eller denne bestemmelses grundsætning 95
- En i havn oplagt motorjagt sprængte nogle af sine fortøjninger og beskadigede som følge heraf et andet, ved siden af fortøjet skib med sit bovspryd. Antaget, at skaden skyldtes, at jagten ikke havde været forsvarlig fortøjet, og at jagtens reder — uanset at der var gjort udlæg i jagten, og at havnefogeden efter rekvirentens anmodning førte tilsyn med den — i henhold til sølovens § 8 hæftede for skaden. Endvidere antaget, at der i medfør af sølovens § 267, nr. 4, var søpanteret i jagten for det opståede erstatningskrav. (D i s s e n s) 238
- Et skib, der skulle indtage mahognilogs i en afrikansk han, blev forsinket, og rederiet R krævede overliggedagspenge. Da forsinkelsen skyldtes manglende mandskab ved anslægningen i søen, der påhvilede skibet, toges kravet ikke til følge 343
- Efter at en mindre damper den 7. januar 1949 var afsejlet fra Gdynia på rejse til Stockholm med en ladning rug „in bulk“, forsvandt skibet sporløst. Der fandtes ikke at kunne fastslås nogen forskel på graden af sandsynligheden for, at skibets forsvinden skyldtes krig (miner), og for at den skyldtes andre årsager (kæntring på grund af kornlastens forskydning), hvorfor skaden i overensstemmelse med policen fordeltes med halvdelen på kaskoforsikringen og halvdelen på krigsforsikringen 797

Om forståelsen af nogle tillægsaftaler til en mellem parterne indgået kontrakt om bjergning af en ladning stålplader fra et sunket skib. 977

Tilbagesøgning.

§ 6, stk. 2, i lov nr. 321 af 5. juli 1949 om hvede af høst 1949 m. v. antoges ikke at omfatte udenlandsk hvede, indført i høståret 1949—50. Allerede som følge heraf antoges loven ikke at give Landbrugsministeriet hjemmel til at lægge en afgift af 3 kr. 20 øre pr. 100 kg på sådan hvede. Afgiften fandtes ej heller hjemlet ved vareforsyningsloven. A, der havde betalt den nævnte afgift for den af A importerede hvede, fandtes dog ikke under de foreliggende omstændigheder at kunne kræve afgiften tilbagebetalt, da A måtte antages at have opnået en 3 kr. 20 øre højere pris for sit hvedemel alene som følge af erlæggelsen af afgiften 435

Efter at A som medlem af en arbejdsløshedskasse gennem ca. 4 år jævnligt havde hævet arbejdsløshedsunderstøttelse, konstateredes det, at han havde været uberettiget hertil, fordi hans formue lå over den i lovgivning og vedtægter i så henseende foreskrevne grænse. Antaget, at A efter det foreliggende var pligtig at tilbagebetale det oppebårne beløb. Idet der fra kassens side var udvist forsømmelighed med hensyn til kontrollen med formuegrænserne, fandtes kassen dog at måtte tåle, at der i beløbet fradrog det af A betalte kontingent 936

Tilregnelighed.

En lettere åndssvag 27-årig mand, der var under åndssvageforsorg og anbragt i familiepleje hos sine forældre, fandtes skyldig i uagtsom brandstiftelse efter strfl. § 182. Uanset foreliggende lægkelige erklæringer dømtes han ikke til anbringelse i åndssvageanstalt, idet det efter de foreliggende oplysninger, derunder hans forhold i de ca. halvandet år der var hengået siden den uagtsomme brandstiftelse, fandtes tilstrækkeligt af hensyn til retssikkerheden i medfør af strfl. § 70, jfr. § 17, at opretholde den allerede iværksatte inddragelse under åndssvageforsorg 621

En tiltalt, der havde gjort sig skyldig i flere mindre brandstiftelser og hærværk, og som efter Retslægerådets erklæring ikke kunne anses egnet til påvirkning gennem straf, dømtes til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater. — I anledning af at tiltalte for Højesteret anførte, at han havde handlet uden bevidsthed under en abnorm beruselsestilstand, bemærket, at det ved landsretsdommen bindende var afgjort, at strfl. § 18 ikke kom til anvendelse. 834

En 25-årig mand havde gjort sig skyldig i brandstiftelse ved at antænde en petrolcumsvædet madras i sin faders værelse og ansås herfor skyldig efter strfl. § 181, stk. 1. Mindre end et år forinden havde han begået en ganske lignende brandstiftelse i værelset og var herfor blevet anset med fængsel i 4 måneder, der ansås udstået med varetægtsfængsel. Under hensyn bl. a. til erklæring fra Retslægerådet blev han nu dømt til anbringelse i sindssygehospital 927

Tinglysning.

S, der havde tinglyst adkomst på en landbrugsejendom, overdrog den til K₁, der ikke kunne afgive erklæring efter lov nr. 291 af 31. marts 1949 § 12, og hvis skøde derfor ikke lystes. K₁ overdrog ejendommen til K₂, hvis skøde indeholdt hans erklæring efter lovens § 12 samt tilladelse fra S som den, der havde adkomst på ejendommen, til tinglysning af skøde fra K₁ til K₂. Under disse omstændigheder fandtes skødet til K₂, hvis erhvervelse af ejendommen ikke var i strid med lovens § 9, at burde antages til lysning. (D i s s e n s) . . . . .

40

Ifølge § 4 i lov nr. 71 af 29. marts 1924 om ordning af afløbsforholdene ved Ringkøbing Fjord m. m. skulle ejerne af de i ordningen interesserede arealer erstatte staten en del af dennes udgifter ved de af ordningen foranledigede arbejder, når der var forløbet 6 år efter disses udførelse, således at det bestemtes af en kommission, hvilke ejendomme der skulle deltage i udgifterne og med hvilke beløb, ligesom kommissionen også bestemte, hvilke ejendomme der skulle have erstatning for varig skade som følge af arbejderne. I 1941 fremlagde kommissionen partsfordelingslister, som i 1942 påførtes størrelsen af de til andelene svarede beløb. A, der i 1946 erhvervede en ejendom ved fjorden, for hvilken der skulle svares bidrag, men som ikke kendte den utinglyste bidragspligt, blev senere afkrævet bidrag. Antaget, at bidragspligten ikke kunne gøres gældende mod A. (D i s s e n s) . . . . .

274

Ejeren E af et mindre een-families hus annoncerede dette til leje imod et lån. I henhold hertil lejede L huset for 6 år for 540 kr. årligt og udbetalte E 3000 kr. imod et gælds-brev, på hvilket der skulle afskrives 126 kr. kvartårligt samtidigt med den nævnte kvartårligt forfaldne husleje, ligesom renterne forfaldt kvartårligt og ville være at anvende som husleje. I § 14 i den trykte lejekontrakt bestemtes, at tinglysning af kontrakten skulle være uden præjudice for fremtidige pantehæftelser i ejendommen. Lejekontrakten tinglystes, idet dog bl. a. § 14 ikke medtoges ved lysningen. Efter at landsretssagfører S senere på en kreditor K's vegne havde gjort udlæg i ejendommen, blev der på et i henhold til rpl. § 561 afholdt møde af samtlige mødende, bl. a. S, vedtaget auktionsvilkår, hvorved lejekontrakten anerkendtes med rang i forhold til datoen for dens tinglysning, men på auktionen nedlagde S imidlertid påstand om, at K's udlæg ikke skulle respektere lejekontrakten. Denne påstand forkastedes af fogedretten og landsretten med den begrundelse, at der efter auktionsvilkårenes vedtagelse ikke mere kunne fremsættes indsigelse mod disse. K gjorde nu gældende, at S havde forsømt sine sagførerpligter ved ikke at fremsætte den nævnte påstand rettidigt, og at S måtte erstatte K det herved forvoldte tab. Det fandtes betænkeligt at fastslå, at der, således som af K i tilslutning til den oftnævnte påstand anført, med hensyn til lejekontrakten m. v. havde foreligget en omgåelse af gældsbegrænsningsloven, ligesom K ikke fandtes på grundlag af

- kontraktens § 14 eller på andet grundlag at have haft krav på, at L's lejeret i ejendommen, der var behæftet indtil lånegrænsen, skulle vige for K's udlæg. Herefter frifandtes S. (D i s s e n s) 731
- A købte en parcel, på hvilken der havde været tinglyst en vej-servitut, der imidlertid kort før købet var udsløttet på tinglysningsdommerens initiativ i forbindelse med omskrivning af real-registrene. Selv om A, der ved købet måtte antages at have været bekendt med vejens eksistens, havde haft opfordring til at anstille nærmere undersøgelse udover tingbogen angående eventuelle rettigheder over vejen, fandtes det betænkeligt at fastslå, at A ikke havde været i god tro i tinglysningslovens forstand. Tinglysningsdommeren fandtes imidlertid at have været uberettiget til at slette servituten i medfør af T. L. § 20, stk. 1, og da udsløttelsen herefter var sket ved en fejl fra tinglysningsdommerens side, fandtes forholdet omfattet af T. L. § 34, og selve retten til servituten fandtes at burde tilkendes den efter servituten berettigede. (D i s s e n s). 1084
- 4 ejere af nogle ejendomme i Sønderjylland indgik på at deltage i en af vedkommende jordfordelingskommission anbefalet jordfordeling mellem de til ejendommene hørende jorder, bl. a. tilsigtende at opløse et ejerfællesskab med hensyn til nogle fælleslodder. Jordfordelingssekretariatet søgte derefter fordelingen gennemført ved skelforandring i henhold til § 16 i lov nr. 290 af 31. marts 1949 på grundlag af nogle af vedkommende amtslandinspektør og vurderingsmand udfærdigede uskadelighedsattester. Efter det oplyste om forholdet mellem størrelsen og værdien af de pågældende ejendomme og de disse fraskilte og tillagte arealer fandtes de i T. L. § 23, stk. 2, jfr. tinglysningsanordningens § 40, stk. 3, fastsatte betingelser for uskadelighedsattester imidlertid ikke at være til stede. (D i s s e n s) 1126

Tjenesteforhold.

- Frøken H, der havde ansættelse i et aktieselskab S, hvor hendes arbejde bestod i komposition af kjoler, og som havde en månedlig løn af 1000 kr., forlod stillingen, efter at S's direktør D var fratrædt og havde startet egen forretning i samme branche, og fik derpå tilsvarende beskæftigelse hos D. D, der havde undladt at sørge for afslutning af ansættelseskontrakt, fandtes pligtig at betale H en passende løn, men efter omstændighederne fandtes H ikke at have haft føje til at regne med, at D straks ville blive i stand til at yde hende samme løn, som hun havde oppebåret hos S 19
- Spørgsmål om, hvorvidt en hotlejer, der havde engageret en pianist for sommersæsonen, var berettiget til uden varsel at hæve engagementet på grund af pianistens forhold 619

Told.

- En politisk emigrant E fra Tyskland, der havde erhvervet dansk indfødsret, havde i Tyskland fået udbetalt visse erstatningsbeløb, hvis overførsel her til landet måtte antages at støde på vanskeligheder. E købte da for beløbet brillanter m. m., som han søgte at indsmugle

her i landet. Den E af tolddepartementet ikendte bøde på 5000 kr. blev af retten efter omstændighederne nedsat til 2000 kr. (Dis-
s e n s) 828

Tyveri.

En tiltalt gårdejer T, der havde modtaget kløverfrø af 2 personer, som havde stjålet det efter tilskyndelse af T, anset efter strfl. § 285, jfr. § 276, med fængsel i 6 måneder 364

Tørv.

Spørgsmål om, hvorledes nogle tørvleverancer fra A til B sogneråd skulle afregnes, herunder om, hvorvidt B havde krav på godtgørelse, fordi A havde opnået en betaling, der overskred maksimalprisen 392

Ved indstævntes overdragelse af sin tørvproduktion med maskiner etc. til appellanten, påtog denne sig at opfylde et af indstævnte til grosserer F foretaget salg af 1000 tons formbrændsel. Levering fandt imidlertid ikke sted, og indstævnte dømtes under en af F anlagt sag til at svare 3000 kr. i erstatning. Indstævnte søgte derefter appellanten, der ved nærværende dom frifandtes, idet det måtte anses godtgjort, at indstævnte uden forbehold havde godkendt, at appellanten undlod at levere formbrændslet til F og i stedet solgte sin produktion til anden side 822

Udlændinge.

Antaget, at den i fremmedlovens § 14 indeholdte hjemmel til at tage fremmede under bevogtning omfatter hensættelse i arresthus, og at det må følge af almindelige sikkerheds- og ordenshensyn, at der kan udøves kontrol med den hensattes korrespondance 128

Underslæb.

En tiltalt havde forbrugt forskellige betydelige beløb, som gennem et længere tidsrum var forudbetalt ham af kunder til indkøb af varer til de pågældende. Medens han frifandtes med hensyn til den første del af forudbetalingerne, ansås han skyldig i bedrageri med hensyn til sit forhold vedrørende de senere forudbetalinger. Af landsretten var han tillige anset skyldig forsåvidt angik en enkelt af forudbetalingerne i den første periode, men når landsrettens bevisbedømmelse lagdes til grund, kunne hans forhold på det punkt hverken anses som bedrageri eller underslæb, hvorfor han forsåvidt frifandtes. 494

En overbetjent indkasserede i maj 1948—juli 1950 som stationsleder en række bøder m. v. til et beløb af ialt ca. 1700 kr. I strid med instruksen, der i november 1949 var indskærpet ham, undlod han at indbetale pengene straks til politikontoret, idet han først afregnede dem fra ca. 2 til ca. 9 måneder efter modtagelsen, tildels i afdrag. Da forholdet opdagedes, indbetalte han selv straks den da forliggende restance på 800 kr. Ifølge retslægerådets erklæring led han nu og på gerningstiden af en sindssygdom, psykogen depression. Idet det ved landsrettens bevishedømmelse fandtes fastslået, at han

havde forbrugt de af ham tilbageholdte beløb for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, tiltrådtes det, at han var anset strafskyldig efter straffelovens § 285, jfr. § 278, nr. 3, jfr. § 154, idet straffen dog gjordes betinget 507

Valutaforanstaltninger.

Spørgsmål om et rederi, der havde indgået kontrakt med et svensk værft om bygning af et tankmotorskib, der delvis skulle betales i svenske kroner, efter de med Nationalbanken og Handelsministeriet førte forhandlinger var blevet berettiget til at anvende et beløb i U. S. A. \$, som rederiet havde indestående på bankkonto i U. S. A. hidrørende fra erstatninger for under krigen tabte skibe, til betaling af byggeraterne i svenske kroner, efterhånden som disse forfaldt, uanset den for udenlandsk valuta påbudte hjemførselspligt. 554

A importerede i 1945—47 kakaosmør i henhold til bevillinger fra Direktoratet for Vareforsyning, der i bevillingerne fastsatte som vilkår, at kakaosmørret videresolgtes til A's kunder i forhold til disses indkøb af denne vare hos A i tiden 1. juli 1938—30. juni 1939. En virksomhed F, der i dette tidsrum havde købt et betydeligt kvantum kakaosmør hos A, gik konkurs i 1940, men videreførtes derefter af forskellige indehavere, senest af B. Antaget, at A var erstatningspligtig overfor B og dennes forgængere, fordi A af sin import i 1945—47 havde leveret dem væsentlig mindre kakaosmør, end der tilkom dem, når F's køb hos A i 1938/39, således som de havde haft krav på, lagdes til grund. B's og hans forgængeres mangelfulde præciseringen overfor A af deres krav fandtes at måtte føre til en nedsættelse af erstatningen. (D i s s e n s) 686

T, der beboede 2 værelser i en villa tilhørende R, mens denne opholdt sig i udlandet, og som efter R's anmodning for R's regning foretog ind- og udbetalinger af meget betydelige beløb vedrørende handel med udenlandsk valuta i strid med valutaloggivningen, blev anset efter lovbek. nr. 153 af 28. marts 1951 § 17 med fængsel i 6 måneder. Der fandtes efter omstændighederne ikke tilstrækkelig grund til konfiskation hos T af andet end et i bevaring taget beløb af 113.25 dollars 859

Vand.

Ved landvæsenkommissionskendelse havde to gårdejere fået ret til at pumpe vand fra en å til markvanding. Et nedenfor ved åen beliggende dambrug D, bestående af 50 fiskedamme, der måtte anses som lovligt bestående ved ikrafttrædelsen af vandløbslov af 11. april 1949, jfr. § 105, stk. 1, nød herefter den ved § 42 hjemlede retsbeskyttelse overfor nye vandingsanlæg, men da D ikke havde godtgjort en særlig adkomst, der gav ret til en vis vandmasse, kunne der ikke tilkomme D en videregående beskyttelse efter lovens § 46. For Højesteret havde D ikke ønsket at nedlægge påstand på, at der tilkendtes D ret til den vandmasse, der tilkom den pågældende ejendom, medens der på denne blev drevet møllebrug 908

Varemærker.

I 1916 fik firmaet F, der driver forretning med korsetter m. m., indregistreret et varemærke indeholdende foruden F's navn og adresse en afbildning af statuen „Venus fra Milo“, hvilket mærke F siden har benyttet. I 1948 begyndte fabrikant H, der driver forretning i samme branche, at anvende et varemærke, hvori fandtes en afbildning af nævnte statue som baggrund for H's firmanavn. Dette mærke fandtes at frembyde en sådan lighed med F's varemærke, at forveksling let ville kunne finde sted i den almindelige omsætning. Herefter kendtes H uberettiget til at anvende sit mærke og pålagdes bøde og erstatning. (D i s s e n s) 1072

Vej.

Efter at et amtsråd A havde bestemt, at reglerne i vedkommende kommunes vejvedtægt skulle lægges til grund ved istandsættelse af en privat fællesvej, søgte en grundejer A tilpligtet ved bidragsfordelingen at gå frem efter reglerne i lov om istandsættelse og vedligeholdelse af private veje m. v. af 14. april 1865, stk. 1, nr. 5. Dette spørgsmål fandtes at kunne tages under påkendelse af domstolene. 193

Da A med sit 3,25 m høje hestetransportautomobil på en landevej kørte tæt ind til et vejtræ for at vige for modgående færdsel, ramte det øverste af vognkassen den ene del af træts tvedelte stamme, som i en højde af ca. 2,25 m over jorden udgik fra hovedstammen, hvorefter den gik lodret opad. Antaget, at vejvæsenet ikke var ansvarlig for den herved opståede skade 311

På en privat vej ragede et kloakdæksel med udstrålende ribber 3—7 cm op over vejbanens overflade. Antaget, at dette forhold havde været væsentlig medvirkende til, at A under cykling på vejen var styrtet og kommet til skade, samt at kommunen på grundlag af den denne ved vejvedtægten tillagte myndighed over vejen måtte være erstatningsansvarlig overfor A, som dog på grund af egen uforsigtighed selv måtte bære en del af skaden 777

Ægteskab.

En ægtemand M forlod i 1943 hustruen og flyttede sammen med en anden kvinde, med hvem han siden samlevede. Ved dom af 16. august 1946 blev hustruen frifundet under en af M anlagt separations sag, idet M fandtes at bære hovedskylden for uoverensstemmelsen mellem ægtefællerne. Antaget, at M hovedsagelig havde været skyld i samlivets ophævelse, men under hensyn til, at dette havde været hævet i hen imod 9 år og der ikke fandtes udsigt til dets genoptagelse, samt til de øvrige omstændigheder, gaves der M medhold i hans påstand om skilsmisse. (D i s s e n s) 1

Spørgsmål om underholdsbidrag til hustruen i separationstiden 267

Ægtefællerne M og H, hvis ægteskab var indgået efter den katolske kirkes regler, blev skilt ved kgl. bevilling i marts 1948. Da en i maj s. å. af en katolsk gejstlig domstol afsagt kendelse om, at ugyldigheden af ægteskabet var godtgjort, var uden betydning for

- M's retlige stilling, fandtes det at ligge udenfor domstolens opgave at foretage en af M krævet prøvelse af de af M mod kendelsen fremsatte indsigelser 318
- Efter at en ægtemand M i 1941 havde indledet et forhold til en anden kvinde, gjorde hans hustru H skridt til separation, men opgav dog atter dette, hvorefter M i 1943 anlagde en separations-sag imod H, der imidlertid blev frifundet. Senere i 1943 ophævede han samlivet med H uden senere at genoptage det, hvorefter han i 1950 anlagde skilsmissegang efter ægteskabslovens § 55 mod H, der ønskede ægteskabet opretholdt. Under hensyn til, at samlivet nu havde været hævet i henimod 9 år, og at der ikke fandtes udsigt til dets genoptagelse, samt til det isøvrigt foreliggende, toges M's påstand til følge 373
- Ved boopgørelsen ved ægtefællerne M og H's separation modtog H i alt fald værdier svarende til halvdelen af fællesboet. H gav derhos afkald på underholdsbidrag. Spørgsmål om M ved bodelingen havde gjort sig skyldig i sådan retsstridig fortælse, at H havde krav på underholdsbidrag eller erstatning 424
- Ægtefællerne M og H underskrev den 17. april 1950 et fællesandragende til amtet om separationsbevilling på nærmere angivne vilkår med hensyn til bodelingen og bidragspligten, men den 19. s. m. meddelte H sin sagfører, at hun fortrød sin underskrift, idet hun var utilfreds med de aftalte vilkår. Andragendet blev derfor ikke indgivet, hvorimod H anlagde sag mod M til separation på andre vilkår end de i andragendet aftalte. Antaget, at H efter andragendets tilbagetagelse ikke var bundet ved de til separationsaftalen knyttede vilkår 474
- Spørgsmål om en mellem to ægtefæller indgået overenskomst om vilkårene for deres separation efter ægtemandens påstand kunne kendes uforbindende for ham i medfør af § 72, stk. 1, i lov nr. 276 af 30. juni 1922 571
- Antaget, at en gårdejers bortsalg af to parceller fra hans gård, hvilket salg var sket uden hans hustrus samtykke, ikke kunne kræves omstødt af hustruen, allerede fordi sag herom ikke var anlagt af hende inden udløbet af den i lov nr. 56 af 18. marts 1925 § 18, stk. 2, nævnte frist 892
- Efter M's død i 1929 forblev hans hustru H hensiddende i uskiftet bo med deres 2 adoptivbørn A_1 og A_2 . I 1943 døde A_1 ugift og herefter skulle ifølge adoptivbevillingen A_1 's arv efter M tilfalde H. H døde i 1950 og i 1951 ophævedes A_2 's ægteskab med S bl. a. på vilkår, at halvdelen af A_2 's fædrearv skulle tilfalde S. S fandtes at have et selvstændigt krav, der kunne gøres gældende direkte overfor ekssekutor i boet efter M og H, på at arven opgjordes på rette måde. Statueret, at H's arv efter A_1 kun ville kunne være holdt udenfor det uskiftede bo, såfremt H overensstemmende med § 5, stk. 2, i lov nr. 120 af 20. april 1926 havde begæret skifte inden 3 måneder efter A_1 's død 1037

Ærefornærmelser.

En højesteretssagfører havde som indleder af en offentlig diskussion i Studenterforeningen udtalt sig om retsopgøret, bl. a. overfor værnemagerne, efter den tyske kapitulation, og havde herunder fremsat forskellige alvorlige sigtelser mod revisor C. E. Bøytler, der havde udført revisionen for anklagemyndigheden i Wright, Thomsen & Kier-sagen, mod hvis henlæggelse uden tiltale for værnemageri der var rejst kritik. Idet det fandtes betænkeligt at anvende strfl. § 268, ansås den pågældende strafskyldig efter strfl. § 267 og idømtes 30 dagbøder samt en erstatning på 5000 kr. til Bøytlers enke. . . .

840

Appellanten, der ligesom indstævnte var bosiddende i Teheran, hvor de hver især drev forretning, tilsendte den 23. oktober 1941, efter at engelske og russiske tropper den 17. september 1941 havde besat byen, en på den britiske legation i Teheran ansat person et brev, hvori der bl. a. indeholdtes tilsørede sigtelser mod indstævnte for at være tysksindet og endog tysk spion. Den 6. november 1941 blev indstævnte arresteret på foranledning af de britiske myndigheder og deporteret til Indien, hvorfra han først blev løsladt i august 1945. Efter i 1946 at være blevet bekendt med appellantens handle-måde, rejste indstævnte søgsmål mod ham til straf, mortifikation og erstatning. Ved Østre Landsrets dom af 15. juni 1950 statureredes det, at strafansvaret var bortfaldet, og strafpåstanden gentoges herefter ikke for Højesteret. De nævnte sigtelser, der efter omstændighederne måtte anses for ærefornærmende, blev såvel ved Østre Landsrets dom som ved Højesterets dom kendt ubeføjede, og idet det måtte antages, at de havde været medvirkende årsag til, at indstævnte blev deporteret, tilkendtes der ham erstatning for tort og fornættelse, der ved begge domme bestemtes til 20.000 kr. Af de i pådømmelsen for Højesteret deltagende ni dommere fandt fire det ikke antageliggjort, at appellantens brev havde været medvirkende årsag til indstævntes deportation, og de ville herefter alene tillægge indstævnte en godtgørelse på 5000 kr. for den ham ved de i brevet indeholdte ubeføjede sigtelser tilføjede tort . . . . .

1106

Øvrighed.

Vognmand A i Viborg havde drevet taxaforretning i byen med to vogne, der var indregistreret i hustruens navn, og fra to holdepladser, der var tildelt hustruen. Som følge af ægteskabelige uoverensstemmelser forlod hustruen det fælles hjem og tog ophold udenfor Viborg — efter A's anbringende dog ikke endeligt — hvorefter byrådet på politimesterens foranledning fratog hende den hende tildelte droskebevilling med ret til to holdepladser. Byrådet gav derpå A selv droskebevilling med ret til at kun en holdeplads, hvorhos politimesteren, indtil der længere tid efter fremkom en anden afgørelse fra de overordnede myndigheder, for hvilke sagen var blevet forelagt, nægtede A at få indregistreret en vogn som lillebil, så længe hans anden vogn var indregistreret som droske. Antaget, at politimesteren ikke var erstatningsansvarlig overfor A for det denne ved det passede påførte indtægtstab . . . . .

395

§ 6, stk. 2, i lov nr. 321 af 5. juli 1949 om hvede af høst 1949 m. v. antoges ikke at omfatte udenlandsk hvede, indført i høståret 1949—50. Allerede som følge heraf antoges loven ikke at give Landbrugsministeriet hjemmel til at lægge en afgift af 3 kr. 20 øre pr. 100 kg på sådan hvede. Afgiften fandtes ej heller hjemlet ved vareforsyningsloven. A, der havde betalt den nævnte afgift for den af A importerede hvede, fandtes dog ikke under de foreliggende omstændigheder at kunne kræve afgiften tilbagebetalt, da A måtte antages at have opnået en 3 kr. 20 øre højere pris for sit hvedemel alene som følge af erlæggelsen af afgiften 435

Ved et af Justitsministeriet i 1936 udstedt droskereglement for København bestemtes, at tilladelse til droskekørsel ikke ved salg kunne overdrages til andre, dog at bestemmelsen ikke kom til anvendelse på salg, som ved reglementets ikrafttræden var godkendt af politiet. Uanset at politiet siden 1915 og også efter 1936 indtil 1950 havde praktiseret, at droskeejere fra før 1915 havde en vis salgsret, fandtes salgsforbudet at omfatte en droskeejers fra før 1915, hvem der ikke var givet en af reglementet uafhængig salgstilladelse. (D i s s e n s). 830

Højesteretstidende.

96. årgang

Højesteretsåret 1952

Nr. 1

Første ordinære session.

Fredag den 7. marts.

Nr. 210/1951.

M (Ove Rasmussen)

mod

H (Wagner).

Skilsmisse meddelt i medfør af ægteskabslov I § 55 mod hustruens protest og uanset, at manden antoges at have hovedskylden for samlivets op-hævelse, idet samlivet havde været hævet henimod 9 år og der ikke var udsigt til dets genoptagelse. (D i s s e n s). — (U. f. R. A 1944 p. 177. 1931 p. 321 og 1938 p. 314 (H. D.)).

Dom afsagt den 27. oktober 1950 af retten for Frederiksberg birks 3. afd.

Sagsøgeren M, født den 6. februar 1901, blev den 17. juli 1921 ægteviet til sagsøgte H, født den 12. december 1900.

I ægteskabet er der ingen børn under 18 år.

Den 18. maj 1943 ophævede sagsøgeren samlivet mellem ægtefællerne, og det er ikke senere genoptaget, men sagsøgeren har siden nævnte dag samlevet med en anden kvinde.

Ved nærværende rets dom af 11. januar 1946 blev ægtefællerne i en af manden anlagt sag efter hans påstand separerede efter ægteskabslovens § 53, stk. 2, imod hustruens protest, men denne afgørelse blev ved Østre Landsrets ankedom af 16. august 1946 ændret således, at hustruen frifandtes og separation altså ikke fandt sted.

Sagsøgeren har nu under denne sag, i hvilken han har givet møde med sagfører, anført, at ægtefællernes samliv har været hævet i mere end 7 år, at deres 3 fællesbørn alle er over 24 år, og at forholdet mellem ægtefællerne må anses for at være fuldstændig ødelagt, således at ægteskabet ikke mere har nogen værdi. Under henvisning hertil har sagsøgeren nedlagt påstand om, at der bliver meddelt ham skilsmisse fra sagsøgte. Som skilsmissevilkår påstår sagsøgeren fastsat, at spørgsmålet om underholdsbidrag henskydes til overøvrighedsens afgørelse.

Sagsøgte, for hvem forsvarer er beskikket, har principalt påstået frifindelse, idet hun har anført, at hun ønsker samlivet mellem ægtefællerne genoptaget, subsidiært har hun, forsåvidt dom til skilsmisse måtte blive givet, påstået vilkårene ændrede således at sagsøgeren tilpligtes at svare underholdsbidrag til hende efter overøvrighedens bestemmelse, og at der i dommen optages bestemmelse om, at sagsøgte ret til enkepension efter loven er hende forbeholdt.

De befalede møglinger er foretaget, men har været forgaves. Parterne har hver især afgivet lovformelig forklaring i retten. Det fremgår heraf og af sagsfremstillingen i de tidligere domme, at kønsforholdet mellem sagsøgeren og den anden kvinde indledtes før 1938, men at sagsøgeren i nævnte år afbrød dette forhold og vendte tilbage til hustruen, samt at ægtefællerne derefter bestræbte sig for at genoprette deres indbyrdes forhold, men at sagsøgeren i 1943 fandt forholdet uudholdeligt.

Om den nuværende tilstand har sagsøgeren forklaret, at den depression, som han tidligere har lidt af som følge af de ægteskabelige vanskeligheder, nu forlængst er forbi. Han er nu rask, er kommet på fode både helbredsmæssigt og økonomisk og har det i det hele godt. Om tilbagevenden til hustruen har han sagt, at dette ikke kan lade sig gøre.

Sagsøgte har forklaret, at hun fremdeles holder af sin mand og under ægtefællernes adskillelse ikke har interesseret sig for nogen anden mand, men udelukkende levet for hjemmet og de to fællesbørn, der bor hos hende. Hun har erklæret, at hjemmet altid står sagsøgeren åbent og mener også, at han engang vil komme hjem til hende. Hun ved, at forholdet mellem ægtefællerne påny ville blive godt, hvis han kom.

Retten må anse det for afgjort ved landsrettens dom at sagsøgeren må antages at bære hovedskylden for den uoverensstemmelse mellem ægtefællerne, der førte til samlivets ophævelse. Sagens afgørelse vil herefter bero på, om der findes oplyst sådanne særlige omstændigheder, som kan føre til desuagtet at tillægge ham skilsmisse. Herom bemærkes følgende: Sagsøgte forklaring om sine følelser overfor manden må antages at være oprigtig, og det er således åbenbart, at ægteskabets opretholdelse har en værdi for hende, udover den økonomiske. Efter omstændighederne, derunder at sagsøgeren en gang tidligere er vendt tilbage til hustruen, kan det ikke anses for udelukket, at ægteskabet påny kan få værdi, også for ham. Det er oplyst, at der ikke er børn af hans forbindelse med den fremmede kvinde, og der er heller ikke iøvrigt om dette forhold oplyst særlige omstændigheder, der kunne begrunde at give det fortrin for hustruens krav.

Som følge af det anførte vil sagsøgte være at frifinde.

Sagens omkostninger findes at burde ophæves. Der vil være at tillægge den for sagsøgte beskikkede forsvarer salær som nedenfor bestemt, at udrede af det offentlige.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte H bør for tiltale af sagsøgeren M i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger ophæves. Der tillægges den for sagsøgte beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Wagner, i salær 75 kr., som udredes af det offentlige.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 7. april 1951 (VI afd.).

Den indankede dom er afsagt den 27. oktober 1950 af retten for Frederiksberg birks 3. afdeling og påanket af M med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for underretten nedlagte påstand derhen, at der meddeles ham skilsmisse.

Indstævnte H påstår principalt dommen stadfæstet.

For landsretten er afgivet fornyet forklaring af parterne.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det for landsretten fremkomme ikke kan føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

Med hensyn til sagsomkostninger for landsretten forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne svarer sagsomkostninger til den anden.

Der tillægges den for H beskikkede sagfører, højesteretssagfører Henrik Wagner, 100 kr. i salær for landsretten, der udredes af det offentlige.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for underretten og landsretten nedlagte påstande, hvorhos appellanten har taget bekræftende til genmæle overfor indstævntes subsidiære påstand om vilkårene for skilsmisse.

Otte dommere bemærker følgende:

Der må gives indstævnte medhold i, at appellanten må antages ved sin egen livsførelse hovedsagelig at have været skyld i samlevets ophævelse. Under hensyn til, at samlivet har været hævet i hen imod ni år, og at der ikke findes at være udsigt til, at det vil blive genoptaget, samt til de øvrige i sagen oplyste omstændigheder, finder disse dommere imidlertid at burde give appellanten medhold i hans påstand om skilsmisse på de af indstævnte subsidiært påståede vilkår.

Med hensyn til sagens omkostninger stemmer disse dommere for at forholde som nedenfor anført.

Een dommer, der med flertallet er enig i, at appellanten må antages at bære hovedskylden for samlevets ophævelse, stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Ægteskabet mellem appellanten M og indstævnte H opløses. Appellanten bør til indstævntes underhold udrede bidrag, hvis størrelse fastsættes af overøvrigheden, og indstævntes ret til enkepension efter gældende lov bevares.

Landsrettens dom bør, for så vidt angår dens bestemmelser om sagsomkostninger og salærer, ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagfører Wagner i salær for Højesteret 300 kr., der udredes af det offentlige.

Mandag den 10. marts.

Nr. 96/1951. Forlægger Gravers Andersen (Hartvig Jacobsen)
mod

Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant N. C. Jensen (landsretssagfører Krag).

Funktionærer — En i et bogforlag ansat repræsentant, hvis arbejde bestod i indenfor bestemte af forlaget anviste områder at fremskaffe oplysninger til et amthistorisk værk ved henvendelse til beboerne indenfor det pågældende område og salg af værket til de samme personer, fandtes at være undergivet forlagets instruktioner og at indtage en tjenestestilling, således at han omfattedes af funktionærlovens § 1, stk. 2. (DisSENS). — (Cfr. U. f. R. 1951 A p. 722 (H T. 1951 p. 374).

Dom afsagt af Aarhus købstads civilret den 27. oktober 1949.

Sagsøgte, bogforlægger Gravers Andersen, stiftede i 1945 firmaet Dansk Kulturhistorisk Forlag sammen med en kompanion, men blev i december s. å. eneindehaver af forlaget. I november måned havde han også startet Gravers Andersens Forlag, og begge forlag har han siden som eneindehaver drevet under eet med samme kontor og samme personale. Dansk Kulturhistorisk Forlag havde alene med udgivelse af amthistoriske værker at gøre, bl. a. for Randers og Århus amter. Ifølge en brochure fra august 1947 om værket for Århus amt vil dette „så vidt muligt komme til at omfatte samtlige landbrug indenfor området fra 6 tdr. land og opæfter. Hver enkelt ejendom vil blive beskrevet — — — med anførelse af såvel ejeren og hans slægt — — — Der vil være mulighed for foto af de fleste af ejendommene — — — Til indsamling af oplysninger om landbrugsejendommene har vi specielt uddannede rejsesekretærer, som — — — vil aflægge Dem et besøg og nedskrive de oplysninger, De selv — — — ønsker anført.“

Den 30. oktober 1946 indgik repræsentant N. C. Jensen kontrakt om samarbejdet med Dansk Kulturhistorisk Forlag på følgende vilkår:

- „1. Repræsentanten ansættes i Henhold til gældende Lov.
2. Repræsentanten arbejder efter de til enhver Tid givne Instrukser fra Forlaget eller dets Befuldmægtigede.
3. Alle Ordre indsendes direkte til Forlaget hver Dag ledsaget af en Dagsopgørelse.

4. Alt Materiale, der udleveres fra Forlaget, er Forlagets Ejendom og skal afleveres straks efter endt Arbejde, tillige med Billeder m. v., som udleveres af Kunderne.
5. Repræsentanten er ansvarlig for alle indkasserede Beløb og skal afregne disse mindst een Gang om Ugen.
6. Provision ydes efter følgende Regler:
25 pCt paa indkasserede Beløb.
20 pCt. paa Debet- og Opkrævningsordre.
Paa Opkrævningsordre ydes tillige 5 pCt. af det opkrævede Beløb, naar dette er rettidigt betalt.
Ved Debet- og Opkrævningsordre skal der af Provisionsbeløbet paaføres Repræsentantens Sikkerhedskonto Kr. 2,00 af hver Ordre.
7. Repræsentantens Sikkerhedskonto udbetales saa snart ethvert Mellemværende mellem Forlag og løbende Konti eller Forlag og Repræsentant er udlignet. Dog udbetales Beløbet for Opkrævningsordre sammen med den sidste Provision.
8. Forlaget forbeholder sig Ret til at tilbageføre Provisionen paa Ordre som ikke godkendes."

Jensens arbejde bestod i dels at indhente den ovennævnte art af oplysninger til amtshistoriske værker, dels at optage bestilling på et eksemplar hos hver enkelt af de gårdejere eller husmænd, som han fik oplysninger fra. I 1946—47 arbejdedes der med værket om Randers amt og fra efteråret 1947 med værket om Århus amt.

Sagsøgte blev ved kontrakt af 1. maj 1948 fra samme dato ansat som salgsinspektør for Dansk Kulturhistorisk Forlag. Han skulle som sådan føre tilsyn med rejsesekretærernes arbejde. Denne kontrakt er efter overenskomst ophævet kort tid efter oprettelsen.

Den 6. august 1948 blev det meddelt Jensen, at rejsesekretærarbejdet for Dansk Kulturhistorisk Forlag skulle standses, og samtidig opfordrede forlaget ham til i stedet for at forsøge at sælge en bager- og konditorbog, som Gravers Andersens Forlag havde udgivet. Jensen prøvede herpå, men efter forløbet af en halv snes dage meddelte han, at han ikke havde kunnet sælge et eneste eksemplar, og at grunden efter hans mening var den, at bogen allerede i forvejen var solgt over hele landet i over 3000 eksemplarer. Han måtte herefter opgive at forsøge forhandlingen af denne bog. Da Gravers Andersen heroverfor lod Jensen forstå, at der ikke kunne være tale om andet arbejde, erklærede sidstnævnte og et par kolleger, der var til stede, at så måtte de holde op, men de ville forlange løn i 3 måneder, idet de mente, at de havde krav herpå. Dette afviste Gravers Andersen, idet han erklærede, at han havde arbejde nok til dem med bagerbogen. Det endte med, at Jensen straks fratrådte, og Dansk Kulturhistorisk Forlag tilskrev den 23. august 1948 Jensen således: „Da De ved Mødet på vort Kontor Lørdag den 21. d. M. har meddelt os, at De ikke ønsker at fortsætte Deres Arbejde for os, tillader vi os at meddele Dem, at vi betragter vor Kontrakt med Dem som ophævet fra Lørdag den 21. d. M. Vi forbeholder os iøvrigt vore Rettigheder ifølge Kontrakten med Dem.“

Under nærværende sag har Dansk- Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for N. C. Jensen nedlagt endelig påstand om, at sagsøgte dømmes til betaling af hans løntilgodehavende 3798 kr. 05 øre og hans feriegodt-

gørelse 292 kr. 25 øre, ialt 4090 kr. 30 øre, førstnævnte beløb med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 2. december 1948.

Lønkravet begrundes således:

Jensen har i det sidste år af sit arbejde for sagsøgte haft en skattepligtig indkomst på 10.000 kr. og ville da fra den 7. august til den 30. november 1948 kunne påregne en indkomst på	3148 kr. 05 øre
hvortil kommer et sikringskontotilgodehavende på	650 — 00 —

som han i henhold til kontraktens bestemmelse har indestående hos sagsøgte, altså det påstævnte beløb .....

3798 kr. 05 øre

Subsidiært har Jensen påstået dom for løn og feriegodtgørelse til 30. september 1948, hvilket på samme beregningsgrundlag bliver 2351 kr. 84 øre (løn 1476 kr. 45 øre plus sikringskonto 650 kr. plus feriegodtgørelse 225 kr. 39 øre).

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han med hensyn til feriegodtgørelsen har erkendt rigtigheden af sagsøgerens berettigelse hertil for så vidt angår tiden indtil den 20. august 1948 eller et beløb på 166 kr. 33 øre.

Parterne har vedtaget sagens behandling her ved retten.

Jensen har forklaret, at alt hans arbejde blev udført under rejse; der var intet fast kontorarbejde. Da det var mislykkedes for ham at sælge bager- og konditorbogen, talte han med sagsøgte om forholdet, idet han sagde, at det var umuligt at sælge værket, og at han, der jo rejste for egen regning, ikke kunne vedblive med dette, hvis han ikke fik noget andet at rejse med som f. eks. det tidligere. Da sagsøgte heroverfor lod ham forstå, at der ikke kunne være tale om andet arbejde, erklærede han og et par kolleger, som deltog i samtalen, at så måtte de jo holde op, men de ville fordrø løn for 3 måneder, idet de mente, at de efter loven havde krav herpå. Sagsøgte afviste dette forlangende og henviste til, at han havde arbejde nok til dem med bagerværket.

Med hensyn til arbejdet med bager- og konditorbogen har Jensen forklaret, at hans salgsbesøg har omfattet en snes bagere i Vejle og henved en 30 bagere på landet. Inden han påbegyndte dette arbejde, havde han af sagsøgte fået forskud på 350 kr., der var udbetalt af den i kontrakten omhandlede sikringskonto.

Sagsøgte har forklaret, at tilrettelægningen af et amtshistorisk værk navnlig med hensyn til engagering af og forhandling med medarbejdere blandt lokalhistorikere normalt vil tage et års tid. Først derefter vil repræsentanterne kunne udsendes med deres materiale bestående af ordrebøger, oplysningsskemaer og lister over de lokale medarbejdere, hvis opgave det er at bistå repræsentanterne og senere revidere oplysningerne. Den 30. oktober 1946 var arbejdet med at fremskaffe oplysninger om Randers amt netop påbegyndt, hvorimod der endnu ikke var tale om Århus amt. Forberedelserne vedrørende dette påbegyndtes først i 1947 og repræsentanternes arbejde i september s. å.

Salgschef Otto Christensen har forklaret, at der den 31. maj 1948 blev afholdt et møde i anledning af likviditetsvanskeligheder. Mødet lededes af vidnet, der lovede, at vanskelighederne ville blive overvundet, hvilket også blev tilfældet. således at der allerede den følgende lørdag var sket den fornødne

betaling. På mødet spurgte repræsentanterne, om der forsat blev noget at arbejde med, eller om de skulle søge sig noget andet, og der blev hertil sagt, at hvis der ikke blev flere amtsværker, så havde man bagerbogen.

Repræsentant Aage Sørensen har forklaret, at der ikke ved ansættelsen var tale om, at han skulle arbejde med andre værker end amtsværker, og salgschef Christensen har da også ofte sagt, at det bærende for forlaget var disse værker. På grund af forlagets likviditetsvanskeligheder blev der afholdt et møde med repræsentanterne den 31. maj 1948, hvor der taltes om, at repræsentanterne i stedet for at sælge bøgerne skulle sælge klicheer af pågældende ejendom. Repræsentanterne kunne imidlertid ikke gå ind herpå, da de ikke kunne regne med herved at få en indtægt, de kunne leve af. I løbet af en uges tid var forlagets vanskeligheder ophævet, og man fortsatte så salget af amtsværket, idet det dog aftaltes, at salget skulle „strækkes“ til 1. august. På mødet var der ikke tale om bagerbogen. Han fik først anmodning om salg af denne bog ca. 3 uger før 1. august. Han erklærede over for salgschef Christensen, at han ville prøve at sælge bagerbogen, men hvis det ikke gik med dette salg, måtte han forbeholde sig sin ret efter kontrakten.

Om mødet den 31. maj 1948 har også Jensen forklaret, at der ikke var tale om bagerbogen.

Sagen har været forelagt Provinshandelskammeret til oplysning om, hvorvidt der eksisterer nogen kutyme med hensyn til opsigelse og engagementer af agenter og salgsspektører i forlagsvirksomheder. I svarskrivelse af 23. juni 1949 har kammeret meddelt, at det har forelagt forespørgslen for Den danske Bogforlæggerforening, der har afgivet sålydende udtalelse: Med hensyn til agenter er det således, at disse i almindelighed ikke har så fast en tilknytning til forlagene, at de kommer ind under Funktionærlovens rettigheder og forpligtelser. Hvad angår salgsspektører gør der sig sikkert det forhold gældende, at deres tilknytningsforhold er af en sådan art, at de har en lignende kontrakt med firmaet som dets øvrige funktionærer.“

Fra Jensens side er det anført, at hans ansættelse „i henhold til gældende lov“ må være ensbetydende med, at funktionærlovens regler er gældende, hvilket efter hans opfattelse også bestyrkes af kontraktens øvrige bestemmelser, der indicerer en fast tilknytning til arbejdsgiveren.

Fra sagsøgtes side hævdes det heroverfor, at henvisningen til gældende lov er en vending, hvorved der mere henvises til lovgivningens almindelige regler end til den særlige funktionærlov, og at Jensens ansættelse udelukkende har været knyttet til arbejdet med de amtshistoriske værker, hvis struktur han lige så vel som forlaget var kendt med, således at han måtte vide, at arbejdet med Århus amt i sommeren 1948 nærmede sig sin afslutning, og at der ikke kunne gåes i gang med noget nyt arbejde for et andet amt uden længere tids forberedelse, og i så henseende havde der kun været fremsat løse og ubestemte udtalelser. Efter sagsøgtes opfattelse har Jensen således ikke krav på noget opsigelsesvarsel. I anden række gøres det gældende, at sagsøgte må være berettiget til at kræve sagsøgerens arbejde vedrørende akquisitioner til begge forlag, således at han med føje har kunnet forlange, at Jensen skulle forhandle bagerbogen, og det må formentlig blive en misligholdelse fra Jensens side, når han nægter at forhandle denne bog og fratræder. Hvis denne betragtning ikke kan godkendes, må det fra sagsøgtes side under alle omstændigheder hævdes, at

Jensen højst har krav på en måneds opsigelse til den første i en måned, i hvilken anledning den hermed stemmende subsidiære påstand er nedlagt.

Det er oplyst, at Jensen ikke har nogen tidligere handelsmæssig eller landbrugsmæssig uddannelse.

Under de foreliggende omstændigheder, hvorunder Jensen som såkaldt rejsesekretær har virket som kolportør for sagsøgte ved henvendelse til private købere, findes der ikke at foreligge et forhold, der omfattes af funktionærloven. Dette støttes også af den foreliggende udtalelse fra bogforlæggerforeningen, og kontraktens bestemmelser, herunder henvisningen til gældende lov, skønnes ikke at kunne bringe forholdet ind under de undtagelser, hvorefter visse repræsentanter for bogforlag med fastere tilknytning til arbejdsgiveren anerkendes som funktionærer.

Retten er imidlertid af den opfattelse, at sagsøgte ikke med føje uden varsel har kunnet foretage en sådan væsentlig ændring i Jensens arbejdsforhold, som ligger i det pludselige forlangende om, at han skulle forhandle det færdige bogværk om bagerne i stedet for at foretage den nærmere beskrevne henvendelse til landboerne til de amtshistoriske værker. Jensen har efter sit forgæves forsøg på at sælge bagerbogen herefter været berettiget til at nægte at fortsætte dette arbejde, og sagsøgtes forlangende herom må betragtes som en misligholdelse af forholdet.

Da sagsøgte ikke i tide har tilkendegivet over for Jensen, at det amts-historiske arbejde pludselig skulle stoppes, og det ikke med rimelighed kan forlanges, at Jensen selv skulle forudse dette, kan det ikke lægges denne til last, at han, da der ikke var mere arbejde inden for hans arbejdsområde og efter det fornævnte forsøg med bagerbogen, ophørte sin virksomhed for sagsøgte.

Som følge af det anførte har sagsøgte den 20. august først kunnet bringe forholdet til ophør med passende varsel, og idet retten finder 1 måneds varsel til den første i en måned rimelig, vil der kunne tilkendes Jensen løn i tiden 20. august—30. september 1476 kr. 45 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato den 2. december 1948 samt feriegodtgørelse til 30. september 225 kr. 39 øre. Derimod findes sikringskontobeløbet endnu ikke at være forfaldent til betaling, og sagsøgte vil for så vidt være at frifinde.

I sagsomkostninger vil sagsøgte have at betale til sagsøgeren 200 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, bogforlægger Gravers Andersen, Aarhus, bør til sagsøgeren, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant N. C. Jensen, Aarhus, betale 1476 kr. 45 øre med renter 5 pct. årlig fra den 2. december 1948 og 225 kr. 39 øre (feriegodtgørelse) samt i sagsomkostninger 200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage.

Intet stempelforbehold.

Vestre Landsrets dom 23. februar 1951 (I afd.).

Den indankede dom er afsagt den 27. oktober 1949 af retten for Aarhus købstad.

For landsretten har parterne gentaget deres for underretten nedlagte påstande.

For landsretten har parterne påny afgivet forklaring. Appellanten har forklaret, at han inden mødet den 31. maj 1948 havde givet salgschef Otto Christensen besked om, at han skulle underrette repræsentanterne om, at de kunne blive beskæftiget med at sælge bagerbogen, hvis der ikke blev tilstrækkeligt arbejde med det amtshistoriske værk, og appellanten har af Christensen efter mødet fået at vide, at denne har givet repræsentanterne sådan underretning. Med hensyn til de amtshistoriske værker har appellanten forklaret, at disse først er udgivet for Ålborg og Randers amter, og der blev i disse værker kun medtaget oplysninger om de ejendomme, hvis ejere købte bogen, medens der i værket om Århus amt er medtaget oplysninger om alle ejendomme over 6 tdr. land; ca. 60 pct. af disse ejere købte værket, der i modsætning til de tidligere udgivne værker kunne købes herredsvis.

Indstævnte repræsentant N. C. Jensen har forklaret, at baggrunden for den i dommen nævnte kontrakt af 1. maj 1948, hvorved han ansattes som salgsinspektør, var den, at salgschef Otto Christensen skulle undersøge mulighederne for udgivelse af et værk om Skanderborg amt og derfor ikke havde tid til at føre tilsyn med rejsesekretærene. Appellanten har engang spurgt indstævnte, om han kunne tænke sig at fortsætte med et amtshistorisk værk for Skanderborg amt, og salgschef Christensen har også talt om Ribe amt.

Appellanten har heroverfor forklaret, at et andet firma nogle få år tidligere havde påbegyndt arbejdet med udgivelsen af et amtshistorisk værk for Skanderborg amt, men ikke gennemført det, og appellanten havde fået tilbud om at videreføre arbejdet, og han forespurgte i den anledning repræsentanterne om deres mening om gennemførelsen af dette arbejde.

Det er oplyst, at indstævnte Jensen har fået anden lønnet beskæftigelse fra omkring 1. oktober 1948.

Efter det i underrettsdommen oplyste og de for landsretten afgivne forklaringer om beskaffenheden af den af indstævnte udøvede virksomhed og de ham overfor forlaget påhvilende pligter findes han, der udelukkende arbejdede for appellanten, at have haft en så fast tilknytning til dennes virksomhed, at hans stilling vil kunne henføres under funktionærloven. Da det ikke kan antages, at indstævnte har måttet indse, at hans virksomhed for forlaget måtte ophøre, når arbejdet med Århus amt var afsluttet, må de i funktionærlovens §§ 2 og 3 indholdte regler om opsigelsesvarsel og erstatning for misligholdelse finde anvendelse. Idet det i henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tilrædes, at appellanten ikke uden varsel har kunnet foretage en så væsentlig ændring i indstævntes arbejdsvilkår og indtjeningsmuligheder som sket, har indstævnte været berettiget til at betragte dette som en misligholdelse af kontrakten og at hæve denne. Indstævnte har herefter i medfør af de nævnte bestemmelser i funktionærloven krav på erstatning for tab af løn i tiden fra den 7. august 1948 til den 30. november s. å. 3148 kr. 05 øre, hvorved bemærkes, at der ikke fra appellants side er rejst indsigelse mod beregningen af erstatningens størrelse.

Da der efter det oplyste ikke udover de i nærværende sag omhandlede spørgsmål er noget mellemværende mellem appellanten og indstævnte, der ikke er udlignet, findes det på sikkerhedskontoen indestående beløb 650 kr. efter bestemmelsen i kontraktens pkt. 7 at være forfaldet til udbetaling.

Forsåvidt angår spørgsmålet om feriegodtgørelse findes indstævnte alene at have krav herpå for tiden fra den 1. april 1948 til den 1. oktober s. å., da

han opnåede anden lønnet beskæftigelse. Feriegodtgørelsen andrager herefter 219 kr. 19 øre.

Appellanten vil herefter have at betale til indstævnte 4017 kr. 24 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 3798 kr. 05 øre fra den 2. december 1948 indtil betaling sker.

I henseende til sagens omkostninger i første instans vil underrettsdommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for landsretten betaler appellanten til indstævnte med 400 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Appellanten, forlægger Gravers Andersen, bør til de indstævnte, Dansk Håndels- og Kontorredhjælperforbund som mandatar for repræsentant N. C. Jensen, betale 4017 kr. 24 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 3798 kr. 05 øre fra den 2. december 1948, indtil betaling sker.

I henseende til sagens omkostninger i første instans bør underrettsdommen ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten betaler appellanten til de indstævnte med 400 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt nedlagt påstand om frifindelse mod betaling af 816 kr. 33 øre med renter 5 pct. årlig af 650 kr. fra den 2. december 1948, subsidiært frifindelse mod betaling af 2351 kr. 84 øre med renter 5 pct. årlig af 2126 kr. 45 øre fra den 2. december 1948. Indstævnte har påstået dommen stadfæstet.

Fem dommere bemærker:

Efter indholdet af kontrakten og de iøvrigt foreliggende oplysninger må det antages, at indstævnte, der ifølge den af appellanten efter dommen afgivne forklaring under arbejdets gang af appellanten fik anvist bestemte distrikter, indenfor hvilke han alene skulle arbejde, har været pligtig at fremme arbejdet med salget af værket og med fremskaffelsen af de til værket nødvendige oplysninger på behørig måde, således at værket kunne udgives inden rimelig tid, og at indstævnte i overensstemmelse med kontraktens punkt 2 iøvrigt var pligtig at rette sig efter de instrukser, der meddelte ham af appellanten med hensyn til arbejdets tilrettelæggelse og udførelse.

Med disse bemærkninger stemmer disse dommere for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde samt for at pålægge appellanten at betale indstævnte sagens omkostninger for Højesteret med 600 kr.

Fire dommere bemærker:

Efter det oplyste må det antages, at Jensen, hvis ansættelse var sket med henblik på de af appellanten udgivne amtshistoriske værker, og som udelukkende har været beskæftiget med arbejde vedrørende disse, i alt fald siden mødet den 31. maj 1948 havde været på det rene med, at arbejdet med værket for Aarhus amt ville være tilendebragt i løbet af sommeren 1948, samt at det stillede sig usikkert, om der derefter af appellanten ville blive udgivet yderligere amtshistoriske værker, og at han, selv om dette blev tilfældet, ikke kunne regne med, at det ville ske indenfor et sådant tidsrum, at en afbrydelse af hans virksomhed hos appellanten kunne undgås, med mindre han overtog andet arbejde for denne. Under disse omstændigheder findes appellanten — uanset om Jensens ansættelse måtte kunne henføres under funktionærloven — at have været berettiget til at afskedige denne uden varsel, da han ikke ønskede at overtage det ham tilbudte arbejde. Disse dommere stemmer herefter for at give dom efter appellants principale påstand.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, forlægger Gravers Andersen, til indstævnte, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant N. C. Jensen, med 600 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 97/1951. Forlægger Gravers Andersen (Hartvig Jacobsen)
m o d

Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant Aage Sørensen (landsretssagfører Krag).

(Lignende sag).

Dom afsagt af Aarhus købstads civilret 27. oktober 1949.

Sagsøgte, bogforlægger Gravers Andersen, stiftede i 1945 firmaet Dansk Kulturhistorisk Forlag sammen med en kompagnon, men blev i december s. å. eneindehaver af forlaget. I november måned havde han også startet Gravers Andersens forlag, og begge forlag har han siden som eneindehaver drevet under eet med samme kontor og samme personale. Dansk Kulturhistorisk Forlag havde alene med udgivelse af amtshistoriske værker at gøre, bl. a. for Randers og Aarhus amter. Ifølge en brochure fra august 1947 om værket for Aarhus amt vil dette „såvidt muligt komme til at omfatte samtlige landbrug inden for

området fra 6 tdr. land og opefter. Hver enkelt ejendom vil blive beskrevet — — — med anførelse af såvel ejeren og hans slægt — — — Der vil være mulighed for foto af de fleste af ejendommene — — — Til indsamling af oplysninger om landbrugsejendommene har vi specielt uddannede rejsesekretærer, som — — — vil aflægge Dem et besøg og nedskrive de oplysninger, De selv — — — ønsker anført.“

I august 1946 blev sagsøgeren Aage Sørensen ansat som repræsentant for sagsøgte vedrørende dennes amthistoriske værker. Han skulle lønnes med 20 til 25 pct. af salget, og en vis del af provisionen skulle indsættes på en sikringskonto til senere afregning, når det viste sig, at kundernes forpligtelser var overholdt.

Sørensens arbejde bestod i, dels at indhente den ovennævnte art af oplysninger til amthistoriske værker, dels at optage bestilling på et eksemplar hos hver enkelt af de gårdejere eller husmænd, som han fik oplysninger fra. I 1946 til 1947 arbejdedes der med værket om Randers amt og fra efteråret 1947 med værket om Århus amt.

Den 6. august 1948 blev det meddelt Sørensen, at rejsesekretærarbejdet for Dansk Kulturhistorisk Forlag skulle standses, og samtidig opfordrede forlaget ham til i stedet for at forsøge at sælge en bager- og konditorbog, som Gravers Andersens Forlag havde udgivet. Sørensen prøvede herpå, men efter forløbet af en halv snes dage meddelte han, at han ikke havde kunnet sælge et eneste eksemplar, og at grunden efter hans mening var den, at bogen allerede i forvejen var solgt over hele landet i over 3000 eksemplarer. Han måtte herefter opgive at forsøge forhandlingen af denne bog. Da Gravers Andersen heroverfor lod Sørensen forstå, at der ikke kunne være tale om andet arbejde, erklærede sidstnævnte og et par kolleger, der var til stede, at så måtte de holde op, men de ville forlange løn i 3 måneder, idet de mente, at de havde krav herpå. Dette afviste Gravers Andersen, idet han erklærede, at han havde arbejde nok til dem med bagerbogen. Det endte med, at Sørensen straks fratrådte, og Dansk Kulturhistorisk Forlag tilskrev den 23. august 1948 Sørensen således: „Da De ved Mødet på vort Kontor Lørdag den 21. d. M. har meddelt os, at De ikke ønsker at fortsætte Deres Arbejde for os, tillader vi os at meddele Dem, at vi betragter vor Kontrakt med Dem som ophævet fra Lørdag den 21. d. M. Vi forbeholder os iøvrigt vore Rettigheder ifølge Kontrakten med Dem.“

Under nærværende sag har Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for Aage Sørensen nedlagt endelig påstand om, at sagsøgte dømmes til betaling af hans løntilgodehavende 2538 kr. 92 øre og hans feriegodtgørelse 191 kr. 80 øre, ialt 2730 kr. 72 øre, førstnævnte beløb med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 2. december 1948.

Lønkravet begrundes således:

Sørensen har haft en indkomst på 500 kr. månedlig, og herefter skal han fra 7. august til 30. november 1948

kunne påregne en indtægt på	1888 kr. 92 øre
hvortil kommer et sikringskontotilgodehavende på	650 — 00 —

altså ialt det påstævnte beløb	2538 kr. 92 øre
--------------------------------------	-----------------

Feriegodtgørelsen er beregnet med 4 pct. af 4097 kr. 72 øre, der udgør nettofortjenesten for tiden 1. april til 30. september 1948.

Subsidiært har Sørensen påstået dom for løn og feriegodtgørelse til 30. september 1948 1687 kr. 64 øre (løn 885 kr. 96 øre plus sikringskonto 650 kr. plus feriemærkekrav 151 kr. 68 øre).

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han dog med hensyn til feriegodtgørelsen har erkendt rigtigheden af sagsøgerens berettigelse hertil for så vidt angår tiden indtil 20. august 1948 eller et beløb på 116 kr. 27 øre.

Parterne har vedtaget sagens behandling her ved retten.

Sørensen har forklaret, at der ikke ved ansættelsen var tale om, at han skulle arbejde med andre værker end amtsværker, og salgschef Christensen har da også ofte sagt, at det bærende for forslaget var disse værker. På grund af forlagets likviditetsvanskeligheder blev der afholdt et møde med repræsentanterne den 31. maj 1948, hvor der taltes om, at repræsentanterne i stedet for at sælge bøgerne skulle sælge klicheer af pågældende ejendom. Repræsentanterne kunne imidlertid ikke gå ind herpå, da de ikke kunne regne med herved at få en indtægt, de kunne leve af. I løbet af en uges tid var forlagets vanskeligheder ophævede, og man fortsatte så salget af amtsværket, idet det dog aftaltes, at salget skulle „strækkes“ til 1. august. På mødet var der ikke tale om bagerbogen. Han fik først anmodning om salg af denne bog ca. 3 uger før 1. august. Han erklærede overfor salgschef Christensen, at han ville prøve at sælge bagerbogen, men hvis det ikke gik med dette salg, måtte han forbeholde sig sin ret efter kontrakten.

Sagsøgte har forklaret, at tilrettelægningen af et amthistorisk værk navnlig med hensyn til engagering af og forhandling med medarbejdere blandt lokalhistorikere normalt vil tage et års tid. Først derefter vil repræsentanterne kunne udsendes med deres materiale bestående af ordrebøger, oplysningsskemaer og lister over de lokale medarbejdere, hvis opgave det er at bistå repræsentanterne og senere revidere oplysningerne. Den 30. oktober 1946 var arbejdet med at fremskaffe oplysninger om Randers amt netop påbegyndt, hvorimod der endnu ikke var tale om Århus amt. Forberedelserne vedrørende dette påbegyndtes først i 1947 og repræsentanternes arbejde i september s. å.

Salgschef Otto Christensen har forklaret, at der den 31. maj 1948 blev afholdt et møde i anledning af likviditetsvanskeligheder. Mødet lededes af vidnet, der lovede, at vanskelighederne ville blive overvundet, hvilket også blev tilfældet, således at der allerede den følgende lørdag var sket den fornødne betaling. På mødet spurgte repræsentanterne, om der fortsat blev noget at arbejde med, eller om de skulle søge sig noget andet, og der blev hertil sagt, at hvis der ikke blev flere amtsværker, så havde man bagerbogen.

Repræsentant N. C. Jensen har forklaret, at alt hans arbejde blev udført under rejse; der var intet fast kontorarbejde. Da det var mislykkedes for ham at sælge bager- og konditorbogen, talte han med sagsøgte om forholdet, idet han sagde, at det var umuligt at sælge værket, og at han, der jo rejste for egen regning, ikke kunne vedblive med dette, hvis han ikke fik noget andet at rejse med som f. eks. det tidligere. Da sagsøgte heroverfor lod ham forstå, at der ikke kunne være tale om andet arbejde, erklærede han og et par kolleger, som deltog i samtalen, at så måtte de jo holde op, men de ville fordre løn for 3 måneder, idet de mente, at de efter loven havde krav herpå. Sagsøgte afviste

dette forlangende og henviste til, at han havde arbejde nok til dem med bagværket.

Med hensyn til arbejdet med bager- og konditorbogen har Jensen forklaret, at hans salgsbesøg har omfattet en snes bagere i Vejle og henved en 30 bagere på landet. Inden han påbegyndte dette arbejde, havde han af sagsøgte fået forskud på 350 kr., der var udbetalt af den i kontrakten omhandlede sikringskonto.

Sagen har været forelagt provinshandelskammeret til oplysning om, hvorvidt der eksisterer nogen kutyme med hensyn til opsigelse og engagementer af agenter og salgsinspektører i forlagsvirksomheder. I svarskrivelse af 23. juni 1949 har kammeret meddelt, at det har forelagt forespørgslen for Den Danske Bogforlæggerforening, der har afgivet sålydende udtalelse: „Med hensyn til agenter er det således, at disse i almindelighed ikke har så fast en tilknytning til forlagene, at de kommer ind under Funktionærlovens rettigheder og forpligtelser. Hvad angår salgsinspektører gør der sig sikkert det forhold gældende, at deres tilknytningsforhold er af en sådan art, at de har en lignende kontrakt med firmaet som dettes øvrige funktionærer.“

Fra Sørensens side er det anført, at hans ansættelse „i henhold til gældende lov“ må være ensbetydende med, at funktionærlovens regler er gældende, hvilket efter hans opfattelse også bestyrkes af kontraktens øvrige bestemmelser, der indicerer en fast tilknytning til arbejdsgiveren.

Fra sagsøgtes side hævdes det heroverfor, at henvisningen til gældende lov er en vending, hvorved der mere henvises til lovgivningens almindelige regler end til den særlige funktionærlov, og at Sørensens ansættelse udelukkende har været knyttet til arbejdet med de amtshistoriske værker, hvis struktur han lige så vel som forslaget var kendt med, således at han måtte vide, at arbejdet med Århus amt i sommeren 1948 nærmede sig sin afslutning, og at der ikke kunne gåes i gang med noget nyt arbejde for et andet amt uden længere tids forberedelse, og i så henseende havde der kun været fremsat løse og ubestemte udtalelser. Efter sagsøgtes opfattelse har Sørensen således ikke krav på noget opsigelsesvarsel. I anden række gøres det gældende, at sagsøgte må være berettiget til at kræve sagsøgerens arbejde vedrørende akquisitioner til begge forlag, således at han med føje har kunnet forlange, at Sørensen skulle forhandle bagerbogen, og det må formentlig blive en misligholdelse fra Sørensens side, når han nægter at forhandle denne bog og fratræder. Hvis denne betragtning ikke kan godkendes, må det fra sagsøgtes side under alle omstændigheder hævdes, at Sørensen højst har krav på en måneds opsigelse til den første i en måned, i hvilken anledning den hermed stemmende subsidiære påstand er nedlagt.

Det er oplyst, at Sørensen ikke har nogen tidligere handelsmæssig eller landbrugsmæssig uddannelse.

Under de foreliggende omstændigheder, hvorunder Sørensen som såkaldt rejsesekretær har virket som kolportør for sagsøgte ved henvendelse til private købere, findes der ikke at foreligge et forhold, der omfattes af funktionærloven. Dette støttes også af den foreliggende udtalelse fra bogforlæggerforeningen, hvorved bemærkes, at forholdet ikke skønnes at falde ind under de undtagelser, hvorefter visse repræsentanter for bogforlag med fastere tilknytning til arbejdsgiveren anerkendes som funktionærer.

Retten er imidlertid af den opfattelse, at sagsøgte ikke med føje uden varsel har kunnet foretage en sådan væsentlig ændring i Sørensen's arbejdsforhold, som ligger i det pludselige forlangende om, at han skulle forhandle det færdige bogværk om bagerne i stedet for at foretage den nærmere beskrevne henvendelse til landboerne til de amtshistoriske værker. Sørensen har efter sit forgæves forsøg på at sælge bagerbogen herefter været berettiget til at nægte at fortsætte dette arbejde, og sagsøgtes forlangende herom må betragtes som en misligholdelse af forholdet.

Da sagsøgte ikke i tide har tilkendegivet over for Sørensen, at det amts-historiske arbejde pludselig skulle stoppes, og det ikke med rimelighed kan forlanges, at Sørensen selv skulle forudse dette, kan det ikke lægges denne til last, at han, da der ikke var mere arbejde inden for hans arbejdsområde og efter det fornævnte forsøg med bagerbogen ophørte sin virksomhed for sagsøgte.

Som følge af det anførte har sagsøgte den 20. august først kunnet bringe forholdet til ophør med passende varsel, og idet retten finder 1 måneds varsel til den første i en måned rimelig, vil der kunne tilkendes Sørensen løn i tiden 20. august—30. september 1948 885 kr. 96 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato den 2. december 1948 samt feriegodtgørelse til 30. september 151 kr. 68 øre; derimod findes sikringskontobeløbet endnu ikke at være forfaldent til betaling, og sagsøgte vil for så vidt være at frifinde.

I sagsomkostninger vil sagsøgte have at betale sagsøgeren 125 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, bogforlægger Gravers Andersen, Århus, bør til sagsøgeren, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant Aage Sørensen, betale 885 kr. 96 øre med renter 5 pct. årlig fra den 2. december 1948 og 151 kr. 68 øre (feriegodtgørelse) samt i sagsomkostninger 125 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage.

Intet stempelforbehold.

Vestre Landsrets dom 23. februar 1950 (I afd.).

Den indankede dom er afsagt den 27. oktober 1949 af retten for Aarhus købstad.

Til fremstillingen i dommen føjes, at den af indstævnte, repræsentant Aage Sørensen, i august måned 1946 med Dansk Kulturhistorisk Forlag indgæde kontrakt efter det oplyste er sålydende:

- „1. Repræsentanten ansættes i henhold til gældende lov.
2. Repræsentanten arbejder efter de til enhver tid givne instrukser fra forlaget eller dets befuldmægtigede.
3. Alle ordrer indsendes direkte til forlaget hver dag ledsaget af en dagsopgørelse.
4. Alt materiale, der udleveredes fra forlaget er forlagets ejendom og skal afleveres straks efter endt arbejde, tillige med billeder m. v., som udleveres af kunderne.
5. Repræsentanten er ansvarlig for alle indkasserede beløb og skal afregne disse mindst een gang om ugen.
6. Provision ydes efter følgende regler:
25 pct. på de indkasserede beløb.

20 pct. på debet- og opkrævningsordre.

På opkrævningsordre ydes tillige 5 pct. af det opkrævede beløb, når dette er rettidigt betalt.

Ved debet- og opkrævningsordre skal der af provisionsbeløbet påføres repræsentantens sikkerhedskonto kr. 2,— af hver ordre.

7. Repræsentantens sikkerhedskonto udbetales så snart ethvert mellemværende mellem forlag og løbende konti eller forlag og repræsentant er udlignet. Dog udbetales beløbet for opkrævningsordre sammen med den sidste provision.
8. Forlaget forbeholder sig ret til at tilbageføre provision på ordre som ikke godkendes.“

For landsretten har parterne gentaget deres for underretten nedlagte påstande.

For landsretten har parterne påny afgivet forklaring. Appellanten har forklaret, at han inden mødet den 31. maj 1948 havde givet salgschef Otto Christensen besked om, at han skulle underrette repræsentanterne om, at de kunne blive beskæftiget med at sælge bagerbogen, hvis der ikke blev tilstrækkeligt arbejde med det amtshistoriske værk, og appellanten har af Christensen efter mødet fået at vide, at denne har givet repræsentanterne sådan underretning. Med hensyn til de amtshistoriske værker har appellanten forklaret, at disse først er udgivet for Ålborg og Randers amter, og der blev i disse værker kun medtaget oplysninger om de ejendomme, hvis ejere købte bogen, medens der i værket om Århus amt er medtaget oplysninger om alle ejendomme over 6 tdr. land; ca. 60 pct. af disse ejere købte værket, der i modsætning til de tidligere udgivne værker kunne købes herredsviis.

Indstævnte, repræsentant Aage Sørensen, har forklaret, at appellanten engang har spurgt ham, om han kunne tænke sig at fortsætte med et amtshistorisk værk for Skanderborg amt, og der har også været tale om Ribe amt.

Appellanten har heroverfor forklaret, at et andet firma nogle få år tidligere havde påbegyndt arbejdet med udgivelsen af et amtshistorisk værk for Skanderborg amt, men ikke gennemført det, og appellanten havde fået tilbud om at videreføre arbejdet, og han forespurgte i den anledning repræsentanterne om deres mening om gennemførelsen af dette arbejde.

Repræsentant N. C. Jensen har som part i en af appellanten for landsretten indanket sag mod ham, der er behandlet i tilslutning til nærværende sag, for landsretten forklaret, at han ved en den 1. maj 1948 oprettet kontrakt, der kort efter blev ophævet, blev ansat som salgsspektør for Dansk Kulturhistorisk Forlag, og at han i denne egenskab bl. a. skulle varetage forlagets interesser overfor rejsesekretærene. Baggrunden herfor var den, at salgsschef Otto Christensen skulle undersøge mulighederne for udgivelse af et værk om Skanderborg amt og derfor ikke havde tid til at føre tilsyn med rejsesekretærene.

Det er oplyst, at indstævnte Sørensen har fået anden lønnet beskæftigelse fra omkring 1. november 1948.

M a n d a g d e n 10. m a r t s .

Efter det i underrettsdommen oplyste og de for landsretten afgivne forklaringer om beskaffenheden af den af indstævnte udøvede virksomhed og de ham overfor forlaget påhvilende pligter findes han, der udelukkende arbejdede for appellanten, at have haft en så fast tilknytning til dennes virksomhed, at hans stilling vil kunne henføres under funktionærloven. Da det ikke kan antages, at indstævnte har måttet indse, at hans virksomhed for forlaget måtte ophøre, når arbejdet med Århus amt var afsluttet, må de i funktionærlovens §§ 2 og 3 indeholdte regler om opsigelsesvarsel og erstatning for misligholdelse finde anvendelse. Idet det i henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes, at appellanten ikke uden varsel har kunnet foretage en så væsentlig ændring i indstævntes arbejdsvilkår og indtjeningsmuligheder som sket, har indstævnte været berettiget til at betragte dette som en misligholdelse af kontrakten og at hæve denne. Indstævnte har herefter i medfør af de nævnte bestemmelser i funktionærloven krav på erstatning for tab af løn i tiden fra den 7. august 1948 til den 30. november s. å. 1888 kr. 92 øre, hvorved bemærkes, at der ikke fra appellantens side er rejst indsigelse mod beregningen af erstatningens størrelse.

Da der efter det oplyste ikke udover de i nærværende sag omhandlede spørgsmål er noget mellemværende mellem appellanten og indstævnte, der ikke er udlignet, findes det på sikkerhedskontoen indstående beløb 650 kr. efter bestemmelsen i kontraktens punkt 7 at være forfaldet til udbetaling.

Forsåvidt angår spørgsmålet om feriegodtgørelse findes indstævnte alene at have krav herpå for tiden fra den 1. april 1948 til den 1. november s. å., da han opnåede anden lønnen beskæftigelse. Feriegodtgørelsen andrager herefter 167 kr. 85 øre.

Appellanten vil herefter have at betale til indstævnte 2706 kr. 77 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 2538 kr. 92 øre fra den 2. december 1948, indtil betaling sker.

I henseende til sagens omkostninger i første instans vil underrettsdommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for landsretten betaler appellanten til indstævnte med 300 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Appellanten, forlægger Gravers Andersen, bør til de indstævnte, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant Aage Sørensen, betale 2706 kr. 77 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 2538 kr. 92 øre fra den 2. december 1948, indtil betaling sker.

I henseende til sagens omkostninger i første instans bør underrettsdommen ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten betaler appellanten til de indstævnte med 300 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt nedlagt påstand om frifindelse mod betaling af 766 kr. 27 øre med renter 5 pct. årlig af 650 kr. fra den 2. december 1948, subsidiært om frifindelse mod betaling af 1687 kr. 64 øre med renter 5 pct. årlig af 1535 kr. 96 øre fra den 2. december 1948. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Fem dommere bemærker:

Efter indholdet af kontrakten og de iøvrigt foreliggende oplysninger må det antages, at indstævnte, der ifølge den af appellanten efter dommen afgivne forklaring under arbejdets gang af appellanten fik anvist bestemte distrikter, indenfor hvilke han alene skulle arbejde, har været pligtig at fremme arbejdet med salget af værket og med fremskaffelsen af de til værket nødvendige oplysninger på behørig måde, således at værket kunne udgives inden rimelig tid, og at indstævnte i overensstemmelse med kontraktens punkt 2 iøvrigt var pligtig at rette sig efter de instrukser, der meddeltes ham af appellanten med hensyn til arbejdets tilrettelæggelse og udførelse.

Med disse bemærkninger stemmer disse dommere for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde samt for at pålægge appellanten at betale indstævnte sagens omkostninger for Højesteret med 500 kr.

Fire dommere bemærker:

Efter det oplyste må det antages, at Sørensen, hvis ansættelse var sket med henblik på de af appellanten udgivne amtshistoriske værker, og som udelukkende har været beskæftiget med arbejde vedrørende disse, i alt fald siden mødet den 31. maj 1948 havde været på det rene med, at arbejdet med værket for Aarhus amt ville være tilendebragt i løbet af sommeren 1948, samt at det stillede sig usikkert, om der derefter af appellanten ville blive udgivet yderligere amtshistoriske værker, og at han, selv om dette blev tilfældet, ikke kunne regne med, at det ville ske indenfor et sådant tidsrum, at en afbrydelse af hans virksomhed hos appellanten kunne undgås, med mindre han overtog andet arbejde for denne. Under disse omstændigheder findes appellanten — uanset om Sørensens ansættelse måtte kunne henføres under funktionærloven — at have været berettiget til at afskedige denne uden varsel, da han ikke ønskede at overtage det ham tilbudte arbejde. Disse dommere stemmer herefter for at give dom efter appellantens principale påstand.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, forlægger Gravers Andersen, til indstævnte, Dansk Handels- og Kon-

tormedhjælperforbund som mandatar for repræsentant Aage Sørensen, med 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afgivelse.

Tirsdag den 11. marts.

Nr. 172/1951. Kjølefabrikant Poul Gerrild Olsen
(landsretssagfører Verner Pedersen)

mod

frøken Henny Hansen (Gersted).

Aftaler — Tjenesteforhold. En direktrice, der tidligere havde været ansat i et aktieselskab, hvor hun arbejdede direkte under appellant, der var direktør, for en løn af 1000 kr. månedlig og som derefter, efter at appellant var udtrådt af aktieselskabet, tilbød at arbejde for ham på en af ham startet systue, uden at der blev aftalt noget om hendes løn, fandtes berettiget til en rimelig og passende løn, men under hensyn til omstændighederne, herunder hendes kendskab til appellants dårlige økonomiske forhold, fandtes hun ikke at have haft føje til at regne med, at appellant ville være i stand til straks at betale hende samme løn som hun havde oppebåret i aktieselskabet og lønkravet nedsattes herefter.

(Sagen behandlet skriftligt).

Sø- og Handelsrettens dom 23. april 1951.

Under denne sag har sagsøgerinden, frøken Henny Hansen, påstået sagsøgte, kjølefabrikant Gjerrild Olsen, dømt til betaling af 2000 kr. med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg, den 19. januar 1951, til betaling sker, idet hun til støtte for sin påstand har anført følgende: Den 1. juni 1948 tiltrådte hun stillingen som direktrice i A/S P. Gjerrild Olsen, hvor sagsøgte var direktør. For sit arbejde oppebar hun en gage på 1000 kr. om måneden, og hun arbejdede kun direkte under sagsøgte. Denne fratrådte den 11. januar 1950 sin stilling i aktieselskabet uden at meddele hende noget derom, og hun opsøgte ham derfor samme aften i hans hjem, hvor han fortalte hende, at han var fratrådt på grund af økonomiske vanskeligheder. Noget senere blev hun klar over, at hun ikke ville blive i sin stilling i aktieselskabet, idet hun ikke var tilfreds med den nye ledelse i selskabet. Hun talte derfor med ledelsen om at forlade sin stilling, når hun var færdig med arbejdet med en i gang værende kollektion kjoler, men resultatet blev, at man enedes om, at selskabet sagde hende op til 1. marts og udbetalte hende løn indtil 1. juni 1950. I mellemtiden havde hun jævnligt været i forbindelse med sagsøgte, og allerede i januar eller begyndelsen af februar 1950 var han inde på den tanke at starte en ny systue, hvis hun ville lede den, hvilket hun gik ind på. Fra maj 1950 var hun derefter fuldt beskæftiget hos sagsøgte og havde hos ham i virkeligheden meget mere arbejde, end hun havde haft i sin stilling i aktieselskabet. Hun var klar over, at sagsøgte havde store økonomiske vanskeligheder og ikke i begyndelsen kunne

betale en stor løn, og derfor gik hun ind på at arbejde uden vederlag for ham, så længe hun fik udbetalt gage fra aktieselskabet, d. v. s. til 1. juni 1950. Hvilket vederlag hun derefter skulle have, har aldrig været drøftet mellem hende og sagsøgte, men hun regnede herefter sikkert med, at hun, da arbejdet for sagsøgte var det samme, som hun havde haft i aktieselskabet, og mere til, skulle have den samme løn, 1000 kr. månedlig, som han havde givet hende i aktieselskabet. Sagsøgte havde sagt, at hun i begyndelsen ikke kunne få hele sit vederlag udbetalt, og hun fik i tiden efter 1. juni da faktisk også med forskellige mellemrum mindre beløb udbetalt, i tiden fra 30. juni til 3. oktober, ialt 2500 kr. Hun fik senest den 3. oktober 1950 udbetalt 500 kr., for hvilke hun ikke ville give kvittering. Grunden hertil var, at hun i tiden fra januar havde lånt sagsøgte forskellige beløb, af hvilke hun kun havde fået en del tilbagebetalt, således at sagsøgte endnu skyldte hende 1500 kr. af de lånte beløb, som han under forskellige påskud havde vægret sig ved at give kvittering for.

I foråret 1950 blev forholdet mellem parterne dårligere, efter sagsøgerindens påstand fordi hun ikke mente at få den løn, hun havde krav på, og da hun midt i september påny havde bedt sagsøgte om en kvittering for det beløb, han skyldte hende i henhold til de ydede lån, og om en ansættelseskontrakt, idet hun erklærede, at hun ellers ville rejse, enedes parterne om, at hun skulle fratræde stillingen hos sagsøgte den 1. november 1950. Den 8. november var hun hos sagsøgte for at få sit resttilgodehavende, og hun forklarer, at sagsøgte foran hende lagde en check på 500 kr., en kvittering lydende på restgage pr. 1. november 1950 500 kr. og en check på 1500 kr., der skulle tjene til dækning af sagsøgtes restskyld i henhold til de ham af hende ydede lån. Da hun så, at kvitteringen lød på restgage, nægtede hun at skrive den under, men da sagsøgte erklærede, at så ville der ikke være dækning for checken, når hun ville hæve den, underskrev hun kvitteringen og gik uden at sige farvel.

Sagsøgte har nedlagt påstand på frifindelse og har til støtte herfor anført: Det er rigtigt, at sagsøgerinden efter januar 1950 og senere har ydet ham lån, som kun delvis var tilbagebetalt, og begyndte at arbejde for ham i foråret 1950. Samarbejdet drøftedes mellem dem allerede den 11. januar 1950 om aftenen, og ved denne lejlighed satte han sagsøgerinden ind i sine vanskeligheder og spurgte, om hun ville hjælpe ham. Han frarådede hende at sige sin plads i aktieselskabet op og sagde, at han ikke kunne engagere hende, men han sagde ikke direkte, at han ikke kunne give hende samme løn, som hun hidtil havde fået. Under senere samtaler lod sagsøgerinden ham forstå, at det ikke for hende var et pengespørgsmål, men at hun gerne ville arbejde for ham, og hun har gjort et stort arbejde og f. eks. også klippet kjoler, hvilket hun ikke gjorde i aktieselskabet. Der har aldrig været tale om størrelsen af hendes gage hos ham, og han har aldrig gjort sig tanker om, hvor stor hendes gage skulle være. Da han den 3. oktober betalte 500 kr., ville hun ikke kvittere, da han ikke ville give kvittering for det beløb af 1500 kr., som han da skyldte hende i henhold til de af hende ydede lån. Han er ivoerigt ude af stand til at forklare, hvorfor han ikke har kvitteret for lånene, skønt hun gentagne gange har bedt ham gøre det. Den 8. november, da han skulle gøre op med sagsøgerinden, udbetalte han hende først kontant 50 kr. for forskellige udlæg, som hun havde gjort for ham. Derefter skrev han en check på 500 kr. og en kvittering på restgage, som hun straks skrev under uden at protestere. Derefter udfærdigede han en check på 1500 kr., idet han sagde til sagsøgerinden, at den skulle hun

ikke kvittere for, da han jo ikke havde kvitteret for de modtagne lån. Derefter ville han have en kvittering for de 500 kr., som han havde udbetalt sagsøgerinden den 3. oktober, men en sådan kvittering nægtede hun at underskrive, idet hun gjorde gældende, at hun endnu ikke havde fået sin fulde gage. Sagsøgte erklærede herefter, at hvis hun ikke skrev under, måtte han standse en check, og derefter skrev hun den anden kvittering under, idet hun sagde, at han skulle høre nærmere fra hendes sagfører. Da der ikke har været aftalt, hvilken gage sagsøgerinden skulle oppebære hos ham, og da hun uden forbehold har kvitteret for restgage pr. 1. november 1950 500 kr., mener sagsøgte, at hun må være afskåret fra at kræve yderligere gage hos ham.

Under domsforhandlingen har parterne afgivet forklaring i overensstemmelse med det af dem anførte. Der er derhos afgivet vidneforklaring af fru Maud Kruse, der fra 1. september til 1. december 1950 har været ansat som tilskærerske hos sagsøgte. Hun har forklaret, at sagsøgerinden til hende har søgt, at hun hos sagsøgte havde en gage på 800 kr. om måneden.

Sagsøgerinden har benægtet at have udtalt sig således til vidnet.

Til det anførte skal retten bemærke, at der ikke kan lægges vægt på den omstændighed, at sagsøgerinden muligvis uden protest har underskrevet på kvitteringen, der lød på restgage pr. 1. november 1950 500 kr., idet hun i umiddelbart fortsættelse heraf har tilkendegivet sagsøgte, at hun ikke mente at have fået hele sin gage og forbeholdt sig at sagsøge ham for denne. Efter alt foreliggende finder retten, at sagsøgerinden har haft føje til at gå ud fra, at hun skulle arbejde for sagsøgte på samme vilkår, som hun havde arbejdet for ham i aktieselskabet, d. v. s. en månedlig løn af 1000 kr., og der vil herefter være at give dom efter hendes påstand, idet der mellem parterne er enighed om, at hendes krav under denne forudsætning er på 2000 kr.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at betale sagsøgerinden som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, kjolefabrikant Gjerrild Olsen, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgerinden, frøken Henny Hansen, betale 2000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 19. januar 1951, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 200 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten frafaldet at påberåbe sig den i dommen nævnte saldokvittering af 8. november 1950.

Til fremstillingen i dommen bemærkes, at datoen for indstævntes ansættelse i A/S P. Gerrild Olsen rettelig er den 1. juni 1949, samt at det først var i eftersommeren 1950, at forholdet mellem parterne forværedes.

Appellanten, der har undladt at sørge for afslutning af ansættelseskontrakt, findes under de foreliggende omstændigheder pligtig at betale indstævnte en rimelig og passende løn for det omhand-

lede tidsrum af 5 måneder. Men under hensyn til, at indstævnte, da hun mod appellantsens råd fratrådte sin stilling i det nævnte aktieselskab og indgik på at overtage ledelsen af appellantsens systue, var bekendt med, at appellantsens økonomiske forhold var meget dårlige, og at det drejede sig om en nystartet virksomhed med usikre udviklingsmuligheder, findes hun ikke at have haft føje til at regne med, at appellanten i det nystartede firma allerede fra 1. juni 1950 ville blive i stand til at udbetale hende samme løn, som hun havde oppebåret i aktieselskabet. Idet det indstævnte herefter under de foreliggende omstændigheder udover de erlagte à conto udbetalinger tilkommende beløb findes passende at kunne bestemmes til 1000 kr., vil dommen med den heraf følgende ændring være at stadfæste.

Hver af parterne findes at burde bære sine omkostninger for Højesteret.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte frøken Henny Hansen tilkendte beløb bestemmes til 1000 kr.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for Højesteret.

Onsdag den 12. marts.

Nr. 7/1952.

Rigsadvokaten

mod

Verner Johansen Kock (C. B. Christoffersen).

Sædelighedsforbrydelser — En mandsperson, der af sin fraskilte, hos ham boende hustru, havde modtaget ialt 150 kr. gennem et tidsrum af ca. 3 måneder, vidende om, at pengene hidrørte fra hendes utugtsfortjeneste, men som iøvrigt tjente 150 kr. ugentlig ved lovligt arbejde, fandtes skyldig i overtrædelse af straffelovens § 229, stk. 2, og blev anset med straf af fængsel i 60 dage. (Dissens).

Københavns Byrets dom 25. maj 1951 (4. afd.).

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales arbejdsmand Verner Johansen Kock ifølge Statsadvokaten for Københavns anklageskrift af 11. maj 1951 til at lide straf for overtrædelse af:

Straffelovens § 299, stk. 2,

ved i tiden fra december 1950 til slutningen af marts 1951 delvis at have ladet sig underholde af sin fraskilte hustru, Birthe Solvej Kock, der drev utugt som erhverv, idet han i nævnte tidsrum har modtaget ca. 150 kr. af hende vidende om, at pengene hidrørte fra utugtskunder.

Tiltalte er født den 30. marts 1917 i Aulum sogn, Herning, og er tidligere straffet:

ved Østre Landsrets anke-dom af 30. april 1950 efter straffelovens § 222, stk. 1, med fængsel i 4 måneder.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af tiltalte og af fru Birthe Solvej Kock.

Tiltalte har nægtet sig skyldig.

Det fremgår af tiltaltes forklaring og det iøvrigt oplyste, at fru Kock i det nævnte tidsrum med tiltaltes vidende havde utugtskunder med hjemme i tiltaltes lejlighed, og at han i denne periode modtog ialt 100—150 kr. af hende i mindre beløb, fortrinsvis når hun havde modtaget betaling af sine kunder. Tiltalte havde på forhånd betinget sig, at hun skulle aflevere en del af sit udbytte til tiltalte. Denne havde i hele perioden sit faste arbejde, medens fru Kock iøvrigt kun havde invaliderente. Tiltalte betalte for indkøb til husholdningen, medens fru Kock udførte forskellig husgerning. Tiltalte købte enkelte gange præservativer til hende. Der var undertiden uoverensstemmelser mellem tiltalte og fru Kock, og tiltalte slog hende da, uden at der dog synes at have været tale om overløst af betydning. Tiltalte har en enkelt gang hjulpet fru Kock med at få en ubehagelig utugtskunde bortvist fra lejligheden.

Tiltalte har under sagen været fængslet i tiden fra den 28. til den 31. marts 1951.

Retten finder det efter det således foreliggende betænkeligt at fastslå, at tiltalte delvis har ladet sig underholde af sin nævnte fraskilte hustru i den betydning, hvori dette udtryk må antages at være anvendt i den citerede straffebestemmelse, og tiltalte vil herefter være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, arbejdsmand Verner Johansen Kock, bør for anklagemyndighedens tiltale under denne sag fri at være.

Sagens omkostninger, herunder 100 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Poul Jarding, udredes af det offentlige.

Østre Landsrets dom 9. januar 1951 (I afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 25. maj 1951 af Københavns Byrets 4. afdeling (sag nr. 135/1951), er påanket af anklagemyndigheden til domfældelse ifølge anklageskriftet.

Tiltalte Verner Johansen Kock påstår stadfæstelse.

For landsretten er der afgivet forklaringer af tiltalte og fru Birthe Solvej Kock.

Efter bevisførelsen for landsretten findes dommen i henhold til grundene at burde stadfæstes.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom bør ved magt at stande.

Det offentlige udreder sagens omkostninger for landsretten, derunder 100 kr. i salær til tiltalte Verner Johansen Kocks beskikkede forsvarer, landsretssagfører P. Jarding.

To dommere afgav sålydende

dissens:

Efter tiltalte og hans fraskilte hustrus forklaringer var det meningen, at hustruen skulle forblive i lejligheden, og forholdet blev kun bragt til ophør ved politiets indgriben. Idet den betaling, som tiltalte har betinget sig af sin fraskilte hustru, er sat i forhold til, hvad hun tjente ved sit utugtserhverv, finder vi det tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte har udnyttet hendes erhverv på en mod straffelovens § 229, stk. 1, 2. led, stridende måde. Da tiltalen ikke findes at være til hinder herfor, vil vi anse tiltalte efter den nævnte bestemmelse med en straf af fængsel i 60 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af anklagemyndigheden.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Seks dommere bemærker:

Idet den i byrettens dom gengivne bevisbedømmelse må anses tiltrådt af landsretten, og idet tiltalte ved det ifølge denne bevisbedømmelse udviste forhold findes at have overtrådt straffelovens § 229, stk. 2, vil han være at anse efter denne lovbestemmelse med en straf, der passende findes at kunne fastsættes til fængsel i 60 dage, hvoraf 2 dage anses udstået.

Tre dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, *Verner Johansen Kock*, bør straffes med fængsel i 60 dage, hvoraf 2 dage anses udstået, samt betale sagens omkostninger for alle retter, herunder de landsretssagfører *Poul Jarding* ved byret og landsret tillagte salærer samt i salær for Højesteret til højesterets-sagfører *Christoffersen* 125 kr.

Torsdag den 13. marts.

Nr. 478/1950. Fru **Emmy Hansen**, født **Jacobsen**, på egne vegne og som værge for **Leif Foder** og **Egon Foder** (H. H. Bruun)

mod

I/S **Hardeshøj-Ballebro Færgfart** (Bierfreund)

og

rederiet **A. P. Møller** (Behrendt-Poulsen).

Erstatning — Søfart — Forældelse. Et interessentskab, der var stiftet for at drive færgefart og ved sit navn tilkendegav dette udadtil, fandtes, også under hensyn til indholdet af dets kontrakt med en skipper, der udførte sejladsen og til, at det havde tegnet ansvarsforsikring for passagererne, erstatningsansvarligt i anledning af, at der ved en skibskollision, som skipperen fandtes medansvarlig for, var gået menneskeliv tabt, således at appellanten og hendes børn havde mistet deres forsørger. Et rederis ansvar forældet efter sølovens § 284, smilgn. U. f. R. 1908 p. 4 (H. D.) og U. f. R. 1943 A p. 329. (D i s s e n s).

Vestre Landsrets dom 11. oktober 1950 (VII afd.).

I slutningen af 1944 dannede gårdejer Peter Fihl-Jensen, Hardseshøj, gård-ejer Jørgen Andresen, Havnbjerg, og gårdforpagter Peter Diedrichsen, Lunden, det søgte interessentskab, Hardseshøj-Ballebro Færgefart, med det formål at drive færge-sejls over Alssund mellem Hardseshøj på Als og det sydøst herfor på Sundeved beliggende Ballebro, en strækning på ca. 2 km. Interessentskabet indgav i den anledning andragende til amtet om bevilling til færge-sejls, og omkring midten af april 1945 tegnedes en forsikring til dækning af selskabets ansvar ved befordring af passagerer mellem Hardseshøj og Ballebro 3 gange daglig. Indtil den 1. maj 1945 blev færgefarten udført med ro- eller sejl-båd, men i slutningen af april s. å. traf interessentskabet aftale med fisker Hans Andresen, Mølsmark, om at denne fra fornævnte dato skulle udføre færgefarten med sin 3,26 tons halv-dæks motorbåd „Emanuel“, der var optaget i fartøjsfortegnelsen under A. A. 127. Som vederlag skulle fisker Andresen have mindst $\frac{3}{4}$ af, hvad der kom ind for befordring af personer og gods.

Den 13. juni 1945 ved 21-tiden blev Hans Andresen telefonisk anmodet om at hente nogle rejsende i Ballebro, og han sejlede ca. 1 kvarter senere fra Hardseshøj; der medfulgte 3 passagerer, hvoriblandt mekaniker Lauritz Foder, der var gift med søsøgerinden fru Emmy Hansen, født Jacobsen, nu af Vojens. Vindretningen var vest-nordvest, vindstyrken 5, og det var endnu lyst. Fra syd kom samtidig den ca. 2000 tons store fragtdamper S/S „Hans Mærsk“, tilhørende det søgte rederi A. P. Møller, København, og der fandt kl. ca. 21,30 et sammenstød sted mellem fragtdamperen og motorbåden, idet fragtdamperens skrue ramte bådens bov, hvorved motorbåden knustes og straks sank. Ved ulykken omkring 2 af motorbådens passagerer; den ene af disse to var fornævnte Lauritz Foder.

Under en mod fragtdamperens kaptajn rejst straffesag for overtrædelse af sølovens § 293 nedlagde søsøgerinden påstand om betaling af erstatning for tab af forsørger, idet hun gjorde gældende, at kaptajnen måtte være solidarisk ansvarlig med interessentskabet for det hende og hendes børn ved ulykken tilføjede tab, men ved en af søretten for Als Nørre og Sønder herreder den 16. august 1947 afsagt dom blev erstatningspåstanden under henvisning til retsplejelovens § 991, stk. 4, nægtet fremme under straffesagen, medens kaptajnen blev idømt en bøde på 200 kr. for overtrædelse af artiklerne nr. 19 og 23 i anordning nr. 4 af 22. januar 1897, jfr. bekendtgørelse nr. 222 af 29. juli 1927 ved ikke at have nedsat farten eller stoppet på et tidligere tidspunkt end sket.

Under nærværende ved stævning af 15. maj 1946 og ad-citationsstævning af 22. september 1948 anlagte sag har søsøgerinden på egne vegne og som værger for Leif Foder, født den 20. august 1942, og Egon Foder, født den

26. november 1944, under anbringende af, at sammenstødet skyldes fejl fra såvel motorbådens som damperens side, påstået de sagsøgte dømt til in solidum at betale erstatning for tab af forsørger, således at der tillægges sagsøgerinden, der den 10. januar 1948 har indgået ægteskab med arbejdsmand Hansen. Vøjens, 15.000 kr. og hvert af børnene 5000 kr. tilliggende renter af beløbene 5 pct. årlig fra den 15. maj 1946, indtil betaling sker.

Det sagsøgte interessentskab har principalt påstået sig frifundet under henvisning til, at de ikke kan være ansvarlige for eventuelle af fisker Andresen begåede fejl, subsidiært har de påstået sig frifundne mod betaling af 2962 kr. 92 øre.

Det sagsøgte rederi har påstået sig frifundet dels under henvisning til, at erstatningskravet er forældet efter sølovens § 284, nr. 2, idet det først er gjort gældende over for rederiet efter udløbet af 2-årsfristen efter ulykkens indtræden, dels under henvisning til, at der fra kaptajnens side ikke er udvist noget til erstatning forpligtende forhold.

Sagsøgerinden har til støtte for sin påstand over for I/S Hardseshøj-Ballebro Færgefart anført, at ulykken er forårsaget ved, at færgebåden på grund af forkerte manøvrer fra dens førers side er kommet for nær ind på fragtdamperen. For de af motorbådens fører begåede fejl må interessentskabet være ansvarlig efter de almindelige regler om arbejdsgiverens ansvar for sine folk, jfr. D. L. 3—19—2, hvorimod reglerne i søloven om rederens ansvar ikke kan komme til anvendelse, da disse bestemmelser forudsætter, at det drejer sig om et registreringspligtigt skib eller i hvert fald et fartøj, der er betydeligt større end den af interessentskabet lejede motorbåd, der ikke kan anses for et skib i den forstand, dette udtryk bruges i søloven.

I overensstemmelse hermed har sagsøgerinden over for den af det sagsøgte rederi nedlagte frifindelsespåstand anført, at sølovens forældelsesregler ej heller finder anvendelse, idet disse går ud fra, at der har fundet et sammenstød sted mellem to skibe. Derimod har sagsøgerinden ikke bestridt, at erstatningskravet over for rederiet, såfremt sølovens regler finder anvendelse, er forældet.

Der er under sagen afgivet forklaring af en række vidner.

Fisker Hans Andresen har forklaret, at han den pågældende aften satte kursen tværs over sundet, og det var hans agt at passere foran fragtdamperen, som han havde set på lang afstand. Da han var ca. 50 meter fra „Hans Mærsk“, blev han klar over, at han ikke kunne komme foran, og derfor drejede han mod nord og sejlede — antagelig i 2—3 minutter — i samme retning som „Hans Mærsk“. Han satte fuld kraft på motoren for at dreje tilbage mod Hardseshøj, men i det samme gik motoren i stå — han var da omtrent midtskibs i forhold til „Hans Mærsk“ — og båden blev af strøm og vind ført direkte mod damperens skrue, der ramte bådens forstavn. Hvis motoren ikke var gået i stå, kunne han let have holdt sig klar af „Hans Mærsk“.

Mekanikersvend Hans E. Jansen, der var passager i motorbåden, har forklaret, at denne var 15—18 m fra „Hans Mærsk“ og omtrent midt ud for denne, da motoren gik i stå.

Kaptajn Max Boye Hansen, der var fører af „Hans Mærsk“ har under fornævnte mod ham rejste straffesag forklaret, at motorbåden sejlede på „Hans Mærsk“'s styrbordsside i alle mulige retninger, hvorfor han ikke var klar over, hvor den ville hen, men da den var ca. en halv skibslængde fra damperen,

drejede den af og sejlede i samme retning som denne, og han regnede med, at den ville fortsætte i den retning.

Føreløbig bemærkes, at der ikke findes hjemmel til at antage, at sølovens bestemmelser på grund af motorbådens forholdsvist ringe størrelse ikke kommer til anvendelse.

Da erstatningskravet over for det sagsøgte rederi A. P. Møller først er gjort gældende ad retslig vej ved den den 22. september 1948 udtagne ad citationsstævning, må der gives rederiet medhold i, at den i sølovens § 284, nr. 2, ommeldte frist af 2 år regnet fra skadens forvoldelse er overskredet, og at et eventuelt erstatningskrav mod rederiet derfor er forældet. Det sagsøgte rederi vil herefter være at frifinde.

Efter alt det foreliggende må det vel antages, at hovedskylden for sammenstødet påhviler føreren af motorbåden fisker Hans Andresen, der ved de af ham foretagne manøvrer er kommet for tæt ind på „Hans Mærsk“. Når imidlertid henses til, at fisker Andresen efter den af ham med interessentskabet truffene aftale skulle påtage sig færgefarten mod en nærmere bestemt andel i den indvundne fortjeneste, og at han hertil skulle benytte sit eget skib, som han selv skulle udruste og føre, findes interessentskabet ikke i forhold til ham at kunne anses som reder, og da der ej heller i øvrigt findes at have bestået et sådant forhold mellem interessentskabet og Andresen, at det kan begrunde et ansvar for selskabet for de af Andresen begåede fejl, vil også interessentskabet være at frifinde for sagsøgerindens tiltale under denne sag.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Interessentskabet Hardeshøj-Ballebro Færgefart og rederiet A. P. Møller, bør hver især for tiltale af sagsøgerinden, fru Emmy Hansen, født Jacobsen, på egne vegne og som værge for Leif Foder og Egon Foder, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.

Der tillægges de for sagsøgerinden under sagens forberedelse og domsforhandlingen for landsretten beskikkede sagførere, landsretssagfører Helm eller nu hans dødsbo og overretssagfører Ørum, i salær henholdsvis 350 kr. og 250 kr., sidstnævnte tillige i godtgørelse for udlæg 36 kr., hvilke beløb tillige med de landsretssagførerne Bruun Andersen og C. Christophersen under subsidier bevisførelse tillagte beløb i salærer 30 kr. og 35 kr. og sidstnævnte tillige i godtgørelse for udlæg 9 kr. 80 øre udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Der er for Højesteret fremlagt afskrift af den mellem fisker Hans Andresen og indstævnte, I/S Hardeshøj—Ballebro Færgefart, den 1. maj 1945 indgåede overenskomst, der er sålydende:

„Hans Andresen forpligter sig til at drive færgefarten imellem Hardeshøj og Ballebro med sin motorbåd, tre gange daglig, de ture, som gøres derimellem, med robåd.

Halvdelen af det nødvendige brændstof leveres af interessentskabet til dettes indkøbspris.

Til opholdsrum stilles det ved stranden beliggende træskur til Andresens rådighed. Forplejningen får Andresen hos gårdejer Fihl Jensen.

Som vederlag skal Hans Andresen have $\frac{3}{4}$ af de indsejlede beløb. Der må ikke opkræves mere end 2 kr. pr. person med cykel for en enkelt overfart.

Annoncering, forsikring og den daglige ledelse er Hans Andresen uvedkommende.

Nærværende kontrakt kan fra begge parter side opsiges med 14 dages varsel.“

Det bemærkes, at den ansøgte bevilling er meddelt interessentskabet den 23. december 1946.

Det tiltrædes, at sølovens regler finder anvendelse på motorbåden, og at motorbådens fører, fisker Hans Andresen, ved sine manøvrer har haft medskyld i ulykken.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste for så vidt angår indstævnte, rederiet A. P. Møller.

Med hensyn til det indstævnte interessentskab bemærker seks dommere følgende:

Under hensyn til, at det indstævnte interessentskab er stiftet med det formål at drive færgefart og gennem sit navn har tilkendegivet dette, til indholdet af selskabets kontrakt med Hans Andresen, navnlig bestemmelserne om, at annoncering, forsikring og den daglige ledelse er ham uvedkommende, og til at selskabet i overensstemmelse hermed selv har tegnet ansvarsforsikring med hensyn til passagerer, findes selskabet overfor appellantinden at være ansvarlig i overensstemmelse med sølovens regler om rederansvar, derunder de af selskabet subsidiært påberåbte begrænsningsbestemmelser i lovens 10. kapitel. Under denne forudsætning er det ubestridt, at den erstatning, der tilkommer appellantinden og hendes børn, udgør det i selskabets subsidiære påstand nævnte beløb af 2962 kr. 92 øre. Dette beløb med renter stemmer disse dommere herefter for at pålægge interessentskabet at betale. Erstatningen findes efter omstændighederne, derunder at appellantinden i 1948 har indgået nyt ægteskab, at burde fordeles således, at der tilkendes hvert af børnene 1000 kr., der vil være at indsætte i overformynderiet, og appellantinden 962 kr. 92 øre.

Disse dommere stemmer derhos for med hensyn til sagens omkostninger at forholde som nedenfor anført.

Tre dommere stemmer for, også for så vidt angår interessentskabet, at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

For så vidt angår indstævnte, rederiet A. P. Møller, bør landsrettens dom ved magt at stande.

Indstævnte, I/S Hardeshøj—Ballebro Færgefart, bør til appellanten, fru Emmy Hansen, født Jacobsen, som værge for hendes to børn, Leif og Egon Foder, betale 1000 kr. til hvert barn og til appellanten personlig 962 kr. 92 øre, alt med renter 5 pct. årlig fra den 15. maj 1946, til betaling sker.

De børnene tilkendte beløb vil være at inddrage under overformynderiets bestyrelse.

Med hensyn til sagens omkostninger for landsretten bør dennes dom ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten 400 kr. til rederiet A. P. Møller.

Iøvrigt betaler ingen af parterne sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagfører Bruun 500 kr. i salær for Højesteret, der ligesom det landsretssagfører Mianz under subsidiær vidneførelse tillagte salær, 60 kr., udredes af det offentlige.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 14. marts.

Nr. 270/1951. Husejer A. Kjærgaard (Behrendt-Poulsen)

mod

husejer S. Egenfeldt (Vagn Carstensen).

Leje — Et såkaldt „genetillæg“ fandtes at måtte henregnes til det beløb, hvoraf en husejer ifølge § 28, stk. 2, i lov nr. 141 af 31. marts 1949 om boliganvisning, jfr. nu lov nr. 251 af 14. juni 1951 § 153, stk. 2, er berettiget til at beregne sig 15 pct.

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af den ved lov nr. 54 af 23. marts 1937 om leje nedsatte Voldgiftsret for København m. v.

Under denne sag har sagsøgeren, husejer S. Egenfeldt, påstået sagsøgte, husejer A. Kjærgaard, dømt til at anerkende, at han er pligtig at betale yderligere 3 kr. i fremlejeafgift pr. måned vedrørende to af ham i hans lejlighed i sagsøgerens ejendom, H. C. Ørstedsvvej 35, fremlejede værelser.

Sagsøgte har med støtte af Frederiksberg kommunes nævn for fremlejemål, som med dette formål er indtrådt i sagen, påstået frifindelse.

Sagens omstændigheder er nærmere følgende:

Den 19. maj 1950 godkendte Frederiksberg fremlejenævn en fremlejeaftale mellem sagsøgte og frøken Gudrun Andreasen, hvorefter sagsøgte skulle oppebære henholdsvis 70 kr. og 40 kr. månedlig for 2 til hende udlejede værelser i den ovennævnte lejlighed, således at der i disse lejebeløb var in-

kluderet vederlag for lys, adgang til telefon og til køkken i begrænset omfang. Det meddeltes samtidig sagsøgte, at den rene leje, hvoraf sagsøgeren eventuelt kunne kræve fremlejeafgift, af nævnet var fastsat til henholdsvis 35 kr. og 18 kr. månedligt.

Sagsøgte har herefter betalt 15 pct. i fremlejeafgift af disse beløb.

Det fremgår af det oplyste, at de af fremlejenævnet godkendte fulde fremlejeløb fremkommer ved, at nævnet på grundlag af en bedømmelse af forholdet mellem de udlejede værelser areal og lejlighedens samlede areal fastsætter et grundbeløb, som kaldes „den rene leje“, og at der hertil lægges dels det efter nævnets mening berettigede vederlag for lys, rengøring, telefonadgang m. v. og dels et såkaldt „genetillæg“, som ifølge nævnets praksis udgør 10 kr. pr. måned for hvert værelse, som beboes af en enkelt person.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at boliganvisningslovens § 28, stk. 2, taler om, at fremlejeafgift skal svares af „lejeløbet“, og at der ikke er hjemmel til at udelukke den fortjeneste, som lejlighedens indehaver opnår ved at fremleje. Sagsøgeren har i så henseende henvist til, at den gene, fremlejemålet medfører for lejlighedens indehaver, modsvares af en gene for husejeren, og at der i Københavns kommune da også gives ejeren ret til oppebære fremlejeafgift af det beløb, som svarer til, hvad i Frederiksberg kommune kaldes „genetillæg“, og som i Københavns kommune — efter sagsøgerens formening med større føje — benævnes „fortjeneste“.

Til støtte for frifindelsespåstanden er anført, at den eventuelle gene for ejeren ligesom det forøgede slid på ejendommen o. s. v. vederlægges gennem de 15 pct. ejeren har krav på af den rene leje. Genen for udlejeren har væsentlig større betydning, så meget mere som udlejeren overtager vedligeholdelsespligten af det fremlejede. Formålet med fremlejelovgivningen har været at fremskaffe et så stort udbud af værelser som muligt, og meningen må derfor have været at give udlejerne så stor økonomisk interesse i at udleje som muligt.

Retten finder at måtte lægge hovedvægten på, at det af boliganvisningsloven, jfr. senest lov nr. 141 af 31. marts 1949 § 28, stk. 2, brugte udtryk „lejeløbet“ stedse har været fortolket indskrænkende som ikke omfattende vederlaget for de ydelser, som er udtryk for en direkte opofrelse fra udlejers side, såsom udførelsen af rengøring, overladelse af brug af telefon og køkken, levering af lys o. s. v. Da retten er af den opfattelse, at det beløb, som af Frederiksberg fremlejenævn er betegnet „genetillæg“, nærmest må sidestilles med et vederlag for særlige opofrelser som de nævnte, finder retten at måtte tage den nedlagte frifindelsespåstand til følge, uden at der herved er taget stilling til, hvorvidt det nævnte tillæg nøjagtigt svarer til, hvad der i Københavns kommune opfattes som udlejers fortjeneste.

Sagens omkostninger findes efter omstændighederne at burde ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Sagsøgte, husejer A. Kærgaard, bør for sagsøgeren, husejer S. Egenfeldts, tiltale under denne sag fri at være.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelbehold.

En af rettens dommere afgav sålydende

d i s s e n s:

Da det må antages, at lejerens gene ved fremlejerforholdet allerede er taget i betragtning ved fastsættelsen af procentsatsen 15 pct., og da formuleringen af boliganvisningslovens § 28, stk. 2, ikke indeholder nogen hjemmel for det af sagsøgte påståede fradrag, stemmer jeg for at tage sagsøgerens påstand til følge og dømme sagsøgte til at betale et passende omkostningsbeløb.

Østre Landsrets dom 11. maj 1951 (II afd.).

Den indankede dom er afsagt den 19. december 1950 af Boligrettens 3. afdeling og med justitsministeriets tilladelse af den 24. januar 1951 påanket af husejer S. Egenfeldt med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for boligretten nedlagte påstand derhen, at indstævnte, husejer A. Kjærgaard, tilpligtes at betale ham 15 pct. af 10 kr. månedlig for hvert af de i sagen omhandlede fremlejemål fra hvert af disses begyndelse.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Frederiksberg kommunes nævn for fremlejemål m. v. er interveneret i sagen til støtte for indstævnte.

I lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 64 c, stk. 2, jfr. stk. 3 og 7, sondres alene mellem fremleje af møblerede værelser og fremleje af møblerede værelser med særlige ydelser fra fremlejeren. Under hensyn hertil findes der ved udtrykket lejeløb i lov nr. 141 af 31. marts 1949 om bolig-anvisning § 28 at være indbefattet hvad der ikke er vederlag for særlige ydelser fra fremlejeren, uden hensyn til om dette beløb deles op i betegnelser som ren leje, godtgørelse for ulemper, fortjeneste eller lignende.

Som følge heraf vil dommen være at ændre efter appellants påstand.

Appellanten har erklæret ikke at ønske sig tilkendt sagsomkostninger, hvorfor hver af parterne vil have at bære sine sagsomkostninger for begge retter.

T h i k e n d e s f o r r e t.

Indstævnte, husejer A. Kjærgaard, bør inden 15 dage efter denne doms afgivelse til appellanten, husejer S. Egenfeldt, betale 15 pct. af 10 kr. månedlig fra hvert af de i sagen omhandlede fremlejemål fra hvert af disses begyndelse.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter det oplyste er de i sagen omhandlede „genctillæg“ fastlagt uden forbindelse med de til fremlejemålene knyttede særlige ydelser fra indstævnte. Idet det herefter tiltrædes, at disse beløb indgår som en del af de lejeløb, hvoraf indstævnte i medfør af lov nr. 141 af 31. marts 1949 § 28, stk. 2, jfr. nu lov nr. 251 af 14. juni 1951 § 153, stk. 2, er berettiget til at oppebære 15 pct., vil den indankede dom være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale indstævnte med 400 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, husejer A. Kjærgaard, til indstævnte, husejer S. Egenfeldt, med 400 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 461/1949. Redaktør P. Rasmussen (Ove Rasmussen)

m o d

Marketendernes Landsforbund ved bestyrelsens formand, marketender K. Jensen, marketender K. Jensen personlig og marketender C. Andreassen (landsretssagfører Bernhard Cohn).

Kontrakt — Opsigelse. En redaktør, som havde oprettet kontrakt med Marketendernes Landsforbund om udgivelse af bladet „Marketenderen“, men ikke i kontrakten, som han selv havde konciperet, havde sørget for at optage bestemmelse om opsigelse af forholdet, fandtes efter omstændighederne ikke at have haft krav på længere varsel end det ham af forbundet givne.

Østre Landsrets dom 5. november 1949 (V afd.).

Ved mundtlig aftale i sommeren 1947 mellem sagsøgeren, redaktør P. Rasmussen og Marketendernes Landsforening påtog sagsøgeren sig at udgive foreningens medlemsblad „Marketenderen“. Denne aftale blev skriftligt formuleret ved en sålydende kontrakt af 17. november s. å.:

„1.

P. Rasmussen paatager sig Udgivelsen af et Maanedsbld, hvis Navn bliver „Marketenderen“.

2.

Marketendernes Landsforening giver dette Blad sit officielle Stempel, idet Bladet fremtræder som officielt Organ for denne Forening.

3.

P. Rasmussen forpligter sig til gratis at levere Blade til samtlige Foreningens Medlemmer samt til at levere Foreningen et Antal Blade til Brug for Akkvisition m. m.

Fredag den 14. marts.

4.

Der stilles af Bladets 8 Sider 4 Sider til Raadighed for Foreningen. Foreningen leverer Stof til Bladet i et Omfang som fornævnt. Saafremt Bladet skulle blive større end omtalte 8 Sider, stilles der Foreningen yderligere 25 pCt. af det forøgede Antal Sider til Raadighed.

5.

Marketendernes Landsforening yder Bladet bedst mulig Støtte ved Erhvervelse af Annoncer og Opgivelse af Emner.

6.

Marketendernes Landsforening leverer redaktionelt Stof i et Omfang som ovennævnte. Materialet skal afleveres 8 Dage før Bladet gaar i Trykken, Bladet skal udkomme omkring den 1. i Maaneden. Da Bladet for Tiden er ca. 4 Uger bagud, skal denne Tid indvindes efterhaanden.

7.

Udgiveren yder Foreningen et aarligt Tilskud paa Kr. 600,—.

8.

Udgiveren yder Foreningen resp. Redaktøren et Honorar af Kr. 50,— pr. Nummer. Redaktøren udpeges af Foreningen.

9.

Bladet yder en Godtgørelse paa 20 pCt. for de Annoncer, som tilføres Bladet fra Foreningen resp. dennes Medlemmer."

Den 23. maj 1948 blev Marketendernes Landsforening sammensluttet med en konkurrerende forening „Dansk Marketenderforening“ under navnet „Marketendernes Landsforbund“, men bladet fortsatte med at udkomme nu betegnet som officielt organ for den nye sammenslutning.

Den 22. august 1948 tilskrev forbundets nyvalgte formand, sagsøgte, marketender K. Jensen, sagsøgeren bl. a. således:

„Jeg tilsender Dem herved Udskrift af Hovedbestyrelsesmødet den 15. August 1948, til Optagelse i Bladet „Marketenderen“, og beder Dem omrette Formandsopstillingen i Bladet, idet jeg nu fungerer som Formand for Hovedbestyrelsen. — — —“

Efter forskellige uoverensstemmelser mellem sagsøgeren og forbundets bestyrelse tilstillede bestyrelsen under 11. september 1948 sagsøgeren en sålydende „opsigelse“:

„Under Henviisning til den tidligere Brevveksling med Redaktør P. Rasmussen skal undertegnede Bestyrelse for Marketendernes Landsforbund herved, for saa vidt den mellem nævnte Redaktør Rasmussen og Marketendernes Lands-

forbund indgaaede Kontrakt maatte være bindende for vort Landsforbund, opsig denne Kontrakt til Ophør til en Dato, som vi, da Kontrakten mangler Opsigelsesbestemmelser, ansætter principielt til den 1. November d. A., men subsidiært til den 1. December d. A.“

Senere blev kontraktens ophørsdato overfor sagsøgeren mundtlig fastsat til udgangen af året 1948.

Bladet fortsatte til trods herfor og til trods for, at forbundets formand ved skrivelse af 10. oktober 1948 havde meddelt sagsøgeren, at redaktørhvervet, som hidtil havde påhvilet sagsøgeren, nu af hovedbestyrelsen i overensstemmelse med kontraktens § 8 var overdraget til en anden, at udkomme også efter 31. december 1948 og indtil 1. oktober 1949 med sagsøgeren som udgiver og redaktør og som hidtil fremtrædende som „officielt organ for Marketendernes Landsforbund“.

Under nærværende sag har sagsøgeren overfor de sagsøgte, 1. Marketendernes Landsforbund ved bestyrelsens formand, marketender K. Jensen, 2. fornævnte marketender K. Jensen og 3. marketender C. Andreasen, for de to sidstnævntes vedkommende som medlemmer af bestyrelsen, nedlagt følgende påstand: at det sagsøgte forbund tilpligtes at anerkende, at den med sagsøgeren under 17. november 1947 oprettede overenskomst vedrørende bladet „Marketenderen“ først kan opsiges med virkning fra den 1. oktober 1949, samt at alle tre sagsøgte in solidum tilpligtes at udrede en erstatning efter rettens skøn, ikke over 10.000 kr.

De sagsøgte har påstået frifindelse og taget forbehold med hensyn til eventuelt erstatningskrav mod sagsøgeren, idet han angives på forskellig måde at have påført forbundet tab, samt idet foreningen må være berettiget til andel i sagsøgerens fortjeneste ved bladets udgivelse i den tid, hvori det efter dommens udfald må anses som havende været uberettiget at betegne det som organ for landsforbundet.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at der ifølge sædvane indenfor kontraktforhold af den her omhandlede art ikke kan ske opsigelse af bladudgiveren med kortere varsel end 1 år, idet annoncer normalt tegnes for 1 år ad gangen. Efter opsigelsen har de sagsøgte — såvel forbundet som sådant som navnlig de to sagsøgte bestyrelsesmedlemmer — i strid med § 5 i kontrakten af 17. november 1947 ikke alene undladt at yde sagsøgeren og dermed bladet støtte, specielt med hensyn til annoncetegning, men direkte modarbejdet sagsøgeren i hans arbejde herfor og herved tilføjet ham et betydeligt indtægtstab. Dette gælder også tiden fra opsigelsen til udgangen af 1948, således at der, såfremt retten måtte statuere, at opsigelsen pr. 31. december 1948 har været lovlig, må påhvile de sagsøgte et forholdsmæssigt mindre erstatningsansvar for anførte tidsrums vedkommende.

De sagsøgte har til støtte for deres frifindelsespåstand — næst at gøre gældende, at det sagsøgte forbund ikke er indtrådt i forpligtelserne i henhold til kontrakten af 17. november 1947 — bestridt den af sagsøgeren hævdede sædvane med hensyn til opsigelsesvarsel. Sagsøgeren har selv konciperet kontrakten, og det måtte derfor påhvile ham at drage omsorg for i kontrakten at få fastslået, at der mellem parterne gjaldt et opsigelsesvarsel af en sådan efter de sagsøgtes mening usædvanlig længde. De sagsøgte har derhos anført, at de ikke før udgangen af 1948 har modarbejdet sagsøgeren og, derefter kun således,

at de på forespørgsel fra annoncører har meddelt, at bladet ville ophøre at være forbundets organ fra udgangen af 1948, og at forbindelsen med sagsøgeren ville ophøre fra samme tidspunkt. De sagsøgte har endelig gjort gældende, at sagsøgeren ikke har dokumenteret at have lidt noget tab som følge af de sagsøgte forhold overfor ham.

Under domsforhandlingen har sagsøgeren og de sagsøgte Jensen og Andreasen samt en række vidner afgivet forklaring. Såvel sagsøgeren som dennes hustru fru Gertrud Rasmussen har forklaret, at 1 års opsigelsesvarsel er sædvane indenfor forhold som det omhandlede. Sagsøgeren har derhos fremlagt en slutseddel oprettet på trykt blanket, hvorved et firma bestiller en annonce, og hvori anføres at „annoncen indrykkes 12 gange indenfor 1 år“.

Efter det af det sagsøgte forbund og dets formand, sagsøgte marketender K. Jensen, overfor sagsøgeren udviste forhold — jfr. herved navnlig Jensens skrivelse af 22. august 1948 og bestyrelsens „opsigelse“ af 11. september 1948 — må forbundet anses som havende overtaget „Landsforeningens“ forpligtelser i henhold til kontrakten af 17. november 1947.

Derimod ses der, således som sagen foreligger oplyst for landsretten, ikke at foreligge en for det sagsøgte forbund forpligtende sædvane med hensyn til opsigelsesvarslets længde. Herefter findes det givne varsel til udgangen af 1948 efter omstændighederne at måtte anses for passende, hvorved bemærkes, at det havde været nærliggende for sagsøgeren som kontraktens koncipist at sørge for indføjeelse af det af ham påberåbte opsigelsesvarsel, såfremt han mente efter de stedfundne forhandlinger eller efter sædvane at have krav herpå. Da det derhos ikke findes tilstrækkelig godtgjort, at de sagsøgte ved retstridigt forhold i tiden indtil udgangen af 1948 har tilføjet sagsøgeren noget indtægtsstab, vil de sagsøgte i det hele være at frifinde.

Efter omstændighederne findes hver part at burde bære sine sagsomkostninger.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, 1. Marketendernes Landsforbund ved bestyrelsens formand, marketender K. Jensen, 2. fornævnte marketender K. Jensen og 3. marketender C. Andreasen, bør for tiltale af sagsøgeren, redaktør P. Rasmussen, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

De indstævnte har ikke for Højesteret gjort gældende, at Marketendernes Landsforbund ikke er indtrådt i forpligtelserne i henhold til kontrakten af 17. november 1947.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til de indstævnte 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellant, redaktør P. Rasmussen, inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse til de indstævnte, Marketendernes Landsforbund ved bestyrelsens formand, marketender K. Jensen, marketender K. Jensen personlig og marketender C. Andreasen, 1200 kr.

Mandag den 17. marts.

Nr. 305/1949. Fru **Marie Toni Mortensen**, f. Petersen
(Niels Andersen)

m o d

fru **Edel Vitalis Kohlschen**, f. Darling Petersen (Gorrissen).

(Køberen af en pensionatsvirksomhed fandtes ikke berettiget til af sælgeren at kræve erstatning for differencen mellem købesummen og det beløb for hvilket køberen senere havde afhændet virksomheden, der havde givet hende tab, idet det ikke fandtes godtgjort, at sælgeren under salgsforhandlingerne havde garanteret eller givet køberen urigtige oplysninger).

Vestre Landsrets dom 7. juli 1949 (I afd.).

Gennem ejendomshandlerne Christian Kloster og Jørgen Nissen, Sønderborg, kom sagsøgerinden, fru Marie Toni Mortensen, født Petersen, smst., i november måned 1947 i forbindelse med sagsøgte, fru Edel Vitalis Kohlschen, født Darling Petersen, smst., som ønskede at afhænde den af hende siden den 1. september 1946 i Æblegade nr. 3 i Sønderborg drevne pensionatsvirksomhed. Den 22. november 1947 underskrev parterne slutseddél, ifølge hvilken sagsøgerinden købte sagsøgtes nævnte virksomhed med inventar for en købesum af 17.000 kr., hvoraf 7000 kr. var for inventaret. Købesummen afgjordes derved, at sagsøgte ved en samtidig oprettet og underskrevet slutseddél købte den sagsøgerinden tilhørende ejendom beliggende Møllegade 3, Sønderborg, for en købesum af 42.000 kr., således at den kontante udbetaling for ejendommen svarede til købesummen for pensionatet. I begge slutsedler fastsattes overtagelesdagen til den 1. december 1947. Slutsedlen angående pensionatsvirksomheden blev den 27. november s. å. afløst af en af parterne underskrevet købekontrakt. Det viste sig hurtigt, at sagsøgerinden, som overtog pensionatet med 52 pensionærer, led tab ved driften af dette, og den 13. oktober 1948, på hvilket tidspunkt hun havde 7 pensionærer, solgte hun pensionatet med inventar for 4000 kr.

Under nærværende ved stævning af 26. maj 1948 anlagte sag har sagsøgerinden påstået sagsøgte dømt til betaling af forskellen mellem den af hende erlagte købesum og den af hende opnåede salgssum for pensionatsvirksomheden, nemlig 13.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af et mindre beløb end det påstævnte.

Til støtte for sin påstand gør sagsøgerinden gældende, at sagsøgte under salgsforhandlingerne garanterede, at pensionatsvirksomheden gav hende en månedlig nettofortjeneste på 1000 kr. I hvert fald fremkom sagsøgte under forhandlingerne med sådanne udtalelser, som gav sagsøgerinden føje til at regne med den anførte fortjeneste. Efter sagsøgerindens videre anbringende har de af sagsøgte givne oplysninger imidlertid ikke været rigtige, idet sagsøgtes fortjeneste må have ligget væsentlig under det af hende opgivne månedlige tal, og da det udelukkende var i tillid til de givne oplysningers rigtighed, at sagsøgerinden besluttede sig til at købe pensionatet, må sagsøgte være erstatningsansvarlig i anledning af det sagsøgerinden ved købet tilføjede tab.

Til sagens oplysning er der afgivet parts- og vidneforklaringer.

Sagsøgerinden har forklaret, at ejendomshandlerne Kloster og Nissen gav hende den oplysning, at sagsøgtes pensionat gav 1000 kr. i fortjeneste om måneden. Under forhandlingerne hos sagsøgte forevistes der en regnskabsbog med pensionærliste, og sagsøgte udtalte, at hun var ret tilfreds med pensionatet, da hun hver måned kunne tage 1000 kr. i fortjeneste og stikke dem i sin egen kasse. Sagsøgte tilbød at sælge pensionatet for 17.000 kr., og der blev ikke talt nærmere om denne sum, ligesom der ikke opstilledes noget budget for en enkelt måned. Da sagsøgerinden syntes, at den foreslåede købesum lå inden for hendes betalingssevne, idet hun som følge af det samtidige ejendomssalg ikke skulle af med noget kontant beløb, tænkte hun ikke nærmere over købesummens størrelse eller over, hvorpå den var baseret, og hun underskrev så samme aften slutsedlen. Skønt hun straks fortrød handelen, sagde hun dog intet, da købekontrakten nogle få dage efter blev underskrevet. Pensionatet, som sagsøgerinden overtog med sagsøgtes personale, gav imidlertid fra første færd underskud — således allerede i den første uge 200 kr. — uagtet pensionsprisen, medens sagsøgerinden drev pensionat, blev sat op. På den anden side har hun måttet betale 220 kr. pr. måned i huslejeafgift, medens sagsøgte kun betalte 175 kr. Sagsøgerinden har ikke tidligere drevet pensionat, hvorimod hun har haft ansættelse i køkkenet i et pensionat. Da hun i 1948 solgte pensionatsvirksomheden for 4000 kr., var der i købesummen indbefattet det samme inventar, som ved hendes køb af virksomheden var ansat til 7000 kr.

Sagsøgte har under sin forklaring benægtet, at hun har sagt, at hun hver måned kunne lægge 1000 kr. til side som sine egne. Over for sagsøgerinden opgav hun sin fortjeneste til 10 kr. pr. pensionær pr. måned foruden gratis kost til sin familie. Da hun på det tidspunkt, salgsforhandlingerne blev indledet, havde 60—65 pensionærer, har hun opgivet en indtægt af 650 kr. foruden kosten til familien eller ialt 1000 kr. I sine indtægtsmuligheder regnede hun tillige fortjenesten ved udlejning af 2 værelser samt den fortjeneste, hun havde ved ekstraservering for pensionærerne. Sagsøgte mener, at købesummen for pensionatet alene er blevet fastsat til 17.000 kr., fordi hun måtte betale en overpris

for sagsøgerindens faste ejendom, som hun i slutningen af 1947 solgte for 37.750 kr.

Sagsøgerindens ægtefælle, fabriksarbejder Axel Mortensen, Sønderborg, har forklaret, at sagsøgte forinden slutsedlens underskrift oplyste, at pensionatet gav 1000 kr. i fortjeneste om måneden, og sagsøgerinden kunne være sikker på, at hun kunne lægge dem til side som sine egne. Det blev dog ikke klart udtalt, hvorvidt dette kun gjaldt en enkelt måned, men af det smil, hvormed sagsøgte gav oplysningen, mente vidnet at kunne slutte, at fortjenesten 1000 kr. måtte være oppebåret i flere måneder. Vidnet og sagsøgerinden stode på, at oplysningen passede, og mente ikke, at der var grund til at foretage en nærmere undersøgelse. Kort efter overtagelsen blev vidnet klar over, at sagsøgte havde drevet pensionærernes antal i vejret ved at servere en kost, der kun kunne gives med tab. Sagsøgerinden var derfor nødt til at gøre indskrænkninger på kosten, hvilket bevirkede, at pensionærerne blev utilfredse og forlod pensionatet.

Ejendomshandlerne Christian Kloster og Jørgen Nissen har overensstemmende forklaret, at sagsøgte forinden underskriften af slutsedlen oplyste, at hendes fortjeneste måtte anslås til op til 1000 kr. i en måned, men denne indtægt blev ikke beregnet på grundlag af pensionærernes antal, uagtet dette var på tale.

Fru Agnes Ravnsgaard, Sønderborg, har forklaret, at hun i juli og august måneder 1947 var ansat i sagsøgtens pensionat. Vidnet, der selv har drevet pensionat, var klar over, at pensionatet ikke kunne give noget overskud på den måde, det blev drevet. Sagsøgte har til vidnet udtalt, at hun ikke var interesseret i at tjene så meget på pensionærerne, idet hun ville have mere ud af pensionatet ved at få fortjenesten ved dettes salg. Sagsøgte har engang tilbudt, at vidnet kunne købe pensionatet for 12—13.000 kr., men det var alt for meget.

Sagsøgte har over for den af fru Ravnsgaard afgivne forklaring oplyst, at fru Ravnsgaard var rengøringskone i pensionatet. Hun har ingensinde tilbudt denne pensionatet og har ikke drøftet dettes forhold med hende.

Bagermester Jørgen Schneider og dennes ægtefælle, fru Helene Schneider, Haderslev, har overensstemmende forklaret, at de i november måned 1947 var blevet enige med sagsøgte om køb af dennes pensionat for 16.000 kr. Sagsøgte havde oplyst, at hendes nettofortjeneste androg ca. 1000 kr. om måneden. Handelen strandede på, at kommunens tilladelse til overtagelse af lejemålet af den pågældende lejlighed blev nægtet.

Restauratør Hans Rasmussen, Sønderborg, har forklaret, at den gennemsnitlige fortjeneste i et 1. classes pensionat pr. måned andrager ca. 10 kr. af en pensionær på fuld kost og ca. 20 kr. af en middagspensionær.

Af en under sagen fremlagt skrivelse fra priskontrolrådet fremgår, at pensionater i henseende til de af rådet fastsatte pensionspriser er inddelt i 3 grupper, således at gruppe I omfatter det ret begrænsede antal virkelig 1. classes pensionater, og der er mellem parterne enighed om, at det i sagen omhandlede pensionat hører til gruppe I. Ved sagsøgerindens overtagelse af pensionatet var pensionsprisen 125 kr. månedlig, men denne pris blev i foråret 1948 forhøjet til den gældende maksimalpris 135 kr. pr. måned. Videre fremgår det af en skrivelse fra Sønderborg kommunes skatteligningskontor, at sagsøgtens ægtefælle

for skatteåret 1948/49 er ansat til en skattepligtig indkomst af 12.000 kr., hvoraf 3816 kr. hidrører fra sagsøgtets pensionatsvirksomhed.

Medens det ikke kan anses godtgjort, at sagsøgte har garanteret sagsøgerinden en månedlig nettoindtægt af 1000 kr., må det på grundlag af de afgivne parts- og vidneforklaringer antages, at sagsøgte er fremkommet med udtalelser, der af sagsøgerinden måtte opfattes således, at sagsøgte i enkelte måneder — alt efter pensionærernes antal — har haft en nettoindtægt af op mod 1000 kr. Da det efter alt foreliggende, herunder de om pensionatets størrelse og pris-klasse samt om de deraf flydende indtægtsmuligheder tilvejebragte oplysninger, ikke findes godtgjort, at sagsøgte har givet urigtige oplysninger eller tilsidesat sin oplysningspligt over for sagsøgerinden, som under forhandlingerne med let-hed kunne have skaffet sig alle til udregning af nettoindtægten fornødne oplysninger, ses der ikke at være grundlag for det rejste krav, hvorfor sagsøgtets frifindelsespåstand vil være at tage til følge.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt.

Statskassens ret vil være at forbeholde som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Sagsøgte, fru Edel Vitalis Kohlschen, født Darling Petersen, bør for tiltale af sagsøgerinden, fru Marie Toni Mortensen, født Petersen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerinden til sagsøgte 400 kr. inden 15 dage.

Der tillægges den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, landsretssagfører S. H. Helm, i salær og godtgørelse for udlæg henholdsvis 500 kr. og 145 kr. 80 øre, hvilke beløb i forbindelse med det landsretssagfører Forum under en subsidier bevisførelse tillagte salær 35 kr. og i godtgørelse for udlæg 4 kr. 80 øre udredes af det offentlige.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at den mellem parterne den 22. november 1947 oprettede, i landsretten den 9. juni 1949 fremlagte slut-seddell angående ejendommen Møllegade 3 i Sønderborg ikke er skrevet på stemplet papir.

En af de voterende dommere afgav sålydende

d i s s e n s :

Efter de afgivne parts- og vidneforklaringer vil jeg anse det for godtgjort, at sagsøgte under salgsforhandlingerne er fremkommet med udtalelser, som sagsøgerinden med føje måtte opfatte således, at hun — forudsat at pensionærernes antal var det samme — kunne påregne en månedlig nettofortjeneste på ca. 1000 kr. Da disse oplysninger, der må antages at have haft afgørende betydning for sagsøgerindens køb af pensionatsvirksomheden, i væsentlig grad må anses for urigtige, hvorved bemærkes, at sagsøgte eventuelt ved fremlæggelse af regnskab har den nærmeste adgang til at godtgøre oplysningernes rigtighed, ville jeg tillende sagsøgerinden en erstatning, som jeg skønsmæssigt ville ansætte til 4000 kr. Jeg ville derhos pålægge sagsøgte at udrede de sagsøgerindens beskikkede sagførers tillagte salærer og udlæg.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i den indankede dom anførte grunde, og idet det for Højesteret oplyste ikke findes at kunne føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellandinden at burde betale til indsævnte 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellandinden, fru Marie Toni Mortensen, født Petersen, til indstævnte, fru Edel Vitalis Kolschen, født Darling Petersen, 800 kr.

Det offentlige betaler til den for appellandinden for Højesteret beskikkede sagfører, højesteretssagfører Niels Andersen, i salær 500 kr. samt det landsretssagfører Oehlert under subsidiær afhøring tillagte salær 60 kr. og udlægsgodtgørelse 34 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 417/1951. Gårdejer Niels Peter Christian Dohn
(landsretssagfører Andreas Lind, Hurup)

m o d

tinglysningssdommeren i Rougsø m. fl. herredcr.

(Tinglysningsskendelse).

Vestre Landsrets kendelse 13. august 1951 (VI afd.).

Ved endeligt skøde af 7. april 1951 solgte gårdejer Ejnar Stefan Busk den ham tilhørende landbrugsejendom matr. nr. 2 c m. fl., Paderup by, Kristrup sogn, til gårdejer Jens Krabbe, Ydby, for en købesum af 52.700 kr., der blev berigtiget ved, at køberen overtog den i ejendommen indestående kreditforæningsgæld, 15.700 kr., og for restkøbesummen, 37.000 kr., overdrog sælgeren en ejendom ved Mariager. I handlen medfulgte bl. a. 1 hest, 7 køer, 1 ungkreatur og 50 høns, og det anførtes i skødet, at kreaturerne var blodreagenter. Værdien af det samlede i handlen medfulgte tilbehør blev ansat til 19.000 kr. Skødet, der ikke indeholdt den i lov nr. 291 af 31. marts 1949 § 12 ommeldte erklæring på tro og love fra køberen, blev ikke tinglyst. Gårdejer Krabbe, der efter skødet overtog ejendommen den 1. april 1951, videresolgte ved endeligt skøde af 11. og 13. s. m. ejendommen til den kærrende, gårdejer Niels Peter Christian Dohn, Vellev, for 40.000 kr., hvoraf 10.000 kr. var for det medfulgte løsøre. Købesummen berigtigedes dels ved overtagelse af den fornævnte kredit-

foreningsgæld, dels for et beløb af 24.300 kr. ved overdragelse af en ejendom i Vellev. Af skødet fremgår det, at ejendommen skulle overtages den 15. s. m., at den ovennævnte besætning ikke medfulgte, da kreaturerne var solgt som blodreagenter, og at den kærende havde afgivet erklæring i henhold til § 12 i fornævnte lov. Efter at skødet var forsynet med sålydende af gårdejer Busk den 8. maj d. å. underskrevne påtegning: „Underskrevne gårdejer Ejnar Busk, der har adkomst på heromhandlede ejendom matr. nr. — — — meddele her ved tilladelse til tinglysning af nærværende endelige skøde fra grd. Jens Krabbe, — — — til gårdejer N. P. Dohn, Vellev“, blev skødet af landsretssagfører Th. Hampen den 10. maj 1951 indleveret til tinglysning ved retten for Rougsø m. fl. herreder. Da landsretssagfører Bornemann, som sagfører for Krabbe, på foranledning af tinglysningsdommeren ved skrivelse af 7. juni d. å. oplyste, at Krabbe ikke så sig i stand til at afgive den i fornævnte lovs § 12 nævnte erklæring, afviste tinglysningsdommeren den 12. s. m. i medfør af lov nr. 291 af 31. marts 1949 skødet fra tingbogen under henvisning til, at det af det for tinglysningsdommeren oplyste fremgik, at Jens Krabbe ikke opfyldte betingelserne i lovens § 9 for at kunne erhverve adkomst på den omhandlede landbrugsejendom og således måtte antages — jfr. lovens § 28, stk. 5, — ikke at kunne videreoverdrage nogen ret til den kærende, og at denne mangel ikke kunne afhjælpes ved, at Busk havde tiltrådt skødet.

Denne afgørelse har landsretssagfører Hampen som sagfører for den kærende den 23. juni d. å. påkæret til landsretten med påstand om, at skødet antages til lysisning.

Til støtte for sin påstand har den kærende anført, at betingelserne for tinglysning af skødet er til stede, idet den efter tingbogen legitimerede — Ejnar Busk — overdrager ejendommen, og idet skødemodtageren har afgivet den i fornævnte lov foreskrevne erklæring. Det kan herefter ikke være afgørende for tinglysningen af skødet, om en mellemliggende overdragelse af en eller anden grund kan anfægtes. Ved lov nr. 291 af 31. marts 1949 er der kun indført den yderligere betingelse for tinglysning af adkomst på en landbrugsejendom, at der skal foreligge erklæring fra skødemodtageren i henhold til lovens § 12, hvilket efter sammenhængen i § 12 kun kan være erhververen af tinglyst skøde, jfr. bekendtgørelse nr. 417 af 26. september 1949 § 10. Tinglysningsdommeren skal derfor kun påse, at skødet er udstedt af den ifølge tingbogen berettigede, og at erhververen opfylder de i lovens § 12 stillede betingelser.

Den kærende har videre anført, at „adkomst“ i lovens § 9 må forstås som „tinglyst adkomst“. Han har i denne forbindelse nærmere henvist til, at i lovens § 9 sammenstilles det at få adkomst med at blive ejer af en landbrugsejendom, og efter § 1, stk. 4, i den nævnte bekendtgørelse forstås ved ejer den, der har tinglyst endelig adkomst eller et som adkomst tinglyst betinget skøde på ejendommen. Krabbes erhvervelse af ejendommen er derfor ikke i strid med loven, og der har således intet været til hinder for, at han kunne videre sælge ejendommen som sket.

Endelig har den kærende anført, at lovens formål er at forhindre et varigt ejendomsforhold til mere end to landbrugsejendomme, hvilket opnås ved som betingelse for tinglysningen at kræve erklæring efter § 12, medens erklæringen er ufornøden ved en — som i det foreliggende tilfælde — ganske kortvarig besiddelse.

Tinglysningssdommeren har ved kæremalets indsendelse henholdt sig til den for afvisningen givne begrundelse.

Det fremgår af forarbejderne til loven, at formålet med bestemmelsen i lovens § 9, stk. 1, har været at forhindre, at en ejer af to landbrugsejendomme skulle kunne erhverve yderligere landbrugsejendomme, med mindre han samtidig afgav jord i henhold til bestemmelsen i § 9, stk. 4, der blev indsat under forhandlingerne på rigsdagen som en lempelse af det i den oprindelige affattelse af § 9 indeholdte ubetingede forbud mod at erhverve mere end to landbrugsejendomme.

Den i fornævnte bekendtgørelse i § 1, stk. 4, givne fortolkning af, hvem der efter lovens § 9 skal anses som ejer, findes — jfr. udtrykket „— — — efter erhvervelsen ville være ejer“ — alene at angive betingelserne for, hvem der til brug ved tinglysning af et skøde kan afgive den i lovens § 12 nævnte erklæring, og idet der hverken i loven eller dennes forarbejder ses at være holdepunkter for at antage, at der, når der i § 9, stk. 1, anvendes ordet „adkomst“ — der efter almindelig juridisk sprogbrug må forstås som omfattende enhver form for adkomst, hvad enten denne er tinglyst eller ikke — herved kun skal forstås tinglyst adkomst, må det herefter statuere, at gårdejer Krabbes erhvervelse af den omhandlede ejendom er sket i strid med lovens § 9, stk. 1, og det må i så henseende være uden betydning, om Krabbe har været ejer af ejendommen i kortere eller længere tid.

Når henses til dels, at overdragelsen fra Busk til Krabbe var endelig og ubetinget, og at der intet retsforhold består mellem Busk og den kærende i anledning af videresalget fra Krabbe til denne, dels at aftalen om Busk's tiltræden af skødet fra Krabbe til den kærende alene har været nødvendig, fordi Krabbe ikke opfyldte betingelserne for selv at få tinglyst adkomst og således ikke selv kunne give den kærende tinglyst adkomst på ejendommen, findes forholdet at falde ind under bestemmelserne i lovens § 28, stk. 5. Da tinglysningssdommeren herefter har været berettiget til i medfør af tinglysningsslovens § 15, jfr. tinglysningssanordningens § 15, stk. 1, nr. 6, at afvise skødet, vil den påkærede afgørelse være at stadfæste.

T h i b e s t e m m e s :

Den af tinglysningssdommeren for Rougsø m. fl. herreder truffene afgørelse, hvorved et skøde fra gårdejer Jens Krabbe til den kærende, gårdejer Niels Peter Christian Dohn, på matr. nr. 2 e m. fl., Paderup by, Kristrup sogn, er afvist fra tingbogen, bør ved magt at stande.

Den kærende udreder selv sine omkostninger ved kæremalet.

Højesterets kæremaalsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

Da den kærendes erhvervelse af ejendommen ikke er i strid med bestemmelserne i § 9 i lov nr. 291 af 31. marts 1949, og da gårdejer Busk som i kendelsen anført har givet sin tilladelse til skødets ting-

lysning, finder fire dommere, at den kændes påstand bør tages til følge.

En dommer bemærker:

Når henses til, at Busk havde givet endeligt skøde til Krabbe og denne endeligt skøde til Dohn, kan det af Busk meddelte samtykke til lysning af Dohns skøde alene anses meddelt i anledning af, at Krabbe som følge af bestemmelsen i § 12 i lov nr. 291 af 31. marts 1949 ikke kunne få sit skøde lyst som endelig adkomst, og samtykket kan derfor ikke antages at stifte noget retsforhold mellem Busk og Dohn. Herefter findes betingelserne efter tinglysningslovens § 10, stk. 1, for lysning af Dohns skøde ikke at være opfyldt, og denne dommer stemmer med denne begrundelse for at stadfæste landsrettens kendelse.

Der vil være at give kendelse efter stemmeflertallet.

Thi bestemmes:

*Det ovennævnte skøde bør antages til lysning.
Kæremålsafgiften for landsretten og Højesteret tilbagebetales den kærende.*

Onsdag den 19. marts.

Nr. 24/1952.

Rigsadvokaten

mod

Axel Christian Mauritsen (landsretssagfører Børge de Waal),

der tiltales for overtrædelse af § 3, jfr. § 1 i lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer.

Dom afsagt af retten for Rønne købstad m. v. den 13. september 1951.

Ved anklageskrift udfærdiget den 21. juli 1951 af politimesteren i Rønne er 1) købmand Axel Christian Mauritsen, 2) vognmand Ejvind Johannes Holm, begge af Allinge, og 3) vognmand Anton Peter Kofod af Olsker sat under tiltale ved nærværende ret til at lide straf efter § 8 i lov nr. 257 af 27. maj 1950 for overtrædelse af lovens § 3, jfr. § 1, derved, at de, tiltalte Mauritsen som formand for Allinge-Sandvig-Turist- og Erhvervs sammenslutning og de tiltalte Holm og Kofod som autovognmænd, i juni og juli 1951 har drevet virksomhed med samtidig befordring af flere af hinanden uafhængige personer uden at have fornøden tilladelse til sådan kørsel.

De tiltalte har påstået sig frifundet. Tiltalte Mauritsen har ikke givet møde personlig. Af de tiltalte Holm og Kofods forklaringer i forbindelse med det iøvrigt under sagen oplyste, herunder navnlig en af nævnte sammenslutnings turistchef Ejvind Arndal afgivet vidneforklaring, fremgår følgende:

Ifølge sammenslutningens vedtægter er den en forening med navnet: Allinge-Sandvig Turist- og Erhvervs-sammenslutning, Østersøbadet Nordbornholm. Dens hjemsted er Allinge-Sandvig kommune. Foreningens formål er at virke til fremme af turist- og erhvervslivet i Allinge-Sandvig, bl. a. ved udgivelse af førere, brochurer m. m., drift af turistbureau og badestrande, derunder „Østersøbadet“ med tilhørende konditori. Som medlemmer kan mod erlæggelse af kontingent og som regel et indskud optages:

1) Enkeltpersoner eller juridiske personer (selskaber, institutioner o. l.), der i Allinge-Sandvig kommune driver hotel-, pensions-, Restaurations- eller anden erhvervsvirksomhed med tilknytning til turistlivet.

2) Andre enkeltpersoner eller juridiske personer end nævnt under gruppe 1.

Bestyrelsen kan for optagelse af medlemmer henhørende under gruppe 1 stille krav om, at disse medlemmer erlægger eller fremskaffer særlige ydelser til foreningen. Foreningen ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf 7 vælges af generalforsamlingen og 2 af Allinge-Sandvig byråd. Den daglige ledelse varetages af et bureau „Nordbornholms Turistbureau“, der forestås af en af foreningen ansat turistchef.

Foreningen har af kommunen lejet Sandvig badestrand og ejer de der-værende badehuse, tennisbaner, redningsmateriel m. v. Adgangen til badestranden er fri, men afbenyttelsen af badekabiner, garderober, værdibokse m. v. er forbeholdt gæster, der enten er i besiddelse af kurkort eller — for hver enkelt gang — badebillet. Kurkortet udleveres (siden 1948) gennem hoteller og pensionater i kommunen til de gæster, der nyder pension — altså ikke til a la carte-gæster for 2—3 dage (passanter) — mod en afgift for hver pensionsgæst på 50 øre pr. nat. Denne afgift er „obligatorisk“ d. v. s. opkræves uden videre hos hver pensionsgæst af de pågældende værter, idet den påføres regningen uden specifikation, Ordningen, som kun gælder i tiden 15. maj—1. oktober, er godkendt af prisdirektoratet, og omfatter samtlige hoteller og pensionater i kommunen med undtagelse af „Blanchs Hotel“ under „Dansk Folkeferie“ og et mindre afholdshotel. Gæster i sommerlejligheder og passanter kan for 2 kr. købe kurkort i turistbureauet, men det kontrolleres her, at kortene ikke udleveres til personer, som kun ønsker at deltage i de nedenfor omtalte køreture. Kurkortet giver ikke blot gratis adgang til de fornævnte indretninger på eller ved badestranden, men også til tildeling af gratis eksemplarer af en af foreningen udgivet „Fører over Nordbornholm“ og — eventuelt mod vederlag — deltagelse i foreningens særlige arrangementer gennem turistbureauet. Foreningen har således hidtil foruden forskellige specialture efter behov arrangeret standardrundture i turistvogne, alt for indehavere af kurkort. Disse rundture har med variationer nu og da, efter passagerernes ønske, bestået i fire standardture nærmere omtalt i uddelte brochurer, nemlig: 1) Randklev—Paradisbakkerne—Ducodde, 2) Johns kapel—Almindingen—Rø—Østerlars rundt, 3) Aftentur til Brændesgårdshaven, 4) Aftentur til Rutsker højløng, alt med ophold og adgang til spadsereure, bådsejls og lign. For de to førstnævnte, længste ture er afgangstiderne fastsat til kl. 9 med hjemkomst ca. 17,30 og for de øvrige afgangstiden til kl. 19. Billetterne til disse ture udstedes af turistbureauet og sælges af dette og værterne på hoteller og pensionater til indehavere af kurkort og kun til disse, og billetprisen udgør for de to længste

standardture henholdsvis 10 og 9 kr. og for de kortere 5 og 4 kr. pro persona. Underretning om standardturen og de faste billetpriser gives foruden ved de ovennævnte brochurer publikum gennem på hoteller m. v. ophængte iøjnefaldende plakater af lignende indhold som brochuren og med henvisninger som: „Portieren giver alle oplysninger“ og „Indtegning modtages her“. Billetsalget standser kl. 20 dagen før den dag, hvor turene af bureauet påtænkes foretaget, idet de i tilfælde af tilstrækkelig tilslutning i højsæsonen foretages daglig. De respektive værter anmelder da om aftenen antallet af solgte billetter, hvorefter bureauet rekvirerer turistvogne eller mindre vogne i fornødent antal hos vognmænd i Allinge-Sandvig kommune og omegns vognmandsforening, om fornødent hos andre vognmænd på Bornholm. Bureauet har ikke truffet nogen forhåndsaftale med vognmændene om kørslen, men søger at fordele den mellem samtlige lokale vognmænd. Bestillingen af vognene sker for hver enkelt tur. Afregningen med vognmændene foretages for hver enkelt tur efter den til enhver tid gældende tarif for kørsel med turistbiler på Bornholm, udarbejdet af Centralforeningen for Bornholms vognmænd. Afregningen sker med fradrag af en provision på 15 pct., af hvilke bureauet afgiver 10 pct. igen til værterne på hoteller og pensionater. Nettoprovisionen til bureauet på 5 pct. går til delvis dækning af de direkte omkostninger til billetter, tryksager m. v. Foreningen opnår ingen fortjeneste på køreturene og kun delvis godtgørelse for udgifterne ved arrangementerne. Bureauet har også sørget for arrangementet af automobilture for hotelgæster, som efter indbyrdes aftale har sluttet sig sammen om at foretage turen.

De tiltalte Holm og Kofod, som er ejere henholdsvis af tre og to turistvogne, hver med plads til 21 personer, har — skønmæssigt opgjort — med en af disse hver i juni måned 1951 kørt en standardtur to—tre gange ugentligt og i juli samme år gennemsnitlig fire gange om ugen. Efter anmodning af bureauet har de afkrævet deltagerne i turene, som de altid har kørt rundt og afhentet på hoteller og pensionater i kommunen, forevisning af kurkort og billet. Omkring halvdelen af al deres kørsel i juni og juli er foretaget for turistbureauet.

Foreningens hovedopgave er efter dens vedtægter og praksis ved propaganda og service at skaffe turister til Bornholm, specielt Allinge-Sandvig. Herved er dens hovedvirksomhed arbejdsmæssigt blevet anvisning af værelser og sommerlejligheder, billetsalg til ruteskibe, flyvemaskine, jernbaner, rutebiler, kystfartøjer og lign. Kun mellem en fjerdedel og en femtedel af foreningens omsætning vedrører de ovennævnte kørsler, og en endnu mindre del af den samlede arbejdstid medgår hertil.

Det bemærkes, at turistchef Arndahl på grundlag af det i tiden 15. maj—6. september 1951 indgåede kurafgiftsbeløb skønmæssigt har opgjort antallet af gæster med kurkort i nævnte periode til 5000—5500.

Efter det oplyste afløste foreningen i 1948 et aktieselskab „Østersøbadet“, hvis virksomhed i det væsentlige svarede til foreningens, også med hensyn til arrangementerne af køreture. Imidlertid optager disse arrangementer sammenlignet med forholdene under aktieselskabet nu en forholdsvis mindre del af foreningens virksomhed og kørslerne arrangeres i omtrent samme omfang som i sin tid af „Østersøbadet“. For dette gjaldt dog en anden ordning med hensyn til kurkort, som dengang udleveredes til alle — ikke blot hotel- og

pensionatgæster — for så vidt de af sig selv henvendte sig til selskabets kontor eller hotellerne og købte kortet for en pris af 2 kr.

Navnlig denne sidst omtalte forskel mellem foreningens og aktieselskabets forbindelse med publikum må efter anklagemyndighedens anbringende medføre. at en af Højesteret den 19. juni 1935 afsagt dom, hvorefter to for A/S „Østersøbadet“ ansvarlige personer frifandt for overtrædelse af lov nr. 166 af 4. juli 1927 § 2, jfr. § 1, ved lignende virksomhed som påtalt under nærværende sag, ikke kan være afgørende for udfaldet af denne, hvad de tiltalte har hævdedt.

Foreløbig bemærkes, at efter anklageskriftet og proceduren må retten gå ud fra, at tiltalen vedrører den kørselsvirksomhed som i juni og juli 1951 er foretaget i samarbejde mellem foreningen og de to tiltalte vognmænd bortset fra ture, som er arrangeret for personer, mellem hvilke der på forhånd har bestået en indbyrdes aftale om turens foretagelse. De således påtalte kørsler har efter det foreliggende drejet sig om de fornævnte faste standardture med lejlighedsvis variationer.

Efter det oplyste er forholdet efter gennemførelsen af den omtalte kurkortordning nu faktisk dette, at så godt som alle pensionatgæster i Allinge-Sandvig kommune uden selv at have udfoldet noget initiativ for at træde i forbindelse med foreningen har adgang til mod løsning af billetter hos deres værter at deltage i de nævnte ture.

På grundlag af denne ordning vil efter rettens formening arrangementerne af faste ture, som de i sagen omhandlede og lign., kunne tage et meget betydeligt omfang. Den nævnte gren af virksomheden kan således i forhold til publikum ikke anses som et underordnet, rent accessorisk, led i foreningens turistservice, og må derfor efter sin karakter henregnes til den i lov nr. 257 af 27. maj 1950 § 1 omhandlede kørselsvirksomhed. Herefter findes den af tiltalen omfattede virksomhed at måtte henføres under nævnte lovbestemmelse. Tiltalte Mauritsen, der i sin egenskab af formand for foreningen må anses for ansvarlig for, at denne ikke har erhvervet tilladelse til kørslerne i henhold til nævnte lovs § 3, vil efter det anførte være at anse efter lovens § 8 med en statskassen tilfaldende bøde på 70 kr. Forvandlingsstraffen vil være at bestemme til hæfte i 6 dage.

De tiltalte Holm og Kofod, som må antages at have været bekendt med kurkortordningen og karakteren af de pågældende kørsler, findes at have gjort sig medskyldige i overtrædelse af § 3, jfr. § 1, i nævnte lov. Efter omstændighederne findes dog for deres vedkommende i medfør af straffelovens § 84, stk. 1, nr. 3, den forskyldte straf at burde bortfalde.

Med sagens omkostninger vil være at forholde som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Tiltalte, Axel Christian Mauritsen, bør som formand for Allinge-Sandvig Turist- og Erhvervs sammenslutning inden 14 dage efter denne doms forkyndelse til statskassen bøde 70 kr., idet forvandlingsstraffen bestemtes til hæfte i 6 dage.

Den af de tiltalte Ejvind Johannes Holm og Anton Peter Kofod forskyldte straf bortfalder.

De tiltalte bør in solidum betale sagens omkostninger.

Østre Landsrets dom 16. oktober 1951 (VI afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 13. september 1951 af retten for Rønne købstad m. v., er påanket af tiltalte Axel Christian Mauritsen til frifindelse, og af anklagemyndigheden til skærpelse af den idømte straf.

For landsretten er der afgivet forklaring af tiltalte og fornyet forklaring af turistchef Ejvind Armdal Andersen.

Af denne forklaring fremgår, at der i turistsæsonen blev befordret ca. 6000 passagerer, at turistbureauets bruttoomsætning beløb sig til op imod 200.000 kr., og at turistkørslerne deraf udgjorde ca. 45.000 kr., hvoraf turistbureauet oppebar 5 pct., og af de direkte tilmeldinger til turistbureauet 15 pct. Den direkte tilmelding er anslået til 5—10 pct. af det samlede antal passagerer på ca. 6000.

Det fremgår endvidere af turistchefens forklaring, at i virkeligheden alle og enhver uden nogen kontrol kunne erhverve et kurkort, der bl. a. giver adgang til deltagelse i den af tiltalen opfattede kørsel.

Herefter, og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde findes den af Turist- og Erhvervssammenslutningen formidlede omnibuskørsel, som i dommen fastsat, at måtte omfattes af bestemmelsen i lov nr. 257 af 27. maj 1950 § 1, stk. 1, og da bøden findes passende vil dommen, så vidt den er påanket, være at stadfæste.

Tiltalte har selv sørget for sit forsvar for landsretten.

Thi kendes for ret.

Den indankede dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten udredes af tiltalte Axel Christian Mauritsen.

Den idømte bøde at udrede inden 3 dage efter denne doms afsigelse.

En af dommerne afgav sålydende

d i s s e n s:

Af den af turistchef Andersen for landsretten afgivne forklaring fremgår bl. a., at den væsentligste del af bureauets kørselsomsætning hidrører fra bestillinger fra hoteller og pensionater på ture, som oftest for gæster, der har sluttet sig sammen herom, og som bl. a. på grund af det under ferieopholdet opståede bekendtskab ønsker at foretage udflugter sammen. Det er derfor kun en mindre del af passagererne, hvis eneste tilknytning til hinanden er den, at de som turister i kommunen har erhvervet kurkort. Den udvidelse af kørslen, der er sket efter højesteretsdommen af 19. juni 1935, beror netop først og fremmest på, at bureauet formidler den førstnævnte kørsel. Den foreningen tilfældende del af provisionen kan kun delvis dække de med kørselsarrangementet forbundne udgifter. Turene sker ikke altid efter den ved „standardturene“ bestemte plan, men efter behov med lejede vogne af vekslende størrelse, og de varieres iøvrigt efter deltagernes særlige ønsker. Man kan ikke ved at henvende sig direkte på bureauet købe billet til en af „standardturene“, men man kan blive skrevet op med mulighed for at deltage, hvis der ved de fra hotellerne indkomne bestillinger er opnået tilstrækkelig tilslutning til en bestemt tur.

Bureauet sælger ikke kurkort til en person, der henvender sig alene med det formål at ville deltage i en bestemt tur.

Efter det således foreliggende finder jeg ikke, at der siden 1935 er sket nogen afgørende ændring i karakteren af den af foreningen (tidligere A/S „Østerbadet“) formidlede kørsel. Det forhold, at kurkort principielt kan købes af alle, forelå også i 1935, og den senere indførte ordning, hvorefter de fleste pensionatgæster i kommunen erhvervede kort uden selv at udfolde noget initiativ herfor, ses ikke at burde medføre en ændret bedømmelse af sagen.

Jeg ville herefter have frifundet tiltalte og pålagt det offentlige sagens omkostninger for begge retter.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket til Højesteret af tiltalte til frifindelse og af anklagemyndigheden til skærpelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Fem dommere bemærker følgende:

Det fremgår af oplysningerne i den af Højesteret den 19. juni 1935 pådømte sag, at der i sommeren 1934 indtil sagens rejsning kun deltog 146 personer i de af A/S Østersøbadet Bornholm arrangerede ture, og at aktieselskabet ikke oppebar nogen del af betalingen for turene.

Med disse bemærkninger stemmer disse dommere for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Fire dommere bemærker følgende:

Efter bevisbedømmelsen for landsretten har Allinge-Sandvig Turist- og Erhvervssammenslutnings arrangement af de i sagen omhandlede køreture været et led i sammenslutningens bestræbelser for at fremme det lokale turistliv, og adgang til køreturene har alene stået åben for indehavere af kurkort. Herefter findes køreturene, der har fundet sted gennem en længere årrække som en fortsættelse af det i højesteretsdom af 19. juni 1935 omhandlede arrangement, at måtte anses som et naturligt tilbehør til sammenslutningens almindelige service overfor de lokale turister og sommergæster. Disse dommere finder herefter ikke, at tiltalte ved sit forhold har gjort sig skyldig i overtrædelse af lov nr. 257 af 27. maj 1950, og de stemmer derfor for at frifinde ham.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret udredes af tiltalte Axel Christian Mauritsen.

Onsdag den 19. marts.

Nr. 337/1949. Direktør Gunnar Jacobsen og højesteretssagfører Poul Melchior (J. A. Melchior)

mod

redaktør P. Rasmussen (Ove Rasmussen).

(Om erstatning i anledning af bortvisning fra en stilling som annonccagent for et tidsskrift).

Ostre Landsrets dom 22. september 1949 (X afd.).

Ved overenskomst af 26. januar 1947 overdrog sagsøgeren, redaktør P. Rasmussen, (i overenskomsten kaldet P.R.) til interessentskabet Skandinavisk Turistforlag (kaldet S.T.), hvis eneste ansvarlige indehavere var sagsøgeren og de sagsøgte, direktør Gunnar Jacobsen og landsretssagfører Poul Melchior, og om hvis stiftelse der senere oprettedes skriftlig kontrakt af 9. april 1947, for et vederlag af 5000 kr. det ham tilhørende blad „Nordisk Revy“ med den til bladet knyttede annonceportefeuille til værdi ca. 40.000 kr. Der tillagdes derhos sagsøgeren eneret til at tegne annoncer til bladet indenfor Danmarks grænser, og hans provision fastsattes for alle af ham selv tegnede annoncer til 25 pct. Det bestemtes, at sagsøgeren i særlige tilfælde efter forudgående aftale med forlaget var berettiget til ved annoncetegning indenlands at anvende underagenter. Sagsøgeren skulle selv afholde samtlige omkostninger i forbindelse med sin virksomhed i henhold til overenskomsten, i hvis afsnit VII det derhos hedder:

„Nærværende Overenskomst ophører automatisk, saafremt S.T. ophører uanset om dette sker mod P.R.'s Protest. Saalænge S.T. bestaar, er Overenskomsten uopsigelig fra begge Parters Side, bortset fra Misligholdelsestilfælde — — —“

Interessentskabskontrakten af 9. april 1947, hvorefter selskabets formål blandt andet skal være at udgive tidsskriftet „Globe“, et skandinavisk rejseblad, fastsatte hver interessents indskud til 6000 kr., der for sagsøgerens vedkommende berigtigedes dels ved kontant betaling af 1000 kr. dels ved, at vederlaget for bladet „Nordisk Revy“, 5000 kr., blev godskrevet hans kapitalkonto. Umiddelbart efter denne kontrakts oprettelse fremsatte sagsøgeren ønske om at udtræde som interessent, men fortsætte som annoncerepræsentant, således at provisionen forhøjedes til 30 pct. Kravet om provisionsforhøjelse afvistes af de sagsøgte, der iøvrigt indgik på at lade sagsøgeren udtræde, således at han erholdt sit indskud, 6000 kr. udbetalt. Herom oprettedes overenskomst mellem parterne af 1. maj 1947, og samtidig blev der om sagsøgerens provisionshævninger m. v. truffet særlig aftale, der ikke ændrede de i overenskomsten af 26. januar 1947 indeholdte bestemmelser om størrelsen af sagsøgerens provision.

Den 4. september 1947 sendte sagsøgeren til sagsøgte Jacobsen, som forestod den daglige ledelse i interessentskabet, et brev, hvori det hedder:

„ — — — Jeg har flere Gange søgt at gøre Dem det klart, at jeg ikke mere kan rejse paa de gamle Betingelser. Rejsudgifterne og Automobilomkostningerne kan ikke dækkes med den Provision og Udbetalingsbegrænsning som jeg nu har.

Jeg beder Dem overveje om de vil forhøje Provisionen til 33 pCt. og Udbetalingen til hvad der tegnes for.

Skulle De ikke kunne gaa med til en saadan Forhøjelse af Provisionen, er det mig desværre ikke muligt at fortsætte. Jeg er glad for Samarbejdet med Dem, men jeg skal jo dog kunne leve af mit Arbejde — — —“

I et brev af 25. s. m. blev kravet afvist „grundet paa de stramme Papirrestriktioner, der har skabt nogen Usikkerhed for Bladet“, hvorhos det tilføjedes, at interessentskabet derfor betragtede kontrakten med sagsøgeren som stadig værende ved magt. Efter modtagelsen af dette brev indsendte sagsøgeren, hvis annoncetegninger allerede var gået betydelig ned, nemlig fra 6345 kr. i juli måned til 720 kr. i august og 650 kr. i september, kun ordresedler — i løbet af oktober — til et beløb af 1045 kr. I oktober eller november solgte han sit forretningsautomobil, og efter udgangen af oktober fremkom overhovedet ingen annonccorder fra ham til „Globe“. Den 21. januar 1948 sendte sagsøgte Jacobsen et brev til sagsøgeren af følgende indhold:

„Herved bekræfter jeg, at jeg under vor Samtale den 16. ds. paa N. C. Trykkeriets Kontor oplyste for dem, at jeg af Interessentskabet Skandinavisk Turistforlag var bemyndiget til at meddele, at Interessentskabet ikke saa sig i Stand til at forhøje Provisionen for de af Dem til Tidsskriftet „Globe“ tegnede Annoncer, men at Interessentskabet maatte henholde sig til den med Dem afsluttede Kontrakt af 26. Jan. 1947 med Ændringer af 1. Maj s. A. Da vi i over en Maaned ikke havde modtaget Slutsedler fra Dem paa nye Annoncer til Bladet, henstillede jeg til Dem at genoptage Annoncetegningen specielt i Provinsen, da Interessentskabet ellers maatte betragte Kontrakten som misligholdt fra Deres Side. Paa Deres Anmodning gik jeg med til, at De fik en Betænkningstid til Tirsdag den 20. ds., til hvilket Tidspunkt De skulde meddele mig, om De ville fortsætte Annoncetegningen paa de oprindelige Vilkaar. Da jeg endnu ikke har modtaget nye Slutsedler fra Dem, eller De paa anden Maade har ladet høre fra Dem, da vi endvidere har bragt i Erfaring, at De har beholdt Bøger, som fra forskellige Forlag var tilstillet Tidsskriftet til Anmeldelse — hvorved De altsaa har forhindret, at de paagældende Bøger blev anmeldt, hvilket selvsagt har skadet Bladet — og da Interessentskabet endelig har faaet Kundskab om, at De uden Interessentskabets forudgaende Sanktion i Strid med Kontraktens § 3 b har søgt at ansætte Underagenter til Brug ved Annoncetegning til „Globe“ skal jeg herved meddele Dem paa Interessentskabets Vegne, at man betragter Kontrakten for saa groft misligholdt fra Deres Side, at Selskabet er berettiget til at opsiges Kontrakten til øjeblikkelig ophør, hvilket hermed sker. Interessentskabet følger sig herefter fra D. D. frit stillet med Hensyn til nyt Arrangement til anden Side for vor Annonce-Akkvisition — — —“

De sagsøgte antog derefter som annoncerepræsentant for bladet direktør Magnus Clausen, der fremdeles arbejder for bladet.

Sagsøgeren, der ikke kan erkende, at han har misligholdt overenskomsten af 26. januar 1947, men tværtimod gør gældende, at sagsøgte har handlet retsstridigt mod ham ved uden varsel at opsiges overenskomsten som sket

og derved frataget ham eneretten som annoncerepræsentant for bladet, har under påberøbelse heraf under denne sag indstævnet de sagsøgte med påstand om, at de tilpligtes in solidum at erstatte det ham herved tilføjede tab, som han anslår til 20.000 kr., tilligemed renter 5 pct. årlig af dette beløb fra sagens anlæg den 3. marts 1949.

De sagsøgte påstår sig frifundet samt sagsøgeren dømt til at betale dem 3144 kr. 99 øre, der udgør debetsaldoen på sagsøgerens provisionskonto i interessentskabets bøger, tilligemed renter 5 pct. årlig fra svarskriftets dato den 2. april 1949.

Sagsøgeren erkender af dette beløb at skyldte de sagsøgte 613 kr. 88 øre, men påstår iøvrigt frifindelse for modkravet.

Til støtte for frifindelsespåstanden har de sagsøgte i det væsentlige henvist til de i brevet af 21. januar 1948 angivne grunde for opsigelsen, af hvilke de fremhæver som den afgørende, at sagsøgeren havde ophørt med at indsende annonceslutsedler, efter de sagsøgtes formening netop med det formål at gennemføre sit gentagne krav af de sagsøgte afviste krav om provisionsforhøjelse. Denne antagelse støtter de sagsøgte dels på indholdet af sagsøgerens brev af 4. september 1947 og dels på den omstændighed, at sagsøgeren, der var den eneste af de tre interessenter, som havde sagkundskab på dette område, ved samarbejdets begyndelse stillede i udsagt, at der i løbet af nogle måneder ville kunne tegnes annoncer for over 100.000 kr., altså betydeligt mere end både den af interessentskabet overtagne annonceportefeuille, ca. 40.000 kr., som var oparbejdet af sagsøgeren i året 1946 indtil udgangen af oktober måned, og det beløb som sagsøgeren i 1947 har tegnet annoncer for, ca. 23.300 kr., samt at sagsøgerens efterfølger, direktør Clausen, i tiden fra begyndelsen af februar 1948 til udgangen af februar 1949 har været i stand til at tegne annoncer til bladet for ialt ca. 133.400 kr., hvoraf er tegnet i månederne august—december 1948 henholdsvis for 12.490 kr., 7975 kr., 15.585 kr., 10.757 kr. 50 øre og 6947 kr. 50 øre, og januar og februar 1949 henholdsvis for 14.470 kr. og 10.267 kr. 50 øre. Sagsøgeren havde, hævder de sagsøgte videre i konsekvens af sin eneret til at tegne annoncer også pligt dertil, og ved sin tilsidesættelse af denne pligt satte han bladet i en kritisk økonomisk situation. De sagsøgte havde således valget mellem enten at lade interessentskabet ophøre, i hvilket tilfælde sagsøgeren ifølge afsnit VII i overenskomsten af 26. januar 1947 ikke ville have krav på erstatning, eller at opsigte overenskomsten med sagsøgeren, og dette sidste har de været berettiget til som følge af hans misligholdelse. Iøvrigt bestrider de sagsøgte, at sagsøgeren har lidt noget tab som følge af opsigelsen, idet sådant tab ikke er dokumenteret.

Sagsøgeren bestrider, at han har udvist noget retsstridigt forhold af den af de sagsøgte anførte beskaffenhed. Han har anbragt, at det dårlige tegningsresultat i 1947 udelukkende skyldes forskellige forhold, for hvilke han intet ansvar kan have, således typografstrejken og papirrestriktionerne, der bevirkede, at bladet udkom med for lange mellemrum og delvis på sådanne tidspunkter at annoncørerne ikke kunne få noget resultat af annonceringen. Dette i forbindelse med de gældende valutarestriktioner, som henviste det rejsende publikum til indlandet gav til resultat, at annoncørerne ikke havde større interesse i at bekoste annoncering for deres virksomheder. Hertil kom, at zoneordningen for automobill kørsel indførtes i efteråret 1947, hvorfor sagsøgeren, der gentagne gange havde fået afslag på andragender om dispensation

fra ordningen, måtte sælge sit automobil, idet han ikke havde råd til at beholde det, og herved forringedes hans arbejdsmuligheder yderligere. Endelig var det ham umuligt, skønt han gjorde, hvad han kunne, at tegne annoncer til bladet i vintermånederne november, december og januar, idet den rette sæson herfor erfaringsmæssigt er forårmånederne. At hans efterfølger, Clausen, har kunnet vise gode resultater også for vintermånederne, må efter sagsøgerens formening skyldes, at Clausen bor i Jylland og derfor ikke havde så stor ulempe af Zoncordningen, som sagsøgeren, der har bopæl i København, havde, samt den i 1948 indtrådte lempelse i adgangen til at rejse til udlandet, der bevirkede, at bladets kunder har måttet annoncere mere effektivt. Iøvrigt har sagsøgte Jacobsen været klar over hans vanskeligheder i vintermånederne og har i december 1947 overladt ham annoncetegning for „Restauratørkorporationens Arbog“, fordi annoncetegningen til „Globe“ svigtede, og sagsøgeren har i vintermånederne indtil sin opsigelse forberedt annoncetegningen til „Globe“ ved en omfattende korrespondance med en række større virksomheder.

Under domsforhandlingen er forklaringer afgivet af parterne og, som vidner, af repræsentant Marius Mortensen, Skalborg, direktør Magnus Clausen, kroeger Niels Møller Tofteng og sagsøgerens hustru, fru Gertrud Rasmussen.

Sagsøgerens forklaring falder i det væsentlige sammen med hans foran gengivne anbringender. Sagsøgte Jacobsen har blandt andet forklaret, at det vel har sin rigtighed, at han i december 1947, som var en vanskelig måned for annoncetegning til „Globe“, gav sagsøgeren andet akkvisitionsarbejde, men dette strakte sig kun over 14 dage, og han og sagsøgte Melchior har overensstemmende forklaret, at sagsøgeren i januar 1947 overhovedet ikke omtalte, at der måtte regnes med „døde“ måneder. Sagsøgte Melchior har i denne forbindelse forklaret, at sagsøgeren som forklaring på, at den overtagne annonceportefeuille var afsluttet ultimo oktober 1946, angav, at han da var ophørt med optagelse af ordrer, fordi han ikke vidste, hvad det skulle blive til med det blad, „Nordisk Revy“, som han påtænkte at starte.

Iøvrigt har de stedfundne afhøringer været rettet på at oplyse de øvrige i sagsøgte Jacobsens brev af 21. januar 1948 omtalte uregelmæssigheder, der bebrejdes sagsøgeren, samt hvorvidt det har sin rigtighed, at sagsøgeren, hvad de sagsøgte også har påstået under sagen, skulle have bragt bladet „Globe“ i miskredit hos annoncørerne blandt andet derved, at han i forbindelse med tegning af annoncer har afgivet løfter, som hverken interessentskabet eller han selv har kunnet opfylde. Da de sagsøgte efter deres procedure ikke tillægger disse forhold, hvis rigtighed i sin helhed bestrides af sagsøgeren, afgørende betydning for den skete opsigelse, findes det ved sagens pådømmelse upåkrævet at komme ind herpå.

Som sagen foreligger oplyst for retten, findes det overvejende betænkeligt at forkaste sagsøgerens anbringende om, at det dårlige resultat af annoncetegningen i 1947 i hvert fald i nogen grad kan henføres til de af ham omtalte forhold, for hvilke han ikke har noget ansvar, og der ses ikke at være tilstrækkelig grundlag for at fastslå, at sagsøgeren på en over for de sagsøgte retsstridig måde har benyttet sin eneret til gennemførelse af egne økonomiske formål. Der må herefter gives ham medhold i, at de sagsøgte ikke har haft føje til at opsiges overenskomsten af 26. januar 1947 som sket, og de sagsøgte har herved pådraget sig erstatningsansvar overfor ham, hvorved bemær-

kes, at det ikke, således som de sagsøgte har villet gøre gældende, kan føre til et andet resultat, at de sagsøgte på anden måde kunne have bragt parternes samarbejde til ophør uden at pådrage sig forpligtelser overfor sagsøgeren, når den i overenskomsten herfor hjemlede fremgangsmåde dog ikke er anvendt. Det må derhos antages, at der ved opsigelsen er tilføjet sagsøgeren et tab derved, at han har mistet eneretten til at tegne annoncer for bladet, og den sagsøgeren herfor tilkommende erstatning findes efter de foreliggende oplysninger, blandt andet om sagsøgerens arbejdsvilkår og det af ham selv overfor de sagsøgte om hans dårlige indtjeningsmuligheder anførte, skønsmæssigt at kunne fastsættes til 6000 kr.

Tilbage bliver herefter at tage stilling til, om, og da i hvilket omfang, sagsøgeren er pligtig at tilsvare de sagsøgte disses modkrav udover det af sagsøgeren anerkendte beløb, 613 kr. 88 øre.

Det omstridte beløb, der udgør 2531 kr. 11 øre, fremkommer således:

Af fordringer afgivet til inkasso hos Dansk Handels-Incasso:

1. Hovedstol	1687 kr. 00 øre
der er afsluttet med et provenu af	694 — 00 —
	<hr/>
	993 kr. 00 øre
	<hr/>

tilbageføres provision 25 pct. af 993 kr.

00 øre . . . . . 248 kr. 25 øre

2. Hovedstol	12.175 kr. 26 øre
hvoraf indgår ifølge skrivelse af 1. april	
fra inkassofirmaet maksimum 25 pct.	3.043 — 81 —
	<hr/>
	9.131 kr. 45 øre
	<hr/>

tilbageføres 25 pct. af 9131 kr. 45 øre . . . . . 2282 — 86 —

tilsammen . . . . . 2531 kr. 11 øre

Af sagsøgte Jacobsens partsforklaring fremgår, at interessentskabet, af hensyn til bladets renommé aldrig har anlagt retssager mod annoncører til inddrivelse af tilgodehavender i henhold til annonceslutsedler, og sagsøgeren bestrider, at han, der særlig tegnede annoncer hos tidligere mangeårige kunder, har benyttet arbejdsmetoder, som kan berettiger annoncørerne til at nægte betaling i henhold til slutsedlerne. Under disse omstændigheder, samt da der ikke foreligger nærmere oplysninger om grunden til, at fordringerne i det anførte omfang er givet til inkasso, eller om, at de pågældende fordringer ikke kunne være inddrevet ad retslig vej, kan det ikke mod sagsøgerens protest fastslås, at han bør bære risikoen for det påståede tab. Sagsøgeren vil derfor forsåvidt være at frifinde.

Som følge af det anførte vil de sagsøgte have in solidum at betale til sagsøgeren 6000 kr. ÷ 613 kr. 88 øre eller 5386 kr. 12 øre tilligemed renter som af sagsøgeren påstået, samt sagens omkostninger med 600 kr.

Thi kendes for ret.

De sagsøgte, direktør Gunnar Jacobsen og landsretssagfører Povl Melchior, bør een for begge og begge for een inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgeren, redaktør P. Rasmussen, betale 5386 kr. 12 øre tilligemed renter 5 pct. årlig fra den 3. marts 1949, indtil betaling sker, samt sagens omkostninger med 600 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanterne påstået frifindelse for indstævntes krav samt denne tilpligtet at betale 613 kr. 88 øre. Indstævnte, som anerkender at skyldte det af appellanterne påståede beløb af 613 kr. 88 øre, har påstået appellanterne tilpligtet at betale en efter rettens skøn fastsat erstatning på højst 20.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 3. marts 1949.

Annoncetegningens fuldstændige ophør efter udgangen af oktober 1947 kan ikke anses begrundet ved de omstændigheder, der er påberåbt af indstævnte, som i skrivelse af 4. september 1947 havde meddelt appellanterne, at det ikke var ham muligt at fortsætte med annoncetegningen, hvis den af ham ønskede forhøjelse af provisionen ikke fandt sted. Indstævnte findes herefter i en så væsentlig grad at have misligholdt kontraktsforholdet mellem parterne, at appellanterne har været berettiget til at hæve dette som sket ved skrivelse af 21. januar 1948, og der vil derfor være at give dom efter appellanternes påstand. Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanterne med et beløb, der efter omstændighederne fastsættes til 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanterne, direktør Gunnar Jacobsen og højesteretssagfører Poul Melchior, bør for tiltale af indstævnte, redaktør P. Rasmussen, i denne sag fri at være.

Indstævnte bør til appellanterne betale 613 kr. 88 øre samt sagens omkostninger for begge retter med 1000 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 20. marts.

Nr. 454/1949.   Grosserer **Holger Hansen** (Hartvig Jacobsen)
 mod
A/S Nordisk Læderfabrik (Christrup).

(En læderfabrik (indstævnte) fandtes i henhold til en med en grosserer (appellanten) oprettet kontrakt om garvning og farvning af flommehider m. v. at have krav på 5 pct. af alt salg til kunder, henvist af fabrikken, og ikke alene til fabrikkens gamle kunder, hvorhos appellanten fandtes at være bundet ved en af indstævnte krævet prisforhøjelse).

Sø- og Handelsrettens dom 2. december 1949.

Sagsøgeren, A/S Nordisk Læderfabrik, kom i slutningen af 1945 ved dets direktør Carl Lyth i forretningsforbindelse med sagsøgte, grosserer Holger Hansen, der driver virksomhed med salg af flommehinder. Det aftaltes, at de af sagsøgte indkøbte hinder skulle fremsendes til sagsøgeren til garvning, farvning og narvprægning som lønarbejde. I november 1947 indgik parterne efter forudgående forhandlinger en overenskomst, der bl. a. indeholder følgende bestemmelser:

- 1) Saalænge denne Overenskomst er i Kraft, er H. H. forpligtet til at lade samtlige af ham forhandlede Flommehinder garve hos N. L.
 N. L. er forpligtet til ikke at garve Flommehinder for andre end for H. H., heller ikke for egen Regning.
- 2) H. H. forpligter sig endvidere til at lade alle Hinder farve og narvpræge hos N. L. Det er dog en Forudsætning herfor, at N. L. kan udføre dette Arbejde, saaledes som det kræves af H. H.s Aftagere, herunder udføre det indenfor de Tidsfrister som maatte blive fastsat i H. H.s Kontrakter med Aftagere.
- 3) I de Tilfælde, hvor Farvning og Narvprægning herefter ikke udføres af N. L., er N. L. forpligtet til at levere Hinderne i grunderet Stand senest 3 Uger efter bestillingen, jfr. dog Punkt 5.
- 4) H. H. drager Opsorg for, at de indkøbte Raavarer (Flommehinder) leveres franco Strib H. H. er enebestemmende m. H. t. den Mængde Raavarer, der skal indkøbes, ligesom han træffer Afgørelse om Produktionens Omfang. N. L. er forpligtet til at opbevare Raavarer, for hvilke der ikke er øjeblikkelig Anvendelse i Produktionen, paa forsvarlig Maade.
- 5) Forudsat de nødvendige Raavarer og Kemikalier er til Stede, er N. L. forpligtet til at garve, (farve og narvpræge) mindst 30.000 Stk. Hinder pr. Maaned, saafremt dette maatte være nødvendigt til Opfyldelsen af de af H. H. indgaaede Kontrakter. Om Leveringstiderne vil H. H. forhandle med N. L. forinden eller samtidig med Indgaaelse af nye Kontrakter med Aftagere af det færdige Produkt. N. L. fremsender omgaaende skriftlig Bekræftelse af Aftalen om Kvantum og Leveringsfrister. Skulde N. L. ikke være i Stand til at udføre Farvning og Narvprægning, jfr. Pkt. 2, skal N. L. være forpligtet til at levere det nævnte Kvantum i garvet og grunderet Stand, jfr. Pkt. 3.

- 6) H. H. betaler for Garvning 38 Øre, for Farvning 25 Øre og for Nærvpregning 10 Øre pr. Hinde. Disse Priser gælder for Hinder, der i garvet Stand har et prima uhullet rektangulært Stykke paa mindst 400 Kv. cm., og hvis længste Side ikke maaler over 30 cm. Hinder, der ikke holder ovennævnte Maal, men som har et prima uhullet rektangulært Stykke paa mindst 13×18 cm, aftages paa tilsvarende Vilkaar af H. H., idet han dog for Garvning, Farvning og Narvpregning af disse Hinder kun betaler ialt 66 øre.

De nævnte Priser kan af N. L. forlanges forhøjet, saafremt der dokumenteres Stigning i Fremstillingsomkostningerne.

- 7) N. L. maa under ingen Form forhandle Hinder, men forpligter sig til at henvise eventuelle Købere til H. H., herunder ogsaa N. L.s gamle Kunder. Som Vederlag herfor betaler H. H. 5 pCt. af de Beløb, der indgaar for store Hinder. Afregning sker ugevis bagud.“

I punkt 9 angaves kontrakten at være trådt i kraft den 10. august 1947. Opsigelsesvarslet var efter punkt 10 et år.

Til at begynde med forløb samarbejdet mellem parterne efter den nye kontrakt gnidningsløst, og sagsøgte afregnede efterhånden de leverede partier, men i skrivelse af 2. september 1948 rejste sagsøgte indsigelse mod kvaliteten af en leverance af 31. august, og i skrivelse af 12. september mod en tidligere af sagsøgeren foretagen prisforhøjelse, og sagsøgte foretog derefter den 13. september kun en à contobetaling og har ikke villet betale for senere leverancer i september måned, idet han hævder at have et større modkrav.

Sagsøgeren har derefter anlagt denne sag, hvorunder de i henhold til fremlagt opgørelse påstår sagsøgte tilpligtet at betale 10.021 kr. 09 øre med 6 pct. rente fra den 5. november 1948.

Sagsøgte påstår frifindelse og sig tilkendt 4625 kr. 73 øre med 6 pct. rente fra 10. februar 1949.

Sagsøgte har overfor sagsøgerens opgørelse fremsat følgende indsigelser:

1. Medens sagsøgeren i sin opgørelse beregner sig 5 pct. provision for alle solgte store hinder, hævder sagsøgte, at der kun skulle betaales for store hinder, leveret til sagsøgerens gamle kunder.
2. Sagsøgte hævder endvidere, at en prisforhøjelse pr. 31. maj 1948 fra 38 til 49 øre for garvning af hver hinde kun har været aftalt under forudsætning af, at sagsøgeren dokumenterede stigning i fabrikationsomkostningerne.
3. Sagsøgte hævder endelig, at leverancerne fra og med leveringen af 31. august 1948 indeholder relativt for mange små hinder, hvorfor han anser sagsøgeren erstatningspligtig.

Heroverfor hævder sagsøgeren, ad 1, at det var aftalt, at sagsøgte skulle betale 5 pct. af fakturabeløbet for alle solgte store hinder, som et særligt vederlag for, at sagsøgeren afstod fra for egen regning at garve eller sælge hinder, jfr. kontraktens punkt 7.

Sagsøgeren har endvidere henvist til, at sagsøgte flere gange har betalt uden indsigelse.

Overfor den af sagsøgte ad punkt 2 anførte indsigelse mod den stedfundne prisforhøjelse, har sagsøgeren henvist til, at det ved tillægsaftale, bekræftet i en skrivelse af 13. maj 1948 fra sagsøgeren til sagsøgte, er bestemt, at sagsøgte skulle betale 49 øre for garvning og grundering pr. hinde uanset

størrelsen af hinderne, og til at sagsøgte indtil september 1948 har betalt alle fakturacr uden indsigelse mod prisen 49 øre pr. stk. Først i skrivelse af 12. september 1948 har sagsøgte udtalt, at da prisforhøjelsen gav ham tab, agtede han at rette henvendelse til Prisdirektoratet om den foretagne prisforhøjelse.

Med hensyn til sagsøgte under punkt 3 rejste erstatningskrav for levering af for små hinder, har sagsøgeren anført, at da sagsøgte selv købte råhinderne på slagterierne og leverede dem til garvning hos sagsøgeren, er sagsøgeren uden ansvar for, om der i nogle af partierne blev relativt mange små hinder. I henhold til en nedenfor omtalt på et møde den 3. september 1948 truffet aftale har sagsøgeren dog frafaldet krav på arbejdsvederlag 49 øre pr. stk. af 2500 stk. for små hinder eller ialt 1225 kr.

Efter det under sagen oplyste er dennes nærmere omstændigheder iøvrigt følgende:

ad 1. Provisionsspørgsmålet.

I oktober 1946 traf parterne aftale om den fremtidige pris for garvning, farvning og narvprægning, som godkendtes af Prisdirektoratet. Der var da ikke tale om ydelse af provision til sagsøgeren. I juli 1947 fandt der påny drøftelser sted om priserne, idet det fra direktør Lyths side blev gjort gældende, at selskabet satte penge til ved farvning af hinder. Under et møde på sagsøgerens kontor enedes man derefter om, at sagsøgeren fremtidig kunne optage ordrer på hinder for en provision af 5 pct. Om denne aftale udtales følgende i et brev af 10. juli 1947 fra sagsøgte til sagsøgeren:

„Endvidere bekræfter jeg min Aftale med Herr Direktør Lyth paa Deres Kontor i Mikkell Bryggersgade, hvor jeg indgik paa, at De fremtidig maatte optage Ordre paa Hinder, mod at jeg straks derefter fik Underretning om Salget og at Faktureringen skulde foretages af mig, drejede det sig om Partier over 5000 Stk. maatte Handelen ikke afsluttes uden min Tilladelse. Jeg indgik endvidere paa at betale Dem en Provision af 5 pCt. af disse Ordre, og det blev aftalt, at det kun drejede sig om Provinsfolk, der besøgte Dem i Strib, og at De i saadanne Tilfælde skulde afsende Varen direkte til Kunden.“

Ved senere forhandling, antagelig i august 1947, forlangte sagsøgeren provisionsaftalen udvidet til at gælde alle sagsøgte salg af hinder i forbindelse med, at sagsøgeren skulde forpligte sig til at henvise eventuelle købere, også sagsøgerens gamle kunder, til sagsøgte, og der udarbejdedes af sagsøgeren skriftligt udkast i så henseende. Provisionsspørgsmålet blev ikke løst ved denne lejlighed, og i kontrakten af november 1947 optoges den i punkt 7 indeholdte formulering af provisionsordningen.

Sagsøgte har i tiden 10. august 1947 — jfr. at kontrakten af november 1947 skulde gælde fra 10. august 1947 til 24. maj 1948 sendt sagsøgeren 15 kreditnotaer på provision for ialt 5111 kr. 60 øre og betalt dette beløb.

I en skrivelse af 25. september 1948 gør sagsøgte for første gang gældende, at sagsøgeren kun skulde have provision af salg til sine egne kunder og afkræver derfor som fejlagtig betalt provision af salg til sagsøgte kunder sagsøgeren et beløb, der under sagen er opgjort til 2806 kr. 38 øre.

Sagsøgeren afviser som nævnt dette tilbagesøgningskrav og kræver ikke betalt-provision for store hinder leveret i tiden 5. juni—4. oktober 1948 med 2485 kr. 01 øre, hvilket krav sagsøgte på sin side afviser, da det drejer sig om salg til sagsøgte kunder.

ad 2. Prisforhøjelsen i maj måned 1948.

Den 12. maj 1948 meddelte sagsøgte sagsøgeren, at han havde sluttet aftale med firmaet Petersen og Petersen, København, om levering af 30.000 grunderede hinder til bogrygge. Disse hinder skulle sagsøgeren kun garve og grundere, men ikke farve og narvpræge. Spørgsmålet om leveringen drøftedes i telefonen mellem parterne, og sagsøgeren rejste i denne forbindelse krav om prisforhøjelse. Sagsøgeren hævder, at det ved denne lejlighed blev aftalt, at der af sagsøgte skulle betales 49 øre pr. stk. uanset hindernes størrelse og henviser herved til sin skrivelse af 13. maj 1948 til sagsøgte, der er sålydende:

„Under henvisning til gårsdagens telefonsamtale skal meddeles, at vi har undersøgt hindespørgsmålet.

Vi kan, som før meddelt, ikke lønгарve og grundere denne vare billigere end 49 øre pr. stk. uanset størrelsen af hinderne.“

Sagsøgte gør gældende, at han kun indgik på at betale de forlangte 49 øre, såfremt der fra sagsøgeren fremkom dokumentation for nødvendigheden af prisforhøjelsen, i hvilken henseende sagsøgeren under telefonsamtalen havde henvist til en stigning i priserne for kemikalier. Sagsøgte hævder, at han efter modtagelsen af sagsøgerens skrivelse af 13. maj ringende sagsøgeren op og præciserede denne betingelse for prisforhøjelsen. Dette bestrider sagsøgeren.

Ved de følgende leverancer i månederne juni til august 1948 betalte sagsøgte samtlige fakturaer, i hvilke prisen for garvning er beregnet til 49 øre pr. stk., men sagsøgte hævder, at han gentagne gange har opfordret sagsøgeren til at fremkomme med nærmere dokumentation for prisforhøjelsen, hvilket sagsøgeren bestrider.

Der fremsattes flere gange fra sagsøgtes side skriftlige reklamationer over mangler ved garvningen og over, at de leverede skind var for små, hvilke reklamationer afvist af sagsøgeren.

Den 3. september 1948 afholdtes et møde hos sagsøgeren, hvorunder man gennemgik de forskellige reklamationer, men spørgsmålet om den i maj måned skete prisforhøjelse blev ikke drøftet på mødet. Først i skrivelse af 12. september 1948 meddelte sagsøgte, at han ville forelægge spørgsmålet om prisforhøjelsen for Prisdirektoratet, da forretningen med sagsøgeren var tabbringende. I den senere mellem parterne førte korrespondance har sagsøgte hævdet, at den skete prisforhøjelse til 49 øre var uberettiget, og kræver sig derfor i parternes mellemværende godskrevet følgende beløb:

Prisen 49 øre pr. hinde er debiteret sagsøgte fra og med faktura 3617 den 5. juni 1948 for ialt 46.080 hinder. Den uberettigede prisforhøjelse andrager:	
46.080 × 11 øre = ...	5068 kr. 80 øre
Af partiet var 5212 hinder „små“, hvorfor der for disse yderligere skal krediteres 5212 × 6 øre = ...	312 — 72 —
Endelig er der på leverancen en manco på 31 stk. samt 1022 stk. helt kassable hinder, ialt 1053 hinder à 38 øre =	400 — 14 —
	<hr/>
	5781 kr. 66 øre

Efter stævningens udtagelse leverede sagsøgeren på sagsøgtes anmodning den 17. februar 1949 et parti på ialt 4500 stk. røde grundede hinder. Prisen herfor beregnede sagsøgeren som for de forudgående leveringer til 49 øre pr. stk. Sagsøgte betalte det af sagsøgeren krævede fakturabeløb, men tog for-

behold med hensyn til prisforhøjelsen og forlangte erstatning for svind. Sagsøgeren afviste forbeholdene, som sagsøgte gør gældende under denne sag med 1078 kr. 92 øre.

ad 3. Erstatning for små hinder og svind.

I skrivelse af 2. september 1948 reklamerede sagsøgte over, at af 1700 stk. skind, leveret den 31. august 1948, var over halvdelen „små elendige laser“. Dette var sagsøgte uforståeligt, da alle slagterier gjorde gældende, at de i 1948 slagtede svin var betydelig større end de i 1946 og 1947 slagtede.

Sagsøgeren svarede herpå i skrivelse af 3. september:

„At der i Parti Nr. 18 findes mange smaa Hinder kan vi dog ikke gøre for. De købte jo selv Hinderne op. De ved ogsaa udmærket godt, at der kan være visse Partier, hvori der kan være flere smaa Hinder i end andre, hvilket De kan se og sikkert ogsaa huske fra den gang Hinderne blev maalt op her paa Fabrikken. Vi kan ikke hekse her i Firmaet saa alle Hinderne bliver store, hvilket De jo forlanger af os. Vi har ogsaa gentagne Gange gjort Dem opmærksom paa, at det er umuligt at se paa Hinden, naar den er raa, om den kan holde Maalet i Færdigvare, hvilket De jo selv har overværet flere Gange, men det har De jo sikkert ogsaa glemt.

Ydermere gør vi opmærksom paa, at da vi sidst gik ind for at løngarve Hinder for Dem forlangte vi udtrykkeligt, at De skulde aftage saavel smaa som store Hinder til en Garvepris af 49 øre pr. Stk. Hvad skulde vi dog med smaa Hinder her paa Fabrikken, naar vi ikke engang har Ret til at sælge dem. At De nu har Besværligheder med at afsætte Hinder maa dog være os uvedkommende, da De selv disponerer over hvor meget De ønsker vi skal løngarve for Dem.“

I skrivelse af 4. september bekræftede sagsøgtes sagfører følgende ordning vedrørende hullede og for små skind, der var aftalt på et møde mellem parterne:

„A/S Nordisk Lædervarefabrik påtager sig at reparere de hinder, der efter foretaget garvning og grundering måtte være hullede, således at disse kan anvendes til bogrygge til opfyldelse af ordre til fa. Petersen & Petersen. A/S N. L. oppebærer herfor et særligt vederlag på 2,3 øre pr. hinde.

De således reparerede hinder frasorteres og faktureres særskilt. — — —

Hinder, der ikke indeholder en prima uhullet firkant på 234 cm², med mindste side ikke under 13 cm, kan som hidtil returneres af grosserer H. H. som ubrugelige, idet Prisdirektoratet ikke tillader, at hinder under dette mål afsættes.

Vedrørende disse sidste hinder skal jeg iøvrigt tillade mig at foreslå at grosserer H. H., når det til sin tid viser sig, hvor mange der bliver, forsøger at sælge dem og derefter at opnå Prisdirektoratets godkendelse af salget, idet den indvundne pris da deles mellem H. H. og N. L.

Jeg vil anse det for sandsynligt, at man kan opnå en ordning med Prisdirektoratet, såfremt en køber kan findes, når man med tilstrækkelig styrke foreholder direktoratet, at partiet ellers går til spilde, og at der er påløbet udgifter både ved indkøb af hinderne og ved dens garvninger og grundering.

I skrivelse af 25. september reklamerede sagsøgtes sagfører over, at samtlige fra 31. august—23. september leverede partier indeholdt et urimeligt stort antal små hinder. Efter sagsøgtes formening kunne dette kun forklares ved, at sagsøgeren i disse leverancer havde ladet indgå et parti mindre hinder, som de

havde haft liggende fra gammel tid. Sagsøgte udtalte, at han kun ville aftage små hinder indtil 20 pct., og at det overskydende antal små hinder skulle afhændes for fælles regning, således som aftalt ved skrivelse af 4. september om hinder, der ikke opfyldte det af Prisdirektoratet krævede mindstemål.

Sagsøgeren svarede herpå i skrivelse af 5. oktober:

„Angående størrelsesforholdet er det os uvedkommende, ydermere da hinderne ikke bliver sorteret her på fabrikken, og vi derfor ikke har kontrol med hvor mange store og små hinder der fremkommer.

Angående beskyldningerne med at vi skulle have solgt eller ombyttet H. Hansens hinder med andre, vil vi have os frabedt. Som meddelt Dem ved Deres besøg her på fabrikken, har vi kun garvet hinder for H. Hansen, og kun af den råvare han selv har leveret.

På grundlag af ovennævnte redegørelse håber vi De vil kunne se, at vi har overholdt vor aftale på enhver måde, og at sagen fra H. Hansens side kun er lagt op i dette plan, da det for tiden er svært at afsætte garvede hinder. Det er da også karakteristisk, at der ikke er reklameret rettidigt, hvilket vi i et sådant tilfælde vil gøre gældende.“

I svarskriftet har sagsøgte foretaget følgende opstilling over hinder leveret fra sagsøgerens side den 5. juni 1948:

Fra faktura 3617 d. 5. juni og incl. faktura 3836 af 24. august leverer A/S Nordisk Læderfabrik . . . . . 23.825 stk. hinder

Heraf leverer sagsøgte

til Finland	9214 store
„ „	1112 små
„ Viborg	155 små
„ P & P	13.344 store

23.825 stk.

23.825 stk. hinder

Incl. faktura 3860 d. 31. august til incl. faktura 3949 d. 23. september leverer A/S Nordisk Læderfabrik incl. fakt. manco . . . . .

24.755 „ „

Heraf leverer sagsøgte til P & P 10.896 store

Heraf har sagsøgte på

lager i kælder	3.361 store
—	6.445 små u/lapper
—	3.000 „ m/lapper
kassable og manco	1.053

48.580 stk.

48.580 stk. hinder

Sagsøgte kan kun forklare sig det ganske urimelige resultat af fakturaerne 3860—3949 med, at sagsøgeren har opfyldt kontrakten ved hjælp af et gammelt parti små hinder. Sagsøgte henviser herved til, at gennemsnitsvægten for slagterisvin i perioden fra 1. april 1948—1. september 1948 har været ca. 5 kg større end i tidligere perioder, hvor procenten af små hinder aldrig oversteg 20, samt til fire erklæringer fra de slagterier, som har leveret flommehinder til Strib, hvoraf fremgår, at de flommehinder, der er leveret efter 1. april 1948 som følge af svinenes større vægt i denne periode sandsynligvis har været lidt større end i tidligere perioder.

Sagsøgte hævder, at sagsøgeren burde have ladet ham vide, at der i de sidste partier var en ganske unormal stor procent små hinder, således at sagsøgte havde fået lejlighed til at varetage sine interesser bl. a. overfor de pågældende slagterier.

Sagsøgte gør derfor gældende, at sagsøgeren bør erstatte ham tabet ved, at han fra partierne 3560—3949 har fået en så stor procentdel små usælgelige hinder.

Sagsøgeren udtaler hertil, at han ikke, så længe samarbejdet med sagsøgte har stået på, har købt eller solgt hinder til andre end sagsøgte, bortset fra 1000 stk., der blev købt den 12. maj 1948 til eksperimenter og hvoraf de 500 blev ødelagt og 500 ligger på fabrikken. Sagsøgeren har på lager kun liggende disse 500 hinder.

Da sagsøgte således altid har fået sin egen vare leveret, garvet på sædvanlig forsvarlig måde, afviser sagsøgeren ansvaret for hindernes størrelse, idet han herved fremhæver, at man ikke af råvaren kan afgøre, hvor stor den garvede hinde vil blive.

Endelig udtaler sagsøgeren, at han efter den 13. maj 1948, hvor der blev fastsat samme pris for store og små hinder, ikke selv har sorteret hinderne i store og små, hvilket sagsøgte var klar over.

Som nævnt foran har sagsøgeren i overensstemmelse med overenskomsten af 3. september 1948 taget tilbage 2500 hinder, som ikke opfyldte de af Prisdirektoratet for afsætning foreskrevne mindstemål, og godskrevet sagsøgte arbejdsvederlag herfor med 49 øre pr. stk. eller 1225 kr., men herudover hævder sagsøgte, at ansvaret for hindernes størrelse og svind må være sagsøgerens. Sagsøgte opstiller derfor følgende krav:

- a. Vedrørende de ovennævnte 2500 hinder vil sagsøgte ikke blot have godskrevet sagsøgerens arbejdsvederlag 49 øre pr. stk., men også sin indkøbspris hos slagteri med 35 øre pr. stk. og fragtudgifter med 2 øre pr. stk. Sagsøgte kommer således til, at der under dette punkt skal godskrives ham 2150 kr. mod de af sagsøgeren godskrevne 1225 kr.
- b. Vedrørende hullede hinder, solgt til Finland.

I henhold til punkt 2 i den foran citerede skrivelse fra sagsøgte til sagsøgeren af 4. september 1948 leverede sagsøgeren ifølge fakturaer af henholdsvis 7., 9., 10. og 13. september 1948 et antal hinder, som var forsynet med en mængde lapper, idet hinderne under behandlingen på fabrikken var blevet beskadiget, efter sagsøgerens fremstilling navnlig ved at blive slebet med en elektrisk stålborste, som fabrikken havde anskaffet i stedet for en tidligere anvendt håndborste.

Antallet af lappede hinder beløber sig i henhold til nævnte fakturaer til ialt 4564 stk. Af disse 4564 stk. hinder blev imidlertid kun de 461 stk. godkendt som kontraktmæssige af Holger Hansens aftager, firmaet Petersen & Petersen, til anvendelse til bogrygge, medens firmaet nægtede at modtage restpartiet 4103 stk.

Dette parti var uanvendeligt og usælgeligt i Danmark, idet hinderne ikke havde et prima uhullet areal på 234 cm², som var den mindste størrelse, som Prisdirektoratet havde godkendt, men det lykkedes i foråret 1949 sagsøgte at få partiet afsat til eksport, idet der af hinderne blev udklippet stykker på 10 × 15 cm, som derefter blev farvet og narvpresset på Dansk

Ruskindsgarveri i Faaborg. For denne behandling måtte sagsøgte betale Faaborg 20 øre pr. lille hinde. Til gengæld opnåedes der for hinderne en pris af 70 øre pr. hinde.

Sagsøgte gør gældende, at nævnte parti hinder i henhold til skrivelsen af 4. september 1948 er solgt for fælles regning, hvorfor han gør krav på følgende godtgørelse hos sagsøgeren pr. hinde:

1) Råvarepris pr. hinde	0 kr. 35 øre
2) Sagsøgerens fakturapris pr. hinde	0 — 49 —
3) Fragtudgifter pr. hinde	0 — 05 —
4) Opmåling og udklipning	0 — 05 —
5) Behandling i Faaborg	0 — 20 —
	udgift 1 kr. 14 øre
6) ÷ opnået pris	0 — 70 —
	tab pr. hinde 0 kr. 44 øre

eller for 4103 stk. ialt 1805 kr. 32 øre.

Sagsøgerne bestrider, at de i henhold til den trufne overenskomst er pligtig at erstatte hullede hinder, hvilken skade er en hændelig fabrikationsmanko, som påhviler sagsøgte, da sagsøgerne kun var løngarvere af de sagsøgte indkøbte hinder.

c. På valkeparti nr. 22 opgjorde sagsøgte i skrivelse af 25. september 1948 en manko på 1164 hinder à 35 øre eller 407 kr. 40 øre, hvilket han krævede sig godskrevet. Sagsøgerne afviste reklamationen i skrivelse af 5. oktober, idet de bemærkede, at mankoen var opstået ved, at de 3—4 sidste partier skulle fremstilles så hurtigt, at arbejderne ikke havde haft tid til at holde partierne ordentligt adskilt, og at der altså havde været et større svind på de 3—4 foregående partier end opgivet. Sagsøgerne tilføjede, at de havde samlet svindet (meget små hinder og lådne), og at det stod til besigt på fabrikken.

I skrivelse af 21. februar 1949 opgjorde sagsøgte endvidere svindet på valkeparti nr. 23 til 1568 stk. à 35 øre, som han krævede sig godskrevet med 548 kr. 80 øre. Sagsøgerne afviste i skrivelse af 23. februar reklamationen og udtalte, at aftalen var, at man ikke skulle ofre arbejdsløn på hinder, som man ved spilningen kunne se blev kassable. De tilføjede, at de ved sagsøgtes besøg for et par dage siden havde vist denne en sæk røde og sorte hinder, som var kasseret af de sidste partier på grund af låddenhed eller andre skavanker.

Sagsøgte kræver under sagen mankoen på de to nævnte partier, ialt 2732 hinder, godtgjort med indkøbspris 35 øre og fragt 2 øre eller 37 øre pr. stk., ialt 1010 kr. 84 øre, idet han påberåber sig mankoens ekstraordinære størrelse. Sagsøgerne afviser kravet og henviser yderligere til, at sagsøgte i februar måned 1949 har ladet afhente 1964 skind, som dog sagsøgte hævder ikke hidrører fra de 2 nævnte partier, hvilket sagsøgerne gør gældende.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af sagsøgte, direktør Carl Lyth og fru Ester Munkstrøm.

Sagsøgte har forklaret, at han, efter at have fået kontraktsudkastet tilstillet, var til møde hos fuldmægtig Dige. Her blev provisionsspørgsmålet drøftet, og

sagsøgte fastholdt, at han ikke ville gå med til at betale provision af hele omsætningen, hvilket også ville betyde en omgåelse af Prisdirektoratets bestemmelser, hvorefter der kun kunne ydes sagsøgerne vederlag for udført arbejde. Sagsøgte indgik derfor kun på at betale provision til sagsøgeren i de tilfælde, hvor sagsøgte solgte til sagsøgerens gamle kunder. Sagsøgte var i september 1947 hos sagsøgeren med en liste over ordrer på farvede og narvpresede hinder. På denne liste var tildels med blyant angivet, hvem hinderne skulle leveres til. Han oplyste overfor direktør Lyth, hvem de forskellige kunder var, hvortil denne sagde, at de alle var selskabets kunder, så at der ikke var noget at tage fejl af. Sagsøgte var ved denne lejlighed noget mistænksom overfor direktør Lyths udtalelse om, at de alle var sagsøgerens kunder, men sagsøgte undersøgte dog først spørgsmålet ca. $\frac{3}{4}$ år senere.

Direktør Lyth har hertil bemærket, at han ikke har haft noget møde med sagsøgte i september 1947 og følgelig ikke er kommet med de refererede udtalelser. Derimod er det rigtigt, at han fra sagsøgte på det pågældende tidspunkt har modtaget en specifikation over foreliggende opgaver for at se indfarvningen af partiet, men den indeholdt ikke nogen angivelse af kunder. Parterne lå dengang i forhandling om en ændring i kontrakten, da sagsøgeren ikke tjente tilstrækkeligt. Dette blev ordnet ved, at sagsøgerens provision blev forbedret.

Direktør Carl Lyth har vedrørende den i maj måned 1948 stedfundne prisforhøjelse forklaret, at han blev ringet op af sagsøgte, der sagde, at han kunne skaffe en ordre på 30.000 hinder, som kun skulle grunderes. Sagsøgte spurgte, hvad der skulle betales, hvortil vidnet sagde, at når der kun var tale om, at hinderne skulle grunderes, var prisen 52 øre pr. hinde. Man enedes så om prisen 49 øre pr. hinde.

Sagsøgte har i denne forbindelse forklaret, at der blev ført flere samtaler om prisen. Direktør Lyth antydede en pris af 49 øre pr. hinde uden hensyn til størrelsen, idet han sagde, at man manglede kemikalier, hvilket det var nødvendigt at fremskaffe, hvis man skulle klare ordren på de 30.000 hinder. Han tilføjede samtidig, at det måske blev nødvendigt at skaffe dem på den sorte børs. Samtalen endte med, at direktør Lyth ville sende sagsøgte et brev den næste dag. Sagsøgte henviste til, at han havde kontraktens bestemmelser om prisen at holde sig til. Da sagsøgte fik sagsøgerens skrivelse af 13. maj 1948, hvori sagsøgeren krævede 49 øre pr. stk. uanset hindernes størrelse, ringede sagsøgte straks til sagsøgeren og krævede, at levering skulle ske efter kontrakten. Da sagsøgte afgav den endelige ordre, sagde han til direktør Lyth, at han indtil videre ville betale 49 øre, men kun på betingelse af, at sagsøgeren dokumenterede, at prisforhøjelsen var berettiget på grund af prisstigningen på kemikalier.

Direktør Lyth har hertil bemærket, at han ikke husker, hvad sagsøgte sagde under telefonsamtalen, men han tør ikke benægte, at sagsøgte har udtalt sig, som af ham forklaret. Vidnet har i hvert fald ikke talt om, at kemikalierne blev dyrere, og sagsøgte har ikke reklameret overfor sagsøgerens brev af 13. maj 1948.

Sagsøgte har videre forklaret, at han betalte den af sagsøgeren forlangte pris i henhold til de fakturaer, som fremkom i juni og juli 1948. Hans motive- ring for at betale den højere pris var den, at han havde lovet dette, indtil der forelå dokumentation for den krævede prisforhøjelse.

Under telefonsamtaler i juni og juli 1948 spurgte sagsøgte direktør Lyth,

om: han havde fået de nødvendige kemikalier, ligesom han gjorde Lyth opmærksom på, at han nu forlangte prisen reguleret.

Direktør Lyth har hertil forklaret, at han har afvist sagsøgte og sagt, at han ikke kunne lave skindene billigere. Vidnet måtte have den højere pris, fordi han nu kun skulle grundere sagsøgtets hinder, da fortjenesten for sagsøgeren overvejende ligger i farvningen.

Vidnet bemærker herved vedrørende den i kontraktens punkt 6 fastsatte pris 25 øre pr. hinde for farvning, at en farvning omfatter dels grundering og dels sprøjtning. I den i maj måned 1948 aftalte pris 49 øre er efter vidnets opfattelse indeholdt delvis betaling for farvning, idet arbejdet med de foromtalte 30.000 grunderede skind omfattede ikke blot garvning men også en del af den kontraktmæssige farvning, som ligger i grunderingen.

Fru Ester Munkstrøm, der tidligere har været ansat hos sagsøgte som medhjælp ved rengøring og sortering på fabrikken, har forklaret, at hun har hørt sagsøgte udtale i telefonen overfor direktør Lyth, at han ville gå med til at betale 49 øre pr. hinde, men at han så måtte forlange, at sagsøgeren dokumenterede nødvendigheden af en prisstigning.

Med hensyn til den af sagsøgte fremsatte indsigelse om, at leverancerne fra og med faktura nr. 3860 indeholder for mange små hinder, har direktør Lyth forklaret, at der før aftalen af 13. maj 1948 altid blev foretaget sortering af hinderne, da der var forskellig pris på store og små hinder. Ved den nye ordnings indførelse gav vidnet sagsøgte besked om, at det bestilte parti på 30.000 hinder ikke ville blive sorteret, da der nu skulle betales samme pris for alle hinder. Vidnet har ikke gjort erfaringer om, at de sidst leverede partier var ringere end de tidligere leverede. Sagsøgte vidste, at vidnet købte 1—2000 stk. hinder, som skulle benyttes ved farve- og garvningsforsøg. Halvdelen af dette parti er gået til grunde ved syregarvning, medens han ved en fejltagelse kom til at levere sagsøgte den anden halvdel. Dette fremgik tydeligt af de følgebilag, som er sendt sagsøgte.

I tilslutning til det fremkomne skal retten udtale følgende:

ad 1. Provisionsspørgsmålet.

I den mellem parterne oprettede overenskomst af november 1947 § 7, stk. 2, udtales, at der, som vederlag for sagsøgernes afkald på at forhandle hinder, skulle betales sagsøgerne 5 pct. af de beløb, der indgik for store hinder, uden at provisionen ved formuleringen begrænses til salg til sagsøgernes gamle kunder. Når hertil føjes, at sagsøgte fra august 1947 til slutningen af maj 1948 har krediteret sagsøgerne provision for alt salg af store hinder, uanset om det drejede sig om sagsøgernes tidligere kunder eller ikke, og først har rejst spørgsmålet om begrænsning af provision til salg til sagsøgernes tidligere kunder i skrivelse af 25. september 1948, findes sagsøgte ikke at have krav på noget beløb for urigtig kreditering af provision.

Torsdag den 20. marts.

Derimod mener retten ikke at kunne give sagsøgerne medhold i deres fremsatte krav på provision af salg af hinder leveret i tiden 5. juni til 4. oktober 1948 med 2485 kr. 01 øre. I skriftlig form ses dette krav først fremsat i stævningen af 5. januar 1949. Fra sagsøgernes side hævdes, at kravet er fremført på et møde i december måned 1948 som et forligsmoment, men dette bestrides af sagsøgte. Hertil kommer, at kravet udelukkende har hensyn til det parti hinder, hvorom aftale først blev truffet i maj måned 1948, og som kun skulle grunderes, og for hvilket sagsøgerne hævder, at der er truffet en fra kontrakten afvigende prisaftale, jfr. under 2. Retten finder det under disse omstændigheder at være den naturlige fortolkning af aftalen, at kontrakten af november 1947 ikke blot er forladt med hensyn til pris, men også med hensyn til provision.

ad 2. Prisforhøjelsen i maj 1948.

Retten finder, at sagsøgte må være bundet ved denne prisforhøjelse, da han ikke på behørig måde har reageret overfor sagsøgernes skrivelse af 13. maj 1948, der fastsatte prisen til 49 øre pr. hinde, da han har betalt denne pris i månederne juni—august 1948 uden forbehold, og først har reklameret i skrivelse af 12. september 1948. Efter det oplyste er det antageligt, at sagsøgte har været inde på, at spørgsmålet skulle forelægges Prisdirektoratet, men sagsøgerne har afvist dette, og sagsøgte har ikke fastholdt kravet på tilstrækkelig effektiv måde, ligesom det ikke er godtgjort, at prisforhøjelsen er i strid med gældende prisbestemmelser.

ad 3 a. For små hinder.

Retten må gå ud fra, at sagsøgte må bære risikoen for størrelsen af de af ham selv hos slagterierne indkøbte hinder, ligesom der ikke foreligger fyldestgørende bevis for, at sagsøgerne har forsømt at varetage sagsøgtes interesser i så henseende, jfr. sagsøgernes foran citerede skrivelser af 3. september og 5. oktober 1948. Der kan herefter kun blive spørgsmål om at pålægge sagsøgerne et tilsvarende ansvar for disse hinder i overensstemmelse med den i skrivelse af 4. september 1948 udtrykte aftale, men denne går efter rettens skøn ikke udover, at sagsøgerne skal godskrive sagsøgte arbejdsvederlag for disse hinder, hvilket også er den naturlige forståelse af retsforholdet mellem parterne. Det tilføjes, at disse hinder efter sagsøgernes erklæring står til disposition for sagsøgte, og at arbejdsvederlaget i sagsøgernes opgørelse er godskrevet sagsøgte. Denne har herefter ikke yderligere krav på dette punkt.

ad 3 b. Hullede skind.

Også på dette punkt må risikoen påhvile sagsøgte, medmindre der foreligger forsømmelse fra sagsøgernes side, og bevis herfor er ikke ført. Hvad særlig angår den af sagsøgte påberåbte anvendelse af elektrisk stålborste, som skulle have forårsaget hulskader, har sagsøgte forklaret, at denne børste har været brugt hele tiden. Sagsøgtes sagfører har forklaret under domsforhandlingen, at det på et møde i Strib blev sagt, at der blev sløset ved behandlingen, og at stålborsten måtte bruges med varsomhed, men der blev ikke protesteret mod anvendelsen af stålborsten eller forbeholdt erstatningskrav.

Tværtimod førte mødet, hvori sagsøgte deltog, til den i skrivelse af 4. september 1948, punkt 2, nævnte aftale, hvorefter sagsøgerne påtog sig at reparere hullerne for et særligt vederlag på 2,3 øre pr. hinde. Sådant særligt vederlag er også uden protest fra sagsøgtes side beregnet af sagsøgerne i de følgende fakturacr. Der kan herefter ikke gives sagsøgte medhold på dette punkt.

ad 4. Manko.

Også om dette punkt gælder efter rettens skøn, at risikoen må påhvile sagsøgte, medmindre der foreligger forsømmelse fra sagsøgernes side, og bevis herfor er ikke ført. Herefter, og idet henvises til det foran anførte om, at sagsøgte i februar 1949 har afhentet ca. 2000 kassable hinder, vil sagsøgerne være at frifinde på dette punkt.

Der vil herefter være at tilkende sagsøgerne de påståede 10.021 kr. 09 øre med fradrag af den krævede provision, 2485 kr. 01 øre, for det med prisforhøjelse leverede parti eller 7536 kr. 08 øre. Sagsøgte bør derhos betale sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, grosserer Holger Hansen, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgerne, A/S Nordisk Læderfabrik, Strib, betale 7536 kr. 08 øre med 6 pct. rente fra den 5. november 1948 samt sagens omkostninger med 800 kr.

Stempelforbehold tages i anledning af, at kontrakt af november 1947 ikke ses at være stemplet.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået frifindelse for indstævntes krav samt denne tilpligtet at betale 1181 kr. 94 øre med renter. Indstævnte har principalt gentaget sin påstand for Sø- og Handelsretten og subsidiært påstået stadfæstelse.

For Højesteret angår sagen alene de i den indankede dom under 1 og 2 omhandlede spørgsmål om provisionen og om prisforhøjelsen i maj 1948.

I henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer Holger Hansen, til indstævnte, A/S Nordisk Læderfabrik, 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 21. marts.

Nr. 489/1950.

Vognmand **Hans Jensen**
(landsretssagfører Rosenmeier)

mod

fru **Eva Jensen** (landsretssagfører Stubgaard).(Om afslag i købesummen vedrørende en vognmandsforretning).
(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 10. november 1950 (XI afd.).

I 1928 etablerede vognmand Axel Jensen, der afgik ved døden i 1946, sig som vognmand, og drev i en årrække vognmandsforretning i Dannebrogsgade her i staden. I 1943 flyttede han til en villa på Falkonergårdsvej, og drev derefter sin forretning derfra med forretningstelefon central 8505, medens han i en møbelpolstrerforretning i Westend 15 havde en telefon vester 1414, der passedes af møbelpolstrerforretningens indehaver, som modtog besked og gav denne videre til vognmanden. Indehaveren havde som vederlag herfor fri afbenyttelse af telefonen. Efter at Axel Jensen var afgået ved døden, kom hans enke, sagsøgte, fru Eva Jensen, i forbindelse med sagsøgeren, vognmand Hans Jensen, der driver vognmandsforretning, navnlig med entreprenørkørsel, medens sagsøgtes forretning overvejende var en flytteforretning. Den 19. juli 1949 oprettedes der mellem parterne på en trykt blanket sålydende kontrakt:

„Mellem underskrevne Fru Vognmand Eva Jensen Falkonergårdsvej 9 som Sælger og Herr Vognmand Hans Jensen, Ørnevej 46.
Stilling Adresse som Køber
som Køber, er indgaaet følgende Kontrakt angaaende Købet af nedennævnte Genstande:

1 Stk. Ford A. 20384.

2 Stk. Chevroletter med Flyttekasser A. 20383 og A. 20390.

Ca. 50 Stk. Flyttekasser, samt alt til Vognmandsforretningen tilhørende Materiel.

Lokale Westend No. 15, samt Telefon Vester 1414, medfølger. Central 8505 flyttes til Westend 15 med ret til benyttelse. Forretningen er indregistreret under Navnet „Danebrog“ medfølger.

Ved denne Kontrakts Underskrift betales Kr. 3.000,00 (skriver Tretusinde) restsummen Kr. 15.000,— skriver (femten Tusinde) betales den 20. Juli 1949.“

De 15.000 kr. betaltes rettidig.

Ved handelens afslutning medvirkede en grosserer Larsen, som sagsøgte havde anmodet om at hjælpe med forretningens afhændelse. Sagsøgeren dikterede kontrakten til Larsen.

Under anbringende af, at sagsøgeren efter det foreliggende med føje er gået ud fra, at sagsøgte disponerede over lokalet Westend 15, men at det kort efter overtagelsen viste sig, at det ikke var tilfældet, hvorhos husejeren nedlagde forbud mod, at sagsøgeren, der havde afskildret et mindre kontor i lokalet og anbragt en mand der til at passe telefonen, som fremlejetager havde

overtaget en del af lokalet, og at sagsøgeren forgæves har søgt en for ham tilfredsstillende ordning, har sagsøgeren anlagt nærværende sag og nedlagt påstand på, at sagsøgte dømmes til at betale ham 6000 kr. med sædvanlige renter. Til støtte herfor har han anført, at en del af den betalte købesum må betragtes som good-will, og at sagsøgeren faktisk ikke har fået nogen good-will, idet denne var knyttet til telefonerne. Disse har han imidlertid måttet opgive, telefonen vester 1414, fordi arrangementet i Westend ikke kunne opretholdes mod ejerens protest, og telefonen central 8505 fordi den efter telefonselskabets regler ikke kunne flyttes til sagsøgerens forretning på Fasanvej, og den i Westend nr. 15, hvortil den med telefonselskabets samtykke var flyttet, etablerede ordning ikke kunne opretholdes. Sagsøgeren har derefter måttet deponere begge telefoner hos telefonselskabet.

Sagsøgte har påstået sig frifundet. Hun bestrider, at hun har lovet eller givet sagsøgeren føje til at antage, at hun havde et lejemål vedrørende lokalet Westend 15, og vil tværtimod have givet oplysning om det virkelige forhold. Da hun derhos har medvirket til sagsøgerens overtagelse af de to nævnte telefoner, har hun gjort alt, hvad der påhviler hende, og kan ikke være erstatningspligtig overfor sagsøgeren.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af parterne samt af aldersrentenyder Jørgen Grundahl, grosserer Lauritz Larsen, møbelpolstrer Niels Berthelsen og snedkermester Ejnar Øhof. Denne sidste har intet kunne oplyse af interesse for sagen.

Sagsøgeren har forklaret, at sagsøgte fortalte ham, at forretningen blev drevet fra de to telefoner og at den gav et overskud på 20.000 kr. om året. Han havde set lokalet i Westend, før kontrakten blev underskrevet, og han forstod, at sagsøgte havde andel i lejemålet, og at lokalets indehaver betalte lejen, men havde gratis telefon mod at passe den. Han udtalte, at han gerne selv ville have lokalet, hvortil sagsøgte svarede, at det kunne han ikke få straks, men nok senere; indehaveren ville gerne flytte, når han kunne finde noget andet. Da de havde været oppe i telefonnævnet og fået at vide, at centraltelefonen ikke kunne flyttes til hans forretning på Fasanvejen, sagde han til sagsøgte, at så ville han kun betale 18.000 kr., ikke 20.000 kr., hvad sagsøgte gik ind på. Sagsøgte lovede at drage omsorg for flytningen af centraltelefonen til Westend, og det blev sagt i telefonnævnet, at lejekontrakten skulle forevises, inden flyttetilladelse blev givet.

Sagsøgte har forklaret, at hun havde sagt til sagsøgeren, at hun ikke havde lejemål om lokalet og ikke kunne få det, men at indehaveren, Grundahl, passede telefonen og henviste kunder til centraltelefonen. I telefonnævnet blev der intet sagt om forevisning af lejekontrakt, men udtalt, at telefonen kunne flyttes til Westend 15, hvor sagsøgte i forvejen havde en telefon. Derefter henvendte han og sagsøgeren sig til Grundahl, der oplyste, at han havde afstået forretningen til vidnet Berthelsen, og at sagsøgeren ikke kunne få lejekontrakt. Hun har erkendt, at det er forkert, når der i kontrakten står, at lokale medfølger, men henvist til, at sagsøgeren dikterede kontrakten, og at hun udtrykkeligt havde gjort opmærksom på, at der intet lejemål var.

Grundahl har forklaret, at sagsøgeren sammen med sagsøgte kom op og spurgte, om vidnet stadig havde lejemålet, og vidnet svarede, at forretningen var overdraget til Berthelsen. Der blev talt om, hvorvidt Berthelsen ville afstå

lejemålet, men vidnet mener ikke, at der blev talt om sagsøgtes lejeret til lokalet.

Sagsøgeren har hertil forklaret, at Grundahl sagde, at sagsøgeren ikke i øjeblikket kunne overtage lejemålet.

Grosserer Larsen har forklaret, at der under forhandlingerne blev sagt, at sagsøgte intet lejemål havde, men der blev talt om, hvorvidt sagsøgeren kunne få kontrakt på lokalet. Vidnet erkender, at udtrykket, at „lokalet — — — medfølger“, er forkert, men har ligeledes henvist til, at sagsøgeren dikterede kontrakten.

Berthelsen har forklaret, at sagsøgeren efter hans formening før kontraktens afslutning, henvendte sig til vidnet for at få ham til at passe telefonen. Der blev ikke talt om, hvem der havde lejemålet.

Efter beskaffenheden af de afgivne forklaringer finder retten ikke at kunne lægge afgørende vægt på disse, men finder dog at kunne fastslå, at sagsøgeren, før kontrakten underskrevs, var bekendt med, at lokalet Westend 15 var udlejet til en møbelpolstre, der passede sagsøgte der anbragte telefon, og at der har været tale om, hvorvidt lejemålet kunne overføres til sagsøgeren. Forhandlingerne stod kun på ganske få, formentlig to, dage, og sagsøgeren var meget ivrig efter at sikre sig forretningen, og har intet foretaget sig for nærmere at undersøge forholdet med hensyn til lokalet. Kontrakten er oprettet af parterne selv under Larsens tilstedeværelse, og denne såvel som parterne er jævne mennesker, der ikke kan antages at have nærmere forståelse af, hvorledes en kontrakt bør formuleres. Det kan derfor ikke antages, at kontraktens udtryk virkelig dækker indholdet af den trufne aftale. Under disse omstændigheder finder retten ikke at kunne tillægge udtrykket „Lokale — — — medfølger“ den af sagsøgeren påståede betydning, og retten finder, at sagsøgeren, der som nævnt selv har forsømt at søge nærmere oplysninger om forholdet, som det var nærliggende at få klaret, ikke har godtgjort, at der ved det passerede er lovet ham noget, som han ikke har fået, eller i det hele fra sagsøgtes side udvist noget forhold, hvorefter han skulle kunne kræve den aftalte købesum nedsat.

Herefter vil sagsøgte være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fru Eva Jensen, bør for tiltale af sagsøgeren, vognmand Hans Jensen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgte 800 kr.

Statskassens ret forbeholdes med hensyn til den af sagsøgeren fremlagte kontrakt af 19. juli 1949, der ikke er forsynet med stempel.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter dommen er der afgivet forklaringer af parterne og en række vidner.

Efter det oplyste har appellanten før kontraktens underskrift været gjort bekendt med, at ordningen med hensyn til indstævntes adgang til telefonpasning fra lokalet, Westend 15, alene hvilede på en mundtlig aftale mellem hende og lejereren af lokalet, og efter underskriften og forretningens overtagelse er appellanten indtrådt i en tilsvarende ordning med lejereren. Herefter tiltrædes det, at appellanten ikke på kontraktens ord „Lokale Westent 15 — — — medfølger“ eller på det mellem parterne forud for kontraktens underskrift passerede kan støtte nogen ret til afslag i købesummen, fordi ordningen på grund af senere indtrådte omstændigheder ikke har kunnet fortsættes, og den indkandede dom vil derfor være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, vogmand Hans Jensen, til indstævnte, fru Eva Jensen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højstretsdoms afsigelse.

Mandag den 24. marts.

Nr. 130/1951. Kontorassistent Ejnar West som værge for Niels Erik West (landsretssagfører Heltborg-Nielsen)

m o d

tilskærer Christian Marius Jespersen (Svane) og fabrikant E. Winther Hansen (overretssagfører Werner).

(Spørgsmål om erstatningsansvar i anledning af en sprængningsulykke. Spørgsmål om egen skyld hos en 13 $\frac{3}{4}$ år gammel dreng).

Østre Landsrets dom 5. februar 1951 (X afd.).

Den 18. april 1949 kom den da 13-årige Niels Erik West, søn af sagsøgeren, kontorassistent Ejnar West, boende Skattergade 38, Svendborg, til skade under leg med knaldperler med den følge, at de 4 første fingre på drengens venstre hånd bortsprængtes ligesom hans øjne beskadigedes.

Det pågældende sprængstof var fremstillet af sagsøgte, tilskærer Christian Marius Jespersen, boende Skattergade 36, Svendborg, der som amatør interesserede sig for kemiske forsøg. I legen deltog blandt andet den 10-årige Per og den 7-årige Gert, begge sønner af sagsøgte, fabrikant E. Winther Hansen, boende smst., der havde haft sprængstoffet opbevaret i sit bageri.

I anledning af ulykken blev der indledt en politimæssig undersøgelse og ved en af retten for Svendborg købstad m. v. den 24. november 1949 afsagt dom blev sagsøgte Jespersen for i strid med §§ 1 og 3, pkt. 2, i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 462 af 21. august 1946 at have fremstillet sprængstof anset efter bekendtgørelsens § 8 med en bøde på 200 kr., medens sagsøgte fabrikant Winther Hansen, der for at have modtaget sprængstof ligeledes var tiltalt efter bekendtgørelsen, blev frifundet.

Under nærværende ved samme ret forberedte sag har sagsøgeren, hvem der er meddelt fri proces, som værge for Niels Erik West, under anbringende af, at såvel sagsøgte Jespersen som sagsøgte Winther Hansen har handlet uforvarligt, påstået disse tilpligtet at udrede i erstatning for invaliditet 18.000 kr. og for svie og smerte, lyde og vansir 5000 kr. samt for udlæg til attester 115 kr., eller ialt 23.115 kr., tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 4. august 1949 — på hvilken dag kravet fremsattes under retsmøde i straffesagen — indtil betaling sker.

Svendborg sygekasses udgifter til tilskadekomnes hospitalsophold søges derhos betalt af de sagsøgte med 211 kr. 25 øre.

Begge de sagsøgte har erkendt deres erstatningspligt og har alene påstået erstatningsbeløbene nedsat, dels under hensyn til, at der påhviler Niels Erik West medskyld for den ham overgåede skade, dels under hensyn til, at de to førstnævnte erstatningsposter er for højt ansat. De sagsøgte har derhos påstået renter beregnet alene fra sagens anlæg den 15. december 1949.

Under sagen er afgivet forklaringer af sagsøgte Jespersen og dennes hustru, tilskadekomne Niels Erik og drengene Per og Gert Winther Hansen. De samme personer og sagsøgte Winther Hansen har ligeledes under den nævnte politisag afgivet forklaring inden retten. Desuden er der til grund for sagens oplysning henvist til en straks efter ulykken optaget politirapport, hvortil tilskadekomnes værge samt drengene Find Petersen og Leif Moesgaard Hansen har afgivet forklaring.

Ifølge de herved tilvejebragte oplysninger er de nærmere omstændigheder følgende:

Sagsøgte Jespersen fremstillede i begyndelsen af april 1949 efter opfordring af fabrikant E. Winther Hansens 10-årige søn Per lidt sprængstof til brug for drengens leg med knaldperler, idet han til fremstillingen anvendte 5 gram kviksølv, 50 cg salpetersyre (40 pct.) og 60 mm³ denatureret sprit. Det færdige pulveriserede produkt fyldte han på en lille essensflaske med skruelåg og overlod flasken til sin hustru, fru Anna Jespersen, for at hun kunne videregive den til Per og dennes 7-årige broder Gert. Da fru Jespersen imidlertid skønnede, at det ville være urigtigt at overlade sprængstoffet til børnene, afleverede hun det til fabrikant Winther Hansen, der ved denne lejlighed talte med hende om børnenes interesse for knaldperler og stoffets mulige anvendelse hertil. Fabrikant Winther Hansen anbragte straks flasken med sprængstoffet i en lille uaflåset kasse, der henstod på et bord i hans bageri, og endskønt hans sønner plagede ham om at lave nogle knaldperler til dem, slog han det hen, da han ikke havde tid dertil og iøvrigt næppe var klar over, hvordan det skulle gøres.

Per, der såvel som sin broder Gert havde fået pålæg fra faderen om at holde sig fra sprængstoffet fik en ugestid senere, under påskud af at tilskærer

Jespersen ville foretage en prøve med stoffet, dette udleveret, hvorpå brødrene sammen med den 13-årige Niels Erik West hældte lidt af pulveret ud på en trappesten og slog på det. Herunder kom sagsøgte Jespersen tilstede. Han hældte ligeledes lidt pulver ud og slog på det med en hammer. Han måtte slå mange gange og slå hårdt, inden der indtraf en eksplosion med et noget større knald end knaldet fra en almindelig knaldhætte. Efter at Jespersen havde forladt stedet, bragte Niels Erik flasken tilbage til bageriet, hvor han henstillede den i en vindueskarm, og da han herefter kom til sit hjem og berettede om den nævnte leg, fik han af sin fader, sagsøgeren West, pålæg om at holde sig fra sprængstoffet.

2. påskedag den 18. april 1949 ved 13-tiden indfandt Niels Erik sig på verandaen til sagsøgte Winther Hansens ejendom, og traf her hans drenge. Niels Erik foreslog, at de alle tre skulle lege med sprængstoffet, hvorfor Gert blev sendt ind i bageriet for at hente det fra dets plads i vindueskarmen. Efter at have leget en timestid blev Niels Erik kaldt til middag i sit hjem, hvor hans moder bad ham holde sig fra legen med sprængstoffet. Desuagtet gik han efter at have spist atter hen til Per og Gert, hvor han yderligere traf den 15-årige Leif Moesgaard Hansen og drengen Find Petersen. Flasken stod fremme, og drengene — med undtagelse af Per, der gik ind i huset — begyndte atter deres leg, således at Niels Erik tog pulveret fra flasken med spidsen af en saks, Gert pakkede det ind i klisterpapir, og Leif fik de således fremstillede knaldperler til at eksplodere ved at slå på dem med en hammer, idet drengene ligesom ved de tidligere lejligheder ikke kunne få knaldperlerne til at fungere i en knaldpistol. På et tidspunkt, da Niels Erik førte saksen i flasken, indtraf den omhandlede eksplosion.

Ifølge en under straffesagen afgiven erklæring af 21. april 1949 fra statsprøveanstalten var det fremstillede pulver urent knaldkviksølv — et yderst farligt initialsprængstof — med overordentlig stor stødfølsomhed, en følsomhed, der er årsagen til, at den ommeldte manipuleringen med saks i stoffet i en glasflaske har medført eksplosionen.“

Med hensyn til skadens omfang foreligger der 2 erklæringer af 2. juli 1949 og 22. februar 1950 fra overkirurg ved centralsygehuset i Svendborg, Henning Heide-Jørgensen, hvoraf fremgår, at tilskadekomne har været indlagt på nævnte sygehus fra 18. april—21. juni 1949 og atter fra 23. januar—25. februar 1950, sidstnævnte periode for foretagelse af en plastisk operation til frigørelse af tommelens mellemhåndsknogle og dækning af tommelen med hud fra bugvæggen. Erklæringen af 22. februar 1950 konkluderer sålydende:

„Det drejer sig om en 14-aarig Skoledreng, der den 18. April 1949 ved en Eksplosionsulykke fik svære Beskadigelser af venstre Haand, nemlig afrevet 1.—2.—3.—4. Finger i Grundledet paa venstre Haand aabent Brud af 5. Mellemhaandsknogle, samt svære Bløddelslæsioner i Haanden, en dyb Bløddelslæsion paa højre Laar, overfladisk paa venstre, overfladiske Læsioner i Ansigtshuden, samt Læsion af begge Øjnes Bindehinde og i lettere Grad Hornhinden. Ved Undersøgelsen i Dag findes Saarene i Ansigtet lægt uden Vansir. Der er en mindre Indskrænkning af Synet paa højre Øje med smaa Uklarheder i begge Hornhinder. Temmelig stort Ar paa Indsiden af højre Laar, men Ulykkestilfældets følger samler sig særligt om venstre Haand. Alle Fingre fra 1.—4. incl. mangler, idet de er traumatisk amputerede enten i Grundledet eller lige

ovenfor dette Sted. Der er store Ar paa Haandryg og i Haandflade, medens 5. Finger er bevaret. Bruddet af Mellemlhaandsknoglen er helet med nogen Vinkling, men dog i god Stilling. Fingerens Bevægelighed er noget indskrænket, og den mangler henholdsvis 1 og $1\frac{1}{2}$ cm i at naa Grundled og Hulhaand. Bevægeligheden i venstre Haandled er lettere indskrænket, og der er betydeligt Muskelsvind af Underarmens Muskler: $\div$ 2 cm ved Underarmens Rod, $\div$ $1\frac{1}{2}$ cm ved Overarmens Midte. Bevægelser i Albue- og Skulderled er fri. Man har søgt at lave en lille tommellignende Stump af den resterende Tommels Mellemlhaandknogle, idet der er en ringe Bevægelighed bevaret i Mellemlhaandsknoglen Rodled, for paa denne Maade at faa Mulighed for en klotanglignende Bevægelighed mellem 5. Finger og den nydannede Stump. Dette synes at være lykkedes meget godt foreløbig, men Resultatet kan ikke bedømmes endnu og vil ikke spille nogen større Rolle for den ved Ulykkestilfældet fremkaldte Invaliditet, der maa bedømmes til omtrent det samme som fuldstændig Tab af venstre Haand. Pt.'s sygeleje har været meget smertefuldt og pinagtigt."

Endvidere foreligger der erklæringer fra øjnlæge Henrik Møller, Svendborg, dateret 5. juli 1949 og 2. marts 1950, sidstnævnte erklæring med supplerende påtegning af 5. juni 1950. Det fremgår heraf, at der i tilskadekomne øjne ved de seneste undersøgelser fandtes tætstilte småpartikler i begge hornhinder og spredte små uklarheder i disse. Synsstyrken på højre øje knap $\frac{6}{18}$ uden glas (d. v. s. mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af normalt syn) og syn på venstre øje knap $\frac{6}{18}$ uden glas (normalt syn). Synet fandtes ringere ved anvendelse af positive glas, og bedring af synet blev ikke konstateret ved afprøvning med negative glas. Øjnlægen udtaler yderligere, at det ikke kan forventes, at synet på højre øje vil bedres.

Direktoratet for Ulykkesforsikring har i skrivelse af 3. juli 1950 udtalt, at direktoratet, såfremt tilfældet havde henhørt under ulykkesforsikringsloven, i henhold til lovens § 32 ville have tillagt tilskadekomne en invaliditetserstatning, beregnet efter en invaliditet af 60 pct.

På grundlag af det oplyste findes erstatningen for invaliditet passende at kunne fastsættes til 15.000 kr. og erstatning for svic. smerte og vansir til 3000 kr.

Ved bedømmelsen af de sagsøgte ansvar for ulykken — som de begge som nævnt har anerkendt — findes det imidlertid at måtte tages i betragtning at tilskadekomne under hensyn til de ham af såvel hans fader som moder givne advarsler, hans kendskab til, at det var pålagt Per og Gert at sprængstoffet ikke måtte røres, uden at sagsøgte Winther Hansen var nærværende, samt hans egen konstatering af stoffets sprængkraft blot som knaldperle, har udvist en ikke ringe uforsigtighed ved at bearbejde flaskens indhold som sket, hvorfor han må anses at have medansvar for ulykken. Da det efter alt foreliggende må antages, at sprængstoffet i middagsstunden har henstået i stærk solvarme, og tilskadekomne efter sin alder ikke kunne have kendskab til den ved stoffets yderligere udtørring opståede større eksplosionsfare, findes han dog kun at burde bære en fjerdedel af skaden.

Herefter, og idet de i påstanden nævnte attestudgifter rettere findes at kunne henføres under forsvarerens opgørelse over udlæg, udgør den erstatning, som de sagsøgte in solidum vil have at udrede, tre fjerdedele af 18.000 kr., eller 13.500 kr. med tillæg af renter som af sagsøgeren påstået, idet dennes be-

regningstidspunkt for renter efter sagens omstændigheder findes passende og i overensstemmelse med princippet i gældslovens § 62, stk. 2.

Erstatningsbeløbet med renter vil være at inddrage under overformyndets bestyrelse.

Sygekassens krav, hvis størrelse er anerkendt af de sagsøgte, vil være at udrede af disse efter samme fordelingsgrundlag, eller med 158 kr. 44 øre.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, tilskærer Christian Marius Jespersen og fabrikant E. Winther Hansen, bør een for begge og begge for een inden 15 dage efter denne doms afsigelse betale til Svendborg sygekasse 158 kr. 44 øre og til indsættelse i overformyndet til sagsøgeren, kontorassistent Ejnar West som værge for Niels Erik West 13.500 kr. med renter af beløbene 5 pct. årlig fra den 4. august 1949, til betaling sker.

De sagsøgte bør på samme måde betale til den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Heltborg Nielsen, Svendborg, salær 500 kr. og godtgørelse for udlæg 338 kr. samt til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle være erlagt, såfremt der ikke var meddelt sagsøgeren fri proces.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin påstand for landsretten, medens de indstævnte har påstået stadfæstelse.

Overkirurg H. Heide-Jørgensen har i en erklæring af 21. september 1951 bl. a. udtalt: „Sammenlignet med tidligere Undersøgelse ser man i Dag, at det er lykkedes at faa en klolignende Funktion af venstre Haands 5. Finger og Stumpen af venstre Haands Tømmefinger. Dette er en Fordel for Pt. Ogsaa Bevægeligheden i venstre Haandledd er bedret noget, men jeg vil ikke skønne, at disse smaa Forbedringer spiller nogen Rolle i den samlede Bedømmelse af hans Invaliditet, hvad Haand, Ar og Vansir angaar.“

Det fremgår af en af øjenlæge Henrik Møller afgivet erklæring af samme dato, at synsstyrken på begge drengens øjne fortsat er som i hans tidligere erklæring angivet, at øjnene er i ro, at der ikke kan ventes bedring, men at en forværring af tilstanden heller ikke vil være sandsynlig.

Direktoratet for Ulykkesforsikring har den 5. februar 1952 erklæret, at det, såfremt tilfældet havde henhørt under ulykkesforsikringsloven, stadig ville have anset ulykkestilfældets følger for at have medført en invaliditet på 60 pct.

Seks dommere bemærker følgende:

Efter de foreliggende oplysninger om ulykkestilfældets følger for Niels Erik West findes størrelsen af den af appellanten for ham

påståede erstatning for invaliditet og den påståede godtgørelse for lidelse, ulempe, lyde og vansir at være passende, og idet det ikke findes godtgjort, at drengen har udvist en sådan uforsigtighed, at det bør medføre nedsættelse af erstatningen eller godtgørelsen, stemmer disse dommere for at give dom efter appellantens påstand og for at pålægge de indstævnte at udrede sagens omkostninger for Højesteret efter reglerne for beneficerede sager som nedenfor nærmere bestemt.

Tre dommere, der iøvrigt er enige med flertallet, finder i overensstemmelse med landsrettens dom, at Niels Erik West i forhold til indstævnte Winther Hansen selv bør bære en fjerdedel af skaden. Disse dommere lægger herved særlig vægt på, at Winther Hansen uden eget initiativ havde modtaget flasken med sprængstoffet fra Jespersen og derefter henstillet den i sit bageri, og at han havde pålagt sine sønner, Per og Gert, ikke at røre stoffet uden i hans nærværelse, hvilket Niels Erik vidste, samt at denne desuagtet havde formået den 7-årige Gert til at hente stoffet i bageriet på egen hånd. Disse dommere stemmer derfor for at pålægge indstævnte Winther Hansen at betale 17.250 kr. med renter til appellantens.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

De indstævnte, tilskærer Christian Marius Jespersen og fabrikant N. Winther Hansen, bør een for begge og begge for een til appellantens, kontorassistent Ejnar West som værge for Niels Erik West, betale 23.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 4. august 1949, til betaling sker, hvilket beløb vil være at inddrage under overformynderiets bestyrelse.

For så vidt angår sagens omkostninger for landsretten bør dens dom ved magt at stande.

Til det offentlige betaler de indstævnte een for begge og begge for een de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, såfremt der ikke havde været meddelt appellantens fri proces for Højesteret, samt i salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg til landsretssagfører Helborg Nielsen henholdsvis 600 kr. og 296 kr. 40 ørc.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 25. marts.

Nr. 345/1951. Rejsesekretær Svend Vestergaard (Alkil)
 mod
 Amtssammenslutningen af håndværkere i Vejle amt (H. O. Hansen).

(Spørgsmål om en rejsesekretærs krav på løn i anledning af opsigelse).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 12. juli 1951 (V a f d.).

Ved overenskomst af 31. december 1947 blev sagsøgeren, rejsesekretær Svend Vestergaard, Daugaard, der var bogagent, ansat som rejsesekretær for de sagsøgte, Amtssammenslutningen af håndværkere i Vejle amt, fra den 1. januar 1948 at regne. Det hedder i overenskomsten:

„1) Arbejdets Art bestaar i Agitation for og Tegning af Tilskud til Oprettelse af en Haandværker Højskole i Vejle Amt.

Foreningen skal i det Omfang, den skønner det gavnlig, støtte Sekretæren med Agitationsmøder, Tryksager og lignende.

Endvidere hører ind under Sekretærstillingen, at tegne Annoncer til Bladet (Vejle Amts Haandværk og Industri).

2) Maa i den Tid, Aftalen staar ved Magt, ikke paatage sig andre Op-gaver, som ikke vedkommer Amts Sammenslutningens Arbejde.

3) Maa være villig til at efterkomme Direktiver fra Formanden vedrørende Arbejdets Forløb.

4) Der skal mindst en Gang om Ugen konfereres med Formanden og aflægges Rapport om Arbejdets Forløb.

5) Maa kunde opsiges fra Maaned til Maaned, i Fald Foreningen ikke skønner det formaalstjentligt at fortsætte.

Samme Opsigelsesfrist tilkommer Sekretæren.

6) Lønnen skal efter Svend Vestergaards eget Forslag være Kr. 666,67 om Maaneden som udbetales bag ud.

Der ud over tilbyder Foreningen, saafremt Tegningssummen overstiger Kr. 200.000, at forhøje Maanedlønnen til Kr. 833,40 med tilbagevirkende Kraft fra Overenskomstens Oprettelse, saafremt Tegningen fortsættes uændret, hvilket afgøres efter Bestyrelsens Skøn.

7) Som Tilskud udover den fastsatte Løn paatager Foreningen sig at yde indtil to Hundrede Kr. til Hjælp til Befordring m. m. om Aaret.“

Overenskomsten blev foruden af sagsøgeren underskrevet af de sagsøgte formand, snedkermester Frede Bendixen. Sagsøgeren, der også dengang var bosiddende i Daugaard, påbegyndte straks arbejdet med at tegne bidrag til håndværkerhøjskolen. Hans virkeområde var hovedsagelig Vejle amt, men han tegnede dog også en del bidrag hos personer bosiddende uden for amtet. Som befordringsmiddel benyttede han i begyndelsen cykel, senere tillige tog og automobil, og på grund af de store afstande kunne han ikke altid nå hjem om

aftenen, hvorfor han undertiden måtte overnatte udc. Sagsøgerens rejseomkostninger blev herefter ret betydelige, og han stillede derfor over for Bendixen krav om en anden ordning med hensyn til rejsegodtgørelsen og udarbejdede et udkast til en ny overenskomst, hvorefter de sagsøgte som godtgørelse for udgifter til hotelophold og i diæter skulle betale ham 100 kr. om måneden. Dette forslag blev imidlertid afvist af de sagsøgte; derimod blev kontrakten samme efterår forsynet med følgende tilføjelse:

„Under Hensyn til at de 200.000 kr., som er en Forudsætning for en Honorarforhøjelse med tilbagevirkende Kraft for det forløbne Aar paa ialt 2.000 Kr. til Sekretær Svend Vestergaard, øjensynlig vil blive naaet i indværende Aar og da Amtssammenslutningen er ret haardt belastet m. H. t. Økonomien, saa har Sammenslutningen og Sekretæren gjort nedennævnte Tilføjelser og Ændringer til Kontrakten.

Udbetalingen af Lønstigningen med tilbagevirkende Kraft for Aaret 1948 træder først i Kraft naar Incassationen af de tegnede Bidrag paabegyndes.

Honorarforhøjelsen gældende fra Maaned til Maaned træder derimod i Kraft fra Nytaar 1949, saaledes at første Maanedgage på 833,40 Kr. første Gang udbetales 1ste Feb. 1949.“

I skrivelse af 28. juni 1949 opsigde de sagsøgte sagsøgeren til fratræden fra og med den 1. august s. å., idet det i skrivelsen anførtes, at tegningsarbejdet i amtet i det væsentlige måtte siges at være tilendebragt, og at man havde besluttet at opsigte sagsøgeren for at være frit stillet i de fremtidige dispositioner. Man anmodede derhos sagsøgeren om til det nævnte tidspunkt at aflevere alt materiale såsom tegningslister, blade, tryksager og papirer af enhver art vedrørende engagementet med de sagsøgte. Den 1. august s. å. tilsendte sagsøgeren de sagsøgte en sålydende opgørelse:

„Løn for Juli Maaned kr. 833,40	kr. 833,40
Lønforhøjelse p. G. a. at 200.000,00 Kr. blev naaet, oprindelig forfalden 1ste Jan. 1949	— 2.000,00
Renter af samme 7 Maaneder	— 50,00
Refusion af Rejsudgifter med Tog, Biler og for Hotelophold for hele Tiden 1—1—48 til 1—3—49	— 4.500,00
Telf., Papir, Frimærker og Blanketter	— 200,00
	<hr/>
	kr. 7.583,40

Jeg har (som ofte nævnt) uden Hensyn til Ekstraudgifter i udstrakt Grad brugt Tog, Biler og overnattet paa Hoteller for paa bedste Maade at tjene vor fælles Sag Højskolen for Haandværket. — — —“ og efter nogen korrespondance udbetalte de sagsøgte den 15. s. m. sagsøgeren hans løntilgodshavende, hvorimod de nægtede at opfylde hans ikke i overenskomsten hjemlede krav om dækning for rejsudgifter og udgifter til hotelophold. Da sagsøgeren herefter nægtede at udlevere de de sagsøgte tilhørende tegningslister m. v., lod de sagsøgte den 10. september s. å. afholde en indsættelsesforretning hos sagsøgeren, der protesterede mod forretningens fremme under henvisning til, at han i henhold til løfte fra de sagsøgte og som følge af, at han havde fået for kort opsigelsesvarsel, havde et krav på de sagsøgte på ca. 6500 kr. Fogeden statuerede imidlertid, at der ikke kunne antages at foreligge nogen

tilbageholdelsesret med hensyn til det nævnte materiale, og bestemte, at forretningen ville være at fremme.

Under nærværende sag har sagsøgeren anbragt, at han for hele perioden 1. januar 1948 til 31. juli 1949 har krav på rejsegodtgørelse hos de sagsøgte, ialt 6000 kr., hvorhos han har krav på yderligere 2 måneders løn, ialt 1666 kr. 80 øre, idet han kun har fået 1 måneds opsigelse, uagtet der som funktionær tilkom ham 3 måneders opsigelse. Han har herefter påstået de sagsøgte dømt til betaling af ialt 7666 kr. 80 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 5. april 1950, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sin påstand om en rejsegodtgørelse på 6000 kr. har sagsøgeren nærmere anført, at overenskomstens bestemmelser ikke kan anses udtømmende og derfor ikke kan antages at udelukke krav på større rejsegodtgørelse end den i post 7 fastsatte. Det må tværtimod anses for et naturlige negotii ved aftalens indgåelse, at sagsøgeren skulle have en passende godtgørelse for sine omkostninger, idet han, hvis rejseudgifter ikke har været mindre end 15 kr. pr. dag, ellers ville få et urimeligt ringe vederlag for sit arbejde. Såfremt sagsøgeren alene havde benyttet cykel, ville arbejdet have strakt sig over betydelig længere tid, og det ville da være blevet væsentlig dyrere for de sagsøgte, der i så fald måtte have betalt sagsøgeren løn for adskillige måneder yderligere. De sagsøgtes formand, der var bekendt med, at sagsøgeren havde store omkostninger, og overfor hvem sagsøgeren gang på gang har stillet krav om yderligere befordringsgodtgørelse, har da også mange gange stillet sagsøgeren en sådan i udsigt.

Sagsøgeren har som part forklaret, at han, inden overenskomsten af 31. december 1947 blev indgået, talte med de sagsøgte om rejseudgifterne. Der blev først forelagt ham et udkast, hvori der intet var nævnt om rejseudgifter. Derefter blev overenskomsten af 31. december 1947 udfærdiget, men sagsøgeren gjorde straks opmærksom på, at 200 kr. var for lidt i befordringsgodtgørelse. Bendixen svarede hertil, at det kom de nok over. Senere har sagsøgeren, vist nok hver måned, berørt spørgsmålet overfor Bendixen, der hver gang udtalte, at pengene var små, men blot de fik det til at gå, ville det klares alt sammen. På et møde i Kolding specificerede han overfor Bendixen sine rejseudgifter for en dag og Bendixen udtalte da, at de nok skulle skilles fra ham på en pæn måde. Da sagsøgeren imidlertid vidste, at sammenslutningen ikke havde mange likvide midler, stillede han sagen i bero. Han kan ikke erindre, om han har rejst spørgsmålet om rejseudgifter, da tilføjelsen på overenskomsten blev underskrevet, men det er sandsynligt, at det er sket. Det blev oprindeligt betragtet som en selvfølge, at han skulle benytte cykel, men han har aldrig lovet kun at benytte dette befordringsmiddel. Han har tegnet 12—1300 bidragsydere, men har efter sit skøn besøgt over 5000 håndværkere, og han har tegnet annoncer til fagbladet over hele amtet for 5—6000 kr. Noget regnskab over sine rejseudgifter har han ikke ført.

De sagsøgtes formand, snedkermester Bendixen, har som vidne forklaret, at sammenslutningen ønskede en mand, der som sagsøgeren var vant til at gå fra dør til dør og til at bruge sin cykel. Ved overenskomstens oprettelse blev der ikke talt om rejsegodtgørelse, men sagsøgeren har mange gange senere berørt spørgsmålet overfor vidnet, der hver gang har udtalt, at hvis sagsøgeren ikke var tilfreds, måtte han holde op. Vidnet har aldrig givet sagsøgeren andre

tilsagn end dem, der står anført i kontrakten. Inden kontraktens oprettelse lovede sagsøgeren, at han ville benytte cykel; senere har han fortalt vidnet, at han også benyttede tog og automobil, men vidnet har aldrig forlangt, at han skulle benytte disse befordringsmidler.

Den mellem parterne indgæede overenskomst af 31. december 1947 findes naturligt at måtte forstås således, at de rejseudgifter, der ikke kunne dækkes af det i post 7 anførte beløb, skulle afholdes af den til sagsøgeren udbetalte løn, og da det overfor den af vidnet Bendixen afgivne forklaring ikke findes godtgjort, at der af de sagsøgte er stillet ham anden rejsegodtgørelse i udsigt, og da der ej heller iøvrigt findes grundlag for at tillende ham større rejsegodtgørelser end i overenskomsten anført, vil de sagsøgte for så vidt være at frifinde for sagsøgerens tiltale.

Til støtte for sit krav om yderligere 2 måneders løn har sagsøgeren henvist til bestemmelserne i funktionærlovens § 2. Når han i sin opgørelse af 1. august 1949 alene har stillet krav om betaling af løn for juli måned, skete det under forudsætning af, at de sagsøgte betalte de på opgørelsen anførte rejseomkostninger. Da de sagsøgte imidlertid nægtede dette, må sagsøgeren stadig have krav på løn for august og september måneder 1949.

De sagsøgte, der har erkendt, at sagsøgeren var funktionær, har til støtte for deres frifindelsespåstand anført, at hans stilling var af rent midlertidig karakter, idet han skulle tegne bidragydere til håndværkerhøjskolen og ikke kunne forvente, at de sagsøgte, når dette arbejde var tilendebragt, havde yderligere arbejde til ham. Tegningen af annoncer var af rent sekundær karakter. Da tegningsarbejdet i det væsentlige var afsluttet, da sagsøgeren blev opsagt, kunne han derfor ikke gøre krav på længere opsigelsesvarsel end det i overenskomstens post 5 anførte. Under alle omstændigheder må sagsøgeren, der ikke inden sin fratræden har protesteret mod længden af det givne opsigelsesvarsel, men som tværtimod i sin opgørelse af 1. august 1949 alene har beregnet sig løn for juli måned s. å., være afskåret fra senere at rejse indsigelse mod varslets længde, hvorved de yderligere har anført, at sådan indsigelse først er fremkommet under fogsedforretningen den 10. september s. å.

Sagsøgeren har som part forklaret, at der ved overenskomstens oprettelse blev talt om at gøre arbejdet færdigt på et halvt år. Han udtalte i den forbindelse, at han ikke troede, det kunne lade sig gøre, men de kunne prøve på det. Senere er der ikke blevet fastsat nogen termin. Først efter overenskomstens oprettelse blev han klar over, at han havde 3 måneders opsigelse. Han var således klar over det, da han fratrådte og vistnok også, da han modtog opsigelsen af 28. juni 1949. Han husker ikke, hvornår han overfor vidnet Bendixen har gjort gældende, at han havde krav på 3 måneders varsel, men det må være sket før fogsedforretningen.

Vidnet Bendixen har forklaret, at det ingensinde har været forudsat, at tegningen skulle ske indenfor et bestemt tidsrum. Der var ved overenskomstens oprettelse tale om, at sagsøgeren skulle have en ekstrabetaling, såfremt han tilendebragte tegningen indenfor ½ år, men der er aldrig lagt noget pres på sagsøgeren for at få ham til at fremskynde arbejdet.

Efter indholdet af den mellem parterne sluttede overenskomst og det iøvrigt om sagsøgerens arbejde for de sagsøgte oplyste kan der ikke gives de sagsøgte medhold i, at sagsøgerens stilling har været af en sådan midlertidig karakter, at bestemmelserne i funktionærlovens § 2 ikke kommer til anvendelse.

Derimod findes sagsøgeren, der som anført ikke inden sin fratræden den 1. august 1949 og — efter det foreliggende — ej heller ved udbetalingen den 15. s. m. af det af ham selv opgjorte løntilgodchavende har rejst indsigelse mod længden af det givne opsigelsesvarsel, at være afskåret fra under henvisning til den anførte bestemmelse i funktionærloven at stille krav om yderligere 2 måneders løn.

De sagsøgte frifindelsespåstand vil herefter i det hele være at tage til følge.

Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre de sagsøgte med 450 kr.

Statskassens ret vil være at forbeholde som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Amtssammenslutningen af håndværkere i Vejle amt, bør for tiltale af sagsøgeren, rejsesekretær Svend Vestergaard, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til de sagsøgte 450 kr., der udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at den af landsretssagfører Dirks på de sagsøgte vegne i retten for Vejle købstad m. v. den 25. maj 1950 fremlagte overenskomst mellem sagsøgeren og de sagsøgte af 31. december 1947 ikke er skrevet på stemplet papir.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret går appellanten påstand alene ud på betaling af 1666 kr. 80 øre som løn for august og september måned 1949. Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

I henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes det, at appellanten er afskåret fra under henvisning til bestemmelsen i funktionærlovens § 2 at rejse krav om yderligere 2 måneders løn, og dommen vil derfor, såvidt den foreligger Højesteret til prøvelse, være at stadfæste, uden at det bliver nødvendigt at tage standpunkt til indstævntes anbringende om, at appellanten som antaget til udførelse af et bestemt arbejde overhovedet ikke har haft krav på det i paragraffen foreskrevne opsigelsesvarsel.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 400 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, rejsesekretær Svend Vestergaard, til indstævnte, Amtssammenslutningen af håndværkere i Vejle amt, med 400 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 515/1950. Ejendomsselskabet Motory a/s
(landsretssagfører Rosenquist)

m o d

ekspeditionssekretær C. G. R. Fenger, lektor Viggo Forchhammer, arkitekt, professor K. Gottlob, højesteretssagfører Henning Hasle, a/s Rosenvængehus og fru Fritze Saabye (landsretssagfører Koefoed).

(Om forståelsen af en servitut).

Københavns Byrets dom 21. marts 1950 (14. afd.).

Ved deklaration af 30. juli 1862, tinglæst den 4. august s. å., på ejendommen Rosendahl, matr. nr. 109 af Udenbys Klædebo kvarter, pålagde ejendommens daværende ejer, kgl. hofvinhandler Mozart Waagepetersen, hovedparcellen og alle senere parceller af denne en række servitutbestemmelser, de såkaldte „Rosenvængeservitutter“, hvorved der blandt andet pålagdes købere af parcellerne en pligt til ved opførelsen af bygninger på grundene „ikke at give bygningen mere end 3 etager i det hele“. Denne deklaration kom efter senere foretaget udstykning også til at hvile på det søgte selskabs ejendom, matr. nr. 642 af Udenbys Klædebo kvarter, hvilken ejendom er beliggende på hjørnet af Rosenvængets Allé og den nu anlagte Saabyesvej.

Efter forhandlinger mellem Københavns Magistrat på den ene side og grundejerne i Rosenvænget, repræsenteret ved Rosenvængets grundejerkomité på den anden side, vedtog Københavns Magistrat den 30. marts 1942 en byplanordning for kvarteret, der fandt endeligt udtryk i en den 30. juli 1942 af Indenrigsministeriet stadfæstet, den 26. august s. å. tinglyst byplanvedtægt. Under disse forhandlinger blev det fra grundejernes side udtalt, at man ønskede det hidtidige villakvarter bevaret i sin helhed på samtlige de grunde, der omfattedes af de den 4. august 1862 tinglæste servitutter.

Imidlertid blev der ved den endelige ordning for visse i kvarterets udkant beliggende ejendomme givet tilladelse til en bebyggelse med flere lejligheder i henholdsvis 2, 3 og 5 etager, hvilket blandt andet skete ud fra den betragtning, at det kunne være hensigtsmæssigt og æstetisk velbegrunderet at tillade en bebyggelse, der kunne danne en overgang mellem kvarterets villaer og de omliggende højere etagehuse. Det blev således ved vedtægten fastslået, at der på de søgtes ejendom, matr. nr. 642 af Udenbys Klædebo kvarter, måtte opføres en 3-etages bebyggelse.

I byplanvedtægtens post D hedder det:

D.

1.

Rosenvængeservituten (pålagt ejendommene af vinhandler M. Waagepetersen, dels ved de på ejendommene læste købekontrakter, dels ved deklaration af 30. juli 1862 læst 4. august s. å.) hviler vedblivende på de arealer, hvorpå den hidtil har hvilet. På de af byplanen omfattede arealer hviler servituten dog kun, for så vidt den ikke strider mod nærværende vedtægt.“

Efter at den pågældende ejendom var erhvervet af et af ingeniør Vald. Henckel dannet konsortium med bebyggelse for øje, blev der projekteret en

bebyggelse på 3 etager med 6 større lejligheder i hver etage. Bebyggelsen afsluttedes med saddeltag som krævet i byplanvedtægten. Under hensyn til knapheden på materialer forlangte byggenævnet, at der skulle indrettes beboelse i den høje tagetage.

De sagsøgte arkitekts rettede i skrivelser af 5. maj og 26. maj 1947 henvendelse til Rosenvængets grundejerkomité med anmodning om at støtte et andragende til Københavns Magistrat om tilladelse til sådan udnyttelse af tagetagen, men fik afslag ved skrivelse af 12. juli 1947 fra grundejerkomiteen. I denne skrivelse hedder det bl. a.:

 Komiteen tillader sig til begrundelse herfor at henvise til, at komiteen, der i sin tid har tiltrådt de i byplanen for Rosenvænget indholdte servitutbestemmelser, ved denne tiltrædelse mener at være gået til den yderste grænse, når kvarterets karakter af villabebyggelse skal bibeholdes.

Komiteen kan ikke se rettere end, at den pågældende tagetages indretning til beboelse i stedet for til pulterrum vil medføre en yderligere befolkningsmæssig tilvækst, som vil bidrage til at ændre kvarterets præg."

Komiteen gav samtidig Magistratens 4. afdeling meddelelse om sit standpunkt. Kort tid efter var komiteen til møde i Magistratens 4. afdeling sammen med de sagsøgte arkitekt. Den 15. oktober 1947 meddelte Magistraten byggetilladelse på forskellige vilkår. Det hedder herom i byggetilladelsen bl. a.:

 Stk. 7.

Der vides efter omstændighederne intet at erindre imod, at de påtænkte fremtidige lejligheder i tagetagen, hvorom henvises til stk. 9, forsynes med ovenlys, når disse udføres og placeres efter nærmere forhandling med stadsarkitektens direktorat.

 Stk. 9.

Med hensyn til en eventuel fremtidig beboelse i tagetagen forbeholder Magistraten sig ivoirigt sin stilling i enhver henseende indtil forskriftsmæssig andragende herom foreligger til godkendelse. Det bemærkes dog, at der af hensyn til bestemmelserne i den på grunden under 26. august 1942 og senere tinglyste byplanvedtægt ikke på det foreliggende grundlag kan meddeles tilladelse til indretning af lejligheder i tagetagen.

 Det sagsøgte selskab, som var stiftet til gennemførelse af det projekterede byggeri, gennemførte imidlertid dette i løbet af 1948 og ansøgte i skrivelse af 6. november 1948 Københavns Magistrat om tilladelse til at indrette fire 3 værelses lejligheder i tagetagen. Indretningen af disse lejligheder blev ivoirigt gennemført uden at de sagsøgte afventede svar på andragendet.

Københavns Magistrat tilskrev i anledning af andragendet Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen og anbefalede andragendet, idet man bl. a. bemærkede, at tagetagen i overensstemmelse med byggetilladelsen af 15. oktober 1947 var indrettet med henblik på senere udnyttelse til beboelse, og at det ved eftersyn var konstateret, at lejlighederne delvis var indrettede. En efterfølgende korrespondance mellem Ministeriet og Københavns Magistrat afsluttedes med en skrivelse af 30. april 1949 fra Ministeriet, hvori det hedder:

„I skrivelse til Københavns Magistrat af 16. februar 1949 har ministeriet for byggeri og boligvæsen udtalt, at der efter ministeriets formening ikke i afsnit E. pkt. 2, i den af indenrigsministeriet under 30. juli 1942 godkendte byplanvedtægt for Rosenvænget er hjemmel for magistraten til at godkende indretningen af 4 lejligheder i tagetagen i den på ejendommen matr. nr. 642 Udenbys Klædebo kvarter, Rosenvængets Allé 30, opførte beboelsesbygning, men at man under hensyn til den herskende boligmangel og til magistratens indstilling i sagen ikke finder, at offentlige hensyn afgiver tilstrækkeligt grundlag for, at den ved overtrædelsen af byplanvedtægten skabte retsstridige tilstand kræves omgjort.

Magistraten har derefter i skrivelse af 2. april 1949 (j. nr. U. K. 9491) forespurgt, hvorvidt ministeriets nævnte skrivelse i relation til udfærdigelsen af byggetilladelsen og bygningsattest vil være at forstå således, at ministeriet har meddelt den til lejlighedernes indretning fornødne dispensation fra byplanvedtægten.

I denne anledning skal man meddele, at den trufne afgørelse kan sidestilles med en dispensation som anført.“

Idet sagsøgerne gør gældende, at de uanset ministeriets fornævnte dispensation under hensyn til de på alle ejendommene tinglæste ensartede servitutter har en selvstændig ret til at påtale overtrædelse af servitutterne i det omhandlede kvarter, har de under denne sag påstået, at det sagsøgte selskab tilpligtes at ophøre med benyttelsen af de i fjerde etage i ejendommen, matr. nr. 642 af Udenbys Klædebo kvarter, Rosenvængets Allé 30, og Saabyesvej 7, indrettede beboelseslejligheder.

Til støtte herfor har de gjort gældende, at den omhandlede ejendom, som vel efter sin endelige udformning ikke udadtil er servitutstridig, dog ved sin indretning af tagetagen til beboelse er i strid med servitutterne. De har herved særligt henvist til, dels at beboerne fra tagetagen vil kunne se ind over sagsøgernes ejendomme, og dels til at det er af afgørende interesse for det øvrige villakvarter, at beboelsestætheden i randbebyggelse ikke udvides ved indretning og udnyttelse af yderligere et beboelseslag udover det tilladte.

De sagsøgte har påstået frifindelse, idet de til støtte herfor har gjort gældende

- a t byplanvedtægten har reguleret hele servitutspørgsmålet, og at der er givet en gyldig dispensation af de kompetente myndigheder, s u b s i d i æ r t
- a t den omhandlede servitut ikke er overtrådt, idet bygningen kun er på 3 etager, og at det kun drejer sig om en særlig indretning af loftsrummet, som de sagsøgte må kunne indrette efter eget ønske i mangel af et udtrykkeligt forbud herimod i servituten, m e r e s u b s i d i æ r t
- a t sagsøgerne i hvert fald ikke har nogen interesse i at påtale indretningen af tagetagen, selv om den måtte være servitutstridig. De sagsøgte har i den henseende henvist til, at kun een af sagsøgerne — nemlig fru Saabye — bor i nærheden af ejendommen, men hun har som genbo en 5 etagers ejendom. Ejeren af ejendommen umiddelbart overfor de sagsøgtes ejendom har erklæret sig indforstået med det foreliggende byggeri. De sagsøgte har endvidere henvist til, at den skete forøgelse af folketætheden er ganske ubetydelig i forhold til ejendommens størrelse iøvrigt, ligesom de har henvist til, at en af sagsøgerne, nemlig a/s Rosenvængehus, på sin ejendom,

som ligger indenfor servitutområdet, har opført en ejendom med 84 lejligheder. De sagsøgte har endelig henvist til, at alle sagsøgerne i 1948 har givet tilladelse til ændring af den på servitutområdet liggende radiumstation i strid med servitutterne.

Retten finder ikke at kunne give de sagsøgte medhold i, at byplanvedtægten er trådt i stedet for servitutterne, således at der ikke skulle være påtaleret for den enkelte grundejer. Ved bestemmelsen i byplanvedtægten D-1 er Rosenvængeservitутten holdt i kraft, og det må efter servituttens formål antages, at der tilkommer enhver grundejer i servitutområdet påtaleret, selv om en sådan ikke udtrykkeligt er hjemlet ham ifølge servitутten.

Der kan ej heller gives de sagsøgte medhold i, at den beskrevne indretning af tagetagen ikke er i strid med servitутten, idet en etage i servituttens forstand findes at måtte forstås som et beboelseslag.

Derimod finder retten, at der under hensyn til de af de sagsøgte påberåbte grunde ikke findes en sådan interesse for sagsøgerne i at hævde den stricte overholdelse af servitутten, at de sagsøgte vil kunne tilpligtes at ændre indretningen af tagetagen. Det findes herved ikke afgørende, at de sagsøgte har fuldført indretningen forinden der forelå tilladelse fra myndighederne, i hvilken forbindelse retten lægger vægt på, dels at byggenævnet havde betinget materialebevilling af tagetagens indretning til beboelse, dels at Københavns Magistrat ved udformningen af byggetilladelsen af 15. oktober 1947 — særlig dens stk. 7 — kan have skabt en forventning hos de sagsøgte om, at tilladelse før eller senere ville blive givet. Som følge heraf vil de sagsøgte være at frifinde.

Sagens omkostninger ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, ejendomsselskabet Motory a/s, bør for tiltale af sagsøgerne, ekspeditionssekretær C. G. R. Fenger, Lektor Viggo Forchhammer, arkitekt, professor K. Gottlob, højesteretssagfører Henning Hasle, a/s Rosenvængelus og fru Fritze Saabye, i denne sag fri at være.

I hver part bærer sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 30. oktober 1950 (VIII afd.).

Den indankede dom er afsagt den 21. marts 1950 af Københavns Byrets 14. afdeling og påanket af ekspeditionssekretær C. G. R. Fenger, lektor Viggo Forchhammer, arkitekt, professor K. Gottlob, højesteretssagfører Henning Hasle, a/s Rosenvængelus og fru Fritze Saabye, med påstand om at dommen ændres i overensstemmelse med deres for byretten nedlagte påstand derhen, at indstævnte tilpligtes at ophøre med benyttelsen af de i fjerde etage i ejendommen matr. nr. 642 af Udenbys Klædebo kvarter, Rosenvængels Allé 30, og Saabyevej 7 indrettede beboelseslejligheder.

De indstævnte, ejendomsselskabet Motory a/s, påstår dommen stadfæstet.

Det bemærkes, at den umiddelbart overfor de indstævntes ejendom beliggende ejendom er solgt til nye ejere, og at disse har udtalt, at de ikke anser det for ønskeligt, at Rosenvængekvarteret ændres væsentligt ved boligkarreer med etagelejligheder og således ikke er enige med den tidligere ejer i

at udnyttelsen af tagetagerne i naboejdommene i strid med servitutterne er uden gene for deres ejendom.

Endvidere bemærkes, at de 4 i den påklagede tagetage indrettede lejligheder nu er beboede.

De indstævnte har for landsretten særlig gjort gældende, at servitutternes bestemmelse om, at ingen bygning må opføres med mere end 3 etager er en ren højdebestemmelse, at denne bestemmelse ikke er overtrådt ved opførelsen af den omhandlede 3-etages bygning, der overensstemmende med byplanvedtægtens krav er forsynet med saddeltag, og at det i relation til denne højdebestemmelse er uden betydning, at saddeltaget er udnyttet til indrettelse af beboelseslejligheder, der ikke er forsynet med kviste, men alene med ovenlysinduer.

Som i den indankede dom antaget findes den skete opførelse på matr. nr. 642 af Udenbys Klædebo kvarter af en bygning i 3 etager samt en til beboelseslejligheder udnyttet tagetage at være i strid med de på ejendommen hvilende servitutters krav om, at ingen bygning må indeholde mere end 3 etager.

Navnlig når henses til, at „Rosenvængeservitutterne“ er opretholdt ved den under 30. juli 1942 stadfæstede byplanvedtægt, der i det af denne omfattede område tager sigte på at bevare Rosenvænget som villakvarter, findes appellanterne, hvis påtaleret i henhold til servitutterne ikke er bestridt under sagen, at have en selvstændig i bevarelsen af kvarterets særpræg begrundet interesse i den nøje overholdelse af servitutterne, også forsåvidt angår den efter byplanvedtægten tilladte etagebebyggelse i kvarterets udkant.

Herefter findes appellanternes påstand at være at tage til følge, dog således at der efter omstændighederne gives de indstævnte frist til den 1. april 1951 med dommens opfyldelse.

De indstævnte findes at burde godtgøre appellanterne sagens omkostninger for begge retter med 600 kr.

Thi kendes for ret:

De indstævnte, ejendomsselskabet Motory a/s, bør inden den 1. april 1951 ophøre med benyttelsen af de i fjerde etage i ejendommen matr. nr. 642 Udenbys Klædebo kvarter, Rosenvængets Allé 30 og Saabyesvej 7 indrettede beboelseslejligheder.

De indstævnte bør til appellanterne ekspeditionssekretær C. G. R. Feuger, lektor Viggo Forchhammer, arkitekt, professor K. Gottlob, højesteretsadvokat Henning Hasle, a/s Rosenvængehus og fru Fritze Saabye betale sagens omkostninger for begge retter med 600 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage fra denne landsretsdoms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket til Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse, subsidiært mod i ejendommens tagetage at anbringe mat glas for vinduerne. De indstævnte har påstået stadfæstelse.

Appellanten har ikke for Højesteret gjort gældende, at bestemmelserne i byplanvedtægten eller nogen i medfør af denne truffet afgørelse har betydning for denne sag. Med tilslutning fra de indstævnte har appellanten oplyst, at de indstævntes påtaleret med hensyn til overtrædelse af servitutterne blev bestridt under sagens behandling for landsretten, og appellanten har herefter for Højesteret bestridt de indstævntes ret i så henseende.

I den i byretsdommen nævnte deklaration af 30. juli 1862 hedder det:

„Ifølge dertil given Anledning fra de Parceleieres side, til hvem jeg har solgt Grundstykker af Rosendahls Tilliggender til Bebyggelse, ved hvilke Salg der er paalagt Køberne følgende Forpligtelser og Indskrænkninger med Hensyn til Afbenyttelse af samme, som Betingelse for et fredeligt, hyggeligt og frit beliggende Opholdssted, nemlig:

- „1. — — — ikke maa opføre Hegn mod Hovedvejen og Sidevejene 20 Alen fra Hovedvejen, højere end 2½ Alen for ikke at betage Naboerne Udsigten til Stranden.
2. a t Kjøberen med Hensyn til Parcellens Bebyggelse er pligtig ved Bygningens Opførelse at lægge Facaden ud mod Hovedvejen mindst 20 Alen i Afstand fra denne Veis Grænse, saavel som ogsaa til ikke at give Bygningen mere end 3 Etager i det Hele, ligesom fremdeles til Bevarelse af Udsigten til Stranden fra Nabogrundene i mindre end 20 Alens Afstand fra Veien, hvilke 20 Alen ere Minimum for Afstanden mellem Bygningen og Hovedvejen, ikke at plante saadanne Træer eller Buske, som kunne hindre den fornævnte Udsigt — — —
3. a t det er Kjøberen særligen forment ved Bebyggelse at opføre Dampskorstene eller anbringe Damp- eller andre støiende Maskiner, eller at anlægge saadanne Fabrikker eller Industriindretninger, som for Staden Kjøbenhavn og dens Grund omhandles i Lov af 10. Marts 1852 angaaende visse for Sundheden skadelige Næringsveie — — — saavel som til Betryggelse for, at disse Forpligtelser og Indskrænkninger med Hensyn til lagttagelse og Afbenyttelse ogsaa skulle gjøres gjældende i Fremtiden ved yderligere Parcel Salg og respekteres af tilkommende Eiere af Rosendahls Hovedparcel, underkaster jeg herved mig for min Besiddelsestid og disse i Fremtiden den Forpligtelse, at ingen af de Parceller af det saakaldte Rosenvænge, der i Fremtiden maatte blive solgt fra Rosendahl, skal kunne afhændes uden at Kjøberen og disses Efterfølgere paalægges de samme fornævnte til fælles Velvære sigtende Forpligtelser og Indskrænkninger — — —“

Appellantens ejendom, matr. nr. 642, er frasolgt hovedejendommen ved købekontrakt af 15. juni 1872, tinglæst 1. juli 1872, og der er ved denne pålagt ejendommen følgende servitutter:

„1.

— — — Facaden af Bygningen skal lægges 12 Alen tilbage fra Veigrænsen, og ligesom der paa Bygningen ikke maa anbringes Kar- napper eller andet Fremspring, som naar ind paa det ommeldte Bælte af 12 Alen, saaledes maa Bygningerne ikke indeholde mere end 3 Etager — — —

2.

I Lighed med, hvad der er forbudt de øvrige Kjøbere af Par- celler i Rosenvænget, er det Kjøberen forment at opføre Damp- skorstene eller anbringe Damp- eller andre støiende Maskiner eller anlægge saadanne Fabrikker eller Industriindretninger, som for Sta- den Kjøbenhavn og dens Grund omhandles i Lov 10. Marts 1852 — — —“

Parterne er under sagen enige om, at der ved alle salg efter 1862 af parceller fra hovedejendommen i det her omhandlede kvarter ved skødet eller købekontrakten er pålagt vedkommende parcel servitutter af væsentligt samme indhold som i købekontrak- ten af 15. juni 1872 vedrørende appellanten ejendom.

Otte dommere finder at måtte give de indstævnte medhold i, at der tilkommer dem påtaleret med hensyn til de i købekontrakten af 1872 indeholdte servitutter, der må antages pålagt i nøje tilknyt- ning til bestemmelsen i deklARATIONEN af 1862 om fremtidige parcel- salg. Disse dommere stemmer herefter og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde for at stadfæste denne og for at pålægge appellanten i sagsomkostninger for Højesteret at betale til de ind- stævnte 1200 kr.

Een dommer, der er enig med flertallet for så vidt angår servi- tuttens hæftelse på grunden og med hensyn til servituttens indhold m. v., bemærker:

Ved byplanen, der er tiltrådt af den i den heromhandlede ser- vitut interesserede grundejerkomiteé, fastlægges grundens bebyggelse med 3 etager og med saddeltag. Der må derhos gås ud fra, at appel- lanten ikke kunne opnå den til byggeriet fornødne materialebevil- ling, såfremt der ikke indrettedes beboelse i den af byplanen således krævede tagetage. Herefter var en bebyggelse af grunden udelukket og den af byplanen og komiteen påregnede randbebyggelse indtil videre uigennemførlig, såfremt servituttens krav om 3 etager fast- holdtes. Under disse nye, på afgørende måde ændrede forhold fin- des de indstævnte, der skønnes kun at have en ret begrænset inter- esse i, at tagetagen ikke benyttes til beboelse, ikke at kunne hævde servitутten overfor appellanten i den heromhandlede henseende. Denne dommer ville derfor tage appellanten frifindelsespåstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at fristen for ophøret med benyttelsen af de indrettede beboelseslejligheder fast-

sættes til 1. oktober 1952, for den af repræsentant Marsing benyttede lejlighed til 15. oktober 1953.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, ejendomsselskabet Motory a/s, til de indstævnte, ekspeditionssekretær C. G. R. Fenger, lektor Viggo Forchhammer, arkitekt, professor K. Gottlob, højesteretssagfører Henning Hasle, a/s Rosenvængehus og fru Fritze Saabye, 1200 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 27. marts.

Nr. 282/1950. Jernbaneformand Alf. V. Nielsen og hustru Olga Johanne Nielsen (Madsen-Mygdal)

mod

købmand Orla Hansen og hustru (Poul Jacobsen).

(Om afslag i købesummen vedrørende en fast ejendom med deri værende kolonialforretning).

Østre Landsrets dom 16. maj 1950 (IX afd.).

Ved slutseddel af 7. juli 1947 købte sagsøgerne, købmand Orla Hansen og hustru, af de sagsøgte, jernbaneformand Alf. V. Nielsen og hustru Olga Johanne Nielsen, ejendommen Møllebakken nr. 22, Husum, tilligemed den i ejendommen værende af fru Olga Nielsen drevne købmandsforretning. Købesummen var 120.000 kr., hvoraf 90.000 kr. var betaling for ejendommen, der var vurderet til ejendomsskyld til 86.600 kr., og 30.000 kr. var for forretningen — deri ikke indbefattet varelageret. Under de mundtlige forhandlinger, som gik forud for købet, udtalte sælgerne, at forretningens årsomsætning var ca. 90.000 kr. og bruttoavancen ca. 15 pct. I skødet, som er dateret 18. juni 1948, men faktisk var udfærdiget omkring midten af juli 1947, angives forretningens årsomsætning til 90.000 kr., hvorhos det bestemmes, at varelageret overtages til udsalgspris ÷ 15 pct. De sagsøgte havde kun drevet forretningen siden oktober 1946, da de havde købt den af købmand Lauritz Andersens af skifteretten behandlede dødsbo for 86.000 kr. Forretningens årsomsætning havde i de sidste 3 år forinden været omkring 40.000 kr. med en bruttoavance på 12—13 pct.

Sagsøgerne overtog forretningen den 2. august 1947 og mente hurtigt at konstatere, at årsomsætningen var væsentligt mindre end angivet, og da den efter det første år ikke havde været mere end 63.000 kr. til trods for, at de havde optaget forhandlingen af forskellige varer, der ikke tidligere havde været forhandlet i forretningen, og da de gennem en revisor havde konstateret størrelsen af omsætningen i tiden forinden de sagsøgte overtogelse af virksomheden, indgav de den 23. august 1948 anmeldelse til Københavns politi mod sagsøgte fru Olga Nielsen for bedrageri.

Under den i den anledning iværksatte politimæssige undersøgelse konstateredes det, at forretningen i de 9½ måneder fra 15. oktober 1946—31. juli

1947, da fru Nielsen havde drevet den, havde haft en bogført omsætning på henved 77.000 kr., svarende til ca. 97.000 kr. i et år. Bruttooverskuddet var i samme tidsrum 6094 kr., svarende til en avance på 7,9 pct. Imidlertid havde fru Nielsen i månederne juni og juli, hvor omsætningen ifølge hendes kasseklåde var steget fra 6—8000 kr. i de foregående måneder til over 13.000 kr. månedlig, fortaget urigtig bogføring ved at indføre forrettningens indkøb med større beløb end fakturaerne udviste, idet hun til en række af disses summer havde lagt 50 eller 100 kr. Endvidere manglede for disse måneder en række bilag. Det må antages, at hun for at få kassen til at stemme, har opført tilsvarende højere beløb for forretningens salg, hvilket vil bevirke en nedgang i bruttoavanceprocenten. Fru Nielsen blev i den anledning ved en af retten for Løve herred den 15. juni 1949 afsagt dom anset med en straf af 25 dagbøder til statskassen à 10 kr. for overtrædelse af straffelovens § 302, jfr. lov nr. 98 af 10. maj 1912 § 2, stk. 3 og § 5.

Under nærværende sag har sagsøgerne derfor påstået de sagsøgte samt, da fru Olga Nielsen i mellemtiden er erklæret konkurs, hendes konkursbo, tilpligtet in solidum at betale dem 25.000 kr. med renter deraf 5 pct. p. a. fra sagens anlæg den 15. marts 1949 og til betaling sker som erstatning fordi den til dem solgte forretning med den væsentlig ringere omsætning end den opgivne i virkeligheden ikke har nogen økonomisk værdi af betydning.

De sagsøgte procederer til frifindelse og har til støtte for deres påstand påberåbt sig, at det af en af centralanstalten for revision under politisagen afgivet beretning fremgår, at deres omsætning i de 9½ måneder, de drev forretningen, selv når de urigtige posteringer for juni—juli 1947 bortelimineres, har været så høj, at den svarer til en årsomsætning på 85—90.000 kr. De har ikke gjort gældende, at den ovenfor nævnte bruttoavance på 6094 kr. ikke er rigtig.

Under sagen er der afgivet partsforklaring af sagsøgerinden og sagsøgte Alf Nielsen, mens sagsøgte fru Nielsen, der har sendt en efter rettens skøn ufyldstgørende lægeattest, ikke på opfordring hverken fra sagsøgernes sagfører eller af retten har været at formå til at komme til stede og afgive forklaring.

Der er derhos afgivet vidneforklaring af revisorerne Tom Nielsen og Kaj Liktner, sidstnævnte fra centralanstalten for revision, samt af gartner Carl Johan Nielsen.

Ved sagsøgerindens forklaring, hvis rigtighed sagsøgte Alf Nielsen ikke har turdet bestride, er det godtgjort, at fru Nielsen under parternes forhandlinger har angivet forretningens omsætning til 90.000 kr. årlig og bruttoavancen til ca. 15 pct.

Gartner Carl Johan Nielsen, der logger hos de sagsøgte, har forklaret, at han i juni—juli måned 1947 for de sagsøgte forretning har foretaget kontante indkøb på torvet af kartofler.

Ved sagens afgørelse finder retten at måtte lægge til grund, at de sagsøgte bruttooverskud af virksomheden i den tid, hvori de drev den, androg 6094 kr., hvilket med en bruttoavance af blot 12 pct. svarer til en årsomsætning af ca. 63.000 kr. Da nu de sagsøgte ikke har turdet bestride rigtigheden af dette bogførte overskud eller har anført noget til støtte for, at det skulle være urigtigt, og de ej heller har kunnet oplyse noget, der kunne gøre det antageligt, at deres avance skulle være mindre end ca. 12 pct. end sige så lav som ca. 8 pct., der ville svare til den af dem opgivne årsomsætning, findes det — også under hensyn til oplysningerne om forretningens omsætning i

tiden før og efter de sagsøgte tid — bevist, at omsætningen ikke som af de sagsøgte opgivet har andraget 90.000 kr. årlig, men har været meget væsentligt lavere, hvorfor de vil være pligtige at tilsvare sagsøgerne erstatning. Når nu endvidere henses til, at det, som der betales for ved købet af en forretning som den her omhandlede, er den sidste del af dens omsætning og dermed følgende forøgelse af nettofortjenesten og ikke den første del, som giver et beskedent vederlag for ydet arbejde, findes den af sagsøgerne krævede erstatning ikke for højt ansat, hvorfor de sagsøgte vil være at dømme i overensstemmelse med sagsøgernes påstand.

Sagens omkostninger vil de sagsøgte have at godtgøre sagsøgerne med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, jernbaneforstander Alf. V. Nielsen og hustru Olga Johanne Nielsen samt den sidstnævntes konkursbo, bør inden 15 dage fra dato in solidum til sagsøgerne, købmand Orla Hansen og hustru, betale 25.000 kr. med renter deraf 5 pct. p. a. fra den 15. marts 1949 til betaling sker, samt sagens omkostninger med 2000 kr.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at den fremlagte slutseddels af 7. juli 1947 ikke ses at være behørigt stemplet.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I en den 7. juni 1950 i appellandens konkursbo afholdt skiftesamling er det vedtaget, at boet ikke ønsker at påænke dommen, men at boet ikke har noget imod, at appelland og hendes ægtefælle påænker dommen for egen regning.

Forsåvidt appellanterne har gjort gældende, at de indstævnte ikke har reklameret rettidigt, bemærkes, at der efter de foreliggende oplysninger ikke findes at kunne gives appellanterne medhold heri.

Størrelsen af forretningens årsomsætning på salgstidspunktet fremgår ikke med sikkerhed af de i sagen tildels efter dommen tilvebragte oplysninger, men findes på grundlag af disse oplysninger og under hensyn til, at usikkerheden skyldes appellandens urigtige bogføring og mangelfulde regnskabsføring, at burde ansættes til 70—75.000 kr. Idet det herefter tiltrædes, at appellanterne er kendt erstatningspligtige overfor de indstævnte, og idet erstatningen efter omstændighederne — herunder, at det er usikkert, hvor stor en del af købesummen, der i virkeligheden har været vederlag for good-will — findes at burde ansættes til 5000 kr., vil dommen, så vidt den er påænket, være at stadfæste med den heraf følgende ændring.

I delvise sagsomkostninger for begge retter findes appellanterne at burde betale til de indstævnte 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, såvidt påænket er, ved magt at stande, dog at det tilkendte beløb fastsættes til 5000 kr.

I sagsomkostninger for begge retter betaler appellanterne, jernbaneformand Alfr. V. Nielsen og hustru, Olga Johanne Nielsen, til de indstævnte, købmand Orla Hansen og hustru, 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 31. marts.

Nr. 103/1951. Proprietær Carl Storm
(landsretssagfører Mogens Christensen)

m o d

boet efter afdøde fliv. policeman Jens Peter Martin Pedersen
(Gersted).

(Spørgsmål om der forelå et endeligt og bindende gaveløfte).

Østre Landsrets dom 10. februar 1951 (VII afd.).

Kort før århundredskiftet udvandrede Jens Peter Martin Pedersen, som er fætter til sagsøgte proprietær Carl Storm, til U. S. A. Han har senere opholdt sig her i landet i 3 perioder, første gang kort før første verdenskrig, anden gang i 1931—32 og tredje gang i 1948 og har hver gang boet hos sagsøgte. Den første gang i ca. 1½ år, anden gang i ca. 1 år og sidste gang fra den 21. oktober 1948 til hans indlæggelse på hospitalet den 16. december 1948, altid uden at yde vederlag for opholdet. I 1932 lånte han i Esbjerg ved sin hjemrejse 700 kr. af sagsøgte og underskrev herfor et sålydende gældsbevis:

„Undertegnede erkender herved Dags Dato at have laant 700 Kr. af min Fætter Carl Storm.

Assens, den 29. August 1932.“

Noget senere arvede han efter en herboende onkel 4—5000 kr., som sagsøgte, der repræsenterede ham på skiftet, indsatte på en kontrabog med Assens og omegns sparekasse. Sagsøgte har i 1942 i et brev forespurgt ham, om han måtte gøre sig betalt for de 700 kr. i arven, men Pedersen svarede, at det ville han selv ordne, når han kom til landet. Da Pedersen påny kom til Danmark den 21. oktober 1948, medbragte han 6140 dollars, som han anmodede sagsøgte om at opbevare for sig. Pedersen blev den 16. december 1948 indlagt på Assens sygehus, hvor han den 12. januar 1949 afgik ved døden som følge af en hjerneblødning. I U. S. A. havde Pedersen den 23. juli 1946 oprettet testamente, hvorefter han havde indsat et amerikansk ægtepar Thomas D. Bacon og hustru som sine universalarvinger.

Under nærværende, ved retten for Assens købstad m. v. forberedte sag har James F. Reilly som eksekutor testamenti i Pedersens dødsbo påstået sagsøgte tilpligtet at udlevere til boet den omhandlede sparekassebog med indstående 5000 kr. og et kontant beløb på 535 kr., som Pedersen har efterladt sig, ialt 5535 kr. med fradrag af afholdte begravelsesudgifter 2018 kr. 50 øre, eller ialt 3416 kr. 50 øre i påløbne renter, samt — idet 3140 dollars allerede er udleveret til boet — de resterende 3000 af det ovennævnte dollarbeløb.

Sagsøgte har påstået frifindelse mod betaling af 2535 kr. 08 øre. Han har gjort gældende, at der fra kronebeløbet skal fradrages de 700 kr., som afdøde skyldte ham i henhold til gælds brevet, med renter som, da han allerede tidligere har foretaget påkrav, kan beregnes med 5 pct. p. a. fra den 17. januar 1945, nemlig 181 kr. 42 øre. Endvidere har han krævet, at dollarbeløbet tilkommer ham i henhold til et løfte om et automobil, som Pedersen afgav til ham kort før dødsfaldet.

Sagsøgeren har bestridt boets pligt til at indfri gælds brevet, som angiver sig udstedt i Assens, skønt det efter sagsøgtes forklaring er udstedt i Eshbjerg, og som efter det oplyste ikke har været omtalt mellem parterne under Pedersens sidste besøg. I hvert fald kan sagsøgeren kun erkende, at boet har pligt til at betale renter fra den 17. januar 1950, da kravet blev anmeldt i boet.

Om det påståede gavløfte har sagsøgte nærmere forklaret, at Pedersen under sit sidste besøg havde dårlige ben og havde fået anordnet bade, hvorfor sagsøgte hver dag kørte ham til badeanstalten i sin Ford Prefect automobil. Pedersen var utilfreds med bilen og sagde, at han ville købe en stor vogn og forære sagsøgte den, hvortil sagsøgte svarede: „Det skal du have tak for“. En dag, da sagsøgte og hans hustru ikke var hjemme, henvendte Pedersen sig til firmaet Fehr & Co.s repræsentant i Assens og fik denne til at indgive en ansøgning om købstilladelse. Senere blev sagsøgte ringet op af Fehr & Co., der meddelte, at indkøbstilladelsen var i orden; der skulle blot indsendes pas og penge. En dag kørte sagsøgte og Pedersen ud til firmaet Fehr & Co. i Odense, hvor de så på en rød Ford, og Pedersen spurgte sagsøgte, om han ville have den vogn, hvad sagsøgte svarede nej til, idet han var utilfreds med farven. Pedersen kom her med en også tidligere fremsat udtalelse om, at „han får 3000 dollars til bilen“. Det endte med, at de ville se på en vogn i København, hvor der var større udvalg. I de følgende dage spurgte Pedersen flere gange, om de ikke snart skulle af sted til København og sagde: „Du skal have vognen nu“. En halv snes dage efter blev Pedersen syg af en hjerneblødning, således at turen til København blev umuliggjort.

Repræsentant Aage Bang har som vidne for retten i Assens blandt andet forklaret, at Pedersen en dag, da sagsøgte ikke var hjemme, ringede til vidnet om at komme ned til ham; det gjorde vidnet, og Pedersen sagde, at det drejede sig om en bil, som han ville forære sagsøgte, fordi denne altid havde været så flink mod ham. Han ville også gerne have at vide, hvad sådan en bil ville komme til at koste i dollars. Vidnet sagde, at den kunne komme op på indtil 3000 dollars og foreslog en dag at køre alene med Pedersen til Odense for at se på en bil. En dag hentede vidnet Pedersen og de kørte ud til Fehr & Co. i Odense. Pedersen var i og for sig meget godt tilfreds med den foreviste vogn. På tilbagevejen sagde han, at det skulle være en overraskelse for sagsøgte, men på den anden side var det rimeligt, at sagsøgte fik den vogn, han selv ønskede. Pedersen spurgte om, hvordan de nærmere skulle forholde sig, og vidnet sagde, at de absolut skulle søge indkøbstilladelse med det samme. Pedersen havde fortalt, at han ikke selv kunne køre, og vidnet gjorde ham opmærksom på den fordel, de ville opnå ved at lade den indregistrere i Pedersens navn, idet de så ville få et grænsenummer. således at de kunne køre over hele landet. Vidnet har ikke med Pedersen drøftet de mulige vanskeligheder, som senere kunne opstå med myndighederne, når vognen skulle overføres på sag-

søgte navn. Pedersen sagde, at han ikke var klar over, om han ville blive her i landet. Vidnet talte senere med Pedersen, efter at denne sammen med sagsøgte havde været i Odense og set på den røde Fordvogn, og Pedersen sagde da, at det var en skam, at sagsøgte ikke syntes om den. Pedersen sagde også, at han gerne ville have, at sagen gik i orden, for han var jo en gammel mand. Han ville i hvert fald gerne have haft vognen frem, så sagsøgte kunne få den til juleaften.

Forretningsfører Ejner Jensen har som vidne forklaret, at Pedersen til ham i forretningen sagde, at det var meningen, at sagsøgte skulle have bilen som gave.

Direktør Anders Thybo har som vidne forklaret, at han ganske klart erindrer, at han i oktober-november 1948 fik besøg af sagsøgte Storm, og en dansk-amerikaner Martin Pedersen, som ønskede at købe en vogn på gavebasis til sagsøgte, som han kaldte sin nevø, og hvem han glædede sig til at give vognen som julegave. Amerikaneren var utilfreds med den farve, som den foreviste vogn havde, idet han velst ville have en blå farve. Sagsøgte var beskeden og tilbageholdende, men glad for udsigten til at få vognen, og amerikanerens udtalelser gik ud på, at han skulle have den som gave fra ham. Hvis firmaet havde haft en sådan vogn i blå farve, var købet uden tvivl gået i orden samme dag. Sagsøgte havde nogen tid forinden forhørt sig hos vidnet angående muligheden for at få en amerikansk vogn på gavebasis og spurgte derunder vidnet, hvad det ville koste at få en sådan gave. Om grunden til at ansøgningen til varedirektoratet alene er indgivet i Martin Pedersens navn, har vidnet udtalt, at det muligt har været for at søge sparet en del i omsætnings- og gavcafgift. Martin Pedersen nød tanken om at kunne glæde sagsøgte med vognen til jul.

Vidnet erindrer ganske tydeligt, at man ved mødet diskuterede fremgangsmåden ved ansøgning om tilladelse til indførselsbevilling til en sådan gave, og at vidnet herunder oplyste, at almindelig fremgangsmåde var, at giver og modtager begge underskrev ansøgningen.

Endelig har salgschef Christian Jensen blandt andet forklaret, at han har overværet forhandlingen i forretningen, og at det for vidnet var ganske klart, at Storm skulle have en vogn af Martin Pedersen, og de var begge udmærket tilfreds med den foreviste type Ford Custom 1949, men de var ikke tilfreds med farven.

Sagsøgeren har benægtet, at der fra Pedersens side har foreligget et gaveløfte i en så endelig og bindende form, at det kan forlanges opfyldt af boet. Han har henvist til, at ansøgningen om indkøbstilladelse ikke som normalt ved gaveoverdragelser er udfyldt i begge parters navn, men alene i Pedersens navn. Det er således sandsynligt, at Pedersen i første omgang ville købe bilen til sig selv, medens det er uvist, om den senere skulle overdrages videre til sagsøgte eller eventuelt skulle tilfalde ham efter Pedersens død. I sidstnævnte tilfælde er lovens betingelser for en lovlig døds gave ikke opfyldt.

Sagsøgte har heroverfor hævdet, at Pedersen bindende havde lovet at forære ham et automobil til værdi 3000 dollars som en taknemlighedsakt, fordi sagsøgte havde ladet ham bo gratis hos sig under hans 3 langvarige besøg i Danmark. Pedersen havde vel nok tænkt sig, at han også selv kunne have glæde af bilen, medens han boede hos sagsøgte, men dette har ikke været det afgørende for gaven, og da dette spørgsmål nu er faldet bort ved Pedersens

død, må sagsøgte nu kunne bruge pengene også til andet formål, hvis han ønsker det.

Retten finder, at det omhandlede gældsbrevs ægthed ikke kan drages i tvivl, og at det ikke er sandsynliggjort, at afdøde har indfriet det. Idet sagsøgte ikke findes at have foretaget påkrav vedrørende gælden førend anmeldelsesdatoen den 17. januar 1950, vil der kun kunne tilkendes sagsøgte renter fra denne dato.

Retten finder det derimod ikke efter det oplyste godtgjort, at afdøde Martin Pedersen inden sin død har afgivet et så bindende løfte til sagsøgte om at ville give ham et automobil i gave, at han havde kunnet gennemtvinge løftets opfyldelse, hvis Pedersen havde ombestemt sig, inden automobilet var leveret til sagsøgte, og sagsøgte findes herefter ej heller at kunne fordr det påståede gaveløfte opfyldt af dødsboet. Sagsøgte vil derfor være pligtig at udlevere de 3000 dollars, som af sagsøgeren påstået.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, proprietær Carl Storm, bør inden 15 dage fra dato til sagsøgeren, boet efter afdøde fhv. policeman Jens Peter Martin Pedersen, udlevere den af afdøde Martin Pedersen efterladte sparekassebog med Assens og Omegns Sparekasse med indestående 5000 kr. og påløbne renter og kontant 535 kr., dog at der fra de nævnte beløb må fradrages 2018 kr. 50 øre til begravelsesomkostninger, samt 700 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 17. januar 1950. Sagsøgte bør inden samme frist til sagsøgeren udlevere de ovennævnte 3000 dollars samt betale i delvise sagsomkostninger 800 kr.

Stempelforbehold med hensyn til det af sagsøgte fremlagte bilag A.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret angår sagen alene spørgsmålet om udlevering af de i dommen omhandlede 3000 dollars.

Det tiltrædes, at det ikke kan anses godtgjort, at der af afdøde Martin Pedersen har været afgivet et endeligt og bindende gaveløfte, og dommen vil herefter i overensstemmelse med indstævntes påstand være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, proprietær Carl Storm, til indstævnte, boet efter afdøde fhv. policeman Jens Peter Martin Pedersen, 1000 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Skassen ved Udenrigsministeriet
meradv. v/ Bunch-Jensen)

m o d

„Nordkyn“, dampskibsselskabet Norden A/S
(Behrendt-Poulsen).

omfang statskassen hæftede for udgifter ved pleje af
en dansk sømand i udlandet).

s ret t e n s d o m 4. maj 1951.

Skibets ophold i Lissabon den 1. juni 1949 kom skibets
mand Johannes Johnsen alvorligt til skade ved at falde
overbord. Johnsen blev straks afmønstreret og indlagt på
sygehuset. Han lå i tiden 1. juni til 27. august 1949, ialt 88 dage.
Lægeudgifter beløb sig til 37.467,60 svarende til 7406 d. kr., som
Rederiet har herved betalt for 4 dage udover sin forpligtelse
ifølge Sømandslovens § 28. Udgifterne for disse dage udgør
45,00 pr. dag og en del medicinudgifter, ialt esc. 811,50
d. kr. Dette beløb er ved skrivelse fra sagsøgernes assuran-
selskab afkrævet Udenrigsministeriet, som ved skrivelse af
12. august 1950 har afvist kravet under henvisning til, at skibets agenter hæfter
sig henholdt til portugisisk lov, hvorfor disse må være den
forholdsmæssige.

Udenrigsministeriet for m/s „Nordkyn“, dampskibsselskabet Norden A/S,
har søgt statskassen ved Udenrigsministeriet, til-
følgende 66 øre med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato
til

for frifindelse.

Det er gældende, at den omstændighed, at en udenlandsk lov,
som tilfælde den portugisiske immigrationslovgivning pålæg-
ger forpligtelser ved afmønstringen, ikke kan medføre, at rede-
riet regres til statskassen for afholdte udgifter udover de afholdte
for skibet, når rederiet har været nødt til at afholde disse
udgifter ifølge sømandslovens § 31, stk. 2.

Statskassen henviser herved til, at efter betænkning angående revision af
Sømandslovens § 31, stk. 2, givet af den af Handelsministeriet den 31. marts 1949 ned-
satte kommission foreslås følgende affattelse i udkast til Sømandslovens § 31,
stk. 2: Har skibsføreren i udlandet været nødt til efter afmønstringen at gøre
sådanne udlæg til hjemsendelse eller pleje af en dansk sømand, til anden hjælp
for ham ifølge forsorsretlig forskrift eller i anledning af hans død, som ikke
efter dansk ret påhviler rederen, og som ikke kunne være undgået gennem
bistand af dansk konsul, kan erstatning kræves af staten.

Denne formulering dækker det under sagen fremsatte krav, og efter sag-
søgernes mening tilkommer der rederiet en sådan regres allerede efter nugæl-
dende ret.

Sagsøgte hævder, at der i gældende dansk lovgivning savnes hjemmel for
det påståede refusionskrav, hvilket også fremgår af bemærkningerne til lov-
udkastet. Efter sagsøgtets opfattelse har rederiet kun regres overfor Statskassen

i de tilfælde, hvor skibsføreren har afholdt udgiften i henhold til påbud i dansk lov, eller det i hvert fald drejer sig om en udgift, som påhviler den danske stat.

Sømandslovens § 31 hjemler kun regres, når skibsføreren har været nødt til at gøre udlæg i tilfælde, hvor bistand ikke har kunnet erholdes af dansk konsul.

Efter konsularinstruktionens § 96 er det vel pålagt konsulen at yde hjælp til trængende danske sømænd, men denne bestemmelse kan efter sagsøgtes opfattelse ikke påberåbes af sagsøgerne, idet dels bestemmelsen er en intern instruks rettet til konsulen, dels skadelidte ikke har været nødlidende, hvorved sagsøgte henviser til, at der ved afmønstringen af rederiet til konsulatet er indbetalt 389 kr. 22 øre som tilhørende sømanden.

Til støtte for det hævdede standpunkt henviser sagsøgte til svensk domstols praksis.

Retten kan ikke tillægge det betydning, at den skadelidte sømand ved afmønstringen har været i besiddelse af det i forhold til udgifterne til hans hospitalsophold ubetydelige beløb, allerede fordi dette beløb i overensstemmelse med Sømandslovens § 31, stk. 1, er overgivet til konsulen, således at der kun kunne rådes over beløbet med konsulens samtykke.

Efter det oplyste drejer sagen sig om udgifter, som sagsøgerne ville have haft direkte hjemmel til at få refunderet efter Sømandslovens § 31, stk. 2, i tilfælde, hvor „bistand af dansk konsul ikke har kunnet erholdes“. I det foreliggende tilfælde er sådan bistand ikke opnået, fordi den portugisiske immigrationslov pålægger skibets agent at afgive garantierklæring for betaling af alle omkostninger. Da den fulgte fremgangsmåde ikke kan antages at have forøget udgifterne udover det beløb, som ville være medgået, hvis konsulen havde ydet bistand, da konsulen efter konsularinstruktionen har pligt til at yde dansk sømand fornøden hjælp under tilskadekomst i udlandet, og da rederiet har opfyldt sin forpligtelse efter Sømandslovens § 28, finder retten, at Sømandslovens § 31, stk. 2, afgiver fornøden støtte for det rejste regreskrav. Der vil herefter være at give dom efter sagsøgernes påstand.

Sagens omkostninger hæves.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, statskassen ved Udenrigsministeriet, bør til sagsøgerne, rederiet for m/s „Nordkyn“, dampskibsselskabet Norden A/S, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale 157 kr. 66 øre med 5 pct. rente fra den 26. januar 1951.

Sagens omkostninger hæves.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Bestemmelserne i sømandslovens §§ 27, 28 og 31 findes i deres indbyrdes sammenhæng at måtte forstås således, at rederiet i et tilfælde som det foreliggende, hvor et nødvendigt udlæg for en dansk sømands sygepleje i udlandet overstiger, hvad det efter lovens § 28.

stk. 2, påhviler rederiet at udrode, kan kræve erstatning herfor af statskassen i medfør af lovens § 31, stk. 2, eller denne bestemmelses grundsætning. Den indankede dom vil herefter være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 700 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, statskassen ved Udenrigsministeriet, til indstævnte, rederiet for m/s „Nordkyn“, dampskibsselskabet Norden, A/S, 700 kr.

Nr. 84/1952.

Arnold Marinus Gaarde

på k æ r e r

Vestre Landsrets kendelse af 19. februar 1952.

(En begæring om anke afvist, da der ikke forelå tilladelse fra Justitsministeriet til kæremalets indbringelse for Højesteret).

Kendelse afsagt af Vestre Landsret den 19. februar 1952 (III afd.).

Ved dom afsagt den 1. maj 1948 af retten for Frøs herred m. v. blev Arnold Marinus Gaarde i medfør af lov nr. 406 af 28. august 1945 § 2, prislovens § 19 og vareforsyningslovens § 18 sammenholdt med bekendtgørelse nr. 82 af 28. februar 1941 §§ 1 og 2, bekendtgørelse nr. 275 af 24. juni 1941, bekendtgørelse nr. 639 af 11. december 1940 § 2, stk. 1 c og 2, prislovens § 13 og bekendtgørelse nr. 335 af 27. oktober 1944 anset med en straf af fængsel i 4 måneder, der ansås udstået ved varetægtsfængsel, hvorhos et beløb af 14.700 kr. blev inddraget til fordel for statskassen.

Domfældte fandtes ved dommen skyldig i utilbørligt samarbejde med besættelsesmagten i erhvervmæssig henseende, derved at han under tilside-sættelse af de herom gældende regler og prisforskrifter fra januar 1944 til maj 1945 havde solgt generatorbrænde, der var oparbejdet af stødbænde, samt grankogler og brænde til besættelsesmagten for et samlet beløb af ca. 567.000 kr.

I skrivelse af 4. juli 1951 har domfældte under henvisning til senere praksis begæret dommen indanket for landsretten.

Anklagemyndigheden har påstået anken afvist.

Da grundlaget for de ved nogle senere domme skete frifindelser, for så vidt angår tiltale for værnemageri ved salg til besættelsesmagten, efter det oplyste ikke findes at kunne påberåbes af domfældte, og da der ikke iøvrigt er oplyst nogen omstændighed, som i medfør af retsplejelovens § 963, stk. 3, jfr. § 949, stk. 2, kunne føre til, at anken uanset ankefristens oversiddelse tillades,

b e s t e m m e s :

Den af domfældte Arnold Marinus Gaarde rejste anke afvises.

Der tillægges den for domfældte beskikkede forsvarer ved landsretten, landsretssagfører Jegsen, i salær 40 kr., der udredes af domfældte.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Vestre Landsret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Da der ikke foreligger tilladelse fra Justitsministeriet til kæremålets indbringelse for Højesteret, vil det være at afvise.

Thi bestemmes:

Dette kæremål afvises.

T i r s d a g d e n 1. a p r i l.

Nr. 192/1951. **Thomas B. Thriges fond (Alb. V. Jørgensen)**
m o d
Finansministeriet (kammeradv.).

(Om beregning af den et legat tilhørende formue, hvoraf påligning af stabiliseringslån skulle ske, jfr. lov nr. 391 af 12. juli 1946).

(Sagen behandlet skriftligt).

Ø s t r e L a n d s r e t s d o m 12. m a j 1951 (V a f d.).

Til brug ved påligning af stabiliseringslån i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 opgjorde sagsøgeren, Thomas B. Thriges fond, sin formue pr. 23. juli 1945 til 17.400.463 kr. Denne angivelse blev ikke taget til følge af skatterådet for Odense skattekreds, der ansatte fondens formue til 21.786.147 kr. Sagsøgeren påklagede denne ansættelse til landsskatteretten, der ved kendelse af 6. juli 1950 delvis tog fondens påstand til følge, idet dens formue blev ansat til 18.288.947 kr., hvori var indbefattet nogle reguleringsbeløb på ialt 246.601 kr., der ikke var påklaget for landsskatteretten; men sagsøgeren fik ikke medhold i, at en post, stor 641.883 kr., der udgjorde de af sagsøgeren til uddeling i overensstemmelse med fondens formål afsatte beløb, kunne fratages formuen.

Sagsøgeren har derfor anlagt nærværende sag, under hvilken fonden påstår sagsøgte, Finansministeriet, tilpligtet at anerkende, at sagsøgerens lånepligtige formue ved påligning af stabiliseringslån i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 sættes til 17.647.064 kr.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Thomas B. Thriges fond er oprettet ved fundats af 23. december 1933, forsynet med kgl. konfirmation af 28. s. m. Det hedder i fundatsens post 3:

„Fondens Formaal er at fortsætte den Virksomhed, Fabrikant Thomas B. Thrige som Ejer af de Aktiver, der ved Overdragelsedokumentet af Dags Dato er overgaaet i Fondens Besiddelse, hidtil har udøvet og at holde denne Virksomheds anseelse samt økonomiske og tekniske Standard højt.

Fonden kan i det Omfang, Lovgivningen tillader det, anmelde særlige Firmanavne til Firmaregisteret.

De gennem Fonden indvundne Midler skal mod Respektering af de i Overdragelsedokumentet og nærværende Fundats indeholdte Bestemmelser anvendes til Gavn for dansk Industri og Haandværk 1) ved Hjælp til Fremme af saadanne Videnskaber, der af Fondsbestyrelsen skønnes at have Betydning for Industrien eller Haandværkets Trivsel, og/eller 2) ved Støtte paa anden Maade til Institutioner, Foretagender eller Personer, hvis Virksomhed af Fondsbestyrelsen skønnes at have Betydning for Industri eller Haandværk.“

Endvidere udtales det i post 7:

„Af Fondens aarlige Overskud, saaledes som dette fremkommer, efter at alle Driftsudgifter (hvortil henregnes eventuelle Tantiemer til Direktion eller andre og de i Overdragelsedokumentet omhandlede Ydelser) og samtlige efter Fondsbestyrelsens Skøn nødvendige eller ønskelige Afskrivninger og Henlægninger er fradragne, skal Halvdelen henlægges til en særlig til Imødegaelse af Tab beregnet Reservefond. — — — — —

— — — Det, efter at foranstaaende er sket Fyldest, til Disposition værende aarlige Overskudsbetøb, anvendes i Overensstemmelse med Fondens i Paragraf 3, 3. Stk., bestemte Formaal efter Fondsbestyrelsens frie Bestemmelse.“

Af fondens regnskab for året 1944 fremgår det, at der pr. 31. december 1944 var hensat til disposition for uddeling i overensstemmelse med fondens formål 734.382 kr. 71 øre. Heraf var i året 1945 i tiden indtil 23. juli udbetalt 92.500 kr., saaledes at der den nævnte dag henstod til disposition differencen — det under sagen omstridte beløb — i kroner: 641.882.

Til støtte for sagsøgerens påstand om, at dette beløb ikke kan betragtes som formue for fonden, har sagsøgeren henvist til, at den lånepligtige formue for saadanne legater og stiftelser som sagsøgerens ifølge § 28, stk. 1 c, jfr. § 27, stk. 1, nr. 3, i loven af 1946 skal opgøres efter reglerne i statsskattelovens §§ 12—14, hvilke bestemmelser ikke indeholder nogen bestemt definition af begrebet formue. Men da henlæggelse til benyttelse i overensstemmelse med fondens formål ifølge fundatsen skal ske med hensyn til en bestemt del af årsoverskuddet, saaledes at fondsbestyrelsen ikke er rådig over, hvor store beløb, der skal henlægges hertil, og da de på den hertil beregnede konto hensatte beløb skal anvendes til uddeling, må det omtvistede beløb anses for at være en gældspost for fonden. Sagsøgeren har herved henvist til, at det må karakteriseres som en tilfældighed, at der på opgørelsens tidspunkt ikke var truffet bestemmelse med hensyn til fordelingen af det til uddeling pligtige beløb.

Heroverfor har sagsøgte anført, at fondens formue efter statsskatteloven må være dens samlede rørlige og urørlige formue. De her omtvistede midler må henregnes hertil, så længe de ikke er udbetalt, eller der er disponeret endeligt over dem ved, at der til trediemand er givet tilsagn om ydelse af konkrete beløb. Den omstændighed, at det hensatte beløb efter fundatsen skal anvendes til visse formål, berettiger ikke til at betragte det som behæftet med gæld, idet sådan betragtningsmåde kunne anføres for så vidt angår alle legatmidler både med hensyn til kapital og renter.

Retten finder at måtte lægge vægt på, at den nærmere anvendelse af det omtvistede beløb uanset at det var bestemt til at anvendes efter fundatsens regler, på opgørelsesdagen var udskudt til en ubestemt fremtid, idet der ikke var truffet nærmere og over for trediemand bindende bestemmelse om, hvem det skulle tilfalde. Det er derfor med rette henregnet til sagsøgerens fornuft. I hvorforsagsøgtets frifindelsespåstand vil være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre sagsøgte 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør for tiltale af sagsøgeren, Thomas B. Thriges fond, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 1000 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i den indankede dom anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret vil appellanten have at betale til indstævnte med 500 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Thomas B. Thriges Fond, til indstævnte, Finansministeriet, 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 251/1951. I/S Skodsborg Solgaard (Vang)

m o d

overassistent E. Kunst (Bierfreund).

(Lejesag. Spørgsmål om overvæltning af skatter på lejerne).

København's amts nordre birks civilrets dom 6. oktober 1949.

Den 4. januar 1938 oprettedes der mellem sagsøgeren, overassistent E. Kunst, og de daværende ejere af Skodsborg Strandvej 155 A (matr. nr. 1 i Aggershvide), I/S Skodsborg Solgaard, en lejekontrakt om en beboelseslejlighed i nævnte ejendom. Den årlige leje bestemtes til 960 kr., og det hedder i kontrakten blandt andet: „Saafremt der paalægges Ejendommen nye V'ej-, Kloak- eller andre lignende Bidrag til det offentlige, er Udlejeren berettiget til —

uanset at Lejemålet er uopsigeligt — til med 3 Maaneders Varsel, eller saafremt der i Lejeforholdet gælder et kortere Varsel for Opsigelse fra Udlejers Side, da med dette Varsel at kræve Bidraget udlignet for samtlige Lejligheder og Lokaler i Ejendommen.

Det samme gælder Forøgelse af de Ejendommen paahvilende Skatter og Afgifter til det offentlige, uanset at Lov om Leje § 38 kun hjemler saadant ved de i forrige Stykke omhandlede Bidrag.“

Den 28. maj 1941 fik kontrakten bl. a. påtegning om, at huslejen fra 1. april 1941 fastsattes til 864 kr. om året.

Det pågældende ejendomskompleks var indtil 1. april 1943 i medfør af lov nr. 123 af 4. april 1928 med ændringer og tilføjelser fritaget for udrødelse af kommunale ejendomsskatter samt skatter til kommunale udligningsfond og til staten.

Ved skøde af 10. juli 1942 blev ejendommen af A/S Skodsborg Solgaard overdraget til de sagsøgte under denne sag, I/S Skodsborg Solgaard og sælgerne afgav i slutseddelen af 25. juni 1942 erklæring om, at de i 1937 og 1939 indtrådte skatteforhøjelser ikke var pålagt de bestående lejemål, og at disse — såvel som de skattestigninger, der til sin tid ville fremkomme ved skattelempelesernes ophør — kunne pålægges lejerne i henhold til kontrakterne.

Fra et under sagen ikke nærmere oplyst tidspunkt, men pr. 17. november 1943, foretoges der en overvæltning af skatter efter en nærmere beregning, hvorved skattestigningen fra tidspunktet for oprettelsen af lejekontrakt med sagsøgeren — i denne henseende pr. 24. februar 1938 — og indtil april kvartal 1943 ansattes til 10,061 pct. af de enkelte lejesummer. Rigtigt beregnet af en husleje på 864 kr. om året skulle skattepåligningen for sagsøgerens vedkommende have udgjort 86 kr. 93 øre, men da der fejlagtigt blev lagt en årsleje på 768 kr. til grund, blev beløbet for eet år beregnet til 77 kr. 27 øre. Desuden er der sagsøgeren under 29. juni 1944 pålignet et årligt beløb på 15 kr. 58 øre hidrørende fra en almindelig skattestigning.

Ifølge foreliggende beregning for påligning af skatter eksklusivt det beløb, som svarer til skattefritagelsen ved lejemålets indgåelse, udgør skattestigningsprocenten 7,86, og skattestigningen da 67 kr. 91 øre om året — rigtigt beregnet af en årsleje på 864 kr. — med tillæg af fornævnte 15 kr. 88 øre.

Sagsøgeren påstår nu under denne sag de sagsøgte tilpligtet at ophøre med opkrævningen af den ham pålignede andel i skattetillæg, årligt 77 kr. 27 øre, og ved sin seneste påstand under sagen de sagsøgte dømt til at tilbagebetale ham for tiden 1. juli 1948 til 30. september 1949 96 kr. 59 øre.

De sagsøgte har påstået sig frifundne og har procedilvarslet A/S Skodsborg Solgaard, der imidlertid ikke har givet møde under sagen.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at han fra første færd og fortsat herefter har taget forbehold overfor de sagsøgte med hensyn til berettigelsen af den foretagne lejeforhøjelse, idet denne ikke er hjemlet i lejekontraktens foran citerede bestemmelse, ligesom Østre Landsrets II afd. i dom af 22. december 1944 (U. f. R. 1945 pag. 394) har statueret, at kontraktbestemmelse om udligning af forøgede skatter ikke kommer til anvendelse på de efter den midlertidige skattefritagelses bortfald pålignede skatter, som udlejeren kunne have taget i betragtning ved lejemålets indgåelse.

De sagsøgte har procederet på, at samtlige de sagsøgeren pålagte skattebeløb må betegnes som forøgelse af ejendomsskatter og derfor kan overvælttes

på sagsøgeren for den skete anparts vedkommende, og de har ikke fundet anledning til at fremsætte nogen subsidier påstand, men alene den anførte frifindelsespåstand.

De ved lov nr. 123 af 4. april 1928 hjemlede skattefritagelser ses begrundet i ønske om at støtte boligbyggeriet og udvirke et til fritagelsesbeløbet svarende nedsat lejeniveau. Dette synspunkt er også gjort gældende af sagsøgeren, der imidlertid har procederet på, at han ved sin kontrakt er sikret den nedsatte huslejes fortsatte beståen.

Udlejeren har ved lejekontraktens udarbejdelse utvivlsomt påregnet, at den givne ordlyd gav ham adgang til at foretage en lejeregulering pr. 31. marts 1943, og retten finder, at der må fremføres vægtige grunde for at betage ham denne adgang. Sådanne grunde er ikke fremført og findes ikke at foreligge. Det skal i denne henseende særligt anføres, at lejelovens § 27, jfr. § 36, har givet lejerne midler i hænde til at sikre sig mod en leje- eller en skatteovervæltning, der står i misforhold til det lejedes værdi, eksempelvis om udlejeren ikke oprindeligt måtte have nedsat lejeniveauet med et til skattebegunstigelsen svarende beløb. Lovgiverne har iøvrigt også i denne henseende i medfør af lejelovens § 34, stk. 2, givet nybygninger en særlig begunstiggelse.

I denne sag ses der ved kontraktspåtegning af 28. maj 1941 at være foretaget en lejeregulering til en årlig husleje pr. 1. april 1941 af 864 kr., og denne husleje må da i mangel af anden aftale antages at omfatte ejendoms-skatter pr. sidstnævnte dato, således at de sagsøgte kun kan kræve sagsøgeren for skatteforøgelsen efter denne dato med det i kontrakten givne varsel på 3 måneder. Herefter skal skattestigningen beregnes til 8,315 pct. af en leje på 864 kr., eller en årlig stigning på 71 kr. 84 øre.

Sidstnævnte beløb beregnet for tiden fra 1. juli 1948 til 30. september 1949 udviser 89 kr. 80 øre, og da sagsøgeren har betalt 96 kr. 59 øre for det anførte tidsrum, vil de sagsøgte have at refundere sagsøgeren 6 kr. 79 øre, men vil iøvrigt være at frifinde.

Sagens omkostninger findes at burde ophæves.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, I/S Skodsborg Solgaard, bør til sagsøgeren, overassistent E. Kunst, betale 6 kr. 79 øre, men bør iøvrigt for sagsøgerens tiltale i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger ophæves.

Det idømte beløb at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse under adfærd efter loven.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 29. juni 1950 (II afd.).

Den indankede dom er afsagt den 6. oktober 1949 af Københavns amts nordre birks ret for borgerlige sager og påanket af overassistent E. Kunst med følgende påstand:

principalt: Indstævnte, I/S Skodsborg Solgaard, dømmes til at tilbagebetale appellanten 574 kr. 48 øre, som uberettiget opkrævet skattestigningstillæg i tiden fra 1. april 1944 til 31. maj 1950, 93 kr. 16 øre $\times \frac{62}{100}$ år.

subsidiært: Indstævnte dømmes til at tilbagebetale appellanten 367 kr. 16 øre.

som differencen imellem det, appellanten har betalt gennem $6\frac{2}{12}$ år, 574 kr. 48 øre, og det, appellanten erkender at være forpligtet til at betale, nemlig 38 kr. 52 øre $\times 6\frac{2}{12}$ år, 207 kr. 12 øre,

mere subsidiært: Indstævnte tilpligtes at anerkende, at den i parternes lejekontrakt indeholdte bestemmelse om udligning af forøgede skatter ikke kan komme til anvendelse på de efter den midlertidige skattefritagelses bortfald pålignede skatter, som indstævnte kunne have taget i betragtning ved lejemålets indgåelse, hvorhos indstævnte tilpligtes at tilbagebetale appellanten det af denne i leje for meget betalte for tiden fra 1. juli 1948 til 30. september 1949, $1\frac{1}{4}$ år à 54 kr. 64 øre = 68 kr. 52 øre.

Indstævnte, I/S Skodsborg Solgaard, påstår frifindelse, subsidiært dommen stadfæstet.

For landsretten er afgivet forklaring af appellanten.

I appellants lejekontrakt af 4. januar 1938, hvori den årlige leje er fastsat til 960 kr., bestemmes blandt andet: „Centralvarme og varmt vand er indbefattet i lejen på grundlag af en pris af 2 kr. 10 øre pr. hl engelske cinders, således at merudgiften til brændsel som følge af højere priser betales som et tillæg til lejen.“

På kontrakten findes en af ejeren den 28. maj 1941 underskrevet påtegning, hvori blandt andet bestemmes, at der fra 1. april 1941 at regne foretages den ændring i kontrakten, at huslejen ansættes til 864 kr., medens der à conto varmebidrag og varmt vand betales 96 kr. årlig, hvorefter de i kontraktens trykte bestemmelser i § 7 — om varmeregnskab — skal være gældende i stedet for den gængsne.

Appellanten har forklaret, at han ikke har underskrevet kontraktpåtegningen, fordi han fandt, at den deri omtalte lejenedsættelse var for ringe. Idet han har henvist til, at hans leje i en af udlejerens pr. april kvartal 1943 foretagne beregning af skatteudligning er opført med 768 kr., har han anført, at dette tal må være det lejeløb, der for hans vedkommende skal regnes med. Han har erkendt, at han intet har foretaget sig til behandling af spørgsmålet efter reglerne i midlertidig lov nr. 136 af 31. marts 1941 om ændring i lov nr. 54 af 23. marts 1937 om leje m. m., at han stadig har betalt leje og à conto varmebidrag med et beløb af 960 kr. årlig, og at han ikke har rejst indsigelse imod, at hans årlige à conto betaling på varmebidrag i alle varmeregnskaber er opført med 96 kr.

Indstævnte har bemærket, at tallet 768 kr. i den omtalte beregning er en fejl, som skyldes, at varmebidraget på 96 kr. er fradraget 2 gange.

Efter det foreliggende findes appellants årlige grundleje at måtte være 864 kr.

Som sagen er forelagt landsretten, drejer uoverensstemmelsen mellem parterne sig iøvrigt kun om, hvorvidt indstævnte har været berettiget til at overvælte på appellanten de skatter, som ejeren i henhold til lov nr. 123 af 4. april 1928 vedrørende boligbyggeri med senere ændringer midlertidig var fritaget for at betale på lejekontraktens oprettelsestid.

Appellanten har forklaret, at han ved kontraktens indgåelse intet kendskab havde til, at ejendommen havde midlertidig skattefritagelse, og at ingen gjorde ham bekendt hermed.

Hvis en udlejer ved et lejemåls indgåelse fastsætter lejen under hensyn til en da bestående midlertidig fritagelse for bestående skatter, og ønsker ret til

ved skattefritagelsens ophør at overvælte skatten på lejerner, må han give klart udtryk derfor i lejekontrakten, jfr. lejelovens § 5. Da den i dommen gengivne kontraktbestemmelse ikke findes fyldestgørende i så henseende, idet den naturlig forstås som kun vedrørende skatteforøgelser, der pålægges med ny hjemmel, vil indstævnte være at tilpligte at anerkende ikke at være berettiget til at overvælte denne skatteforøgelse på appellantan og følgelig til at tilbagebetale denne det ham for meget afkrævede beløb, dog kun for tiden efter den 1. juli 1948, jfr. herved lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 58 i, stk. 2, hvorved bemærkes, at dette beløb ikke kan beregnes på grundlag af det retten forelagte materiale.

Til delvis dækning af sagens omkostninger for begge retter vil indstævnte have at godtgøre appellantan 200 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, I/S Skodsborg Solgaard, bør anerkende at være uberettiget til at kræve den ovenfor omtalte skatteforøgelse udlignet på appellantan, overassistent E. Kunsts lejemål og at være forpligtet til at tilbagebetale appellantan det ham herefter uberettiget afkrævede beløb for tiden efter den 1. juli 1948.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellantan 200 kr.

At efterkommes inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket til Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Otte dommere finder, at den i sagen omhandlede kontraktbestemmelse på tilstrækkelig tydelig måde omfatter de i sagen omhandlede skatter. Idet appellantan herefter har været berettiget til at forhøje indstavntes leje som sket, stemmer disse dommere for at tage appellantans frifindelsespåstand til følge og for at pålægge indstævnte at betale sagens omkostninger for alle retter med 1000 kr.

Een dommer stemmer for i henhold til de i dommen anførte grunde at give dom efter en af indstævnte nedlagt subsidier påstand, hvorefter tilbagebetalingsbeløbet er beregnet i overensstemmelse med landsrettens dom.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Appellantan, I/S Skodsborg Solgaard, bør for tiltale af indstævnte, overassistent E. Kunst, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for alle retter betaler indstævnte til appellantan 1000 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 2. april.

Nr. 114/1949. Fru Elsa Grossmann (J. A. Melchior)
 mod
 firma Alfr. Andersson & O. Sørensen (Gersted).

(Om ophævelse af en aftale vedrørende fremstilling af en elektrisk stiketiket-maskine).

Sø- og Handelsrettens dom 7. marts 1949.

Under nærværende sag går den af sagsøgerinden, fru Elsa Grossmann, endelig nedlagte påstand ud på, at de sagsøgte, firma Alfr. Andersen & O. Sørensen, tilpligtes at betale 10.080 kr. med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato, den 26. november 1948.

De sagsøgte påstår sig frifundet og sagsøgerinden dømt til at betale 13.700 kr. med renter 5 pct. p. a. fra svarskriftets dato, den 16. december 1948.

Sagsøgerinden procederer til frifindelse overfor modkravet.

Sagen angår de sagsøgte levering af en stiketiketmaskine til sagsøgerinden. Sagsøgerinden hævder at have købt en brugbar maskine, og at hun derfor har været berettiget til at hæve kontrakten, da den leverede maskine var mangelfuld. I alt fald må de sagsøgte efter sagsøgerindens mening være ansvarlige for ikke at have anvendt tilstrækkelig kyndig arbejdskraft ved fremstilling af maskinen. De sagsøgte gør derimod gældende, at de alene har påtaget sig at bygge maskinen, og at de har udført arbejdet teknisk fuldt forsvarligt; de erkender vel, at maskinen endnu ikke er fuldkommen, men de hævder, at den kun er og af begge parter har været betragtet som en forsøgsmaskine, og at de sagsøgte ved videre arbejde kan gøre den fuldt tilfredsstillende, hvorfor sagsøgerinden ikke har været berettiget til at hæve kontrakten.

Sagsøgerinden kræver tilbagebetalt de af hende for maskinen à conto betalte beløb ialt	11.400 kr.
heri fradrager hun betaling for reparation af en strømpestrikkemaskine	1.320 —

hvorved fremkommer de påståede	10.080 kr.
--------------------------------------	------------

Sagsøgerinden forbeholder sig yderligere krav for tabt fortjeneste.

De sagsøgte modkrav fremkommer således:

De sagsøgte udgifter ved fremstilling af maskinen, ifølge fremlagt specifikation	23.656 kr.
Afgift ved sagsøgerindens salg af 2.480.000 stk. etiketter (0,05 kr. for hver 1000 stk.)	124 —
Reparation af strømpe-maskinen	1.320 —

25.100 kr.

÷ à conto indbetalingerne	11.400 —
---------------------------------	----------

13.700 kr.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af sagsøgerindens mand, forretningsfører Carl Grossmann, som på sagsøgerindens vegne har ført alle forhandlinger vedrørende maskinen, af driftsleder Svend Aage Karlsson, som har ført forhandlingerne for det sagsøgte firma, af ingeniør Erik Johansen, som har konstrueret maskinen for de sagsøgte, og af grosserer Alfred Ernst, som indtil efteråret 1948 har været ene-aftager af sagsøgerindens produktion af etiketter fremstillet af den pågældende maskine.

Endvidere har under domsforhandlingen skønsmændene, civilingeniør Niels Jacobsen og ingeniør Svend Waldorff, som er udmeldt af denne ret den 5. november 1948, vedstået det af dem den 18. november 1948 med tillæg af 17. februar 1949 afgivne skøn og besvaret yderligere spørgsmål.

Efter forklaringerne og de øvrige oplysninger er sagens nærmere omstændigheder følgende:

Det sagsøgte firma, som i en lang årrække har fremstillet finmekaniske apparater bl. a. i vidt omfang til eksport, kom en gang i forsommeren 1947 i forbindelse med sagsøgerinden, idet forretningsfører Grossmann hos de sagsøgte fik foretaget en reparation på et håndstempel til trykning af etiketter. Driftsleder Karlsson foreslog da Grossmann, at denne hellere skulle lade lave en automatmaskine til fremstilling af etiketter. Parterne var kendt med, at en sådan maskine var fremstillet i Tyskland, men havde ikke set den og kendte ikke dens konstruktion.

Nogen tid efter kom Grossmann til Karlsson og spurgte, om de sagsøgte kunne lave en sådan maskine, hvad Karlsson svarede ja til. Det aftaltes, at de sagsøgte skulle gå i gang med arbejdet.

Grossmann forklarer, at det aftaltes, at maskinen skulle leveres i efteråret 1947, og at han betragtede aftalen som køb af en brugbar maskine.

Karlsson forklarer, at der ikke blev aftalt nogen bestemt leveringstid, og at han vel har sagt til Grossmann, at de sagsøgte kunne fremstille en brugbar maskine, men han har udtrykkelig fremhævet, at den første maskine kun var en forsøgsmaskine, der sikkert skulle underkastes adskillige ændringer, før den endelige maskine kunne fremstilles.

Karlsson henvendte sig til ingeniør Johansen, som han tidligere havde samarbejdet med, og denne gav sig til at arbejde med at tegne maskinen. Ingeniør Johansen, som er chef for tegnestuen for søartilleriet og i mange år har arbejdet med finmekanik, forklarer, at det var et vanskeligt og meget kompliceret arbejde, han påtog sig. Han kendte ikke nogen maskine af den art og fandt ikke beskrivelser eller tegninger i den for ham tilgængelige litteratur, hvorfor han måtte konstruere maskinen helt fra grunden. Han følte sig dog sikker på at kunne fremstille en brugbar maskine, når han fik tilstrækkelig tid hertil, men foreløbig kunne det alene blive en forsøgsmaskine, hvad han mente, at Grossmann måtte være klar over efter samtalerne med ham, Karlsson og vidnet.

Vistnok i september—oktober 1947 viste Karlsson Grossmann de udarbejdede tegninger, som denne anerkendte, hvorefter man begyndte at fremstille maskinen.

Ved et møde mellem parterne på de sagsøgtes værksted først i november 1947 så Grossmann på maskinen, som da var under arbejde. Grossmann har medio november 1947 udarbejdet en „overenskomst“ mellem parterne og hævder, at denne indeholdt det mellem parterne da aftalte.

Det anførtes heri bl. a., at de søgte „har fremstillet et Stk. Stiketket-maskine til DAGAFA til en Pris af Kr. ca. 15.000,—, der betales kontant ved Leveringen. — — —

Det garanteres, at de omhandlede Etiketmaskiner kan fremstille 100.000 Etiketter pr. Dag. — — —

I yderligere Vederlag for Maskinerne og i Anledning af, at Firmaet Andersen & Sørensen forpligter sig til ikke at fremstille Maskiner med de til disse anmeldte Patenter til andre, forpligter Firmaet DAGAFA sig til at betale en Afgift paa 5 Øre pr. 1000 fremstillede og solgte Etiketter.“

Karlsson nægtede dog at underskrive denne overenskomst. bl. a. fordi maskinen endnu ikke var fremstillet. og fordi han ikke ville garantere en produktion af 100.000 stk. daglig.

Med hensyn til prisen, som Karlsson først havde anslået til 8—10.000 kr., og som i udkastet til overenskomsten er angivet til ca. 15.000 kr., udtalte Grossmann ifølge Karlssons forklaring, at det ikke skulle komme an på prisen, når blot maskinen blev god; men da Karlsson efter den nedenfor omtalte større reparation i forsommeren 1948 sagde, at maskinen måske ville komme op på ca. 28.000 kr., blev Grossmann efter Karlssons forklaring stærkt overrasket, men protesterede ikke derimod.

I januar 1948 begyndte de søgte at fremstille etiketter med maskinen og leverede disse til sagsøgerinden, og fra begyndelsen af februar deltog sagsøgerindens værkfører i dette arbejde. Fra den 12. februar kom man op på en daglig produktion af 100.000 stk. etiketter. Der var dog en del vanskeligheder med maskinen, som foranledigede adskillige standsninger for reparation, deriblandt særlig en gennemgribende ændring, som varede et par måneder i forsommeren 1948.

Den 4. juli 1948 blev maskinen efter sagsøgerindens anmodning overflyttet til hendes værksted, hvor hendes folk under hyppige tilsyn af ingeniør Johansen arbejdede med maskinen, som imidlertid stadig voldte vanskeligheder.

Den 20. november 1948 hævdede sagsøgerinden handelen og anlagde som tidligere nævnt denne sag med stævning af 26. november 1948.

I skønserklæringen af 18. november 1948 påvises forskellige fejl ved produktionen, og som konklusion udtales følgende:

„1) Maskinen kan i sin nuværende Tilstand og Udførelse ikke fremstille fejlfri Stiketketter.

Vi gør opmærksom paa, at vi ved Udtrykket „fejlfri Stiketketter“ forstaar det, man i almindelig Handel betegner som „første Klasses Varer“.

2) Maskinen skal for at kunne fremstille første Klasses Stiketketter underkastes væsentlige Konstruktionsændringer.

3) Maskinen kan i sin nuværende Tilstand og Udførelse mest korrekt betegnes som værende på Eksperimentstadiet.“

I erklæringen af 17. februar 1949 udtaler skønsmændene følgende:

„Hvad angaar selve Tegningens arbejdsmæssige udførelse skal anføres, at det utvivlsomt vilde volde en Maskinfabrik nogen Vanskelighed at arbejde udelukkende efter disse tegninger, men da vi har forstaact, at Hr. Ingeniør E. Johansen til Stadig har været til Stede under Maskinens Opbygning, er det vor Mening, at Tegningerne maa siges at være fyldestgørende for Formaålet. For

en saadan Enkeltkonstruktion, der næsten altid skal undergaa visse Ændringer under Fremstillingen, er det en meget bekostelig Foranstaltning at gennemføre Tegnearbejdet konsekvent, og det vilde ogsaa være urimeligt i dette Tilfælde.

Hvad angaar den paa Tegningerne viste Maskinkonstruktion, skal vi udtale, at den efter vor Formening ikke er baseret paa tilstrækkelig omfattende teknisk og faglig Viden om det Formaal, hvortil og de Forhold hvorunder en saadan Maskine skal arbejde.

— — —.“

Der er med maskinen i tiden 21. januar—27. oktober 1948 produceret ialt 4.800.000 stk. etiketter, hvoraf de sagsøgte her under sagen kræver afgift 5 øre pr. 1000 stk. for de 2.480.000.

Grosserer Ernst forklarer, at en del af de etiketter, han aftog fra sagsøgerinden i foråret 1948, var mangelfulde, senere blev de bedre. Når han i efteråret 1948 afbrød sit forretningsforhold med sagsøgerinden, skyldtes det ikke utilfredshed med de leverede varer.

Der hersker uklarhed med hensyn til den mellem parterne indgåede aftale, idet der ikke alene er usikkerhed med hensyn til prisen og leveringstiden, men ogsaa med hensyn til selve retsforholdets karakter. Denne usikkerhed må efter rettens mening blive til skade for sagsøgerinden, idet det i et forhold som det foreliggende må have formodning for sig, at de sagsøgte som af dem hævdede alene har påtaget sig på basis af forsøg at fremstille en maskine, således at sagsøgerinden kun har kunnet vente nu straks at få en maskine på forsøgsstadiet, som efterhånden gennem yderligere ændringer kunne udvikles til en fuldt tilfredsstillende maskine.

Da det endvidere ikke kan anses godtgjort, at de sagsøgte ikke, som af dem hævdede, er i stand til ved videre arbejde at nå frem til en sådan maskine, findes sagsøgerinden ikke uden at have givet de sagsøgte lejlighed til at eksperimentere videre indenfor en efter hele forholdet rimelig tid at have været berettiget til at hæve aftalen som sket.

Sagsøgerinden vil derfor være pligtig at betale de sagsøgte for det hidtil udførte arbejde. Betalingen herfor finder retten dog skønsmæssigt kun kan ansættes til 18.000 kr., hvorved er taget hensyn dels til de sagsøgtes ganske usikre angivelser af prisen — oprindelig til 8.—10.000 kr., — dels til, at det endnu vil være forbundet med udgifter at gøre maskinen fuldt tilfredsstillende.

Der vil herefter være at tilkende de sagsøgte for maskinen ..	18.000 kr.
+ de anerkendte	1.320 —
+ den krævede afgift	124 —
mod hvis betaling sagsøgerinden alene har anført, at den måtte falde bort, fordi kontrakten med rette er hævet	
	<hr/>
ialt....	19.444 kr.
med fradrag af de à conto betalte	11.400 —
	<hr/>
altsaa....	8.044 kr.
	<hr/>

med renter som påstået, hvorhos sagsøgerinden findes at måtte betale de sagsøgte sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgerinden, fru Elsa Grossmann, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til de sagsøgte, firma Alfr. Andersen & O. Sørensen, betale 8044 kr. med renter heraf 5 pct. p. a. fra den 16. december 1948, til betaling sker, og sagens omkostninger med 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Parterne har for Højesteret gentaget deres påstande for Sø- og Handelsretten.

Det bemærkes, at det indstævnte firmas rette navn er Alfr. Andersson & O. Sørensen.

Skønsmændene har efter dommens afsigelse afgivet supplerende udtalelser, hvoraf bl. a. fremgår, at maskinen for at kunne betegnes som en „førsteklasses vare“ må underkastes så væsentlige konstruktionsændringer, at de taget som helhed må betegnes som „på det nærmeste en fuldstændig nykonstruktion af maskinen“. Endvidere har skønsmændene udtalt, at det vil koste mere at bringe maskinen i god og brugbar stand, end hvad der svarer til prisen for en ny maskine. Skønsmændene har herved oplyst, at der nu eksisterer en gennemprøvet og driftssikker dansk stiketiketmaskine, der har en større kapacitet end den i sagen omhandlede, og hvis dagspris er ca. 15.000 kr.

Der er endvidere efter dommens afsigelse afgivet fornyede parts- og vidneforklaringer.

Syv dommere bemærker følgende:

Efter de foreliggende oplysninger findes parternes aftale at måtte forstås således, at indstævnte havde påtaget sig at levere en maskine, der var brugbar til det angivne formål, og da maskinen efter det foretagne syn og skøn har været behæftet med så væsentlige mangler, der ikke er afhjulpel indenfor en rimelig tid, at maskinen ikke har kunnet anses som brugbar, har appellatinden været berettiget til at hæve købet. Hun må herefter anses berettiget til som påstået at erholde tilbagebetalt den af hende erlagte del af købesummen med fradrag af det beløb, hun erkender at skyldes indstævnte for en udført reparation; men det appellatinden herefter tilkommende beløb findes yderligere at burde nedsættes skønsmæssigt til 7000 kr. under hensyn til, at hun i tiden indtil november 1948 har udnyttet maskinen og ved hjælp af denne har fremstillet et antal etiketter, som hun har solgt. Disse dommere stemmer for at give dom i overensstemmelse hermed og for at pålægge indstævnte at betale sagens omkostninger for begge retter til appellatinden med 2500 kr.

To dommere, der ivojrigt er enige med flertallet, finder ikke, at det ved de foreliggende oplysninger er tilstrækkeligt godtgjort, at maskinens benyttelse, der på grund af dens mangelfuldhed må an-

tages at have påført appellantinden særlige udgifter, har givet hende nogen fortjeneste, og disse dommere stemmer derfor for i det hele at give dom efter appellantindens påstand.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, firmaet Alfr. Andersson & O. Sørensen, bør til appellantinden, fru Elsa Grossmann, betale 7000 kr. med renter 5 pct. årlig fra 26. november 1948 mod udlevering af den i sagen omhandlede stiketiketmaskine.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellantinden 2500 kr.

Det idømte at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 4. april.

Nr. 3/1948. Fabrikant Valdemar Hansen (Svane)

mod

muremester Aage Kristensen (landsretssagfører Kai G. Jensen).

(En fabrikant, der i 1944 havde givet en muremester et byggearbejde i entreprise, ansås pligtig at betale denne hans resttilgodchavende af entreprisensummen, da det ansås for godtgjort, at bygherren under hensyn til materialemangelen var gået med til, at en gårdbelægning blev udført med de af muremesteren tilvæbragte materialer, og da det ikke ansås for godtgjort, at det af ham udførte arbejde var mangelfuldt).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 20. december 1947 (V afd.).

Under nærværende Sag paastaar Sagsøgeren, Muremester Aage Kristensen, ved sin endelige Paastand, Sagsøgte, Fabrikant Valdemar Hansen, tilpligtet at betale 26.950 Kr., der under Retssagen udgør Sagsøgerens Resttilgodchavende vedrørende nogle af Sagsøgeren for Sagsøgte udførte Byggearbejder, med Renter 5 pCt. p. a. af 22.407 Kr. 97 Øre fra Sagens Anlæg den 25. Januar 1946 og af Resten fra Tingfæstningen den 9. November s. A.

Sagsøgte paastaar Frifindelse mod Betaling af 3967 Kr., nemlig det af Sagsøgeren paastaede Beløb . . . . . 26.950 Kr. med Fradrag af:

1. Erstatning for mangelfuld Fundering	14.700 Kr.	
2. Erstatning for Mangler ved Belægning af Gaardsplads	8.283 —	
		<hr/>
		22.983 —
		<hr/>
		3.967 Kr.

Parterne er enedes om, at forskellige andre nærmere angivne Poster vedrørende Bygningsarbejderne henskydes til Afgørelse ved Voldgift.

Under Domsforhandling den 25. November 1947 er afgivet Forklaring af Parterne. Arkitekt Niels Peter Gundstrup, der inden Sagens Anlæg efter Udmeldelse af Københavns Byret har afgivet to Skønserklæringer af henholdsvis 31. August 1945 og 5. Januar 1946. Sagsøgte Arkitekt Edwin Neis, Ingeniør Marius Hansen, Betonformand Niels Peter Nielsen og Jord- og Betonarbejder Theodor Jensen. Desuden har den af Landsretten udmeldte Skønsmand Arkitekt Jørgen Jensen inden Retten vedstaaet sine Skønserklæringer af 29. August 1946 og 10. Marts 1947.

Efter de afgivne Forklaringer og det iøvrigt oplyste er Sagens Omstændigheder følgende:

Den 2. Juni 1944 oprettedes Byggekontrakt mellem Sagsøgte som Byggherre og Sagsøgeren som Entreprenør.

I Kontrakten hedder det:

„1.

Entreprenøren paatager sig herved at udføre Jord-, Beton-, Murer- og Kloakarbejdet ved Fabriksbygning paa Hjørnet af Strandlodsvej og Lergravsvej i Henhold til de af Arkitekt Neis udarbejdede Tegninger og Beskrivelser og i Henhold til Tilbud af 25. April 1944 — — — — —
 Entreprisensummen udgør Kr. 117.500,00 — — — — —
 — — — Byggherren forbeholder sig, at alle Materialer er tilsikret — — —

6.

Arbejdet omfatter den paa Tegningen viste Bygning, derunder indbefattet alle Arbejder af enhver Art, som udfordres til Bygningens rigtige og forsvarlige Udførelse, alle Materialer, al Arbejds løn og Transport m. m., for saa vidt det ikke foran udtrykkelig er undtaget.

Byggherren skal være berettiget til under Arbejdets Gang at foretage saadanne Forandringer med Hensyn til Tegningen og Arbejdets Udførelse, som ikke medfører forøget Udgift for Entreprenøren. DER MAA IKKE BE-REGNES EXTRABETALING FOR NOGET ARBEJDE, UDEN AT DER DEROM FORUD ER AFSLUTTET SKRIFTLIG OVERENS- KOMST MELLEM PARTERNE — — —“

I den af Arkitekt Neis udfærdigede Beskrivelse af Arbejdet af 19. April 1944 hedder det:

„Jordarbejde.

Murermesteren er absolut ansvarlig for, at Udgravning for Fundamenter er ført til fast Bund og frostfri Dybde.

Murermesteren foretager de Boringer i Udgravningen, som Tilsynet eller Autoriteterne maatte forlange.

Der udgraves til de paa Tegningerne viste Dybder — — — — —
 Gaardbelægning.

Der afgraves og lægges et Lag Skærver, som tromles godt, derefter et Lag Slagger. herefter et Lag Grus, som tromles omhyggeligt.

Beton- og Murerarbejdet.

— — — — —

Arbejdets Udførelse.

Der ønskes opgivet særlig Pris pr. m³ Beton til Fundamenter udover de paa Tegningerne angivne normale Fundamenter gældende for god Byggegrund.

Beskrivelsen, der bestaar af 24 maskinskrevne Sider, er underskrevet af Sagsøgøren.

I dennes Tilbud af 25. April 1944 hedder det i den trykte Tekst:

4. For Ansvar ud over, hvad der er nævnt i „Almindelige Betingelser for Arbejder og Leverancer, vedtagne af Akademisk Arkitektforening, Dansk Ingeniørforening og Fællesrepræsentation for dansk Haandværk og Industri i August 1927 overensstemmende med Ministeriet for offentlige Arbejders almindelige Betingelser af 15. Juli 1927“, tages Forbehold — — —.

Ved Byggekontrakt af 18. Januar 1945 paatog Sagsøgeren sig desuden at udføre Jord-, Beton- Kloak- og Murerarbejdet ved en paa samme Grund opført Tilbygning for en Entrepriisum af 30.200 Kr.

Efter at Grunden var gravet ud for Hovedbygningens Fundamenter, syndes Udgravningen af 2. Bygningsinspektorat. Magistratens 4. Afdeling har i Skrivelse af 13. Maj 1946 til Sagsøgerens Sagfører herom udtalt:

„— — — Vedkommende Bygningsinspektør har oplyst, at Eftersyn for Udgravning for Hovedbygningens Fundamenter i Fløjen mod Lergravsvej og Strandlodsvej fandt Sted den 27. Juni 1944. Bunden bestod af god, fast Ler og godkendtes uden særlig Bemærkning. En Prøveboring blev ikke foretaget, idet en saadan efter Forholdene — den synlige Bunds Beskaffenhed og Bygningens ringe Højde — ikke fandtes paakrævet. Udgravningen blev herefter fortsat, og nyt Eftersyn fandt Sted den 19. Juli med samme Resultat .

Med Hensyn til den i Deres Skrivelse anførte Bemærkning om, at Bygningsinspektoratet et Par Steder har forlangt udført en ekstra Forstærkning af Fundamenter kan oplyses, at en saadan ikke blev krævet for Hovedbygningens Vedkommende, men derimod ved en af denne uafhængig Sidebygning, hvor der blandt andet ved et Parti omkring en gammel Drænledning, fandtes noget løs Jord.“

Arkitekt Neis har i Skrivelse af 20. Marts 1946 til Sagsøgerens Sagfører oplyst, at han, „efter at Bygningsinspektøren havde godkendt Udgravningerne og givet Tilladelse til Støbning af Fundamenter intet havde imod at Murermesteren begyndte at fundere.“

Efter at Murene var opført, opstod der i Hovedbygningens Facader mod Strandlodsvej og Lergravsvej Revner, der efter de af Skønsmændene afgivne Erklæringer skyldtes Sætning af Murene som Følge af, at Fundamenterne ikke var ført til fast Bund; for Arkitekt Jørgen Jensens Vedkommende er bemærket, at de ikke overalt er ført til fast Bund.

Fredag den 4. april.

Paa Foranledning af den af Københavns Byret udmeldte Skønsmand undersøgtes Byggegrunden af Geoteknisk Institut, der foretog Undersøgelser dels med belastet Spidsbor, dels ved Prøveoptagning med efterfølgende Laboratorieundersøgelser. I Institutets Erklæring af 28. December 1945 hedder det:

„— — — Spidsboret udviser de største Nedsynkninger ved Boringerne 1 og 5, d. v. s. ved Bygningens østlige Hjørne. Det bemærkes, at Boring Nr. 1 viser den blødeste Bund, idet Boret praktisk taget uden Omdrejninger synker til ca. 2,15 m. u. T.

Ved Boring Nr. 5 viser Spidsboret fast Bund ved ca. 1,90 m. u. T., og her synes det bløde Lag at være noget fastere foroven.

Ved de øvrige Boringer viser Spidsboret fastere Lag, men det er alle Steder tydeligt, at Bunden i Hensende til Fasthed skifter Karakter i en Dybde, der varierer fra ca. 1,5 m til ca. 1,8 m. u. T.

Anvendes en ofte benyttet Regel, at en Byggegrund er egnet til direkte Fundering i den Dybde, hvor Spidsborets Nedsynkning for 25/2 Omdrejninger er mindre end ca. 50 cm findes, at den anvendte Funderingsdybde er for ringe, naar Boringerne 1 og 5 lægges til Grund for Betragtningerne.

For nærmere at undersøge Byggegrunden, blev der udført 3 Boringer, med Optagning af intakte Jordprøver. — — — — —

— — — Af de — — — anførte Angivelser fremgaar det, at Byggegrunden ved Boring Nr. 1 (Hjørnet af Bygningen) er betydeligt blødere og har et større Vandindhold end ved de andre Boringer, bortset fra et øvre meget tyndt, fast Lag. Flere Steder i denne Boring var Jordlagene saa bløde, at det ikke var muligt at optage intakte Prøver, saaledes at de anførte Talangivelser for Prøverne fra det bløde Omraade maa anses for at angive en øvre Grænse for Fastheden af de bløde Lag. Et virkeligt „meget fast“ Lag træffes her først ca. 2,5 m u. T. I Boring Nr. 2 findes ogsaa et blødt Lag, men dette er her af mindre Tykkelse og dybere beliggende end Laget ved Boring Nr. 1. Ved Boring Nr. 3 er Byggegrunden overalt betegnet som fast; kun en enkelt Prøve — — — viser et lavt Styrketal, men dette skyldes sikkert de Lag af Finsand, som findes i Prøven. — — —

Ved den første Besigtigelse af Byggegrunden var de to — — — Udgravninger foretaget til en Dybde af ca. 1 m. Bunden af Udgravningen syntes at bestaa af fast Moræneler, men det vil af det ovenstaaende fremgaa, at der under Bygningens østlige Hjørne under det tynde faste Lag findes et Lag, bestaaende af meget blødt Materiale. Da dette bløde Omraade efter de udførte Undersøgelser kun synes at findes i udstrakt Grad under denne Del af Bygningen, er det forstaaeligt, at Bygværket kan sætte sig uregelmæssigt.

Fundamentets Dybde under Jordoverfladen blev maalt til ca. 1 m, hvilket paa det paagældende Sted maa anses for at være tilstrækkeligt for under normale forhold at undgaa Opfrysningsskader. — — —“

Ved Afhjæmningen i Københavns Byret den 1. April 1946 udtalte Arkitekt Gundstrup, at det ved Begyndelsen af et Byggeføretagende er almindeligt, at Muremesteren, hvis han kender Bundforholdene paa Byggepladsen og dens Omegn som gode, graver ned indtil han naar en fast Bund, og derefter lader

grave et Par Spadestik dybere for at se, om det drejer sig om et fast Lag af tilstrækkelig Tykkelse. Hvis Muremesteren derimod ikke kender Bundforholdene, eller Omstændighederne giver Anledning til at have Mistanke til disse, bør Muremesteren foretage dyberegaaende Undersøgelse af Bundforholdene, herunder Boringer paa Byggepladsen.

Skønsmanden udtalte endvidere, at Muremesteren, for saa vidt det kun havde drejet sig om et let Hus af 1 Etage, som det af Sagsøgte projekterede, ved sin Bedømmelse af det Lag, som findes ved Fundamenternes Underkant — skønt det drejer sig om et ikke helt fast Lag — dog har haft nogen Grund til at tro, at Grunden var bæredygtig, saafremt Bundforholdene havde været som de forefundne i tilstrækkelig stor Dybde under Fundamentet.

Skønsmanden udtalte endelig, at Jordforholdene paa Amager er kendt som vanskelige, at den omhandlede Bygning ikke overalt staar paa fast Bund, og at Tilstedeværelsen af Flydesand o. s. v. er en Omstændighed, der skal give Mistanke til Bundforholdene.“

I sin Skønserklæring af 29. August 1946 har Arkitekt Jørgen Jensen udtalt, at Udgiften til tilstrækkelig Fundering — udført under Hensyn til at Bygningen senere paaatænkes forhøjet med to Etager (Fundamenterne har en Bredde svarende til en treetagets Bygning) — vil andrage ca. 16.800 Kr., og at der, saafremt Fundamenterne under Opførelsen var ført ned til de Dybder, der i Henhold til Geoteknisk Instituts Undersøgelser maa betegnes som fast Bund, vilde være medgaaet ca. 40 m³ Beton. Efter den mellem Parterne aftalte Kubikmeterpris 70 Kr. vilde Udgiften have andraget 2800 Kr., der maatte være udredet af Sagsøgte udover Entreprisesummen.

Med Hensyn til Gaardspladsen udtales i Arkitekt Gundstrups Skønserklæring af 31. August 1945:

„— — — 1) Gaardbelægningen kan ikke siges at være kontraktmæssig udført, idet der i Beskrivelsen er krævet følgende Udførelse: „Der afgraves og henlægges et Lag Skærver, som tromles godt, derefter et Lag Slagger, herefter et Lag Grus, som tromles omhyggeligt.“ Ved Skærver forstaas slaaede Sten, enten af Mursten eller Granit, af en Størrelse paa almindeligvis ikke over 5 cm. Saadanne Skærver kan tromles sammen i et jævnt Lag; men i dette Tilfælde er der anvendt runde Sten af forskellig, i mange Tilfælde, betydelig Størrelse, og dette har til Følge, at Belægningen lettere køres op, saa Granitstenene bryder igennem Overfladen.

Forholdet kan kun bringes i kontraktmæssig Orden ved, at hele Belægningen fjernes og der lægges nyt Underlag. — — — — —

At bringe Gaardbelægningen i kontraktmæssig Orden vil koste ca. 10—11 Kr. pr. m². — — — — —

Da efter Sagsøgerens Opfattelse højst en Del af Gaardspladsen var ukontraktmæssig, anmodede han i Skrivelse af 31. Oktober 1947 den af Landsretten udmeldte Skønsmand om at undersøge Gaardspladsen for at konstatere, af hvilket Materiale Gaardbelægningen er udført, og saafremt der skulde være anvendt Skærver, Granit- eller Murstensskærver, da i hvilket Omfang. Sagsøgte modsatte sig imidlertid yderligere Skøn over Gaardspladsen og nægtede Skønsmanden Adgang til at undersøge denne.

Efter det oplyste er Gaardspladsen 753 m², medens den over denne førende Kørebane er ca. 150 m².

Sagsøgeren har forklaret, at han ikke var gjort opmærksom paa den særlige Ansvarsklausul vedrørende Fundamenteringen, da han underskrev Arbejdsbeskrivelsen. Han havde hele Tiden en Konduktør og en Betonformand paa Byggepladsen, medens han selv kom til Byggemøder o. l. Der graves efter det for ham foreliggende ned til den ifølge Tegningerne krævede Dybde, og da Bygningsinspektøren kom paa Eftersyn, gravede man yderligere nogle Steder et Par Spadestik ned for at sikre sig, at Grunden var fast. Sagsøgeren fik ved Henvendelse baade til Arkitekten, Konduktøren og Betonformanden bekræftet, at Grunden var i Orden. Han havde ved Udgravningen ingen Anledning til mistanke om, at Grunden ikke var fast, eller at der var særlige Bundforhold ved Bygningens østre Hjørne. Med Hensyn til Gaardbelægningen har Sagsøgeren forklaret, at han i Foraaret 1945 ikke kunde faa de Skærver, der skulde bruges. Han skaffede saa Murstensskærver, men kunde ikke faa nok til hele Gaardspladsen. Af Hensyn til en Lejers Indflytning den 15. Juni 1945 skulde Gaardspladsen være hurtigt færdig. Han kunde faa nogle store Singels og spurgte Arkitekten, om de kunde bruges, hvad denne bekræftede. Han beordrede de store Singels lagt inde ved Murene, men uden hans Vidende lod Sagsøgte dem lægge ude paa Kørebanen. Da Arkitekt Gundstrup synede Gaardspladsen, sagde Arkitekt Neis til Sagsøgte, at de jo havde godkendt Gaarden. Sagsøgeren protesterede herefter ikke, da Arkitekt Gundstrup sagde, at det ikke af Hensyn til Undersøgelsen var nødvendig at grave op over hele Gaardspladsen, da den jo var ens alle Vegne.

Sagsøgte har forklaret, at han saa, at Arbejderne var ved at lægge runde Sten paa Gaardspladsen, og at han straks protesterede over for Betonformanden. Han protesterede endvidere samme Aften telefonisk over for Sagsøgeren og næste Dag over for Arkitekten. Han bestrider at have ladet de runde Sten flytte, men reparerede selv nogle dybe huller i Gaardspladsen.

Arkitekt Gundstrup har udtalt, at der ved hans Besigtigelse af Grunden var gravet ned til Underkanten af Fundamenterne. Han bad om at faa gravet et Spadestik dybere, og man kom ikke derved gennem det faste Lag, men han havde dog Indtryk af, at det ikke var helt fast Ler. Naar Huset kun skulde have een Etage, og Fundamenterne var saa brede, mente han dog ikke, at der var Anledning til at frygte for, at Grunden ikke var fast, men naar man havde set det opgravede Ler, havde det været rimeligt at foretage nærmere Undersøgelser. Ifølge hans Undersøgelse af Gaardspladsen kunde den ikke bruges til Kørsel, hvis den var ens overalt.

Arkitekt Edwin Neis har forklaret, at han i Anledning af Sagsøgtes Køb af Grunden i Magistraten fik oplyst, at det var en udmærket Grund, og at der ikke med Hensyn til de omliggende Bebyggelser var foretaget særlige Funderinger. I Overensstemmelse med sin sædvanlige Praksis foreslog han Sagsøgte at lade Bundforholdene undersøge, men Sagsøgte ville ikke bekoste en saadan Undersøgelse, da Magistraten havde oplyst, at Grunden var god nok. For at sikre Sagsøgte indføjede han i Arbejdsbeskrivelsen den oven for citerede Klausul over Sagsøgerens Ansvar for Fundamenteringen, der, da der ikke var foretaget Undersøgelser af Bundforholdene, blev gjort ekstraordinært skarp. Han lod Sagsøgeren underskrive Beskrivelsen, for at denne skulde hæfte for Indholdet, men gjorde ham ikke opmærksom paa Klausulen. Under Arbejdet kom han paa Pladsen gennemsnitlig et Par Gange ugentlig og besvarede Spørgsmaal fra Haandværkerne. Da han saa, at man var begyndt at støbe

Fundamenterne, spurgte han Sagsøgerens Konduktor, om Udgravningen var synet og godkendt af Bygningsinspektøren, hvilket bekræftedes, og han vilde herefter ikke standse Arbejdet. Han spurgte Konduktøren, om der var boret og taget Prøver, hvortil denne svarede bekræftende for begge Deles Vedkommende. Konduktøren sagde vistnok ogsaa, at der var boret ved Bygningsens østre Hjørne. Iøvrigt bemærkede han intet særligt ved Udgravningen. Konduktøren spurgte, om han maatte nøjes med 30 cm Søjlefundament „paa Grund af den fine bund“, hvilket Arkitekten afslag.

Arkitekt Neis har med Hensyn til Gaardspladsen forklaret, at Sagsøgeren brugte Murstensskærver, hvad Sagsøgte ikke vilde have. Da Sagsøgeren ikke kunde faa almindelige Skærver, gik man over til runde Sten. Han husker ikke, at Sagsøgte har godkendt Gaardbelægningen. Naar han forlangte Anvendelse af Skærver, var det for senere at kunne lægge en Tæppebelægning af Asfalt, hvilket ikke kunde ske paa daværende Tidspunkt paa Grund af Materiale-mangel. En saadan Belægning kan efter Arkitektens Opfattelse ogsaa lægges paa det nuværende Underlag. Af Hensyn til en Lejers Indflytning kunde Færdiggørelsen af Gaardspladsen ikke vente, til man hen paa Sommeren 1945 kunde faa Skærver.

Ingeniør Marius Hansen, der var ansat som Konduktør hos Sagsøgeren indtil 1. Marts 1945, har forklaret, at han havde det daglige Opsyn med Arbejdet og var der hver Dag. Udgravningen foregik paa sædvanlige Maade. Bunden i Udgravningen bestod af en meget fast Lerart. Han husker ikke, om der blev foretaget Boreprøver, men mener det ikke. Derimod gravedes der to Spadestik — ca. 35 cm — ned under Fundamenternes Underkant, og saadanne Prøver gjordes jævnt over hele Byggegrunden, uden at der fandtes Grund til Mistanke. Arkitekten besigtigede Udgravningen og havde intet at bemærke, og ved sit Eftersyn sagde Bygningsinspektøren, at der intet var til Hinder for at støbe, naar der var saa god Grund.

Betonformand Niels Peter Nielsen har forklaret, at der forefandtes Bor paa Byggepladsen. Der foretoges ikke Boreprøver, men de af Ingeniør Hansen nævnte Graveprøver. Da Bygningsinspektøren foretog Eftersyn, gravedes der to Steder efter Anvisning af Bygningsinspektøren. Vidnet vidste ikke, at der eventuelt senere skulde bygges to Etager paa Bygningen, men det vilde være blevet det samme med Hensyn til Udgravningen. — Med Hensyn til Gaardspladsen har han forklaret, at de runde Sten var anbragt ved Murene, men efter Sagsøgtes Anmodning flyttedes ud paa Kørebanen.

Jord- og Betonarbejder Theodor Jensen har forklaret, at der paa Midten af Gaardspladsen blev lagt Murstensskærver. Disse blev efter Sagsøgtes Anmodning flyttet, og der blev lagt runde Sten i Midten paa et Areal af ca. 150 m². Murstenene blev slaet til Skærver paa samme Maade som andre Sten.

Endelig har Arkitekt Jørgen Jensen udtalt, at det ved Undersøgelse af Bundforholdene er bedre at grave end at bore. Hvis man vil være helt sikker, skal man, inden Tegninger udarbejdes, foretage Prøver over hele Grunden. Selv vilde han ligesom Arkitekt Neis have forhørt sig om Nabobebyggelserne, og iøvrigt vilde han have besigtiget Udgravningen og gravet et Par Spadestik. Han anser det ikke for rigtigt, at en Arkitekt fralægger sig Ansvar for Fundamenteringen ved at lægge Ansvar paa Muremesteren, og mener ikke, at der ved de omhandlede Grunde paa Amager har været særlig Anledning til Mistanke med Hensyn til Bundforholdene.

Som Svar paa en Forespørgsel fra Sagsøgerens Sagfører — hvori det udtales, at Sagsøgeren forinden Støbningen af Fundamentet har foretaget sædvanlig Prøve, dels med Haandbor 60—70 cm under Udgravningsdybde og dels med 1 à 2 Spadestik længere ned end Udgravningen til Fundamentet, og der fundet, at Bunden var fast, hvilket han har faaet godkendt af Bygherrens Arkitekt og Bygningsinspektøratet — har Københavns Murer- og Stenhuggerlaug i Skrivelse af 5. Juli 1946 udtalt, at Sagsøgeren maa anses for at have handlet i Overensstemmelse med almindelig god haandværksmæssig Sædvane ved Udførelse af det omstridte Arbejde.

Med Hensyn til Sagsøgerens Ansvar for Fundamenteringen har Sagsøgte til Støtte for sin Paastand anført, at Sagsøgeren burde have undersøgt Grunden nærmere, saa meget mere som store Dele af Amager er opfyldt Areal af uensartet Beskaffenhed. At Bygningsinspektøren har godkendt Udgravningen, kan ikke fritage Sagsøgeren for Ansvar, idet Bygningsinspektøren gik ud fra, at der alene var Tale om en Bygning i een Etage, hvorimod Sagsøgeren efter hele Projektets Beskaffenhed maatte være klar over, at det var Hensigten senere at forhøje Bygningen, ligesom Bygningsinspektøren ikke foretog nærmere Undersøgelse af Bundforholdene ved Bygningens østre Hjørne, hvor Bunden viste sig særlig daarlig. Den af Murerlauget afgivne Erklæring hviler paa Forudsætningen om, at Sagsøgeren har foretaget Boreprøver, hvilket netop ikke var Tilfældet. Sagsøgerens Arbejde kan saaledes ikke siges at være haandværksmæssigt forsvarligt. Men iøvrigt har Sagsøgeren uden Forbehold underskrevet Arbejdsbeskrivelsen med den deri indeholdte Ansvarsklausul, der maa paadrage Sagsøgeren en egentlig Garantiforpligtelse og som netop blev indføjet, fordi Arkitekten ønskede at fritage baade Sagsøgte og sig selv for Ansvaret for Fundamenteringen. Sagsøgte har i denne Forbindelse henvist til, at han har forelagt Spørgsmaalet om Arkitektens Ansvar for Akademisk Arkitektforening, hvis Retsudvalg i Skrivelse af 10. April 1947 har udtalt følgende:

„— — — Da Arkitekten, efter det oplyste, i Bygningsbeskrivelsen har placeret Ansvaret hos Murermesteren, og da Autoriteterne, forinden Støbningen paabegyndtes, har synet og godkendt Bundforholdene, kan Arkitekten efter Retsudvalgets Mening ikke gøres ansvarlig for, at Bygningen synker. Den af Arkitekten anvendte Fremgangsmaade afviger ikke fra det sædvanemæssige ved almindelig Bebyggelse i et bymæssigt Omraade som det omhandlede.“

Sagsøgte mener sig herefter berettiget til den af Skønsmanden Arkitekt Jørgen Jensen anslaaede Erstatning 16.800 Kr. med Fradrag af det Beløb, der oprindelig vilde være medgaaet til yderligere Fundamentering, 2800 Kr., eller 14.000 Kr., hvortil kommer en Prisstigning paa 5 pct., saaledes at Sagsøgte ialt kræver modregnet 14.700 Kr.

Som Sagen foreligger oplyst, har Sagsøgeren foretaget Udgravningen for Fundamenterne og den dermed forbundne Undersøgelse af Bundforholdene paa den sædvanlige Maade og har ikke herved eller ved det om Grunden og Nabogrundene iøvrigt oplyste haft Anledning til at tvivle om, at Fundamenterne hvilede paa fast Bund. Dette bestyrkedes ogsaa ved den af Bygningsinspektøren meddelte Godkendelse af Udgravningen, ligesom Sagsøgtes Arkitekt intet havde at erindre imod, at der foretoges Støbning. Retten finder derfor, at Sagsøgeren har handlet haandværksmæssigt forsvarligt ved Arbejdets Udførelse, og Spørgsmaalet bliver herefter alene, hvorvidt den oftnævnte Klausul i Arbejdsbeskrivel-

sen medfører et videregaaende Ansvar for Sagsøgeren. Efter det oplyste har Arkitekten under Hensyn til, at Sagsøgte ikke vilde bекoste en Undersøgelse af Bundforholdene, ved Formuleringen af Klausulen ønsket at lade Sagsøgeren garantere for, at Fundamenterne var ført til fast Bund. Dette er imidlertid ikke fremhævet over for Sagsøgeren hverken ved hans Underskrift paa Beskrivelsen eller under Arbejdets Gang, ligesom Spørgsmaalet ikke er fremhævet i Byggekontrakten, hvortil der havde været Anledning, naar der ønskedes paalagt Sagsøgeren en ekstraordinær Garanti. Kontrakten henviser alene til de udarbejdede Tegninger og Beskrivelser og Sagsøgerens Tilbud, hvilket sidste iøvrigt tog Forbehold mod særlig vidtgaende Ansvar. Herefter findes Klausulen over for Sagsøgeren alene at kunne paaberaabes som indeholdende en Indskærpelse af hans almindelige haandværksmæssige Ansvar, og der vil saaledes ikke kunne tilkendes Sagsøgte nogen Erstatning paa dette Punkt. I denne Forbindelse skal Retten henviser til moderne Lovgivnings Grundsætninger om fair play i Kontraktforhold, se saaledes F. A. L. § 34 („— — — tilsidesættes, for saa vidt dette vilde stemme med god Forsikringspraksis“) og Bekendtgørelse Nr. 347 af 6. September 1947 og Lov om Leje § 5, Stk. 1 og 2 („— — — trykt eller paa anden mekanisk Maade fremstillet Blanket, skal det tydelig angives paa hvilke Punkter — — — Lejeren — — — paalægges ham mere vidtgaende Forpligtelser end angivet i nærværende Lov“).

For saa vidt angaar Erstatning for mangelfuld Belægning af Gaardspladsen, har Sagsøgte opgjort sit krav i Overensstemmelse med Arkitekt Gundstrups Skøn til 11 Kr. pr. m² eller ialt 8283 Kr.

Efter Skønnet maa Retten med Sagsøgte være enig i, at Gaardspladsen i det Omfang, hvori Singels er anvendt i Stedet for Skærver, ikke er kontraktmæssig, selv om Belægningen i alle Tilfælde er midlertidig. Da det ikke findes godtgjort, at Sagsøgte har godkendt Anvendelsen af Singels, maa Sagsøgeren være erstatningspligtig paa dette Punkt, idet den Omstændighed, at Granit-skærver først kunde faas hen paa Sommeren 1945, ikke kan fritage ham for Ansvar, hvorved bemærkes, at Sagsøgte har oplyst, at Bygningen først var færdig i Sommeren 1945. Imidlertid findes det efter Omstændighederne, der under Sagsøgtes Vægning ved at lade den af Landsretten udmeldte Skønsmand foretage fornyet Undersøgelse, ikke godtgjort, at Singels er anvendt i videre Omfang end af Sagsøgeren anført, nemlig paa et Areal af ca. 150 m², og Godtgørelsen findes herefter at kunne ansættes til 1600 Kr.

Sagsøgte vil saaledes have at betale Sagsøgeren det paastaede Beløb 26.950 Kr. med Fradrag af 1600 Kr. eller 25.350 Kr. med Renter som nedenfor anført.

I Sagsomkostninger vil Sagsøgte have at betale Sagsøgeren 1800 Kr.

T h i k e n d e s f o r R e t :

Sagsøgte, Fabrikant Valdemar Hansen, bør til Sagsøgeren, Murermester Aage Kristensen, betale 25.350 Kr. med Renter 5 pCt. aarlig af 22.407 Kr. 97 Øre fra den 25. Januar 1946 og af 2942 Kr. 03 Øre fra den 9. November 1946, alt til Betaling sker, og i Sagsomkostninger 1800 Kr.

Det idømte at udrede inden 15 Dage efter denne Doms Afsigelse.

Intet Stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået sig frifundet mod betaling af 16.408 kr. med renter heraf 5 pct. p. a. fra 25. januar 1946. Indstævnte har gentaget sin for landsretten nedlagte påstand.

For Højesteret kræver appellanten kun erstatning for mangler ved belægningen af den i sagen omhandlede gårdsplads, men denne erstatning påstås for Højesteret med støtte i en afholdt skønsforretning beregnet med 14 kr. pr. m², eller for en gårdsplads på 753 m² ialt 10.542 kr. og ikke som for landsretten 8283 kr.

Efter dommens indankning er der afholdt nye syns- og skønsforretninger, ligesom der påny er afgivet forklaringer af de for landsretten afhørte parter og vidner.

Efter det således foreliggende må det anses for godtgjort, at appellanten og hans tilsynsførende arkitekt under hensyn til vanskelighederne ved at fremskaffe kontraktmæssigt materiale er gået med til, at gårdbelægningen blev udført med det af indstævnte tilvejebragte materiale.

Herefter og da det iøvrigt ikke er godtgjort, at det af indstævnte udførte arbejde har været mangelfuldt, findes appellanten ikke at have haft føje til at vægre sig ved at betale indstævnte dennes fulde tilgodehavende, og indstævntes påstand vil derfor være at tage til følge.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, fabrikant Valdemar Hansen, bør til indstævnte, murermester Aage Kristensen, betale 26.950 kr. med renter 5 pct. årlig af 22.407 kr. 97 øre fra den 25. januar 1946 og af 4542 kr. 03 øre fra den 9. november 1946, til betaling sker.

Med hensyn til sagens omkostninger for landsretten bør dennes dom ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte med 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 229/1950. **Epidemisygehuset, Odense (Christrup)**

m o d

fru **Anne Marie Schreiner** (J. A. Melchior efter ordre).

(Om erstatning for skade ved fald på et ikke gruset fortov).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 25. maj 1950 (VI afd.).

Søndag den 16. marts 1947 kl. ca. 23,10 faldt sagsøgerinden i nærværende, ved Odense købstads ret for borgerlige sager forberedte sag, fru Anne Marie Schreiner, på fortovet udfor epidemisygehuset i Odense.

Under påberåbelse af, at de i politivedtægten for Odense indeholdte forskrifter om de forholdsregler, der i frostperioder som den, der på det pågældende tidspunkt forelå, ikke har været iagttaget, har sagsøgerinden, hvem der er meddelt fri proces, påstået sagsøgte, epidemisygehuset, Odense, ved forretningsfører August Madsen, dømt til at betale hende erstatning for den hende ved faldet påførte skade, der under domsforhandlingen er opgjort til 15.051 kr. 59 øre, hvoraf kræves renter 5 pct. fra stævningens dato den 16. august 1948.

Af politivedtægtens bestemmelser anføres navnlig følgende:

„§ 90, stk. 9.

Når glat føre indtræder som følge af frost, skal den, hvem gadefejningen påhviler, snarest muligt foranstalte fortove, gangstier samt fodgængrovergange på kørebane og cykelstier bestrøet med rent, skarpt sand eller grus eller i mangel heraf med aske, savsmuld eller lignende.“

Sagsøgte, der ikke bestrider, at der påhviler sygehuset grusningspligt på det pågældende fortov, påstår sig frifundet under påberåbelse af, at det fuldt ud har opfyldt denne pligt; subsidiært påstår sagsøgte sig frifundet mod betaling af et mindre, efter rettens skøn fastsat beløb, idet der rejses indsigelse mod størrelsen af forskellige af erstatningskravets enkelte poster.

Angående den indtrufne begivenhed har sagsøgerinden der er født den 16. juli 1891, under sagens forberedelse forklaret, at hun den pågældende dag havde været i Nyborg sammen med sin mand, tobakshandler Peter Heinrich Schreiner for at forhandle om at få etableret et kaffeudsalg; de var på vej hjem, og fra fortovet udfor epidemisygehuset i Benedictsgade ville hun træde ned på kørebane ud for Bjergegade; hun gled herved på en fasttrampet sneklump og faldt om og blev liggende, idet hun var ude af stand til at støtte på det ene ben, som gav hende stærke smerter. På fortovet, hvor uheldet skete, var der flere forhøjninger af fasttrampet sne, og hun er gledet på en af disse. Hun blev straks kørt til Odense Amts og Bys Sygehus, hvor hun blev indlagt, og det viste sig, at højre fod var brækket. Det havde været glat hele vejen i Albani-gade, men der var mere glat, hvor sagsøgerinden faldt. Der var ingen nedbør. Der var fasttrampet sne på fortovet, og det var dette, der bevirkede, at der blev glat. Der havde været faststampet sne i flere dage. Dette kan hun sige, idet hun havde været bange for at gå der. Benet brækkede ikke ved faldet, men brækkede ved, at hun var kommet op på en sneklump, og hendes ben gled derved og blev vredet om. Der var ingen ny sne. Hun har stadig smerter, når hun skal gå, og hun kan ikke tåle at stå længe ad gangen.

Sagsøgerindens fornævnte ægtefælle har forklaret, at toget kom ind mellem kl. 22 og 23 og at der var meget glat på fortovet ved epidemisygehuset. Det er muligt, at der også har været glat på fortovet i Albanigade, men vidnet havde ikke lagt mærke til det. De plejer at gå med hinanden under armen, men det kunne de ikke, for han havde en taske i hver hånd. Kort før de skulle over Bjergegade, snublede hustruen eller trådte fejl og gled om på fortovet. Han mener ikke, hans hustru er slem til at snuble eller træde fejl. Han husker ikke, om der lå sne på fortovet. Det var iøvrigt så mørkt, at man ikke kunne se alt tydeligt. Fortovet var ujævnt, og det skyldes, at der lå mindre isknolde fast. Han crindrer, at det var en mindre snebunke, som hans hustru lå på, da hun faldt.

Kommunal tilsynsmand Axel Grundtvig har forklaret, at han har været ansat på epidemisygehuset siden 1941, og det er blandt andet hans opgave at føre tilsyn med renholdelse af fortove og veje ved epidemisygehuset. Renholdelsen udføres normalt af 2 portører og 1 fyrbøder, men i sneperioder har han 4 ekstra mænd, og det havde han også i marts 1947. Mandskabet begyndte kl. 7 om morgenen med at rengøre fortovet og rense det for sne og is, derefter blev der gruset, og hvis det var nødvendigt, bliver der yderligere gruset flere gange i løbet af dagen. Han besøgte fortovet lørdag den 15. marts 1947 hen på eftermiddagen, og da var alt i orden. Om søndagen skulle portør Otto Larsen se efter, om alt var i orden, og det har han på forespørgsel meddelt, at det var. Der har ikke været snefald mellem den 15. og 16. marts, for de 4 ekstraarbejdere mødte ikke søndag morgen, hvilket de ellers skulle have gjort. Han ved ikke i hvilket omfang, der er blevet gruset om søndagen. Mandag morgen så han på fortovet, efter at have hørt om uheldet og fandt alt i orden. Det grus der anvendes er specielt købt til strøgrus.

Fornævnte portør Larsen har været ansat på epidemisygehuset siden 1933 og medvirkede også til renholdelse af fortove og gader. De var 3 faste mænd hertil, hvortil i sneperioder kom ekstramandskab, hvoraf der var 4 i marts 1947. Han kan huske, at han var ude at se på fortovet 3 gange søndag den 16. marts, og at han hver gang fandt forholdet i orden. Det var ikke påkrævet at gruse yderligere den dag. Han så på fortovet, dels om morgenen da han kom, dels ved middagstid og endelig, da han gik mellem kl. 16 og 17. Der har ikke været nogen mangel på strøgrus. Han havde fredag mandag den 17. marts og ved ikke, hvordan fortovet var mandag morgen. I de 15 år, han har medvirket ved fortovsrengøring, har han ikke hørt klager over, at det skulle være mangelfuldt udført.

Endvidere har fru Inga Hjelm bæk forklaret, at hun den pågældende aften kom fra biografen med sin mand, politibetjent Aage Helmer Hjelm bæk, de gik igennem Albanigade og drejede om ad Benedictsgade. De gik netop og talte om, at der var meget glat ved epidemisygehuset, og at det var mærkeligt, at der ikke skete noget. I det samme så de sagsøgerinden falde på hjørnet af Benedicts-gade og Bjergegade. Hun gled på fortovskanten, hvor der var meget glat, og faldt ned på gaden ved rendestenen. Man kunne ikke mærke nogen grusning, og der lå islag på fortovet, man kunne se, at det blinkede men det var mørkt, så man ikke kunne se enkeltheder. Det var frostvej, og der kom vistnok ingen nedbør. Hun husker ikke, om de var gået samme vej, da de skulle i biografen. Det er muligt de kørte med bussen.

Politibetjent Hjelmbæk har forklaret overensstemmende hermed, idet han siger, at han bestemt kan erindre, at det var klart frostvæjr, og at der på fortovet lå et lag sne. Han kan ikke sige, om der var mere glat udfor epidemisygehuset end på andre fortove pågældende aften, for han tænkte først på, at det var glat, da de gik ud for amtslægens villa ved sygehuset. På det sted hvor sagsøgerinden var faldet i rendestenen, lå der ligesom en isbarriere fra fortovet og ned imod rendestenen. „Isbarrieren“ begyndte godt en halv meter inde på fortovet og gik ud over fortovskanten. Klinkebelægningen går helt ud til fortovskanten. Sagsøgerinden gik på den normale færdselsbane. Han lagde netop mærke til „isbarrieren“, fordi han tog sin overfrakke af og lagde sig på knæ for at få den ind under sagsøgerinden.

Forklaring er derhos afgivet af redder Svend Hansen, der var med til at hente sagsøgerinden efter uheldet. Det var mørkt. På epidemisygehusefs fortov lå der dynger af sne, der var kastet op til siden, og fasttrampet sne, og på selve færdselsbanen lå der knolde, og der var glat. Vidnet og hans kollega måtte gå meget forsigtigt med båren, fordi det var så glat. Han kan ikke erindre, om der var mere glat det pågældende sted end andre steder i byen den pågældende aften. Der har måske nok været strøet, men det var trådt ned i snelaget, således at der var glat.

Redder Henry Hansen var ligeledes med ved afhentningen efter uheldet. Såvidt han husker, var det ikke helt mørkt. I rendestenen lå der gammel sne, der var ligesom bunden af en snebunke, hvor resten var kørt væk. Ude på skadestuen fortalte sagsøgerinden straks, at hun var faldet på en klump, og noget lignende har hun sagt, da man senere hentede hende til ambulansbehandling.

Endelig har fru Maren Hændrup, der er restauratrice og hvis restauration ligger skråt overfor epidemisygehuset forklaret, at der på det pågældende tidspunkt har været skrækkeligt at gå på epidemisygehusefs fortov mod Benedicts-gade og Albanigade. Hun husker godt, at det i 1946—47 var særligt slemt, og hun erindrer, at der hen på foråret vistnok i slutningen af marts eller begyndelsen af april var 2—3 mand i gang med at hugge sort is af epidemisygehusefs fortov. Det var noget der havde samlet sig gennem længere tid og var blevet trampet fast. Der så ikke ud til at være blevet gruset.

Om de meteorologiske forhold er det oplyst at lufttemperaturen den 16. marts 1947 var minimum $\div$ 6,9 og maksimum 3,6 samt at nedbøren den 16. marts var 4,0 mm. Om nedbøren er det af Meteorologisk Institut meddelt, at der den 16. marts noteres sne i tiden mellem observationerne kl. 14 og kl. 21, den 17. marts noteres slud (blanding af sne og regn) i tiden mellem observationerne den 16. marts kl. 21 og den 17. marts kl. 8. Klokkeslettene for nedbørsfaldenes begyndelse og ophør kan ikke oplyses nærmere.

Efter portør Larsens forklaring må det antages, at der ikke er blevet gruset den pågældende søndag, idet dette efter hans opfattelse ikke var påkrævet; han gik som anført mellem kl. 16 og 17, og sagsøgte hævder, at der herefter ikke kan påhvile sygehuset noget ansvar for den skete skade, idet fortovet på det nævnte tidspunkt har været rensat og gruset, som det var påkrævet under de foreliggende omstændigheder. Når fortovet på uheldets tidspunkt kl. 23,10 synes at have været særlig glat, må dette skyldes den i tiden mellem kl. 14 den 16. marts og kl. 8 den 17. marts faldne sne, der tilmed i en vis tid efter kl. 21 den 16. marts havde karakter af slud. Sålænge snefaldet stod på ville det

imidlertid være ganske formålsløst at gruse, idet det, særlig efter at vejret satte ind sent på aftenen, ikke ville have kunnet nytte at foretage nogen bestrøning. Fortovets glatte karakter må efter sagsøgtes opfattelse skyldes en islagsdannelse, som ingen grusning kunne have hindret. Sagsøgte anfører derhos, at der må komme et tidspunkt på dagen, hvor en grusningspligt naturligt må høre op, og her drøjer det sig om et sent på aftenen indtruffet uheld.

I disse betragtninger kan der imidlertid ikke gives sagsøgte medhold.

At den efter kl. 14 den 16. marts faldne sne har haft sin indflydelse på fortovets glatte tilstand, kan ganske vist betragtes som ret givet, men det henstår som ganske uvist, i hvilket omfang dette må antages at have været tilfældet. Når man derfor i en streng frostperiode (minimumstemperaturen var som anført den pågældende dag ÷ 6,9 og den foregående dag var den ÷ 8,7) undlader en hel dag igennem at foretage nogen grusning af et fortov, må en sådan undladelse medføre en erstatningspligt, hvis fortovet selv på et så sent tidspunkt som det i sagen omhandlede kommer til at henligge i en sådan forfatning, som tilfældet var.

Idet sagsøgte herefter vil være at tilpligte at betale sagsøgerinden erstatning for den hende overgåede skade, bemærkes om dennes størrelse følgende:

Der foreligger om skadeforvoldelsen en række lægeerklæringer; sagsøgerinden var sengeliggende i 26 uger og uarbejdsdygtig i andre 26 uger, og Direktoratet for Ulykkesforsikring har i erklæring af 2. marts 1950 ansat den af ulykkestilfældet forvoldte invaliditet til 25 pct.

Af erstatningskravets enkeltposter har sagsøgte anerkendt følgende:

lægeerklæringer og røntgenfotografi	75 kr. 00 øre
biler og sporvogne under sygdommen	50 — 00 —
massage	20 — 00 —
damestøvler	59 — 50 —

Af et beløb på 3047 kr. 09 øre, der kræves erstattet for lushjælp i hjem og forretning samt for rengøring, vask, strygning etc. har sagsøgte kun villet anerkendte et beløb af 2500 kr.; retten kan tiltræde at dette udgør en rimelig erstatning for de med sagsøgerindens uarbejdsdygtighed forbundne udgifter, og sagsøgerinden har heller ikke særlig insisteret på dette punkt.

Der vil således være at tillægge sagsøgerinden . . . . . 2.500 — 00 —

Hun har dernæst krævet et beløb på 2000 kr. for tabt arbejdsfortjeneste ved nedsat arbejdsdygtighed, idet hun særlig har henvist til, at det var ægteparrets tanke at oprette et kaffeudsalg, hvilket netop foranledigede rejsen til Nyborg den pågældende dag, men at dette i det væsentlige har måttet opgives på grund af sagsøgerindens sygdom.

Sagsøgte har ikke kunnet anerkende berettigelsen af dette krav, da sagsøgerinden ikke før uheldet indtraf har haft nogen selvstændig, direkte indtjening, og da intet er dokumenteret angående yderligere indtægt ved kaffeudsalget.

transport . . . . . 2.704 kr. 50 øre

transport. . . . . 2.704 kr. 50 øre

Efter sagens samtlige omstændigheder findes det imidlertid rimeligt at tilkende sagsøgerinden en skønsmæssig fastsat erstatning på . . . . . 500 — 00 —

For svie og smerte har sagsøgerinden krævet 1500 kr. for de første 26 uger og 800 kr. for de sidste, ialt 2300 kr. Sagsøgte har anset en samlet erstatning på 2000 kr. for passende, men da den krævede erstatning må anses som rimelig, vil der være at tillægge sagsøgerinden . . . . . 2.300 — 00 —

Som erstatning for invaliditet, 25 pct., har sagsøgerinden endelig krævet 7500 kr. Under henvisning til, at erstatningen opgjort efter ulykkesforsikringslovens bestemmelser ville udgøre 4267 kr., har sagsøgte påstået beløbet nedsat, og dette findes passende at kunne fastsættes til . . . . . 5.000 — 00 —

Der vil herefter være at tillægge sagsøgerinden en samlet erstatning på . . . . . 10.504 kr. 50 øre

med renter som anført, hvorhos sagsøgte vil have at betale sagens omkostninger som nedenfor nærmere bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, epidemisygehuset, Odense, ved forretningsfører August Madsen, bør til sagsøgerinden, fru Anne Marie Schreiner, betale 10.504 kr. 50 øre med renter 5 pct. årlig fra den 16 august 1948 til betaling sker.

Sagsøgte betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle erlægges i mangel af fri proces, dog kun i forhold til det tilkendte beløb 10.504 kr. 50 øre, samt i salær og godtgørelse for udlæg til den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, landsretssagfører G. Karnøe, Odense, henholdsvis 600 kr. og 87 kr. 90 øre.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand på frifindelse, subsidiært mod betaling af et mindre beløb end af indstævnte påstået.

Indstævnte har principalt påstået sig tilkendt 16.220 kr., subsidiært et mindre, ved Højesterets skøn fastsat beløb.

Efter dommens afsigelse har indstævnte fra 1. august til 16. september 1950 påny været indlagt på Odense amts og bys sygehus, hvor hun den 12. august 1950 har gennemgået en operation, hvorved ankelledet er gjort stift.

I en den 28. november 1950 dateret erklæring har afdelingslæge ved sygehuset, Hans Jensenius, bl. a. udtalt, at „det har således

drejet sig om et svært ankelbrud, der har fået ualmindelige langvarige følger, idet det trods operativ reposition ikke har været muligt at undgå en let deformering af ledflade, som har medført en arthrose med så stærke smerter, at det nu 3½ år efter ulykkestilfældet har været nødvendigt ved fornyet operation at gøre leddet stift. Man må forvente, at der endnu kan gå ½ til 1 år, inden slutresultatet sikkert kan bedømmes. Der er udsigt til, at dette vil være forsåvidt tilfredsstillende, som et stift, men ikke smertende fodled kun betyder en moderat indskrænkning i arbejdsvevnen. Det er dog muligt, at hun fortsat bliver nødt til at bruge støvle.“

I skrivelse af 21. marts 1951 har Direktoratet for Ulykkesforsikringen udtalt, at man efter det nu foreliggende „ikke skønner, at en endelig afgørelse af invaliditetens omfang vil kunne træffes før om et år.“

Efter de foreliggende oplysninger må der gås ud fra, at fortovet på det tidspunkt, da ulykken indtraf, har været glat og ujævnt på grund af henliggende fasttrampede is- eller sneklumper, og at indstævnte er gledet på en af disse. Herefter og da der efter det videre oplyste ikke var gruset på fortovet på selve dagen for ulykkestilfældet, hvilket under de foreliggende vejrforhold burde være sket, tiltrædes det, at appellanten er anset erstatningspligtig for den forårsagede skade.

Med hensyn til erstatningens størrelse bemærkes, at appellanten for Højesteret har erklæret intet at have at indvende mod de ved landsrettens dom tilkendte erstatningsbeløb, hvorimod appellanten har protesteret mod, at disse — bortset fra et yderligere beløb til lægeattest m. v. på 415 kr. 50 øre, mod hvilket der ikke er rejst særlig indsigelse — forhøjes som af indstævnte påstået.

Blandt andet under hensyn til indstævntes fornyede hospitalsbehandling i august—september 1950 findes den hende tilkommende godtgørelse for svie og smerte passende at kunne bestemmes til 2500 kr.

Idet den indstævnte ved dommen iøvrigt tilkendte erstatning findes passende, vil dommen i det hele være at stadfæste, således at det indstævnte tilkommende beløb forhøjes med 200 kr. som yderligere godtgørelse for svie og smerte og 415 kr. 50 øre for yderligere udgifter til lægeattester m. v. til ialt 11.120 kr.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret forholdes som nedenfor nærmere anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog således at det indstævnte, fru Anne Marie Schreiner, tilkendte beløb bestemmes til 11.120 kr.

Til det offentlige betaler appellanten, Epidemisygehuset, Odense, de rets- og stempelafgifter, der skulle have været erlagt, dersom der ikke havde været meddelt indstævnte fri proces for Højesteret, og i salær og godtgørelse for udlæg til højesteretssagfører J. A. Melchior

henholdsvis 600 kr. og 40 kr. samt til landsretssagfører Karnøe henholdsvis 40 kr. og 24 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 7. april.

Nr. 12/1951.

Vognmand Einar Moslund
(landsretssagfører Sv. A. Andersen)

mod

mekaniker Harry Hansen (landsretssagfører Laur. Andersen).

(Om ophævelse af et samejeforhold på grund af misligholdelse).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 22. december 1950 (I afd.).

Vognmand Einar Moslund, der på et ikke nærmere oplyst tidspunkt havde købt en 7 personers „Citroën“ automobil på købekontrakt med ejendomsforbehold af automobilforhandler Sv. Petersen, København, indgik i december 1949 en overenskomst med mekaniker Harry Hansen om ved hjælp af omhandlede automobil i fællesskab at drive en lillebilvirksomhed.

Den 4. december 1949 udstedte Moslund sålydende kvittering: „Modtaget af Hrr. Harry Hansen Kr. 3500 for ½ Part paa K 31202 og Restgæld Kr. 9500“, og under 2. januar 1950 oprettede Hansen og Moslund følgende overenskomst: „Ved Overtagelse af Halvparten i 7. Pers. „Citroën“ 1939 betales Kr. 3500.00, Rest Kr. 9500.00, som betales hver den 15. i Maaneden med Kr. 530.00, hvoraf hver Parthaver betaler Kr. 265.00 til Restbeløbet Kr. 9500.00, er betalt. Samtidig betales Halvdelen af Udgifter og Reparationer af hver Parthaver. Ved Udeladelse af Betaling af Afdrag eller andre Udgifter, som paahviler Vognen, fortabes Retten til Halvparten for begge Parters Vedkommende, samt det indbetalte Beløb. Det paahviler hver Parthaver ikke at lade andre køre med Vognen, uden den anden Parthavers Samtykke. Udpantning eller lignende Retsforfølgelse kan ikke finde Sted for nogen af Parthaverens Vedkommende.“

Under denne sag har mekaniker Harry Hansen under anbringende af, at parternes samarbejde er ophørt i maj 1950 påstået vognmand Moslund tilpligtet at tilbagebetale det ifølge den nævnte kontrakt og den foreliggende kvittering indbetalte beløb på 3500 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato, den 6. september 1950, til betaling sker.

Sagsøgte Moslund har påstået frifindelse, idet han har gjort gældende, at sagsøgeren har undladt at betale den kontraktmæssige ydelse pr. juni 1950 og derved gjort sig skyldig i en sådan misligholdelse af kontrakten af 2. januar 1950, at dennes bestemmelse om fortabelse af rettigheder og retten til indskudt kapital kommer til anvendelse.

Sagsøgeren — der iøvrigt har anført, at sagsøgte har misligholdt aftalen ved uden samtykke fra ham at udleje automobilen i 10 dage til tredjeperson og ved ikke at indbetale foreliggende afdrag rettidig til automobilhandler Sv. Petersen — gør gældende, at den af sagsøgte påberåbte kontraktsbestemmelse anses som ugyldig efter aftalelovens § 37, jfr. § 36, stk. 1.

Under sagen har sagsøgte afgivet forklaring, medens sagsøgeren skal være bortrejst til udlandet, således at det ikke skal have været muligt at komme i forbindelse med ham.

Der er ikke mellem parterne enighed om de nærmere vilkår for deres samarbejde, således har sagsøgeren gjort gældende, at der foreligger aftale om, at alle driftsudgifter, herunder udgifter til benzin, skulle lignedes, medens sagsøgte har forklaret, at alle indtægter ved kørsel og benzinindkøb skulle være modkontrahenden uvedkommende.

Sagen er i denne henseende — og tillige vedrørende nogle af sagsøgeren iøvrigt foretagne kontante indbetalinger til sagsøgte — forelagt retten på en sådan måde, at begge parter anbringender må anses for ganske ubeviste.

Derimod har sagsøgte erkendt, at der ikke indtil samarbejdets ophør foreligger noget regnskabsmæssigt underskud, og at de af begge parter gjorte indskud således er i behold.

Da samarbejdet mellem parterne uomtvisteligt er bragt til endeligt ophør som af sagsøgeren anbragt, og da sagsøgte ikke under de foreliggende omstændigheder findes at kunne påberåbe sig kontraktens bestemmelser om rettig-hedsfortabelse, har sagsøgeren herefter krav på tilbagebetaling af sit indskud, og der vil være at give dom efter hans påstand, hvorhos sagsøgte vil have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger med 500 kr.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af at den af parterne oprettede overenskomst af 2. januar 1950 ikke er stemplet.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, vognmand E. Moslund, bør til sagsøgeren, mekaniker Harry Hansen, betale 3500 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 6. september 1950, til betaling sker og sagens omkostninger 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Stempelforbehold vedrørende overenskomst af 2. januar 1950.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter dommen er der afgivet forklaring af parterne samt vidneforklaring af maskinmester Elo H. Moslund og vognmand Torvald Hansen.

Det er derhos fra appellantens side oplyst, at vognen i september 1950 er solgt for 10.500 kr., hvorved der efter betaling af restgælden fremkom et provenu på 3494 kr. 90 øre.

Indstævnte har under sagen erkendt, at han i begyndelsen af maj 1950 var i restance med et beløb på godt 1400 kr., og at han senere, og på et tidspunkt, hvor det efter det oplyste må antages, at appellantens udtrykkeligt havde tilkendegivet ham, at han ikke

ville finde sig i gentagelser, påny kom i restance med et beløb på 400 kr., samt at denne restance endnu ikke er udlignet. Herefter findes appellanten at have haft føje til at anse samejeforholdet for ophævet, og da indstævnte ikke har godtgjort, at appellanten herved vil indvinde nogen åbenbart ubillig fordel, vil der ikke kunne gives ham medhold i hans påstand om tilbagebetaling af de påståede 3500 kr.

Appellantens påstand om frifindelse vil derfor være at tage til følge. Sagens omkostninger for landsret og Højesteret findes indstævnte at burde betale til appellanten med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, vognmand Einar Moslund, bør for tiltale af indstævnte, mekaniker Harry Hansen, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger for landsretten og Højesteret betaler indstævnte til appellanten med 800 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 194/1951. Søfyrbøder Marinus Gysen
(landsretssagfører Robert Mikkelsen)
m o d
rigspolitichefen (kammeradv.).

(Det statueredes, at den i fremmedlovens § 14 indeholdte hjemmel til at tage fremmede under bevogtning omfatter hensættelse i arresthus og at det følger af almindelige sikkerheds- og fængselshensyn, at der af fremmedpolitiet kan udøves kontrol med den hensattes korrespondance, jfr. anordn. nr. 349 af 24. december 1932 § 31, jfr. § 22 og bekendtgørelse nr. 347 af 24. juni 1940).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 17. april 1951 (XI afd.).

Sagsøgeren, søfyrbøder Marinus Gysen, der nu er hjemmehørende i Bruxelles, blev født i 1915 i Rotterdam, hvor moderen, Joanna Kathrine Gysen, der var belgisk statsborger, og som da var ugift, havde søgt tilflugt under krigen 1914—18. Efter krigens afslutning rejste moderen med barnet tilbage til sin fødeby, Antwerpen og indgik her i 1923 ægteskab med en dansk statsborger, Hans Christian Hansen.

Mandag den 7. april.

Ved ægteskabets indgåelse anmeldte moderen og ægtefællen til vedkommende belgiske myndigheder, at Hansen var fader til sagsøgeren, og notering herom foretoges såvel i de belgiske registre som på sagsøgerens dåbsattest, således, at han havde efternavnet Hansen og betragtedes som dansk statsborger.

Hans Chr. Hansen, der var sømand, tog med sin hustru i 1928 eller 1929 fast bopæl i Danmark, medens sagsøgeren blev efterladt hos moderens familie i Belgien.

Efter sagsøgerens egne oplysninger blev han i 1938 for tyveri idømt straf i Belgien, og det bestemtes ved dommen, at han efter udstået straf skulle udvises af landet. I 1940 blev han imidlertid af tyskerne deporteret til tvangsarbejde i Tyskland, hvor han senere opholdt sig, og hvorfra han i 1942 under påberåbelse af sin formodede danske statsborgerret søgte indrejsetilladelse her til landet, hvilket blev afslået. Under en i denne anledning foretagen undersøgelse forklarede moderen til politiet i Nykøbing F. påny, at Hansen var fader til sagsøgeren. Efter i 1944 at være flygtet her til landet, søgte sagsøgeren i begyndelsen af maj 1945 tilflugt hos moderen og Hansen, der bor i Nykøbing F. Her blev han den 18. maj 1945 indbragt til politiet og indsat i arresthus, indtil han den 27. november 1945 førtes til Bruxelles og overgaves til det belgiske politi, der anbragte ham i en interneringslejr. Under de forud for overførelsen til Belgien foretagne undersøgelser oplyste moderen og Hansen, at de først havde lært hinanden at kende nogle år efter sagsøgerens fødsel, og deres oplysninger i 1923 og 1942 om faderskabet var urigtige. Faderen angaves nu at være en svensk sømand.

I marts 1948 blev sagsøgeren forhyret med et dansk skib og — efter sin forklaring — samtidig udvist af Belgien. Efter at han i december 1948 var landsat i Gibraltar og indbragt på sygehus, blev han hjemsendt hertil af den derværende danske konsul. Ved ankomsten til København den 6. januar 1949 indsattes han i Vestre fængsel til foranstaltning efter fremmedlovens § 14, hvor han forblev til den 16. maj 1949, da han løslodes efter at være anerkendt som belgisk statsborger, hvorefter han i juni rejste til Belgien.

Under opholdet i Vestre fængsel blev post til og fra sagsøgeren af rigspolitichefens fremmedafdeling i overensstemmelse med sædvanlig praksis undergivet censur, hvilket i flere tilfælde medførte meget lang forsinkelse af brevene.

Sagsøgeren har under denne sag over for sagsøgte, rigspolitichefen, påstået den af rigspolitichefens afdeling for visum- og fremmedsager over for ham i tiden januar til maj 1949 udøvede postcensur kendt uberettiget og ulovlig.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at reglen i grundlovens § 79 ifølge retspraksis også er anvendelig uden for strafferetsplejen og derfor må være gældende for fremmedlovens område. En brevcensur som den omhandlede må derfor ikke foretages uden retskendelse, medmindre der i lovgivningen er særlig hjemmel dertil. En sådan findes imidlertid ikke over for fremmede, der tages i forvaring i medfør af fremmedlovens § 14, der kun giver politiet ret til at føre tilsyn med fremmede, eventuelt at sætte dem under bevogtning med det formål, at de ikke skal unddrage sig udvisning af landet.

Sagsøgeren har endvidere anført, at reglerne i anordning nr. 349 af 24. december 1932 som ændret ved bekendtgørelse nr. 347 af 24. juni 1940 om behandlingen af varetægtsfanger ikke hjemler den foretagne brevrensurs, idet anordningen er udstedt med hjemmel i retsplejelovens § 784, der indeholder i lovens kapitel 72 om fængsling, og at anordningens bestemmelse herom i § 22 heller ikke vil kunne anvendes analogisk; anordningens regel er naturligt motiveret i hensynet til, at den strafferetlige undersøgelse ikke modvirkes, medens forvaring i medfør af fremmedlovens § 14 alene kan anses motiveret som ovenfor anført. Sagsøgeren har herved også henvist til, at anordningens § 22 direkte anvender ordene i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 3, og at der ikke for den i forvaring tagne fremmede findes nogen domstolskontrol med brevrensuren.

Sagsøgte har heroverfor gjort gældende, at det er tvivlsomt, om grundlovens § 79 kan anvendes uden for strafferetsplejens område, og at en brevrensurs som den udøvede ikke kan være omfattet af grundlovsbestemmelsens „undersøgelse af breve“, når henses til den sammenhæng, hvori disse ord er anført. Sagsøgte har endvidere gjort gældende, at selv om grundlovens § 79 finder anvendelse som påstået, er der særlig hjemmel til censuren i fremmedlovens § 14, idet dette må følge af tilsyns- og bevogtningsretten. Sagsøgte har endelig gjort gældende, at selv om anordningen om behandling af varetægtsfanger, hvilket erkendes, ikke direkte vil kunne anvendes på forholdet, må anordningens § 22 af ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn analogisk finde anvendelse i fornødent omfang.

Selv om grundlovens § 79 må antages at være gældende også uden for strafferetsplejens område, finder retten dog, at den ikke kan finde anvendelse på den foretagne censurering af sagsøgersens post. Retten må finde, at når det ifølge fast praksis er antaget, at fremmede, der i medfør af nævnte bestemmelse tages under bevogtning, kan hensættes i arresthus, må det følge af almindelige sikkerheds- og fængselsordenshensyn, at der kan føres kontrol med deres korrespondance.

Sagsøgtets frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, rigspolitichefen, bør for tiltale af sagsøgeren, søfyrerbøder Marinus Gysen, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren betaler til det offentlige de retsafgifter, som skulle erlægges, hvis sagen ikke havde været afgiftsfri for sagsøgte, samt i sagsomkostninger til sagsøgte inden 15 dage efter denne doms afsigelse 250 kr.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende dommere afgav sålydende

d i s s e n s :

Jeg er enig i, at bestemmelsen i grundlovens § 79 om, at undersøgelse af breve og papirer, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene må ske efter en retskendelse, må have gyldighed også uden for strafferetsplejens område. Efter min mening indeholder fremmedlovens § 14 imidlertid ikke en sådan særlig hjemmel, hvorefter værnet ifølge denne grundlovsbestemmelse

skulle være unddraget en person, der som sagsøgeren er taget i forvaring i henhold til den nævnte bestemmelse i fremmedloven. Denne bestemmelses udtryk „politicts tilsyn og bevogtning“ synes nærmest at tage sigte på en overvågning uden frihedsberøvelse; at sagsøgeren overensstemmende med sædvanlig praksis blev indsat i varetægtsfængsel, indtil klarhed vedrørende hans statsborgerforhold var tilvejebragt, kan efter min opfattelse ikke medføre, at han blev undergivet de for varetægtsfanger gældende regler om censur med disses brevveksling, jfr. anordning nr. 349 af 24. december 1932 § 22, som ændret ved anordning nr. 347 af 24. juni 1940. Disse bestemmelser, som er udfærdiget i medfør af retsplejelovens § 784 — der findes i lovens kapitel 72 om fængsling — kan jeg ikke finde direkte eller analogisk anvendelige på sagsøgeren, idet der er enighed om, at der ikke forelå nogen sigtelse mod ham, og at formålet med hans forvaring kun var at sikre hans tilstedeværelse, indtil udsendelse af riget kunne ske, hvortil kommer, at de i anordningens § 22 nævnte reelle hensyn — at breve fra vedkommende kan befrygtes at være til skade for „undersøgelsen“ eller kan være af usømmeligt indhold — ikke gjorde sig gældende for hans vedkommende, og at anordningens § 31 viser, at dens bestemmelser ikke fuldt ud og ubetinget kommer til anvendelse på andre i arresthus hensiddende personer end varetægtsfanger, men kun med de „fornødne lempelser“.

Herefter, og da der ej heller iøvrigt i lovgivningen har foreligget den fornødne hjemmel for den udøvede censur af sagsøgerens post, og da en henvisning til almindelige sikkerhedshensyn o. l. efter min mening ikke kan begrunde et sådant indgreb i den ved grundloven sikrede brevhemmelighed, stemmer jeg for at tage sagsøgerens påstand til følge og at pålægge sagsøgte sagens omkostninger med 400 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Det tiltrædes, at den i fremmedlovens § 14 indholdte hjemmel til at tage fremmede under bevogtning omfatter hensættelse i arresthus, og at det må følge af almindelige sikkerheds- og fængselsordenshensyn, at der kan udøves kontrol med den hensattes korrespondance, jfr. anordning nr. 349 af 24. december 1932 § 31, jfr. § 22 og bekendtgørelse nr. 347 af 24. juni 1940.

Dommen vil derfor være at stadfæste.

Hver af parterne findes at burde bære sine omkostninger for landsretten og Højesteret.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsretten og Højesteret til den anden part.

Nr. 31/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Kjæld Trautner.

(Kendelse om en af Justitsministeriet meddelt fornyet anketilladelse i en straffesag).

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Ved en af Østre Landsret som ankeinstans den 28. maj 1951 afsagt dom blev Kjæld Trautner frifundet for tiltale for overtrædelse af straffelovens § 196 og lov nr. 43 af 13. marts 1891 § 3, jfr. § 1.

Den 20. september 1951 gav Justitsministeriet anklagemyndigheden tilladelse til at påanke denne dom til Højesteret, men ved en fejl fra anklagemyndighedens side blev ankemeddelelse ikke forkyndt for Kjæld Trautner inden udløbet af den i retsplejelovens § 963, stk. 3 b, jfr. § 966, stk. 1, foreskrevne frist. I anledning heraf meddelte Justitsministeriet i skrivelse af 31. oktober 1951 anklagemyndigheden en fornyet anketilladelse, i henhold til hvilken ankemeddelelse er blevet rettidigt forkyndt.

Under påberåbelse af, at Justitsministeriet har været uberettiget til at meddele anklagemyndigheden den fornyede anketilladelse, har Kjæld Trautner i medfør af retsplejelovens § 953 påstået sagen afvist.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

Det bemærkes, at Kjæld Trautner først gennem Justitsministeriets skrivelse af 31. oktober 1951 er blevet gjort bekendt med, at der den 20. september 1951 var meddelt anklagemyndigheden anketilladelse.

Idet Justitsministeriet ikke findes at have savnet hjemmel til at meddele anklagemyndigheden den fornyede anketilladelse af 31. oktober 1951, vil den nedlagte afvisningspåstand ikke kunne tages til følge.

Thi bestemmes:

Den af Kjæld Trautner nedlagte afvisningspåstand kan ikke tages til følge.

Onsdag den 9. april.

Nr. 444/1950.

Fabrikant Finn B. Lassen

m o d

fabrikant Preben Lassen

(Spørgsmål, om der forelå et interessentskab mellem to personer).

(Sagen behandlet skriftligt).

Sø- og Handelsrettens dom 2. november 1950.

Ved overenskomst af 3. februar 1947 overdrog fabrikant Kjeld Lassen til sin søn, sagsøgte fabrikant Finn B. Lassen, sin virksomhed med firmanavnene O-Zino-Oil-Co. og Zinolinfabriken med alle aktiver og passiver, herunder nogle udenlandske agenturer, fra den 1. februar 1947 at regne. Sagsøgte skulle ikke betale nogen købesum for den overtagne virksomhed, men skulle for midler, som indgik på et af de udenlandske agenturer, indkøbte et automobil til sin fader, hvorhos han forpligtede sig til at betale denne 1250 kr. månedlig forud, sålænge han levede. Faderen skal derhos, sålænge han måtte ønske det og er i stand dertil, fortsætte som rejsende for firmaet og herfor have 35 kr. pr. rejsedag. Overenskomsten indeholder derhos bestemmelse om, at sagsøgte efter sin faders død skal betale sin moder 7500 kr. årlig, hvorhos faderen ifølge overenskomstens § 6 har udtalt det ønske, at sagsøgte, såfremt firmaets indtjenings-evne gør det muligt, når hans 4 søskendes rentefri og uopsigelige tilgodehavender i firmaet, hvilke androg ca. 7000 kr. for hver, efter faderens død er afdraget med 25 kr. pr. uge til hver, ville fortsætte med at betale sine søskende hver 25 kr. pr. uge. I overenskomstens § 9 hedder det, at Kjeld Lassen afmelder sit firma i Handelsregisteret samtidig med, at sagsøgte anmelder sit firma.

Den 9. april 1947 underskrev sagsøgte en sålydende erklæring:

„I Tilknnytning til Kontrakt mellem Finn Lassen og Kjeld Lassen af 3. Februar 1947, hvorved jeg Finn Lassen har overtaget Kjeld Lassens Forretning, forpligter jeg, Finn Lassen, mig til at respektere Kjeld Lassens Ønske om, at jeg ikke, saalænge Kjeld Lassen lever, optager Preben Lassen som Kompagnon i Forretningen eller under nogen Form ansætter eller beskæftiger ham i denne.“

Denne erklæring blev vedhæftet overenskomsten af 3. februar 1947.

Under anbringende af, at han senere er blevet optaget som interessent i firmaet, har sagsøgtes broder, den foran nævnte Preben Lassen, under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til at anerkende, at sagsøgeren er medindehaver af interessentskabet firma O-Zino-Oil-Co. v/ F. & P. Lassen, Ravnsborggade 19.

Sagsøgte, der nægter at have optaget sagsøgeren i firmaet, har nedlagt påstand på frifindelse og på, at sagsøgeren dømmes til at lægge fra sig, hvad han måtte ligge inde med af O-Zino-Oil-Co.'s værdier, herunder specielt bankbog A nr. 3770 med Haandværkerbankens Nørrebro-Afdeling, ligesom sagsøgte anerkendes som ene dispositionsberettiget på O-Zino-Oil-Co.'s vegne, herunder specielt med hensyn til firmaets girokonto og bankkonti. Han har derhos påstået sagsøgeren dømt til at betale 3663 kr. 56 øre med renter 5 pct. fra 18. oktober 1950, til betaling sker, hvilket beløb fremkommer således:

Sagsøgeren har tilegnet sig et personautomobil, som tilhørte sagsøgte, og solgt det. Sagsøgte har af købesummen for automobilet betalt	2500 kr.	
og indfriet veksler i henhold til købekontrakt vedrørende automobilet	530 —	
		3030 kr. 00 øre
Sagsøgte har tilgode hos sagsøgeren vedrørende det af denne startede firma Arolin Kompagniet	633 — 56 —	
		<u>3663 kr. 56 øre</u>

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand anført, at det allerede, da sagsøgte overtog firmaet fra deres fader, var en aftale mellem sagsøgeren og sagsøgte, at sagsøgeren skulle optages i firmaet, når råvaresituationen bedrede sig. I foråret 1947 betalte sagsøgeren efter anmodning af sagsøgte 3500 kr. til denne, og i oktober 1948 bad sagsøgte om yderligere hjælp til indfrielse af en veksel på 1650 kr.; sagsøgeren kunne kun undvære 600 kr., som han overlod sagsøgte. Fra oktober 1948 til marts 1949 var sagsøgte på grund af sygdom i lange perioder ikke i stand til at passe sit arbejde, hvorfor sagsøgeren hjalp ham i firmaet, og da sagsøgte i foråret 1949 kom tilbage, bragte sagsøgeren, da råvaresituationen nu havde bedret sig, spørgsmålet om sin indtræden i firmaet på bane. Sagsøgte ville først ikke optage sagsøgeren, men da denne erklærede, at han i så fald ville danne sit eget firma, endes de sluttelig om, at sagsøgeren skulle indtræde i firmaet O-Zino-Oil-Co. fra og med den 23. april 1949. Henholdsvis den 18. juni og 25. juni 1949 løste sagsøgeren og sagsøgte næringsbrev som industridrivende, og efter at de i sommeren 1949 havde søgt firmaet anmeldt med dem begge som indlehavere, hvilken anmeldelse afvistes på grund af formelle fejl, underskrev de den 16. december 1949 begge en ny anmeldelse til handelsregisteret, hvilken anmeldelse dog heller ikke kunne blive registreret, idet deres fader endnu ikke havde afmeldt sit firma. Den 1. juli 1949 meddelte firmaet O-Zino-Oil-Co. ved en af sagsøgeren og sagsøgte underskrevet skrivelse til Håndværkerbanken, at firmaet ved dispositioner på dets folio-konto forpligtedes såvel af sagsøgeren som af sagsøgte, og den 19. december 1949 meddelte firmaet, at de begge kunne trække på firmaets girokonto; hos postvæsenet betegnedes kontoindehaveren som O-Zino-Oil-Co. v. F. & P. Lassen.

Sagsøgeren har videre anført, at han i firmaet hovedsagelig beskæftigede sig med bogholderiet, og at samarbejdet med sagsøgte gik godt til en gang i 1950. Under forskellige forhandlinger, der var foranlediget af, at samarbejdet ikke længere gik godt, har sagsøgte ikke påstået, at sagsøgeren ikke var medunderskriver af firmaet; en sådan påstand er først fremsat, efter at sagsøgerens sagfører på sagsøgerens vegne havde rettet henvendelse til skifteretten om opløsning af interessentskabet. At sagsøgte selv har opfattet sagsøgeren som medindehaver, fremgår da også af en den 27. maj 1949 optaget politirapport, hvor han erklærer, at sagsøgeren var indtrådt som medindehaver den 1. maj 1949. Også af den af firmaets revisor pr. 31. december 1949 udarbejdede status fremgår det, at sagsøgeren var medindehaver; et underskud pr. 23. april 1949 siges udtrykkeligt ikke at vedrøre sagsøgeren.

Endelig har sagsøgeren anført, at han ikke har anvendt nogen tvang overfor sagsøgte for at få denne til at optage sig i firmaet; han har derimod gang på gang sagt til sagsøgte, at de måtte se at få formalia i orden. Den af sagsøgte underskrevne erklæring af 9. april 1947 blev sagsøgeren først kendt med i sommeren 1949, men selv om han havde kendt den, ville den efter hans mening være uden betydning i forholdet mellem ham og sagsøgte, ligesom den næppe er forbindende for sagsøgte, idet den kun er udtryk for et ønske fra Kjeld Lassens side, og Kjeld Lassen var vidende om og havde ikke gjort indsigelse mod, at sagsøgeren arbejdede i firmaet.

Med hensyn til det af sagsøgte omtalte automobil har sagsøgeren anført, at det drejede sig om en vogn, som var overladt ham i firmaets tjeneste, og som han var i retmæssig besiddelse af. Da samarbejdet mellem ham og sagsøgte blev afbrudt ved, at sagsøgte lod sætte ny lås på firmaets dør, og da firmaet

ikke betalte afdrag på automobilet, rekvirerede ejeren af vognen en indsættelsesforretning. Det lykkedes imidlertid at undgå fogedforretningen og at få vognen realiseret, og sagsøgeren er parat til, når han anerkendes som medindehaver af firmaet, at kreditere firmaet salgsprovenuet. De i anledning af vognens køb den 17. februar 1950 udstedte vekslers var accepterede både af sagsøgeren og af sagsøgte på firmaets vegne. Sagsøgeren kan ikke erkende at skyldes de af sagsøgte krævede 633 kr. 56 øre, men er iøvrigt i det hele parat til at underkaste sig revisors afgørelse på de punkter, hvor der er uoverensstemmelse mellem ham og sagsøgte med hensyn til regnskabet.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsepåstand gjort gældende, at der ingen aftale har været mellem ham og sagsøgeren om, at denne skulle indtræde i firmaet, når råvaresituationen blev bedre. Sagsøgte lovede straks sin fader, at han ikke skulle lade sagsøgeren arbejde i eller blive medindehaver af firmaet, og når erklæringen herom ikke blev underskrevet straks ved oprettelsen af overenskomsten om købet af firmaet, var det, fordi sagsøgte ikke ville underskrive den, før visse økonomiske småuoverensstemmelser med faderen var fjernet. Sagsøgte hævder, at det er sagsøgeren, der selv har trukket sig ud af arbejdet i forretningen igen. Under de møder, der afholdtes i anledning af de gnidninger, der i begyndelsen af 1950 opstod mellem parterne, påstod sagsøgte til stadighed, at sagsøgeren ikke var medindehaver af firmaet. Dette har han efter sagsøgtes opfattelse heller aldrig været. Der er ikke oprettet nogen kontrakt mellem dem, og hvis sagsøgeren skulle have været medindehaver, måtte de have aftalt, hvorledes der skulle forholdes i anledning af, at sagsøgte pr. 23. april 1949 havde betalt Kjeld Lassen 32.000 kr., og nogen sådan aftale foreligger ikke. Sagsøgte mener, at sagsøgeren begyndte at arbejde i firmaet for at hjælpe ham, der var syg, og fordi firmaet var i vanskeligheder, og han vil ikke benægte, at sagsøgeren har gjort et godt arbejde, selv om det ikke skyldes ham, at firmaet er gået frem. Da sagsøgeren begyndte at arbejde i firmaet, håbede sagsøgte, at han kunne bevæge faderen til at frafalde erklæringen af 9. april 1947, men det ville faderen ikke. Denne erklæring har sagsøgeren efter sagsøgtes påstand kendt hele tiden, således at en aftale mellem sagsøgeren og sagsøgte om sagsøgerens indtræden i firmaet måtte være ugyldig, så længe faderens samtykke ikke var indhentet. Desuagtet blev sagsøgeren ved med at presse på for at blive medindehaver af firmaet, idet han anførte, at nu gik dette bedre, og nu var der råd til at optage ham. Sagsøgte lod sig også gå på heraf og har derfor — under pres — medunderskrevet anmeldelsen til firma-registeret, til banken og til postgirokontoret. At han til politirapporten har udtalt sig som anført, skyldes kun sagsøgerens tilskyndelse. Der har ingen aftale været om en skæringsdato 23. april 1949, men denne dag indførte sagsøgeren maskinbogholderi i firmaet, og det er sagsøgeren, der navnlig tog sig af bogholderiet, der uden aftale med sagsøgte har sagt til revisoren, at den 23. april 1949 skulle anses for skæringsdato.

Sagsøgte har videre anført, at sagsøgeren, selv om han måtte være blevet optaget som kompagnon i firmaet, må have forskærtset enhver deraf flydende ret ved sit eget forhold. Han hævder, at sagsøgeren har hævet af firmaets kasse til private udgifter og har ført beløbene på omkostningskontoen, og at han, da han i 1949 startede firmaet Arolinkompagniet, har undladt at kreditere O-Zino-Oil-Co. for varer, som han købte til Arolinkompagniet. Den af sagsøgte nævnte bankbog er en gammel bog, som lå i firmaet, og på hvilken sagsøgeren

efterhånden hemmeligt for sagsøgte indsatte 2—3000 kr. Det omtalte automobil, af hvis købssum sagsøgte har betalt 2500 kr., skulle være rejsevogn for sagsøgeren, som imidlertid beholdt det, da han forlod firmaet.

Endelig har sagsøgte anført, at hvis sagsøgeren anerkendes som medindehaver af firmaet, vil dette, da brødrene ikke kan arbejde sammen, medføre firmaets likvidation. Gennemførelsen af en sådan likvidation vil imidlertid være retsstridig overfor Kjeld Lassen og kan ikke gennemføres til skade for denne.

Under domsforhandlingen har parterne afgivet forklaring i overensstemmelse med det af dem anførte. Sagsøgte har forklaret, at han den 16. december 1949 underskrev anmeldelsen til handelsregisteret, idet han mente, at det ikke betød noget, da han ikke havde sin faders samtykke til at optage sagsøgeren i firmaet.

Fabrikant Kjeld Lassen har som vidne bl. a. forklaret, at han ikke tror, at han i 1949 har fået nogen henvendelse fra sagsøgte om, hvorvidt denne måtte optage sagsøgeren som kompagnon i firmaet. Han ville have modsat sig dette, men han vidste, at sagsøgeren arbejdede i firmaet, og på grund af sagsøgtets sygdom protesterede han ikke herimod.

Prokurist i O-Zino-Oil-Co. Agner Christensen har som vidne forklaret, at han hen på efteråret 1949 af sagsøgeren, som han har kendt gennem mange år, fik at vide, at sagsøgeren og dennes fader ikke var gode venner, og han forstod, at sagsøgeren ikke kunne blive kompagnon i firmaet. Han har endvidere forklaret, at sagsøgeren efter et møde, hvor der har været nogle uoverensstemmelser på grund af regnskabet, nærmest udeblev fra firmaet.

Efter det således oplyste må retten gå ud fra, at der i 1949 er blevet truffet en aftale mellem sagsøgeren og sagsøgte om, at sagsøgte skulle optages som kompagnon i firmaet. Det er ikke bevist, at sagsøgeren på daværende tidspunkt kendte erklæringen af 9. april 1947 eller vidste, at sagsøgte havde lovet sin fader ikke at optage sagsøgeren i firmaet, men denne erklæring har efter rettens mening iøvrigt kun betydning i forholdet mellem sagsøgte og faderen. Ej heller er der noget som helst bevis for, at sagsøgeren har lagt pres på sagsøgte, som kunne gøre aftalen uforbindende for denne, ligesom der heller ikke iøvrigt er oplyst forhold fra sagsøgerens side, som kunne gøre aftalen ugyldig. Der vil derfor være at give dom efter sagsøgerens påstand, og de regnskabsmæssige uoverensstemmelser, der er mellem parterne, må henvises til afgørelse ved aflæggelsen af et nyt, under hensyntagen til at sagsøgeren er medindehaver, udarbejdet regnskab.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, fabrikant Finn B. Lassen, bør anerkende, at sagsøgeren, fabrikant Preben Lassen, er medindehaver af firmaet O-Zino-Oil-Co. v/ F. & P. Lassen, Ravnsborggade 19.

Sagens omkostninger godtgør sagsøgte inden 15 dage fra dato sagsøgeren med 500 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret går appellanten påstand ud på, at det statueres, at han er eneindehaver af firmaet O-Zino-Oil Co. og således ene dispositionsberettiget på dette firmas vegne, herunder specielt med hensyn til firmaets girokonto og bankkonti, og at indstævnte dømmes til at betale appellanten 5976 kr. 61 øre med nærmere angivne renter. Subsidiært påstår appellanten, at det statueres, at interessentskabet mellem sagens parter betragtes som ophørt den 28. marts 1950, da indstævnte foretog den i dommen nævnte henvendelse til skifteretten om opløsning af interessentskabet.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Revisor Gjøls-Andersen, der har ført firmaets regnskab i tiden fra den 23. april til den 31. december 1949, har i en til brug for Højesteret afgivet vidneforklaring bl. a. udtalt, at der i den tid, han arbejdede for firmaet, ikke er blevet ytret nogen tvivl med hensyn til kompagniskabet mellem sagens parter.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet der ikke findes i sagens oplysninger at være grundlag for at tage appellants subsidiære påstand til følge, vil dommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, fabrikant Finn B. Lassen, til indstævnte, fabrikant Preben Lassen, med 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 433/1951. **Dansk Tekstilarbejder Forbund (Teist)**

m o d

Læsø Uldspinderi A/S (landsretssagfører Sonne Holm).

(En arbejdsnedlæggelse overfor Læsø Uldspinderi ansås berettiget, hvorimod nogle aktioner overfor uldspinderiets kunder og forretningsforbindelser ansås for retsstridige).

Østre Landsrets dom 20. november 1951 (II afd.).

I året 1938 afløste direktør Jens Johannes Hansen sin fader som direktør for det sagsøgende aktieselskab, Læsø Uldspinderi A/S, der dengang var en mindre virksomhed, som beskæftigede 3—6 arbejdere. Under den almindelige mangel på tekstilvarer efter krigen steg virksomhedens omfang betydeligt, og

den beskæftigede i foråret 1949 ca. 65 arbejdere, der lønnedes efter Dansk Arbejdsmands Forbunds tariffer. Knap 15 af disse var medlemmer af Dansk Arbejdsmands Forbund. Resten var ikke organiseret, men der taltes blandt dem og direktør Hansen om at de burde organisere sig.

I maj 1949 kom sekretær ved Kristelig dansk Fællesforbund til Læsø for at søge oprettet en afdeling af „Kristelig Fagforening“ på øen. Der afholdtes nogle møder med virksomheden, og direktør Hansen, der deltog i det første af disse, udtalte der, at han, der siden 1919 ligesom sin fader havde været medlem af Kristelig Arbejdsgiverforening, helst så, at arbejderne indmeldte sig i „Kristelig Fagforening“, men de var frit stillet med hensyn til, hvilken organisation de ville tilslutte sig. Den 18. juni 1949 oprettedes en afdeling af Kristeligt Fagforbund på øen med ca. 25 medlemmer.

Kort tid derefter sendte Kristelig dansk Fællesforbunds hovedkontor det sagsøgende selskab et forslag til overenskomst om løn- og arbejdsvilkår for virksomhedens arbejdere. Forhandlingerne om dette overenskomstforslag trak imidlertid i langdrag, hvilket — efter hvad der er erkendt af direktør Hansen — skyldtes, at han, da det i forslaget stillede lønkrav ville betyde en merudgift på 20 øre pr. arbejder pr. time, og dette ville belaste regnskabet for meget, lagde sagen „lidt til side“. Først efter at der af Kristelig dansk Fællesforbund var sendt en repræsentant til Læsø, opnåedes der den 22. april 1950 under forhandling mellem denne og direktør Hansen enighed om en lønoverenskomst, som skulle være gældende for selskabets arbejdere, derunder tillige de arbejdere, som var tilsluttet Dansk Arbejdsmands Forbund.

Imidlertid havde dette forbunds Læsø-afdeling allerede den 30. januar 1950 tilskrevet forbundets hovedkontor i København med redegørelse for arbejds- og organisationsforholdene på det sagsøgende selskabs virksomhed, og med anmodning om forbundets hjælp til at få en overenskomst oprettet med selskabet, og hovedkontoret anmodede de sagsøgte, Dansk Tekstilarbejder Forbund, om at tage sig af sagen som henhørende under dette forbunds arbejdsområde. For ikke at inddrage virksomhedens arbejdere i en på det pågældende tidspunkt indenfor faget bestående lønkonflikt, stillede de sagsøgte sagen i bero, men sendte efter at være blevet rykket af Dansk Arbejdsmands Forbunds Læsø-afdeling i skrivelse af 17. april 1950, to repræsentanter til Læsø, hvor det på et den 2. maj 1950 afholdt møde med de af virksomhedens arbejdere, der var tilsluttet Dansk Arbejdsmands Forbund, blev vedtaget at oprette en lokal afdeling af det sagsøgte forbund og at overflytte de nævnte arbejdere til dette, hvorhos der på mødet var enighed om ikke i forhold til forbundets medlemmer at anerkende den ovennævnte mellem det sagsøgende selskab og „Kristelig Fagforening“ den 22. april 1950 oprettede overenskomst, hvis lønsatser i sammenligning med de mellem Tekstilfabrikantforeningen og det sagsøgte forbund gældende tariffer betød en samlet årlig mindreindtægt for virksomhedens arbejdere på 40—50.000 kr. Efter at repræsentanter for forbundet og den nyoprettede lokale afdeling den 3. maj 1950 over for direktør Hansens hustru og sønner havde rejst spørgsmål om en overenskomst mellem det sagsøgte forbund og det sagsøgende selskab, uden at der på grund af direktør Hansens midlertidige fraværelse kunne træffes nogen afgørelse, foreslog de sagsøgte i skrivelse af 8. maj 1950 det sagsøgende selskab, at en repræsentant for forbundet indfandt sig på Læsø for at forhandle med selskabet om en overenskomst. Sagsøgte svarede, at man ikke havde noget imod at modtage en repræsentant for

de sagsøgte, men gjorde opmærksom på, at der allerede var indgået overenskomst med „Kristelig Fagforening“ om løn- og arbejdsforhold for virksomheden, gældende for alle dennes arbejdere, således at forudsætningen for en yderligere overenskomst med det sagsøgte forbund ikke var til stede. Dette standpunkt blev på selskabets vegne fastholdt af direktør Hansen under en forhandling den 19. juni 1950 på selskabets kontor med en repræsentant for det sagsøgte forbund og medlemmer af bestyrelsen for dettes Læsø-afdeling, også efter at de sagsøgte repræsentant havde erklæret, at en eventuel overenskomst mellem selskabet og forbundet ikke behøvede at træde i kraft før fra det tidspunkt, til hvilket selskabets overenskomst med „Kristelig Fagforening“ tidligst kunne bringes til ophør.

Ved skrivelse af 22. juni 1950 til det sagsøgende selskab meddelte derefter de sagsøgte, at der fra og med lørdag den 24. juni 1950 ved normal arbejdstids ophør var erklæret konflikt på selskabets virksomhed, således at forbundets medlemmer fra nævnte tidspunkt ville ophøre med arbejdet og først genoptage dette, når overenskomst med forbundet var oprettet, og ved skrivelse af 24. juni 1950 meddelte de sagsøgte yderligere selskabet, at man som følge af den for dettes virksomhed erklærede strejke havde gjort skridt til at blokere såvel anvendelsen af produkter fra virksomheden som al transport til og fra denne.

I overensstemmelse hermed blev der efter konfliktens udbrud af de sagsøgte over for virksomheder, der aftog ulden fra det sagsøgende selskab erklæret sympatiblokade, idet det blev tilkendegivet disse virksomheder, at de hos dem beskæftigede medlemmer af Dansk Tekstilarbejder Forbund eller andre forbund under De samvirkende Fagforbund ikke måtte transportere, forarbejde eller ekspedere garn eller andre produkter til eller fra sagsøgerens virksomhed, så længe der ikke var opnået en for de sagsøgte tilfredsstillende ordening af forholdene på denne. Fortegnelser over virksomheder, der stod i forretningsforbindelse med sagsøgeren, blev af de sagsøgte udsendt til disses forskellige afdelinger rundt om i landet, og virksomheder, der ønskede at blive slettet af disse fortegnelser, måtte over for de sagsøgte skriftlig forpligte sig til at afbryde enhver forbindelse med sagsøgerne og til ikke at modtage garn eller andre materialer af enhver art fra firmaer eller virksomheder, som de sagsøgte havde blokeret. Endvidere blev der af de sagsøgte over for Tekstilfabrikantforeningen efter forudgående varsel efter septemberforliget givet meddelelse om, at der fra den 15. juli 1950 etableredes sympatistrejke med hensyn til al forarbejdning af produkter fra sagsøgerens virksomhed foretaget af forbundets medlemmer hos medlemmer af Tekstilfabrikantforeningen.

I forbindelse hermed blev der af De samvirkende Fagforbund iværksat sympatiaktion fra og med den 1. august 1950 omfattende alt losnings- og lastningsarbejde samt transport til og fra virksomheden. Underretning om denne aktion blev givet til Dansk Arbejdsgiverforening og af denne videregivet til dens medlemmer indenfor transportfaget. En følge af denne aktion var, at Dampskibsselskabet Læsø, der tidligere havde transporteret den sagsøgende virksomheds varer, måtte opgive at ekspedere disse på anden måde end som postparker. Også andre steder i landet blev der lagt hindringer i vejen for transporten af sagsøgerens varer. Således blev et parti på 12 baller uld, som efter i Aalborg at være indladt i Det forenede Dampskibsselskabs rutebåd m/s „H. P. Prior“ viste sig at hidrøre fra sagsøgerne på foranledning af de sagsøgte nægtet losset af havnearbejdernø såvel i København som i Aalborg, og kom til at fore-

tage ialt 12 rejser mellem de to byer, inden det, da „H. P. Prior“ skulle udtages af ruten, blev oplossen i Aalborg. Endvidere blev det af Chaufførernes fagforening forbudt de hos De danske Statsbaners vognmænd ansatte kuske at udkøre varer til et firma i København, som under konflikten modtog varer fra sagsøgerne til videreeksportation til disses kunder.

Den 1. august 1950 og påny den 1. september s. å. førtes der i København forhandlinger mellem sagsøgerne og de sagsøgte med henblik på konflikten bilæggelse, og der blev herunder fra sagsøgernes side foreslået en ordning gående ud på, at sagsøgerne midlertidigt forhøjede timelønnen til de ved virksomheden ansatte arbejdere til den lønning, som de sagsøgte ville kræve i en overenskomst med sagsøgerne, mod at de sagsøgte straks hævede strejken og blokaden, medens spørgsmålet om lovligheden af de iværksatte foranstaltninger derefter skulle afgøres ved en retssag. Dette forslag blev imidlertid afvist af de sagsøgte, der meddelte, at strejken og blokaden ville blive opretholdt, indtil der var sluttet en overenskomst med de sagsøgte omfattende samtlige de ved virksomheden ansatte arbejdere.

Under denne ved stævning af 3. november 1950 anlagte sag har sagsøgerne derefter nedlagt påstand om, at den af de sagsøgte over for sagsøgerne den 22. juni 1950 etablerede strejke og den senere over for sagsøgernes kunder eller andre forretningsforbindelser samt Dampskibsselskabet Læsø etablerede blokade fastslås at være retsstridig.

Under sagen gør sagsøgerne i første række gældende, at såvel strejken som sympatiblokaden er ulovlige, fordi der på tidspunktet for deres iværksættelse, og på det tidspunkt, da de sagsøgte anmodning om overenskomstforhandlinger fremkom, forelå en gyldig kollektiv overenskomst for virksomheden, som de sagsøgte måtte respektere, i hvilken forbindelse sagsøgerne har anført, at „Kristelig Fagforening“, med hvem sagsøgerne havde afsluttet overenskomsten af 22. april 1950, må betragtes som en med det sagsøgte forbund ligestillet arbejderorganisation.

Sagsøgerne gør dernæst gældende, at de iværksatte blokadeforanstaltninger under alle omstændigheder går ud over det tilladelige, dels fordi de anvendte midler har været ulovlige, i hvilken henseende sagsøgerne har anført, at de sagsøgte har skaffet sig oplysninger om sagsøgernes forretningsforbindelser ved at strejkevagten resstridig har undersøgt de fra sagsøgernes virksomhed udgæede postforsendelser, dels fordi de sagsøgte har givet blokaden et sådant omfang, at sagsøgernes virksomhed står i fare for at måtte ophøre, hvorved sagsøgerne nærmere har anført, at de har mistet 16 væverier og spinderier blandt deres ca. 250—300 kunder, at mange af deres kunder, over for hvilke de sagsøgte har erklæret blokade, som følge heraf er blevet ude af stand til at opfylde deres forpligtelser over for sagsøgerne, samt at disse har måttet indskrænke deres virksomhed således, at den nu kun beskæftiger 12—14 arbejdere.

De sagsøgte har påstået frifindelse.

De gør gældende, at den iværksatte strejke og blokade, der tilsigter at tilvejebringe rimelige løn- og arbejdsforhold på sagsøgernes virksomhed, må anses for lovlige uanset at sagsøgerne i forvejen havde truffet overenskomst med „Kristelig Fagforening“, som kun har ca. 600 medlemmer og efter sin nære tilknytning til og afhængighed af arbejdsgiverne må anses for at være ganske ude af stand til at varetage arbejdernes økonomiske interesser. Iøvrigt bør der efter de sagsøgte mening ikke tillægges denne overenskomst, der byder ar-

bejderne langt ringere vilkår end de sædvanlige indenfor faget gældende, nogen-
somhelst betydning, idet arbejderne end ikke er gjort bekendt med overens-
komsten, som sagsøgerne heller ikke har været at formå til at fremlægge under
sagen. Efter de sagsøgte opfattelse er overenskomsten alene indgået for at
undgå at betale de gældende tariflønninger, i hvilken henseende de sagsøgte
har anført, at det er påfaldende, at overenskomsten først er afsluttet ca.
10 måneder efter oprettelsen af den lokale afdeling af „Kristlig Fagforening“
på Læsø, og efter at der af Dansk Arbejdsmands Forbunds Læsø-afdeling var
gjort skridt til at indlede overenskomstforhandlinger.

De sagsøgte bestrider dernæst, at sagsøgernes postpakker er blevet under-
søgt af strejkevagter, eller at der er givet blokadeforanstaltningerne et utiladeligt
omfang.

Der er under sagen inden retten for Frederikshavn købstad m. v. afgivet
forklaring af en række personer, derunder det sagsøgende selskabs ovennævnte
direktør, forskellige ved sagsøgernes virksomhed beskæftigede arbejdere, samt
repræsentanter for Kristelig dansk Fællesforbund, Dansk Arbejdsmands For-
bunds Læsø-afdeling og det sagsøgte forbund, særlig til oplysning om omstæn-
dighederne ved oprettelsen af overenskomsten af 22. april 1950, om den nær-
mere udførelse af de af de sagsøgte iværksatte strejke- og blokadeforanstaltninger
samt om disses virkninger.

Som forholdene ligger i denne sag, finder retten det betænkeligt at
statuere, at de sagsøgte ved at iværksætte strejke over for sagsøgernes virk-
somhed skulle have gjort sig skyldig i en retsstridig handling. Derimod findes
de iøvrigt over for sagsøgerne iværksatte blokadeforanstaltninger at måtte be-
tegnes som retsstridige under hensyn til, at de er gennemført ved henvendelser
til og trusler om strejke og blokade over for sagsøgernes forretningsforbindelser
og over for den eneste ordinære transportforbindelse med Læsø, og at det
herefter må antages at have været de sagsøgte hensigt helt at afskære sag-
søgerne fra erhvervelsen af råvarer og afsættelsen af deres produktion. Idet der-
næst beslutningerne om de af De samvirkende Fagforbund og dennes under-
afdelinger iværksatte sympatiaktioner må antages at være truffet efter de sag-
søgte tilskyndelse og disse følgelig også må være ansvarlig for disse foranstalt-
ninger, findes sagsøgernes påstand, for så vidt angår blokaden over for deres
kunder og øvrige forbindelser samt Dampskibsselskabet Læsø, at burde tages
til følge.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte at burde godtgøre sagsøgerne med
800 kr.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, Dansk Tekstilarbejder Forbund, bør anerkende, at den af
dem over for sagsøgerne Læsø Uldspinderi A/S's kunder eller andre forret-
ningsforbindelser samt Dampskibsselskabet Læsø etablerede blokade er rets-
stridig, men iøvrigt for sagsøgernes tiltale i denne sag fri at være.

De sagsøgte bør derhos til sagsøgerne betale sagens omkostninger med
800 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede og dommen i det hele at efter-
komme inden 15 dage efter dens afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande, hvorhos indstævnte subsidiært har påstået stadfæstelse.

Seks dommere bemærker:

Efter det foreliggende må det antages, at en overenskomst med tekstilarbejderforbundet ikke som i dommen anført ville have medført en yderligere lønningsudgift for virksomheden på 40—50.000 kr. årlig.

Det er oplyst, at størstedelen — ca. 70 pct. — af de hos indstævnte beskæftigede arbejdere ved afslutningen af den for Højesteret fremlagte overenskomst af 22. april 1950 var medlemmer af „Kristelig Fagforening“.

Af de for Højesteret foreliggende oplysninger fremgår, at appellanten har udvist betydelig aktivitet for at opnå kendskab til, hvilke virksomheder der stod i forretningsforbindelse med indstævnte, bl. a. ved at anmode sine afdelinger om at være på vagt overfor virksomheder, der modtog garn i postpakker, og at holde særlig mindre farveri- og reuserivirksomheder under opsigt. Endvidere er det oplyst, at det i de af appellanten til afdelingerne udsendte lister over virksomheder, der var blokerede som følge af, at de stod i forretningsforbindelse med indstævnte, udtales, at „alt arbejde med eller transport af materialer, der har forbindelse med de nævnte firmaer, er forbudt“, samt at blokaden også har omfattet virksomheder, der ikke beskæftiger arbejdskraft under tekstilarbejderforbundet, herunder handelsfirmaer. Det bemærkes herved, at de erklæringer, hvis afgivelse af appellanten i en række tilfælde blev stillet som vilkår for ophævelsen af en iværksat blokade, foruden at indeholde forpligtelse til ikke at modtage varer af enhver art fra de virksomheder, som appellanten havde blokeret, endvidere indeholdt tilsvarende forpligtelser med hensyn til varer af enhver art fra de grosserer- eller handelsfirmaer, som direkte eller ad omveje modtog garn fra indstævnte, samt pålagde virksomhederne i tilfælde af overtrædelse af de påtagne forpligtelser at udrede en nærmere fastsat appellanten tilfaldende bod.

Med hensyn til den overfor dampskibsselskabet „Læsø“ etablerede blokade er det oplyst, at mandskabet på det ordinære postskib, da blokaden blev påbegyndt, erklærede at ville gå i land, såfremt skibet medtog postpakker fra indstævnte, hvilket medførte, at selskabet i august og september måneder 1950 for egen regning i en vis udstrækning måtte leje en kutter til at sejle indstævntes pakker over til Frederikshavn. Det må derhos anses for godtgjort, at der fra de strejkendes side er gjort forsøg på gennem undersøgelse af mærkesedlerne på de af indstævnte til postforsendelse indleverede pakker at erholde oplysning om indstævntes forretningsforbindelser, hvilket medførte, at indstævnte måtte gå over til at

pakke sine varer i pakker af en sådan størrelse, at de kunne staves i en postsæk, og til, da denne fremgangsmåde i det lange løb viste sig for bekostelig og besværlig, at sende varerne med private småfartøjer. Til købmand Chr. Larsen, Østerby, der påtænkte at fragte varer for indstævnte med sine kvaser, blev der af formanden for den lokale afdeling af tekstilarbejderforbundet i denne anledning foretaget henvendelse under en sådan form, at den måtte opfattes som en trusel om blokade.

Efter det oplyste findes der indenfor tekstilbranchen et betydeligt antal virksomheder, der hverken er medlemmer af Arbejdsgiverforeningen eller har indgået overenskomst med appellanten.

Det tiltrædes, at appellanten, uanset den af indstævnte med „Kristelig Fagforbund“ afsluttede overenskomst, ikke har været uberettiget til for at opnå overenskomst med indstævnte overfor denne at etablere den omhandlede strejke, ligesom den i forbindelse hermed etablerede blokade af indstævntes egen virksomhed med hensyn til tilgang af arbejdskraft ikke kan anses for uretmæssig.

Idet det endvidere tiltrædes, at de af appellanten iværksatte blokadeforanstaltninger overfor indstævntes forretningsforbindelser og dampskibsselskabet „Læsø“ af de i dommen anførte grunde har været retsstridige overfor de indstævnte, og at appellanten efter alt foreliggende må være ansvarlig for de truffene blokadeforanstaltninger i deres helhed, stemmer disse dommere for at stadfæste den indankede dom samt for at pålægge appellanten at betale sagens omkostninger for Højesteret til de indstævnte med 2000 kr.

To dommere, der for så vidt angår strejken og blokaden af arbejdskraft overfor indstævntes virksomhed er enige med flertallet, bemærker:

Den af appellanten overfor indstævntes forretningsforbindelser og dampskibsselskabet „Læsø“ etablerede blokade skønnes i det store og hele at være gennemført med de i arbejdskonflikter hævdede midler, og selv om der ved iværksættelsen er sket enkelte mindre væsentlige overskridelser af grænserne for det retmæssige, findes det betænkeligt at anse blokaden som helhed for retsstridig. Disse dommere stemmer herefter for at tage appellantens påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, Dansk Tekstilarbejder Forbund, til indstævnte, Læsø Uldspinderi A/S, med 2000 kr.

Det idømtes at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 138/1950. Enkefru **Ingeborg Hansen** og snedkermester **Viggo Hansen** (landsretssagfører Sally)

m o d

A/S Store-Heddinge Bank (landsretssagfører Jonas Bruun).

(En bank, der havde givet tilsagn om ydelse af et lån til en hotelvært til køb af en restaurationsvirksomhed fandtes ikke bundet ved tilsagnet efter at låntageren havde begået selvmord og hans bo toges under offentlig skiftebehandling som gældsfragælsesbo).

Østre Landsrets dom 18. februar 1950 (XI afd.).

Ved slutseddel af 23. august 1948 overdrog sagsøgerne, enkefru Ingeborg Hansen, Rødvig, og snedkermester Viggo Hansen, Karise, den dem tilhørende ejendom matr. nr. 1 v Skørpinge by, Havnelev sogn, kaldet hotel „Klinten“ til hotelvært Christian Henriksen, Rødvig. I slutsedlen blev købesummen fastsat til 115.000 kr., der skulle berigtiges ved overtagelse af den i ejendommen indestående prioritetsgæld, ialt 34.050 kr., medens 5000 kr. skulle erlægges den 25. august 1948 og den resterende del af købesummen 75.950 kr. ved skødets underskrift.

I skrivelse af 1. september 1948 ansøgte derefter landsretssagfører H. Hoffmeyer, Store-Heddinge, som sagfører for hotelvært Henriksen sagsøgte, Store-Heddinge Bank A/S om ydelse af 2 lån på henholdsvis 20.000 kr. og 45.000 kr., begge med pant i nævnte ejendom, det sidste tillige mod kaution af 5 i Rødvig og Lille-Heddinge boende personer.

Den 15. september 1948 meddelte bankens direktør telefonisk landsretssagfører Hoffmeyer, at banken bevilgede de ansøgte lån, og banken udfærdigede derefter på sine blanketter de to pantebreve, som skulle underskrives og tinglyses i anledning af lånene; disse pantebreve udleveredes — antagelig få dage efter — til landsretssagføreren.

Den 30. august 1948 meddelte hotlejer Henriksen sin sagfører fuldmagt til at hæve og kvittere for de bevilgede lån. Derefter blev et som endeligt betegnet skøde underskrevet den 8. oktober 1948. Bestemmelserne i skødet om købesummen er i overensstemmelse med slutsedlens bestemmelse, dog at den kontante del af købesummen er angivet samlet til 80.950 kr. Ifølge skødet betalte køberen dette beløb til sælgerne ved skødets underskrift, og sælgerne underskrift på skødet skulle efter skødet tillige tjene som kvittering for modtagelsen. Uanset denne bestemmelse er der mellem parterne enighed om, at der ikke ved skødets underskrift fandt nogen kontant udbetaling sted, og at det eneste udbetalte beløb således er det den 25. august 1948 betalte beløb på 5000 kr., men landsretssagfører Hoffmeyer gjorde inden skødets underskrift sagsøgerne bekendt med de foreliggende tilsagn om de to lån fra banken og med den ham meddelte fuldmagt samt med, at der fra en sparekasse forelå lånetilsagn med hensyn til 15.950 kr., således at sælgerne kunne forvente at få udbetalt deres tilgodehavende, såsnart tinglysning m. v. havde fundet sted.

Efter skødets underskrift den 8. oktober 1948 blev skødet sendt til notering på Næstved amtstue og derefter sammen med pantebrevene indleveret til tinglysning den 12. oktober 1948. Tilbagesendelsen fra dommerkontoret fandt sted den 18. oktober 1948.

Den 16. oktober 1948 havde hotelejer Henriksen imidlertid begået selvmord, efter hvad der er oplyst, på grund af sine økonomiske vanskeligheder. Den 22. oktober blev hans bo taget under behandling af skifteretten som gældsfragselsesbo.

Da 2 af de personer, der få dage i forvejen havde underskrevet som kautionister på lånedokumentet vedrørende banklånet på 45.000 kr., den 16. oktober 1948 om morgenen blev bekendt med selvmordet, underrettede de gennem deres sagfører banken om, at det havde været af afgørende betydning for dem, at Henriksen var dem bekendt som en dygtig mand, der efter deres mening ville være i stand til at drive hotellet; da han nu var død, inden lånet var udbetalt, betragtede de sig som løst fra deres forpligtelse. Herom blev landsretssagfører Hoffmeyer underrettet. Banken tog da den beslutning, at man ville nægte at udbetale lånene, hvis udbetaling blev forlangt. Efter det oplyste synes denne beslutning nogle dage efter at være kommet til sagsøgernes kundskab gennem deres revisor, der havde fået meddelelse herom i banken.

På en skiftesamling den 5. november 1948 i boet efter hotelejer Henriksen anerkendte boet, at sagsøgerne som separatister var berettiget til at hæve provenuet af de af banken tilsagte lån. På denne skiftesamling oplyste en repræsentant for banken, at denne under alle omstændigheder ville afslå at effektuere lånene.

Den i sagen omhandlede ejendom blev derefter solgt for 52.500 kr., efter at banken i en erklæring af 30. maj 1949 havde tiltrådt, at tilbudet om salg til den nævnte pris blev modtaget. Ved samme erklæring vedstod kautionisterne deres forpligtelse over for banken, såfremt denne måtte blive dømt til at betale sagsøgerne erstatning.

Under denne sag har sagsøgerne påstået den sagsøgte bank tilpligtet at betale sagsøgerne 33.076 kr. 24 øre med renter 5 pct. p. a.

- 1) af 75.950 kr. fra den 8. oktober til den 15. december 1948.
- 2) af 60.184 kr. 50 øre fra 15. december 1948 til 30. juni 1949.
- 3) af 32.891 kr. 74 øre fra 30. juni 1949 til 20. september 1949.
- 4) af 33.076 kr. 24 øre fra den 20. september 1949.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Til støtte for deres påstand har sagsøgerne anført, at den omstændighed, at Henriksen afgik ved døden 16. oktober 1948 ikke kan berettige banken til at nægte opfyldelse af det tidligere meddelte tilsagn om at yde lånene, der kun på grund af tilfældige omstændigheder ikke var udbetalt inden dødsfaldet. Man har herved navnlig henvist til, at banken ved opgørelsen af lånetilsagnet har ladet sig bestemme af den sikkerhed, som den femdobbelte kaution og den pantsatte ejendom frembød, medens låntagerens person efter det oplyste i denne forbindelse ingen betydning kan have haft. Endvidere har man gjort gældende, at den af to af kautionisterne til banken den 16. oktober 1948 foretagne henvendelse ikke kan tillægges betydning, idet man vil hævde, at kautionisterne måtte antages at være bundet af deres tilsagn, uanset at lånene ikke var udbetalt inden dødsfaldet.

Endvidere har sagsøgerne anført, at de finder, at banken har påtaget sig en forpligtelse over for dem til udbetaling af lånene, idet banken må have været ganske klar over, at sagsøgerne ved skødets underskrift var blevet gjort bekendt med, at lånene var bevilget og kunne ventes udbetalt, så snart tinglysning m. v. var sket.

Sagsøgte har heroverfor gjort gældende, at det må være en ganske selvfølgelig forudsætning, at den mand, en bank giver tilsagn om et lån, er i live på det tidspunkt, lånet kræves udbetalt. I det foreliggende tilfælde er den person, som har modtaget lånetilsagnet, ikke blot inden lånets udbetaling afgået ved døden, men hans bo er få dage efter taget under behandling som gældsfragælsesbo, og herefter finder den sagsøgte bank, at det må være utvivlsomt, at en for den afgørende forudsætning for lånets udbetaling er bristet, jfr. herved også, at det i post 8 b i de udstedte pantebreve er fastsat, at kapitalen på kreditors forlangende straks er forfalden, dersom debtors bo kommer under offentlig skiftebehandling som gældsfragælsesbo.

Den sagsøgte bank har endvidere bestridt, at banken har påtaget sig nogen-
somhelst forpligtelse overfor sagsøgerne til udbetaling af lånene.

Da retten ikke finder, at der foreligger noget grundlag for at antage, at banken overfor sagsøgerne har forpligtet sig til udbetaling af lånene, og da retten også iøvrigt finder at måtte give den sagsøgte bank medhold i det af den anførte, vil sagsøgte være at frifinde.

Sagens omkostninger vil sagsøgerne in solidum have at betale sagsøgte med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, A/S Store-Heddinge Bank, bør for tiltale af sagsøgerne, enkefru Ingeborg Hansen, Rødvig, og snedkermester Viggo Hansen, Karise, i denne sag fri at være.

Sagsøgerne betaler in solidum sagsøgte sagens omkostninger med 1200 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret påstår appellanterne indstævnte dømt til betaling af 27.500 kr. tilligemed renter. Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanterne, enkefru Ingeborg Hansen og snedkermester Viggo Hansen, een for begge og begge for een til indstævnte, A/S Store-Heddinge Bank, med 1500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 16. april.

Nr. 217/1950. **Socialministeriet** (kammeradv.)

m o d

maler **Johs. Wartau Christensen** (H. Bache efter ordre).

En selvstændig malermester, der kom til skade under udførelse af malerarbejde for sin svoger ved at falde ned af en stige, fandtes ikke berettiget til erstatning efter ulykkesforsikringsloven).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 4. april 1950 (IX afd.).

Den 13. juli 1947 faldt sagsøgeren, maler Johs. Wartau Christensen, ned af en stige og brækkede højre hælben, da han var i færd med at male vinduerne på sin svoger, gartner Idorns, ejendom i Odder, og sagsøgeren vil antagelig komme til at lide af varig invaliditet, hvis grad dog endnu ikke kan fastslås. Direktoratet for ulykkesforsikringen har henført ulykkestilfældet under den af svogeren tegnede loypligtige ulykkesforsikring hos gartnerens gensidige forsikringsselskab, men dette har i medfør af ulykkesforsikringslovens § 10, stk. 1, indanket direktoratets afgørelse for de sagsøgte. Socialministeriet, der i skrivelse af 5. maj 1948 har udtalt, at det særlig under hensyn til det om tilskadekommes virksomhed som selvstændig malermester oplyste må holde for, at sagsøgeren ej heller ved den omhandlede lejlighed kan anses for at have været antaget som arbejder i ulykkesforsikringslovens forstand, og at det pågældende ulykkestilfælde som følge heraf ikke kan henføres under den af gartner Idorn tegnede loypligtige ulykkesforsikring.

Under nærværende sag har sagsøgeren, hvem der er meddelt fri proces, nedlagt påstand på, at den af de sagsøgte truffene afgørelse ændres derhen, at ulykkestilfældet henhører under ulykkesforsikringsloven af 23. marts 1948, således at sagsøgeren har krav på erstatning i henhold til denne.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

Under sagen er der afgivet partsforklaring af sagsøgeren.

Det fremgår af sagsøgerens partsforklaring og sagens øvrige oplysninger, at sagsøgeren siden 1940 har været selvstændig malermester, og at han, der selv arbejder med i virksomheden, derudover beskæftiger en lærling, som er ulykkesforsikret, hvorimod sagsøgeren ikke selv er ulykkesforsikret. Han er medlem af Centarforeningen af Malermestre i Danmark og hans skattepligtige indtægt har i de sidste 3 år gennemsnitlig været ca. 5500 kr., som udelukkende hidrører fra hans virksomhed som maler. Han har hovedsagelig arbejdet efter tilbud, men har dog undtagelsesvis også udført arbejde for timeløn. Indtil materiale-tildelingen blev frigivet den 1. december 1948 modtog han materialer efter fast tildeling. Siden 1940, da hans svoger købte det omhandlede gartneri i Odder, har sagsøgeren og hans familie ofte været på besøg der, og det er herunder sket, at svogeren har ladet ham udføre forskelligt malerarbejde, der som altovervejende hovedregel har bestået i reparationsarbejde på beboelsesbygningen, der tillige benyttes som hvilehjem, og han har altid modtaget timebetaling

for det. Svogeren skaffede materialer og rekvisitter, idet han havde særskilt tildeling som gartner. Sagsøgeren har altid betragtet opholdene hos svogeren som ferie, idet han arbejdede i det omfang, han selv havde lyst til, formentlig 5—6 timer daglig.

I sommeren 1947 var sagsøgeren og hans familie på feriebesøg hos svogeren. Sagsøgeren havde som altid i sådanne tilfælde lukket sin forretning i Odense og givet lærlingen ferie. Efter svogeren anvisning udførte han det i sagen omhandlede arbejde, til hvilket svogeren som sædvanlig havde fremskaffet materialer og rekvisitter, og de aftalte en timeløn på 3,50 kr., hvilket ligger en del over den almindelige svendeløn.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren gjort gældende, at han, da ulykken skete, arbejdede som almindelig arbejder, og at arbejdet ikke havde nogen forbindelse med hans selvstændige virksomhed som maler i Odense.

De sagsøgte har til støtte for deres frifindelspåstand gjort gældende, at sagsøgeren som selvstændig arbejdsgiver og med forsikringspligt overfor de af ham beskæftigede folk ikke — specielt heller ikke i det foreliggende tilfælde, hvor han arbejdede for svogeren under et ferieophold hos denne — kan anses som antaget af svogeren som arbejder og dermed omfattet af ulykkesforsikringslovens § 52.

Efter det oplyste må det anses for utvivlsomt, at sagsøgeren under udførelsen af det omhandlede arbejde, uanset at dette er udført i en ferie og for en nærpårorende ville have været forsikret i henhold til ulykkesforsikringslovens § 52, såfremt han ikke havde været selvstændig malermester, idet den nævnte omstændighed under hensyn til, hvad der under sagen er oplyst om arbejdets og opholdets nærmere indbyrdes karakter, ikke findes at bringe forholdet udenfor denne bestemmelses område. Men ej heller den omstændighed, at sagsøgeren er selvstændig næringsdrivende findes at kunne udelukke ham fra erstatning efter den nævnte bestemmelse, idet arbejdet navnlig henset til de for dette aftalte vilkår med hensyn til løn, materialer m. v., ikke findes at kunne betegnes som henhørende til sagsøgerens selvstændige erhvervsvirksomhed, og idet sagsøgerens mulighed for at tegne frivillig forsikring i henhold til lovens § 55 ikke findes at kunne påvirke hans adgang til erstatning i henhold til dens § 52.

Herefter vil sagsøgerens påstand være at tage til følge som nedenfor bestemt.

Med sagens omkostninger vil være at forholde som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Det sagsøgeren, maler Johs. Wartau Christensen, den 13. juli 1947 overgæede ulykkestilfælde omfattes af bekendtgørelse nr. 149 af 23. marts 1948 af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde.

De sagsøgte, Socialministeriet, betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, der ville have været at erlægge, såfremt sagen ikke for sagsøgerens vedkommende havde været beneficeret, og til den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Helge Knub, Odense, i salær og godtgørelse for udlæg henholdsvis 300 kr. og 75 kr.

Intet stempelbehold.

Højesterets dom.

Den indkaldte dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Under en efter dommens afsigelse foretaget vidneafhøring har handelsgartner Ludvig Johannes Idorn forklaret, at indstævnte, efter at vidnet i 1940 havde købt sin ejendom i Odder, malede hele huset indvendig og senere to gange har malet huset udvendig. Han har i det hele siden 1940 lavet alt malerarbejde hos vidnet, bortset fra to hastende reparationer. Indstævnte kom, når vidnet bestilte ham til at komme, men han var der oftest i påsken og en tid af sommeren. Vidnet regnede ikke med, at han fik arbejdet gjort væsentligt billigere end hos en anden maler, men bedre, og hertil kom, at han gerne ville give indstævnte (svogeren) noget arbejde.

Herefter, og idet indstævnte, der som i dommen nævnt på ulykkestilfældets tidspunkt drev selvstændig virksomhed som malermester, er kommet til skade under udførelse af sædvanligt fagmæssigt arbejde, som han selv forestod, findes de særlige vilkår, hvorunder arbejdet for gartner Idorn er udført, ikke at kunne bevirke, at indstævnte ved den omhandlede lejlighed anses som medhjælper i ulykkesforsikringslovens forstand, og appellantens frifindelsespåstand vil derfor være at tage til følge.

Ingen af parterne findes at burde betale sagsomkostninger for nogen af retterne til den anden part.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Socialministeriet, bør for tiltale af indstævnte, maler Johs. Wartau Christensen, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for nogen af retterne til den anden part.

Det offentlige udreder de landsretssagfører Helge Knub, Odense, som salær for landsretten og udlægsgodtgørelse tillagte beløb af henholdsvis 300 kr. og 75 kr., i salær for Højesteret til højesteretssagfører Bache 350 kr. samt det landsretssagfører Isager under subsidiær vidneafhøring tillagte salær 30 kr.

Torsdag den 17. april.

Nr. 142/1950.

Murermester **P. Qvick**
(landsretssagfører Anna Johnsen)

m o d

skibsreder **Knud Larsen** (landsretssagfører Collin).

(Om afslag i købesummen vedrørende en fast ejendom som følge af, at en del af huslejen viste sig at være ulovlig).

Østre Landsrets dom 28. marts 1950 (XI afd.).

Ved endeligt skøde, underskrevet den 28. juli 1943 af sagsøgeren, murer-mester P. Qvick, og den 31. s. m. af sagsøgte, skibsreder Knud Larsen, købte sagsøgeren af sagsøgte ejendommen matr. nr. 359 a og 359 d af Randers købstads markjorder, beliggende Sect. Pedersgade 7, Randers, hvilken ejendom var vurderet til en ejendomsskyld af 25.000 kr., for en købesum af 41.000 kr., hvoraf 5000 kr. blev betalt kontant ved ejendommens overtagelse den 29. juli 1943.

Skødet indeholder bl. a. en bestemmelse, hvorefter køberen er bekendt med de det solgte vedrørende lejeforhold, som han respekterer.

Omkring den 20. januar 1944 blev sagsøgeren gjort bekendt med, at lejen for en af de i ejendommen værende 5 lejligheder fra den 1. juli 1941 ulovligt skulle være forhøjet fra 500 kr. til 660 kr. årligt. Han rettede henvendelse til en sagsfører om spørgsmålet, men fortsatte med at oppebære den forhøjede husleje. Der blev rejst tiltale mod sagsøgeren, og han blev ved Vestre Landsrets dom af 24. juni 1947 for overtrædelse af lovbekendtgørelse nr. 265 af 29. maj 1943 § 58 a idømt en statskassen tilfaldende bøde på 50 kr., subsidiært hæfte i 4 dage, samt tilpligtet at tilbagebetale den pågældende lejer den ulovligt oppebårne leje, 511 kr., for tiden indtil 1. april 1947, da lejeren fraflyttede lejligheden.

Sagsøgeren, hvem der af Københavns amt er meddelt fri proces, har derefter anlagt nærværende sag, hvorunder han under påberåbelse af, at sagsøgte må være ansvarlig for det tab, der er forvoldt ham ved, at ejendommens årlige lejeindtægt er 160 kr. mindre end påregnet, har påstået sagsøgte dømt til principalt at betale en erstatning på 3200 kr., idet 5 pct. p. a. heraf udgør 160 kr. Sagsøgeren har derhos nedlagt nogle subsidiære påstande.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af en efter rettens skøn fastsat erstatning.

Sagsøgeren har til støtte for sin erstatningspåstand henvist til, at han har købt ejendommen i tillid til lovligheden af de huslejeløb, der i forbindelse med salget blev opgivet ham, og at sagsøgte må være nærmest til at bære risikoen for den værdiforringelse, der er en følge af den formindskede lejeindtægt, ikke mindst under hensyn til, at den ulovlige lejeforhøjelse har fundet sted på et tidspunkt, hvor ejendommen tilhørte sagsøgtes familie.

Sagsøgte har som begrundelse for sin frifindelsespåstand anført, at hverken han eller hans forældre, der har ført salgsforhandlingerne på hans vegne, har haft noget kendskab til den ulovlige lejeforhøjelse, og at han herefter ikke kan være ansvarlig, da der ikke ved salget er givet nogen garanti eller blot en nøjagtig bindende opgørelse over ejendommens lejeindtægt, i hvilken forbindelse sagsøgte ikke mener, at der kan lægges nogen vægt på den tidligere nævnte bemærkning i skødet, hvorefter køberen er gjort bekendt med de det solgte vedrørende lejeforhold, som han respekterer. Endvidere har sagsøgte henvist til, at det ikke er godtgjort, at spørgsmålet om lejeløbets nøjagtige størrelse har spillet nogen afgørende rolle for fastsættelsen af købesummen for ejendommen.

Der er under sagens forberedelse afgivet forklaringer af sagsøgeren, ejendomsrådgiver Karl Age Thorvaldsen, sagsøgtes moder, fru Hermine Larsen, handelsmand Christian Jespersen, landsretssagførerne Karmark Olsen og Th. Ham-

pen, kreditforeningsdirektør, tidligere landsretssagfører Otto Larsen og kontor-assistent, fru Ellen Alexandra Jensen.

Efter det for landsretten oplyste har den i sagen omhandlede ejendom i en årrække tilhørt enkefru Andrea Christine Andersen, der afgik ved døden den 10. november 1941. Ejendommen var på fru Andersens vegne indtil den 1. august 1941 blevet administreret af daværende landsretssagfører Otto Larsen og derefter af landsretssagfører Karmark Olsen. Hverken vidnet Larsen eller den hos ham da ansatte kontordame, fru Ellen Alexandra Jensen, der på ejerindens vegne har underskrevet lejekontrakten af 15. juli 1941 med den ulovlige husleje på 660 kr., kan huske noget om anledningen til lejeforhøjelsen eller om, hvorvidt eller med hvem denne lejeforhøjelse har været drøftet.

Sagsøgtets moder, fru Hermine Larsen, der er en datter af enkefru Andersen, har bestridt at have haft kendskab til den ulovlige lejeforhøjelse, men hun mener at have hørt moderen tale om, at den tidligere indehaver af lejligheden havde boet for billigt.

Boet efter enkefru Andrea Christine Andersen og tidligere afdøde ægtefælle solgte ved skøde af 17. marts 1943 ejendommen til sagsøgte, der personligt intet kendskab har haft til ejendommens forhold. Det er sagsøgtets i Randers boende forældre, der gennem ejendomsmægler Thorvaldsen har foranlediget ejendommen solgt til sagsøgeren.

Efter sagsøgerens forklaring har ejendomsmægler Thorvaldsen vist sagsøgeren et stykke papir, på hvilket huslejen for hver af ejendommens 5 lejligheder var nedskrevet, ligesom Thorvaldsen har givet udtryk for, at ejendommen efter de foreliggende oplysninger skulle kunne forrente sig. Sagsøgeren mener ikke at have set lejekontrakterne. Der var oprindeligt forlangt 43.000 kr. for ejendommen. Sagsøgeren ville give 40.000 kr., hvorefter man enedes om 41.000 kr.

Sagsøgeren har endvidere oplyst, at han efter sin overtagelse af ejendommen har fået godkendt en lejeforhøjelse på 15 kr. årlig for en kvistlejlighed og en årlig leje på 660 kr. for en af ham i 1946 for en bekostning af 4000 kr. indrettet ny lejlighed.

Ejendomsmægler Thorvaldsen har forklaret, at lejebeløbene af sagsøgtets fader var opgivet skønsmæssigt til 2500 kr. årligt. Da skødet blev skrevet på landsretssagfører Karmark Olsens kontor, var lejekontrakterne til stede, og årslejen viste sig da at være 2490 kr., hvilket beløb Thorvaldsen noterede i sin lømmebog. Han har forklaret ikke at have nogen erindring om, hvorvidt han har udarbejdet en rentabilitetsberegning.

Efter det for landsretten under domsforhandlingen oplyste har det årlige lejebeløb incl. den ulovlige forhøjelse andraget ca. 2330 kr. og ikke det af ejendomsmægleren noterede beløb 2490 kr.

Landsretten må efter det foreliggende lægge til grund, at sagsøgte og de, der har handlet på hans vegne, intet kendskab har haft til den ulovlige leje-forhøjelse, og at der ikke er givet sagsøgeren nogen garanti med hensyn til størrelsen eller lovligheden af ejendommens lejeindtægter. Under hensyn hertil og til oplysningerne om købesummens fastsættelse og den uklarhed, der efter det oplyste synes at have foreligget under salgsforhandlingerne med hensyn til størrelsen af lejebeløbene, finder landsretten ikke, at der har været en sådan forbindelse mellem købesummen og størrelsen af den faktisk oppebårne årlige leje, at bortfaldet af den ulovlige lejeforhøjelse kan begrunde et afslag i købesummen. Sagsøgte vil herefter være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, skibsreder Knud Larsen, bør for tiltale af sagsøgeren, murer-mester P. Qvick, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 500 kr.

Der tillægges landsretssagfører, fru Anna Johnsen i sager 250 kr., hvilket beløb tilligemed de landsretssagførerne Hampen, Randers, og A. F. Jensen, Aarhus, for møder ved subsidiære vidneafhøringer tillagte beløb, henholdsvis 87 kr. og 30 øre og 56 kr., udredes af det offentlige.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne landsretsdoms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret er det oplyst, at appellanten ved endeligt skøde af 5. juni 1947 solgte matr. nr. 359 d, der var udstykket ved Landbrugsministeriets skrivelse af 1. maj 1943 og havde et areal af 2100 m², til Randers Boligforening for 25.200 kr., og at han ved endeligt skøde af 9. januar 1948 solgte en fra matr. nr. 359 a umiddelbart forinden udstykket 335 m² stor parcel, matr. nr. 359 c, til samme forening for 1005 kr.

Fem dommere stemmer med denne bemærkning for at stadfæste dommen i henhold til de i den anførte grund og for, at der med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret forholdes som nedenfor anført.

Fire dommere bemærker:

For Højesteret er det oplyst, at der udover den i dommen nævnte leje af ca. 2330 kr. årlig betaltes 200 kr. årlig i leje af den til ejendommen hørende havejord.

Af de efter dommen afgivne forklaringer fremgår det endvidere, at det var fru Hermine Larsen, der foreviste den omhandlede lejlighed og forlangte lejen forhøjet til 660 kr.

Efter det oplyste må det antages, at appellanten ved handelens afslutning har lagt vægt på de ham givne oplysninger om lejeindtægten, og han findes herefter at have krav på et afslag i købesummen i anledning af den ulovlige lejeforhøjelse. Idet dette afslag under hensyn til, at foruden lejeindtægten bl. a. også værdien af den ubebyggede grund må antages at være taget i betragtning ved købesummens fastsættelse, skønsmæssigt findes at kunne ansættes til 1000 kr., stemmer disse dommere for at dømme indtævnte til at betale appellanten dette beløb med renter som påstået.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, murer-mester P. Qvick, til indstævnte, skibsreder Knud Larsen, 500 kr.

I salær for Højesteret tillægges der landsretssagfører Anna Johnsen 400 kr., hvilket beløb tilligemed de landsretssagfører Hampen under en subsidiær bevisførelse tillagte beløb, i salær 100 kr. og i godtgørelse for udlæg 35 kr. 35 øre, udredes af det offentlige.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 21. april.

Nr. 453/1951. Anklagemyndigheden
i o d
Erik Anton Træde.

(Der fandtes ikke hjemmel til at overføre en person, der var idømt arbejds hus, til psykopatforvaring).

Kendelse afsagt af Københavns Byrets 5. afd.

Ved Københavns Byrets dom af 31. august 1949, der er afsagt under medvirken af domsmænd, blev Erik Anton Træde, der er født den 22. marts 1922 i Korsør, i medfør af politivedtægtens §§ 5, stk. 1, og 9, stk. 1, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 2, stk. 2, og straffelovens § 276, sammenholdt med straffelovens § 62, nr. 4, dømt til indsættelse i arbejds hus.

Under straffesagen forelå en erklæring af 1. august 1949 fra overlægen i psykiatri, hvori det bl. a. hedder:

„DISKUSSION:

Observanden, der er en 27-årig tidligere sømand, efterhånden mere fast skraldemand, var igennem et mangeårigt svært alkoholmisbrug bragt ud i en ret asocial tilværelse med stadige konflikter med politiet. Observanden måtte anses at være psykopat i svær grad af den overvejende affektksploderende men til dels også stemningslabile type, der efterhånden under alkoholmisbruget var blevet følelsesmæssigt afstumpet, amoralsk og asocial. Tegn på egentlig sindssygdom navnlig i form af åndelig sløvelse fandtes ikke. Observanden vil derfor ikke kunne anbringes på noget sindssygehospital eller på en sikringsanstalt for sindssyge.

Observandens psykopati var egentlig af en sådan sværhedsgrad, at anbringelse på forvaringsanstalten for psykopater ikke kunne udelukkes, men under hensyn til at observanden som helhed er præget af sin dårlige begavelse, sit fuldkommet sociale forfald og sit stærke drikkeri, må en sådan anbringelse anses for mindre hensigtsmæssig, idet observanden ikke vil kunne underkastes nogen individualiserende særbehandling og sikkert vil give anledning til betydelige vanskeligheder på anstalten.

Almindelig straf må anses for anvendelig, men såfremt en tidsbestemt straf måtte idømmes bør observanden efter udstået straf anbringes på en helbredel-

sesanstalt for drankere, uanset at han er forfalden til drukkenskab i et sådant omfang, at helbredelsesmulighederne må anses for ret små. En anbringelse må dog skønnes nødvendig for i hvert fald at holde observanden borte fra drikkeriet i dette tidsrum.

Efter hele sin psykiske særlt hører observanden nærmest hjemme på arbejdshus og, såfremt de juridiske betingelser måtte være til stede herfor, må jeg foreslå ham anbragt her. Ganske vist vil observanden vel næppe kunne nyde de fulde frihedsrettigheder i et arbejdshus, men han falder ikke så afgørende udenfor arbejdshusets sædvanlige klientel, at han ikke skulle kunne holdes her, f. eks. på den lukkede afdeling.

Idet jeg henviser til de i tidligere erklæring fremhævede vanskeligheder ved at finde en passende anbringelse af observanden, skal jeg dog nu foreslå anvendelse af arbejdshus som det mest hensigtsmæssige. Jeg har drøftet dette spørgsmål med erfarne fængselsfolk, der også mente at observanden, når han først var faldet til ro, ville falde nogenlunde til ro her.

KONKLUSION:

Observanden er ikke fundet sindssyg eller åndssvag men normalt omend ret småt begavet.

Observanden må anses at være konstitutionel psykopat i svær grad overvejende af den primitive, affektexploderende men tildels også af den stemningslabile type, der under et gennem adskillige år fortsat maksimalt alkoholmisbrug er blevet følelsesmæssigt afstumpet, brutaliseret og asocial. Selv om observanden muligt har misbrugt medicin og morfin kan han næppe med fornøden sikkerhed betegnes som egentlig forfalden hertil.

Observanden må anses strafegnet. Efter sin hele sjælelige struktur må han antages at høre hjemme på arbejdshus."

Domfældte blev den 14. november 1949 overflyttet fra Statens arbejdshus ved Sdr. Omme, hvis inspektør anså ham for ganske uegnet til behandling her, til fængselsvæsenets psykiatriske observationsafdeling, Herstedvester. Dennes overlæge har i en erklæring af 27. maj 1950 bl. a. udtalt følgende:

„Han gør fortsat et noget abrutiseret og en smule reduceret indtryk og er præget af sin udprægede selvhævdelsestrang, stemningslabiliteten og explosiviteten. Selv om disse elementer alle er i tydelig aftagen under opholdet her, må man fortsat mene, at anbringelse i arbejdshuset er ganske uhensigtsmæssig og i praksis formentlig uigennemførlig. Det samme gælder anbringelse i statsfængsel. Ingen af disse steder har man personale med den fornødne psykiatriske indsigt, som kan anvende de for en opstået situation passende disciplinære foranstaltninger overfor personer af denne karakter. Observanden har været en af de vanskeligste folk, vi har haft i observationsafdelingen og også væsentligt vanskeligere end flertallet af de psykopatforvarede. Man kan endnu ikke sige endeligt at være kommet til bunds i det til grund liggende problem: Hvad der er årsag til, at han har ønsket at flygte fra tilværelsen og fra sig selv og dermed har ført til, at han har kastet sig ud i drikkeri af den formidable størrelse, det her drejer sig om.

Det synes særdeles vel muligt behandlingsmæssigt at opnå et resultat og måske endda at opnå dette resultat indenfor en meget overskuelig tid. Man må dog være forberedt på, at det vil være nødvendigt med en meget effektiv efterbehandling, og jeg skal derfor anbefale, at sagen genoptages med påstand

om anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater, hvor der både vil være mulighed for at gennemføre den antydede psykiatriske behandling og at sikre en rimelig efterbehandling. Der vil herefter kunne skønnes at være en mulighed for varig resocialisering.“

Retslægerådet har i erklæring af 17. juli 1950 udtalt:

„— — — at Erik Anton Træde ikke er sindssyg eller åndssvag, men en noget småt begavet, stærkt psykopathisk præget person af den selvhævdende, affektexplosive type, i høj grad forfalden til alkoholmisbrug og også i nogen grad til misbrug af medicamenter.

Han må efter Rådets skøn anses for ganske uegnet til påvirkning gennem straf, herunder også anbringelse i arbejds hus. Da der er betydelig risiko for nye ligeartede lovovertrædelser, og da han har stærkt behov for psykiatrisk ledet personlighedsbehandling, må det tilrådes, at han anbringes i forvaringsanstalten for psykopather.“

Overlægen har i en fornyet erklæring af 1. december 1950 udtalt:

„— — — at han i det forløbne halve år siden min erklærings afgivelse har udviklet sig særdeles tilfredsstillende. Selv den store belastning, som det er, at han stadig intet ved om, hvorledes fremtiden til forme sig, har han været i stand til at affinde sig med, omend der den ene gang efter den anden har været tilløb til forurettelsesreaktioner. I sådanne perioder vender han tilbage til sine gamle klager over at han ikke må få medicin, for tiden f. eks. ikke hovedpinetabletter, taler om, at han aldrig må få behandling etc., men han er i modsætning til tidligere ret let at vejlede og accepterer, at man i hvert fald ikke herfra ønsker at genere ham. Hans mavelidelse er fortsat i ro, og forudsat han kan udskrives under et grundigt og psykiatrisk ledet tilsyn på ret lang tid, vil der være mulighed for, at han ret snart kan komme ud i tilværelsen. En almindelig prøveløsladelse fra arbejds hus med 1 års tilsyn vil næppe være tilstrækkeligt til at klare efterbehandlingen i et så vanskeligt tilfælde som her, og jeg skal derfor påny henstille, at spørgsmålet om hans overflytning til psykopatforvaring fremmes, således at der gives dispensation fra de sædvanlige ankeregler, og sagen indbringes for landsretten til afgørelse.“

Anklagemyndigheden har ved sagens indbringelse for retten nedlagt påstand på, at der i henhold til straffelovens § 17, stk. 2, ved kendelse træffes bestemmelse om, at domfældte overføres til psykopatforvaringsanstalten.

Domfældte og den for ham beskikkede forsvarer har sluttet sig til påstanden.

Der findes ikke at være hjemmel til ved kendelse i medfør af straffelovens § 17, stk. 2, sidste pkt., at ændre den afsagte dom, hvorved domfældte er idømt arbejds hus, til psykopatforvaring, jfr. herved grundsætningen i retsplejelovens § 925, sidste stk., hvorefter der i sager om anvendelse af straffelovens § 70 altid skal medvirke domsmænd. Den fremsatte begæring vil herefter ikke kunne nyde fremme.

T h i b e s t e m m e s:

Den af Anklagemyndigheden fremsatte begæring kan ikke tages til følge.

Der tillægges den for domfældte beskikkede forsvarer, højesteretsagfører Ove Rasmussen, et salær, stort 50 kr., der udredes af det offentlige.

Østre Landsrets kendelse 5. august 1951 (I afd.).

Ved kendelse afsagt den 26. april 1951 af Københavns Byrets 5. afdeling blev det bestemt, at den af Anklagemyndigheden fremsatte begæring om, at domfældte Erik Anton Træde, der ved Københavns Byrets dom af 31. august 1949 var idømt arbejdsbus, ikke kunne overføres til psykopatforvaring, da der ikke fandtes at være hjemmel hertil.

Denne kendelse er af Anklagemyndigheden påkæret her til retten.

Da det ikke med sikkerhed af den ovennævnte dom fremgår, at den pågældende er henført under de i straffelovens § 17 nævnte personer, findes der ikke at være hjemmel til den begærte overførelse, og kendelsen vil derefter være at stadfæste.

T h i b e s t e m m e s:

Den påkærede kendelse stadfæstes.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret af domfældte Erik Anton Træde.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde

bestemmes:

Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Der tillægges den for domfældte Erik Anton Træde beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Ove Rasmussen, i salær for Højesteret 120 kr., der udredes af det offentlige.

Nr. 71/1952.

Lodsformand **Hans Larsen**

p å k æ r e r

en af Østre Landsret under kære afsagt kendelse.

Østre Landsrets kendelse 5. februar 1952 (VII afd.).

I en skrivelse af 19. oktober 1951 har politimesteren i Vordingborg i anledning af en af lodsformand Hans Larsen af Vordingborg fremsat anmodning om at få bevilget retshjælp udtalt, at han ikke mener at kunne henvise lodsformand Hans Larsen til en sagfører eller til retshjælpen for ubemidlede til opnåelse af den ønskede retshjælp.

Denne afgørelse har lodsformand Larsen forelagt for dommeren for Vordingborg købstad m. v. med den begrundelse, at politimesteren har været uberettiget til at nægte lodsformand Larsen den retshjælp, som er ham lovhjemlet i retsplejeloven.

Dommeren har senest i en skrivelse af 17. januar 1952 meddelt lodsformand Hans Larsen, at han fortsat må mene sig inkompetent til at afsige

kendelse vedrørende politimesterens rent administrative afgørelse og må hen-
vise lodsformand Larsen til, såfremt han er utilfreds med den trufne afgørelse,
at klage til politimesterens overordnede, Amtet eller eventuelt Justitsministeriet.

Denne dommerens afvisning har lodsformand Larsen påkæret her til retten.

Idet Landsretten kan tiltræde, at det ikke tilkommer domstolene at give
politimesteren pålæg om hans administrative afgørelse, og at den kærende, for
så vidt han måtte være utilfreds med politimesterens afgørelse, må klage til
politimesterens overordnede.

bestemmes:

Sagen afvises.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Østre Landsret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Da der ikke foreligger tilladelse fra Justitsministeriet til kære-
målets indbringelse for Højesteret, jfr. retsplejelovens § 441, stk. 3,
vil det være at afvise.

Thi bestemmes:

Dette kæremål afvises.

Nr. 221/1950. Husejer **Christian Bech** (Poul Jacobsen)

mod

fru **Hansine Jacobsen** (Hjejl).

(Spørgsmål om visse reduktioner for udsat beliggenhed og indbyggede radiatorer
foretaget ved indstilling af opsatte varmemålere i en centralvarmeejendom var
lovlige).

København s Boligvoldgiftsrets dom 14. september
1949 (II afd.).

Ved lejekontrakt af 1. november 1943 har sagsøgerinden, fru Signe Jacob-
sen, lejet 1. sals lejligheden i den sagsøgte, husejer Chr. Bech, tilhørende ejen-
dom, Solskrænten 38. I lejligheden er installeret centralvarme og opsat Clorius-
varmemålere på radiatorerne, og efter disses udvisende er opvarmningsudgifterne
fordelt overensstemmende med kontrakten på de i ejendommen værende tre
lejligheder, hvoraf sagsøgte bebor den i stuen værende lejlighed, som sagsøger-
inden var indehaver af, indtil hun overtog den nuværende lejlighed.

Idet sagsøgerinden har henvist til, at der for varmesæsonen 1947/48 er
pålignet hende et varmebidrag på 825 kr. 03 øre, medens der kun er pålignet
sagsøgtets stuelejlighed 537 kr. 69 øre og 2. sals lejligheden 403 kr. 76 øre, har
hun under denne sag påstået sagsøgte dømt til at reducere opvarmningsomkost-
ningerne på nævnte regnskab med 100 kr. og fordele de derefter resterende

omkostninger efter varmemålernes udvisende, men således at de i stuelejligheden og 2. sals lejligheden forbrugte varmemålerdelinger forhøjes med 15 pct.

Til nærmere støtte for sin påstand har sagsøgerinden henvist til, at det af en under sagen fremlagt skrivelse fra Odin Clorius a/s fremgår, at der ved opsætningen af varmemålerne i 1942 er ydet stuelejligheden en reduktion på 15 pct. for udsat beliggenhed, og at der efter hendes opfattelse ikke er nogen hjemmel for at yde stuelejligheden en sådan reduktion uden at give sagsøgerinden underretning herom.

Sagsøgte har påstået frifindelse, idet han har henvist til kontraktens bestemmelser, hvorefter fordelingen af brændselsudgifter sker på grundlag af en varmeingeniørs beregning, hvorhos fordelingen sker „efter varmemålernes angivelse, der er bindende for udlejer og lejer“. Han har endvidere henvist til det rimelige i, at der gives reduktion for de udsatte lejligheder i stuen og på 2. sal.

Da den anvendte beregningsmåde har været anvendt i en årrække og tilmed i det første år er kommet sagsøgerinden selv til gode som indchaver af sagsøgtets nuværende lejlighed, findes sagsøgte ikke at være pligtig at foretage ændringer i fremgangsmåden, og det findes ikke at kunne gøre nogen forandring heri, at indchaveren af stuelejligheden er ejendommens ejer, ligesom det findes at være uden betydning, at sagsøgerinden ikke har været i kundskab om den anvendte beregningsmåde før nu.

Herefter vil sagsøgte være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, husejer Chr. Bech, bør for tiltale af sagsøgerinden, fru Signe Jacobsen, under denne sag fri at være.

Sagsøgerinden bør inden 15 dage betale sagsøgte sagens omkostninger med 50 kr.

Østre Landsrets dom 16. marts 1950 (II afd.).

Den indankede dom er afsagt den 14. september 1949 af boligrettens 2. afdeling og med Justitsministeriets tilladelse af den 8. oktober 1949 påanket af fru Hansine Jacobsen med påstand om, at dommen ændres derhen, at indstævnte, husejer Christian Bech, tilpligtes at anerkende, at han fra og med varmeregnskabet for sæsonen 1947—48 er uberettiget til ved fordelingen af ejendommens opvarmningsudgifter at foretage reduktioner, som ikke har hjemmel i lejeaftalen, eller som ikke fremgår af det fremlagte varmeregnskab.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

I den mellem parterne den 1. november 1943 oprettede lejekontrakt er med blæk angivet lejens størrelse, hvorefter der står:

„Herudover betales varme efter måler med à conto 40 kr. pr. måned og endelig opgørelse pr. hver varmesæsons udløb.“

I kontraktblankettens trykte tekst er bestemt:

„Såfremt der for centralvarme, varmt vand m. m. ikke ydes en fast afgift, skal samtlige udgifter, der medgår til anlæggets drift og opvarmning af alle fælles rum, derunder ikke alene brændselsudgifter, men også udgifter til pasning af fyret, reparationer, som ikke har karakter af fornyelse, og vandafgift, derimod

ikke amortisering, pålignes forholdsmæssigt samtlige lejere. Fordelingen sker på grundlag af en varmeingeniørs beregning.

— — —

Er varmemålere opsat, sker fordelingen efter disses angivelse, og denne er bindende for udlejer og lejer.“

For landsretten har kontorchef hos Odin Clorius A/S, Arvid Henning Christensen forklaret, at ved opsætningen af målerne i ejendommen er disse indstillet således, at de, der er anbragt på indbyggede radiatorer — hvoraf der findes nogle i stuen og på 1. sal — måler med en reduktion på 10 pct., og at de, der er anbragt i stuen og på 2. sal, måler med en reduktion på henholdsvis 15 pct. — for de på indbyggede radiatorer anbragte udover reduktionen på 10 pct. — og 20 pct. under hensyn til lejlighedernes udsatte beliggenhed. De tal, målerne herefter udviser, lægges til grund for varmeudgifternes fordeling.

Appellantinden har anført, at hun under denne sag ikke vil angribe systemet med visse reduktioner og ikke drøfte størrelsen af sådanne reduktioner, men protestere imod, at målerne ikke måler ens, men med vilkårligt ansatte reduktioner, som de interesserede ikke gøres bekendt med. Da hun ved sin lejekontrakt indgik på, at varmeudgiften skulle fordeles efter målerens angivelse som bindende for udlejer og lejer, gik hun ud fra som en selvfølge, at alle målerne i ejendommen var indstillet ens, og dette må også have været lovgivningsmagtens forudsætning ved bestemmelserne i lejelovbekendtgørelse nr. 265 af 29. maj 1943 § 8 h om brændselsudgifternes fordeling i forhold til varmemåleres udvisende. Hun vil ikke rejse indsigelse mod varmeregnskaberne for de tidligere år, men for regnskaberne fra og med varmesæsonen 1947—48, da hun blev opmærksom på forholdet. Der må foreligge en for alle interesserede klarlagt beregning enten i lejekontrakten eller i de årlige varmeregnskaber, og der er ikke i hendes kontrakt nogen hjemmel til, at reduktioner med hensyn til varmemåleres udvisende dikteres af en varmeingeniør uden de interesseredes vidende.

Sagsøgte har anført, at det er almindelig skik, at der foretages visse sagligt begrundede reduktioner, for eksempel for særlig udsatte lejligheder, og sådanne må selvfølgelig foretages af en varmeingeniør, der også i lejekontrakten er udtrykkelig nævnt som foretagende udgiftsberegningen i tilfælde, hvor der ikke er varmemålere. Det må da naturligt overlades denne at foretage reduktioner på den måde, han finder mest praktisk. Odin Clorius A/S har fundet det mest praktisk at foretage reduktioner ved at indstille målerne, og appellantindens standpunkt vil derfor medføre, at Odin Clorius A/S må foretage omstilling af målerne i alle ejendomme, hvori aktieselskabet har opstillet målere. Dette kan give anledning til talrige uoverensstemmelser mellem lejere og udlejere, der formentlig ikke har været kendt med den trufne reduktionsordning. I hvert fald har indstævnte været ukendt dermed, indtil denne sag blev rejst.

Da der findes at måtte gives appellantinden medhold i, at det må være forudsætningen for en aftale om at benytte varmemåleres udvisende som grundlag for en fordeling af varmeudgifterne, at disse, når intet andet er oplyst, virker ens, vil dommen være at ændre i overensstemmelse med appellantindens påstand.

Til delvis dækning af sagens omkostninger for begge retter vil indstævnte have at godtgøre appellantinden 200 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, husejer Christian Bech, bør anerkende, at han overfor appellantinden, fru Hansine Jacobsen, er uberettiget til fra og med varmeregnskabet for sæsonen 1947—48 ved fordelingen af opvarmningsudgifterne for sin ejendom, Solskrænten nr. 38, at foretage reduktioner, som ikke har hjemmel i lejeaftalen, eller som ikke fremgår af det fremlagte varmeregnskab.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellantinden 200 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand om stadfæstelse af boligvoldgiftsrettens dom, medens indstævnte har påstået appellantens tilpligtet at anerkende, at han overfor indstævnte er uberettiget til fra og med varmeregnskabet for sæsonen 1947—48 ved fordelingen af opvarmningsudgifterne for sin ejendom, Solskrænten nr. 38, at foretage de i den indankede dom omhandlede reduktioner for indbyggede radiatorer og for lejlighedernes udsatte beliggenhed. Hver af parterne har derhos nedlagt en subsidiær påstand.

Det må antages, at de i sagen omhandlede indbyggede radiatorer er indrettet af appellantens og stillet til rådighed for lejerne som et led i lejlighedernes udstyr.

Seks dommere bemærker:

Efter de foreliggende oplysninger må der gås ud fra, at der ikke ved fastsættelsen af lejen i ejendommen er taget hensyn til lejlighedernes mere eller mindre udsatte beliggenhed.

De i dommen nævnte, af appellantens gennem årene foretagne, af hans varmeingeniør udførte reduktioner for udsat beliggenhed og for indbyggede radiatorer findes efter det oplyste at være et rimeligt og naturligt led i en ordning, hvorefter varmeudgiftens fordeling sker efter varmemålerens udvisende og må antages at stemme med, hvad der i vidt omfang i en årrække har fundet sted i praksis. Under hensyn hertil, og da foretagelsen af de nævnte reduktioner findes at være forenelig med lovbekendtgørelse nr. 265 af 29. maj 1943 § 38 h om fordeling af brændselsudgifterne i forhold til varmemålerens udvisende „i overensstemmelse med sædvanlige beregningsregler“ og med lejekontraktens herhenhørende i dommen gængsne bestemmelser, og idet der ikke under sagen er strid om størrelsen af disse reduktioner, stemmer disse dommere for at stadfæste boligvoldgiftsrettens dom og for med hensyn til sagens omkostninger at forholde som nedenfor nævnt.

Tre dommere bemærker:

Det kan ikke uden særlig hjemmel anses berettiget at indstille varmemålere under hensyntagen til andet end det virkelige varme-forbrug, således at der gives reduktion for udsat beliggenhed eller

for indbyggede radiatorer. Da der ikke findes at være påvist sådan særlig hjemmel, hverken i lejeaftalen, lovgivningen eller fast og almindelig kendt sædvane, stemmer disse dommere for at tage indstævntes principale påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Boligvoldgiftsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler onkostninger til den anden part for nogen af retterne.

I salær for Højesteret tillægges der højesteretssagfører Hjejle 400 kr., der udredes af det offentlige.

Tirsdag den 22. april.

Nr. 376/1950. Frøken Ragna Aller (G. Jessen)

mod

fabrikant Albert Tesch (landsretssagfører Hansborg).

(Sælgeren af en beboelsescjendom i hvis tagetage der var indrettet en lejlighed og et værelse, frifundet for køberens krav om erstatning i anledning af, at Magistraten havde forbudt anvendelsen af værelset og krævet visse becostelige bygningsforandringer i tagetagen som betingelse for anvendelse af lejligheden).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 18. september 1950 (II afd.).

I 1936 erhvervede sagsøgte, frøken Ragna Aller, ejendommen Østersøgade 110, matr. nr. 106 af Østervold kvarter. I september 1946 lod sagsøgte i „Berlingske Tidende“ indrykke en annonce om salg af ejendommen, hvori lejeindtægten opgaves til ca. 21.000 kr., og købesummen 265.000 kr. I anledning af annoncen henvendte sagsøgeren, fabrikant Albert Tesch, sig på sagsøgte sagførers kontor, hvor han fik udleveret en opstilling over ejendommen, hvorefter ejendommen bestod af: „10 4-værelers lejligheder, 1 3-værelser + kammer (vicevært), 5. sal. 1 værelse, 5. sal, udlejet“; under indtægter var nævnt „a. Lejeindtægter 20.950“, hvorhos der under „andre udgifter“ var anført „e. Vicevært: fribolig kr. 800.—“. Sagsøgeren tilbød at købe ejendommen for en pris af 12 gange nettolejen, og resultatet blev, at sagsøgte ved endeligt skøde af 29. november 1946, tinglyst den 7. december 1946, solgte ejendommen til sagsøgeren for 240.000 kr. I skødets post 3 hedder det blandt andet: „Den samlede husleje er af sælgeren forinden handelens indgåelse opgivet til 20.950 kr.“ Af den samtidig udfærdigede refusionsopgørelse fremgår, at værelset 5. sal til venstre var udlejet til sygeplejerske frøken Hansen, der havde beboet værelset siden juli 1945, for en årlig leje af 420 kr. inkl. varme, hvorhos det

under afsnittet om viceværts- og varmemesterløn var anført, at viceværten som betaling for sit arbejde såvel med fyringen som med gårdarbejde har en lejlighed på 5. sal, hvilket var overensstemmende med en — i juni 1945 indgået — overenskomst mellem sagsøgte og viceværten, som ved købet ligeledes blev overgivet sagsøgeren.

Den 1. december 1947 indgav sagsøgeren andragende til Københavns magistrat om tilladelse til i forbindelse med det udlejede enkeltværelse på 5. sal at indrette et tekøkken, i hvilken anledning sagsøgerens arkitekt underhånden af magistraten blev opfordret til tillige at indsende andragende om tilladelse til at bibeholde beboelsesrummene på 5. sal, hvis eksistens var bygningskommissionen ukendt. Andragende herom blev derefter indgivet den 30. december 1947, men den 14. februar 1948 gav magistraten følgende svar:

I andragende af 1. og 30. december 1947 har De ansøgt om tilladelse til i tagetagen at indrette en 1-vær. lejlighed og bibeholde en 4-vær. portnerlejlighed.

Således foranlediget skal man meddele følgende:

I henhold til de grunden påhvilende servitutter vil magistraten på den heromhandlede grund almindeligvis kun tillade 5 beboelseslag. De ansøgte lejligheder vil udgøre et 6. beboelseslag.

Den i henhold til byggelovens § 49, stk. 3, tilladelige udnyttelsesgrad overskrides med ca. 15 pct. 1-værelseslejligheden har kun adgang til køkken-trappen gennem hovedtrappen, har kun vinduer mod gården (ejendommen er ikke forsynet med port) og opholdsstuen har kun et gulvareal på 13 m² samt køkkenet kun et gulvareal på 2,8 m².

Tilladelse til at indrette den 1-værelses lejlighed kan herefter ikke gives.

Magistraten vil derimod efter omstændighederne være sindet at meddele det ifølge servitutterne fornødne samtykke til den 4-værelses lejligheds bibeholdelse for et tidsrum af 40 år.

Forinden endelig stilling kan tages til den sidstnævnte lejlighed, må der fremsendes nærmere gennemarbejdet projekt til godkendelse, idet der må skaffes adgang til begge trapper uden passage gennem hovedtrapperummet. Projektet må indeholde redegørelse for, hvorledes barmeværelset er belyst, og iøvrigt størrelsen af vinduernes oplukkelige rammer samt lysningsarealet. Yderligere må projektet indeholde forslag til isolering af lofter og tagskråninger, idet den ansøgte isolering ikke kan godkendes.“

Sagsøgeren underrettede den 20. april 1948 sagsøgte om magistratens standpunkt og tog forbehold om eventuelt erstatningskrav for muligt lejtab og omkostninger, som han måtte blive bebyrdet med for at opnå godkendelse af de ulovligt indrettede beboelsesrum. Sagsøgeren udarbejdede derefter projekt til forbedring af viceværtlejligheden som af magistraten krævet og modtog den 13. april 1949 byggetilladelse, hvortil var knyttet en række betingelser, derunder om udformningen af kvistene, etageadskillelse under badeværelserne, isolering af tagskråningerne samt nedlæggelse af lejligheden senest 1. marts 1959. For at nedbringe udgifterne ved ændringen søgte sagsøgerens arkitekt at formå magistraten til at fratagde nogle af de stillede krav, men magistraten fastholdt i en skrivelse af 2. november 1949, at viceværtlejligheden kun kunne godkendes på de i byggetilladelsen stillede vilkår.

Under henvisning til, at sagsøgte ved inden salget at have afgivet nøjagtige oplysninger om ejendommens lejeværdi må anses at have garanteret for, at

lokalerne på 5. sal i den stand, hvori de var, lovlig kunne udlejes til beboelse, men at denne garanti har svigtet, har sagsøgeren derefter under denne sag nedlagt påstand på, at sagsøgte tilpligtes at betale ham en erstatning, stor 11.300 kr., med renter 5 pct. om året fra sagens anlæg den 22. november 1949. Beløbet er udregnet således:

1. Istandsættelse og lovliggørelse af viceværtlejligheden i overensstemmelse med magistratens krav	7.000 kr.
2. Tabt lejeindtægt på grund af forbudet mod benyttelse af lofts-værelset til beboelse: Hidtidig leje 35 kr. månedlig ÷ 5 kr. for brændsel = 30 kr. × 12 = 360 kr. årlig. Da ejendommen er købt for godt 11½ gange lejen, kræves 360 kr. × 11½ =	4.140 —
3. Arkitektudgifter	200 —
	<hr/>
Ialt afrundet til....	11.300 kr.

Sagsøgte har påstået frifindelse og til støtte herfor gjort gældende, dels at en vis tvivl om magistratens beføjelse til at stille de nævnte krav må komme sagsøgte, der ubestridt har været i god tro med hensyn til benyttelsens lovlighed, til gode, dels at sagsøgte ikke har givet garanti for, at ejendommen var bygningsmæssig fuldkommen, eller kan antages at have garanteret for en bestemt lejeindtægt; hvad dette sidste angår har sagsøgte ikke benyttet ord som „garanti“ eller „at hun indestår“ for et bestemt beløb, ligesom købesummen ikke er beregnet nøjagtig som en faktor af årslejen. Sagsøgte har endvidere hævdet, at der er reklameret for sent, samt endelig, at ejendommen ifølge skødet er solgt „som den er og forefindes“.

Det er om tagetagens indretning siden ejendommens opførelse i 1876 oplyst, at der allerede da fandtes 3 værelser med pudset loft og vægge samt fodpanel; af en af Østifternes Kreditforenings vurderingsmænd i 1906 foretaget vurderingsforretning fremgår, at der var indrettet såvel en lejlighed, bestående af entre, 3 værelser med ovne og køkken, som et enkelt værelse med kakkelovn. I en ansøgning af 20. juni 1903 har den daværende ejer derhos ansøgt om „tilladelse til i kvistetagen at måtte opsætte en tagkvist“ som på en vedlagt tegning angivet, og denne ansøgning er forsynet med bygningsinspektørens påtegnede tilladelse. Der er endelig flere gange senere udstedt bygningsattest vedrørende ejendommen, uden at det er oplyst, at forholdene i tagetagen har været påtalt. Disse oplysninger har i anledning af nærværende sag været forelagt magistraten, der imidlertid i skrivelse af 30. marts 1950 har udtalt, at den i tagetagen eksisterende selvstændige lejlighed er indrettet uden bygningsmyndighedernes tilladelse, og at den omstændighed, at vedkommende bygningsinspektør under 26. juni 1903 har indrømmet tilladelse til opsætning af en kvist i et tagrum, der nu indgår i den omhandlede lejlighed, efter magistratens formening ikke kan anføres som begrundelse for lejlighedens lovlighed, hvorved bemærkes, at den pågældende tilladelse ikke dengang blev udnyttet, idet sagen blev henlagt, uden at arbejdet kom til udførelse.

Det tilføjes, at lejligheden ikke kunne tillades i henhold til den i 1906 (jfr. Østifternes Kreditforenings vurderingsforretning af 7. maj 1906) gældende bygningslovgivning, idet lejligheden er i strid med bestemmelserne i § 43 i

bygningslov af 12. april 1889, idet der fra lejligheden kun er adgang til 2 trapper ved passage over hovedtrappen.

Magistraten må herefter fastholde, at den pågældende taglejlighed kun kan tillades bibeholdt, såfremt de af magistraten forlangte ændringer ved denne foretages.

Retten finder, at sagsøgeren, der efter at have fået underretning af magistraten om ulovligheden af den bestående indretning af tagetagen uden ugrundet ophold har taget forbehold om eventuelt erstatningskrav overfor sagsøgte, ikke på grund af manglende reklamation kan være afskåret fra at gøre sit krav gældende, ligesom sagsøgte ikke til sin frigørelse vil kunne påberåbe sig vendingen i skødet om, at ejendommen sælges i den stand, hvori den er og forefindes. Der findes endvidere af de af sagsøgeren anførte grunde at måtte gives denne medhold i, at sagsøgte må anses at have garanteret for, at lokalerne på 5. sal i den stand, hvori de ved salget befandt sig, lovligt kunne udlejes; og da dette efter de foreliggende erklæringer fra magistraten ikke har været tilfældet, må sagsøgte yde sagsøgeren erstatning for det denne derved påførte tab. Idet der ikke er rejst indsigelser mod sagsøgerens opgørelse af tabet, vil sagsøgte have i overensstemmelse med sagsøgerens påstand at betale denne 11.300 kr. med renter som påstået samt til dækning af sagens omkostninger 750 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, frøken Ragna Aller, bør til sagsøgeren, fabrikant Albert Tesch, betale 11.300 kr. med renter 5 pct. om året fra den 22. november 1949 at regne, indtil betaling sker, samt til dækning af sagsøgerens sagsomkostninger 750 kr., alt at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellantinden påstået frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn. Indstævnte påstår stadfæstelse.

Der foreligger for Højesteret erklæring fra en af retten udmeldt skønsmand, branddirektør, arkitekt J. Bak-Jensen, særlig angående brugsværdien af lejligheden i tagetagen, når de af Københavns magistrat krævede forbedringer bliver udført.

Der findes ikke i det under salgsforhandlingerne passerede eller i de i salgsdokumenterne indeholdte bemærkninger om lejesummen at kunne indlægges en garanti fra appellantinden med hensyn til lovligheden af den i tagetagen værende beboelse, og da det er ubestridt, at appellantinden var ubekendt med, at der kunne rejses indvending mod anvendelsen af tagetagen, der ikke var undergået forandring i hendes besiddelsestid, vil hendes påstand om frifindelse være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellantinden med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellantinden, frøken Ragna Aller, bør for tiltale af indstævnte, fabrikant Albert Tesch, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse til appellantinden 2000 kr.

Nr. 218/1951. **Generaldirektoratet for de danske Statsbaner**
(landsretssagfører II. Steglich-Petersen)

m o d

traktorentreprenør **Anton Jørgensen (Clan).**

(Om erstatning i anledning af, at et tærskværk trukket af en traktor blev pakørt af et statsbanetog, idet et hjul løb af tærskværket, således at det ikke kunne fjernes fra sporet).

Vestre Landsrets dom 31. maj 1951 (I afd.).

Sagsøgeren, traktorentreprenør Anton Jørgensen, Aalestrup, der med sin traktor og sit tærskværk udførte arbejder for landmænd, havde den 3. august 1947 fået leveret et på en undervogn anbragt tærskværk med halmpræsser, fabrikeret på Dronningborg Maskinfabrik A/S, Randers, der af sagsøgeren er processtilvarslet under sagen. Den 25. s. m. tærskede sagsøgeren hos en gårdejer i Bygum. Efter endt arbejde her var det hans agt at flytte til en arbejdsplads på Aalestrup mark, og han kørte kl. ca. 18 ad den asfalterede landevej, der fører fra Hvalpsund til Hobro, gennem Aalestrup by med traktoren forspændt tærskværket med halmpræsseren, således at tærskværkets stang var fæstet til traktorens trækboom og lå ovenpå denne. Ved realskolen i Aalestrup skulle sagsøgeren passere den bevogtede jernbanecoverskæring på Aalestrup—Viborgbanen, og da jernbanebommen var oppe, kørte sagsøgeren frem over jernbanesporene, der på det pågældende sted er svagt hævet over det øvrige asfalterede terræn. Da sagsøgeren befandt sig midt i overkørselen og havde passeret den ene jernbaneskinne med tærskværket, gik dettes højre forhjul af, og den højre ende af forakselen faldt ned på vejbanen. Sagsøgeren sprang ned på vejen og søgte forgæves at frigøre traktoren fra tærskværket, hvorhos han anmodede slagtermester Anders Pedersen, Aalestrup, der bor lige øst for overkørselen, om at telefonere om assistance fra Falcks redningskorps, der har station umiddelbart ved den nærliggende jernbanestation. Ledvogtersken, der varetog bevogtningen af overkørselen, og hvis vogterhus ligger ved overkørselen nord for landevejen og vest for banen, havde imidlertid bemærket, at sagsøgeren holdt tværs over sporene med traktoren og tærskværket, således at bommene ikke kunne sænkes, og hun løb derfor ud ad sporet mod Viborg for at standse toget, som hun var klar over nærmede sig, idet det umiddelbart forinden var blevet meldt fra Aalestrup station, hvorhos indkørselssignalet, der er anbragt ca. 80 m syd for overskæringen, var sat til indkørsel. Da ledvogtersken var nået et stykke ud ad jernbanelinien, der på det pågældende sted danner en kurve, på hvis inderside

findes en høj, tæt beplantning, så hun toget og søgte at standse det ved at vinke, men måtte, da hun befandt sig i en afstand af ca. 70 m fra landevejen, springe til side. Toget, der kørte med en fart af 25—30 km i timen, og hvis personale var blevet klar over faren, bremsede, men det lykkedes ikke lokomotivføreren at bringe det til standsning, før forenden af lokomotivet var kommet midt ud på landevejen, hvor det væltede tærskværket og slæbte traktoren ca. 1 m langs med skinnerne, hvorved der tilføjedes såvel traktoren som tærskværket betydelig skade. Da uheldet indtraf, var Falcks redningskorps kommet til stede.

Under anbringende af, at de sagsøgte, Generaldirektoratet for de danske Statsbaner, København, i henhold til lov nr. 117 af 11. marts 1921 § 9, jfr. § 1, bærer ansvaret for den ved påkørselen forvoldte skade, samt at de sagsøgte også efter almindelige crstatningsregler er ansvarlig for denne, har sagsøgeren, der tillige gør gældende, at han er uden skyld i den skete skade, påstået de sagsøgte tilpligtet at erstatte skaden, som han opgør til 7767 kr. 74 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 27. september 1948, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået sig frifundet. De har til støtte herfor anført, at der ikke er begået nogen fejl af de sagsøgttes personale, men at skaden udelukkende skyldes sagsøgerens eget uforsvarlige forhold, hvorfor de sagsøgte i medfør af den fornævnte lovs § 1, pkt. 2, er fri for ansvar. De har i så henseende henvist til, at sagsøgeren ifølge § 63, stk. 4, i statsbaneloven nr. 336 af 27. juni 1946 ikke måtte passere overkørselen, forinden der ved henvendelse til ledvogtersken eller nærmeste station var truffet aftale om tidspunktet for passagen, idet sagsøgerens traktor med tærskværk må henregnes til de i fornævnte lovbestemmelse omhandlede særlig langsomt kørende transporter og ganske må sidestilles med de i bestemmelsen nævnte tromletog, entreprenørmateriel, gravemaskiner, store maskintransporter og lignende, en bestemmelse der er såvel i jernbanedriftens som transportens interesse. Sagsøgeren har efter de sagsøgttes videre anbringende selv bragt sig i en farlig situation ved at opholde sig på overkørselen, da toget nærmede sig, og det må påhvile ham at godtgøre, at der intet kan bebrejdes ham i den anledning. Såfremt uheldet skyldes fejl ved materiellet, herunder tærskværkets hjulkonstruktion, må ansvaret herfor også påhvile sagsøgeren, der burde have bemærket materiellets mangelfulde tilstand, i hvilken forbindelse de sagsøgte har anført, at trediemands ansvar ifølge fornævnte lovs § 1 må ligestilles med sagsøgerens.

Sagsøgeren har bl. a. forklaret, at tærskværket var helt nyt og kun brugt af ham ca. 10 dage, og at han intet usædvanligt har bemærket under kørslen, før hjulet pludselig løb af, efter at han havde passeret den ene skinne. Han blev først klar over, at der var et tog på linien, da ledvogtersken løb forbi traktoren, straks efter at sagsøgte var stået af denne. Han hørte, at lokomotivets bremsere blev slået i, da det var 10—12 m fra tærskværket, og han mener, at der gik ca. 5 minutter fra hjulet faldt af og indtil påkørslen.

Slagtermester Anders Pedersen, Aalestrup, har bl. a. forklaret, at han straks fik telefonforbindelse med Falcks redningskorps, og at han derefter gik uden for. Han hørte toget fløjte og løb ned langs den østlige baneskråning, idet han vinkede og råbte. Han mener, at der forløb 3—4 minutter fra hjulet faldt af, indtil toget standsede.

Ledvogterske, fru Mette Marie Knudsen, Aalestrup, har bl. a. forklaret, at da hun fra Aalestrup station havde modtaget telefonisk meddelelse om, at toget var meldt, gik hun ud for at sænke bommene, og hun så da, at traktoren med tærskværket kørte ud over sporene og straks efter standsede, så det holdt tværs over sporene. I det samme så hun, at indkørselssignalet blev sat. Hun overvejede et øjeblik, hvorvidt hun skulle telefonere til stationen om at hejse stopsignal, men løb derefter ud ad sporet, fordi hun efter sin instruks skal befinde sig mellem toget og en hindring på sporet. Hun fortsatte sin tegngivning til toget også efter, at lokomotivet havde passeret hende, men hun så da, at lokomotivføreren havde bemærket hende, og hørte, at bremserne blev sat i.

Af en i sagen optaget politirapport af 6. september 1947 fremgår det, at lokomotivfører Peter Marinus Kjeldgaard Pedersen og fyrbøder Vagn Jespersen overensstemmende har udtalt, at der — da Falcks redningskorps allerede var kommet til stede — havde været tid til at få signalet ændret til „stop“.

Lokomotivfører Peter Marinus Kjeldgaard Pedersen har som vidne bl. a. forklaret, at han førte lokomotivet, da uheldet skete. Toget kørte med en fart af ca. 30 km/t. og han havde i en afstand af ca. 2 km set, at signalet var sat. Idet signalet blev passeret, forvissede han sig om, at signalet vedblivende var sat, og tilkendegav dette overfor fyrbøderen, der straks efter sagde stop, hvorefter vidnet straks slog bremserne i. Han havde ikke selv set nogen på linien eller i grøften og havde ej heller set nogen hindring forude. Han stod med hænderne på begge bremsehåndtag, da fyrbøderen sagde stop, og han bremsede straks med fuld kraft både på lokomotivets vacuum bremse og togets luftbremse, hvorefter han slog kontra på maskinen, og han mener også, at han gav sand på skinnerne.

Ekstraarbejder Vagn Jespersen, der fungerede som lokomotivfyrbøder på lokomotivet, har bl. a. forklaret, at han før uheldet stod i lokomotivets venstre side, medens lokomotivføreren stod til højre. Han havde set, at indkørselssignalet var sat. Farten var 25—30 km/t. Straks efter, at signalet var passeret, så vidnet ledvogtersken stå midt på sporet med armene i vejret, og han råbte stop til lokomotivføreren, og denne bremsede øjeblikkelig med fuld kraft både lokomotivet og tog, og derefter slog han kontra på maskinen og gav vistnok også sand på sporene.

De sagsøgte har på sagsøgerens opfordring under sagen udtalt, at den af lokomotivføreren angivne bremsemåde er fuldt korrekt og giver den mindst mulige bremsevej, og at bremsevejen under de i sagen oplyste omstændigheder ved en fart af 25—30 km/t er 75—100 m.

De sagsøgte har derhos i skrivelse af 28. januar 1950 på forespørgsel, hvor lang tid det ville tage at ændre indkørselssignalet, såfremt ændringen skulle iværksættes af ledvogtersken ved opringning fra det ved overskæringen anbragte telefonskab, udtalt:

„Noget bestemt kan der ikke siges herom, idet en række forskellige forhold spiller ind. Eksempelvis anføres, at stationsbestyreren kan være på perronen for at varetage tjenstlige opgaver, kontoristen kan være optaget ved en af stationens andre telefoner, ved publikumsekspedition, befinde sig på pakhus eller i rejsegodsekspeditionen. Såfremt noget sådant er tilfældet, vil der let hengå 3—4 minutter, forinden signalet for toget kan sættes på stop, og selv om man ser bort fra sådanne omstændigheder, må der regnes med, at der hengår et par minutter.“

Dagen efter uheldet er der af Justitsministeriets motorsagkyndige i Hobro foretaget en undersøgelse af tærskværkets hjul, og det hedder i denne erklæring af 4. september 1947:

„Ved Undersøgelse konstateredes det, at selve Hjulet var løbet af, medens Hjulforingen, Resten af Jernskiven og Splitten sad paa Hjulspindelen, der ikke viste Tegn paa manglende Smøring. Hjulet med Foringen — se hosstaaende Skitse — holdes paa Plads ved Hjælp af en $1\frac{1}{2}$ m/m tyk Jernskive (73 m/m $\varnothing$) og en Split (ca. $5\frac{1}{2}$ m/m $\varnothing$).

Foringen har ikke siddet fast i Hjulnavet, hvorfor Hjulet har drejet sig rundt paa Foringen og har gennemslidt den kun $1\frac{1}{2}$ m/m tykke Jernskive. Hjulet har derefter arbejdet sig ud over Resterne af Jernskiven og Hovedet paa Splitten for til Slut at løbe helt af.“

Under sagen er der endvidere efter forudgående retslig udmeldelse afholdt syn og skøn af civilingeniør J. S. Bollerup, København. Ved syns- og skønsforretningen var hjulets bøsning og den til konstruktionen hørende skive og split, der straks efter uheldet toges i bevaring af politiet, ikke til stede, idet disse dele var bortkommet, og skønsmanden udtaler i sin erklæring af 10. september 1949, at han derfor i væsentlig grad har måttet støtte sig til fornævnte erklæring af 4. september 1947 med skitse. Som svar på et spørgsmål, om hjulet var forsvarligt fastgjort, da uheldet skete, udtaler skønsmanden:

„— — — Hjulet har ikke, under hensyntagen til at tærskværket jævnligt skal køre ad offentlige veje, været forsvarligt fastgjort, da uheldet skete.

Som motivering for dette svar kan anføres:

Den anordning, bestående af skive og split, som har været anbragt i hjulakslens yderende, da uheldet skete, og som har haft til formål at forhindre hjulet i at kunne forskydes i aksialretning på hjulakslen ud over akselenden, må anses for udført i for spinkle dimensioner, navnlig hvad skivens tykkelse angår. Dertil kommer, at konstruktionen principielt set ikke er helt tilfredsstillende. Yderligere har foringen ikke siddet tilstrækkeligt fast i hjulnavet, idet hjulet under kørselen har forskudt sig i forhold til foringen og tilsidst er løbet helt ud over foringen efter at have gennemslidt eller deformeret skiven for enden af hjulakslen.

Med parternes billigelse kan det tilføjes, at jernbanesporenes retning ved den pågældende bancoverskæring danner en sådan vinkel, nemlig ca. 30 — 40° , med kørevejens retning, at tærskværkets højre forhjul under kørslen over sporene kan have fået en kraftpåvirkning i aksial retning mod højre, hvilket må formodes at have været årsagen til, at hjulet netop ved overkørslen er løbet af tærskværket.“

Sagsøgeren har i tilslutning til skønsforretningen oplyst, at han har højest kørt en samlet vejlængde på 20 km med tærskværket, og at farten under denne kørsel har været ca. 20 km i timen.

Det er for landsretten oplyst, at tærskværket med halmpresser og undervogn har en vægt af ca. 1700 kg og traktoren ca. 2100 kg. Traktoren med tærskværk har en længde af ca. 10 m.

Under en reassumption af domsforhandlingen har skønsmanden J. Bollerup på spørgsmål, om slitagen på den i skønsforretningen omtalte skive let har kunnet iagttages under tærskværkets brug og pasning, udtalt, at spørgsmålet ikke med absolut sikkerhed kan besvares bekræftende eller benægtende, men

der er dog en overvejende sandsynlighed for, at slitagen på den omtalte skive ikke har været let at iagttage under tærskværkets brug og pasning.

Det er oplyst, at det ikke er procestilvarslede, der har solgt tærskværket til sagsøgeren, men denne har købt det af maskinhandler Bech Hansen, Hobro.

De procestilvarslede har i anledning af nogle af retten under reassumptionen stillede spørgsmål udtalt:

„— — — Der er ikke Dronningborg Maskinfabrik bekendt givet Køberen nogen Instruktion med Hensyn til Benyttelse og Pasning, herunder Smøring. Bech Hansen fik et gammelt opslidt Dronningborg Værk „Dania“ i Størrelse til en mindre Gaard i Bytte. Dette var ogsaa med smaa Transporthjul af Jern (faste Hjul uden Kuglelejer), og Sagsøgeren maatte derfor antages bekendt med Brug og Pasning, herunder Smøring, der var let at foretage, da der var Tryksmøring paa det nye Værk.

Sagsøgeren har ikke overfor Maskinfabrikkens Repræsentant oplyst, i hvilket Omfang Værket ville blive brugt, men da Sagsøgeren kun havde en lille Ejendom, maatte man nok regne med, at han ogsaa vilde bruge det til Tærskning for andre.

Der er ikke advaret mod saadan Brug, dels fordi Sagsøgeren havde transportabelt Værk i Forvejen — — — og dels fordi Værket ogsaa er forsvarlig til saadan ikke for svær eller overdreven Brug.“

Falcks redningskorps, Aalestrup, har i skrivelse af 11. januar 1951 bl. a. udtalt, at Falckstationen er beliggende 500 m fra overskæringen, og at der gik ca. 2 minutter fra alarmeringen til Falcks ankomst ved overskæringen og derefter ca. 1 minut til togets ankomst.

Under reassumptionen har direktør hos de procestilvarslede, Ingemann Damgaard Nielsen, forklaret, at tærskværket af fabrikken er beregnet på at skulle transporteres ved hestekraft, og at lejerne kræver daglig smøring, uden at der kan gives almindelige regler herfor, idet dette afhænger af, hvor meget der køres med det, og om hjulene løber varme. Benyttes traktor til transport af tærskværket, udsættes hjulene for en væsentlig hårdere belastning, hvorfor de bør smøres oftere, antagelig efter ca. 500 meters kørsel. Lejerne er afdrejede, men ikke afslebne eller pudsede, og et nyt leje er strammere end et tilkøbt leje, hvorfor man må være særlig omhyggelig med tilsyn og smøring i den første tid. Skulle det hændte, at der opstår friktion i et leje, vil det let opdages, hvis man kører med heste, idet tærskværket i så fald bliver kendeligt tungere at trække, men ved benyttelse af traktor vil det på grund af dennes kraftoverskud kunne ske, at en opstået friktion medfører, at hjulforingen rives løs, uden at dette opdages. Af hensyn til den tiltagende brug af traktorer leverer fabrikken nu tærskværker med gummihjul, der er monterede på kuglelejer. Der foreligger ingen konstruktions- eller materialefejl i det havarede hjul eller dets leje. At hjulforingen var løs, må sikkert skyldes, at der forbigående — på et tidspunkt før uheldet — har været en friktion i lejet som følge af manglende smøring, hvilket er foreneligt med, at lejet ikke frembød tegn på manglende smøring, efter at uheldet var sket. Han vil ikke anse den kørsel, sagsøgeren efter sin forklaring har foretaget med tærskværket, for uforsvarlig.

Sagsøgeren, der ikke har givet personlig møde under reassumptionen, har til en rapport af 25. august 1947 i anledning af uheldet angående hjulet på tærskværket forklaret, at han aldrig har bemærket noget unormalt ved dette, ligesom det er passet godt med hensyn til smøring.

Forløbige bemærkes, at det ikke kan statueres, at traktoren med halm-presser kan henføres under de i statsbanelovens § 63, stk. 4, omhandlede særlig langsomt kørende transporter, hvorved iøvrigt bemærkes, at transportens langsomhed ikke kan antages at have haft indflydelse på uheldets indtræden.

Efter alt foreliggende, derunder den motorsagkyndiges erklæring om, at der ikke var tegn på manglende smøring, og skønsmandens udtalelse om, at det er overvejende sandsynligt, at slitagen på pladehjulets skive ikke har været let at iagttage under tærskværkets brug og pasning, samt når henses til, at sagsøgeren kun havde benyttet transportvognen i ca. 10 dage og kun kørt ca. 20 km, findes det ikke at kunne anses som et uforvarsligt forhold, at sagsøgeren har foretaget den i sagen omhandlede kørsel. Selv om det må anses godtgjort, at den — som det må antages indenfor landbruget på det pågældende tidspunkt ret almindelige — fremgangsmåde, at anvende traktor som trækraft ved transport af tærskværket på grund af dets konstruktion har været mindre hensigtsmæssig, kan det ikke statueres, at sagsøgeren enten var eller burde være klar herover.

Idet det derhos findes overvejende betænkeligt at anse det som en forsømmelse, at leverandøren af tærskværket ikke har fundet anledning til at advare sagsøgeren mod en brug som den omhandlede, og da der ej heller iøvrigt, som sagen foreligger oplyst, findes holdepunkter for at statuere, at uheldet skyldes fejl ved materiellet, som trediemand kan drages til ansvar for, findes betingelserne for at anse de sagsøgte ansvarlige efter jernbanelovens § 9, jfr. § 1, at være til stede, og det bliver herefter ufornuddent at komme ind på, hvad der iøvrigt er anført eller oplyst under sagen med hensyn til muligheden for fra statsbanernes side at afværge påkørselen.

Sagsøgeren opgør sit erstatningskrav således:

1. Reparation af tærskværket	2479 kr. 16 øre
2. Reparation af traktoren	979 — 38 —
3. Transporter i anledning af reparationerne	391 — 40 —
4. Kølergitter	45 — 50 —
5. Forringelse af traktoren på grund af, at dele, der skulle udskiftes, ikke kan fremskaffes	1172 — 30 —
6. Tabt arbejdsfortjeneste i 30 dage à 90 kr.	2700 — 00 —
	<hr/>
	7767 kr. 74 øre

De sagsøgte har anerkendt størrelsen af posterne 1—4, men påstået posterne 5 og 6 nedsat under nærmere begrundelse.

Det er oplyst, at traktoren har været til reparation på Pedershaab Maskinfabrik, Brønderslev, fra den 28. august til den 22. september 1947, og på grund af andet presserende arbejde blev reparationerne udført ind imellem andre reparationer. Ifølge udtalelse fra fabrikken er traktoren ikke forringet arbejdsmæssigt set, men salgsmæssigt, idet dele af den, der skulle være fornyet, er blevet repareret.

Sagsøgeren har forklaret, at han havde købt traktoren ca. 1 år før uheldet for 7200 kr., og han har solgt den for 3200 kr.

Idet erstatningen for posterne 5 og 6 skønsmæssigt findes at kunne bestemmes til henholdsvis 800 kr. og 1500 kr., vil der være at tilkende sagsøgeren 6195 kr. 44 øre tilligemed renter heraf som påstået.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført, hvorved bemærkes, at sagsøgeren først under domsforhandlingen har opnået fri proces.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Generaldirektoratet for de danske Statsbaner, bør til sagsøgeren, traktorentreprenør Anton Jørgensen, betale 6195 kr. 44 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 27. september 1948, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 250 kr.

Til det offentlige betaler de sagsøgte de rets- og stempelafgifter, der ville være at erlægge, dersom sagsøgeren ikke havde haft fri proces under domsforhandlingen for landsretten, samt til den for sagsøgeren ligeledes under domsforhandlingen for landsretten beskikkede sagfører, landsretssagfører Johnsen, i salær 300 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

En af de voterende dommere afgav sålydende

dissens:

Idet jeg, når skønsmandens erklæring sammenholdes med det af direktør Damgaard Nielsen oplyste, og når henses til sagsøgerens egen forklaring om kørselshastigheden, anser det for ubetænkeligt at fastslå, at den konstaterede fejl ved hjulet er opstået som følge af den af sagsøgeren benyttede, ved tærskværkets konstruktion uforudsete transportmåde, hvis uhensigtsmæssighed han som fortrolig med tærskværkets indretning og brug burde have forstået, finder jeg, at det må tilskrives sagsøgerens uagtsomhed, at hjulet løb af ved kørselen over skinnerne. Idet dernæst sagens oplysninger ikke afgiver holdepunkter for antagelsen af, at der kan pålægges de sagsøgte noget medansvar for det passerede, ville jeg frifinde disse og tilkende dem sagens omkostninger med 500 kr. samt hos det offentlige tillægge landsretssagfører Johnsen i salær 300 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret er det oplyst, at den omhandlede traktor højst kan køre med en fart af 7 km i timen, samt at tærskværket af indstævnte udtrykkelig blev bestilt til at transporteres med traktor og blev monteret med traktorstang.

Med disse bemærkninger vil dommen i henhold til de i den anførte grunde efter indstævntes påstand være at stadfæste.

Med hensyn til sagsomkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Til det offentlige betaler appellanten, Generaldirektoratet for de danske Statsbaner, de rets- og stempelafgifter, som ville have

været at erlægge, hvis indstævnte, traktorentreprenør Anton Jørgensen, ikke havde haft fri proces for Højesteret, samt i salær til højesteretssagfører Clan 400 kr. og det landsretssagfører Busch-Steenberg under subsidiær bevisførelse tillagte salær 50 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 329/1951. Sagfører **Henrik Lund** som executor testamenti i dødsboet efter fru **Betty Buhl**, født Lund (Christrup)

m o d

Forsikrings-Aktieselskabet **Idun** (Mogens Christensen).

(Spørgsmål om en forsikringspolice omfattende skade, forårsaget ved påkørsel med en trehjulet barne-legetøjscykel).

Vestre Landsrets dom 26. juni 1951 (VIII afd.).

Ved police af 10. maj 1939 med de sagsøgte, Forsikrings-Aktieselskabet Idun, Aarhus, forsikredes fru Betty Buhl, født Lund, mod familie- og færdselsansvar, hvorhos hun ifølge tillægsforsikring ved policen var forsikret mod færdselsulykke, således at der ved død ville være at udbetale 5000 kr. Den helårige præmie androg 11 kr. Det hedder derhos i de i policen indeholdte almindelige betingelser for færdselsulykkesforsikring:

— — —

§ 2.

Den forsikrede dækkes, når denne færdes indenfor landets grænser (dog ikke Færøerne) på gader eller veje enten som fodgænger eller som cyklist, også til og fra arbejdsstedet, men ikke mellem to arbejdssteder, for skader ved kollision med bil, motorcykel, cykel, jernbane, sporvogn eller hestekøretøj. Forsikringen dækker ikke, såfremt forsikrede deltager i cykelløb, vædde- eller kapkørsel, ej heller hvis forsikrede er beruset, under indflydelse af narkotiske midler eller på anden måde berøvet evnen til at handle fornuftmæssigt.

§ 3.

Erstatningssummen ved død udbetales kun, såfremt ulykkestilfældet er eneste og direkte årsag til forsikredes død, og denne indtræder senest 1 år efter ulykken. — — —“

Den 26. juli 1949 gik fru Buhl under et besøg i Nakskov en tur i byens gader, hun kom herunder gennem Søndergade, hvor en lille dreng på en 3-hjulet cykel kørte bag hende. Pludselig faldt fru Buhl om på fortovet. Ved faldet brækkede hun en arm, ligesom hun fik en blodudtrædning omkring det ene øje. Hun blev samme dag indlagt på Nakskov sygehus, hvor hun var patient, indtil hun den 26. august s. å. pludselig afgik ved døden.

Under anbringende af, at fru Buhls fald skyldes at hun er blevet påkørt af drengen på den 3-hjulede cykel, og at hun herefter er død som følge af et ulykkestilfælde, der falder ind under den tegnede forsikring, har sagsøgeren,

sagfører Henrik Lund, Naskov, som exekutor testamenti i fru Buhls dødsbo, påstået de sagsøgte domt til at betale forsikringssummen 5000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. august 1949, indtil betaling sker.

Til nærmere støtte for sin påstand har sagsøgeren bl. a. anført, at bestemmelserne i § 2 i policen, hvorefter den dækker for skader ved kollision med de der nævnte færdselsmidler, ikke er udtømmende, idet de pågældende færdselsmidler alene er angivet som eksempler. Men selv bortset herfra må en 3-hjulet cykel karakteriseres som en cykel og er således direkte omfattet af bestemmelserne i § 2, selv om den er bestemt til anvendelse for et barn.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

Selv om det nu måtte antages, at bestemmelsen i policens § 2 ikke er udtømmende, forsåvidt angår de der anførte færdselsmidler, må det imidlertid være en forudsætning for de sagsøgtes pligt til efter policen at dække en tilføjede skade, at denne skyldes et befordringsmiddel, der normalt kan betegnes som et færdselsmiddel. Idet den af den pågældende dreng kørte 3-hjulede cykel ikke kan anses som et sådant, men udelukkende som et stykke legetøj, findes fru Buhls død ikke at være forårsaget af et ulykkestilfælde, der — ej heller direkte efter ordlyden af § 2 — er dækket af den tegnede forsikring.

Som følge af det anførte vil de sagsøgtes frifindelsespåstand være at tage til følge, uden at det bliver fornødent at komme nærmere ind på, hvad sagsøgeren iøvrigt har anbragt til støtte for sin påstand. Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre de sagsøgte med 350 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Forsikrings-Aktieselskabet Idun, bør for tiltale af sagsøgeren, sagfører Henrik Lund som exekutor testamenti i dødsboet efter fru Betty Buhl, født Lund, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren til de sagsøgte med 350 kr., der udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande, dog at appellanten kun har påstået renter fra 17. maj 1950.

Ved de i sagen tilvejebragte oplysninger må det anses tilstrækkelig bevist, at fru Buhl faldt, fordi hun blev påkørt af drengen på den trehjulede cykel, og at hendes død skyldtes en blodprop opstået som følge af ulykkestilfældet.

Det er erkendt, at den i policens § 2 indeholdte opregning: „Bil, Motorcykle, Cykle“ o. s. v. ikke er udtømmende.

Syv dommere finder, at de i policens §§ 2 og 3 fastsatte betingelser under disse omstændigheder er opfyldt og stemmer herefter for at tage appellants påstand til følge samt for at pålægge indstævnte til appellanten at betale sagens omkostninger for begge retter med 800 kr.

To dommere stemmer for at stadfæste landsrettens dom i henhold til de i den anførte grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Forsikrings-Aktieselskabet Idun, bør inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse til appellanten, sagfører Henrik Lund som executor testamenti i dødsboet efter fru Betty Buhl, født Lund, betale 5000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 17. maj 1950, til betaling sker, og i sagsomkostninger for begge retter 800 kr.

Onsdag den 23. april.

Nr. 186/1950. Landmand Peder Mortensen Bukh
(J. A. Melchior)
m o d
smedemester Viggo Andersen (Rode).

(Om erstatning for skade forårsaget ved fald over en på en landsbysmeds oplagsplads henstillet harve).

Vestre Landsrets dom 17. marts 1950 (IV afd.).

Den 5. september 1947 kl. ca. 20 indfandt sagsøgeren, landmand Peder Mortensen Bukh, Flade, der er født den 26. februar 1926, sig ved sagsøgte, smedemester Viggo Andersens ejendom i Flade for sammen med nogle andre unge mennesker, derunder sagsøgtes søn, at deltage i træning til idrætsmærket. Træningen foregik på kommunevejen syd for sagsøgtes ejendom, hvoraf stuehuset er beliggende ud til vejen og en garage tæt op til stuehuset vest for dette, medens smedien ligger ca. 10 m vest for garagen, ligeledes ud til vejen. Imellem garagen og smedien findes en planeret plads med hårdtstampet jord, der benyttes til henstilling af redskaber og vogne m. v., som indleveres til reparation hos sagsøgte. Ca. 1½ m nordvest for garagens nordvestlige hjørne findes en mur, der danner afslutning på en skrænt, som strækker sig nordvest for muren. Adgangen til sagsøgtes beboelse sker under almindelige forhold så godt som altid ved passage over oplagspladsen, i hvis nordøstlige del der findes en 40 cm bred, 3 m lang flisebelægning, der mod nordøst munder ud i en cementeret plads, hvorfra en dør fører ind til det nord for stuehuset beliggende, med dette sammenbyggede baghus.

Ved 21-tiden, da mørket var ved at falde på, ophørte sagsøgeren og de andre unge mænd med træningen og begav sig over pladsen ad bagindgangen ind i sagsøgtes hus. Sagsøgeren beså og prøvede her et par pigsko og forlod et kvarter til en halv time senere, da det var blevet mørkt, huset lidt efter de øvrige. Da han var nået omtrent til garagens sydvestlige hjørne, snublede han over en ca. 1 m bred og 15—20 cm høj fjedertandsharve, som sagsøgte om

eftermiddagen ved arbejdstidens ophør havde hensat der, således at tænderne vendte nedad, og en 60—70 cm lang, midt på harvens bagkant fastgjort, jernregulatorstang, der endte i en afrundet jernspids, ragede op. Sagsøgeren faldt herved forover, og i faldet ramte jernstangen ham under højre øje, hvorved hans brilleglas knustes og højre øje beskadigedes, således at det måtte fjernes ved et operativt indgreb.

Under nærværende sag har sagsøgeren påstået sagsøgte tilpligtet at betale i erstatning for invaliditet, svie og smerte, udgift til læge og sygehusophold, briller, rejser og tabt arbejdsfortjeneste ialt 10.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 31. juli 1948, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren gjort gældende, at sagsøgte ved at anbringe harven som sket på et sted, hvor der var regelmæssig passage fra vejen til hans beboelse og fra denne til vejen, uden at træffe advarselsforanstaltninger har gjort sig skyldig i uforsigtighed og derfor må være pligtig at erstatte sagsøgeren den ham derved forvoldte skade.

Sagsøgeren har som part forklaret, at han, medens han sammen med kammeraterne trænede på vejen, havde set en harve, men han kan ikke huske, hvor den stod. Da han gik ind i huset, lagde han ikke mærke til, at der stod redskaber ved garagen. Da han atter gik ud på vejen, gik han i ca. 1 meters afstand fra garagens vestmur. Han er tidligere mange gange kommet på besøg hos sagsøgtes søn og har altid gået den samme vej. Han mindes ikke tidligere at have set, at der var opstillet landbrugsredskaber umiddelbart op ad garagen, idet sådanne altid har stået ovre ved smedien.

Sagsøgte har som part forklaret, at han har drevet virksomhed som smed fra ejendommen i mere end tyve år. Garagen blev i 1945 flyttet fra smedien til den plads, hvor den nu ligger. Den pågældende dag havde en kunde aflæsset harven syd for garagen, og sagsøgte flyttede den herefter ind, således at den kom til at stå ved siden af garagen, dels for at den ikke skulle genere de unge mennesker i deres træning, dels fordi der ved smedien stod 2 vogne og en hel del andre redskaber. Sagsøgte plejer ved fyraften at anbringe de indleverede redskaber imellem garagen og smedien, som der er plads til, idet han dog ikke sætter farlige redskaber, såsom slåmaskiner, langs med garagen. Han plejer endvidere at lade en passage stå åben, således at der er gennemgang til baghuset og smedien. Passagen plejer at være 2 m bred og kan forskubbe sig, efter som der er indleveret redskaber.

Sagsøgtes lærling Peter Mouritzen har som vidne forklaret, at passagen imellem smedien og garagen, selv om der er opstillet redskaber på den mellem-liggende plads, i regelen er så bred, at et automobil kan køre der, og det var den også den her omhandlede aften.

Forhenværende smed Anton Andersen, Flade, har som vidne forklaret i overensstemmelse med vidnet Mouritzen, han har videre forklaret, at han ejede smedien fra 1914 til 1929 og stadig arbejder i den. Det har været og er stadig almindeligt, at der anbringes redskaber på pladsen imellem garagen og smedien, også op imod garagens vestlige side.

Sagsøgtes nabo, muremester Peder Larsen Pedersen, har som vidne forklaret, at sagsøgte plejer at henstille redskaber på den fornævnte plads, de er ikke opstillet på samme måde altid, og mellemrummet imellem de redskaber, der står ved smedien, hvilke er de fleste, og dem, der står ved garagen, kan

derfor være af forskellig bredde. Man må følgelig, når man går over pladsen, se sig for, særlig når det er mørkt. Vidnet går i regelen tæt op ad garagen.

Postbud Ejnar Tovdahl, Sdr. Draaby, der i en årrække har bragt post til sagsøgte ved 8-tiden om morgenen, og sognefoged Viggo Østergaard, Flade, der har boet i byen hele sin levetid, har som vidner forklaret, at de aldrig har set redskaber opstillet ved garagen.

Gårdejer Oscar Kortbech, Flade, har som vidne forklaret, at redskaberne i regelen er anbragt ved smedien. Dog har vidnet en enkelt gang set en arbejdsvogn, men ikke harver, stå ved garagens vestlige væg. Når vidnet går over pladsen, går han langs garagens væg.

Lagerforvalter Charles Pedersen, Herning, har som vidne forklaret, at han deltog i træningen den pågældende aften. Han er hyppigt kommet i smedien, og de til reparation indleverede redskaber hensættes i almindelighed ved smedien, men det skete dog jævnlig, når der var travlt, at plove, harver o. l. også anbragtes langs garagens mur. Passagen var den pågældende aften ca. 2—3 m bred, og vidnet kørte efter ulykken vedkommende læges automobil op i passagen.

Det fremgår af sagens oplysninger, at der ikke tidligere er sket uheld som følge af redskabernes anbringelse på pladsen.

Efter det foreliggende, og idet det — navnlig ved de af smed Andersen, murermester Pedersen og lagerforvalter Pedersen afgivne vidneforklaringer — må anses godtgjort, at den pågældende plads — også dens østlige del — almindeligt benyttes af sagsøgte i hans virksomhed til henstilling af landbrugsredskaber m. v., således at passagen til bagbygningen varierer efter disses anbringelse, findes sagsøgte, som måtte kunne regne med, at færdselen over pladsen ikke udøvedes uden for den til enhver tid værende passage, ikke ved sin henstilling af harven som sket at have gjort sig skyldig i noget til erstatning over for sagsøgeren forpligtende forhold, og sagsøgte vil herefter være at frifinde.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt. Stempelovertrædelse foreligger ikke.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, smedemester Viggo Andersen, bør for tiltale af sagsøgeren, landmand Peder Mortensen Bukh, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 350 kr.

Der tillægges den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Bagger, i salær 250 kr. og i godtgørelse for udlæg 105 kr., der tilligemed det den for sagsøgeren under en subsidiær bevisførelse beskikkede sagfører, landsretssagfører Møller, tillagte salær 20 kr. udredes af det offentlige.

De ikendte sagsomkostninger udredes inden 15 dage.

Onsdag den 23. april.

En af de voterende dommere afgav sålydende

dissens:

Idet den normale adgang til og fra sagsøgtes beboelse må antages at have været langs garagen, og idet det efter min opfattelse ved sammenholdelse af de afgivne forklaringer må lægges til grund, at sagsøgte i reglen kun lejlighedsvis under arbejdet og midlertidigt har henstillet redskaber op ad garagemuren, hvorved også bemærkes, at anbringelsen af den i sagen omhandlede harve skete efter den sædvanlige daglige oprydning, mener jeg, at sagsøgte har måttet gå ud fra, at besøgende på ejendommen ikke ville regne med at støde på farlige hindringer, når de i mørke forlod ejendommen langs garagen og — som man efter mit skøn naturligt og forsigtigt ville gøre det — tæt ved garagemuren. Da derhos den pågældende harve under hensyn til dens højde i forbindelse med den opretstående jernpind forekommer mig at være en særlig farlig genstand at henstille ved garagen, når den ikke er omgivet af andre genstande eller på anden måde afmærket, finder jeg, at sagsøgte har gjort sig skyldig i uforsvarlig adfærd og således er erstatningsansvarlig over for sagsøgeren. Herefter, og idet sagsøgte med hensyn til størrelsen af det rejste krav kun har gjort indsigelse mod størrelsen af en post på 8000 kr. for invaliditet, hvilket beløb jeg kan godkende, ville jeg give sagsøgeren medhold i hans påstand og pålægge sagsøgte sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til fremstillingen i dommen føjes, at den 40 cm brede flisebelægning, der fører fra den cementerede plads foran baghuset, passerer garagens nordvestlige hjørne i en afstand af 1 m og ender lidt længere fremme i en afstand fra garagen af 1,75 m.

Med denne bemærkning vil dommen i henhold til de i den anførte grunde være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 500 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, landmand Peder Mortensen Bukh, til indstævnte, smedemester Viggo Andersen, med 500 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 24. april.

Nr. 167/1950. Træhandler Mogens Scheel, firma E. Hansen & Joh. Jacobsen og Johs. Jacobsen, træ- og finérhandel (Ricard)

mod

landsretssagfører Erik Stubgaard (selv).

(En stifter af et aktieselskab, hvis stiftelse senere opgaves, fandtes ikke ansvarlig for forpligtelser som en medstifter havde indgået i selskabets navn, skønt selskabet ikke var registreret. Aktieselskabslovens § 17, stk. 2).

(Sagen behandlet skriftligt).

Sø- og Handelsrettens dom 6. marts 1950.

Den 30. september 1948 blev der oprettet en stiftelsesoverenskomst, ifølge hvilken der stiftedes et aktieselskab til overtagelse af snedkervirksomheden, Ringstedgade 31, Roskilde, tilhørende snedkermester Svend Ettrup. Stifterne var snedkermester Sv. Ettrup, fru Ettrup og sagsøgte, landsretssagfører Erik Stubgaard.

Af aktiekapitalen overtog fru Ettrup og sagsøgte hver 500 kr., medens den resterende del 34.000 kr. var indskudt af Ettrup gennem hans snedkervirksomhed, hvis egenkapital ifølge status pr. 30. juni 1948 udgjorde 34.000 kr.

I stiftelsesoverenskomsten hedder det bl. a. følgende:

„ — — —

Den snedkervirksomheden tilførte indtægt i perioden fra 1. juli 1948 indtil i dag tilfalder selskabet uden særskilt vederlag, idet vi herved på tro og love erklærer, at status ikke er forringet siden 30. juni 1948.“

Selskabet kunne alene tegnes af formanden for selskabets bestyrelse, snedkermester Sv. Ettrup i forbindelse med et af bestyrelsesmedlemmerne, landsretssagførerne Børge Koch og Erik Stubgaard.

Den 9. november 1948 anmeldtes selskabet under navnet A/S „Seros“ til aktieselskabsregisteret, som imidlertid den 20. januar 1949 meddelte, at selskabet ikke kunne registreres, før visse ændringer var foretaget og supplerende oplysninger tilvejebragt. Som følge heraf besluttedes det ved en generalforsamling den 24. januar 1949 at tilbagekalde anmeldelsen, og aktieselskabet Seros blev således aldrig registreret.

Efter stiftelsen afgav A/S Seros møbelfabrik henholdsvis den 9. oktober 1948, den 10. december 1948, den 20. december 1948 og den 21. december 1948, for leverede varer til sagsøgerne 4 vekselakcepter på henholdsvis:

714 kr. 65 øre,	betalbar den	9. januar	1949
1.355 — 25 — —	„	10. „	„
2.048 — 91 — —	„	10. „	„ og
620 — 61 — —	„	21. februar	„

Vekselne, — af hvilke den første er trukket af sagsøgeren Scheel på A/S Seros, de to næste af E. Hansen & Johs. Jacobsen på A/S Møbelfabriken Seros ved hr. Sv. Ettrup og den sidste af Johs. Jacobsen, træ- og finérhandel — er alle akcepteret af „A/S Seros Møbelfabrik, Svend Ettrup“.

Den 21. februar 1949 blev snedkermester Sv. Ettrups bo taget under konkursbehandling og samtidig hermed A/S Seros.

Under nærværende sag gør sagsøgerne gældende, at sagsøgte i henhold til aktieselskabslovens § 17 som ansvarlig medstifter af A/S Seros er pligtig at betale sagsøgernes krav, og nedlægger derfor påstand på, at sagsøgte dømmes til at betale sagsøgerne 4739 kr. 42 øre med renter 6 pct. p. a. af 714 kr. 65 øre fra den 9. januar 1949, 6 pct. p. a. af 3404 kr. 16 øre fra den 10. januar 1949 og 6 pct. p. a. af 620 kr. 61 øre fra den 21. februar 1949, alt til betaling sker.

Sagsøgte påstår frifindelse og begrundet dette med, at han, — som ikke har akcepteret vekslerne eller kendt noget hertil, — ikke i sin egenskab af medstifter af det omhandlede aktieselskab hæfter for de anførte vekselkrav, som er baseret på sagsøgernes vareleverancer til snedkermester Svend Ettrup for tiden før selskabets stiftelse den 30. september 1948.

Subsidiært påstår sagsøgte frifindelse mod betaling af 479 kr. 61 øre til sagsøgeren 1. træhandler Scheel og 760 kr. 86 øre til sagsøgerne 2. firma E. Hansen & Johs. Jacobsen.

Mest subsidiært påstår sagsøgte frifindelse for tiden, idet han mener, at sagsøgerne bør vente med at rejse krav overfor ham, til han har fået dividende af sit krav i Sv. Ettrups og A/S Seros' boer, som nu er under konkursbehandling.

Under domsforhandlingen har hver af parterne, — (for sagsøgerne 2. Johs. Jacobsen), — tidligere snedkermester, nu driftsleder Svend Ettrup og landsretts-sagfører Børge Koch afgivet forklaring.

Af forklaringerne og det øvrige oplyste fremgår nærmere følgende:

Snedkermester Sv. Ettrup, som i foråret 1948 havde købt den omhandlede snedkervirksomhed, bestemte sig til at stifte et aktieselskab, som skulle overtage virksomheden, og anmodede derfor sagsøgte om som sagfører at være ham behjælpelig hermed, hvad han indgik på. Det var først Ettrups tanke at give selskabet navnet „Roar“, senere bestemte han sig til navnet „Seros“.

Sagsøgte forklarer, at han fik forevist en såkaldt åbningsbalance pr. 1. juli 1948 for „Seros A/S“, og det er til denne den tidligere citerede erklæring i stiftelsesoverenskomsten refererer. Sagsøgte stode på denne erklærings rigtighed og forbød udtrykkelig Ettrup at stifte forpligtelser i aktieselskabets navn og sagde, at virksomheden ene måtte drives på Ettrups navn, indtil registreringen var i orden, — når registreringen var sket, skulle lejemaal, forretningsgæld, forsikringer etc. overføres til selskabet.

Kravet ifølge vekslen af 9. oktober 1948 hidrører fra vareleveringer af 27. september, 6. oktober og 9. oktober 1948.

Kravene ifølge vekslerne af 10. december og 20. december 1948 hidrører fra leveringer af 8. juni, 18. august og 14. september 1948.

Kravet ifølge vekslen af 20. december 1948 hidrører fra leveringer af 8. maj 1948.

Fakturaen af 8. maj lyder på møbelfabrikant Ettrup, fakturaerne af 8. juni og 18. august lyder på A/S „Roar“, medens de øvrige fakturaer lyder på A/S „Seros“.

Sagsøgernes forklaringer går ud på, at Ettrup ved bestillingerne sagde, at varerne skulle leveres til et aktieselskab. De ville ikke levere til Ettrup selv, men stode på Ettrups opgivende af, at nogle navngivne kendte møbellhandlere

stod bag Ettrup som deltager i selskabet. Ingen af dem havde i forbindelse med leveringerne eller udstedelse af vekslerne hørt sagsøgte navn og kendte ikke til hans forbindelse med selskabet.

Driftsleder Ettrup forklarer, at han til sælgerne har sagt, at han købte til et aktieselskab.

Landsretssagfører Børge Koch forklarer, at det var ham, der ledede den konstituerende generalforsamling. Det er udtrykkeligt blevet forbudt Ettrup at stifte forpligtelser i aktieselskabets navn.

Til det foreliggende skal retten bemærke følgende:

Sagsøgte hovedopgave i forbindelse med selskabet har været af ren juridisk vejledende art, idet han ifølge den stedfundne ordning kun tegnede sig for 500 kr. i aktier. Han har ikke selv bestilt de pågældende varer eller akcepteret vekslerne, og han kan ikke antages at have været vidende om, at disse dispositioner blev foretaget, idet han har forbudt Ettrup at pådrage selskabet forpligtelser. Hertil kommer den omstændighed, at ingen af sælgerne har kendt noget til, at sagsøgte stod i forbindelse med selskabet, og altså ikke har givet kredit i tillid til, at sagsøgte hæftede, og de har overhovedet ikke gjort noget for at skaffe sig klarhed over, hvem der stod bag Ettrup og muligt hæftede sammen med ham.

Under disse omstændigheder finder retten, at sagsøgte må frifindes for de rejste krav, — hvorefter det ikke bliver nødvendigt at komme nærmere ind på sagsøgte subsidiære påstande, — og sagsøgerne vil have at betale sagsøgte sagens omkostninger med 300 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, landsretssagfører Erik Stubgaard, bør for tiltale af sagsøgerne, træhandler Mogens Scheel, Roskilde, firma E. Hansen & Johs. Jacobsen og Johs. Jacobsen, træ- og finérhandel, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgerne til sagsøgte inden 15 dage efter denne doms afsigelse med 300 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af S- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Det tiltrædes, at der intet grundlag findes for at pålægge indstævnte ansvar for betaling af de varer, om hvilke der er kontraheret forinden den 30. september 1948. Efter det oplyste må det derhos antages, at forretningen efter 30. september 1948 er blevet fortsat som hidtil, idet det ikke udadtil ved skiltning, bekendtgørelse eller lignende er blevet tilkendegivet, at forretningen nu blev drevet af et nyt selskab, bortset fra, at Ettrup — som det må antages — uden indstævntes vidende ved enkelte lejligheder har benyttet brev-papir med navnet: „Seros A/S Møbel-fabrik ved Svend Ettrup“. Under disse omstændigheder findes indstævnte, der som i dommen nævnt må antages at have forbudt Ettrup at stifte forpligtelser på selskabets vegne og i dets navn, heller ikke at kunne anses ansvarlig for de forpligtelser, som Ettrup efter 30. september 1948 har på-

taget sig overfor appellanten Scheel. Herefter vil den indankede dom være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale indstævnte 300 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, træhandler Mogens Scheel, firma E. Hansen & Joh. Jacobsen og Johs. Jacobsen, træ- og finérhandel, een for alle og alle for een til indstævnte, landsretssagfører Erik Stubgaard, 300 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 25. april.

Nr. 313/1951.

Rigsadvokaten

mod

Peter Mikael Rolver (Svane),

der tiltales for overtrædelse af § 12 i lovbekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937.

Dom afsagt af retten for Kolding købstad m. v. den 26. juni 1950.

Ifølge politimesterens anklageskrift af 17. april 1950 er direktør Peter Mikael Rolver, boende Ejlersvej 32, Kolding, sat under tiltale her ved retten til at lide straf for overtrædelse af lovbekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937 § 12 derved, at tiltalte er ansvarlig direktør for A/S Kaalunds Sæbefabriker, Kolding, der ved salg af selskabets produkter yder forbrugerne en tilgift af ikke ganske ubetydelig værdi.

Tiltalte, hvis fulde navn er som anført, er født den 23. oktober 1883 i Vork mark, Egtved sogn, og har ved herværende ret den 13. april 1943 for overtrædelse af bekendtgørelse nr. 240 af 7. maj 1940 § 5 og bekendtgørelse nr. 702 af 30. december 1940 § 1 vedtaget bøde til statskassen, stor 5000 kr., subsidiært hæfte i 20 dage.

Tiltalen er rejst efter begæring af provinshandelskammeret i skrivelse af 4. marts 1950.

Det er oplyst, at fabrikken siden 1934/35 for en del af sin produktion har benyttet den fremgangsmåde, at der i hver fra fabrikken udgået pakning lægges en kupon, som er ens for alle varer, og som oplyser, at der mod aflevering til fabrikken af et antal kuponer + 25 øre i frimærker kan fås tilsendt en eller flere af en række på kuponen opførte genstande (i det følgende kaldt kupon-gaver), idet der på kuponen ud for hver kupongave er oplyst det hertil krævede antal kuponer. Kuponen indeholder tillige oplysning om, med hvilke af fabrikkens produkter der følger kuponer.

Kuponerne er i tidens løb udgivet i ialt 14 serier med delvist varierende kupongaver.

Ifølge den nugældende kupon kræves indsendt

1. 250 kuponer for et bordflag med forniklet stang,
2. 50 do. for en fiks pencil,
3. 50 do. for et glas Eau de Cologne,
4. 25 do. for et glas flydende alkalifri shampoo,
5. 50 do. for 50 visitkort med navn,
6. 25 do. for en praktisk bog til opskrifter,
7. 25 do. for et Halma spil,
8. 25 do. for en påklædningsdukke Miss America.

Kuponer er vedpakket følgende varer: Vi-To kraftskurepulver, Solvask sæbe-spåner, Zims vaskepulver, Fox blegsoda, Mascot opvaskepulver, Lessivol, Ejra toiletsæbe, Ejra barbersæbe, Ejra tandpasta og Ejra cremerne i æsker og tuber.

Af kupongaverne indkøbes nr. 1—2 og 5—8 i større partier i andre virksomheder, medens nr. 3 og 4 fremstilles i virksomheden selv. Indkøbsprisen henholdsvis virksomhedens fremstillingsomkostninger er følgende:

Nr. 1: 8 kr. 09 øre, nr. 2: 2 kr. 45 øre, nr. 3: 81 øre, nr. 4: 36 øre, nr. 5: 1 kr. 73 øre, nr. 6: 1 kr. 07 øre, nr. 7: 1 kr., nr. 8: 84 øre.

Kun de under 3 og 4 omhandlede kupongaver er forsynet med fabrikkens navn.

Kuponsystemet har særlig betydning for salget af „Vi-To“, der normalt sælges i pakninger på ½ kg for 76 øre eller i flaske til 40 øre, for „Solvask“, der normalt sælges i pakninger på 250 og 500 gram à 1 kr. 15 øre og 2 kr. 30 øre, for „Zims“ vaskepulver, der sælges i de samme pakninger for 85 øre og 1 kr. 65 øre, samt for „Ejra“ toiletsæbe, som sælges i stykker à 100 gram for en pris af 85 øre.

Omsætningen har for disse varers vedkommende i 1949 andraget:

	Antal pakninger:	Omsætning:
„Vi-To“	188.797	67.061 kr. 62 øre
„Zims“	161.588	123.135 — 69 —
„Solvask“	ca. 250.922	323.840 — 34 —
„Ejra“	275.178	173.362 — 14 —
	876.485	687.399 kr. 79 øre

I året 1949 er der til indløsning modtaget ialt 85.800 kuponer og for dem udleveret kupongaver til en anskaffelsespris eller fremstillingspris af ialt 2795 kr. 67 øre.

Tiltalte har nægtet sig skyldig og gjort gældende, at der ikke foreligger nogen tilgift ved salg til forbruger, og at tilgiften i alt fald er af ganske ubetydelig værdi.

Retten må imidlertid statuere, at der af fabrikken er ydet en tilgift i lovens forstand, idet det ikke findes at kunne betage ydelsen denne karakter, at salget sker med detailhandelen som mellemed, at kuponen alene får værdi i forbindelse med et større antal andre kuponer, eller at ydelsen først opnås ved indsendelse af kuponerne + porto til fabrikken.

Det bemærkes, at retten ikke har holdepunkter for at ansætte kupon-gavernes værdi til noget højere beløb end ovenfor anført. Retten går endvidere ud fra, at de for året 1949 opgivne tal for omsætning og de udleverede kupon-gavers værdi er repræsentative.

Ved vurderingen af tilgiften findes kupongavernes egen værdi ikke afgørende, men den værdi, som den enkelte kupon repræsenterer for køberen. Denne værdi kan ikke bestemmes som kuponens „pålydende“ værdi, idet der må tages hensyn til, at kuponerne kun ved en særlig indsats og udgift fra samlerens side når frem til indløsning. Kuponens „pålydende“ værdi, der tilnærmelsesvis kan bestemmes ved at dividere antallet af de i 1949 indkomne kuponer op i værdien af de i 1949 udleverede kupongaver, må herefter efter rettens formening yderligere reduceres efter forholdet mellem udleverede og indleverede kuponer. Den gennemsnitlige værdi af den enkelte kupon kan derfor kun ansættes til en brøkdel af en øre.

Endvidere bemærkes, at det ved de her omhandlede varegrupper formentlig er forbrugerne ret ligegyldigt, hvilket varemærke de køber, og at den ringe tilskyndelse, som en indlagt kupon (en billedserie eller lignende) frembyder, og hvis særlige virkning beror på dens appel til børns samlelyst, kan have meget stor betydning for varesalget, uden at en tilgiftsordning som den her anvendte af denne grund må anses omfattet af lovens forbud.

Retten må herefter give tiltalte medhold i, at tilgiften må anses for at være af ganske ubetydelig værdi, og da det således ikke er bevist, at tiltalte har gjort sig skyldig i noget strafbart forhold, vil han være at frifinde.

Sagens omkostninger udredes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Peter Mikael Rolver bør frifindes.

Det offentlige udreder denne sags omkostninger.

Vestre Landsrets dom 2. februar 1951 (IV afd.).

Den i nærværende sag af retten for straffesager for Kolding købstad med Kolding herred samt Jerlev, Andst og Slaugs herreder den 26. juni 1950 afsagte dom er med Justitsministeriets ved skrivelse af 25. oktober 1950 meddelte til-ladelse påanket alene af anklagemyndigheden.

Sagen er indbragt for landsretten ved 3. jyske statsadvokatus anklage-skrift af 6. juli 1950, der er sålydende:

„Peter Mikael Rolver — — sættes herved under tiltale ved Vestre Landsret til straf for overtrædelse af lovekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937 § 12 ved som ansvarlig direktør for A/S Kaalunds Sæbefabrikker, Kolding, ved salg af selskabets produkter at yde forbrugerne tilgift af ikke ganske ubetydelig værdi, derved at der i hver fra fabrikken udgæet pakning er lagt en kupon — ens for alle varer — således at forbrugerne mod aflevering til fabrikken af et antal kuponer + 25 øre i frimærker kan få tilsendt en eller flere på kuponen anførte genstande.“

For landsretten har anklagemyndigheden anført, at det i anklageskriftet ommeldte forhold er foregået siden 1935, og har nedlagt påstand om dom-fældelse af tiltalte i overensstemmelse med anklagen, medens der fra tiltaltes side er nedlagt påstand om stadfæstelse af underrettsdommen.

Det er oplyst for landsretten, at detailprisen for bordflag som det i sagen omhandlede er 10 kr., medens detailprisen for de øvrige i dommen anførte varegrupper udgør:

For nr. 2:	3 kr. 00 øre
. . 3:	2 — 50 —
. . 4:	0 — 75 —
. . 5:	3 — 50 —
. . 7:	2 — 25 —
. . 8:	2 — 00 —

Det er endvidere oplyst, at de i dommen anførte tal for „antal pakninger“ og „omsætning“ vedrører året 1949.

Efter alt det foreliggende må de i sagen ommeldte varecydelser anses som tilgift, ligesom den omstændighed, at tiltaltes salg af varer med indlagte kuponer er sket med detail handelen som mellemed, ikke kan bringe forholdet uden for området af lovens § 12.

Herefter, og idet den ydede tilgift efter det om de pågældende varers salgsværdi oplyste ikke kan anses at være af ganske ubetydelig værdi, må det statueres, at tiltalte har gjort sig skyldig i den ham påsigtede forseelse, og han vil herefter være at anse efter § 12 i lovebekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937, efter omstændighederne med en statskassen tilfaldende bøde af 60 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 6 dage.

Sagens omkostninger for begge retter bliver at udrede af tiltalte, hvorved bemærkes, at tiltalte selv har draget omsorg for sit forsvær.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Peter Mikael Rolver bør til statskassen bøde 60 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 6 dage.

Sagens omkostninger for begge retter udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket til Højesteret af tiltalte til frifindelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af den idømte straf. Tiltalte har subsidiært påstået frifindelse med hensyn til udlevering som kupongaver af nogle af de mindst værdifulde af disse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Tiltalte har oplyst, at den gennemsnitlige detailpris for de varer, med hvilke der følger gavekupon, er 1 kr. 14 øre, og at gennemsnitsværdien af hver kupon, beregnet efter kupongavernes detailpris med fradrag af 50 øre til porto, i 1949 udgjorde 4,7 øre og i 1950 3,7 øre.

Idet bemærkes, at tiltaltes subsidiære påstand allerede under hensyn til, at indehaverne af kuponer frit har kunnet vælge mellem samtlige som kupongaver anvendte varer, ikke findes at kunne tages til følge, vil dommen i henhold til de i den anførte grunde være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Tiltalte, Peter Mikael Rolver, udreder sagens omkostninger for Højesteret.

Nr. 356/1951. Fru Marie Holma Pedersen som værge for Else Stenbæk Pedersen (Bierfreund)

m o d

Livsforsikringsselskabet Danebrog A/S
(overretssagfører H. Hede).

(Om forståelsen af en livsforsikringspolices undtagelsesbestemmelse vedrørende dødsfald som følge af krigsdeltagelse m. v.).

Østre Landsrets dom 6. juli 1951 (IX afd.).

Ved police af 1. april 1943 med Livsforsikringsselskabet Danebrog A/S tegnede kommunelærer Arne Pedersen en livsforsikring på 5000 kr. med udbetaling ved hans død, dog senest den 1. april 1959. Da der ikke var indsat nogen begunstiget, skulle ifølge policen forsikringssummen ved forsikringstagerens død tilfalde hans ægtefælle, subsidiært hans livsarvinger. Arne Pedersens ægteskab blev opløst ved skilsmisse den 30. marts 1948, og datteren Else Stenbæk Pedersen, født 25. juli 1935, er hans eneste livsarving.

Ved Højesterets dom af 23. maj 1949 blev Arne Pedersen dømt til døden og blev den 12. juli 1949 henrettet.

I § 3 i forsikringsbetingelserne hedder det bl. a:

„Forsikringen dækker ikke — uden særlig Aftale med Selskabet — for Død eller Erhvervsudygtighed, der maatte være en følge af:

d. Deltagelse i Krig, Borgerkrig eller væbnet Opstand. For Krigsdeltagelse indenfor den danske Hær eller Flaade eller efter den danske Regerings Ordre falder Forbeholdet bort, hvis Forsikringen har været uafbrudt i Kraft i de sidste 6 Maaneder før Krigens Udbrud.

Forctages nogen af de nævnte Handlinger, uden at Selskabet forud har indvilget i at dække den særlige Risiko, og den herfor krævede Præmie er betalt, indskrænkes Selskabets Ansvar til at gælde Udbetaling ved Død af Policens eventuelle Tilbagekøbsværdi (jfr. § 7), hvis det ikke overfor Selskabet godtgøres, at Handlingen har været uden Indflydelse paa Selskabets Risiko.“

Da sagsøgte, Livsforsikringsselskabet Danebrog A/S, nægtede at betale forsikringssummen, har sagsøgerinden, fru Marie Holma Pedersen, hvem der er meddelt fri proces, som værge for sin mindreårige datter Else Stenbæk Pedersen, under nærværende sag nedlagt påstand om, at selskabet dømmes til at udbetale hende forsikringssummen med tillæg af bonus, ialt 5058 kr. 75 øre, med renter 2½ pct. årlig fra 30. september 1949 til 4. juli 1950, 3½ pct. årlig fra 4. juli 1950 til 2. november 1950 og 4 pct. årlig fra 2. november 1950 til sagens anlæg den 23. februar 1951 samt fra denne dato til betaling sker 5 pct. årlig.

Sagsøgte har påstået frifindelse mod betaling af policens tilbagekøbsværdi 1299 kr.

Til helysning af afdødes forhold under besættelsen er fremlagt udskrifter af Sønderborg købstad m. v. kriminalrets dom af 5. maj 1948, af Vestre Landsrets dom af 14. juni 1948 og af Højesterets fornævnte dom af 23. maj 1949. Afdøde blev ved dommen anset med livsstraf for overtrædelse af straffelovens § 105, jfr. lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946 § 8, stk. 1, og efter samme lovbekendtgørelses § 12, stk. 1 og stk. 2, for så vidt angår § 12, stk. 1, tildels jfr. straffelovens § 21.

Af dommen fremgår bl. a., at afdøde fra omkring nytår 1944 indtil kapitulationen havde haft fast ansættelse som meddeler (Vertreauensmann) ved Abwehrnebenstelle i Århus, tilknyttet afdeling III F, hvis opgave var almindelig kontraspionage. Han fik fast løn, 400 kr. månedlig, men det er oplyst, at han i eet tilfælde har fået udbetalt 1000 kr. som påskønnelse fra Abwehrstelle for godt udført arbejde vedrørende en enkelt sag. I sin egenskab af meddeler har han afgivet talrige indberetninger om personer og forhold af interesse for Abwehr. Han blev ved dommen kendt skyldig i ca. 50 forhold, hovedsagelig vedrørende indberetninger til tyskerne om danskere, der arbejdede for modstandsbevægelsen. I 6 af tilfældene blev forholdene henført under nævnte lovbekendtgørelses § 12, stk. 2. Hans indberetninger havde i disse tilfælde medført, at 3 personer ved tysk ret blev dømt til døden og henrettet, og at 6 personer hensat i længere tid i tysk fængsel.

Til støtte for sin påstand har sagsøgerinden principalt anført, at der vel må antages at have bestået krigstilstand mellem Danmark og Tyskland efter 29. august 1943, men at afdødes virksomhed ikke falder ind under policens udtryk „deltagelse i krig“. Der henvises i denne forbindelse særlig til, at Abwehrs virksomhed var begyndt allerede før 1939 og ikke alene havde opgaver under krig eller krigslignende forhold, men også i fredstid. Desuden havde afdøde ikke, således som den i Højesterets dom af 5. september 1950 (fru Inga Meyer mod Statsanstalten for Livsforsikring) omhandlede person, der var ansat i den kun under krigsforhold eksisterende „Sicherheitsdienst“, udfoldet nogen aktiv virksomhed. Subsidiært bestrider sagsøgerinden, at afdødes død i 1949 har været en følge af hans deltagelse i krig, idet krigsdeltagelsen i hvert fald ophørte ved kapitulationen. Endelig anføres det, at afdødes virksomhed har været uden indflydelse på selskabets risiko.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand anført, at afdødes virksomhed i besættelsestiden under Abwehr må sidestilles med „deltagelse i krig“, således som dette må fortolkes under hensyn til den form, moderne krig har antaget, samt at hans død er en følge af denne deltagelse. Sagsøgte har særlig fremhævet, at afdøde i hvert fald i en del af de forhold, for hvilke han er dømt, havde udfoldet stor aktivitet, og at hans virksomhed i det hele har været af mere graverende karakter end den, der blev udfoldet af den person, der omhandlede i fornævnte Højesteretsdom af 5. september 1950. Endelig gør sagsøgte gældende, at der er nær årsagsforbindelse imellem afdødes virksomhed og hans død, og at afdødes handlinger i høj grad har haft indflydelse på selskabets risiko, således at afdøde har haft ubetinget anmeldelsespligt overfor sagsøgte.

Afdødes ansættelse i Abwehrnebenstelle og hans virksomhed under denne findes at have været af en sådan beskaffenhed, at den må sidestilles med „del-

tagelse i krig". Da hans handlinger ikke har været uden indflydelse på selskabets risiko, og hans dømfældelse og død er en direkte følge af handlingerne, samt da det skønnes uden betydning for selskabets øgede risiko, at døden først er indtruffet i kraft af det efter kapitulationen foretagne retsopgør, må selskabet anses berettiget til at nægte udbetaling af forsikringssummen, og dets påstand vil derfor være at tage til følge.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Livsforsikringsselskabet Danebroge A/S, bør til sagsøgerinden, fru Marie Holma Pedersen, Assens, som væрге for sin mindreårige datter Else Stenbæk Pedersen, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale 1299 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 21. februar 1951, til betaling sker, men bør iøvrigt for sagsøgerindens påstand fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.

Det offentlige udreder i salær til den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, højesteretssagfører Poul Bierfreund, 400 kr.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Med flertallet er jeg enig i, at ansættelse i Abwehrnebenstelle må sidestilles med „deltagelse i krig“, men finder ikke grund til at give den omhandlede forsikringsbetingelse, der fremtræder som en begrænsning i forsikringsselskabets almindelige tilsvær, en så vid forståelse, at en samfundsmæssig reaktion gående ud på livsstraf — fuldbyrdet over 4 år efter krigstilstandens faktiske ophør og baseret på retsregler, der hverken var gældende ved forsikringsforholdets stiftelse eller ved forsikringstagerens indtræden i Abwehrnebenstelle — omfattes heraf.

Jeg vil herefter tage sagsøgerindens påstand til følge, idet det indtalte beløb vil være at indbetale i Overformynderiet, men er iøvrigt enig med flertallet i at ophæve sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellantinden ikke bestridt, at afdøde Arne Pedersens virksomhed for Abwehrnebenstelle må sidestilles med deltagelse i krig.

I henhold til de i dommen iøvrigt anførte grunde vil den være at stadfæste, således at det appellantinden som væрге for hendes datter tilkendte beløb vil være at inddrage under Overformynderiets bestyrelse.

Med hensyn til sagsomkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at det appellantinden, fru Marie Holma Pedersen som væрге for Else Stenbæk

Pedersen, tilkendte beløb vil være at inddrage under Overformynderiets bestyrelse.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellantinden til indstævnte, Livsforsikringsselskabet Danebroge A/S, 400 kr.

Der tillægges højesteretssagfører Bierfreund i salær for Højesteret 300 kr., der udredes af det offentlige.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 201/1950. Bryggeriejer Jakob Nielsen (Oluf Petersen)

m o d

1) de selvskiftende arvinger i dødsboet efter fru Petra Elisabeth Lauridsen og 2) vognmand Jens Lauridsen som værge for Leon Viggo, Benny, Frio, Tage, Eigil Børge og Arvid Østergaard Sørensen (H. H. Bruun).

(Erstatning for tab af forsørger. Egen skyld. Spørgsmål om fradrag i erstatningssummen som følge af ægteskab indgået før og dødsfald indtruffet efter landsretsdømmen).

Vestre Landsrets dom 8. maj 1950 (1 af d.).

Den 8. juli 1946 omkring kl. 7 ville sagsøgte, bryggeriejer Jakob Nielsen, Hedensted, som da havde brydning af kul i et brunkulsleje ved Søby i entreprise, have flyttet et spil fra et sted i lejet til et andet. Spillet bestod af en direkte på jorden anbragt vandret bjælkeramme, ca. 4 m på hver led, hvorpå var anbragt to lodrette bjælker støttet af 4 andre skråstillede bjælker. Til toppen af masten, hvis totale højde over jordoverfladen var 6,7 m, var fastgjort en wire, hvis frie ende under flytningen blev fæstnet til det nederste af nogle på en af skråstiverne anbragte trin. Flytningen af spillet foregik under ledelse af sagsøgte, der lod en lastvogn koble til spilrammens nederste del ved hjælp af en wire, og lastvognen slæbte spillet hen over jorden, uden at de lodrette master blev taget ned. Under flytningen skulle spillet passere under et i en højde af ca. 7 m over jorden anbragt højspændingsnet, der bestod af 3 tråde, den ene var over de to andre. Spillet passerede uhindret under den første af de underste tråde, men da den anden af disse skulle passeres, viste det sig, at afstanden var for lille, og den øverste del af spillet kom i berøring med højspændingsledningen. Sagsøgte standsede straks lastvognen og beordrede arbejderne bort fra spillet og sikrede sig, at der ikke var spænding på spilrammen, og efter at den hos ham som spilmand ansatte arbejdsmand Viggo Østergaard Sørensen, Herning, på hans anmodning havde hentet en stålwire, gav sagsøgte sig til at fæstne wiren til den modsatte side af spilrammen, hvortil lastvognen dirigeredes for at få spillet trukket tilbage igen. Herunder tog Sørensen fat i wirens frie ende og viklede den op, hvorefter han spurgte sagsøgte, hvor han skulle anbringe den. Da sagsøgte svarede, at wiren skulle lægges ind på rammen, hængte Sørensen den op på det fornævnte trin på skråstiveren, hvortil

bardunen fra mastetoppen var fastgjort, og i det samme sluttedes strømmen, der gik igennem Sørensen. Sagsøgte og en af Sørensens arbejdskammerater forsøgte at befri ham, men rantes af elektriske stød, og først da sagsøgte havde fået fat i en dør, på hvilken han skubbede sig ind og derefter fik fat i Sørensens benklæder, lykkedes det ham at befri Sørensen fra forbindelsen med den elektriske strøm. Der foretoges oplivningsforsøg med kunstigt åndedræt, men Sørensen blev ikke kaldt til live.

Under anbringende af, at Østergaard Sørensens død skyldes forhold, for hvilke sagsøgte bærer ansvaret, har afdødes efterladte enke, sagsøgerinden fru Petra Elisabeth Lauridsen, dels på egne vegne og dels som værge for afdødes og hendes fællesbørn, Leon Viggø, Benny, Frio, Tage, Eigil Børge og Arvid Østergaard Sørensen, påstået sagsøgte dømt til at betale i erstatning for begravelsesudgifter og for tab af forsørger et beløb, som hun har opgjort til ialt 40.753 kr. 55 øre — subsidiært et beløb efter rettens dom — tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 29. september 1945, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af et mindre beløb.

Til støtte for sin påstand har sagsøgte i første række anført, at han ikke ved sin ledelse af flytningen af spillet har gjort sig skyldig i overtrædelse af gældende bestemmelser eller iøvrigt i noget uforsvarligt forhold. Stærkstrømsreglementets forbud mod at anbringe visse apparater inden for en vandret afstand af 5 m fra højspændingsledninger tager alene sigte på varig anbringelse, men ikke på flytning af sådanne genstande, og det har da også været sædvanligt i brunkulsejerne at flytte spil på lignende måde uden at afbryde den elektriske strøm, hvilket ville bevirke midlertidig standsning af ca. 40 lejer. Under flytningen har sagsøgte iagttaget den største påpasselighed. Sørensen var lige så sagkyndig som sagsøgte med hensyn til brugen af de elektriske anlæg i lejet, og det skyldes udelukkende Sørensens egen uforsigtighed ved i strid med sagsøgtes anvisning på at lægge wiren på rammen at hænge den op på det trin, hvortil bardunen fra mastetoppen var fastgjort, at han blev ramt af den elektriske strøm. I hvert fald har Sørensen ved det nævnte forhold medvirket til ulykken på en sådan måde, at den overvejende skyld for denne må påhvile ham.

Sagsøgte har som part bl. a. forklaret, at efter, at han havde besvaret Sørensens spørgsmål om, hvor wiren skulle anbringes, som ovenfor nævnt, blev han opmærksom på, at Sørensen ville hænge wiren op på trinnet, hvortil bardunen fra mastetoppen var anbragt, i stedet for, som sagsøgte havde ment, at lægge den på den nederste ramme, men der var ikke tid til mundtligt at advare Sørensen herimod, og sagsøgte forsøgte, men kunne heller ikke nå, at skubbe Sørensen til side.

Ifølge stærkstrømsreglementets afsnit 9, § 14, må bygningskonstruktioner, stakke og andre høje genstande ikke anbringes indenfor en vandret afstand af 5 m fra højspændingsledninger, og efter nogle af elektricitetsrådet udfærdigede forsigtighedsregler for arbejder i brunkulsejer, hvoraf opslag har været ophængt i lejet, er det „forbudt og livsfarligt:

- 1) at anbringe Gravemaskiner, Kraner, Transportører, Sortereapparater og lignende inden for en vandret Afstand af 5 m fra Højspændingsledninger — — — medmindre disse Apparater er anbragt paa en saadan Maade, at de højst rager 1 m op over Jordoverfladen — — —“

Ved skrivelse af 8. august 1946 indberettede fabriksinspektøren i Skjern til Arbejds- og Fabriktilsynet den omhandlede ulykke, som antoges at skyldes forkert og lovstridig arbejdsmetode, og det henstilledes at indlede retslig tiltale mod sagsøgte for overtrædelse af ovennævnte forsigtighedsregler. I skrivelse af s. d. fra Elektricitetsrådet til politimesteren i Herning fremsattes lignende henstilling. Af politimesteren blev der derefter forelagt sagsøgte en bøde på 300 kr. for overtrædelse af stærkstrømsreglementets afsnit 9, § 14, og sagsøgte, der erkendte at have gjort sig skyldig i denne overtrædelse, vedtog bøden, som han har betalt.

Det må antages, at de fornævnte bestemmelser ikke blot tager sigte på varigere anbringelse af de i bestemmelserne anførte apparater, men også må være gældende, når en flytning som den omhandlede foretages uden afbrydelse af strømmen. Idet sagsøgte som leder af transporten ved at lade denne udføre som sket uden at afbryde den elektriske strøm, samt ved ikke at sikre sig, at Sørensen under udførelsen af sagsøgtes ordre om anbringelse af wiren på rammen ikke kom i berøring med bardunen fra mastetoppen, findes skyldig i et uforsvarligt forhold, må han anses erstatningspligtig overfor sagsøgerinden. Når imidlertid henses til, at Sørensen, som måtte være klar over faren herved, uden direkte opfordring hertil har hængt wiren op på det trin, hvortil bardunen fra mastetoppen var fastgjort, må han anses medskyldig i ulykken, og ansvaret findes herefter passende at kunne fordeles således, at sagsøgte alene bærer to tredjedele af skaden.

Sagsøgerinden har nærmere opgjort erstatningskravet således:

1) Begravelsesudgifter	903 kr. 55 øre
2) Erstatning for tab af forsørgere:	
a) Enken personlig	20.000 kr.
med fradrag af et af sagsøgte betalt beløb 1.000 —	—————
	19.000 — 00 —
b) Leon Viggo Østergaard Sørensen, født 23. oktober 1946	5.400 — 00 —
c) Benny, født 29. januar 1944	4.800 — 00 —
d) Frio, født 5. april 1942	4.200 — 00 —
e) Tage, født 22. januar 1940	3.600 — 00 —
f) Eigil Børge, født 22. februar 1935	2.100 — 00 —
g) Arvid, født 10. november 1931	750 — 00 —
	—————
Ialt..	40.753 kr. 55 øre

Sagsøgte, der ikke har fremsat indsigelse mod post 1, har protesteret mod størrelsen af de øvrige poster og har ad post 2 a desuden gjort gældende, at der heri må fragå et beløb af ialt 1613 kr., der inden sagsanlægget er ydet sagsøgerinden som gave.

Idet størstedelen af det sidst anførte beløb er ydet sagsøgerinden af andre end sagsøgte, og der iøvrigt ikke er holdepunkter for at statuere, at de øvrige beløb — som af sagsøgte påstået — er ydet sagsøgerinden under bristende forudsætninger, vil der ikke kunne gives sagsøgte medhold i hans påstand i så henseende.

Med hensyn til erstatningen for tab af forsørger er det oplyst, at afdøde Sørensen ved sin død var 39 år, at sagsøgerinden da var 36 år, at afdødes gennemsnitlige indkomst i de tre sidste år var 4465 kr., samt at sagsøgerinden den 3. december 1949 er blevet gift med vognmand Jens Lauridsen, Herning, hvis indkomst det sidste år har været ca. 5600 kr. Ved fastsættelsen af den sagsøgerindens personlig tilkommende erstatning findes der ikke at kunne bortses fra den af hende ved det nye giftermål opnåede forsørgelse, der rent økonomisk ikke kan anses ringere end den, hendes afdøde mand var i stand til at yde hende. Efter alt foreliggende findes fuld erstatning for hendes vedkommende at kunne fastsættes til 9000 kr., hvoraf sagsøgte vil have at udrede to trediedele eller 6000 kr. med fradrag af de betalte 1000 kr., til rest 5000 kr. Idet derhos de til børnenes underhold krævede beløb efter det foreliggende ikke findes at burde nedsættes under hensyn til den ved sagsøgerindens giftermål opnåede forsørgelse, vil sagsøgte have at udrede to trediedele af de fornævnte beløb eller henholdsvis 3600 kr., 3200 kr., 2800 kr., 2400 kr., 1400 kr. og 500 kr. Af begravelsesudgifterne vil sagsøgte ligeledes have at udrede to trediedele eller 602 kr. 37 øre. Af beløbene, der vil være at indbetale til Direktoratet for Ulykkesforsikring, svarer renter som påstået.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, bryggeriejer Jakob Nielsen, Hedensted, bør til sagsøgerinden, fru Petra Elisabeth Lauridsen, på egne vegne og som værge for Leon Viggo, Benny, Frio, Tage, Eigil Børge og Arvid Østergaard Sørensen, betale henholdsvis 5602 kr. 37 øre, 3600 kr., 3200 kr., 2800 kr., 2400 kr., 1400 kr. og 500 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 29. september 1948, indtil betaling sker. Beløbene indbetales til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Sagsøgte betaler derhos til det offentlige de rets- og stempelafgifter — dog kun i forhold til en sagsgenstand på 19.502 kr. 37 øre — der skulle have været erlagt, såfremt sagsøgerinden ikke havde haft fri proces, samt i salær og godtgørelse for udlæg til de for hende under forberedelsen, under subsidiære afhøringer samt under domsforhandlingen for landsretten beskikkede sagførere, landsretssagfører Haagentoft henholdsvis 300 kr. og 4 kr. 95 øre, landsretssagfører Tage Christensen henholdsvis 25 kr. og 6 kr., landsretssagfører Schack Bondesen henholdsvis 25 kr. og 4 kr. og overretssagfører Ejstrup i salær 300 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at fru Petra Elisabeth Lauridsen den 26. oktober 1950 er afgået ved døden, og at hendes selvskiftende arvinger er indtrådt i sagen. Hendes efterlevende ægtefælle, vognmand Jens Lauridsen, er beskikket som værge for hendes børn.

For Højesteret har appellanten ikke gjort gældende, at det fru Lauridsen som gave ydede beløb, 1613 kr., skal fragå i erstatningen.

Med disse bemærkninger, og idet der ikke findes anledning til at ændre erstatningsbeløbet som følge af fru Lauridsens død, vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste som nedenfor anført.

I salær for Højesteret til den for de indstævnte beskikkede sagsfører, højesteretssagsfører H. H. Bruun, findes appellanten at burde betale 500 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, bryggeriejer Jakob Nielsen, bør til de selvskiftende arvinger i dødsboet efter fru Petra Lauridsen betale 5602 kr. 37 øre og til vognmand Jens Lauridsen som væрге for Leon Viggo, Benny, Frio, Tage, Eigil Børge og Arvid Østergaard Sørensen henholdsvis 3600 kr., 3200 kr., 2800 kr., 2400 kr., 1400 kr. og 500 kr., alt med renter heraf 5 pct. årlig fra den 29. september 1948, indtil betaling sker. Beløbene indbetales til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Med hensyn til sagsomkostninger for landsretten bør dennes dom ved magt at stande.

I salær for Højesteret til højesteretssagsfører H. H. Bruun betaler appellanten 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 28. april.

Nr. 106/1952.

Johann Paulsen

påkærer

Vestre Landsrets kendelse af 3. marts 1952.

Vestre Landsrets kendelse 3. marts 1952 (VI afd.).

Ved dom afsagt den 15. juni 1946 af retten for Viborg købstad m. v. blev Johann Paulsen i medfør af lov nr. 406 af 28. august 1945 § 2, vareforsyningslovens § 18 og denne bestemmelse sammenholdt med bekendtgørelse nr. 258 af 9. juni 1941 § 1 samt straffelovens § 302, jfr. lov nr. 98 af 10. maj 1912, anset med en straf af fængsel i 1 år og 3 måneder, hvoraf 405 dage ansås udstået, og frakendt de i lov nr. 259 af 1. juni 1945 § 6, stk. 1, nr. 1 og 2, omhandlede rettigheder for et tidsrum af 5 år, hvorhos et beløb af 60.000 kr. blev inddraget til fordel for statskassen.

Domfældte fandtes ved dommen skyldig i utilbørligt samarbejde med besættelsesmagten i erhvervsmæssig henseende, derved at han fra januar 1942 til oktober 1944 havde udøvet virksomhed som kantinevært ved forpagtning af forskellige tyske kantiner her i landet, og derved at han den 29. februar 1944 havde oprettet en kontrakt med en grosserer om opkøb af varer til videresalg til besættelsesmagten.

I skrivelse af 6. maj 1951 har domfældte under henvisning til senere praksis begæret dommen indanket for landsretten.

Anklagemyndigheden har påstået anken afvist.

Da grundlaget for de ved nogle senere domme skete frifindelser for så vidt angår tiltale for værnemageri ved udførelse af arbejde for besættelsesmagten og salg af varer til denne efter det oplyste ikke findes at kunne påberåbes af domfældte, der ikke tidligere har drevet virksomhed som handlende eller restauratør, og da der ikke iøvrigt er oplyst nogen omstændighed, som i medfør af retsplejelovens § 963, stk. 3, jfr. § 949, stk. 2, kunne føre til, at anken uanset ankefristens oversiddelse tillades,

b e s t e m m e s:

Den af domfældte Johann Paulsen rejste anke afvises.

Der tillægges den for domfældte beskikkede forsvarer ved landsretten, landsretssagfører M. Erichsen, i salær 60 kr., der udredes af domfældte.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Vestre Landsret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Da der ikke foreligger tilladelse fra Justitsministeriet til kæremålets indbringelse for Højesteret, vil det være at afvise.

Thi bestemmes:

Dette kæremål afvises.

T o r s d a g d e n 1. m a j.

Nr. 234/1950. Grosserer O. Willer-Petersens dødsbo, der behandles af direktør E. Reinhard og landsretssagfører Axel Schmidt som executores testamenti (landsretssagfører Axel Schmidt)

m o d

Københavns Amtsråd (David).

(Om fordelingen af udgifterne ved istandsættelsen af en privat fællesvej i en landkommune med bymæssig bebyggelse).

(Sagen behandlet skriftligt).

Ø s t r e L a n d s r e t s d o m 15. a p r i l 1950 (V a f d).

Ved kendelse af 21. maj 1947 traf Søllerød sogneråd i medfør af § 10, jfr. § 12, i kommunens den 28. marts 1934 stadfæstede vejvedtægt bestemmelse om, hvorledes udgifterne ved en af sognerådet påbudt istandsættelse af den private fællesvej, Højbjergvej, ville være at fordele.

I kendelsen fastsattes det, at sagsøgeren i nærværende sag, grosserer O. Willer-Petersen, som ejer af de ved vejen liggende ejendomme, matr. nr. 5 a, 5 p og 5 n, skulle deltage i udgifterne med 629 ⁰/₁₀₀, idet det samtidig udtaltes, at denne fordeling var baseret på de daværende udstyknings-, bebyggelses- og benyttelsesforhold, hvorfor det forbeholdtes at ændre fordelingen, så snart disse forhold i væsentlig grad ændrede sig. Det fremgår iøvrigt af kendelsen, at fordelingen var udregnet således, at hver enkelt ejendom i princippet skulle bidrage efter en kombination af facadelængde og areal, men at der under hensyn til benyttelsesforholdene var givet nogle af ejendommene — herunder sagsøgerens — lempelser ved arealberegningen.

I medfør af vejvedtægtens § 22 påankede sagsøgeren sognerådets afgørelse til amtsrådet, der ved kendelse af 16. marts 1948 bestemte, at der ville være at give sagsøgeren en yderligere lempelse med hensyn til arealberegningen af hans ejendomme, hvorefter hans bidrag til vejudgifterne blev fastsat til 575,3 ⁰/₁₀₀.

Under nærværende sag har sagsøgeren nu påstået sagsøgte, Københavns Amtsråd, tilpligtet at omgøre sin den 16. marts 1948 afsagte kendelse vedrørende Højbjergvejs istandsættelse således, at der ved bidragsfordelingen gås frem efter de i lov om istandsættelse og vedligeholdelse af private veje m. v. af 14. april 1865 § 5, nr. 5, givne regler.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at anvendelsen af det i vejvedtægtens § 12 omhandlede fordelingsgrundlag, ejendommens facader mod vejen i forening med ejendommens arealer, har været uberettiget, idet vejvedtægten og den lov, i medfør af hvilken den er udfærdiget, lov nr. 90 af 23. marts 1932, ikke hjemler fravigelse af den almindelige fordelingsnorm i ovennævnte lov af 14. april 1865 § 5, nr. 5, nemlig den nytte og brug, de enkelte pågældende har af vejen. Endvidere har sagsøgeren anført, at det er med urette, at amtsrådet har stadfæstet vejvedtægten som gældende for hele kommunen og herunder også for Højbjergvej, idet loven af 23. marts 1932, næstsidste stykke, påbyder amtsrådet at fastsætte grænserne for vedtægtens gyldighedsområde således, at dette ikke kommer til at omfatte arealer af den pågældende kommune, som ligger udenfor den bymæssige bebyggelse, og ikke efter amtsrådets skøn kan antages at blive bymæssigt bebygget i en nærmere fremtid, hvilket efter sagsøgerens formening ikke er tilfældet med arealerne omkring Højbjergvej. Sagsøgeren har derfor påstået fordelingen foretaget i overensstemmelse med loven af 14. april 1865, idet dette efter hans opfattelse vil føre til, at fordelingen bliver ændret således, at der tages større hensyn til den ringe benyttelse, han gør af vejen i forhold til de øvrige besiddere af ejendomme ved vejen.

Sagsøgte har påstået frifindelse og har herved henvist til, at det er med rette, at vejvedtægten er udfærdiget også forsåvidt angår arealerne omkring Højbjergvej, idet Holte og Øverød byer kun har udvidelsesmuligheder i denne retning, at loven af 14. april 1865 derfor ikke kommer til anvendelse, idet loven af 23. marts 1932 udtrykkelig henviser til den fra loven af 1865 afvigende lov af 14. december 1857 om gader m. v. i København, og at der iøvrigt selv bortset fra det foran anførte allerede ved den foreliggende kendelse er taget rimeligt hensyn til „nyttens og brugen“.

Under domsforhandlingen for landsretten opfordrede retten i medfør af retsplejelovens § 285, stk. 1, parterne til at erklære sig over et formentligt af-

visnings spørgsmål i embeds medfør, idet loven af 14. april 1865 § 5, nr. 5, udsiger følgende: „Herved bliver fornemmelig at tage hensyn til den nytte og brug, de enkelte pågældende have af vejen, uden at der herved dog udelukkes hensyn til de øvrige forhold, som i ethvert tilfælde bør komme i betragtning“, og idet retten måtte være tilbøjelig til at mene, at en fornyet forelæggelse for amtsrådet efter lovens ovennævnte formulering på forhånd næppe kan føre til nogen ændring.

Parterne havde derefter ordet om afvisningsspørgsmålet og om selve retsgrundlaget for den skete udgiftsfordeling.

Da det ved lov nr. 90 af 23. marts 1932, næstsidste stykke, er overladt til amtsrådet at fastsætte grænserne for vedtægtens gyldighedsområde indenfor kommunen således, at vedtægten også kan omfatte arealer, der, omend de ikke for tiden ligger indenfor kommunens bymæssige bebyggelse, dog, efter amtsrådets skøn, kan antages at blive bymæssigt bebygget i en nærmere fremtid, findes domstolene afskåret fra at udelukke anvendelsen af den i henhold til nævnte lovbestemmelse stadfæstede vedtægt på den i nærværende sag omhandlede vej.

Herefter, og idet det med rette må antages, at de herom gældende bestemmelser i loven af 14. april 1865 er blevet fortrængt af bestemmelserne i vejvedtægtens § 12, som kommunen og amtsrådet har lagt til grund for deres skøn over fordelingen af udgifterne ved vejens istandsættelse — et skøn, som domstolene efter gældende dansk retspraksis ikke kan tage under påkendelse — vil sagen være at afvise i embeds medfør.

Under hensyn til, at der ikke fra sagsøgtens side er nedlagt påstand om afvisning, findes efter omstændighederne hver af parterne at burde bære sine sagsomkostninger.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Denne sag afvises.

Hver part bærer sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Grosserer O. Willer-Petersen er den 16. august 1951 afgået ved døden, og hans bo, der behandles af direktør E. Reinhard og landsretssagfører Axel Schmidt som executores testamenti, er indtrådt som part i sagen.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand på, at sagen hjemvises til landsretten til påkendelse i realiteten. Indstævnte påstår stadfæstelse.

Da spørgsmålet om, hvorvidt bidragsfordelingen skal ske i overensstemmelse med de i lov af 14. april 1865 § 5, stk. 1, nr. 5, givne regler, findes at kunne tages under påkendelse af domstolene, vil appellants påstand være at tage til følge som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Denne sag hjemvises til landsretten til fornyet behandling og påkendelse i realiteten.

Fredag den 2. maj.

Nr. 282/1951. **Finansministeriet**
(kammeradv. v/ landsretssagfører Tomas Christensen)

m o d

lensgreve **Chr. Lerche-Lerchenborg** (Svanc).

(Spørgsmål om der ved køb og salg af en landejendomi forelå spekulationshensigt. Statsskatteovens § 5 a).

Østre Landsrets dom 6. juli 1951 (VIII afd.).

I tiden fra 1931 til 1939 ejede sagsøgeren, lensgreve Chr. Lerche-Lerchenborg, proprietærgården „Lille Frydendal“ ved Holbæk. Ejendommen blev udelukkende drevet som landbrug, herunder hesteavl, som sagsøgeren, der er landbrugsuddannet, var særlig interesseret i.

Omkring 1935 begyndte sagsøgeren at mærke en svækkelse af sit helbred. Da hans tilstand forværredes i de følgende år, yttrende sig ved stigende hukommelsessvækkelse og træthed, besluttede han sig til at sælge ejendommen, og i 1938 købte han derfor en villa i Hellerup. Aret forud havde han efter sine forældre arvet ca. 900.000 kr.

Endnu inden sagsøgeren havde solgt „Lille Frydendal“, købte han ved skøde af 11. maj 1938 en mindre gård med besætning i nærheden af København, matr. nr. 15 a, 15 f, 16 c og 17 d, Islev by, Rødovre sogn, af areal ca. 17,2 ha, for en pris af 58.424 kr. 67 øre. Ejendommen, kaldet „Rødegård“, grænsede op til den vestlige side af fæstningsterrænet (Vestenceinten).

Ved skøde af 13. september 1938 købte sagsøgeren den ca. 500 m vest for „Rødegård“ beliggende, ca. 33,2 ha store landbrugsejendom „Gl. Krusegård“, matr. nr. 47 a Islev by, Rødovre sogn, og matr. nr. 3 Egby, Glostrup sogn, for en købesum af 200.000 kr., indbefattet maskiner og besætning.

For at forbinde disse to ejendommers jorder, som sagsøgeren ønskede at drive under eet, erhvervede han ved skøder af 17. september 1938, 10. januar 1939 og 4. november 1940 tre grunde, matr. nr. 40, 39 b og 17 b, alle af Islev by, Rødovre sogn, tilsammen ca. 10 ha, for en pris af henholdsvis 20.000 kr., 9700 kr. og 20.000 kr. Det første af disse skøder omfattede tillige et mindre areal, matr. nr. 50 a sammesteds, beliggende noget syd for den ved de ovennævnte jorder dannede korridor mellem „Rødegård“ og „Gl. Krusegård“.

Efter at sagsøgeren havde overtaget „Rødegård“ og „Gl. Krusegård“, solgte han ved skøde af 10. august 1939 „Lille Frydendal“ med en del af dens besætning for 140.000 kr. Samtidig lod han overføre resten af besætningen på denne gård samt et tærskværk og en elektromotor til „Gl. Krusegård“, der ligesom de andre nyerhvervede jorder blev drevet som landbrug ved bestyrer under tilsyn af sagsøgeren.

Det nye landbrug gav i de følgende år underskud eller kun et ringe overskud. For „Rødegård“'s vedkommende viste driftsregnskabet for 1938/39 et overskud på 643 kr. 41 øre og for 1939/40 et underskud på 1251 kr. 45 øre; „Gl. Krusegård“ gav i 1938/39 et overskud på 259 kr. 05 øre og i 1939/40 et overskud på 3061 kr. 32 øre, og regnskabet for de jorder, der forbandt disse to gårde, var tilsvarende ugunstig.

På grund af disse forhold besluttede sagsøgeren i 1940 at anlægge kolonihaver for ved udlejning af disse at skabe bedre indtægtsforhold på ejendommene. Der blev derefter afstukket kolonihaver på dele af „Rødegård“'s jorder, men senere på hele denne ejendom samt på matr. nr. 39 b og 40, og i de følgende år blev der foretaget anlægsarbejder til et beløb, der ultimo 1945 var nået op på ialt 96.965 kr. 35 øre.

I begyndelsen udlejedes kolonihaverne direkte til brugerne, men i 1941 dannedes havekolonien „Rødegård“, med hvilken sagsøgeren den 17. marts 1941 oprettede en lejekontrakt, hvori lejemålet fra begge sider gjordes uopsigeligt i 10 år, idet ejeren dog erklærede sig villig til snarest muligt at optage forhandling om en forlængelse af lejemålet på 5 år. Allerede den 22. april 1941 ændredes lejekontrakten, således at lejemålet uden opsigelse fra nogen af parterne først skulle udløbe den 1. maj 1955. I de følgende år forsøgte haveforeningen at opnå en yderligere forlængelse af lejeperioden, og ved en påtegning på kontrakten af 12. september 1943 ændredes lejemålets varighed fra 15 til 20 år, således at lejemålet først udløb den 1. maj 1960.

Udlejningen til kolonihaver gav selv med fradrag for afskrivning på anlægsudgifter et betydeligt overskud, nemlig:

For året 1. juni 1940—31. maj	1941: 11.932 kr. 09 øre
- - 1. juni 1941—31. maj	1942: 11.467 — 13 —
- - 1. juni 1942—31. december	1943: 15.878 — 77 —
- - 1944	17.455 — 66 —
- - 1945	20.530 — 66 —
- - 1946	16.162 — 31 —
- - 1947	21.343 — 65 —

De af sagsøgerens jorder, der ikke var udlejet til kolonihaver, først og fremmest „Gl. Krusegård“, blev fortsat drevet som landbrug, og sagsøgeren foretog forskellige forbedringer med dræning og jordbundsundersøgelser, ligesom bygningerne blev istandsat. I 1940/41 blev således stalde og bygninger på „Gl. Krusegård“ ombygget for ca. 13.000 kr., i 1942/43 anvendtes yderligere ca. 5600 kr. og i 1944 ca. 18.600 kr. til forbedring af bygningerne. Dræningsudgifterne beløb sig til ca. 5000 kr. Desuden blev maskinparken fornyet. Også besætningen blev delvis fornyet, blandt andet ved indkøb af jerseykøer.

Medens driften af „Gl. Krusegård“ som landbrugsejendom således fortsattes, foreløbig med et stadigt stigende underskud, fremsatte havekolonien „Rødegård“ i 1946 tilbud om køb af kolonihavegrundene, hvilket sagsøgeren imidlertid afslog. I 1947 rettede havekolonien påny henvendelse til sagsøgeren om køb af jorden, hvilket man mente ville være af afgørende betydning for kolonihavernes fortsatte beståen. Da Rødovre kommune blev bekendt med disse købestræbelser, fremsatte den et meget fordelagtigt købetilbud, som sagsøgeren accepterede. Ved skøde af 2. januar 1948 bortsolgtes først matr. nr. 15 a, 39 b og en del af matr. nr. 16 c og 40 af Islev, ialt 16,8 ha, for 563.001 kr.

Ved skøde af 26. februar 1948 solgtes yderligere en parcel af matr. nr. 17 b sammesteds af areal 2,7 ha for 85.091 kr. 25 øre. Dermed var det meste af „Rødegård“s jorder og korridoren til „Gl. Krusegård“ blevet kommunens eje.

Som følge af disse salg pålignede Gentofte kommunes skattevæsen ved skrivelse af 3. juni 1948 sagsøgeren yderligere skatter til stat og kommune for skatteåret 1948/49 til et beløb af ialt 389.752 kr. 72 øre. Den nærmere begrundelse herfor blev givet i en skrivelse af 23. juli 1948, hvori meddeltes, at man efter jordernes „beliggenhed og udnyttelse på forhånd må betragte det som givet, at et væsentligt motiv for erhvervelsen har været muligheden for ved senere salg at opnå fortjeneste som følge af værdistigning“.

Ligningen blev derefter af sagsøgeren indbragt for skatterådet, der ved skrivelse af 10. december 1948 opretholdt afgørelsen. Ved sagens indbringelse for landsskatteretten stadfæstedes den foretagne skatteansættelse ved kendelse af 17. august 1950, hvori det bl. a. hedder:

„Efter samtlige foreliggende omstændigheder finder Landsskatteretten, at det, når henses til de omhandlede ejendommers art og beliggenhed, må være uantageligt, at klageren har erhvervet disse udelukkende med det formål at drive landbrug, idet de høje skatter på ejendomme i Københavns nærhed samt det forhold, at arbejdskraften til disse ejendommers behov er dyr, på forhånd måtte gøre en egentlig landbrugsdrift på ejendommene til et særdeles problematisk foretagende ud fra økonomiske betragtninger.

Landsskatteretten må efter alt foreliggende være enig med skatterådet i, at erhvervelsen af de omhandlede arealer i det væsentligste må antages at være sket med opnåelse af fortjeneste ved videresalg for øje, og det må herefter have sit forblivende ved den påklagede ansættelse“.

Sagsøgeren, der fremdeles bestrider, at købet og det senere salg af jordene er sket i spekulationshensigt, har derpå ved stævning af 8. oktober 1950 anlagt nærværende sag mod Finansministeriet med påstand om, at sagsøgte tilpligtes at tilbagebetale ham 239.394 kr. 48 øre med renter 5 pct. årlig i tiden 10. marts 1949 til 7. april s. å. af 179.545 kr. 86 øre, i tiden 8. april 1949 til 8. maj s. å. af 209.470 kr. 17 øre og fra og med den 9. maj 1949 af 239.394 kr. 48 øre, indtil betaling sker.

Sagsøgte, Finansministeriet, påstår frifindelse.

Finansministeriet har begrundet sin frifindelsepåstand med, at samtlige objektive omstændigheder ved jordarealernes køb og senere salg afgørende peger i retning af, at sagsøgeren har haft spekulationshensigt og har herom i første række henvist til det af landsskatteretten i sin ovennævnte kendelse anførte.

Hvad angår „Gl. Krusegård“ bestrides det vel ikke, at den er købt som en egnet landbrugsejendom, men det samme kan ikke siges om „Rødegård“, hvis bygninger var stærkt forfaldne. Sagsøgeren lod dem ikke istandsætte, men lod dem som hidtil tjene til bolig for husvilde. For begge gårde gælder det, at de størrelsesmæssigt, men også i anden henseende er af en art, der på forhånd gør det påfaldende, at sagsøgeren med sin tilknytning til familiegodset „Lerchenborg“ og som tidligere ejer af den udmærkede landbrugsejendom „Lille Frydendal“ har ladet sig nøje med nogle i Københavns omegn beliggende jorder uden „herlighedsværdi“. Opkøbet af arealer i etaper, hvilket erfaringsmæssigt er det dyreste, gør også hensigten mistænkelig. At prisen har været usædvanlig høj, fremgår ved en sammenligning med „Lille Frydendal“, der solgtes for 140.000 kr. indbefattet besætning og maskiner. Salgssummen for

selve den faste ejendom, af hartkorn ca. 12 tdr., var ca. 110.000 kr., medens den samlede købesum for de af sagsøgeren opkøbte arealer uden løvsøre, skønt de af hartkorn var som „Lille Frydendal“, var 264.000 kr. Det må derfor have stået sagsøgeren klart, at disse arealer, drevet som landbrug, måtte give understøttet, ikke mindst som følge af de høje folkelønninger og skatter i kommunen. Når det i § 4 i skødet vedrørende „Rødegård“ hedder: „Ved eventuelt salg af parceller fra ejendommen skal købesummen af disse afbetales på den hernævnte (d. v. s. sælgerens) prioritet“, viser det også, at sagsøgeren har haft videresalg for øje, idet en sådan klausul er almindeligt benyttet ved køb af jord til grundspekulation.

Ved siden af jordenes art, deres stykvisse køb og deraf betingede høje pris og den dyre drift tyder efter sagsøgtets opfattelse også deres beliggenhed afgørende på, at sagsøgeren har erhvervet dem med det hovedformål at tjene derpå ved senere salg som følge af værdistigning. „Rødegård“ ligger umiddelbart op til fæstningsterrænet. Da sagsøgeren købte denne gård, havde Rødovre kommune allerede i flere år som følge af Københavns betydelige vækst i retning mod vest haft planer om udstykning til byggegrunde af de nærliggende arealer, således som det nærmere fremgår af en i sagen fremlagt erklæring af 27. februar 1951 fra kommuneingeniøren i Rødovre kommune. Disse planer havde lejlighedsvis været offentliggjort i pressen, og sagsøgeren kunne ikke være uvidende herom. Planerne var delvis realiseret i 1938, idet ret store områder på den østlige side af fæstningsterrænet, men også vest for dette, nogle få hundrede meter nord for „Rødegård“, var blevet bebygget fra 1921 til 1925, og udvidelsen fortsatte i årene 1931—38. Der var også anlagt veje mellem parcellerne. For endvidere at fremme trafikforbindelsen med København havde trafikliniebetrænkningen af april 1926, udarbejdet af et af Dansk Ingeniørforening nedsat udvalg, foreslået Jyllingevejen, der gik til fæstningsterrænet, udført som amtsvej og videreført mod vest. Gennem Slotsherrensvej, der blev fuldført i 1949, er der skabt ny forbindelse over fæstningsgraven til parcelbebyggelsen nord for „Rødegård“, hvor der tidligere kun var adgang over nogle gamle veje: Fortvej — og længere mod nord — Islevbrovej. Hvad trafikmidlerne angår, var der allerede før 1938 rutebil fra linie 15's endestation (Allholm plads) til linie 5's endestation i Husum ad Rødovrevej, der løber øst for Vestencenten og på strækningen nordøst for „Rødegård“ tæt op ad denne.

Alle disse forhold taler således imod, at sagsøgerens hovedmotiv med købet af jorderne har været landbrugsdrift, og udviklingstrinene: køb af landbrugsjord, efterfølgende udlejning til kolonihaver og til sidst salg til byggegrunde har da også i de senere år været den typiske udviklingslinje for grundspekulanter.

Hertil kommer, at sagsøgerens dispositioner iøvrigt viser hans interesse for spekulation i byggegrunde. Sagsøgte har herom henvist til, at han i 1939 for 180.000 kr. købte en ejendom i Vanløse, hvorpå han lod opføre en 4-etages beboelsesbygning, og at han i 1941 for 85.000 kr. købte en udstykningsejendom i Vangede, som han i 1943 skænkede til en søn, hvorpå denne ved sin værge solgte den til et boligselskab med forbehold af ret til en hjørneparcel, alt med fortjeneste for sagsøgeren, for Vangede-ejendommens vedkommende særlig også i skattemæssig henseende.

Heroverfor har sagsøgeren anført følgende:

Da salget af jorderne i Rødovre kommune først er sket henved 10 år efter, at de blev købt, påhviler det efter statsskattelovens § 5 a ikke sagsøgeren

at bevise manglende spekulationshensigt, men på grund af det mellemliggende lange tidsrum har tværtimod sagsøgte den fulde bevisbyrde. Dette bevis er ikke ført ved de af sagsøgte påberåbte omstændigheder, der tværtimod i forbindelse med andre forhold afkræfter enhver formodning om, at sagsøgeren har haft til hensigt at købe for at sælge efter værdistigning.

Salget af den usundt beliggende „Lille Frydendal“ ved Holbæk Fjord og sagsøgerens køb af villa i Hellerup stod i forbindelse med hans svigtende helbred. Hans samtidige køb af jorder i Rødovre og Glostrup kommuner, hvilket muliggjordes ved arven efter hans forældre, skyldtes hans usvækkede interesse for landbruget, som han fra sin ungdom var knyttet til og oplært i såvel praktisk som teoretisk. Det var derfor nærliggende for ham at skaffe sig god landbrugsjord i Københavns omegn, således at han var i stand til personlig at føre tilsyn med driften. De nye jorder, der udelukkende blev drevet som landbrug, var af samme areal som „Lille Frydendal“, d. v. s. af en almindelig proprietærgårds størrelse, og henvisningen til, at de ikke havde „herlighedsværdi“, kan derfor ikke på nogen måde gøre købet mistænkeligt, da sagsøgeren ikke i forvejen var jordbesidder i større stil og på grund af sit vaklende helbred heller ikke ønskede at være det. Når det nye landbrug viste sig at give underskud, stod det i ikke ringe grad i forbindelse med, at han havde dårlige bestyrere, og at hans helbred i de følgende år forværredes. Herom har sagsøgeren henvist til en erklæring af 3. marts 1950 fra professor, dr. med. Otto Mikkelsen, efter hvilken han på grund af træthed, uoplagthed og dårlig hukommelse er gået til behandling hos ham i årene 1939 til 1946. Ifølge en erklæring af 28. februar 1950 fra professor, dr. med. E. Busch blev han den 23. marts 1945 opereret for en hjernesvulst.

Det bestrides, at de nye jorder er købt særligt dyrt, og at det stykkevisse køb af jord har karakter af opkøb, der afslører spekulationshensigt. En sammenligning mellem salgsprisen for „Lille Frydendal“ og købesummen for de ny erhvervede jorder lader sig ikke uden videre drage, da prisen selv for landbrugsjord af samme bonitet svinger fra amt til amt, og jord i nærheden af København er erfaringsmæssigt dyrere, bl. a. på grund af de mindre omkostninger ved transport af gårdenes produkter. Hvad særlig prisen for „Rødegård“ angår, har sagsøgeren henvist til en erklæring af 26. juli 1949 fra „Det landøkonomiske Driftsbureau“, hvori det om prisen på „Rødegård“ samt matr. nr. 40 og 50 a, Islev, siges: „I betragtning af, at der ikke var besætning på sidstnævnte ejendom, må den af Dem (d. v. s. sagsøgeren) betalte pris som helhed siges at svare til prisen for landbrugsjord i amtet for de ejendomme, der er omsat det pågældende år.“ Det erkendes, at „Gl. Krusegård“ er købt ret dyrt, men det er ganske naturligt, da ejendommen ikke var aværteret til salg, hvorfor sagsøgeren som leiebaver til en gård i nærheden af „Rødegård“ måtte betale så meget mere for den. Købet af arealerne mellem de to gårde skyldtes ønsket om at forbinde dem, så jorderne kunne drives som et samlet landbrug.

At bygningerne på „Rødegård“ ikke blev istandsat, berettiger ikke til en slutning om, at denne gård ikke i fremtiden agtedes drevet som landbrug; grunden hertil var, at sagsøgeren efter erhvervelsen af den større „Gl. Krusegård“ fandt dennes avlsbygninger bedre egnede, hvorfor dele af hans gamle besætning også blev overført til denne gård. Han undgik derved at bekoste noget på „Rødegård“'s bygninger.

Hvad spørgsmålet om beliggenheden angår, har sagsøgeren anført: Da han i 1938 købte jorderne, var der ingen bebyggelse vest for fæstningsterrænet, der deler Rødovre kommune i to landskabeligt væsentligt forskellige arealer. Dengang førte kun den lille private vej, Fortvej, over fæstningsgraven, og hvad der lå vest for denne havde et fuldstændigt landligt præg. „Røddegård“'s omliggende jorder var marker eller inddraget til frilandsgartneri. De senere års befolknings-tilvækst i Rødovre kommune gælder derfor kun arealet øst for fæstningsgraven. De af sagsøgte omtalte byudviklingsplaner har sagsøgeren som hidtil bosiddende i Holbæk amt været ganske uvidende om, ligesom han ikke har kendt noget til trafikliniebetrænkningen af 1926. Det af sagsøgte i sagen fremlagte kort, bilag F, er også misvisende, da man deraf får det indtryk, at der dengang nogle få hundrede meter nord for „Røddegård“ var parcelbyggeri, det ene påbegyndt i 1925, det andet i 1935. Kortet angiver den nuværende bebyggelse i henhold til ældre sagsøgeren ukendte udstykningsplaner. De to på kortet afsatte veje, den såkaldte hærvej (Ringvejen), der gennemløber „Røddegård“'s jorder i retning nord—syd, og Slotsherreusvej, nord for „Røddegård“ i retning øst—vest, er først anlagt henholdsvis i 1943 og 1949, og arbejdet med disse var overhovedet ikke påbegyndt, da sagsøgeren købte sine jorder.

Er der efter sagsøgerens opfattelse således intet i de ydre omstændigheder på jordkøbets tidspunkt, der tyder på spekulationshensigt, gøres det videre gældende, at hans senere dispositioner over arealerne på afgørende måde modbeviser sådan hensigt.

Det var først, da „Røddegård“ viste sig at give betydeligt underskud, navnlig efter den strenge vinter i 1940, at sagsøgeren fik den idé at udleje jorden til kolonihaver, hvilket var naturligt for at undgå yderligere tab. Lejemålets varighed var oprindeligt 10 år, senere forlænget til 15 år og i 1943 til 20 år, således at det først udløb i 1960. Havde sagsøgeren haft til hensigt at bortsæle jorden for at tjene derpå, ville han ikke have inddrømmet en langvarig uopsigelighed og derved modarbejdet den påståede plan. Dernæst viser de betydelige anlægsudgifter på kolonihaverne, ialt henimod 100.000 kr., at sagsøgeren har regnet med, at udlejningen ville fortsætte over en længere årrække, da anlægsarbejderne, således som det også senere viste sig, ville være til ringe nytte ved salg af jorden til byggegrunde.

Endelig skete salget til Rødovre kommune uden eget initiativ og først efter, at havekolonien „Røddegård“ forgæves havde fremsat købstilbud. Når sagsøgeren accepterede kommunens tilbud, skyldtes det derfor ikke noget oprindeligt ønske om at skille sig af med jorden, men fordi tilbudet var så fordelagtigt, at han ikke kunne forsvare overfor sig selv at afslå det.

Efter salget har sagsøgeren beholdt og stedse drevet resten af sin ejendom, ca. $\frac{3}{4}$ af det oprindelige areal, som landbrugsjendom trods betydeligt underskud. Driften af „Gl. Krusegård“ har været landbrugsmæssigt forsvarlig, og hverken folkelønningerne eller ejendomsskatterne har været nævneværdigt større end på andre sjællandske gårde, hvorom sagsøgeren har henvist til en erklæring af 17. marts 1951 fra „Det landøkonomiske Driftsbureau“. Dette i forbindelse med omfattende udgifter til dræning og vedligeholdelse af bygningerne viser, at sagsøgeren har haft landbrugsmæssig interesse i at beholde denne gård, som han stadig ejer, og som endelig i 1950 har givet overskud.

Hvad sagsøgerens senere ejendomskøb i Vanløse og Vangede angår, har han ikke villet bestride, at deres erhvervelse har været kapitalanbringelser, men

han finder ingen forbindelse mellem disse køb og hans køb af landbrugsjord og har derfor ikke anset det for fornødent at komme nærmere ind herpå.

Under domsforhandlingen er der foruden af sagsøgeren afgivet forklaring af haveforeningsformand Th. C. Jespersen, landbrugskonsulent Jacob Küllerich, fru Margrethe Holm og fru Karen Wessmann samt af kommuneingeniør E. M. Svendsen.

Sagsøgeren har om sit formål med købet af jorderne, om driften af disse som et samlet landbrug og om de forhold, der medførte, at han i 1940 udlejede en del af arealet til kolonihaveforeningen og senere, i 1948, bortsolgte det til Rødovre kommune, forklaret i det væsentlige overensstemmende med den foran gengivne fremstilling. Forinden han købte de heromhandlede jorder, havde han set på forskellige gårde i Nordsjælland, bl. a. ved Hørsholm, og det var først, da han så en annonce i avisen, at hans opmærksomhed blev henledt på „Rødegård“. Egnen var absolut landligt præget med marker og frilandsgartneri, og på „Gl. Krusegård“ var der gode muligheder for jagt. Det lille landbrugsareal, matr. nr. 50 a af Islev, der lå noget syd for de andre jorder, købte han for at give det til sin søn. Han tænkte ikke på salg til udstykning, og ingen gav ham heller indtryk af muligheden herfor som følge af byens udvikling. Arealerne lå også fjernt fra den almindelige trafik, idet der var ca. 20 minutters gang til nærmeste sporvogn i Husum, og under krigen måtte han cykle ud til sine jorder. Kommunens planer med de nord for liggende jorder og jorderne øst for fæstningsterrænet havde han ikke kendskab til. Ideen med at udleje en del til kolonihaver, da det viste sig, at driften gav underskud, fik han fra en film. De store anlægsudgifter medgik bl. a. til anlæg af slaggeveje og nedlæggelse af vandrør. En del af det til kolonihaver udlejede areal blev senere inddraget, da den såkaldte hærvej (Ringvejen) blev anlagt og skar lige gennem kolonihaverne. Udlejningen gav ham et godt overskud, og han fandt ingen anledning til at sælge arealet, skønt haveforeningen både i 1946 og 1947 pressede ham derfor. Det var først, da der kom en ejendomsægler med et godt tilbud fra kommunen, at han bestemte sig til at sælge.

Haveforeningsformand Th. Jespersen har forklaret, at han var blandt de første, der i 1940 lejede kolonihaver af sagsøgeren. Stedet var tiltalende på grund af sit landlige præg, og man regnede med at kunne beholde haverne. Når man skulle ind til byen, måtte man gå ad Fortvej, der var den eneste vej, der førte over fæstningsgraven. Linie 13's endestation ved Vanløse Station lå ca. ½ times gang derfra. Kommunens tilbud om at købe arealet kom ganske uventet, efter at haveforeningen selv forgæves havde opfordret sagsøgeren til at sælge. De til havebrug udstykkede parceller er for små til anvendelse til villa-bebyggelse.

Landbrugskonsulent Küllerich har forklaret, at sagsøgeren står som medlem af den lokale landboforening. Vidnet har flere gange været på egnen. Vest for fæstningsterrænet var den i 1938 ubetinget landlig. Kun ved den vest for „Rødegård“ liggende Islevdølvej var der små stråttækte huse. Prisen for „Rødegård“ skønner vidnet svarede til gennemsnitsprisen for lignende gårde, men „Gl. Krusegård“, der er en gård ud over det sædvanlige, ligger over gennemsnitsprisen.

Fru Margrethe Holm har forklaret, at hun siden 1934 har boet syd for „Rødegård“ på den østlige side af fæstningsterrænet — på det areal, der

på bilag F er markeret som parcelbebyggelse, „1923“. Der var dengang kun marker og ingen veje.

Fru Karen Wessmann har forklaret, at hun siden 1934 har boet noget nord for „Rødegård“ på det på bilag F som parcelbebyggelse „1925“ markerede areal. Terrænet var nærmest marker, men der var spredte „cigarkasser“. Hun boede til leje i et lille træhus, der lå i en „koloni“. Først siden i 1930'erne kunne man købe huse, og de første stenhuse blev nu opført, men der var kun få af dem. Der var ingen andre „kolonier“ i nærheden. „Rødegård“ var „rent land“.

Endelig har kommuncingeniør Svendsen, siden 1938 chef for Rødovre kommunes tekniske forvaltning, forklaret i tilslutning til det oftnævnte som bilag F fremlagte, i kommunen udarbejdede kort over parcelbyggeriet nær fæstningsterrænet. Det nord for „Rødegård“ med årstallet „1925“ markerede areal tinglystes i 1926 som villakvarter, d. v. s. med sædvanlige villaservitutter. En privatmand havde opkøbt arealet, og kort efter begyndte han at sælge til parceller. Der var ingen drikkevand og ingen kloak, og kloak mangler stadig. Omkring 1930 kom der kolonihaver. Veje var dengang kun udlagt på kortet, men i 1934 kom de første veje, og en del af vejnettet var færdigt i 1936 samtidig med nedlæggelsen af en hovedvandledning. Samme år begyndte den første lovlige bebyggelse, og i 1938 var der huse færdige til helårsbeboelse. I 1935 solgtes få hundrede meter vest for „1925-arealet“ — på kortet markeret med årstallet „1935“ — andre parceller, og lovlig bebyggelse påbegyndtes straks efter. De til kolonihaver udstykkede parceller på „Rødegård“ er efter vidnets opfattelse for små til villabebyggelse og kan næppe bruges, som de er, så ny anlægskapital er nødvendig. Sagsøgerens investeringer må derfor i det væsentlige siges at være tabt. Intet vejprojekt dér er endnu godkendt.

I 1947 forhørte sagsøgeren hos kommunen om udstykning af en del af matr. nr. 17 b af Islev — det vestligste areal i den oprindelige korridor mellem „Rødegård“ og „Gl. Krusegård“.

I tilslutning til det således foreliggende skal retten udtale:

Der findes under hensyn til det æremål, hvori sagsøgeren ejede „Rødegård“ m. fl. arealer, førend han solgte dem til kommunen, at måtte gives ham medhold i, at det påhviler sagsøgte at sandsynliggøre, at han ved købet i 1938—40 havde salg i spekulationshensigt for øje.

Selv om sagsøgeren ikke har været bekendt med de ved hans jordkøb endnu ikke eller kun i ringe omfang realiserede planer med hensyn til udstykning og vejanlæg, som kommunen og trafiklinieudvalget havde været beskæftiget med, må det dog antages, at han har været klar over mulighederne for en fremtidig bebyggelse også vest for fæstningsterrænet som følge af hovedstandens fortsatte vækst og det stigende befolkningstal i omegnskommunerne. Fra denne omstændighed skønnes det imidlertid betænkeligt at drage videregående slutning, end at sagsøgeren har ment sig garderet mod tab ved jordkøbet, såfremt han måtte opgive landbrugsdriften, idet han da måtte påregne at kunne sælge jorden igen og muligvis endda med fortjeneste. Efter alt hvad der iøvrigt foreligger oplyst under sagen, er der efter rettens opfattelse intet, der afgørende tyder på, at sagsøgerens hovedformål med jorderhvervelsen har været andet end at drive landbrug, hvortil jorderne også var egnet. Derfor taler sagsøgerens uddannelse som landmand og det derfor forståelige ønske, at han, når helbredsmæssige hensyn tvang ham til at sælge „Lille Frydendal“ og flytte til

Hellerup, erhvervede en anden ejendom af væsentlig samme størrelse i Københavns nærhed. Prisen for denne har, når sagsøgerens formueomstændigheder og hans interesse i at erhverve jorder til sammenlægning tages i betragtning, ikke været usædvanlig. Endvidere har udlejningen til kolonihaver, efter at de første års jorddrift havde givet underskud, været en fornuftig og under de foreliggende omstændigheder en også for en landmand nærliggende disposition. Lejemålets lange uopsigelighed taler imod, at jorden har været købt med det formål at tjene ved vidresalg. I samme retning peger navnlig sagsøgerens forsøg på sammenlægning af „Rødegård“ og „Gl. Krusegård“ ved køb af mellemliggende arealer og hans efter salget af „Rødegård“ m. fl. arealer fortsatte og efter alt at dømmes forsvarlige drift af „Gl. Krusegård“ som landbrugsejendom. Det må derfor efter alt foreliggende antages, at det fra første begyndelse har været sagsøgerens oprigtige hensigt at fortsætte med landbrugsdrift i det omfang, hans helbred tillod det og så længe, det ikke viste sig økonomisk uforvarligt. Hvad der er anført om sagsøgerens køb af ejendomme i Vangede og Vanløse findes uden betydning for nærværende sag.

Som følge af det således anførte har det offentlige ikke haft fornødent grundlag for efter statskattelovens § 5 a at beskatte sagsøgeren af den fortjente, han har erhvervet ved jordsalget, og sagsøgerens påstand, mod hvis størrelse ingen indsigelse er fremsat, vil derfor være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren med 10.000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør til sagsøgeren, lensgreve Chr. Lerche-Lerchenborg, betale 239.394 kr. 48 øre med renter 5 pct. årlig i tiden 10. marts 1949 til 7. april s. å. af 179.545 kr. 86 øre, i tiden 8. april 1949 til 8. maj s. å. af 209.470 kr. 17 øre og fra og med den 9. maj 1949 af 239.394 kr. 48 øre indtil betaling sker.

I sagsomkostninger til sagsøgeren bør sagsøgte betale 10.000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der tilvejebragt nye oplysninger og afgivet nye parts- og vidneforklaringer.

Landinspektør Otto Viggo Egede Budtz har som vidne forklaret, at arealerne ved „Rødegård“ efter hans opfattelse i 1938—39 havde en landlig karakter, og der var ikke i årene 1938—40 udsigt til nye veje, ligesom en bymæssig bebyggelse ikke kunne forudses.

Det er oplyst, at der i 1938—39 ikke på de pågældende ejendomme fandtes kloakanlæg eller gasledninger.

Det fremgår af de nye oplysninger, at indstævnte allerede i 1929 på grundlag af en annonce forhandlede med den daværende ejer om køb af „Rødegård“, og at hans henvendelse i 1938 ikke var fremkaldt af en ny annonce, samt at forlængelsen af lejemålet om havekolonierne fra 15 til 20 år var foranlediget ved, at Landbrugs-

ministeriet havde stillet en forlængelse af lejetiden som vilkår for tilladelse til nedlæggelse af ejendommene i Rødovre som landbrugs-ejendomme.

Det er endvidere oplyst, at indstævnte allerede i oktober 1941 har rettet henvendelse til Glostrup sogneråd med henblik på anlæg af kolonihaver på arealer henhørende under „Gl. Krusegård“, og at der også ved købet af „Gl. Krusegård“ i skødet blev optaget bestemmelse om, hvorledes der ville være at forholde med pantegælden til sælgeren i tilfælde af salg af parceller fra ejendommen.

Endelig bemærkes, at det er ubestridt, at indstævnte ikke ved erhvervelsen af „Rødegård“ havde sikret sig eller endog blot søgt at sikre sig, at han kunne erhverve yderligere jord i nærheden og opnå fornøden tilladelse til samlet drift af jordene.

Seks dommere bemærker:

Det tiltrædes, at indstævnte ved købet i 1938 må antages at have været klar over mulighederne for en fremtidig bebyggelse også vest for fæstningsterrænet som følge af hovedstadens fortsatte vækst og det stigende befolkningstal i omegnskommunerne. Når henses til de foreliggende oplysninger om købet af „Rødegård“ samt om beskaffenheden og beliggenheden af denne og de øvrige af indstævnte senere erhvervede ejendomme i Rødovre kommune, findes det uantageligt, at indstævntes hovedformål med købet har været at udnytte arealerne som landbrugsejendomme, og at dette ikke har været tilfældet, findes bestyrket ved, at indstævnte allerede i 1940 påbegyndte udlægning af ejendommene til kolonihaver, samt at han i 1941 har planlagt også at udlægge „Gl. Krusegård“ til kolonihavebrug. Efter alt foreliggende må hovedformålet med erhvervelsen af ejendommene i Rødovre kommune antages at have været at opnå fortjeneste ved senere videresalg. Disse dommere stemmer herefter for at tage appellantsens frifindelsepåstand til følge og for at pålægge indstævnte at betale appellanten i sagsomkostninger for landsret og Højesteret 15.000 kr.

To dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grundc. idet det for Højesteret oplyste ikke findes at kunne føre til andet resultat.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Finansministeriet, bør for tiltale af indstævnte, lensgreve Chr. Lerche-Lerchenborg, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret betaler indstævnte til appellanten 15.000 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 197/1951. Husejer **L. Ib Petersen** (Stefan Nielsen)

m o d

„Asmi“, Handels- og Industriaktieselskab i likvidation ved dets likvidatorer, højesteretssagfører E. Clan, fabrikant P. Bjørn og overretssagfører Aa. Park (Clan).

(Spørgsmål om der forelå misligholdelse af en aftale om køb af en fast ejendom derved, at køberen nægtede at endossere en check på udbetalingen, medmindre han fik skøde på ejendommen).

Østre Landsrets dom 18. maj 1951 (X afd.).

I august 1949 trådte aktieselskabet „Asmi“ i likvidation med højesteretssagfører E. Clan, fabrikant P. Bjørn og overretssagfører Aage Park som likvidatorer. Blandt selskabets aktiver fandtes ejendommen matr. nr. 1 p, 6 t og 3 r af Holte by, Vedbæk sogn, kaldet „Gl. Holtegaard“, købt af selskabet i 1947 for 380.000 kr., hvilken ejendom likvidatorerne i den følgende tid søgte at sælge til en acceptabel pris. Da dette ikke lykkedes, blev den sat til frivillig auktion, som fandt sted den 30. juni 1950. Ved denne auktion, hvor sagsøgeren, husejer L. Ib Petersen, var til stede, dog uden at byde, blev der af bankdirektør Aarup, Holte bank, som repræsentant for en unavngiven køber afgivet et bud på 262.000 kr. Da likvidatorerne ville forsøge at opnå et højere bud, blev dette bud ikke straks accepteret, men auktionen udsat til den 15. juli s. å.

På et likvidationsmøde den 7. juli 1950 blev likvidatorerne ifølge en udskrift af forhandlingsprotokollen enige om, „at hvis der inden lørdag den 15. ds., hvor auktionen skulle sluttes, kom et bedre bud, ville dette bud være at forelægge den højstbydende, direktør Aarup, og hvis han var villig til at give overbud på et fremkommet tilbud, skulle hans overbud accepteres, uden at det skulle forelægges nogen af de andre Liebhave“.

Ved en samme dag af medlikvidatorerne underskrevet fuldmagt bemyndigedes overretssagfører Park „til at give møde i Nordre Birk lørdag den 15. ds. kl. 10 og der da acceptere det af direktør Aarup under auktionen over „Gl. Holtegaard“ afgivne tilbud samt til i det hele taget at meddele kvittering for kontant udbetaling på købesum for samme“.

Dagen før havde sagsøgeren henvendt sig til overretssagfører Park og forespurgt, om han kunne købe et på ejendommen værende tæppe, og i samtalens løb spurgte Park ham, om han ikke var køber til ejendommen, som han antagelig kunne få, hvis han ville byde 270.000 kr. Sagsøgeren svarede, at dette var muligt, men at han først ville bese ejendommen nøjere. Den 10. juli 1950 kom sagsøgeren igen på overretssagfører Parks kontor og tilbød da at købe ejendommen for nævnte sum. Da direktør Aarup på overretssagfører Parks telefoniske forespørgsel ikke straks kunne meddele, om den køber, han repræsenterede, ville betale denne pris, underskrev sagsøgeren et af Park udfærdiget tilbud om „at købe „Gl. Holtegaard“ i overensstemmelse med auktionsvilkårene, dog således, at det beløb, som ikke overstiger 4000 kr., og som skal betales udenfor købesummen, skal være mig uvedkommende. Herefter tilbyder jeg at betale for „Gl. Holtegaard“ 270.000 kr. — to hundrede syvti tusinde kroner — der afgøres ved, at jeg overtager gælden til Østifternes Kreditforening, betaler 100.000 kr. ved nærværende tilbuds accept, og restkøbesummen, der

forrentes med 5 pct. p. a., betales i december termin. Nærværende tilbud vedstår jeg til torsdag den 13. ds. kl. 12.“

Den 13. juli indfandt sagsøgeren sig igen på overretssagfører Parks kontor, hvor Park meddelte, at direktør Aarup ikke ville forhøje sit på auktionen afgivne bud, og at sagsøgerens tilbud derfor kunne accepteres. Sagsøgeren overleverede derefter overretssagfører Park en check, stor 100.000 kr., trukket af Privatbankens østre afdeling på Privatbankens hovedsæde til sagsøgeren, og overretssagfører Park gav på boets vegne tilbudsdokumentet påtegning om accept med overtagesdag den 15. ds. I fortsættelse af nævnte påtegning forsynede Park derhos dokumentet med sin kvittering for modtagelsen af de i tilbudet omhandlede 100.000 kr. og overleverede dette til sagsøgeren. Først derefter opdagede overretssagfører Park, at checken ikke var endosseret af sagsøgeren, og bad derfor denne om at sætte sit navn på checken, men sagsøgeren nægtede at gøre dette under henvisning til, at hans bankforbindelse havde frarådet ham at endossere checken, før han fik papirer på ejendommen. Efter nogen diskussion herom samt om tilvejebringelse af bankgaranti for handelens opfyldelse forlod sagsøgeren kontoret.

Samme dags eftermiddag telefonerede handelsgartner H. Suhr til overretssagfører Park og meddelte, at han var den køber, som bankbestyrer Aarup repræsenterede, og at han nu alligevel var villig til at købe ejendommen for 270.000 kr.

Den følgende dag, den 14. juli, skrev overretssagfører Park til sagsøgeren, at han under hensyn til, at denne ikke havde opfyldt sine forpligtelser, annullerede handelen og anmodede ham om at tilbagelevere nogle nøgler og kort vedrørende ejendommen samt kvitteringen for de 100.000 kr., hvorefter checken på det tilsvarende beløb ville blive udleveret.

Samtidig underskrev handelsgartner Suhr følgende tilføjelse på tilbudet af 10. juli:

„Bekendt med at køberen i henhold til ovenstående tilbud ikke har opfyldt betingelserne i henhold til tilbudet, efter at dette er accepteret, erklærer jeg mig herved enig i, at jeg køber „Gl. Holtegaard“ på de i ovennævnte tilbud nævnte vilkår. Salget sker fra sælgerens side under forudsætning af, at den skete annullation ikke retlig kan anfægtes.“

I henhold hertil blev der af de sagsøgte udstedt skøde på ejendommen til handelsgartner Suhr på nævnte vilkår, derunder at ejendommen blev solgt under forbehold af, at annullationen af den med sagsøgeren indgæede handel ikke kunne anfægtes.

Efter modtagelsen af brevet af 14. juli henvendte sagsøgeren sig til højesteretssagfører Stefan Nielsen, der i en skrivelse af 15. juli til overretssagfører Park meddelte, at sagsøgeren var villig til at endossere checken, så snart tilbudet fremtrådte behørigt underskrevet, det vil sige underskrevet af samtlige likvidatorer, men overretssagfører Park fastholdt i en skrivelse af 17. s. m. annullationen og meddelte, at ejendommen nu var solgt til anden side.

Under hensyn til, at de sagsøgte har været uberettiget til at annullere handelen, har sagsøgeren under denne sag påstået de sagsøgte tilpligtet principalt at udstede skøde til ham på nævnte ejendom i overensstemmelse med tilbudet af 10. juli 1950, subsidiært at betale sagsøgeren en efter rettens skøn fastsat erstatning.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at det vel fremgår af tilbudet, at der skulle betales 100.000 kr. ved tilbudets accept, men at det har været et rimeligt forlangende af ham, at han først ville endossere den pågældende check, når han fik papirer på ejendommen eller i hvert fald en behørig accept fra de sagsøgte side, hvilket overretssagfører Park ikke var befuldmægtiget til at give. Checken, som var trukket af en bank på en anden bank og ikke kunne kontramanderes af sagsøgeren, var desuden tilstrækkelig sikkerhed for beløbets betaling, og endvidere tilbød sagsøgeren under forhandlingerne den 13. juli at stille bankgaranti for beløbet, hvilket tilbud overretssagfører Park uden grund afslog at modtage.

Da sagsøgeren således har vist både evne og vilje til at opfylde handelen, har det været retsstridigt af overretssagfører Park at annullere.

De sagsøgte påstår sig frifundet og anfører til støtte herfor, at sagsøgeren har gjort sig skyldig i en væsentlig misligholdelse af aftalen ved uden hjemmel i denne at stille som betingelse for at ville endossere checken, at han forinden fik tinglyst adkomst på ejendommen. Det hævdes derhos, at overretssagfører Park havde bemyndigelse til at handle på likvidatorernes vegne, hvilket sagsøgeren da heller ikke rejste tvivl om ved den pågældende lejlighed. Da sagsøgeren forlod overretssagfører Park den 13. juli uden at have berigtiget aftalen, måtte det stå de sagsøgte frit, om de ville fastholde eller hæve kontrakten, og da sagsøgeren ikke senest dagen efter betalte beløbet eller stillede bankgaranti, som det måtte påhvile ham at fremskaffe, og overhovedet ikke lod høre fra sig, har de sagsøgte været berettiget til at annullere handelen.

Under sagen har der været afgivet forklaring af sagsøgeren og af overretssagfører Aage Park samt af fuldmægtig, cand. jur. Hans Folkmar.

Om forhandlingerne med overretssagfører Park den 10. juli 1950 har sagsøgeren forklaret, at han spurgte Park, om han kunne få skøde samtidig med, at han betalte de 100.000 kr., hvortil Park svarede, at sagsøgeren kunne få betinget skøde straks, men endeligt skøde måtte vente, indtil restkøbesummen var betalt. Sagsøgeren skrev dog under på det af Park formulerede tilbud uden at lægge mærke til, at dette vilkår ikke var optaget deri.

Sagsøgeren har angående det den 13. juli passerede forklaret, at han, der havde ventet, at der skulle skrives betinget skøde med det samme, da Park anmodede ham om at kvittere for checken, svarede, at han kun ville endossere checken mod at få en sikkerhed, som kunne lyses på ejendommen. Da overretssagfører Park ikke ville gå ind herpå, tilbød han at stille en bankgaranti, og da Park udtalte, at den ville være vanskelig at formulere, tilbød han, at han ville acceptere en hvilken som helst formulering, som Park måtte ønske. Inden han forlod kontoret, udtalte Park samtidig med, at han lagde checken ind i et omslag, at den ville han beholde som depositum, hvorfor sagsøgeren ikke betragtede forhandlingerne som afbrudte. Han henvendte sig samme dag på tinglysningskontoret og forespurgte, om det accepterede tilbud kunne lyses, og fik da besked om, at dette ikke kunne ske, blandt andet fordi alle likvidatorerne ikke havde underskrevet. Han henvendte sig også i banken for at undersøge spørgsmålet om bankgaranti, men meddelte ikke resultatet heraf til overretssagfører Park. Spørgsmålet om Parks fuldmagt var ikke på tale under forhandlingerne. Sagsøgeren vidste godt, at der var tre likvidatorer, men gik ud fra, at Park var bemyndiget til at disponere.

Overretssagfører Park har forklaret, at sagsøgeren forlangte at få tinglyst skøde på ejendommen, inden han ville endossere checken. Uanset at han gjorde sagsøgeren opmærksom på, at dette var i strid med tilbudet, fastholdt sagsøgeren sit forlangende. Park foreslog ham at tale med sin sagfører eller banken, men dette afslog sagsøgeren under henvisning til, at såvel hans sagfører — landsretssagfører Andre Jensen — som den pågældende bankfunktionær var på ferie, og han ville heller ikke trods Parks henstilling henvende sig til en anden sagfører. Sagsøgeren tilbød at stille en bankgaranti, men Park udtalte, at han i hvert fald ikke ville formulere en sådan. Sagsøgeren udtalte, at checken kunne deponeres, indtil skødet forelå, men Park erklærede, at dette ikke havde nogen interesse, når de sagsøgte ikke fik rådighed over pengene; han ville dog ikke aflevere checken, førend sagsøgeren gav ham kvitteringen tilbage, og det ville sagsøgeren ikke gå med til. Forinden sagsøgeren forlod kontoret, udtalte Park udtrykkelig, at sagsøgeren ved sin optræden risikerede ikke at få ejendommen. Da sagsøgeren var gået, konciperede Park et brev til sagsøgeren, hvori han gjorde denne bekendt med, at der, hvis han ikke bragte sagen i orden i overensstemmelse med tilbudet, ville blive foretaget arrest hos ham for de 100.000 kr., men efter handelsgartner Suhrs henvendelse samme dag undlod han at afsende brevet.

Cand. jur. Folkmar, der var fuldmægtig hos overretssagfører Park og overværede forhandlingerne med sagsøgeren den 13. juli, har forklaret i overensstemmelse med Park.

Da overretssagfører Park, som efter alt foreliggende, herunder en af højesteretssagfører Clan under domsforhandlingen afgivet udtalelse, må anses at have været bemyndiget til at handle på de sagsøgte vegne, og som må antages omtrent omgående at have kunnet fremskaffe skriftlig fuldmagt fra sine medlikvidatorer, såfremt dette var blevet forlangt, ifølge tilbudet har været berettiget til at forlange, at beløbet på 100.000 kr. blev betalt kontant inden fristens udløb, og ikke har været pligtig i stedet herfor at modtage den af sagsøgeren tilbudte uendosserede check eller afvente udfaldet af sagsøgerens bestræbelser for at skaffe en bankgaranti, har han, om hvis bemyndigelse sagsøgeren ikke under forhandlingerne rejste tvivl, været berettiget til på de sagsøgte vegne at annullere handelen, hvorfor de sagsøgte vil være at frifinde.

Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre de sagsøgte med 2500 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, „Asmi“ Handels- og Industriaktieselskab i likvidation ved dets likvidatorer, højesteretssagfører E. Clan, fabrikant P. Bjørn og overretssagfører Aa. Park, bør for tiltale af husejer L. Ib Petersen i denne sag fri at være.

Sagsøgeren bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til de sagsøgte betale sagens omkostninger med 2500 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 2000 kr. til de indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, husejer L. Ib Petersen, til de indstævnte, „Asmi“, Handels- og Industriaktieselskab i likvidation ved dets likvidatorer, højesteretssagfører E. Clan, fabrikant P. Bjørn og overretssagfører Aa. Park, 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 5. maj.

Nr. 33/1952.

Rigsadvokaten

mod

F₂ (H. Fischer-Møller),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 158, stk. 1.

Dom afsagt af retten for Viborg købstad m. v. den 10. marts 1951.

Under denne under medvirken af domsmænd behandlede sag tiltales ved 2. jyske statsadvokatars anlageskrift af 19. februar 1951

1. F₁, der er født den 20. juni 1918, og som ikke tidligere er straffet,
2. M, der er født den 30. april 1907, hvem der ved Justitsministeriets skrivelse af 27. februar 1924 er meddelt tiltalefrafald for tyveri på betingelse af, at værgerådet antager sig hende og anbringer hende på opdragelseshjem,
3. F₂, der er født den 7. februar 1920, og som ved Holstebro købstads m. v. rets dom af 5. december 1947 efter strfl. § 276, jfr. § 285, § 284, jfr. § 276 og § 285, stk. 1, jfr. § 284, jfr. § 276, er idømt fængsel i 3 måneder, og
4. F₃, der er født den 30. juni 1916, og som tidligere er anset:
  1. ved statsadvokatens resolution af 25. juni 1931 fritaget for tiltale for tyveri mod at undergives værgerådsforsorg,
  2. ved Herning købstads m. v. rets dom af 20. maj 1936 efter strfl. § 285, stk. 1, jfr. § 276, og strfl. § 286, stk. 1, jfr. § 276, er idømt 6 måneders fængsel, betinget ved Vestre Landsrets dom af 29. juni 1936 ændret til fængsel i 3 måneder,
  3. ved nærværende rets dom af 15. februar 1939 efter strfl. § 276 med fængsel i 4 måneder betinget.

Ved Herning købstads m. v. rets kendelse af 14. juni 1941 er bestemt, at den ved sidstnævnte dom idømte straf vil være at afsonc,

til at lide straf

A. de tiltalte 1—3 efter straffelovens § 158, stk. 1. for afgivelse af falsk forklaring for retten,

tiltalte 1, F₁, ved den 20. august 1949 i Viborg civilret som vidne under en af tiltalte M mod tiltalte F₃ rejst faderskabssag i strid med sandheden at have forklaret, at han aldrig har stået i forhold til tiltalte M, uagtet han har haft samleje med hende 3 gange i august 1948, første gang den 7. august 1948, tiltalte 2, M,

1. ved den 4. juli 1941 i Viborg civilret under afgivelse af partsforklaring i ovennævnte faderskabssag i strid med sandheden at have forklaret, at hun inden for avlingstiden fra noget før midten af juni måned 1948 til noget før midten af august måned 1948 ikke har stået i forhold til andre end tiltalte F₃, uagtet hun tillige inden for dette tidsrum har haft samleje med tiltalte F₁,

2. ved den 14. oktober 1949 i Viborg civilret i samme sag ligeledes i strid med sandheden at have forklaret, at hun ikke har stået i forhold til eller set tiltalte F₂ siden den 1. maj 1948, uagtet hun har haft samleje med ham en gang i tiden mellem den 20. juli og 18. august 1948,

tiltalte 3, F₂, ved den 3. maj 1950 i retten i Grenaa under afgivelse af partsforklaring som medindstævnt under ovennævnte faderskabssag i strid med sandheden at have forklaret, at han kun har haft samleje med tiltalte M to gange i februar 1948, uagtet han har yderligere haft samleje med hende en gang i tiden fra den 20. juli til den 18. august 1948,

B. tiltalte F₃ efter straffelovens § 160 for på groft uagtksom vis at have afgivet urigtig forklaring for retten ved den 4. juli 1949 i Viborg civilret under afgivelse af partsforklaring som indstævnt i ovennævnte faderskabssag i strid med sandheden at have forklaret, at han kun en gang — den 12. september 1948 — har haft samleje med tiltalte M, uagtet han har haft samleje med hende i hvert fald en gang omkring den 20. juli 1948.

Tiltalte F₁ har erkendt at have afgivet urigtig forklaring, men gjort gældende, at det dels er sket ved uagtsomhed fra hans side, dels at det, hvorom den falske forklaring er afgivet, er uden betydning for det forhold, der søges oplyst.

De tiltalte M, F₂ og F₃ har påstået sig frifundne.

Sagens omstændigheder er nærmere følgende:

Den 21. april 1949 fødte tiltalte M et drengbarn. Ved erklæring af 3. juni 1949 udtalte amtslægen for Viborg amtslægekreds, at barnet måtte antages at være avlet i tiden fra noget før midten af juni måned 1948 til noget før midten af august måned 1948. M, hvis ægtefælle afgik ved døden i 1947, og som i sit ægteskab har 7 børn og foruden det her omhandlede 1 barn udenfor ægteskab, indledede derefter faderskabssag mod tiltalte F₃ og forklarede under denne i et retsmøde den 4. juli 1949 i civilretten her i byen, efter at være forberedt til partsforklaring, følgende: „Hun forklarede, at hun udlægger sagsøgte som fader til det af hende den 21. april d. å. uden for ægteskab fødte drengbarn. Hun har stået i forhold til sagsøgte —

formentlig et par gange — i tiden fra ca. 15. til ca. 25. juli f. å., og hun fastholder, at hun i avlingstiden, hvormed hun blev gjort bekendt, ikke har stået i forhold til andre end sagsøgte. Hun påstår derfor denne dømt som far, og på andet grundlag vil hun ikke forlige sagen.“

Tiltalte F₃ forklarede derefter, ligeledes behørigt forberedt, følgende: „at han har haft samleje med sagsøgerinden en gang — han kan ikke huske datoen, men det var en lørdag, og det var to dage efter, at han var holdt op med at grave tørv for ingeniør N. Han henviser med hensyn til datoen for samlejet til de oplysninger, som han har givet til politiet, og hvorefter datoen var den 12. september 1948.

Sagsøgte benægter, at han har haft samleje med sagsøgerinden ved andre lejligheder end den ovennævnte, hvor han brugte præservativ. Han erkender, at han ca. tre gange tidligere — strækkende sig over en måned før samlejet — har sovet hos sagsøgerinden, men han benægter, at han ved disse lejligheder har haft samleje med hende. Han nedlægger derfor påstand om frifindelse og vil ikke forlige sagen.“

I det følgende retsmøde den 20. august 1949, hvor tiltalte F₁ var indkaldt som vidne efter begæring af F₃, er der om F₁'s forklaring tilført retsbogen følgende: „Som indkaldt vidne var mødt F₁, hvem der meddeltes tilkendegivelse overensstemmende med rpl.

Vidnet forklarer, at han vel kender sagsøgerinden, men fastholder med stor bestemthed, at han aldrig nogensinde har stået i forhold til sagsøgerinden.“

I et retsmøde den 14. oktober 1949 er der om den forklaring, M afgav efter, at F₃ havde fremdraget, at hun havde stået i forhold til tiltalte F₂ i barnets avlingstid, tilført følgende:

„Sagsøgerinden forklarede behørigt forberedt, at hun vel kender F₂, og at hun også har stået i forhold til ham, men det var før 1. maj 1948, idet F₂ den nævnte dato rejste fra byen, og hun har ikke set ham siden. Han rejste til — — — hvor han fik plads som chauffør.“

F₂ afgav den 3. maj 1950 ved retten i Grenaa forklaring i sagens anledning, og der er herom tilført retsbogen følgende: „Mødt var sagsøgte F₂, der lovlig formanet forklarer, at han kun i februar 1948 2 gange havde samleje med sagsøgerinden på hendes bopæl i Viborg.“

Under et retsmøde den 27. oktober 1950 blev fru X og hendes mand, vognmand Y, ført som vidner, og der er om hvad de forklarede og om, hvad sagsøgerinden i den anledning erklærede, tilført retsbogen følgende: „Som indkaldt vidne var mødt fru X, Viborg, hvem der meddeltes tilkendegivelse overensstemmende med rpl.

Vidnet forklarer, at hun i sommeren 1948 var nabo til sagsøgerinden, idet denne boede i — — — og vidnet bor — — —. En dag i august 1948, datoen kan vidnet ikke præcist huske, men det var efter, at hun var kommet hjem fra sygehuset i begyndelsen af måneden og inden den 18. s. m., og da en af vidnets drenge har fødselsdag den dag, indfandt vidnet sig på sagsøgerindens bopæl, og da hun gik forbi sagsøgerindens stuelejlighed, så hun, at sagsøgerinden og F₂ opholdt sig i stuen delvist afklædte, idet de var i færd med at pleje samleje. Hun kom ind i lejligheden, idet de pågældende klædte sig på. F₂ boede ikke i byen på det tidspunkt, han var kun på besøg for at hente rationeringsmærker.

Som indkaldt vidne var mødt Y, hvem der meddeltes tilkendegivelse overensstemmende med rpl.

Vidnet forklarer, at han ved, at sagsøgerinden har haft besøg af adskillige mandspersoner, også i 1948, men hvorvidt de har stået i forhold til sagsøgerinden, kan han ikke udtale sig om. Z har dog udtalt direkte til vidnet, at han har stået i forhold til sagsøgerinden, men om det var i avlingstiden, tør vidnet ikke udtale sig om. F₂ har været vidnets medhjælper til foråret 1948, da han rejste til Grenaa kanten. F₂ har også besøgt sagsøgerinden, og vidnet kan huske, at F₂ i sommeren 1948 på et tidspunkt, da vidnets hustru lå på sygehuset, indfandt sig hos vidnet og oplyste, at han lige havde besøgt M. Vidnets hustru har fortalt ham om, hvad hun havde iagttaget mellem sagsøgerinden og F₂. Hun fortalte ham det samme dag, men vidnet kan ikke huske tidspunktet.

Sagsøgerinden, der har påhørt de foranstående forklaringer, erkender, at det er rigtigt, at hun har haft samleje med F₂ hen på sommeren 1948, formentlig i september, det var i alt fald på et tidspunkt, da sagsøgerinden af sin læge havde fået oplysning om, at hun var gravid.“

Under sagen har de tiltalte afgivet forklaringer, og der har været ført nogle vidner.

Tiltalte F₁ har erkendt at have afgivet den foran anførte forklaring, og at han forinden var gjort bekendt med sin pligt til at tale sandhed og med den straf, der var forbundet med at afgive urigtig forklaring. Han har endvidere om, hvad der virkelig er passeret mellem ham og M, forklaret følgende: Lørdag den 7. august 1948 — dagen husker han på, at det var den dag, da hans kone havde besøg af sine forældre lige efter sin fødselsdag den 4. august — var han gået i byen og havde nydt en del spiritus. Ud på aftenen kom han i Stjernesalen til at danse med M og fulgte hende hjem. I M's lejlighed lagde de sig sammen på divanen, uden at nogen af dem havde afført sig deres tøj. Tiltalte gjorde forsøg på at få samleje med hende, men M sagde, at han ikke måtte, da han var fuld. Han førte sit erigerede lem, som han havde fremtaget, op igennem det ene af buksebenene i M's bukser. Han havde sit lem oppe ved hendes kønsdel, rørte ved den og havde det måske et stykke inde i den. Men da M gjorde modstand, måtte han, uden at have fået sædafgang, trække sit lem tilbage. Uden at han overhovedet havde fået sædafgang, faldt han i søvn på divanen og sov til om morgenen kl. 5, da han stod op og gik hjem. Ca. 14 dage efter opsøgte han en aften M i hendes hjem, og her havde han egentlig fuldbyrdet samleje med hende. Omkring 1. september 1948 gik han en aften, efter med et selskab at have været i Bækkelund, op til M. De lå da begge fuldt påklædt sammen på divanen. Der skete det samme som første gang, han besøgte hende, men ved denne lejlighed her fik han sædafgang, da han trak sit lem tilbage fra M's benklæder.

Tiltalte F₂ har erkendt, at han den 3. maj 1950 ved retten i Grenaa har afgivet den fornævnte forklaring efter at være gjort bekendt med, at han var sagsøgt i faderskabssagen, efter at han var formanet til at tale sandhed, og efter at have fået at vide, at mindste straf for falsk forklaring var 3 måneders fængsel. Han var, da han afgav forklaringen, ganske klar over, at han udtalte sig om, hvorvidt han overhovedet havde haft samleje med M. Om hvad der virkelig er sket mellem ham og hende, har han forklaret følgende:

Han har 2 gange i 1948 haft samleje med M, og begge disse fandt sted på hendes bopæl i — — —. I slutningen af februar 1948 rejste han til Grenaa. Efter at han var kommet her, har han kun været sammen med M 2 gange. Engang i juli måned 1948, da han sammen med en kammerat kom kørende til Viborg på motorcykel, gik han og hans kammerat op på M's bopæl for at besøge hende. De talte også med M, der havde besøgt af nogle af sine bekendte, hvorfor han og hans kammerat straks forlod hendes lejlighed. Engang i oktober 1948, da han en dag var kommet her til byen, gik han ved middagstid op hos M, hvem han traf alene hjemme. Om eftermiddagen lagde de sig sammen på divanen, han forsøgte at få samleje med hende, hun indvilgede deri og tog sine beklæder af, og medens han var i færd med at tage et præservativ på, blev der banket på vinduet. M rejste sig og gik ind i soveværelset, medens tiltalte rejste sig og knappede sine benklæder, hvorpå han lukkede døren op. Der kom nu en nabokone ind, og tiltalte gik derefter sin vej uden at have fået samleje med M. Senere har tiltalte ikke i 1948 været sammen med M.

Tiltalte F₃ har erkendt, at han den 4 juli 1949, efter at være gjort bekendt med, at han som sagsøgt havde pligt til at tale sandhed, og vidende om, at det var strafbart at afgive urigtig forklaring, udtalte sig i retten som foran anført, ligesom han den 10. november 1950 har udtalt sig i retten som foran anført. Han har erkendt, at den af ham afgivne forklaring om, at samlejet med M fandt sted den 12. september 1948, er urigtig. Om grunden til den urigtige forklaring og om, hvad der virkelig er passeret mellem ham og M, har han forklaret følgende: I sommeren 1948 arbejdede han ved tørvegravning — — —. Lige efter, at han var holdt op med at arbejde her, vendte hans kone, der havde været rejst fra ham, tilbage til ham. Få dage efter, at hun var vendt tilbage, havde han samleje med M. Han har kun haft dette ene samleje med hende, men han har nogle gange overnattet i hendes lejlighed. Da han første gang blev afhørt af politiet, blev det sagt til ham, da han til politiet forklarede om det ene samleje, han havde haft med M, at han jo måtte kunne opgive en bestemt dato for dette. Han, der regnede med, at tørvegravningen var fortsat til i begyndelsen af september, sagde, at de jo så kunne tage datoen den 12. september. Denne dato skrev politiet ned, og tiltalte mente sig derfor forpligtet til at holde fast på denne dato. Han holdt derfor fast på denne dato i retsmødet den 4. juli 1949. Under sagens fortsættelse kom han imidlertid til at se i den arbejdsbog, han havde hos ingeniør — — —, og konstaterede herved, at tørvegravningen i 1948 var standset allerede i juli. Herefter var han klar over, at datoen 12. september var forkert og rettede selv henvendelse til dommerkontoret derom. Under retsmødet den 10. november 1950 kom der derfor til at stå i protokollen, at samlejet måtte have fundet sted i juni eller juli måned 1948. Hvordan dette egentlig gik til, kan tiltalte ikke nu sige. Han crindrer, at dommeren var vred, og at afhøringen endte med, at dommeren erklærede, at sagen blev overgivet til kriminalpolitiet. Tiltalte kan ikke sige, om det er ham, der har sagt noget forkert, eller der er skrevet noget forkert i protokollen ved den pågældende lejlighed. I virkeligheden ligger det således, at samlejet har fundet sted i tiden fra den 20. juli 1948 til en måned senere, 20. august 1948.

Tiltalte M har erkendt, at hun den 4. juli 1949 i retten har afgivet den fornævnte forklaring, og at hun var bekendt med den hende påhvilende sandhedspligt og med det hende påhvilende strafansvar. Hun har om, hvad der er

passeret mellem hende og F_1 , forklaret, at han engang i begyndelsen af august, mulig den 7. eller 8. august 1948, om aftenen fulgte hende hjem til hendes lejlighed, hvor de lagde sig sammen på divanen. Hun afførte sig sin kjole, men ellers tog de ikke noget af deres tøj af. F_1 forsøgte her at få samleje med hende. Han fremtog sit lem, der var erigeret, og førte det gennem et af hendes buksben op mod hendes kønsdel. Det er muligt, at hans lem har rørt ved hendes kønsdel, men det har ikke været inde i hendes kønsdel. Hun er sikker på, at han ikke har haft sædafgang. Een af de sidste dage i august s. å. kom F_1 op hos hende, og de havde da egentlig fuldbyrdet samleje. En aften i september s. å., antagelig i begyndelsen af september, kom F_1 igen op til hende. Der skete noget lignende som ved den første lejlighed, han var oppe hos hende. Han havde ikke sit lem inde i hendes kønsdel. Hun mærkede ikke, om han havde sædafgang. Hun fastholder, at den af hende afgivne forklaring om, at hun ikke har haft samleje med F_1 i barnets avlingstid fra den 8. juni til den 10. august, er rigtig, idet der ikke fandt samleje sted ved den første af de 3 lejligheder.

Hun har om sit forhold til tiltalte F_2 erkendt, at hun den 4. oktober 1949 i retten har afgivet den fornævnte forklaring. Hun har ikke lagt vægt på det brugte udtryk, „at hun ikke har set F_2 siden 1. maj 1948“. Hendes mening med forklaringen var den, at hun ikke i kønslig henseende har haft noget med ham at gøre siden den 1. maj 1948. Iøvrigt har hun, om hvad der virkelig er passeret mellem hende og F_2 , afgivet samme forklaring som tiltalte F_2 .

Vedrørende den af hende den 27. oktober 1950 i retten afgivne forklaring har hun hævdet, at hun ikke har erkendt i retten, at hun har haft samleje med F_2 i sommeren 1948. Det, hun har indrømmet, er, at hun og F_2 lå sammen på divanen og skulle til at have samleje, da fru X bankede på døren.

Fru X har under denne sag som vidne forklaret, at hun en dag i tiden fra hun vendte hjem fra sygehuset i 1948 — den 20. juli 1948 — og til den 18. august, hendes søns fødselsdag, en dag, hvor hun passede M's lille dreng, medens M vaskede, gik over til M for at få noget tøj til drengen. Da hun gik forbi vinduet til M's lejlighed, så hun F_2 stå ude på gulvet og løsne livremmen, hvorpå han lagde sig ovenpå M, der lå på divanen. Vidnet blev stående et øjeblik og så at han lå ovenpå hende. Vidnet var ikke i tvivl om, at de havde samleje. Vidnet gik derpå hen til døren, bankede på og sagde: „I kan godt lukke op, jeg ved, at I er der“. Efter kort tids forløb lukkede F_2 op, og vidnet trådte ind. M og F_2 stod nu op inde i værelset. M tog sine benklæder, der lå på gulvet, og gik ind i soveværelset, og vidnet sagde til F_2 , der stod og holdt sammen på sine benklæder, at han hellere måtte se at få dem knappet.

Dommerfuldmægtig Svend Nielsen har forklaret, at han ikke erindrer, om der i retsmødet den 27. oktober 1950 var tale om, hvorvidt samlejet blev fuldbyrdet eller ej.

Efter det således foreliggende findes det vel godtgjort, at tiltalte F_1 den 7. august 1948 har ligget sammen med tiltalte M og ført sit lem op mod hendes kønsdel, berørt den og muligt ført sit lem noget ind deri. Mod tiltaltets bestemte benægtelse af, at han, da han afgav sin forklaring, anså det skete for et samleje, vil dette forhold ikke kunne tilregnes tiltalte som straf-

bart efter strfl. § 158, stk. 1, hvorimod det vil kunne tilregnes tiltalte som strafbart efter strfl. § 160.

Idet det må anses for godtgjort, at de andre lejligheder, hvor tiltalte F_1 har haft kønsligt samkvem med tiltalte M, har ligget udenfor barnets avlingstid, vil de herom afgivne falske udsagn alene være at henføre under strfl. § 158, stk. 3.

Efter det under sagen foreliggende findes det vel ubetænkeligt at anse det for godtgjort, at der har fundet samleje sted mellem tiltalte M og tiltalte F_2 ved den under sagen omhandlede lejlighed i sommeren 1948. Men idet det ikke kan anses for godtgjort, at dette samleje har fundet sted i barnets avlingstid, vil den af tiltalte F_2 afgivne forklaring alene kunne henføres under strfl. § 158, stk. 3.

Idet den af tiltalte F_3 afgivne forklaring vil være at lægge til grund ved sagens pådømmelse, findes den af ham begåede fejltagelse med hensyn til dato ikke strafferetligt at kunne lægges ham til last, hvorfor han vil være at frifinde.

Hvad tiltalte M angår, findes det af hende ved forklaringen om hendes forhold overfor F_1 begåede forhold af samme grund, som den ved tiltalte F_1 anførte, kun at kunne henføres under strfl. § 160. Hvad hendes forhold til tiltalte F_2 angår, findes den falske forklaring ligeledes kun at angå noget, som ikke har betydning for sagen, og derfor kun at kunne henføres under strfl. § 158, stk. 3.

Herefter findes de tiltalte at burde anses, tiltalte F_1 og tiltalte F_2 hver især med 20 dagbøder à 10 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 20 dage og tiltalte M med fængsel i 3 måneder. Den M idømte straf findes dog at burde udsættes således, at den efter en prøvetid på 3 år bortfalder, såfremt hun holder sig de i strfl. kap. VII nærmere omhandlede betingelser efterrettelige, og uden at der vil være at anordne tilsyn for hende i prøvetiden.

De tiltalte F_1 , M og F_2 vil derhos in solidum have at udrede denne sags omkostninger, herunder i salær til de for dem beskikkede forsvarere, overretssagfører Teisen 75 kr. og landsretssagfører Sorvad 75 kr.

Thi kendes for ret:

De tiltalte F_1 og F_2 bør hver især til statskassen bøde 20 dagbøder à 10 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 20 dage. Tiltalte M bør straffes med fængsel i 3 måneder, dog at straffen udsættes under de i strfl. kap. VII nærmere omhandlede bestemmelser, og således at prøvetiden ansættes til 3 år. Tiltalte F_3 bør for anklagemyndighedens tiltale under denne sag fri at være.

De tiltalte F_1 , M og F_2 bør in solidum udrede denne sags omkostninger, herunder i salær til de for dem beskikkede forsvarere, overretssagfører Teisen og landsretssagfører Sorvad, 75 kr. til hver.

Vestre Landsrets dom 25. oktober 1951 (VI afd.).

Den i nærværende sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, og som i første instans tillige angik en medtiltalt, for hvis vedkommende sagen

ikke er indanket, af retten for straffesager for Viborg købstad m. v. den 10. marts 1951 afsagte dom er påanket alene af anklagemyndigheden.

Sagen er indbragt for landsretten ved 2. jydsk statsadvokatur anklageskrift af 21. marts 1951, der angiver tiltalen overensstemmende med den i 1. instans rejste.

For landsretten har anklagemyndigheden nedlagt påstand om domfældelse af de tiltalte i overensstemmelse med anklagen og om skærpeelse af de de tiltalte idømte straffe, medens tiltalte F_2 har nedlagt påstand om frifindelse og de tiltalte M samt F_1 om stadfæstelse af underrettsdommen.

Uanset at de tiltalte F_1 og M's forklaringer om det mellem dem den 7. august 1948 passerede lægges til grund, findes det godtgjort, at disse tiltalte, da de afgav de i anklagen nævnte forklaringer, var klar over, at de skulle oplyse også dette kønslige forhold. Herefter, og idet for F_1 's vedkommende bemærkes, at den omstændighed, at de to sidste kønslige forhold mellem ham og tiltalte M ligger udenfor barnets avlingstid, ikke kan medføre, at forholdet henføres under straffelovens § 158, stk. 3, vil de tiltalte være at anse efter straffelovens § 158, stk. 1.

Det tiltrædes, at det er fundet godtgjort, at de tiltalte M og F_2 har haft samleje som i dommen nævnt, dog at det efter det for landsretten oplyste ikke kan anses for bevist, at samlejet har fundet sted tidligere end i oktober 1948. Disse tiltalte vil herefter for dette forhold være at anse efter straffelovens § 158, stk. 1.

De forskyldte straffe findes at kunne bestemmes til fængsel i 3 måneder for hver af de tiltalte.

Med hensyn til sagens omkostninger i 1. instans vil underrettsdommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger her for retten bliver at udrede af de tiltalte som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

De tiltalte F_1 , M og F_2 bør straffes med fængsel hver især i 3 måneder.

I henseende til bestemmelsen om sagens omkostninger i 1. instans bør underrettsdommen ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten udredes af de tiltalte een for alle og alle for een, dog at salæret til den for de tiltalte F_1 og F_2 beskikkede forsvarer, landsretssagfører Jensbye, 175 kr., udredes af disse tiltalte een for begge og begge for een, og at salæret til den for tiltalte M beskikkede forsvarer, landsretssagfører Sorvad, 175 kr., udredes af denne tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte F_2 med påstand om, at forholdet henføres under straffelovens § 158, stk. 3, samt til formildelse af straffen og af anklagemyndigheden til skærpeelse af straffen og iøvrigt stadfæstelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Den omstændighed, at den af tiltalte afgivne falske forklaring, som ved dommen fastslået angik et samleje, der havde fundet sted ca. 2 måneder efter avlingstidens udløb, findes ikke at kunne medføre, at forholdet henføres under straffelovens § 158, stk. 3. Idet den fastsatte straf findes passende, vil dommen, såvidt den er påanket, være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær til højesteretssagfører Fischer-Møller, 200 kr., udredes af tiltalte F.

T i r s d a g d e n 6. m a j.

Nr. 278/1950.

Københavns havn
(landsretssagfører Axel Schmidt)

m o d

Gaston Mertz (Vang efter ordre).

(Spørgsmål om afkrævning af vareafgifter i henhold til § 1, jfr. § 2 b, i takstreglementet for afgift til Københavns havnevæsen).

(Sagen behandlet skriftligt).

S ø - o g H a n d e l s r e t t e n s d o m 23. j u n i 1950.

Lov nr. 44 af 31. marts 1891 „om Anlæg af en Frihavn ved København samt om Nedsættelse af Havneafgiften til Københavns Havn m. v.“, hvis regler om havneafgift trådte i stedet for reglerne i lov af 31. marts 1864 „ang. Havneafgift i Københavns Havn“, indeholder i § 8, næstsidste stk., 1. pkt., sålydende bestemmelse om udredelse af havneafgift for varer, der indføres fra Frihavnen:

„I Frihavnen bliver Havneafgiften ikke at opkræve, men i Stedet derfor vil der ved Indførsel af Varer fra Frihavnen til dansk Toldomraade være at betale en Københavns Havn tilfaldende Afgift, der, beregnet efter den paa-gældende Vares Bestuvning ifølge Toldvæsenets Bestuvningsreglement, opvejer Havneafgiften.“

I tilslutning hertil bestemtes det i Ministeriet for offentlige Arbejders bekendtgørelse nr. 198 af 30. oktober 1894 „om Omsætning af Havneafgiften til Københavns Havn af Skibe for Indgaaende i udenrigs Fart til en Vareafgift m. v.“ § 1:

„Afgifter opkræves af alle Varer, der fra Frihavnen indgaa i Toldomraadet, uden Hensyn til Maaden, paa hvilken de tidligere ere tilførte Frihavnen.

Dog kunne Varerne, naar det ved Toldvæsenets Attest kan godtgøres, at de ikke ere indgaaede søværts til København fra Udlandet — — — fritages for Afgiften.“

Ved lov nr. 78 af 29. marts 1924 „om Ændring i Lov Nr. 109 af 29. April 1913 om Bestyrelsen af Københavns Havnevæsen“ gaves der § 6 i sidstnævnte lov sålydende affattelse:

„Ministeren for offentlige Arbejder fastsætter Takster for Benyttelsen af Københavns Havn efter derom at have indhentet Betænkning fra Havnebestyrelsen.“

Den af Ministeriet for offentlige Arbejder i medfør af denne lov udfærdigede „Takst for Afgift til Københavns Havnevæsen af Varer“, senest af 1. juni 1949, indeholder bl. a. følgende bestemmelser:

„§ 1.

Vareafgift opkræves med de i § 2 nævnte Undtagelser af alle Varer, som søværts indføres fra Udlandet til Københavns Toldhavn og opløses der, eller som fra Frihavnen indføres i Toldomraadet, uden Hensyn til paa hvilken Maade de tidligere er tilført Frihavnen.

— — —

§ 2.

Fritagne for Vareafgift er:

— — —

b. Varer, som fra Frihavnen indføres i Toldomraadet, naar det ved Attest fra Toldvæsenet eller De danske Statsbaners Frihavnstation eller ved en af Københavns Frihavns-Aktieselskab paa Tro og Love afgiven Erklæring godtgøres, enten at de ikke er indført søværts til København fra Udlandet, eller at Vareafgift, selvom de oprindelig maatte være indført til København ad den nævnte Vej, er betalt forinden deres Udførsel til Frihavnen.“

Sagsøgeren, Gaston Mertz, begyndte i oktober 1945 under firmanavnet „Københavns Surkaalsfabrik“ at fremstille surkål af hvidkål; fabrikationen, som bl. a. bestod i, at hvidkålen blev tilsat 1 pct. salt, foregik i frostfri kælderrum i Københavns Frihavns pakhus 14, idet egnede lokaler ikke kunne skaffes andetsteds, og hvidkålen blev leveret landsværts gennem J. Erlandsen, København, som eneleverandør.

Sagsøgeren, der fra toldmyndighederne havde fået den opfattelse, at han efter ansøgning kunne blive fritaget for erlæggelse af vareafgift, indgav den 6. november 1945 andragende til toldinspektoratet i Frihavnen om fritagelse for betaling af vareafgift af den af ham fremstillede surkål, idet han anførte, at den benyttede hvidkål udelukkende var af dansk oprindelse.

I skrivelse af 18. juli 1946 besvarede de sagsøgte, Ministeriet for offentlige Arbejder, imidlertid andragendet således:

„I denne Anledning skal man efter Brevveksling med Havnedirektøren i København meddele, at Ministeriet af Hensyn til Konsekvenserne ikke har ment at burde imødekomme Andragendet.“

Sagsøgeren kunne ikke fra Københavns Frihavns-Aktieselskab opnå den i takstreglementets § 2 b nævnte erklæring på tro og love, og toldvæsenet stillede

som betingelse for at afgive den sammesteds nævnte attest, at sagsøgeren var til stede ved indkørselen til Frihavnen, hver gang der ankom et parti hvidkål, en betingelse han ikke kunne opfylde, idet varerne ankom uregelmæssigt. Han indgav derefter den 8. juli 1947 et fornyet andragende til Havnedirektoratet, idet han yderligere fremsendte sålydende erklæring af 10. juli 1947 fra J. Erlandsen:

„Paa Foranledning af Firmaet Bioko (Københavns Surkaalsfabrik) bekræfter vi herved, at vi fra Oktober 1945 til Sæsonens Slutning 1947 har leveret til Firmaet Bioko (Københavns Surkaalsfabrik) ialt 706,237 kg Hvidkaal til Firmaets Lager Pakhus 14 i Frihavnen. Denne Hvidkaal har vi leveret til Fa. Bioko fra Københavns Omegn, nærmere betegnet Tømmerup, St. Magleby, Dragør, Glostrup, Taastrup, Hedehusene o. s. v., hvilket vi enhver Tid kan dokumentere gennem vore Bøger.

Da vi har været Eneleverandør til Firmaet Bioko, kan vi herved bekræfte, at nævnte Firma ikke har modtaget anden Hvidkaal, end den vi har leveret. Forøvrigt har der ikke fundet nogen Import Sted til Danmark af Hvidkaal de sidste 10—15 Aar, der kan saaledes ikke være tale om, at Firmaet Bioko kan have anvendt Hvidkaal af anden Oprindelse end dansk.“

Ministeriet for offentlige Arbejder svarede herpå den 30. august 1947 følgende:

„I denne Anledning skal man efter stedfunden Brevveksling med Havnedirektøren i København og Departementet for Told- og Forbrugsafgifter meddele, at man, da der ikke er fremkommet nye Momenter i Sagen, maa henholde sig til den i Skrivelse herfra af 18. Juli f. A. truffne Afgørelse, hvorefter Andragendet ikke vil kunne imødekommes.“

Sagsøgeren har nu under nærværende sag efter sin endelige påstand alternativt påstået de sagsøgte, Ministeriet for offentlige Arbejder og Københavns havn, tilpligtet at tilbagebetale ham den i tiden fra den 9. november 1945 til den 7. juni 1947 til Københavns Frihavns toldkassererkontor erlagte vareafgift, 3117 kr. 06 øre, med renter heraf 5 pct. fra stævningens dato. Til støtte for denne påstand har han gjort gældende, at der fra hans side er ført bevis for, at varen er af dansk oprindelse, hvorved han yderligere har henvist til en af Frihavns-Aktieselskabet afgivet erklæring af 20. september 1949 af følgende indhold:

„Besvarende Deres skrivelse af 13. ds. skal vi herved meddele, at der i tidsrummet 1. oktober 1945 til 1. juli 1947 ikke pr. skib eller banevogn er indført hvidkål fra Udlandet til Frihavnen.

Hvorvidt der pr. byvogne eller biler er tilkørt udenlandsk hvidkål til privat lager, kan vi ikke udtale os om.“

Overfor de sagsøgte, Ministeriet for offentlige Arbejder, har sagsøgeren begrundet sin påstand med, at disse sagsøgte ved at lade hengå over 8 måneder, inden de besvarede sagsøgerens ansøgning af 6. november 1945, har hindret sagsøgeren i at begrænse sit tab, idet han havde haft mulighed for at træffe andre dispositioner; overfor de sagsøgte, Københavns havn, har sagsøgeren anført, at afgiften er kommet disse sagsøgte tilgode.

De sagsøgte har hver især påstået frifindelse, idet de begge har henvist til, at taksreglementets § 2 b, som er udstedt med hjemmel i ovennævnte lov af 29. marts 1924, kun fritager varer, som fra Frihavnen indføres i toldområdet,

for vareafgift, når der tilvejebringes erklæring fra en af deri nævnte 3 myndigheder, og at sagsøgeren har undladt at fremskaffe en sådan erklæring. Yderligere har de anført, at varen er blevet ændret ved forarbejdningen, at sagsøgeren har betalt afgiften uden forbehold, og at der ivotrigt ikke er ført tilstrækkeligt bevis for, at hvidkålen udelukkende var af dansk oprindelse. De sagsøgte, Ministeriet for offentlige Arbejder, har for deres vedkommende yderligere anført, at afgiften ikke er betalt til dem, men til de sagsøgte, Københavns havn, og at den omstændighed, at de sagsøgte overvejsler varede 8 måneder, ikke kan begrunde erstatningsansvar for dem. De sagsøgte, Københavns havn, har på deres side tillige anført, at taksterne ikke er fastsat af dem, men af de sagsøgte, Ministeriet for offentlige Arbejder, hvorfor de i hvert fald må være ansvarsfri.

Retten skal i tilslutning til det af parterne anførte bemærke følgende:

§ 8, næstsidste stk., i loven af 1891 findes at måtte forstås således, at pligten til at svare vareafgift kun omfatter varer, der søværts er tilført Frihavnen fra udlandet og derefter indføres til dansk toldområde, og da med et beløb, som svarer til den havneafgift, som skulle have været erlagt, hvis varerne var blevet indført over dansk havn. Denne fortolkning, hvorefter afgiftspligten ikke påhviler varer af dansk oprindelse, som efter at være indført landværts genindføres, støttes af motiverne til lovbestemmelsen, se Rigsdagstidende 1890/91, tillæg B, spalte 1410 øverst, hvor folketingets udvalg udtaler følgende:

„Hvad derimod særlig angaar Frihavnen, maa det af Hensyn til Transit-handelens frie og ugenerte Bevægelse anses for ønskeligt, at Havneafgiften her omformes til en Afgift, der hviler paa Varerne, og som kun opkræves, for saa vidt disse indføres fra Frihavnen til dansk Toldomraade. Denne Afgift, der skal tilfalde Havneekassen og altsaa ikke bliver Frihavsselskabet til Fordel, vil det være hensigtsmæssigt for hver enkelt Varesorts Vedkommende at lade beregne i Overensstemmelse med Toldvæsenets Bestuvningsreglement.“

Forsåvidt de sagsøgte har anført, at lovhjemlen til opkrævning af vareafgiften og til de nærmere regler herom nu findes i loven af 29. marts 1924, bemærkes, at det af motiverne til denne lov (Rigsdagstidende 1923/24, tillæg A, spalte 6359 f. f.) fremgår, at hensigten med loven har været dels at skabe hjemmel for, at afgiftspligten i stedet for som hidtil at beregnes efter varernes rumfang fremtidig kunne fastsættes under hensyn til deres værdi, dels at henlægge beføjelsen til at fastsætte vareafgiften fra lovgivningsmagten til Ministeriet for offentlige Arbejder. Derimod udtales det udtrykkelig i den til grund for loven liggende betænkning fra et af Ministeriet for offentlige Arbejder nedsat udvalg, at udvalget ikke mener, „at man bør søge de nugældende Regler for Opkrævning af Vareafgiften ændrede i den Retning, at Vareekspeditioner, som hidtil har været afgiftsfrie, fremtidig skulde belastes med Afgift“ (sammesteds spalte 6369—70).

Efter rettens formening må den Ministeriet for offentlige Arbejder ved loven af 1924, som ikke ophæver § 8 i loven af 1891, givne bemyndigelse til at fastsætte afgifter herefter forstås med den af sidstnævnte lov følgende begrænsning, at ministeriet ikke kan fastsætte afgifter på områder, som ved loven af 1891 var fritaget for afgift.

Som ovenfor nævnt kan sidstnævnte lov ikke antages at have draget den urimelige konsekvens, at varer, der fra dansk toldområde landværts indføres til Frihavnen og derefter genudføres, skulle være underkastet havneafgift. En forud-

sætning for fritagelse må det selvfølgelig være, at der føres bevis for, at varerne er af dansk oprindelse, men det ses ikke, at Ministeriet for offentlige Arbejder har hjemmel til at fastsætte, at dette bevis kun skulle kunne føres på den i takstreglementets § 2 b fastsatte måde; § 2 b må følgelig læses som en opregning af de tilfælde, hvor fritagelsen sker uden videre, medens det, såfremt beviset søges ført på anden måde, i det enkelte tilfælde må prøves, om grundlaget er tilstrækkeligt.

Under nærværende sag findes sagsøgeren ved de af ham producerede erklæringer at have ført fornødent bevis for, at al den af ham til Frihavnen indførte hvidkål var indført landværts og var af dansk oprindelse. Da hvidkålen ikke ved den stedfundne forarbejdning kan anses at være blevet en anden vare, og da sagsøgeren allerede i efteråret 1945 har ansøgt om fritagelse for afgift, findes heller ikke det af de sagsøgte iøvrigt anførte at kunne betage sagsøgeren hans ret til tilbagebetaling af den af ham med urette erlagte afgift.

Tilbagebetalingskravet findes at måtte rettes mod de sagsøgte, Københavns havn, således at det sagsøgte ministerium frifindes.

De sagsøgte, Københavns havn, vil have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger med 500 kr. I forholdet til det sagsøgte ministerium findes parterne selv at burde bære deres omkostninger.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Københavns havn, bør til sagsøgeren, Gaston Mertz, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale 3117 kr. 06 øre med renter heraf 5 pct. p. a. fra den 24. oktober 1949, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 500 kr.

De sagsøgte, Ministeriet for offentlige arbejder, bør for sagsøgerens tiltale under denne sag fri at være. I forholdet til disse sagsøgte bærer hver part sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Dommen er alene påanket af Københavns havn, der har påstået frifindelse. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Ministeriet for offentlige arbejder har givet møde som biintervenient og udtalt sig til støtte for appellantens påstand.

Bestemmelsen i § 1, jfr. § 2 b, i takstreglementet for afgift til Københavns Havnevæsen af varer findes at have hjemmel i lov nr. 78 af 29. marts 1924, og appellantens påstand vil herefter være at tage til følge.

Med hensyn til sagsomkostninger for begge retter vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Københavns havn, bør for tiltale af indstævnte, Gaston Mertz, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Sø- og Handelsretten eller Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagfører Vang i salær for Højesteret 400 kr., der udredes af det offentlige.

Nr. 174/1950. 1) Handelsgartner **Robert Lygteskov** (Clan) og
Nr. 176/1950. 2) landsretssagfører **Valdemar Erntoft**
(Alb. V. Jørgensen)

m o d

handelsgartner **Frithiof Heise** (Bay-Erichsen).

(Om opløvelse af en forpagtningskontrakt som følge af, at denne ikke kunne tinglyses på ejendommen).

Østre Landsrets dom 20. april 1950 (II afd.).

Sagsøgte, handelsgartner Robert Lygteskov, der ifølge utinglyst, betinget skøde af 3. december 1947 er ejer af ejendommen matr. nr. 7 c og 7 s af Ulve-mosen, Havdrup sogn, hvilken ejendom anvendes som gartneri, bortforpagtede ved kontrakt af 6. december 1948 fra 1. januar 1949 at regne ejendommen til sagsøgeren, handelsgartner Frithiof Heise. De for nærværende sag væsentlige bestemmelser i kontrakten er følgende:

„1.

Forpagtningsforholdet tiltrædes den 1. januar 1949 og vedvarer uopsigeligt fra begge sider indtil den 31. december 1951 med ret til for forpagteren at forlænge forholdet yderligere 5 år på samme betingelser som hidtil og med ret for forpagteren til næstmuligst indenfor forpagtningsperioden at købe ejendommen med redskaber og inventar som nedenfor nævnt for en pris af 90.000 kr., hvoraf de 25.000 kr. skal udbetales kontant ved overtagelsen.

Ejeren forpligter sig til ikke at foretage dispositioner over ejendommen, der umuliggør det for forpagteren at købe den — — —

3.

Ejendommen skal drives og bygningerne skal vedligeholdes på fuld for-svarlig måde — — —

Forpagteren må ikke foretage ændringer i bygningernes indretning uden ejerens samtykke, dog at han er berettiget til at ændre indretningen af butikks-lokalet.

4.

Forpagteren er bekendt med de på ejendommen hvilende byrder og be-hæftelser samt skrivtutter, som han forpligter sig til at respektere — — —

5.

Som vederlag for forpagtningen betaler forpagteren 6000 kr., skriver seks tusinde kroner, årligt, hvoraf halvdelen erlægges forud den 1. december og halv-delen den 1. juni hos ejerens sagfører, landsretssagfører V. Erntoft, Roskilde.

Forpagteren skal betale de ejendommen påhvilende skatter samt bekoste ejendommens vedligeholdelse.

6.

Forpagteren afkøber ejeren de på ejendommen værende plantekulturer bestående af drivløg, cincerlicer, calla, asparagus, pelagonier, drivjordbær, levkøjer samt grønne planter for en samlet pris af 12.000 kr.

Dette beløb tilligemed 1. rate af forpagtningsafgiften betales således, at 10.000 kr. udbetales ejeren samtidig med nærværende kontrakts underskrift og 5000 kr. inden 8 dage til landsretssagfører V. Erntoft, Roskilde, der tager beløbet i depositum, indtil overtagelsen har fundet sted den 1. januar 1949

— — —

11.

De med nærværende forpagtningskontrakts oprettelse, stempning og tinglysning forbundne omkostninger betales af forpagteren — — —“

Kontrakten blev affattet på sagsøgte landsretssagfører V. Erntofts kontor af dennes medarbejder, landsretssagfører Poul Quist Krüger, og så snart kontrakten var underskrevet, blev de i kontraktens punkt 6 stipulerede 10.000 kr. betalt af sagsøgeren, medens de sammesteds stipulerede 5000 kr. ca. 3 uger senere blev indbetalt af sagsøgeren til sagsøgte Erntoft. Den 19. januar 1949 sendte sagsøgte Erntoft kontrakten til tinglysning, men den blev afvist, da sagsøgte Lygteskov ikke havde tinglyst adkomst på ejendommen. Sagsøgeren fik ikke fra sagsøgte Erntoft underretning om, at kontrakten var afvist fra tinglysning, men i begyndelsen af februar 1949 fik han gennem en samtale med en mand i Havdrup mistanke om, at sagsøgte Lygteskov ikke havde adkomst på ejendommen, og han henvendte sig i den anledning på dommerkontoret i Roskilde for at efterse tingbøgerne og fik her at vide, at kontrakten var afvist, fordi sagsøgte Lygteskov ikke havde adkomst. Sagsøgeren henvendte sig derefter til landsretssagfører Flemming Grüner, der den 16. februar 1949 tilskrev sagsøgte Erntoft, at sagsøgeren måtte forbeholde sig ret til at hæve kontrakten og kræve erstatning, men ikke ville være uvillig til at forhandle om en mindelig ordning. I skrivelse af 24. februar 1949 svarede sagsøgte Erntoft, at der var rettet henvendelse til skødehaveren om at give samtykke til kontraktens tinglysning, men at dennes svar endnu ikke forelå, og han gjorde samtidig opmærksom på, at sagsøgeren havde lukket den til gartneriet hørende butik, hvilket kunne ødelægge virksomheden, og at sagsøgeren derfor omgående måtte åbne butikken igen. I skrivelse af 28. februar 1949 hævdede landsretssagfører Grüner herefter på sagsøgerens vegne kontrakten og forbeholdt sig fuld erstatning hos begge de sagsøgte.

I første halvdel af marts 1949 førtes der forligsforhandlinger mellem parterne, dels om en sikkerhedsstillelse overfor sagsøgeren, hvorom der dog ikke opnåedes enighed, dels om samtykke til tinglysning fra skødehaveren, hvorom der heller ikke kunne opnås enighed, idet skødehaveren som vilkår for sin tilslutning til tinglysning krævede, at sagsøgeren skulle genåbne den til gartneriet hørende butik, hvilket han ikke ville indgå på.

Tirsdag den 6. maj.

Sagsøgeren fastholdt herefter den ved skrivelse af 28. februar 1949 skete ophævelse af kontrakten, men ville ikke fravige besiddelsen af det forpagtede gartneri, medmindre han fik tilbagebetalt de af ham efter kontrakten erlagte 15.000 kr. Ved en af fogedretten for Roskilde købstad m. v. den 14. maj 1949 afsagt kendelse blev han imidlertid på sagsøgte Lygteskovs begæring udsat af besiddelsen på vilkår, at der stilledes en sikkerhed på 10.000 kr. Fogedkendelsen blev af sagsøgeren påanket til nærværende ret, men anken er under domsforhandling af nærværende sag frafaldet.

Ved stævning af 11. juli 1949 har sagsøgeren herefter anlagt nærværende ved retten for Roskilde købstad m. v. for borgerlige sager forberedte sag, hvorunder han påstår de sagsøgte tilpligtet in solidum at betale ham 29.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra sagens anlæg den 16. august 1949. Beløbet fremkommer således:

1. Tilbagebetaling af erlagt forpagtningsafgift for 1. halvår 1949	3.000 kr.
2. Tilbagebetaling af erlagt betaling for planter i gartneriet	12.000 —
3. Anslået mistet fortjeneste i 1949	14.000 —
	Ialt . . 29.000 kr.

Med hensyn til sidstnævnte post har sagsøgeren anført, at han har foretaget en kalkulation over indtægter og udgifter af gartneriet i 1949, og da denne kalkulation udviser en nettoindtægt for ham på 18.850 kr., er han i hvert fald på den sikre side, når han kun har krævet 14.000 kr., navnlig da han må hævde, at han også er berettiget til erstatning for tab af indtægter i årene 1950 og 1951, for hvilke forpagtningskontrakten umiddelbart gjaldt.

De sagsøgte har påstået frifindelse. Sagsøgte Erntoft har derhos anført, at han under ingen omstændigheder kan være solidarisk ansvarlig sammen med sagsøgte Lygteskov.

Sagsøgeren har støttet sin påstand over for sagsøgte Lygteskov på, at der foreligger vanhjemmel, idet sagsøgte som kun havende utinglyst betinget skøde ikke på een for sagsøgeren sikret måde har præsteret den ham efter kontrakten påhvilende ydelse, navnlig en forpagtningsoverdragelse og en køberet.

Overfor sagsøgte Erntoft har sagsøgeren støttet sin påstand på, at sagsøgte har forsvået sine pligter som sagfører for sagsøgeren ved på hans vegne at oprette den omhandlede kontrakt og modtaget de 15.000 kr. til sagsøgte Lygteskov, uanset at han vidste eller burde vide, at denne ikke havde tinglyst adkomst på ejendommen, i hvilken forbindelse sagsøgeren har henvist til, at også sagsøgte Lygteskovs utinglyste, betingede skøde af 3. december 1947 var udfærdiget på sagsøgte kontor og var tilstede, da forpagtningskontrakten af 6. december 1948 blev udfærdiget.

Sagsøgte Lygteskov har støttet sin frifindelsespåstand på, at ingen har anfægtet eller gjort forsøg på at anfægte den ret, der ved kontrakten er overdraget sagsøgeren, og at denne derfor ikke har lidt noget tab, at sagsøgeren i kontrakten har erkendt at være bekendt med de ejendommen påhvilende byrder og hæftelser samt servitutter og derfor også må have været bekendt med, at

sagsøgte ikke havde tinglyst adkomst, og at sagsøgeren iøvrigt allerede fra sin tiltrædelse af forpagtningen i væsentlig grad har misligholdt kontrakten ved at lukke den til gartneriet hørende butik og derfor ikke kan hæve kontrakten og kræve erstatning.

Sagsøgte Erntoft har til støtte for sin frifindelsespåstand navnlig anført, at sagsøgeren — selvom han måtte have krav på kontraktens tinglysning, hvad han dog ikke har betinget sig i denne — har kunnet opnå tinglysning ved at opfylde sin pligt til at holde butikken åben og derfor ikke har været berettiget til at hæve. Endvidere har han bestridt at have gjort sig skyldig i en til erstatning forpligtende forsømmelse af sine pligter som sagsfører for sagsøgeren ved ikke udtrykkelig at have gjort denne opmærksom på, at kontrakten ikke kunne tinglyses, idet sagsøgeren, jfr. kontraktens § 4, var bekendt med de ejendommen påhvillende hæftelser m. v. og dermed også med adkomstforholdene. Endelig har han bestridt, at der foreligger dokumentation for, at hans påståede forsømmelse har påført sagsøgeren noget tab, idet han i hvert fald ikke mener sig ansvarlig solidarisk med sagsøgte Lygteskov for sagsøgerens tab ved at afslutte kontrakten, men højst ansvarlig for det tab, som sagsøgeren måtte lide ved ikke at kunne få den ham tilkommende erstatning hos sagsøgte Lygteskov.

Under sagen er der afgivet forklaring af parterne samt af landsretssagsfører Krüger, handelsgartner Edmund Lysell Classen, konsulent Asger Klougart og handelsgartner Ove Nielsen, hvorhos gartner Vilhelm Christiansen har afgivet forklaring inden retten for Roskilde købstad m. v. ret for borgerlige sager.

Sagsøgeren har forklaret, at han inden forhandlingerne på landsretssagsfører Erntofts kontor klart krævede, at kontrakten skulle tinglyses, navnlig af hensyn til hans køberet, som han lagde meget vægt på. Lygteskovs skøde var tilstede, da kontrakten blev skrevet, men han læste det ikke selv. Han undersøgte på at være bekendt med ejendommens hæftelser m. v. efter oplysninger fra landsretssagsfører Krüger herom, men han er ikke gjort bekendt med, at Lygteskov ikke havde tinglyst adkomst, idet han i saa fald ikke ville have indgået kontrakten. Under forhandlingerne med Lygteskov har han ganske tydeligt sagt, at han ville lukke den til gartneriet hørende butik, idet det var hans hensigt at drive gartneriet som en gros gartneri med eksport af planter for øje. Yderligere har han herom oplyst, at Lygteskov blev boende på gartneriet ca. 14 dage efter sagsøgerens tiltrædelse og så, at butikken holdtes lukket, uden at han fremkom med nogen indvending i denne anledning.

Sagsøgte Lygteskov har forklaret, at han ikke erindrer, om det har været på tale, at han kun havde tinglyst betinget skøde på ejendommen. Han var klar over, at sagsøgeren ikke var interesseret i selv at drive butikken, men han gik ud fra, at han ville leje den ud, så der stadig derfra kunne ske salg af gartneriets produkter.

Landsretssagsfører Krüger, der på sagsøgte Erntofts vegne har udfærdiget kontrakten af 6. december 1948, har forklaret, at han ikke forud kendte sagens parter og ikke vidste, at sagsøgte Lygteskov ikke havde tinglyst adkomst på ejendommen. Han husker ikke, om Lygteskovs utinglyste, betingede skøde var tilstede, da kontrakten blev udfærdiget, men han vil ikke bestride, at dette har været tilfældet. Det var ham, der sendte kontrakten til tinglysning, idet han var klar over, at den skulle tinglyses, og da den blev afvist, tog han skridt til at få skødehaverens samtykke, men af forskellige grunde blev det ikke ordnet, før sagsøgeren hævdede kontrakten den 28. februar 1949.

Handelsgartner Ove Nielsen har forklaret, at han sammen med sagsøgeren besigtigede gartneriet, før der blev truffet aftale om forpagtningen, og under forhandlingerne understregede sagsøgeren stærkt over for sagsøgte Lygteskov, at han ikke ville drive handel fra butikken, men udelukkende producere planter til en gros salg og eksport.

Handelsgartner Edmund Lysell Classen har forklaret, at han var tilstede på gartneriet, da sagsøgeren tiltrådte forpagtningen, og han hørte, at sagsøgeren sagde, at han ikke skulle bruge butikken, og sagsøgte Lygteskov tog derfor butikkens poser og papir med sig.

Som sagen herefter foreligger oplyst, må retten give sagsøgeren medhold i, at han har haft krav på at kunne få sin kontrakt af 6. december 1948 om forpagtning og køberet tinglyst, og da sagsøgte Lygteskov ikke har opfyldt sin pligt i så henseende, har sagsøgeren været berettiget til at hæve kontrakten og kræve erstatning af sagsøgte Lygteskov for såvel positive tab som for tabt fortjeneste. Det bemærkes herved, at retten må anse det for godtgjort, at sagsøgeren inden afslutningen af kontrakten på tilstrækkelig tydelig måde har meddelt, at det ikke var hans hensigt at bibeholde gartneriets hidtidige butik, og sagsøgte tilbud om at skaffe skødehaverens samtykke til tinglysning af kontrakten af 6. december 1948 på vilkår, at butikken genåbnedes, ville herefter ikke have kunnet betage sagsøgeren hans ret til at hæve kontrakten, selv om tilbudet havde været fremsat før 28. februar 1949, da han hævdede, lige så lidt som sagsøgerens lukning af butikken i sig selv af sagsøgte Lygteskov kan påberåbes som en væsentlig misligholdelse fra sagsøgerens side, der skulle kunne hindre denne i at hæve kontrakten.

Retten er endvidere enig med sagsøgeren i, at sagsøgte Erntoft som sagsfører for sagsøgeren har udvist en til erstatning forpligtende forsømmelse over for sagsøgeren ved ikke at drage omsorg for, at dennes rettigheder ifølge kontrakten blev sikret på nødvendig vis gennem tinglysning. Der må dog gives sagsøgte Erntoft medhold i, at han ikke kan anses ansvarlig over for sagsøgeren solidarisk med sagsøgte Lygteskov, men alene ansvarlig for de følger, hans forsømmelse måtte få for sagsøgeren derved, at sagsøgte Lygteskov som den principalt ansvarlige ikke måtte være i stand til at opfylde sin erstatningspligt.

Med hensyn til erstatningens størrelse bemærkes, at sagsøgeren først har hævet kontrakten den 28. februar 1949 og indtil da har udøvet en forpagters råden over gartneriet, hvorfor han kun kan anses berettiget til at kræve tilbagebetalt den del af den erlagte forpagtningsafgift, som angår tiden efter 28. februar 1949 eller 2000 kr. Hvad angår de øvrige poster i sagsøgerens erstatningspåstand bemærkes, at der efter de retten forelagte oplysninger, herunder den af konsulent Asger Klougart afgivne forklaring, er en sådan usikkerhed med hensyn til beregningen af disse poster, at erstatningen findes at måtte fastsættes skønsmæssigt, og det samlede sagsøgeren tilkommende beløb findes herefter at kunne bestemmes til 15.000 kr.

I henhold til foranstående vil sagsøgte Lygteskov herefter være at dømme til at betale til sagsøgeren 15.000 kr. med renter som påstået, medens sagsøgte Erntoft bør anerkende, at han overfor sagsøgeren hæfter for betaling af den del af erstatningen, som ikke kan fås betalt hos sagsøgte Lygteskov.

Sagens omkostninger vil de sagsøgte have at udrede in solidum med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, handelsgartner Robert Lygteskov, bør til sagsøgeren, handelsgartner Frithiof Heise, betale 15.000 kr. med renter heraf 5 pct. p. a. fra 16. august 1949, til betaling sker.

Sagsøgte, landsretssagfører Valdemar Erntoft, bør anerkende, at han overfor sagsøgeren hæfter for betaling af den del af fornævnte 15.000 kr. med renter som angivet, som ikke kan fås betalt hos sagsøgte Lygteskov.

I sagsomkostninger udreder de sagsøgte een for begge og begge for een til sagsøgeren 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har appellanterne påstået frifindelse. Indstævnte har påstået appellanterne tilpligtet in solidum at betale ham 15.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 16. august 1949.

For så vidt appellanterne har gjort gældende, at indstævnte ikke har været berettiget til at hæve kontrakten, idet der af appellantens Erntoft var tilbudt ham bankgaranti til sikkerhed for hans rettligheder efter denne, bemærkes, at der findes at måtte gives indstævnte medhold i, at han ikke har været pligtig til at fratage tinglysning mod en sådan garanti.

Med denne bemærkning vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste, dog at det indstævnte tilkommende beløb efter de for Højesteret foreliggende oplysninger, derunder om gartneriets mangelfulde tilstand den 14. maj 1949, findes at burde nedsættes til 10.000 kr.

Ingen af parterne findes at burde betale sagsomkostninger for Højesteret til de andre parter.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, handelsgartner Frithiof Heise, tilkommende beløb fastsættes til 10.000 kr.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til de andre parter.

Der tillægges højesteretssagfører Bay-Erichsen i salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg henholdsvis 500 kr. og 427 kr. 35 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 8. maj.

Nr. 465/1950.

Slagtermester W. Runge
(landsretssagfører Bjarup)

m o d

A/S Aarhus Discontobank (Løber).

(Spørgsmål om et ejendomsforbehold med hensyn til et automobil kunne opretholdes overfor en senere godtroende omsætningsherverer).

Vestre Landsrets dom 7. oktober 1950 (V afd.).

Ved en købekontrakt af 13. september 1947 solgte Helmuth Petersen, Nafta Service, Havnegade 18, Aarhus, til repræsentant Edmund Jacobsen, hvis adresse i kontrakten angives som „Møjlvj 12, Riiskov, ansat Fa. Detailhdl. Fællesindkøb, Skolebakken 17“, et Renaultpersonautomobil for 9200 kr., hvoraf 5000 kr. angives betalt ved kontraktens underskrift, medens resten skulle betales med 200 kr. den 13. i hver måned, første gang den 13. oktober 1947. Kontrakten indeholder sædvanligt ejendomsforbehold for sælgeren og bl. a. følgende bestemmelse:

„Tager Sælgeren det solgte tilbage, er Køberen pligtig til straks at betale:

- 1) de ved Tilbagebetalingen forfaldne ikke betalte Afdrag.
- 2) $\frac{9}{10}$ af de resterende Afdrag.
- 3) alle med Sikring og Inddrivelse af Sælgerens Krav forbundne Omkostninger, herunder Sagførersalær og Befordrings- og Transportudgifter.“

Kontrakten blev samme dag af sælgeren forsynet med påtegning om, at samtlige hans rettigheder efter kontrakten transportereds og overdroges til de sagsøgte, A/S Aarhus Discontobank, Aarhus, der samtidig diskonterede vekslere, trukket af Petersen på Jacobsen og akcepteret af denne, for et samlet beløb af 4200 kr.

Det pågældende automobil var nogen tid i forvejen blevet erhvervet af Petersen, der handlede med brugte automobiler, og som tillige var indehaver af en benzintank med tilhørende reparationsværksted i Havnegade i Aarhus. Om denne tank med værksted var der i sommeren 1947 indgået kompagniskab mellem Petersen og Jacobsen. Efter oprettelsen af fornævnte købekontrakt af 13. september 1947 aflæsende Petersen automobil til sagsøgeren, slagtermester W. Runge, Kærby, for kontant 7700 kr. og et ældre Ford-automobil i bytte. Renault-automobilen blev straks overgivet til sagsøgeren. Da betalingen af de i købekontrakten af 13. september 1947 fastsatte afdrag ophørte, efter at nogle få afdrag var erlagt, lod de sagsøgte den 11. juni 1948 ved fogeden for Aarhus købstad foretage indsættelsesforretning hos Jacobsen i henhold til købekontrakten. Under forretningen oplystes, at vognen af Petersen var solgt til sagsøgeren, og den 2. juli 1948 kontinueredes forretningen derefter af fogeden for Aalborg købstad m. v. hos sagsøgeren, der nægtede at udlevere automobil. Ved en af fogeden samme dag afsagt kendelse blev det imidlertid bestemt, at forretningen burde nyde fremme. For at undgå at udlevere automobil betalte sagsøgeren derefter det af de sagsøgte krævede beløb 3815 kr. 30 øre, nemlig ikke-betalte afdrag ifølge kontrakten 3400 kr. med tillæg af renter og omkostninger, idet han dog forbeholdt sig at søge beløbet tilbage.

Idet sagsøgeren gør gældende, at der ikke for de sagsøgte er skabt nogen ret til automobilet, der kan gøres gældende over for sagsøgeren, har han derfor under nærværende sag påstået de sagsøgte dømt til at betale ham 3815 kr. 30 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 21. september 1948, indtil betaling sker. Subsidiært har sagsøgeren påstået de sagsøgte tilpligtet at betale 505 kr. 30 øre med renter som nævnt og at afregne en for Helmuth Petersen oprettet sikringskonto hos de sagsøgte og udlevere en ham tilhørende livsforsikringspolice til sagsøgeren.

De sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Til støtte for sin principale påstand har sagsøgeren i første række gjort gældende, at den mellem Petersen og Jacobsen oprettede købekontrakt af 13. september 1947 ikke er udtryk for nogen reel handel, men alene er oprettet pro forma, for at Petersen kunne benytte den som sikkerhed ved optagelse af et banklån. Sagsøgeren har herved nærmere anført, at Petersen og Jacobsen på det pågældende tidspunkt var kompagnoner, at Petersen vedblev at have rådighed over automobilet, der henstod ved benzintanken, og at Jacobsen, da han efter sin forklaring kort efter salget til sagsøgeren blev klar over dette, intet foretog sig for at komme i besiddelse af automobilet og endog ved kompagniskabets ophævelse og tankanlæggets senere salg gik med til, at betydelige beløb blev udbetalt til Petersen. Selv om de sagsøgte ved kontraktens overdragelse til dem måtte have erhvervet ret mod Petersen og Jacobsen, må de være afskåret fra at gøre kontrakten gældende overfor sagsøgeren.

I anden række har sagsøgeren gjort gældende, at de sagsøgte i hvert fald er nærmere til at bære risikoen ved Helmuth Petersens uretmæssige optræden end sagsøgeren, der i god tro har købt automobilet af en automobilhandler. Sagsøgeren har herved anført, at der ved belåningen af kontrakten er udvist uforsigtighed fra de sagsøgte side, idet de ikke har foretaget en tilstrækkelig grundig undersøgelse af forholdene, hvorved de bl. a. ville være blevet klar over, at Jacobsen var i kompagni med Petersen og ikke som i kontrakten anført ansat i et andet firma.

Under fogedsagen har Helmuth Petersen forklaret, at købekontrakten af 13. september 1947 blev oprettet for at skaffe penge, og at det var med Jacobsens vidende, at automobilet blev solgt til sagsøgeren. Under retssagen har Petersen som vidne forklaret, at det, efter at kompagniskabet mellem ham og Jacobsen var indgået, blev aftalt, at vidnet skulle tage sig af automobilsalget, medens Jacobsen skulle passe værksted og benzintank. Da Jacobsen ikke passede sin del af forretningen, som han skulle, enedes man om, at vidnet skulle sælge Renault-vognen, som Jacobsen havde købt af vidnet og kørte med, således at provenuet skulle indgå i forretningen. Efter salget foretog vidnet sig intet overfor de sagsøgte, idet han mente, at dette måtte være Jacobsens sag. Kompagniskabet med Jacobsen ophørte i marts 1945.

Edmund Jacobsen har som vidne forklaret, at han ikke gennem kompagniskabet med Petersen fik andel i dennes automobilhandel. Han betalte Petersen 4300 kr. ved kompagniskabets indgåelse og måtte senere adskillige gange forstrække Petersen med penge. Efter at Petersen havde købt Renault-vognen, skulle den istandsættes på vidnets og Petersens værksted. Da Petersen skulle skaffe penge, foreslog han i begyndelsen af september 1947 vidnet at købe vognen, og efter forskellige forhandlinger kom der handel i stand, idet vidnet, der mente, at vognen kunne videresælges for 12—13.000 kr., købte

den for 9200 kr. Af de 5000 kr., der i købekontrakten angives betalt ved kontraktens underskrift, blev 1800 kr. afgjort ved, at vidnet kvitterede sit tilgodehavende hos Petersen, medens resten betaltes kontant. Straks efter handelen blev vognen bragt til maler Møller i Helgolandsgade til dulolakering m. v. Vognen var på malerværkstedet en uges tid, men så kom den væk, uden at vidnet vidste noget derom. I den følgende uge fik vidnet at vide, at vognen var blevet hentet af Petersen, der fortalte vidnet, at den var lånt ud på prøve. En månedstid senere erkendte Petersen dog, at vognen var bortbyttet med en Fordvogn, som allerede var videresolgt. Vidnet foretog sig intet for at få Renault-vognen tilbage og rettede heller ikke henvendelse til de sagsøgte. Han betalte renter og afdrag til de sagsøgte i november og december, skønt han i alt fald i december vidste, at Petersen havde videresolgt vognen. Kompagniskabet med Petersen blev ophævet den 8. november 1947 ved at vidnet overtog Petersens andel i olie- og benzinbeholdningen for 2700 kr. Heraf betragtedes dog 600 kr. som betalt ved de afdrag, som vidnet havde betalt på automobilen. Resten er afgjort ved ydelse af benzin, olie og reparationer til Petersen. Under en anden sag har Jacobsen som vidne forklaret, at han den 3. marts 1948 solgte tankstationen for 6000 kr., og at køberen endvidere betalte 4100 kr. til Petersen for anpart i good-will og overdragelse af telefon.

Sagsøgeren har forklaret, at han i 1947 gennem en revisor Bjørn Hansen kom i forbindelse med Helmuth Petersen og lånte ham noget senere efter forslag fra Hansen 4000 kr. på veksel. Den 27. oktober 1948 tog han, der havde hørt, at Helmuth Petersen havde en vogn til salg, til Aarhus. Vognen, en Renault-vogn, stod da på naftastationen i en garage. Den var nymalet og forsynet med nummerplader. Der blev nu uden oprettelse af kontrakt handlet således: Renault-vognen, hvis værdi ansattes til 13—14.000 kr., overtoges af sagsøgeren som køber, mod at han betalte kontant 7700 kr. og gav en Fordvogn af årgang 1928 i bytte. Af sagsøgerens tilgodehavende på 4000 kr. hos Petersen betalte Petersen 1100 kr. kontant og gav for restbeløbet 2900 kr. sagsøgeren sikkerhed i Ford-vognen. Først ca. 3 fjerdingår senere hørte sagsøgeren fra de sagsøgte om deres påståede krav.

Bankdirektør Ove Mikkelsen, Aarhus, der er direktør i den sagsøgte bank, har som vidne forklaret, at man fra bankens side, inden købekontrakten af 13. september 1947 blev diskonteret i banken, havde talt med Petersen og foretaget undersøgelser vedrørende Jacobsen. Det var derigennem oplyst, at Jacobsen var ansat i firmaet Thorsen, Skolebakken (Detailhandlernes Fællesindkøb) og skulle anvende vognen i denne virksomhed. Iøvrigt var oplysningerne om Jacobsens fortid tilstrækkelig gode til, at man kunne engagere sig med ham. De sagsøgte vidste intet om, at han var i kompagniskab med Petersen, i så fald ville diskonteringen ikke have fundet sted.

Førnævnte revisor Bjørn Hansen, Aarhus, har som vidne forklaret, at sagsøgeren er hans hustrus onkel, og vidnet har gennem flere år været sagsøgerens revisor. Han ved, at sagsøgeren og Petersen i sin tid stiftede bekendtskab i internatet i Marselisborg. Sagsøgeren har lånt Petersen 10.000 kr., der blev tilbagebetalt efter 3 måneders forløb, og senere 4000 kr. I slutningen af oktober 1947 gjorde vidnet sagsøgeren opmærksom på, at der var mulighed for gennem køb af et automobil, der stod køreklar hos Petersen, at redde i hvert fald nogle af de 4000 kr. hjem. Vognen havde været færdig fra hånd-

værkeren en månedstid og havde stået hos Petersen i dette tidsrum. Under et møde på vidnets bopæl blev der derefter handlet. Vidnet har herom forklaret overensstemmende med sagsøgeren. Som sikkerhed for sagsøgerens tilgodehavende 2900 kr. oprettedes en købekontrakt udvisende, at sagsøgeren med sædvanligt ejendomsforbehold havde solgt det omhandlede Ford-automobil til Petersen for 4900 kr., hvoraf 2000 kr. var betalt kontant, medens resten skulle afdrages.

Det er for landsretten oplyst, at sidstnævnte købekontrakt er dateret den 17. september 1947.

Revisor Hansen har videre forklaret, at han — hvornår er ikke oplyst — har overværet en samtale mellem Jacobsen og Petersen, og vidnet forstod på sidstnævnte, at de sagsøgte havde søgt oplysning hos fuldmægtig Vistisen, Detailhandlernes Fællesindkøb, angående Jacobsen, og at Vistisen havde svaret, at han var god for afdragene på automobilen og ansat i nævnte firma i en fast stilling. Vidnet fik derfor det indtryk, at automobilen var blevet „solgt på papiret“.

Der er endvidere bl. a. afgivet forklaring af Edmund Jacobsens hustru, fru Karen Rohde Jacobsen, og af ekspedient Knud Erik Jensen, Aarhus.

Som sagen foreligger oplyst, kan det ikke anses for godtgjort, at den i købekontrakten af 13. september 1947 nævnte betaling af 5000 kr. fra Jacobsen til Petersen ikke har fundet sted som af Jacobsen forklaret, og det findes herefter og efter det iøvrigt foreliggende ikke at kunne statuere, at det ved kontraktens oprettelse har været aftalt mellem dem, at den ikke skulle skabe ret efter sit indhold. Den de sagsøgte i henhold til transporten på nævnte købekontrakt tilkommende ret til automobilen findes derhos ikke at være bortfaldet ved det stedfundne salg til sagsøgeren, selv om der efter det oplyste måtte kunne gås ud fra, at Jacobsen har været enig i, at Petersen afhændede automobilen. Det bemærkes herved, at det ikke på det foreliggende grundlag findes at kunne statuere, at de sagsøgte har udvist nogen forsømmelighed ved deres erhvervelse af retten, og når derhos henses til de nærmere omstændigheder ved handelen mellem Petersen og sagsøgeren, der ikke var uden kendskab til Petersen, findes de sagsøgte ikke som af sagsøgeren påstået at være nærmere til at bære risikoen ved Petersens uretmæssige optræden end sagsøgeren. Herefter har de sagsøgte været berettiget til at kræve automobilen udleveret af sagsøgeren, og dennes principale påstand vil således ikke kunne tages til følge.

Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgeren gjort gældende, at han har været berettiget til at afværge de sagsøgtes krav på automobilens udlevering, der alene støttedes på købekontrakten af 13. september 1947, ved betaling af det beløb, som de sagsøgte kunne kræve i henhold til kontrakten. I det betalte beløb 3815 kr. 30 øre er imidlertid indbefattet poster til et samlet beløb af 505 kr. 30 øre, der ikke er hjemlet ved kontrakten, nemlig — idet kontrakten kun hjemler ret til $\frac{9}{10}$ af de uforfaldne afdrag, medens disse er afkrævet sagsøgeren fuldtud — $\frac{1}{10}$ af 2400 kr. eller 240 kr., renter 6 pct. årlig fra 15. marts 1948 til betalingsdagen 61 kr. 20 øre, protestomkostninger m. m. 14 kr. 10 øre og inkassosalær 190 kr. Ved indfrielse af de sagsøgtes fordring må sagsøgeren derhos være berettiget til den af Helmuth Petersen hos de sagsøgte stillede sikkerhed.

De sagsøgte har til støtte for deres frifindelsespåstand med hensyn til beløbet 505 kr. 30 øre gjort gældende, at de, såfremt automobilet var blevet dem udleveret, kunne have erholdt dækning for hele deres tilgodehavende, herunder kravet ifølge de udstedte vekslers.

Der findes imidlertid at måtte gives sagsøgeren medhold i, at de sagsøgte alene har haft ret til at forlange automobilet udleveret på grundlag af de i henhold til købekontrakten skyldige beløb, og idet der ikke er rejst særskilt indsigelse mod de enkelte poster, vil sagsøgerens påstand for så vidt være at tage til følge. Derimod vil der allerede som følge af, at den af Helmuth Petersen overfor de sagsøgte stillede sikkerhed efter det oplyste ikke blot vedrører de sagsøgtes mellemværende, ikke iøvrigt kunne gives sagsøgeren medhold i hans subsidiære påstand.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte delvis at burde godtgøre sagsøgeren med 200 kr.

Statskassens ret vil være at forbeholde i anledning af, at en af de sagsøgte sagsfører, landsretssagsfører Otto Jespersen, i civilretten for Aarhus købstad den 25. august 1949 fremlagt købekontrakt af 17. september 1947 mellem sagsøgeren og Helmuth Petersen ikke er skrevet på stemplet papir.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, A/S Aarhus Discountobank, bør til sagsøgeren, slagtermester W. Runge, betale 505 kr. 30 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 21. september 1948, indtil betaling sker, og i sagsomkostninger 200 kr., men bør iøvrigt for sagsøgerens tiltale i denne sag fri at være.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at en af de sagsøgte sagsfører, landsretssagsfører Otto Jespersen, i civilretten for Aarhus købstad den 25. august 1949 fremlagt købekontrakt af 17. september 1947 mellem sagsøgeren og Helmuth Petersen ikke er skrevet på stemplet papir.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

Appellanten har påstået indstævnte tilpligtet at betale 3310 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 21. september 1948, idet det ham ved dommen tilkendte beløb er betalt. Indstævnte har påstået frifindelse.

Ved de foreliggende oplysninger må det anses godtgjort, at der ikke ved købekontrakten af 13. september 1947 har været tilsigtet nogen reel overdragelse af automobilet til Edmund Jacobsen, og at appellanten ved erhvervelsen af automobilet fra Helmuth Petersen har været uden kendskab til købekontrakten og dennes transport til indstævnte. Idet indstævnte herefter findes at have været uberettiget til på grundlag af kontraktens bestemmelse om ejendomsforbehold at kræve automobilet udleveret fra appellanten, vil appellants påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for landsret og Højesteret findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, A/S Aarhus Discontobank, bør til appellanten, slagtermester W. Runge, betale 3310 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 21. september 1948, til betaling sker.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret betaler indstævnte til appellanten 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 144/1950. Mekanikermester August Sigvald Olsen
(Poul Jacobsen)

m o d

fabrikant Axel Wiinholt-Hansen (Oluf Petersen).

(Patentsag. Spørgsmål om et krav om erstatning for krænkelse af en patentret var forældet. Patentlovens § 26).

Østre Landsrets dom 21. december 1949 (VII afd.).

Ved dom, afsagt den 6. oktober 1948 af retten for Helsingør købstad m. v., blev sagsøgte, fabrikant Axel Wiinholt-Hansen, der skønt lovligt stævnet ikke havde givet møde under sagen, dømt til at betale sagsøgeren, mekanikermester August Sigvald Olsen, hvem der er meddelt fri proces, 150.000 kr., hvilket beløb sagsøgte skulle skyldte sagsøgeren i licens af produktion, foretaget i strid med sagsøgerens tilkommende patentrettighed, med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 12. august 1948, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 600 kr. i salær til den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Berning, Helsingør, og de retsgebyrer, der ville have været at erlægge, og det stemplede papir, der ville have været anvendt, dersom sagen ikke havde været beneficeret for sagsøgeren.

I retsmøde den 27. oktober 1948 bestemte nævnte ret i medfør af retsplejelovens § 373, at sagen vil være at genoptage, og at virkningerne af den afsagte dom udsattes.

Sagens omstændigheder er følgende:

I begyndelsen af august 1943 modtog sagsøgeren en henvendelse fra sagsøgte om at se på en blandetromle for foderstoffer, der ikke virkede tilfredsstillende. Sagsøgeren konstaterede, at en af grundene til, at den ikke virkede, som den skulle, var, at den roterede for hurtigt, men trods nedsættelse af hastigheden klumpede foderstofferne sig sammen under rotationen, og foderstofferne blev derfor ikke tilstrækkeligt blandede. Man fandt ud af, at denne mangel kunne afhjælpes derved, at man forsynede tromlens indvendige flade med nogle tæt ved hinanden siddende tappe. Ved denne foranstaltning kom blandingstromlen til at virke tilfredsstillende.

Sagsøgeren indgav derefter den 8. september 1943 ansøgning om patent på den heri liggende opfindelse, og den 1. september 1947 udstedtes der patent på opfindelsen med patenttid løbende fra den 8. september 1943.

Ved skrivelse af 9. september 1943 meddelte sagsøgteren sagsøgte, at såfremt han fortsat ønskede at benytte den pågældende anordning i maskinen, som var påmonteret den 14. august 1943, var sagsøgteren villig til at forhandle om betingelserne for den videre benyttelse af sagsøgerens opfindelse, hvorhos han tilføjede, at han, såfremt sagsøgte uden hans tilladelse lod anordningen indbygge i andre maskiner, ville betragte det som uberettiget indgreb i hans patentrettigheder.

Omtrent på samme tid lod sagsøgte fremstille 2 andre blandingstromler, som på samme måde blev forsynet med tappe indvendig.

Idet sagsøgeren under nærværende ved retten for Helsingør købstad m. v. forberedte sag gør gældende, at sagsøgte uanset sagsøgerens patent har benyttet de pågældende blandemaskiner til fremstilling af en foderblanding, kaldet Witranit, og at sagsøgeren er berettiget til en licensafgift på 15 pct. af sagsøgtes produktion i tiden fra 14. august 1943 til 31. december 1944, som sagsøgeren skønsmæssigt anslår til 1.000.000 kr., har han påstået sagsøgte tilpligtet at betale ham principalt 150.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 12. august 1948, subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn.

Sagsøgte har principalt påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af et mindre beløb.

Sagsøgeren har til støtte for sit krav gjort gældende, at produktionen af Witranit har været betinget af hans opfindelse, og at han derfor må være berettiget til en licens, bestemt af produktionens omfang. I alt fald foreligger der fra sagsøgtes side en krænkelse af hans patentrettlighed ved fremstillingen af de 2 maskiner, og sagsøgte må derfor være erstatningspligtig efter § 25 i patentloven (bekendtgørelse nr. 192 af 1. september 1936), idet den omstændighed, at sagsøgte har ladet 2 maskiner fremstille, har gjort det umuligt at sælge patentet, fordi der herefter ikke er brug for flere sådanne maskiner her i landet. Foruden ved ovennævnte skrivelse af 9. september 1943 har sagsøgteren ved skrivelse af 6. oktober 1943 protesteret mod sagsøgtes udnyttelse af sagsøgerens opfindelse; ingen af disse 2 skrivelser har sagsøgte besvaret eller gjort indsigelse imod. Med disse skrivelser og en senere skrivelse af 6. februar 1947, som sagsøgte heller ikke har gjort indsigelse imod, mener sagsøgeren rettidigt at have påtalt sagsøgtes udnyttelse af sagsøgerens patentret. Såfremt sagsøgeren ikke kan gøre ansvar gældende efter patentloven, findes sagsøgtes forhold at indeholde en overtrædelse af § 15 i lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (bekendtgørelse nr. 80 af 31. marts 1937) som stridende mod redelig forretningsskik. Skulle denne bestemmelse heller ikke kunne finde anvendelse, støtter sagsøgeren sit krav på den almindelige erstatningsregel.

Sagsøgte har heroverfor gjort gældende, at der ikke kan blive spørgsmål om licens, da der ikke er truffet nogen aftale med sagsøgte derom, at tilsvarende anordninger har været anvendt forinden sagsøgerens patentanmeldelse, at det ikke er sagsøgeren, der har fået ideen til anordningen, idet ideen er opstået under drøftelse mellem sagsøgeren, sagsøgte og dennes repræsentant E. J. Kostrup, samt at et eventuelt erstatningsansvar er forældet efter patentlovens § 26, stk. 3, da sagsøgeren, der formentlig allerede i efteråret 1943 var bekendt med fremstillingen af begge de 2 maskiner, først i august 1948 har udtaget stævning; i alt fald er der gået mere end 3 år efter fremstillingen, inden retssag er påbegyndt. Konkurrencelovens § 15 kan ikke finde anvendelse,

da betingelserne efter dens 2. stk. for at anlægge sag ikke er til stede. Her, hvor der er påberåbt en krænkelse af en patentrettighed, kan der ikke blive spørgsmål om at anvende den almindelige erstatningsregel. Iøvrigt gør sagsøgte gældende, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at han har lidt noget som helst tab.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af parterne og nævnte repræsentant Kostrup.

Sagsøgeren har forklaret, at ideen til den patenterede anordning er hans. Han var i efteråret 1943 bekendt med, at den ene af de 2 maskiner var fremstillet; han ved ikke, hvornår den anden er fremstillet, men han mener, at han fik kendskab hertil i foråret 1944.

Sagsøgte har forklaret, at det var ham, der fremkom med tanken om at anbringe noget i retning af en omvendt harve inde i tromlen. Kort efter, at sagsøgeren havde realiseret tanken i den maskine, som sagsøgte havde, købte sagsøgte en gammel jerntromle, som han lod lave om, hvorefter han af de 2 dele fik lavet 2 blandingsmaskiner, der på samme måde blev forsynet med tappe indvendigt. Udgiften til disse 2 maskiner androg ca. 1400 kr.

Repræsentant Kostrup har forklaret, at lignende anordninger har været fremme flere år før 1943; til blanding af pudder har man således brugt noget lignende. Da man drøftede, hvad man skulle gøre for at hindre sammenklumpning af foderstofferne, udtalte vidnet, at indholdet af tromlen skulle rives, hvilket kunne ske ved at sætte pigge inden i tromlen for at sønderdele indholdet. De 2 maskiner blev bestilt kort tid efter, at sagsøgeren havde foretaget forandringen på den maskine, som sagsøgte havde.

Som sagen foreligger, vil der alene blive spørgsmål om at bringe patentlovens regler om erstatningsansvar i anvendelse, men et muligt erstatningsansvar for krænkelse af sagsøgerens patentrettigheder findes at være forældet, da fremstillingen af de pågældende 2 maskiner er sket mere end 3 år forinden stævningens udtagelse.

Herefter vil den af Helsingør købstads ret m. v. den 6. oktober 1948 afsagte dom være at ophæve og sagsøgte være at frifinde.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den af Helsingør købstad m. v. rets den 6. oktober 1948 afsagte dom i sag B nr. 661/1948: Mekanikermester August Sigvald Olsen mod fabrikant Axel Wiinholt-Hansen ophæves.

Sagsøgte, fabrikant Axel Wiinholt-Hansen, bør for tiltale af sagsøgeren, mekanikermester August Sigvald Olsen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger bør sagsøgeren inden 15 dage efter denne doms afgivelse betale sagsøgte 600 kr.

Det offentlige udreder salær til den for sagsøgeren under forberedelsen beskikkede sagsfører, landsretsagsfører Asger G. Berning, 150 kr., og til den for sagsøgeren under domsforhandlingen beskikkede sagsfører, landsretsagsfører Kjeld Lundgren, 150 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået indstævnte tilpligtet at betale 50.000 kr. med renter, subsidiært et mindre beløb efter retens skøn. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Syv dommere bemærker: Bestemmelsen i patentlovens § 26, stk. 3, findes at måtte forstås således, at afbrydelse af forældelsen kræver rettergangsskridt, og at påtalefristerne også med hensyn til indgreb af den i lovens § 6, stk. 2, omhandlede art regnes fra de i § 26, stk. 3, fastsatte tidspunkter og ikke først fra patentets udstedelse. Disse dommere stemmer herefter for at stadfæste dommen og for, at der med hensyn til sagsomkostninger for Højesteret forholdes som nedenfor anført.

To dommere finder, at patentlovens § 26 må forstås således, at forældelsesfristerne ikke kan regnes fra noget tidligere tidspunkt end datoen for patentets udstedelse, og at påtale derfor er sket rettidigt. Medens indstævntes fortsatte benyttelse af den af appellanten før indgivelse af patentansøgning — efter bestilling og mod betaling efter regning — forbedrede blandingstrømle ikke findes at have været retstridig overfor appellanten, findes fremstillingen og benyttelsen af de to andre tromler, efter at patentansøgning var indgivet, at have været stridende mod appellants ret efter patentlovens § 6, stk. 2. Disse dommere stemmer herefter for i medfør af patentlovens § 6, stk. 2, jfr. § 25, at tilkende appellanten en erstatning, der i mangel af nærmere oplysning om den ham forvoldte skade findes at kunne fastsættes skønsmæssigt til 1000 kr.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Der tillægges højsteretssagførerne Poul Jacobsen og Steglich-Petersen i salær for Højesteret hver 400 kr. samt sidstnævnte i godtgørelse for udlæg 33 kr. 25 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højsteretsdoms afsigelse.

M a n d a g d e n 12. M a j.

Nr. 143/1951. Skibsfører G. Sikker Hansen (Oluf Petersen)
 m o d
 skibsbygger H. Weiss (Behrendt-Poulsen).

(Om erstatning for skibskollision i Kastrup havn. Spørgsmål om søpanteret i skibet efter sølovens § 267, nr. 4).

Sø- og Handelsrettens dom 11. juli 1950.

Natten mellem den 10. og 11. december 1949 blev den sagsøgeren, skibsfører G. Sikker Hansen, tilhørende motorjagt „Dagmar“, der lå fortøjet i Kastrup havn, beskadiget som følge af, at motorjagten „Fritz“, der var fortøjet ved siden af „Dagmar“, under storm sprængte sine fortøjninger og med sit bovspryd splintrede „Dagmar“s styrchus og anrettede anden skade.

M/S „Fritz“, hvis ejer var skibsfører S. Gade Nielsen, Søborg, og som havde henligget i Kastrup havn siden den 15. december 1948, blev den 29. december 1949 stillet til tvangsauktion af sagsøgte, skibsbygger H. Weiss, Bandholm, og ved tvangsauktionen blev sagsøgte, hvis tilgodehavende udgjorde ca. 35.000 kr., højestbydende med et bud på 10.000 kr.; sagsøgeren anmeldte et krav på 5275 kr. med søpanteret til dækning af auktionsprovenuet, og da enighed om dette kravs anerkendelse ikke kunne opnås, henviste fogeden i medfør af retsplejelovens § 555, stk. 2. tvisten til almindelig rettergang.

Under denne sag påstår sagsøgeren efter sin endelige under domsforhandlingen nedlagte påstand sagsøgte dømt til at anerkende sagsøgeren som søpant-haver for et beløb af 5275 kr. samt for tidstab efter rettens skøn i det hos fogeden i Københavns amts søndre birk m. v. beroende auktionsprovenu.

Sagsøgte påstår frifindelse, subsidiært mod betaling af et efter rettens skøn fastsat beløb.

A/S Ny Kalkbrænderi, som ejer Kastrup havn, har modtaget proces-til- varsling og har under sagen udtalt sig til støtte for sagsøgtes standpunkt.

Under sagen er ligledes af sagsøgte forkyndt procesunderretning for skibsfører Gade Nielsen, der ikke har givet møde.

Af den 28. marts 1950 inden retten for Københavns amts søndre birk m. v. afholdt søforhør fremgår, at havnefoged Tage Füssing har forklaret, at han efter en den 13. januar 1949 foretaget fogedforretning først af rekvirentens sagfører og senere af dommerkontoret blev anmodet om at lade havnen føre tilsyn med „Fritz“; fartøjet lå den 10. december 1949 i Ny havn, fortøjet med ankerkæden og to trosser agter og 3 trosser for. Da sagsøgeren omkring den 1. december 1949 fortøjede „Dagmar“ således, at der kun var et par meter fra „Fritz“s bovspryd til „Dagmar“s styrchus, spurgte havnefogeden, om ikke bådene lå lidt tæt, men sagsøgeren mente, at det gik nok. Under stormen blev ankerkæden og den ene trosse sprængt; den anden agtertrosse var strakt. Der var intet i vejen med tovværket. Også fisker Holger Frandsen, Kastrup, forklarede under søforhøret, at „Fritz“ efter hans mening havde temmelig gode fortøjninger.

Ifølge oplysninger fra Meteorologisk Institut var vindens retning og styrke den 11. december 1949 kl. 1, kl. 4 og kl. 7 henholdsvis N. 6, N. 7 og N. 7.

Ved et af Statens Skibstilsyn den 17. januar 1950 ombord i „Dagmar“ afholdt kontrolsyn blev der tilført skibets tilsynsbog følgende:

- „1) Skandækket om bb. repareres.
- 2) 3 lønningsstøtter fornyes.
- 3) Skanseklædningen repareres.
- 4) Maskinens omstyringsgrejer bringes i orden.
- 5) Maskinruf og styrelus repareres.“

Skibet er tilbageholdt og vil først blive frigivet, når kontrolsyn er afholdt med tilfredsstillende resultat.

K. P. Knudsens maskinværksted har den 28. januar 1950 efter stedfunden besigtigelse tilbudt at reparere skibet for 5275 kr.

Sagsøgeren gør gældende, at „Dagmar“ har været forsvarligt fortøjet, men at dette ikke har været tilfældet med „Fritz“, idet dette fartøjs fortøjninger burde have været sådanne, at fartøjet kunne ligge fast ved en vindstyrke af 7, som ikke er usædvanlig. Idet skaden således er hidført ved uforsvarlig fortøjning af „Fritz“, må dette fartøj efter sølovens §§ 220, stk. 1, og 223 a være ansvarlig, således at der efter § 267, nr. 4, tilkommer sagsøgeren søpanteret i fartøjet for fordringen, og denne søpanteret må efter § 271 dækkes af auktionssummen. Det påståede erstatningsbeløb er ansat i overensstemmelse med det indhentede tilbud, og sagsøgeren, der ikke har haft midler til at lade reparationen udføre, må tillige have krav på et passende beløb for tidstab.

Sagsøgte gør heroverfor gældende, at den skete skade er hændelig, idet „Fritz“'s fortøjninger efter det under søforhøret oplyste var gode. Sagsøgeren måtte være klar over risikoen ved at lægge „Dagmar“ så tæt ved „Fritz“ i Kastrup havn, der er en dårlig havn ved NO-vind, og bør derfor i hvert fald bære en del af tabet. Sagsøgte bestrider derhos, at sagsøgerens krav er udstyret med søpanteret, idet skaden er sket, medens „Fritz“ lå i havn, og har især anført, at sagsøgeren har forsømt at fremskaffe materiale til bedømmelse af størrelsen af erstatningskravet, f. eks. ved at foranstalte syn og skøn, hvorfor det påståede erstatningsbeløb ikke kan anerkendes.

Retten skal i tilslutning til det af parterne anførte udtale, at skaden efter rettens formening må skyldes, at „Fritz“'s fortøjninger ikke har været i behørig stand, hvilket har medført, at fortøjningerne under den stærke vind og sø sprængtes, således at „Fritz“ ramte „Dagmar“. Ansaret for skaden må følgelig pålægges „Fritz“, idet der dog ikke foreligger tilstrækkelig dokumentation for, at skadens udbedring vil ændre det påståede beløb.

Imidlertid må retten være af den opfattelse, at sagsøgeren ikke har søpanteret for sit krav. Efter sølovens § 267, nr. 4, haves der søpanteret for „Erstatning for Sammenstød eller anden Søulykke“; denne formulering skal dække ordene „abordage ou autres accidents de navigation“ i artikel 2 i Brüsselerkonventionen af 10. april 1926 (bekendtgørelse nr. 70 af 20. marts 1931). Herved er der efter de foreliggende fremstillinger af emnet — Kristian Sindballe: Dansk Søret (1936—38) side 464 og Arne Rygh: Sjøpant efter norsk lov (1934) side 90 — givet udtryk for, at der ikke haves søpanteret i anledning af ulykker, indtruffet medens et skib ligger oplagt i en havn, men kun, når ulykken er hændt under skibets rejse. Denne fortolkning må også anses at stemme med de reelle grunde til at indrømme søpanteret for erstatningskrav i tilfælde af sammenstød, nemlig at sikre den skadelidte mod at miste sit krav ved, at det

skadevoldende skib bortfjerner sig, uden at der bliver mulighed for at foretage retsforfølgning; hvor et skib ligger i havn, vil det derimod stå i den erstatningsberettigedes magt at sikre sig ved at benytte de sædvanlige retsmidler: arrest og udlæg.

Idet der således ikke kan tillægges sagsøgeren søpanteret i auktionsprovenuet, vil sagsøgte af denne grund være at frifinde.

Hver part findes at burde bære sine omkostninger.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, skibsbygger H. Weiss, bør for tiltale af sagsøgeren, skibsfører G. Sikker Hansen, i denne sag fri at være.

Hver part bærer sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter dommens afsigelse har indstævnte af fogedretten fået udbetalt 8873 kr. 47 øre af auktionsprovenuet.

Idet appellanten også for Højesteret fastholder at have haft søpanteret, har han herefter nedlagt påstand på, at indstævnte dømmes til at betale ham principalt 5275 kr., subsidiært 4800 kr., med tillæg af et beløb efter rettens skøn for tidstab, dog således at det samlede beløb ikke overstiger 8873 kr. 47 øre. Af beløbet påstås renter 5 pct. årlig fra den 17. marts 1950.

Indstævnte påstår stadfæstelse.

Havnefoged Tage Fussing har under søforhøret forklaret, at „Fritz“ oprindelig var fortøjet med græstovværk, men at man senere har benyttet bl. a. skibets storskøde og et fald til fortøjningen.

Ingeniørerne A. Sandersen og Erik Becher har foretaget syn og skøn med hensyn til skaden på „Dagmar“.

For Højesteret er der enighed om, at „Dagmar“ var oplagt i Kastrup havn for vinteren, og at reparationen af skibet kunne være udført i løbet af 2—3 uger.

Seks dommere bemærker:

Det tiltrædes, at skaden på „Dagmar“ må antages at skyldes, at „Fritz“ ikke har været forsvarlig fortøjet, og at skibsfører Gade Nielsen herefter — uanset at der var gjort udlæg i skibet, og at havnefoged Fussing efter rekvirentens anmodning førte tilsyn med skibet — som skibets reder i henhold til sølovens § 8 hæfter for skaden.

Idet der ikke er grundlag for at fastslå, at appellanten har medskyld i det skete, findes den ham tilkommende erstatning for skaden på „Dagmar“ i overensstemmelse med skønnet at burde fastsættes til 4800 kr., hvorimod han ikke findes at have oplyst omstændigheder, der kan berettige ham til erstatning for tidstab.

Uanset at „Fritz“ gennem længere tid havde været oplagt i Kastrup havn, finder disse dommere, at det passerede omfattes af

bestemmelsen i sølovens § 267, nr. 4, og at appellanten derfor har haft søpanteret i skibet for sit erstatningskrav. Disse dommere stemmer herefter for at dømme indstævnte til at betale appellanten 4800 kr. med renter som påstået samt for med hensyn til sagens omkostninger for Sø- og Handelsretten og Højesteret at forholde som nedenfor anført.

Tre dommere, der er enige med flertallet med hensyn til svaret for den skete skade, bemærker følgende:

Efter sammenhængen mellem bestemmelserne i sølovens § 267, nr. 4, og bestemmelserne i Brysselerkonventionen af 1926 findes der ikke at tilkomme appellanten søpanteret for hans krav på erstatning for den under de oplyste omstændigheder skete skade, der er forvoldt, efter at motorjagten „Fritz“ havde været oplagt uden mandskab gennem længere tid, og disse dommere stemmer derfor for at stadfæste den indankede dom.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, skibsbygger H. Weiss, bør til appellanten, skibstører G. Sikker Hansen, betale 4800 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 17. marts 1950, til betaling sker.

Sagens omkostninger for Sø- og Handelsretten betaler indstævnte med 600 kr. til appellanten.

For Højesteret betaler indstævnte i forhold til en sagsgenstand af 4800 kr. til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle have været betalt, hvis appellanten ikke havde haft fri proces, samt i salær og udlægsgodtgørelse til højesteretsadvokat Steglich-Petersen 400 kr. og 381 kr. 50 øre.

Det idømmes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 92/1952. Overretssagfører Münster-Swendsen

mod

politibetjent Einar Chr. Leth.

(Auktion. Spørgsmål om en bydende havde krav på hammerslag).

Kendelse afsagt af dommeren for Nykøbing F. købstad m. v. den 26. oktober 1951.

Politibetjent Einar Chr. Leth, Vendersgade 19, Nykøbing F., har den 4. oktober 1951 til fogeden i Nykøbing F. indgivet sålydende protest:

„Underskrevne ønsker herved at nedlægge protest mod auktionsholder, overretssagfører Münster-Swendsen, Nykøbing F., i følgende anledning:

Da jeg den 22. september d. å. var til offentlig auktion i auktionslokalet på Kirkepladsen, her, fik jeg sidste bud (kr. 50,00) på en radiogrammofon med 20 plader. Auktionsholderen, overretssagfører Münster-Swendsen, Nykøbing F., ville imidlertid ikke give „ammerslag“, idet han udtalte, at kr. 50,00 var et

for ringe beløb for den nævnte grammofon med plader. Dette protesterede jeg imod, idet jeg, der forinden var gjort bekendt med, at det drejede sig om udlagt gods, gjorde gældende, at jeg måtte have krav på grammofonen med plader. Auktionsholderen udtalte derefter, at det var ham, der bestemte, om grammofonen med plader skulle sælges til det nævnte bud. Og han oplyste samtidig, at han, som følge af at nogle af de tilstedeværende havde udtalt, at grammofonen var defekt, ville have den undersøgt.

Da jeg stadig er af den tro, at nævnte radiogrammfon med 20 plader er at betragte som min, efter som jeg har det sidste bud, anmoder jeg høfligt om, at hr. fogeden vil tage denne protest til følge.

Det skal bemærkes, at jeg havde til hensigt at betale nævnte radiogrammfon med plader kontant, således at auktionsholderen ikke kan påberåbe sig, at han ikke ønskede at give mig kredit.“

Foranlediget ved denne protest har overretssagfører Münster-Swendsen, Nykøbing F., den 5. oktober 1951 tilstillet fogeden følgende skriftlige indlæg:

„1. Efter at radiogrammfonen var råbt op, blev der fra publikum højlydt anført, at genstanden ikke var brugelig, idet indmanden var itu.

Jeg udtalte, at det kendte jeg ikke noget til, og at det af hensyn til genstandens normale værdi forekom mig bedst at lade den udgå af auktionen for, at dette kunne blive bragt på det rene og man kunne få at vide, hvad en istandsættelse ville koste.

Politibetjent Leth trængte sig nu frem og bød 50 kr., hvortil jeg erklærede, at som forholdet lå, ville radiogrammfonen naturligvis ikke blive solgt for et sådant bud, der antagelig ganske stod i misforhold til dens værdi, og at jeg derfor udsatte auktionen forsåvidt, indtil spørgsmålet kunne blive oplyst.

Auktionen fortsattes derefter, forsåvidt de øvrige effekter angik.

2. Jeg går ud fra, at jeg har en pligt til at varetage såvel rekvirentens som navnlig også rekviritens interesser, og at det derfor ville være uforvarsligt at sælge en genstand, hvis værdi normalt ligger mellem 12—1600 kr., for 50 kr. blot fordi en eller anden ved højlydt at meddele, at genstanden intet er værd, afskrækkede andre fra at byde end for eksempel den pågældende eller en anden, som muligvis er kendt med genstanden.

Denne er nu bleven undersøgt og det meddeles mig, at lamperne ikke duer, men at manglen kan afhjælpes for ca. 150 kr., hvilket vil blive oplyst på auktionen den 6. ds., hvor radiogrammfonen vil blive opråbt, og hvor politibetjent Leth jo kan byde.

Jeg ville gøre det samme, hvis en genstand, der formodedes at være af guld, af enkelte blandt publikum blev anført kun at være forgyldt, idet jeg også mener, at publikum som helhed må være berettiget til at få udførlige oplysninger m. h. t. forhold ved en genstand, at disse ganske ændrer genstandens art og beskaffenhed. Jeg skal også henvise til instruksens af 2. juli 1935 § 7, stk. 6, hvorefter det er auktionslederens pligt at drage omsorg for, at de bydende ikke vildledes med hensyn til genstandens oprindelse og beskaffenhed m. m.

3. Endelig er jeg af den opfattelse, at en auktion er en opfordring til publikum om at give tilbud på køb af de genstande, der råbes op, men at en bydende ikke ved sit bud erhverver nogen ret til at få hammerslag.

Jeg skal her henvisе til Munch-Petersen: „Tvangsfuldbyrdelse“ 1937 pag. 206 øverst og til at en sælger altid har ret til at opgивe en mindste pris under hvilken genstanden ikke må sælges, ligesom en rekvirent kan begære auktionen standset indtil hammerslag er givet.

4. Jeg skal fremdeles henvisе til, at politibetjent Leth iøvrigt ikke ved auktionen har fremsat en egentlig indsigelse, jfr. instruksens § 8.

5. Sluttelig skal jeg anføre, at det ville forekomme mig ganske forkasteligt om politibetjent Leth skulle kunne blive ejer af rekvisiti radiogramfon for 50 kr., når den har en værdi, der vel mindst er 10 gange større.“

Endvidere har fogeden fra landsretssagfører Hedeberg, Nykøbing F., den 8. oktober 1951 modtaget sålydende skrivelse:

„Som sagfører for A/S Nordisk Solar Co., Kolding, har jeg den 31. juli 1951 foretaget udlæg hos radioforhandler Helge Larsen, Eskildstrup, for to beløb, der blev opgjort til kr. 685,23 og kr. 997,70. Udlæg blev bl. a. foretaget i radiogramfon „Audiola“ med 20 plader vurderet til kr. 500,—, som senere blev begæret afhentet til auktion.

Jeg er bekendt med overretssagfører Münster-Swendsens skrivelse til hr. fogeden angående auktionen over den udlagte radiogramfon, afholdt 22. september 1951, under hvilken auktion politibetjent Leth har budt kr. 50,— for gramfonen, hvilket bud ikke blev akcepteret på grund af de af overretssagfører Münster-Swendsen omskrevne forhold.

I den anledning skal jeg som rekvirent af udlæg og auktion protestere mod, at politibetjent Leths krav om hammerslag for bud 50,— kr. tages til følge. Jeg henviser til Munch-Petersen: Tvangsfuldbyrdelse 1948 pag. 203, stk. 2, og pag. 221 II A samt Frost: Fogedforretninger 1949 pag. 176, hvor det direkte siges, at den højstbydende ikke har krav på hammerslag, og at det må være auktionsrekvirenten, der bestemmer, om hammerslag skal gives. Jeg mener, det er auktionslederens pligt, når der opstår tvivl om, hvorvidt en vare faktisk svarer til det navn, hvorunder den udbydes, — i dette tilfælde om varen er en radiogramfon eller kun en gammel trækasse med et vist indhold af gammelt metal —, at foranledige, at auktionen udsættes for at indhente rekvirentens nærmere ordre med hensyn til, om varen ønskes solgt med den opståede tvivl, eller om den skal nærmere undersøges. Under henvisning til det af overretssagfører Münster-Swendsen anførte eksempel, bemærker jeg, at det i hvert fald ikke kan være en rekvirent, der søger dækning, ligegyldigt, om en ring sælges som guldring, eller om det kun er en messingring uden værdi.

Iøvrigt henviser jeg til de hos Frost pag. 178 anførte domme, hvorefter rekvirenten efter omstændighederne kunne ifalde erstatningsansvar, hvis trækassen med gammelt metal var solgt som radiogramfon.“

Ved sagens foretagelse i fogedretten den 19. oktober 1951 har parterne henholdt sig til deres skriftlige indlæg, idet overretssagfører Münster-Swendsen dog ønskede at tilføje, at der ved auktionen overhovedet ikke er fremkommet noget højeste bud, idet han ved at standse auktionen har afskåret andre fra at fremkomme med overbud.

Indledningsvis bemærkes, at det for fogedretten er oplyst, at bagklædningen var taget af den omhandlede radiogramfon, således at man kunne se, at rørene manglede, at auktionslederens auktionsbog intet indeholder om den fremsatte protest eller om standsningen af auktionen, samt at auktionsvilkårene ikke indeholder noget af betydning for det omhandlede spørgsmål.

Det har ikke været muligt at få et fuldstændig klart billede af, hvad der er foregået under auktionen, men overretssagfører Münster-Svendsen har dog ikke villet bestride politibetjent Leths fremstilling, idet han naturligvis ikke kan huske alle enkeltheder fra auktionen.

Med hensyn til den af landsretssagfører Hedeberg som auktionsrekvirent fremsatte protest mod, at der meddeles politibetjent Leth hammerslag for et bud på 50 kr. bemærkes, at denne protest ikke findes at kunne tages til følge, allerede fordi den ikke er i overensstemmelse med § 13, stk. 4, i lov nr. 132 af 16. april 1935, hvorefter det kan stilles som betingelse for bortsalg, at køberen i det mindste har budt den pris, som auktionsrekvirenten forud for auktionen i en skriftlig meddelelse til auktionslederen har stillet som vilkår for bortsalg.

I det foreliggende tilfælde, hvor der er tale om tvangsauktion over udlagt løvsøre, hvor der i modsætning til tvangsauktion over fast ejendom kun bliver tale om en auktion, og hvor der er tale om en radiogrammofon uden bagklædning, således at enhver kunne se, at rørene manglede, og at den følgelig ikke kunne fungere, findes der ikke at være nogen hjemmel for auktionslederen til at udsætte auktionen og dermed afskære en bydende fra at få hammerslag.

Sluttelig bemærkes, at den omstændighed, at auktionslederen ikke er gået frem i overensstemmelse med § 16 i den oven for anførte lov, ikke kan medføre nogen ringere retsstilling for den bydende.

Efter det foran anførte findes auktionslederen at burde have meddelt politibetjent Leth hammerslag for et bud på 50 kr., hvorfor den fremsatte protest findes at burde tages til følge.

T h i b e s t e m m e s :

Politibetjent Einar Chr. Leth, Vendersgade 19, Nykøbing F., bør have hammerslag for et bud på 50 kr. på den omhandlede radiogrammofon med plader.

Østre Landsrets kendelse 21. december 1951.

Den påkærede kendelse er afsagt den 26. oktober 1951 af fogedretten for Nykøbing F. købstad m. v. og er påkåret af overretssagfører Münster-Svendsen med påstand principalt, at den af indkærede, politibetjent Einar Chr. Leth, fremsatte begæring om hammerslag for bud 50 kr. ikke tages til følge, subsidiært at den kærende som auktionsleder tilpligtes at genoptage den udsatte auktion og fortsætte denne, således at effekterne opråbes påny, og at der begyndes med bud 50 kr. afgivet af indkærede.

Indkærede har påstået kendelsen stadfæstet.

Til begrundelse af sin principale påstand har den kærende først gjort gældende, at der ikke tilkommer en bydende på auktion, ej heller ved tvangsauktion, nogen ret til at få hammerslag, idet en auktion alene er en opfordring til publikum om at give tilbud på køb af de genstande, der råbes op. Dernæst har den kærende anført, at der for ham som auktionsleder var skabt en væsentlig tvivl om, hvorvidt genstanden (radiogrammofonen) svarede til den betegnelse, under hvilken den var opråbt, hvorfor han tog genstanden ud af auktionen for at få den nærmere undersøgt. Hvis en auktionsleder ikke i et sådant tilfælde havde beføjelse til at lade tingen udgå af auktionen, ville en

auktionskøber blot ved, at der — som det hedder i kærskriftet — opstår en måske ganske ubegrundet mistillid til auktionseffekterne, opnå, at andre købere afholdt sig fra at byde, hvorved den pågældende auktionskøber ville opnå en uberettiget mulighed for at blive højstbydende med et urimeligt lavt bud, hvilket må antages at være i strid med tvangsauktionsinstituttets formål i forhold til rekvirenten og rekvisitus.

Sin subsidiære påstand har den kærende begrundet med, at der ikke fra indkærede foreligger noget højeste bud i teknisk forstand, d. v. s. et bud der fremkommer som slutbud efter auktionslederens opfordring til at afgive højere bud; der fremsattes ikke en sådan opfordring fra den kærendes side, idet han tog tingen ud af auktionen.

Rekvirenten af tvangsauktionen, Nordisk Solar Co. a/s, Kolding, har tiltrådt kæremålet.

Indkærede har bl. a. anført, at hans bud var andet bud, idet en tilstedeværende forud havde budt 25 kr., og at den kærende ikke derefter standsede auktionen, men efterlyste eventuelle højere bud, idet han udtalte: „Vi kan skam ikke sælge en sådan radiogramfon for 50 kr., det er jo helt vildt“. Da det drejede sig om en brugt radiogramfon, en „Audiola“ model 1945, på hvilken der i det mindste skulle kosteres fra 150 kr. til 200 kr. inden den kunne benyttes, kunne der ikke ventes noget særligt højt bud. Tilråbene under auktionen angik apparatets defekte tilstand, og der var ikke spørgsmål om, at auktionsgenstanden svarede til den betegnelse, under hvilken den var udbudt.

Da fogedudskriften ikke indeholder nærmere oplysninger om, hvad der faktisk passerede under auktionen, og da den kærende ikke har taget klar afstand fra den af indkærede gengivne fremstilling, vil denne være at lægge til grund.

Der må gives indkærede medhold i, at radiogramfonen og gramfonpladerne ved den pågældende tvangsauktion må antages at være stillet til absolut bortsalg, og at indkærede herefter har krav på at få hammerslag, for så vidt han har afgivet højeste bud. Da landsretten således som sagen er oplyst, finder, at den kærende ikke under de foreliggende omstændigheder har været beføjet til at udtage de nævnte ting af tvangsauktionen, må det af indkærede fremsatte bud på 50 kr. ganske sidestilles med, at han har afgivet højeste bud. Idet landsretten endvidere tiltræder kendelsens bemærkning om, at den omstændighed, at der i anledning af den på auktionen opståede tvist ikke er gået frem i overensstemmelse med bestemmelsen i § 16 i lov nr. 132 af 16. april 1935 om offentlig auktion ved auktionsleder, ikke i det foreliggende tilfælde kan medføre nogen ringere retsstilling for indkærede, vil kendelsen være at stadfæste.

Med hensyn til sagsomkostninger forholdes som nedenfor anført.

T h i b e s t e m m e s:

Den påkærede kendelse stadfæstes.

Den kærende, overretssagfører Münster-Swendsen, bør inden 15 dage efter forkyndelsen af denne kæremålskendelse til indkærede, politibetjent Einar Leth, betale kæremålssagens omkostninger med 75 kr.

En af de voterende dommer har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Det fremgår ikke af auktionskonditionerne eller det iøvrigt oplyste, at den i sagen omhandlede radiogrammofon med plader var stillet til absolut bortsalg. Jeg må derfor anse det af indkærede fremsatte bud som et tilbud, som auktionslederen på rekvirentens vegne er berettiget til at forkaste. Når hertil kommer, at det er ganske uklart, hvad der passerede ved den pågældende lejlighed, hvorved dog henvises til, at den kærende ved sagens foretagelse i fogedretten i Nykøbing Falster den 19. oktober 1951 har ønsket specielt at pointere, at der ikke forelå noget højeste bud, idet han ved at standse auktionen har afskåret andre fra at byde, finder jeg, at der må gives den kærende medhold i hans principale påstand om, at indkæredes begæring om at der gives ham hammerslag på et bud på 50 kr. ikke kan tages til følge.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den af Østre Landsret i denne sag afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

De i sagen omhandlede effekter kan ikke anses stillede til absolut bortsalg, og den kærendes beslutning om at udtage dem af auktionen og nægte at give indkærede hammerslag, der som af ham hævdet må anses truffet ud fra et rimeligt og velbegrundet hensyn til rekvirentens og rekvisiti interesser, findes at have ligget indenfor hans beføjelser som auktionsleder.

Som følge deraf findes der at burde gives ham medhold i hans principale påstand, der går ud på, at den af indkærede fremsatte begæring om hammerslag for et bud på 50 kr. ikke tages til følge.

Kæremålsomkostninger for begge retter findes indkærede at burde betale til den kærende med 250 kr.

Thi bestemmes:

Indkærede, politibetjent Einar Chr. Leths begæring om hammerslag for et bud på 50 kr. kan ikke tages til følge.

Indkærede bør til den kærende, overretssagfører Münster-Swendsen, betale 250 kr. i kæremålsomkostninger for begge retter.

De ikendte kæremålsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretskendelses forkyndelse.

Tirsdag den 13. maj.

Nr. 443/1950. Fru Margrethe Braarup Hansen (selv)

m o d

fiskeskipper J. H. V. Zebitz (J. A. Melchior).

(Om erstatning i anledning af urigtige oplysninger i forbindelse med en ejendoms handel).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 4. november 1950 (VIII afd.).

Den 7. december 1948 solgte sagsøgeren, fiskeskipper J. H. V. Zebitz, nu Esbjerg, til sagsøgte, fru Margrethe Braarup Hansen, nu Grejsdalen, ved slutteddel den ham tilhørende beboelsejendom matr. nr. 3 aa og 3 aq af Uhre, Høver sogn, for 43.000 kr. Det var som et vilkår for handelen, der fandt sted på ejendommen, bestemt, at sagsøgeren for en del af købesummen skulle modtage et pantebrev, stort 20.000 kr., der skulle udstedes med 1. prioritet i den sagsøgte tilhørende ejendom matr. nr. 4 b af Seest by og sogn med derpå beliggende i 1946 eller 1947 opført beboelseshus. Denne ejendom, der oprindelig hørte til en i nærheden beliggende større gård, havde sagsøgte ved endeligt skøde af 26. november s. å. erhvervet af gårdens daværende ejer, der havde købt den i forbindelse med gården, for en købesum af 15.000 kr., der blev berigtiget ved overtagelse af et i efteråret 1947 bevilget kreditforeningslån, stort 4800 kr., og iøvrigt ved overdragelse af anden ejendom. Ejendomsskylden for matr. nr. 4 h Seest by og sogn androg ifølge den pr. 1. oktober 1947 foretagne vurdering 7500 kr. Samme dags eftermiddag, som slutsedlen var oprettet, mødtes på landsretssagfører Røns kontor i Vejle foruden sagsøgeren og dennes sagfører, landsretssagfører Gottlieb, sagsøgerens søn, ekspedient Poul Børge Zebitz, sagsøgtes ægtefælle, ejendomshandler Braarup Hansen og ejendoms-mægler Lind Christensen samt sagførerfuldmægtig Munk, der konciperede et skøde, som sagsøgeren og ejendomshandler Braarup Hansen underskrev, samt det omhandlede pantebrev med 1. prioritet i ejendommen i Seest, som sidstnævnte ligeledes underskrev. Sagsøgeren blev ikke gjort bekendt med, at der på ejendommen hæftede det omtalte kreditforeningslån, stort 4800 kr. Købesummen skulle herefter berigtiges ved overtagelse af tinglyst gæld til Landbosparekassen i Vejle, oprindelig 17.460 kr., ved kontant betaling af 5540 kr. og ved udstedelse af det fornævnte pantebrev. Pantebrevet skulle efter sit indhold forrentes med $4\frac{1}{2}$ pct. årlig, som erlægges med halvdelen i hver 11. juni og 11. december termin, og forfalde til udbetaling i 11. december termin 1953, men iøvrigt henstå uopsigeligt fra ejer til ejer, bortset fra misligholdelsestilfælde. Medens sagsøgte ifølge skødet forpligtede sig til at optage størst muligt lån i kredit- og hypotekforening eller andet offentligt pengeinstitut med pant i matr. nr. 4 h Seest, således at provenuet af disse lån skulle afskrives ekstraordinært på pantebrevet, er det i pantebrevet derimod anført, at sagsøgte er berettiget til, når som helst han måtte ønske det, at optage lån til afskrivning som nævnt, idet restgælden skal respektere de nye lån. Pantebrevet, der blev indført i dagbogen den 14. januar 1949, blev ekspederet den 8. februar s. å. uden

retsanmærkning. Den 13. december besigtigede sagsøgeren ejendommen i Seest. Da han bl. a. ved samtale med kreditforeningens vurderingsmænd erholdt sådanne oplysninger, at han anså ejendommen for langt mindre værd end 20.000 kr., henvendte han sig samme dag til landsretssagfører Gottlieb, der i en ligeledes samme dag dateret skrivelse til sagsøgttes sagfører, landsretssagfører Krarup, stillede krav om enten annullation af handelen eller kontant indbetaling af de 20.000 kr. Sagsøgttes sagfører afviste imidlertid, efter at der havde fundet en brevveksling sted, sagsøgerens krav i skrivelse af 4. januar 1949.

Ved skøde af 4. januar s. å. overdrog sagsøgte, der i december termin havde indfriet det i matr. nr. 4 h Seest by og sogn indestående kreditforeningslån uden at optage noget andet lån i stedet, denne ejendom til arbejdsmand Niels Holtum Frandsen, Sandfeldbjerg, for en købesum af 29.100 kr., der berigtigedes ved overtagelse af pantebrevet på 20.000 kr., ved overdragelse af den Frandsen tilhørende landbrugsejendom matr. nr. 6 o Sandfeldbjerg, Brande sogn, forsåvidt angik et beløb af 3500 kr., nemlig købesummen for denne ejendom, 19.100 kr., hvoraf 4850 kr. for løsrøre med fradrag af gæld 11.100 kr., der skulle overtages af sagsøgte, og en kontant udbetaling af 4500 kr. samt ved udstedelse af pantebrev til sagsøgte for 5600 kr.

Skødet på ejendommen i Seest indeholdt ikke nogen bestemmelse svarende til den i skødet fra sagsøgeren indeholdte om pligt til at optage størst muligt lån.

Skødet på Frandsens ejendom erholdt ved tinglysningen retsanmærkning om, at ejendommen yderligere var behæftet med udlæg til et samlet beløb af 3050 kr. 62 øre.

Ved skøde af 11. februar s. å. videresolgte sagsøgte denne ejendom for en købesum af 18.000 kr., hvoraf løsrøret androg 3500 kr., der berigtigedes ved overtagelse af foran nævnte gæld 11.100 kr. og iøvrigt ved kontant betaling. Da Frandsen imidlertid ikke overholdt betalingen af renter ifølge pantebrevet til sagsøgeren, begærede denne ejendommen solgt ved tvangsauktion. Ved en af fogedretten for Kolding købstad m. v. den 6. marts 1950 afholdt 2. auktion blev ejendommen solgt til gårdejer Olaf Nielsen, Lille Dalby, som højstbydende for 11.500 kr.

Sagsøgeren gør nu gældende, at sagsøgte ved salget af matr. nr. 3 aa og 3 aq Uhre, dels ved urigtige oplysninger om værdien af ejendommen i Seest og dels ved fortielse af oplysning om, hvad sagsøgte selv havde givet for ejendommen, og om, at der da indestod et for nyligt optaget kreditforeningslån, stort 4800 kr., har bibragt sagsøgeren urigtig opfattelse af ejendommens værdi og derved formået ham til at modtage det ommeldte pantebrev som udbetaling, samt at han yderligere har misligholdt aftalen ved ikke at drage omsorg for, at Frandsen i skødet på ejendommen i Seest fik pligt til at optage størst muligt lån til afskrivning på pantebrevet.

Herved er der påført sagsøgeren et tab, som han opgør til forskellen mellem pantebrevets pålydende og den sum, der indkom ved tvangsauktionen over ejendommen, eller 8500 kr. Han har derfor under denne sag efter sin endelige påstand krævet sagsøgte dømt til at betale det nævnte beløb tilligemed renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 8. januar 1949, indtil betaling sker. Subsidiært har sagsøgeren påstået sig tilkendt et mindre beløb efter rettens skøn.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn.

Til støtte for sin principale påstand har sagsøgte nærmere anbragt, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at sagsøgte, ejendomsmægler Lind Christensen eller sagsøgtes ægtefælle, hvis oplysninger sagsøgte har erkendt at måtte hæfte for, har givet eller fortiet sådanne oplysninger under handelen, at der foreligger noget grundlag for, at der kan gøres ansvar gældende mod sagsøgte. Vel er det under salgsforhandlingerne meddelt sagsøgeren, at ejendommen i Seest havde en værdi af 30—35.000 kr., men handelen med Niels Holtum Frandsen viser, at ejendommen har haft en virkelig værdi på 20—28.000 kr., og forskellen mellem denne værdi og den oplyste værdi er uvæsentlig og uden betydning, da sagsøgeren selv er klar over, at ansættelsen blev afgivet på grundlag af et skøn. Såfremt sagsøgeren, der forinden skødet's underskrift fik oplysning om ejendomsskyldværdien, havde lagt afgørende vægt på værdien, burde han i forvejen have indhentet nærmere oplysninger og foretaget besigtigelse af ejendommen. Sagsøgte gør endvidere gældende, at han ikke har haft nogen pligt til at oplyse sagsøgeren om, hvad ejendommen stod sagsøgte i. Sagsøgte har dernæst gjort gældende, at sagsøgte ikke har været forpligtet til at optage nyt offentlig lån i matr. nr. 4 h Seest, idet pantebrevet på 20.000 kr. kun fastsætter en ret for sagsøgte i så henseende, hvorfor den i skødet nævnte forpligtelse må anses for bortfaldet. Der er heller ikke reklameret i denne anledning. Iøvrigt har sagsøgte protesteret imod, at indsigelsen om misligholdelse gøres gældende, idet den først er fremsat under domsforhandlingen.

Endelig har sagsøgte gjort gældende, at sagsøgeren i hvert fald ikke har godtgjort at have lidt noget tab, idet han efter tvangsauktionen stadig har en fordring ifølge pantebrevet på Niels Holtum Frandsen på 8500 kr., som han ikke har forsøgt at inddrive.

Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgte gjort gældende, at sagsøgeren i alle tilfælde måtte være klar over, at der var en vis risiko forbundet med at lade et pantebrev henstå uopsigeligt fra ejer til ejer indtil 11. december termin 1958, og at pantebrevet derfor ikke kan vurderes til parikurs, ligesom der må tilskrives sagsøgte en rentegodtgørelse for tiden indtil 11. december 1958. Endvidere skyldes det sagsøgerens eget forhold, at han har lidt et tab af den påståede størrelse, idet ejendomshandler Lind Christensen ved en omkring midten af februar afholdt syn- og skønsforretning på ejendommen i Seest har tilbudt at købe pantebrevet til kurs 92—93, hvilket tilbud imidlertid blev afslået.

Sagsøgeren har som part forklaret, at han under salgsforhandlingerne sagde, at det var ham meget om at gøre, at han kunne bruge pantebrevet på 20.000 kr. som udbetaling, når han flyttede til Esbjerg, hvor han måtte skaffe sig anden bolig. Under de videre forhandlinger udtalte ejendomsmægler Lind Christensen, at ejendommen i Seest kunne koste 35.000 kr., og ejendomshandler Braarup Hansen sagde, at den havde en værdi af 50.000 kr., og at der var kælder under hele huset. Under forhandlingerne på landsretssagfører Røns kontor var sagsøgeren i tvivl om, hvorvidt han turde underskrive skødet, og spurgte derfor, hvor stor ejendomsskylden var på ejendommen i Seest. Braarup Hansen svarede, at han ikke kunne huske den. Det var for sent at ringe til Kolding og få størrelsen oplyst. Da Lind Christensen imidlertid sagde, at ejendommen til enhver tid kunne koste 35.000 kr., skrev sagsøgeren under. Ejendomshandler Lind Christensen fremsatte under en før sagens anlæg den 17. februar 1949 på ejen-

dommen i Seest afholdt syns- og skønsforretning tilbud om at købe pantebrevet til kurs 92—93. Det blev imidlertid ikke til noget, idet sagsøgeren fremsatte krav om yderligere erstatning.

Sagsøgte har som part forklaret, at hun, der var tilstede under salgsforhandlingerne i Grejsdalen, ikke deltog i disse, men hun hørte Lind Christensen udtale, at ejendommen i Seest kunne koste 35.000 kr.

Ejendomshandler Einer Gustav Braarup Hansen har — til dels under domsforhandlingen — som vidne forklaret, at sagsøgeren erklærede sig villig til at modtage pantebrevet som udbetaling, når det blot var tinglyst, og vidnet oplyste, at der ikke gjaldt nogen lænegrænse. Vidnet har iøvrigt under forhandlingerne på sagsøgerens forespørgsel, om ejendommen i Seest kunne koste 50.000 kr., sagt, at ejendommen hverken kunne koste 50.000 eller 60.000 kr., men at den kunne koste en 30—35.000 kr. Han oplyste desuden under forhandlingerne på landsretssagfører Røns kontor, at det var en 4-værelses rødstensvilla med kælder under de $\frac{3}{4}$ af huset. Fuldmægtig Munk gav oplysning om ejendomsskylden, forinden skødet blev underskrevet.

Ejendomsmægler Laurits Peter Lind Christensen har som vidne forklaret, at han på spørgsmålet herom sagde til sagsøgeren, at ejendommen i Seest kunne koste ca. 35.000 kr., hvorved vidnet dog har tænkt på byttechandel. Under domsforhandlingen har vidnet forklaret, at han sagde, at huset kunne koste 30—35.000 kr. „i menneskepenge“, og han mener, at huset også kunne indbringe dette beløb i ren handel. Vidnet har endvidere under mødet i Grejsdalen sagt, at pantebrevet kunne sælges til kurs 92 eller 93.

Landsretssagfører Gottlieb har som vidne forklaret, at Braarup Hansen under mødet på landsretssagfører Røns kontor udtalte, at ejendommen havde en værdi af 50—60.000 kr., og at Lind Christensen sagde, at den mindst kunne koste 35.000 kr., samt at ejendommen var en rødstensvilla med kælder under hele huset og godt beliggende i Seest. Vidnet husker, at sagsøgeren spurgte om ejendomsskyldens størrelse, men Braarup Hansen kendte den ikke. Vidnet så på uret og så, at det var for sent at ringe til Kolding, og vidnet er bl. a. af den grund sikker på, at ejendomsskylden heller ikke blev opgivet af fuldmægtig Munk.

Sagsøgerens søn, ekspedient Poul Børge Zebitz, har som vidne forklaret, at Braarup Hansen udtalte, at ejendommen havde en værdi af 50—60.000 kr., og at Lind Christensen sagde, at den altid kunne koste 35.000 kr. Vidnet er sikker på, at ejendomsskylden ikke blev opgivet.

Sagførerfuldmægtig Munk har som vidne forklaret, at vist nok landsretssagfører Gottlieb spurgte om ejendomsskylden — efter vidnets opfattelse vist nok for at skaffe sig oplysning om, hvorvidt pantebrevet kunne tinglyses efter gælds begrænsningsloven. Vidnet fremtog chartequet vedrørende sagsøgtets køb af ejendommen i Seest, og udenpå dette var ejendomsskylden noteret, og efter at have givet oplysning herom, skrev vidnet samme dag på chartequet vedrørende ejendommen i Uhr: „Det oplystes overfor landsretssagfører Gottlieb, at ejendomsskylden andrager 7500 kr. på ejendommen i Seest.“ Vidnet husker, at ejendommens værdi blev opgivet til et sted mellem 30.000 og 40.000 kr.

Arbejdsmand Niels Holtum Frandsen har under domsforhandlingen som vidne forklaret, at han gennem ejendomsmægler Lind Christensen kom i forbindelse med sagsøgte, af hvem han købte ejendommen i Seest. Vidnet, der vidste, at det drejede sig om et almindeligt hus, havde intet kendskab til ejen-

dommens værdi. Han købte udelukkende ejendommen, som han besigtigede aftenen før købet, for at have noget at handle med. Han har aldrig boet på ejendommen, der blev lejet ud til en mand, som han skyldte penge. Han har intet fået udbetalt af den kontante udbetaling, 4500 kr., i anledning af salget af hans ejendom i Sandfeldbjerg, men beløbet er formentlig medgået til dækning af hans kreditorer. Han ejer ikke noget.

Af en i forbindelse med ansøgning om lån i Jydsk Husmandskreditforening den 12. september 1947 afholdt vurderingsforretning vedrørende matr. nr. 4 h Seest fremgår, at bygningerne, der angives som et fodermesterhus, vurderes til 12.800 kr., jordarealet til 200 kr. og inventar til 0 kr.

I erklæring af 17. februar 1949, afgivet af to af retten udmeldte syns- og skønsmænd, tømrermester Hans Ludvig Hansen og arkitekt Ernst Petersen, i anledning af den samme dag vedrørende ejendommen i Seest afholdte syns- og skønnsforretning, hedder det bl. a.:

„— — — I Stuen findes Forstue, WC med HV, Køkken med Spisekammer samt 3 Værelser med Kammer.

I Kælderen findes Vaskerum, Viktualie- og Brændselsrum.

Husets Beliggenhed er ca. 5 km fra Kolding og ret ensomt.

Huset er opført af røde Mursten med 30 cm Hultmur med Træbjælkelag. Tagværket er ret let dimensioneret. Husets Udstyrelse med Gulve, Snedkerarbejde m. v., ligesom den håndværksmæssige Udførelse i det hele taget maa betegnes som den billigst mulige. Der findes ingen Ventilation under Gulvene, Malerarbejdet er mangelfuldt.

Ejendommens Grund henligger i udyrket Stand uden Hegn eller nogen Beplantning. — — —

Et Hus af denne Størrelse og Kvalitet vilde før Krigen kunne opføres for 20 kr. pr. m² = 7000 Kr. Prisen i Dag maa højst sættes til 50 Kr. pr. m² = 17.500 kr.

Grundens Areal er ca. 800 m², hvis Værdi ikke maa sættes til mere end 1,25 Kr. pr. m² = 1000 Kr. Ejendommens samlede Værdi er herefter 18.500 Kr.“

Foreløbig bemærkes, at det ikke overfor de under sagen afgivne forklaringer, derunder navnlig landsretssagfører Gottliebs vidneforklaring, findes godtgjort, at der under mødet på landsretssagfører Røns kontor er givet oplysning om ejendomsskylden på ejendommen i Seest, hvorved bemærkes, at notatet herom på chartequet er udateret og uunderskrevet.

Som sagen foreligger oplyst, må der derhos vel gås ud fra, at værdien af ejendommen i Seest i handel ogandel under salgsforhandlingerne er opgivet til at være 30—35.000 kr., men efter alt foreliggende findes ejendommens værdi at andrage et væsentlig mindre beløb, der ikke har været egnet til at danne kreditbasis for et pantebrev på 20.000 kr., der skulle henstå uopsigeligt fra ejer til ejer bortset fra misligholdelse indtil 11. december termin 1958. Idet sagsøgte navnlig når henses til størrelsen af det i ejendommen indestående, kort forinden optagne kreditforeningslån må anses at have været klar herover, samt at det var en afgørende forudsætning, at ejendommen frembød fornøden sikkerhed for pantebrevets pålydende, findes sagsøgte at have gjort sig skyldig i et til erstatning forpligtende forhold overfor sagsøgeren. Da der derhos efter det om Niels

Holtum Frandsens økonomiske forhold oplyste må anses at være ført tilstrækkeligt bevis for, at den ved auktionen udækkede del af pantebrevet er uden værdi, vil sagsøgte være at tilpligte at udrede erstatning, hvis størrelse, når henses til, at sagsøgeren måtte regne med, at pantebrevet ved at henstå uopsigeligt fra ejer til ejer i 11 år, havde en mindre værdi end pari, og idet det findes uden betydning, at ejendomshandler Lind Christensen som af sagsøgeren forklaret har tilbudt at købe pantebrevet af ham til kurs 92—93, skønsmæssigt findes at kunne fastsættes til 6000 kr., hvilket beløb sagsøgte herefter vil være at tilpligte at betale tilligemed renter som påstået.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 900 kr.

Stemplovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fru Margrethe Braarup Hansen, bør til sagsøgeren, fiskeskipper J. H. V. Zebitz, betale 6000 kr. tilligemed renter 5 pct. årlig heraf fra den 8. januar 1949, indtil betaling sker.

I Sagsomkostninger betaler sagsøgte til sagsøgeren 900 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Tre dommere stemmer for i henhold til de i dommen anførte grunde, og idet de Højesteret forelagte nye oplysninger ikke kan føre til andet resultat, at stadfæste dommen, dog således at erstatningen i overensstemmelse med appellandens subsidiære påstand bestemmes til 4000 kr., samt for at lade hver af parterne bære sine omkostninger for Højesteret.

To dommere stemmer for også for så vidt angår erstatningens størrelse at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at den indstævnte, fiskeskipper J. H. V. Zebitz, tilkommende erstatning bestemmes til 4000 kr.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for Højesteret.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

O n s d a g d e n 14. m a j .

Nr. 101/1951. **Kemikalie Importen** (landsretssagfører Collin)
m o d
firmact **P. Brøste** (Alb. V. Jørgensen).

(Om ophævelse af en handel på grund af for sen levering og mangelfuld vare).

V e s t r e L a n d s r e t s d o m 2. m a r t s 1951 (II afd.).

Ved slutseddel af 19. november 1947 solgte grosserer Aage Viltning, Hasseleris, der er eneindehaver af det sagsøgte firma, Kemikalie Importen, til sagsøgerne, firmact P. Brøste, København, til levering snarest belejligt ca. 8000 kg Martens lys veterinærtran for en pris af norske kroner 2 kr. 90 øre p. kg med tillæg af danske kroner 10 øre pr. kg og betinget af importbevilling for sagsøgte. Ved slutseddel af s. d. videresolgte sagsøgerne partiet til grosserer Ove Skipper, København, for danske kr. 2 kr. 95 øre pr. kg. Angående leveringstidspunktet hedder det i denne slutseddel, at partiet er ankommet til København, og at udlevering vil kunne finde sted, så snart importbevilling kommer tilbage i forlænget stand fra Direktoratet for Vareforsyning, samt at udlevering kan forhindres, såfremt direktoratet nægter at forlænge importbevillingen. Da sagsøgte trods gentagne opfordringer ikke leverede partiet til sagsøgerne, og disse som følge heraf ikke opfyldte deres leveringspligt overfor grosserer Skipper, anlagde denne ved stævning af 21. april 1948 sag mod sagsøgerne, der denuncierede lis for sagsøgte, som imidlertid ikke gav møde. Under et i denne sag den 3. juli 1948 afholdt retsmøde fremsatte grosserer Aage Viltning — der blev afhørt som vidne i sagen — tilbud om at levere grosserer Skipper ca. 8000 kg lys veterinærtran til en pris af 2 kr. 95 øre pr. kg indenfor en måned. Efter forhandlinger mellem parterne og grosserer Skipper fremsendte sagsøgte den 14. september 1948 sålydende tilbud til sagsøgerne:

„Vedrørende Sagen Grosserer Skipper:

Refererende til Dagens behagelige Telefonsamtale bekræfter vi, at vi er indforstået med at levere Dem 8000 kg netto prima lys Veterinærtran til en Pris af Kr. 2,95 pr. kg netto fragtfrit København excl. Tromler, inden Udgangen af 1948, vor Bevilling, imod Sagen for vort Vedkommende bortfalder.

Vort Tilbud er fast mod Svar senest 8 Dage fra Dato.

Vi beder Dem betragte vort Tilbud som en Gestus overfor Deres ærede Firma, der i alle Maader har ydet os en 1ste Klasses Hjælpsomhed og Service gennem de sidste vanskelige Aar og maa ikke betragtes som en Indrømmelse fra vor Side af nogen Skyld denne Sag vedrørende.

Det ovenforanførte Forslag vil koste os ca. 3000 Kr. i Tab, idet vi skal inddække til en Pris à Kr. 3,35 og vi som anført er uden Skyld, idet vort Tilbud skal opfattes som en Gestus overfor Deres ærede Firma, vil vi finde det rigtigt, at Omkostningerne ved Sagen maa være os uvedkommende.“

Tilbudet akcepteredes af sagsøgerne ved sålydende af sagsøgernes prokurist Mogens Gantzel den 15. september 1948 undertegnede skrivelse:

„Skipper Sagen“.

Vi bekræfter vor aftale med herr direktør Viltning, hvorefter De går ind på at levere

8 tons lys Veterinærtran,
kvalitet og pris som oprindelig aftalt,
levering snarest, senest inden udgangen af 1948.

Desuden gik De ind på at betale sagens omkostninger, og vi håber, at sagen herefter kan sluttes.

Vi takker Dem for Deres imødekommenhed og skal fra vor side bestræbe os på at holde Dem skadesløs.“

Ved skrivelse af 8. oktober s. å. meddelte sagsøgerne sagsøgte, at rets-sagen mellem grosserer Skipper og sagsøgerne bortfaldt, såfremt sagsøgte inden udgangen af året leverede 8 tons veterinærtran af kvalitet og pris som oprindelig aftalt, og sagsøgte svarede i skrivelse af 13. s. m., at han ville gøre sit yderste for at levere inden udgangen af året og at forcere leveringen mest muligt. Den 11. november 1948 tilskrev sagsøgernes sagfører højsteretssagfører Albert V. Jørgensen sagsøgerne, at grosserer Skipper, der mente, at sagsøgte havde et parti tran liggende på lager i København, nu forlangte levering af dette parti. Der fandt i den anledning en telefonsamtale sted mellem prokurist Gantzel og sagsøgte, der bad om at få købesummen for partiet 23.600 kr. tilstillet. Sagsøgernes sagfører meddelte i skrivelser af 11. og 13. november 1948 grosserer Skippers sagfører, højsteretssagfører Kjeld Rørdam, at sagsøgte nu var villig til at levere til den aftalte pris af 2 kr. 95 øre pr. kg, og grosserer Skipper erklærede sig villig til at modtage partiet efter prøve. Med skrivelse af 15. november sendte sagsøgerne en check på 23.600 kr. til sagsøgte. I skrivel-sen, der indeholdt citat af højsteretssagfører Alb. V. Jørgensens fornævnte skrivelse af 13. november til grosserer Skippers sagfører, hedder det dernæst:

„I anledning af Deres indforståelse med dette brevs indhold sender vi vedlagt i check kr. 23.600,— til dækning af Deres faktura paa 8 tons Veteri-nærtran, lys martens kvalitet à kr. 2.85 pr. kg, fortoldet. franco København, incl. emballage — — —.“

Da sagsøgte stadig ikke leverede partiet, tilskrev grosserer Skippers sag-fører den 23. november sagsøgernes sagfører således:

„Under henvisning til min skrivelse af 13. ds, og Deres skrivelse af 15. ds., hvori det er fastslået, at leveringen af det omhandlede parti tran finder sted omgående, beklager jeg i overensstemmelse med vor telefonsamtale d. d. at måtte meddele Dem, at såfremt der ikke for grosserer Skipper senest onsdag den 24. ds. kl. 12 middag præsenteres toldafstemplet udleveringsseddel på partiet, kan min mandant ikke længere vedstå forliget.

Jeg håber stadig, at det må lykkes at fuldføre den aftalte ordning inden ovennævnte frist, men jeg skal dog ikke undlade at henlede opmærksomheden på, at jeg — såfremt dette ikke lykkes — på min mandants vegne må hæve kontrakten og kræve erstatning for det min mandant derved påførte tab.“

Efter at sagsøgernes sagfører i skrivelse af 24. s. m. havde protesteret her-imod, fastholdt grosserer Skippers sagfører i skrivelse af 27. s. m., at grosserer Skipper ikke længere var bundet, hverken af den oprindelige kontrakt eller af forligstilbudet, hvorhos han meddelte, at han under sagen mellem ham og sagsøgerne ville opgøre sit erstatningskrav. Den 6. december 1948 tilstillede sagsøgerne sagsøgte sålydende skrivelse, der tillige indeholdt citat af ovennævnte skrivelse af 23. november fra grosserer Skippers sagfører:

„Skipper sagen.

For en ordens skyld citerer vi indholdet af en allerede omtalt skrivelse fra højesteretssagfører Kjeld Rørdam af 23. november 1948. — Siden da er vi blevet rykket for levering hver dag, og da vi jo har forudbetalt partiet i tillid til levering omgående, beder vi Dem venligst gøres Deres yderste for at ordne sagen endeligt. — — —“

Den 7. december 1948 tilskrev sagsøgernes sagfører sagsøgte således:

„Vedr. Grosserer Ove Skipper.

Som Sagfører for Firmaet P. Brøste sender jeg Dem vedlagt Afskrift af Skrivelse af 27. f. M. fra Højesteretssagfører Rørdam.

Som De vil se heraf, ønsker Hr. Skipper ikke længere at være bundet af Forligstilbudet og ej heller af den oprindelige Kontrakt, hvilket efter mine Klienters og min Formening ogsaa er rimeligt under Hensyn til Deres Misligholdelse. I Henhold hertil maa jeg bede Dem tilbagesende Firma P. Brøste eller mig det Beløb 23.600,— Kr., der ved Firma P. Brøstes Skrivelse af 15. November d. A. er sendt Dem i Henhold til Aftale om omgaaende Levering den Gang.

Som de yderligere vil se af Højesteretssagfører Rørdams Brev, ønsker Hr. Skipper nu at gøre Erstatningskrav gældende for Ikke-Levering, og for det Tilfælde, at Firma P. Brøste maatte blive dømt til at betale Erstatning, maa jeg paa Firmaets Vegne forlange, at De godtgør mine Klienter ethvert Beløb, som de eventuelt maatte blive dømt til at betale Grosserer Ove Skipper.

Som De ved, har jeg forkyndt Sagen for Dem, for at De kan varetage Deres Interesser under Sagen, og jeg gentager herved min Opfordring til Dem om at give Møde under Domsforhandlingen i Byrettens 14. Afdeling, Domhuset, Nytorv, den 15. Januar 1949 Kl. 10.“

Efter at sagsøgte i skrivelse af 16. december til sagsøgernes sagfører under henvisning til sagsøgernes skrivelse af 15. september og 8. oktober 1948 havde hævdet, at der ikke forelå misligholdelse fra sagsøgtes side, såfremt levering fandt sted inden udgangen af 1948, tilskrev sagsøgernes sagfører den 17. december sagsøgte således:

„Deres Skrives af 16. ds. har jeg modtaget.

Jeg kan ikke forstaa, hvorfor De henholder Dem til at citere Breve af 15. September og 8. Oktober d. A. fra Firma P. Brøste til Dem, naar der foreligger en klar senere Aftale bekræftet ved Skrivelse af 15. November d. A. til Dem, om at Levering skulde ske straks.

Hvad der ligger forud for Aftalen af 15. November maa naturligvis være aldeles uden Betydning.

Iøvrigt gør jeg opmærksom paa, at det ogsaa i de af Dem citerede Breve anføres, at Levering skal ske snarest, og at De, da Varerne er kommet her til Landet og forlængst er betalt Dem, naturligvis ikke ganske uden Grund kan fortsætte med at undlade Levering. Det afgørende er som ovenfor nævnt Skrivelsen af 15. November.

Skulde De imidlertid inden Aarets Udgang blive i Stand til at levere Partiet, hører jeg meget gerne fra Dem, da jeg i saa Fald vil prøve alligevel at faa Sagen bragt ud af Verden paa forligsmæssig Maade, men jeg maa naturligvis forbeholde mit Firma P. Brøstes Stilling i enhver Henseende i Overensstemmelse med min Skrivelse af 3. ds.“

Den 30. december 1948 sendte sagsøgte udleveringsseddel på ca. 8 tons veterinærtran til sagsøgerne, der ved skrivelse af 31. s. m. videresendte udleveringssedlen til grosserer Skipper, men ved skrivelse af s. d. fra dennes sagsfører til sagsøgerne returnerede han den fremsendte udleveringsseddel, idet han under henvisning til skrivelsen af 23. november hævdede, at han herved havde hævet både den indgåede kontrakt af 19. november 1947 og det den 13. november 1948 afsluttede forlig. Han henviste yderligere til, at partiet ikke var i overensstemmelse med slutsedlen af 19. november 1947, idet det ikke var lys Martens. Den 3. januar 1949 gav sagsøgernes sagsfører sagsøgte meddelelse om, at grosserer Skipper havde nægtet modtagelse af partiet, da dette ikke var lys Martens. I skrivelse af 18. januar 1949 fra sagsøgernes sagsfører til sagsøgte hedder det bl. a.:

„— — — Det Parti, som De den 31. f. M. sendte P. Brøste Udleveringsseddel paa, er som tidligere meddelt baade leveret for sent og ikke lys Martens. Yderligere har De endnu ikke sendt Faktura paa Partiet, saaledes at mine Klienter til Dato har været ude af Stand til at bedømme, om De vil levere Partiet til en saadan Pris, at P. Brøste og Hr. Skipper kan beregne sig de Avancer, som var aftalt, og forudsat i November 1947.

Partiet henligger derfor nu for Deres Regning og Risiko, og jeg opfordrer Dem til omgaende at disponere over Partiet mod at tilbagebetale de Dem den 15. November 1948 tilsendte 23.600,— Kr., der alene blev betalt Dem under forudsætning af, at De opfyldte det den Gang indgåede Forlig. — — —“

Imidlertid blev der af Københavns Byret i fornævnte sag mellem grosserer Skipper og sagsøgerne afsagt dom den 17. januar 1949. Ved dommen blev det bl. a. statueret, at der ikke kunne tages hensyn til et af sagsøgerne fremsat anbringende om, at levering inden udgangen af 1948 var rettidig, og de blev derfor tilpligtet at betale grosserer Skipper for tabt avance ved påtænkt videre salg af partiet 800 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 23. november 1948, indtil betaling sker, samt sagens omkostninger med 350 kr. Dommen er den 10. februar 1949 opfyldt af sagsøgerne. Efter langvarige forhandlinger mellem parterne blev det omhandlede parti tran efter fælles overenskomst den 6. maj 1949 gennem speditiofsfirmaet Stryhn & Resmann, København, bortsolgt for 16.890 kr. 91 øre, hvilket beløb af speditiofsfirmaet udbetaltes til sagsøgerne.

Under anbringende af, at sagsøgte i henhold til den ved skrivelse af 15. november 1948 fra sagsøgerne til sagsøgte bekræftede aftale var forpligtet til omgående at levere ca. 8 tons lys Martens veterinærtran, og at sagsøgte har misligholdt denne aftale, såvel med hensyn til leveringstidspunktet som med hensyn til varens kvalitet, har sagsøgerne under nærværende ved stævning af 5. marts 1949 anlagt sag nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at betale sagsøgerne:

O n s d a g d e n 14. m a j .

Den betalte købesum	23.600 kr. 00 øre
Hovedstol og omkostninger ifølge dommen af 17. januar 1949	1.150 — 00 —
	<hr/>
	24.750 kr. 00 øre
med fradrag af det ved salget den 6. maj 1949 indvundne beløb	16.890 — 91 —
	<hr/>
	7.859 kr. 09 øre
hvortil yderligere lægges pladsleje	153 — 38 —
renter af 16.737 kr. 53 øre fra den 10. februar til den 11. maj 1949	251 — 07 —
Sagsøgernes tabte fortjeneste 5 øre pr. kg eller	400 — 00 —
	<hr/>
eller ialt....	8.663 kr. 54 øre

tilligemed renter 5 pct. årlig af 800 kr. fra den 23. november 1948 og af 350 kr. fra den 10. februar 1949 samt 6 pct. årlig af 6862 kr. 47 øre fra den 15. november 1948, alt indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet. Han har til støtte for sin påstand anført, at slutsedlen af 19. november 1947 lød på levering snarest belejligt og var betinget af opnåelse af bevilling, og sagsøgerne var klare over, at sagsøgte ikke da havde nogen importbevilling. Sagsøgte har i så henseende nærmere anført, at han på det tidspunkt rådede over to bevillinger, som han den 1. september 1947 havde ansøgt varedirektoratet om at få forlænget til den 31. december 1947. Sagsøgte havde fået afslag på den ene, medens den anden, der ganske vist angik industritræn, men let kunne ombyttes med en bevilling til veterinærtræn, var blevet forlænget til den 31. januar 1948. Sagsøgte havde imidlertid den 29. september 1947 indgivet nyt andragende til varedirektoratet, og dette andragende blev bevilget den 27. januar 1948. Denne bevilling har sagsøgte benyttet til at opfylde en leveringsaftale — der lå forud for den med sagsøgerne indgåede — med A/S Kemisk Industri, København. Imidlertid havde parterne — på grundlag af det af sagsøgte i retsmødet den 3. juli 1948 fremsatte tilbud — den 15. september 1948 indgået endelig aftale om, at sagsøgte skulle levere 8 tons lys veterinærtræn snarest eller inden udgangen af 1948, og denne aftale har sagsøgte opfyldt ved leveringen den 30. december. Det er vel rigtigt, at sagsøgte efter modtagelsen af sagsøgernes skrivelse af 15. november og af købesummen 23.600 kr. var forpligtet til omgående levering, men sagsøgerne, der ifølge købelovens § 21 havde valget mellem at kræve levering eller at hæve købet, forlangte ved skrivelse af 6. december levering, og de har herefter ikke været berettiget til dagen efter ved skrivelse af 7. december at kræve købesummens tilbagebetaling. Sagsøgerne burde, da de fortsat krævede levering, have sat en ny frist for denne, men da dette ikke er sket, må der tilkomme sagsøgte et rimeligt varsel, og en levering den 30. december må anses rettidig. Sagsøgte har i denne forbindelse henvist til, at det indenfor kemikaliebranchen

er sædvane, at købere giver importøren et rimeligt varsel, inden en kontrakt endeligt annulleres.

Sagsøgte har iøvrigt gjort gældende, at den den 30. december leverede vare, som han erkender ikke er lys Martens, er kontraktmæssig, idet den i kvalitet og pris svarer til lys Martens; i hvert fald må manglen anses for uvæsentlig og kan ikke give sagsøgerne beføjelse til at hæve kontrakten.

Sagsøgte har med hensyn til dommen af 17. januar 1949 anført, at denne ikke kan være bindende for ham, da den skyldes forhold, han ikke har haft indflydelse på; sagsøgerne burde således have sikret sig bevis for, at grosserer Skipper var villig til at modtage levering inden udgangen af 1948.

Under sagen er der afgivet partsforklaring af sagsøgte og vidneforklaring af sagsøgernes prokurist Mogens Gantzel.

Sagsøgte har forklaret, at prokurist Gantzel vistnok den 15. september 1948 telefonerede til ham og meddelte, at sagen mellem grosserer Skipper og sagsøgerne var forligt, således at sagsøgerne havde forpligtet sig til at levere 8 tons nærmere betegnet levertran inden udgangen af 1948. Sagsøgte svarede bekræftende paa Gantzels forespørgsel, om sagsøgte kunne tiltræde denne ordning, og sagsøgte oplyste, at han regnede med at få bevillingen, og i modsat fald ville han foretage dækningskøb hos en importør. Sagsøgte modtog bekræftelsesskrivelse fra sagsøgerne dagen efter telefonsamtalen, og såvidt han husker, reagerede han ikke her overfor. Engang i midten af november telefonerede Gantzel til sagsøgte og sagde, at grosserer Skipper ville have partiet nu og spurgte, om sagsøgte kunne levere nu. Sagsøgte lovede at sætte „fuld damp op“ overfor varedirektoratet, men da Gantzel ikke var tilfreds hermed, sagde sagsøgte, at han, hvis han ikke fik bevillingen, ville foretage dækningskøb, hvis der var varer at købe. Da sagsøgte ikke kunne klare købesummen, bad han Gantzel om under alle omstændigheder at sende pengene. Da pengene dagen efter var kommet, telefonerede sagsøgte til varedirektoratet, og efter samtalens forløb var han så godt som sikker på, at han fik bevillingen. Han brugte pengene til at indløse dokumenterne med i en bank, og han videresendte dokumenterne til sin speditor. Overfor sagsøgernes bekræftelsesskrivelse af 15. november fandt sagsøgte ikke anledning til at reklamere, da prokurist Gantzel var kendt med de virkelige forhold. Der blev imidlertid ikke givet sagsøgte bevilling, hvorfor han foretog dækningskøb. Gantzel havde under telefonsamtalen erklæret sig enig i, at dette køb ikke ville blive lys Martens.

Prokurist Gantzel har forklaret, at sagsøgte under samtalen i midten af september 1948 forpligtede sig til at levere snarest og senest inden udgangen af 1948. Under telefonsamtalen i midten af november fortalte sagsøgte, at nu var der kommet et parti, der fuldt ud dækkede de varer, de i sin tid havde kontraheret om. Han fortalte, at dokumenterne lå til indfrielse i Aalborg og bad sagsøgerne omgående sende 23.600 kr., idet han på vidnets forespørgsel erklærede, at bevillingen var i orden, og at han stod med den i hånden. Der har ikke været tale om, at det drejede sig om dækningskøb, i så fald ville vidnet ikke have sendt pengene. Det er først, efter at vidnet havde reklameret, at sagsøgte har talt om, at det ikke var de varer, de havde truffet aftale om.

Efter alt det foreliggende må det anses godtgjort, at der i midten af november 1948 mellem parterne er indgået en endelig aftale om, at levering af det under sagen omhandlede parti tran, skulle finde sted omgående, og at denne aftale for såvidt angår leveringstidspunktet har afløst aftalen af 15. sep-

tember 1948, hvorefter sagsøgte kunne frigøre sig ved levering inden årets udgang. Selv om sagsøgernes skrivelse af 6. december 1948 naturligt må forstås således, at sagsøgerne fremdeles ønskede levering af partiet, kan dette dog — også når henses til at levering først fandt sted den 30. december — ikke afskære sagsøgerne fra som sket ved skrivelse af 7. december at kræve købesummen 23.600 kr. tilbagebetalt, idet sagsøgte efter indholdet af den med købesummen fremsendte skrivelse af 15. november 1948 måtte være klar over, at beløbet alene var erlagt i tillid til, at varepartiet omgående ville blive leveret. Når endvidere henses til, at sagsøgte var bekendt med den nære sammenhæng, der bestod mellem den af parterne indgåede handel og den mellem sagsøgerne og grosserer Skipper afsluttede handel, hvorved bemærkes, at sagsøgte ved fornævnte skrivelser af 6. og 7. december blev gjort bekendt med skrivelserne af henholdsvis 23. og 27. november fra grosserer Skipper om, at denne hævdede handelen med sagsøgerne, findes sagsøgte at have måttet være klar over, at det var en for sagsøgerne afgørende forudsætning for sagsøgtets frigørelse ved levering inden udgangen af 1948, at grosserer Skipper var indforstået hermed, jævnfør også sagsøgernes skrivelse af 17. december 1948. Herefter må det statuere, at den den 30. december stedfundne levering ikke har været rettidig, og at sagsøgerne har været berettiget til at afvise den, og det bliver herefter overflødig at komme ind på, hvorvidt varepartiet har været kontraktmæssigt. Da det endvidere må statuere, at den sagsøgerne overgåede dom er en følge af, at sagsøgte har misligholdt den med sagsøgerne indgåede aftale, og at sagsøgte, der har været processtilvarslet i sagen, må være ansvarlig herfor, vil sagsøgte i det hele være at dømme i overensstemmelse med den af sagsøgerne nedlagte påstand, mod hvilken sagsøgte ikke iøvrigt har fremsat indsigelse.

Sagsøgte vil derhos have at betale sagsøgerne sagens omkostninger med 1000 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Kemikalie Importen, bør til sagsøgerne, firma P. Brøste, betale 8663 kr. 54 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 800 kr. fra den 23. november 1948 og af 350 kr. fra den 10. februar 1949 samt 6 pct. årlig af 6862 kr. 47 øre fra den 15. november 1948, alt indtil betaling sker.

Sagsøgte betaler til sagsøgerne sagens omkostninger med 1000 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse mod betaling af 1150 kr. med renter, medens indstævnte har påstået dommen stadfæstet, dog således at det indstævnte tilkendte beløb nedsættes til 8503 kr. 42 øre, idet kravet om erstatning for tabt fortjeneste, 400 kr., er frafaldet, medens rentebeløbet, 251 kr. 07 øre, er forhøjet til 490 kr. 95 øre.

Idet købeaftalen, således som den forelå efter indstævntes skrivelse af 15. november 1948, efter omstændighederne må anses behørigt hævet ved højesteretssagfører Albert V. Jørgensens skrivelse af 7. december 1948, og idet den den 30. december 1948 stedfundne levering herefter med føje af indstævnte er anset foretaget af appellanten, for at den i højesteretssagfører Jørgensens skrivelse af 17. december 1948 nævnte foreligsmæssige ordning kunne søges gennemført, findes den ved dennes skrivelse af 3. januar 1949 givne meddelelse om grosserer Skippers vægring ved at modtage varen at have indeholdt tilstrækkelig underretning til appellanten om ordningens uigennemførlighed.

Herefter og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at appellanten er anset erstatningspligtig overfor indstævnte, og dommen vil derfor være at stadfæste med nedsættelse af det indstævnte tilkendte beløb i overensstemmelse med dennes påstand.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, firmaet P. Brøste, tilkommende beløb bestemmes til 8503 kr. 42 øre.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Kemi-kalie Importen, til indstævnte 1000 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 15. maj.

Nr. 90/1951. Autoforhandler Peter Christensen og forpagter Sigvard Thomas Johansen (Løber)

mod

proprietær Anker Rasmussen (Clan).

(Om afslag i købesummen vedrørende en landbrugsejendom på grund af manco i den ejendommen medfølgende kornbeholdning).

Vestre Landsrets dom 21. februar 1951 (IV afd.).

I eftersommeren 1946 blev der mellem de sagsøgte, autoforhandler Peter Christensen, Kolding, og forpagter Sigvard Thomas Johansen, nu Skedebjerggaard, som i en årrække havde været personlig bekendte, truffet en aftale om køb af ejendommen „Storgaarden“ i Terslev sogn — af areal ca. 139 ha — således at Christensen skulle financiere købet og Johansen i skødet stå som ejer af ejendommen og besørge driften af denne. Aftalen gik iøvrigt ud på, at det

beløb, som Christensen indskød — ca. 130.000 kr. — skulle forrentes med 6 pct. p. a., og derefter skulle Johansen oppebære 6000 kr. årligt; af eventuelt overskud skulle Christensen have 75 pct. og Johansen resten. Noget senere fik Christensen som sikkerhed pant i ejendommen.

I september måned 1947 besigtigede sagsøgeren, proprietær Anker Rasmussen, nu „Storgaarden“, ejendommen med køb for øje, og under en besigtigelse den 24. september, i hvilken sagsøgte Johansen deltog, fremkom denne som svar på en forespørgsel fra sagsøgeren med en udtalelse om, at kornbeholdningen havde en størrelse af muligvis 800—900 tdr. Det tilstedeværende utærskede korn forefandt i ejendommens lade, og under besigtigelserne havde sagsøgeren været inde i den i ladens østre langside værende kørelo, gennem en port i sydgavlen; grænsende op til køreloen lå kornet. I ladens vestre langside var der ingen kørelo, og kornet var her ikke sat ud til ydervæggen, således at der mellem kornet og væggen var et „tomrum“, hvilket ikke kunne iagttages fra køreloen. I den vestlige side af laden var der ned mod sydgavlen et lille, fra den øvrige del af laden afskildret rum, hvor de elektriske installationer forefandt. Til dette rum var der en indgang fra laden, og i ydermuren var der en dør nær ved sydgavlen. Indenfor yderdøren og et stykke mod nord var der mellem kornet og ydervæggen sat timotheegræs; nord for dette var det ommeldte „tomrum“. Den 24. september blev der på ejendommen skrevet slutseddél, og ved dennes oprettelse var foruden sagsøgeren og sagsøgte Johansen også sagsøgte Christensen tilstede samt tillige en ejendomsmægler. I slutsedlen hedder det bl. a., at i købet medfølger avl og afgrøde, samt at der på gården findes 100 tdr. læggekartofler, medens der intet er anført om avlens størrelse. Den 30. september s. å. blev der oprettet skøde på sagsøgerens sagførers kontor i Køge, og foruden denne var samtlige parter tilstede og desuden bl. a. overretssagfører Hertz, Kolding, sammen med de sagsøgte. I skødet, i hvilket købesummen blev ansat til 498.900 kr., anførtes det bl. a., at i handelen medfølger avl og afgrøde i hus og på mark, tærsket og utærsket sæd, frø, halm, strå samt 100 tdr. læggekartofler; nogen angivelse af avlens størrelse fandtes ikke. Efter skødets oprettelse blev det anordnede skema til indberetning om overdragelse af fast ejendom udfyldt, og i rubrikken angående beholdningerne af indhøstet avl og afgrøde blev der på grundlag af en udtalelse fra sagsøgte Johansen bl. a. anført:

ca. 800 Tdr. Sæd

ca. 60 Tons Halm.

Sagsøgeren overtog ejendommen den 1. oktober 1947 og flyttede ind på denne. I begyndelsen af januar 1948 påbegyndte han tærskningen af kornet, der bestod af byg og havre, og efter godt 14 dages forløb var tærskningen, som udførtes af sagsøgerens egne folk uden kontrol fra anden side, fuldført. Efter sagsøgerens optælling udgjorde kornet i laden ialt 432 tdr., hvortil kom ca. 50 tdr. korn af forrige års høst, der lå på magasinet.

Idet sagsøgeren har gjort gældende, at efter de sagsøgte's udtalelser navnlig i forbindelse med slutsedlens oprettelse og ved sagsøgte Johansens udtalelser, da det fornævnte skema blev udfyldt, har han været berettiget til at regne med, at de sagsøgte indestod for, at kornbeholdningen udgjorde i hvert fald ca. 800 tdr., hvilket kunne stemme med den kornmængde, han mente at have konstateret i laden, idet han ikke af de sagsøgte var gjort bekendt med det ovennævnte „tomrum“, som bevirkede en formindskelse af kornmængden, og

at de sagsøgte ved at give de ovennævnte urigtige oplysninger og ved at fortie det ommeldte „tomrum“s tilstedeværelse har pådraget sig erstatningspligt overfor ham for det tab, han har lidt ved, at kornmængden og iøvrigt også den aftærskede halm har været betydelig mindre, end han ved købet af ejendommen regnede med, hvilket tab også sagsøgte Christensen både efter sin nøje tilknytning til ejendommen og efter sin optræden under salgsforhandlingerne må hæfte for, har han under nærværende sag påstået de sagsøgte tilpligtet in solidum at betale ham i erstatning et beløb af 25.240 kr., der fremkommer således: 20.400 kr. som godtgørelse for en manko af 300 tdr. korn à 68 kr. og 4840 kr. som godtgørelse for en manko af 22 tons halm à 220 kr. Af beløbet har han påstået renter 5 pct. p. a. fra den 28. juni 1949, indtil betaling sker. Subsidiært har han påstået sig tilkendt et mindre beløb efter rettens skøn. Begge de sagsøgte har påstået sig frifundet for sagsøgerens tiltale.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har begge de sagsøgte anført, at ingen af dem overfor sagsøgeren har afgivet nogen som helst garanti for størrelsen af kornbeholdningen, hvad også har fundet sit udtryk i, at der hverken i slutsedlen eller i skødet er anført noget i så henseende, medens der derimod findes en talmæssig angivelse angående de medfølgende læggkartofler. Der er vel fra Johansens side fremsat den af sagsøgeren påberåbte udtalelse om, at kornbeholdningen var ca. 800 tdr., men en sådan ubestemt udtalelse kunne ikke af sagsøgeren med føje opfattes som noget tilsagn i så henseende, idet sagsøgeren, efter hvad der iøvrigt forelå for ham, måtte være klar over, at den i laden værende kornmængde ikke ved aftærskningen kunne give et så stort kvantum som 800 tdr. korn, og de har herved henvist til, at sagsøgeren — efter hvad der er oplyst — under en af sine besigtigelser har været i installationsrummet, og ved sin færden til og fra dette må være blevet opmærksom på det ret betydelige „tomrum“ i ladens vestlige del, som intet korn indeholdt. Yderligere har de henvist til, at sagsøgte Johansen under forhandlingerne har meddelt sagsøgeren, hvor store arealer der havde været tilsået med byg og havre, og samtidig givet oplysninger om salget af korn, således at sagsøgeren ikke kunne regne med, at den resterende mængde af de to kornsorter kunne udbringe det nævnte kvantum af 800 tdr. Endelig har de anført, at der mangler ethvert bevis for, at en eventuel manko er så stor som af sagsøgeren hævdet, idet der inden tærskningen er gået flere måneder efter sagsøgerens overtagelse af ejendommen, i hvilket tidsrum sagsøgeren — hvad der må regnes med — har opfodret en del af kornet, hvortil kommer, at tærskningen er foregået uden nogen kontrol, og at sagsøgeren iøvrigt ikke har kunnet fremlægge noget regnskab over, hvad tærskningen udbragte. Sagsøgte Christensen har særlig for sit vedkommende anført, at der allerede af den grund ikke kan påhvile ham noget ansvar, og at han ikke er ejer af ejendommen, og at den omstændighed, at han var tilstede ved overdragelsen og deltog i nogle af forhandlingerne, ikke kan bevirke noget medansvar for ham.

Under sagen har samtlige parter afgivet forklaring, hvorhos der er afgivet nogle vidneforklaringer.

Sagsøgeren har forklaret, at da han beså ejendommen, var begge de sagsøgte til stede, og de udtalte, at der lå ca. 900 tdr. sæd i laden som afgrøde af et areal på 30 tdr. land byg og 15 tdr. land havre, og at der var tærsket og afleveret ca. 480 tdr. sæd. Det samme antal tdr. sæd — ca. 900 — blev nævnt af sagsøgte ved slutsedlens oprettelse, men da skødet blev skrevet, sagde

de begge, at man for en sikkerheds skyld hellere måtte sige 800 tdr. Under en af besigtigelserne var han — som foran nævnt — i køreloen i laden, og idet han regnede med, at der var korn i hele laden, mente han, at angivelsen af et kvantum aftærsket korn på 800—900 tdr. nok kunne passe. Ingen af de sagsøgte havde talt til ham om det ommeldte „tomrum“ i ladens vestlige side, hvor der intet korn var, og han havde ikke selv observeret det.

Sagsøgte Christensen har forklaret, at ved de mundtlige forhandlinger i forbindelse med slutsedlens oprettelse sagde han til Johansen i sagsøgerens overværelse, at der ikke måtte gives garanti ved salget af nogen art med hensyn til mangler, men der blev dog givet garanti vedrørende smitsom kastning. Med hensyn til den medfulgte avl gav Johansen oplysning om størrelsen af arealerne, der var tilsæt med de forskellige konsorter, der var bragt i lade, idet han vistnok sagde, at der havde været 30 tdr. land med byg og 15 tdr. land med havre. Endvidere oplyste han, at der var ca. 50 tdr. korn tilbage af sidste års høst, og at der til staten af høsten i 1947 var solgt ca. 500 tdr. rug, byg og havre. Størrelsen af det medfulgte kvantum korn blev ikke nævnt. Under forhandlingerne ved skødet's oprettelse blev der ikke talt om kornbeholdningens størrelse, men da det ovennævnte indberetningsskema skulle udfyldes, svarede Johansen på et spørgsmål om kornbeholdningen, at den var på 800—900 tdr. Han selv udtalte dog straks derefter, at dette ikke måtte opgives, og han mente dermed, at det kunne tage sig ud som en garantierklæring, og en sådan ville han modsætte sig. De tilstedeværende sagførere sagde også, at det kun var oplysninger, der skulle gives til skattevæsenet, og at de som sådan var uden betydning for indholdet af handelsaftalerne. Her overfor fremkom sagsøgeren ikke med nogen udtalelse. Det omtalte „tomrum“ i laden var 1½ m bredt og 6—8 m langt; hvor stort et kvantum korn, der kunne være i dette „tomrum“, kan han ikke udtale sig om, men det må tages i betragtning, at taget var et skråtag. „Tomrummet“ var etableret i anledning af, at ladens tag var blevet repareret, og denne reparation var ikke fuldført i sommeren 1947. Når man åbnede døren i ladens vestside, kunne man se „tomrummet“, og hvilket omfang dette havde. Der var Timothe lige for døren, men han mener ikke, at døren var dækket af Timothe, idet det var nødvendigt at komme ind gennem døren for at få adgang til installationsrummet.

Sagsøgte Johansen har forklaret, at han under besigtigelsen forud for slutsedlens oprettelse fremkom med den forannævnte udtalelse om, at der muligvis var 800—900 tdr. korn, men han har i denne forbindelse flere gange sagt, at han ikke ville garantere for kvantumets størrelse. Han kan erindre, at han opgav til sagsøgeren størrelsen af de arealer, på hvilke kornbeholdningerne i laden var høstet, men han kan ikke huske, om han har opgivet noget foldudbytte af den aftærskede sæd. Om hvad der passerede ved affattelsen af indberetningsskemaet, har han tiltrådt sagsøgte Christensens forklaring. Om „tomrummet“ har han forklaret i det væsentlige i overensstemmelse med sagsøgte Christensen. Han erindrer ikke, om han har givet sagsøgeren nogen anvisning på at se ind i laden, eller om han har talt til ham om tilstedeværelsen af „tomrummet“. Da overdragelsen fandt sted, var reparationen af ladens tag endnu ikke færdig.

Forvalter Viggo Laurentiussen, Tolstrup, der var forvalter hos sagsøgeren på „Storgaarden“ fra november 1947 til maj 1948, har som vidne forklaret, at der inden for dette tidsrum på ejendommen er tærsket 432 tdr., og dermed

var alt korn tærsket. Han er sikker på dette tal, idet han har ført bog herover. Da man påbegyndte tærskningen i januar 1948, opdagede man et „tomrum“ i laden, som man ikke forinden havde kunnet se, fordi der var stablet Timothe op foran og til venstre for indgangsdøren i vestsiden. Heller ikke fra de andre indgange til laden kunne der iagttages noget „tomrum“.

Under domsforhandlingen blev det oplyst, at den pågældende bog var forvalterens lommebog. Denne er ikke fremlagt under sagen.

Arbejdsmand Karl Hansen, Terslev, der var arbejdsmand på „Storgaarden“, har som vidne forklaret, at da kornet i sommeren 1947 blev kørt ind, regnede det ned fra taget over et stykke af laden; man talte om, at det var uheldigt at sætte korn der, og dette undlod man, således at der derved fremkom et „tomrum“. Det kvantum korn, som ved sagsøgerens overtagelse af ejendommen stod i laden, hidrørte antagelig fra et areal på ca. 30 tdr. land. Byggen, der var blandet med tidsler, gav 10 fold, og havren, der var ren, gav 16 fold.

Parcellist Holger Andersen, Terslev, har som vidne forklaret, at han foretog reparationen af taget på laden. Størstedelen af reparationen var fuldført, inden man begyndte at køre sæden ind. Derefter foretog man den sidste del af reparationen, og arbejdet var fuldent, inden sagsøgeren overtog ejendommen. Han mener ikke, at man fra laden kunne se det opståede „tomrum“. Efter hans skøn foldede byggen ca. 10—12.

Mekaniker Hans Peter Christensen, der er sagsøgte Christensens søn, har som vidne under domsforhandlingen forklaret, at han var traktorfører på „Storgaarden“ i tiden fra juli til november 1947. Under en af sagsøgerens besigtigelser af ejendommen har vidnet, der havde deltaget i reparationen af taget, påvist denne over for sagsøgeren. Han var også sammen med sagsøgeren inde i installationsrummet, og de var gået ind ad døren i ladens vestside. Der var Timothe indenfor døren og nord for denne mellem kornet og ydervæggen. Man kunne ikke fra døren overse, om der var korn bag Timotheet, og han var ikke med sagsøgeren oppe i den nordlige ende af laden.

Sagsøgeren har overfor denne forklaring udsagt, at han ikke mener at have været inde i installationsrummet sammen med mekaniker Christensen, men iøvrigt har han intet at indvende mod hans forklaring.

Efter de af de sagsøgte afgivne forklaringer er der fra deres side under forhandlingerne ved slutsedlens oprettelse og ved udfyldningen af indberetnings-skemaet om kornbeholdningens størrelse angivet et kvantum af ca. 800 tdr., og som det af sagsøgerens — i så henseende ubestridte — forklaring fremgår, mente han, at dette kunne stemme med kornmængden i laden, hvis denne var fuldt sat, ligesom han ikke ved de ham givne oplysninger om arealer, fold-udbytte m. v. kan antages at have haft grund til mistanke om, at opgivelsen ikke kunne være rigtig. Efter det i sagen foreliggende har ingen af de sagsøgte til sagsøgeren omtalt „tomrummet“ i laden, og det må ved de afgivne vidneforklaringer anses godtgjort, at det ikke kunne iagttages fra laden, ej heller fra døren i ladens vestside, idet Timotheet mellem kornet og ydermuren hindrede dette. Det kan nu vel ikke statuere, at der i angivelsen af kornbeholdningens antagelige størrelse ligger nogen garanti i så henseende, men det må anses som et uforvarligt forhold fra de sagsøgte side, at de ikke gjorde sagsøgeren bekendt med, at kornmængden i laden som følge af „tomrummet“ måtte være mindre, end sagsøgeren efter sine iagttagelser kunne regne med. Idet der nu efter det foreliggende om „tomrummet“s størrelse må gås ud fra, at der, hvad de sag-

søgte måtte regne med, ved aftærskningen af den tilstedeværende kornmængde ville fremkomme et kvantum korn, som i hvert fald var betydelig mindre end det kvantum, sagsøgeren efter de sagsøgtes fornævnte angivelser kunne regne med, må sagsøgeren have et krav på erstatning for den manglende kornbeholdning, som også sagsøgte Christensen må hæfte for, idet han, der ved sin økonomiske tilknytning til ejendommen var stærkt interesseret i salget, ved sin optræden under forhandlingerne har givet sagsøgeren føje til at regne med, at han sammen med Johansen indestod for retsfølgerne af ejendomshandelen.

Med hensyn til størrelsen af sagsøgerens krav mod de sagsøgte skal anføres følgende:

Det må antages at være erkendt af sagsøgeren, at det ommeldte kvantum af ca. 800 tdr. i hvert fald må reduceres med ca. 10 pct. Når derhos henses til, at tærskningen er foretaget uden nogen kontrol, og at sagsøgeren ikke har kunnet præstere nogen regnskabsmæssig opgørelse til de foreliggende oplysninger om størrelsen af byg- og havrearealerne og om det antagelige foldudbytte, og når endelig henses til de tilstedeværende 50 tdr. af forrige års høst, findes mankoen i kornbeholdningen for året 1947 ikke at kunne ansættes højere end til omkring 200 tdr. og mankoen i halmen beregnet herefter til ca. 15 tons. Idet der ikke fra de sagsøgtes side er gjort nogen indsigelse mod de af sagsøgeren ansatte priser på henholdsvis korn og halm, vil den sagsøgeren tilkommende erstatning under eet kunne ansættes til 16.000 kr., og dette beløb vil de sagsøgte være at tilpligte in solidum at betale til sagsøgeren tilligemed renter heraf som påstået.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte ligeledes in solidum at burde betale til sagsøgeren med 1000 kr.

Stempelovertrædelse foreligger ikke.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, autoforhandler Peter Christensen og forpagter Sigvard Thomas Johansen, bør een for begge og begge for een betale til sagsøgeren, proprietær Anker Rasmussen, 16.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 28. juni 1949, indtil betaling sker, og i sagsomkostninger 1000 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten Christensen frafaldet de af ham for landsretten fremførte særlige indsigelser.

Efter det for Højesteret oplyste kan det ikke antages, at „tomrummet“ har strakt sig gennem hele den del af laden, hvor sæden var anbragt.

Fem dommere tiltræder, at appellanterne ikke kan anses at have givet indstævnte nogen garanti med hensyn til korn- og halmbeholdningernes størrelse, og idet disse dommere ikke finder det godtgjort, at der fra appellanternes side er udvist noget forhold, der

kan berettigede indstævnte til erstatning, stemmer de for at tage appellanternes frifindelsespåstand til følge og for at pålægge indstævnte at betale sagens omkostninger for begge retter til appellanterne med 2500 kr.

Fire dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde, dog således at den indstævnte tilkommende erstatning fastsættes til 8000 kr.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Appellanterne, autoforhandler Peter Christensen og forpagter Sigvard Thomas Johansen, bør for tiltale af indstævnte, proprietær Anker Rasmussen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellanterne 2500 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 16. maj.

Nr. 439/1951. Frøken Margrethe Christensen (selv)

mod

bandagist W. Hjort Lorenzen (ingen).

(Afvisning af et søgsmål, da dette var identisk med et ved dom afgjort tidligere søgsmål).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 22. november 1951 (IV afd.).

Ved stævning af 27. juli 1951 har sagsøgerinden, frøken Margrethe Christensen, indstævnet sagsøgte, bandagist W. Hjort Lorenzen, med påstand om at denne tilpligtes at tilbagebetale hende et beløb af 3000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato, hvilket beløb sagsøgerinden den 23. januar 1946 har betalt sagsøgte à conto et af denne mod hende rejst erstatningskrav som hun gør gældende er uberettiget.

Sagsøgte har påstået sagen afvist under hensyn til at den allerede en gang har været forelagt retten, der ved sin dom af 27. februar 1948 har frifundet ham for sagsøgerindens tiltale.

Retten bestemte, at afvisningspåstanden vil være at påkende særskilt.

Da det af de foreliggende oplysninger fremgår, at den her foreliggende sag er nøjagtigt den samme, som den der er afgjort ved landsrettens fornævnte dom af 27. februar 1948 (II. nr. 715/1947), vil sagsøgtes afvisningspåstand være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor angivet.

Thi kendes for ret:

Denne sag afvises.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerinden, frøken Margrethe Christensen, til sagsøgte, bandagist W. Hjort Lorenzen, 300 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 318/1951. **Fru Petra Thomsen Dannisøe, f. Sinkjær (Clan)**

mod

repræsentant **Arne Roar Dannisøe** (landsretssagfører Kirstein).

(Separation. Spørgsmål om underholdsbidrag og om tilkendelse af ægtefællernes lejlighed).

København s Byrets dom 15. marts 1951 (12. afd.).

Under denne sag har sagsøgeren, repræsentant Arne Roar Dannisøe, der den 28. oktober 1945 indgik ægteskab med sagsøgte, fru Petra Thomsen Dannisøe, født Sinkjær, påstået dom til separation i medfør af § 53, stk. 2, i lov nr. 276 af 30. juni 1922 på vilkår:

principalt at ingen af parterne svarer underholdsbidrag til den anden, subsidiært at sagsøgeren tilpligtes at udrede bidrag, hvis størrelse fastsættes af overøvrigheden, til sagsøgtes underhold, dog højst i 1 år.

samt på vilkår at retten til at fortsætte lejemålet vedrørende parternes fælles lejlighed: Alsgade nr. 2, 4. tv., tillægges ham.

Sagsøgte har erklæret sig enig i, at påstanden tages til følge, dog på vilkår, at sagsøgeren tilpligtes at udrede bidrag til hendes underhold efter overøvrighedens nærmere bestemmelse, og

at retten til lejligheden tillægges hende.

Det fremgår af de afgivne partsforklaringer, den afgivne vidneforklaring og sagens øvrige oplysninger, at forholdet mellem parterne er ødelagt på grund af dyb uoverensstemmelse, der ikke hovedsagelig skyldes sagsøgerens forhold overfor sagsøgte.

En under sagen fremlagt lægeerklæring afgivet den 7. marts 1951 af læge Mogens Baché er sålydende:

„Undertegnede har fra december 1948 været læge for fru Petra Dannisøe, født den 10. oktober 1895, Alsgade 2. Fru Dannisøe har siden da klaget over næsten permanente rygsmertes, forårsaget af udbredte rheumatiske muskelinfiltrationer (— — —) I perioder er hun behandlet med massage med ret god forbigående effekt. Fra Januar 1949 har hun desuden haft en smertende ledlidelse i højre knæ (— — —) røntgenbehandlet i november 1949 med god virkning, men der er stor chance for recidiv ved overbelastning.

Jeg vil ud fra det her nævnte mene, at fru Dannisøe vil være uegnet til at genoptage sit tidligere arbejde som strygerske.“

Under hensyn til, at sagsøgte herefter må antages at have væsentlig ringere erhvervs muligheder end sagsøgeren skønnes der at burde gives sagsøgte mulighed for at få underholdsbidrag fra sagsøgeren i separationstiden efter overøvrighedsens nærmere bestemmelse.

Ved eventuel skilsmisse skal spørgsmålet om underholdsbidrag til sagsøgte tages op til afgørelse påny.

Da begge parter skønnes at have lige stor interesse i at beholde lejligheden, findes den under hensyn til det om sagsøgtes helbredstilstand oplyste at burde tillægges hende.

Som følge heraf vil sagsøgerens påstand om separation være at tage til følge på de nednævnte vilkår.

Sagens omkostninger bliver at ophæve.

Fællesboet er ikke delt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgeren, repræsentant Arne Roar Dannisøe og sagsøgte, fru Petra Thomsen Dannisøe, født Sinkjær, separeres.

Sagsøgeren bør udrede bidrag, hvis størrelse fastsættes af overøvrigheden, til sagsøgtes underhold.

Retten til at fortsætte lejemålet vedrørende lejligheden Alsgade nr. 2, 4. sal tv., tilfalder sagsøgte.

Sagens omkostninger ophæves.

Af det offentlige betales til den for sagsøgte beskikkede forsvarer, sagfører Ingrid Woll, et salær, stort 40 kr.

Intet stempelforbehold.

Ø s t r e L a n d s r e t s d o m 1 2 . j u n i 1 9 5 1 (I I a f d.).

Den indankede dom er afsagt den 15. marts 1951 af Københavns Byrets 12. afdeling og påanket af repræsentant Arne Roar Dannisøe med påstand om, at dommen ændres derhen, at den ham ved dommen pålagte pligt til at udrede bidrag til indstævnte, fru Petra Thomsen Dannisøe, født Sinkjær underhold begrænses til 1 år, og at lejligheden Alsgade nr. 2, 4. sal til venstre, tilkendes ham.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

For landsretten er afgivet forklaring af parterne og appellantens broder maskinmester Laurits Aage William Dannisøe.

Efter de for landsretten foreliggende oplysninger findes den appellanten pålagte bidragspligt at burde begrænses til 2 år fra byretsdommens dato og lejligheden at burde tilkendes appellanten.

Dommen vil derfor være at ændre i overensstemmelse hermed.

Hver af parterne findes at burde bære sine sagsomkostninger for landsretten.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande, dog at den appellanten, repræsentant Arne Roar Dannisøe, pålagte pligt til at svare bidrag til indstævnte, fru Petra Thomsen Dannisøe, født Sinkjærs underhold begrænses til 2 år fra byretsdommens dato at regne og at retten til at fortsætte lejemålet vedrørende lejligheden Alsgade nr. 2, 4. sal til venstre, tillæges appellanten.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for landsretten.

Det offentlige betaler til den for indstævnte beskikkede forsvarer, landsretssagfører H. C. Carlsen, som salær og udlægsgodtgørelse, 100 kr. og 5 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I sagens pådømmelse har ni dommere deltaget.

I henhold til de i byretsdommen anførte grunde findes bidragsspørgsmålet at burde afgøres som sket ved denne dom. Med denne ændring vil landsrettens dom være at stadfæste i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde.

Ingen af parterne findes at burde betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at indstævnte, repræsentant Arne Roar Dannisøe, tilpligtes at svare underholdsbidrag til appellantinden, fru Petra Thomsen Dannisøe, f. Sinkjær, i separationstiden.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagfører Clan i salær og udlægsgodtgørelse henholdsvis 250 kr. og 125 kr. 15 øre og landsretssagfører Kirstein i salær 250 kr., hvilke beløb udredes af det offentlige.

Mandag den 19. maj.

Nr. 141/1952. **Malernes Fagforening i København og Malernes Arbejdsløshedskasse i København** (landsretssagfører Robert Mikkelsen)

m o d

maler Arve Arvesen (Federspil).

(Spørgsmål om indstævnte efter ferielovens bestemmelser havde pligt til at holde ferie i tiden fra 2. maj til 30. september og om en fagforening i anledning af, at han havde holdt sin ferie efter 1. oktober havde været berettiget til at idømme ham en bod samt til at nægte at afkontrollere ham med forbehold og udbetale ham arbejdsløshedsunderstøttelse. Spørgsmål om domstolens kompetence).

K ø b e n h a v n s B y r e t s d o m 13. s e p t e m b e r 1951 (a f d. 15 a).

I 1950 holdt sagsøgeren under nærværende sag maler Arve Arvesen, den ham tilkommende ferie i tiden 30. september—13. oktober 1950, hvilket noget efter meddeltes til sagsøgte, Malernes Fagforening og Arbejdsløshedskasse v/ dens formand Hans Goldmann, af hvilke sagsøgeren er mangeårigt medlem. Under 11. december 1950 tilsendte sagsøgte sagsøgeren en sålydende skrivelse:

„Gode kollega!

Dette for at meddele dig, at bestyrelsen har vedtaget, at du i anledning af, at du ikke har afholdt din ferie indenfor den lovpligtige periode, er pligtig at betale en bod, der udgør samme beløb som feriebeløbet for 1950.

Tillige har bestyrelsen vedtaget, at der ikke kan udbetales nogen understøttelse, før du har skaffet skriftligt bevis fra vedkommende mester for, at du har modtaget feriepenge og afholdt ferie.

P. B. V.

Hans Goldmann.“

Sagsøgte nægtede derhos i tiden indtil 29. januar 1951 at foretage kontrol af sagsøgerens arbejdsløshed, før han havde fået sit ferieforhold bragt i den af sagsøgte ønskede orden, og inddrog sagsøgerens arbejdsløshedsunderstøttelse for 67 dage i tiden 7. december 1950—1. marts 1951.

Under nærværende sag, i hvilken Københavns Byret er vedtaget som domstolsværneting, har sagsøgeren nu for det første påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at sagsøgte har været uberettiget til at ikende sagsøgeren den nævnte bod, stor 445 kr. 25 øre, idet sagsøgeren til støtte herfor har henvist til, at der ikke i ferieloven eller i de sagsøgtes love er nogen hjemmel til at afskære sagsøgeren fra, såfremt han ønsker det, at holde ferie uden for det tidsrum — tiden fra 2. maj—30. september — i hvilket han efter ferielovens § 4 er berettiget til at holde ferie.

Sagsøgte har påstået sig frifundet med hensyn til denne sagsøgerens påstand, idet sagsøgte har gjort gældende, at ferieloven må fortolkes således, at den ikke blot giver den ferierende ret, men også pligt til at holde ferie i det i lovens § 4 nævnte tidsrum. Sagsøgte har yderligere henvist til, at ferieloven forstås således af Direktoratet for arbejds- og fabrikstilsynet, og at sagsøgte er interesseret i, at dens medlemmer holder ferie i sommertiden, hvor der normalt

er god beskæftigelse og ikke i vintertiden, hvor der oftere er arbejdsløshed, således at medlemmerne ved at henlægge deres ferie til vintertiden kan indvinde forskellen mellem feriegodtgørelsen, der normalt er på højde med fuld løn, og den noget lavere arbejdsløshedsunderstøttelse.

Retten finder, at ferielovens § 4, stk. 1, naturligt må forstås således, at den alene giver den ferieberettigede en ret overfor arbejdsgiverne til at få sin ferie inden for det i lovbestemmelsen nævnte tidsrum, og retten finder således ikke, at denne lovbestemmelse kan forstås som indeholdende noget forbud mod at holde den i loven omhandlede ferie uden for tidsrummet 2. maj—30. september, såfremt de parter, der i første række berøres deraf, nemlig den ferieberettigede og arbejdsgiveren, er enige herom. Noget sådant forbud findes ej heller at kunne udledes af ferielovens § 7, stk. 1, om pligt til at afholde sig fra betalt arbejde i ferien. Idet ferieloven herefter ikke indeholder noget forbud mod, at den ferieberettigede tager ferie uden for den normale, ved lovens § 4, stk. 1, fastsatte ferietid, såfremt han selv ønsker det, og idet parterne er enige om, at sagsøgeren ikke iøvrigt, således ej heller gennem de organisationer, hvoraf han er medlem, har forpligtet sig til at holde sin ferie inden for den nævnte normale ferietid, er den begrundelse, der anføres for pålæggelsen af bod i sagsøgte ovenfor gengivne skrivelse, ikke holdbar, og sagsøgerens påstand med hensyn til dette punkt findes derfor at burde tages til følge.

Sagsøgeren har for det andet påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at de med urette har inddraget den sagsøgeren tilkommende arbejdsløshedsunderstøttelse i 67 dage i tiden fra 7. december 1950 til 1. marts 1951 og til herfor at betale sagsøgeren 797 kr. 60 øre med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato.

Sagsøgte har heroverfor principalt nedlagt påstand på afvisning, idet spørgsmålet efter sagsøgte formening er unddraget påkendelse ved domstolene. Subsidiært har sagsøgte påstået frifindelse mod betaling af 314 kr.

Spørgsmålet om sagsøgerens ret til arbejdsløshedsunderstøttelse i det nævnte tidsrum har været forelagt Arbejdsdirektoratet, der i skrivelse af 6. august 1951 til sagsøgerens sagfører har taget stilling til sagen således:

 I denne anledning skal man meddele, at arbejdsløsheds-kassen med rette har stillet krav om at få oplysning om, hvornår og med hvilken godtgørelse pågældende har holdt ferie, jfr. kassens vedtægt § 23, stk. 6, og at kassen ligeledes med rette har vægret sig ved at udbetale understøttelse, så længe disse oplysninger ikke er tilvejebragt af medlemmet. Når oplysninger om disse forhold er tilvejebragt, har medlemmet krav på efterbetaling af understøttelse for de dage, for hvilke han er afkontrolleret med forbehold, og medlemmet vil således have krav på understøttelse for dagene 7.—9. december 1950 samt afkontrollerede dage efter 28. januar 1951, såfremt han iøvrigt måtte være berettiget til understøttelse.

For så vidt angår tiden 22. december 1950—28. januar 1951 vil medlemmet ikke have krav på efterbetaling af understøttelse, idet det efter det oplyste må tilskrives medlemmets eget forhold, at han ikke er afkontrolleret i dette tidsrum.“

Denne afgørelse findes efter Bestemmelsen i lovebekendtgørelse nr. 153 af 25. marts 1947 § 34, stk. 3, ikke at kunne indbringes for domstolene, og den af sagsøgte nedlagte afvisningspåstand vil derfor være at tage til følge.

I sagsomkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren 100 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Malernes Fagforening og Arbejdsløshedskasse v/ dens formand Hans Goldmann, bør anerkende at have været uberettiget til at idømme sagsøgeren, maler Arve Arvesen, en bod, stor 445 kr. 25 øre, for at have holdt sin ferie uden for perioden 2. maj—30. september 1950.

Iøvrigt bør nærværende sag afvises.

I sagsomkostninger bør sagsøgte godtgøre sagsøgeren 100 kr.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 22. marts 1952 (VI afd.).

Den indankede dom er afsagt den 13. september 1951 af Københavns Byrets afdeling 15 a og påanket af Malernes Fagforening og Arbejdsløshedskasse ved deres formand Hans Goldmann, med påstand om, at dommen ændres derhen, at de kendes berettigede til at idømme indstævnte, maler Arve Arvesen, en bod, dog ikke over 100 kr., for at have holdt ferie udenfor perioden 2. maj—30. september 1950, og at dommen iøvrigt stadfæstes.

Indstævnte har nedlagt påstand på tilkendelse af 418 kr. 56 øre og iøvrigt stadfæstelse.

For landsretten er afgivet forklaring af indstævnte, formand Hans Goldmann og kontrollør Ole Hanssen.

Af de i den indankede dom anførte grunde findes det med rette antaget, at der ikke bestod nogen pligt for indstævnte til at holde ferie i tidsrummet 2. maj—30. september 1950, hvorfor den indankede dom for så vidt vil være at stadfæste.

Hvad dernæst angår appellants ret til på grund af indstævntes vægring ved at oplyse hvornår og med hvilken godtgørelse han har holdt ferie at nægte at afkontrollere indstævnte under arbejdsløshedsperioden, og derefter under henvisning til manglende kontrol at inddrage indstævntes arbejdsløshedsunderstøttelse, findes afgørelsen af dette spørgsmål, der drejer sig om forståelse af appellants love, ikke at være unddraget domstolens påkendelse.

Ved de afgivne forklaringer findes det godtgjort, at indstævnte, da han mødte til kontrol i arbejdsløsheds-kassen, blev henvist til, forinden han kontrolleredes, at tale med formanden om ferispørgsmålet. Indstævnte søgte derefter at opnå en sådan forhandling, uden at det førte til noget resultat, og indstævnte blev som følge heraf ikke afkontrolleret.

I henhold til § 36, stk. 3, i kassens vedtægter havde indstævnte ret til at fordre sig afkontrolleret under forbehold i slige tilfælde. Da appellants vægring ved udbetaling af den af indstævnte krævede understøttelse alene begrundes med, at indstævnte ikke er afkontrolleret i tiden 22. december 1950 til 28. januar 1951 og da dette som anført ikke skyldes indstævntes forhold, vil indstævntes påstand — mod hvis størrelse der ikke er rejst indsigelse — være at tage til følge.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret.

Appellanten, Malernes Fagforening og Arbejdsløshedskasse ved deres formand Hans Goldmann, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til indstævnte, maler Arve Arvesen, betale 418 kr. 56 øre samt anerkende at være

uberettiget til at idømme indstævnte en bod, stor 100 kr., for at have holdt ferie uden for perioden 2. maj—30. september 1950.

Hvad angår sagens omkostninger for underretten bør dennes dom ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten betaler appellanten inden 15 dage fra dato til indstævnte med 400 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret er der enighed om, at appellanterne er to forskellige foreninger, Malernes Fagforening i København og Malernes Arbejdsløshedskasse i København, og at den i sagen omhandlede bod er pålagt indstævnte af Malernes Fagforening.

For Højesteret er Malerforbundet i Danmark indtrådt i sagen til støtte for den af Malernes Fagforening nedlagte påstand vedrørende feriepørgsmålet.

Appellanterne, der har betalt det dem ved dommen pålagte beløb, 418 kr. 56 øre, har for Højesteret påstået indstævnte tilpligtet at tilbagebetale dette beløb, idet de herunder har fastholdt deres standpunkt med hensyn til domstolens kompetence; iøvrigt har de påstået frifindelse. Indstævntes påstand går efter proceduren ud på frifindelse for tilbagebetalingskravet og stadfæstelse overfor Malernes Fagforening for så vidt angår feriepørgsmålet.

Det bemærkes, at det er lovbekendtgørelse nr. 280 af 27. maj 1950 om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., der finder anvendelse i sagen.

For så vidt angår tilbagebetalingskravet, drejer sagen sig, således som den foreligger for Højesteret, bortset fra afvisningsspørgsmålet, alene om, hvorvidt appellanterne har været uberettigede til at nægte at afkontrollere indstævnte — eventuelt med forbehold — i tiden fra den 22. december 1950 til den 28. januar 1951, idet det er ubestridt, at indstævnte i bekræftende fald har krav på det ham ved dommen tilkendte og af appellanterne betalte beløb, 418 kr. 56 øre. Dette spørgsmål, som indstævnte ikke ved bestemmelserne i § 34 i ovennævnte lovbekendtgørelse kan anses afskåret fra at kræve afgjort ved domstolene, findes efter de foreliggende omstændigheder i henhold til § 36, stk. 3, i arbejdsløshedskassens vedtægter at måtte besvares bekræftende, og indstævnte vil derfor på dette punkt være at frifinde.

Hvad dernæst angår den indstævnte af fagforeningen idømte bod finder syv dommere, at der måtte kræves en klar og utvetydig lov-hjemmel for, at en ferieberettiget skulle være afskåret fra at træffe aftale med sin arbejdsgiver om at holde ferie udenfor tidsrummet 2. maj til 30. september. Med denne bemærkning stemmer disse dommere for med hensyn til dette spørgsmål at stadfæste dommen

i henhold til dens grunde samt for ligeledes at stadfæste dommens bestemmelser vedrørende sagsomkostninger for byret og landsret, således at disse omkostninger udredes af appellanterne in solidum, og at pålægge appellanterne in solidum at betale indstævnte sagens omkostninger for Højesteret med 800 kr.

To dommere finder, blandt andet under hensyn til lovens forarbejder, at måtte give appellanterne medhold i den af dem hævdede forståelse af ferielovens § 4 og stemmer derfor for på dette punkt at tage appellanternes påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, maler Arve Arvesen, bør for tiltale af appellanterne, Malernes Fagforening i København og Malernes Arbejdsløshedskasse i København, i denne sag fri at være.

Appellanten, Malernes Fagforening i København, har været uberettiget til at idømme indstævnte en bod, stor 100 kr., for at have holdt ferie uden for perioden 2. maj til 30. september 1950.

Med hensyn til sagsomkostninger for byret og landsret bør landsrettens dom ved magt at stande, således at disse omkostninger udredes af appellanterne een for begge og begge for een.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne een for begge og begge for een til indstævnte 800 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 23. maj.

Nr. 249/1951. Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950 på statskassens vegne (kammeradv. v/ Bunch-Jensen)

m o d

gårdejer Carl Madsen (landsretssagfører Klerk).

(Spørgsmål om statskassen overfor indstævnte havde krav på bidrag til kanal-anlæg ved Ringkøbing Fjord).

Vestre Landsrets dom 7. maj 1951 (IV afd.).

Ved lov nr. 71 af 29. marts 1924 bestemtes det, at ministeren for offentlige arbejder bemyndigedes til at lade foretage en række foranstaltninger til ordning af afløbsforholdene ved Ringkøbing Fjord m. v., når 60 pct. af ejerne af de landbrugsjendomme ved fjorden, hvis værdi måtte antages at ville blive påvirket af foranstaltningerne, indgav andragende om disses fremme, og andragerne ejede mindst 60 pct. af det i foranstaltningernes gennemførelse interesserede areal. De pågældende foranstaltninger, der opregnedes i lovens § 1, gik ud på 1) anlæggelse af en reguleringssluse og en skibsfartssluse i den indre (østlige) dæmning over Hvide Sande-kanalen, 2) tilvejebringelse af en gennemsejlingsåbning i de sammenbyggede møler i kanalen og 3) afdæmning af det

eksisterende udløb ved Gødelen. Endvidere bemyndigedes ministeren til at tilvejebringe anlægspladser for både 4) ved Nymindegab i forbindelse med et troljespor over klittangen, 5) i Ringkøbing Fjord nord for havnen med sporforbindelse til statsbanestationen og 6) i Hvide Sandekanalens samt til 7) opførelse af et nærmere betegnet bolværk og 8) anbringelse af fyrkanter.

Til bestemmelse af de landbrugsjendomme, hvis værdi måtte antages at blive påvirket af de nævnte foranstaltninger, og som skulle være beliggende mellem fjorden og en linie i højden 2,0 m i en nærmere angiven række sogne, herunder Nysogn, skulle ifølge lovens § 2 nedsættes en kommission på 7 medlemmer. Denne kommission blev af ministeren for offentlige arbejder nedsat den 14. april 1924 med departementschef P. A. Holck Colding som formand. Inden for kommissionen opstod der tvivl om, hvorvidt det påvilede kommissionen for hver enkelt ejendom at skønne over, om denne opnåede fordel eller led skade ved foranstaltningerne, og at meddele de interesserede lodsejere oplysning om dette skøn, eller om opgaven alene var at bestemme, hvilke ejendomme der kunne betegnes som interesserede i lovens forstand, men derimod ikke at skønne over fordel eller skade for de enkelte ejendomme, idet et sådant skøn ikke fandtes at kunne træffes for tiden, men at burde henskydes til en i lovens § 4 nævnt kommission, der efter arbejdets udførelse skulle træffe afgørelse af, om de enkelte ejendomme skulle yde bidrag eller modtage erstatning. Spørgsmålet blev forelagt for ministeriet, der i skrivelse af 6. oktober 1924 sluttede sig til sidstnævnte opfattelse.

Den 16. oktober 1925 afgav kommissionen betænkning, hvoraf fremgår, at kommissionen, efter at besigtigelserne i marken var tilendebragt og grænserne for de interesserede arealer bestemt, havde ladet udarbejde fortegnelser over de afstemningsberettigede lodsejere og de interesserede arealer, som indtegnedes på matrikulsopikort. Man havde overvejet at optage forhandling med de enkelte lodsejere, men besluttede at undlade dette og i stedet — i forbindelse med en bekendtgørelse i de stedlige blade om, at fortegnelserne i et nærmere angivet tidsrum henlå til gennemsyn for de interesserede — at fremsende fortegnelser til sognerådsformændene med henblik på en à jourføring af fortegnelserne med hensyn til ejerforhold, arealangivelser m. v. Blandt de afstemningsberettigede lodsejere var anført Anders Chr. Nielsen som ejer af matr. nr. 59 a og 60 af Søgaard Hovedgaard m. m. Nysogn. Betænkningen slutter således:

„Sluttelig skal Kommissionen henstille til Overvejelse, om det ikke maatte findes rettest, saafremt Resultatet af Afstemningen bliver, at de i Lovens § 1 ommeldte Foranstaltninger skal bringes til Udførelse, da snaarest at skride til Nedsættelse af den i Lovens § 4 omhandlede Kommission, saaledes at der i Aarene under Anlæggenes Udførelse kan foretages en Taksation, som kan danne Basis for den Taksation, der skal bestemme Fordel og Skade. — — —“

Den fornævnte afstemning fandt herefter sted og var afsluttet i foråret 1926 med det resultat, at 1474 af 2195 stemmeberettigede, d. v. s. 67,15 pct., repræsenterende et areal, der udgjorde ca. 10.700 af ca. 15.900 ha eller 67,34 pct. af interesseområdet. — herunder fornævnte A. C. Nielsen — androg om foranstaltningernes fremme.

I skrivelse af 3. juni 1926 til kammerherre C. Lærke udtalte ministeriet for offentlige arbejder, at da opfyldelsen af lovens betingelser nu forelå dokumenteret, ville arbejdernes påbegyndelse herefter kunne finde sted. Ved nævnte skrivelse nedsatte ministeriet den i lovens § 4 omhandlede kommission („Ring-

købing Fjord Kommissionen af 1926") på 5 medlemmer med kammerherre Lerche som formand. Ifølge § 4 skulle, når 6 år var forløbet efter udførelsen af de foran under 1)—5) nævnte foranstaltninger, Ringkøbing købstadskommune erstattet statskassen 5 pct. og ejerne af de interesserede arealer statskassen 25 pct. af de hertil medgaaede udgifter. Endvidere skulle der ydes ejerne af de ejendomme, der havde lidt varig skade som følge af anlægene, erstatning af statskassen, dog at $33\frac{1}{3}$ pct. af denne erstatning skulle godtgøres statskassen af ejerne af de ejendomme, der havde fået fordel ved anlægene. Ifølge samme paragraf skulle den der nævnte kommission endeligt bestemme, hvilke ejendomme der skulle deltage i udredelsen af erstatningen på 25 pct. af anlægsudgifterne, og i hvilket forhold dette skulle ske, samt hvilke ejendomme der havde lidt varig skade, og hvilken erstatning der skulle ydes disses ejere, og endelig, hvilke ejere der skulle deltage i udredelsen af $33\frac{1}{3}$ pct.-erstatningen.

Den 26. oktober 1926 tilskrev ministeriet folketingets finansudvalg og anmodede om, at der for finansåret 1926/27 måtte anvendes et beløb af ca. 200.000 kr. til tilvejebringelse af en sporforbindelse imellem Ringkøbing statsbanestation og den påtænkte anlægsplads for fiskerbåde ved Ringkøbing havn samt til indkøb af tømmer. Der opførtes derefter på tillægsbevillingsloven for nævnte finansår 75.000 kr. til formålet, og heraf forbrugtes inden den 1. april 1927 ca. 30.000 kr., væsentligst til indkøb af tømmer til materialehavnen ved Ringkøbing havn.

Den 11. november 1926 holdt den i henhold til lovens § 4 nedsatte kommission sit første møde og drøftede rammerne for og den nærmere planlæggelse af arbejdet.

Ifølge lovens § 3. stk. 2, skulle fornøden ekspropriation af grunde, materialer m. v. ske i overensstemmelse med forordning af 5. marts 1845, og i skrivelse af 10. februar 1927 beskikkede ministeriet 2 medlemmer til at tiltræde den i forordningens §§ 5 og 9 ommeldte kommission. Den 8. marts 1927 sammentrådte denne kommission — efter at der dagen forud havde været afholdt vej- og marksynsforretninger — for at foretage besigtigelse i anledning af anlæget af den lige nævnte anlægsplads med sporforbindelse, hvortil planerne var blevet foreløbig approberet af ministeriet den 21. februar 1927, medens endelig approbation meddeltes af ministeriet den 13. april s. å., og ekspropriationen foretoges herefter den 21. april. Den 8. marts 1927 påbegyndtes — efter at licitationen var afholdt et par måneder tidligere — uddybningsarbejdet til anlæggelse af en pier i Ringkøbing, til hvilken tømmer i henhold til kontrakt af 21. februar 1927 blev leveret den 29. marts, og dagen efter blev entreprenørtilbudet til pieren antaget. Entreprenøren påbegyndte arbejdet den 22. april 1927 — efter at den fornødne ekspropriation som nævnt dagen forud var bragt i orden — og var færdig i december s. å. Pejlearbejdet til opførelse af sluserne, hvilket arbejde havde måttet afvente anlæggelse af materialehavne i Ringkøbing og Hvide Sande, begyndte først på sommeren 1927. Projekteringen af sluserne påbegyndtes i efteråret 1927 og var færdig i august 1928. Entreprenøren påbegyndte arbejdet i begyndelsen af 1929, og hovedarbejdet afleveredes den 18. oktober 1930. Gennembrydningen af en betondæmning vest for slusen var færdig den 30. august 1931, således at afvandingslusen ved Hvide Sande kunne åbnes for regelmæssig drift, og Gødelkanalen afdæmmedes den 17. september s. å. Det under 4) nævnte troljespor

blev efter fiskernes ønske erstattet af en vej fra Nymindegab til stranden, og denne vej var færdig i september 1933, således at samtlige de anlæg, til hvilke der skulle ydes bidrag efter lovens § 4, var fuldført den 1. oktober 1933.

I henhold til lovens § 4 besigtigede kommissionen af 1926 forholdene i marken og foretog herunder 2 gennemgange af hver enkelt ejendom, den første fra sommeren 1927 til omkring 1931 og den anden fra 1939 til august 1941. På grundlag af kommissionens undersøgelser udarbejdedes der partsfordelingslister, som fremlagdes til almindeligt eftersyn i sognene i august 1941, hvorefter der i september s. å. holdtes møde med de lodsejere, som havde klaget. Derefter udfærdigedes de endelige lister med bidragsudregning, og disse lister fremsendtes efter at have været fremlagt til offentligt eftersyn — for Nysogns vedkommende i dagene fra den 20. december 1941 til den 12. januar 1942 — til ministeriet den 30. eller 31. december 1942. De samlede udgifter ved Hvide Sande — projektets gennemførelse androg 4.645.752 kr., hvoraf de interesserede lodsejeres bidrag udgjorde 1.161.463 kr., heraf for ejendommen matr. nr. 59 a og 60 2386 kr. 09 øre. Under bidragspligtige arealer blev medtaget nogle, der ligger over den i loven nævnte 2 m kurve, medens andre lavere beliggende blev udsendt.

Efter fremkomsten af lov nr. 599 af 14. november 1940 om landvinding nedsattes på landboforeningernes initiativ et udvalg af lodsejere („Ringkøbing Fjordens Lodsejerudvalg“) med det formål at fremskaffe projekter til kunstig afvanding af alle de arealer, der var beliggende ved Ringkøbing Fjord. Ved lov nr. 141 af 30. marts 1942 om tillæg til og ændring i landvindingsloven skabtes der hjemmel for efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde, hvor et tidligere anlæg indgik som et led i eller var en nødvendig forudsætning for et landvindingsarbejde, at inddrage den et sådant anlæg påhvilende gæld under landvindingslovens tilskuds- og lånevilkår, og det fornævnte udvalg søgte herefter efter fremkomsten af partsfordelingslisterne vedrørende Hvide Sande-arbejderne, bl. a. ved henvendelse til landbrugsministeren, at komme til klarhed over, hvorvidt lodsejerbidragene til disse arbejder skulle indbetales. I de følgende år inddrog landbrugsministeriet — eller gav tilsagn om inddragelse af — et samlet beløb af ca. 375.000 kr. heraf under landvindingslovens ordning, og ministeriet for offentlige arbejder besluttede herefter i 1948 eller 1949 at opkræve restbidragene og nedsatte den 10. marts 1950 et arbejdsudvalg („Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950“) til at foranstalte opkrævningen. Af bidragene er hidtil ca. 8 pct. blevet betalt.

I 1931 blev den fornævnte faste ejendom matr. nr. 59 a og 60 af Søgaard Hovedgaard m. m., Nysogn, af hartkorn 4 tdr., 5 skp., 3 fdk., 2¾ alb., hvilken ejendom på en strækning af ca. 1800 m støder op til Ringkøbing Fjord, overdraget til Christian S. Poulsen, som sammen med ca. 100 andre lodsejere den 7. januar 1942 indgav klage til kommissionen af 1926 over den skete ansættelse, idet klagerne forment, at der ikke var sket nogen forbedring, men tværtimod en forringelse af deres jorder, men klagen blev afvist. I oktober 1943 solgte Poulsen ejendommen til Hans Chr. Nielsen, og i slutningen af 1945 videresolgte denne ejendommen til sagsøgte under nærværende sag, gårdejer Carl Madsen, St. Tambjerg, der indtil 1945 havde haft ejendom på Ribecgnen, og som den 16. februar 1946 fik tinglyst skøde på ejendommen. Ved skrivelse af 19. juni 1950 afkrævede sagsøgerne, fornævnte Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950, sagsøgte det ejendommen pålignede bidrag 2386 kr. 09 øre,

og da sagsøgte nægtede at betale, blev der efter begæring af sagsøgerne den 29. august 1950 af dommeren i Ringkøbing købstad og Ulfborg-Ilind herreder afholdt et møde i henhold til tinglysningslovens § 52 a, hvilket møde sluttede med, at dommeren i medfør af den nævnte lovbestemmelse henviste sagen til behandling i den borgerlige retsplejes former.

Sagsøgerne har herefter på statskassens vegne under nærværende sag påstået sagsøgte tilpligtet at betale 2386 kr. 09 øre tilligemed reuter heraf 5 pct. årlig fra den 9. september 1950, indtil betaling sker, samt at anerkende, at bidraget som hvilende på sagsøgtes nævnte faste ejendom vil kunne tinglyses som hæftelse på denne.

Sagsøgte har påstået sig frifundet og har til støtte for sin påstand i første række gjort gældende, at den statskassen efter loven tilkommende ret til de her omhandlede anlægsbidrag ikke kan antages at være gyldigt stiftet før tinglysningslovens ikrafttræden den 1. april 1927, og at det derfor må følge af tinglysningslovens regler, navnlig dens §§ 1 og 4, stk. 2. sidste punkt, at statskassen ved ikke at lade bidragene tinglyse på den i sagen nævnte faste ejendom har afskåret sig fra at gøre krav på dækning heraf gældende imod sagsøgte, der — hvilket som foran anført er in confesso — ikke ved sin erhvervelse af ejendommen kendte eller burde kende bidragspligten, og fra nu at lade bidraget tinglyse på sagsøgtes ejendom. Sagsøgte har i så henseende nærmere anbragt, at de pågældende arbejder, hvis påbegyndelse af ministeriet for offentlige arbejder iøvrigt først var besluttet efter tinglysningslovens vedtagelse og kundgørelse i lovtidende, ved lovens ikrafttræden den 1. april 1927 befandt sig på et rent forberedende stadium, idet det under 5) omhandlede arbejde på dette tidspunkt end ikke var påbegyndt i marken af entreprenøren, medens hovedarbejderne først på et senere tidspunkt blev påbegyndt. Efter det foreliggende måtte det derhos endnu den 1. april 1927 stå som usikkert, hvilke lodsejere der skulle deltage i bekostningen, og da navnlig med hvilket beløb, ligesom også selve det principielle grundlag for bidragspligten undergik ændringer under 1926-kommissionens flerårige arbejde med sagen, således med hensyn til bestemmelsen om 2 m-kurven, hvorved der skete forskydninger i det afstemningsberettigede areal, og med hensyn til, om afgrødernes beskaffenhed skulle have indflydelse på bedømmelsen. Efter sagsøgtes formening er en ret for statskassen til bidragene først opstået ved arbejdernes udførelse, altså i 1933, og under alle omstændigheder måtte tinglysning være sket senest da partsfordelingen forelå endeligt udarbejdet omkring nytår 1943.

I anden række har sagsøgte gjort gældende, at statskassens ret, selv om den måtte anses gyldigt stiftet før den 1. april 1927, alligevel — som omfattende krav på en anlægsudgift — udkrævede tinglysning for at kunne gøres gældende over for godtroende erhververe, i hvilken henseende henvises til en analogi fra kystsikringslovens regler. Endelig har sagsøgte anført, at statskassens krav muligt må anses som forældet.

Der har under sagen været afgivet partsforklaring af sagsøgte og forskellige vidneforklaringer.

Landinspektør Simon Mouritsen, København, har herunder forklaret, at han fra omkring 1924 efter opfordring fra § 2-kommissionen har beskæftiget sig med Hvide Sande-sagen. Under 1926-kommissionens arbejde blev hver enkelt ejendom nøje gennemgået i forening med en sognedelegeret — man forhandlede ikke direkte med de enkelte lodsejere. Der blev herunder fastsat

en takst for hver enkelt del af ejendommen efter bonitet og højdebeliggenhed. Man noterede også oprindelig afgrødernes beskaffenhed, men dette ophørte man med efter et møde i 1930, og ved den endelige fastsættelse af partstallet i 1939 mener vidnet ikke at der blev taget noget hensyn til afgrødespørgsmålet, ligesom der ved den sidste gennemgang af de enkelte ejendomme i årene 1939—41 overhovedet ikke blev taget hensyn til afgrøden ved fastsættelsen af partstallet. Ved fastsættelsen af dette tal medvirkede også en sognedelegeret, men ikke de enkelte lodsejere. Ved udarbejdelsen af fortegnelsen over de bidragspligtige følte kommissionen sig ikke forpligtet til at følge 2 meter-kurven, men mente, at man kunne tage alle arealer med, som faktisk blev påvirket af reguleringsarbejdet. Der skete herved forskydninger i forhold til det afstemningsberettigede areal, både udvidelser og begrænsninger.

Det er under domsforhandlingen oplyst, at 1926-kommissionen efter at den endelige partsfordeling var fastlagt, havde overvejet, hvorvidt tinglysning burde ske, men ikke af hvilken grund man besluttede at undlade tinglysning.

Efter de trufne foranstaltningers art og formål må der — hvad der ej heller er rejst tvivl om under sagens behandling — gås ud fra, at de til disses gennemførelse medgæede, i henhold til loven fastsatte udgifter, som er pålignet de interesserede arealer, uanset at der ikke ved loven er tillagt dem nogen fortrinsret eller hjemlet panteret til sikkerhed for deres erlæggelse, påhviler vedkommende faste ejendom, ligesom det må antages, at statskassens krav på dækning af sådanne anlægsbidrag efter den før tinglysningslovens ikrafttræden gældende retspraksis kunne gøres gældende mod enhver ejer af ejendommen, uanset at tinglæsning af bidragene ikke havde fundet sted.

De omhandlede krav må efter det foreliggende anses at være hjemlet ved loven af 1924 under forudsætning af, at de i loven omhandlede arbejder senere kom til udførelse, og således at det i henhold til de i loven fastsatte regler ville være at afgøre, hvilke ejendomme kravene skulle påhvile, og hvilke bidrag der ville blive pålignet hver enkelt ejendom. Herefter, og idet såvel lodsejerafstemningen som andragendet om arbejderne iværksættelse, ministeriets approbation af projekterne og påbegyndelsen af arbejderne er sket inden tinglysningslovens ikrafttræden, samt når henses til, at arbejderne derefter må anses at have været fremmet uden ugrundet ophold, indtil de var fuldført, findes statskassens ret til anlægsbidragene, uanset at hovedparten af arbejderne først kom til udførelse efter den 1. april 1927, og uanset at den nærmere fastlæggelse af kredsen af bidragspligtige og af parternes og bidragenes størrelse også først senere fandt sted, at være gyldigt stiftet inden tinglysningslovens ikrafttræden og således i medfør af tinglysningslovens § 52, stk. 1, som ændret ved lov nr. 56 af 31. marts 1937 at kunne gøres gældende over for sagsøgte, for så vidt angår de dennes ejendom pålagte bidrag, uagtet sagsøgte ikke ved sin erhvervelse af ejendommen vidste eller burde vide, at de pågældende bidrag påhvilede denne.

Sagsøgte vil herefter, idet der derhos, som sagen foreligger, ikke findes holdpunkter for at statuere, at kravet er forældet, være at tilpligte at betale til sagsøgerne det påståede beløb tilligemed renter.

Som sagen foreligger for landsretten og efter det foranførte om, at de ved loven hjemlede krav, som vel påhviler vedkommende faste ejendomme, ikke har nogen fortrins- eller sikkerhedsret i disse, og at de må anses gyldigt stiftet uden tinglysning, findes der ikke grundlag for at tage sagsøgernes påstand om,

at sagsøgte tilpligtes at anerkende, at kravet imod ham kan tinglyses på hans ejendom, til følge, og sagsøgte vil derfor for så vidt være at frifinde.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt. Stempeloverrettædelse foreligger ikke.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, gårdejer Carl Madsen, bør til sagsøgerne, Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950 på statskassens vegne, betale 2386 kr. 09 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 9. september, indtil betaling sker.

Sagsøgte bør for sagsøgernes påstand om, at sagsøgte tilpligtes at anerkende, at fornævnte beløb tilligemed renter vil kunne tinglyses som hæftelse på hans faste ejendom, matr. nr. 59 a og 60 af Søgaard Hovedgaard m. m., Nysogn, fri at være.

Til det offentlige betaler sagsøgte de retsafgifter, som skulle have været erlagt, såfremt sagen ikke havde været afgiftsfri for sagsøgerne, samt til sagsøgerne i sagsomkostninger 350 kr.

Der tillægges den for sagsøgte under sagens forberedelse for underretten beskikkede sagfører, sagfører Paabøl Jensen, i salær 300 kr. og den for sagsøgte under domsforhandlingen beskikkede sagfører, overretssagfører Ørum, i salær 400 kr., hvilke beløb tilligemed det salær på 150 kr., der er tillagt den for sagsøgte under en subsidær vidneafhøring beskikkede sagfører, landsretssagfører Klerk, udredes af det offentlige.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået dommen stadfæstet, for så vidt den tilpligter indstævnte at betale 2386 kr. 09 øre med renter, samt indstævnte tilpligtet at tale, at forpligtelsen til at betale nævnte beløb med renter tinglyses på ejendommen matr. nr. 59 a og 60 af Søgaard Hovedgaard m. v., Ny Sogn.

Indstævnte har påstået frifindelse, men har for så vidt dommen stadfæstes med hensyn til indstævntes betalingsforpligtelse, ikke rejst indsigelse imod, at appellants påstand om tinglysning tages til følge.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har indstævnte udover det for landsretten anførte tillige gjort gældende, at bidragspligten efter lov nr. 71 af 29. marts 1924 § 4 ikke hæfter på ejendommene fra ejer til ejer, samt at det af kommissionen af 1926 foretagne pålæg af bidrag er ugyldigt, fordi kommissionen ikke som påbudt i loven af 1924 ved sine forhandlinger har fulgt de i lov af 30. december 1858 for landvæsenskommissioner fastsatte regler.

Der er for Højesteret enighed om, at partsfordelingslisterne kun har været fremlagt til almindeligt eftersyn een gang, nemlig — efter bekendtgørelse herom — i tiden 20. december 1941 til 12. januar 1942, og at listerne da ikke var forsynet med nogen

beløbsangivelse for de enkelte ejendommers bidragspligt, idet beløbsangivelsen først påførtes i efteråret 1942.

Fire dommere finder, at bestemmelserne i loven af 29. marts 1924 må forstås således, at den i lovens § 4 fastsatte bidragspligt for ejerne af de interesserede arealer ikke hviler på ejendommene som sådanne, men alene påhviler dem, der var ejere på det tidspunkt, da 6 år var forløbet efter foranstaltningernes udførelse og partsfordelingen derefter var fastlagt ved fremlæggelse af listerne, altså den 20. december 1941, og de stemmer som følge heraf for at tage indstævntes frifindelse påstand til følge og for med hensyn til sagens omkostninger at forholde som nedenfor bestemt.

Fire dommere finder, at lovens § 4 må forstås således, at bidragspligten skal hvile på vedkommende ejendomme fra det tidspunkt, da kommissionen af 1926 i medfør af lovens § 4 har truffet bestemmelse om, hvilke ejendomme der er bidragspligtige. Da sådan bestemmelse først er truffet i 1941, kan den utinglyste ret til bidrag ikke gøres gældende overfor indstævnte, der senere har erhvervet ejendommen i god tro, og med denne begrundelse stemmer disse dommere på samme måde.

Een dommer bemærker følgende:

Bestemmelserne i lov nr. 71 af 29. marts 1924 findes at måtte forstås således, at der ved den af Ministeriet for offentlige Arbejder i henhold til loven den 3. juni 1926 afgivne resolution er pålagt indstævntes ejendom en hæftelse, som ifølge tinglysningens § 52, stk. 1, jfr. lov nr. 56 af 31. marts 1937, har bevaret sin gyldighed uden tinglysning. Idet dernæst det på grundlag af hæftelsen opståede krav, der ubestridt er opgjort til 2386 kr. 09 øre, tidligst kan anses stiftet ved anlægenes fuldførelse den 1. oktober 1933 og ikke er omfattet af bestemmelserne i lov nr. 274 af 22. december 1908, findes den af indstævnte nedlagte forældelsesindsigelse ikke at kunne tages til følge. Der findes endelig ikke med hensyn til den af kommissionen af 1926 benyttede fremgangsmåde at være oplyst omstændigheder, der kan medføre, at indstævnte nu skulle kunne kræve den af kommissionen truffne afgørelse tilsidesat, hvorved bemærkes, at der hverken i klagen af 7. januar 1942 eller senere har været fremført indsigelse i så henseende overfor kommissionen.

Herefter stemmer denne dommer for at tage appellantens påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, gårdejer Carl Madsen, bør for tiltale af appellantens Ringkøbing Fjord Udvalget af 1950 på statskassens vegne, i denne sag fri at være.

Appellanten betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, hvis indstævnte ikke havde haft fri proces for landsret og Højesteret, samt de i landsretsdommen

nævnte salærer til sagfører Paabøl Jensen 300 kr., til overretssagfører Ørum 400 kr. og til landsretssagfører Klerk 150 kr., samt i salær for Højesteret til landsretssagfører Klerk 800 kr.

=====
Mandag den 26. maj.

Nr. 95/1952. Fru Helene Margrethe Daugaard
mod
korrespondent Frantz Kreuzfeld Daugaard.

Vestre Landsrets kendelse 22. februar 1952 (V afd.).

Ved skøde tinglyst den 29. september 1950 overdrog indstævnte, fru Helene Margrethe Daugaard, Aarhus, der hensad i uskiftet bo efter sin den 10. november 1940 afdøde ægtefælle med dennes adoptivbørn, appellanten, korrespondent Frantz Kreuzfeld Daugaard, København, og fællesbarnet Per Jørgen Daugaard, den fællesboet tilhørende ejendom, Østergade nr. 24 i Aarhus, og det i ejendommen indrettede renseri med maskiner, inventar og kundekreds til nævnte Per Jørgen Daugaard for en købesum af 50.000 kr.

Under henvisning til § 11, jfr. § 6, stk. 2 og 3, i lov nr. 120 af 20. april 1926 om ægtefællers arveret og uskiftet bo indav appellanten den 15. december 1950 til skifteretten for Aarhus købstad begæring om, at hans lod i fællesboet måtte blive udskiftet. Ved en af skifteretten den 3. oktober 1951 afsagt kendelse blev begæringen imidlertid afvist, idet det ikke med tilstrækkelig sikkerhed fandtes godtgjort, at indstævnte havde gjort sig skyldig i sådant væsentligt misbrug af sin rådighed som angivet i fornævnte bestemmelser. Denne kendelse er af appellanten påanket til landsretten.

Under ankesagens forberedelse har appellanten begæret udmeldt to sagkyndige som syns- og skønsmænd til at vurdere de til renseriet hørende maskiner, samt til at lade spørgsmålet om, hvorvidt der til renseriet er knyttet nogen good-will, og i bekræftende fald dennes størrelse, forelægge for lektor Fredens, Aarhus Universitet.

Indstævnte har modsat sig den begærte bevisførelse, idet hun har gjort gældende, at sagen i så henseende foreligger fuldt oplyst gennem et i første instans afholdt syn og skøn og de gennem erklæringer fra to statsautoriserede revisorer tilvejebragte oplysninger om good-will.

Efter de i sagen foreliggende tildels modstridende oplysninger angående værdien af maskiner og good-will findes den begærte bevisførelse tilstrækkeligt begrundet, hvorfor

b e s t e m m e s:

Den fremsatte begæring om afholdelse af syn og skøn og om forelæggelse for lektor Fredens, Aarhus Universitet, bør tages til følge, således at syns- og skønforretningen foretages ved vedkommende underret.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærdede kendelse er afsagt af Vestre Landsret.
I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Da Justitsministeriets tilladelse til kæremålets indbringelse for Højesteret ikke foreligger, jfr. retsplejelovens § 435, stk. 3,

bestemmes:

Dette kæremål afvises.

T i r s d a g d e n 27. m a j.

Nr. 301/1951.

Københavns Kommune
(landsretssagfører Vøhtz)

m o d

fru **Knudia Starup Hansen** (Ove Rasmussen).

(Spørgsmål om kommunens ansvar for skade forårsaget ved en på optagelses-
hjem anbragt 16-årig elevs uagtsomhed).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 6. juli 1951 (VIII afd.).

Den 4. august 1949 kl. ca. 17 kom sagsøgerinden, fru Knudia Starup Hansen, kørende på cykel mod vest ad Henriksholms Allé ved Vedbæk. Da hun skulle passere indkørslen til Henriksholms avlsgård, hvilken indkørsel munder ud i alléens nordside, kom den knap 17-årige John Larsen ridende i trav ud på vejen. Sagsøgerinden så først hesten, da den var umiddelbart foran hende; hun kørte ind i hesten og blev væltet af cyklen, hvorved hun pådrog sig forskellige læsioner og hudafskrabninger. Hun lå i sengen nogle dage og var derefter en tid rekonvalescent. Hun bemærkede kort efter uheldet en kraftsløshed i højre hånd, som hun ikke er i tvivl om skyldes uheldet. Den har kun delvis fortaget sig. Hendes højre hånds 5. finger er således stadig kraftsløs og følelseløs, hvilket er til stor gene for hende i hendes virksomhed som spillelærerinde, ligesom det afskærer hende fra at virke som akkompagnatrice. Hun har derefter anlagt nærværende sag mod sagsøgte, Københavns Kommune, som ejer af optagelseshjemmet „Folehavehøj“, hvor John Larsen var elev, og påstår sig tilkendt en erstatning på 3345 kr. 14 øre med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 1. december 1950, til betaling sker.

Det påståede beløb fremkommer således:

Udgifter til lægeerklæringer m. v.	645 kr. 14 øre
Erstatning for svie og smerte	200 — 00 —
Erstatning for invaliditet	2500 — 00 —
	<hr/>
	3345 kr. 14 øre

Sagsøgte har nedlagt påstand på frifindelse, subsidiært nedsættelse af den erstatning, der er krævet for invaliditet.

Til støtte for sin påstand har sagsøgerinden anført, at John Larsen efter hendes opfattelse har den udelukkende skyld for uheldet, idet han ikke har udvist fornøden forsigtighed, da han red ud på Henriksholms Allé. Københavns Kommune må derfor være erstatningspligtig overfor hende efter reglen i D. L. 3—19—2 eller denne bestemmelses analogi, idet John Larsen ved den pågældende lejlighed udførte et hverv for børnehjemmet i dettes egenskab af ejer eller bruger af nogle landbrugsarealer. Iøvrigt mener sagsøgerinden, at kommunens ansvar må følge allerede deraf, at der ikke fra børnehjemmets side har været ført det fornødne tilsyn med John Larsen under hans udførelse af det omhandlede hverv.

Med hensyn til den af sagsøgerinden krævede erstatning for invaliditet har hun henvist til nogle under sagen fremlagte erklæringer fra overlægerne Knud Aage Rasmussen og Karl Eriksen samt læge Laurits Larsen, der er specialist i nervesygdomme. I disse erklæringer antages det, at kraftsløsheden i hendes højre hånds 5. finger er en følge af uheldet, og at sagsøgerinden vil få varigt mén deraf. I læge Laurits Larsens erklæring siges det dog, at hendes tilstand „formentlig vil kunne bedres i ikke ringe grad, hvis der blev foretaget en transposition af nerven“, men denne opfattelse deles ikke af overlæge Karl Eriksen, og sagsøgerinden ønsker heller ikke at løbe den med en operation forbundne risiko. Hun har som yderligere begrundelse for invaliditetserstatningen henvist til, at hun tidligere har haft ikke ubetydelige indtægter ved akkompagnement, og at hun, efter at hendes mand i juni 1949 afgik ved døden, er henvist til at ernære sig som spillelærerinde.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand gjort gældende, at det ikke er godtgjort, at det omhandlede uheld skyldes uforsvarligt forhold fra John Larsens side, men at uheldet må betragtes som hændeligt. Selv om det imidlertid måtte antages, at John Larsen har redet uforsigtigt og derved er skyld i uheldet, mangler der efter sagsøgtens opfattelse grundlag for at pålægge kommunen ansvar herfor. Reglen i D. L. 3—19—2 eller dennes analogi kan ikke finde anvendelse på et forhold som dette, hvor den omhandlede børneværnselevs handling er et led i den normale uddannelse, som det pågældende børnehjem giver sine elever, og det bestrides, at der skulle foreligge manglende tilsyn eller instruktion fra hjemmets side.

Til støtte for den af sagsøgte nedlagte subsidiære påstand er anført, at det må gå ud over sagsøgerinden og dermed føre til en nedsættelse af invaliditetserstatningen, at hun ikke ønsker at gennemgå en operation, der efter den omhandlede lægerklæring fra en nervespecialist sandsynligvis ville betyde en væsentlig bedring af hendes tilstand.

Der er under sagen afgivet forklaringer af sagsøgerinden og John Larsen, der nu er stuttrielev, samt af arbejdsleder på børnehjemmet, Carl Benii Petersen.

Sagsøgerinden har forklaret, at hun ved den pågældende lejlighed var på vej hjem på cykel. Hun var fortrolig med vejen, idet hun cyklede her hver dag. Hun cyklede i langsom fart langt ude til højre, tæt op til den ret høje hæk, der findes i vejkannten. Da hun nærmede sig udkørslen fra Henriksholms avlsgård, så hun en hest blive ført ud herfra tværs over vejen. Hun mener, at hun holdt endnu mere til højre og yderligere sagtnede farten. Lige idet hun nåede indkørslen, så hun pludselig en anden hest foran sig, og der var ingen

mulighed for at undgå at køre ind i den. Medens den første hest kom ud på vejen omtrent ved midten af den ret brede indkørsel, uden at hun dog tør sige, om det var til højre eller venstre for en vognvægt, der ligger i midten af indkørslen, er hun sikker på, at den anden hest, der blev redet af John Larsen, er kommet frem på Henriksholms Allé umiddelbart bag hækken. John Larsen må således efter hendes opfattelse være redet langs hækken på indkørselens østlige side. Denne hæk og hækken i nordsiden af Henriksholms Allé var så høj og tæt, at det ikke var muligt for hende at se hesten komme ud fra indkørslen. Hun kan ikke bestemt huske, om manden, der havde ført den første hest over vejen, råbte til hende for at advare hende; hun har en følelse af, at dette kan være sket, og at hun da har opfattet råbet som en advarsel mod denne (første) hest og måske derfor har set et øjeblik til venstre, hvorfra råbet kom.

Stutterielev John Larsen, der er født den 9. december 1932, har forklaret, at han, da ulykken skete, havde været et halvt års tid på „Folchavelshøj“. Børnehjemmet havde dengang kun een hest, en nordbak, og derfor lånte man ofte heste — i reglen i forbindelse med en arbejdsvogn — på Henriksholms avlsgård til brug ved arbejdet i marken, særlig i forbindelse med kultiveringen af et nyerhvervet areal. Hestene blev hentet i stalden, og efter afbenyttelsen førtes de tilbage for at blive afsejlede. Derefter blev hestene normalt trukket eller redet til folden, der ligger syd for Henriksholms Allé. Dette opfattede vidnet som et led i afleveringen af hestene. Børnehjemmets arbejdsleder var sædvanlig med ved disse lejligheder, men det hændte, at vidnet var alene sammen med en anden elev. Ved den i sagen omhandlede lejlighed foregik lånet af hestene på den sædvanlige måde. Vidnet var denne gang sammen med arbejdslederen. Efter at hestene — det var to rolige belgiere — var blevet afsejlet, gik medhjælperen i forvejen med den ene hest, medens vidnet blev stående med den anden hest i indkørslen, vistnok en 6—7 m fra alléen, og talte med gårdens karl. Karlen hjalp ham derefter op på hesten og gav denne et slag bagi. Hesten satte i ret hurtigt trav og var et øjeblik efter ude ved alléen, hvor den blev påkørt af sagsøgerinden. Da han var optaget af at holde hesten, så han først sagsøgerinden, da hun „var i bringen på hesten“. Han mener, at han red ud i alléen omtrent midt i indkørslen og bestrider således at være redet langs hækken.

Arbejdsleder Carl Benii Petersen har om fremgangsmåden ved lån af heste på Henriksholms avlsgård forklaret i overensstemmelse med John Larsen. John var stærkt interesseret i og fuldt fortrolig med behandlingen af heste, som er et led i uddannelsen af drengene, der beskæftigedes med alt, hvad der hører til almindeligt landbrugsarbejde. Om det ved den omhandlede lejlighed passerede forklarer han, at han, efter at have trukket den ene hest over vejen, gik et kort stykke mod øst og derefter standsede op for at vente på John. Han havde ikke set, hvorledes John var kommet op på hesten, men hørte ham komme ridende uden at kunne se ham; han så i det samme sagsøgerinden komme cyklende, og da han var klar over, at hun ikke havde set Johns hest, råbte han til hende: „Pas på hesten.“ Der var ikke meget fart på cyklen og rigelig tid til at bremse. Han så imidlertid sagsøgerinden dreje hovedet mod sig, og et øjeblik efter skete sammenstødet.

Efter den stedfundne bevisførelse finder retten, at uheldet skyldes John Larsens uopsigtighed, og at der intet er at bebrejde sagsøgerinden. John burde

ikke være redet ud på Henriksholms Allé i hurtigt trav, når udsynet til den fra øst kommende færdsel var hindret af den høje hæk. For den ved uheldet skete skade må Københavns Kommune være erstatningspligtig overfor sagsøgerinden, idet der efter rettens opfattelse ikke har været ført et så effektivt tilsyn fra børnehjemmets side, som må kræves, når hjemmet lader en knap 17-årig elev færdes med hest på en offentlig tilgængelig vej.

Da der efter de under sagen fremlagte lægeerklæringer og de iøvrigt foreliggende oplysninger ikke findes grundlag for nedsættelse af den af sagsøgerinden krævede erstatning for invaliditet, vil sagsøgerindens påstand i det hele være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Københavns Kommune, bør til sagsøgerinden, fru Knudia Starup Hansen, inden 15 dage efter denne doms afsigelse betale 3345 kr. 14 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 1. december 1950, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 700 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret påstår appellanten, der har opfyldt dommen ved betaling af 4170 kr. 58 øre, indstævnte dømt til at tilbagebetale dette beløb med renter, subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn.

Indstævnte påstår frifindelse.

Appellanten har for Højesteret ikke rejst indvending mod, at størrelsen af fuld erstatning til indstævnte er ansat til det hende ved dommen tilkendte beløb.

Det tiltrædes, at uheldet skyldes John Larsens uforsigtighed, og at der intet er at bebrejde indstævnte, og idet appellanten i medfør af bestemmelsen i Danske Lov 3—19—2 findes at være erstatningsansvarlig overfor indstævnte for den hende ved uheldet tilføjede skade, vil indstævntes frifindelsespåstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 500 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, fru Knudia Starup Hansen, bør for tiltale af appellanten, Københavns Kommune, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte med 500 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 154/1951. **Kornhandel A/S**
 (landsretssagfører H. Steglich-Petersen)
 m o d
Tarp og Omegns Brugsforening (Jacobi).

(Spørgsmål om en brugsforening hæftede for nogle af dens uddeler indgåede terminshandler vedrørende korn).

Vestre Landsrets dom 2. marts 1951 (III afd.).

Ved en den 1. oktober 1944 oprettet kontrakt ansattes Knud Pedersen fra s. d. at regne som uddeler for de sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, Guldager. I kontrakten anføres om uddelerens stilling bl. a.:

„— — —

2. Ved Bedømmelsen af Varerne ved disses Indkøb assisterer Uddeleren efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse og fører uden særligt Vedlæg den med Foreningens Drift nødvendige Korrespondance. — — —

5. Bestyrelsen har til enhver Tid Ret til at kontrollere Uddeleren i alt Forretningen vedrørende, og Uddeleren er pligtig til at efterkomme Bestyrelsens Ordre i enhver Henseende.

6. Uddeleren er pligtig til sammen med een eller flere af Bestyrelsens Medlemmer at bestille og hjemtage saa stort Kvantum Varer, at han kan have tilstrækkelig Beholdning. Skulde den gjorte Bestilling ikke være tilstrækkelig til næste modtagne Bestilling, er Uddeleren pligtig til at underrette Bestyrelsen derom rettidigt, for at Efterbestilling kan blive eftersendt.

— — —

12. Uddeleren maa kun for egen Regning handle med Æg, Huder og Skind — — —“

Ifølge § 2 i brugsforeningens vedtægter af 5. december 1944 er foreningens formål „ved fælles Indkøb at skaffe sine Medlemmer gode og uforsfædte Varer“.

Brugsforeningen havde siden 13. juli 1943 under betegnelsen Bryndum Brugsforening pr. Guldager haft autorisation til handel med korn ved sin daværende uddeler L. Jensen. Under 24. oktober 1944 udstedtes ny autorisation til Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager med K. Pedersen som uddeler. Efter at Statens Kornkontor ved skrivelse af 11. november 1944 havde forespurgt foreningen, om kornhandelen foregik for foreningens eller for uddelerens regning og risiko, blev det i en af den samlede bestyrelse den 28. s. m. underskrevet erklæring oplyst, at handelen med korn skete for uddelerens regning og risiko og under dennes ansvar, og der udstedtes herefter den 7. juli 1945 under aut. nr. 5378 autorisation lydende på uddeler Knud Pedersen, Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager. I henhold hertil har Knud Pedersen i de følgende år drevet en omfattende handel med korn, bl. a. med sagsøgeren, Kornhandel A/S, København. De med sagsøgerne indgåede kontrakter, der såvidt oplyst alle er afsluttet gennem varemæglerfirmaet Eskildsen & Søn, København, og som angår såvel køb som salg, lyder alle på Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager, under hvilken betegnelse ligeledes de af sagsøgerne udfærdigede fakturaer, regninger og checks er udstedt, ligesom al korrespon-

dance fra sagsøgerens side har været stilet til denne adresse. Fakturaer og regninger til sagsøgerne har tildels været udfærdiget på brugsforeningens forretningspapir og er sædvanligvis forsynet med Knud Pedersens underskrift i forbindelse med et stempel lydende enten

„Knud Pedersen
Tarp Brugsforening
pr. Guldager, Telf. Nr. 10.
5378“

eller „Tarp og Omegns Brugsforening
forhen Bryndum Brugsforening
pr. Guldager St.“

eller „Tarp og Omegns Brugsforening
(Bryndum Brugsforening)“

Telegrammer til sagsøgerne undertegnede „Tarp Brugsforening“. De til sagsøgerne udstedte checks var trukket på Knud Pedersens personlige konto i Horsens Landbobank A/S og alene forsynet med Knud Pedersens underskrift.

I sommeren 1948 modtog de sagsøgte fra forskellige andre kornfirmaer, med hvilke Knud Pedersen på lignende måde var trådt i handelsforbindelse, forespørgsel om, hvorvidt brugsforeningen vedkendte sig de indgåede kontrakter, og den 5. oktober 1948 udstedte foreningens daværende formand, sognerådsformand, gårdejer H. Lund Sørensen, Brøndum, til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn følgende erklæring, hvoraf en genpart fra mæglerfirmaet tilstilledes sagsøgerne:

„Det attesteres herved, at Bestyrelsen for Tarp og Omegns Brugsforening giver Uddeler Knud Pedersen Ret til at afvikle de mellem Dem og Brugsforeningen afsluttede Forretninger, og at Brugsforeningen indestaar i enhver Henseende for, at de bliver afviklet paa rette Maade.“

I tillid til denne erklæring fortsatte sagsøgeren handelsforbindelsen, i hvilken der indtil september s. å. som regel havde været balance, men som i den følgende tid udviste en stigende difference i sagsøgerens favør. Den 2. maj 1949 tilskrev sagsøgerne foreningens formand med anmodning om omgående betaling af det skyldige beløb, og da en af Knud Pedersen den 26. april s. å. til afskrivning på mellemværendet udstedte check, stor 6000 kr., viste sig at være dækningsløs, overgav sagsøgerne en af de følgende dage deres fordring, der opgjordes til 12.312 kr. 37 øre (rettelig 12.212 kr. 37 øre), til incasso.

Den 2. maj 1949 havde Knud Pedersen over for foreningens bestyrelse erkendt, at han på sin kornhandel havde et betydeligt underskud. Bestyrelsen foranledigede straks iværksat revision såvel af foreningens regnskaber som af kornregnskabet. I de følgende dage modtog foreningen et stort antal henvendelser fra kreditorerne, bl. a. fra landsretssagfører Leif Oldager, Varde, der havde fået sagsøgerens fordring til incasso, og som den 5. s. m. efter en personlig forhandling med formanden og den tilstedeværende revisor tilskrev sagsøgerne bl. a. således:

T i r s d a g d e n 27. m a j .

„ — — —
Jeg fremsatte Deres Krav om Betaling af Beløbet med Renter og Omkostninger inden 8 Dage, men den efter Aftale tilstedeværende Formand og Revisoren, der var i fuld Gang med Revisionen, forklarede, at Revisionen ville vare nogle Dage, og derefter skulle der indkaldes til Generalforsamling, hvor Bestyrelsen skulle søge Bemyndigelse til at optage Laan til Dækning af Under-skudet.

— — —
Saavel Revisor som Formanden erklærede, at Brugsforeningen indestod for Skylden og vilde skriftlig bekræfte dette.“

Samme dag havde sagsøgernes direktør en telefonsamtale med formanden og tilstillede til bekræftelse af samtalens indhold formanden en skrivelse af samme dato, hvori det bl. a. hedder:

„Vi henholder til telefonsamtalen i dag — — —

De bad os derefter tale med kredsrevisoren, der stod ved siden af — — — Samtidig meddelte De, at Tarp Brugsforening var indforstået med at betale os dette beløb, så snart revisionen var tilendebragt og man havde lidt mere overblik over situationen.

Vi bad Dem bekræfte dette skriftligt, og De var indforstået hermed og meddelte iøvrigt, at De var begyndt at skrive til de forskellige firmaer, men Deres tid var fuldt optaget af revisionen. De mente ikke, vi behøvede at foretage os yderligere i sagen, da vi ville få ovennævnte tilgodehavende tilsendt en af de første dage.

Vi forventer gerne Deres stadfæstelse heraf.“

Endvidere modtog sagsøgerne gennem landsretssagfører Oldager følgende skrivelse, dateret 5. maj 1949, fra revisoren:

„Undertegnede erklærer herved på Tarp brugsforenings vegne efter bestyrelsens bemyndigelse, at foreningen er indforstået med at dække firmaets krav på denne. Vi arbejder på fuld kraft med opgørelse af kornregnskabet med de pågældende firmaer og anmoder Dem om en frist på 3—4 uger til ordningen af Deres mellemværende.

Til brug ved revisionsarbejdet beder vi Dem venligst snarest tilstille os konto-kurant over Deres mellemværende med foreningen i tiden 1. august 1948 og til dato.“

Imidlertid meddelte foreningens formand i skrivelse af 15. maj 1949 sagsøgeren, at revisorens formulering ikke dækkede foreningens opfattelse, og at det alene havde været hensigten at udtrykke, at foreningen var indforstået med at skulle dække de krav, der måtte påhvile den som sådan, men at de af uddeleren afsluttede kornforretninger var foreningen uvedkommende, da de var afsluttet i kraft af den ham meddelte autorisation som kornhandler for egen regning og risiko, hvorimod foreningen på intet tidspunkt havde haft sådan autorisation og heller ikke iøvrigt havde haft noget at gøre med disse forretninger.

Da de sagsøgte under yderligere forhandlinger fastholdt dette standpunkt, har sagsøgerne under denne ved stævning af 25. juni 1949 anlagt sag påstået

de sagsøgte dømt til betaling af sagsøgernes ovennævnte tilgodehavende, som de under domsforhandlingen har nedsat med 31 kr. 27 øre til 12.181 kr. 10 øre, tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 11. maj 1949, indtil betaling sker. De har til støtte herfor navnlig anført, at samtlige de i mellemværendet indgående forretninger som tidligere nævnt er indgået i brugsforeningens navn, og at sagsøgerne med føje har kunnet gå ud fra, at uddeler Knud Pedersen efter sin hele stilling har været beføjet til at handle på foreningens vegne, hvorved bemærkes, at sagsøgerne overhovedet kun har indladt sig i handler af et sådant omfang i tillid til, at de foregik for brugsforeningens regning. I alt fald har sagsøgerne efter modtagelsen af formandens skrivelse af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, hvorved foreningen uden at omtale, at Knud Pedersens kornhandel var foreningen uvedkommende, og at han ikke var beføjet til at handle i foreningens navn, har påtaget sig at indestå for opfyldelsen af de indgåede kontrakter, været berettiget til at stole på, at også fremtidige kontrakter blev indgået på foreningens vegne med bestyrelsens vidende og godkendelse. Hertil kommer, at bestyrelsen, uanset at den allerede i sommeren 1948 var blevet vidende om, at Knud Pedersen i alt fald i et vist omfang havde handlet i foreningens navn, intet effektivt foretog for at undersøge omfanget af disse misbrug og at forebygge gentagelse og end ikke førte kontrol med den til foreningen stiledede post, som stadig udleveredes til Knud Pedersen, endskønt et eftersyn af posten ville have afsløret bl. a. den med sagsøgerne foregående omsætning i foreningens navn. Yderligere har de sagsøgte den 5. maj 1949 såvel over for landsretssagfører Oldager som under telefonsamtalen med sagsøgernes direktør og ved revisorens brev af s. d. uden noget forbehold anerkendt foreningens betalingspligt, og selv om de således afgivne tilsagn ikke i sig selv måtte kunne betragtes som tilstrækkelig dokumentation for sagsøgernes krav, viser de i alt fald, at formanden og bestyrelsen på dette tidspunkt ligesom tidligere anså foreningen for ansvarlig for de af Knud Pedersen i foreningens navn indgåede forpligtelser.

De sagsøgte har påstået sig frifundet og har til begrundelse heraf — næst at bestride, at foreningen ved skrivelsen af 5. oktober 1948 har påtaget sig at indestå for andet end afviklingen af de indtil da afsluttede kontrakter, og at det den 5. maj 1949 passerede kan medføre nogen videregående forpligtelse for foreningen, end der indtil da påhvilede denne — navnlig gjort gældende, at Knud Pedersen hverken i kraft af sin stilling eller af udtrykkelig eller stiltiende bemyndigelse kunne forpligte foreningen ved handler som de heromhandlede, at disse ej heller er kommet foreningen eller dennes medlemmer til gode, at det hovedsagelig drejer sig om terminsforretninger, der ligger ganske udenfor en brugsforenings normale virksomhed, og at det må komme sagsøgerne til skade, at de ikke i overensstemmelse med kornlovgivningen har undersøgt, om deres medkontrahent var autoriseret forhandler af korn, hvorved de ville have konstateret, at forhandlerautorisationen ikke var meddelt foreningen, men Knud Pedersen personlig, og at følgelig denne, ikke foreningen, var deres medkontrahent, samt at bestyrelsen efter at være blevet bekendt med, at Knud Pedersen i begrænset omfang havde drevet kornhandel i foreningens navn, har gjort, hvad der i denne anledning med rimelighed kunne forlanges.

Under sagen, der efter rettens bestemmelse er behandlet i forbindelse med en række lignende sager, er forklaring — tildels under domsforhandlingen — afgivet af adskillige vidner, deriblandt de sagsøgte daværende formand og be-

styrelse, fhv. uddeler Knud Pedersen, foreningens revisorer, herunder kredsrevisor Mørck, sagsøgernes direktør og landsretssagfører Oldager.

Gårdejer H. Lund Sørensen har forklaret, at han var formand for foreningen fra foråret 1944 til efteråret 1949. Uddeleren havde alene bankfuldmagt og postfuldmagt, han passede derhos såvel kasse som bogholderi og regnskab og sørgede på egen hånd for alle sædvanlige indkøb, medens større indkøb foretoges efter samråd med bestyrelsen. Kornhandelen foregik — også i de år, hvor foreningen havde autorisationen — for uddelerens egen regning; uddeleren ansatte selv sit personale og benyttede uden vederlag foreningens lokaler til oplagring af kornet. Kornet indførtes ikke i foreningens bøger, undtagen når der blev fordelt sædekorn til medlemmerne, hvis køb da blev dem debiteret i deres kontrabøger på samme måde som andre indkøb i foreningen, men der beregnedes ikke foreningen nogen fortjeneste på disse salg. Tilsynet med uddeleren førtes dels ved en årsrevision ved en af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger ansat kredsrevisor, dels ved en månedlig revision, som foretoges af vidnet og en blandt foreningens medlemmer valgt revisor; månedsrevisionen omfattede eftersyn af, om fakturaerne var indført i varebogen, om foreningens kassekredit var overtrukket, og om udsalgspriserne var kalkuleret rigtigt, samt kontrol af de udestående fordringer. Hvis kassekrediten var overtrukket, blev det pålagt uddeleren at få den nedbragt, hvorimod de enkelte udtræk på checkkontoen ikke blev undersøgt. I sommeren 1948 blev det af flere kornfirmaer, som uddeler Knud Pedersen stod i forbindelse med, meddelt foreningen, at Knud Pedersen havde benyttet foreningens navn ved sine handler, og forespurgt, om foreningen var indforstået hermed. Ved et den 8. september 1948 afholdt bestyrelsesmøde blev det oplyst, at kassekrediten var betydeligt overtrukket, og på et senere møde i slutningen af september s. å. blev Knud Pedersen tilkaldt og forholdt det ulovlige i hans benyttelse af foreningens navn ved sine kornhandler. Knud Pedersen benægtede at have trukket på foreningens checkkonto i Andelsbanken til betaling af sine kornhandler, og kontoen blev gennemgået, uden at der derved viste sig noget foruroligende. Knud Pedersen fik derpå valget mellem øjeblikkelig afskedigelse eller standsning og hurtig afvikling af kornforretningerne, hvorefter autorisationen skulle overgå til foreningen. På forespørgsel erklærede Knud Pedersen, at han ikke havde handlet med andre firmaer end dem, om hvilke der på dette tidspunkt forelå oplysninger. Man tilskrev derefter de pågældende firmaer om opgørelser, og efter den 1. oktober 1948 sikrede man sig ved telefonisk forespørgsel hos et par af firmaerne, at afviklingen gik, som den skulle. Kort tid efter meddelte Knud Pedersen, at han ikke kunne gennemføre afviklingen, da ingen ville godtage ham, og efter at bestyrelsen på grundlag af kontrakterne havde dannet sig det skøn, at Knud Pedersen kunne stå sig ved at opfylde dem, udfærdigede man den til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn afgivne erklæring. Der skete ingen ændring i tilsynet og kontrollen med uddeleren. Den Knud Pedersen meddelte afviklingsfrist til den 1. januar 1949 forlængedes først til den 1. marts og senere til den 1. april s. å. Den 2. maj 1949 kom Knud Pedersen sammen med foreningens næstformand til stede på vidnets bopæl og oplyste, at han havde et underskud på ca. 70.000 kr. hidrørende fra kornhandler, som han uden foreningens vidende havde fortsat med andre firmaer end de tidligere oplyste. Kredsrevisoren blev tilkaldt og kom samme aften. Det viste sig, at Knud Pedersen havde udstedt dækningsløse checks. I de følgende dage blev foreningen bombarderet med breve og henvendelser, og for at

få arbejdsro anmodede bestyrelsen revisoren om at udsende en henvendelse herom til kreditorerne. Vidnet så ikke den udsendte skrivelse af 5. maj 1949 inden afsendelsen, men er blevet bekendt med dens ordlyd senest den 7. s. m. Vidnet husker at have haft en samtale med landsretssagfører Oldager, men erindrer ikke enkeltheder herom, han anser det for usandsynligt, at han ved denne lejlighed skulle have afgivet nogen skylderkæring, men tør dog ikke bestride at have gjort det. Vidnet erindrer intet nærmere om korrespondancen og telefonsamtalen med sagsøgerne.

Krojer Chr. Jakobsen, Tarp, der siden 1946 har været næstformand i den sagsøgte forening, har bl. a. forklaret, at han i september 1948 deltog i et møde, hvor der blev drøftet nogle henvendelser fra kornfirmaer, som Knud Pedersen havde afsluttet forretninger med. Vidnet fik den opfattelse, at kontrakterne var indgået i uddelerens eget navn. Knud Pedersen udtalte, at der ikke var handlet med andre firmaer end dem, som der forelå oplysning om. Vidnet mener ikke, at der dengang eller senere blev afgivet nogen garanti over for de pågældende firmaer. Bestyrelsen var udfreds med revisorens formulering af skrivelser af 5. maj 1949, idet den ikke havde villet give udtryk for at være bundet ved Knud Pedersens dispositioner vedrørende kornhandlerne.

Johan Rasken og Svend Rasken, der som bestyrelsesmedlemmer deltog i forhandlingerne med Knud Pedersen i slutningen af september 1948, har forklaret, at Knud Pedersen på forespørgsel benægtede at have kontrakter med andre firmaer end de 3—4, som der dengang forelå henvendelser fra.

Fhv. uddeler Knud Pedersen har bl. a. forklaret, at han aldrig har handlet med korn for de sagsøgte regning. Hans aftaler blev som regel afsluttet telefonisk gennem mægler, og han nævnte både sit og brugsforeningens navn. I september 1948 henvendte formanden sig til ham i anledning af nogle skrivelser fra firmaer, med hvilke vidnet havde kontrakter om korn, og på et bestyrelsesmøde fik han besked om, at han ville blive afskediget, hvis han ikke holdt op; man enedes dog om, at han skulle afvikle kontrakterne. På dette tidspunkt handlede han med andre firmaer end for bestyrelsen oplyst, men meddelte intet herom og blev heller ikke spurgt derom; han vil dog ikke bestride, at han kan være blevet spurgt, om han havde andre kontrakter end oplyst, og at han kan have svaret benægtende. Man forlangte ikke at se hans regnskaber eller kontrakterne; de sidstnævnte er dog senere forevist for kredsrevisoren. Vidnet har bedt om skrivelser af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet, med hvilket han havde kontrakter, som ikke var oplyst for bestyrelsen. Vidnet fik frist for afviklingen til den 1. januar 1949 og mener ikke, at den er blevet forlænget, men da han i april s. å. blev afkrævet sit materiale, holdt han dette tilbage indtil den 2. maj s. å.

Kredsrevisor Sigurd Mørck har bl. a. forklaret, at han siden 1946 har revideret foreningens årsregnskab. Han foretager ingen egentlig talrevision, men påser, at selve regnskabsopstillingen er rigtig, og han er tillige konsulent for foreningen, hvilket han anser for den vigtigste side af sin virksomhed. Da han i begyndelsen af december 1948 indfandt sig hos de sagsøgte for at revidere årsregnskabet, blev han gjort bekendt med, at uddeleren havde indgået en række aftaler om kornhandel, som imidlertid ville blive afviklet; han fik derimod intet at vide om, at foreningen havde påtaget sig nogen garanti for kontrakterne. For at sikre sig mod, at kontrakterne skulle frembyde en fare for uddelerens almindelige økonomiske stilling, foretog vidnet et flygtigt gennemsyn af kon-

trakterne, men vil ikke have lagt mærke til, at de var indgået i foreningens navn. Vidnet havde ikke ønsket, at afviklingsfristen skulle være længere end til 1. januar 1949, men da en del af kontrakterne løb ind i det nye år, blev fristen forlænget til den 1. marts s. å. Da vidnet påny blev tilkaldt den 2. maj s. å., viste det sig umuligt at foretage en endelig opgørelse alene på grundlag af kontrakterne, og da de stadige henvendelser fra kreditorerne forstyrrede arbejdet, anmodede bestyrelsen vidnet om at udsende en erklæring, som kunne skaffe ro. Vidnet tilsendte derfor 5—6 firmaer den under sagen fremlagte erklæring af 5. maj 1949. Bestyrelsen har ikke erklæret at ville tage ansvaret for uddelerens dispositioner, og vidnet har ikke med erklæringen villet give udtryk for noget sådant. I bestyrelsesmødet den 7. s. m. blev der protesteret mod erklæringens formulering. Vidnet overværede landsretssagfører Oldagers samtale med foreningens formand, men fik ikke indtryk af, at formanden anerkendte foreningens forpligtelse til at dække sagsøgernes tab. Vidnet lovede at sende landsretssagfører Oldager en erklæring eller en skriftlig meddelelse. Vidnet crindrer ikke nogen telefonsamtale med sagsøgerne, men vil ikke bestride at have ført en sådan samtale.

Grosserer Axel Nielsen, der er medindehaver af mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, har forklaret, at de af firmaet med de sagsøgte afsluttede kontrakter er indgået ved hjælp af mægler-slutsedler efter telefonsamtaler med foreningens uddeler, der ikke antydede, at han optrådte på egne vegne. Det var måske påfaldende store transaktioner for en brugsforening, men det hed sig, at der stod velhavende landmænd bag. Vidnet undersøgte ikke og mener ikke at have haft pligt til at undersøge, om han handlede med en autoriseret kornhandler. Da der i efteråret 1948 fremkom rygter om, at uddeleren handlede på egne vegne, forholdt vidnet telefonisk uddeleren dette, men denne sagde, at det var noget sludder, og at det selvfølgelig var brugsforeningen. Vidnet udbad sig skriftlig bekræftelse heraf og modtog som svar herpå foreningens erklæring af 5 oktober 1948, som han udsendte til ca. 20 kunder. Vidnet opfattede erklæringen således, at der fortsat med brugsforeningen som kontrahent kunne indgås købs- og salgsaftaler med uddeleren, idet det kunne være nødvendigt såvel at foretage inddækningskøb som at sælge korn, der var på lager.

Dirktør hos sagsøgerne, Armin Hybsch, har forklaret, at han vistnok den 2. maj 1949 havde en telefonsamtale med de sagsøgte formand, der udtalte, at der var nogle vanskeligheder, men sagsøgerne skulle få deres tilgodehavende, så snart revisionen var tilendebragt. Vidnet, der aldrig har talt med uddeleren om denne sag, gik ud fra, at det var brugsforeningen, der var kommet i vanskeligheder. Den 5. s. m. havde vidnet en ny telefonsamtale med formanden, der erkendte, at foreningen skyldte sagsøgerne det opgjorte beløb; vidnet stadfæstede denne samtale i det fremlagte brev af s. d. Vidnet har modtaget erklæringen af 5. oktober 1948 fra mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, men har ikke fæstnet sig særligt ved denne.

Landsretssagfører Leif Oldager har forklaret, at han den 5. maj 1949, efter fra sagsøgerne at have modtaget disses fordring til incasso, af egen drift tog til Tarp, hvor han traf de sagsøgte formand samt uddeleren og kredsrevisor Mørck. Formanden erklærede, at uddeleren havde udviklet foreningen i en række tabbringende kornhandler. Såvel formanden som revisoren udtalte, at brugsforeningen anerkendte at hæfte for gælden, men skulle have tid til at foretage en opgørelse. Det blev aftalt, at der straks skulle tilstilles vidnet en skriftlig aner-

kendelse. Formanden udtalte tillige, at det var hensigten at søge generalforsamlingens bemyndigelse til optagelse af et lån til dækning af underskudet.

Det er for landsretten oplyst, at den sagsøgte forening har ca. 190 medlemmer, og at det samlede tab på de af Knud Pedersen afsluttede kontrakter andrager ca. 180.000—190.000 kr. fordelt på ca. 35 kreditorer.

Det er derhos oplyst, at Knud Pedersen i tiden fra den 1. september 1947 til den 2. maj 1949 i 40 tilfælde — heraf dog kun 4 tilfælde efter september 1948 — på foreningens konto i Andelsbanken har udstedt checks til forskellige kornfirmaer, dog ikke til sagsøgerne. De sagsøgte har erkendt, at disse checks må antages at vedrøre Knud Pedersens kornhandler.

Foreløbig bemærkes, at Knud Pedersen ikke i kraft af sine ansættelsesvilkår var bemyndiget til at drive kornhandel for de sagsøgtes regning, og at nogen bemyndigelse hertil ej heller kan støttes på det forhold, at han uanset ansættelseskontraktens bestemmelser med bestyrelsens godkendelse i et vist omfang selvstændigt forestod foreningens indkøb, eller at han med bestyrelsens vidende drev kornhandel i medfør af den ham dertil meddelte — tidligere foreningens tilkommende — autorisation, hvorved fremhæves, at bestyrelsen, så snart den i sommeren 1948 blev bekendt med, at han havde handlet i foreningens navn, forbød ham dette og tog skridt til at sikre afviklingen af de indgåede kontrakter. Der må derhos gives de sagsøgte medhold i, at han ej heller ifølge sin stilling har været således legitimeret overfor tredjemand, at han med forpligtende virkning for de sagsøgte har kunnet handle med korn i disses navn, samt at det ikke på det foreliggende grundlag mod de sagsøgtes benægtelse kan antages, at de af mellemværendet med sagsøgerne omfattede handler helt eller delvis er kommet foreningens medlemmer til gode, hvorved bemærkes, at det ikke er dokumenteret, at levering i noget tilfælde har fundet sted direkte til eller fra Tarp Brugsforening.

Herefter vil der alene kunne gives sagsøgernes krav medhold, såfremt andre særlige omstændigheder kunne berettigg sagsøgerne til at gå ud fra, at de i sagen ommeldte handler var indgået med de sagsøgtes godkendelse. I så henseende findes noget krav ikke at kunne støttes på foreningens erklæring af 5. oktober 1948, da denne efter sin ordlyd alene kan antages at vedrøre afviklingen af allerede afsluttede forretninger, og da sagsøgerne end ikke har gjort gældende, at deres tilgodehavende hidrører fra sådan afvikling. Idet det efter modtagelsen af den nævnte skrivelse burde have stået sagsøgerne klart, at de sagsøgte kun i det anførte begrænsede omfang ville indestå for de i foreningens navn indgåede kontrakter, findes de ved desuagtet at fortsætte handelsforbindelsen at have udvist en sådan uagtsomhed, at det her overfor bliver uden betydning, at den af foreningens bestyrelse i efteråret 1948 iværksatte undersøgelse af omfanget af Knud Pedersens kornhandel og det senere tilsyn med denne efter det oplyste har været mindre indgående og effektivt end efter den givne anledning naturligt. Hertil kommer, at sagsøgerne i henhold til de for kornhandel gældende forskrifter, jfr. bekendtgørelse nr. 323 af 8. juli 1948 § 35, kun var berettiget til at sælge frihandelskorn til autoriserede handlende eller til visse nærmere angivne erhvervsdrivende, og at de — eller den på deres vegne optrædende mægler — for eksempel ved eftersyn af den af statens kornkontor udgivne fortegnelse over autoriserede handlende kunne have konstateret, at autorisationen tilkom Knud Pedersen personlig, således at kun denne, men ikke den sagsøgte forening som sådan, lovligt kunne optræde som medkontrahent. Ej

heller findes det den 5. maj 1949 passerede — i hvilken henseende de af direktør Hybsch og landsretssagfører Oldager afgivne vidneforklaringer samt sagsøgernes brev af nævnte dato findes at måtte lægges til grund — at kunne påberåbes til støtte for sagsøgernes krav, da de ved denne lejlighed afgivne mundtlige og skriftlige erklæringer må antages at være afgivet under den for sagsøgerne kedelige forudsætning, at uddelerens dispositioner i foreningens navn var bindende for denne, hvorved tillige bemærkes, at de afgivne erklæringer ikke ses at have virket bestemmende på sagsøgernes handle måde inden modtagelsen af formandens skrivelse af 15. s. m.

Efter det således anførte, og idet det af sagsøgerne iøvrigt anbragte findes uden betydning for sagens afgørelse, vil de sagsøgte frifindelsespåstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgerne have at godtgøre de sagsøgte 800 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør for tiltale af sagsøgerne, Kornhandel A/S, under denne sag fri at være.

Til de sagsøgte betaler sagsøgerne inden 15 dage sagens omkostninger med 800 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin påstand for landsretten, medens indstævnte har påstået stadfastelse.

Af en for Højesteret fremlagt opgørelse fremgår, at der pr. 5. oktober 1948 gennem firmact Eskildsen og Søn i indstævntes navn var afsluttet, men ikke opfyldt salgskontrakter om korn til en samlet salgssum af ca. 2,3 mill. kroner og købekontrakter til en samlet købesum af ca. 1,1 mill. kroner.

Som anført i dommen blev indstævnte i sommeren 1948 bekendt med, at Knud Pedersen havde misbrugt sin stilling til at drive kornhandel i indstævntes navn. Desuagtet undlod indstævnte i erklæringen af 5. oktober 1948 at gøre opmærksom på Pedersens retstridige forhold og forsømte at træffe effektive kontrolforanstaltninger overfor ham. Da erklæringen af 5. oktober 1948 blev afgivet, kendte indstævnte ikke det fulde omfang af Pedersens uafviklede kornhandel i indstævntes navn, men var bekendt med, at denne var af betydeligt omfang, og det måtte stå indstævnte klart, at afviklingen af de i erklæringen omhandlede forretninger, for hvilken afvikling indstævnte overfor Pedersen forlængede fristen fra 1. januar til 1. april 1949, ville medføre nye køb eller salg, uden at appellanten ville være i stand til at bedømme, om disse virkelig var led i afviklingen. Usikkerheden med hensyn til omfanget af Pedersens beføjelser efter erklæringen må under disse omstændigheder komme indstævnte til skade.

Ved denne erklæring, som indstævnte afgav, efter at Pedersen havde meddelt, at ingen ville godtage ham under afviklingen, og

efter at indstævnte havde skønnet, at Pedersen kunne stå sig ved at opfylde kontrakterne, i forbindelse med revisor Mørchs erklæring af 5. maj 1949, hvis betydning indstævnte ikke har kunnet afsvække ved formandens skrivelse af 15. maj 1949, findes indstævnte at være blevet forpligtet til at betale appellanten det påståede beløb, mod hvis størrelse der ikke er rejst indsigelse.

Der vil herefter være at give dom efter appellants påstand, hvorhos indstævnte findes at burde betale appellants sagens omkostninger for begge retter med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør til appellanten, Kornhandel A/S, betale 12.181 kr. 10 øre med renter 6 pct. årlig fra den 11. maj 1951, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 151/1951. Firmaet Ernst Genkel & Co. (Balhausen)

m o d

Tarp og Omegns Brugsforening (Jacobi).

(Lignende sag).

Vestre Landsrets dom 2. marts 1951 (III afd.).

Ved en den 1. oktober 1944 oprettet kontrakt ansattes Knud Pedersen, Ry, fra s. d. at regne som uddeler for de sagsøgte Tarp og Omegns Brugsforening, Guldager. I kontrakten anføres om uddelerens stilling bl. a.:

2. Ved Bedømmelsen af Varerne ved disses Indkøb assisterer Uddeleren efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse og fører uden særligt Vederlag den med Foreningens Drift nødvendige Korrespondance — — —

5. Bestyrelsen har til enhver Tid Ret til at kontrollere Uddeleren i alt Forretningen vedrørende, og Uddeleren er pligtig til at efterkomme Bestyrelsens Ordre i enhver Henseende.

6. Uddeleren er pligtig til sammen med een eller flere af Bestyrelsens Medlemmer at bestille og hjemtage saa stort et Kvantum Varer, at han kan have tilstrækkelig Beholdning. Skulde den gjorte Bestilling ikke være tilstrækkelig til næste modtagne Bestilling, er Uddeleren pligtig til at underrette Bestyrelsen derom rettidigt, for at Efterbestilling kan blive eftersendt.

12. Uddeleren må kun for egen Regning handle med Æg, Huder og Skind — — —“

Ifølge § 2 i brugsforeningens vedtægter af 5. december 1944 er foreningens formål „ved fælles Indkøb at skaffe sine Medlemmer gode og uforsfæskede Varer“.

Brugsforeningen havde siden 13. juli 1943 under betegnelsen Bryndum Brugsforening pr. Guldager haft autorisation til handel med korn ved sin daværende uddeler L. Jensen. Under 24. oktober 1944 udstedtes ny autorisation til Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager med K. Pedersen som uddeler. Efter at Statens Kornkontor ved skrivelse af 11. november 1944 havde forespurgt foreningen, om kornhandelen foregik for foreningens eller for uddelerens regning og risiko, blev det i en af den samlede bestyrelse den 28. s. m. underskrevet erklæring oplyst, at handelen med korn skete for uddelerens regning og risiko og under dennes ansvar, og der udstedtes herefter den 7. juli 1945 under aut. nr. 5378 autorisation lydende på uddeler Knud Pedersen, Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager. I henhold hertil har Knud Pedersen i de følgende år drevet en omfattende handel med korn, bl. a. med sagsøgerne, firmaet Ernst Genkel & Co., København, og herunder med disse indgået 3 købekontrakter, dateret henholdsvis 10. februar 1949, 3. marts s. å. og 7 s. m., om ialt 90 tons havre, hvoraf dog kun 60 tons blev leveret, og 1 salgskontrakt, dateret 31. marts s. å., om 12½ tons havre. De pågældende kontrakter, der er afsluttet dels gennem varemæglerfirmaet Eskildsen & Søn, København, dels gennem 2 mæglerfirmaer i Haderslev, lyder alle på Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager, under hvilken betegnelse ligeledes de af sagsøgerne udfærdigede fakturaer er udstedt, ligesom al korrespondance fra sagsøgerne side har været stilet til denne adresse. En fremlagt faktura af 1. april 1949 til sagsøgerne er udfærdiget på brugsforeningens forretningspapir, og et ligeledes fremlagt telegram til sagsøgerne er undertegnet „Tarp Brugsforening“. De til sagsøgerne udstedte checks var trukket på Knud Pedersens personlige konto i Horsens Landbobank A/S og alene forsynet med Knud Pedersens underskrift.

Det fremgår iøvrigt af sagens oplysninger, at Knud Pedersen i vidt omfang i korrespondance, fakturaer og regninger vedrørende kornhandelen benyttede brugsforeningens forretningspapir, sædvanligvis forsynet med sin underskrift i forbindelse med et stempel lydende enten

„Knud Pedersen,
Tarp Brugsforening
pr. Guldager, Telf. Nr. 10.
5378“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
forhen
Bryndum Brugsforening pr. Guldager St.“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
(Bryndum Brugsforening).“

I sommeren 1948 modtog de sagsøgte fra forskellige andre kornfirmaer, med hvilke Knud Pedersen på lignende måde var trådt i handelsforbindelse, forespørgsel om, hvorvidt brugsforeningen vedkendte sig de indgåede kontrakter, og den 5. oktober 1948 udstedte foreningens daværende formand, sogneråds-

formand, gårdejer H. Lund Sørensen, Brøndum, til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn følgende erklæring, hvoraf en genpart fra mæglerfirmaet tilstilledes sagsøgerne:

„Det attesteres herved, at Bestyrelsen for Tarp og Omegns Brugsforening giver Uddeler Knud Pedersen Ret til at afvikle de mellem Dem og Brugsforeningen afsluttede Forretninger, og at Brugsforeningen indestaar i enhver Henseende for, at de bliver afviklet paa rette Maade.“

Den 2. maj 1949 erkendte Knud Pedersen over for foreningens bestyrelse, at han på sin kornhandel havde et betydeligt underskud. Bestyrelsen foranledigede straks iværksat revision såvel af foreningens regnskab som af kornregnskabet. I de følgende dage modtog foreningen et stort antal henvendelser fra kreditorerne, og den 5. s. m. tilskrev kredsrevisor S. Mørck, der forestod revisionen, sagsøgerne således:

„Undertegnede erklærer herved paa Tarp brugsforenings vegne efter bestyrelsens bemyndigelse, at foreningen er indforstået med at dække firmaets krav på denne. Vi arbejder på fuld kraft med opgørelse af kornregnskabet med de pågældende firmaer og anmoder Dem om en frist på 3—4 uger til ordningen af Deres mellemværende.“

Til brug ved revisionsarbejdet beder vi Dem venligst snarest tilstille os kontokurant over Deres mellemværende med foreningen i tiden 1. august 1948 og til dato.“

Sagsøgerne anerkendte ved skrivelse af 9. maj 1949 modtagelsen af revisorens skrivelse og opgjorde deres tilgodehavende i henhold til de 4 tidligere nævnte kontrakter til 25.785 kr. 66 øre; men i skrivelse af 15. s. m. meddelte foreningens formand derefter sagsøgerne, at revisorens formulering ikke dækkede foreningens opfattelse, og at det alene havde været hensigten at udtrykke, at foreningen var indforstået med at skulle dække de krav, der måtte påhvile den som sådan, men at de af uddeleren afsluttede kornforretninger var foreningen uvedkommende, da de var afsluttet i kraft af den ham meddelte autorisation som kornhandler for egen regning og risiko, hvorimod foreningen på intet tidspunkt havde haft sådan autorisation og heller ikke iøvrigt havde haft noget at gøre med disse forretninger.

Da de sagsøgte under yderligere forhandlinger fastholdt dette standpunkt, har sagsøgerne under denne ved stævning af 22. juni 1949 anlagte sag påstået de sagsøgte dømt til betaling af sagsøgernes tilgodehavende, nu opgjort til 25.238 kr., tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra stævningsdato, indtil betaling sker. De har til støtte herfor navnlig anført, at samtlige de i mellemværendet indgåede forretninger som tidligere nævnt er indgået i brugsforeningens navn, og at sagsøgerne med føje har kunnet gå ud fra, at uddeler Knud Pedersen efter sin hele stilling har været beføjet til at handle på foreningens vegne, hvorved bemærkes, at sagsøgerne overhovedet kun har indladt sig i handler af et sådant omfang i tillid til, at de foregik for brugsforeningens regning. I alt fald har sagsøgerne efter modtagelsen af formandens skrivelse af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, hvorved foreningen uden at omtale, at Knud Pedersens kornhandel var foreningen uvedkommende, og at han ikke var beføjet til at handle i foreningens navn, har påtaget sig at indestå for opfyldelsen af de indgåede kontrakter, været berettiget til at stole på, at også fremtidige kontrakter blev indgået på foreningens vegne med bestyrelsens vidende og godkendelse. Hertil kommer, at bestyrelsen, uanset at den allerede

i sommeren 1948 var blevet vidende om, at Knud Pedersen i alt fald i et vist omfang havde handlet i foreningens navn, intet effektivt foretog sig for at undersøge omfanget af disse misbrug og at forebygge gentagelse og end ikke førte kontrol med den til foreningen stilede post, som stadig udleveredes til Knud Pedersen, endskønt et eftersyn af posten ville have afsløret bl. a. den med sagsøgerne foregående omsætning i foreningens navn. Yderligere har de sagsøgte ved kredsrevisorens skrivelse af 5. maj 1949 uden noget forbehold anerkendt foreningens betalingspligt, og selv om det således afgivne tilsagn ikke i sig selv måtte kunne betragtes som tilstrækkelig dokumentation for sagsøgernes krav, viser det i alt fald, at formanden og bestyrelsen på dette tidspunkt ligesom tidligere anså foreningen for ansvarlig for de af Knud Pedersen i foreningens navn indgæede forpligtelser. Til yderligere bestyrkelse heraf har sagsøgerne henvist til, at de sagsøgte formand og kredsrevisor Mørck den 5. maj 1949 i et ganske tilsvarende tilfælde over for en anden kreditor, Kornhandel A/S, København, mundtligt har erklæret, at foreningen indestod for skylden.

De sagsøgte har påstået sig frifundet og har til begrundelse heraf — næst at bestride, at foreningen ved skrivelsen af 5. oktober 1948 har påtaget sig at indestå for andet end afviklingen af de indtil da afsluttede kontrakter, og at skrivelsen af 5. maj 1949 eller forhandlingerne s. d. med Kornhandel A/S kan medføre nogen videregående forpligtelse for foreningen, end der indtil da påhvilede denne — navnlig gjort gældende, at Knud Pedersen hverken i kraft af sin stilling eller af udtrykkelig eller stiltiende bemyndigelse kunne forpligte foreningen ved handler som de heromhandlede, at disse ej heller er kommet foreningen eller dennes medlemmer tilgode, og at det må komme sagsøgerne til skade, at de ikke i overensstemmelse med kornlovgivningen har undersøgt, om deres medkontrahent var autoriseret forhandler af korn, hvorved de ville have konstateret, at forhandlerautorisationen ikke var meddelt foreningen, men Knud Pedersen personlig, og at følgelig denne, ikke foreningen, var deres medkontrahent, samt at bestyrelsen efter at være blevet bekendt med, at Knud Pedersen i begrænset omfang havde drevet kornhandel i foreningens navn, har gjort hvad der i denne anledning med rimelighed kunne forlanges.

Under sagen, der efter rettens bestemmelse er behandlet i forbindelse med en række lignende sager, er forklaring — tildels under domsforhandlingen — afgivet af adskillige vidner, deriblandt de sagsøgte daværende formand og bestyrelse, hlv. uddeler Knud Pedersen og foreningens revisorer, herunder kredsrevisor Mørck.

Gårdejer H. Lund Sørensen har forklaret, at han var formand for foreningen fra foråret 1944 til efteråret 1949. Uddeleren havde alene bankfuldmagt og postfuldmagt; han passede derhos såvel kasse som bogholderi og regnskab og sørgede på egen hånd for alle sædvanlige indkøb, medens større indkøb foretoges efter samråd med bestyrelsen. Kornhandelen foregik — også i de år, hvor foreningen havde autorisation — for uddelerens egen regning; uddeleren ansatte selv sit personale og benyttede uden vederlag foreningens lokaler til oplagring af kornet. Kornet indførtes ikke i foreningens bøger, undtagen når der blev fordelt sædekorn til medlemmerne, hvis køb da blev dem debiteret i deres kontrabøger på samme måde som andre indkøb i foreningen, men der beregnedes ikke foreningens nogen fortjeneste på disse salg. Tilsynet med uddeleren førtes dels ved en årsrevision ved en af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger ansat kredsrevisor, dels ved en månedlig revision, som foretoges af

vidnet og en blandt foreningens medlemmer valgt revisor; månedsrevisionen omfattede eftersyn af, om fakturacrne var indført i varebogen, om foreningens kassekredit var overtrukket, og om udsalgspriserne var kalkuleret rigtigt, samt kontrol af de udestående fordringer. Hvis kassekrediten var overtrukket, blev det pålagt uddeleren at få den nedbragt, hvorimod de enkelte udtræk på checkkontoen ikke blev undersøgt. I sommeren 1948 blev det af flere kornfirmaer, som uddeler Knud Pedersen stod i forbindelse med, meddelt foreningen, at Knud Pedersen havde benyttet foreningens navn ved sine handler, og forespurgt, om foreningen var indforstået hermed. Ved et den 8. september 1948 afholdt bestyrelsesmøde blev det oplyst, at kassekrediten var betydeligt overtrukket, og på et senere møde i slutningen af september s. å. blev Knud Pedersen tilkaldt og foreholdt det ulovlige i hans benyttelse af foreningens navn ved sine kornhandler. Knud Pedersen benægtede at have trukket på foreningens checkkonto i Andelsbanken til betaling af sine kornhandler, og kontoen blev gennemgået, uden at der derved viste sig noget foruroligende. Knud Pedersen fik derpå valget mellem øjeblikkelig afskedigelse eller standsning og hurtig afvikling af kornforretningerne, hvorefter autorisationen skulle overgå til foreningen. På forespørgsel erklærede Knud Pedersen, at han ikke havde handlet med andre firmaer end dem, om hvilke der på dette tidspunkt forelå oplysninger. Man tilskrev derefter de pågældende firmaer om opgørelser, og efter den 1. oktober 1948 sikrede man sig ved telefonisk forespørgsel hos et par af firmaerne, at afviklingen gik, som den skulle. Kort tid efter meddelte Knud Pedersen, at han ikke kunne gennemføre afviklingen, da ingen ville godtage ham, og efter at bestyrelsen på grundlag af kontrakterne havde dannet sig det skøn, at Knud Pedersen kunne stå sig ved at opfylde dem, udfærdigede man den til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn afgivne erklæring. Der skete ingen ændring i tilsynet og kontrollen med uddeleren. Den Knud Pedersen meddelte afviklingsfrist til den 1. januar 1949 forlængedes først til den 1. marts og senere til den 1. april s. å. Den 2. maj 1949 kom Knud Pedersen sammen med foreningens næstformand tilstede på vidnets bopæl og oplyste, at han havde et underskud på ca. 70.000 kr. hidrørende fra kornhandler, som han uden foreningens vidende havde fortsat med andre firmaer end de tidligere oplyste. Kredsrevisoren blev tilkaldt og kom samme aften. Det viste sig, at Knud Pedersen havde udstedt dækningsløse checks. I de følgende dage blev foreningen bombarderet med breve og henvendelser, og for at få arbejdsro anmodede bestyrelsen revisoren om at udsende en henvendelse herom til kreditorerne. Vidnet så ikke den udsendte skrivelse af 5. maj 1949 inden afsendelsen, men er blevet bekendt med dens ordlyd senest den 7. s. m.

Kroejer Chr. Jakobsen, Tarp, der siden 1946 har været næstformand i den sagsøgte forening, har bl. a. forklaret, at han i september 1948 deltog i et møde, hvor der blev drøftet nogle henvendelser fra kornfirmaer, som Knud Pedersen havde afsluttet forretninger med; vidnet fik den opfattelse, at kontrakterne var indgået i uddelerens eget navn. Knud Pedersen udtalte, at der ikke var handlet med andre firmaer end dem, som der forelå oplysning om. Vidnet mener ikke, at der dengang eller senere blev afgivet nogen garanti overfor de pågældende firmaer. Bestyrelsen var utilfreds med revisorens formulering af skrivelsen af 5. maj 1949, idet den ikke havde villet give udtryk for at være bundet ved Knud Pedersens dispositioner vedrørende kornhandlerne.

Johan Rasksen og Svend Rasksen, der som bestyrelsesmedlemmer deltog i forhandlingerne med Knud Pedersen i slutningen af september 1948, har forklaret, at Knud Pedersen på forespørgsel benægtede at have kontrakter med andre firmaer end de 3—4, som der dengang forelå henvendelser fra.

Flv. uddeler Knud Pedersen har bl. a. forklaret, at han aldrig har handlet med korn for de sagsøgtes regning. Hans aftaler blev som regel afsluttet telefonisk gennem mægler, og han nævnte både sit eget og brugsforeningens navn. I september 1948 henvendte formanden sig til ham i anledning af nogle skrivelser fra firmaer, med hvilke vidnet havde kontrakter om korn, og på et bestyrelsesmøde fik han besked om, at han ville blive afskediget, hvis han ikke holdt op; man enedes dog om, at han skulle afvikle kontrakterne. På dette tidspunkt handlede han med andre firmaer end for bestyrelsen oplyst, men meddelte intet herom og blev heller ikke spurgt derom; han vil dog ikke bestride, at han kan være blevet spurgt, om han havde andre kontrakter end oplyst, og at han kan have svaret benægtende. Man forlangte ikke at se hans regnskaber eller kontrakterne; de sidstnævnte er dog senere forevist for kredsrevisoren. Vidnet har bedt om skrivelsen af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet, med hvilket han havde kontrakter, som ikke var oplyst for bestyrelsen. Vidnet fik frist for afviklingen til den 1. januar 1949 og mener ikke, at den er blevet forlænget, men da han i april s. å. blev afkrævet sit materiale, holdt han dette tilbage indtil den 2. maj s. å.

Kredsrevisor Sigurd Mørck har bl. a. forklaret, at han siden 1946 har revideret foreningens årsregnskab. Han foretager ingen egentlig talrevision, men påser, at selve regnskabsopstillingen er rigtig, og han er tillige konsulent for foreningen, hvilket han anser for den vigtigste side af sin virksomhed. Da han i begyndelsen af december 1948 indfandt sig hos de sagsøgte for at revidere årsregnskabet, blev han gjort bekendt med, at uddeleren havde indgået en række aftaler om kornhandler, som imidlertid ville blive afviklet; han fik derimod intet at vide om, at foreningen havde påtaget sig nogen garanti for kontrakterne. For at sikre sig mod, at kontrakterne skulle frembyde en fare for uddelerens almindelige økonomiske stilling, foretog vidnet et flygtigt gennemsyn af kontrakterne, men vil ikke have lagt mærke til, at de var indgået i foreningens navn. Vidnet havde ikke ønsket, at afviklingsfristen skulle være længere end til 1. januar 1949, men da en del af kontrakterne løb ind i det nye år, blev fristen forlænget til den 1. marts s. å. Da vidnet påny blev tilkaldt den 2. maj s. å., viste det sig umuligt at foretage en endelig opgørelse alene på grundlag af kontrakterne, og da de stadige henvendelser fra kreditorerne forstyrrede arbejdet, anmodede bestyrelsen vidnet om at udsende en erklæring, som kunne skaffe ro. Vidnet tilsendte derfor 5—6 firmaer den under sagen fremlagte erklæring af 5. maj 1949. Bestyrelsen har ikke erklæret at ville tage ansvaret for uddelerens dispositioner, og vidnet har ikke med erklæringen villet give udtryk for noget sådant. I bestyrelsesmødet den 7. s. m. blev der protesteret mod erklæringens formulering.

Grosserer Axel Nielsen, der er medindehaver af mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, har forklaret, at de af firmaet med de sagsøgte afsluttede kontrakter er indgået ved hjælp af mægler-slutsedler efter telefonsamtaler med foreningens uddeler, der ikke antydede, at han optrådte på egne vegne. Det var måske påfaldende store transaktioner for en brugsforening, men det hed sig, at der stod velhavende landmænd bag. Vidnet undersøgte ikke og mener ikke at have haft

pligt til at undersøge, om han handlede med en autoriseret kornhandler. Da der i efteråret 1948 fremkom rygter om, at uddeleren handlede på egne vegne, foreholdt vidnet telefonisk uddeleren dette, men denne sagde, at det var noget sludder, og at det selvfølgelig var brugsforeningen. Vidnet udbad sig skriftlig bekræftelse heraf og modtog som svar herpå foreningens erklæring af 5. oktober 1948, som han udsendte til ca. 20 kunder. Vidnet opfattede erklæringen således, at der fortsat med brugsforeningen som kontrahent kunne indgås købs- og salgsaftaler med uddeleren, idet det kunne være nødvendigt såvel at foretage inddækningskøb som at sælge korn, der var på lager.

Det er for landsretten oplyst, at den sagsøgte forening har ca. 190 medlemmer, og at det samlede tab på de af Knud Pedersen afsluttede kontrakter andrager ca. 180.000—190.000 kr. fordelt på ca. 35 kreditorer.

Det er derhos oplyst, at Knud Pedersen i tiden fra den 1. september 1947 til den 2. maj 1949 i 40 tilfælde — heraf dog kun 4 tilfælde efter september 1948 — på foreningens konto i Andelsbanken har udstedt checks til forskellige kornfirmaer, dog ikke til sagsøgerne. De sagsøgte har erkendt, at disse checks må antages at vedrøre Knud Pedersens kornhandler.

Forløbigh bemærkes, at Knud Pedersen ikke i kraft af sine ansættelsesvilkår var bemyndiget til at drive kornhandel for de sagsøgtes regning, og at nogen bemyndigelse hertil ej heller kan støttes på det forhold, at han uanset ansættelseskontraktens bestemmelser med bestyrelsens godkendelse i et vist omfang selvstændigt forestod foreningens indkøb, eller at han med bestyrelsens vidende drev kornhandel i medfør af den ham dertil meddelte — tidligere foreningen tilkommende — autorisation, hvorved fremhæves, at bestyrelsen, såsnart den i sommeren 1948 blev bekendt med, at han havde handlet i foreningens navn, forhød ham dette og tog skridt til at sikre afviklingen af de ingåede kontrakter. Der må derhos gives de sagsøgte medhold i, at han ej heller ifølge sin stilling har været således legitimeret overfor tredjemand, at han med forpligtende virkning for de sagsøgte har kunnet handle med korn i disses navn, samt at det ikke på det foreliggende grundlag mod de sagsøgtes benægtelse kan antages, at de af mellemværendet med sagsøgerne omfattede handler helt eller delvis er kommet foreningens medlemmer til gode, hvorved bemærkes, at levering i intet af de i denne sag omhandlede tilfælde har fundet sted direkte til eller fra Tarp Brugsforening.

Herefter vil der alene kunne gives sagsøgernes krav medhold, såfremt andre særlige omstændigheder kunne berettige sagsøgerne til at gå ud fra, at de i sagen ommeldte handler var indgået med de sagsøgtes godkendelse. I så henseende findes noget krav ikke at kunne støttes på foreningens erklæring af 5. oktober 1948, da denne efter sin ordlyd alene kan antages at vedrøre afviklingen af allerede afsluttede forretninger, og da sagsøgerne end ikke har gjort gældende, at deres tilgodehavende hidrører fra sådan afvikling. Idet det efter modtagelsen af den nævnte skrivelse burde have stået sagsøgerne klart, at de sagsøgte kun i det anførte begrænsede omfang ville indestå for de i foreningens navn ingåede kontrakter, findes de ved desuagtet at fortsætte handelsforbindelsen at have udvist en sådan uagtsomhed, at det her overfor bliver uden betydning, at den af foreningens bestyrelse i efteråret 1948 iværksatte undersøgelse af omfanget af Knud Pedersens kornhandel og det senere tilsyn med denne efter det oplyste har været mindre indgående og effektivt end efter den givne anledning naturligt. Hertil kommer, at sagsøgerne i henhold til de for korn-

handel gældende forskrifter, jfr. bekendtgørelse nr. 323 af 8. juli 1948 § 35, kun var berettiget til at sælge frihandelskorn til autoriserede handlende eller til visse nærmere angivne erhvervsdrivende, og at de — eller den på deres vegne optrædende mægler — for eksempel ved eftersyn af den af statens kornkontor udgivne fortegnelse over autoriserede handlende kunne have konstateret, at autorisationen tilkom Knud Pedersen personlig, således at kun denne, men ikke den sagsøgte forening som sådan, lovligt kunne optræde som medkontrahent. Ej heller findes skrivelsen af 5. maj 1949 at kunne påberåbes til støtte for sagsøgenes krav, da denne må antages at være afgivet under den for sagsøgerne kendelige forudsætning, at uddelerens dispositioner i foreningens navn var bindende for foreningen, hvorved tillige bemærkes, at denne erklæring ikke ses at have virket bestemmende på sagsøgenes handlemåde inden modtagelsen af formandens skrivelse af 15. s. m., og at det ved landsrettens dom af dags dato i den af Kornhandel A/S mod de sagsøgte anlagte sag er statueret, at det samme gælder med hensyn til de over for dette selskab afgivne mundtlige erklæringer.

Efter det således anførte, og idet det af sagsøgerne iøvrigt anbragte findes uden betydning for sagens afgørelse, vil de sagsøgte frifindelsespåstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgerne have at godtgøre de sagsøgte 1200 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, hør for tiltale af sagsøgerne, firmaet Ernst Genkel & Co., under denne sag fri at være.

Til de sagsøgte betaler sagsøgerne inden 15 dage sagens omkostninger med 1200 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin påstand for landsretten, medens indstævnte har påstået stadfæstelse.

Af en for Højesteret fremlagt opgørelse fremgår, at der pr. 5. oktober 1948 gennem firmaet Eskildsen og Søn i indstævntes navn var afsluttet, men ikke opfyldt salgskontrakter om korn til en samlet salgssum af ca. 2,3 mill. kroner og købekontrakter til en samlet købesum af ca. 1,1 mill. kroner.

Som anført i dommen blev indstævnte i sommeren 1948 bekendt med, at Knud Pedersen havde misbrugt sin stilling til at drive kornhandel i indstævntes navn. Desuagtet undlod indstævnte i erklæringen af 5. oktober 1948 at gøre opmærksom på Pedersens retstridige forhold og forsømte at træffe effektive kontrolforanstaltninger overfor ham. Da erklæringen af 5. oktober 1948 blev afgivet, kendte indstævnte ikke det fulde omfang af Pedersens uafviklede kornhandel i indstævntes navn, men var bekendt med, at denne var af betydeligt omfang, og det måtte stå indstævnte klart, at afviklingen af de i erklæringen omhandlede forretninger, for hvilken afvik-

ling indstævnte overfor Pedersen forlængede fristen fra 1. januar til 1. april 1949, ville medføre nye køb eller salg, uden at appellanten ville være i stand til at bedømme, om disse virkelig var led i afviklingen. Usikkerheden med hensyn til omfanget af Pedersens beføjelser efter erklæringen må under disse omstændigheder komme indstævnte til skade.

Ved denne erklæring, som indstævnte afgav, efter at Pedersen havde meddelt, at ingen ville godtage ham under afviklingen, og efter at indstævnte havde skønnet, at Pedersen kunne stå sig ved at opfylde kontrakterne, i forbindelse med revisor Mørchs erklæring af 5. maj 1949, hvis betydning indstævnte ikke har kunnet afsvække ved formandens skrivelse af 15. maj 1949, findes indstævnte at være blevet forpligtet til at betale appellanten det påståede beløb, mod hvis størrelse der ikke er rejst indsigelse.

Der vil herefter være at give dom efter appellants påstand, hvorhos indstævnte findes at burde betale appellanten sagens omkostninger for begge retter med 2500 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør til appellanten, firmaet Ernst Genkel & Co., betale 25.238 kr. med renter 6 pct. årlig fra den 22. juni 1949, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 2500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

...

O n s d a g d e n 28. m a j .

Nr. 99/1951.   **Chauffør Kaj Christian Nielsen**
(Bay Erichsen efter ordre)

m o d

politikommissær **Peder Skibbys dødsbo**, overpolitibetjent **Helge Nielsen** og politibetjent **Viggo Pors** (Teist efter ordre).

(Spørgsmål om straf for husfredskrænkelser og om godtgørelse ifølge ikrafttrædelseslovens § 15 i anledning af, at politiet havde tiltvunget sig adgang til appellants lejlighed for at afhente en person til afsoning, som formodedes at opholde sig der).

(Sagen behandlet skriftligt).

K ø b e n h a v n s B y r e t s d o m 2. f e b r u a r 1950 (12. afd.).

Den 9. september 1949 kl. ca. 6 blev døren til sagsøgeren, Kaj Christian Niensens lejlighed, Adelgade 17, 5. sal, der består af et værelse med et pulterkammer, sprængt af de sagsøgte, overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent

Viggo Pors, som efter ordre fra sagsøgte politikommissær Peder Skibby skulle eftersøge chauffør Niels Jacobsen i lejligheden i anledning af, at Jacobsen ikke havde betalt en bøde på 50 kr. (forvandlingsstraf hæfte i 6 dage), som han ved denne rets dom af 30. maj 1949 var blevet idømt for en overtrædelse af motorloven.

Sagsøgerne, der gør gældende, at den nævnte indtrængen i hans lejlighed er ulovlig, påstår under denne sag de tre sagsøgte polititjenestemænd idømt straf for husfredskrænkelser efter borgerlig straffelovs § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, og tilpligtet at betale en ved rettens skøn fastsat erstatning, ikke over 2000 kr.

De sagsøgte, som hævder, at der foreligger en lovlig tjenestehandling, påstår frifindelse.

Der er meddelt parterne fri proces under sagen.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af parterne samt vidneforklaring af chauffør Niels Jacobsen, politibetjent Brødsgaard Jensen, frøken Rita Christensen, vulkanisør Einar Rasmussen, fru Esther Rasmussen, hotelkarl Hjalmar Pedersen, overpolitibetjent Oscar Andersen, politibetjent Jørgen Nielsen, politibetjent Christian Orla Jensen og Chauffør Børge Nielsen.

Foreløbig bemærkes, at dommen af 30. maj 1949 over Jacobsen bærer påtegning om at være forkyndt den 7. juli 1949 på hans bopæl, Adelgade 17, 5. sal, i hans fraværelse for frøken Rita Christensen, der erklærede at være hans logiværtinde, og at Københavns kommunes folkeregister har oplyst, at Jacobsen siden 7. januar 1948 har været tilmeldt som boende Adelgade 17, 5. sal, hos sagsøgeren.

Overpolitibetjent Oskar Andersen har forklaret, at han, der har med bødeinddrivelser på vedkommende politistation (St. Kongensgade) at gøre, den 15. juli 1949 og den 27. s. m. tilskrev Jacobsen under adressen: Adelgade 17, 5. sal, om at betale bøden, idet han sidste gang stillede afhentning til afsoning i udsigt. Man hørte intet fra Jacobsen, hvorfor politibetjent Jørgen Nielsen, som også har med politistationens bødeinddrivelser at gøre, i løbet af august og begyndelsen af september 1949 aflagde flere besøg på bopælen (sagsøgerens lejlighed), men uden at træffe Jacobsen. Der blev så besluttet „natafhentning“ af Jacobsen, som iøvrigt pr. postanvisning har betalt bøden af 2 gange umiddelbart efter episoden hos sagsøgeren den 9. september 1949.

Politibetjent Jørgen Nielsen har forklaret, at han under sine eftersøgninger af Jacobsen på den opgivne bopæl (sagsøgerens lejlighed) har truffet både sagsøgeren og dennes kæreste frøken Rita Christensen. Han fik altid den besked, at Jacobsen ikke var hjemme. Under en af vidnets henvendelser i slutningen af august 1949 sagde frøken Rita Christensen til ham, at Jacobsen nu var arbejdsløs og derfor som regel kunne træffes i lejligheden mellem kl. 12 og 13. Det er aldrig af sagsøgeren eller frøken Rita Christensen blevet nævnt overfor vidnet, at Jacobsens adresse hos dem kun var en postadresse.

Politibetjent Christian Orla Jensen har forklaret, at han den 8. september 1949 om morgenen forsøgte „natafhentning“ af Jacobsen hos sagsøgeren, Adelgade 17, 5. sal. Vidnet traf sagsøgeren, som sagde, at Jacobsen ikke havde boet der i længere tid, at han kun havde postadresse der, og at der måtte retskendelse til, hvis politiet ville undersøge lejligheden. Vidnet afleverede så på politistationen sin „natafhentningsseddel“ med følgende påtegning:

„Det er muligt, at omhandlede Jacobsen bor hos Nielsen, men denne nægtede os — — — adgang til sin lejlighed, medmindre vi kunne fremvise en retskendelse.“

Sagsøgte politikommissær Peder Skibby, der er leder af St. Kongensgades politistation, har forklaret, at politibetjent Jørgen Nielsen den 8. september 1949 satte ham ind i de vanskeligheder man havde med at få Jacobsens bøde ind-drevet. Nielsen spurgte, om man ikke kunne prøve at trænge ind i sagsøgerens lejlighed for at få fat i Jacobsen og redegjorde for, hvorledes det var konstateret, at han stod tilmeldt folkeregisteret med denne adresse, hvorledes frøken Rita Christensen havde sagt, at Jacobsen som regel kunne træffes i lejligheden mellem kl. 12 og 13, og hvorledes politibetjent Christian Orla Jensens henvendelse til sagsøgeren var forløbet. Sagsøgte tog derefter domsudskriften frem og forvis-sede sig om, at eksekutionsgrundlaget var i orden, i hvilken forbindelse han bemærkede, at forkyndelsepåtegningen angav, at frøken Rita Christensen havde erklæret at være Jacobsens logiværtinde. Sagsøgte tog så ikke i betænkning at underskrive en påtegning på „natafhentningssedlen“ om, at der skulle trænges ind med magt, hvis adgang ved fornyet henvendelse blev nægtet.

Sagsøgte overpolitibetjent Helge Nielsen har forklaret, at han den 9. sep-tember 1949 om morgenen sammen med sagsøgte politibetjent Viggo Pors fik overdraget „natafhentningen“ af Jacobsen, der skulle bo Adelgade 17, 5. sal (sagsøgerens lejlighed). Sagsøgte fik udleveret den af politikommissær Skibby underskrevne „natafhentningsseddel“. Da han kom op til sagsøgerens dør, så han, at der hang en seddel på den med oplysning om, at Jacobsen kun havde postadresse, ikke bopæl der. Han bankede på døren og angav sit ærinde, men en mand i lejligheden svarede, at han kunne læse sedlen, og at politiet måtte have retskendelse, hvis det ville ind i lejligheden. Sagsøgte bemærkede, at han havde ordre fra sin politikommissær og blev af manden i lejligheden opfordret til at smide ordren ind gennem brevsprækken, hvad sagsøgte dog ikke ville. Sagsøgte lod så forstå, at døren ville blive sprængt, og Pors og han prøvede uden held at gøre dette ved at sætte skuldrene til og ved at sparke. Manden i lejlig-heden lukkede nu vinduet op og råbte om hjælp. Sagsøgte gik ned i gården for at finde et eller andet, som han kunne bryde døren op med; han fandt en jernstang, ca. 2 m lang og af vægt 12 kg, med hvilken det lykkedes ham at trænge ind i lejligheden, hvor han traf sagsøgeren, der skældte ud og igen for-langte retskendelse. Jacobsen var der ikke. Pors, der var blevet ude på gangen, blev nu overfaldet af chauffør Børge Nielsen, som imidlertid blev slået væk med Pors's stav. Pors kom derefter ind i lejligheden ledsaget af Børge Nielsen, der ligesom sagsøgeren råbte op om retskendelse. Pludselig fo'r Børge Nielsen ud på gangen, greb jernstangen, som var blevet stående der, og stillede sig i døren, idet han holdt jernstangen frem som en lanse og skreg op om, at han skulle ordne sagsøgte og Pors. Sagsøgte trak sin pistol frem, hvorefter Børge Nielsen stillede jernstangen fra sig.

Sagsøgte politibetjent Viggo Pors har forklaret i overensstemmelse med sag-søgte overpolitibetjent Helge Nielsen. Børge Nielsen gik løs på sagsøgte ude på gangen, idet han tog sagsøgte om nakken, hvorefter sagsøgte slog ham væk med staven og gik ind i lejligheden. Idet Børge Nielsen tog opstilling i døren med jernstangen, som han holdt frem som en bajonet, råbte han, at nu var politiet kommet ind, og nu måtte de fandeme se, hvordan de kom ud igen.

Sagsøgeren har forklaret, at Jacobsen har været tilmeldt folkeregisteret under sagsøgerens adresse, men ikke boet der, bortset fra een eller to dage i efteråret 1948, hvor han logerede i pulterkammeret. Han kom dog nu og da om dagen i lejligheden. 1 à 2 måneder før den 9. september 1949 blev der af politiet til sagsøgeren afleveret en seddel om en bøde, som Jacobsen skulle betale, hvilken seddel sagsøgeren afleverede til Jacobsen, første gang han traf ham. I den følgende tid havde sagsøgeren adskillige besøg af politifolk, som ville have fat i Jacobsen, og til hvem han hver gang sagde, at Jacobsen ikke boede i lejligheden. Efter politibesøget ved hans dør den 8. september 1949 om morgenen, hvor der blev sparket voldsomt på døren, hvor sagsøgeren gentog, at Jacobsen ikke boede der, og hvor han forlangte retskendelse, hvis lejligheden skulle undersøges, hængte sagsøgeren, der var irriteret over politiets stadige henvendelser, en seddel op på døren. På denne seddel stod der, at Jacobsen kun havde post-adresse, ikke bopæl hos ham, og seddelen indeholdt endvidere en opfordring til politiet til at bruge hænderne ved banken på døren.

Den 9. september 1949 vågnede sagsøgeren ved, at der blev sparket på døren og angivet, at det var politiet, som kom efter Jacobsen. Sagsøgeren sagde, at han ikke ville lukke op, medmindre der blev kastet en retskendelse ind gennem brevsprækken, hvortil der blot af politifolkene blev svaret, at så ville døren blive sprængt. Sagsøgeren lukkede nu vinduet op og råbte på sin broder, chauffør Børge Nielsen, som sov i pulterkammeret, der ligger for sig selv højer oppe i huset. Politifolkene slog døren ind med jernstangen, og sagsøgte overpolitibetjent Helge Nielsen trængte ind i lejligheden, idet han spurgte efter Jacobsen. Sagsøgeren svarede, at Jacobsen ikke var der, og forlangte at se retskendelsen. Der opstod nu ude på gangen slagsmål mellem sagsøgte politibetjent Viggo Pors og Børge Nielsen, idet Pors, uden at Børge Nielsen havde provokeret, slog ham i hovedet med sin stav. Pors kom lidt senere ind i lejligheden, medens Børge Nielsen efter at have været inde i lejligheden et øjeblik og anmodet om forevisning af retskendelse, stillede sig ude på gangen og tog fat i jernstangen, som han holdt i vandret stilling. Da politifolkene, efter sagsøgerens mening uden grund, fik den opfattelse, at Børge Nielsen, der ikke sagde noget til dem, ville angribe dem med jernstangen, trak Helge Nielsen sin pistol og sigtede på Børge Nielsen, som straks satte jernstangen fra sig.

Chauffør Børge Nielsen har forklaret, at han den 9. september 1949 om morgenen vågnede ved, at sagsøgeren kaldte på ham. Han kom til stede ved sagsøgerens dør, da politifolkene var ved at sprænge den med jernstangen, og han anmodede dem om at forevise en retskendelse, men fik intet svar. Da døren var slået i stykker, gik sagsøgte overbetjent Helge Nielsen ind i lejligheden, og vidnet stillede sig så i døråbningen, hvor han påny forlangte at se retskendelse. Sagsøgte politibetjent Viggo Pors, som var blevet ude på gangen, tog nu fat i vidnet og slog ham i hovedet med sin stav. Pors og vidnet kom derpå begge ind i lejligheden, hvor vidnet atter krævede at se retskendelsen. Han stillede sig så ude på gangen, hvor han tog jernstangen for at kigge nærmere på den. Han sagde ikke noget, truede ikke politifolkene med den og satte den fra sig, så snart Helge Nielsen rettede pistolen mod ham.

Frøken Rita Christensen har forklaret, at hun, der har boet hos sagsøgeren i flere år, ikke mindes at have fået bødedommen over Jacobsen forkyndt den 7. juli 1949. Jacobsen har aldrig boet hos sagsøgeren, men er nu og da kommet i lejligheden om dagen. Når politiet har været der og spurgt efter Jacobsen, har

hun altid svaret, at han ikke boede der, og når politibetjent Jørgen Nielsen har forklaret, at hun i slutningen af august 1949 har sagt til ham, at Jacobsen nu var arbejdsløs og derfor som regel kunne træffes i lejligheden mellem kl. 12 og 13, må der foreligge en misforståelse.

Chauffør Niels Jacobsen har forklaret, at han fra 7. januar 1948 til efter den 9. september 1949 har været tilmeldt folkeregisteret til Adelgade 17, 5. sal (sagsøgerens lejlighed). Bortset fra en nat i begyndelsen af 1949, hvor vidnet logerede i sagsøgerens pulterkammer, har vidnet ikke boet i lejligheden, men er kommet der nu og da om dagen. Fra omkring midten af august 1949 til et par dage efter den 9. september 1949 har vidnet ikke været i lejligheden. Han har under en tidligere bødeinndrivelse sagt på St. Kongensgades politistation, at han som chauffør altid rakkede ude og derfor var svær at træffe. Han mener at kunne huske, at sagsøgeren overfor ham har nævnt, at der var kommet en opkrævning fra politiet på bøden på 50 kr.

Vulkanisør Einar Rasmussen har forklaret, at han den 9. september 1949 om morgenen så Børge Nielsen stå med jernstangen, medens en af politifolkene sigtede på ham med sin pistol, men hvordan Børge Nielsen holdt jernstangen, eller hvad der iøvrigt passerede, har han ikke kunnet sige.

Fru Esther Rasmussen, der også har overværet nævnte del af episoden den 9. september 1949, har forklaret, at Børge Nielsen stod med jernstangen således, at dens ene ende pegede mod politifolkene, af hvilke en sigtede på ham med sin pistol, og Børge Nielsen råbte op om, at politifolkene ikke kom ud, før de fremviste retskendelsen.

Sagsøgeren har nærmere begrundet sin påstand med, at ingen af de søgte polititjenestemænd har haft føje til at regne med, at Jacobsen havde bopæl i sagsøgerens lejlighed, Adelgade 17, 5. sal, hvorved sagsøgeren særlig har henvist til frøken Rita Christensens og sin forklaring om, hvordan de steds overfor politiet har understreget, at Jacobsen ikke boede i lejligheden. Det måtte stå politifolkene klart, at det var andenmands hus, de trængte ind i, og de betingelser, som retsplejeloven stiller herfor, var ikke opfyldt. Efter retsplejelovens § 1004 kan, når til fuldbyrdelsen af en straffedom domfældte skal pågribes, de samme forholdsregler anvendes, som er hjemlede, når fængslingskendelse er afsagt, og om fængslingskendelser gælder efter § 782, stk. 2, at hvis sigtede ikke er til stede ved kendelsens afsigelse, skal udskrift overgives politiet til iværksættelse, ved hvilken iværksættelse bl. a. § 773 finder tilsvarende anvendelse. Efter § 773, stk. 1, kan ransagning i andenmands hus kun ske, når der er grund til at antage, at den eftersøgte holder sig skjult der og under de i § 756 angivne betingelser. En af disse er, at der er tale om en statsadvokatsag. Efter § 773, stk. 2, kan ransagning kun foretages, når det må antages, at øjemedet vil forspildes, hvis kendelse skal afventes og en blot bevogtning af huset så længe vil være utilstrækkelig. I § 773, stk. 3, henvises til reglerne i §§ 758—761, hvoraf bl. a. følger, at ransagning ikke må overlades politiets underordnede betjente, at to vidner skal tilkaldes, og at der skal udvises al den skånsomhed og varsomhed, som øjemedet tilsteder.

Det er således efter sagsøgerens opfattelse klart, at de søgte ved deres fremfærd den 9. september 1949 ganske har sat sig ud over retsplejeloven.

Specielt med hensyn til de søgte overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors har sagsøgeren anført, at det efter almindelige straffetretlige principper ikke kan fritage dem for ansvar, at de har handlet efter ordre.

De sagsøgte har til nærmere støtte for deres påstand henvist til, at de har haft al mulig grund til at regne med, at Jacobsen havde bopæl i sagsøgerens lejlighed, navnlig efter folkeregisterets udvisende, hvorefter Jacobsen var tilmeldt sagsøgerens lejlighed, Adelgade 17, 5. sal, efter det ved forkyndelsen af dommen den 7. juli 1949 passerede, hvor frøken Rita Christensen erklærede at være Jacobsens logiværtinde, og efter hendes udsagn til politibetjent Jørgen Nielsen i slutningen af august 1949 om, at Jacobsen da som regel kunne træffes i lejligheden mellem kl. 12 og 13. Herefter har de sagsøgte efter deres opfattelse handlet i overensstemmelse med retsplejeloven, idet kun dennes § 1004, jfr. § 782, stk. 2, jfr. § 773, stk. 1, kan komme til anvendelse på forholdet. De måtte regne med, at Jacobsen opholdt sig på sin bopæl, og lige så lidt som det kan være retsplejelovens tanke, at der skal afsiges særlig retskendelse, for at en fængslingskendelse kan gennemtvinges på sigtedes bopæl, kan det være dens mening at kræve særlig retskendelse til afhentning på hans bopæl af den, der skal afsone en bødedoms forvandlingsstraf. Den her angivne fortolkning af retsplejeloven har politiet steds fulgt. Når der måtte gås så hårdt til værks den 9. september 1949, skyldes dette alene sagsøgerens stædighed.

De sagsøgte har subsidiært anført, at de ikke har haft forsæt til at begå husfredskrænkelser hos sagsøgeren, og de sagsøgte overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors har specielt bemærket, at de må være ansvarsfri, fordi de har handlet efter en ordre, som de med føje anså for lovlig.

Efter det fremkomne, særlig folkeregisterets udvisende og frøken Rita Christensens erklæring ved dommens forkyndelse den 17. juli 1949, finder retten at måtte fastslå, at chauffør Nils Jacobsen har haft bopæl i retsplejelovens forstand i sagsøgerens lejlighed, Adelgade 17, 5. sal, og retten er enig med de sagsøgte i, at de herefter ikke har behøvet retskendelse for under eftersøgningen af Jacobsen at trænge ind i lejligheden. Efter sagsøgerens holdning overfor dem skønnes deres magtanvendelse, jfr. retsplejelovens § 772, stk. 1, ikke at have overskredet det rimelige.

Herefter vil de sagsøgte være at frifinde.

Sagens omkostninger findes at burde ophæves.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, politikommissær Peder Skibby, overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors, bør for tiltale af sagsøgeren, chauffør Kaj Christian Nielsen, under denne sag fri at være.

Sagens omkostninger ophæves.

Der tillægges den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Carl Madsen, som salær og godtgørelse for udlæg 250 kr. og 91 kr. og den for de sagsøgte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Sigurd Bruun, som salær 200 kr.

Samtlige de nævnte beløb udredes af det offentlige.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 4. december 1950 (X afd.).

Den indankede dom er afsagt den 2. februar 1950 af Københavns Byrets 12. afdeling og påanket af appellanten, chauffør Kaj Christian Nielsen, med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for byretten nedlagte påstand derhen, at de indstævnte, politikommissær Peder Skibby, over-

politibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors, idømmes straf for husfredskrænkelse efter borgerlig straffelovs § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, og tilpligtes at betale appellanten en efter rettens skøn fastsat erstatning, ikke over 2000 kr.

De indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Der er meddelt parterne fri proces under anken.

Efter det oplyste kan landsretten tiltræde, at byretten har antaget, at chauffør Niels Jacobsen har bopæl i retsplejelovens forstand i appellants lejlighed, Adelgade 17.

Da de indstævnte har handlet til iværksættelse af fuldbyrdelsen af en lovlig forkyndt straffedom, efter hvilken chauffør Niels Jacobsen skulle afsone en forvandlingsstraf af hæfte i 6 dage, og efter at Jacobsen flere gange forgæves er søgt antruffet om dagen, og da appellanten findes selv at have givet anledning til den noget voldsomme måde at skaffe sig adgang til lejligheden, som politiet fandt det nødvendigt at anvende, og idet det for landsretten fremførte ikke kan føre til andet resultat, vil dommen i henhold til de i denne anførte grunde være at stadfæste.

Med sagsomkostninger for landsretten forholdes som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den indankede dom bør ved magt at stande.

Det offentlige betaler i salær til den for appellanten, chauffør Kaj Christian Nielsen, beskikkede sagfører, landsretssagfører Carl Madsen, 120 kr. og i salær til den for de indstævnte, politikommissær Peder Skibby, overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors, beskikkede forsvarer, landsretssagfører Sigurd Bruun, 100 kr. Iøvrigt bærer hver af parterne sine sagsomkostninger for landsretten.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Det bemærkes, at politikommissær Peder Skibby efter dommens afsigelse er afgået ved døden, hvorefter hans dødsbo er indtrådt i sagen.

For Højesteret går appellants påstand ud på, at de indstævnte, overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors, idømmes straf for husfredskrænkelse efter straffelovens § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, og in solidum med politikommissær Peder Skibbys dødsbo tilpligtes at betale appellanten en efter rettens skøn fastsat godtgørelse efter ikrafttrædelseslovens § 15 på ikke over 2000 kr.

De indstævnte har påstået frifindelse.

Det findes at følge af retsplejelovens § 1004, jfr. § 782, stk. 2, at samme lovs § 773 i sin helhed må komme til anvendelse på en foranstaltning som den her omhandlede.

Efter det oplyste findes politikommissær Skibby at have haft føje til at regne med, at chauffør Jacobsen havde bolig på den opgivne adresse i Adelgade og holdt sig skjult der. Herefter og efter det iøvrigt oplyste tiltrædes det, at betingelserne efter retsplejelovens § 773, stk. 1, for foretagelse af ransagning nævnte sted har foreligget.

Selv om det antages, at ransagning ikke burde være foretaget uden indhentning af retskendelse, findes Skibby ikke ved udøvelsen af sit skøn herover at have udvist et forhold, der kunne være tilregnet ham som en krænkelse af husfreden efter straffelovens § 264, stk. 1, og idet betingelserne for at pålægge hans dødsbo at betale godtgørelse i henhold til ikrafttrædelseslovens § 15 herefter ikke foreligger, vil det indstævnte bo være at frifinde.

Idet de indstævnte Nielsen og Pors handlede efter en af deres overordnede given ordre, som de efter det foreliggende havde føje til at anse for lovlig, og idet det i henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes, at den af dem udviste noget voldsomme adfærd under udførelsen af ordren ikke i sig selv vil kunne pådrage dem strafansvar efter straffelovens § 264, stk. 1, jfr. stk. 3, og som følge heraf ej heller pligt til at yde godtgørelse, vil dommen for så vidt angår disse indstævnte, være at stadfæste.

I henseende til sagens omkostninger for byret og landsret vil dommen være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Politikommissær Peder Skibbys dødsbo bør for tiltale af appellant, chauffør Kaj Christian Nielsen, i denne sag fri at være. For så vidt angår de indstævnte, overpolitibetjent Helge Nielsen og politibetjent Viggo Pors, samt i henseende til bestemmelserne om sagens omkostninger for byret og landsret bør den indankede dom ved magt at stande. Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagførerne Bay Erichsen og Teist i salær for Højesteret hver 400 kr., hvilke beløb udredes af det offentlige.

Nr. 98/1951. A/S Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni og vognmand Kaj Hansen (Albert V. Jørgensen)

m o d

Randers Amts Vejvæsen (overretssagfører Knud Werner).

(Spørgsmål om vejvæsenet var ansvarlig for skade foranlediget ved et heste-transportautomobils kollision med en forgrening af et vejtræ).

Vestre Landsrets dom 22. januar 1951 (VI afd.).

Sagsøgeren, vognmand Kaj Hansen, Charlottenlund, der havde påtaget sig at transportere 5 galopheste fra Klampenborg til Aarhus, lod den 8. december 1947 denne transport foretage over Hundested med en ham tilhørende specielt indrettet hestetransportmotorvogn ført af chauffør Mogens Jan Billy Jakobsen; automobilet, hvis totale højde var 3,25 m, og hvis højeste tilladte fart var 30 km i timen, var i forbindelse med den i april s. å. skete indregistrering blevet synet og godkendt af justitsministeriets motorsagkyndige, og det var kaskoforsikret hos sagsøgerne A/S Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni, København. Da transportvognen kl. 18½ à 19 befandt sig et par kilometer syd for Grenaa på landevejen mod Aarhus, måtte den vige noget til højre, da den passerede en modgående af gårdejer Niels Jakob Sørensen ført personmotorvogn. Dens højre hjul kom herved ud i vejrabatten, der her i en bredde af ca. 50 cm nærmest den asfalterede kørebane er grusbelagt og iøvrigt græsbevokset; herunder påkørte transportvognen med den øverste del af vognkassen en ca. 30 cm tyk gren, der i en højde af ca. 2,25 m over jorden udgik fra et i græsrabatten — noget over 1 m fra den asfalterede kørebane — voksende asketræ, og som havde et ret stejlt forløb ind over vejbanen. Ved påkørslen beskadigedes vognens karosseri, og de sagsøgte, Randers Amts Vejevæsen, Randers, lod kort efter grenen afsave.

Under nærværende ved stævning af 23. december 1948 anlagte sag har sagsøgerne gjort gældende, at de sagsøgte har pligt til at sikre, at færdsel ad vejen kan ske uhindret af vejtræerne, hvorfor de sagsøgte må være ansvarlige for den sagsøgeren Hansens transportvogn og last overgåede skade. Sagsøgerne har herefter nedlagt påstand om, at de sagsøgte tilpligtes at betale til sagsøgerne A/S Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni 9407 kr. 48 øre, nemlig den af dem til medsagsøgeren udbetalte forsikringsydelse i anledning af den motorvognen overgåede skade, og til sagsøgeren Hansen 2054 kr. 28 øre, nemlig for skade på vognen (10 pct. underforsikring) 1045 kr. 28 øre, afsavn af vognen 700 kr., vognmandshjælp 220 kr. og dyrlægregning 89 kr., alt tilligemed renter af beløbene 5 pct. årlig fra den 23. december 1948, indtil betaling sker; subsidiært har sagsøgerne nedlagt påstand om tilkendelse af efter rettens skøn fastsatte mindre beløb med renter deraf som anført.

De sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Chauffør Jakobsen har som vidne forklaret bl. a., at det den pågældende aften var regnvejr og meget mørkt, og at han, der var godt kendt med vejstrækningen, kørte med en fart af ikke over 30 km i timen; han brugte vognens stærkeste lys, som han dog blændede ned, da han nærmede sig den modgående motorvogn; denne vogn, der havde ret stærkt lys, trak efterhånden så langt ind mod den af vidnet førte vogn, at han måtte holde denne langt ud til højre, dog mener vidnet ikke at have været helt ude på den græsklædte del af rabatten.

Skættearbejder Georg Jørgensen, Grenaa, der kort før uheldet var blevet overhalet af transportvognen, har som vidne forklaret bl. a., at han, da han nogle dage senere igen passerede stedet, lagde mærke til, at afskrabningen på grenen ikke var helt inde ved stammen. Hans hustru, fru Ragnhild Jørgensen, har som vidne forklaret, at lastvognen ved overhalingen passerede dem med jævn fart.

Af en efter uheldet optagen politirapport dateret 19. december 1947 fremgår, at vedkommende landpolitibetjent ved sin tilstedekomst fandt et kørespor i vejrabatten ved foden af træet „formentlig“ hidrørende fra transportvognen.

Vognmand J. P. Ulrich, Aarhus, der efter uheldet blev kaldt til assistance, har som vidne forklaret bl. a., at han gennemsnitlig et par gange om ugen befarer den pågældende landevej, og at en ham tilhørende hestetransportvogn, der er 3,40 m høj, engang for et par år siden blev ramt og beskadiget af det samme vejtræ som det i nærværende sag omhandlede, og efter den tid var han og hans chauffør klare over, at de skulle tage sig i agt på det sted.

Vejassistent Ejnar Chr. Hansen, Grenaa, har som vidne forklaret bl. a., at der ikke har været klaget over den pågældende gren; der foretages regelmæssigt ugentligt eftersyn, og da vidnet tiltrådte stillingen i 1945, kørte han derhos vejstrækningerne igennem for at få de grene ned, der kunne genere færdselen. Vidnet har ikke nærmere kunnet angive form eller retning af den i sagen omhandlede gren.

Det er oplyst, at ifølge § 16 i politivedtægten for Randers Amts land-distrikt må skilte m. v. ingensinde rage ud over kørebanen på offentlig vej, og porte m. v. samt skodder og vinduer, hvis underkant ikke ligger mindst 2 m over jorden, må ikke uden politiets tilladelse indrettes til at åbne udad over den til færdsel benyttede del af offentlig vej.

Efter det oplyste findes det at måtte lægges til grund, at transportvognen ved passagen af træet ikke har været længere ude i rabatten end på den grusede del af denne, ligesom det ikke vil kunne forkastes, at føreren af vognen ville have handlet uforsvarligt, såfremt han ved mødet med personmotorvognen havde kørt længere inde mod vejens midte. Desuagtet findes der imidlertid, når henses til, at der ved kørsel med et motorkøretøj af ekstraordinær højde som det omhandlede på den del af vejen, der ligger uden for den asfalterede kørebane, må udvises ganske særlig forsigtighed, navnlig ved passage af vejtræer, og til, at grenens nøjagtige retning ikke har kunnet fastlægges, ikke at være grundlag for at statuere, at der ved de sagsøgtes undladelse af at fjerne grenen er udvist et forhold, der kan pådrage dem erstatningsansvar over for sagsøgerne, og de sagsøgtes frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil sagsøgerne in solidum have at godtgøre de sagsøgte med 650 kr.

Stempelovrtrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t .

De sagsøgte, Randers Amts Vejevæsen, bør for tiltale af sagsøgerne, A/S Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni og vognmand Kaj Hansen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerne een for begge og begge for een til de sagsøgte 650 kr., der udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter de Højesteret foreliggende oplysninger må der gås ud fra, at den omhandlede gren var den ene del af en todelt stamme og

gik skråt ud fra hovedstammen et kort stykke, hvorefter den gik lodret op.

Det tiltrædes, at det ikke ved de foreliggende oplysninger kan anses godtgjort, at indstævnte har udvist noget forhold, der, når henses til chauffør Jacobsens kørsel med den 3,25 m høje vogn tæt ind til træet, kan pådrage indstævnte erstatningsansvar for den forvoldte skade, og den indankede dom vil derfor være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, A/S Det kgl. octr. alm. Brandassurance Compagni og vognmand Kaj Hansen, een for begge og begge for een til indstævnte, Randers Amts Vejvæsen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 29. maj.

Nr. 275/1950. Gartner Lars Peter Petersen som værge for Richardt Sandger (landsretssagfører N. Heuser)

mod

skrædder Ernst Arild Nielsen som værge for Erna Rita Nielsen (Bunch-Jensen efter ordre).

(Spørgsmål om en 8 $\frac{3}{4}$ år gammel drengs ansvar for skade tilføjet en ca. 13 år gammel pige under leg, hvorunder drengen ved hjælp af et elastikbånd afskød en papirkugle mod pigen, som i det samme bukkede sig og blev ramt i øjet).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 21. juni 1950 (VII afd.).

Den 21. november 1947 blev Erna Rita Nielsen, der er født den 9. december 1934, da hun fra sit hjem Tietgensvej nr. 25, Hillerød, var gået ud på vejen, ramt i venstre øje af en genstand, der må antages ved hjælp af et gummi-bånd at være afskudt under leg mellem en del børn på vejen. Erna, der straks kom under lægebehandling blev nogle dage senere indlagt på Rigshospitalets øjenafdeling, der har erklæret, at øjets synsevne er tabt. Direktoratet for Ulykkesforsikringen har udtalt, at tabet af synet på det ene øje efter direktoratets praksis normalt medfører en invaliditetsgrad på 20 pct.

Under anbringende af, at den ommeldte genstand må antages at være afskudt af drengen Richardt Sandger, der er født den 14. januar 1938, har

skradder Ernst Arild Nielsen, som væрге for Erna Rita Nielsen, hvem der er meddelt fri proces, under denne ved retten for Hillerød købstad m. v. forberedte sag påstået gartner Lars Peter Petersen som væрге for Richardt Sandager dømt til betaling af 9257 kr. 20 øre, hvilket beløb fremkommer således:

1. Kørsel til Rigshospitalet	57 kr. 20 øre
2. Rejsseudgifter i anledning af behandling på Rigshospitalet	200 — 00 —
3. Erstatning for invaliditet	6000 — 00 —
4. Erstatning for svie og smerte	1000 — 00 —
5. Erstatning for lyde og vansir	2000 — 00 —

9257 kr. 20 øre

Sagsøgte har principalt påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af et beløb efter rettens skøn mindre end det påstævnedes beløb.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at der af Richardt er udvist en sådan grad af uagtsomhed, at det må medføre erstatningspligt samt at der ikke bør finde en nedsættelse af erstatningen sted, idet det ikke er godtgjort, at Erna har deltaget i legen.

Heroverfor har sagsøgte gjort gældende, at det ikke er bevist, at den pågældende genstand er afskudt af Richardt, og at denne i hvert fald ikke har gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold, idet han kun har været deltager i en ufarlig leg sammen med andre børn. Som begrundelse for sin subsidiære påstand har han anført, at Erna selv har deltaget i legen.

Der er under sagens forberedelse i efteråret 1949 afgivet forklaring af Richardt og Erna samt blandt andet af den 13-årige Vivi Hansen, den 13-årige Edith Clausen, den 12-årige Anker Bendtsen, den 8-årige Ib Bjørn Petersen, den 17-årige Karl Otto Arildsen, den 13-årige Bent Larsen, den 16-årige Per Sørensen, Richardts plejemor fru Katinka Petersen og fru Helga Clausen.

Under domsforhandlingen er afgivet supplerende forklaring af Richardt, Erna, Vivi og fru Katinka Petersen.

Efter det oplyste havde børnene den pågældende eftermiddag delt sig i to partier, hvoraf det ene bestod af de større børn og det andet af de mindre. De to partier bekrigede hinanden derved, at de ved hjælp af gummibånd affyrede små sammenfoldede papirstrimler mod hinanden. Da Erna blev ramt, opholdt hun sig på vejen, ud for nr. 14, der ligger overfor nr. 25. Der er intet oplyst om, at børnene har afskudt andre genstande end papirstrimler.

Richardt har forklaret, at han kom ud på vejen i mørkningen og blev optaget i de smås parti. Han fik udleveret en elastik af Anker og begyndte at fyre på Arne og Bent, der stod på vejen ud for nr. 21. Selv opholdt han sig mest bag en lav hæk ud for nr. 14, men han løb dog ud på vejen og samlede papirstrimler op. Det var blevet sagt, at man ikke måtte sigte på de andres ansigter, og det gjorde han heller ikke. Da han kom til stede, var Erna ude på vejen, og han mener, at hun deltog i legen på de stores side. Noget senere så han, at hun faldt om, og sammen med de andre børn sluttede han kreds om hende. Han mener bestemt ikke, at det er ham, der har ramt hende. Der var dog nogen, der sagde, at det var ham, og dette gentog nogle andre, så da Ernas fader kom til stede, troede faderen, at det var ham.

Erna har forklaret, at hun ikke deltog i legen. Da hun kom ud på vejen, så hun et stykke papir, som hun bukkede sig ned for at samle op, og i det samme blev hun ramt i venstre øje, men hvad det var, ved hun ikke. Vivi sagde til hende, at hvis hun ikke ville slå, skulle hun sige, hvem det var. Hun oplyste derefter, at det var Richardt. Da hun kom ud på vejen, var hun ikke klar over, at nogle børn skød med elastik.

Fru Katinka Petersen har forklaret, at da Richardt om eftermiddagen kom hjem og fortalte om ulykken, sagde han: „Så sier Nielsen søreme, det er mig, og det tror jeg ikke, for jeg sigtede ikke på hende“.

Vivi, fru Katinka Petersens barnebarn, har forklaret, at hun stod sammen med to småbørn på vejen og iagttog kampen. Der var flere på hver side. Hun så Erna falde om, men hun ved ikke, om det var Richardt, der ramte hende.

Ib har forklaret, at han så, at det var Richardt, som ramte Erna.

Fru Clausen har forklaret, at Vivi til hende har udtalt, at det var Richardt, der havde skudt Erna i øjet, og hendes datter Edith har forklaret, at Vivi en dag, da vidnets moder spurgte, om Richardt ikke var ked af, at han havde ramt Erna i øjet, sagde, at hendes mormor havde sagt, at Richardt ikke kunne gøre for det.

Anker og Karl Otto har forklaret, at de efter ulykken så, at Richardt løb om bag huset. Richardt har senere sagt til Anker, at det var ham, der havde skudt Erna.

Richardt har benægtet at være løbet bort efter ulykken. Han har til Anker sagt, at han måtte have været en god skytte, hvis det var ham, der havde ramt Erna i øjet, idet han ikke havde sigtet på hende.

Bent og Per har forklaret, at de var på samme parti som Erna, og at hun deltog i legen. Per har tilføjet, at Erna samlede „kugler“ op til de andre.

Medens det efter det oplyste ikke kan antages, at Richardt har sigtet på Erna, må det efter alt foreliggende statuere, at han ved uagtsomt forhold har forvoldt skaden, således at han er erstatningspligtig overfor Erna.

Sagsøgte har godkendt størrelsen af de to første poster i skadesopgørelsen på henholdsvis 57 kr. 20 øre og 200 kr., men har iøvrigt protesteret mod erstatningens størrelse.

Idet bemærkes, at den krævede erstatning for den mistede synsevne på venstre øje findes passende, og at det er oplyst, at Erna var indlagt på rigshospitalet i 16 dage og herefter i en længere periode gik til ambulansbehandling, hvorfor der for svie og smerte, lyde og vansir vil kunne tillægges hende en erstatning på 800 kr., vil den samlede erstatning herefter være at fastsætte til 7057 kr. 20 øre.

Da Erna imidlertid efter det oplyste må antages at have deltaget i legen, omend på en mindre aktiv måde, findes erstatningens størrelse skønsmæssigt at burde nedsættes til 5000 kr., hvoraf 4800 kr. vil være at inddrage under Overformynderiets bestyrelse.

Med sagens omkostninger vil være at forholde som nedenfor nærmere bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, gartner Lars Peter Petersen som værge for Richardt Sandager, bør til sagsøgeren, skrædder Ernst Arild Nielsen som værge for Erna Rita Niel-

sen, betale 5000 kr., hvoraf 4800 kr. inddrages under Overformynderiets bestyrelse.

Til det offentlige betaler sagsøgte derhos i forhold til en sagsgenstand på 5000 kr. de rets- og stempelafgifter, som i mangel af fri proces for sagsøgeren skulle have været erlagt, samt til den for sagsøgeren beskikkede sagfører, sagfører M. Hesselbjerg, i salær og godtgørelse for udlæg under forberedelsen henholdsvis 150 kr. og 10 kr. og i salær og godtgørelse for udlæg under domsforhandlingen ialt 250 kr.

Intet stempelforbhold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Parterne har gentaget deres for landsretten nedlagte påstande.

Det tiltrædes, at det må anses bevist, at Richardt uden at have sigtet på Erna har ramt denne i øjet, medens hun bukkede sig ned, og at Erna har deltaget i legen.

Efter de foreliggende oplysninger, der på grund af den lange tid, der hengik, før der rejstes sag, er noget mangelfulde, må det antages, at de under legen anvendte elastiker og „papkugler“ har været af en sådan beskaffenhed, at der, når der ikke sigtedes mod ansigtet, ikke burde regnes med, at deres anvendelse som legetøj ville kunne gøre nogen skade. Der findes herefter ikke at kunne pålægges Richardt erstatningsansvar for skaden.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellanten, gartner Lars Peter Petersen som værge for Richardt Sandager, bør for tiltale af indstævnte, skrædder Ernst Arild Nielsen som værge for Erna Rita Nielsen, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret og Højesteret til den anden part.

I salær for Højesteret og i godtgørelse for udlæg tillægges der højesteretssagfører Bunch-Jensen 400 kr. og 66 kr. 95 øre, der tilligemed de sagfører M. Hesselbjerg tillagte beløb, i salær og godtgørelse for udlæg under sagens forberedelse 150 kr. og 10 kr. og i salær og godtgørelse for udlæg under domsforhandlingen for landsretten 250 kr., udredes af det offentlige.

Fredag den 30. maj.

Nr. 148/1951.   **M** (landsretssagfører Axel Schmidt)

mod

vicariatus apostolicus daniae, tribunal ecclesiasticum (Fritz Bülow).

(Appellantens søgsmål mod indstævnte i anledning af en af den gejstlige domstol afsagt kendelse, hvorefter hans ægteskab ansås for ugyldigt på grund af impotentia cocundi afvist fra de ordinære domstole).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 10. marts 1951 (V afd.).

Ifølge lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning, dens § 29, stk. 1, nr. 2, kan kirkelig vielse finde sted indenfor sådanne trossamfund, hvis præster er anerkendt som berettigede til her i landet at forrette vielser med borgerlig gyldighed, når en af brudefolkene hører til vedkommende trossamfund. Blandt disse anerkendte trossamfund er det romersk-katolske.

Ifølge sagsfremstillingen i stævningen, der er indleveret til berømmelse den 13. januar 1949, indgik sagsøgeren, M, den 6. december 1942 i den katolske St. Ansgarkirke i København ægteskab med H, idet begge var katolikker. Ifølge ovennævnte lovs § 52 meddeltes der i efteråret 1946 ægtefællerne efter deres begæring bevilling til separation, og ved kgl. bevilling af marts 1948 opløstes ægteskabet i henhold til ovennævnte lovs § 54.

Den 1. maj 1948 indgik sagsøgeren nyt ægteskab.

Efter begæring af H afsagde sagsøgte, Vicariatus apostolicus Daniae Tribunal ecclesiasticum, den 13. maj 1948 en kendelse, hvorved den gejstlige domstol kendte for ret, erklærede og udtalte som endelig afgørelse „at i det foreliggende Tilfælde er Ægteskabets Ugyldighed godtgjort“ (på grund af impotentia cocundi).

Sagsøgeren påstår under nærværende sag sagsøgte tilpligtet at anerkende, at sagsøgeren i den ovennævnte kendelse med urette er betragtet som impotent.

I det af sagsøgte den 12. februar 1949 fremlagte svarskrift påstodes principalt afvisning. Efter sagsøgtes i svarskriftet indeholdte udvikling kan der ikke tillægges den kirkelige domstols afgørelse nogen betydning for de pågældende parters retlige stilling; dens betydning beror alene på disses religiøse indstilling. Efter den borgerlige rets synspunkter må afgørelsen derfor betragtes som en nullitet. Allerede af den grund kan sagsøgeren ikke have nogen retlig interesse i at angribe afgørelsen. Om ærekrænkelse kan der dernæst efter omstændighederne ikke være tale; efter codex juris canonici kan et ægteskab omstødes af adskillige andre grunde end mandens impotens, således at der ikke på forhånd af selve omstødelsen kan sluttes noget med hensyn til dens grunde. — Subsidiært påstodes frifindelse. Den gejstlige ret, mod hvilken søgsmål er anlagt, kan ikke ændre sine afgørelser. Den trufne afgørelse er iøvrigt stadfæstet af en overordentlig instans: den biskoppelige ret i Stockholm. Det vil således være

umuligt at efterkomme sagsøgerens påstand. Det fastholdes, at den gejstlige rets afgørelse er rigtig på det foreliggende grundlag. Skulle grundlaget være utilstrækkeligt, således som det hævdes af sagsøgeren, beror dette på hans egne forhold, idet han ikke har medvirket til sagens oplysning.

Efter at dette svarskrift var fremlagt, har sagen henstået på forlig i tiden fra den 26. februar 1949 til den 28. januar 1950, i hvilket retsmøde forligsforhandlingerne erklæredes for bristede. Sagen har derefter henstået på fremlæggelse af en erklæring fra overkirurg, dr. med. Torben G. Knudtzon, og på forelæggelse for retslægerrådet, hvilken forelæggelse dog er opgivet af sagsøgeren.

I et retsmøde den 9. december 1950 ansattes sagen efter parternes begæring til særskilt formalitetsprocedure, der foretoges den 10. februar 1951. Sagsøgerens sagfører erkendte herunder, at der ikke kan gøres gældende at foreligge nogen ærkrænkelse fra sagsøgtes side, idet impotens må betragtes ud fra et sygdomssynspunkt. Der foreligger derimod en med urette postuleret kendsgerning, hvis urigtighed sagsøgeren er interesseret i at få fastslået ved de borgerlige domstole. Selv om den gejstlige domstols virke er hemmeligt, vil kendelsen dog kunne komme til andres kundskab. Den må — urigtighed forudsat — i sagsøgerens og andres øjne føles som et indgreb i selve det menneskelige værd, ifølge den vurdering, som sagsøgeren og andre må anstille, og den kan efter omstændighederne virke skadelig i sagsøgerens personlige sfære. Omtalen af den efter sagsøgerens påstand urigtige kendsgerning må siges at krænke sagsøgerens fredsret. Der foreligger ved den på utilstrækkeligt grundlag fældede afgørelse et retsstridigt forhold, imod hvilket de borgerlige domstoles beskyttelse må kunne søges.

Sagsøgte har udover det i svarskriftet anførte givet en fremstilling af den romerske rets herhenhørende bestemmelser. Når sagsøgeren erkender, at der ikke kan siges at foreligge nogen ærformnærmelse, har sagen intet indhold. Det bestrides, at der ved sagsøgtes ifølge den romerske ret lovlige fremgangsmåde kan foreligge noget i forhold til sagsøgeren retsstridigt. Ej heller kan der efter den ifølge bedste overbevisning truffede afgørelse siges at foreligge en krænkelse af sagsøgerens ret til fred.

Ved i forening med H at begære den katolske kirkes indvielse af det ovennævnte ægteskab måtte det stå sagsøgeren klart, at der derved åbnedes mulighed for en senere gejstlig sag som den heromhandlede, således at han for så vidt som følge af vielsen har underkastet sig gejstlig jurisdiktion; og den omstændighed, at han ikke tillægger afgørelsen religiøs vægt, ses ikke at berettige ham til at angribe dens præmisser ved et søgsmål mod den gejstlige ret — et søgsmål, hvorunder hans i den gejstlige sag interesserede modpart end ikke er indvarslet — alt naturligvis forudsat, at domstolen ikke er gået udenfor sin kompetence, hvilket ikke af sagsøgeren påstås at have været tilfældet. Al tale om retsstridighed og fredskrænkelse som følge af påstået urigtig bevisbedømmelse må i den anførte forbindelse på forhånd efter rettens formening anses for afskåret.

Efter det anførte vil sagsøgtes afvisningspåstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre sagsøgte 600 kr.

Thi kendes for ret:

Denne sag afvises.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren, M, til sagsøgte, Vicariatus apostolicus Daniae, Tribunal ecclesiasticum, 600 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand om, at sagen hjemvises til landsretten. Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Ej heller for Højesteret har appellanten bestridt, at det er i overensstemmelse med den katolske kirkes regler, at indstævnte har taget spørgsmålet om ægteskabets gyldighed under behandling og påkendelse.

Som det fremgår af dommen, var ægteskabet mellem appellanten og H, der begge var katolikker, med borgerlig gyldighed indgået ved vielse foretaget af en katolsk præst efter den katolske kirkes regler, og blev efter forudgående separation opløst ved kongelig bevilling af marts 1948 i henhold til lov nr. 276 af 30. juni 1922 § 54.

Under hensyn hertil og til, at den afsagte kendelse af 13. maj 1948 om, at ægteskabet efter den katolske kirkes regler var ugyldigt, er uden betydning for appellantens retslige stilling, findes det at ligge udenfor domstolens opgave at foretage den af appellanten krævede prøvelse af de af ham mod kendelsen fremsatte indsigelser. Som følge heraf vil den indankede dom være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 400 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, M, til indstævnte, vicariatus apostolicus daniae, tribunal ecclesiasticum, med 400 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 30. maj.

Nr. 502/1950. Grevinde Irene Ahlefeldt-Laurvig (Jacobi)

m o d

R. Marion, Paris (landsretssagfører M. Reumert).

(Spørgsmål om appellantinden af indstævnte kunne kræve erstatning for en provision, hun ikke havde oppebåret af handelsfirmaer her i landet som følge af, at indstævnte ikke havde udnyttet en af appellantinden fremskaffet indførsels- og udførselstilladelse vedrørende pelskind fuldtud. Spørgsmål om lovligheden af nogle af appellantinden foretagne arrester).

Sø- og Handelsrettens dom 8. december 1950.

I efteråret 1946 søgte sagsøgeren, grevinde Irene Ahlefeldt-Laurvig, under sit daværende navn fru Irene André, at opnå tilladelse til at gennemføre en vareudvekslingsforretning gæende ud på eksport af sølvræveskind til Frankrig og import af vin og spiritus og pelskåber fra Frankrig.

I skrivelse af 11. november 1946 gav Direktoratet for Vareforsyning sagsøgeren tilsagn om at ville udstede de fornødne indførselsbevillinger, når der, fra de franske myndigheder forelå godkendelse af indførslen af de danske sølvræveskind.

I skrivelse af 6. februar 1947 meddelte det franske Økonomiministerium sagsøgeren tilladelse til forretningens gennemførelse på visse betingelser. Importlicensernes indhold blev ved forskellige af sagsøgeren førte forhandlinger med de danske og franske myndigheder senere ændret således, at der fra Danmark skulle eksporteres for 700.000 kr. rå sølvræveskind, medens der fra Frankrig skulle importeres forarbejdede kaninskind for ialt 770.000 kr., heraf skulle der dog reeksporteres skind for 70.000 Kr. Betalingen skulle ske indenfor rammerne af den dansk-franske betalingsoverenskomst. Tilladelsen var fra dansk side begrænset til udgangen af 1947. Sagsøgeren, der ikke tidligere havde handlet med pelsværk, kom på ideen til denne forretning efter et besøg i året 1946 hos A/S Danske Pels Auktioner, København, hvorunder hun blev bekendt med, at selskabet lå inde med et meget stort antal sølvræveskind, som der på daværende tidspunkt ikke fandtes købere til. Hun traf derfor aftale med selskabet om, at hun ville forsøge at afsætte disse skind efter opnået eksporttilladelse mod 3 pct. i provision af de salg, der måtte finde sted ved hendes mellemkomst. Denne aftale blev bekræftet ved en skrivelse af 16. november 1946 fra selskabet til sagsøgeren. I året 1946 forhandlede sagsøgeren dels i Frankrig med myndighederne og pelsvarehandlende om opnåelse af fransk eksporttilladelse og fremskaffelse af pelsvarer til eksport, dels her i landet med en række danske firmaer om aftagelse af de franske pelsvarer, og den 5. november 1946 afsluttede sagsøgeren kontrakt med Magasin du Nord, der skulle optræde som importør af varerne fra Frankrig, da hun ikke selv var importberettiget, samt med en række andre firmaer om de provisionsbeløb, som hun skulle oppebære for at fremskaffe varerne fra Frankrig. Endelig kontrakt med Magasin du Nord blev udfærdiget den 18. december 1947, efter at sagsøgeren den

21. november 1947 havde sluttet aftale med sagsøgte, R. Marion, Paris, som skulle levere de franske kaninskind, og af kontrakten fremgår det, at Magasin du Nord skulle stå som importør af partiet og fordele varerne til de af Varc-forsyningsdirektoratet anviste firmaer. Magasin du Nord skulle betale Fru André følgende provision:

1. 5 pct. af hele partiets indkøbspris ufortoldet af Paris reduceret med den af fru André til recksport overtagne andel, d. v. s. 5 pct. af 95 pct. af indkøbsprisen, til dækning af allerede afholdte indkøbsomkostninger i Frankrig.
2. 10 pct. af den andel, der indgik i detailsalget i Magasin du Nord, beregnet til indkøbspris, ufortoldet af Paris, til dækning af yderligere omkostninger.
3. 50 pct. af den Magasin du Nord tillagte importør/grossist-avance på den andel, der fordeltes til andre detailhandlere.

Magasin du Nord skulle kun beholde 50 pct. af partiet, resten skulle fordeles til andre af Varcdirektoratet godkendte aftagere. Af disse betingede sagsøgeren sig $\frac{1}{3}$ provision af bruttoavancen, dog ikke udover 10 pct. af partiets indkøbspris.

Sagsøgerens forhandlinger i 1946 med franske forretningsfolk førte ikke til noget resultat, og i løbet af 1947 fortsatte sagsøgeren forhandlingerne dels med myndighederne for at få licensernes indhold ændret og dels med forskellige franske pelsfirmaer. Resultatet af forhandlingerne blev, at sagsøgeren den 21. november 1947 oprettede kontrakt med sagsøgte af følgende ordlyd:

„I fortsættelse af vore samtaler bekræfter vi herved vor uigenkaldelige forpligtelse til at betale Dem en provision på 10 pct. (ti procent) af beløbet af alle fakturaer vedrørende:

- 1) de køb af rå skind, som vi foretager i DANMARK ved Deres mellemkomst til et samlet beløb af sytten millioner francs, idet det er en forudsætning, at De selv sørger for opnåelsen af importlicensen for disse varer i Frankrig.
- 2) de salg af forarbejdede kaninskind, bæverlam, plader (bodies af kanin), som vi foretager i DANMARK ved Deres mellemkomst til et samlet beløb af ATTEN MILLIONER SYV HUNDREDE TUSINDE FRANCS) (18.700.000.—), idet det er en forudsætning, at gennemførelsen af de for Danmark bestemte salg udgør den af de franske myndigheder for udstedelsen af den i ovenstående paragraf 1 nævnte importlicens opstillede betingelse.

De summer, der tilkommer Dem i henhold til den ovenfor i Deres favør fastsatte provision på 10 pct., vil blive Dem betalt i franske francs i PARIS, som følger:

A — (hvad angår provisionen vedrørende vore køb) efterhånden som afsendelsepapirerne udleveres os.

B — (hvad angår provisionen vedrørende vore salg) efterhånden som vore fakturaer udfærdiges.

Deres ovennævnte provision på 10 pct. er fastsat uanfægteligt dels under hensyntagen til de omkostninger og besværligheder, De har haft, og som De endnu måtte få, og de henvendelser i sagen, som De har foretaget, og som De endnu måtte foretage vedrørende forhandlingerne om de pågældende køb og salg, dels under hensyntagen til den usikre karakter af de udlæg, som De vil have at udrede, idet De løber risikoen for ikke at opnå den nødvendige

importlicens. Følgelig vil denne provisionssats i intet tilfælde kunne nedsættes. De bedes bekræfte Deres indforståelse med foranstående.

Med højagtelse
(signé) R. Marion.“

Allerede inden oprettelsen af kontrakten mellem parterne havde sagsøgte været i forhandling med Magasin du Nord om vare og pris, og efter kontraktens oprettelse rejste Magasin du Nord's repræsentant til Paris og forhandlede videre med sagsøgte. I disse forhandlinger vedrørende skindenes kvalitet, pris m. v. deltog sagsøgeren ikke. Skindene blev sendt til Københavns frihavn, hvor de henlå, indtil de forskellige importlicenser blev udstedt af Direktoratet for Vareforsyning.

I midten af december 1947 rejste sagsøgte til København for at købe sølvræveskind hos A/S Danske Pels Auktioner i forbindelse med firmaets auktioner i december. Sagsøgte købte ifølge faktura af 19. december 1947 for 194.454 kr. 90 øre og derefter ifølge foreløbig faktura af 30. december 1947 for 180.098 kr. 43 øre. Sagsøgte, der havde været af den opfattelse, at forholdet kunne ordnes således, at han først solgte de i Frihavnen opmagasinerede franske kaninskind og for salgsummen købte danske ræveskind, rejste, da denne ordning ikke kunne gennemføres, tilbage til Paris for at ordne betalingspørgsmålet. Det var aftalen, at han skulle komme igen snarest for at foretage yderligere indkøb. De købte skind blev afsendt til Frankrig samtidig med, at der blev givet importtilladelse for franske kaninskind til et tilsvarende beløb. Den endelige faktura for det sidste parti var dateret 8. januar 1948 og lød på 173.833 kr. 43 øre. De to partier blev betalt prompte af sagsøgte. Sagsøgeren medvirkede ikke ved disse køb, men forsøgte i slutningen af december 1947 at få gennemført, at der blev foretaget opkøb af skind direkte hos pelsdyravlerne, da der efter hendes opfattelse ikke fra Danske Pels Auktioner blev fremskaffet et tilstrækkeligt antal ræveskind. Disse bestræbelser fra sagsøgerens side førte ikke til resultat.

Sagsøgerens licens fra Direktoratet for Vareforsyning udløb den 31. december 1947, men blev i henhold til sagsøgerens ansøgning ved udførselstilladelse af 30. december 1947 for et beløb af 500.000 kr. forlænget til udgangen af januar 1948. Pr. 31. december 1947 afskrevs på tilladelsen 1253 stk. til en værdi af 180.098 kr. 43 øre, altså de af den foreløbige faktura af 30. december 1947 omfattede skind. Sagsøgte kom igen til København nogle dage før pelsauktionerne den 13. og 14. januar 1948 for at fortsætte indkøbene, og ifølge fakturaer af 15. januar 1948 købte sagsøgte på auktionerne 375 stk. sølvræveskind til en pris af 42.286 kr. 65 øre og 1529 stk. minkskind til en pris af 162.015 kr. 70 øre. Endelig købte sagsøgte efter auktionen ifølge faktura af 22. januar 1948 370 sølvræveskind til en pris af 48.230 kr. 40 øre. Købene blev afskrevet på udførselstilladelsen. For købene af 15. januar 1948 af sølvræve og mink skete afskrivning under ét af 1899 stk. til en værdi af 244.875 kr. 10 øre, hvorved bemærkes, at udførselstilladelsen lød på „vareart: Pelskind“. Varedirektoratet udbad sig, efter at disse salg havde fundet sted, faktura over de foretagne indkøb til Frankrig og fik fra speditionsfirmaet Samson Transport Co. forelagt en udateret faktura i duplo, udstedt på firmaet Danske Pels Auktioners brevpapir til Samson Transport Co. over 2274 stk. rå skind Silver foxe udvisende et fakturabeløb på 292.937 kr. 50 øre. Fakturaen havde påtegningen

„Købt af monsieur Marion. Specificeret faktura til monsieur Marion.“ Ingen af parterne og heller ikke direktør Gjødese, Danske Pels Auktioner, har villet vedkende sig denne faktura. Da Direktoratet ikke kunne godkende den pågældende faktura, fremkom de ovennævnte på henholdsvis sølvræveskind og minkskind lydende fakturaer.

Da sagsøgerens licens imidlertid alene omfattede eksport af sølvræveskind, blev det pågældende minkparti ikke af Varedirektoratet godkendt som en del af kompensationsforretningen, hvorfor der ikke blev udstedt importtilladelse til franske kaninskind til et tilsvarende beløb. De købte sølvræveskind blev eksporteret normalt, og der blev udstedt importbevilling for et tilsvarende beløb til franske kaninskind. Sagsøgerens licens udløb som nævnt den 31. januar 1948, og der blev ikke inden dette tidspunkt gennemført udveksling af flere varepartier, idet der vel af Varedirektoratet den 27. januar 1948 blev udstedt udførselstilladelse for den ikke udnyttede del af udførselstilladelsen, nemlig bevilgede 500.000 kr. med fradrag af samtlige skindkøb — herunder minkkøbene — til rest 26.946 kr. med gyldighed til 31. januar 1948, men denne tilladelse blev ikke udnyttet. Der blev af sagsøgeren i den følgende tid ført en række forhandlinger med Direktoratet for Vareforsyning dels om udnyttelse af den til minkkøbene, kr. 162.015 kr. 70 øre, svarende del af udførselstilladelsen gennem ombytning af sølvræve mod kaninskind og dels om eksport af det opkøbte parti minkskind mod tilladelse til import af franske skind for halvdelen af minkskindenes værdi, når disse blev betalt med U. S.-Dollars. Der blev givet tilladelse til dette sidste, men denne forretning blev ikke gennemført.

Det samlede resultat af vareudvekslingsforretningen blev således, at sagsøgte købte ialt 3476 stk. ræveskind til en samlet fakturapris af 458.805 kr. 38 øre, og at disse skind blev eksporteret til Frankrig samtidig med, at der blev givet importtilladelse til franske kaninskind for et tilsvarende beløb. Ifølge licensen kunne der således herudover være udvekslet danske ræveskind mod franske kaninskind for et beløb af ca. 240.000 kr. Sagsøgeren har i henhold til de tidligere nævnte aftaler oppebåret provision for den gennemførte del af forretningen med følgende beløb. Fra Danske Pels Auktioner — lagt til skindenes pris til sagsøgte — for salg af sølvræveskind og minkskind 3 pct., ialt 17.892 kr. 16 øre, fra sagsøgte for køb af sølvræve- og minkskind og for salg af kaninskind fra Frankrig 10 pct., ialt 130.593 kr. 92 øre. af dette beløb er dog en del erlagt i franske franc. Endvidere fra de danske købere af de franske kaninskind ialt 70.131 kr. 79 øre. Sagsøgeren har således ialt oppebåret provision på 218.617 kr. 87 øre.

Sagsøgeren gør imidlertid gældende, at hun, såfremt vareudvekslingen var blevet gennemført fuldt ud med danske sølvræve mod franske kaninskind, yderligere skulle have haft af sagsøgte 69.827 kr. 98 øre og fra de danske aftagere af de franske skind ialt 103.700 kr., idet hun havde kontrakt med firmaet Dansk Skind om, at hun skulle have en provision af firmaet på 70.000 kr., såfremt hun kunne levere dem for 162.000 kr., franske kaninskind samt en procentvis udregnet provision af de franske kaninskind til beløb 78.000 kr., der endnu kunne indføres, såfremt licensen på 700.000 kr. var blevet udnyttet fuldt ud. Denne provision opgives at andrage 33.700 kr. Spørgsmålet om det provisionsbeløb, som sagsøgeren ville have oppebåret hos sagsøgte, såfremt forretningen var blevet gennemført fuldtud, falder imidlertid udenfor denne sag, da sagsøgeren herom har anlagt sag mod sagsøgte i Paris. Den her ved retten an-

lagte sag vedrører således alene spørgsmålet om den provision på ialt 103.700 kr., som firmaet Dansk Skind tilbød sagsøgeren, såfremt hun kunne formidle en import af franske kaninskind til firmaet på ca. 240.000 kr.

Sagsøgeren har overfor sagsøgte gjort krav på dette beløb, idet hun gør gældende, at sagsøgte efter kontrakten var forpligtet overfor hende til at gennemføre denne fuldtud, at dette var muligt, da der på det danske marked fandtes tilstrækkelig mange sølvræveskind til, at forretningen kunne gennemføres, og at sagsøgte undlod sig af at gennemføre kontrakten fuldt ud alene skyldtes, at sagsøgte i strid med licensen benyttede denne for 162.015 kr. 70 øre til indkøb af minkskind i stedet for sølvræveskind. Følgen heraf var, dels at han brugte sin valuta således, at han ikke samtidig kunne købe sølvræveskind for et tilsvarende beløb, og dels at Direktoratet for Vareforsyning standsede vareudvekslingsforretningen, således at det heller ikke for det resterende beløb på bevillingen var muligt at eksportere inden fristens udløb den 31. januar 1947. Sagsøgeren fremhæver herved, at hun ved flere lejligheder overfor sagsøgte har erklæret, at det var umuligt at opnå tilladelse til at eksportere minkskind i stedet for sølvræveskind, og at hun, da hun fik mistanke om, at sagsøgte ville forsøge i hemmelighed at eksportere minkskind i stedet for sølvræveskind, foretog hvad der var hende muligt for at forhindre en sådan transaktion, således at sagsøgte var i ond tro, da han uden hendes viden forsøgte at eksportere minkskindene, og derfor må være pligtig at erstatte det hende herved forvoldte tab til hende.

Da sagsøgte nægtede at være sagsøgeren noget beløb skyldig, lod sagsøgeren ved Københavns Byrets fagedafdeling II den 2. december 1948 foretage en den 4. og 6. s. m. kontinuert arrestforretning, hvorved der for et krav, på daværende tidspunkt opgjort til 75.000 kr., arresteredes et sagsøgte tilhørende parti skind omfattende 7 baller, der henlå på toldboden ved godsbanegården i København. Sagsøgeren stillede til sikkerhed for arresten en hankbog, stor 40.000 kr. Justificationsagen blev af sagsøgeren anlagt den 8. december 1948, men da denne sags forberedelse trak ud, lod sagsøgeren den 29. juni 1950 foretage yderligere arrest i et parti pelsvarer, som sagsøgte havde udstillet på Den franske Udstilling i København, og hvoraf en del var solgt til forskellige danske firmaer.

Sagsøgeren gjorde under den sidste arrestforretning overfor fagedretten gældende, at værdien af det tidligere arresterede parti varer var faldet til 20.000 kr., og som følge heraf blev der gjort arrest for 55.000 kr. uden yderligere sikkerhedsstillelse fra sagsøgeren. Den del af dette vareparti, der var solgt til danske firmaer, blev efter forskellige forhandlinger frigivet, således at de indkomne købesummer blev indbetalt på en særlig bankkonto, hvorover alene fagedretten kunne disponere sammen med de to parterers sagførere. På denne konto blev indbetalt ialt 65.550 kr. 63 øre, uden at differencen ned til 55.000 kr. dog blev udbetalt sagsøgte, eller den øvrige del af det arresterede vareparti blev frigivet, idet sagsøgeren protesterede herimod.

Da sagsøgte som foran nævnt nægter at være sagsøgeren noget beløb skyldig, har hun anlagt denne sag, hvorunder hun påstår sagsøgte tilpligtet at betale hende 103.700 kr. som tabt provisionsfortjeneste og i erstatning for de af hende i forbindelse med forretningens gennemførelse og sagens anlæg afholdte udgifter, 45.000 kr., ialt 148.700 kr. med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 8. december 1948 at regne, samt til at anerkende, at de af sagsøgeren under

2. december 1948 med continuation af 4. og 6. s. m. og 29. juni 1950 foretagne arrester er lovligt foretagne og forfulgte.

Sagsøgte påstår sig frifundet og nedlægger påstand om, at arresterne anses for ulovlig gjorte og hæves i deres helhed, og at sagsøgeren tilpligtes selvstændigt at betale sagsøgte erstatning efter rettens skøn, dog højst med 40.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 27. september 1950 at regne, til betaling sker. Til begrundelse af sine påstande anfører sagsøgte, at han i henhold til kontrakten med sagsøgeren alene var forpligtet til at betale hende provision for den del af vareudvekslingsforretningen, som blev gennemført, og at han ikke var forpligtet til at købe sølvræveskind i Danmark i videre omfang, end det var forretningsmæssigt forsvarligt for ham, således at han ikke var forpligtet til at købe skind af så ringe en kvalitet, eller til så høj en pris, at de ikke kunne sælges med normal avance i Frankrig.

Sagsøgte gør gældende, at han købte alle de skind, det var muligt for ham at købe i de to måneder, han havde til disposition, inden licensen udløb, og at hans køb af minkskind udelukkende skyldtes, at han ikke kunne købe tilstrækkelig mange sølvræveskind. På det tidspunkt, da sagsøgte købte minkskindene, havde han ca. 400.000 kr. til gode hos Magasin du Nord for leverede kaninskind, og der var intet til hinder for, at disse penge kunne anvendes til køb af ræveskind, ligesom sagsøgte telegrafisk kunne have solgt nertz for dollars.

Sagsøgtes indkøb af minkskind blev efter hans forklaring inspireret af sagsøgeren, der henviste til, at såvel de danske eksporttilladelser som de franske importtilladelser lød på skind, hvilket også kunne omfatte minkskind. Sagsøgeren har da også modtaget provision af minkkøbene.

Sagsøgeren bestrider, at hun har tilskyndet sagsøgte til minkkøbene og henviser herved til, at sagsøgte har afgivet forskellige erklæringer gående ud på, at sagsøgeren ikke havde nogen del i eller kendskab til hans indkøb af minkskindene, og lovet hende 10.000 kr. i tillægskommission i anledning af hendes besvær og omkostninger ved mink-affæren. Den provision, der er udbetalt sagsøgeren af Danske Pels Auktioner for købene af minkskindene, har hun kvitteret for med forbehold for at sikre sig i tilfælde af, at minkkøbene skulle blive anset for stridende mod licensen.

Med hensyn til de nærmere omstændigheder vedrørende minkkøbene og parternes forhold hertil skal retten iøvrigt henviser til forklaringerne nedenfor.

Sagsøgte gør endvidere til støtte for sin frifindelsespåstand gældende, at han var fuldstændig uden kendskab til den fortjeneste, som sagsøgeren opnåede hos de danske firmaer, der købte kaninskindene, idet sagsøgeren har holdt hemmeligt for ham, at hun opnåede en sådan provision ved siden af de 10 pct., som hun fik af sagsøgte i forbindelse med disse salg, og at han allerede af denne grund ikke kan være ansvarlig for sagsøgerens tab af denne ham uvedkommende provision, men iøvrigt gør sagsøgte gældende, at den af sagsøgeren med de danske aftagere etablerede vederlagsordning er ulovlig som strafbar returkommission, jfr. straffelovens § 299, og som stridende mod prislovgivningen, i sidste henseende henviser sagsøgte til prislovens § 8 og følgende erklæring af 23. september 1950 fra Buntmagerlauget og Foreningen af danske Fabrikanter og Grossister i Pelsvarebranchen.

„Paa Anledning skal undertegnede Organisationer som Svar paa Deres Forespørgsel i Sagen Grevinde Irene Ahlfeldt-Laurvig ctr. firma Marion, Paris, meddele:

Spørgsmaal 1.

En Provision paa 10 pCt. paa Forretninger af den Art, der omtales i Deres Brev, maa siges at være højere end rimeligt, da en normal Kommissions-avance er 2½ pCt.

Spørgsmaal 2.

Det er ikke Organisationerne bekendt, at der nogensinde er gennemført Forretninger paa Betingelser som de i Sagen omhandlede, og en Avanceprocent som den Fru I. Ahlefeldt-Laurvig opnaaede, maa ses paa Baggrund af paagældende Tids Konjunkturer i Pelsbranchen, da det paa paagældende Tidspunkt var umuligt for vor Branche at faa gennemført Forretninger af den Art, som det lykkedes Fruen at gennemføre. Importørerne i ovennævnte Forretning var derfor tvunget til at betale Fruen en Provision, som under normale Forhold maatte anses for ganske urimelig. En Provision paa ialt 5 pCt. i lignende Forretninger anses for normal. — — —“

Sagsøgeren hævder, at hun har oplyst sagsøgte om, at hun fik provision af de danske købere, men hun har ikke oplyst sagsøgte om provisionens størrelse, idet dette var ham uvedkommende. Hun bestrider, at der ved hendes modtagelse af vederlag fra de danske aftagere af skindene foreligger returkommission, da hun ikke var sagsøgtes agent, men en selvstændig handlende, der lå inde med tilladelsen til vareudveksling. Hun bestrider ligeledes, at der foreligger overtrædelse af prislovens bestemmelser, idet hendes fortjeneste hos de danske aftagere ikke fordyrede varen, men kun formindskede de danske aftageres avance, ligesom også Varedirektoratet har været bekendt med, at hun oppebar avance hos aftagerne uden at skride ind mod dette forhold.

Til begrundelse for sit erstatningskrav på højst 40.000 kr. henviser sagsøgte til, at de af sagsøgeren foretagne ulovlige arrester har forvoldt ham betydelige tab, idet varerne, hvori arresterne er gjort, er blevet forringet i værdi på grund af prisfald på verdensmarkedet. Den 7. september 1950 blev fabrikant Ph. Martin her ved retten udmeldt som skønsmand for at afgive erklæring om værdiforringelsen af det parti kaninskind, hvori den første arrest blev gjort den 2. december 1948. I sin den 23. september 1950 afgivne erklæring udtaler skønsmanden, at verdensmarkedsprisen den 11. september 1950 på kaninskindene skønnes at være ca. 35.000 kr. Verdensmarkedsprisen den 2. december 1948 på nævnte kaninskind skønnes at have været ca. 50.000 kr. Prisforskellen hidrører fra almindeligt prisfald på kaninskind.

Den 19. og 25. oktober 1950 blev skønsmanden påny udmeldt sammen med repræsentant K. Yhr for at bedømme værdiforringelsen af det parti konfektionerede pelskåber, hvori den anden arrest var gjort den 29. juni 1950, og som ikke forinden arresten var solgt til danske købere. Ifølge skønserklæring af 27. oktober 1950 opgør skønsmændene værdiforringelsen til 331.775 frs. eller omregnet til 7286 kr. Den samlede værdiforringelse andrager således 22.286 kr. Herudover gør sagsøgte gældende, at han har lidt et betydeligt tab ved, at de kapitaler, der er investeret i de arresterede varer, er holdt uden for hans omsætning. Tabet herved opgør sagsøgte til ialt at andrage 34.920 kr. Hertil kommer tab af good-will hos de købere i Finland og Schweiz, der skulle have haft de arresterede varer. Skønsmændene har afhjemlet skønnet under domsforhandlingen.

Under domsforhandlingen har sagsøgeren forklaret, at hun, mens hun i efteråret 1947 i Paris forhandlede med forskellige pelsfirmaer om vareudvekslingens gennemførelse, modtog en henvendelse fra en agent Bloch, som bragte hende i forbindelse med sagsøgte. Hun viste sagsøgte sine tilsagn fra myndighederne og fortalte, at det var Magasin du Nord, der skulle forestå indkøbene, og at dette firma var hendes bedste kunde i Danmark. Sagsøgte, der ikke spurgte om størrelsen af sagsøgerens fortjeneste hos Magasin du Nord, skrev til dette firma og indledte forhandling om levering af kaninskindene ca. 10 dage før kontrakten af 21. november 1947 mellem sagsøgeren og sagsøgte blev oprettet. Kontrakten blev udfærdiget af sagsøgte efter aftale med sagsøgeren, der aldrig har underskrevet den, men har oppebåret provision i henhold til kontraktens bestemmelser. Det var ikke meningen, at sagsøgeren skulle udføre noget agentarbejde for sagsøgte ved salg og køb af de respektive skind, hvilket hun savnede de fagkyndige forudsætninger for. Hun skulle blot skaffe sagsøgte de rigtige forbindelser og bistå ham med det sproglige.

Med hensyn til sagsøgetes køb af sølvræveskind har sagsøgeren forklaret, at da sagsøgte i december måned 1947 kom her til landet for at købe ræv, havde han ingen penge med, idet han troede, at forretningen kunne gennemføres som en ren bytteforretning, og han havde for at gennemføre ombytningen allerede sendt kaninskindene herop. Da dette ikke kunne lade sig gøre, fordi betalingen skulle ske over dansk-fransk clearing, var sagsøgte nødsaget til at købe hos Danske Pels Auktioner, hvis skind var betydeligt dyrere end farmernes, men hos hvem betalingen kunne udskydes, indtil skindene kom til Frankrig.

Sagsøgeren forsøgte, da købene hos Danske Pels Auktioner ikke gav det tilstrækkelige antal skind, at gennemføre køb af skind direkte hos farmerne. Hun bragte i slutningen af december måned sagsøgte i forbindelse med grossererne Ketelsen og Beck-Friis, som skulle foretage opkøb hos de jyske farmere. Sagsøgeren og sagsøgte havde også en forhandling med disponent Trepka, Magasin du Nord, for at få dette firma til at stille 200.000 kr. til disposition til opkøbet, men da dette ikke lykkedes, og da sagsøgte ikke iverigt kunne skaffe penge, bortfaldt opkøbet hos farmerne, hvilket ville have kunnet ske til betydelig billigere priser end hos Danske Pels Auktioner.

Sagsøgeren havde iverigt intet med sagsøgetes opkøb af ræveskind at gøre. Selve ekspeditionen af skindene fandt sted igennem speditionsfirmaet Samsons Transport Co. Sagsøgeren gav indehaveren heraf sine tilsagn om eksport, for at han skulle ordne de fornødne papirer for hende, og hun fik dem tilbage, efter at første sending ræveskind var afsendt den 19. december 1947. Nogle dage senere kom speditør Samson og dennes medhjælper, Arne Christensen, til sagsøgeren og talte om udfærdigelse af en ny ansøgning lydende på 500.000 kr. De fik sagsøgerens tilsagn med til udfærdigelse af ansøgningen, der blev skrevet den 29. december 1947, og ifølge hvilken der blev søgt om eksporttilladelse af pelsskind og ikke specielt om sølvræveskind.

Sagsøgte, der var i København i december 1947, spurgte i slutningen af december 1947 meget iverigt, om ikke der var nogen mulighed for at eksportere minkskind i stedet for sølvræveskind, men sagsøgeren gjorde ham opmærksom på, at det var udelukket, da hun kun havde fået tilsagn om eksport af sølvræveskind. Den store interesse, som sagsøgte nærede for at få minkskind i stedet for sølvræveskind, gjorde sagsøgeren mistænksom, og hun frygtede, at sagsøgte ville forsøge at udmugle minkskind. Hun henvendte sig derfor til speditør

Samson og bad ham om at passe på. Sagsøgte skulle være kommet til København den 7. januar 1948, men hans direktør, som opholdt sig her, erklærede, at han ikke kom før den 15. s. m., sagsøgeren blev imidlertid den 12. klar over, at han var kommet, men gemte sig for hende. Nertzauktionen fandt sted den 13. januar og sølvræveauktionen den 14. januar. Den 13. januar ringede sagsøgeren til speditor Samson og bad ham igen om at passe på, men denne svarede, at der ikke var nogen grund til frygt, for sagsøgerens licens i Frankrig lød på rå skind, så selv om der kom mink ud, var der ingen risiko. Denne udtalelse gjorde sagsøgeren yderligere bange, og hun gik til sin sagfører og bad ham henvende sig til Samson, hvilket derefter skete.

Sagsøgte har forklaret, at en agent ved navn Bloch kom til ham og fortalte, at han havde en klient til ham. Bloch var ikke sagsøgtes agent. Der blev bragt nogle møder i stand med sagsøgeren, og ved det andet møde medbragte sagsøgeren et kontraktudkast, der uden ændringer blev afskrevet på sagsøgtes forretningspapir. Sagsøgeren foreviste tilsagn fra de franske myndigheder og en oversættelse af de danske myndigheders tilsagn, men der blev intet oplyst om tilsagnets tidslængde.

Senere blev Magasin du Nords repræsentant, afdelingschef Svend Aage Nielsen, præsenteret for sagsøgte, og der blev ført en række prisforhandlinger mellem sagsøgte og afdelingschef Nielsen, hvorunder sagsøgeren alene fungerede som tolk. Under prisforhandlingerne sagde afdelingschef Nielsen, at der var sat et prismaksimum af de danske myndigheder. Han angav ikke denne grænse, men sagde blot om en række varer, at de var for dyre. Det blev ikke nævnt for sagsøgte, at sagsøgeren fik provision fra Magasin du Nord, og sagsøgte har ikke tænkt sig noget sådant, idet han gik ud fra, at de 10 pct., som han ydede sagsøgeren, var fuldt tilstrækkeligt vederlag. Han vil mene, at han kunne have opnået højere pris hos Magasin du Nord, hvis dette firma ikke skulle have afgivet en del af sin avance til sagsøgeren.

Sagsøgte fik i forbindelse med opkøbene af ræve i december måned hos Danske Pels Auktioner at vide, at sagsøgeren skulle have 3 pct. i provision for salg af ræveskindene. Han protesterede først herimod, men gik dog ind på at betale halvdelen af dette beløb, og senere betalte han hele beløbet gennem tillæg til prisen.

Da sagsøgte begyndte at opkøbe rævene, var det en god forretning for ham, idet han i december måned 1947 købte til ca. 90 kr. pr. stk., men da der ikke var ræve nok, steg priserne op til en gennemsnitspris af 120 kr. pr. stk., og denne pris gav ikke sagsøgte nogen fortjeneste, og så drejede det sig endda om ræve af langt ringere kvalitet end de i december måned købte. Forretningen kunne ikke gennemføres fuldt ud, da der ikke blev udbudt ræve nok.

Sagsøgte købte alle de ræve, som det var ham muligt at købe til rentable priser. Sagsøgeren havde i november måned i Paris fortalt sagsøgte, at hun kunne skaffe ræve nok til en pris af 70—80 kr., og han regnede ikke med, at der var nogen som helst risiko i så henseende, idet han havde tiltro til sagsøgeren.

Sagsøgeren har hertil forklaret, at sagsøgte ikke var spor interesseret i at få danske priser at vide, da han som international forretningsmand kendte disse, og igrøvrigt kunne der ved direkte opkøb hos farmerne købes ræve til 70—80 kr. pr. stk.

Sagsøgte har videre forklaret, at han ikke husker at have fået tilbud fra grosserer Bech-Friis om leverancer af skind direkte fra pelsfarmerne. Hvis han havde fået sådanne tilbud, ville han have antaget dem, hvis de var rimelige, og han havde også penge til at gennemføre forretningen på denne måde.

Omkring den 10.—12. januar 1948, efter sin tilbagevenden til København, drøftede sagsøgte med Magasin du Nord køb af minkskind, men disse drøftelser havde ikke hensyn til vareudvekslingsforretningen, idet de gik ud på at eksportere minkene til U. S. A. mod betaling i dollars. I dette øjemed købte sagsøgte minkskind for ca. 162.000 kr. på auktionen den 13. januar 1948, men efter at disse køb var foretaget, kom sagsøgeren til sagsøgte og foreslog, at sagsøgte skulle lade minkskindene gå ind i deres forretning og henviste til, at det kunne gøres, da hendes bevilling lød på rå skind, hvilket også kunne dække minkskind, samtidig pålagde sagsøgeren sagsøgte ikke at omtale forholdet. Da forholdet blev opdaget i Varedirektoratet, fortalte sagsøgeren, at sagen var meget alvorlig, at alle sagsøgtes varer ville blive konfiskeret, at han ville blive blokeret som importør, og at de begge kunne blive fængslet, hvorfor sagsøgte straks måtte rejse ud af landet og overlade hele sagen til hende. Forinden forlangte sagsøgeren, at han skulle underskrive to erklæringer af 28. januar 1948, der var affattet af hende, om, at sagsøgeren intet kendskab havde til minkeksporten. Dette var efter sagsøgerens fremstilling nødvendigt, for at hun kunne undgå enhver form for mistanke fra Varedirektoratets side, når hun skulle forhandle med direktoratet om sagens løsning. I den ene af erklæringerne lovede han hende 10.000 kr. i tillægskommission. Dette beløb, hvis størrelse sagsøgeren selv fastsatte, skulle betales, såfremt vareudvekslingen ikke gik i orden for det fulde beløb. Der blev ikke talt om køb af ræveskind på Danske Pels Auktioner på auktionerne i februar måned 1948, da sagsøgeren erklærede, at bevillingen var ødelagt på grund af minkaffæren. Når sagsøgte også herefter lod sine kaninskind blive liggende i Frihavnen, skyldtes det, at sagsøgeren lovede at ordne sagen og bringe handlen i orden. De opkøbte minkskind blev senere eksporteret til U. S. A. således, at de ikke har belastet sagsøgerens licens.

Vedrørende sagsøgtes opkøb af sølvræveskind, herunder prisforholdene og muligheden for yderligere opkøb, samt sagsøgtes salg af kaninskind og fastsættelsen af priserne herfor, er der afgivet følgende vidneforklaringer.

Direktør Gjødesen, Danske Pels Auktioner, har forklaret, at sagsøgte købte alt, hvad Danske Pels Auktioner havde på lager af sølvræveskind i december måned 1947, nemlig ca. 2000 stk. skind. Vidnet mener, at samtlige farmere havde afleveret så godt som hele deres produktion til Danske Pels Auktioner. På januar-auktionerne steg priserne, og sagsøgte betalte de priser, som skindene forgæves havde været udbudt til på december-auktionerne. Sagsøgte var langt den største køber på auktionen og drev ved sine store indkøb priserne ca. 20 pct. højere op end i december. Der blev udsolgt på auktionerne i januar, og sagsøgte købte ca. 40 pct. af de gode skind fra middel kvalitet og opfeet. På den følgende auktion i februar, hvor sagsøgte ikke var til stede, faldt priserne igen, og der blev ikke udsolgt. Der var på denne auktion ca. 1500 skind, og de var knapt så gode som de tidligere solgte. Tilsvarende gjaldt den næste auktion i april måned, og derefter var der først auktion i december 1948.

I perioden fra 1946—1950 mener vidnet, at Danske Pels Auktioner har solgt ca. 95 pct. af alle her i landet producerede sølvræveskind. Vidnet er be-

kendt med, at de fleste pelsgrosserer forsøger at opkøbe skind direkte hos opdrætterne, men er af den opfattelse, at dette så godt som aldrig lykkes for dem.

Grosserer Niels Erik Bech-Friis har forklaret, at han i skrivelse af 19. december 1947 tilbød sagsøgeren at fremskaffe et parti sølvræveskind direkte fra farmerne til en gennemsnitspris af 91 kr. pr. stk. i første, anden og tredje sortering, hvortil kom mæglersalær samt salær til sagsøgeren, hvorved prisen ville blive ca. 105 kr. pr. stk., samt at han var indforstået med, at han med sagsøgeren skulle dele det beløb, som hun var i stand til at få sagsøgte til at betale udover 105 kr. pr. stk. I en skrivelse af 30. december 1947 til sagsøgte har han tilbudt denne skind til en pris af ca. 112 kr. pr. stk. eksklusive emballage. Dette tilbud var afhængigt af farmernes akcept. Vidnet er ikke selv kyndig på skindhandel, men havde sine oplysninger om skindmarkedet fra pelshandler Ketelsen, som tidligere havde opkøbt ræveskind hos farmerne.

Grosserer Erik Ketelsen har forklaret, at grosserer Bech-Friis kom til ham og drøftede spørgsmålet om opkøb af ca. 3000 stk. sølvræveskind ved flere lejligheder, men der blev ikke truffet nogen endelig aftale. 2. juledag ringede sagsøgeren ham op, og han deltog i et møde, hvor også sagsøgte var til stede. Senere blev der afholdt et nyt møde hos disponent Trepka fra Magasin du Nord. Der blev forhandlet flere gange om, at vidnet skulle rejse ud til farmerne for at købe skind op, men det blev ikke til noget, idet Bech-Friis ikke ville gå ind i handelen, hvis ikke Magasin du Nord ville afgive økonomiske garantier, og det ville disponent Trepka ikke.

Den 4.—5. januar 1947 rejste vidnet til Jylland for at købe for egen regning. Han købte i januar 1947 ca. 200 ræveskind. Vidnet har tidligere foretaget store opkøb direkte hos farmerne, det højeste antal skind, han har købt på en sæson fra 15. november til 15. marts, er ca. 1800 sølvræveskind. Vidnet mener, at han i december 1946 og januar 1947 kunne have opkøbt ca. 3000 sølvræveskind til en gennemsnitspris af 100 kr. pr. stk., men i så fald ville der have fundet en betydelig nedsættelse sted af auktionernes udbud.

Disponent H. Trepka fra Magasin du Nord har forklaret, at der fandt et møde sted hos ham en aften i slutningen af december 1947 eller i begyndelsen af januar 1948, hvor spørgsmålet om direkte opkøb af sølvræveskind blev drøftet. Det blev forlangt, at Magasin du Nord skulle stille 200.000 kr. til disposition ved opkøbene, men vidnet havde ikke fuldmagt til en sådan disposition, og den fandt ikke sted. Det er vidnets opfattelse, at sagsøgte gjorde, hvad han kunne for at købe ræveskind til fornuftige priser, da det var i sagsøgtes egen interesse, at forretningen blev gennemført.

Direktør Lundberg har forklaret, at han var til stede ved mødet hos disponent Trepka. Efter vidnets opfattelse var det mangelen på løsningen af det økonomiske spørgsmål, der var årsagen til, at sagsøgte ikke købte skindene direkte hos farmerne. Der var udført et stort arbejde med at tilrettelægge de direkte opkøb, og der blev krævet økonomiske garantier, men disse blev ikke stillet.

Vedrørende sagsøgtes salg af kaninskind har direktør H. Raaschou, Magasin du Nord, forklaret, at Magasin du Nord havde afgivet en fast ordre på kaninskindene til en aftalt pris, men vidnet anså sagsøgte for berettiget til at hæve handlen, hvis sølvræveskindene steg så meget i pris, at udvekslingsforretningen ikke kunne betale sig for sagsøgte. Ordren på kaninskind til 770.000 kr. var

fast, men beløbet blev betragtet som et maksimalt beløb, udvisende licensens størrelse, som sagsøgte måtte prøve at opfylde mest muligt, der er mange af den slags licenser, der ikke bliver fuldt udnyttet.

Afdelingschef Svend Aage Nielsen, Magasin du Nord, har forklaret, at sagsøgeren i Paris arbejdede på at fremskaffe tilbud på de skind, som Magasin du Nord ønskede, men hun deltog hverken i udvælgelsen af skindene eller i prisforhandlingerne. Vidnet var klar over, at sagsøgeren fik provision i Frankrig. Ved prisforhandlingerne med sagsøgte tog vidnet den af Prisdirektoratet fastsatte maksimumspris i betragtning, og sagsøgerens avanceandel fra Magasin du Nord havde ingen indflydelse på størrelsen af prisen for kaninskindene, men medførte alene, at Magasin du Nord fik så meget mindre avance ved salget af varerne.

Vedrørende den i strid med licensen skete eksport af minkskind har direktør H. Raaschou forklaret, at det i januar måned 1948 blev aftalt mellem Magasin du Nord og sagsøgte, at de skulle forsøge at gennemføre en eksport af minkskind til U. S. A., således at halvdelen af betalingen fandt sted i dollars, og der importeredes skind for den anden halvdel af salgssummen. Minkskindene blev på auktionen købt af en repræsentant for Magasin du Nord på sagsøgtes vegne, og det var meningen, at denne forretning skulle holdes helt udenfor udvekslingsforretningen med sagsøgeren, og Magasin du Nord skulle lægge pengene ud, men kort tid efter købet fik vidnet at vide, at sagsøgte havde taget anden bestemmelse med minkskindene.

Speditør Samson har forklaret, at sagsøgeren henvendte sig til ham og bad ham udføre eksporten af sølvræveskindene, der skulle finde sted for sagsøgtes regning. Vidnet hentede efter sagsøgtes anmodning varerne hos Danske Pels Auktioner, men havde intet kendskab til pakkernes indhold, da Pels Auktionerne foretog indpakning som sædvanligt. Nogle dage før den omstridte minksending fandt sted, ringede sagsøgeren og sagde, at vidnet ikke måtte lade foretage afskrivning på udførselslicensen uden hendes medvirken, da der var visse uoverensstemmelser mellem hende og sagsøgte, og at denne muligvis ville udføre andre varer end aftalt med hende. Vidnet var ikke klar over, at der var tale om udførsel af minkskind, men mente, at det drejede sig om et provisions-spørgsmål. Vidnet tilbød at lade en mand køre med varerne til sagsøgerens bopæl, således at hun selv kunne undersøge dem, men husker ikke, hvad sagsøgeren svarede hertil. Senere blev vidnet ringet op af sagsøgerens sagfører om det samme spørgsmål, hvortil vidnet svarede, at hvis faktura og varens betegnelse iøvrigt var i overensstemmelse med licensen, kunne vidnet ikke foretage yderligere.

Landsretssagfører Esben Hansen har i tilslutning hertil forklaret, at han flere gange talte med sagsøgeren, og at han på hendes forlangende ringede til speditør Samson og pålagde ham, at der ikke måtte udføres andre varer end dem, der stod på en ganske bestemt faktura, der havde nr. 298.

Speditør Samson har videre forklaret, at han mener, at ansøgningen af 29. december 1947 om forlængelse af licensen er skrevet af hans medhjælper Arne Christensen, og at han mener, at dette er sket efter sagsøgerens anmodning. Det drejede sig om en ganske almindelig ekspedition, som sker ved skranken i Varedirektoratet. Vidnet kan ikke forklare, hvorfor der i ansøgningen bruges betegnelsen „Vare: Pelskind“ i stedet for sølvræveskind.

Speditør Arne Christensen, der på grund af ophold i udlandet ikke har kunnet føres som vidne, har afgivet en erklæring af 7. april 1949, hvori gøres gældende, at speditør Samson medvirkede til eksport af minkskind på licens trods sagsøgerens protest herimod. Speditør Samson bestrider rigtigheden af denne erklæring.

Landsrettsagfører Langberg har forklaret, at han havde et møde med sagsøgeren den 28. januar 1948 og et møde den 29. januar 1948 med sagsøgeren og sagsøgte. Sagsøgeren var nervøs for, at Varedirektoratet skulle forhindre hende i at få flere vareudvekslingsforretninger, hvis ikke det blev fastslået, at hun ikke havde nogen skyld i minkaffæren. Sagsøgte indrømmede, at sagsøgeren ingen andel havde i affæren og afgav på sagsøgerens forlangende de to tidligere omtalte erklæringer, som sagsøgte selv skrev. Vidnet husker ikke, om det var efter sagsøgerens diktat, men erklæringerne affattedes i hvert fald først efter, at deres indhold var blevet diskuteret i 3—4 timer. Vidnet opfattede sagsøgtes tilsagn om en tillægskommission på 10.000 kr. om en erstatning, der skulle ydes sagsøgeren for tabt fortjeneste, hvis udvekslingsforretningen ikke blev gennemført i dens fulde omfang på grund af manglende kompensation for minkskindene. Sagsøgeren var utilfreds med beløbets størrelse og sagde, at 10.000 kr. var altfor lidt, men gik tilsidst med hertil. Samtidig med denne ordning skulle minkeksporten søges ordnet ved betaling i dollars. Hvilken fortjeneste sagsøgeren kunne få herpå, er vidnet ikke klar over.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt eksporten har hindret udvekslingsforretningens gennemførelse i dens fulde omfang, har kontorchef Svend Nielsen, Varedirektoratet, forklaret, at der ikke blev søgt om kompensationsforretningens fortsatte gennemførelse, så længe selve minksagen stod på, hvorfor vidnet ikke kan udtale sig om, hvorvidt noget sådant ville have været muligt at gennemføre.

Ekspeditionssekretær Gradmann, Varedirektoratet, har forklaret, at minkeksporten blev opdaget den 22. januar 1948, og sagen blev derefter oversendt til juridisk afdeling. Den 29. januar kom sagsøgeren til møde i direktoratet angående det første parti kaninskind på ca. 385.000 kr., der skulle tillades indført som kompensation for de sølvræve, der var eksporteret i december og januar, hvilket blev ordnet. Der er ikke i direktoratet noteret nogen henvendelse fra sagsøgeren før den 3. februar om at eksportere sølvræve på licensen i stedet for minkskindene. Da direktoratet opdagede minkeksporten, blev der nægtet kompensation i kaninskind for minkskindene, idet sagsøgerens tilladelse lød på eksport af sølvræveskind. Sagsøgerens tilladelse udløb den 31. januar 1948 og var følgelig definitivt sluttet, da hun henvendte sig den 3. februar. Tilladelsen var ganske ekstraordinær og var blevet forlænget flere gange, sidste gang fra 31. december 1947 til 31. januar 1948, og direktoratet ville efter vidnets formening under ingen omstændigheder have forlænget bevillingen på de gældende vilkår udover den 31. januar 1948. Da der ikke inden dette tidspunkt blev rettet henvendelse til direktoratet om yderligere eksport under udvekslingsforretningen fra sagsøgeren, kan vidnet ikke udtale sig om, hvilken betydning minkeksporten i givet fald måtte antages at ville have fået for sådan henvendelse fra sagsøgeren. Minkaffæren behøver i hvert fald ikke at have haft betydning for direktoratets stilling efter den 31. januar 1948, idet denne er tilstrækkelig begrundet alene i, at man ikke mente at burde forlænge denne ekstraordinære licens længere.

Der var i sommeren 1947 indført den praksis med hensyn til eksport af minkskind, at der blev tilladt halv import i franske franc eller sterling, når eksporten blev betalt i dollars eller sterling.

Der blev den 3. februar og senere forhandlet med sagsøgeren om tilladelse til at udveksle for 100.000 kr. sølvraeve mod kaninskind og om en 100 pct.s kompensation for minkskindene, hvis disse blev betalt i dollars. Situationen var, efter at sagsøgerens bevilling var udløbet den 31. januar 1948, en helt ny, og direktoratet tog begge spørgsmål op til overvejelse. Senere blev der, da der fra direktoratet var givet mundtlig afslag på de pågældende ansøgninger, søgt om 50 pct. kompensation for minkskindene, og resultatet blev, at der blev givet tilladelse til eksport af minkskindene og halv kompensation fra Frankrig, mod at eksporten blev betalt i dollars, men forretningen blev ikke gennemført, da sagsøgte på et senere tidspunkt lod minkskindene eksportere til U. S. A. uden at søge om kompensation, idet skindene indgik i en fransk-amerikansk bytteforretning og således helt blev holdt uden for sagsøgerens eksporttilladelser.

I tilslutning til det fremkomne skal retten udtale følgende:

Retten må ved sagens afgørelse lægge vægt på, dels at de af sagsøgeren fremsatte krav har hensyn til erstatning for tabt fortjeneste hos danske aftagere — altså forhold som lå udenfor sagsøgerens aftale med sagsøgte, der ifølge skrivelsen af 21. november 1947 kun gik ud på ydelse af 10 pct. kommission for opkøb af sølvraevskind i Danmark til beløb 17 millioner francs og af salg af kaninskind til Danmark til beløb 18,7 millioner francs og iøvrigt til erstatning for udgifter til forretningens istandbringelse, som sagsøgeren selv efter aftale skulle afholde, dels på at det drejede sig om en besværlig og risikabel udvekslingsforretning, der havde hensyn til fremtidige opkøb her i landet og salg her til landet.

Under disse forhold måtte det efter rettens skøn være en betingelse for at pålægge sagsøgte ansvar for sådanne krav, som ligger udenfor parternes aftale, at sagsøgte med viden om og aksept af sagsøgerens engagementer til anden side har foretaget vilkårlige dispositioner eller forsømt en rimelig afvikling af udvekslingsforretningen, hvorved der er påført sagsøgeren af sagsøgte påregneligt tab. Dette må efter proceduren også antages at være sagsøgerens standpunkt, idet hun begrundet krævet med, at sagsøgte, der var vidende om hendes engagementer til anden side, har forsømt opkøb i fornødent omfang og har hindret udvekslingsforretningens fulde gennemførelse ved køb af sølvraevskind ved at forsøge at udføre minkskind på licensen.

Spørgsmålet bliver da herefter i første række, om sagsøgte har foretaget opkøb af sølvraevskind i det omfang, som med rimelighed kunne forlanges efter aftalen med sagsøgeren, eller om han vilkårligt har begrænset sine indkøb.

Ved afgørelsen af dette spørgsmål må retten lægge vægt på, at sagsøgte i de ca. 2 måneder, som han havde at indkøbe i, inden den fornyede licens udløb den 31. januar 1948, købte 3476 stk. ræveskind til en samlet fakturapris af 458.805 kr. 38 øre, og at han efter direktør Gjødensens vidneforklaring var langt den største køber hos Danske Pels Auktioner og herved drev priserne op med 20 pct., samt disponent Trepkas erklæring om, at sagsøgte gjorde, hvad han kunne for at købe ræve til fornuftige priser. Derimod kan retten ikke tillægge den af grosserer Erik Ketelsen afgivne forklaring om muligheden for opkøb hos farmerne betydning, idet denne ikke støttes af sikre markedsundersøgelser, jfr. at det pågældende vidne i januar 1948 selv kun opkøbte 200 skind.

Retten kommer derfor efter sagsøgtets betydelige opkøb indenfor den korte tidsfrist og de afgivne vidneforklaringer til det resultat, at der ikke foreligger fornødent holdpunkt for at antage, at sagsøgte i december 1947—januar 1948 har tilsidesat den forpligtelse til opkøb af ræveskind, som naturligt påhvilede ham efter aftalen med sagsøgeren.

Hvad angår den i strid med udførselstilladelsen foretagne afskrivning af minkskind på denne, finder retten ikke, at denne afskrivning, der efter de af sagsøgte afgivne erklæringer er foretaget uden sagsøgerens vidende, afgiver fornødent grundlag for det af sagsøgeren rejste erstatningskrav, idet sagsøgte på det pågældende tidspunkt som foran anført ikke kunne købe yderligere sølvræve på et rimeligt prisgrundlag, og idet der efter den af Varedirektoratets embedsmænd afgivne forklaring ikke findes fornøden støtte for at antage, at dette forhold har været årsag til, at vareudvekslingsforretningen ikke udnyttedes fuldt ud. Retten skal i denne forbindelse fremhæve, at licensen udløb den 31. januar 1948, og at denne efter ekspeditionssekretær Gradmanns vidneforklaring var af en sådan fra den dagældende praksis afvigende karakter, at alene dette efter vidnets opfattelse ville hindre yderligere forlængelse.

Der er vel af sagsøgte efter minkaffærens opklaring og under parternes fortsatte forhandlinger i 1948 afgivet erklæring dels om at yde sagsøgeren en tillagskommission på 10.000 d. kr. og dels om at betale sagsøgeren kommission også af de ikke færdigbehandlede forretninger, jfr. således sagsøgtets skrivelser til sagsøgeren af 28. oktober og 6. december 1948, hvilket tilsagn efter de pågældende skrivelser indhold må antages at have hensyn til den sagsøgeren ved sagsøgtets skrivelse af 21. november 1947 lovede 10 pct. kommission. De på disse skrivelser støttede krav er imidlertid holdt udenfor denne sag af sagsøgeren, der herom har anlagt sag mod sagsøgte i Paris, ligesom arresten ikke har hensyn til disse krav.

Denne sag angår alene sagsøgerens tabte fortjeneste hos danske aftagere, ved at udvekslingsforretningen ikke gennemførtes i fuldt omfang, og erstatning for omkostninger ved forretningens istandbringelse.

Retten kommer i henhold til det foranførte om, at sagsøgte må antages at have opkøbt sølvræveskind i det ham efter aftalen påhvilede omfang og til, at minkaffæren ikke kan antages at have influeret på yderligere udnyttelse af licensen, til det resultat, at der ikke foreligger fyldestgørende bevis for fornødent erstatningsgrundlag for de af sagsøgeren rejste krav, hvorved også skal fremhæves, at disse krav som nævnt ligger udenfor parternes aftale, og at sagsøgte i hvert fald ikke kan antages at have haft kendskab til det meget betydelige omfang af de af sagsøgeren hos de danske aftagere betingede avanceandele.

Sagsøgte vil herefter være at frifinde, uden at der for retten er anledning til at komme ind på det af sagsøgte yderligere til begrundelse af sin frifindelsespåstand anførte.

De af sagsøgeren foretagne arrester vil herefter være at ophæve som følge af, at de krav, for hvilke de er iværksat, ikke befindes grundet. Der vil herefter være at tilkende sagsøgte erstatning for de ulovlige arrester, hvilken erstatning under hensyn til de foreliggende skønsforretninger passende findes at kunne fastsættes til 20.000 kr.

Sagsøgeren bør derhos betale sagens omkostninger med 2000 kr. og udgifterne til skønnet med 500 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, R. Marion, Paris, bør for tiltale af sagsøgeren, grevinde Irene Ahlefeldt-Laurvig, i denne sag fri at være.

De af sagsøgeren den 2. december 1948 og 29. juni 1950 foretagne arrester ophæves.

Sagsøgeren bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgte betale 20.000 kr. med 5 pct. rente fra den 27. september 1950, sagens omkostninger med 2000 kr. og udgifter til skønnet med 500 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af S- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellantinden har for Højesteret principalt påstået sig tilkendt et beløb af 40.000 kr. med renter, subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn samt påstået indstævnte tilpligtet at anerkende de foretagne arrester som lovlig gjort og forfulgt. Indstævnte har påstået stadfæstelse, dog at den ham tillagte erstatning forhøjes til et beløb efter rettens skøn, ikke over 40.000 kr.

For så vidt appellantinden for Højesteret særlig har støttet sit krav på det mellem parterne i tiden fra indstævntes afgivelse af erklæringerne af 28. januar 1948 passerede, bemærkes, at der ikke ved de i sagen foreliggende oplysninger herom findes at være tilvejebragt tilstrækkeligt grundlag for et krav fra appellantindens side indenfor den del af parternes mellemværende, som er genstand for nærværende sag.

Herefter vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste, dog at den indstævnte for de ulovlige arrester tilkommende erstatning for tab, tort og kreditspilde findes at burde bestemmes til 30.000 kr.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellantinden at burde betale til indstævnte med 5000 kr.

Thi kendes for ret:

S- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, R. Marion, hos appellantinden, grevinde Irene Ahlefeldt-Laurvig, tilkommende beløb bestemmes til 30.000 kr. med renter som i dommen fastsat.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellantinden til indstævnte 5000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 9. juni.

Nr. 401/1950. Prokurist Birger Grandt (Steglich-Petersen)
 mod
 assurandør G. Østerby Nielsen (Lett).

(Spørgsmål om en solgt lystbåd var ukontraktsmæssig. Reklamation).

Vestre Landsrets dom 7. oktober 1950 (V afd.).

Den 4. januar 1948 købte sagsøgte, assurandør G. Østerby Nielsen, Horsens, af automobilreparatør Sigfred Tind Sørensen, Aarhus, den af mahognitræ i 1935 byggede kapsejladsbåd „Prinsessen“ 6 M. R. med tilbehør for 15.500 kr. Båden, der garanteredes at være „frisk og tæt og uden skjulte fejl“, skulle leveres i Horsens havn omkring den 1. maj 1948 i malet og klargjort stand.

I slutningen af maj 1948 kom sagsøgeren, prokurist Birger Grandt, Korsør, til Horsens i den hensigt at se på en lystbåd „Tornado“, som han tænkte på at købe. Under opholdet så han tilfældigvis „Prinsessen“, der lå i havnen, og fik at vide, at den muligvis også var til salg, hvorfor han skaffede sig oplysning om ejerens navn og adresse. Efter sin hjemkomst satte sagsøgeren sig skriftligt i forbindelse med sagsøgte og forespurgte, om der var mulighed for at købe „Prinsessen“. Sagsøgte besvarede denne henvendelse i skrivelse af 1. juni 1948, hvori han samtidig med at fremhæve båden som en „fantastisk fin“ sejler forlangte en pris af 19.000 kr. med alt tilbehør. Den 6. juni tog sagsøgeren, der ikke var sejsportsmand, påny til Horsens sammen med en bekendt, den tidligere formand for Korsør sejlkлуб, automobilforhandler Vilendal Petersen. På Horsens havn traf de sammen med sagsøgte og ingeniør Enevold Hansen, som Vilendal Petersen havde bedt om at komme til stede, og som samme dag skulle medvirke som dommer i en kapsejlad på Horsens fjord. Sagsøgeren var sammen med Vilendal Petersen og Enevold Hansen ombord på „Tornado“ og „Prinsessen“, og der blev foretaget en besigtigelse af begge både. Nogen handel fandt ikke sted, men nogle dage senere tilbød sagsøgeren telegrafisk at give 16.000 kr. for båden, og dette tilbud akcepterede sagsøgte. Den 17. juni kom sagsøgeren påny til Horsens, og der blev samme dag oprettet en slutseddel, hvorefter sagsøgeren for 16.000 kr. købte båden. I slutsedlen hedder det bl. a.: „Ejeren leverer båden sejklar på Horsens havn og garanterer den fri for skjulte og uoplyste fejl.“

Sagsøgeren sejlede med båden i sommeren 1948, som regel sammen med Vilendal Petersen, og der var ofte en del vand i den. Sidst på sommeren lå sagsøgeren syg, og Vilendal Petersen sejlede da alene med den. Omkring den 1. oktober blev båden trukket på land på Carstensen's skibsværft i Korsør, hvor den skulle stå vinteren over. Skibsbygger Carstensen så på båden og erklærede, at vandets indtrængen formentlig skyldtes, at en kølbolt havde løsnet sig, men foretog ikke nærmere undersøgelse af båden. Da den i foråret 1949 skulle gøres i stand, viste det sig, at alle kølboltene havde løsnet sig, og da maleren skulle påbegynde malerarbejdet, konstaterede han, at båden havde et blødt sted i agterstavn. Der blev derefter foretaget en grundig undersøgelse ved alle skruer, og der konstateredes en udbredt „nagelsyge“, der havde medført omfattende råddenskab af bunden. Sagsøgeren rettede straks henvendelse til sin

sagfører, der derefter på sagsøgerens vegne i skrivelse af 6. maj 1949 reklamerede over for sagsøgte og under henvisning til, at båden led af skjulte og væsentlige mangler stillede krav om handelens ophævelse. I skrivelse af 9. maj s. å. protesterede sagsøgtets sagfører herimod. Sagsøgeren begærede derefter syn og skøn afholdt over båden, og i erklæring af 11. juni 1949 har de af retten i Korsør udmeldte skønsmænd, bådbygger Carl Thomsen og formand Ivar Peter Lund udtalt:

- „1. Båden lider i så udstrakt grad af „naglesyge“, at træet omkring samtlige bolte ved bundstokkene er fuldstændig mørnet.
2. For de to spunses vedkommende er der næppe tvivl om, at årsagen til deres anbringelse har været råd i bordene.
Den tredje spuns sidder i nærheden af vandlinien. For dennes vedkommende er det muligt, at dens anbringelse skyldes anden skade.
3. Der kan ingen tvivl være om, at den konstaterede „naglesyge“ har været til stede den 17 juni 1948. Der kan heller ikke være tvivl om, at „naglesygen“ er opstået for adskillige år siden, og siden har været under stadig udvikling.
4. Det er ikke normalt, men tværtimod ganske unormalt, at en båd bygget i 1935 og af prima materialer som i dette tilfælde overhovedet skulle lide af den omhandlede fejl.
5. Den foreløbig konstaterede skade strækker sig over ca. 75 pct. af bådens bund under vandlinien.
For at kunne konstatere om skaden er af endnu større omfang, må bunden fuldstændig afskrabes, således at al spartelfarve og maling fjernes.
Under disse omstændigheder er det vanskeligt at skønne over, hvor store omkostningerne ved en effektiv reparation af båden vil andrage, men efter vor bedste overbevisning vil de indtil nu konstaterede skader næppe kunne afhjælpes for et mindre beløb end kr. 7.000,00—8.000,00.
6. Det skønnes, at båden på nuværende tidspunkt ikke har lidt væsentlig skade ved at stå på land, men såfremt den ikke omgående kommer i vandet, men skal henstå hele sommeren eller længere på land, vil den tage betydelig skade.
7. Efter vor overbevisning vil en båd, der har fået en så omfattende reparation på grund af råddenskab i træet, altid forringes som salgsobjekt, og i særdeleshed vil en båd som „Prinsessen“ være udsat herfor.“

Under anbringende af at sagsøgeren som følge af de konstaterede mangler ved båden er berettiget til at hæve handelen eller dog til at få et afslag i købesummen, har sagsøgeren under nærværende sag principalt påstået sagsøgte dømt til at betale købesummen 16.000 kr. og forskellige afholdte udgifter 1561 kr. 20 øre, eller ialt 17.561 kr. 20 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 16.000 kr. fra sagens anlæg den 24. juni 1949, indtil betaling sker, alt mod tilbagelevering af „Prinsessen“. Subsidiært har sagsøgeren påstået sig tilkendt et mindre beløb fastsat efter rettens skøn.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren gjort gældende, at messingskruerne i bunden af båden i stort antal er tæret og træværket omkring disse skruer mørnet. Denne skade, der må karakteriseres som en væsentlig mangel, har været til stede i handeløjeblikket, idet den hidrører fra en proces, der kun

kan udvikle sig i et sådant omfang over en årrække. Da båden under salgsforhandlingerne lå i vandet, var det som følge heraf umuligt at konstatere skaden, og sagsøgeren, der ikke var fagmand, havde da også så meget mindre anledning til at foretage nogen nøjere undersøgelse, som sagsøgte afgav garanti for bådens tilstand. Sagsøgeren undrede sig ikke over, at båden ikke var helt tæt, idet sagsøgte havde sagt dette til ham, og da bådebygger Carstensen efter at have set båden på land i efteråret 1948 udtalte, at en kølbolt var løs, måtte sagsøgeren regne med, at utætheden stammede herfra, og at yderligere undersøgelse var overflødig. Mangelen kunne og burde ikke være opdaget tidligere end ved hovedeftersynet i foråret 1949, og sagsøgerens reklamation har derfor været rettidig.

Under sagen — til dels under domsforhandlingen — er afgivet partsforklaring af sagsøgeren og sagsøgte og vidneforklaring af autoreparatør Sigfred Tind Sørensen, skibsbygger Kaj Petersen, ingeniør Christian Enevold Hansen og automobilforhandler Poul Henrik Vilendal Petersen.

Sagsøgeren har forklaret, at han den 6. juni 1948 sammen med automobilforhandler Vilendal Petersen og ingeniør Enevold Hansen i en halv snes minutter var ombord i „Prinsessen“ for at besigtige båden. Enevold Hansen foretog en undersøgelse af båden, men udtalte sig dog ikke om, hvad resultat han var kommet til, idet han ikke var så glad for at udtale sig om den båd, når han skulle fungere som dommer ved en kapsejlsads. Derimod talte han rosende om „Tornado“, som sagsøgeren også reflekterede på, og om sin egen båd „Dana“, som han tilbød sagsøgeren for omkring 12.000 kr. Sagsøgeren spurgte ikke Enevold Hansen nærmere ud om „Prinsessen“. Han har navnlig ikke hørt Enevold Hansen sige noget om nagelsyge. Da sagsøgeren nogen tid senere underskrev slutseddel med sagsøgte om „Prinsessen“, tog han reservation for skjulte fejl, fordi han kun havde set båden på vandet. I sommeren 1948 var det tit tordenvejr og regnvejr, og sagsøgeren lagde derfor ikke særlig vægt på, at der ofte var vand i båden. Under sin sygdom fik sagsøgeren at vide, at der var noget vand i den, som man ikke rigtig kunne forklare, men han var tilbøjelig til at mene, at vandets indtrængen skyldtes, at en kølbolt havde løsnet sig, og da skibsbygger Carstensen efter at have set båden på land udtalte, at han mente, at den første kølbolt havde løsnet sig, slog sagsøgeren sig til ro hermed. Han lod ikke foretage nærmere undersøgelse af båden før i foråret 1949, da Carstensen telefonerede til ham og sagde, at maleren havde opdaget et blødt sted, og at han, Carstensen, havde stukket en kniv deri.

Sagsøgte har forklaret, at han, forinden han købte båden, der stod højt i sejlsportskredse, havde prøvet nogle enkelte steder at stikke en kniv i træet og herved konstateret, at det var frisk.

I de ca. 7 uger, sagsøgte var ejer af båden, deltog han i 1 eller 2 kapsejlsadsere og sejlede ialt 6—7 ture med den. Båden viste sig at være ikke helt tæt, men sagsøgte fandt ingen anledning til at påtale dette over for sin sælger, da den var lige så tæt som andre 6 meters både af samme alder. Forinden sagsøgte videresolgte den til sagsøgeren, som havde sagt, at han ikke var sejlsportsmand, oplyste sagsøgte, at den ikke var helt tæt. Sagsøgte sagde også, at det ikke var let at garantere for båden, men da han selv havde en garanti, erklærede han, at han ville give samme garanti. Sagsøgte har aldrig opdaget, at båden led af nagelsyge.

Autoreparatør Sigfred Tind Sørensen, der er processtilsvarlet under sagen, har forklaret, at han købte „Prinsessen“ i efteråret 1945. I foråret og efteråret 1947 blev der foretaget forskellige reparationer på båden, og da den var helt afskrabet og malet, bemærkede vidnet, at der enkelte steder var mørkt træ omkring ca. $\frac{1}{4}$ af naglerne. Han undersøgte træet nærmere i de sorte pletter og konstaterede, at det ikke var blødt. I sommeren 1947, trak båden ikke mere vand end sædvanligt for en båd, der bruges til kapsejlsads. Da sagsøgte købte båden, undersøgte han den og prøvede at stikke i træet med en kniv. Vidnet ved, at der var anbragt 3 spunse i bordene, men han har ikke selv anbragt dem, og han omtalte dem ikke ved salget.

Skibsbygger Kaj Petersen har forklaret, at han reparerede båden for Tind Sørensen i vinteren 1946—47 og bl. a. isatte 3—4 nye svøb, påsatte jernbundstokke, førte kølboltene igennem og påsatte nye røstjern m. v. Da fartøjet stod afskrabet, så han, at der nogle steder var lidt sort træ ved et par hundrede af bådens ca. 3000 huller. Disse mørke pletter var uden betydning, idet træet kun var angrebet på fladen omkring naglerne, og det er noget ganske almindeligt ved fartøjer af den alder, især ved mahognitræs-fartøjer. Angrebet kan holdes nede ved udluftning efter sejlture og ved afdækning om vinteren. Vidnet har aldrig hørt, at „Prinsessen“ skulle lide af nagelsyge.

Ingeniør Christian Enevold Hansen har forklaret, at han for Kgl. Dansk Yachtklub måler og fører tilsyn med nybygninger i Jylland. I begyndelsen af juni 1948 blev vidnet ringet op af den tidligere formand for Korsør sejlkлуб og af denne anmodet om at se på „Prinsessen“, som vidnet kendte. Vidnet besigtigede båden sammen med sagens parter og Vilendal Petersen. Først blev sejlene forevist, og derefter tog vidnet bundbrædderne op og kravlede rundt i fartøjet. Han undersøgte enkelte nagler og konstaterede, at der var en tendens til svedning, men kun ved nogle få nagler, hvorfor han gik let hen over det og uden at omtale det for de tilstedeværende. Da de var kommet op på molen, talte vidnet om, at båden havde stået under tag hele vinteren, og at det blev sagt, at den havde haft nagelsyge, men at det var muligt, at nagelsygen efter en foretagen reparation kunne være blevet udbedret. Vidnets udtalelser skulle ikke opfattes således, at han frarådede sagsøgeren at købe båden; men han omtalte, at der var andre både til salg. Vidnet har videre forklaret, at det er uhyre vanskeligt under en besigtigelse at konstatere nagelsyge, som ikke er almindelig og kun konstateres ved afskrabning af malingen udvendig, idet spanterne indvendig dækker træet omkring naglerne. Skaden kan bedst konstateres under sejlsads i kraftig vindstyrke, hvorved der kommer et vist pres imellem nagler og klædning, og ved dette pres kan der dråbevis trænge vand ind igennem klædningen ved siden af naglerne.

Automobilforhandler Poul Henrik Vilendal Petersen har forklaret, at han havde anmodet Enevold Hansen om at komme til stede i Horsens havn for at se på „Tornado“. Da sagsøgeren var interesseret i „Prinsessen“, som også lå i havnen, gik de om bord i denne. Vidnet husker ikke, hvad Enevold Hansen sagde om båden, men han fik det indtryk, at Enevold Hansen ikke frarådede køb af fartøjet. Enevold Hansen sagde blot, at det ikke var morsomt for ham at undersøge en sejlsportskammerats båd, hvilket vidnet opfattede således, at Enevold Hansen nødtigt ville sige noget nedsættende om „Prinsessen“. Vidnet har senere konstateret utæthed ved båden, der i den sidste del af sæsonen måtte lænses dagligt. Om efteråret regnede vidnet og sagsøgeren med, at skaden

skyldtes kølboltene, og heri erklærede skibsbygger Carstensen, der blev tilkaldt, sig enig.

Syns- og skønsmændene har derhos under afhjæmning af skønsforretning bl. a. forklaret, at de ved hjælp af en fin syl konstaterede, at træet ved naglerne var mørnet. Malingen var skallet af ved naglerne, og træet var mørkt omkring disse. Fejlen kan ikke opstå på 1 eller 2 år, men syns- og skønsmændene har ikke kunnet udtale sig om, hvor gammel den er eller om årsagen hertil. Fejlen vil let kunne konstateres af en kyndig sejlsportsmand, når båden står på land, og malingen bliver fuldstændig afskrabet.

Under sagen er afholdt ny syns- og skønsforretning af bådebygger Georg Andersen og skibsbygmester Marinus Møller, der til besvarelse har fået forelagt følgende spørgsmål:

1. Hvilken betydning har det for en båds holdbarhed, om der til dens samling anvendes messingskruger eller nagler? I hvilket omfang er der i „Prinsessen“ anvendt messingskruger og/eller nagler?
— — —
4. Må en køber af en båd som „Prinsessen“, af samme alder og byggemåde, påregne, at skrueene er tæret og træet omkring dem mørnet?
5. Kan den omstændighed, at skrueene er tæret og træværket mørnet, betragtes som en fejl ved båden, eller er det en naturligt forekommende alderdomssvaghed ved en 13—15 år gammel båd, der er bygget som „Prinsessen“? Omfatter en erklæring om, at en 13 år gammel båd sælges fri for skjulte og uoplyste fejl det forhold, at skrueene er tæret og træværket mørnet?
6. — — — Kaldes processen naglesyge? Hvilken undersøgelse udkræves for at konstatere dens tilstedeværelse?
— — —
12. Hvad vil det koste at udbedre de svagheder, „Prinsessen“ lider af på grund af skrueenes tæring og træets mørning? Vil bådens salgsværdi efter reparationen falde, i bekræftende fald hvor meget?
— — —

Syns- og skønsmændene har i erklæring af 24. maj 1950 bl. a. udtalt:

- „ad 1. Bortset fra det skønsbedømmelige må nagler absolut anses for de solideste. Skrueer er anvendt overalt.
— — —
- ad 4. Man må påregne, når der er brugt messingskruger, at disse ting forekommer.
- ad 5. Disse fejl kan kun konstateres af en fagmand. Ifølge erfaring er de en naturlig forekommende alderdomssvaghed.
- ad 6. Processen af skrueene har været i gang fra sætningen. Processen kan ikke kaldes naglesyge, da båden er samlet med skrueer. Kan nemt konstateres ved bundbesigtigelse af en fagmand; en god bundbehandling virker hemmende. Processen udvikler sig ad galvanisk vej. Svagheden vil efterhånden bevirke, at båden bliver læk.
— — —
- ad 12. Reparation af båden vil koste ca. 6500 kr. og vil absolut ikke forringe salgsværdien.
— — —“

Syns- og skønsmændene har under afhjæmningen af skønsforretningen bl. a. forklaret, at der ikke er noget teknisk navn for den fejl „Prinsessen“ er behæftet med, men virkningen er den samme som nagelsyge. Det har ved undersøgelsen vist sig, at ca. 75 pct. af skrueerne under vandet er angrebet af tærring, og træet er mørnet i nogenlunde tilsvarende grad, men at der intet unormalt er i dette, når henses til „Prinsessen“s alder og byggemåde.

Under domsforhandlingen er på ny afgivet forklaring af syns- og skønsmændene Carl Thomsen og Georg Andersen, og de har bl. a. forklaret, at „Prinsessen“, er en fin båd, og at der i 1948 skulle en fagmand til at afgøre, om den havde nagelsyge.

Skrueerne i båden var dækket med propper, og først når disse faldt ud, kunne skaden konstateres. Indvendig var båden fin, og her kunne intet ses. Ved læk er man tilbøjelig til at tro, at vandet trænger ind ved kølboltene, men ved at lænse båden, kan man konstatere, om vand trænger ind ved disse.

Efter alt foreliggende, derunder særlig de af de udmeldte syns- og skøns- mænd afgivne erklæringer må det anses for godtgjort, at „Prinsessen“ i handelsøjeblikket har været angrebet af råddenskab i så stort omfang i den del, der lå under vandet, at den har været ukontraktmæssig. Denne mangel burde sagsøgeren vel ikke have opdaget, så længe båden endnu lå i vandet, men under hensyn til, at den trak vand og ofte skulle lænses, måtte det i hvert fald ved bådens ophaling i efteråret 1948 påhvile sagsøgeren at foretage en grundig undersøgelse af båden og ikke uden nærmere undersøgelse slå sig til ro med, at fejlen hidrørte fra kølboltene.

Idet mangelen på dette tidspunkt kunne være konstateret af en fagmand ved forsøgsvis at skrabe malingen af eller ved at stikke en syl eller kniv ind i træet omkring skrueerne, findes sagsøgeren i medfør af købelovens § 52, stk. 1, at være afskåret fra at gøre mangelen gældende over for sagsøgte så sent som i foråret 1949, på hvilket tidspunkt sagsøgte, uanset den afgivne garanti- erklæring, måtte være berettiget til at gå ud fra, at en mulig mangel som den foreliggende ikke ville blive gjort gældende. Herefter vil sagsøgte være at finde for sagsøgerens tiltale.

Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre sagsøgte med 1500 kr.

Statskassens ret vil være at forbeholde som nedenfor bestemt. Iøvrigt ses stempelovertrædelse ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, assurandør G. Østerby Nielsen, bør for tiltale af sagsøgeren, prokurist Birger Grandt, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 1500 kr., der udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at en af sagsøgeren ved landsretssagfører Zieler i retten for Horsens købstad den 30. august 1949 fremlagt genpart af slutseddél mellem sagsøgeren og sagsøgte ikke er forsynet med påtegning om det til originalen anvendte stempel, samt at en af sagsøgte ved sagfører Broch Christensen i samme ret den 25. april 1950 fremlagte slutseddél mellem sagsøgte og autoreparatør Tind Sørensen ikke er stemplet.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sine for landsretten nedlagte påstande. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Syv dommere bemærker:

Det tiltrædes, at det må anses for godtgjort, at båden ved købet har lidt af så væsentlige mangler, at appellanten var berettiget til at hæve købet.

Efter de foreliggende, tildels efter dommen tilvejebragte oplysninger må det antages, at appellanten i efteråret 1948 bad bådebygger Finn Carstensen om at undersøge, hvorfor båden trak så meget vand, og at han af Carstensen fik den besked, at utæthederne stammede fra, at nogle af kølboltene var løse, og at der derfor var fremkommet en sprække mellem trækølen og blykølen. Da der herefter ikke skønnes at være grundlag for at fastslå, at appellanten burde have opdaget mangelen på et tidligere tidspunkt end sket, stemmer disse dommere for at tage appellantens principale påstand til følge samt for at pålægge indstævnte at betale appellanten sagens omkostninger for begge retter med 2000 kr.

To dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde, idet de ikke finder, at der kan tillægges det efter dommen fremkomne afgørende betydning.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, assurandør G. Østerby Nielsen, bør mod udlevering af båden „Prinsessen“ til appellanten, prokurist Birger Grandt, betale 17.561 kr. 20 øre med renter 5 pct. årlig af 16.000 kr. fra den 24. juni 1949, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 10. juni.

Nr. 211/1951. Rederiet Ove Skou (Behrendt-Poulsen)

mod

grosserer Henrik Nielsen (Stefan Nielsen).

(Spørgsmål om appellanten havde krav på overliggetid og godtgørelse for udgifter til waterboys ved indladning af mahognitræ i vestafrikanske havne).

Sø- og Handelsrettens dom 27. april 1951.

Ved en Gencon-certeparti, dateret København den 30. juni 1948, befragtede sagsøgte, grosserer Henrik Nielsen, det sagsøgerne, rederiet Ove Skou, til-

hørende dampskib s/s „Kirsten Skou“ til at udføre en rejse fra Grand Bassam and/or Duala and/or 2 places Gabon in geographical rotation til en havn i Nordeuropa med en fuld og komplet ladning på ca. 4000 tons mahognilogs i rum og på dæk. Fragten fastsattes til 30 U. S. \$ pr. ton. Tillastningen i Afrika fandt sted fra den 19. august til den 19. september 1948 og påbegyndtes i Grand Bassam, hvor der modtoges 780 stk. mahognilogs, der vejede 2694,03 kgt. Under indladningen mistedes 15 stk. logs, hvorefter ladningen vejede 2544,187 kgt. I anden lastehavn, Port Gentil, indtog skibet 820 stk. okumelogs, der havde en mindre vægtfylde end de i Grand Bassam indtagne mahognilogs, og den samlede ladning vejede herefter 3681,539 kgt. Kaptajnen på „Kirsten Skou“ standsede indladningen, da det ovennævnte antal logs til en vægt af ca. 3700 kgt var indtaget, idet skibet på grund af okumetræets ringere væg fik så høj en dækslast, at der ikke kunne lastes mere af hensyn til skibets centerhøjde.

Sagsøgeren gør gældende, at det lettere okumetræ ikke falder ind under den i certepartiet angivne last „mahogany logs“, og at der følgelig er leveret kontraktstridig ladning. Sagsøgerne henviser herved til, at liniefragten for okume er højere end for mahogni. Under henvisning til, at valgretten med hensyn til lastens ca-størrelse tilkommer skibet med 10 pct. op og ned, og til at skibet havde bæreevne til 4400 tons, hævder sagsøgerne følgelig, at der er blevet afskibet 718,461 kgt for lidt, hvorfor der kræves dødfragt med 30 \$ pr. tons eller ialt 21553 \$. Subsidiært gør sagsøgerne gældende, at sagsøgte skal betale den højere gangbare fragt for okume for det parti af denne træsort, som var om bord, ialt 1126 tons, til en merfragt af 6.254 \$ pr. ton eller 7044 \$.

Sagsøgerne gør endvidere krav på 10250 \$ i demurrage med følgende begrundelse. Ifølge certepartiet skulle der lastes minimum 225 tons running working day, og lastningen skulle herefter gennemføres på 16 $\frac{1}{3}$ dage. Her ud over blev der i henhold til et af sagsøgerne udfærdiget time-sheet brugt 6 dage og 20 timer, og sagsøgerne opgør i overensstemmelse med certepartiet kravet på demurrage for denne tid med 1500 \$ pr. 24 timer eller ialt nævnte 10250 \$.

Endelig gør sagsøgerne gældende, at sagsøgte skulle fremskaffe de krooboyes, der skulle bruges til at slænge an i vandet, men da dette ikke skete, måtte en del af skibets krooboyes, der var engageret til stuvning af lasten, anvendes til anslængning, hvorfor sagsøgerne kræver udgifterne hertil, ialt 41 £, betalt af sagsøgte.

Sagsøgerne påstår herefter sagsøgte tilpligtet at betale ialt 31.803 \$ og 41 £ med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 24. februar 1950 at regne.

Sagsøgte påstår sig frifundet og nedlægger påstand på, at sagsøgerne tilpligtes at betale 7177 \$, nemlig erstatning for de mistede 15 logs 3307 \$ og tabt fortjeneste på ikke medtaget last i Port Gentil udregnet efter forskellen mellem 4000 tons og indtaget ladning efter konnossement 3739 tons til 3870 \$.

Sagsøgerne påstår frifindelse overfor modkravet.

Vedrørende sagsøgernes krav på dødfragt begrundes sagsøgte sin frifindelsespåstand med, at indladning af okume var i overensstemmelse med certepartiet, da varebetegnelsen mahogni i faglitteraturen om træsorter og i sædvanligt handelssprog også omfatter okume. Efter sagsøgtes opfattelse er vægtforskellen mellem okume og andre mahogniarter så ringe, at det ikke overfor den anførte sprogbrug kan begrunde sagsøgernes krav. Sagsøgte benægter, at den omstændighed, at liniefragten for okume er højere end liniefragten for de tungere sorter

af mahogni, kan få nogen betydning ved bedømmelsen af denne sag, hvor der ikke er tale om liniefragt, men om fuld ladning.

Iøvrigt hævder sagsøgte, at sagsøgerne under forhandlingerne forud for certepartiet er blevet oplyst om, at den del af ladningen, som skulle hentes i Gabon, bestod af det lettere okumétræ.

Endelig gør sagsøgte gældende, at der ikke foreligger fornødent bevis for, at der ikke ved bedre stuvning og bedre ordning af ballasten kunne være medtaget større ladning, og at der ikke er reklameret rettidig.

Med hensyn til sagsøgernes krav på demurrage begrunder sagsøgte sin frifindelsespåstand med, at skibet ikke på noget tidspunkt var i stand til at indtage den ladning, der kunne præsteres fra land, og at det således må tilskrives bortfrakterens forhold, at den i certepartiet stipulerede lasterate på minimum 225 tons pr. dag ikke blev opfyldt.

Ifølge rapporter fra havnekommandanten i Grand Bassam over den daglige ekspedition af logs til „Kirsten Skou“ blev der fra dette skib jævnlig hejst stopflag for modtagelse af ladning, hvorved skibet hindrede den regelmæssige ekspedition, som efter de stedlige forhold er en nødvendig betingelse for en tilfredsstillende afvikling af indladningen. Hovedårsagen hertil var mangelen på krooboy's til at slænge an i vandet. Der er med hensyn til spørgsmålet om fremskaffelse af disse waterboys' strid mellem parterne, idet sagsøgerne hævder, at denne opgave ifølge formuleringen af certepartiets § 5 påhvilede sagsøgte, medens denne gør gældende, at såvel nævnte certepartibestemmelses formulering som kutyme fører til, at forpligtelsen påhvilede sagsøgerne.

Udover denne hovedårsag til forsinkelsen af indladningen — mangel på waterboys — hævder sagsøgte, at en række andre forhold, der må falde skibet til last, sinkede indladningen. Sagsøgte påberåber sig i så henseende manglende erfaring hos skibets officerer, der ikke tidligere havde lastet træ fra Vestafrika, hvilken manglende erfaring bl. a. gav sig udslag i, at indladningen forsinkedes ved, at skibet først ankrede op for langt fra kysten og måtte skifte til hensigtsmæssig indladningsplads. Endvidere hævder sagsøgte, at skibet manglede egnet indladningsmateriel, herunder særligt kasteblokke, hvilket bevirkede, at der under stuvningen uafslædelig fandt sprængninger af wirer sted.

Sagsøgerne bestrider, at der foreligger sådanne årsager til forsinkelsen af indladningen. Denne må alene tilskrives mangel på waterboys og sendrægtig levering af træet.

Subsidiært gør sagsøgte gældende, at forsinkelsen med indladningen kun kan opgøres til 1 dag og 10 timer.

Sagsøgtes frifindelsespåstand overfor sagsøgernes krav på godtgørelse for udgifter ved at stille waterboys til disposition begrundes med, at denne opgave påhviler skibet.

Sagsøgtes krav på erstatning for de mistede logs begrundes med, at disse først mistedes efter, at de i overensstemmelse med certepartiets § 5 var bragt langs skibssiden og overtaget af skibet, hvilket gav sig udtryk i, at der af styrmanden kvitteredes for modtagelsen.

Efter det oplyste må der gås ud fra, at de mistede logs senere har revet sig løs fra den flåde, hvortil de hørte. Sagsøgte bestrider, at løsrivelsen skyldes mangel ved fastgørelsesmaterialet — øsken og wire — og hævder, at tabet skyldes manglende tilsyn fra skibets side og utilfredsstillende redningsmateriale.

Sagsøgeren bestrider, at skibet har noget ansvar for logs, før de har

passeret skibssiden, og hævder iøvrigt, at der ikke er udvist nogen forsømmelse fra skibets side.

Hvad endelig angår sagsøgtes krav på tabt fortjeneste ved, at skibet ikke medtog 4000 tons last, henviser sagsøgte til, at han havde gjort last op til 4000 tons klar i okumé, men at en del af lasten refuseredes af skibet, hvorved han har tabt fortjeneste. Sagsøgte fremhæver herved sagsøgernes skrivelse af 10. juli 1948, hvori udtales, at sagsøgte havde opgivet forløbige råd over 4500 tons ladning, men da sagsøgerne ikke var ganske sikker på, hvilket kvantum „Kirsten Skou“ vil laste, cnedes de om ca. 4000 tons med den sædvanlige margin. Sagsøgte mener herefter, at han i hvert fald måtte regne med, at skibet kunne tage 4000 tons. Sagsøgerne gør heroverfor gældende, at mankoen i vægt skyldes sagsøgtes indladen af det kontraktstridige lettere okumétræ, og at rederens option på ca. 4000 tons efter certepartiet må gælde både op og ned.

Under domsforhandlingen har føreren af s/s „Kirsten Skou“, kaptajn Th. Hansen, som vidne forklaret, at det var hans første rejse til Vestafrika. Han måtte stoppe indladningen i Port Gentil, da skibet var ved at blive topheavy på grund af dækslasten. Der var last nok. Der blev stuvet godt i lasten, der var ikke noget stort stuvetab, og logsene var ikke krogede. Dækslasten blev stuvet i 10 fods højde ved skibssiden og i 14—15 fods højde midtskibs. Under den sidste del af indladningen begyndte skibet at få slagside, hver gang der blev hevet en log op.

Nr. 1 tank var tom af hensyn til styrehastigheden, nr. 2 tank var fyldt med vand, nr. 3 tank var tom, da den skulle bruges som stabiliserings-tank, efterhånden som brændselsolien fra de andre tanke blev brugt. Hvis tankene havde været fyldt med vand og olie, skønner vidnet, at der kunne være lastet 1000 tons mere træ, men det er ulohensigtsmæssigt at have olie og vand i samme tank.

På rejsen ned til Afrika fik skibet i Cette ordre fra rederiet om at gå til Freetown og sørge for krooboy's til losning af lasten af olietønder, som skibet havde med. Ved ankomsten til Port Bonet fik vidnet telegram om, at der var sluttet for mahogni til nordeuropæisk havn. I Diala, hvor de sidste olietønder udlossede, fik vidnet besked om at gå til Grand Bassam som første lasteplads og senere ordre til at gå til Port Gentil. Vidnet mener, at denne sejladsorden skyldtes, at træet i Grand Bassam var tungest.

Vidnet har ikke fået besked om at engagere waterboys til anslængning i vandet, men alle krooboy's fra Freetown kan påtage sig ethvert laste- og lossearbejde.

Ved ankomsten til Grand Bassam ankrede vidnet op så nær piren, som han fandt tilrådeligt. På opfordring fra havnekommandanten flyttedes skibet senere ca. 200 m længere ind. Vidnet talte med formanden for de antagne krooboy's om anslængningen i vandet, og denne erklærede, at de ikke var pligtige til det, men de ville gøre det, hvis det ønskedes. Da de krooboy's, der blev fremskaffet fra land, ikke egnede sig til anslængning, blev 8—10 af de 50 krooboy's, som skibet havde medbragt, sat til arbejdet i vandet, men herved sinkedes arbejdet med stuvningen, hvortil alle de medbragte krooboy's skulle have været anvendt. Årsagen til forsinkelsen var dels de manglende krooboy's, dels venten på last fra piren. Der blev lastet i to luger, og når der lå en flåde ved hver luge og en i reserve, hejste skibet stopsignal til mandskabet i land for at standse videre flådning ud til skibet. Stopsignalet blev hævet i god tid, når skibet igen kunne tage mere last. Når det af skibsdagbogen fremgår, at skibet

de forskellige dage har manglet last i 1 time eller lignende, er det sammenlagt tid for den dag.

Når flåderne kom langs skibssiden og blev forløjet i skibets wirer, kvitte rede styrmanden for modtagelsen. Når der er forlist logs, skyldes det ikke, at skibets forløjninger ikke holdt, men at enkelte logs rev sig løs fra flåderne, fordi de ønsker, de var fæstnet i, gik i stykker i den stærke dønning. Skibets motorbåd, der altid lå forløjet agter, har bjerget ca. 50 logs, der således havde revet sig løs. Den blev ikke brugt til at flåde logs ud til skibet.

Under stuvningen sprængtes der mange wirer, men der var wirer nok på skibet. Til brug ved stuvningen blev der rigget kroge op, og det gik hurtigere, end hvis de havde rigget kasteblokke op, som skibet iøvrigt ikke havde nogen af.

Vidnet har skriftligt underrettet sagsøgte om, at søndage skulle betragtes som arbejdsdage og sendt en kopi heraf til sagsøgerne. Brevet blev afleveret til sagsøgte i Grand Bassam. Efter at skibet var tillastet i Port Gentil, måtte det vente til næste dag på de forskellige papirer, herunder sundhedspas for skibet, konnossement og manifest. Alle papirerne blev bragt om bord af skibets agent samlet.

Sagsøgernes prokurist, Mogens Gundel, har forklaret, at han efter certepartiets afslutning henvendte sig til sagsøgtes kontor og spurgte, om der var forskel på vægten fra de forskellige lastepladser. Hertil svarede prokurist Sølvkjær, at lasten i Grand Bassam absolut var tungest, hvorfor skibet først gik hertil. Vidnet oplyser, at „Kirsten Skou“ bunkrede i Las Palmas, så bunkerskapaciteten var fuldt udnyttet. Efter at skibet var afsejlet fra Port Gentil den 17. september 1948, ringede vidnet til sagsøgte og sagde, at der var for lidt om bord, og at sagsøgerne ville komme tilbage til dette spørgsmål. Sagsøgerne fremsatte skriftligt krav overfor sagsøgte i skrivelse af 8. oktober 1948, og losningen af skibet fandt sted i Hamburg fra den 18.—21. oktober.

Sagsøgte har forklaret, at skibsreder Ove Skou gentagne gange henvendte sig til ham for at få lasten. Sagsøgte fortalte, at noget af træet skulle bruges til cigarkassefabrikker i Danmark. Den i certepartiet nævnte rute blev aftalt samtidig med, at sagsøgte gjorde rede for, at det træ, der skulle lastes i Gabon, var okumé, der var det letteste, hvorfor det tungeste træ først skulle lastes i Grand Bassam. Disse forhandlinger fandt sted, inden certepartiet blev underskrevet.

Vedrørende de forliste logs blev det fortalt sagsøgte, at skibets redningsbåd prøvede at bjerge de logs, der gik i drift, men sagsøgte ved ikke, hvor mange der blev reddet, idet vidnet, som opholdt sig i land, ikke kunne kontrollere dette. Nogle logs drev på land, og det var håbløst at bjerge dem i brændingen. Båden gik i stå mange gange under sejladsen.

Der var mere end et kvarters sejlads fra land ud til det sted, hvor skibet læstede. Det var først ankret op dobbelt så langt ude, men havnekapitajnen sagde, at logsene ikke kunne blive flådet så langt ud, hvorfor skibet den følgende dag sejlede nærmere til kysten.

Sagsøgte erindrers ikke at have modtaget kapitajnens skrivelse om, at søndagen skulle betragtes som arbejdsdag.

I tilslutning til det fremkomne skal retten udtale følgende:

Ad sagsøgernes krav på dødfragt.

Efter det oplyste må der gås ud fra, at sagsøgte ved certepartiets oprettelse i hvert fald har meddelt sagsøgerne, at lasten drejede sig om træ af forskellig

vægtfylde, og at den tungeste del af lasten skulle indtages i Grand Bassam, ligesom certepartiet udtrykkelig angiver som lasteplads 2 steder i Gabon, hvorfra okumé eller Gabon mahogni stammer. Under hensyn hertil og til den handelsmæssige sprogbrug, hvorefter okumé betegnes som mahogni, finder retten ikke sagsøgernes krav tilstrækkelig begrundet i, at certepartiet angiver lasten som „Mahogny logs“.

At der i liniefragt beregnes forskellig fragtrate for mahogni og okumé kan efter rettens skøn ikke være afgørende for en fuldbefragtning afsluttet under de foreliggende konkrete omstændigheder og med fragten fastsat til et bestemt beløb pr. tons, idet der gås ud fra, at vægtfylden for de forskellige dele af ladningen varierer. Efter det oplyste vejede Grand Bassam lasten gennemsnitlig 861,3 kg pr. m³ og Port Gentil lasten 609 kg pr. m³, hvilket giver en gennemsnitsvægt af 764 kg, medens gennemsnitsvægten for Grand Bassam mahogni efter faglitteraturen ligger fra 700—750 kg pr. m³. Uanset indladningen af okumé har skibet således fået en last, der overstiger gennemsnitsvægten for Grand Bassam mahogni, der ved certepartiets oprettelse var angivet som den tungeste del af lasten, og det må gå ud over rederiet, at dette ikke under hensyn til den påregnelige vægtdifference på de forskellige dele af lasten har indsat en garanteret minimumsvægtfylde pr. m³ eller sikret sig en særlig højere fragtrate for okumé som sædvanligt ved sådan befragtning.

Sagsøgte vil herefter være at frifinde for kravet på dødfragt, således at det ikke bliver nødvendigt for retten at tage standpunkt til det øvrigt af sagsøgte til begrundelse af sin frifindelsespåstand anførte.

Ad sagens krav på demurrage.

Som foran anført er der mellem parterne enighed om, at hovedårsagen til indladningens forsinkelse skyldes mangelen på water boys i Grand Bassam, og spørgsmålet er herefter, hvilken af parterne det påhvilede at sørge for disse.

Om indladningen udtaler certepartiet § 5:

„Cargo to be brought alongside in such a manner as to enable vessel to take the goods with her own tackle and to load the full cargo with minimum 225 tons per running working days. Charterers to procure and pay the necessary men on shore or onboard the lighters to do the work there, vessel only heaving the cargo aboard.

Any pieces and/or packages of cargo over eight tons weight, shall be loaded, stowed and discharged by Charterers at their risk and expense. — — —“

Sagsøgerne lægger hovedvægten på stk. 1, andet punktum, hvorefter befragteren skal skaffe det nødvendige mandskab i land og ombord i lægtre, og skibet kun skal hive ladningen ombord, og kommer herved til det resultat, at befragteren skal anskaffe waterboys til anslængning i søen.

Sagsøgte lægger hovedvægten på første punktum, hvorefter godset skal bringes langs skibssiden, således at skibet kan tage det med sin winch, og på kutyme ved denne fragt, hvorefter anslængning påhviler skibets krooboy. Retten er enig med sagsøgte. Den pågældende certepartibestemmelse er ikke udformet, som det sædvanlig sker i certepartier for denne fragt til dækning af de gældende indladningsforhold. Hvad særlig angår det af sagsøgerne påberåbte punktum, har det hensyn til en indladningsform, der ikke dækker den foreliggende situation, hvor tømmeret flådedes til skibet for derefter at anslænges i vandet. Efter rettens skøn må de trykte certepartibestemmelser om indladningen

suppleres med gældende kutyme. Herefter og da der ikke er holdepunkter for at antage, at der iøvrigt foreligger nogen på ladningen faldende forsinkelse, vil sagsøgte være at frifinde for kravet på demurrage.

Ad sagsøgernes krav på dækning af udgifterne til waterboys.

Da udgifterne hertil efter foranstående må påhvile skibet, vil sagsøgte være at frifinde for dette krav.

Ad sagsøgtes krav på erstatning for mistede logs.

Retten er enig med sagsøgte i, at logs må antages overgået i skibets vare-tægt ved styrmandens kvittering for disse, og spørgsmålet bliver herefter, om tabet af logs må antages sket uden forsømmelse fra skibets side.

Retten finder efter det oplyste om risikoen ved denne form for indladning — løsrivelse af øskner i den hårde dønning — og om de af skibet ved anvendelse af motorbåd foretagne bjergningsforsøg med delvis resultat samt under hensyn til, at der ikke af sagsøgte, der opholdt sig på stedet, under indladningen er rejst kritik af skibets foranstaltninger på dette område, at tabet af logs ikke skyldes forsømmelse fra skibets side, og sagsøgerne vil herefter være at frifinde for dette krav.

Ad sagsøgtes krav på erstatning for ikke indladede logs i Port Gentil.

Efter det oplyste skyldtes indladningens standsning hensynet til skibets centerhøjde på grund af lethedens af den sidste del af ladningen. Herefter og da valgretten med hensyn til certepartiets ca-bestemmelse må tilkomme sagsøgerne både i op- og nedadgående retning, vil sagsøgerne være at frifinde.

Parterne vil herefter være at frifinde for hinandens tiltale.

Sagens omkostninger bør sagsøgerne betale til sagsøgte med 3000 kr.

Thi kendes for ret.

Sagsøgerne, rederiet Ove Skou, og sagsøgte, grosserer Henrik Nielsen, vil for hinandens tiltale i denne sag fri at være.

Sagsøgerne bør inden 15 dage fra dommens afsigelse betale sagens omkostninger til sagsøgte med 3000 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret frafaldet krav på dødfragt, og hans påstand går herefter ud på, at indstævnte tilpligtes at betale appellanten 10.250 \$ for overliggetid samt £ 41 for udgifter til waterboys med renter fra 24. februar 1950.

Indstævnte har påstået stadfæstelse.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den, for så vidt den foreligger Højesteret til prøvelse, være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 2500 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.
I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, rederiet
Ove Skou, til indstævnte, grosserer Henrik Nielsen, 2500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 11. juni.

Nr. 440/1951.   **Finansministeriet (kammeradv.)**

mod

Det danske Sagførersamfund (H. H. Bruun).

(Spørgsmål om værdien af kapitaliserede pensionsforpligtelser kunne fradrages i indstævntes formue i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 — cengangs-skatteloven).

Østre Landsrets dom 18. oktober 1951 (IV afd.).

Det danske Sagførersamfund, der i 1941 havde givet sin sekretær, overretts-sagfører N. Busch-Jensen, og en i samfundet ansat kontordame, fru Arla Halving, tilsagn om pensionsret efter de for statens tjenestemænd gældende regler, indsendte den 8. april 1943 udkast til vedtægt for samfundets pensionskasse til Handelsministeriet, der stadfæstede vedtægten under 12. februar 1951.

I vedtægten hedder det bl. a.:

„Egenpension tilkommer medlemmer, der af Det danske Sagførersamfund afskediges på grund af alder, svagelighed eller anden dem utilregnelig årsag. Medlemmerne har dog uanset helbredstilstand ret til at fratæde med ret til pension efter udgangen af den måned, hvori de er fyldt 65 år.

Pensionen beregnes efter medlemmets pensionsalder og pensionsgivende løn.

Pensionsalderen regnes fra det tidspunkt, medlemmet i 5 år efter det fyldte 30. år har været fastansat i pensionsgivende stilling under sagførersamfundet. — — — Kommer et medlem ved udførelse af sin tjeneste således til skade, at det må afskediges, tilkommer der pågældende uden hensyn til pensionsalderen $\frac{42}{60}$ af den sidst oppebårne pensionsgivende løn. — — — For overretts-sagfører N. Busch-Jensen — — — skal pensionen svare til den pension, der efter de til enhver tid gældende tjenestemandsløve er sikret en statstjenestemand, der i tjenestemandsløven af 6. juni 1946 er henført til § 488, lønningsklasse 1 a. Pensionen beregnes derfor indtil videre på grundlag af en pensionsgivende løn af 17.040 kr. årlig.

Fru Halvings pension skal på tilsvarende måde svare til den pension, der til enhver tid er sikret en kvindelig statstjenestemand, der i tjenestemandsløven af 6. juni 1946 er henført til § 494 (højeste lønning i 7de lønningsklasse). Pensionen beregnes derfor indtil videre på grundlag af en pensionsgivende løn af 6060 kr. årlig.

— — —

Enken efter et medlem, der ved dødsfaldet endnu var i tjeneste hos sagførersamfundet eller var pensioneret efter denne vedtægt, har med de i § 5 anførte undtagelser ret til pension.

Enkepensionen udgør:

— — —											
b) Når manden var pensionsberettiget, og hans pensionsalder udgjorde											
indtil 7	år,	$\frac{16}{60}$	af	gennemsn.	af	den	pensionsg.	løn	for	de	sidste 3 år,
fra 7—12	„	$\frac{18}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„ 12—16	„	$\frac{19}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„ 16—20	„	$\frac{20}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„ 20—24	„	$\frac{21}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„ 24—26	„	$\frac{22}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
„ 26—28	„	$\frac{23}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„
over 28	„	$\frac{24}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	„

Det er dog en betingelse for at opnå

$\frac{21}{60}$	i	enkepension,	at	ægteskabet	har	bestået	i	mindst	10	år
$\frac{22}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	15	„
$\frac{23}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	20	„
$\frac{24}{60}$	„	„	„	„	„	„	„	„	25	„

I tilfælde, hvor manden er omkommet ved udførelsen af sin tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadkomst i tjenesten eller har været pensioneret af sådan årsag, forhøjes de under a) og b) anførte pensionsbeløb — uanset pensionsalderen — til $\frac{24}{60}$ af mandens sidst oppebårne pensionsgivende løn.

— — —

§ 8.

Til pensionerne ydes reguleringstillæg efter de til enhver tid for statens tjenestemænd gældende regler.

— — —

Til delvis dækning af forannævnte pensionsforpligtelser har Det danske Sagførersamfund i Pensionsforsikringsanstalten A/S tegnet følgende pensionsforsikringer:

for overretssagfører Busch-Jensen, police A nr. 90662.

— — —

for fru Arla Halving, police A nr. 90436.

Præmierne for forsikringerne udredes af Det danske Sagførersamfund. Til delvis dækning af præmien for police A nr. 90436 godtgør fru Halving fra 1. januar 1950 at regne Det danske Sagførersamfund 5 pct. af den til enhver tid gældende årlige pensionsgivende løn. Fru Halvings præmieandel andrager således indtil videre 25 kr. 25 øre månedlig.

— — —

Denne vedtægt træder i kraft den dag, den godkendes af handelsministeriet.“

Ved kendelse afsagt af landsskatteretten den 17. august 1950 er en af Direktoratet for Københavns Skattevæsen foretaget ansættelse af sagførersamfundets lånepligtige formue i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 — eengangsskatteoven — til 211.500 kr. stadfæstet. I kendelsen hedder det bl. a.:

„Det danske Sagførersamfund, København, klager over den af Direktoratet for Københavns skattevæsen foretagne ansættelse af samfundets lænepflichtige formue i henhold til lov nr. 391 af 12. juli 1946 til 211.500 kr.

Den påklagede ansættelse fremkommer således:

Samfundets formue ifølge den indgivne opgørelse pr. 23. juli 1945	61.520 kr.
+ Det i opgørelsen foretagne fradrag af kapitaliserede pensionsforpligtelser	150.000 —
	211.520 kr.
Afrundet til	211.500 kr.

Samfundet påstår ansættelsen nedsat med ovennævnte 150.000 kr. under henvisning til, at det i maj 1941 gav sin sekretær og en kontordame tilsagn om pension efter reglerne i tjenestemandsløven.

Samfundet påstår endvidere ansættelsen nedsat med 98.000 kr. — — —

For så vidt angår pensionsforpligtelserne fremgår det af sagens oplysninger, at disse ikke er aktuelle, og Landsskatteretten er derfor enig med direktoratet i, at der ikke i samfundets lænepflichtige formue kan fradrages noget hertil svarende beløb.

— — — den påklagede ansættelse vil være at stadfæste.“

Det danske Sagførersamfund har derefter ved stævning af 25. januar 1951 s. d. anlagt nærværende sag, hvorunder det har påstået Finansministeriet tilpligtet til at anerkende, at sagsøgerens lænepflichtige formue i henhold til lov nr. 319 af 12. juli 1946 nedsættes med 103.521 kr. til 107.999 kr.

Det er af sagsøgeren anført, at en del af samfundets pensionsforpligtelser overfor overretssagfører Busch-Jensen og fru Halving i overensstemmelse med det i vedtægten anførte er sikret ved tegning i 1941 af en pensionsforsikring i Pensionsforsikringsanstalten, hvorhos sagsøgeren har bemærket, at det ikke gøres gældende, at samfundets pensionsforpligtelser overfor de nævnte andrager mere end 103.521 kr., til hvilket beløb disse forpligtelser, bortset fra de af Pensionsforsikringsanstalten dækkede, er opgjort af denne, og at det overfor skattemyndighederne fremsatte krav om yderligere nedsættelse af skatteansættelsen med 98.000 kr. frafaldes.

Sagsøgte har påstået frifindelse, idet ministeriet har fastholdt det af de andre skattemyndigheder hævdede standpunkt, at den kapitaliserede værdi af pensionsforpligtelserne ikke kan fradrages i formuen, da de ikke er aktuelle.

Sagsøgeren har heroverfor gjort gældende, at ifølge § 28 c i lov nr. 391 af 12. juli 1946 om udskrivning af en formuestigningsafgift og et stabiliseringslån (engangsskatteoven) opgøres den lænepflichtige formue efter reglerne i statskattelovens §§ 12—14, jfr. lovbekendtgørelse nr. 3 af 3. januar 1946.

Onsdag den 11. juni.

Ifølge denne lovs § 13 bliver der ved beregningen af den skattepligtige formue at fradrage i den samlede aktivmasse den skattepligtiges gæld og kapitalværdien bl. a. af pensioner, som det påhviler den skattepligtige at udrede. Den nævnte kapitalværdi er netop det i påstanden omhandlede beløb.

Den omstændighed, at der ved statskattelovens § 12, stk. 3, nr. 3, er hjemlet den pensionsberettigede fritagelse for at medregne den kapitaliserede værdi af pensionsretten til formuen, viser, at lovgivningsmagten i og for sig betragter denne værdi som et formuegode, som kun i kraft af udtrykkelig hjemmel kan holdes udenfor formuen. Følgelig må lovgivningsmagten på den anden side anse pensionens kapitalværdi som en den pensionerende påhvilende gæld. En udtrykkelig bestemmelse herom fandtes heller ikke i den første statskattelov af 15. maj 1903, der kun taler om, at „gæld“ kan fradrages i formuen, og først ved lov nr. 144 af 8. juni 1912 indsattes en positiv udtalelse om, at bl. a. kapitalværdien af en den skattepligtige påhvilende pension kunne fradrages i dennes formue, uden at motiverne nærmere motiverer denne regel, der måtte anses som selvfølgelig.

Der findes ikke i statskatteloven nogen støtte for, at kun aktuelle, d. v. s. løbende pensionsforpligtelser, skulle kunne fradrages i formuen med kapitaliseringsværdien, og det ville føre til ganske irrationelle resultater, om der i så henseende skulle være forskel på aktuelle og eventuelle pensionsforpligtelser, alt under forudsætning af, at den forpligtede ikke ved ensidige handlinger kunne frigøre sig for følgerne af sit pensionstilsagn, hvilket er udelukket i nærværende tilfælde, hvor de for statstjenestemænd gældende regler finder anvendelse. Om kun de løbende, men ikke de eventuelle pensionsforpligtelsers kapitalværdi i sådanne tilfælde kunne fradrages, ville forholdet nemlig blive dette, at den til pensionsydelsen forpligtede, der var juridisk bundet til at yde pensionen, når betingelserne herfor forelå, så snart pensionstilsagnet var givet, indtil pensionsydelsen blev aktuel, overhovedet intet kunne fradrage, men i det øjeblik, pensionen begyndte at løbe, kunne fradrage dens kapitalværdi med 100 pct. trods den fuldstændige usikkerhed med hensyn til pensionsudbetalingens slutpunkt. Kun ved at give ret til fradrag af en aktuarmæssigt beregnet kapitalisering af pensionsforpligtelsen, så snart denne er pådraget, og indtil den er ophørt, hvad enten den er aktuel eller eventuel, kan et rimeligt og retfærdigt resultat opnås.

Sagsøgeren har derhos bemærket, at ved enhver boopgørelse indgår i regnskabet over beholdningen på passivsiden den kapitaliserede værdi af boet påhvilende eventuelle gældsforpligtelser, om sådanne måtte foreligge.

Sagsøgte har på sin side henvist til, at det er statskattelovens § 13, der indeholder hjemmel for i formuen at fradrage kapitalværdien af pension (nemlig under litr. b), men da det er samme paragraf som (under litr. a) hjemler fradrag af gæld, og dette ifølge fast praksis i landsskatteretten udelukkende omfatter aktuelle gældsforpligtelser, kan retten til fradrag af kapitaliseret pension også kun gælde den aktuelle pension. Særlig påberåber sagsøgte sig, at det ved højesteretsdom af 21. december 1950 er fastslået, at krigsforsikringsbidrag, som,

skønt hvilende på den faste ejendom, men endnu ikke pålignede denne, ikke kunne fradrages i den forpligtedes formue.

Kun, når en pensionsvedtægt forelå, ville de til pensionsforpligtelsens dækning udkrævede midler betragtes som således udgåede af den forpligtedes formue, at kapitalværdien af pensionsforpligtelsen kunne fradrages i formuen. Men en sådan vedtægt var for sagsførersamfundets vedkommende først stadfæstet den 12. februar 1951 og altså efter den heromhandlede formucopgørelse.

I et tilfælde som det i sagen omhandlede, hvor sagsøgeren ved afgivelse af sit pensionstilsagn er blevet endelig forpligtet overfor de pensionsberettigede til at opfylde dette tilsagn, således at sagsøgeren er ude af stand til ved nogen eensidig handling at frigøre sig fra denne forpligtelse, finder retten, at der er positiv hjemmel for fradragsret i formuen med hensyn til den kapitaliserede værdi af pensionsretten, hvad enten pensionen er begyndt at løbe eller ej, såvel i statskattelovens § 12, stk. 3, nr. 3, som i denne lovs § 13 a og b, medens der ikke som i norsk ret findes nogen bestemmelse om, at fradragsretten er afhængig af, at den pågældende pensionsforpligtelse er aktuel og ubetinget.

Ej heller ses domspraksis her i landet at have indtaget et andet standpunkt; selv om der hos skattemyndighederne måtte have uddannet sig en sådan praksis som hævdet af sagsøgte, kan denne ikke være bindende for domstolene, ligesom den citerede højesteretsdom af 21. december 1950, der stadfæster Østre Landsrets dom af 11. marts 1949 i henhold til grundene, ikke kan anses for afgørende i modsat retning, idet det i landsretsdommen udtales, at da krigsforsikringsbidraget ikke ved det pågældende kalenderårs begyndelse var pålignet vedkommende ejendom, fandtes det ikke at kunne betegnes som skatteyderens gæld.

Sagsøgerens påstand vil herefter være at tage til følge og sagsøgte have at betale sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør anerkende, at sagsøgeren, Det danske Sagsførersamfunds lånepligtige formue i henhold til lov nr. 319 af 12. juli 1946 nedsættes med 103.521 kr. til 107.999 kr.

I sagsomkostninger betaler sagsøgte til sagsøgeren inden 15 dage fra denne doms afsigelse 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellantens principalt påstået frifindelse og har desuden nedlagt to subsidiære påstande. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Det er for Højesteret oplyst, at indstævnte kort efter i 1941 at have afgivet de i dommen nævnte pensionstilsagn trådte i forhandling med Forsikringsrådet for at få gennemført pensionsordnin-

gen på en med reglerne i lov nr. 183 af 11. maj 1935 stemmende måde, og at der den 8. april 1943 til Forsikringsrådet blev indleveret et af direktør Børge Sørensen fra Pensionsforsikringsanstalten udarbejdet udkast til pensionsregulativ (vedtægter) for Det danske Sagførersamfunds Pensionskasse. I dette udkast blev der efter den 23. juli 1945 foretaget nogle ændringer, dog med bibeholdelse af hovedbestemmelsen om de sikredes pensionsret efter de for statens tjenestemænd gældende regler, og det ændrede udkast blev i den affattelse, hvori det er gengivet i dommen, den 12. februar 1951 stadfæstet af Handelsministeriet.

Det er endvidere for Højesteret oplyst, at samtlige danske livs- og pensionsforsikringsselskaber ved opgørelsen til brug for eengangs-skatteberegningen som passiv optog deres fulde præmiereserve, uden at der sondredes mellem aktuelle og eventuelle forpligtelser, og at der ikke fra skattemyndighedernes side blev rejst nogen indsigelse herimod.

Seks dommere tiltræder, at indstævnte efter ordlyden af statskattelovens § 13, stk. 1, litr. b, der ikke indholder nogen udtrykkelig begrænsning af fradragsretten til kun at angå kapitalværdien af aktuelle pensioner, har haft tilstrækkelig hjemmel til det af indstævnte pr. 23. juli 1945 aktuarmæssigt beregnede fradrag, og disse dommere stemmer derfor for at stadfæste dommen og for at pålægge appellanten at betale sagens omkostninger for Højesteret til indstævnte med 1200 kr.

Tre dommere bemærker:

Når henses til den omhandlede bestemmelses tilblivelseshistorie og dens sammenhæng med statsskattelovens § 12, stk. 3, nr. 2 og 3, og § 13, stk. 1, litr. a, kan det ikke antages, at de indstævnte påhvilende pensionsforpligtelser, der på tidspunktet for opgørelsen af den lånepligtige formue alene forelå som eventuelle, falder indenfor det område, der omfattes af statsskattelovens § 13, stk. 1, litr. b. Disse dommere stemmer herefter for at give dom efter appellants principale påstand.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellant, Finansministeriet, til indstævnte, Det danske Sagførersamfund, 1200 kr.

Torsdag den 12. juni.

Nr. 188/1951.   **Grosserer Chr. Bergholm (Vang)**
  m o d
vinkyper Carl Brink Hansen (Rohbeck).

(Spørgsmål om berettigelsen af en afskedigelse uden varsel).

Sø- og Handelsrettens dom 10. maj 1951.

Sagsøgeren, vinkyper Carl Brink Hansen, der havde været ansat hos sagsøgte, grosserer Chr. Bergholm, som vinkyper fra 1. februar 1944, fik den 8. november 1950 fra sagsøgte meddelelse om, at han definitivt var bortvist fra sin stilling. Sagsøgte betalte ham løn til samme dato, d. v. s. for en uge med 212 kr. 50 øre.

Sagsøgeren hævder, at bortvisningen har været uberettiget, og kræver i erstatning 6 måneders løn à 850 kr. eller 5100 kr. med fradrag af de modtagne 212 kr. 50 øre. Hans påstand går herefter ud på, at sagsøgte tilpligtes at betale 4887 kr. 50 øre med renter 5 pct. fra sagens anlæg, den 14. december 1950, og feriemærker i forhold til dette beløb.

Sagsøgte påstår frifindelse.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af parterne og sagsøgte bougholder Jørgen Krøger.

Til grund for bortvisningen lå, at sagsøgeren den 28. oktober 1950 kl. 22 havde gjort sig skyldig i en færdselsforseelse, idet han i spirituspåvirket tilstand med sagsøgte varevogn havde påkørt en varecykel og en motorvogn og beskadiget såvel disse som sagsøgte vogn. Efter påkørslen blev sagsøgeren indlagt på hospitalet med lettere hjernerystelse, hans alkoholpromille blev her konstateret at være 2,92 i blod og 3,44 i urin. Den 5. eller 6. november meldte sagsøgeren sig atter til tjeneste hos sagsøgte. Der er enighed mellem parterne om, at sagsøgte her straks afskedigede sagsøgeren, men at han, da sagsøgeren blev meget ked af dette, lovede at overveje muligheden for atter at antage ham. Den nye ansættelse skulle være på ugeløn; der blev ikke nærmere talt om, hvilket arbejde sagsøgeren i tilfælde af genantagelse ville blive sat til, men sagsøgte forklarer, at det i alt fald ikke ville blive et ledende arbejde. I skrivelse af 8. november 1950 afslog sagsøgte at indgå nyt engagement med sagsøgeren.

Ved dom af 2. december 1950 idømtes sagsøgeren for sin færdselsforseelse hæfte i 20 dage, og hans ret til at føre motorkøretøj frakendtes ham for et år.

Til støtte for sin påstand gør sagsøgte særligt gældende, at det er af stor betydning for en vinkypers arbejde, at han er ædruelig på grund af den store fristelse til spiritusforbrug, som virksomheden indebærer. For sagsøgerens vedkommende kommer yderligere til, at han var leder af lageret og måtte foregå sit undergivne personale med et godt eksempel. Sagsøgte bemærker herved, at bedømmelsen sker ved, at kypere tager vinen i munden og derefter spytter den ud igen. Sagsøgte fremhæver endvidere, at sagsøgeren for to år siden fik en advarsel i et lignende tilfælde, idet sagsøgte udtalte, at han blev afskediget, hvis et sådant forhold gentog sig.

Sagsøgeren forklarer angående det for to år siden passerede, at han var ude at køre med sagsøgtets bogholder. i sagsøgtets vogn. Det var bogholderen, der kørte, og denne, men ikke sagsøgeren selv, var påvirket af spiritus og blev skyldig i en færdselsforseelse. I anledning af det passerede sagde sagsøgte til sagsøgeren kun, at det var noget kedeligt noget, og det ville være uheldigt, hvis det gentog sig.

Vedrørende det sidst skete forklarer sagsøgeren, at han ikke kører med sagsøgtets varevogn i sin arbejdstid, men alene efter aftale med sagsøgte, og af hensyn til lettere og billigere parkeringsmuligheder hver dag efter arbejdstid kører vognen til garage i nærheden af sit hjem i Sorgenfrigade, hvorfra han atter henter vognen hver morgen.

Den pågældende dag havde han vel smagt på en del vin, men mener ikke at være blevet påvirket heraf, da han kun smager på vinen på den af sagsøgte nævnte, almindelig brugte måde. Efter arbejdstid den pågældende lørdag den 28. oktober kl. 14 kørte han med en bekendt hen på Tivolicaféen, hvor de fik et par pilsnere og spillede billard. Derfra kørte de kl. 16 ud på Bellahøjvej for at hente nogle reklameskilte til sagsøgte. Den pågældende tegner var imidlertid ikke hjemme, hvorfor de kørte til en restauration på Godthåbsvej, hvor de fik 4—5 pilsnere. Da sagsøgeren kl. 10 tog afsked med sin bekendt, bestemte han sig til at tage hen og tale med sin fraseparerede hustru, og på turen hertil skete påkørselen.

Sagsøgeren har først fået andet fast arbejde fra 1. april 1951, men har, medens han gik ledig, haft noget løst arbejde hos en tidligere principal.

Retten må ved sagens afgørelse lægge vægt på, at den pågældende kørselsforseelse er sket udenfor sagsøgerens arbejdstid, og at sagsøgerens udelukkelse fra at køre automobil i et år var uden betydning for sagsøgerens arbejde for sagsøgte. Hvad angår sagsøgtets stærke fremhævelse af ædruelighedskravene til stillingen, findes disse for sagsøgerens vedkommende opfyldt gennem hans lange tjeneste hos sagsøgte, uden at der har været vanskeligheder i så henseende med hans arbejde, ligesom det skete ikke gav fornødent grundlag for at antage, at han ikke ville fortsætte sit arbejde på fyldestgørende måde.

At påkørslen er sket med sagsøgtets varevogn, findes uden betydning, da sagsøgerens benyttelse af denne skete udenfor arbejdstiden og i sagsøgtets interesse.

Retten må herefter nære betænkelighed ved at antage, at der foreligger fornøden grund for en bortvisning uden varsel, og der vil herefter være at tilkende sagsøgeren løn indtil 1. marts 1951 med 3187 kr. 50 øre, jfr. funktionærlovens § 3, stk. 2, samt feriepenge med 127 kr. 50 øre. Sagsøgte bør derhos betale sagens omkostninger med 300 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, grosserer Chr. Bergholm, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgeren, vinkyper Carl Brink Hansen, betale 3187 kr. 50 øre med 5 pct. rente fra den 13. december 1950, feriepenge med 127 kr. 50 øre og sagens omkostninger med 300 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse og indstævnte stadfæstelse af dommen.

Det er for Højesteret oplyst, at den i dommen nævnte begivenhed, hvor indstævnte havde overladt føringen af appellants motorvogn til appellants bogholder, uagtet denne var påvirket af spiritus, fandt sted den 1. februar 1947.

Selv om indstævnte ved sin kørsel med appellants motorvogn den 28. oktober 1950 har tilsidesat sine pligter overfor appellanten, findes denne dog under hensyn til de i dommen iøvrigt anførte grunde ikke at have været berettiget til at bortvise indstævnte uden varsel. Idet derhos de efter dommen fremkomne nye oplysninger om indstævntes forhold iøvrigt ikke kan føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 600 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer Chr. Bergholm, til indstævnte, vinkyper Carl Brink Hansen, 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 16. juni.

Nr. 220/1951.   **Automobilforhandler Holger Dau** (Rohbeck)

m o d

ostefabrikant Leo Hansen (Wagner).

(Om afslag i købesummen vedrørende en fast ejendom på grund af påståede mangler ved varmeanlæg, vandinstallationen m. v.).

Østre Landsrets dom 31. maj 1951 (VI afd.).

Ifølge betinget skøde af 5. januar 1949 købte sagsøgte automobilforhandler Holger Dau af sagsøgeren ostefabrikant Leo Hansen ejendommen matr. nr. 5 h og 5 i af Skaarup by og sogn for en købesum af 46.000 kr., der skulle berigtiges derved, at sagsøgte overtog den ejendommen påhvilende pantegæld, til rest ca. 14.723 kr. og den 11. januar 1949 skulle erlægge kontant 15.000 kr., medens restkøbesummen, ca. 16.277 kr. med renter 3 pct. årlig fra 11. januar 1949, skulle betales senest den 5. juli 1949. Sagsøgeren, der havde boet i ejendommen siden 1946, fraflyttede denne i efteråret 1948, og ejendommen stod tom ved sagsøgtes besigtigelse og køb af denne. Overtagelsen

skete den 11. januar 1949 og samtidig betalte sagsøgte ovennævnte beløb 15.000 kr. af købesummen. I maj 1949 flyttede sagsøgte ind i ejendommen. Da restbeløbet forfaldt den 5. juli 1949, fremsatte sagsøgte imidlertid indsigelse om mangler ved ejendommen, blandt andet særlig vedrørende centralvarmeanlægget og ikke tilstrækkeligt tryk i vandinstallationen. Der holdtes den 6. juli 1949 et møde på kontoret hos sagsøgtets sagfører, uden at der opnåedes nogen enighed, hvorefter sagsøgerens sagfører i skrivelse samme dag krævede restkøbesummen betalt inden kl. 16, idet han i modsat fald krævede inkassosalær af dette beløb. Med skrivelse af 6. juli 1949 fra sagsøgtets sagfører til sagsøgerens sagfører, modtaget af denne den 7. juli 1949, fremsendtes herefter i check 12.477 kr. 81 øre, idet meddeltes, at sagsøgte, i tilslutning til sine mangelsindsigelser vedrørende ejendommen, til sikkerhed for sit erstatningskrav — afslag i købesummen — tilbageholdt 4000 kr.

Idet sagsøgeren gør gældende, at sagsøgte ikke har krav på noget afslag i købesummen, har han under denne ved stævning af 11. juli 1949 anlagte, ved retten for Sunds-Gudme herreder forberedte sag påstået sagsøgte dømt til betaling af 4000 kr. med renter 6 pct. årlig fra den 6. juli 1949, til betaling sker, samt i inkassoomkostninger 322 kr.

Sagsøgte har påstået frifindelse for sagsøgerens krav og sagsøgeren dømt til betaling af 2967 kr. 98 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 16. november 1950, idet han har krævet sagsøgeren tilpligtet at tilsvare ham følgende beløb i erstatning for mangler ved ejendommen, nemlig:

I. mangler ved centralvarmeanstallationen	4000 kr. 00 øre
II. mangler ved vandinstallationen	2500 — 00 —
III. istandsættelse af ruder	22 — 66 —
IV. reparation af taget, med påfølgende fornødent malerarbejde	445 — 32 —
	<hr/>
	6967 kr. 98 øre
med fradrag af det af sagsøgeren indsøgte tilgodehavende, tilbageholdt af sagsøgte	4000 — 00 —
	<hr/>
	2967 kr. 98 øre

Sagsøgeren har påstået frifindelse for dette krav.

For den forberedende ret er afgivet forklaring af parterne og vidneforklaring af en række vidner, hvorhos der er foretaget syn og skøn som nedenfor nærmere anført.

Idet de ovennævnte under I—IV af sagsøgte fremsatte mangelsindsigelser behandles hver for sig nedenfor skal indledningsvis med hensyn til de omstridte spørgsmål anføres, at det i det betingede skøde blandt andet hedder:

„4.

Ejendommen overdrages køberen i den stand, hvori den er og forfindes, og som køberen har beset den — — —

5.

Sælgeren garanterer for, at centralvarmeanlægget er fuldt lovlig installeret og i fuld brugbar stand og i stand til at opvarme de pågældende lokaliteter til almindelig stuetemperatur.

Sælgeren forpligter sig til omgående at fjerne oliefyrsanordningen til centralfyret i kælderen og gøre dette i orden derefter til almindelig fyring.

Sælgeren forpligter sig til ved køberens overtagelse af ejendommen at aflevere denne med hele ruder overalt — — —“

I. Centralvarmeanlægget.

Det fremgår af sagen, at der efter sagsøgtes overtagelse af ejendommen er foretaget 2 prøvefyringer, første gang ca. 10—14 dage efter overtagelsen og da med olie, anden gang en halv snes dage senere og denne gang navnlig med brænde. Ved begge lejligheder blev der tilstrækkelig varme i alle husets rum; i den største stue var der således henholdsvis 21° og 22° celsius.

Ved skrivelse af 2. februar 1949 fra sagsøgtes sagfører til sagsøgerens sagfører reklameredes imidlertid med hensyn til varmeanlæggets manglende kapacitet, idet vedlagdes en erklæring herom fra ingeniør Carl Andersen, hvori blandt andet klages over manglende pumpeanlæg til kondensvandet og over, at sikkerhedsventilen ikke var forskriftsmæssig. I skrivelsen anføres derhos, at sagsøgte ønsker syns- og skønsmænd udmeldt af retten til at besigtige varmeanlægget, idet han ønsker sagen ordnet hurtigst mulig „af Hensyn til nødvendige Dispositioner, Haandværkere i Ejendommen m. v.“, men forinden så han dog gerne, at sagen ordnedes ved en underhåndsförhandling.

Uden at der forinden var foretaget syn og skøn over centralvarmeanlægget, blev dette imidlertid demonteret af sagsøgte i slutningen af februar eller begyndelsen af marts 1949, og anlæggets forskellige dele blev henlagt på sagsøgtes ejendom i Svendborg. Sagsøgte lod derefter opsætte et nyt centralvarmeanlæg i ejendommen.

Under sagens forberedelse udmeldtes den 16. marts 1950 civilingeniør H. P. Knudsen, Odense, til som skønsmand at afgive erklæring vedrørende det omstridte centralvarmeanlæg.

I sin skønserklæring af 26. juni 1950 henviser skønsmanden til, at hans skøn er foretaget blandt andet dels på grundlag af tegning af ejendommen med det oprindelige — på tidspunktet for skønnet nedtagne — varmeanlæg indtegnet samt diagram af varmeanlægget, og dels efter besigtigelse af de materialer, der havde været anvendt i varmeanlægget, men var nedtagne og herefter har han i erklæringen udtalt,

„at anlægget ikke har været lovlig installeret, da sikkerhedsventilen var for lille og vandpåfyldningen på kedlen under største damptryk ikke altid var mulig,

a t anlægget ved overtagelsen ikke var i brugbar stand, fordi der intet kondensvandpumpeanlæg fandtes i forbindelse hermed,

a t anlægget ikke har været tilstrækkeligt dimensioneret til at opfylde de stillede krav med hensyn til passende temperatur i de opvarmede værelser, samt

a t en udbedring af det pågældende varmeanlæg ikke kan anses for at have været gennemførlig uden fuldstændig ombygning; i forbindelse hermed har skønsmanden bemærket, at et nyt opvarmningsanlæg ved varmt vand „af samme omfang som det omhandlede“, dog excl. kælderlokale, „idag vil koste ca. kr. 4.000.“

Denne skønserklæring er imødegået af et af sagsøgeren ført sagkyndigt vidne, ingeniør Anders Hove, Odense.

Sagsøgte har nu hævdet, at de foretagne prøvefyringer må være uden betydning, allerede fordi temperaturen uden for var så høj, at resultatet af fyringen ikke afgav bevis for anlægets kapacitet, og har under henvisning til den i skødet indeholdte garanti med hensyn til centralvarmeanlægget gjort gældende, at sagsøgeren må være pligtig at godtgøre ham de udgifter, som det kan påvises, at det ville have været nødvendigt at ofre på det gamle centralvarmeanlæg for at bringe dette istand i overensstemmelse med garantien i skødet.

Sagsøgeren har hertil blandt andet anført, at anlæget ifølge prøvefyringerne kunne levere tilstrækkelig med varme, og at et skøn, der foretages, efter at selve anlæget er demonteret, ikke kan danne fornødent bevisgrundlag.

Ved de retten forelagte oplysninger findes det efter omstændighederne tilstrækkeligt godtgjort, at centralvarmeanlægget ved den anden prøvefyring i fornødent omfang har opfyldt den i skødet givne garanti med hensyn til dets evne til at opvarme de pågældende lokaliteter til almindelig stuetemperatur. Hvad derimod angår garantien for, at anlæget skulle være fuldt lovlig installeret og i fuld brugbar stand, må det antages, at sikkerhedsventilen ikke har været forskriftsmæssig, og at anlæget burde have været forsynet med et kondensvand-pumpeanlæg. Derimod finder retten på det foreliggende grundlag ikke at kunne tage stilling til, hvorvidt anlæget — som af skønsmanden anført — ikke har været lovligt installeret, da vandpåfyldningen på kedlen under største damptryk ikke altid var mulig.

De beløb, som sagsøgeren herefter — i anledning af den i skødet givne garanti — findes at burde tilsvare sagsøgte, skønnes, efter sagens oplysninger herom, at kunne fastsættes til 50 kr. med hensyn til sikkerhedsventil og 750 kr. med hensyn til det pågældende kondensvand-pumpeanlæg, tilsammen 800 kr.

II. Angående mangler ved vandinstallatoinen.

Sagsøgte har herom blandt andet forklaret, at da han besøgte ejendommen, var der lukket for vandet, således at vandtrykket ikke kunne konstateres. Straks efter indflytningen midt i maj 1949 opdagede han imidlertid, at der var dårligt tryk på vandet. Det kunne udeblive om formiddagen eller om eftermiddagen og undertiden hele dage. Grunden er formentlig overbelastning af det stedlige vandværk, og han har fået at vide af tidligere beboere af ejendommen, at sådan har det altid været.

Sagsøgetes husassistent, Marna Hansen, har blandt andet forklaret, at der i sommeren 1949 i en periode af ca. 2 måneder ofte og ca. hveranden dag overhovedet ikke var vand i ejendommen. Siden har der i regelen været tilstrækkeligt tryk på vandet, men det hænder, at man må bruge — den af sagsøgte installerede — pumpe for at få trykket sat op.

Sagsøgeren har forklaret, at han aldrig har iagttaget, at vandet fra kommunens vandledning ikke havde tilstrækkeligt tryk. Kun to gange, vistnok i sommeren 1947, var trykket svagt midt om dagen, og begge gange fik han ved telefonisk henvendelse til vandværket at vide, at det lave tryk skyldtes filterrensning.

Skønsmanden, civilingeniør H. P. Knudsen, har efter parternes ønske i sin skønserklæring også udtalt sig vedrørende vandinstallationen; erklæringen herom slutter med følgende resume: „— Vandinstallationen var ved overdragelsen behæftet med forskellige mangler, der gjorde vandforsyningen upålde-

lig. En effektiv afhjælpning af disse mangler må antages at ville koste ca. kr. 2500,00, hvilket beløb formentlig må betragtes som en forringelse af ejendommens værdi ved overdragelsen."

III. Vedrørende istandsættelse af ruder.

Sagsøgte har herom forklaret, at da han besigtigede ejendommen, manglede der nogle ruder, hvilket han påtalte, og hvilket var grunden til, at han i skødet lod optage den ovenfor citerede bestemmelse om, at ejendommen skulle afleveres med hele ruder.

Sagsøgeren har forklaret, at han inden sagsøgtens overtagelse af ejendommen lod indsætte manglende ruder. Hvis der senere har været ruder i stykker, må han antage, at det er sagsøgtens håndværkere, der er skyld heri; det varede ca. 3 måneder fra overtagelsen, før sagsøgte flyttede ind.

IV. Angående utæthed i taget.

Herom har sagsøgte forklaret, at han ved forhandlingerne om købet af ejendommen forlangte, at sagsøgeren skulle garantere, at taget var tæt, men sagsøgtens sagfører glemte at få optaget en bestemmelse i skødet om garanti herfor.

Tømrermester Johannes Jensen, der for sagsøgte har udført alt tømrer- og snedkerarbejdet på ejendommen, har forklaret, at ved kvisten, hvor sagsøgte har fået indrettet soveværelse, var vandet gået gennem taget og videre gennem loftet, således at pudsen var ødelagt i stuen undernedden. Utætheden viste sig hver gang, det var regnvejr, og vidnet er sikker på, at den er af gammel dato og fra før, sagsøgte købte ejendommen.

Sagsøgte har endvidere forklaret, at han opdagede utætheden i taget første gang, det var regnvejr, efter hans indflytning midt i maj 1949. Han gjorde sagsøgeren opmærksom på utætheden og rykkede ham flere gange, inden det endelige skøde skulle udfærdiges, for at få afhjulpnet manglen, men uden resultat.

Sagsøgerens forklaring går ud på, at han aldrig, medens han har boet på ejendommen, har bemærket, at taget var utæt. Der har aldrig været plettet på loftet hidrørende fra utæthed i taget, og sagsøgte bemærkede heller intet herom efter hans eftersyn af ejendommen.

ad II, III og IV.

Parternes procedure herom går i det væsentlige ud på følgende:

Sagsøgte gør gældende, at sagsøgeren ved salget af ejendommen var bekendt med de da tilstedeværende mangler ved vandinstallationen eller som ejer burde have kendt dem, og at der derfor påhviler ham ansvar ved ikke overfor sagsøgte at have givet oplysning om disse mangler; sagsøgte har derhos reklameret herom overfor sagsøgeren, så snart han fik kendskab til manglerne. Hvad angår størrelsen af den ad II påståede erstatning, har sagsøgte herom henvist til civilingeniør Knudsens ovenciterede skønserklæring. — Med hensyn til kravet om istandsættelse af ruder har sagsøgte henvist til den i skødet optagne garanti for hele ruder, og han har hævdet, at de pågældende ruder var i stykker forinden hans overtagelse af ejendommen. Vedrørende utætheden i taget har sagsøgte gjort gældende, at den ligeledes forefandtes forinden han overtog ejendommen, og angående reklamation herom har han procederet i

overensstemmelse med sin partsforklaring. I det hele har han hævdet, at han rettidig har reklameret over for sagsøgeren med hensyn til manglerne ad II, III og IV.

Sagsøgeren har heroverfor anført, at han må være ansvarsfri med hensyn til de af sagsøgte påståede mangler. De ruder, for hvilke sagsøgte kræver erstatning, er først ituslåt efter sagsøgtes overtagelse af ejendommen. Særlig angående II (vandinstallationen) og IV (utæthed i taget) har han henvist til, at sagsøgte ifølge skødet har købt ejendommen „i den stand, hvori den er og forefindes, og som køberen har beset den“. Endelig har han — i overensstemmelse med sin partsforklaring herom — gjort gældende, at sagsøgte ikke har reklameret med hensyn til de ad II, III og IV påståede mangler, før umiddelbart forinden han skulle betale den sidst forfaldne del af købesummen, og at denne reklamation således er for sent fremsat.

Retten skal til det anførte bemærke følgende:

Hvad angår II (mangler ved vandinstallationen) og IV (utæthed i taget) må retten, således som sagen er oplyst, lægge til grund, at sagsøgte først har reklameret herom umiddelbart før sidste udbetaling af købesummen forfaldt. Selv om det måtte antages, at vandtilførslen til ejendommen også medens sagsøgeren ejede denne til tider kan have været noget mangelfuld, og at den af sagsøgte påståede utæthed i taget også har foreligget forinden hans overtagelse af ejendommen, finder retten at måtte give sagsøgeren medhold i, at sagsøgte, der som ovenfor anført overtog ejendommen den 11. januar 1949, og således har haft god anledning og lejlighed til hurtig herefter at gøre sig bekendt med eventuelle mangler ved denne, ikke kan fordre noget afslag i købesummen for de ad II og IV påståede mangler, når krav herom først er fremsat så sent som i begyndelsen af juli 1949.

Med hensyn til sagsøgtes krav ad III (ruder) finder retten det ikke godtgjort, at de pågældende ruder — for hvilke erstatningskravet andrager 22 kr. 66 øre — var ituslåt forinden sagsøgtes overtagelse af ejendommen.

Herefter vil der ikke kunne indrømmes sagsøgte noget afslag i købesummen for såvidt angår II, III og IV.

Idet henvises til, hvad ovenfor er anført under I, vil sagsøgerens krav med hensyn til den resterende ikke betalte del af købesummen være at nedsætte med 800 kr. til 3200 kr.; renter heraf findes efter omstændighederne at burde tilkendes sagsøgeren med 5 pct. årlig fra stævningens dato den 11. juli 1949 at regne, til betaling sker.

Hvad angår sagsøgerens påstand om tilkendelse af inkasoomkostninger med 322 kr. skal bemærkes, at sagsøgeren ikke ses at have godtgjort tilstrækkeligt grundlag herfor, og sagsøgte vil derfor for såvidt være at frifinde.

Sagsøgte findes at burde tilsvare sagsøgeren sagens omkostninger med 650 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, automobilforhandler Holger Dau, bør til sagsøgeren, ostefabrikant Leo Hansen, betale 3200 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 11. juli 1949, til betaling sker, samt i sagsomkostninger 650 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret går appellanten påstand ud på et afslag i købesummen på 4000 kr. for centralvarmeanlægget og 2500 kr. for vandinstallationen. Han har herefter påstået indstævnte tilpligtet at betale 2500 kr. med renter, subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn.

Indstævnte har påstået dommen stadfæstet.

Ved skønserklæringen og de iøvrigt forliggende oplysninger findes det godtgjort, at centralvarmeanlægget ikke har været tilstrækkeligt dimensioneret til opvarmning af de pågældende lokaliteter til almindelig stuetemperatur. Der findes herefter at burde gives appellanten et afslag i købesummen, der bl. a. under hensyn til, at ejendommens værdi må antages forøget ved installation af et almindeligt centralvarmeanlæg i stedet for et dampanlæg, skønsmæssigt fastsættes til 2500 kr.

Det findes ikke godtgjort, at de fra vandværket hidrørende mangler ved vandforsyningen før salget har været af en sådan karakter, at de kan give grundlag for et afslag i købesummen.

Appellanten vil herefter have at betale til indstævnte 1500 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 11. juli 1949, til betaling sker.

Ingen af parterne findes at burde betale sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Thi kendes for ret:

Appellanten, automobilforhandler Holger Dau, bør til indstævnte, ostefabrikant Leo Hansen, betale 1500 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 11. juli 1949, til betaling sker.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 54/1952.

Rigsadvokaten

mod

Niels Viggo Jørgensen (H. Bech-Bruun),

der tiltales for tyveri.

Dom afsagt af retten for Køge købstad m. v. den 12. marts 1951

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd tiltales 1) Niels Viggo Jørgensen og 2) Leif Angelo Mogensen ved anklageskrift af 22. februar 1951 fra statsadvokaten fra Sjælland til straf.

I.

Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 23 ved i december måned 1950 i Køge at have overtalt de domfældte Alex Rudolf Hansen og Børge Charly Johannes Nielsen til at stjæle kløverfrø fra Dansk Frø- og Siloselskab i Køge, og ved derefter den 17. december og 18. december 1950 på sin gård i Tessebølle af de to nævnte domfældte at have modtaget hvidkløver- og rød-kløverfrø til en værdi af ialt 4713 kr., som de pågældende umiddelbart før havde stjålet på det af Jørgensen anviste sted, af hvilket parti frø han derefter solgte 4 sække hvidkløverfrø til firmaet „Vestfrø“ i Glostrup for 2000 kr.

II.

Mogensen for hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276.

A.

ved den 17. december 1950 om aftenen efter aftale med de forannævnte domfældte i en lejet personmotorvogn at have transporteret 2 sække kløverfrø fra Dansk Frø- og Siloselskabs ejendom i Køge til tiltalte Jørgensens gård i Tessebølle, uagtet han vidste eller havde bestemt formodning om, at frøet hidrørte fra tyveri, for hvilken bistand han modtog andel i det forskud på udbyttet, som tiltalte Jørgensen udbetalte med 50 kr.

B.

ved den 19. december 1950 i Tessebølle at have bistået tiltalte Jørgensen med at hælde det stjalne frø på andre sække og ved derefter i den nævnte personmotorvogn at have transporteret de foran under I omhandlede 4 sække frø fra tiltalte Jørgensens gård til firmaet „Vestfrø“ i Glostrup, uagtet han vidste eller bestemt antog at frøet hidrørte fra tyveri.

Tiltalte Jørgensen er født den 9. januar 1911 og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte Mogensen er født den 18. marts 1928 og er ved Københavns Byrets dom af 12. april 1948 anset efter motorlovens §§ 27 og 29, jfr. § 41 og færdselslovens §§ 2, 9, jfr. 38, med en bøde på 200 kr.

De tiltalte har nægtet sig skyldige.

Tiltalte Jørgensen har forklaret, at han er landmand. Han har en ejendom på ca. 40 tdr. land i Tessebølle i Herfølge sogn. Han dyrker blandt andet på ejendommen kløver.

De i anklageskriftet nævnte Alex Rudolf Hansen og Børge Charly Johannes Nielsen havde tiltalte, da det her omhandlede passerede, kendt eet års tid. Han havde truffet dem tilfældigt på beværtninger og på Torvet i Køge. En gang i efteråret 1950 talte han med Børge Nielsen om, hvorvidt han kunne skaffe tiltalte noget frø. Tiltalte ville så give 7 kr. pr. kg. Han har ikke talt med domfældte Hansen, om at denne skulle skaffe frø. Der blev ikke talt om, hvorfra frøet skulle skaffes, og heller ikke om partiets størrelse. Han var sammen med domfældte Hansen kort før den 17. december 1950 sammen med andre, men der blev ikke talt om frø ved den lejlighed.

Søndag den 17. december 1950 om eftermiddagen ved 7-tiden kom til tiltaltes ejendom en personbil ført af tiltalte Mogensen, og i vognen var endvidere Børge Nielsen og Rudolf Hansen. De afleverede 1 sæk hvidkløverfrø på 100 kg og 1 sæk rødkløverfrø på ca. 75 kg. Tiltalte Jørgensen spurgte, hvorfra de havde frøet, hvortil Alex Hansen sagde, at det ragede ikke tiltalte. Børge

Nielsen forlangte i forskud 500 kr., men tiltalte Jørgensen betalte kun 150 kr. og lovede at betale resten i løbet af 1 dag eller 2.

Da de var kørt, sagde tiltaltes hustru, der ikke havde været til stede, da vognen kom: „Bare frøet ikke er stjålet“. Tiltalte Jørgensen havde ikke nogen mistanke om, hvorvidt frøet kunne være stjålet. Han vidste, at Børge Nielsen var medhjælper hos en vognmand, og at Alex Rudolf Hansen var arbejdsmand på imprægneringsanstalten. Han vidste ikke, at disse to personer var tidligere straffet. Han kendte ikke Mogensen. Næste aften kom Børge Nielsen og Alex Hansen kørende igen, og de havde yderligere 3 sække hvidkløverfrø à 100 kg med i vognen, hvilket frø de afleverede til tiltalte Jørgensen. Børge Nielsen krævede tiltalte Jørgensen for nogle penge, men tiltalte Jørgensen havde ingen penge disponible. Tiltalte Jørgensen skulle efter aftalen som tidligere anført give 7 kr. pr. kg. eller ialt 3375 kr. for de partier, han havde modtaget.

Senere samme aften ringede tiltalte Jørgensen til repræsentant Heckmann, Slagelse, og sagde, at han nu kunne levere noget hvidkløverfrø, som han tidligere havde talt med Heckmann om. Tiltalte Jørgensen oplyste, at han havde 400 kg, og for dette kunne han à conto få 2000 kr. og resten efter analyse.

Næste formiddag blev han ringet op af tiltalte Mogensen, der spurgte, om han havde nogle penge. Han kan ikke huske, om det var ved den lejlighed eller, om han har talt med Mogensen mandag aften om, at Mogensen skulle køre for ham med frøet til a/s „Vestfrø“ i Glostrup om tirsdagen.

Tirsdag eftermiddag kom Mogensen i en lejet personbil, og han var tiltalte Jørgensen behjælpelig med at skifte frøet over fra de 4 sække til 4 andre sække, som tiltalte havde liggende hjemme. Dette blev foretaget, fordi Børge Nielsen havde sagt, at de 4 sække skulle tilbageleveres det sted, hvor de havde fået frøet. Tiltalte Mogensen var derefter behjælpelig med at læsse to sække på vognen — 2 i bagagerummet og 2 på bagsædet —. På vejen mod Køge sagde Leif Mogensen, at de skulle have Alex med. Han blev taget op på Ringvejen og kørte med til Glostrup. Her afleverede tiltalte Jørgensen sækkene og fik besked om, at han senere ville få en check på 2000 kr. à conto.

Tiltalte Mogensen har forklaret, at han den 17. december 1950 i Karise havde lejet en hyrevogn for at køre til København om formiddagen. Han var tilbage i Køge igen kl. ca. 3¼ om eftermiddagen. Han fik af sin moder at vide, at Alex Hansen ville tale med ham. Tiltalte Mogensen kørte derefter ved 4-tiden til Alex, og Alex bad ham køre til tiltalte Jørgensen med „noget“ nede fra købmanden på Petersvej. Ved halvsyvtiden samme aften kørte tiltalte Mogensen med hyrebilen og standsede et stykke syd for købmand Christensens forretning. Han havde Alex med sig. Alex gik derefter ud af bilen og ned ad Glæisersvej og ca. 10 minutter senere kom Alex og Børge Nielsen med en sæk. De kom gående gennem en smøge, der fortsætter Præstegårdsstien. Sækkene blev anbragt på bagsædet. Derefter gik Børge og Alex og var borte knap 10 minutter og kom tilbage med endnu en sæk, der blev anbragt på bagsædet. De kørte derefter direkte til tiltalte Jørgensens ejendom, hvor sækkene blev afleveret. Her talte tiltalte Mogensen med tiltalte Jørgensen, der bad ham køre sækkene til Glostrup om tirsdagen, og det blev aftalt, at Mogensen skulle ringe nærmere herom om tirsdagen.

Næste dag spurgte Alex, om tiltalte Mogensen igen kunne hente noget ved købmanden, og det gik Mogensen ind på. Han syntes dog, der var noget „lusket“ ved det hele og derefter undlod han at komme til købmanden om

mandagen. Han var ude om mandagen og kørte ved samme lejlighed ud til Jørgensen for at tale nærmere om kørslen den næste dag.

Mogensen havde søndag aften, da han kørte for Jørgensen fået 50 kr. af Alex som betaling for turen søndag og den, der skulle køres mandag.

Tirsdag eftermiddag kørte Mogensen til Jørgensen, hvor han fik 4 sække i vognen, men han benægter at have været med til at hælde frøet i andre sække, ligesom han forklarer, at det var Jørgensen, der sagde, at Alex skulle med om tirsdagen.

Mogensen kørte så sammen med Jørgensen og Alex til Glostrup, hvor frøet blev afleveret. Der var ikke nogen aftale om, at Mogensen skulle have anden betaling end for kørslen.

De af de tiltalte omtalte personer Alex Rudolf Hansen og Børge Charly Johannes Nielsen er ved nærværende rets dom af 30. januar 1951 anset skyldige i det under sagen omhandlede tyveri og er herfor idømt fængsel, Hansen i 1 år og Nielsen med en fællesstraf af fængsel i 8 måneder, idet bemærkes, at han ved nærværende rets dom af 11. juli 1947 for tyveri og hæleri er anset med fængsel i 3 måneder, betinget i 5 år.

Tiltalte Jørgensens hustru Else Johanne Jørgensen, har som vidne forklaret, at hun, da hendes mand, efter at han havde modtaget sakkene den 17. december 1950, fortalte hende, at han havde købt noget frø, sagde, at det vel ikke var stjålet.

Som vidne har fornævnte Børge Charly Johannes Nielsen forklaret, at han har kendt tiltalte Jørgensen et års tid eller to, og han har tilfældigt truffet sammen med ham på beværtninger i Køge. Det var Alex Hansen, der foreslog vidnet at foretage tyveriet. De traf sammen på „café 19“, og her sagde Alex, at han havde en lille forretning, de kunne lave sammen. De skulle skaffe frø til en gårdmand i Tessebølle, og denne gårdmand havde gentagne gange opstået Alex på arbejdspladsen og opfordret ham til at skaffe noget frø.

Vidnet er medhjælper hos en vognmand, og Alex er arbejdsmand, og de har ikke haft nogen forbindelse med frøforretning. Søndag den 17. december 1950 om aftenen ved 5½-tiden gik Alex og vidnet til Dansk Frø- og Silo-selskabs lagerbygning i Køge, og mens vidnet ventede udenfor ved rampen, gik Alex ind i lageret og kom tilbage en halv snes minutter efter med 2 sække, som vidnet og Alex bar hen til Petersvej, hvor tiltalte Mogensen holdt med en vogn mellem købmanden og Teknisk skole. De gik fra lageret ad en smal sti mellem Glæisersvej og Petersvej og anbragte dem i vognen, hvorefter de kørte sakkene ud til tiltalte Jørgensens ejendom. Han hørte, at Alex spurgte tiltalte Jørgensen, om han havde brug for mere. Inden de kørte, gav Jørgensen Alex 150 kr., af hvilke vidnet har fået 50 kr.

Vidnet fik senere at vide, at Alex havde aftalt med tiltalte Jørgensen, at Jørgensen skulle give 5—6 kr. pr. kg. som vidnet og Alex så skulle dele. Der var ikke tale om, at frøet skulle sælges, men vidnet havde fået den opfattelse, at tiltalte Jørgensen selv ville så frøet på sin ejendom, og at han ville skaffe penge ved at sælge af sit korn. Mogensen skulle kun have betaling for kørslen.

Vidnet har ikke med tiltalte Jørgensen truffet nogen aftale om, at vidnet og Alex skulle have sakkene tilbage.

Næste aften gik vidnet og Alex igen til frøsekskabets lager op på 1. sal og hentede 3 sække, som de anbragte i en vogn, vidnet havde lejet til samme formål, og han holdt ud for rampen. Disse sække blev også kørt ud til tiltalte

Jørgensen. Han har ikke set tiltalte Mogensen ude på Jørgensens ejendom ved den lejlighed.

Som vidne har fornævnte Alex Rudolf Hansen forklaret, at han kender tiltalte Jørgensen fra tilfældige besøg på beværtninger. Det var tiltalte Jørgensen, der opfordrede vidnet til at skaffe sig noget frø. Om selve tyveriet forklarer han som vidnet Nielsen.

Det var aftalt mellem vidnet og tiltalte Jørgensen, at tiltalte Jørgensen skulle give 4—500 kr. for hver sæk.

Ved sagens afgørelse lægger retten overvejende vægt på, at tiltalte Jørgensen kun havde kendskab til de fornævnte Alex Hansen og Børge Nielsen gennem tilfældige besøg på forskellige beværtninger, og at han vidste, at Hansen var arbejdsmand på imprægneringsanstalten, og at Nielsen var medhjælper hos en vognumand, samt at de ikke kunne tænkes at have midler til at købe de omhandlede partier frø, som er vurderet til ca. 5000 kr., ligesom han måtte være klar over, at de ikke kunne skaffe sig disse partier på kredit.

Tiltalte Jørgensen måtte således efter rettens formening have været klar over, at de to nævnte personer ikke kunne skaffe frø på lovlig vis, og når dertil kommer, at fornævnte Hansen såvel under den mod ham rejste og pådømte sag som under nærværende sag har fastholdt, at det var tiltalte Jørgensen, der opfordrede ham til at „skaffe“ Jørgensen noget frø, finder retten det ubetænkeligt at anse det for godtgjort, at tyveriet er begået efter opfordring og tilskyndelse af tiltalte Jørgensen.

Som følge heraf vil tiltalte Jørgensen være at anse efter straffelovens § 285, jfr. § 276, med en straf, der findes at kunne bestemmes til fængsel i 8 måneder, hvoraf 2 dage anses udstået ved varetagtsfængsel.

Straffens fuldbyrdelse findes dog betingelsesvis at burde udsættes som nedenfor anført.

Et medlem af retten stemte, under hensyn til forbyrdelsens grove karakter, for at straffen gøres ubetinget.

Retten finder, at tiltalte Mogensen ikke vil kunne straffes for forhold A, idet det ikke er godtgjort, at han, da han foretog den her omhandlede kørsel, har været klar over, at det drejede sig om tyvekoster.

Derimod findes det godtgjort, at tiltalte Mogensen under forhold B har gjort sig skyldig i hæleri, idet han, til trods for, at han, da Alex Hansen den følgende dag opfordrede ham til påny at hente „noget“ ved købmanden, fandt, at der var noget „lusket“ ved foretagendet, alligevel foretog kørslen for tiltalte Jørgensen til Glostrup.

For dette forhold vil tiltalte Mogensen være at anse efter straffelovens § 284, jfr. § 276, med en straf af fængsel i 40 dage, betinget i 3 år som nedenfor anført.

Et af rettens medlemmer har stemt for, at tiltalte Mogensen frifindes.

De tiltalte betaler in solidum sagens omkostninger, herunder i salær til de beskikkede forsvarere landsretssagfører V. Grüner Hanson og landsretssagfører Jørgen Hald hver især 200 kr.

Thi kendes for ret:

De tiltalte, Niels Viggo Jørgensen og Leif Angelo Mogensen, bør straffes med fængsel, Jørgensen i 8 måneder, hvoraf 2 dage anses udstået, og Mogensen i 40 dage.

Straffens fuldbyrdelse udsættes og bortfalder efter forløbet af en prøvetid af 3 år fra dato, såfremt de tiltalte i prøvetiden overholder de i straffelovens kapitel 7 omhandlede betingelser.

De tiltalte betaler in solidum sagens omkostninger, herunder i salær til deres beskikkede forsvarere landsretssagfører V. Grüner Hanson og landsretssagfører Jørgen Hald hver især 200 kr.

Østre Landsrets dom 13. juli 1951 (III afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 12. marts 1951 af retten for Køge købstad m. v., er af anklagemyndigheden påanket til skærpelse for de tiltalte Niels Viggo Jørgensen og Leif Angelo Mogensen. Tiltalte Jørgensen har derefter anket til frifindelse. Tiltalte Mogensen påstår stadfæstelse.

Efter bevisførelsen for landsretten vil dommen for så vidt angår tiltalte Jørgensen være at stadfæste, dog at straffetiden bestemmes til 6 måneder, og at bestemmelsen om udsættelse af straffuldbyrdelsen udgår.

Da den tiltalte Mogensen idømte straf findes passende, vil dommen for hans vedkommende være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Niels Viggo Jørgensen, bør straffes med fængsel i 6 måneder, hvoraf 2 dage anses udstået.

For så vidt angår tiltalte Leif Angelo Mogensen bør underrettens dom ved magt at stande.

Underrettens bestemmelser om sagsomkostninger stadfæstes, også for så vidt angår tiltalte Jørgensen.

Da de tiltalte vedrørende sagsomkostninger for landsretten, derunder salærer og godtgørelse for udlæg til de beskikkede forsvarere, landsretssagførerne V. Grüner Hanson og Jørgen Hald, Køge, 300 kr. til hver, udredes henholdsvis af tiltalte Jørgensen og af det offentlige.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte Niels Viggo Jørgensen til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den, såvidt den er påanket, være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær til højsteretssagfører Bech-Bruun 150 kr., udredes af tiltalte Niels Viggo Jørgensen.

Nr. 121/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Aage Kristian Jespersen (landsretssagfører Martved).

(Om beregning af fristen i strfl. § 826).

Kendelse afsagt af retten for Hillerød købstad m. v. den 5. oktober 1951.

Ved anklageskrift af 10. august 1951 fra Statsadvokaten for Sjælland er der her ved retten rejst tiltale mod Aage Kristian Jespersen, der er født den 14. juli 1891 i Benløse og anset ifølge Helsingør købstads rets dom af 19. oktober 1933 for overtrædelse af strfl. § 285, jfr. § 278, med fængsel i 60 dage betinget med prøvetid i 5 år, til at lide straf

A. (VII).

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 under følgende omstændigheder:

Tiltalte, der var formand for Esbønderup-Nødebo kommunes vejudvalg, har den 7. april 1949 udfærdiget en liste til kommunen over udbetalt arbejds løn i ugen fra den 31. marts—6. april 1949 vedrørende et vejarbejde ved Teglgården. På denne liste har han anført, at arbejdsmændene Henry Hansen, Johs. Jørgensen, Carl Christiansen og Tage Nielsen havde udført arbejde torsdag den 31. marts 1949 og onsdag den 6. april 1949, på hvilke dage der imidlertid ikke arbejdedes på grund af regnvejr, og han har derefter falskelig på listen kvitteret med navne på de fire arbejdsmænd og ved aflevering af den således kvitterede liste, der tillige var forsynet med hans attestationspåtegning, svigagtigt formået kommunen til at udbetale sig det på listen som udbetalt arbejds løn anførte beløb, hvorefter han til egen fordel har tilegnet sig den for de fire arbejdsmænd noterede arbejds løn vedrørende de to regnvejrsdage ialt $2 \times 4 \times 8$ timer à 2,45 kr. eller ialt 156 kr. 80 øre.

B. (IV, 2).

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171, som nedenfor under a. beskrevet, og bedrageri efter straffelovens § 279, som nedenfor under b. beskrevet under følgende omstændigheder:

a. Tiltalte har for vognmand Vilhelm Marcussen, junr., Gadevang, udfærdiget 4 regninger, dateret henholdsvis 28. april, 5. maj, 18. maj og 25. maj 1949 vedrørende den af vognmanden udførte kørsel af jord for Esbønderup-Nødebo kommune, hvilke regninger tilsammen lyder på ialt 176 kørselstimer à 6,30 kr. eller ialt 1108 kr. 80 øre. Disse regninger, hvis rigtighed han har attesteret i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg, har han falskeligt kvitteret med navnet „Vilh. Marcussen“ og derefter ved aflevering af de således kvitterede og attesterede regninger formået kommunen til at udbetale sig deres pålydende.

b. Endvidere har tiltalte for den ovennævnte vognmand den 21. april 1949 udfærdiget en regning vedrørende vognmandens kørsel af jord for kommunen, lydende på 48 kørselstimer à 6,30 kr., ialt 302 kr. 40 øre. Denne regning, hvis rigtighed han har attesteret i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg, har han derefter kvitteret med sit eget navn „for Vilh. Marcussen“ og derefter ladet sig anvise hos kommunen.

For den kørsel, som de foran under a. og b. omhandlede 5 regninger vedrørte, tilkom der rettelig kun vognmand Marcussen 686 kr. 38 øre, nemlig for 144½ timers kørsel til en takst af 4,75 kr., og kun dette beløb har tiltalte udbetalt vognmand Marcussen. Differencen mellem dette beløb og det tiltalte af kommunen udbetalte beløb 724 kr. 82 øre, som han har forskaffet sig på svigagtig måde, jfr. foran, har tiltalte beholdt og forbrugt til egen fordel.

C. (IV, 1).

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 under følgende omstændigheder:

Tiltalte har den 1. juni 1949 for ovennævnte vognmand Villh. Marcussen, junr., Gadevang, udfærdiget en regning til Esbønderup-Nødebo kommune lydende på levering af 50 m³ renvaskede ærtesten à 20 kr. eller ialt 1000 kr., hvilken leverance aldrig har fundet sted. Denne regning, hvis rigtighed han svigagtigt attesterede i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg, har han falskeligt kvitteret med navnet „Vilh. Marcussen“ og derefter ved aflevering af den således kvitterede og attesterede regning formået kommunen til at udbetale sig beløbet, som han har forbrugt til egen fordel.

D. (II).

for bedrageri efter straffelovens § 279 under følgende omstændigheder:

Tiltalte har i tiden fra den 10. juni til den 21. juli 1949 for vognmand Jens Petersen, Gadevang, svigagtigt udfærdiget 4 regninger, dateret henholdsvis 10. juni, 7. juli, 15. juli og 21. juli 1949, til Esbønderup-Nødebo kommune, lydende på ialt 192 timers kørsel med hestevogn à 4,75 kr. (svarende til betaling for leje af en hestevogn med en medhjælper) eller ialt 912 kr., skønt der ikke af Jens Petersen var stillet en medhjælper til rådighed og derfor kun tilkom ham betaling for 192 timers kørsel à 1,98 kr. eller ialt 380 kr. 16 øre. Disse regninger, af hvilke han har kvitteret den førstnævnte med sit eget navn og de tre øvrige — hvis rigtighed han attesterede i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg — med Jens Petersens navn i henhold til en ham af Jens Petersen tidligere given fuldmagt, har han afleveret til kommunen og herved formået denne til at udbetale sig deres pålydende 912 kr., hvorefter han udbetalte Petersen det denne rettelig tilkomne beløb 380 kr. 16 øre og selv beholdt restbeløbet 531 kr. 84 øre, som han forbrugte til egen fordel.

E. (VI).

for bedrageri efter straffelovens § 279 under følgende omstændigheder:

Tiltalte har i tiden fra 17. juni til 29. juli 1949 i bedragerisk hensigt ladet sig udbetale ialt 819 kr. 92 øre af Esbønderup-Nødebo kommune, idet han ved udstedelsen af regninger til kommunen, dateret henholdsvis 10. juni, 17. juni, 23. juni, 30. juni, 7. juli, 15. juli, 21. juli og 29. juli 1949 — hvilke regningers rigtighed han tillige attesterede i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg — svigagtig angav, at han i det nævnte tidsrum havde udført arbejde som arbejdsmand for kommunen i ialt 296 timer à 2,77 kr., skønt han ikke havde udført det pågældende arbejde.

F. (IV, 1)

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 under følgende omstændigheder:

Tiltalte har den 4. juni 1949 for ovennævnte Vilhelm Marcussen, junr.,

Gadevang, udfærdiget en regning til Esbønderup-Nødebo kommune lydende på levering af 50 m² fliser à 20 kr. eller ialt 1000 kr., hvilken leverance aldrig har fundet sted. Denne regning, hvis rigtighed han svigagtigt attesterede i sin egenskab af formand for kommunens vejudvalg har han falskeligt kvitteret med navnet „Vilhelm Marcussen“, og derefter ved aflevering af den således kvitterede og attesterede regning formået kommunen til at udbetale sig det anførte beløb, som han forbrugte til egen fordel.

Under sagen nedlægges påstand på erstatning.

Det fremgår af sagen, at Statsadvokaten under 4. maj 1951 har resolveret, at der på grund af bevisets stilling ikke ville være videre at foretage i sagen fra anklagemyndighedens side, og at Rigsadvokaten under 4. juli 1951 har meddelt, at han måtte anse det for rettest, at der rejses tiltale.

Efter rettens formening må bestemmelserne i retsplejelovens § 826 komme til anvendelse, selv om der i nærværende sag ikke har fundet nogen egentlig forundersøgelse sted, og da den i retsplejelovens § 826 ommeldte frist må anses udløbet ved udgangen af dagen den 3. juli 1951, vil sagen være at afvise.

Sagens omkostninger herunder i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, overretssagfører Raaschou, udredes af det offentlige.

T h i b e s t e m m e s :

Sagen afvises.

Det offentlige udreder sagens omkostninger, herunder i salær til overretssagfører Raaschou, 100 kr.

Ø s t r e L a n d s r e t s d o m 1 9 . d e c e m b e r 1 9 5 1 (I I I a f d .) .

Den indankede kendelse er afsagt af retten for Hillerød købstad m. v. den 5. oktober 1951. Ved kendelsens afsigelse, ved hvilken tiltalte var til stede, påkæredt anklagemyndighedens repræsentant straks kendelsen til landsretten. Da landsretten efter akternes modtagelse blev opmærksom på, at afgørelsen burde være truffet ved dom, blev akterne tilstillet statsadvokaten, som derefter den 13. december 1951 udfærdigede ankemeddelelse, som den 17. samme måned blev forkyndt for tiltalte.

Anklagemyndighedens påstand i ankemeddelelsen går ud på, at sagen hjemvises til underretten til fortsættelse af domsforhandlingen og påkendelse af sagen i realiteten.

Tiltalte har påstået kendelsen ændret derhen, at tiltalte ved dom frifindes, fordi den i retsplejelovens § 826 ommeldte frist efter hans formening må anses udløbet ved udgangen af dagen den 3. juli 1951.

Det er oplyst, at rigsadvokatens omgørelse af statsadvokatens beslutning er forkyndt for tiltalte den 4. juli 1951.

Landsretten tiltræder, at underrettens afgørelse burde være truffet ved dom.

Anken findes efter omstændighederne at være iværksat rettidigt, jfr. retsplejelovens § 963, stk. 3, sammenholdt med dens § 949, stk. 2.

Landsretten må give anklagemyndigheden medhold i, at bestemmelsen i retsplejelovens § 826 må forstås således, at 2 måneders fristen først er udløbet den 4. juli 1951. Anklagemyndighedens påstand vil derfor være at tage til følge.

Thi kendes for ret:

Underrettens kendelse ophæves.

Sagen hjemvises til fornyet domsforhandling ved underretten.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder salær og godtgørelse for udlæg 100 kr. til den for tiltalte, Aage Kristian Jespersen, beskikkede forsvarer, landsretssagfører Martved, Hillerød, udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte med påstand om frifindelse. Anklagemyndigheden har påstået dommen stadfæstet.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Der tillægges landsretssagfører Martved i salær for Højesteret 150 kr., der foreløbig udredes af det offentlige.

Tirsdag den 17. juni.

Nr. 35/1951. Blikkenslagermester Johannes Kristian Andersen
(landsretssagfører Gylling Mortensen)

mod

Agnes Gudrun Andersen, født Pedersen (Hjejlø efter ordre).

(Skilsmisse efter ægteskabslovens § 55).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af Københavns amts nordre birks civilret den 22. september 1950.

Under nærværende sag har sagsøgeren, blikkenslagermester Johs. Kristian Andersen, der den 23. december 1922 indgik ægteskab med sagsøgte, fru Agnes Gudrun Andersen, født Pedersen, påstået dom til skilsmisse fra sin nævnte ægtefælle på vilkår, at sagsøgeren svarer bidrag til sagsøgtes underhold efter øvrighedens nærmere bestemmelse.

Der er i ægteskabet ingen børn under 18 år.

Til støtte for skilsmissepåstanden har sagsøgeren anført, at samlivet mellem ham og sagsøgte har været ophævet i mere end fire år.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet hun gør gældende, at sagsøgeren ved sin egen livsførelse er skyld i samlivets ophævelse.

Under sagen har parterne afgivet forklaringer.

Af partsforklaringerne og det iøvrigt under sagen oplyste fremgår, at sagsøgte i 1941, da sagsøgeren havde indledet et forhold til en anden kvinde, gjorde skridt til separation, men senere opgav sit forsæt herom, og at sagsøgeren i 1943 søgte at opnå separation i medfør af § 53, stk. 2, i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning, hvilket dog blev ham nægtet ved nærværende rets dom af 21. april 1943, idet det ikke fandtes godtgjort, at der i parternes forhold var indtrådt en så dyb og alvorlig forstyrrelse, at intet formål berettigede ægteskabets opretholdelse.

Det fremgår endvidere, at sagsøgeren nogen tid efter den ovennævnte doms afsigelse — senest 7. oktober 1943 — fraflyttede ægtefællernes fælles bopæl, og at samlivet mellem dem aldrig senere er genoptaget.

Sagsøgeren har nærmere forklaret, at forholdet mellem ham og sagsøgte aldrig har været harmonisk, og at de navnlig i de sidste år, inden han forlod hjemmet, skændtes en del, hvad der gik ham stærkt på nerverne. Det var dette, der var grunden til, at han forlod hjemmet, hvorimod forholdet til den tidligere omtalte kvinde, der ialt bestod 7—8 år, ikke havde nogen indflydelse på hans beslutning herom. Medens han tidligere gentagne gange har lidt af alvorlige sygdomme, der formentlig skyldtes nervøse forstyrrelser, har hans helbred siden 1943 været væsentlig bedre. Han ønsker ikke skilsmisse for at gifte sig igen, men for — som han i sin forklaring har udtrykt sig — at „få rene linier i forholdet til sagsøgte“.

Sagsøgte har bestridt, at forholdet mellem sagsøgeren og hende skulle have været uharmonisk. Når sagsøgeren følte sig utilfreds med ægteskabet i de seneste år inden samlivets ophævelse, var det, fordi hans indtægter steg betydeligt, og han under indtryk heraf ønskede at komme ind i et nyt milieu, og endvidere at han traf den anden kvinde. Det var forholdet til denne, der gjorde, at sagsøgte under stærk påvirkning af en bekendt gjorde forsøg på at opnå separation. Hun opgav forsøget, fordi hun stadig holdt af sagsøgeren, hvad hun trods den lange adskillelse endnu gør. Hun ønsker derfor ægteskabet opretholdt, idet hun mener, at det atter vil kunne få værdi for dem begge, hvis sagsøgeren vender tilbage til hjemmet.

Da sagsøgeren ved sin egen livsførelse hovedsagelig er skyld i samlivets ophævelse, og da han ikke har kunnet godtgøre nogen virkelig interesse i ægteskabets opløsning, vil hans påstand om skilsmisse ikke kunne tages til følge, mod sagsøgtes alvorligt mente protest.

Sagsøgte vil derfor være at frifinde. — Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre sagsøgte med 150 kr.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, fru Agnes Gudrun Andersen, født Pedersen, bør for tiltale af blikkenslagermester Johs. Kristian Andersen, i nærværende sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte med 150 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse under adfærd efter loven.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 4. december 1950 (III afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 22. september 1950 af Københavns amts nordre birks ret for borgerlige sager, er af appellanten, blikkenslagermester

Johannes Kristian Andersen, påanket med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for underretten nedlagte påstand.

Indstævnte, Agnes Gudrun Andersen, f. Pedersen, har påstået stadfæstelse.

For landsretten har parterne, der er henholdsvis 51 og 53 år gammel, afgivet forklaring. Appellanten har nærmere præciseret sin forklaring om grundene til hans ønske om skilsmisse derhen, at han dels af hensyn til ægtefællernes søn, der er hans kompagnon i forretningen, ønsker dennes kapitalforhold klarlagt gennem et skifte, dels føler sig hæmmet ved, at han ikke vil kunne træde i varigere forbindelse med nogen kvinde, sålænge han er ude af stand til at tilbyde ægteskab.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det for landsretten anførte ikke findes at kunne føre til noget andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for landsretten vil appellanten have at godtgøre indstævnte 100 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten godtgør appellanten, blikkenslagermester Johannes Kristian Andersen, inden 15 dage efter denne doms dato til indstævnte, Agnes Gudrun Andersen, f. Pedersen, med 100 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende dommere har afgivet følgende

d i s s e n s:

Medens jeg med flertallet er enig i, at appellanten må anses hovedsagelig at være skyld i samlivets ophævelse, finder jeg under hensyn til, at der er forløbet over 7 år, siden han forlod hjemmet, og til, at der ikke ses at være nogen udsigt til samlivets genoptagelse, at opretholdelsen af ægteskabet, i hvilket der ikke er hjemmeværende børn, ikke har nogen virkelig værdi, og voterer derfor for at tage appellantens påstand til følge, således at hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Under hensyn til, at samlivet har været hævet i henimod ni år, og at der ikke findes at være udsigt til, at det vil blive genoptaget, samt til de iøvrigt foreliggende omstændigheder, findes der, uanset at det er appellanten, der hovedsagelig har været skyld i samlivets ophævelse, at burde gives denne medhold i hans påstand om skilsmisse på de af ham påståede vilkår.

Med hensyn til sagens omkostninger findes der at burde forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Ægteskabet mellem appellanten, blikkenslagermester Johannes Kristian Andersen, og indstævnte, Agnes Gudrun Andersen, født Pedersen, opløses.

Appellanten bør til indstævntes underhold udrede bidrag, hvis størrelse fastsættes af overøvrigheden.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part for nogen af retterne.

Der tillægges højesteretssagfører Hjejele i salær for Højesteret 300 kr., der udredes af det offentlige.

Onsdag den 18. juni.

Nr. 224/1951. Grossererne Jul. P. Justesen, Hubert Justesen og fru Hertha Ingrid Gautier (Christoffersen)

mod

Aalborg Byråd og Indenrigs- og Boligministeriet
(landsretssagfører Tomas Christensen).

(Om lovligheden af en af Aalborg Byråd vedtaget partiel byplan).

Østre Landsrets dom 2. juni 1951 (I afd.).

I 1942 arvede sagsøgerne, grossererne Jul. P. Justesen, Hubert Justesen og fru Hertha Ingrid Gautier, ejendommene matr. nr. 914 a, 914 n og 914 o af Aalborg købstads bygrunde efter deres onkel, avlsbruger Thomas Boss Sauer. Denne havde atter arvet ejendommene efter sin fader, og arealerne havde gennem en lang årrække været anvendt til gartneri.

Grundene, hvis areal er ca. 52.000 m², har form som en uregelmæssig trekant og er beliggende omtrent midt i Aalborg by, således at de mod vest og nord er begrænset af fuldt bebygget areal, mod øst af en smal tildels offentlig bebyggelse, der atter støder op til et betydeligt parkareal, medens de mod syd støder op til Aalborg privatbaners terræn. Mellem baneterrænet og grundene går hovedfærdselsåren Jyllandsgade, som forbinder de 2 hovedindkørselsveje til Aalborg, men grundene har ikke facade til Jyllandsgade, idet Aalborg kommune ejer en smal jordstrimmel langs Jyllandsgades nordlige side, nemlig matr. nr. 1325. Kommunen ejer endvidere matr. nr. 914 df, der er beliggende i trekantens vestlige ende ud imod Niels Ebbesensgade samt en af de i trekantens østlige side beliggende grunde matr. nr. 916 a, 916 f og 916 g, der har facade til Kjellerupsgade. Sagsøgernes grunde har således ikke facade til nogen offentlig gade eller vej, idet de mod nord begrænses af den nedlagte trækbane (tidligere havneterræn).

Efter Thomas Sauers død har der været ført forskellige forhandlinger mellem Aalborg kommune og sagsøgerne om køb af grundene, men disse forhandlinger har ikke ført til noget resultat. Ved et møde i Justitsministeriet, der i 1946 ønskede at erhverve et areal af disse til politigård, tilbød sagsøgerne at

sælge grundene for 60 kr. pr. m², medens kommunen kun mente at kunne byde et lavere beløb pr. m².

Da sagsøgerne derefter averterede grundene til leje på længere åremål til forretningsbrug, indstillede byrådet den 20. juli 1946 til Indenrigsministeriet (nu Boligministeriet) at nedlægge foreløbigt forbud mod udnyttelse af de pågældende grunde i medfør af § 9 i lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplaner. Ved skrivelse af 8. september 1947 nedlagde Indenrigsministeriet derefter i medfør af den pågældende lovbestemmelse foreløbigt forbud mod, at de omhandlede ejendomme anvendes på en måde, der må antages at komme i strid med et under udarbejdelse værende forslag til byplanvedtægt.

I sommeren 1946 påbegyndte Aalborg kommune udarbejdelsen af et forslag til en byplanvedtægt, som blev vedtaget i Aalborg byråd den 20. marts 1948 og godkendt af Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen den 12. februar 1949. Vedtægtens §§ 1 og 2 er sålydende:

„§ 1.

Området omfatter følgende matrikulsnumre:

Matr. nr. 914 a, 914 n, 914 o, 914 df, 916 a, 916 f, 916 g og 1325, alle af Aalborg købstads bygrunde.

§ 2.

De af byplanen omfattede ejendomme forbeholdes til bygninger og andre anlæg, der tjener offentlige formål.“

Under nærværende ved stævning af 25. marts 1949 anlagte sag har sagsøgerne, grossererne Jul. P. Justesen, Hubert Justesen og fru Hertha Ingrid Gautier, nedlagt påstand om at de sagsøgte, Aalborg Byråd og Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen, dømmes til at erkende, at det af sagsøgte 1) Aalborg Byråd den 20. marts 1948 vedtagne forslag til byplan, der er godkendt af sagsøgte 2) Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen ved skrivelse af 12. februar 1949, er ugyldigt som værende i strid med byplanloven.

De sagsøgte påstår frifindelse.

Til støtte for deres påstand har sagsøgerne anført, at den pågældende vedtægt på en række punkter går ud over og derfor er i strid med bestemmelserne i lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplaner.

I denne henseende anføres, at der ikke i loven er hjemmel til at fastsætte en byplan omfattende en enkelt ejendom. Dette er i realiteten tilfældet her, idet hovedparten af det for byplanen fastsatte område optages af de sagsøgerne tilhørende grunde, medens de øvrige i vedtægten nævnte matr. nr. er ganske små parceller beliggende i udkanten af området.

Loven forudsætter at byplanen skal omfatte et større område. Lovens § 1, stk. 2, må nærmest forstås således, at området egentlig skulle være hele byens område, men selv om det anerkendes, at loven ikke hindrer fastsættelsen af specielle byplaner, forudsætter den klart, at området skal omfatte et større antal ejendomme, som danner et vist afsluttet hele, hvis forbindelse med den øvrige bebyggelse skal reguleres. Det følger heraf, at en aktion mod en enkelt ejendom ikke har hjemmel i loven og derfor er ugyldig. I nærværende tilfælde er forholdet endvidere det, at der ikke foreligger nogen anden byplan for Aalborg købstad. Der foreligger vel en såkaldt dispositionsplan, men denne kan ikke anses som en byplan, idet den ikke er tilstrækkelig specialiseret og frit kan omgøres. Den nu af Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen godkendte byplan

regulcerer heller ikke forbindelsen med den øvrige bebyggelse, hvilket formentlig også viser, at det drejer sig om en aktion mod en enkelt ejendom.

I byplanens § 2 udtales dernæst, at ejendommene forbeholdes til bygninger og andre anlæg, der tjener offentlige formål. Denne bestemmelse er i strid med ordene i lovens § 2, nr. 4. I lovens § 2, nr. 4, står at der kan træffes bestemmelse om beliggenheden af offentlige bygninger og anlæg. I § 12, stk. 1, tales der ligeledes om de i planen afsatte offentlige bygninger, men i den foreliggende byplan tales der om, at ejendommene forbeholdes til bygninger og anlæg, der tjener offentlige formål. Selv om man ifølge loven kan bestemme, hvor offentlige bygninger skal placeres, er det klart, at dette er en meget snævrere begrænsning end byplanens formulering angiver, idet et forbehold af arealet til bygninger og anlæg, der tjener offentlige formål, også må omfatte visse private bygninger, som i ikke nærmere fastlagt omfang kan tjene offentlige formål. Ved den i byplanen benyttede formulering forflygtiges den grænsebestemmelse, der fremgår af lovens § 2, nr. 4.

Men også på en anden måde er byplanens affattelse af § 2 i strid med lovens bestemmelser. Det fremgår af lovens § 1, stk. 3, at byplanen skal indeholde bestemmelser af de i § 2, nr. 1—5 omhandlede arter i det omfang, hvori det er fornødent for at sikre en hensigtsmæssig og tilfredsstillende ordning af de fremtidige vej- og bebyggelsesforhold. For at noget sådant kan ske er det nødvendigt, at byplanen indeholder en specificeret angivelse af de bestemmelser, som derved træffes, og ser man på formuleringen af lovens § 2 vil det ses, at alle de under denne § opførte rubra forudsætter en ret indgående specificering af de enkelte bestemmelser. Men i den foreliggende plan findes overhovedet ingen specifikation, kun et forbehold til bygninger og anlæg, der tjener offentlige formål. Også på dette punkt må loven antages at give grænsebestemmelser. Dette har betydning, fordi byplanloven giver hjemmel til større indgreb overfor borgerne end den almindelige ekspropriationslovgivning, og byplanlovens grænsebestemmelser må derfor fortolkes strengt. Den i lovens § 12, stk. 3, nævnte ankeadgang med hensyn til nødvendigheden af ekspropriation, bliver også ret illusorisk efter en sådan byplan, idet en specifikation af kravene er en nødvendig forudsætning for at kunne bedømme vægten af de hensyn der taler for eller imod ekspropriation.

Endelig har sagsøgerne anført, at den foreliggende byplan efter deres mening er udtryk for en magtfordrejning, idet de må formene, at byplanen udelukkende er vedtaget for at give kommunen hjemmel til at ekspropriere de pågældende grunde.

Sagsøgerne bliver herved ringere stillet end efter de almindelige ekspropriationsregler, idet tabet ved en ekspropriation, der først senere effektueres, efter almindelige regler må bæres af eksproprianten, medens byplanlovens bestemmelser fører til, at dette tab må bæres af den eksproprierede.

De sagsøgte har til støtte for deres frifindelsespåstand anført, at den foreliggende byplan er lovlig og ikke er i strid med byplanloven. Det er i overensstemmelse med praksis og følger af den ved lovens § 1, stk. 5, givne hjemmel til dispensation, at en dispositionsplan i et vist omfang kan træde i stedet for en egentlig byplan. Den i loven omtalte 5 års frist for tilvejebringelsen af en byplan er ikke indsat af hensyn til grundejerne, men af hensyn til kommunerne. En endelig byplan er iøvrigt under udarbejdelse og ventes færdiggjort i løbet af kort tid. Den foreliggende byplan og dispositionsplan er i nøje overensstem-

melse med de retsninglinier, der er givet ved cirkulære nr. 186 af 21. oktober 1939. Med hensyn til byplanlovens nærmere karakter og rækkevidde fremhæver de, at det af lovens forarbejder fremgår at byplanen ikke kan sidestilles med et teknisk projekt, men skal angive rammerne for den ønskede udvikling. I overensstemmelse hermed tales der også om foreløbige dispositioner.

Det følger heraf, at byplanlovens bestemmelser ikke kan opfattes som absolutte grænsebestemmelser i samme forstand, som dette begreb ellers opfattes; man har forsøgt at give så smidige bestemmelser, at de vil kunne omfatte de mangfoldige forskelligartede forhold, som loven omfatter. Det er i harmoni hermed, at der er givet centraladministrationen en så væsentlig indflydelse på de bestemmelser, der træffes, i henhold til loven, hvorved det også sikres, at der ikke træffes bestemmelser ud fra usagelige, lokale hensyn.

De pågældende grunde er en enklave indenfor det stærkt bebyggede byområde, som på grund af forhold, der ligger langt tilbage i tiden ikke har kunnet inddrages i den bebyggelse, som var påtænkt i forbindelse med anlæget af Jyllandsgade. Af byplanmæssige grunde er det af betydning at man sikrer dets inddragelse under bebyggelse på en sådan måde, at det bliver et naturligt led i den forhåndenværende bebyggelse, og at der ikke disponeres derover på en sådan måde, at det bliver en hindring for en naturlig og forsvarlig udvikling af byens bebyggelse.

De pågældende arealer har en særdeles central beliggenhed indenfor byens bebyggede område. De ligger i nærheden af byens forretningskvarter og midt imellem byens vestlige og østlige halvdel samt i umiddelbar nærhed af byens hovedfærdselsåre mellem den østlige og vestlige halvdel. Denne centrale beliggenhed gør arealerne særlig egnet til bebyggelse med offentlige bygninger eller bygninger, der tjener offentlige formål såsom politigård, rutebilstation o. l. Hertil kommer, at arealerne er de eneste ubebyggede arealer i byområdet, der har en central beliggenhed; skulle man fremskaffe andre arealer til sådan bebyggelse, ville man være henvist til arealer beliggende i byens udkant, hvad der ville være til uberegnelig skade for bebyggelsens forsvarlige udvikling. Der foreligger derfor meget stærke grunde for anvendelsen af de pågældende arealer til sådan bebyggelse.

Når det af sagsøgerne anføres, at det drejer sig om en aktion mod en enkelt ejendom, bestrides rigtigheden heraf. Det drejer sig om et afsluttet område, hvor stærke byplanmæssige hensyn gør sig gældende, og dette må være det afgørende for spørgsmålet om byplanens område. At der ikke i byplanen er bestemt noget om forbindelsen med den øvrige bebyggelse følger af, at vejforbindelsen forlængst er fastlagt ved de eksisterende gader. De sagsøgte bestrider, at det skulle være i strid med byplanlovens forudsætninger at give en byplan for et så lille område og henviser herved til bestemmelsen i lovens § 1, sidste stk., der må antages at give Boligministeriet ret frie hænder i så henseende.

Når byplanens § 2 har fået den foran omtalte formulering skyldes det, at arealerne er ganske utilstrækkelige til at rumme hele den offentlige bebyggelse, der kan blive spørgsmålet om. Det er derfor umuligt på forhånd at specificere, hvilke offentlige bygninger der ønskes placeret på området, og det kan heller ikke være lovens mening at gøre nogen begrænsning af denne art. Loven tilsigter at give en ramme for bebyggelsens fremtidige udvikling, og hertil må et forbehold som det anførte være tilstrækkeligt og i overensstemmelse med

lovens formål. Det er i forhold til sagsøgerne ganske uden betydning, hvilke offentlige bygninger, der bliver placerede på grundene. Det i forhold til sagsøgerne afgørende er om der foreligger så vægtige grunde til at inddrage området under byplanen, at dette kan ske mod sagsøgernes protest. Det kan ikke anerkendes, at byplanlovens § 2 forudsætter en så indgående specifikation af bestemmelserne som af sagsøgerne hævdede. En bestemmelse som § 2, nr. 5, kan overhovedet ikke specificeres nærmere. De sagsøgte er med sagsøgerne enige i, at kommunen ikke på det foreliggende grundlag kan anvende ekspropriationsbestemmelserne i § 12. Der er på dette grundlag alene en mulighed for, at sagsøgerne i henhold til lovens § 14 kan kræve, at kommunen skal overtage de omhandlede arealer mod erstatning. At § 12 således er uanvendelig, må imidlertid efter de sagsøgtes opfattelse være uden betydning for spørgsmålet om lovligheden af byplanen.

Den foreliggende byplan forfølger udelukkende byplanmæssige hensyn. Det er naturligvis rigtigt, at der ved at området inddrages under byplanen opnås ekspropriationshjemmel efter byplanloven, men sagsøgernes stilling bliver jo ikke derved ringere end alle andre borgeres, hvis ejendomme inddrages under byplanen. Og da byplanlovens klart udtalte formål netop er at fremkalde denne situation, hvor hensynet til den fremtidige bebyggelse taler derfor, kan der ikke blive tale om magtfordrejning, når der som i det foreliggende tilfælde kan påvises så vægtige og afgørende saglige grunde til områdets inddragelse under byplanen.

Efter det om arealernes centrale beliggenhed og øvrige forhold oplyste finder retten det godtgjort, at så overvejende byplanmæssige hensyn har gjort sig gældende til fordel for arealets inddragelse under byplanen, at der netop foreligger en af de situationer, som loven i særlig grad tager sigte på. Formodningen må derfor være for, at inddragelsen er sket med rette. Det findes ikke herimod at kunne tages i betragtning, at byplanens bestemmelser er så vagt formulerede som tilfældet er, og kun angår et så lille område væsentligst bestående af sagsøgernes grunde, idet lovens formål, at danne en ramme for den fremtidige udvikling, må medføre en vis frihed med hensyn til fastsættelsen af indholdet af og området for en partiel byplan som den foreliggende, der må antages at være et led i den under udarbejdelse værende samlede byplanlægning for Aalborg kommune.

Da der derhos ikke under sagen er oplyst noget, der viser, at andre hensyn end rent byplanmæssige har gjort sig gældende ved områdets inddragelse under byplanen, idet de tidligere købsforhandlinger ikke kan anses afgørende i så henseende, findes den foreliggende byplan ikke at kunne anses ugyldig som stridende mod loven, hvis § 14 giver sagsøgerne mulighed for erstatning for det dem ved byplanen muligt påførte tab.

I henhold til det anførte vil de sagsøgte herefter være at frifinde.

Med hensyn til sagsomkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, Aalborg Byråd og Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen, bør for tiltale af sagsøgerne, grossererne Jul. P. Justesen, Hubert Justesen og fru Hertha Ingrid Gautier, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerne een for alle og alle for een til hver af de sagsøgte 800 kr.

De idømte sagskomstninger at udrede inden 15 dage fra nærværende doms afsigelse.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har de indstævnte erklæret, at udtrykket „bygninger og andre anlæg, der tjener offentlige formål“ i byplanvedtægtens § 2 er at forstå på samme måde som udtrykket „offentlige bygninger og anlæg“ i byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 4.

Det er under sagen ubestridt, at de af byplanvedtægten omfattede arealer er de eneste ubebyggede grunde i købstaden med central beliggenhed, og at de er utilstrækkelige til at rumme hele den offentlige bebyggelse, der kan blive spørgsmål om.

Med disse bemærkninger vil dommen i henhold til de i den anførte grunde være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til de indstævnte med 1200 kr. til hver.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, grossererne Jul. P. Justesen, Hubert Justesen og fru Hertha Ingrid Gautier, een for alle og alle for een til hver af de indstævnte, Aalborg Byråd og Indenrigs- og Boligministeriet, 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 20. juni.

Nr. 325/1950. Fiskeskipper Evald Thinnesen (Gersted)

m o d

bygmester J. D. Wiese (Oluf Petersen efter ordre).

(Spørgsmål om appellanten ved skyldovertagelse var frigjort for sin gæld til indstævnte).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 29. juli 1950 (VI afd.).

Efter at sagsøgeren, bygmester J. D. Wiese, Tønder, til sagsøgte, fiskeskipper Evald Thinnesen, Esbjerg, havde solgt den faste ejendom, art. nr. 1820 Tønder købstad, med den deri værende virksomhed „Sønderjydsk Træindustri“ udførte sagsøgeren forskelligt arbejde på ejendommen for et beløb af ialt 6565 kr. 49 øre, hvorhos sagsøgte skyldte sagsøgeren 4000 kr. for overtagne materialer.

Efter at der var afdraget 2000 kr., solgte sagsøgte ved skøde af 16. september 1948 ejendommen og virksomheden til automobilforhandler Frederik Christiansen, nu boende i Klampenborg, og ifølge skødet skulle en del af købesummen berigtiges ved, at køberen overtager virksomhedens gæld, derunder gælden til sagsøgeren.

Den 20. oktober 1948 holdtes der på „Sønderjysk Træindustri“'s kontor i Tønder et møde hvori sagens parter og Christiansen deltog; til stede var desuden maskinfabrikant Ejnar Søren Petersen, Sønderborg, og købmand Alfred Sørensen, Esbjerg. På mødet betalte Christiansen sagsøgeren 3000 kr. og der blev truffet aftale om afvikling af restskylden, der yderligere var nedbragt ved at sagsøgeren havde købt for 250 kr. træ fra virksomheden.

Omkring nytår 1949 videresolgte Christiansen ejendommen og virksomheden til øjenlæge C. C. Hartlev, København.

Da der intet yderligere betaltes, har sagsøgeren under nærværende ved Odense købstads ret for borgerlige sager forberedt sag (nr. 1193/1949) oprindeligt påstået sagsøgte, Frederik Christiansen og C. C. Hartlev tilpligtet in solidum at betale 7315 kr. 49 øre med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 11. marts 1949 til betaling sker. Ved sagens første fortagelse i retten, hvor påstanden nedsattes til 5315 kr. 49 øre med rente som anført, udeblev de sagsøgte Christiansen og Hartlev, og der blev af den forberedende ret den 22. april 1949 afsagt udeblivelsesdom over disse sagsøgte.

Christiansen har derefter, den 26. maj 1949, betalt sagsøgeren 2500 kr., hvorfor sagsøgerens påstand under domsforhandlingen går ud på, at sagsøgte in solidum med de tidligere domfældte tilpligtes at betale 2815 kr. 49 øre med omkostninger i forhold til 5315 kr. 49 øre og med renter 5 pct. p. a. af dette beløb fra 11. marts 1949 til 26. maj 1949, og af 2815 kr. 49 øre fra 26. maj 1949 til betaling sker.

Sagsøgte, der har erkendt at have ladet arbejdet udføre, og som iøvrigt ikke har bestridt kravets størrelse, har påstået sig frifundet, idet han har gjort gældende, at gælden er overtaget af Christiansen, således at han selv er frigjort. Sagsøgte har herved særlig påberåbt sig aftaler på mødet den 20. oktober 1948.

Sagsøgeren har nægtet at være indgået på nogen aftale om, at sagsøgte skulle være frigjort, uanset at de oprindeligt medsagsøgte har overtaget gælden.

Under sagens forberedelse er der afgivet forklaringer af parterne og sagsøgte Christiansen samt vidneforklaring af de ovennævnte Ejnar Søren Petersen og Alfred Sørensen, hvorhos blandt andet er fremlagt en i Tønder den 20. oktober 1948 dateret maskinskræven „Aftale“, der er sålydende:

„A F T A L E

Dags dato modtaget for regning Sønderjysk Træindustri, Tønder kroner 3.000.00 skriver Tretusind Kroner

sign. J. D. Wiese.

De resterende ca. 5.000.00 kr. skrives Femtusind Kroner afdrages på følgende måde:

Indtil 15. januar 1949 er restbeløbet forfalden til betaling til bygmester J. D. Wiese, Tønder, kontant eller indbetales ved en af byens banker.

(sign.). Frederik Christiansen.

(sign.) J. D. Wiese.“

Sagsøgeren har forklaret, at sagsøgte nogen tid efter at denne havde bestilt arbejdet sagde til sagsøgeren, at han skulle få sine penge efterhånden. Sagsøgeren har intet haft med overdragelsen til Christiansen at gøre. Den 20. oktober 1948 udbetalte Christiansen sagsøgeren 3000 kr., idet han sagde, at sagsøgeren ikke kunne få mere nu, da også andre håndværkere skulle betales. Samtidig med betalingen skrev sagsøgeren ovennævnte kvittering med påtegnet aftale om afvikling af restbeløbet. Sagsøgeren har benægtet at have udfærdiget andre dokumenter om restgældens betaling end denne „Aftale“ af 20. oktober 1948. Han har ikke på noget tidspunkt opgivet sin ret mod sagsøgte.

Sagsøgte har forklaret, at han ved mødet den 20. oktober 1948 sagde til sagsøgeren, at han havde solgt virksomheden og „at han nu måtte ud af det“. Sagsøgte hævder, at sagsøgeren var indforstået hermed, og sagsøgeren skrev egenhændigt et dokument herom, dette dokument er ikke identisk med det oven citerede.

Vidnet Ejner Søren Petersen har forklaret, at han overværede forhandlingerne, som han ikke nærmere erindrer. „Der blev skrevet noget ned på en skrivemaskine“, men vidnet erindrer ikke hvad aftalen gik ud på.

Vidnet Alfred Sørensen har forklaret, at han skulle hjælpe sagsøgte med at få gælden til sagsøgeren overført til Christiansen. Der blev oprettet et skriftligt dokument, hvori det udførligt anførtes, at gælden fremtidig skulle betales af Christiansen og påhvile Sønderjydske Træindustri, Tønder. Endvidere var der noget om, at der efter 3 måneders forløb skulle udstedes veksler. Vidnet er af den opfattelse, at dokumentet blev skrevet med blæk, men sige dette med bestemtighed tør han dog ikke. Vidnet har erklæret at den oven citerede „Aftale“ ikke er identisk med den, han hørte oplæst.

Idet bemærkes at det af sagens oplysninger fremgår, at sagsøgeren gentagne gange i den efterfølgende tid har tilskrevet sagsøgte, enten direkte eller ved dennes sagfører om berigtigelse af skylden, og at retten efter det oplyste må gå ud fra, at sagsøgeren ikke ved mødet den 20. oktober 1948 har underskrevet andre aftaler end den nævnte, og idet sagsøgte heller ikke ivotrigt har dokumenteret eller på anden måde bevist, at sagsøgeren skulle have frafaldet sit krav mod ham, findes det ubetænkeligt at give dom efter den af sagsøgeren under domsforhandlingen nedlagte påstand, således at sagsøgte findes at burde erstatte sagsøgeren denne sags omkostninger med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fiskeskipper Evald Thinnesen, bør in solidum med de tidligere domfældte, automobilforhandler Frederik Christiansen, Klampenborg, og øjenlæge C. C. Hartlev, København, inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgeren, bygmester J. D. Wiese, betale 2815 kr. 49 øre med renter 5 pct. p. a. af 5315 kr. 49 øre fra 11. marts 1949 til 26. maj 1949 og af 2815 kr. 49 øre fra 26. maj 1949 til betaling sker, samt alle sagens omkostninger med 600 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.
I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Mandag den 23. juni.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets samtykke påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Sagen angik et af den kærende overfor den indkærede fremsat erstatningskrav i anledning af, at der i en motorvogn, som den kærende havde købt af indkærede, var foretaget udpantning for skat påhvilende en tidligere ejer, og sagen blev hævet, efter at skattevæsenet havde frafaldet sit krav.

Efter de for Højesteret foreliggende oplysninger må det antages, at den kærende med føje har anlagt sag mod indkærede, og det findes derhos ved det oplyste ikke godtgjort, at udpantningen ikke stod ved magt, indtil den blev frafaldet.

Herefter findes indkærede i sagsomkostninger for landsretten at burde betale kærende 500 kr.

Thi bestemmes:

Indkærede, automobilforhandler Wagner Sørensen, bør til kærende, mekaniker O. Bugge, i sagsomkostninger for landsretten betale 500 kr. samt i omkostninger ved kæremålet 200 kr.

Det ikendte at udrede inden 15 dage efter denne kendelses afsigelse.

Tirsdag den 24. juni.

Nr. 234/1952.

Cand. mag. **Jon Galster**

på k æ r e r

kendelse afsagt den 20. juni 1952 af den under 3. februar 1947 nedsatte kommissionsdomstol.

(Kendelse om forhørsleders habilitet).

Kendelse afsagt af den under 3. februar 1947 nedsatte kommissionsdomstol den 20. juni 1952.

Cand. mag. Galster begærede rettens kendelse for, at han ikke var forpligtet til at afgive forklaring for kommissionsdomstolen, når en parlamentariker, særlig kontorchef Hækkerup, fungerede som forhørsleder for domstolen.

Kontorchef Hækkerup protesterede herimod, idet han bemærkede, at spørgsmålet om hans habilitet var blevet drøftet med justitsministeriet.

Retten optog spørgsmålet til kendelse og afsagde straks efter sålydende

k e n d e l s e:

Da det efter retsplejelovens § 713 må være overladt til anklagemyndigheden at afgøre, om det findes fornødent at træffe foranstaltning i anledning af en påstået inhabilitet hos anklagemyndighedens repræsentant, og da det for retten er oplyst, at spørgsmålet om kontorchef Hækkerups habilitet i den omhandlede henseende har været forelagt justitsministeriet, der i sin skrivelse af 6. marts 1951 har beskikket kontorchef Hækkerup som repræsentant for den offentlige anklagemyndighed, vil den fremsatte påstand om, at kontorchefen på grund af inhabilitet skulle være afskåret fra at optræde på anklagemyndighedens vegne, være at afvise.

Påstanden om, at ingen parlamentariker skal kunne beskikkes til det omhandlede hverv, vil, allerede på grund af påstandens ubestemte karakter, ikke kunne tages til følge.

T h i b e s t e m m e s:

Den fremsatte påstand afvises.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af den ved kgl. ordre af 3. februar 1947 nedsatte kommissionsdomstol.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi bestemmes:

Kommissionsdomstolens kendelse bør ved magt at stande.

O n s d a g d e n 2 5 . j u n i .

Nr. 13/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Richard Peder Hansen (Christrup),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens §§ 164 og 245 stk. 2, jfr. § 21.

Østre Landsrets dom 12. november 1951 (nord- og østsjællandiske nævningekreds).

Under nærværende sag, i hvilken forundersøgelse har fundet sted ved retten for Københavns amts nordre birk for straffesager tiltales Richard Peder Hansen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 8. september 1951 til straf

I.

for falsk anmeldelse efter straffelovens § 164 ved den 7. december 1950 kl. 21 ved henvendelse til kriminalpolitiet i Lyngby på dettes station Jernbancevej 7,

Lyngby, i strid med sandheden at have anmeldt, at der i tiden 3. december 1950 til 5. december 1950 fra et skrivebord i hans værelse, Hybenvej 15, Virum, var stjålet 475 kr., og at hans tidligere kæreste, frøken Lis Bryld Mikkelsen, kunne sigtes for tyveriet,

II.

for forsøg på grov legemsbeskadigelse efter straffelovens § 246, jfr. § 21, ved den 15. december 1950 ca. kl. 7,15 på hjørnet af Abildgaards Allé og Kapelvej i Sorgenfri, medens han cyklede forbi sin fornævnte kæreste, Lis Bryld Mikkelsen, der gik på fortovet, at have kastet ca. 100 cm³ ufortyndet saltsyre mod hendes ansigt uden dog at ramme dette, idet hun i det samme drejede sig bort, hvorefter vædsken ramte dels hendes cotton-coat bagpå ved venstre skulderblad, dels hendes hovedtørklæde på den del, der har dækket hendes nakke.

Tiltalte er født den 23. januar 1919 og tidligere straffet

ved Københavns Byrets 25. afdelings dom af 7. september 1945 efter straffelovstillæg nr. 259 af 1. juni 1945 § 10, stk. 1, med fængsel i 2 år og frakendelse af almen tillid i 5 år. Prøveløsladt den 29. november 1946, og

ved kriminalretten for Københavns amts nordre birks dom af 15. april 1948 for tyveri, hvorved den forskyldte straf bortfaldt i medfør af straffelovens § 89, stk. 1.

Tiltalte har under sagen været underkastet mentalobservation af overlægen ved rigshospitalets psykiatriske klinik, der har afgivet en erklæring af 25. juni 1951, hvori blandt andet udtales, at der „efter det under hans ophold her på afdelingen iagttagne må antages, at han har haft en alvorligere hjernerystelse i 1937 eller 1939. Det er muligt, at han allerede tidligere har været noget psykopatisk præget, men der foreligger ikke så udførlige oplysninger om hans forhold i barndom og opvækst, at man kan slutte noget sikkert deraf. Det er derfor rimeligt at antage, at hjernerystelsen, hvis organiske følger påvist ved encephalografien i 1942, har medført en karakterforandring i retning af uligevægtigt temperament og svigtende tilpasningsevne. Helt tør man ikke udelukke, at der også har været epileptiske anfald (traumatisk epilepsi), men langt de fleste af de anfald, han angiver at have haft, har utvivlsomt været af hysterisk karakter, fremkaldt ved affektudsving. Det må også bemærkes, at elektroencephalografien nu ikke viser mindste tegn på epilepsi. Et formentlig ret betydeligt alkoholmisbrug i den senere tid har yderligere øget hans psykiske uligevægt.

Såfremt han findes skyldig i de nu påsigtede handlinger, kan han ikke anses for ganske uegnet til påvirkning gennem straf. Det ville imidlertid være hensigtsmæssigt, om han i tilslutning til en eventuel straf kunne blive anbragt på en helbredelsesanstalt for drankere, og på grundlag af hans egne angivelser må det skønnes berettiget at betegne ham som forfalden til drukkenskab.“

Retslægerådet har i en erklæring af 12. juli 1951 udtalt, at „Retslægeraadet kan tiltræde den af overlægen ved Rigshospitalets psykiatriske klinik den 25. juni 1951 afgivne erklæring, hvorefter Richardt Peter Hansen ikke er sindssyg og ikke kan antages at have været det på tidspunktet for de påsigtede handlinger, han er heller ikke åndssvag, men normalt begavet. Efter en hjernerystelse for 12—14 år siden har han undergået en karakterforandring i retning af uligevægtighed og svigtende tilpasningsevne. Samtidig har han med skiftende mellemrum haft anfald, der fortrinsvis har været af hysterisk art, uden at det dog kan udelukkes, at enkelte har været af epileptisk karakter. Ydermere er han

hengiven til alkoholmisbrug i en sådan grad, at han må betegnes som forfalden til drukkenskab.

Han kan ikke anses for uegnet til påvirkning gennem straf under vanlige former. Det må tilrådes, at han efter straffens afsoning anbringes i en helbredelsesanstalt for drankere.“

Efter nævningernes kendelse, som retten lægger til grund, er tiltalte fundet skyldig i falsk anmeldelse. Nævningerne har svaret nej til et dem stillet hovedspørgsmål, om tiltalte har gjort sig skyldig i overtrædelse af straffelovens § 246, jfr. § 21. Et nævningerne stillet hovedspørgsmål, om tiltalte er skyldig i overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 2, jfr. § 21, har nævningerne besvaret bekræftende.

Tiltalte, der har været fængslet fra 18. december 1950 til 5. januar 1951, vil herefter være at anse for overtrædelse af straffelovens § 164 og straffelovens § 245, stk. 2, jfr. § 21, med straf af fængsel i 1 år med fradrag af 12 dage for udstået varetægtsfængsel.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Richard Peder Hansen, bør straffes med fængsel i 1 år, hvoraf 12 dage anses udstået.

Sagens omkostninger, herunder 400 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Ole Larsen, udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket af tiltalte til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær 150 kr. til højsteretssagfører Christrup, udredes af tiltalte, Richard Peder Hansen.

Nr. 151/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Preben Einer Lindegaard (Christrup),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens §§ 260, nr. 1, 232 og 293, stk. 1, samt motorlovens § 24, stk. 1, pkt. 1.

Østre Landsrets dom 1. april 1952 (sydsjællandske nævningekreds).

Under nærværende under medvirken af nævninger behandlede sag er der ved anklageskrift af 1. februar 1952 fra statsadvokaten for Sjælland rejst tiltale mod Preben Einer Lindegaard til straf

I.

for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 23. december 1951 ca. kl. 1,00 uberettiget og til væsentlig ulempe for ejeren at have tilegnet sig den mekaniker Chr. Thomsen, Stege, tilhørende personmotorvogn H 555, der henstod parkeret i Storegade i Stege, og benyttet den til kørsel til Kalvehave og tilbage til Stege, hvortil han ankom mellem kl. 3,30 og 4.

II.

for overtrædelse af motorlovens § 24, stk. 1, pkt. 1., ved den 23. december 1951 fra kl. ca. 1 til mellem kl. 3,30 og 4 at have ført personmotorvogn H 555 ad landevejen fra Stege til Kalvehave og tilbage, uagtet han på grund af nydelse af spiritus ikke var i stand til at føre motorkøretøj på betryggende måde.

III.

for voldtægt efter straffelovens § 216 ved den 23. december 1951 ca. kl. 3 i pigeværelset på „Højskolegården“ i Tjørnemark ved Stege, ved vold, frihedsberøvelse eller fremkaldelse af frygt for liv, helbred eller velfærd at have tvunget sig samleje med den ham ganske ubekendte husassistent Ester Margrethe Frandsen, født den 22. juli 1932, idet tiltalte ved at banke på døren og angive at klokken var et kvarter over 6 formåede frøken Frandsen til at låse døren op, hvorefter han trængte ind i værelset, hvor han, efter at have hindret hende i at slippe ud og hidkaldte hjælp ved at gribe fat i hende, holde hende for munden og låse døren, mod hendes vilje og under overvindelse af hendes modstand i den i værelset stående seng fulbyrdede samleje med hende.

Der er derhos nedlagt påstand om at tiltalte i medfør af motorlovens § 42 frakendes retten til at være fører af motorkøretøj.

Tiltalte er født den 26. december 1926 og tidligere ved dom afsagt den 24. august 1946 af retten for Stege købstad m. v. i medfør af straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276 og politivedtægten, anset med straf af fængsel i 30 dage betinget med prøvetid i 2 år.

Tiltalte har under sagen været underkastet mentalobservation af kredslægen i Vordingborg, der under 12. januar 1952 har afgivet en erklæring, hvis konklusion er sålydende:

„Observanden er herefter ikke sindssyg eller åndssvag, og kan ikke tænkes at have været det på tidspunktet for de begåede handlinger, ligesom han ikke kan tænkes at have befundet sig i en ved mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjælseverne, herunder seksuel abnormitet, betinget varigere tilstand af anden beskaffenhed.

Det drejer sig om en ung mand, som under påvirkning af spiritus begår en handling, han næppe ville have begået under forhold, hvor hans iøvrigt normalt udviklede hæmninger havde fungeret.

Han må antages at være egnet til påvirkning af almindelig straf.

Jeg skal tillade mig at tilføje, at det i denne forbindelse forekommer mig vigtigst, at der meddeles ham et spiritustilhold.“

Retslægerådet har under 1. marts 1952 udtalt: „at Preben Ejner Lindegård ikke er sindssyg og ikke kan antages at have været det på tidspunktet for de påsigtede handlinger; han synes at være en noget småtbegavet og primitiv person, men han er ikke åndssvag, og mere fremtrædende mentale mangler synes han i det hele ikke at frembyde.

Han må herefter skønnes egnet til påvirkning gennem straf under vanlige former.“

Tiltalte har været fængslet siden den 24. december 1951.

Der er stillet nævningerne følgende spørgsmål:

„H o v e d s p ø r g s m å l 1:

Er tiltalte Preben Einer Lindegård skyldig i brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 23. december 1951 ca. kl. 1,00 uberettiget og til væsentlig ulempe for ejeren at have tilegnet sig den mekaniker Chr. Thomsen, Stege, tilhørende personmotorvogn H 555, der henstod parkeret i Storegade i Stege, og benyttet den til kørsel til Kalvehave og tilbage til Stege, hvortil han ankom mellem kl. 3,30 og 4?

H o v e d s p ø r g s m å l 2.

Er tiltalte Preben Einer Lindegård skyldig i overtrædelse af motorlovens § 24, stk. 1, ved den 23. december 1951 i tiden fra ca. kl. 1 til mellem kl. 3,30 og 4 at have ført personmotorvogn H 555 ad landevejen fra Stege til Kalvehave og tilbage, uagtet han på grund af nydelse af spiritus ikke var i stand til at føre motorkøretøj på betryggende måde?

H o v e d s p ø r g s m å l 3.

Er tiltalte Preben Einer Lindegård skyldig i voldtægt efter straffelovens § 216 ved den 23. december 1951 ca. kl. 3 i pigeværelset på „Højskolegården“ i Tjørnemark ved Stege ved vold, frihedsberøvelse eller fremkaldelse af frygt for liv, helbred eller velfærd at have tiltvunget sig samleje med den ham ganske ubekendte husassistent Ester Margrethe Frandsen, født den 22. juli 1932, idet han bankede på døren og efter at frøken Frandsen havde åbnet døren, trængte ind i værelset, hvor han, efter at have hindret hende i at slippe ud og hidkalde hjælp ved at gribe fat i hende, holde hende for munden og låse døren, mod hendes vilje og under overvindelse af hendes modstand i den i værelset stående seng fuldbyrdede samleje med hende?

H o v e d s p ø r g s m å l 4.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 3 besvares benægtende).

Er tiltalte Preben Einer Lindegård skyldig i ulovlig tvang efter straffelovens § 260, nr. 1, og i blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 ved den 23. december 1951 ca. kl. 3 i pigeværelset på „Højskolegården“ i Tjørnemark ved Stege, hvor han var trængt ind, ved vold at have tvunget husassistent Ester Margrethe Frandsen til at tåle, at han hindrede hende i at forlade værelset og tåle, at han plejede samleje med hende i den i værelset stående seng, idet han, da frøken Frandsen efter at han var trængt ind i værelset ville forlade dette, greb hende om livet og stillede hende op ad væggen, hvorefter han, da frøken

Frandsen råbte om hjælp, holdt hende for munden, trak hende ind i værelset og låste døren, og idet han efter i kort tid at have siddet på en stol foran døren, lagde sig op i sengen til hende, hvor han mod hende vilje og efter at have befølt hende på maven og brystet og trukket hendes benklæder af fuldbyrdede samleje med hende?

T i l l æ g s s p ø r g s m å l.

(Besvares kun, såfremt et af hovedspørgsmålene 3—5 besvares bekræftende).

Skal straffen for de i hovedspørgsmålene 3—5 omhandlede handlinger ned-sættes som følge af, at tiltalte Preben Einer Lindegård har begået dem under indflydelse af stærk sindsbevægelse, anden forbigående sjælelig uligevægtighed, eller andre særlige omstændigheder, der i så betydelig grad forringer den strafværdighed, som handlinger af den pågældende art regelmæssigt vidner om, at anvendelse af den foreskrevne straf ville være uforholdsmæssig hård (straffelovens § 85)?“

Der er endvidere stillet et hovedspørgsmål 5 vedrørende overtrædelse af straffelovens § 264, stk. 3, der er bortfaldet som følge af den bekræftende besvarelse af hovedspørgsmål 4.

Nævningerne har besvaret hovedspørgsmålene 1, 2 og 4 bekræftende, medens hovedspørgsmål 3 og tillægsspørgsmålet er besvaret benægtende.

Tiltalte vil herefter være at frifinde for overtrædelse af straffelovens § 216, medens han ved nævningernes kendelse, som retten har lagt til grund, er fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens §§ 260, nr. 1, 232 og 293, stk. 1, og motorlovens § 24, stk. 1, pkt. 1, og vil derfor være at anse med en straf af fængsel i 2 år, hvoraf 66 dage i medfør af straffelovens § 86 anses for udstået.

Retten til at være fører af motorkøretøj findes i medfør af motorlovens § 42 at burde frakendes tiltalte for et tidsrum af 1 år fra denne doms dato.

T h i k e n d e s f o r r e t.

Tiltalte, Preben Einer Lindegaard bør straffes med fængsel i 2 år, hvoraf 66 dage anse for udstået.

Retten til at være fører af motorkøretøj frakendes tiltalte for et tidsrum af 1 år fra denne doms dato.

Tiltalte udreder sagens omkostninger, derunder i salær til den for ham under domsforhandlingen beskikkede forsvarer, landsretssagfører Krog Aage, Næstved, 350 kr. og i godtgørelse for udlæg 25 kr.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket af tiltalte til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, dog at straffen findes at burde bestemmes til fængsel i 1 år, og at der for udstået varetægtsfængsel nu afkortes 4 måneder.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at straffetiden bestemmes til 1 år, og at 4 måneder af straffetiden anses udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder salær til højesteretssagfører Christrup 150 kr., udredes af det offentlige.

Torsdag den 26. juni.

Nr. 10/1951. Odden sogneråd (Ove Rasmussen)

m o d

entreprenør J. M. Henriksen (sagfører Jakob Jensen).

(Angående betaling for tørveleverancer).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 22. december 1950 (IX afd.).

Under nærværende ved retten for Nykøbing S. købstad m. v. forberedte sag, der er anlagt ved stævning af 31. januar 1944, har sagsøgeren, entreprenør J. M. Henriksen, der i henhold til overenskomster med sagsøgte, Odden sogneråd, til dette har solgt hele sin tørveproduktion for årene 1942 og 1943 i overensstemmelse med de i bekendtgørelse nr. 32 af 30. januar 1942 angående handel med tørv fastsatte regler, efter sin endelige påstand påstået sagsøgte dømt til betaling af 6740 kr. 89 øre med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 31. januar 1944, til betaling sker. Det påstævnte beløb udgør hans resttilgodehavende for produktionen i 1943, således som han har opgjort det i en den 4. november 1943 udfærdiget opgørelse til sagsøgte. Ifølge denne udgjorde betalingen for hele produktionen, beregnet efter klasse II a 44.897 kr. 33 øre, hvoraf à conto var betalt ialt 39.437 kr. 44 øre. Med fradrag af et beløb, som sagsøgeren skulle betale for læggeplads, udgjorde hans tilgodehavende 4215 kr. 89 øre, men herudover har sagsøgeren beregnet sig 2525 kr., idet 505 tons af produktionen ifølge analyse skulle afregnes efter klasse I a.

Sagsøgte, der i sit svarskrift overhovedet bestred at være sagsøgeren noget skyldig, men tværtimod gjorde gældende, at der i à conto udbetalinger var ydet sagsøgeren ca. 7000 kr. udover hans samlede tilgodehavende for det nævnte år, har under domsforhandlingen alene bestridt sagsøgerens opgørelse, forsåvidt angår nævnte 2525 kr. Sagsøgte har i så henseende gjort gældende, at sagsøgeren ikke overfor sognerådet har gjort opmærksom på, at det heromhandlede parti henhørte under klasse I a, idet han hverken har forelagt dette analyser eller erklæringer på tro og love. Sognerådet, der har videresolgt hele produktionen til sognets beboere, har afregnet alle salg til disse efter klasse II a.

Sagsøgeren har forelagt retten et antal analyseattester vedrørende undersøgelser, foretaget i månederne maj—august 1943, der viser, at 505 tons af sagsøgeren producerede tørv havde under 35 pct. vand og aske. Han har derhos

som part forklaret, at han telefonisk underrettede brændselsudvalgets formand, når en foretaget analyse viste, at et parti tørv henhørte under klasse I a. Hele den øvrige del af produktionen henhørte under klasse II a, idet den først blev leveret, når den havde nået en sådan tørringsgrad, at den kunne henføres til denne klasse.

Brændselsudvalgets formand Peter Hansen har under sagens forberedelse forklaret, at sagsøgeren har fortalt ham, at en bunke tørv var af I. klasse, men han har ikke set nogen analyse. Der er ikke af sagsøgeren givet kommunen oplysning om, hvilken prisklasse tørvene tilhørte.

Efter det således foreliggende vil sagsøgte ikke kunne høres med den fremsatte indsigelse.

Sagsøgte har imidlertid yderligere gjort gældende, at sognerådet fra parternes mellemværende vedrørende leverancerne i 1942 har et betydeligt tilgodehavende hos sagsøgeren, hvilket sagsøgte under sagen ønsker at gøre gældende i modregning. Beløbet, der udgør 12.588 kr. 76 øre, vedrører sognerådets overtagelse i henhold til overenskomst af 30. december 1942 af et parti tørv og tørvesmuld, som i modsætning til den øvrige del af sagsøgerens produktion ikke i sommerens løb var blevet solgt til forbrugere direkte fra moserne, og som sagsøgeren derefter havde stakket i september 1942.

Herom er under sagen oplyst følgende: I efterårsmånederne 1942 forhandlede der mellem parterne om vilkårene for sognerådets overtagelse af det nævnte parti, der udgjorde ca. 450 tons tørv og ca. 100 tons smuld, uden at det lykkedes at komme til enighed, navnlig fordi sagsøgeren, der hævdede, at sagsøgte var pligtig at aftage produktionen efterhånden som den var tjenlig, og at partiets skæbne efter stakningen således var ham uvedkommende, nægtede at imødekomme sognerådets krav om at lade partiet analysere, hvortil han, da dette allerede tidligere var sket, ikke anså sig pligtig. Den 30. december 1942 opnåedes enighed om, at sognerådet overtog tørvene beregnet efter klasse II b, til 33 kr. 50 øre pr. ton + 5 kr. for stakning, således at sagsøgeren skulle indestå „for svind udover den udvejede tørvemængde over 15 pct. efter kommunens foranstaltning for udvejning eller udmåling“, og at sognerådet overtog smuldet, beregnet til 100 tons, for 20 kr. pr. ton. Herefter tilkom der sagsøgeren 17.798 kr. 50 øre for tørvene og 2000 kr. for smuldet, og den 16. januar 1943 har sognerådet betalt ham à conto 15.780 kr.

I anledning af, at der i marts 1943 af en forbruger, til hvem sognerådet da havde videresolgt et parti af disse tørv, blev fremsat klage over kvaliteten, blev der indledt politimæssig undersøgelse og rejst tiltale mod sagsøgeren og brændselsudvalgets ovennævnte formand for overtrædelser af forskellige af de for handelen med tørv gældende bestemmelser, og ved en af nærværende ret den 29. november 1945 afsagt dom blev det blandt andet statueret, at de af overenskomsten af 30. december 1942 omfattede tørv kun måtte være solgt til den for tørv af klasse III b gældende maksimalpris.

Sagsøgtes indsigelser går ud på, at sagsøgeren, når de af sognerådet den 30. december 1942 overtagne tørv skal afregnes efter klasse III b, har beregnet sig en overpris af 3213 kr., at der udover de i overenskomsten nævnte 15 pct. svind, har været et meget betydeligt svind i det overtagne parti, tildels bestående i, at der ved partiets henståen i stakke har fundet smulddannelse sted, således at sognerådet som godtgørelse for svind har krav på ialt 7375 kr. 76 øre, og at sagsøgeren har tilbagekøbt de 100 tons smuld, der i hans opgørelse er

debiteret sognerådet med 2000 kr., til samme pris, hvorfor der bør godskrives sagsøgte et tilsvarende beløb. De ovennævnte poster udgør tilsammen det anførte beløb af 12.588 kr. 76 øre.

Sagsøgeren har heroverfor gjort gældende, at den overpris, han ifølge den ovennævnte dom af 29. november 1945 har oppebåret for de af overenskomsten af 30. december 1942 omfattede tørv, er konfiskeret og indbetalt til statskassen, og sagsøgte kan herefter ikke gøre krav på tilbagebetaling af nogen del af denne. Endvidere har han gjort gældende, at forudsætningen for hans pligt ifølge overenskomsten til at svare til det svind, der måtte være konstateret, er bristet, idet overenskomsten for så vidt angår hovedpunktet, nemlig vederlaget for tørvene, er blevet tilsidesat ved den ovennævnte dom og følgelig må være bortfaldet i sin helhed. Endelig har han gjort gældende, at han ikke har modtaget betaling for den i overenskomsten omhandlede smuld, idet han kun har modtaget 15.780 kr. af sit tilgodehavende, der udgjorde 19.798 kr. 50 øre. Der kan derfor ikke tilkomme sagsøgte nogen godtgørelse som følge af, at sagsøgeren har overtaget smuldet.

Da sagsøgte ikke har godtgjort, at det svind, der har vist sig i de i overenskomsten af 30. december 1942 omhandlede partier tørv, har oversteget de 15 pct., for hvilke kommunen selv skulle bære risikoen, og da der må gives sagsøgeren medhold i, at sagsøgte ikke under de foreliggende omstændigheder kan gøre krav på tilbagebetaling af erlagt overpris for disse tørv eller på godtgørelse for smuld, vil sagsøgerens påstand i det hele være at tage til følge, dog at rente kun kan tilkendes fra sagens anlæg.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, Odden sogneråd, bør inden 15 dage fra dato til sagsøgeren, entreprenør J. M. Henriksen, betale 6740 kr. 89 øre med renter 5 pct. årlig fra den 2. februar 1944 og sagens omkostninger med 1000 kr.

Inntet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter dommen er der afgivet en række nye vidneforklaringer samt fornyet partsforklaring af indstævnte.

Det tiltrædes, at der ikke er oplyst fornødent grundlag for, at appellanten ikke overensstemmende med vedtagelsen i sognerådets møde den 18. marts 1943 skulle have krav på betaling for produktionen i 1943 efter de for de producerede klasser af tørv gældende maksimalpriser, at appellanten ikke er berettiget til at få godtgjort nogen del af den i 1942 betalte ulovlige overpris, og at appellanten ej heller har ført noget bevis for, at det af appellanten i 1942 overtagne stakkede parti tørv har lidt af mangler med hensyn til kvantitet og kvalitet, som ifølge almindelige retsregler kan begrunde et afslag i den mellem parterne aftalte overtagelsessum. Herefter vil dommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde godtgøre indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, Odden sogneråd, til indstævnte, entreprenør J. M. Henriksen, med 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 122/1951. Vognmand Svend Alfred Andersen (selv)

m o d

politimesteren for Viborg købstad m. v. (Poul Jacobsen efter ordre).

(Om erstatning i anledning af, at politiet havde fjernet nummerpladerne på en appellanten tilhørende hyrevogn og nægtet at indregistrere en vogn som lillebil).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 31. januar 1951 (VII afd.).

Sagsøgeren, vognmand Svend Alfred Andersen, Viborg, der siden 1932 havde drevet vognmandsforretning i Viborg, indgik i oktober 1935 ægteskab med Johanne Emilie Sørensen. Forinden havde de den 25. september s. å. oprettet ægtepagt, hvorefter bl. a. en 7 personers Essex personautomobil, der angaves at være købt og betalt af hustruen, skulle være hendes særje. Vognen blev indregistreret i hendes navn og anvendtes sammen med en anden vogn, der var indregistreret som tilhørende en broder til sagsøgeren. Efter at Viborg byråd den 24. marts 1936 havde udstedt et „Reglement for Droskekørsel i Viborg“, ansøgte sagsøgeren om at få tildelt to holdepladser, men disse blev tildelt hans hustru, da vognene nu begge stod indregistreret i hendes navn, ligesom hun var medlem af taxaforeningen i Viborg og havde løst næringsbrev som vognmand. Under krigen måtte kørslen med den ene vogn, der var indregistreret som T 2159, indstilles, og denne vogn blev solgt, men da der i efteråret 1945 blev givet tilladelse til, at de taxavogne, der var standset som følge af krigen, måtte genindsættes, ville sagsøgeren genoptage kørslen med 2 vogne. Han købte i den anledning i februar 1946 en personvogn, som han ville have indregistreret som taxavogn under T 2159 i eget navn, men fik afslag herpå med den begrundelse, at holdepladsen var tildelt hans hustru. Spørgsmålet om udvidelse af kørslen havde givet anledning til uoverensstemmelser mellem ægtefællerne, og den 21. februar 1946 skrev sagsøgerens hustru til politiassistent Ansgaard, Viborg, at den ene af de hende som medlem af Taxa tilkommende holdepladser på Hjultorvet fremtidig måtte benyttes af sagsøgeren, men ikke i hans navn, kun i hendes navn. Den 26. s. m. forlod hun det fælles hjem og rejste til sin fader i Hallum. Den 9. marts s. å. ansøgte sagsøgeren Viborg byråd om, at de to droskebevillinger måtte blive overført til ham, men da byrådet krævede erklæring fra

hustruen om, at hun var enig heri, trak han ansøgningen tilbage under henvisning til, at han lå i separationsforhandlinger med hustruen, der ikke ville give nogen tilladelse.

I ovennævnte droskereglement hedder det bl. a.:

„— — —

§ 3.

— — — Taksterne fastsættes af Byraadet efter Forhandling med Politimesteren. — — —

§ 4.

Naar der bliver en Droskebevilling ledig, eller der oprettes nye, kan disse søges af enhver Vognmand eller Chauffør, som er bosiddende i Viborg Kommune. — — —

En Droskejejer — — — er iøvrigt i enhver Henseende, hvad Virksomheden angaar, underkastet Politiets Kontrol i Henhold til Politivedtægten og nærværende Reglements Bestemmelser. — — — Overholdes disse Bestemmelser ikke, kan Politimesteren tilbagekalde Droskebevillingen straks.

Saafrømt en Vognmand fraflytter Viborg Kommune, bortfalder den ham givne Tilladelse til offentlig Holdeplads.

§ 5.

Den givne Tilladelse til Bevilling til Droske er strengt personlig og kan ikke under nogen Form ved Kompagniskab, Salg, — — — Udlaan, Udleje eller paa anden Maade helt eller delvis overdrages til andre — — — ved midlertidig Bortrejse — — — kan Politiet beskikke en Stedfortræder. — — —

Tilladelse til at have Droske paa Holdeplads inddrages, naar den, der har erholdt den, lader hengaa mere end 3 Maaneder efter dens Meddelelse, uden at have gjort Brug af den, naar han har indstillet sin Virksomhed med Droskekørsel — — — samt naar iøvrigt Politiet finder skellig Grund dertil. — — —“

I skrivelse af 22. maj 1946 til Viborg byråds taxaudvalg gjorde politimesteren i Viborg udvalget opmærksom på, at taxavognmand fru Andersen den 26. februar s. å. havde forladt Viborg og taget ophold i Hallum, og at hun, såfremt hun fortsat ønskede at have ophold (bopæl) uden for Viborg kommune, ikke kunne disponere over de hende tildelte taxaholdepladser. Man henstillede derfor til udvalget at foranledige forholdet undersøgt og eventuelt holdepladserne opløst ledige.

Den 5. juli s. å. indgav sagsøgeren, der, da den i drift værende taxavogn, der var indregistreret som T 2154, i juni måned skulle på værksted, midlertidigt af politiet havde fået tilladelse til at flytte nummerpladerne over på den af ham i februar indkøbte vogn, påny andragende om at få tildelt 2 holdepladser. I skrivelse af 16. august s. å. meddelte byrådet sagsøgeren, at det på et møde den 13. s. m. var vedtaget at tildele ham en droskebevilling med ret til en holdeplads efter politiets nærmere anvisning. Samme dag tilskrev byrådet fru Andersen, at den hende tildelte droskebevilling med ret til 2 holdepladser var bortfaldet på grund af hendes bortrejse fra byen, og underrettede politimesteren om den således trufne afgørelse. Da fru Andersen beklagede sig til byrådet over den trufne afgørelse, fastholdt byrådet denne under henvisning til, at hun på grund af bortrejse fra byen havde indstillet sin virksomhed med droskekørsel i Viborg kommune. Heroverfor anførte landsretssagfører Mikkelsen på fru Andersens

vegne, at hun kun midlertidigt boede hos forældrene, og at hendes virksomhed ikke var indstillet, idet den i hendes navn indregistrerede taxavogn T 2154 fremdeles benyttedes af sagsøgeren som hidtil.

Den 30. august 1946 udfærdigede politimesteren i Viborg en tilkendegivelse, hvori det hedder blandt andet:

„Med Henviſning til Viborg Byraads Skrivelse af 16. August 1946 — — — tilkendegives det herved Fru J. E. Andersen, at den hende tilhørende Motorvogn T 2154 fra og med den 31. ds. ikke mere maa ſøge Hyre paa offentlig Gade, Vej eller Plads i Viborg og ikke længere maa tage Stade paa de anviste offentlige Holdepladser.

De til Motorvognen udleverede Benzinmærker for September og Oktober Maaned 1946 skal snarest og senest den 31. d. M. afleveres til Motorkontoret i Viborg.

De for Maanederne September og Oktober udleverede Benzinmærker udgør ialt 1100 Liter.

Nummerpladerne skal snarest afleveres med mindre Fru J. E. Andersen ønsker at bevare Motorvognen til Privatkørsel, i hvilket Fald Motorvognen maa afmeldes og tilmeldes Politiet paa hendes Hjemsted.

Undladelse af at efterkomme foranstaaende vil medføre Paatale.“

Ved forkyndelsen, der fandt sted samme dag kl. 10,45, udtalte fru Andersen, „at Benzinmærkerne for September og Oktober Md., som er udleveret til pgl. Vogn T 2154, er beroende hos hendes Mand, som efter eget Forgodtbefindende disponerer over dem.“

Endelig erklærede Fru Andersen, at hun ikke agter at benytte Bilen til Privatkørsel, men agter fortsat at benytte den som Droskebil i Viborg, hvorfra hun hævder, at hun ikke er fraflyttet, men stadig staar tilmeldt Folkeregistret der, har sine Ejendele staaende i det Fælleshjem, og at hun kun midlertidig p. G. af Mandens Mishandling er flyttet hjem til sine Forældre, indtil Separationen bevilges.

Iøvrig oplyser Kptd., at saavidt hun ved, staar den pgl. Bil hos „Autolarsen“ til Reparation, men Kptd. vil omgaaende sørge for at faa den afhentet for at unddrage Mandens Misbrug af denne.“ Samme dag om eftermiddagen fjernede politiet mod sagsøgerens protest nummerpladerne T. 2154 fra hans vogn. Den 3. september 1946 fik sagsøgeren den af ham indkøbte vogn indregistreret som taxavogn under politinummer T 2159, men han fik ikke udleveret benzinkort for den resterende del af perioden, fordi han ikke ville udlevere de resterende mærker til vognen T 2154. Disse mærker deponerede han hos sin sagfører landsretssagfører Balsner, Skive, der den 4. s. m. underrettede politikontoret herom. Gennem landsretssagfører Balsner indsendte sagsøgeren den 24. s. m. en klage til justitsministeriet, hvori han anførte, at politiet uberettiget havde taget nummerpladerne T 2154, og at der ikke var hjemmel til at forbyde, at han som taxavognmand tillige drev lillebilforretning, hvorfor han krævede nummerplader udleveret til begge vogne.

Forinden sagsøgeren modtog svar på den indsendte klage, blev han ved dom af 2. oktober 1946 separeret fra hustruen, og i tilslutning hertil blev der den 13. december s. å. mellem ægtefællerne oprettet en overenskomst om deling af boet, og det bestemtes heri blandt andet:

„Manden beholder alle Biler med Tilbehør.

Manden faar Retten til Holdepladsen, idet Hustruen giver Afkald herpaa og underskriver de fornødne Erklæringer overfor det Offentlige, som skal til for at „redde“ disse Pladser og Droskeautorisation. — — —

Manden betaler Hustruen 14.000 kr.“

Den 27. s. m. afgav fru Andersen sålydende erklæring:

„Naar min Mand lod mig staa som Ejer af sine 2 Automobiler, var Aarsagen alene den, at han da havde (og forøvrigt stadig har) en Dom paa 2000 Kr. — hængende over Hovedet, hvilken Dom han om muligt vilde undgaa at opfylde. Af samme Grund, fik jeg senere Skøde paa det Hus vi ejer, og som ogsaa var købt for Midler, min Mand havde indtjent. Følgelig havde jeg altid anset det for ganske pro forma, at jeg har staaet som Medlem af Viborg Taxa, idet det er min Mand, der har betalt Indskud, Kontingent og alle andre Udgifter, ligesom jeg har anset min Mand for den reelle Indhaver af de to Droskebevillinger, han indtil Krigsudbruddet benyttede.

Under Henvisning til, at min Mands Henvendelse til Viborg Byraad den 9. Marts d. A. blev besvaret med, at Spørgsmaalet om Droskebevillingernes Overførelse til min Mand først kunde behandles, naar mit Samtykke til Overførelsen forelaa, hvoraf formentlig kan udledes, at dette Samtykke i hvert Fald dengang var den eneste Betingelse, erklærer jeg, at jeg nægtede mit Samtykke alene af den Grund, at Forholdet mellem os dengang var meget spændt.

Yderligere erklærer jeg, at jeg aldrig har anmodet Politiet i Viborg om at inddrage Nummerpladerne paa den ene af min Mands Vogne.

Efter at vort Bo er delt, saaledes at min Mand bl. a. beholder de to Vogne, har jeg i hvert Fald intet at indvende imod, at min Mand faar tildelt de 2 Droskebevillinger, som rettelig tilhører ham, og at han faar begge Vogne indregistrerede.“

Sagsøgeren anmodede derefter i skrivelse af 3. januar 1947 byrådets droskeudvalg om, at hans tidligere andragende om overførelse af 2 droskebevillinger under hensyn til den af hustruen nu afgivne erklæring måtte blive taget op til ny afgørelse, men i skrivelse af 22. s. m. afslog udvalget dette under henvisning til, dels at der ikke var nogen droskebevilling ledig, dels at såvel udvalget som politimesteren var af den opfattelse, at der fremtidig normalt kun tildeles een bevilling til hver vognmand.

Som svar på den af sagsøgeren indsendte klage udtalte justitsministeriet i skrivelse af 26. marts 1947 til sagsøgeren:

„I en hertil indsendt Skrivelse har De besvaret Dem over, at Politiet i Viborg har frataget Dem Nummerpladerne til en under Nr. T 2154 i Deres daværende Hustru, Fru Johanne E. Andersens Navn indregistreret Hjevogn, i Anledning af at den hende tildelte Taxaholdeplads i Viborg paa Grund af hendes Flytning fra Kommunen var blevet inddraget, hvorhos De har besvaret Dem over, at De som Følge af Nummerpladernes Fjernelse har været afskaaret fra at faa tildelt Benzin til den nævnte Vogn, der ved Skiftet mellem Dem og Deres Hustru nu er tillagt Dem.

Det fremgaar af Sagen, at De i 1946 i eget Navn har anskaffet en yderligere Droskevogn, der den 3. September 1946 efter at Viborg Kommune havde tildelt Dem Taxaholdeplads til Vognen, er blevet indregistreret med Nr. T 2159, og at Deres Hustru, da Politiet rettede Henvendelse til hende om at aflevere

Nummerplader og Benzinkort vedrørende T 2154, henviste Politiet til selv at hente Plader og Benzinkort hos Dem.

Foranlediget heraf skal man meddele, at Handelsministeriet i en over Sagen afgivet Erklæring har udtalt, at det intet har at crindre imod, at der tildeles Dem Benzin til 2 Hyrevogne, for saa vidt De under Hensyn til, at der ikke findes ledige Droskenumre ønsker at drive begge Vognene som Lillebiler, men at man iøvrigt ikke finder Anledning til at foretage videre i Sagen.“

Sagsøgeren fastholdt imidlertid, at han var berettiget til at drive lillebilforretning med den ene vogn, samtidig med at han kørte droskekørsel med den anden vogn, og rettede gentagne henvendelser herom dels til benzinnævnet, dels til justitsministeriet, som den 21. oktober 1947 tilskrev landsretssagfører Balsner på sagsøgerens vegne således:

„I Anledning af Hr. Landsretssagførerens Skrivelser senest af 18. September 1947 vedrørende Vognmand Alfred Andersen, Viborg, der andrager om Tilladelse til at drive Hyrekørsel med to ham tilhørende Personmotorvogne. saaledes, at den ene Vogn benyttes som Droske, den anden som Lillebil, skal man meddele, at Justitsministeriet finder en saadan Kombination uheldig, idet bl. a. den politimæssige Kontrol med Overholdelse af de for Lillebilers Hyretagning gældende Regler derved vanskeliggøres. Forsyningsministeriet har imidlertid nu meddelt, at man ikke vil stille Vilkaar om, at begge Motorvogne anvendes enten som Drosker eller Lillebiler, hvilket samtidig hermed er meddelt Politimesteren i Viborg Købstad m. v.“

Idet sagsøgeren gør gældende, at han har lidt et betydeligt indtægtstab ved ikke i tiden fra den 1. september 1946 til slutningen af oktober 1947 at have kunnet drive vognmandsforretning med 2 vogne, fordi politiet uberettiget dels fjernede nummerpladerne til hyrevogn T 2154 og derved hindrede, at han fik 2 holdepladser, dels nægtede at indregistrere en vogn som lillebil, og at politiet derfor må være pligtig at erstatte ham det herved forvoldte indtægtstab, har han under nærværende sag påstået sagsøgte, politimesteren for Viborg købstad m. v., tilpligtet at betale principalt en erstatning på 10.000 kr., subsidiært et beløb efter rettens skøn, tilligemed renter 5 pct. årlig af beløbet fra den 23. juni 1949, indtil betaling sker.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at han reelt var ejer af vognmandsforretningen og de 2 automobiler uanset ægtepagten, der alene var oprettet af hensyn til hans kreditorer, og uanset at automobilerne ikke var indregistreret i hans navn, idet han alene havde betalt afdrag og renter på kontrakterne på vognene, og det var derfor også ham, der havde krav på at få de 2 holdepladser, hvad også overenskomsten om delingen af boet viser. Hustruens bortrejse kunne, så længe separationssagen ikke var afgjort, ikke betragtes som endelig, idet hun, der ikke havde meldt flytning til folkeregistret, stadig havde sine ejendele stående i det fælles hjem, ligesom hun såvel over for byrådet som over for politiet havde tilkendegivet, at hun ikke ville opgive den af hende hidtil drevne vognmandsvirksomhed med den under T 2154 indregistrerede vogn. Under disse omstændigheder har politiet derfor ikke været berettiget til at fjerne nummerpladerne som sket. At afgørelsen formelt er truffet af byrådet kan ikke fritage sagsøgte for ansvar, når henses til den betydelige indflydelse, som politiet har med hensyn til droskebevillinger — sagsøgeren har herved henvist til, at det ifølge det senere reglement er politiet, som udsteder disse bevillinger — og det

er politiets i skrivelsen af 22. maj 1946 indholdte urigtige oplysning om, at hustruen var flyttet, der medførte, at spørgsmålet blev rejst for byrådet på et urigtigt grundlag.

Endvidere har sagsøgeren anført, at han, efter at han den 16. august 1946 havde fået en droskebevilling og en holdeplads, desuden var berettiget til at få en vogn indregistreret som lillebil, hvorved han ville have fået en benzintildeling på 550 l til taxavognen og 500 l til lillebilen pr. måned. Ved at nægte at indregistrere hans ene vogn som lillebil og udlevere benzinnmærker hertil eller stille krav om, at begge vogne skulle indregistreres som lillebiler, således at han skulle afstå droskebevillingen, har politiet handlet uden nogen hjemmel, og sagsøgte må derfor være ansvarlig for det tab, som derved er påført sagsøgeren.

Under domsforhandlingen er der foruden af sagsøgeren afgivet forklaringer af dennes tidligere ægtefælle fru Johanne Andersen, politikommissær Ansgaard, sekretær Einar Hollman, landmand Holger Sørensen og en del andre vidner.

Sagsøgeren har forklaret bl. a., at de vogne, han oprindeligt drev vognmandsforretning med i 1932, blev frataget ham ved retsforfølgning. Han købte derefter først en vogn, der blev indregistreret i hans broders navn, og senere endnu en vogn, der blev indregistreret i en anden broders navn. Den 5. september 1935 købte han en Essex vogn for 2750 kr. med en udbetaling på 500 kr., og den 3. november 1936 blev vognen byttet med en Fordvogn, således at der blev givet 5000 kr. i bytte. Begge disse vogne blev købt på kontrakt i hans hustrus navn og indregistreret i hendes navn, men det var ham, der betalte såvel de kontante betalinger som renter og afdrag på vognene. Fordvognen blev solgt, da den ene holdeplads måtte opives under krigen. Han kørte i denne periode med en Chevroletvogn — T 2154 — der ligeledes var blevet indregistreret i hustruens navn. Da han i efteråret 1945 påtænkte at genoptage kørslen med 2 vogne, købte han en 5-personers vogn, men kunne ikke få den indregistreret som droske, fordi reglementet krævede, at drosker skulle være til 7 personer. Han solgte derfor vognen og købte en 7 personers vogn, men da han ville have den indregistreret i eget navn, meddelte politiet ham, at hans hustru havde modsat sig, at den blev indregistreret som droskevogn i hans navn. Da den under T 2154 registrerede vogn skulle på værksted, fik han tilladelse til midlertidigt at flytte disse nummerplader over på den af ham indkøbte nye vogn. Efter at han den 16. august 1946 havde fået droskebevilling til en holdeplads, ville han have flyttet nummerpladerne T 2154 tilbage på den gamle vogn og den nye vogn indregistreret under T 2159, men på motorkontoret krævede man nummerpladerne til T 2154 og de til denne vogn udleverede benzinkort tilbageleveret og nægtede, så længe sådan tilbagelevering ikke var sket, at udlevere benzinkort til T 2159.

Da han modtog justitsministeriets skrivelse af 26. marts 1947, havde han berigtiget delingen af fællesboet med hustruen, og han henvendte sig påny til motorkontoret for at få den vogn, han havde overtaget på skiftet, indregistreret som lillebil og udleveret benzinkort hertil. På motorkontoret blev dette nægtet ham, idet man fastholdt, at hvis han ville drive forretningen med 2 vogne, måtte de begge indregistreres som lillebiler, og så måtte han afgive holdepladsen.

Fru Johanne Andersen har forklaret bl. a., at hun fik næringsbrev som vognmand og blev medlem af taxaforeningen. Hun husker ikke, at der har været tale om, at holdepladserne skulle overføres til sagsøgeren, men husker, at vognen stod til reparation, og at hun har sagt, at hun ville fjerne den, så sagsøgeren

ikke kunne bruge den. Hun har været inde på motorkontoret og talt med sekretær Hollman, men har ingen erindring om, hvad der passerede udover, at hendes broder Holger Sørensen var med.

Politikommisær Ansgaard har forklaret, at hele sagen er behandlet ud fra den forudsætning, at det var fru Andersen, der drev vognmandsforretningen, idet det var hende, der stod indregistreret som ejer af vognene, ligesom taxaforeningen erklærede, at det var hende og ikke sagsøgeren, der var medlem af foreningen. Da fru Andersen havde været bortrejst fra Viborg i 5 måneder, måtte man gå ud fra, at det ikke længere drejede sig om en midlertidig fraværelse. I tiden efter den 16. august 1946 har fru Andersen været inde på motorkontoret og fremsat udtalelser om, at sagsøgeren ville misbruge de til T 2154 udleverede benzinkort. Da fru Andersens holdepladser var blevet indtaget, skulle politiet drage omsorg for, at de til T 2154 udleverede benzinkort, da denne vogn ikke længere var berettiget til tildeling som hyrevogn, blev tilbageleveret, og da sagsøgeren nægtede at aflevere mærkerne, var det nødvendigt at fjerne nummerpladerne. Iøvrigt fik sagsøgeren få dage efter besked om, at han kunne anvende disse benzinkort, som han havde deponeret hos en sagfører, til den vogn, han havde fået indregistreret som T 2159.

Sekretær Einar Hollman har forklaret bl. a., at da fru Andersen havde taget ophold udenfor Viborg kommune, fik motorkontoret meddelelse om, at nummerpladerne T 2154 skulle inddrages og vognen omregistreres til politikreds nr. 58. Fru Andersen indfandt sig derefter på motorkontoret sammen med sin broder og sagde, at hun ikke ville have vognen omregistreret, men forøvrigt vidste hun endnu ikke, hvorledes forholdet endeligt skulle ordnes. Hun oplyste, at sagsøgeren kørte med nummerpladerne, og at hun ikke selv turde hente dem. Politikommisær Ansgaard gav derefter ordre til at hente nummerpladerne og inddrage benzinkortene. Da sagsøgeren ikke ville aflevere benzinkortene, fik han ikke straks udleveret kort, da han fik sin vogn indregistreret som droskevogn under T 2159.

Landmand Holger Sørensen har forklaret, at han sammen med sin søster fru Johanne Andersen var inde på politikgården, men han husker ikke, hvad resultatet af søsterens besøg blev. Det var noget med en vogn, der var til reparation hos „Autolarsen“, og samme dag havde han og søsteren været på værkstedet med en Falckvogn for at hente vognen, men var blevet forhindret heri.

Det fremgår af sagens oplysninger, at sagsøgeren under en mod Viborg Taxa anlagt sag havde påstået foreningen kendt pligtig at anerkende ham som medlem, uden at han var pligtig at betale nyt indskud. Ved den af Vestre Landsret den 23. januar 1948 afsagte dom, der stadfæster den af retten for Viborg købstad m. v. den 16. april 1947 afsagte dom, blev foreningen frifundet med den begrundelse, at sagsøgeren ikke før den 16. august 1946 har kunnet være medlem af foreningen, og at det på skiftet mellem ham og hustruen passerede ikke kunne overføre hendes medlemskab til ham.

Da bevilling til droskeholdeplads er strengt personlig, og da bevillingen til 2 droskeholdepladser i 1936 var tildelt fru Johanne Andersen, der i forhold til det offentlige optrådte som ejer af vognene, findes sagsøgeren ikke at have krav på at få bevillingen til disse 2 holdepladser overført til sig. Sagsøgeren har selv, bl. a. ved den oprettede ægtepagt, været medvirkende til at få etableret forholdet således, at forretningen blev drevet i hustruens navn, og uanset hvad

formålet med ægtepagten har været, kan i hvert fald sagsøgeren ikke stille krav til myndighederne om, at de skal betragte den som ikke eksisterende. Ifølge det indtil den 1. august 1947 gældende droskereglement meddeltes bevillingen af Viborg byråd, og det måtte derfor tilkomme byrådet at afgøre, hvorvidt fru Andersen stadig opfyldte de almindelige betingelser — jfr. reglementets § 4, stk. 3, og § 5, stk. 1 og 2, for at kunne bevare bevillingen. Da fru Andersen i august 1946 havde været bortrejst fra Viborg i over 5 måneder, findes sagsøgeren ikke at have haft grundlag for at anfægte rigtigheden af den af byrådet vedrørende holdepladserne truffene afgørelse, for hvilken sagsøgte iøvrigt ikke kunne være ansvarlig, ligesom de i sagsøgtes skrivelse af 22. maj 1946 til byrådet indeholdte faktiske oplysninger ikke findes at kunne medføre noget medansvar for sagsøgte for denne afgørelse. Da T 2154 som følge af denne afgørelse ikke længere var berettiget til benzintildeling som droskevogn, var motorkontoret forpligtet til at kræve benzinkortene for den resterende del af rationeringsperioden tilbageleveret og til, da sagsøgeren nægtede dette, at fjerne nummerpladerne fra vognen. Inddragelsen af holdepladserne og den i forbindelse hermed stående fjernelse af nummerpladerne findes herefter ikke at indeholde noget grundlag for et erstatningskrav mod sagsøgte.

For så vidt sagsøgeren yderligere har støttet sit krav på, at sagsøgte uberettiget har nægtet ham tilladelse til på samme tid at drive taxaforretning og lillebilforretning, bemærkes, at når henses til, at en kombination af taxaforretning og lillebilforretning var stridende mod de af taxasammenslutningen — hvoraf sagsøgeren vel ikke var medlem — vedtagne bestemmelser, og til at politiets kontrol med, at lillebiler ikke søgte høre på offentlig gade ville vanskeliggøres, idet det f. eks. ville være umuligt at kontrollere, om en vognmand, der på holdepladsen havde fået bestilling på en landtur, lod denne tur udføre af lillebilen, medens han selv fortsatte taxaforretningen fra holdepladsen, findes dette spørgsmål at have været af en så tvivlsom karakter, at det ikke kan bebrejdes sagsøgte, at han, forinden den anden vogn indregistreredes som lillebil, ville afvente den overordnede myndigheds afgørelse heraf. Herefter findes sagsøgte ikke ved sin embedsmæssige behandling af dette spørgsmål at have begået nogen fejl, der kan pådrage ham erstatningsansvar.

Som følge af det således anførte vil sagsøgtes frifindelse påstand være at tage til følge.

Efter omstændighederne findes ingen af parterne at burde betale sagsomkostninger til den anden part. Iøvrigt vil der med hensyn til tilkendelse af salær til de beskikkede sagførere være at forholde som nedenfor bestemt.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, politimesteren for Viborg købstad m. v. bør for tiltale af sagsøgeren, vognmand Svend Alfred Andersen, i denne sag fri at være. Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.

Der tillægges den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Hagen Jørgensen, i salær og godtgørelse for udlæg henholdsvis 500 kr. og 33 kr. og den for sagsøgte beskikkede sagfører, overretssagfører Chr. Ejstrup, i salær og godtgørelse for udlæg henholdsvis 350 kr. og 147 kr. 50 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten ikke påberåbt sig, at der påhviler indstævnte ansvar i forbindelse med de af byrådet truffede afgørelser vedrørende spørgsmålet om droskeholdepladser.

Det er oplyst, at der i henhold til skrivelse af 25. februar 1946 fra Benzinnævnet, jfr. Handelsministeriets cirkulære nr. 252 af 1. september 1945, indtil benzinrationeringens ophævelse den 7. november 1947, jfr. bekendtgørelse nr. 406 af 29. september 1947, udkrævedes Benzinnævnets tilladele til indregistrering af hyrevogne i tilfælde, hvor den pågældende ejer ikke havde haft tildeling af benzin til hyrevogn efter 4. september 1939.

Herefter og isøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at der ikke af indstævnte er udvist noget forhold, der kan pådrage ham erstatningsansvar, hvorfor dommen vil være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

I salær for Højesteret tillægges der højesteretssagfører Poul Jacobsen 400 kr., der udredes af det offentlige.

Nr. 442/1951.   **Lensgreve Kaj B. Ahlefeldt-Laurvig** (Richard)
(for biintervenienterne: Bent Jacobsen)

m o d

landbrugsministeriet (kammeradv.).

(Spørgsmål om bestemmelserne i § 9, stk. 1, jfr. § 11, stk. 1, 1. pkt., jfr. § 9, stk. 4, og § 11, stk. 1, 2. pkt., i lov nr. 291 af 31. marts 1949 om landbrugsejendomme var stridende mod grundlovens § 80).

Østre Landsrets dom 30. november 1951 (III afd.).

Under denne af lensgreve Kaj B. Ahlefeldt-Laurvig, Tranekær, mod landbrugsministeriet rejste sag, i hvilken Majoratsforeningen og Foreningen af skov- og landejendomsbesiddere i Danmark i medfør af retsplejelovens § 252, stk. 1, er indtrådt til understøttelse af sagsøgeren, nedlægger denne følgende påstande: Principalt. Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgeren i det omfang han måtte begære det har krav på at opnå den i lov nr. 291 af 31. marts 1949 om landbrugsejendomme, § 11, stk. 1, 2. pkt., som ændret ved lov nr. 269 af 14. juni 1951 omhandlede fritagelse, mod at sagsøgeren inden 1. oktober

1953 afgiver tilbud til statens jordlovsudvalg om afgivelse fra de ham tilhørende ejendomme inden 1. oktober 1954 alene af tillægsjord i det i statshusmandsloven nr. 339 af 9. juni 1948 § 8, stk. 2, som ændret ved lov nr. 129 af 28. marts 1951 hjemlede omfang, dog ikke udgørende over en femtedel, beregnet efter grundbeløbet af jordtilliggendet, bortset fra skovbevoksede arealer, hørende til den eller de ejendomme, for hvilke fritagelsen begæres, til en købesum, der udgør fuld erstatning efter grundlovens § 80.

Subsidiært. Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgeren i det omfang han måtte begære det har krav på at opnå den i loven om landbrugsejendomme § 11, stk. 1, 2. pkt., omhandlede fritagelse, mod at sagsøgeren inden 1. oktober 1953 afgiver tilbud til statens jordlovsudvalg om afgivelse fra de ham tilhørende ejendomme inden 1. oktober 1954 af jord svarende til en femtedel, beregnet efter grundbeløbet af jordtilliggendet, bortset fra skovbevoksede arealer, hørende til den eller de ejendomme for hvilke fritagelsen begæres, til en købesum, der udgør fuld erstatning efter grundlovens § 80.

Mest subsidiært. Sagsøgte tilpligtes at anerkende at den i nævnte lovs § 9, jfr. § 11, stk. 1, 1. pkt., indeholdte regel er uforbindende for sagsøgeren, således at denne er berettiget til at lade så mange han måtte ønske af de ham tilhørende landbrugsejendomme falde samlet i arv til en enkelt af sine arvinger og til at overdrage så mange han måtte ønske af de ham tilhørende landbrugsejendomme samlet til de i nævnte lovs § 11, stk. 1, 1. pkt., nævnte nærpårørende.

Landbrugsministeriet nedlægger påstand på, principalt, at sagen afvises for så vidt angår sagsøgerens principale og subsidiære påstand, og at ministeriet frifindes for så vidt angår sagsøgerens mest subsidiære påstand, subsidiært, at ministeriet i det hele frifindes.

Det bemærkes, at de nævnte love med ændringer er kundgjorte ved lovbe kendtgørelse nr. 388 og 390 af 25. september 1951.

Med hensyn til forholdet mellem sagsøgerens tre påstande har han udtalt, at det er en forudsætning for dem alle, at de nævnte lovbestemmelser er stridende mod grundlovens § 80, men at han kun ønsker dem kendt ugyldige i overensstemmelse med den mest subsidiære påstand, såfremt den principale eller den subsidiære påstand ikke kan tages til følge.

Sagsøgeren anfører til støtte for sine påstande følgende: Han er ejer af Tranekær gods, bl. a. bestående af 7 landbrugsejendomme, hver med et grundbeløb af over 56.000 kr. Af disse ligger de 5 samlet omkring familiens sæde Tranekær slot. Der er en betydelig økonomisk interesse forbundet med at kunne holde ejendommene samlet, hvortil kommer, at han, der har 4 børn, ønsker at kunne bevare godset samlet for slægten længst muligt.

Den i loven om landbrugsejendomme § 11, stk. 1, fastsatte lempelse i det i § 9, stk. 1, indeholdte forbud mod ved erhvervelse af en landbrugsejendom at blive ejer af mere end 2 sådanne ejendomme vil sagsøgeren og andre, der ejer mere end 2 landbrugsejendomme med et grundbeløb af 56.000 kr. eller derover — i det følgende kaldet større ejendomme — efter indholdet af § 11 kun kunne opnå, såfremt de inden 1. oktober 1954 har overdraget staten til anvendelse efter reglerne i statshusmandsloven hertil egnede og velbeliggende arealer

svarende til $\frac{1}{5}$ — beregnet efter grundbeløbet — af vedkommende ejendoms jordtilliggende, bortset fra skovbevoksede arealer, for en købesum, hvorom der er opnået enighed med statens jordlovsudvalg, og som er godkendt af landbrugsministeriet. Der er altså ikke ved bestemmelsen tilsikret den jordafgivende fuldstændig erstatning; sagsøgeren regner for sit vedkommende med, at sådan overdragelse vil medføre et tab for ham på 200.000 kr. Og afgivelsen af de foreskrevne arealer er, om end formelt frivillig, i realiteten tvungen. Ejeren kan ganske vist undgå den ved at finde sig i begrænsningen i hans adgang til at lade sine ejendomme falde i arv og i hans ret til at overdrage dem, men denne begrænsning vil medføre endnu større tab for ham. Eller bestemmelsen i § 9, stk. 4, kan bringes i anvendelse. Men dette vil for det første være mere byrdefuldt end anvendelsen af § 11, 2. pkt., idet den jord, som i henhold til førstnævnte bestemmelse må afgives — heller ikke med fuldstændig erstatning — for at undgå anvendelsen af § 9, stk. 1, ikke blot efter grundbeløb, men også i areal skal svare til en vis del af ejendommens tilliggende, og denne del vel at mærke ikke er fastsat til $\frac{1}{5}$, men til mindst $\frac{1}{3}$ af ejendommens tilliggende uden skovarealer. Den lempelse, der kan opnås ved anvendelse af reglen i § 9, stk. 4, er derhos kun gældende for ejerens besiddelsestid, medens lempelsen efter § 11 følger med ejendommen. Jordafgivelsen i henhold til § 11 er således i virkeligheden, som fremkaldt ved tvang, en ekspropriation. Denne er stridende mod grundlovens § 80, dels fordi der ikke ydes fuldstændig erstatning, dels fordi almenvellet i alt fald kun delvis kræver jordafståelsen. I sidstnævnte henseende gør sagsøgeren gældende, at det af rigsdagsforhandlingerne angående loven fremgår, at det der tiltrænges er tillægsjord til „indeklemt“ husmænd, hvorimod han har regnet med, at den ved statshusmandslovens § 8 indførte forfølsret for staten til landejendomme vil medføre, at der fremkommer rigelig jord til oprettelse af nye mindre landbrug, således at der ikke foreligger nogen aktual samfundsinteresse i at fremskaffe yderligere jord i dette øjemed. Efter loven om landbrugsejendomme § 11, stk. 1, 2. pkt., kan den afgivne jord imidlertid også anvendes til oprettelse af nye brug. Men selv om loven kun hjemlede tvungen afgivelse af jord til anvendelse som tillægsjord, kan almenvellet ikke kræve en så generel bestemmelse som den i denne lovregel indeholdte, da det er ganske usikkert, om der på de steder, hvor ejendommene ligger, vil være brug for tillægsjord. Det fremgår da også af rigsdagsforhandlingerne, at man alene har givet bestemmelsen et så vidtgående indhold for at undgå, at nogle besiddere af flere større landejendomme blev gunstigere stillet end andre, altså for at tilvejebringe en rent formel lighed for loven.

Det er ikke fra sagsøgerens side hævdet, at § 9, stk. 1, i loven om landbrugsejendomme i sig selv er stridende mod grundlovens § 80. Overfor den indsigelse, at § 11, der lemper bestemmelsen i § 9, som følge heraf heller ikke kan være grundlovsstridig, gør sagsøgeren gældende, at den alene for større ejendomme fastsatte lempelsesbetingelse netop har denne følge, dels fordi sondringen mellem ejendommene efter deres størrelse giver bestemmelserne i deres helhed en ganske vilkårlig karakter, dels fordi lempelsesbetingelsen udover formålet med § 9, stk. 1, nedbringelse af antallet af landbrugsejendomme, der er på en hånd, til 2, tvinger de tilfældige og fåtallige ejendomsbesiddere, for hvem den finder anvendelse, til at afgive jord til nedsat pris, tilmed endog i

givet fald efter myndighedernes skøn jord, der ikke hører til den pågældende ejendom.

Med hensyn til indholdet af den principale og den subsidiære påstand set i forhold til den mest subsidiære påstand gør sagsøgeren gældende, at han må være beføjet til at nedlægge disse mindre vidtgående påstande fremfor den mere vidtgående påstand, der fremsættes mest subsidiært, og det hvadenten det ved de førstnævnte påstande tilsigtede resultat nås ved anvendelse i overensstemmelse med den forventede dom og dispensationsbestemmelsen i loven om landbrugsejendomme § 11, stk. 4, samt ved ydelse af fuldstændig erstatning, eller derved at indholdet af § 11 anses ændret ved dommen.

Landbrugsministeriet begrundet sin afvisningspåstand med hensyn til sagsøgerens principale og subsidiære påstand dermed, at domstolene ikke er beføjede til at tilpligte forvaltningen at anvende en lov i strid med dens tekst.

Sin frifindelsespåstand begrundet landbrugsministeriet således: Ingen ville falde på at hævde, at jordfordelingsreglen i § 9, stk. 1, i loven om landbrugsejendomme er grundlovsstridig. Det er denne bestemmelse, der fastsætter begrænsningen i rådighedsretten, og såvel § 9, stk. 4, som § 11 indeholder lempelser i nævnte regel. Om nogen tvang overfor dem, der ejer mere end 2 større landbrugsejendomme, er der ikke tale. De pågældende kan selv vælge, om de ved at afgive jord vil opnå lempelse i hovedreglen med de fordele dette medfører, eller om de vil undgå afgivelse af jord med de følger som dette har. § 11, stk. 1, indeholder således ikke nogen ekspropriationsbestemmelse. Når bestemmelsen gør forskel på større og mindre ejendomme, er grunden den, at det er de større ejendomme, der har en reserve af jord.

Ved sagens afgørelse må det lægges til grund, at den i lovens § 9 indeholdte hovedregel alene er en almindelig saglig begrundet regulering af ejendomsforholdene, og derfor ikke i strid med grundlovens § 80. Den omstændighed, at de nuværende ejere af mere end to større ejendomme indskrænkes — ikke i deres ret til at besidde, hvad de har — men alene i et vist begrænset omfang i deres adgang til at sælge og lade gå i arv, kan, da dette er nødvendigt, for at hovedreglen kan blive virksom, ikke gøre nogen forandring heri.

Når nu dette er tilfældet, må der gives sagsøgte medhold i, at lovens § 11, stk. 1, 2. pkt., der åbner sagsøgeren mulighed for mod afgivelse af en vis mængde jord at få en særlig tilladelse til at lade mere end to større ejendomme falde i arv til een arving, ikke virker som en tvang, der kan medføre, at den herfor betingede jordafståelse må ligestilles med en ekspropriation af hans jord.

Da således grundlaget for sagsøgerens påstande ikke er til stede, vil sagsøgte være at frifinde, hvorved bemærkes, at den omstændighed, at sagsøgerens mest vidtgående påstand er fremsat som den mest subsidiære, ikke kan give retten anledning til at komme ind på sagsøgtes afvisningspåstand.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, landbrugsministeriet, bør for tiltale af sagsøgeren, lensgreve Kaj B. Ahlefeldt-Laurvig, fri at være.

Sagsøgeren bør inden 15 dage fra dato til sagsøgte betale sagens omkostninger med 12.000 kr.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende afgav sålydende

d i s s e n s:

Jeg er enig i dommens resultat, men med følgende begrundelse:

Selv om den omstændighed, at den ved loven om landbrugsejendomme § 11, stk. 1, hjemlede lempelse i jordfordelingsreglen i § 9, hvis forenelighed med grundlovens § 80 ikke er bestridt, for så vidt angår større ejendomme er betinget af afgivelse af jord til staten uden tilsikring af fuld erstatning, for søgeren og andre ejere af mere end 2 større ejendomme på grund af deres interesse i at holde ejendommene samlede kan virke som en tvang til sådan jordafgivelse, findes denne dog ikke at falde ind under grundlovens § 80. Jeg lægger herved vægt på, at det tvingende alternativ til jordafgivelse for ejere af mere end 2 større ejendomme alene er udelukkelse af lempelsen i hovedreglen i § 9, at lempelsesreglens skel mellem større og mindre ejendomme, som af landbrugsministeriet hævded, må forudsættes at være saglig begrundet netop i forskellen i ejendommenes størrelse, og at betingelsen for lempelsesreglens anvendelse overfor de nævnte ejere, afgivelse af jord til staten til anvendelse efter reglerne i statshusmandsloven, tjener de samme jordpolitiske formål, som denne lov og loven om landbrugsejendomme, bl. a. dennes § 9, i det hele forfølger. Om der kun på længere sigt måtte være anvendelse for en del af den jord, som måtte blive afgivet, ses ikke at kunne ændre dette resultat.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har tretten dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sine påstande for landsretten, medens indstævnte har påstået dommen stadfæstet.

Majoratsforeningen og Foreningen af Skov- og Landejendomsbesiddere i Danmark har også for Højesteret givet møde som bi-intervenienter og har udtalt sig til støtte for appellants påstand.

Af lovens forarbejder fremgår, at de omtvistede bestemmelser ikke fandtes i det oprindelige regeringsforslag, der imidlertid i dets § 12 indeholdt en bestemmelse om, at ingen for egen regning må drive mere end een landbrugsejendom. Under behandlingen i folketinget blev der indføjet bestemmelser svarende til lovens § 9, stk. 1, og § 11, stk. 1, 1. pkt. I landstingets udvalg angående lovforslaget opnåedes der enighed mellem alle partier om indføjelser af lempelsesreglerne i lovens § 9, stk. 4, og § 11, stk. 1, 2. pkt., og forbudet mod at drive mere end een landbrugsejendom blev væsentlig lempet. Loven blev derefter med uvæsentlige ændringer vedtaget i begge rigsdagens ting i denne affattelse.

Appellanten gør gældende, at bestemmelsen i lovens § 9, stk. 1, jfr. § 11, stk. 1, 1. pkt., er grundlovsstridig, for så vidt den hindrer ham i at lade de ham tilhørende større landbrugsejendomme falde samlet i arv eller at overdrage dem samlet til en nærpårorende. Heri findes der ikke at kunne gives ham medhold, idet den ved disse lovbestemmelser skete begrænsning i adgangen til at erhverve landbrugsejendomme uanset reglens virkninger for

ejere af flere større landbrugsejendomme må anses som en saglig begrundet, almindelig regulering af ejendomsforholdene med hensyn til landbrugsjord, som ikke kan medføre erstatningspligt.

For så vidt appellanten yderligere gør gældende, at loven i hvert fald efter indføjelser af lempelsesreglen i § 11, stk. 1, 2. pkt., er blevet grundlovsstridig, idet dens formål nu ikke længere er at gennemføre en saglig begrundet regulering af jordfordelingen, men alene at fremtvinge en afståelse af jord fra de større ejendomme uden grundlovmæssig erstatning for at skaffe tillægsgjord og jord til udstykning, findes der ej heller at kunne gives ham medhold heri. Selv om en udstrakt benyttelse af lempelsesreglen vil medføre, at den tilsigtede jordregulering i nogen grad modificeres, ses det ikke, at der med rette kan tales om en opgivelse af lovens jordregulerende formål, så meget mindre som den jordafgivelse fra de større gårde, som lempelsesreglens benyttelse vil medføre, tjener lignende jordpolitiske formål, som denne lov og statshusmandsloven iøvrigt følger. Den nævnte lempelsesregel må, også efter det om lovens tilblivelse oplyste, antages indsat i loven for at imødekomme ejere af flere større ejendomme, og da de pågældende bevarer adgangen til at holde sig til hovedreglen, findes der ikke at være tale om en tvungen afståelse, der skulle kunne ligestilles med en ekspropriation.

Herefter vil dommen være at stadfæste. Ingen af parterne findes at burde betale sagsomkostninger for nogen af retterne til den anden part.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Fredag den 27. juni.

Nr. 268/1951. Gårdejer Otto Madsen
(landsretssagfører Martved, Hillerød)

m o d

Tikøb kommune (landsretssagfører Engelstoft, Helsingør).

(Spørgsmål om tre lejligheder i en landbrugsejendom var anmeldelsespligtige efter § 3 i lov nr. 141 af 31. marts 1949 om boligavisning).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 31. maj 1951 (II afd.).

Ejendommen „Ørbjerggaard“, der er beliggende i Havreholm, Tikøb kommune, har et tilliggende af ca. 50 tdr. land og bygninger bestående af fire længer, hvoraf de tre er indrettet til stald, lade og redskabsbygning, medens den

fjerde længe, hovedbygningen, rummer beboelsen. Stueetagen heri skal oprindeligt have været indrettet som en lejlighed for gårdens ejer, men i 1935 udlejede den daværende ejer, nu afdøde gårdejer Oluf P. Hansen i lejlighedens vestende 2 værelser og en forstue med opgang til loftet til den nu 85-årige enkefru Laura Johansen, der var en god bekendt af gårdejerens og hans hustru. I nævnte forstue blev der ved denne lejlighed opsat et komfur.

Gårdejer Hansen, der da var 77 år gammel, så sig i efteråret 1944 nødsaget til at antage en bestyrer på gården, og for at skaffe ham en bolig fraflyttede han i stueetagens østlige ende 3 værelser og ejendommens køkken med spisekammer og tog selv ophold i de resterende 2 værelser i denne etage. Da enkefru Johansen imidlertid ofte i flere måneder ad gangen opholdt sig hos sin familie, havde gårdejer Hansen under hendes fravær tilladelse til at benytte hendes lejlighed, og herunder komfuret. Når fru Johansen boede på gården, spiste hun sammen med gårdejer Hansen og hustru. Således som sagen foreligger oplyst, må det antages, at der blot aflåstes nogle døre mellem de forskellige værelser, når en adskillelse var ønskelig.

I september 1947 meddelte byggenævnet tilladelse til etagebeboelse, og i foråret 1948 indrettedes der to 2-værelser lejligheder i stuehusets loftsetage, hvor der hidtil mod nord havde været indrettet 2 karlekamre, medens resten havde været anvendt som kornloft. Endvidere blev der her installeret et W. C., der skulle være fælles for samtlige beboere på ejendommen. Der blev indlagt vand i alle lejligheder og særlig elektricitetsmåler for hver af de to nye lejligheder. Elektricitetsforbruget i stueetagen registreredes fortsat på måleren for gårdens forbrug af elektricitet iøvrigt.

Af de nyindrettede lejligheder i loftsetagen overtog enkefru Johansen den nordlige, medens den sydlige blev overtaget af en gift arbejdsmand, der anvendte sin fulde arbejdskraft ved gårdens drift, og hvis hustru om sommeren assisterede ved arbejdet. Sidstnævnte lejlighed har siden da nogle gange været ledig, men hver gang taget i brug af gifte folk i tjeneste på gården.

Den 2. januar 1950 afgik gårdejer Hansen ved døden, og hans bo solgte ejendommen til ejendomsmægler Hans Hansen i Gilleleje, der straks videresolgte den til sagsøgte, gårdejer Otto Madsen, med skæringsdag den 15. marts 1950 for begge salg.

Under denne for retten for Helsingør købstad m. v. forberedte sag påstår sagsøgerne, Tikøb kommune, sagsøgte tilpligtet at anerkende, at de nævnte 2 lejligheder i ejendommens loftsetage og en lejlighed i stueetagens vestlige ende henhører under lov nr. 141 af 31. marts 1949 om boliganvisning, og at lejlighederne således er anmeldelsespligtige efter lovens § 3.

Sagsøgerne har under domsforhandlingen nærmere præciseret deres påstand vedrørende beboelsen i stueetagen derhen, at det er de af fru Johansen i sin tid lejede 2 værelser med køkken, der påstås omfattet af anmeldelsespligten. Sagsøgerne har ikke ønsket at rejse spørgsmålet om mulig anmeldelsespligt for nogen del af stueetagen iøvrigt.

Sagsøgte, der har procestilvarslet sin sælger, ejendomsmægler Hans Hansen, har principalt påstået frifindelse, subsidiært nedlagt påstand på, at anmeldelsespligt kun statueres for den nordre lejlighed i loftsetagen (fru Johansens lejemål).

Under sagen har sagsøgte afgivet forklaring, hvorhos der er afgivet vidneforklaring af afdøde gårdejer Hansens svigersøn, gårdejer Niels Juul Martinussen samt ejendomsmæglerne Hans Hansen og N. P. Christoffersen.

Sagsøgte har forklaret, at hans familie består af ham, hans hustru og to mindreårige børn. Det er hans agt, såsnart det er muligt, at antage en husassistent. For tiden beskæftiger han, foruden ægteparret, der har den sydlige loftslejlighed, en ugift karl, der bor i stueetagens vestlige gavlværelse, der støder op til forstuen, hvor sagsøgte har ladet komfuret fjerne og indrettet et vaske- rum til karlen. Da sagsøgte købte gården af mægler Hansen, oplyste denne, at den nordre lejlighed på loftet var udlejet til fru Johansen som sommerbolig, og at hun havde ret til denne lejlighed, sålænge hun ønskede det. Sælgeren garanterede, at ingen af lejlighederne var anmeldelsespligtige efter boliganvisningsloven.

Sagsøgte har gjort gældende, at „Ørbjerggård“ omfattes af lov nr. 291 af 31. marts 1949 om landbrugsejendomme (tidligere lov nr. 106 af 3. april 1925), der blandt andet udtaler, at gården skal være forsynet med beboelses- og avlsbygninger, hvorfra jordtilliggendet skal drives af ejendommens beboere, og har herefter til støtte for sin frifindelsepåstand anført, at boliganvisningsloven ikke kommer til anvendelse på landbrugsejendomme, i hvert fald ikke i et tilfælde, som under nærværende sag, hvor beboelse til en gift og en ugift karl er nødvendig for driften.

Vedrørende de af fru Johansen i stueetagen oprindelig benyttede rum har sagsøgte anført, at disse ingensinde har kunnet betragtes som en selvstændig lejlighed, og hvad angår den af hende nu lejede lejlighed, har han anført, at den er en sommerbeboelse, der efter gældende praksis ikke henhører under bolig-anvisningen.

Endelig har sagsøgte — der erkender, at begge lejligheder i loftsetagen er indrettet efter den i § 12, stk. 2, nr. 3, i boliganvisningsloven nævnte dato, den 23. maj 1946, — til støtte for sin påstand om, at lejligheden i loftsetagen mod syd er undtaget nævnte lovs bestemmelser, gjort gældende, at loven kun har villet hindre, at der i den den 23. maj 1946 eksisterende boligmasse ikke oprettes yderligere tjenesteboliger uden boliganvisningsudvalgenes godkendelse, men ikke har villet forhindre, at en nyindrettet lejlighed blev tjenestebolig, når en sådan, som under denne sag, er nødvendig for en ejendoms drift.

Sagsøgerne har oplyst, at fru Johansens beboelse ikke har karakteren af en sommerbeboelse, og at hun siden 1935 uafbrudt har været tilmeldt folke- registeret i Tikøb kommune og fortsat er tilmeldt der.

Idet der ikke foreligger holdepunkter for at betragte fru Johansens lejlighed på loftsetagen som sommerbolig, idet der ikke kan gives sagsøgte medhold i, at det af ham iøvrigt fremførte kan fritage ham for at anmelden nye beboelses- lejligheder for boliganvisningsudvalget, vil sagsøgernes påstand vedrørende begge lejligheder i ejendommens loftsetage være at tage til følge.

Hvad derimod angår fru Johansens oprindelige lejemål i stueetagens vestlige ende finder retten — når henses til det oplyste om gårdejer Hansens og hendes fælles brug af komfur m. v. — at måtte statuere, at der ikke ved ikrafttrædelsen af den oprindelige boliganvisningslov af 1945 eller senere, har foreligget en særskilt lejlighed, og sagsøgte vil herefter forsåvidt være at frifinde.

Sagens omkostninger skønnes efter omstændighederne at kunne ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, gårdejer Otto Madsen, bør anerkende, at 2 lejligheder beliggende i „Ørbjerggård“s loftsetage omfattes af lov nr. 248 af 31. maj 1947 om bolig-anvisning, således også dennes § 3, men bør iøvrigt for sagsøgernes påstand under denne sag fri at være.

Sagsøgerne, Tikøb kommune og sagsøgte, bør hver bære sine sagsomkostninger.

At efterkomme under adfærd efter loven.

Intet stempelforbehold.

En af dommerne afgav sålydende

d i s s e n s :

Efter det under sagen oplyste må det antages, at den pågældende ejendom er en landbrugsejendom omfattet af bestemmelserne i lov nr. 106 af 3. april 1925 og nu lov nr. 291 af 31. marts 1949, således at det påhviler ejeren at forsyne denne ejendom blandt andet med beboelsesbygninger, hvorfra jordtilligendet skal drives af ejendommens beboere.

Da sagsøgte i 1950 erhvervede ejendommen har han fundet stuehusets beboelsesforhold ordnet således, at de ikke kunne bruges af ham og hans væsentlig større familie på samme måde som under den tidligere ejers beboelse. Den ny ejer må i et sådant tilfælde, under hensyn til at det primære formål med bygningen var at tjene til beboelseshus for en landbrugsejendom og ikke til udlejning af beboelseslejligheder, være berettiget til, uden indblanding fra bolig-anvisningsmyndighederne, at omordne beboelsesforholdene i stuehuset, således at der efter de ændrede forhold skaffes passende beboelse deri til ham selv med familie og til det til landbrugsejendommens drift fornødne personale.

Det er i denne henseende ubestridt, at der til gårdens drift stedse har været anvendt en gift arbejdsmand og en ugift karl, og at stuehusets stuelejlighed tidligere blev beboet af gårdens ejer med familie, således som det også normalt er tilfældet på andre landbrugsejendomme, samt at det kun skyldtes den daværende ejers høje alder og nødvendigheden af ansættelse af en bestyrer, at gårdens stuehus fik en anden og mere sammentrængt beboelsesform, og at der tilsidst måtte tilbygges to små beboelseslejligheder på loftet, for at aflaste den stærkt sammentrængte beboelse i stuelejligheden og skaffe beboelse til den gifte landarbejder og til fru Johansen.

Da den ny ejer af gården ikke har brug for bestyrer, men selv agter at drive gården, må han efter min mening være berettiget til at tilbageføre stuehusets beboelse til den dertil normalt tjenlige brug, således at han og hans familie bebor stuelejligheden med et kammer og vaskerum til den ugifte karl, og at den gifte arbejder forbliver i den til ham indrettede lejlighed i loftsetagens sydlige side.

Det ville føre til ganske urimelige resultater, om kommunens boliganvisningsudvalg skulle have ret til at anvise gårdens ejer hvem der for eksempel som røgter skulle bebo den til den gifte landarbejder bestemte loftslejlighed.

For så vidt angår den til fru Johansen nyindrettede nordlige loftslejlighed i gårdens stuehus, er jeg enig i at denne efter det oplyste ikke kan betragtes som en sommerbeboelse.

Fru Johansen, der siden 1935 — altså før den 23. maj 1946 — har haft kontraktmæssig ret til beboelseslejlighed i ejendommen, havde indtil indretningen af lejligheden i loftsetagens nordside, faktisk kun haft disposition over enkelte værelser af stuelejligheden, som hun tilmed måtte dele med gårdejereren og hans hustru. Denne form for beboelse havde som nødvendig forudsætning hendes venskab med den daværende gårdejer og hans hustru, og kunne naturligvis ikke fortsættes efter gårdens salg til sagsøgte.

Jeg mener følgelig ikke at boliganvisningsudvalget kan gøre krav på fru Johansens lejlighed i loftsetagen — en beboelse hvortil hun efter den gamle aftale i 1935 har ret efter at gården har skiftet ejer — så længe fru Johansen benytter sin beboelsesret. Jeg ville derfor på det nu foreliggende grundlag frifinde sagsøgte for Tikøb kommunes tiltale og idømme kommunen sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten nedlægger påstand om frifindelse, medens indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Appellanten gør ikke for Højesteret gældende, at den af fru Johansen beboede nordlejlighed i loftsetagen kun er en sommerbeboelse. Det er ubestridt, at appellants ejendom er en af lov nr. 291 af 31. marts 1949, tidligere lov nr. 106 af 3. april 1925, omfattet landbrugsejendom, samt at fru Johansen siden 1935 har ret til at bo på ejendommen for sin livstid. Formanden for Frederiksborg Amts Landboforening har i erklæring af 19. oktober 1951 udtalt, at størrelsen af arbejdskraften på ejendommen absolut må anses passende.

Efter den udnyttelse af stueetagen i beboelsesbygningen, som har foreligget såvel i appellants ejertid som dengang, da gårdejer Hansen indrettede sydlejligheden i loftsetagen, samt efter det iøvrigt foreliggende, har appellanten og gårdejer Hansen, der begge stedse har benyttet sydlejligheden til folk, der arbejdede på gården, med føje anset denne lejlighed for nødvendig til sædvanlig drift af ejendommen. Heraf må følge, at lejligheden ifølge § 13 i loven af 31. marts 1949, jfr. lovebekendtgørelse nr. 388 af 25. september 1951, ikke for tiden omfattes af den gældende boliganvisningslovgivning, ligesom det må følge af grundsætningen i § 12, stk. 2, nr. 5, i lov nr. 248 af 31. maj 1947 om boliganvisning med senere forlængelseslove, jfr. også bemærkningerne til den til § 13 i lov af 31. marts 1949 svarende bestemmelse i det lovforslag, der er optaget i den af udvalget angående revision af lovreglerne om opretholdelse af drift af jordbrug den 17. februar 1948 afgivne betænkning, at lejligheden ej heller i Hansens ejertid har været omfattet af de da gældende lovbestemmelser om boliganvisning.

Hvad angår den af fru Johansen beboede nordlejlighed, må dennes indretning og fortsatte benyttelse af fru Johansen til opfyldelse af den hende tilkommende livsvarige beboelsesret anses at være en følge af, at det af hensyn til ejendommens sædvanlige drift

har været og vedblivende er nødvendigt at disponere over hele stueetagen på anden måde. Under disse omstændigheder og idet iøvrigt henvises til det om sydlejigheden anførte, findes ej heller nordlejigheden for tiden omfattet af den nugældende boliganvisningslovgivning eller ved udlejningen til fru Johansen at have været omfattet af den dagældende lovgivning om boliganvisning.

Herefter vil appellantens frifindelsepåstand i det hele være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, gårdejer Otto Madsen, bør for tiltale af indstævnte, Tikøb kommune, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger for landsret og Højesteret betaler indstævnte til appellanten med 1200 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 278/1951. Direktør Niels Mikkelsen (Niels Andersen)

m o d

direktør Bernhard Christensen (Rohbeck).

(Om erstatning i anledning af opsigelse af indstævnte som bestyrer af en restauration. Spørgsmål om forholdet omfattedes af funktionærlovens regler).

Sø- og Handelsrettens dom 5. juli 1951.

Fra 1. maj 1946 blev sagsøgeren, direktør Bernhard Christensen, ansat som bestyrer i restaurant Krog, Gl. Torv 8. Den 26. april 1947 blev den oprindelige aftale afløst af en overenskomst, hvori det bl. a. hedder, at sagsøgeren for sin virksomhed skulle have en årlig løn af 18.000 kr. samt en nærmere bestemt tantième. Det hedder derhos i overenskomsten, at den vedvarer, indtil den fra en af siderne opsiges med de varsler, som er fastsat i funktionærloven, dog at den ene part er berettiget til straks at bringe den til ophør, hvis den anden part væsentlig skulle misligholde overenskomsten. Restaurant Krog ejedes af et aktieselskab, i hvilket sagsøgte, direktør Niels Mikkelsen, havde aktiemajoriteten, og da driften af restaurationen ikke gav tilfredsstillende udbytte, drøftede man i sommeren 1949 i bestyrelsen en ændring af sagsøgerens ansættelsesvilkår. Den 23. juni 1949 afholdt aktieselskabet ordinær generalforsamling på landsretssagfører N. C. A. Nielsens kontor. Til stede var bl. a. sagsøgeren, der er medlem af bestyrelsen. Ifølge udskrift af forhandlingsprotokollen anmodede generalforsamlingen landsretssagfører N. C. A. Nielsen om at indlede forhandlinger med sagsøgeren om en ændring af hans ansættelsesforhold med det formål at opnå en sådan ordning, at sagsøgeren enten forpagtede virksomheden eller i højere grad end hidtil blev lønnet på provisionsbasis. Det blev tilkendegivet sagsøgeren, at selskabet, såfremt en sådan ordning ikke blev opnået, stod frit overfor ham fra det tidspunkt, til hvilket han den 23. juni 1949 kunne opsiges.

Der førtes derefter i løbet af sommeren mellem sagsøgeren og landsretssagfører N. C. A. Nielsen visse forhandlinger, under hvilke det forslag fremkom, at sagsøgeren skulle købe virksomheden. Disse forhandlinger endte uden positivt resultat. Den 17. december 1949 blev virksomheden solgt til anden side, uden at sagsøgeren, der vidste, at aktieselskabet ville forsøge at sælge virksomheden, fik noget at vide derom. Den 30. december 1949 blev sagsøgeren kaldt til et møde hos sagsøgte og fik her at vide, at virksomheden var solgt, og at han skulle fratræde pr. 1. januar 1950.

Da sagsøgeren mener, at aktieselskabet den 30. december 1949 var uberettiget til at forlange, at han skulle fratræde pr. 1. januar 1950, har han under nærværende sag efter sin endelige påstand påstået sagsøgte, der var den virkelige ejer af virksomheden, og som har erkendt at være rette sagsøgte, dømt til betaling af 6000 kr. med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg, den 16. december 1950. Subsidiært har han påstået sig tilkendt en erstatning efter rettens skøn.

Sagsøgte har nedlagt påstand på frifindelse.

Sagsøgeren gør til støtte for sin påstand gældende, at han, der måtte anses som funktionær i virksomheden, ikke den 30. december 1949 kunne opsiges til fratræden den 1. januar 1950. Det på generalforsamlingen den 23. juni 1949 passerede måtte betyde, at hvis forhandlingerne mellem ham og landsretssagfører N. C. A. Nielsen ikke førte til noget resultat, var han, der havde krav på 4 måneders opsigelse i henhold til funktionærloven, opsagt til 1. november 1949. Det kan ikke forstås således, at han efter 1. november skulle kunne opsiges med dags varsel, og en aftale herom ville være i strid med funktionærloven. Sagsøgeren bestrider, at det under generalforsamlingen er blevet betydet ham, at det var meningen at opsigelse ham til fratræden 1. januar 1950, og han mener ikke, at sagsøgte og landsretssagfører N. C. A. Nielsen den gang regnede med, at sagsøgeren først kunne have været opsagt til 1. januar 1950. Da sagsøgeren fortsatte i virksomheden som hidtil efter den 1. november 1949, og da der ikke efter den 23. juni 1949 har været talt med ham om, at han skulle fratræde, endsiges at han skulle fratræde 1. januar 1950, må den den 23. juni 1949 givne opsigelse anses for bortfaldet, og han har den 30. december 1949 haft krav på 4 måneders opsigelse. Da hans faste løn var 1500 kr. månedlig, gør han derfor krav på en erstatning af 6000 kr., idet han bortser fra krav på tantième, som han kunne have indtjent i de første 4 måneder af 1950. Sagsøgeren fik først nyt arbejde den 24. februar 1950 og måtte de første måneder nøjes med en løn på 1000 kr. månedlig, men kom derefter op på sin gamle løn 1500 kr. månedlig.

Sagsøgte har til støtte for sin påstand anført, at det på generalforsamlingen den 23. juni 1949 blev sagt til sagsøgeren, at han enten måtte gå ind under en anden lønningsordning, således at hans løn i højere grad end hidtil kom til at bestå i provision, eller han måtte forpagte eller købe forretningen; hvis sagsøgeren ikke ville gå ind herpå, ville aktieselskabet sælge virksomheden. Det var grunden til, at man på generalforsamlingen opsagde sagsøgeren. Meningen var, at man fra selskabets side i hvert fald ville sikre sig, at man kunne komme af med sagsøgeren den 1. januar 1950, og dette blev tydeligt tilkendegivet sagsøgeren, der ikke protesterede herimod. I den følgende tid blev der uden resultat forhandlet med sagsøgeren om en nyordning af hans forhold, og da disse forhandlinger ikke førte til noget resultat, blev sagsøgeren holdt underrettet om, at der var forhandlinger i gang om virksomhedens salg til anden side. Sagsøgeren måtte således stadig være forberedt på, at han skulle fratræde som bestyrer af

restaurant Krog pr. 1. januar 1950, og da han den 30. december 1949 af sagsøgte fik at vide, at forretningen var solgt, og at han måtte fratræde den 1. januar, fremkom han da heller ikke med nogensomhelst protest herimod. Først i sidste halvdel af februar henvendte sagsøgeren sig til sin sagfører og fremsatte krav om en erstatning. Med hensyn til størrelsen af denne har sagsøgte anført, at sagsøgeren ikke har dokumenteret at have lidt noget tab ud over tiden indtil 24. februar 1950, da han fik andet arbejde, og under henvisning til funktionærlovens § 3, stk. 2, har sagsøgte gjort gældende, at den sagsøgeren tilkommende erstatning, hvis han overhovedet skal have nogen, højst kan blive et beløb svarende til 3 måneders løn eller 4500 kr.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af sagsøgeren, sagsøgte, landsretssagfører N. C. A. Nielsen og sagfører Svend Kayser.

Sagsøgeren har forklaret overensstemmende med det af ham anførte og har ivotrigt forklaret, at man på generalforsamlingen den 23. juni 1949 ønskede hans lønningsforhold ændret, medens der slet ikke blev talt om et eventuelt salg af forretningen. Der blev heller ikke sagt noget som helst om, at han skulle fratræde den 1. januar 1950. Han regnede med at høre nærmere fra landsretssagfører N. C. A. Nielsen eller sagsøgte om forslaget til ændring af sine lønningsforhold, men hørte intet, og først noget senere kom der et forslag fra sagsøgte om, at han skulle købe virksomheden. Han havde et par møder i den anledning med sagsøgte, og da enighed ikke kunne opnås om vilkårene for et køb, sagde sagsøgte, at så måtte de søge at sælge virksomheden til anden side. Sagsøgeren vidste, at salg blev forsøgt, men er ikke blevet holdt underrettet om forhandlingerne herom. Rygtevis hørte han langt senere, at forretningen var ved at blive solgt, og ringede derfor nogle gange til sagsøgte, der sagde, at sagsøgeren kunne være ganske rolig, han skulle nok få besked, når der var noget konkret. Heller ikke under disse samtaler blev der sagt noget som helst om, at sagsøgeren skulle rejse den 1. januar 1950. Først den 30. december 1949 kl. 16,45 blev sagsøgeren kaldt til sagsøgte, der meddelte, at forretningen var solgt pr. 1. januar 1950. Sagsøgeren fremkom ikke ved denne lejlighed med nogen protest, idet han regnede med, at han jo havde krav på en erstatning som følge af, at han havde 4 måneders opsigelse. Den 24. februar 1950 blev sagsøgeren ansat på hotel Nordland, hvor han et par måneder havde en løn af 1000 kr. og derefter steg til 1500 kr. månedlig.

Sagsøgte har forklaret, at han inden generalforsamlingen den 23. juni 1949 havde sagt til landsretssagfører N. C. A. Nielsen, at denne måtte sørge for, at de var fri af sagsøgeren fra 1. januar 1950. På generalforsamlingen blev det tilkendegivet sagsøgeren, at man ønskede at være løst fra ham til 1. januar 1950, og sagsøgeren var indforstået med, at fra denne dato skulle selskabet ikke mere være bundet til ham. Om årsagen til, at protokollatet i forhandlingsprotokollen blev formuleret som ovenfor gengivet, har han ingen erindring. Allerede på generalforsamlingen afslog sagsøgeren at forpagte virksomheden, men sagde, at han havde lyst til at købe den, men han manglede kapital. Sagsøgte har senere talt med sagsøgeren om, hvordan det gik med hans forsøg på at skaffe kapital til køb af virksomheden, og har herunder sagt til sagsøgeren, at hvis denne faldt over noget virkeligt godt, kunne han eventuelt blive løst fra tjenesten i restaurant Krog før 1. januar 1950.

Landsretssagfører N. C. A. Nielsen, der var medlem af bestyrelsen for det aktieselskab, som ejede restaurant Krog, har som vidne forklaret, at man på

generalforsamlingen forklarede sagsøgeren situationen, og at man ville have forretningen solgt eller bortforpagtet pr. 1. januar 1950. Man sagde til sagsøgeren, at denne skulle have en førsteret til forretningen, og han var interesseret i et køb og ville prøve at skaffe kapital dertil. Vidnet sagde til sagsøgeren, at selskabet ønskede at stå frit i forhold til ham den 1. januar 1950, og vidnet regnede den dag med, at sagsøgeren havde krav på 6 måneders varsel, således at han ikke kunne siges op før 1. januar 1950. Efter 1. november 1949 har vidnet forhandlet med sagsøgeren, der meddelte, at han ikke kunne skaffe kapital til køb af virksomheden. Der blev da ikke talt om sagsøgerens fratræden. I december 1949 sagde vidnet til sagsøgeren, at nu var denne vel klar over, at man solgte forretningen, hvis sagsøgeren ikke skaffede kapital.

Landsretssagfører Svend Kayser, der var til stede som protokolfører på generalforsamlingen den 23. juni 1949, har som vidne forklaret, at restaurant Krogs regnskab for 1948 blev gennemgået, at landsretssagfører N. C. A. Nielsen sagde til sagsøgeren, at man ikke kunne blive ved at betale ham hans store gage, og at man derfor drøftede en ændring af sagsøgerens ansættelsesvilkår og herunder var inde på spørgsmålet, om sagsøgeren kunne og ville købe forretningen, hvilket han senere skulle drøfte med landsretssagfører N. C. A. Nielsen. Vidnet hævder, at sagsøgeren på mødet fik en opsigelse pr. 1. januar 1950. Det blev sagt indirekte til ham flere gange, og til sidst sagde landsretssagfører N. C. A. Nielsen til ham, at han måtte være klar over, at ved regnskabsårets afslutning (d. v. s. 21. december 1949) stod selskabet frit overfor ham.

Til det anførte skal retten bemærke, at det ikke mod sagsøgerens benægtelse kan anses for bevist, at der på generalforsamlingen den 23. juni 1949 er givet sagsøgeren en klar opsigelse til fratræden 1. januar 1950, og at sagsøgeren har erklæret sig enig i at fratræde til denne dato. Efter protokollet af det på generalforsamlingen passerede måtte man gå ud fra, at der er givet sagsøgeren en opsigelse til fratræden den 1. november 1949, og det kan ikke af protokollet eller af det iøvrigt oplyste udledes, at sagsøgeren skulle være gået ind på efter denne dato at nøjes med et kortere opsigelsesvarsel end det, han efter sin kontrakt havde krav på. Da sagsøgeren har fortsat som bestyrer af restaurant Krog efter den 1. november 1949 på samme måde og på samme vilkår som hidtil, og det hverken i tiden mellem generalforsamlingen og den 1. november til 30. december 1949 er tilkendegivet sagsøgeren, at man anså ham for opsagt pr. 1. januar 1950, og at han skulle fratræde denne dato, findes sagsøgeren, når han skulle fratræde, at have haft krav på en ny opsigelse, der ganske uanset, om han måtte være at anse som funktionær i funktionærlovens forstand eller ej, i henhold til hans kontrakt skulle være af den i funktionærloven for en funktionær fastsatte længde, d. v. s. 4 måneder. Da sagsøgeren ikke har fået et sådant varsel, men måtte fratræde med dags varsel, har han krav på en erstatning, der, idet han ikke har dokumenteret at have lidt større tab, i overensstemmelse med funktionærlovens § 3, stk. 2, findes at måtte fastsættes til 3 måneders løn eller 4500 kr. Af beløbet vil sagsøgte have at betale renter som påstået. Sagsøgte vil derhos have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, direktør Niels Mikkelsen, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgeren, direktør Bernhard Christensen, betale 4500 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 16. december 1950, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 350 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret principalt gentaget sin frifindelsespåstand og subsidiært påstået sig frifundet mod betaling af 3800 kr. Indstævnte har principalt påstået stadfæstelse, subsidiært tilkendelse af et beløb efter rettens skøn.

Tre dommere bemærker følgende:

Efter indholdet af parternes overenskomst af 26. april 1947, der med hensyn til opsigelsesvarsel henviser til funktionærloven, og idet der ikke iøvrigt foreligger nærmere oplysninger om karakteren af indstævntes stilling, findes indstævnte at have været omfattet af den nævnte lovs bestemmelser.

Det tiltrædes, at det ikke kan anses godtgjort, at der ved det på generalforsamlingen den 23. juni 1949 passerede er meddelt indstævnte opsigelse til fratræden den 1. januar 1950. Derimod findes der at måtte gives appellanten medhold i, at den indstævnte på generalforsamlingen meddelte tilkendegivelse har måttet forstås således, at indstævnte hermed var opsagt kontraktmæssigt, og at appellanten, hvis indstævnte desuagtet fortsatte i sin stilling efter det tidspunkt, hvortil han således var opsagt, frit skulle kunne bringe ansættelsesforholdet til ophør uden det i kontrakten i overensstemmelse med funktionærloven fastsatte varsel. Da indstævnte imidlertid efter det foran anførte har været omfattet af denne lovs bestemmelser, da den ved den således trufne ordning skete fravigelse fra lovens opsigelsesregler ikke, som af appellanten hævdet, findes forenelig med lovens § 21, og da den indstævnte herefter tilkomende erstatning i medfør af lovens § 3, stk. 2, rettelig findes ansat til 4500 kr., stemmer disse dommere for at stadfæste dommen.

To dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grundte.

I sagsomkostninger for Højesteret finder samtlige dommere, at appellanten til indstævnte bør betale 400 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, direktør Niels Mikkelsen, til indstævnte, direktør Bernhard Christensen, 400 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 468/1951. **Europæisk Manufaktur Import v/ grosserer Svend Ingvor Ingvorsens konkursbo** (landsretssagfører Hcss-Petersen)

m o d

Mulli Grøn & Co. A/S (landsretssagfører Sonne Holm).

(Spørgsmål om indstævnte var separatist i appellantens konkursbo).

Sø- og handelsrettens dom 7. december 1951.

I Europæisk Manufaktur Import v/ grosserer Svend Ingvor Ingvorsens konkursbo, hvilket bo blev taget under behandling af Sø- og Handelsrettens skifteretsafdeling den 17. maj 1949, har Mulli Grøn & Co. A/S anmeldt et krav på 50.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. juni 1949, til betaling sker, med påstand om, at selskabet kendes berettiget til at erholde forlods dækning af salgsprovenuet af et parti metervarer, der er leveret fallenten fra Manifattura Ligure Lombarda, Milano, i henhold til faktura af 25. marts 1949. Subsidiært har selskabet påstået sig berettiget til forlods dækning af det nævnte partis salgsprovenu for et beløb af 26.825 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. juni 1949, medens selskabets restkrav, 23.175 kr. med renter 5 pct. årlig fra 9. juni 1949 heraf, påstås anerkendt som simpelt krav i boet. Selskabet har derhos påstået sig tillagt sagsomkostninger i forhold til de krævede beløb og med samme prioritet som disse.

Fra boets side er der nedlagt påstand på, at selskabet anerkendes som simpel kreditor i boet for 50.000 kr. med renter som påstået.

Sagens omstændigheder er følgende:

I november 1948 kom Mulli Grøn & Co. A/S i forbindelse med fallenten, der tilbød selskabet at komme med i en vareudvekslingsforretning på Italien mod udbetaling af et beløb af 50.000 kr. Selskabet, som ønskede at købe Moscrepe og Frisotine, indbetalte den 3. november 1948 til fallenten 50.000 kr. som forudbetaling for 3700 meter Moscrepe og 1300 meter Frisotine, der skulle leveres i december 1948 og januar 1949. Varerne var af selskabet videre-solgt til M. E. Grøn & Søn A/S, og selskabet var derfor ivrigt efter at få varerne til den aftalte leveringstid. Da varerne ikke kom, rykkede selskabet fallenten, som i skrivelse af 11. januar 1949 meddelte, at modydelsen for de pågældende tekstilvarer havde fundet sted, og at varerne ville fremkomme i slutningen af januar 1949. Da dette ikke skete, rykkede selskabet påny fallenten, som tilbød at tilbagebetale de 50.000 kr., men da selskabet var mere interesseret i at få varerne, og priserne var faldende, blev der den 8. februar 1949 truffet aftale med fallenten om, at fallenten af den avance, som Prisdirektoratet godkendte, kun ville debitere selskabet for det halve. Samtidig meddelte fallenten, at levering af varerne ville finde sted inden 1. marts.

Selskabet, som ville sikre sig, at det fik sine varer af den første forsendelse, som fra Italien tilgik fallenten, formåede den 19. februar 1949 fallenten til at underskrive en erklæring, der er sålydende:

„Underskrevne Europæisk Manufaktur Import v/ S. Ingvorsen, Frederiksberggade 5, København, giver herved A/S Mulli Grøn & Co., Østergade 1, sikkerhed i den først afgående sending kunstsilkevarer, ca. 10.000 meter, der afgår fra firma M. L. L., Milano, til os, til sikkerhed for A/S Mulli Grøn & Co.s forudbetaling i henhold til kvittering af 3. november 1948 og ordre-bekræftelse af samme dato.

Ovennævnte varer vil blive fremsendt gennem speditionsfirmaet Jacky Maeder & Co., Milano, og firma Paul Lehmann, København.

Som en konsekvens af ovennævnte sikkerhedsstilling erklærer vi os enige i ikke at disponere over nævnte vareparti, forinden A/S Mulli Grøn & Co. har fået de dem tilkommende varer ca. 5000 meter udleveret. Vi er endvidere enige i, at firma Paul Lehmann gøres bekendt med denne disposition, og at nævnte firma instrueres om ikke at udlevere partiet eller papirerne på partiet til os, forinden A/S Mulli Grøn & Co. er fuldt fyldestgjort.

København, den 19. februar 1949.

S. Ingvorsen.“

Forsendelsen af varerne fra Italien til fallenten skulle efter aftale mellem fallenten og speditionsfirmaet Paul Lehmann besørges af Paul Lehmann, og erklæringen af 19. februar 1949 blev derfor anmeldt for firmaet Paul Lehmann, der den 24. s. m. forsynede erklæringen med en sålydende påtegning:

„Underskrevne firma Paul Lehmann bekræfter herved at være gjort bekendt med foranstående og bekræfter, at vi, når nævnte parti kommer i vor besiddelse, besidder dette på A/S Mulli Grøn & Co.s vegne, således at partiet eller papirerne på dette ikke stilles til Europæisk Manufaktur Imports disposition, forinden A/S Mulli Grøn & Co. er fyldestgjort.“

Paul Lehmanns forbindelse i Italien er speditionsfirmaet Jacky, Maeder & Co., og på Paul Lehmanns telegrafiske forespørgsel til dette firma, om varerne var undervejs, modtog Lehmann den 26. februar 1949 telegrafisk svar gående ud på, at varerne var parat til afsendelse, når firmaet havde modtaget bekræftelse på, at købesummen var indbetalt til Paul Lehmann. Den 12. marts indbetalte fallenten i check på Privatbankens Vestre Afdeling 75.000 kr. til Paul Lehmann, som fra banken modtog meddelelse om, at dækning manglede, idet det beløb, der indestod på fallentens konto, var indbetalt ved checks trukket på provinsbanker. Dette forhold ordnedes imidlertid hurtigt, og den 16. marts telegraferede Lehmann til Jacky, Maeder & Co., at indbetalingen havde fundet sted, og anmodede om omgående ekspedition af varerne. Den 17. marts 1949 gav Jacky, Maeder & Co. meddelelse til Manifattura Ligure Lombarda, Milano, om indbetalingen til Lehmann og meddelte fabrikken, at Jacky, Maeder & Co. som aftalt ventede afleveringen af varerne med de behørigte dokumenter, som var nødvendige til udførslen. Den 24. marts 1949 fik Jacky, Maeder & Co. overgivet 7 kasser og den 31. marts yderligere 4 kasser indeholdende de til fallenten bestemte varer, og den 13. april kom kasserne til Københavns Frihavn, hvor de blev oplagret for Paul Lehmanns regning.

Den 28. april 1949 indfandt fallenten sig sammen med to repræsentanter fra Manifattura Ligure Lombarda på Lehmanns kontor og anmodede om tilbagebetaling af de til Lehmann indbetalte 75.000 kr. Lehmann udbetalte 65.000 kr., idet han tilbageholdt 10.000 kr.

Den 17. maj 1949 blev fallentens bo begæret taget under konkursbehandling, og konkursdekret blev afsagt samme dag.

De indførte varer er senere efter forhandlinger mellem konkursboet og kreditorerne blevet realiseret, og provenuet, omkring 100.000 kr., indsat på en sparekassebog, der er deponeret hos Paul Lehmann til disposition for konkursboet og/eller Mulli Grøn & Co. A/S.

Anmelderne har til støtte for deres principale påstand anført, at der ved erklæringen af 19. februar 1949 for dem er skabt en håndpantlignende sikkerhedsret i det fra Italien til fallenten afsendte vareparti, som viste sig at bestå af 4350 meter Crepe de Chine og 7745 meter Crepe Romaine Satin, hvilket sidste er det samme som Moscrepe. Anmelderne hævder, at betingelserne for afkræftelse af denne sikkerhedsret ikke er til stede, idet anmelderne hverken den 19. februar 1949 eller i marts måned samme år havde været vidende om fallentens insolvens. Iøvrigt gør anmelderne gældende, at sikkerhedsretten ikke er indrømmet i de sidste 8 uger inden konkursen. Sikkerhedsretten er indrømmet den 19. februar 1949, og der er efter dansk ret intet til hinder for, at en sikkerhedsret kan indrømmes i ting, som pantsætteren senere venter at blive ejer af. Der forelå således den 19. februar 1949 en fuldstændig pantsætningsaftale, og spørgsmålet er kun, om man kan hævde, at den fornødne sikringsakt (rådighedsberøvelse) er foretaget inden den 22. marts, som er 8 ugers-dagen før konkursens indtræden. Anmelderne hævder her, at fallenten allerede inden den 22. marts var afskåret fra at råde over varepartiet. Allerede i februar var Jacky, Maeder & Co. og Manifattura Ligure Lombarda, Milano, i forbindelse med hinanden. Den 16. marts fik Jacky, Maeder & Co. fra Lehmann besked om, at købesummen den 12. marts var indbetalt til Lehmann, og den 17. marts gav Jacky, Maeder & Co. fabrikken besked om indbetalingen og anmodede dem om som tidligere aftalt at aflevere varen til Jacky, Maeder & Co., som modtog den på firmaet Paul Lehmanns vegne. Anmelderne hævder, at fallenten herefter har været afskåret fra at råde over varen fra den 12. marts eller i hvert fald fra den 17. marts, og at det ikke kan være afgørende, at den faktiske overlevering af varen til Jacky, Maeder & Co. først fandt sted den 24. og 31. marts. Anmelderne har herefter efter deres mening haft en uafkræftelig håndpanteret i de nævnte varer og må følgelig have ret til 50.000 kr. med renter og omkostninger i det på den nævnte sparekassebog indestående beløb uafhængigt af konkursbehandlingen.

Den subsidære påstand støtter anmelderne på, at der inden konkursen er sket en delvis opfyldelse af deres ordre, idet af de ankomne varer 3700 meter Moscrepe må anses overgivet til firmaet Paul Lehmann på anmeldernes vegne.

Boets kurator har til støtte for den fra boets side nedlagte påstand anført, at der ikke før den 22. marts 1949 for anmelderne er stiftet en gyldig sikkerhedsret i de i sagen omhandlede varer. Overenskomsten af 19. februar 1949 er et sikkerhedsdokument, der tilsigter at give anmelderne sikkerhed i den fordring, som fallenten havde på senere eventuelt at få varer fra Manifattura Ligure Lombarda, Milano, men aftalen kan ikke siges at være fuldbåren, idet man den 19. februar ikke vidste, hvilken eller hvormange varer der ville komme. En færdig aftale forelå først, da pantet var konkretiseret ved levering den 24. marts 1949. Faktura fra fabrikken er først udfærdiget den 25. marts, og først da fik man at vide, hvilke varer fabrikken ville sende. I telegrammet af 26. februar fra Jacky, Maeder & Co. til Paul Lehmann lå ikke nogen konstatering af, hvad det var for varer, der var parat til afsendelse, og ej heller Jacky, Maeder & Co.s meddelelse af 17. marts 1949 til fabrikken

kan tages som udtryk for, at der nu forelå en vare, som var individualiseret på behørig måde. Paul Lehmanns erklæring af 24. februar 1949 er ej heller en tilstrækkelig sikringsakt, thi Lehmann havde ingen forpligtelse overfor anmelderne, før partiet kom i Lehmanns besiddelse. Panteretten kan derfor tidligst anses for at være kommet til eksistens den 24. marts 1949. Før denne dato har der intet været, der har forhindret fallenten i faktisk at disponere over varen. Han kunne ved meddelelse til fabrikken have ladet partiet omdestinere til en anden modtager i Italien eller andetsteds, eller han kunne have annulleret ordren, og fabrikken havde ikke på nogen måde bundet sig til ikke at følge fallentens ordre. Noget sådant kan ikke indlægges i meddelelsen til fabrikken om, at købesummen var indbetalt til Paul Lehmann, og sikkerhedsretten i varepartiet var ikke anmeldt for fabrikken.

Kurator gør endvidere gældende, at anmelderne ikke har afkræftet den formodning, som efter loven er til stede om, at anmelderne var vidende om fallentens insolvens. Kurator har gjort gældende, at der tværtimod er formodning om, at anmelderne har været vidende om insolvensen, og har i så henseende anført, at der den 14. februar af A/S Illum for et beløb af 100.000 kr. var gjort arrest hos fallenten i inventar, varer, fast ejendom, checkkonto m. m., og at firmaet Paul Lehmann den 17. februar 1949 havde overgivet sin fordring på fallenten til inkasso.

Med hensyn til anmeldernes subsidiære påstand har kurator anført, at det ikke kan anerkendes, at levering af varen har fundet sted til anmelderne. Erklæringen af 19. februar 1949 tilsigter kun at etablere en sikkerhedsstilling, og i den faktiske overgivelse af varerne til firmaet Paul Lehmann ligger herefter ikke en levering, således at det ikke kan hævdes, at anmelderne har haft ejendomsret til de 3700 meter Moscrepe.

Under sagen er der afgivet forklaring af den hos firmaet Paul Lehmann ansatte prokurist Knud Hansen, der har forklaret, at firmaet Paul Lehmann kun havde med den rent transportmæssige side af sagen at gøre. Hans erindring om det passerede er iøvrigt yderst ringe.

Forklaring er endvidere afgivet af direktør i A/S M. E. Grøn & Søn, Poul Buchhorn, der bl. a. har forklaret, at erklæringen af 19. februar 1949 er foranlediget af ham og direktør Helsted i anmelderselskabet for at sikre, at anmelderne fik varer af det første parti, som fallenten fik fra Italien. Han havde intet hørt om den hos fallenten foretagne arrest og havde i det hele ingen foruroligende oplysninger om fallentens soliditet.

Direktør i Mulli Grøn & Co. A/S, Gustav Helsted, har forklaret, at der ikke i månederne februar og marts 1949 for anmelderne forelå foruroligende oplysninger om fallentens økonomi. Aftalen af 8. februar blev truffet, fordi priserne var faldende, og fordi anmelderne mente sig berettiget til en godtgørelse, da varerne ikke var blevet leveret rettidigt. Fallenten tilbød omkring den 8. februar at betale de af anmelderne indbetalte 50.000 kr. tilbage, men anmelderne ville hellere have varerne. Da varerne stadig ikke kom, og anmelderne ville være sikre på omgående levering, når fallenten fik varerne hjem fra Italien, fik anmelderne på deres initiativ erklæringen af 19. februar udstedt.

Grosserer Svend Ingvorsen har forklaret, at han ikke erindrer at have sagt, at anmelderne kunne få de 50.000 kr. tilbage, hvis de ønskede det. Han kan ikke huske, hvorfor anmelderne henvendte sig til ham for at få erklæringen af 19. februar 1949. Da han udstedte den, havde han kontrakter med Manifattura

Ligure Lombarda om levering af varer, men havde ingen sikkerhed for, hvilke varer der kom. Han mente dog, at der ville komme 10.000 meter Crepe Romaine Satin.

Endelig er der afgivet vidneforklaring af prokurist i firmaet Paul Lehmann, Ernst H. T. Waldmann, der har forklaret, at firmaet foruden at være speditør var tillidsmand for fallenten og fungerede som en slags bank for fallenten. Vidnet betragtede sagen som en rembourssag. De til Paul Lehmann indbetalte 75.000 kr. var til disposition for den italienske fabrik, men ikke betalbare, før Jacky, Maeder & Co. havde fået varerne og afsendt dem fra Italien. Der var intet direkte kontraktforhold mellem Paul Lehmann og den italienske fabrik, og vidnet mener ikke, at Paul Lehmann kunne tvinge fabrikken til at levere varerne eller til at levere dem gennem Jacky, Maeder & Co. og firmaet Paul Lehmann. Dette firma kunne ikke annullere aftalen med sagsøgerne, når varen var kommet Paul Lehmann, respektive Jacky, Maeder & Co. i hænde, men på den anden side havde Paul Lehmann ingen forpligtelse overfor sagsøgerne, før varen faktisk var kommet firmaet eller Jacky, Maeder & Co. i hænde, altså ikke allerede efter afgivelsen af Jacky, Maeder & Co.s meddelelse af 17. marts 1949 til fabrikken.

Til det anførte skal bemærkes, at erklæringen af 19. februar 1949 må forstås således, at det har været meningen at give anmelderne håndpant i de første varer, som fra Manifattura Ligure Lombarda blev afsendt til fallenten. Det kan ikke antages, at der efter dansk ret er noget til hinder for at stifte håndpant i ting, som først senere kommer til eksistens, når blot de til etablering af en håndpanteret krævede betingelser er opfyldt, d. v. s. at der foreligger både en aftale derom og en rådighedsberøvelse for pantsætteren. I nærværende tilfælde foreligger der en gyldig aftale den 19. februar 1949, og rent faktisk har sagsøgte ikke haft nogen mulighed for at disponere over varen efter indbetalingen af de 75.000 kr. til firmaet Paul Lehmann og i hvert fald ikke, efter at Manifattura Ligure Lombarda havde fået meddelelse om, at sagsøgte havde indbetalt pengene. Sagsøgte må også anses for fra sidstnævnte tidspunkt at have været afskåret fra at annullere, da fabrikken vidste, at købesummen var indbetalt og priserne for de omhandlede varer var faldende. Ligeledes må det anses for udelukket, at sagsøgte skulle være i stand til at omdestinere partiet, idet dette måtte forudsætte ny rembourstillelse, som han var ude af stand til at præstere. Som følge heraf må der antages senest den 17. marts 1950 at være stiftet en gyldig håndpanteret for sagsøgerne, hvis principale påstand derfor vil være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil efter omstændighederne kunne ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Mulli Grøn & Co. A/S bør i Europæisk Manufaktur Import v/ grosserer Svend Ingvor Ingvorsens konkursbo være berettiget til for sit krav 50.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. juni 1949, til betaling sker, samt sagsomkostninger at erholde forlods dækning af et parti metervarer, leveret fallenten fra Manifattura Ligure Lombarda, Milano, i henhold til faktura af 25. marts 1949.

Hver part bærer sine omkostninger.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at erklæringen af 19. februar 1949 ikke er forsynet med stempel.

En dommer har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Efter min mening har sagsøgte ikke været afskåret fra at råde over de i sagen omhandlede varer før den 24. marts, respektive 31. marts. Rådighedsberøvelsen etableredes ikke ved firmaet Paul Lehmanns påtegning af 24. februar, ej heller den 12. marts ved indbetalingen af 75.000 kr. til Paul Lehmann eller ved dennes telegram af 16. marts til Jacky, Maeder & Co. eller ved dette firmas meddelelse af 17. marts til Manifattura Ligure Lombarda, thi fabrikken havde efter det oplyste ikke forpligtet sig til kun at levere dette bestemte vareparti — som efter det oplyste må antages at have været parat til afsendelse før den 22. marts — til Jacky, Maeder & Co., og der var efter min mening intet, der forhindrede fallenten i at annullere handelen eller anmode fabrikken om at sende varen til en anden modtager. En gyldig håndpanteret kan derfor ikke antages at være kommet til eksistens før den 24. marts, og da anmelderne ikke har afkræftet formodningen om, at de var vidende om fallentens insolvens, har pantsætningen ikke gyldighed i forhold til konkursboet. Da derhos overleveringen af varerne til firmaet Paul Lehmann under de foreliggende omstændigheder ikke kan anses som en levering til anmelderne, ville jeg tage boets påstand til følge, således at anmelderne vil være at anerkende som simpel kreditor i boet for 50.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra anmeldelsen, den 9. juni 1949, og med sædvanlige inkassoomkostninger, hvorved bemærkes, at fordringen er taget til inkasso den 5. marts 1949.

Jeg er enig i at ophæve sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsrettens skifte-
retsafdeling.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået, at indstævnte alene anerkendes som simpel kreditor i boet for 50.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. juni 1949 samt incasso omkostninger 1200 kr. Indstævnte har påstået stadfæstelse og har ikke gentaget sin for Sø- og Handelsretten nedlagte subsidiære påstand.

Det tiltrædes, at der ved fallentens erklæring af 19. februar 1949 er truffet aftale om håndpant i de pågældende varer. Den til en håndpant sætning fornødne rådighedsberøvelse findes imidlertid ikke etableret ved den af firmaet Poul Lehmann afgivne erklæring af 24 s. m. og ej heller ved den hos nævnte firma stedfundne deponering af 75.000 kr. eller ved meddelelsen herom til Manifattura Ligure Lombarda, men kan tidligst anses indtrådt ved varernes overgivelse den 24. og 31. marts 1949 til speditjonsfirmaet Jacky, Maeder & Co. Da håndpanteretten herefter først er stiftet indenfor de sidste 8 uger for konkursens begyndelse, og da det indstævnte selskab ikke findes at have afkræftet formodningen om, at det var vidende om pantsætterens insolvens, vil appellants påstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale 2000 kr. til appellanten.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Europæisk Manufaktur Import v/ grosserer Svend Ingvor Ingvorsens konkursbo, bør anerkende indstævnte, Mulli Grøn & Co. A/S, som simpel kreditor for et beløb af 50.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. juni 1949, til betaling sker, samt for incassoomkostninger 1200 kr., men bør iøvrigt for indstævntes tiltale i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for Sø- og Handelsretten og Højesteret betaler indstævnte 2000 kr. til appellanten inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 30. juni.

Nr. 78/1951. Fru Wanda Christensen, f. Mikkelsen (Gamborg)
mod
musiker Aksel Christensen (Behrendt-Poulsen).

(Spørgsmål om en aftale mellem ægtefæller om underholdsbidrag med skilsmisse for øje kunne anfægtes af hustruen).

Vestre Landsrets dom 22. december 1950 (VIII afd.).

I 1933 indgik sagsøgerinden, fru Wanda Christensen, f. Mikkelsen, Aarhus, og sagsøgte, musiker Aksel Christensen, Viby, ægteskab med hinanden. I ægteskabet var almindeligt formuefællesskab. Sagsøgerinden, der indtil da havde haft selverhverv, som hun imidlertid opgav for fremtiden, indbragte i ægteskabet værdier for ca. 5000 kr., medens sagsøgte indbragte værdier for ca. 15.000 kr. Der fødtes i ægteskabet 3 sønner, henholdsvis i 1933, 1938 og 1944. Sagsøgte ernærede sig og sin familie ved virksomhed som musikdirektør, klaverstemmer og klaverreparatør, og parternes formue forøgedes efterhånden, særlig under krigen, betydeligt, således at de i 1947 foruden den villa, de bebodde på Kongevej i Viby, ejede navnlig 5 beboelsesejendomme i Aarhus og en „Chevrolet“ motorvogn af årgang 1937. Forholdet mellem parterne havde efterhånden udviklet sig uheldigt, og i sommeren 1947 indledte sagsøgerinden gennem landsretssagfører Fabiansen, Aarhus, separationsforhandlinger med sagsøgte. Sagsøgerinden havde fået et hotel Garni i Aarhus på hånden til en kontant købesum af 34.000 kr., og hun mente, at hun kunne ernære sig og børnene ved driften af dette hotel. Efter at der mellem parterne var opnået enighed om vilkårene for separation, underskrev de den 23. august 1947 et separationsandragende, ifølge hvilket sagsøgerinden som sin andel af formuen — der på grundlag af et af sagsøgtes revisor udarbejdet, hos sagsøgte beroende regnskab, hvorefter formuen pr. 1. januar 1947 udgjorde 114.179 kr. 76 øre, var opgjort til 90.000 kr., idet der var taget hensyn til en skatteefterbetaling m. v. på 23.712 kr. 72 øre, som sagsøgte ved et i marts s. å. indgået forlig med skattemyndighederne havde forpligtet sig til at udrede — skulle have

halvdelen 45.000 kr. udbetalt kontant, og således at sagsøgte alene tilsvarede den fællesboet påhvilende gæld. Iøvrigt skulle sagsøgte efter overøvrighedens nærmere bestemmelse betale underholdsbidrag til børnene, over hvilke sagsøgerinden skulle have forældremyndigheden, men ingen af parterne skulle betale bidrag til den andens underhold. Sagsøgte og sagsøgerindens fader frarådede imidlertid stærkt sagsøgerinden at købe det omlandlede hotel, hvorfor hun opgav det, og det fornævnte separationsandragende blev herefter ikke indgivet. Efter den ældste søns konfirmation i oktober s. å. genoptoges separationsforhandlingerne på nyt grundlag, idet det nu var tanken, at fællesboets aktiver skulle deles mellem parterne. Under et afsluttende møde hos landsretssagfører Fabiansen den 23. s. m., ved hvilket møde foruden parterne og deres sagførere også sagsøgerindens fader og stiftmoder var til stede, forelagdes det fornævnte regnskab, der foruden formueopgørelsen pr. 1. januar 1947 tillige indeholdt indkomstopgørelse for tiden fra 1. januar til 31. december 1946 samt formueopgørelse pr. 1. januar 1946, hvorimod særskilte ejendomsregnskaber ikke var til stede. Indkomstopgørelsen viste indtægter til et samlet beløb af 27.740 kr. 48 øre, heraf skattepligtig indkomst 18.325 kr. 99 øre, af indtægterne udgjorde 12.940 kr. sagsøgtes indtægt ved hans erhverv, medens resten var indvundne renter og overskud af de faste ejendomme. Formueopgørelsen pr. 1. januar 1946 viste efter de bogførte værdier en nettoformue på 98.512 kr. 46 øre. Som poster på formueopgørelsen pr. 1. januar 1947 var der bl. a. under passiverne — kapitalkontoen — indregnet „ $\frac{1}{3}$ af udloddet Reservefondsandel“ med 1311 kr. 35 øre og fradraget „Konverteringsudgifter“ med 2229 kr. 23 øre. Under forhandlingerne endes man med hensyn til boets deling, hvor værdien af boets aktiver i handel og Wandel lagdes til grund, om, at sagsøgerinden foruden en del af indboet og nogle sparekassebøger skulle have 3 af de faste ejendomme, beliggende Horsensgade 4, Valdemarsgade 40 og Dr. Margrethesvej 3, de for disse ejendomme i 1946 indvundne overskud var på fornævnte indkomstopgørelse anført med henholdsvis 4146 kr. 98 øre, 1025 kr. 08 øre og 3279 kr. 32 øre eller ialt 8451 kr. 38 øre; vedrørende ejendommene i Horsensgade og på Dr. Margrethesvej indgik der — hvad imidlertid ikke fremgik af opgørelsen — i de nævnte overskud beløb på henholdsvis 1750 kr. 28 øre og 664 kr. 76 øre, hidrørende fra, at sagsøgte i løbet af 1946 på anledning af sin revisor havde ladet konvertere kredit- og hypotekforeningslån i bl. a. disse ejendomme, og at der herved var sket en ekstraordinær afskrivning af reservefondsandele på lånene med henholdsvis 2625 kr. 41 øre og 997 kr. 15 øre, af hvilke beløb de to tredjedele var at betragte som skattepligtig indtægt og derfor som anført var indregnet i overskudet. Sagsøgte påtog sig at tilsvare fællesboets gæld — bortset fra pantegælden på de 3 ejendomme, sagsøgerinden skulle have — og derunder fornævnte skatteefterbetaling m. v. Sagsøgte påtog sig endvidere til underhold af børnene, over hvilke sagsøgerinden skulle have forældremyndigheden, at betale 75 kr. månedlig for hvert barn. Man forhandlede også om eventuelt underholdsbidrag til sagsøgerinden, men rådet dertil af landsretssagfører Fabiansen gav sagsøgerinden afkald herpå. Ved forhandlingernes afslutning blev der derpå samme dag af parterne underskrevet andragende om separation, idet det deri udtaltes, at de var enige om vilkårene for separationen og den senere skilsmisse, angivet i overensstemmelse med det foran anførte, og på disse vilkår blev der derefter den 1. december s. å. af Aarhus Stiftamt udfærdiget separationsbevil-

ling. I skrivelse af 2. januar 1948 til sagsøgerinden opgjorde landsretssagfører Fabiansen, der administrerede de af hende overtagne 3 ejendomme, disses overskud for året 1946 — efter fradrag af ordinær afdrag 2465 kr. — til 5985 kr., hvorhos han i løbet af første halvår 1948 udbetalte ialt 2400 kr. à conto på de pågældende ejendommers overskud til sagsøgerinden. I slutningen af 1948 henvendte hun sig imidlertid til en revisor, idet hun, der i mellemtiden havde afhændet ejendommen i Valdemarsgade, ikke syntes, at de to resterende ejendomme gav det overskud, som hun havde regnet med under separationsforhandlingerne. Efter at revisoren havde udregnet, at de to ejendommers overskud i 1948 ialt androg 4183 kr. 51 øre, henvendte hun sig til en anden sagfører, idet hun anførte, at hun under de stedfundne separationsforhandlinger alene var gået med til at frafalde krav om underholdsbidrag ud fra den forudsætning, at de to ejendomme gav hende et nettooverskud på ca. 8450 kr. Efter en herpå følgende brevveksling mellem den pågældende sagfører og landsretssagfører Fabiansen samt landsretssagfører Rogersen, der under separationsforhandlingerne havde repræsenteret sagsøgte, blev ejendomsregnskaberne for året 1946 bragt til veje, og sagsøgerinden blev nu gjort bekendt med, at det af disse fremgik, at der i overskudet for de to tilbageværende ejendomme, 4146 kr. 98 øre og 3279 kr. 32 øre, var indbefattet de foran nævnte beløb af henholdsvis 1750 kr. 28 øre og 664 kr. 76 øre eller ialt 2415 kr. 04 øre. Sagsøgerinden opfordrede herefter sagsøgte til at forhandle om betaling af yderligere beløb til hende, men sagsøgte afslog at betale yderligere.

Under nærværende ved stævning af 25. maj 1949 anlagte sag har sagsøgerinden derpå principalt påstået sagsøgte dømt til at betale hende som erstatning eller afslag et beløb efter rettens skøn ikke over 30.000 kr. og ikke under 20.000 kr., subsidiært at svare hende underholdsbidrag efter overøvrighedens bestemmelse fra separationsbevillingens dato den 1. december 1947 at regne. Mere subsidiært har sagsøgerinden påstået sagsøgte tilpligtet at betale hende et beløb ikke over 20.000 kr.

Til støtte for sine påstande har sagsøgerinden, der har erkendt, at der ved den på grundlag af vilkårene skete deling af fællesboet praktisk taget har fundet en ligedeling sted, således at hver af parterne har erholdt aktiver svarende til en værdi i handel og vandel af ca. 90.000 kr. netto, gjort gældende, at sagsøgte, der var vidende om, at to af de af sagsøgerinden overtagne ejendomme, nemlig Horsensgade 4 og Dr. Margrethesvej 3, i 1946 havde givet et ekstraordinært stort overskud, har gjort sig skyldig i et til erstatning forpligtende forhold ved ikke at underrette sagsøgerinden herom samt om grunden hertil, i hvilken forbindelse sagsøgerinden har anbragt, at sagsøgte burde have anstillet nærmere undersøgelse, eventuelt indhentet yderligere oplysninger hos revisor, vedrørende det af ham under separationsforhandlingerne tilvejebragte regnskab, der var det eneste grundlag for forhandlingerne. I hvert fald måtte sagsøgte være klar over, at sagsøgerinden under de nævnte forhandlinger lagde afgørende vægt på, at de 3 af hende overtagne ejendomme gav et overskud på ca. 8450 kr., således at hun kun som følge heraf gav afkald på underholdsbidrag til sig.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Sagsøgerinden har som part, tildels under domsforhandlingen, forklaret bl. a., at sagsøgte aldrig har indviet hende nærmere i deres økonomiske forhold. Når hun ved forhandlingerne i august frafaldt underholdsbidrag til sig, skyldtes det, at hun regnede med at kunne tjene 15.000 kr. netto om året på

hotellet. Når hun påny den 23. oktober gav afkald på underholdsbidrag, var det, fordi landsretssagfører Fabiansen sagde, at hun kunne regne med en indtægt på ca. 8400 kr. Hun regnede herefter bestemt med at have en indtægt af ejendommene på godt 8000 kr. til brug for hende og børnene. Hun har ikke set noget regnskab før den 23. oktober. Kort førend hun i maj 1948 fraflyttede villæen i Viby, udtrykte sagsøgte tvivl om, at hun kunne klare sig, idet han sagde omtrent: „Du får nok at se, hvad de ejendomme giver“.

Sagsøgte har som part, ligeledes tildels under domsforhandlingen, forklaret bl. a., at han har forevist det i sagen omhandlede regnskab for sagsøgerinden og dennes fader allerede omkring den 1. september 1947, ligesom han nogen tid senere har vist det til landsretssagfører Fabiansen på dennes kontor. Under forhandlingerne den 23. oktober gik man ud fra det overskud, som regnskabet viste. Han var klar over, at de ejendomme, som sagsøgerinden skulle overtage, i det foregående regnskabsår havde givet større indtægt end sædvanligt, men kendte ikke grunden hertil og tænkte særlig ikke på, at det stod i forbindelse med konverteringen, eller at en sådan kunne medføre udlodning af en reservefondsandel. Han har ikke tænkt over, at sagsøgerinden måske kunne have foreregnet sig ved at lægge regnskabet til grund. Sagsøgte udførte under ægteskabet selv de fleste reparationer på ejendommene.

Sagsøgerindens fader, kreaturhandler Mikkil Peter Mikkelsen, Gl. Hinne-rup, har som vidne forklaret bl. a., at sagsøgerinden udtrykkelig har sagt, at hun regnede med at have 8000 kr. til brug. Han gav under forhandlingerne udtryk for, at de tre ejendommen næppe kunne give et så stort overskud som 8400 kr., og at alle udgifter ikke kunne være regnet med, men sagsøgte fremkom ikke med nogen udtalelse herom. Vidnet regnede med, at datteren kunne have en indtægt af 5—6000 kr. af ejendommene, efter at udgifterne var fradraget.

Landsretssagfører A. Fabiansen har som vidne forklaret bl. a., at det den 23. oktober 1947 oplystes, at de tre ejendomme gav et overskud på, så vidt han husker, ca. 8000 kr., ligesom det blev opgivet, at sagsøgte det pågældende år havde haft en erhvervsindtægt på ca. 6000 kr. Han gennemså ikke sagsøgtes regnskab særlig grundigt og har ikke gjort sig klart, at overskudet i 1946 muligvis var ekstraordinært stort. Han mente ikke, at sagsøgerinden ville kunne opnå underholdsbidrag, hvilken opfattelse navnlig beroede på, at han regnede med, at sagsøgerinden fik formueværdier til ca. 80.000 kr., og at disse altid ville kunne afkaste i hvert fald 5000 kr. årlig. Han mener ikke udtrykkelig at have drøftet med sagsøgerinden, hvilken indtægt hun ville kunne få af ejendommene til eget forbrug, men hvis han har nævnt et indtægtsbeløb, har han i hvert fald ment, at afdragene til kredit- og hypotekforeninger skulle fradrages.

Ved delingen af fællesboet har sagsøgerinden alene været berettiget til som sin andel i dette at kræve udlagt halvdelen af boets nettoformue. Idet sagsøgerinden har erkendt, at hun i så henseende er fyldestgjort, findes hun herefter ikke at kunne gøre krav på erstatning eller anden godtgørelse i anledning af, at det har vist sig, at der i indtægten for året 1946 af de hende udlagte ejendomme var indeholdt beløb hidrørende fra nogle i det pågældende år udbetalte kredit- og hypotekforeningsreservefondsandele, og sagsøgerindens principale og mere subsidiaire påstande kan derfor ikke tages til følge.

Forsåvidt angår sagsøgerindens subsidiaire påstand bemærkes, at det er oplyst, at ægtefællerne i henhold til derom af sagsøgte i medfør af § 54 i lov

nr. 276 af 30. juni 1922 indgivet andragende er skilt ved bevilling af 30. juni 1950 fra Aarhus Stiftamt på de for separationen fastsatte vilkår, samt at det af stiftamtets protokol for mægling og vilkårsforhandling i separations- og skilsmisssager fremgår, at sagsøgerinden ikke har villet give afkald på hustrubidrag under hensyn til, at der i den mellem parterne verserende retssag muligvis kunne tillægges hendes bidrag eller erstatning. Under disse omstændigheder findes retten ikke afskåret fra at tage sagsøgerindens påstand om underholdsbidrag under påkendelse.

Når henses til det under vilkårsforhandlingerne forud for det i august 1947 udfærdigede separationsandragende passerede og til det af sagsøgerindens sagfører, landsretssagfører Fabiansen, forklarede angående de på mødet den 23. oktober s. å. stedfundne forhandlinger samt til, at sagsøgerindens fader på dette møde ytrede tvivl om rigtigheden af regnskabs angivelse af størrelsen af de sagsøgerinden tillagte ejendommens overskud uden i denne anledning at søge indhentet nærmere oplysninger herom, findes det ikke godtgjort, at sagsøgte har været klar over, at sagsøgerinden lagde afgørende vægt på, at disse ejendomme gav et årligt overskud som af hende anført. Som følge af det således anførte findes det ikke at kunne statuere, at sagsøgte, uanset at han var klar over, at de nævnte ejendomme i det pågældende regnskabsår havde givet et større overskud end sædvanligt, har udvist forsømmelse ved ikke at søge oplyst, hvad årsagen hertil var. Idet der herefter ikke findes grundlag for at anse det af sagsøgerinden under separationsforhandlingerne givne afkald på underholdsbidrag for uforbindende, vil ejheller sagsøgerindens subsidiære påstand kunne tages til følge, og sagsøgte vil således i det hele være at frifinde.

Sagens omkostninger vil sagsøgerinden have at godtgøre sagsøgte med 1000 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, musiker Aksel Christensen, bør for tiltale af sagsøgerinden, fru Wanda Christensen, f. Mikkelsen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerinden til sagsøgte 1000 kr., der udredes inden 15 dage.

En dommer har afgivet sålydende

d i s s e n s :

Sagsøgte har — overensstemmende med sagsøgerinden — forklaret, at sagsøgerindens sagfører, landsretssagfører Fabiansen, under de i oktober 1947 førte separationsforhandlinger har omtalt sagsøgerindens afkald på underholdsbidrag i forbindelse med, hvilken indtægt hun kunne påregne fremtidig at få.

Ved de i sagen afgivne forklaringer må jeg endvidere anse for godtgjort, at det under de nævnte forhandlinger i hvert fald har været omtalt, at de pågældende tre ejendomme i 1946 havde givet et overskud på godt 8000 kr.

Herefter, og da sagsøgte — efter at købet af hotellet var blevet opgivet — efter min opfattelse ikke med nogen føje har kunnet regne med, at sagsøgerinden og børnene ville få andre indtægter at leve af end ejendommens overskud og underholdsbidraget for børnene, ville jeg statuere, at sagsøgte har været

klar over, at ejendommens gennemsnitlige årlige overskud var af afgørende betydning for sagsøgerinden ved hendes bedømmelse af, hvilke vilkår for separationen hun kunne acceptere.

Sagsøgte har erkendt at have været klar over, at ejdomsindtægterne for det af regnskabet omfattede år — 1946 — var særlig store. Efter det om sagsøgtes forhold oplyste anser jeg det for udelukket, at han ikke skulle have indset, at det gunstige regnskab sandsynligvis stod i hvert fald i en vis forbindelse med den af ham foretagne konvertering.

Herefter — samt med støtte i, at sagsøgte også iøvrigt har undladt at give sagsøgerinden fuld besked om forhold af betydning for hende, idet han således efter den af landsretssagfører Fabiansen afgivne forklaring må antages at have opgivet sin erhvervsindtægt vedrørende 1947 for lavt og ved de i august 1947 stedfundne separationsforhandlinger, under hvilke intet regnskab var til stede, har opgivet fællesboets formue til ca. 90.000 kr., hvilket efter en vurdering ville være alt for lidt — må jeg mene, at sagsøgte har gjort sig skyldig i retsstridig fortielse ved ikke at oplyse, at den regnskabsmæssige indtægt for 1946 var større end sædvanlig.

Idet der herved er påført sagsøgerinden et tab, nemlig en årlig betydelig mindreindtægt i forhold til, hvad hun kunne regne med, og idet sagsøgte under domsforhandlingen har erkendt, at de almindeligt gældende retsregler for handel om faste ejendomme i princippet kommer til anvendelse på et forhold som det heromhandlede, hvilket jeg kan tiltræde, ville jeg anse sagsøgte erstatningspligtig for det af sagsøgerinden lidt tab, og idet jeg — med bemærkning, at den subsidiære påstand efter min opfattelse ikke vil kunne tages til følge, da jeg ikke anser det for muligt under denne sag at tilpligte sagsøgte at svare underholdsbidrag — skønsomt ville fastsætte sagsøgerindens tab til 15.000 kr., stemmer jeg for at dømme sagsøgte til at betale dette beløb samt sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellantinden påstået indstævnte tilpligtet at betale underholdsbidrag til hende efter overøvrighedens nærmere bestemmelse fra separationsbevillingens dato den 1. december 1947 eller til at betale hende en erstatning efter rettens skøn, ikke over 30.000 kr. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Efter det for Højesteret oplyste må det antages, at appellantinden ved bodelingen i alt fald har fået værdier svarende til halvdelen af fællesboet. Appellantinden, på hvis begæring separationsforhandlingerne blev indledet, blev under forhandlingerne bistået af sin fader og sin sagfører, og hun har ikke søgt nærmere oplysning om ejendommens overskud til trods for, at det af det foreliggende regnskab fremgik, at der var foretaget konvertering og sket udbetaling af reservefondsandele, og at hendes fader under forhandlingerne udtalte, at ejendommene næppe kunne give så stort et overskud. Uanset at indstævnte under fornyet partsforklaring har udtalt, at han var klar over, at størrelsen af ejendommens overskud var af

betydning for appellantinden, og at hun og hendes sagfører lagde et overskud på ca. 8000 kr. til grund for deres beslutning under forhandlingerne, findes det efter det anførte betænkeligt at fastslå, at indstævnte har gjort sig skyldig i retstridig fortielse, eller at vildførelsen har været bestemmende for, at appellantinden indgik på separationsvilkår, der ikke gav hende ret til underholdsbidrag.

Som følge heraf vil dommen være at stadfæste.

Efter omstændighederne findes ingen af parterne at burde betale sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Nr. 145/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Niels Peter Vilhelm Madsen (Helsted),

der tiltales for forbrydelse mod kønssædeligheden.

Østre Landsrets dom 26. marts 1952 (nord- og øst-sjællandske nævningekreds).

Ved nærværende under medvirken af nævninger behandlede sag tiltales Niels Peter Vilhelm Madsen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 1. marts 1952, således som det er ændret under domsforhandlingen, til straf for voldtægt efter straffelovens § 216, samt for overtrædelse af straffelovens § 211, stk. 1, og § 223, stk. 1, ved den 7. januar 1952 om forniddagen i soveværelset i den af ham beboede ejendom „Fontana“, Faxe Ladeplads, ved vold at have tiltvunget sig samleje med sin steddatter, Kirsten Greta Jørgensen, født den 7. november 1935, der var betroet ham til opdragelse, idet tiltalte efter at have skubbet Kirsten om på en ottoman i værelset trak hendes benklæder af under overvindelse af hendes modstand og derpå efter at have befølt hende i den blottede kønsdel fremtog sit kønslem, lagde sig over hende og førte det ind i hendes kønsdel og stødte til, hvilket bevirkede, at hymen bristede, og Kirsten i forskrækkelse herover fik vredet sig fri, hvorefter tiltalte opgav at foretage yderligere.

Tiltalte er født den 17. juni 1920 og er tidligere blandt andet anset ved dom afsagt den 22. juli 1941 af retten for St. Heddinge købstad m. v. efter straffelovens § 244, stk. 4, med hæfte i 14 dage og har den 28. december 1943 inden samme ret vedtaget 22 dagbøder à 7 kr. for overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 3.

Ved nævningernes erklæring er tiltalte kendt ikke-skyldig i voldtægt, hvorimod nævningerne har svaret bekræftende på spørgsmål vedrørende tiltalen iøvrigt. Retten lægger de fældende nævningeerklæringer til grund.

Tiltalte vil herefter være at anse efter straffelovens § 211, stk. 1, og § 223, stk. 1, med fængsel i 1 år 6 måneder, hvoraf 50 dage anses udstået, idet tiltalte har været fængslet siden 11. januar 1952.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Niels Peter Vilhelm Madsen, bør straffes med fængsel i 1 år 6 måneder, hvoraf 50 dage anses udstået.

Tiltalte udreder sagens omkostninger, derunder salær og godtgørelse for udlæg 400 kr. til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Grüner Hanson.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket såvel af tiltalte som af anklagemyndigheden.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til fremstillingen i dommen føjes, at der er stillet nævningerne følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål 1:

Er tiltalte Niels Peter Vilhelm Madsen skyldig i voldtægt efter straffelovens § 216 og overtrædelse af straffelovens § 211, stk. 1, ved den 7. januar 1952 om formiddagen i soveværelset i den af ham beboede ejendom „Fontana“, Fakse Ladeplads, ved vold at have tiltunget sig samleje med sin steddatter Kirsten Greta Jørgensen, født den 7. november 1935, idet tiltalte efter at have skubbet Kirsten om på en ottoman i værelset trak hendes benklæder af under overvindelse af hendes modstand og derpå, efter at have befølt hende i den blottede kønsdel, fremtog sit kønslem, lagde sig over hende og førte det ind i hendes kønsdel og stødte til, hvilket bevirkede, at hymen bristede, og Kirsten i forskrækkelse herover fik vredet sig fri, hvorefter tiltalte opgav at foretage yderligere?

Hovedspørgsmål 2:

Er tiltalte Niels Peter Vilhelm Madsen skyldig i overtrædelse af straffelovens § 211, stk. 1, ved den 7. januar 1952 om formiddagen i soveværelset i den af ham beboede ejendom „Fontana“, Fakse Ladeplads, at have haft samleje med sin steddatter Kirsten Greta Jørgensen, født den 7. november 1935?

Hovedspørgsmål 3:

Er tiltalte Niels Peter Vilhelm Madsen skyldig i overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, ved den 7. januar 1952 om formiddagen i soveværelset i den af ham beboede ejendom „Fontana“, Fakse Ladeplads, at have haft samleje med sin steddatter Kirsten Greta Jørgensen, født den 7. november 1935, der var betroet ham til opdragelse?

Hovedspørgsmål 1 er af nævningerne besvaret benægtende, og tiltalte vil derfor for så vidt være at frifinde.

Hovedspørgsmålene 2 og 3 er af nævningerne besvaret bekræftende.

Med disse bemærkninger vil dommen i henhold til de i den anførte grunde være at stadfæste, således at nu fire måneder af straffetiden anses udstået.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at fire måneder af straffetiden anses udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær til højesteretssagfører Helsted 200 kr., udredes af tiltalte.

Nr. 365/1951. Firma Iver Christensens vodbinderi ved firmaets eneste ansvarlige indehaver, vodbinder Magnus Christensen (Poul Jacobsen)

m o d

vodbinder Robert Larsen (landsretssagfører Nørgaard, Frederikshavn).

Vestre Landsrets kendelse 31. august 1951 (I afd.).

Sagsøgeren, vodbinder Robert Larsen, Skagen, har i denne ved stævning af 1. februar 1950 anlagte, ved retten for Frederikshavn købstad m. v. forberedte sag påstået sagsøgte, firmaet Iver Christensens vodbinderi ved firmaets eneste ansvarlige indehaver, vodbinder Magnus Christensen, sammesteds, tilpligtet at anerkende, at sagsøgte ved fabrikation og salg af flydetrawl har krænkelse sagsøgerens rettigheder i henhold til den af sagsøgeren som opfinder af flydetrawlet under 1. december 1948 indgivne ansøgning til patentkommissionen, ansøgning nr. 3733—48 om patent på flydetrawl. Han har derhos nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at ophøre med fabrikation og salg af flydetrawl, bygget i overensstemmelse med sagsøgerens konstruktion, om at sagsøgte tilpligtes at betale en erstatning, stor 150.000 kr., tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 1. februar 1950, indtil betaling sker, samt om at sagsøgte idømmes straf af bøde i henhold til patentlovens § 25.

Under særskilt skriftveksling om formaliteten har sagsøgte nedlagt påstand om sagens afvisning, og sagen er i medfør af retsplejelovens § 345, stk. 2, forelagt landsretten til afgørelse.

Til støtte for sin påstand om sagens afvisning har sagsøgte bl. a. anført, at efter gældende dansk patentret har en opfindelse ingen særlig beskyttelse, før der er meddelt patent på den. Af patentlovens princip fremgår det derhos, at domstolene er inkompetente til at afgøre alle spørgsmål, som vedrører eller udspringer af en patentansøgning. Sagsøgte har videre anført, at da spørgsmålet ikke kan gennemføres, så længe der ikke af patentkommissionen er truffet endelig afgørelse, om patentet kan meddeles, har sagsøgeren ikke nogen retlig interesse i sagens gennemførelse, og at der også af denne grund må ske afvisning.

Da såvel spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren på grundlag af en patentansøgning kan rejse sag om krænkelse af sine rettigheder, som spørgsmålet om sagsøgerens retlige interesse i søgsmålet hører til sagens realitet, kan påstanden

om afvisning ikke tages til følge. Sagen vil herefter være at henvise til underretten til fortsættelse af sagens forberedelse til domsforhandling i realiteten, hvorved bemærkes, at det af sagsøgte subsidiært rejste spørgsmål om udstykning af sagens realitet, jfr. retsplejelovens § 286, stk. 3, ligesom eventuelt spørgsmål om udsættelse af sagen for at afvente patentkommissionens afgørelse jfr. retsplejelovens § 287, efter § 346, stk. 2, henhører under den forberedende rets afgørelse.

Thi bestemmes:

Sagen henvises til retten for Frederikshavn købstad m. v. til fortsættelse af sagens forberedelse i realiteten.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Vestre Landsret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Indkærede har for Højesteret begæret kendelse om, at det pålægges den kærende at fremlægge overenskomst mellem ham og indehaverne af svensk patent nr. 119.930. Da denne overenskomst findes uden betydning for kæremålet, kan begæringen ikke tages til følge.

Bestemmelsen i patentlovens § 26, stk. 3, må forstås således, at påtalefristerne også med hensyn til indgreb af den i lovens § 6, stk. 2, omhandlede art regnes fra de i § 26, stk. 3, fastsatte tidspunkter og ikke først fra patentets udstedelse, og at afbrydelse af forældelsen kræver rettergangsskridt. Idet indkærede herefter findes at have haft fornøden retlig interesse i at påbegynde søgsmål, og idet henvises til bestemmelsen i retsplejelovens § 287, vil kendelsen være at stadfæste.

Kæremålets omkostninger findes den kærende at burde betale til indkærede med 500 kr.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Kæremålets omkostninger betaler den kærende, firma Iver Christensens vodbinderi ved firmaets eneste ansvarlige indehaver, vodbinder Magnus Christensen, til indkærede, vodbinder Robert Larsen, med 500 kr. inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse.

Nr. 183/1952.   **Automobilforhandler A. P. Skov**
(landsretssagfører Finn Poulsen, Svendborg)

p å k æ r e r

Østre Landsrets dom af 23. april 1952 i sag: Ingeniør A. C. V. Hansen mod automobilforhandler A. P. Skov med hensyn til en ham efter retsplejelovens §§ 324 og 325 idømt bøde.

(Spørgsmål om ikendelse af rettergangsbøder, jfr. retsplejelovens §§ 324 og 325).

Østre Landsrets dom 23. april 1952 (VI afd.).

Sagsøgeren, ingeniør A. C. V. Hansen, der nu er 71 år gammel, har i en årrække beboet en lejlighed i ejendommen, Fruerstuevej 3, Svendborg. I august 1945 erhvervedes ejendommen af sagsøgte, bilforhandler A. P. Skov, som flyttede ind i den. Der opstod efterhånden uoverensstemmelser mellem parterne, blandt andet om udnyttelsen af haven, hvorunder retten til et deri stående kirshebærtræ.

Den 21. oktober 1947 klokken ca. 22,00 kom det til et korporligt sammenstød mellem parterne, og sagsøgeren blev efter sin læges forslag samme aften indlagt på centralsygehuset i Svendborg, hvor han henlå til den 31. december 1947 og påny fra den 4. marts til den 11. maj 1948.

I anledning af det passerede blev der rejst tiltale mod sagsøgte for legemskrænkelser efter straffelovens § 244, stk. 1, for — som det hedder i anklageskriftet — at have øvet vold mod sagsøgeren ved at gribe ham i jakkeeroverset med begge hænder og ryste ham frem og tilbage, således at sagsøgeren, da sagsøgte slap ham, faldt om på jorden og pådrog sig et chok og en lettere hjerne-rystelse. Ved den af retten for Svendborg købstad m. v. den 23. oktober 1950 afsagte dom blev sagsøgte anset efter anklageskriftet med 15 dagbøder à 15 kr., hvilken dom ikke er påanket.

Idet et af sagsøgeren under straffesagen fremsat krav om erstatning allerede i et retsmøde den 18. maj 1949 blev nægtet fremme under sagen, søgte og opnåede sagsøgeren bevilling til fri proces, hvorpå han under nærværende ved retten for Svendborg købstad m. v. forberedte sag har påstået sagsøgte dømt til at betale ham for invaliditet, i godtgørelse for svie og smerte samt for udgifter til læge et beløb på ikke over 5050 kr., med renter af beløbet 5 pct. årlig fra sagens anlæg, den 10. januar 1950, til betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han gør gældende, at sagsøgeren med vilje lod sig falde om på jorden, således at sagsøgte ikke kan være ansvarlig for den skade, som sagsøgeren derved pådrog sig, og at sagsøgte i hvert fald ikke kunne forudse, at sagsøgeren ville kunne komme til skade på grund af sagsøgtes adfærd.

— — —

For uden rimelig grund at have sat sagsøgeren i den nødvendighed at måtte anlægge sag og for at være udeblevet fra den befalede forligsmægling, vil sagsøgte i medfør af retsplejelovens §§ 324 og 325 til statskassen have at bøde 500 kr., idet forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i 14 dage.

Med hensyn til sagens omkostninger bestemmes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, bilforhandler A. P. Skov, bør til sagsøgeren, ingeniør A. C. V. Hansen, betale 5050 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 10. januar 1950, til betaling sker.

Sagsøgte bør derhos udrede dels til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle være erlagt, såfremt der ikke var meddelt sagsøgeren fri proces, dels til de for sagsøgeren beskikkede sagførere, overretssagfører Gad, Svendborg, og landsretssagfører Frits Rosenquist, København, salær og udlægs-godtgørelse henholdsvis 219 kr. og 734 kr.

Sagsøgte bør endelig til statskassen bøde 500 kr. med forvandlingsstraf af hæfte i 14 dage.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er påkærnt af automobilforhandler A. P. Skov for så vidt angår den ham idømte bøde, som han påstår ophævet, subsidiært nedsat.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Da der efter sagens samtlige omstændigheder ikke findes at være tilstrækkelig grund til i henhold til retsplejelovens § 324 at pålægge den kærende bøde, vil den kærendes påstand i så henseende være at tage til følge, medens der som sket ved dommen for udeblivelse fra den anordnede forligsmægling vil være at pålægge kærende en bøde for overtrædelse af retsplejelovens § 325, hvilken bøde bestemmes til 10 kr. til statskassen med forvandlingsstraf af hæfte i 2 dage.

Kærefgiften vil være at tilbagebetale kærende.

Thi bestemmes:

Kærende, automobilforhandler A. P. Skov, bør til statskassen bøde 10 kr. med forvandlingsstraf af hæfte i 2 dage.

Kærefgiften vil være at tilbagebetale den kærende.

Nr. 261/1950. Proprietær Erik Rasmussen (selv)

m o d

proprietær Peder Christensen (landsretssagfører W. A. Langberg).

(Mellemværende i anledning af en ejendomshandel).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 9. juni 1950 (X afd.).

Ved slutseddél af 18. marts 1948 købte sagsøgeren, proprietær Erik Rasmussen, af sagsøgte, proprietær Peder Christensen, den denne tilhørende landbrugsejendom „Bolund Avlsgaard“, Nim ved Horsens. Købesummen fastsattes til 200.000 kr., der skulle berigtiges ved, at køberen overtog de i ejendommen indestående prioriteter til et beløb af 129.500 kr. og for restbeløbet udstedte pantebrev i en ham tilhørende ejendom i Ballerup. Overtagelsesdagen fastsattes til den 20. marts s. å. Slutseddelen afløstes af skøde, der udstedtes den 10. april 1948. Der opstod imidlertid ved handelens berigtigelse en række vanskeligheder, som resulterede i en mellem parterne afsluttet overenskomst af 18. maj s. å., i henhold til hvilken der afsattes 14.000 kr. af pantebrevet fra restkøbesummen, der var blevet nedsat til 65.500 kr. til regulering af visse nærmere betegnede dele af mellemregningen. Sagsøgte havde drevet gården ved en bestyrer Peter

Østergaard. I slutsedlen mellem parterne fastsattes det, at forholdet mellem sagsøgte og Østergaard var sagsøgeren uvedkommende. Efter at sagsøgeren i april 1948 havde overtaget gården, tilbød han Østergaard at fortsætte som bestyrer, hvad denne afslog, men da Østergaard hævdede at have et tilgodehavende hos sagsøgte og tiltransporterede sagsøgeren en af sagsøgte til Østergaard udstedt skylderklæring, hvori sagsøgte anslog, at Østergaard havde 10.000 kr. tilgode hos sagsøgte, og som sagsøgte vidste skulle bruges af Østergaard til at rejse penge på, fik sidstnævnte af sagsøgeren tilladelse til at blive boende en 14 dages tid på gården mod at føre opsyn med dennes drift. Forholdet fortsattes imidlertid uforandret indtil en gang i sidste halvdel af august, da Østergaard nedlagde arbejdet på grund af uenighed med sagsøgeren om ordningen af Østergaards pengemellemværende med sagsøgte, og sagsøgeren begærede herefter Østergaard udsat ved fogeden, hvad sidstnævnte nægtede under henvisning til bestemmelserne i lov nr. 116 af 13. marts 1943, afsnit B. Først den 2. november 1948 fraflyttede Østergaard gården.

Under nærværende sag gør nu sagsøgeren gældende, at han hos sagsøgte har tilgode for forskellige udlæg, samt som erstatninger et beløb, som han ifølge sin endelige påstand har udregnet til 24.346 kr. 89 øre (skulle være 23.846 kr. 89 øre), hvilket beløb med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 31. januar 1949 han påstår sagsøgte dømt til at betale ham.

Sagsøgte erkender at skyldte sagsøgeren 3403 kr. 37 øre af de fornævnte udlæg, men hævder at have et modkrav på 9992 kr. 43 øre, således at sagsøgeren skylder ham — foruden de fornævnte 14.000 kr. — 4589 kr. 06 øre eller ialt 18.589 kr. 06 øre, hvorfor han påstår frifindelse og selvstændig dom for sidstnævnte beløb tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den fornævnte overenskomsts dato den 18. maj 1948.

De af sagsøgte bestridte poster i parternes mellemværende er:

1. Udlagt 9. december 1947 til kali og superfosfat	530 kr. 39 øre
2. Udlagt 17. marts 1948 til olie	315 — 85 —
3. Erstatning for manglende gødning	4.000 — 00 —
4. Sagsøgerens krav i anledning af den ovennævnte transport af Østergaards tilgodehavende hos sagsøgte opgjort til	5.000 — 00 —
5. Erstatning for manglende korn	4.922 — 25 —
6. Erstatning for manglende parketstave	675 — 00 —
7. Erstatning på grund af Østergaards nægtelse af fraflytning	3.000 — 00 —
	<hr/>
	18.443 kr. 52 øre

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand anført:

ad 1. Den omhandlede gødning er leveret længe før sagsøgeren overtog gården og må antages anvendt forinden dette tidspunkt, hvorfor sagsøgeren, som har betalt beløbet, må have dette refunderet af sagsøgte.

ad 2. Olie er bestilt af sagsøgte og leveret til gården og tildels forbrugt, inden sagsøgeren overtog denne, hvorfor det må påhvile sagsøgte at betale det herfor skyldige beløb, som sagsøgeren har udlagt.

ad 3. I henhold til skødets post 5 påtog sagsøgeren sig blandt andet at indfri et af sagsøgte til Aastruplunds Gødningsforening udstedt hostpantebrev

for godning, stort 4755 kr. Sagsøgeren måtte være berettiget til at gå ud fra, at der var tilført jorden godning for dette beløb. Imidlertid har det vist sig, at der kun er leveret godning for 668 kr. 25 øre umiddelbart før sagsøgerens overtagelse af gården, således at sagsøgeren efter overtagelsen har måttet tilføre jorden godning for henvend 5000 kr. Derved er godningen kommet ca. 6 uger for sent i jorden, hvilket vil påvirke afgrøderne væsentligt. Sagsøgeren anslår sit tab derved til det indsogte beløb.

ad 4. Den 7. maj 1948 udstedte sagsøgte til Østergaard den foran omhandlede skylderklæring, i henhold til hvilken Østergaard havde tilgode hos sagsøgte efter foreløbig opgørelse mellem dem 10.000 kr., dog at der skulle foretages en nærmere opgørelse, og at i opgørelsen ikke var indbefattet det beløb, sagsøgte havde tilgode i besætningen. Samme dag overdrog Østergaard sine rettigheder i henhold hertil til sagsøgeren. Sagsøgeren erkender, at han senere har givet Østergaard bemyndigelse til selv at indsøge dette sit krav på sagsøgte, uanset transporten til sagsøgeren. Skulle det imidlertid vise sig, at sagsøgte ikke skylder Østergaard noget eller kun et ringe beløb, hæver sagsøgeren, at sagsøgte må være erstatningspligtig overfor sagsøgeren for den urigtige skylderklæring, som sagsøgte vidste skulle bruges af Østergaard til at rejse penge på, og han anslår det ad denne post indsogte beløb for en passende skønsmæssig fastsat erstatning herfor.

ad 5. I henhold til kornloven skal der ved en landejendoms salg på denne findes det til tilsaning fornødne korn og dette uanset modstående aftale. Imidlertid fandtes der ved sagsøgerens overtagelse ikke på gården udsædskorn. Sagsøgte har ved aflevering af korn til myndighederne i vinteren 1947/48 vel læst udleveret indkøbsmærker til ombytningskorn, hvilket svarer til sæsædsbeviser, men disse mærker har sagsøgte solgt. Sagsøgeren har derfor måttet købe udsædskorn til de meget høje frihandelskornpriser, og dette har kostet sagsøgeren det ad denne post indsogte beløb, som sagsøgte må være pligtig at godtgøre sagsøgeren.

ad 6. Ved sagsøgerens køb af gården forefandt på stuehusets loft et parti parketstaver. En tidligere ejer af gården har efter sagsøgerens overtagelse fjernet partiet, og en politiuundersøgelse i denne anledning er endt, uden at der er rejst tiltale, hvorfor sagsøgeren må gå ud fra, at den pågældende har været berettiget til at fjerne partiet. Da sagsøgeren med rette har troet, at partiet medfulgte i handelen, skønt intet blev sagt herom, må sagsøgeren være erstatningspligtig.

ad 7. Da sagsøgeren købte gården, tillod han letsindigt Østergaard at blive boende på denne, til regnskabet mellem Østergaard og sagsøgte var endelig opgjort. På grund af sagsøgtes modvillighed trak regnskabsopgørelsen de nævnte personer imellem imidlertid stadig ud, og først den 2. november 1948 og efter at sagsøgeren forgæves havde forsøgt at få Østergaard udsat ved fogeden, fraflyttede Østergaard gården. Sagsøgeren har derved i 7 måneder været afskåret fra at bruge gårdens hovedbygning og har af denne grund ej heller kunnet bortforpagte gården, hvilket har medført et tab, som han anslår til det ad denne post indsogte beløb.

Sagsøgte har heroverfor anført følgende:

ad 1. Sagsøgte, som erkender at godningen er leveret i december 1947, henviser vil, at denne skyld er indbefattet i et af ham til leverandøren udstedt høstpantebrev, hvilket sagsøgeren i henhold til skodets post 5 overtager og til-

svarer gælden for. Sagsøgte henviser også til indledningen i skødet. hvorefter gødning, som er betalt på overtagelsesdagen, medfølger, medens resten betales af køberen (sagsøgeren).

ad 2. Sagsøgte bestrider ikke, at olien er bestilt af og leveret til ham, inden sagsøgeren overtog gården, men da olien er brugt så at sige udelukkende af sagsøgeren, må det påhvile denne at betale herfor. Han henviser også til, at i henhold til skødets indledning medfølger ikke produkter som for eksempel olie i handelen.

ad 3. Sagsøgte erkender, at der før sagsøgerens overtagelse af gården kun er leveret gødning for 668 kr. 25 øre, skønt løstpantebrevet vedrørende gødningen lød på 4788 kr. Da dette blev udstedt, regnede man ud, hvad der kunne forventes tildelt gården af kunstgødning, og herefter blev løstpantebrevets pålydende udregnet, således at gødningen skulle leveres, efterhånden som den blev frigivet til udlevering. At størstedelen af gødningen først er leveret efter overtagelsen, må være uden betydning, da der er leveret gødning for hele pantebrevets pålydende til gården og anvendt på denne. At gødningen skulle være kommet for sent i jorden, bestrider sagsøgte som ganske udokumenteret.

ad 4. Der verserer samtidig med nærværende sag en sag mellem sagsøgte og Østergaard om sidstnævntes eventuelle krav på sagsøgte, men uanset denne sags udfald kan sagsøgte ikke erkende at have gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold ved udstedelse af skylderkæringen af 7. maj 1948, da det udtrykkelig fremgår af denne, at den er foreløbig og ganske ubestemt.

ad 5. Sagsøgte erkender, at der ikke på gården ved sagsøgerens overtagelse fandtes korn til udsæd. Dette blev sagsøgeren imidlertid gjort bekendt med ved handelens indgåelse og erklærede sig indforstået hermed, hvorfor sagsøgeren selv må bære omkostningerne herved. Kornlovens bestemmelser desangående må efter sagsøgtes formening forstås således, at såvel sælger som køber over for det offentlige er ansvarlige for, at kornet forefindes på ejendommen, og at sælgeren, hvis køberen for eksempel af økonomiske grunde ikke kan opfylde sin afleveringspligt, selv kan komme til at opfylde denne pligt. Men hvis køberen er vidende om, at der ikke findes korn på gården, og desuagtet køber denne uden at tage noget forbehold, må han selv bære den økonomiske risiko for, at afleveringspligten kun kan opfyldes ved køb af dyrt frihandelskorn. Hvis det nemlig var blevet forlangt af sagsøgte, at denne skulle skadesløsholde sagsøgeren for nævnte risiko, ville han ikke have solgt ejendommen for den aftalte pris. Det er rigtigt, at sagsøgte har fået udleveret indkøbsmærker til ombytningkorn, men hvor disse er blevet af, ved sagsøgte ikke, da han ikke selv har forestået gårdens drift. Sluttelig bestrider sagsøgte det ad denne post indsøgte beløbsstørrelse, og har herved henvist til, at sagsøgeren har regnet med dels en pris for frihandelsbyg og havre på fra 68 kr. 50 øre til 87 kr. på 100 kg, skønt Handelsministeriet har oplyst, at den nævnte pris i marts 1948 gennemsnitlig var 67 kr. 25 øre, dels at der skulle bruges 3000 kg foderkorn til hestefoder, skønt 2000 kg ville være tilstrækkeligt til opfyldelse af kornlovens krav.

ad 6. Parketstaven tilhørte en tidligere ejer af ejendommen, J. Christensen, og er derfor med rette fjernet af denne. Sagsøgte var uvidende om deres eksistens, de er ikke påvist ved besigtigelsen eller omtalt under salgsforhandlingerne, ligesom de ikke er omtalt i slutsedlens eller skødets overdragelsesbestemmelser.

ad 7. Sagsøgeren har selv givet Østergaard tilladelse til at blive boende på gården efter overtagelsen samt truffet aftale med ham om blandt andet mod fortsat bolig på ejendommen at forestå gårdens drift, hvad Østergaard ogsaa gjorde til den 28. august 1948. Herefter kan der ikke påhvile sagsøgte noget ansvar for Østergaards undladelse af at fraflytte gården.

Sagsøgtets modkrav, stort 9992 kr. 43 øre, fordeler sig på tre poster således:

A. Hans udlag i forbindelse med gødningsleverance	5144 kr. 93 øre
B. Hans udlag til frø, leveret af Trifoleum	1047 — 50 —
C. Hans udlag til afdrag på kreaturer	3800 — 00 —

Sagsøgte har vedrørende disse poster anført:

ad A. I marts 1948 udstedte sagsøgte et høstpantebrev til Aastruplund Gødningsforening, jfr. foran ad punkt 3. Samtidig hermed accepterede sagsøgte en veksel in blanco, hvorefter han overgav dokumenterne, som begge forfaldt til betaling 1. oktober 1948, til sin daværende bestyrer, oftnævnte Østergaard, der efter at have påført beløbsangivelsen 4788 kr. videregav dem til foreningen, der lod vekslen diskontere i a/s Brædstrup Landbobank. Ved skødets post 5 forpligtede sagsøgeren sig til at tilsvare gælden efter høstpantebrevet, men desuagtet indfrieede sagsøgeren ikke veksel og pantebrev, hvorfor banken lod foretage arrest på grundlag af vekslen hos sagsøgte og senere erhvervede dom over ham. Med påløbne renter fra 1. oktober 1948 til 14. februar 1949 samt protest- og sagsomkostninger udgør beløbet nu 5144 kr. 93 øre, som sagsøgeren må være pligtig at tilsvare sagsøgte.

ad B. I henhold til regning blev der den 19. marts 1948 til gården leveret frø for ialt 1047 kr. 50 øre, hvilket var bestilt af sagsøgte nogen tid forinden. Efter Østergaards forklaring og fragtbrevets udvisende er frøet imidlertid først ankommet til modtagerstationen og afhentet en lille ugestid senere. Da frøet udelukkende er kommet sagsøgeren tilgode og ikke er indbefattet under salget, må sagsøgeren refundere beløbet.

ad C. Omkring overdragelsestidspunktet blev der af sagsøgte og Østergaard i forening udfærdiget en opgørelse over de på gården værende på afbetaling købte heste og køer, hvilken udviste, at disses samlede indkøbspriser var henholdsvis 9000 kr. og 4000 kr., og at der da endnu skyldtes henholdsvis 6200 kr. og 3000 kr. Da sagsøgeren faktisk har overtaget hele besætningen, må han tilsvare sagsøgte det på dyrene afbetalte beløb 3800 kr.

Sagsøgeren har heroverfor anført følgende:

ad A. Sagsøgeren erkender, at vekslen dækker det i skødet omhandlede høstpantebrev. Dette har han imidlertid — hvad der måtte stå sagsøgte klart — alene forpligtet sig til at indfri under den forudsætning, at al den i pantebrevet omhandlede gødning var leveret til gården og strøet ud før hans overtagelse af samme. Da det har vist sig, at kun en meget ringe del af gødningen er leveret før overtagelsen, mener han sig ikke forpligtet til at betale pantebrevet, men hævder tværtimod at have et erstatningskrav mod sagsøgte, fordi jorden ikke er blevet gødet i rette tid, jfr. foran post 3. Han vil ikke bestride, at han efter overtagelsen har fået al den gødning, han efter pantebrevet havde krav på.

ad B. Da frøet er leveret (afsendt) før overtagelsesdagen, må sagsøgeren holde for, at det er medfulgt i købet.

ad C. Sagsøgeren nægter at have overtaget de nævnte dyr fra sagsøgte. Hestene blev vel stående på gården efter overtagelsen, og Østergaard benyttede

dem til gårdens drift de første 5 uger efter sagsøgerens overtagelse, men til gengæld har sagsøgeren givet dem føde og pasning, lige til de i oktober måned 1948 blev taget tilbage af sælgeren. Køerne har sagsøgeren købt på kontrakt af afbetalings-sælgeren for 3000 kr. Hvorledes denne har ordnet forholdet til sagsøgte og Østergaard er sagsøgeren ubekendt. Sagsøgeren kan derfor ikke erkende at skyldte sagsøgte noget i denne anledning.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af sagsøgeren, sagsøgte og bestyrer Peter Østergaard. Bestyrer Østergaard har blandt andet forklaret, at den del af gødningen i henhold til høstpantebrevet, som ikke var leveret før overtagelsen, blev leveret og udstrøet i det store og hele umiddelbart efter sagsøgerens køb af gården. Olien var der måske taget hul på og brugt lidt af før overtagelsen. Køerne er solgt af afbetalings-sælgeren til sagsøgeren uden vidnets og sagsøgtes tilladelse. Hestene blev brugt på gården, til de i oktober måned 1948 blev taget tilbage af afbetalings-sælgeren.

Herefter og efter bevisførelsen iøvrigt bemærkes med hensyn til de enkelte poster:

1) Det findes bevist, at beløbet indgår i det ene af de høstpantebreve, som sagsøgeren ved skødet har forpligtet sig til at indfri. Allerede som følge heraf vil sagsøgte være at frifinde.

2) Det findes bevist, at langt den største del heraf er anvendt efter sagsøgerens overtagelse af gården. Da der ikke i skødet findes nogen bestemmelse om, at olien medfølger i salget, findes sagsøgte alene at burde betale for den i hans ejertid forbrugte olie, der skønsmæssigt kan fastsættes til en værdi af 40 kr.

3) Der findes ikke af sagsøgeren ført noget bevis for, at gødningen er kommet for sent i jorden, og allerede af denne grund vil sagsøgte for så vidt være at frifinde.

4) Det er ved en samtidig med nærværende sag afgjort retstvist mellem sagsøgte og oftnævnte Østergaard statueret, at Østergaard har et tilgodehavende hos sagsøgte på 6850 kr. 50 øre. Herefter er sagsøgerens erstatningskrav i alt fald bortfaldet.

5) Sagsøgte findes uanset anden aftale at burde have efterladt på gården det i henhold til kornloven fornødne udsædskorn. Der må imidlertid gives sagsøgte medhold i, at der mangler behørig dokumentation både for, at det af sagsøgeren indkøbte sæsæd ikke er af finere kvalitet end fornødent for at opfylde kornlovens bestemmelser, og at de indkøbte kvanta har været fornødne til opfyldelse af samme bestemmelser, og det sagsøgeren herefter tilkommende beløb findes skønsmæssigt at kunne fastsættes til 2500 kr.

6) Der er hverken i skødet eller på anden måde tilvejebragt dokumentation for, at disse stave medfulgte i handelen, hvorfor sagsøgte for så vidt vil være at frifinde.

7) Det er bevist, at sagsøgeren selv har indrømmet Østergaard ret til at forblive boende på gården indtil videre, og at sagsøgeren i ca. 5 måneder har beskæftiget Østergaard ved gårdens drift. Sagsøgerens sagfører har derhos i et brev af 25. august 1948 til Østergaard udtalt, at han „skal vende tilbage til spørgsmålet om Deres forbliven på gården“. Herefter findes der ikke grundlag for noget erstatningsansvar for sagsøgte.

A) Der findes ikke af sagsøgeren ført noget bevis for, at det var en for sagsøgte kendelig forudsætning for sagsøgerens invilligelse i at indfri høstpante-

brevet og den dertil knyttede veksels, at den i henhold til pantebrevet købte gødning var kommet i jorden før sagsøgerens overtagelse af gården. Herefter vil sagsøgeren være at dømme til at betale beløbet ad denne post, mod hvis størrelse indsigelse ikke er fremsat.

B) Det er ubestridt, at frøet udelukkende er kommet sagsøgeren til gode. Da der ikke i skødet findes nogen bestemmelse om, at frøet medfølger i handelen, da det ej heller følger af sagens natur, og da nogen kotumc i så henseende ej en gang er påberåbt, vil sagsøgeren være at dømme til at betale det ad dette forhold indsigte beløb.

C) Der er i den mellem parterne oprettede slutseddel anført, at ingen besætning medfølger i handelen, men at sagsøgeren på visse nærmere angivne vilkår kan overtage heste og køer, medens det i skødet udtales, at ingen besætning medfølger, uden at der i dette er optaget nogen bestemmelse om, at sagsøgeren eventuelt kan overtage besætningen. Der er ikke fra sagsøgtes side ført noget bevis for, at sagsøgeren har overtaget hestene, og sagsøgeren vil derfor for så vidt være at frifinde. Hvad angår køerne har sagsøgeren købt disse af afbetalingssælgeren, og det indbyrdes forhold mellem denne og sagsøgte, eventuelt tillige Østergaard, må være sagsøgeren uvedkommende, hvorfor sagsøgeren vil være at frifinde også for dette forhold.

Efter det foran anførte stiller mellemværendet mellem parterne sig således:

Sagsøgerens tilsvær til sagsøgte udgør:

dels anerkendt rest på pantebrev	14.000 kr. 00 øre	
dels jfr. bemærkningerne ad A	5.144 — 93 —	
og jfr. bemærkningerne ad B	1.047 — 50 —	
	<hr/>	20.192 kr. 43 øre

Sagsøgtes tilsvær til sagsøgeren udgør:

dels anerkendt refusion af udlæg	5.403 kr. 37 øre	
dels jfr. bemærkningerne ad 2	40 — 00 —	
og jfr. bemærkningerne ad 5	2.500 — 00 —	
	<hr/>	7.943 — 37 —

Sagsøgeren vil således være at dømmes til at betale sagsøgte 12.249 kr. 06 øre med renter som af denne påstået, hvorved bemærkes, at der ikke fra sagsøgerens side er fremsat nogen indsigelse mod denne renteberegning.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgeren, proprietær Erik Rasmussen, bør til sagsøgte, proprietær Peder Christensen, inden 15 dage efter denne doms afsigelse betale 12.249 kr. 06 øre med renter 5 pct. årlig fra den 18. maj 1948, til betaling sker.

Hver part bærer sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indkaldede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret drejer sagen sig efter appellansens procedure alene om dennes krav vedrørende transporten fra bestvrer Øster-

gaard (4), hans krav på erstatning for kornindkøb til gården (5) samt indstævntes krav vedrørende betaling for frø (B). Indstævnte har påstået landsrettens dom stadfæstet.

Med hensyn til transporten fra Østergaard har appellanten anført, at indstævnte, da han udfærdigede skylderklæringen af 7. maj 1948 med et anslået beløb på 10.000 kr., var klar over, at Østergaard ville bruge erklæringen til at låne på, og at indstævnte, hvis skyld til Østergaard nu er fastslaaet kun at være 6830 kr. 50 øre, derfor må være erstatningspligtig overfor appellanten, der i tillid til den ham tiltransporterede fordring efterhånden har udbetalt Østergaard over 11.000 kr.

Efter skylderklæringens indhold og efter det kendskab, som appellanten ved betalingerne til Østergaard iøvrigt må antages at have haft til usikkerheden med hensyn til størrelsen af indstævntes skyld til denne, findes der ikke grundlag for at anse indstævnte erstatningspligtig overfor appellanten, og det tiltrædes derfor, at indstævnte på dette punkt er frifundet.

Med hensyn til appellants krav på erstatning for kornindkøb drejer sagen sig for Højesteret alene om størrelsen af den appellanten tilkommende erstatning i anledning af, at de til gården udleverede indkøbsmærker ikke har været til rådighed for appellanten. Efter de foreliggende mangelfulde oplysninger vedrørende kvantum og pris findes der ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastsætte den appellanten tilkommende erstatning højere end sket ved dommen.

Med hensyn til indstævntes krav vedrørende betaling for frø vil dommen være at stadfæste i henhold til dens grunde.

Herefter vil dommen, for så vidt den er forelagt Højesteret til prøvelse, i det hele være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, proprietær Erik Rasmussen, til indstævnte, proprietær Peder Christensen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Nr. 372/1951.   Fabrikant **P. Beier Andersen** (selv)

m o d

enkefru **Martha Nielsen** (selv).

(Spørgsmål om indstævntes krav mod appellanten i anledning af, at denne på grund af indstævntes nægtelse af at opfylde en mellem parterne indgået ejendomshandel og deraf følgende retssag havde fortsat besiddelsen og benyttelsen af ejendommen ud over den fastsatte skæringsdag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 27. september 1951 (IV afd.).

Efter at sagsøgerinden, enkefru Martha Nielsen, ved slutseddel af 11. juli 1949 for en købesum af 137.000 kr. af sagsøgte, fabrikant P. Beier Andersen, havde købt dennes ejendom i Gentofte, Anemonevej 53, anlagde hun sag mod sagsøgte til denne handels annullation under påberøelse af aftaleloven af 8. maj 1917 §§ 31 og 33, men ved nærværende rets dom af 22. december 1949 blev handlen opretholdt og denne dom stadfæstede ved Højesterets dom af 17. april 1951.

Medens sagen stod på, var sagsøgte forblevet boende i ejendommen, der efter slutsedlen skulle være overtaget af sagsøgerinden den 1. september 1949, men efter højsteretsdommens afsigelse fraflyttede sagsøgte ejendommen den 7. maj 1951 og flyttede ind i en mindre lejlighed til en årlig leje af 2500 kr.

Sagsøgerinden har derefter ved stævning af 21. maj 1951 anlagt nærværende sag, hvorunder hun har påstået sagsøgte tilpligtet at betale sig en leje-godtgørelse af 11.465 kr. 50 øre, beregnet på grundlag af 8 pct. p. a. af den sum, hvori ejendommen skulle have stået sagsøgte, og som af denne i sin tid er opgivet til 85.000 kr., med renter 5 pct. p. a. fra sagens anlæg den 22. maj 1951.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han gør gældende, at den fordel, han har haft af at blive boende i ejendommen, mere end opvejes af de tab, han har lidt ved sagsøgerindens forhaling af fuldbyrdelsen af den af hende indgåede handel. I så henseende har sagsøgte henvist til, at han har måttet udlægge terminsrenter uden samtidig at oppebære renterne af det pantebrev på 60.000 kr., som sagsøgerinden skulle udstede, at dette pantebrev først blev udstedt over 1½ år for sent på et tidspunkt, da dets kursværdi var betydelig forringet, og at ligeledes den kontante udbetaling på 35.720 kr. 75 øre på grund af pengenes fald var mindre værd ved udbetalingstiden end ved den aftalte forfaldstid, foruden at han, der havde brug for beløbet i sin forretning, have måttet skaffe sig dette til en rente af over 7 pct., medens sagsøgerinden, der var tilbage med betaling af denne sin gæld, kun svarede 5 pct. i rente heraf.

Men navnlig har sagsøgte gjort gældende, at han som følge af sagsøgerindens vægring ved at fuldbyrde handlen måtte forblive boende i den efter hans nuværende forhold unødigt store og dyre lejlighed, medens han kun havde brug for en mindre og billigere lejlighed, som han nu har fået.

Endelig henviser sagsøgte til, at annullationssagen har forvoldt ham en udgift af 7000 kr., medens der i sagsomkostninger kun er tillagt ham 2500 kr.

Subsidiært har sagsøgte påstået sig frifundet mod betaling af et væsentlig mindre efter rettens skøn fastsat beløb.

Heroverfor har sagsøgerinden hævdet, at sagsøgte i kraft af den diligenspligt, som den indgåede kontrakt medførte, burde have draget omsorg for, at ejendommen, medens processen stod på, udnyttedes, således at der påførtes køberen det mindst mulige tab, hvorved de påklagede udgifter i det væsentlige ville være undgået.

Under sagen har sagsøgte afgivet partsforklaring.

Retten kan ikke give sagsøgerinden medhold i, at der kunne påhvile sagsøgte nogen pligt til at sørge for ejendommens udnyttelse på nogen anden måde end sket.

Derimod findes sagsøgte at være pligtig at godtgøre sagsøgerinden den fordel, han har nydt på hendes bekostning ved at blive boende i den solgte ejendom fra 1. september 1949 til 7. maj 1951. Denne fordel må imidlertid beregnes på grundlag af den leje, sagsøgte betaler for den af ham nu tilflyttede lejlighed. Da denne leje udgør 2500 kr. p. a., ville der for tiden fra 1. september 1949 til 7. maj 1951 have været at betale et beløb af ca. 4200 kr. i leje, men ved godtgørelsens beregning vil der tillige være at tage hensyn til den merudgift, det har forvoldt sagsøgte at blive boende i den større og dyrere lejlighed, til opvarmning m. m., derimod ikke til de øvrige af sagsøgte påberåbte forhold.

Den sagsøgerinden herefter tilkommende godtgørelse findes da at kunne fastsættes til 3000 kr.

Hver af parterne findes selv at burde bære sine omkostninger ved nærværende sag.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fabrikant P. Beier Andersen, bør til sagsøgerinden, enkefru Martha Nielsen, betale 3000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 22. maj 1951, til betaling sker, men bør iøvrigt for sagsøgerindens tiltale i denne sag fri at være.

Hver part bærer sine omkostninger.

At efterkommes inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har begge parter gentaget deres for landsretten nedlagte påstande. Indstævnte har ikke for Højesteret gjort gældende, at der påhvilede appellantten nogen pligt til at sørge for ejendommens udnyttelse på anden måde end sket.

I henhold til de i dommen iøvrigt anførte grunde vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellantten at burde betale 300 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellantten, fabrikant P. Beier Andersen, til indstævnte, enkefru Martha Nielsen, 300 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Nr. 215/1952.

Anklagemyndigheden

m o d

Morten Christian Refstrup

(landsretssagfører Bjerre-Madsen, Rødding).

(Ophævelse af beslaglæggelse vedrørende et automobil).

Beslutning truffet af retten for Frøs herred m. v. den 9. november 1951.

— — —

Rapporterne F—II blev gennemgået med sigtede.

Sigtede har 9 søskende, af hvilke Arne i Amerika er den ældste, og han selv nr. 2. Peter L. Refstrup, Sdr. Lem, er nr. 3, og sigtede erkender, at aftalen mellem ham og Peter ved opgørelsen af deres mellemværende i 1949 gik ud på, at Peter fik kvitteret sin gæld til sigtede på ca. 11—1200 kr. nærmere således, at Peter ved lejlighed skulle yde søsteren nr. 10, Anna Elisabeth Refstrup i Sverige, et beløb, hvis størrelse dog ikke blev fastlagt, samt broderen nr. 8, Otto, ligeledes ved lejlighed et eller andet beløb. Broderen nr. 4, Johannes, der arbejder på en fabrik i Lem, har for ca. 1 år siden fået et beløb af sigtede på 500 kr.; den direkte anledning til udbetalingen var, at Johannes havde foretaget en ombygning af sit hus. Broderen nr. 5, Alfred Refstrup, der er lastbilvognmand i Sdr. Lem, har fået løfte om ydelser fra sigtedes side i form af kørsel med den i sagen omhandlede gavebil. Søsteren nr. 6, Dagny Refstrup, der for ca. 2 måneder siden er rejst over til Arne i Amerika, blev af sigtede kørt til København ved afrejsen, hvor sigtede hos „Westerby“ købte en kjole til hende til 225 kr.; bilag forevist. Broderen nr. 7, Anders, der vist nok i 1949 tjente hos sigtede, men som nu bor i Lem som arbejdsmand, har fået løfte af sigtede om eventuel hjælp i fremtiden ved passende lejlighed. Broderen nr. 9, Viggo Refstrup, rejste i foråret 1949, før Arnes hjemkomst, til Amerika.

Arne kom hjem fra Amerika hen på sommeren 1949 og kom til sigtede vist nok den 13. juni, og ca. en uge efter kørte de til Sdr. Lem, hvor de var sammen med de øvrige søskende, bortset fra Viggo og Anna, der på det tidspunkt var i Norge.

Arne fortalte ved den lejlighed, at det havde været faster Mariæ mening, at de hver skulle have ca. et par hundrede dollars efter hende, medens Arne skulle beholde resten, men det havde vist sig ved boets opgørelse, ved hvilket Arne formentlig må have optrådt som eneste arving, at der ikke var blevet noget til arv, og dette tog den samlede familie til efterretning. Samtidig meddelte Arne, at han gerne ville forære dem det omhandlede automobil, men der var ingen af de andre, der havde råd til at overtage det, hvorefter det endte med, at sigtede tog det, idet Arne udtalte, at nu fik Christian bilen, og så kunne Christian selv om, hvorvidt han ville give de andre noget.

Det er på dette grundlag, at sigtede har truffet de foran omtalte arrangementer med sine søskende, for hans vedkommende alene ud fra en følelse af moralsk forpligtelse til at yde dem en erkendtlighed i forhold til den begunstigelse, sigtede havde fået frem for de andre, og for disses vedkommende ud fra den forudsætning, at de havde forstået og erkendt, at de ikke havde noget retligt krav på nogen som helst arv efter faster Marie.

Oplæst. Vedgået.

Sigtede protesterer mod at skulle aflevere den omhandlede bil, idet han fremdeles fastholder i overensstemmelse med sin forklaring her i retten at have erhvervet den ved en ren og skær gave, for hvilken der således ikke under nogen form er ydet vederlag, og han har da også opført bilen som en gave på sin selvangivelse. Om betaling af arveafgift har der selvsagt ikke været tale for hans vedkommende.

Politifuldmægtig Witttrup måtte fastholde den indgivne begæring om beslaglæggelse.

Dommeren besluttede efter det foreliggende, at beslaglæggelsen ikke skal finde sted.

Vestre Landsrets kendelse 15. februar 1952.

Den påkærede beslutning, hvorved en af anklagemyndigheden fremsat begæring om beslaglæggelse af et „De Soto“ automobil, årgang 1947, indregistreret under politinummer D 937, tilhørende Morten Christian Refstrup, der sigtes for overtrædelse af bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 5, jfr. § 20, samt vareforsyningslovens § 17.*) ikke er taget til følge, er truffet den 9. november 1951 af dommeren i Frøs herred m. v.

Da Morten Christian Refstrup med føje er sigtet for overtrædelse af den nævnte bestemmelse, og da betingelserne for beslaglæggelse i medfør af retsplejelovens § 745 skønnes at foreligge.

bestemmes:

Den af anklagemyndigheden fremsatte begæring om beslaglæggelse af et sigtede, Morten Christian Refstrup, tilhørende „De Soto“ automobil, årgang 1947, indregistreret under politinummer D 937, vil være at tage til følge.

Højesterets kærsmåludvalgs kendelse.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse af sigtede, Morten Christian Refstrup, påkæret til Højesteret med påstand om, at den skete beslaglæggelse ophæves.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Efter alt foreliggende findes der ikke at være tilstrækkelig grund til beslaglæggelsen af det pågældende automobil, hvorfor beslaglæggelsen vil være at ophæve.

Thi bestemmes:

Beslaglæggelsen af det pågældende automobil ophæves.

Nr. 226/1952.

Anklagemyndigheden

m o d

Anton Daniel Larsen (landsretssagfører Knud Waldorff, Faaborg).
(Lignende sag).

Kendelse afsagt af retten for Faaborg købstad m. v. den 6. september 1951.

Foreholdt sigtelsen under iagttagelse af retsplejelovens § 765 forklarer sigtede ganske som til de fremlagte rapporter.

*) Lovbekendtgørelse nr. 153 af 28. marts 1951.

Som vidne mødte frøken Elise Kathrine Larsen, Vejstrup, der lovlig forberedt forklarede ganske som til den fremlagte rapport af 1. maj 1951 side 4. Hun tilføjer, at hendes broder og dennes hustru dagen efter, at han havde modtaget gaveløftet fra Danielsen og havde underskrevet de fornødne papirer i Svendborg, i telefonen fortalte hende, at hans onkel havde foræret ham en bil. Der var ved den lejlighed ikke tale om, hvad han ville gøre med den gamle bil. Nogle få dage senere fremkom onkelen i hendes nærværelse overfor sigtede med forslag om, at sigtede skulle forære hende den gamle vogn. Vidnet hævder, at hun altid har betragtet det modtagne beløb som en gave fra sigtede. Når hun i sin selvangivelse til skattevæsenet af 29. januar 1951 har opført onkelen som giver, skyldes dette hensyn til broderen, idet hun regnede med, at broderen muligvis ikke i sin selvangivelse havde anført gaven og den gamle bils salg. Hun har dog ikke drøftet spørgsmålet med broderen, før hun opførte onkelen som giver i selvangivelsen. Hun traf sin onkel 1. gang ved den ovenfor omhandlede lejlighed, da onkelen fremsatte forslaget om, at sigtede skulle forære hende den omhandlede vogn.

Oplæst. Vedtaget.

Politivadvokat Rolff begærede den i sagen omhandlede gavebil beslaglagt i medfør af retsplejelovens § 745, idet han fremsatte sigtelse overfor Anton Daniel Larsen for overtrædelse af fornævnte bestemmelser*) og for derved ulovligt at være kommet i besiddelse af den omhandlede gavebil.

Dommeren afsagde en sålydende

k e n d e l s e:

Da den fremsatte sigtelse ikke findes tilstrækkelig bestyrket ved det fremkomne, bestemmes:

Begæringen om beslaglæggelse kan ikke tages til følge.

Kendelse afsagt af Østre Landsret den 19. september 1951 (I afd.).

Ved kendelse afsagt den 6. september 1951 af retten for Fåborg købstad m. v. blev en af anklagemyndigheden fremsat begæring om beslaglæggelse af et „Ford Taurus“ automobil, tilhørende Anton Daniel Larsen, ikke taget til følge.

Begæringen om beslaglæggelse var fremsat i medfør af retsplejelovens § 745 med henblik på eventuel konfiskation, idet nævnte Larsen sigtes for at have indført automobilet i strid med vareforsyningsloven og valutabestemmelserne som en gave fra hans onkel, Anders Danielsen, til hvem han overlod sit eget brugte automobil.

Denne kendelse er påkæret af anklagemyndigheden med påstand om beslaglæggelse.

Sagen har været gjort til genstand for mundtlig forhandling ved landsretten.

Under denne oplystes det af anklagemyndigheden, at „gavegiveren“ Anders Danielsen stod som gavegiver med hensyn til 5 automobiler, at han herved

*) bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947, vareforsyningslovens § 17 (lovbekendtgørelse nr. 153 af 28. marts 1951) og straffelovens § 161.

havde opgivet to forskellige adresser i U. S. A., at han fra den ene modtager havde betinget sig og erholdt et vederlag for gaven svarende til en kurs af 13 kr. 72 øre for de af ham leverede dollars, samt at han også fra en anden gavemodtager havde betinget sig vederlag for de ydede dollars, men at denne gave ikke er blevet effektueret.

Indkæredes sagfører har heroverfor hævdet, at der i det foreliggende tilfælde består et regulært gaveforhold, og at der ikke af gavemodtageren Anton Daniel Larsen er ydet noget vederlag for gaven. Af provenuet for indkæredes gamle automobil er 9500 kr. som vilkår for gaven skænket indkæredes søster som gave, medens restbeløbet med tillæg af ca. 1300 kr., der må anses skænket af Anders Danielsen, er anvendt til bestridelse af indregistreringsomkostninger.

At der mulig i andre forhold er betinget et vederlag af Anders Danielsen kan ikke bevirke nogen ændret bedømmelse af det foreliggende forhold.

Det er under sagen ubestridt, at indkærede har overladt gavegiveren sit gamle automobil.

Ved de forekomne oplysninger findes sigtelsen således bestyrket, at det skønnes ubetænkeligt at beslaglægge det pågældende automobil, hvorfor

b e s t e m m e s:

Det Anton Daniel Larsen tilhørende automobil „Ford Taunus“ beslaglægges.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret den 19. september 1951 afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse af sigtede, Anton Daniel Larsen, påkæret til Højesteret med påstand om, at den skete beslaglæggelse ophæves.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Efter alt foreliggende findes der ikke at være tilstrækkelig grund til fortsat opretholdelse af den siden kendelsen gennemførte beslaglæggelse af det pågældende automobil, hvorfor beslaglæggelsen vil være at ophæve.

Thi bestemmes:

Beslaglæggelsen af det pågældende automobil ophæves.

Hermed endte første ordinære session.

Ekstrasessionen.

Onsdag den 27. august.

Nr. 315/1950. Grosserer **Paul Løvhøj** (Madsen-Mygdal)
 mod
 fabrikant **Svend O. Hansen** (Bondo Svane).

(Om delvis ophævelse af en handel om et parti skindhandsker og om afslag i købesummen).

Sø- og Handelsrettens dom 24. juli 1950.

Ved overenskomst af 17. december 1948 bekræftede sagsøgeren, fabrikant Svend O. Hansen, at have modtaget ordre på 80.000 par arbejdshandsker fra sagsøgte, grosserer Paul Løvhøj. Handskerne, der skulle leveres frit København til en pris af 5 kr. 98 øre pr. par, var af sagsøgte solgt til Finland. Af overenskomsten fremhæves følgende:

„Firma SOH garanterer at levere varerne svarende til de godkendte prøver i enhver retning, både hvad angår materiale, model og forarbejdning. Såfremt de leverede varer ikke er prøvesvarende, påtager firma SOH sig hele ansvaret for de heraf opstaaede følger.

Firma SOH gar ind paa, at firma PL kan kontrollere alle sendinger inden leveringen, idet denne kontrol dog ikke fritager firma SOH for ovennævnte ansvar for varenes kvalitet.“

Af handskerne blev leveret successive i tiden fra 19. februar—23. april 1949 ialt 27.400 par. Fra de finske købere var der stillet rebours for hver sending, og sagsøgte har også faaet den fakturerede pris for samtlige forsendelser. Den 20. april 1949 reklameredes der af firmaet Kesko, Helsinki, over kvaliteten af det nævnte dag modtagne første parti handsker — afsendt fra sagsøgeren den 2. april — idet der krævedes afslag i prisen og toges forbehold om nægtelse af modtagelse af yderligere partier, såfremt disse ikke var prøvesvarende. Nævnte firma har senere modtaget et parti på 3000 par, afsendt af sagsøgeren den 16. april 1949, over hvis kvalitet der reklameredes den 2. maj samtidig med, at restleverancen annulleredes.

Fra det finske firma Osuustukkukauppa — O. T. K. — som havde modtaget handsker — ialt 9400 par — afsendt af sagsøgeren i februar og marts måneder, reklameredes der den 29. april over et den 28. s. m. modtaget parti på 5000 par afsendt af sagsøgeren den 9. april og senere over et den 23. april afsendt parti på 5000 par handsker. Heller ikke dette firma ville modtage flere handsker.

De finske købere har ladet de omstridte partier besigtige af sagkyndige udmeldt af Helsinki handelskammer. De sagkyndige udtaler i erklæring af 29. juni 1949:

„— — — och funnit, att de leverade handskerna icke motsvara det vid avslutandet av köpet till köparna överlämnade provet. Handskarna äro nästan

genomgående av mindre storlek än provet, på grund av hvilket köpet uppgjorts. Även det till handskarna använda spalllädret är till kvalitet och tjocklek så gott som genomgående betydligt sämre än det till provhandskarna använda spalllädret. Dessutom är det på handskarna utförda (arbetsättet) ojämnt och i många avseenden synnerligen bristfälligt, vilket synbarligen bör tillskrivas ovana tillverkares syarbete, och motsvarer således icke provet. Då för oss från Kesko Oys (og O. T. K.s) sida försäkrats, att det andra exemplaret at provhandskparret befinner sig i leverantörens värjo och motsvarar köparens oss företedda provexemplar, kunna vi på grund av de oss företedda leveranserna och proven såsom vår åsikt uttala, att säljarefirman icke levererat avtalsenlig vara och att de erhållna handskarna äro väsentligt sämre och mindre än det till grund för köpet liggande provet samt dessutom i vårt land för närvärande svärsålda på grund av sin kvalitet.“

På grund af de finske reklamationer har sagsøgte nægtet at betale det sidste af sagsøgeren til ham leverede parti ifølge faktura af 25. april 1949 — 5000 par arbejdshandsker à 3/98 = 19.900 kr.

Sagsøgeren har derfor anlagt denne sag, hvorunder han påstår sagsøgte dømt til at betale 21.400 kr. med 6 pct. rente fra den 25. april 1949.

Det påståede beløb udgør fakturabeløbet 19.900 kr. med fradrag af betalte 1000 kr. eller 18.900 kr. med tillæg af sagsøgerens rejseudgifter til Finland i anledning af sagen, 2500 kr., ialt 21.400 kr.

Sagsøgte påstår frifindelse for tiden, subsidiært frifindelse, idet han gør gældende, at han må være forberedt på krav fra finsk side om refundering af et betydeligt større beløb, end prisen for de 5000 par handsker udgør, og derfor må være berettiget til at tilbageholde dette beløb, indtil de finske køberes holdning til sagen er klarlagt. Hertil kommer sagsøgtes tabte fortjeneste på resterende 52.600 par handsker — 22 øre pr. par = 12.444 pr. 54 øre — og sagsøgtes udgifter i anledning af sagen, 872 kr. 54 øre.

Endvidere bestrider sagsøgte, at han kan være pligtig at refundere sagsøgerens rejseudgifter.

Sagsøgeren kan ikke anerkende rigtigheden af det i Finland afholdte skøn, idet han fremhæver, at alene køberens prøveksemplarer er blevet lagt til grund ved forretningen, og at skønnet omfatter alle de leverede varepartier, og erklærer disse for kontraktstridige til trods for, at de finske købere O. T. K. har modtaget 3 af varepartierne i februar og marts 1949, omfattende ialt 9400 par handsker, og ikke har reklameret over disse.

Sagsøgeren har under domsforhandlingen forklaret, at alle handskerne standsedes ud på maskine og forarbejdedes af sagsøgerens sædvanlige faste arbejdere, hvorfor størrelsen ikke kan afvige væsentligt fra prøveksemplarerne. Med hensyn til kvaliteten forklarede sagsøgeren, at alt det skind, der er anvendt til fabrikation, har været af samme kvalitet og er de engelske garveriers normale fabrikation, og resten af det skind, der var indkøbt til fabrikationen, men som ikke blev oparbejdet, er af sagsøgerens leverandør solgt direkte til Finland til samme formål, men skindene er udskudsskind, hvorfor det ikke er muligt at levere så stort et parti som det i sagen forekommende nøjagtig ens, men de afvigelser, der er tale om, er uvæsentlige.

Under domsforhandlingen har sagsøgerens tidligere værkfører, Erik Anton Jensen, som vidne forklaret, at han to gange var i Finland for at medvirke til

en løsning af konflikten. Han var tilstede ved skonsforretningen og var med til at udvælge de handsker, der blev bedømt. Han havde sagsøgerens prøveeksemplarer med, men disse blev ikke medinddraget i skønnet. Vidnet tilbød de finske købere et afslag i prisen på 50 øre pr. par, mod at de aftog restordren, men de ville ikke have flere handsker, da markedets priser nu lå anderledes.

I tilslutning til det fremkomne skal retten udtale følgende:

Retten er enig med sagsøgeren i, at sagsøgte ikke kan gøre betalingen af det i henhold til faktura af 25. april 1949 leverede vareparti afhængig af, hvorledes sagsøgte finiske aftagere vil reagere med hensyn til den mellem sagsøgte og disse aftagere sluttede kontrakt, idet sagsøgeren er udenfor dette kontraktmellemværende. Det bemærkes i denne forbindelse, at de finske aftagere, uanset at der er forløbet ca. 1¼ år efter varepartiets modtagelse, endnu ikke har gjort skridt til sagsanlæg overfor sagsøgte.

Efter rettens skøn kan der ved sagens afgørelse kun blive spørgsmål om at tage i betragtning, hvorvidt det fremkomne afgiver fornødent grundlag for at antage, at sagsøgeren har misligholdt den mellem ham og sagsøgte indgåede kontrakt, således at sagsøgte på dette grundlag har krav overfor sagsøgeren. Spørgsmålet bliver herefter, hvorvidt den fra finsk side fremsatte og af sagsøgte til sagsøgeren videregivne reklamation over de i april måned 1949 leverede varepartier — ialt 18.000 par handsker — hjemler noget sådant krav. Med hensyn til de i februar og marts foretagne leverancer må krav anses for udelukket allerede som følge af for sen reklamation.

Hvad angår april leveringerne kan der ikke blive spørgsmål om, at sagsøgte kan hæve handelen for disses vedkommende, allerede som følge af, at disse ikke er stillet til sagsøgerens disposition. Under hensyn hertil og til den usikkerhed, der efter det foran anførte råder vedrørende grundlaget for det finske skøn, mener retten heller ikke, at der foreligger fornødent bevis for, at betingelserne for at hæve handelen med hensyn til fremtidige leveringer er opfyldt, og der kan således ikke tilkomme sagsøgte nogen erstatning for tabt avance på fremtidige leveringer.

Tilbage er herefter spørgsmålet om, hvorvidt der tilkommer sagsøgte et afslag i købesummen på grund af mangler ved april-leveringerne. I så henseende finder retten, at det finske skøn, under hensyn til, at sagsøgeren ved repræsentant har deltaget i dette, afgiver fornødent grundlag for at antage, at der har foreligget sådanne mangler. Afslaget skønnes at kunne fastsættes til 50 øre pr. par eller 9000 kr. Der vil herefter være at tilkende sagsøgeren det påståede fakturabeløb 19.900 kr. med fradrag af betalte 1000 kr. og 9000 kr., eller 9900 kr.

Sagens omkostninger vil efter omstændighederne være at ophæve.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, grosserer Paul Løvhøj, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgeren, fabrikant Svend O. Hansen, betale 9900 kr. med 6 pct. rente fra den 25. april 1949.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten, der ikke gentager sin påstand om frifindelse for tiden, principalt nedlagt påstand om, at indstævnte dømmes til at betale ham 7244 kr. 54 øre, nemlig et afslag i købesummen på 50 øre pr. par handsker for samtlige leverede 27.400 par eller 13.700 kr., en erstatning for tabt fortjeneste på de resterende 52.600 par, opgjort til 22 øre pr. par, eller 11.572 kr., samt hans udgifter til sagfører i Helsingfors m. v. 872 kr. 54 øre, ialt 26.144 kr. 54 øre, med fradrag af restskylden ifølge fakturaen af 25. april 1949, 18.900 kr. Subsidiært påstår appellanten indstævnte dømt til at betale 2544 kr. 54 øre. Differencen hidrører fra, at der subsidiært kun kræves afslag i købesummen forsåvidt angår de i april 1949 leverede 18.000 par handsker.

Indstævnte har principalt gentaget sin for Sø- og Handelsretten nedlagte påstand, dog at han har nedsat det beløb, der kræves som godtgørelse for rejseudgifter til Finland, til 2000 kr., således at påstanden nu lyder på 20.900 kr. med renter. Indstævnte har nedlagt to subsidiære påstande.

Det bemærkes, at indstævnte på forhånd havde erklæret sig enig i, at Helsingfors Handelskammer anmodedes om at udpege to skønsmænd til at udtale sig med hensyn til varenes kontraktsmæssighed, og at den finske sagfører, til hvem indstævnte under sit ophold i Helsingfors havde henvendt sig, deltog i skønsforretningen.

Fem dommere bemærker:

Det tiltrædes, at det ikke kan anses tilstrækkeligt godtgjort, at det måtte ventes, at også de fremtidige leveringer ville blive mangelfulde, og at appellanten herefter ikke har været berettiget til at hæve købet med hensyn til disse, jfr. købelovens § 46.

Idet indstævnte ikke ved sit forhold findes at have afskåret sig fra at gøre gældende, at der ikke er reklameret på behørig måde med hensyn til februar—marts leveringerne, stemmer disse dommere for i henhold til de i dommen iøvrigt anførte grunde at stadfæste denne samt for at pålægge appellanten at betale indstævnte sagens omkostninger for Højesteret med 1500 kr.

Fire dommere, der er enige med flertallet forsåvidt angår appellants påstand om afslag i købesummen for april-leveringerne, bemærker følgende:

Efter sagens indankning for Højesteret er der afgivet en ny erklæring af de finske skønsmænd, der bl. a. har udtalt: „Ved sammenligning af de leverede arbejdshandsker med prøveeksemplarerne, konstaterede vi følgende:

- a) dels var der anvendt altfor tyndt skind til fremstilling af arbejdshandskerne.
- b) dels for hårdt, pladeagtigt skind,
- c) dels for løst, mørt og svampet skind.

Således var skindet, der var brugt til handskernes fremstilling, særdeles uensartet og svarede ikke til prøveeksemplarer." og

„Efter vor opfattelse havde køberne allerede efter så store leverancer fuld ret til at tvivle om, at de påfølgende partier ville svare til prøveeksemplaret og således fuld ret til at nægte at modtage restpartiet“.

Forsåvidt angår februar- og marts-leveringerne findes indstævnte ved sit efterfølgende forhold overfor appellanten og de finske købere at have afskåret sig fra at påberåbe sig, at reklamationen har været for sen, og appellantens påstand om afslag i købesummen findes herefter at burde tages til følge også for disse leveringer.

Når henses til omfanget af de gennemførte leveringer og til beskaffenheden af de ved skønsforretningerne oplyste mangler ved de leverede handsker, findes appellantens at have måttet vente, at også senere leveringer ville blive mangelfulde. Da appellantens herefter findes at have været berettiget til at hæve købet for de resterende leveringers vedkommende og forlange erstatning, stemmer disse dommere for også på dette punkt at give dom efter appellantens påstand.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellantens, grosserer Paul Løvthøj, til indstævnte, fabrikant Svend O. Hansen, med 1500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 1. september.

Nr. 127/1951. **Landbrugsministeriet**
(kammeradv. v/ landsretssagfører Tomas Christensen)
m o d

Aarhus Dampmølle A/S (Alb. V. Jørgensen).

(Spørgsmål om appellantens havde haft hjemmel til at afkræve indstævnte en afgift på importeret hvede i høståret 1949—50).

Østre Landsrets dom 19. marts 1951 (X afd.).

Efter forudgående forhandlinger blandt andet med foreningen af danske handelsmøller, af hvilke sagsøgeren, Aarhus Dampmølle A/S, er medlem, be- myndigede sagsøgte, Landbrugsministeriet, den 16. marts 1950 brødkornskontoret for indenlandsk korn til som et led i „Marshallhjælpen“ at indkøbe til levering marts—juni 1950 blandt andet hvede for 1.408.000 dollars (formentlig

ca. 20,500 tons). Brødkornskontoret afsluttede derefter den 22. marts og den 5. april 1950 kontrakter om køb af henholdsvis 7500 tons og 13.195 tons hvede, der blev fordelt mellem møllere og autoriserede kornhandlere i et forud bestemt forhold, og sagsøgeren modtog i overensstemmelse hermed ved fakturaer daterede fra 30. maj til 16. august 1950 fra brødkornskontoret ialt 1.142,301 kg, som betales forud med brødkornskontorets indkøbspris og fragtomkostninger med tillæg af forskellige afgifter, herunder en afgift til staten, stor 3 kr. 20 øre pr. 100 kg. Denne afgift, der androg ialt 36.553 kr. 63 øre, opkrævedes i henhold til § 2 i sagsøgte bekendtgørelse nr. 122 af 29. marts 1950, der angaves udstedt i medfør af dels vareforsyningsloven, dels lov nr. 321 af 5. juli 1949 om hvede af høst 1949 m. v.

Under anbringende af, at denne afgift ikke er hjemlet ved de påberåbte lovbestemmelser og således med urette oppebåret, har under denne stævning af 19. maj 1950 anlagte sag sagsøgeren ifølge sin endelige påstand krævet sagsøgte dømt til at tilbagebetale det nævnte beløb 36.553 kr. 63 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra sidste betalingsdag den 18. august 1950.

Sagsøgte, der ikke påberåber sig vareforsyningsloven, men hævder, at afgiftens pålæggelse er hjemlet i kornlovens § 6, stk. 2, procederer til frifindelse.

Sagens omstændigheder er følgende:

Sagsøgte var ved § 8 i den fornævnte for høståret 1949—1950 gældende kornlov, der i modsætning til de tidligere års kornlove alene angår hvede (af høst 1949), bemyndiget til at træffe de til deres gennemførelse fornødne bestemmelser og udstedte derefter den 23. juli 1949 en bekendtgørelse om hvedeaflevering m. v. (nr. 344). Ved lovens § 1—4 og bekendtgørelsens herhen hørende bestemmelser forbødes opfodring af hvede, og der pålagdes avlerne pligt til inden udgangen af marts måned 1950 at aflevere hveden til de af sagsøgte autoriserede handlende eller møllere. Disse forhandlere skulle tilsvare avlerne for 100 kg hvede dels 4 kr. i rede penge, dels vederlagsfrit en tilsvarende mængde byg eller majs (kaldet „ombytningskorn“). Ved lovens § 5 bemyndigedes sagsøgte til ud over det nødvendige ombytningskorn at foranstalte indført foderkorn til fordeling til mindre landejendomme.

Ifølge bekendtgørelsens § 6 skulle foderkornet fordeles af centralkontoret, når behov derfor opstod, hvorved bemærkes, at hvedeavlerne kunne vente med at aftage ombytningskorn, indtil hvedeforhandlerne krævede det modtaget.

Ifølge bekendtgørelsens § 14 skulle de autoriserede forhandlere hos centralkontoret for dette korn pr. 100 kg ved indkøb betale 38 kr. 50 øre.

Lovens § 6 indeholder sålydende bestemmelser:

1. Prisen på importeret korn, der udleveres til ombytningskorn for hvede eller i overensstemmelse med reglerne i § 5, skal af centralkontoret for indkøb af korn og foderstoffer holdes ensartet for visse perioder ad gangen. Såfremt der på denne måde ved høstårets udgang er opstået overskud eller underskud, skal dette henholdsvis indbetales i eller udredes af statskassen.

2. Såfremt der i høstårets løb sker ændring af priserne fra centralkontoret, skal landbrugsministeren være berettiget til at foretage nødvendige reguleringer med hensyn til beholdninger, herunder også af hvede og produkter heraf, der besiddes i erhvervsmæssigt øjemed.

Da foderkornet efter bekendtgørelsens udstedelse måtte indføres til stadig stigende priser, overvejedes fra december 1949 foranstaltninger til begrænsning

af statens tab ved den trufne kornordning og ved sagsøgtets bekendtgørelse nr. 122 af 29. marts 1950 meddeltes det i § 1:

„Faktureringsprisen for foderkorn, der fra og med 1. april 1950 af central-kontoret anvises en handlende som ombytningskorn, vil blive 41 kr. 70 øre pr. 100 kg“ og bestemtes i § 2, stk. 1:

„Af beholdninger pr. 1. april 1950 ved døgnetts begyndelse af hvede, der beror hos møller, autoriserede handlende eller på brødkornskontorets lagre eller for de nævntes regning er oplagret andetsteds, skal erlægges en afgift på 3 kr. 20 øre pr. 100 kg“, hvilken afgift ifølge § 3 skulle indbetales inden 30. april 1950 til statens kornkontor. I § 2, stk. 3, bestemtes yderligere: „Tilsvarende afgifter skal erlægges for hvede, der importeres efter 1. april 1950 i henhold til et forud for nævnte dato givet tilsagn.“ De i medfør af de nævnte bestemmelser i bekendtgørelsens § 2, stk. 1 og 3, indgåede afgifter har udgjort henholdsvis ca. 2.532.350 kr. og ca. 652.950 kr.

Den 15. april 1950 forhøjede prisdirektoratet maksimalprisen for franskbrød med 1 øre, hvorved blandt andet opnåedes, at møllerne kunne sælge deres hvedemel til en pris, der gav dem en passende avance selv efter udredelse af den heromhandlede afgift.

Ifølge bemærkningerne til den heromhandlede lov måtte en øgning på over 50,000 tons af den anslåede indenlandske avl på 285,000 tons påregnes til dækning af hvedebehovet indtil næste høst. Den fornævnte mængde hvede, der indførtes som led i „Marshallhjælpen“, er en del af denne dækning. De danske avlere har afleveret ialt 242,000 tons hvede, hvoraf knapt 200 tons efter 1. april 1950. De tilsvarende tal for ombytningskorn er omkring 76,200 tons og knapt 200 tons.

Sagsøgeren har formålet hele sin tildeling af indført hvede i blanding med dansk hvede og gennem salgsprisen for det herved fremkomne mel opnået tilladt avance foruden dækning af alle udgifter, herunder den omstridte afgift 3 kr. 20 øre pr. 100 kg indført hvede.

Sagsøgeren, der hævder, at hans risiko for tab dels på udestående fordringer, dels ved mulig indtrædende prisfald på hvede blev øget ved den på grundlag af den omstridte afgift skete forhøjelse af møllens udsalgspris, har til støtte for sin påstand om tilbagebetaling af denne afgift nærmere anført følgende:

Efter den ved kornlovens § 6, stk. 1, gældende ordning måtte staten bære tabet ved stigninger af indkøbsprisen på ombytningskorn indenfor tidsrummet mellem to fastsættelser af udsalgsprisen. Uanset de gentagne stigninger af indkøbsprisen efter fastsættelsen den 23. juli 1949, jfr. bekendtgørelse nr. 344/1949, af en udsalgspris på 38 kr. 50 øre pr. 100 kg, er tidsrummet dog først afsluttet den 1. april 1950 med forhøjelsen af udsalgsprisen til 41 kr. 70 øre, jfr. bekendtgørelse nr. 122/1950, på et tidspunkt, da al dansk avlet hvede skulle være afleveret, og omsætning af ombytningskorn derfor måtte ventes at blive meget ringe, hvilket også blev tilfældet. Der kunne derfor ikke ventes øget indtægt for staten af nogen betydning ad denne vej. Formålet med prisforhøjelsen på ombytningskornet pr. 1. april 1950 har således alene været at bringe lovens § 6, stk. 2, i anvendelse til dækning af det allerede eksisterende underskud, hvilket må anses stridende mod lovens § 6, stk. 1. Skulle der ikke kunne gives sagsøgeren medhold i disse betragtninger, må bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 122/1950 § 2, stk. 3, der her er bragt til anvendelse, dog være

ugyldige, idet de rækker videre end lovens § 6, stk. 2, idet den pågældende hvede ikke kan henregnes til beholdninger i sagsøgerens besiddelse den 1. april 1950. Der må herved henses til, at brødkontoret først efter dette tidspunkt har indkøbt størsteparten af den mængde, hvoraf sagsøgeren har fået udleveret sin andel, og at denne udlevering først er begyndt efter 30. maj 1950, og at der således ikke før 1. april 1950 har været udskilt noget sagsøgeren tilkommende parti. Endelig gør sagsøgeren gældende, at kornlovens bestemmelser overhovedet ikke kan anvendes på indført hvede. Loven omhandler alene dansk avlet hvede, der ikke må bruges til andet end menneskeføde og skal tvangsafleveres mod ret til ombytningkorn. Loven træffer i tilslutning hertil bestemmelser om prisregulering i forhold til prisen på det indkøbte ombytningkorn, og eventuelt statstilskud, men har ingen tilsvarende bestemmelser for indført hvede, hvis pris da også er kommet til at ligge ca. 10 kr. højere pr. 100 kg end dansk hvede. Der er derfor intet grundlag for at udvide lovens bestemmelser til også at omfatte den indførte hvede.

Sagsøgte har heroverfor til støtte for sin frifindelsepåstand anført: Formålet med bekendtgørelsen nr. 122/1950 var vel at skaffe statskassen dækning for det underskud, som stigninger af indkøbsprisen på indført foderkorn havde medført, men den omstændighed, at centralkontoret først har forhøjet udsalgsprisen på et tidspunkt, da størstedelen af tabet var opstået, kan ikke afskære sagsøgte fra at søge dækning opnået gennem afgifter på hvedebeholdninger, idet lovens § 6, stk. 2, må antages at give regler for reguleringer indenfor det fra september 1949 til august 1950 løbende høstår som en helhed. At den hvedebeholdning, hvorom tvisten drejer sig, må sidestilles med en i sagsøgerens besiddelse værende beholdning og således omfattes af lovens § 6, stk. 2, og at bekendtgørelsens § 2, stk. 3, derfor også har hjemmel i loven må følge deraf, at sagsøgerens andel i den i henhold til sagsøgtes bemyndigelse af 16. marts 1950 indførte hvede var bestemt ved de forud for bemyndigelsen førte forhandlinger. Loven om hvede af høst 1949 har vel det hovedformål at sikre den danske hvedehøsts anvendelse til menneskeføde, og loven nævner ikke indført hvede. Sådant hvede må dog være omfattet af lovens bestemmelser. Således må forbudet i § 1 mod opfodring være analogisk anvendelig på indført hvede, og på samme måde må reguleringsbestemmelserne i lovens § 6, stk. 2, være gældende også for beholdninger af indført hvede. Endelig har sagsøgte anført, at sagsøgeren, der intet tab har lidt ved afgiftsbetalingen, som er dækket gennem den højere pris på melet, ville have opnået en urimelig fortjeneste, hvis den indførte hvede ikke var blevet belagt med afgiften, idet der da var blevet en mindre prisforskel mellem dansk og indført hvede end forudsat, da forhandlingerne mellem sagsøgte og den sagsøgeren repræsenterende forening af handelsmøller fandt sted.

Foreløbig bemærkes, at selv om det senere har vist sig, at sagsøgeren ikke har lidt noget tab ved, at den indførte hvede er blevet fordyret med den omtvistede afgift, må sagsøgeren dog skønnes at have en retlig interesse i at få spørgsmålet om afgiftens lovlighed afgjort af retten, når henses til den påberåbte risiko for tab i tiden, inden melet var afhændet. Endvidere findes det, at sagsøgte har haft føje til som sket at anvende den ved § 6, stk. 2, i kornloven for høståret 1949/1950 givne regulerende bemyndigelse til at lægge afgift blandt andet på hvedebeholdninger for derigennem at udligne virkninger af pristigninger på ombytningkorn indenfor høståret i dets helhed.

Med hensyn til spørgsmålet om anvendelsen af lovbestemmelsen på indført hvede bemærkes: uanset at det ved givelsen af loven må være forudsat, at der i høstårets løb skulle indføres hvede, findes der dog at måtte gives sagsøgeren medhold i det anbringende, at kornloven alene tager sigte på støtteforanstaltninger for den danske hvedeavl, og at indført hvede derfor ikke er inddraget under kornlovens system, og som en følge deraf ikke kan belægges med afgifter til dækning af statens af de nævnte støtteforanstaltninger fremkaldte underskud.

Det findes heller ikke godtgjort, at det skulle have været nødvendig eller rimelig at pålægge en sådan afgift, for at prisforskellen mellem dansk og indført hvede kunne vedblive at være den samme som forudsat ved lovens givelse. Det ses således ikke, at en mindselse af prisforskellen kan have nogen indflydelse på sagsøgerens fortjeneste, der efter det oplyste er fastsat således, at den bliver den samme, hvad enten afgift er pålagt eller ikke. Endvidere findes afsætningsmuligheden for produkter af den indførte hvede ikke at kunne påvirkes af en øget prisafstand fra produkter af dansk hvede, da indførslen var nødvendig for opretholdelse af det forud for loven beregnede forbrug af hvede.

Sagsøgte ses således ikke at have haft hjemmel i kornloven til at pålægge afgifter på indført hvede, men selv om det antoges, at en analogisk anvendelse på indført hvede af bestemmelserne i kornlovens § 6, stk. 2, kunne finde sted, findes denne bestemmelser dog uanvendelig på det heromhandlede hvedeparti, der ikke kan anses at have været en i sagsøgerens besiddelse den 1. april 1950 værende beholdning. Brødkornskontorets indkøb af de hvedemængder, hvorefter sagsøgeren efterhånden har modtaget sin andel, ligger for størstedelens vedkommende efter det nævnte tidspunkt, og det er end ikke godtgjort, at nogen del af den forinden indkøbte mængde er afsendt til brødkornskontoret før 1. april 1950.

Herefter vil sagsøgerens påstand være at tage til følge.

Sagsøgte findes derhos at burde betale sagens omkostninger til sagsøgeren med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Landbrugsministeriet, bør inden 15 dage efter denne doms afgivelse til sagsøgeren, Aarhus Dampmølle A/S, betale 36.553 kr. 63 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 18. august 1950, til betaling sker, og sagens omkostninger med 2000 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten tillige gjort gældende, at varcforsyningslov nr. 464 af 14. november 1949 § 6, jfr. § 5, indeholder hjemmel for pålæggelse af den omhandlede afgift.

Kornlovens § 6, stk. 2, findes ikke at omfatte hvede, der er indført i høståret 1949—50. Allerede som følge heraf tiltrædes det, at kornloven ikke afgiver hjemmel for den omhandlede afgift, der ej heller findes hjemlet ved varcforsyningsloven.

Idet indstævnte imidlertid må antages at have opnået en 3 kr. 20 øre højere pris for hvedemelet alene som følge af erlæggelsen af afgiften, findes selskabet ikke under de foreliggende omstændigheder at kunne kræve den erlagte afgift tilbage.

Herefter vil appellantens frifindelsespåstand være at tage til følge. Hver af parterne findes at burde bære sine omkostninger for begge retter.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Landbrugsministeriet, bør for tiltale af indstævnte, Aarhus Dampmølle A/S, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for landsret og Højesteret.

Nr. 14/1952.   **Grosserer Hans Elsner Rosted (Wagner)**

mod

arkitekt Carl-Johan Christensen (Ove Rasmussen).

(Om virkningen af en tinglyst underpant sætning af et automobil, der var købt på afbetaling med ejendomsforbehold og som på grund af misligholdelse togs tilbage af sælgeren og videregjaldtes til tredjemand).

Østre Landsrets dom 5. januar 1952 (V afd.).

Sagsøgeren, arkitekt Carl-Johan Christensen, der havde indledt forhandlinger med ingeniør Niels Erik Rasmussen om at danne et selskab med det formål at opføre vandværker på landet, lånte i begyndelsen af 1951 ingeniør Rasmussen 8000 kr., for at denne dermed kunne sanere sine økonomiske forhold. Lånet skulle forrentes med 5 pct. årlig fra den 15. januar 1951 og tilbagebetales senest 15. januar 1952. Til sikkerhed for betalingen udstedte Rasmussen den 24. januar 1951 et den 26. samme måned tinglyst løsøre-pantebrev med pant i et af ham af automobilfirmaet Andersen & Martini ved købekontrakt af 10. august 1950 på afbetaling købt personautomobil Citroën 11 (Sport) 4/5 personers 4 dørs sedan årgang 1946 indregistreringsnummer K 5971 motor nr. 8288. Det hedder i pantebrevet:

„Det bemærkes, at automobilen er købt hos fa. Andersen & Martini til hvem endnu skyldes 8500 kr. på købesummen, der oprindeligt udgjorde 18.000 kr., jfr. kontrakt af 10. august 1950. Den nævnte restgæld afdrages med 677 kr. månedlig, og det er misligholdelse af nærværende gældsbevis, der bevirker, at hele gælden med renter straks forfalder til skadesløs betaling, hvis betalingerne til sælgeren ikke prompte overholdes. Det samme gælder, hvis forsikringspræmierne ikke erlægges ved forfald.“

Ifølge sagsøgerens sagsfremstilling erklærede Rasmussen overfor ham, at han havde underrettet automobilfirmaet om underpant sætningen, hvilket imidlertid senere viste sig at være urigtigt.

I fornævnte købekontrakt af 10. august 1950 mellem Andersen & Martini og ingeniør Rasmussen fandtes i den trykte tekst bl. a. følgende bestemmelse:

„4. Automobillet med Tilbehør vedbliver at være Sælgerens Ejendom, indtil hele Købesummen, samt ethvert andet Beløb, som han i Henhold til denne Kontrakt maatte have eller faa tilgode hos Køberen er betalt, i hvilken Hensende udtrykkelig bemærkes, at Køberens Akcept af Veksel for Restkøbesummen ikke anses som Betaling.

Indtil dette er sket, er Køberen folgelig ikke berettiget til at sælge eller pantsætte Automobillet.“

Da ingeniør Rasmussen i februar 1951 misligholdt købekontrakten ved at udeblive med betalingen af det stipulerede afdrag, måtte han indgå på at tilbagelevere vognen til firmaet, hvilket skete den 22. februar 1951 ved frivillig overenskomst. Af firmaet fik han ifølge opgørelse af 20. marts 1951 udbetalt 8496 kr., nemlig differencen mellem det beløb 17.000 kr., hvortil vognens værdi blev ansat, og restgælden 8504 kr. Det udbetalte beløb forbrugte Rasmussen uden at underrette sagsøgeren om det passerede.

Firmaet, der efter det oplyste var ukendt med Rasmussens underpantsætning af automobillet, videresolgte dette ved slutseddél af 10. april 1951 til sagsøgte 2) grosserer Hans Elsner Rosted for 20.000 kr. kontant.

Det af sagsøgeren og Rasmussen projekterede samarbejde blev hurtigt opgivet, navnlig fordi de to byggearbejder, som Rasmussen angav at have fået overladt, viste sig værdiløse. Da sagsøgeren endvidere fik kundskab om tilbagetagelsen af den pantsatte motorvogn og Rasmussens forbrug af det ham af automobilfirmaet udbetalte beløb, har han anlagt nærværende sag mod ingeniør Rasmussen og grosserer Rosted. Idet Rasmussens bo den 9. august 1951 er taget under konkursbehandling, er denne del af søgsmålet nu gået over på konkursboet, der behandles af Sø- og Handelsrettens skifteretsafdeling i København. Sagsøgerens endelige påstand over for boet går ud på, at han kendes berettiget til for 6985 kr. — til hvilket beløb Rasmussen afdragsvis har nedbragt gælden — med renter 5 pct. årlig fra den 15. januar 1951, at nyde udlæg i boet efter fordringens beskaffenhed og boets tilstand. For så vidt angår denne del af sagen påstås sagsomkostninger hos boet som massekrav.

Overfor sagsøgte Rosted nedlægger sagsøgeren påstand på, at han tilpligtes at tåle, at der for nævnte beløb m. v. foretages udlæg i det omhandlede automobil.

Konkursboet har ikke givet møde under domsforhandlingen.

Sagsøgte Rosted har påstået frifindelse og til støtte herfor anført, at ingeniør Rasmussen ved at pantsætte vognen til sagsøgeren, forinden købesummen var fuldt betalt, har handlet i strid med købekontraktens post 4, og at pantsætningen, da sagsøgeren kender eller burde kende denne bestemmelse, derfor må være uden virkning overfor Andersen & Martini og dermed også overfor sagsøgte. Endvidere kan pantsætningen, idet sælgerfirmaet havde forbeholdt sig ejendomsretten til vognen, kun referere sig til Rasmussens ret til at blive ejer af vognen, men ikke til selve denne, og da firmaet har gjort sin ejendomsret til vognen gældende og har sat sig i besiddelse af denne, er dermed selve pantsætningsobjektet gået til grunde. I sidste række gøres det gældende, at panteretten i hvert fald er bortfaldet ved det af sagsøgte i åben handel og gennem en autoriseret automobilhandler afsluttede køb af automobillet, der blev solgt i fri og ubehæftet stand.

Sagsmålet har oprindelig yderligere været rettet mod firmaet Andersen & Martini, for hvis vedkommende sagsøgeren imidlertid forinden domsforhandlingen har frafaldet påstanden, således at firmaet kun betragtes som litis denunciatus. For firmaets vedkommende er sagen herefter at anse som hævet. Firmaet har givet møde under domsforhandlingen og sluttet sig til sagsøgte Rosteds procedure.

Da det sagsøgte konkursbo, skont lovligt indvarslet, som nævnt er udeblevet under domsforhandlingen, vil der overfor boet være at give dom efter den af sagsøgeren nedlagte påstand, der stemmer med den mundtlige fremsættelse, mod hvilken intet er fundet at indvende. Sagsomkostninger vil dog kun kunne tilkendes sagsøgeren som simpelt krav.

Med hensyn til påstanden overfor sagsøgte Rosted bemærkes, at den skete underpantsætning, uanset rækkevidden af det i købekontraktens post 4 indeholdte forbud mod salg og pantsætning af salgsgenstanden, må anses gyldigt stiftet, idet pantebrevet er oprettet og tinglyst under iagttagelse af lovens forskrifter, og efter sit indhold skal respektere afbetalings sælgerens ejendomsforbehold. Panteretten kan dernæst — uden hensyn til om den anses givet i selve automobilet eller i pantsætterens ret til at blive ejer af dette — ikke antages at være bortfaldet ved den skete tilbagebetaling, der er gennemført ved mündelig overenskomst, og ved hvilken der efter den stedfundne vurdering var dækning i vognen både af restkøbesummen og for gælden til sagsøgeren. Endelig kan panteretten ej heller anses bortfaldet ved den senere skete afhændelse til sagsøgte Rosted, jfr. tinglysningslovens § 47, stk. 2.

Sagsøgerens påstand vil herefter også overfor denne sagsøgte være at tage til følge.

Vedrørende sagens omkostninger bestemmes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Sagsøgeren, arkitekt Carl-Johan Christensen, bør være berettiget til i ingeniør Niels Erik Rasmussens konkursbo, der behandles af Sø- og Handelsrettens skifteretsafdeling i København, for et beløb af 6985 kr. tilligemed renter 5 pct. årlig fra den 15. januar 1951 og 800 kr. i sagsomkostninger at nyde udlæg efter fordringens beskaffenhed og boets tilstand.

Sagsøgte 2), grosserer Hans Eksner Rosted, bør tåle, at der for ovennævnte beløb m. v. foretages udlæg i det ovenfor nævnte automobilet.

Denne sagsøgte bør til sagsøgeren betale 500 kr. i sagsomkostninger.

For sagsøgte 2)'s vedkommende at efterkommes inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Stempelforbehold med hensyn til sagsøgte 2)'s bilag C og C a: slutseddelt af 10. april 1951 mellem sagsøgte Rosted og Andersen & Martini med afskrift.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Som pantsætningen af retten efter købekontrakten ifølge løsrørepantebrevet har foreligget, ville jeg give sagsøgte Rosted medhold i, at ved den i henhold til kontrakten skete tilbagebetaling af vognen fra litis denunciatus' side må den tinglyste panteret anses bortfaldet i forhold til muligheden af at blive ejer af

vognen og eventuelt alene at have været begrænset til en ret til overskudet, helt eller delvis. Idet dette sidste spørgsmål må være sagsøgte Rosted uvedkommende, ville jeg tillægge nævnte sagsøgte frifindelse.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret og alene påanket af grosserer Hans Elsner Rosted.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at den endelige tilbagetagelse af motorvognen skete den 20. marts 1951, og at indstævnte først ved skrivelse af 13. april s. å. gav firmaet Andersen & Martini meddelelse om pantsætningen.

Da indstævnte som pantøver har været pligtig at respektere de firmaet ifølge afbetalingskontrakten af 10. august 1950 tilkommende rettigheder, og da firmaets tilbagetagelse af vognen og salg af denne til appellanten er sket i medfør af den nævnte kontrakt, vil appellants frifindelsepåstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, grosserer Hans Elsner Rosted, bør for tiltale af indstævnte, arkitekt Carl-Johan Christensen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellanten 1500 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 2. september.

Nr. 243/1951. Murerarbejdsmand **Christian Gunnlaugsson**
(landsretssagfører B. N. Guldbrandsen)

m o d

murermester **Aage Georg Heller** (Albert V. Jørgensen).

(Erstatning for skade forårsaget ved, at appellanten styrtede ned fra et stillads, som han var i færd med at opføre for indstævnte. Spørgsmål om fejl ved materiale, egen skyld m. v.).

Københavns Byrets dom 3. juli 1950 (I afd.).

Under denne sag tiltales ved Københavns politis anklageskrift af 31. maj 1948 murermester Aage Georg Heller, der er født den 22. januar 1919 i København, til at lide straf for overtrædelse af politivedtægtens § 24, stk. 1, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 2, stk. 2, i anledning af, at han den 5. maj 1948 klokken 11,05 ved ejendommen, Opdams Allé nr. 8, har ladet Christian Gunn-

laugsson arbejde på et stillads, der ikke var udført efter bygningsvæsenets forskrifter, hvilket havde til følge, at stilladset gik i stykker, og Gunnlaugsson faldt ned og kom til skade.

Under sagen er der afgivet forklaring af tiltalte samt af vidnerne: murerarbejdsmand Chr. Gunnlaugsson (tilskadekomne), bygningskontrollør Eskild Jensen, bygningsinspektør Westergaard-Hansen og bygningsinspektør Niels Turin.

Det bemærkes, at Gunnlaugsson ved den nævnte lejlighed kom alvorligt til skade, og at der gennem Direktoratet for Ulykkesforsikringen er ydet ham erstatning for invaliditet, hvorhos der er udbetalt ham dagpenge.

Direktoratet, hvilket sagen har været forelagt, har derhos meddelt tilladelse til, at der under nærværende sag nedlægges erstatningspåstand overfor tiltalte som tilskadekomnes arbejdsgiver.

Det bemærkes, at den udredede invaliditetserstatning er fastsat på grundlag af en invaliditetsgrad af 25 pct.

Af de i retten afgivne forklaringer skal følgende fremhæves:

Tiltalte har forklaret, at de pågældende materialer — der anvendtes til opførelse af et stillads — var hans sædvanlige materialer, og at han kendte materialerne, idet han selv havde brugt dem.

Gunnlaugsson har som vidne forklaret, at han var ved at opføre pågældende stillads. Han skulle bruge de materialer, der var, og der var desuden ikke søm nok. Han bad om flere søm, men fik dem ikke. Under arbejdet med opførelsen trådte han ud på et brædt, der kun havde fået eet søm — det skulle have flere — og brættet flækkede så, og vidnet styrtede ned. Vidnet havde aldrig bygget stillads før, udover at han een gang havde rakt tømmer, da andre byggede stillads. Han havde ikke fået nogen instruktion om, hvordan han skulle bygge stilladset. Han brugte slet ikke klamper og anede ikke, at sådanne skulle bruges. Han havde set klamper anvendt ved et 3. sals byggeri (ved det foreliggende drejede det sig om en villa). Stilladset, der tilhørte vidnets mester, var kommet et andet sted fra.

Vidnet var kun arbejdsmand og havde trukket søm ud af stilladsmaterialet. Han byggede stilladset op alene, men mesteren var på bygningen hele tiden og hjalp lidt til.

Bygningskontrollør Jensen har forklaret, at stilladset var under opførelse, at den, der har bygget det, har bygget det dårligt — har slået søm i „for højt oppe“. Reglementet forlanger 4 søm (firetommer) og klamp under. Arbejdet er arbejdsmandsarbejde.

Bygningsinspektør Westergaard-Hansen har udtalt, at materialet ikke burde være brugt — i hvert fald ikke uden at klamper blev benyttet.

Bygningsinspektør Turin har oplyst, at større stilladser opbygges af specielt uddannede folk.

Efter de foreliggende oplysninger findes der ved opførelsen af det pågældende stillads ikke at være gået frem efter gældende forskrifter, hvorhos det må antages, at tiltalte har ladet det mangle på behørig instruktion af pågældende arbejder og tilsyn med arbejdet.

Tiltalte findes herefter at måtte dømmes efter tiltalen og de der nævnte bestemmelser, og han vil herefter være at anse med en statskassen tilfaldende bøde, stor 50 kr., subsidiært hæfte i 2 dage.

Under sagen har Gunnlaugsson nedlagt følgende erstatningspåstand:

1. Mistet arbejdsfortjeneste i 1945/49: 5. maj—4. maj, 52 uger à 149 kr. 28 øre	7.762 kr. 56 øre
1949: 5. maj—21. december. 55 uger à 149 kr. 28 øre	4.926 — 24 —
Ialt..	12.688 kr. 80 øre
2. Feriegodtgørelse 4 pct. af 4926 kr. 24 øre	197 — 05 —
3. Svie og smerte (hospital ca. 14 uger, oppegående syge- meldt 71 uger)	2.500 — 00 —
4. Invaliditet (invaliditetsprocent 25. årsløn 7500 kr. — alder: 51 år)	16.875 — 00 —
Ialt..	32.260 kr. 85 øre

Efter det foreliggende findes tiltalte at måtte anses erstatningsansvarlig, men tilskadekomne findes dog at have udvist nogen uforsigtighed, og den ham tilkommende erstatning findes herefter at burde nedsættes med $\frac{1}{3}$.

Vedrørende erstatningsposterne er der rejst indsigelse mod størrelsen af posterne 3) og 4), og idet disse poster efter det foreliggende findes at burde bestemmes til henholdsvis 2000 kr. og 12.000 kr., vil erstatningskravet være at opgøre således:

1.	12.688 kr. 00 øre
2.	197 — 05 —
3.	2.000 — 00 —
4.	12.000 — 00 —
	26.885 kr. 05 øre
$\frac{2}{3}$ heraf =	17.923 — 90 —

Thi kendes for ret:

Tiltalte, murermester Aage Georg Heller, bør inden 3 dage efter denne doms forkyndelse til statskassen bøde 50 kr., således at forvandlingsstraffen bestemmes til hæfte i 2 dage.

Tiltalte bør derhos inden 15 dage efter dommens forkyndelse i erstatning til murerarbejdsmand Christian Gunnlaugsson, Hagbardsvej nr. 23, 1. sal, betale 17.923 kr. 90 øre, dog at beløbet vil være at indbetale til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Tiltalte bør endelig betale sagens omkostninger.

Østre Landsrets dom 16. april 1951 (VIII afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 3. juli 1950 af Københavns Byrets 1. afdeling, er i medfør af retsplejelovens § 996 påanket i den borgerlige retsplejes former af murermester Aage Georg Heller med påstand om frifindelse for så vidt angår erstatningskravet.

Indstævnte, murerarbejdsmand Christian Gunnlaugsson, hvem der er meddelt fri proces under ankesagen, påstår dommen stadfæstet, dog således at der tilkendes ham fuld erstatning, 26.885 kr. 85 øre, med renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. juni 1950.

For landsretten er det oplyst, at de nærmere regler for udførelse af stilladser m. v. i København på tidspunktet for uheldet fandtes i et i medfør af

§ 5 i bygningsvedtægten for København af 18. december 1939 udfærdiget regulativ af 24. august 1940, og at appellanten, men ikke indstævnte var bekendt med dette regulativ.

Der er for landsretten afgivet forklaringer af parterne, vicebygningsinspektør Erik Vestergaard-Hansen, bygningsinspektør Niels Turin, bygningskontrollør Eskild Jensen og politibetjent Villy Telvig.

Af de af parterne afgivne forklaringer fremgår det, at indstævnte i marts 1948 fik arbejde hos appellanten. Han havde tidligere været fabrikarbejder, og appellanten var klar herover. I den første tid arbejdede indstævnte ved opførelsen af en bygning i Thingvalla Allé. Der blev her rejst et stillads, og indstævnte fik instruktion om at se efter, hvordan dette foregik. Efter dette arbejdes afslutning arbejdede indstævnte alene sammen med appellanten på villaen i Obdams Allé 8, hvortil stilladsmaterialet fra Thingvalla Allé var overført. Klamperne var dog efter indstævnets forklaring kørt hjem til appellanten. Man var, da uheldet skete, færdig med stilladsarbejdet på villaens ene gavl og facade. Appellanten, der hjalp indstævnte med at opstille stilladsets rejsbomme, regnede med, at indstævnte havde fået fornøden instruktion, navnlig under hensyn til, at stilladserne i Obdams Allé alle var ganske små.

Om selve uheldet har indstævnte forklaret, at han havde sat en rideplanke op og sømmet den forsvarligt i. Den anden rideplanke var blot lige lagt op og „hæftet“ med et enkelt 2" søm, da der ikke var flere 4" søm. Han var klar over, at denne rideplanke skulle sømmes yderligere fast, før den kunne bære nogen vægt af betydning, men da han skulle fastgøre en støttebjælke til en af rejsbommene, kom han til at træde på rideplanken, hvorved uheldet skete. Han havde ikke bemærket nogen revne i den omhandlede rideplanke, ellers ville han have taget en anden.

Bygningsinspektør Turin har forklaret, at indstævnte efter hans opfattelse har haft fornøden fagkundskab til på det i sagen omhandlede lille stillads at udføre det ham pålagte arbejde.

Det er efter de iøvrigt afgivne forklaringer usikkert, om rideplanken er faldet ned som følge af, at den i forvejen eksisterende revne ved belastningen er blevet forlænget til bjælkens kant eller som følge af en ny revne opstået på stedet, hvor det ovennævnte 2" søm er slået ind.

Vicebygningsinspektør Erik Vestergaard-Hansen har forklaret, at hans for byretten afgivne udtalelse om, at materialet ikke burde være brugt, i hvert fald ikke uden at klamper blev benyttet, hviler på politirapportens og bygningskontrollørens beskrivelse af stilladsmaterialet, som han ikke personlig har besigtiget, og at udtalelsen iøvrigt kun refererer sig til den ikke fastgjorte rideplanke.

Således som sagen foreligger oplyst for landsretten, findes det ikke godtgjort, at appellanten har handlet uforsvarligt ved at lade indstævnte arbejde med stilladset i Obdams Allé. Da uheldet er sket ved, at indstævnte kom til at træde på den rideplanke, han selv havde sat op, og som han var klar over ikke kunne bære, fordi den ikke var sømmet forsvarligt fast, og da det ikke er godtgjort, at mangler ved stilladsmaterialet, for hvilke appellanten måtte bære ansvaret, har været medvirkende til uheldet eller omfanget af dettes følger, findes der ikke at være grundlag for at pålægge appellanten noget erstatningsansvar. Appellantens frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellanten, murermester Aage Georg Heller, bør for tiltale i denne sag af indstævnte, murerarbejdsmand Christian Gunmlogsson, fri at være.

I sagsomkostninger for landsretten betaler indstævnte til appellanten 500 kr.

Der tillægges den for indstævnte beskikkede sagfører, landsretssagfører B. N. Guldbrandsen, et salær på 300 kr. samt som godtgørelse for udlæg 32 kr. 50 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

At efterkommes inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indkanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Der er mellem parterne enighed om, at fuld erstatning udgør det i dommen nævnte beløb af 26.885 kr. 85 øre.

Efter tilvejebragte nye oplysninger er det mellem parterne ubestridt, at der i rideplanken var en ældre indtørringsrevne, og at bruddet i planken har fulgt denne revne, indtil en i planken værende knast har forårsaget, at planken er brudt på tværs. Det er endvidere ubestridt, at det søm, hvormed appellanten havde fastgjort rideplanken til rejsebommen, var et 4" søm, og at sømmet var slået i oven over revnen.

Bygningsinspektør Erik Vestergaard Hansen har under en fornyet afhøring udtalt, at en planke som den omhandlede med en revne på cirka 60 cm, hvoraf cirka 20 cm var synlig, efter vidnets mening ikke var forsvarlig til benyttelse i et stillads.

Otte dommere bemærker følgende:

Da det til rideplanken anvendte materiale efter det nu foreliggende har været mangelfuldt, og da indstævnte har undladt at give appellanten, der kun havde ringe kendskab til stilladsbygning, fornøden instruktion i så henseende, findes indstævnte at måtte være ansvarlig for følgerne af den appellanten overgæede ulykke. Den påståede erstatning findes dog på grund af appellantens egen skyld at burde nedsættes til halvdelen, og disse dommere stemmer herefter for at tilpligte indstævnte i erstatning til appellanten at udrede 13.442 kr. 93 øre med renter som påstået og for at forholde med sagens omkostninger som nedenfor anført.

Een dommer bemærker, at det fremgår af sagen, at revnen i den benyttede rideplanke var synlig, og at der blandt stilladsmaterialet var planker, som var egnede til at anvendes til rideplanke, og stemmer herefter og på grundlag af appellantens i dommen givne forklaring for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, murermester Aage Georg Heller, bør til appellanten, murerarbejdsmand Christian Gunmlogsson, betale 13.442 kr.

93 øre med renter 5 pct. årlig fra den 26. juni 1950, til betaling sker, således at beløbet med renter indbetales til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsretten og Højesteret til den anden.

Det landsretssagfører B. N. Guldbrandsen for landsretten til lagte salær 300 kr. udredes af det offentlige. I salær for Højesteret og som godtgørelse for udlæg tillægges der landsretssagfører Guldbrandsen henholdsvis 500 kr. og 147 kr. 40 øre, der ligeledes udredes af det offentlige.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 3. september.

Nr. 15/1951. **Maglebrænde Andelsmejeri (Jacobi)**
 m o d
 gårdejer **P. E. Hansen (Kock)**.

(Spørgsmål om appellanten kunne nægte indstævnte optagelse som andelshaver og om betingelserne herfor).

Østre Landsrets dom 13. november 1950 (X afd.).

Det sagsøgte Maglebrænde Andelsmejeri blev stiftet i 1888. På dette tidspunkt ejedes den sagsøgeren, gårdejer P. E. Hansen, nu tilhørende gård af sagsøgerens farfader, men var givet i brug til sagsøgerens fader, H. Chr. Hansen, der i maj 1889 indmeldte sig i mejeriet. I august 1890 udmeldte H. Chr. Hansen sig af andelsmejeriet, hvis bestyrelse under retssag søgte ham tilpligtet at genoptage mælkeleverancen til mejeriet, men ved dom afsagt 31. januar 1893 af retten for Stubbekøbing købstad m. v., hvilken dom 5. november 1894 stadfæstedes af den kgl. landsover- samt hof- og statsret, blev H. Chr. Hansen frifundet under henvisning til, at han måtte antages at være fratrukket fra gårdens drift den 1. september 1890.

Mælken fra gården blev derefter leveret til private mejerier, senest til Stubbekøbing mejeri, også efter at sagsøgeren i 1930'erne havde overtaget gården efter faderen.

Dette mejeri, der ligger ca. 6 km øst for sagsøgerens gård, hentede mælken fra to gårde foruden sagsøgerens vest for Stubbekøbing, men da mælkeruten ikke skønnedes rentabel, nedlagde mejeriet den og opsagde fra 15. april 1949 at regne om aftalen med disse tre gårde om aftagning af mælk derfra.

Den ene af de tre gårdejere blev optaget som medlem i Gunslev Andelsmejeri, idet hans gård lå naturligt herfor. De andre, sagsøgeren og proprietær Mogenssen, Tvedegaard, søgte optagelse i det sagsøgte andelsmejeri, i hvis vedtægters § 8 indholdes følgende bestemmelse:

„Nye andelshavere kan optages af styrelsen, sålænge der ikke haves mere mælk, end mejeriet kan behandle uden anskaffelse af større maskiner o. s. v., eller at udgifterne til transporten af mælken uforholdsmæssigt forøges, dog skal optagelsen være enstemmig godkendt af bestyrelsen, i modsat fald træffes aførelsen på den ordinære generalforsamling med almindeligt stemmeflertal.“

Medens proprietær Mogensen blev optaget som andelshaver med bestyrelsens enstemmige godkendelse, kunne der ikke i bestyrelsen opnås sådan enighed for sagsøgerens vedkommende, og på en generalforsamling i andelsmejeriet blev det med stort flertal besluttet ikke at optage sagsøgeren.

Sagsøgeren forelagde spørgsmålet for Landbrugsministeriet, der i skrivelse af 28. april 1949 bl. a. udtalte, „at Maglebrænde Andelsmejeri i henhold til tidligere afsagte domme må være forpligtet til at optage Dem som medlem af mejeriet, idet Deres ejendom efter de foreliggende oplysninger er beliggende indenfor mejeriets naturlige område“, og i skrivelse af 16. maj 1949 oplyste, at salg af sødmælk ved stalddør ifølge de gældende restriktioner kun måtte finde sted i begrænset omfang, og at hjemmekærning var forbudt, medens der ikke var forbud mod at opfodre svin med sødmælk, hvorhos Landbrugsministeriet i en senere skrivelse har henvist til de af „De danske mejeriforeningers fællesorganisation“ udarbejdede normalvedtægter for andelsmejerier, i hvis § 2 det hedder:

„Som andelshaver kan optages enhver mælkeproducent inden for mejeriets naturlige område.“

Under nærværende ved retten for Nykøbing F. købstad m. v. forberedte sag har sagsøgeren påstået sagsøgte dømt til at optage sig som andelshaver i mejeriet.

Sagsøgte har principielt påstået sig frifundet, subsidiært frifundet mod, at sagsøgeren, safrømt mejeriet træffer beslutning derom, tilsvarende et indskud pr. ko beregnet efter mejeriets formue ved dets sidste status divideret med antallet af andelshaverkøber ved sidste optælling.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at hans gård er beliggende indenfor det sagsøgte mejeris naturlige opland, og har anført, at alle øvrige ejendomme i Lillebrænde leverer mælken til Maglebrænde andelsmejeri, og at dette mejeri har en mælkerute, som passerer umiddelbart forbi sagsøgerens gård, medens ingen andre mælkeruter passerer gården. Han er nu henvist til med tab at opfodre mælken, idet det ikke kan betale sig for ham selv at bringe den til et mejeri.

Hvad angår sagsøgtes subsidiære påstand har han protesteret mod denne, idet proprietær Mogensen er blevet optaget uden at skulle indskyde noget beløb.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte gjort gældende, at det må være vedkommende andelsmejeris love, der er afgørende for, hvem der skal optages som medlem, og under hvilke betingelser dette skal ske, og at der ikke er hjemmel til at tilsidesætte de af mejeriets kompetente myndigheder truffene beslutninger, der må anses velbegrundede, idet det efter de for sagsøgte foreliggende oplysninger må antages anført, at sagsøgerens medlemskab kan blive så besværligt for mejeriet, at dette af denne grund må være berettiget til at nægte ham optaget.

Til støtte for den subsidiære påstand har sagsøgte anført, at det i forhold til de ældre andelshavere er urimeligt, at en nyindmeldt andelshaver uden indskud skulle blive andelsberettiget i mejeriets formue.

Under sagens forberedelse er der afgivet forklaring af sagsøgeren og vidneforklaringer af formanden for sagsøgtes bestyrelse, gårdejer Ottar Larsen, politassistant Reinhold Jacobsen og landbetjent Lassen, begge af Stubbekøbing, sognerådsformand Vilhelm Rasmussen af Taarup, fhv. formand i Lillebrænde Brugsforening, gårdejer H. Aa. Piil af Barup, og af fhv. sognerådsformand H. Peter Sørensen, sognefoged Johs. Bonde, uddeler O. H. Jensen, gårdejer H. P. Buch og landarbejder Vilhelm Davidsen, alle af Lillebrænde, samt af mejerierjer Aage Haaning.

Sagsøgeren har bl. a. forklaret, at han fra 1. februar 1949 til omkring 1. august samme år har leveret sin mælk til Stubbekøbing mejeri. Han fik afregnet med godt 29 øre pr. kilo, men måtte selv levere mælken på mejeriet. Ved leveringen til et andelsmejeri vil han opnå samme pris pr. kg, men i så fald bliver mælken afhentet ved stalddøren på mejeriets regning, ligesom der udbetales andelshaverne overskud svarende til ca. 6 øre pr. kg mælk. Hans daglige mælkemængde andrager ca. 75 kg om vinteren og ca. 150 kg om sommeren.

Vidneforslen har i det væsentlige skullet belyse sagsøgtes anbringende om sagsøgerens personlige forhold, nemlig at han har været sa stridbar og rethaverisk, at hans optagelse i et sådant fællesskab, som et andelsmejeri er, ville volde alvorlige vanskeligheder for dette. Retten finder imidlertid ikke, at der er oplyst sådanne omstændigheder, at mejeriet af den grund skulle være berettiget til at nægte optagelse af sagsøgeren.

Under den for landbruget her i landet nu gældende almindelige driftsform må der gås ud fra, at det normalt for en lønnende drift af en gård som sagsøgerens er nødvendigt, at ejeren kan blive medlem af det mejeri, under hvis naturlige område gården er beliggende, og da det er ubestridt, at sagsøgerens gård er beliggende indenfor det sagsøgte mejeris område, og det må anses tilstrækkeligt dokumenteret, at det er en velfærdssag for sagsøgeren, at han optages som andelshaver, findes der at måtte gives sagsøgeren medhold i hans påstand om optagelse i mejeriet, hvilket som foranført ikke findes at kunne nægtes ham af personlige grunde.

Hvad angår den af sagsøgte nedlagte subsidiære påstand, der ikke støttes på bestemmelser i mejeriets love, findes sagsøgte, allerede da tilsvarende krav ikke er stillet til den nylig som andelshaver optagne proprietær Mogensen, ikke overfor sagsøgeren at kunne stille krav om indskud.

Der vil herefter være at give dom efter sagsøgerens påstand.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, Maglebrænde Andelsmejeri, bør optage sagsøgeren, gårdejer P. E. Hansen, som medlem af mejeriet.

Sagsøgte bør til sagsøgeren betale sagens omkostninger med 800 kr. At efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse imod at appellanten tilpligtes at afhente, behandle og betale for den af indstævnte producerede mælk og at give indstævnte mulighed for køb af produkter hos appellanten, alt i samme omfang og på samme vilkår som til enhver tid gældende for andelshavere.

Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Otte dommere bemærker følgende:

For Højesteret er det ubestridt, at indstævntes optagelse som medlem ikke vil nødvendiggøre anskaffelse af større maskiner m. v. eller medføre uforholdsmæssig forøgelse af transportudgifterne, jfr. vedtægternes § 8.

Af de i dommen anførte grunde findes indstævnte at have en væsentlig erhvervsmæssig interesse i ikke blot at opnå det i appellants påstand omhandlede forhold til appellanten, men at blive egentligt medlem af andelsmejeriet med samtlige deraf følgende rettigheder. Idet det dernæst tiltrædes, at appellanten ikke efter det oplyste er berettiget til at nægte indstævnte optagelse på grund af hans personlige forhold, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen og at pålægge appellanten i sagsomkostninger for Højesteret at betale til indstævnte 800 kr.

Een dommer finder, at indstævnte, når han opnår ret til at blive leverandør til mejeriet på de i appellants påstand nævnte vilkår, ikke har nogen væsentlig erhvervsmæssig interesse i at blive medlem af dette, og at der herefter ikke er noget holdepunkt for at tilsidesætte appellants med hjemmel i vedtægterne truffene beslutning om ikke at optage ham som medlem. Denne dommer stemmer derfor for at tage appellants påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Maglebrænde Andelsmejeri, til indstævnte, gårdejer P. E. Hansen, 800 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 5. september.

Nr. 379/1951. **Automobilhandler Harald Villadsen**
(landsrettsagfører Gunnar Alstrup)

mod

automobilhandler **L. Dahl Knudsen (Løber)**.

(Spørgsmål om et ejendomsforbehold med hensyn til et på afbetalingskontrakt solgt automobil kunne gøres gældende overfor appellanten, der i god tro havde erhvervet vognen).

Vestre Landsrets dom 12. oktober 1951 (I afd.).

Ved købekontrakt af 12. januar 1949 solgte direktør H. Schou, Juelsminde, til fuldmægtig Ejnar Skade Larsen, Aarhus, et Lincoln personautomobil af årgang 1939 for en købesum af 20.600 kr., hvoraf 15.100 kr. blev berigtiget ved, at Larsen meddelte Schou transport på sine rettigheder ifølge en købekontrakt, ved hvilken Larsen havde solgt et Oldsmobile-automobil til en tredjemand, medens restkøbesummen 5500 kr. skulle betales den 15. februar 1949, og Schou forbeholdt sig ejendomsretten til Lincoln automobilen, indtil nævnte restkøbesum var betalt. For restskylden udstedte Larsen veksel til Schou, og da den ikke blev betalt til forfaldstid, indfrieede sagsøgeren, automobilhandler L. Dahl Knudsen, Aarhus, der havde medvirket ved handlen som Schous salgskommissionær, vekslen, og fik ved påtegning på kontrakten, dateret 16. marts 1949, transport på denne. Den 18. s. m. akcepterede Skade Larsen en af sagsøgeren pr. 1. maj 1949 trukket veksel, der bl. a. skulle tjene til dækning af restkøbesummen ifølge den til sagsøgeren overdragne kontrakt. Ved købekontrakt dateret 31. s. m. solgte Larsen bl. a. det omhandlede automobil, som han angav at være ubehæftet, for en købesum af 13.000 kr. til fru slagternester Rita Jensen, idet kontrakten blev underskrevet på hendes vegne af hendes ægtefælle, automobilhandler A. Jensen, København. Da den fornævnte til sagsøgeren udstedte veksel pr. 1. maj 1949 ikke blev betalt af Larsen, overgav sagsøgeren sit tilgodehavende til inkasso, og den 5. juli 1949 indgik Larsen på et frivilligt forlig, hvorved han forpligtede sig til at betale hovedskyld 7141 kr. 02 øre tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 1. maj 1949 og omkostninger med ialt 333 kr. senest den 24. august 1949. Da sagsøgeren imidlertid havde mistanke om, at Larsen ikke ville overholde sin betalingspligt samt om, at han i strid med sagsøgerens ejendomsforbehold havde videresolgt automobilen, indgav han ikke længe efter indgåelsen af forliget begæring til Københavns Byrets fogedafdeling om indsættelsesforretning hos Larsen, der nu havde bopæl i København, men bl. a. på grund af Larsens bortrejse blev forretningen først afholdt den 30. august 1949. Overfor fogedretten oplyste Larsen, at han havde videresolgt automobilen til en automobilhandler Jensen i København, uden at han dog opgav køberens nærmere adresse. Efter at sagsøgeren havde opsporet, at automobilen efter at være videresolgt gennem en række handler sluttelig var solgt til sagsøgte, automobilhandler H. Villadsen, Esbjerg, meddelte sagsøgeren den 22. februar 1950 sagsøgte, at automobilen var behæftet med restgæld 7141 kr. 02 øre med tillæg af omkostninger ifølge købekontrakt med ejendomsforbehold. Sagsøgte har senere videresolgt automobilen.

Sagsøgeren har nu i denne ved stævning af 17. marts 1950 anlagte sag påstået sagsøgte dømt til betaling af 7588 kr. 02 øre — nemlig skylden ifølge fornævnte forlig tilligemed omkostninger ved den omhandlede indsættelsesforretning 114 kr. — tilligemed renter af 7141 kr. 02 øre 6 pct. årlig fra den 1. maj 1949, indtil betaling sker. Subsidiært har sagsøgeren påstået sagsøgte dømt til betaling af restkøbesummen efter kontrakten af 12. januar 1949 5500 kr. tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra forfaldsdagen den 15. februar 1949, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifunden, subsidiært mod betaling af et beløb efter rettens skøn.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte anført, at såvel den oprindelige sælger, direktør Schou, som sagsøgeren var bekendt med, at fuldmægtig Skade Larsen drev udstrakt handel med automobiler, og at de enten vidste eller måtte have formodning om, at Larsens køb af automobilerne ikke skete til eget brug, men til videreforhandling. Sagsøgeren kan derfor ikke påberåbe sig det overfor Larsen ved købekontrakten tagne ejendomsforbehold så meget mere, som sagsøgeren har handlet uforsigtigt ved efter kontraktens overtagelse at tilsige Larsen økonomisk støtte til istandsættelse af vognen med videresalg af denne for øje og ved ikke at sikre sig vognens papirer, hvorved han eventuelt kunne have hindret Larsens egenmægtige salg af denne. Sagsøgeren, der har overtaget kontrakten på et tidspunkt, da Larsen allerede havde misligholdt sin betalingspligt, har endelig efter sagsøgtes videre anbringende udvist en sådan passivitet med hensyn til forfølgning af sine rettigheder, at han af denne grund må være afskåret fra at gøre ejendomsforbeholdet gældende overfor sagsøgte, der ved sin erhvervelse af automobilerne var i fuldkommen god tro. Sagsøgeren burde straks, da han erfarede, at Larsen havde videresolgt automobilerne, have indgivet politianmeldelse for derved at hindre tab ved videre dispositioner over automobilerne.

Under sagen har sagsøgeren og rejseinspektør E. Skade Larsen, nu Aalborg, samt en række vidner afgivet forklaring.

Sagsøgeren har bl. a. forklaret, at han indfrieede den af Larsen til Schou udstedte væksel efter Larsens anmodning og mod at få transport på kontrakten, da Larsen var ude af stand til at betale det skyldige beløb. For restkøbesummen efter kontrakten med tillæg af en provision på 1000 kr., som sagsøgeren betingede sig, samt nogle beløb sagsøgeren lånte Larsen, blev vækslen pr. 1. maj 1949 udstedt. På det tidspunkt var vognen indsat til reparation i København, og det var meningen, at Larsen skulle låne flere penge af sagsøgeren til betaling af yderligere reparationer, således at vækslen skulle forhøjes til 12.000 kr., men forinden ville sagsøgeren konstatere, om vognen var færdig, og det viste sig så, at Larsen allerede havde videresolgt den. Om sit kendskab til Larsen har sagsøgeren forklaret, at han vidste, at Larsen var ansat i et forsikringsselskab, hvor han, efter hvad han selv har sagt til sagsøgeren, tjente omkring 50.000 kr. årlig. Sagsøgeren havde en gang tidligere ordnet en byttemandel med automobiler for Larsen, men havde i øvrigt ikke indtryk af, at Larsen drev erhverv som automobilhandler. Sagsøgeren har endelig forklaret, at Larsen overfor ham havde givet udtryk for, at han købte Lincoln automobilerne til eget brug.

Larsen har bl. a. forklaret, at han hos et forsikringsselskab en overgang havde tjent op til nogle og tyve tusinde kroner årlig, men at det senere blev

betydeligt ringere, således at hans indtægt fra forsikringselskabet i 1948 og 1949 var ca. 4—5000 kr. årlig. Hans hovedindtægt hidrørte nu fra handler med automobiler, og han mener, at hans omsætning i 1948 ved sådanne handler androg 150—200.000 kr. Han vil mene, at sagsøgeren ikke har kunnet undgå at kende til, at han handlede med automobiler, idet de ofte talte sammen, men han husker kun to tilfælde, hvor han har handlet med sagsøgeren. Han har videre forklaret, at sagsøgeren var hans tillidsmand ved handelen med Schou, og at sagsøgeren godt vidste, at han købte vognen til videresalg, idet det var aftalt, at sagsøgeren skulle sælge den for ham. Han mener også, at han under forhandlingerne med Schou omtalte, at vognen skulle videresælges. Det lykkedes ikke for ham eller sagsøgeren at sælge vognen i Aarhus, hvorfor den blev sendt til København. Her solgte han den først til en køber, men denne handel blev annulleret. Derefter forhandlede han og sagsøgeren hos Schous sagfører i København, og handelen med Schou kunne i og for sig godt have været hævet, hvis ikke sagsøgeren havde fastholdt sit krav om provision. Ved denne lejlighed underskrev han en blancoveksel, der senere skulle have været udfyldt med et beløb på 12.000 kr., som skulle fremkomme ved, at sagsøgeren til det beløb, denne havde indbetalt til Schou, lagde dels et beløb, sagsøgeren i anden anledning havde til gode herunder kommissionssalæret, samt det beløb som det var forudset, at sagsøgeren skulle betale for vognens reparation. Det aftaltes samtidig, at sagsøgeren skulle lægge penge ud til en sådan reparation, og vognen blev indsat på et værksted i København, men medens den stod der, solgte Larsen den til automobilhandler Aksel Jensen, overfor hvem han angav, at den var ubehæftet. Han har herved forklaret, at han ikke regnede med, at hans mellemværende med sagsøgeren hvilede som en hæftelse på vognen, idet han ikke var klar over, at sagsøgeren havde fået transport på kontrakten.

Af sagens oplysninger og de iøvrigt afgivne vidneforklaringer fremgår, at fornævnte automobilhandler Aksel Jensen i kompagni med fabrikant Folmer Bay, København, den 11. april 1949 i en byttemandel videresolgte automobilet til automobilhandler Niels Chr. Kragh, København. at sidstnævnte i en byttemandel videresolgte den til vognmand Laurits Riek, Sønderborg, at denne gennem automobilhandler Erhardt Larsen, sammested, et par måneder senere solgte den til automobilhandler Olaf Andersen, Esbjerg, der i august 1949 videresolgte den til restauratør Hugo Nielsen, Esbjerg, af hvem sagsøgte den 13. februar 1950 købte automobilet. Fornævnte automobilhandler Kragh, der blev afløst under en kontination af indsættelsesforretningen den 10. november 1949, nægtede herunder at opgive navnet på sin køber, og sagsøgte har under sagen nægtet at opgive, til hvem han videresolgte automobilet.

Mod sagsøgerens benægtelse findes det ikke godtgjort, at han har været vidende om, at sagsøgte drev forretning som automobilhandler, eller at sagsøgte under handelen med Schou har gjort denne eller sagsøgeren bekendt med, at han købte automobilet til vidreforhandling. Det i kontrakten tagne klare ejendomsforbehold, som Larsen ikke med føje kunne anse bortfaldet, må herefter kunne gøres gældende af sagsøgeren. Herved bemærkes, at det ikke vil kunne statuere, at sagsøgeren har gjort sig skyldig i uforsigtighed, der i så henseende vil kunne komme i betragtning, ved sit tilsagn om finansiering af et eventuelt videresalg, eller ved ikke at sikre sig vognens papirer, idet der ikke findes holdepunkter for at antage, at sagsøgeren på det tidspunkt havde grund til at formode, at Larsen på egen hånd i strid med ejendomsforbeholdet ville

sælge vognen. Sagsøgeren findes ejheller ved det senere passerede at have udvist en sådan passivitet, at han kan anses afskåret fra at påberåbe sig ejendomsforbeholdet. Herefter samt når henses til, at sagsøgte efter at være gjort bekendt med ejendomsforbeholdet har videresolgt automobilet uden at ville opgive til hvem, må sagsøgeren for sit ved ejendomsforbeholdet sikrede krav kunne holde sig til sagsøgte. Sagsøgeren findes inddertid ikke at kunne kræve betaling af et større beløb end det i hans subsidiære påstand anførte, og den nævnte påstand vil herefter være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Statskassens ret vil være at forbeholde som nedenfor.

Iøvrigt ses stempelovertrædelse ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, automobilhandler Harald Villadsen, bør til sagsøgeren, automobilhandler L. Dahl Knudsen, betale 5500 kr. tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 15. februar 1949, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes med hensyn til den af overretssagfører Permin, Esbjerg, den 18. april 1950 for sagsøgeren fremlagte købekontrakt af 12. januar 1949 mellem direktør Herbert William Døcher Schou, Juelsminde og fuldmægtig Ejnar Skade Larsen, Aarhus, forsåvidt angår den påtegnede transport af 16. marts s. å. fra Schou til sagsøgeren, med hensyn til den af automobilforhandler Niels Chr. Kragh, Charlottenlund, den 31. oktober 1950 fremlagte slutseddel mellem fornævnte Skade Larsen og fru slagtermester Rita Jensen, København, og med hensyn til den af landsretssagfører Alstrup den 28. februar 1951 for sagsøgte fremlagte slutseddel af 13. februar 1950 mellem restauratør Hugo Nielsen, Esbjerg, og sagsøgte, hvilken påtegning og dokumenter ikke ses at være stempelberigtigede.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret er fuldmægtig Ejnar Skade Larsen indtrådt i sagen til støtte for appellanten.

Ved de i sagen foreliggende, tildels efter dommen tilvejebragte oplysninger, må det anses godtgjort, at indstævnte i hvert fald den 16. marts 1949, da han fik transport på direktør H. Schous rettigheder ifølge afbetalingskontrakten af 12. januar s. å., var vidende om, at Skade Larsen erhvervsmæssigt handlede med automobiler og havde til hensigt at videresælge vognen. Det er endvidere oplyst, at indstævnte ydede Skade Larsen bistand ved dennes forsøg på at finde køber til vognen, samt at han først i juli—august måned 1949 foretog skridt til at gøre sine rettigheder i vognen gældende, uanset at han allerede umiddelbart efter salget til fru Rita Jensen den 31. marts s. å. blev gjort bekendt med dette.

Under disse omstændigheder findes indstævnte ikke på kontraktens ejendomsforbehold at kunne støtte noget krav overfor appellanten, der havde erhvervet vognen i god tro, og appellants frifindelsespåstand vil derfor være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, automobilhandler Harald Villadsen, bør for tiltale af indstævnte, automobilhandler L. Dahl Knudsen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellanten 1500 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 8. september.

Nr. 144/1951.   Kollektør Henry Siegfred Reinholdt Pedersen
(H. O. Hansen efter ordre)

m o d

fru Hansine Christine Pedersen (Karsten Meyer efter ordre).

(Spørgsmål om en aftale mellem ægtefæller som var truffet med separation ved bevilling for øje, var bindende efter at bevillingsandragendet var tilbagekaldt og separationsagen indbragt for domstolene).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af retten for Faaborg købstad m. v. den 3. oktober 1950.

Under denne sag har sagsøgerinden, fru Hansine Christine Pedersen, født Jørgensen, Holms Allé 9, Nyborg, hvem der er meddelt fri proces, over for sagsøgte, kollektør Henry Siegfred Reinholdt Pedersen, Horne, påstået dom til separation med hensyn til det mellem parterne den 16. maj 1930 indgæede barnløse ægteskab på vilkår, at sagsøgte betaler bidrag til sagsøgerinden efter overvrighedens bestemmelse, og at fællesboet deles ved skifterettens mellemkomst. Samtidig påstås en mellem parterne den 17. april 1950 indgæet skriftlig aftale om vilkårene for separation erklæret uforbindende for sagsøgerinden som åbenbart ubillig.

Sagsøgte har taget bekræftende til genmæle for så vidt angår påstanden på separation, dog således, at separation kun meddeles på de den 17. april 1950 aftalte vilkår, som efter sagsøgtes mening må være bindende for sagsøgerinden.

De vilkår, som af sagsøgerinden påstås tilsidesat, findes optaget i et af parterne den 17. april 1950 underskrevet, til Svendborg Amt stilet fællesandragende om separationsbevilling og er sålydende: „— — — som vilkår for separationen er vi enedes om, at jeg Henry Reinholdt Pedersen til min hustru

den 11. juni 1950 betaler kr. 4000 kontant, hvorefter ethvert økonomisk mellemværende imellem os som følge af formuefællesskabet ophører.

Af det fælles bohavet udtager min hustru det på en under dags dato udfærdiget og af os begge underskrevet opstilling anførte. — — —“

Sagsøgerinden flyttede fra det fælles hjem i Horne kort efter andragendets indgivelse. Hun har siden stadig boet udenfor hjemmet og opretholdt ønsket om separation, men har tilbagekaldt separationsandragendet, fordi hun ønsker de aftalte vilkår ændret ved dom. Parterne har overensstemmende i retten forklaret, at der i begyndelsen af indeværende år udviklede sig uoverensstemmelser mellem dem, som tog et sådant omfang, at samlivet blev uudholdeligt. De giver gensidig hinanden skylden for forholdets ødelæggelse, men er enige om, at en genoptagelse af samlivet er udelukket.

Sagsøgte har efter det oplyste under ægteskabets senere år haft og har stadig en skattepligtig indtægt på 2800 kr., hvilken indtægt hidrører fra provision af et fast kvantum lodsedler, der tildeles ham som kollektør for varelotteriet. Herudover har han ingen indtægter.

Sagsøgerinden har under ægteskabet ikke haft selvstændig indtægt, men tjener nu som husholderske for en månedlig løn af 75 kr. foruden kost og logi.

Ægteparrets formue består af en af sagsøgte i fællesboet indbragt fast ejendom, hvis værdi i handel og vandel af to under sagen udmeldte skønsmænd er ansat, af den ene skønsmænd til 16.000 kr. og af den anden skønsmænd til 17.000 kr. Derudover hører til fællesboet en police, hvis tilbagekøbsværdi er opgjort til 1119 kr. 62 øre.

Hvis den laveste ansættelse af ejendommens værdi lægges til grund, udgør aktiverne herefter, idet parterne er enige om at fastholde den i overenskomsten af 17. april 1950 foretagne fordeling af indboet, og idet dette således holdes udenfor opgørelsen, ialt

	17.019 kr. 62 øre
passiverne udgør ialt	5.350 — 00 —
	11.669 kr. 62 øre
halvdelen heraf	5.834 — 81 —

Sagsøgerinden har om underskrivningen af fællesandragendet om separation forklaret, at hun henvendte sig til sagfører Qvist i Faaborg, som fik et møde i stand mellem parterne. Hun underskrev andragendet på sagfører Qvists kontor, skønt hun var klar over, at de 4000 kr. langt fra androg halvdelen af fællesboet. Dette gjorde sagfører Qvist hende opmærksom på. Hun var meget nervøs, da hun skrev under.

Sagsøgte har forklaret, at overenskomsten om fællesboets deling blev truffet som sket for at muliggøre det for sagsøgte at beholde ejendommen og at udrede de 4000 kr. kontant ved optagelse af lån.

Sagsøgerinden har i retten gjort et nervøst og oprevet indtryk.

Efter de i retten afgivne forklaringer om uoverensstemmelsernes karakter og efter den af parterne under forligsforhandlingerne udviste bitterhed finder retten at måtte gå ud fra, at forholdet mellem dem på grund af dyb uoverensstemmelse må anses for ødelagt, uden at dette hovedsagelig skyldes sagsøgerindens forhold.

Der vil herefter være at give dom til separation i medfør af ægteskabslovens § 53, stk. 2.

Derimod ses den mellem parterne hos sagsøgerindens sagfører indgåede overenskomst om fællesboets deling ikke at kunne tilsidesættes som åbenbart ubillig, og må derfor opretholdes dog således, at betalingstidspunktet fastsættes til 11. december i stedet for til 11. juni 1950.

Under hensyn til parternes respektive indtægter findes sagsøgte ikke at burde svare bidrag til sagsøgerinden i separationstiden.

Hver af parterne findes efter omstændighederne at burde bære sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Thi kendes for ret:

Sagsøgerinden, fru Hansine Christine Pedersen, født Jørgensen, Holms Allé 9, Nyborg, og sagsøgte, kollektør Henry Siegfred Reinholdt Pedersen, Horne, separeres.

Fællesboet deles i overensstemmelse med den mellem parterne med forestående separation for øje den 17. april 1950 truffene aftale, dog således, at det sagsøgte kontant påhvilende beløb, 4000 kr., først forfalder til betaling den 11. december 1950.

Sagsøgte vil ikke have at svare bidrag til sagsøgerinden i separationstiden.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger.

Der tillægges den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, landsretssagfører Waldorff, Faaborg, i salær 60 kr., og i udlægsgodtgørelse 94 kr.

Østre Landsrets dom 25. januar 1951 (IX afd.).

Den indankede dom er afsagt den 3. oktober 1950 af retten for Faaborg kobstad m. v. og påanket af fru Hansine Christine Pedersen. For så vidt angår vilkårsaftalen af 17. april 1950 går hendes påstand for landsretten ud på, principalt at det fastslås, at aftalen er bortfaldet som følge af separationsandragendets tilbagetagelse, subsidiært at aftalen tilsidesættes i medfør af lov nr. 276 af 30. juni 1922 § 72. Iøvrigt har hun gentaget sin for underretten nedlagte påstand.

Indstævnte, kollektør Henry Siegfred Reinholdt Pedersen, der intet har haft at erindre imod fremsættelsen af den principale påstand for landsretten, uanset at den ikke har været gjort gældende i underretten, har påstået dommen stadfæstet. Hvad særligt angår påstanden om underholdsbidrag har han gjort gældende, at dette spørgsmål er endeligt afgjort ved den truffene aftale, der skal forstås således, at intet bidrag skal ydes.

Efter at begge ægtefæller den 17. april 1950 på hustruens sagførers kontor havde underskrevet det andragende om separation i medfør af lov 1922 § 52, hvori den i den indankede dom omhandlede vilkårsbestemmelse er indeholdt, fortrød hun sin underskrift og meddelte den 19. april dette til sin sagfører, der derefter ikke indsendte separationsandragendet til amtet. Hun søgte derimod og fik den 1. juli meddelt fri proces til anlæggelse af nærværende sag.

Til støtte for sin principale påstand har appellandinden anført, at aftalen om separationen og vilkårene for denne ikke kan være bindende for hende, idet hun har været berettiget til at træde tilbage både fra separationen og vilkårsaftalen, sålænge bevilling ikke er meddelt, og da så meget mere, når andragendet som her end ikke var indleveret til amtet.

Heroverfor har indstævnte påberåbt sig at appellantinden straks efter sin tilbagetræden anlagde nærværende sag til separation efter lov 1922 § 53, stk. 2, under hvilken han har erklæret sig enig i separation, og dom er givet i overensstemmelse med hendes påstand. Da situationen således ikke er væsensforskellig fra den, der ville være opstået, såfremt der var blevet meddelt bevilling til separation, må aftalen være bindende for hende, således at der højest kan blive spørgsmål om omstødelse af den i medfør af lov 1922 § 72.

Heri findes der ikke at kunne gives indstævnte medhold. Da det må anses for gældende ret, at en aftale om separation i henhold til lov 1922 § 52 til enhver tid forinden bevillingens udfærdigelse kan fragås af begge parter, ses appellandinden i konsekvens heraf ikke efter andragendets tilbagetagelse at være bundet ved de til separationsaftalen knyttede vilkår. Det må herefter være uden betydning, at appellandinden i tilslutning til andragendets tilbagetagelse anlagde separations-sag efter ægteskabslovens § 53, stk. 2, og at indstævnte tog bekræftende til gemmele overfor påstanden om separation.

Idet det herefter ikke bliver nødvendigt at komme ind på, hvad der fra begge sider er anført for eller imod aftalens omfang og dens tilsidesættelse efter lov 1922 § 72, og idet det under hensyn til ægteskabets varighed, appellandindens alder og det om hendes erhvervssevne oplyste findes at burde pålægges indstævnte at svare bidrag til hendes underhold i separationstiden efter overøvrighedens nærmere bestemmelse, vil der være at give dom, som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Appellandinden, fru Hansine Christine Pedersen og indstævnte kollektør Henry Siegfred Reinholdt Pedersen separeres.

Den af parterne den 17. april 1950 indgåede aftale om deling af deres fællesbo er ikke bindende for appellandinden, men boet vil være at dele ved skifterettens mellemkomst.

Indstævnte bør i separationstiden bidrage til appellandindens underhold efter overøvrighedens nærmere bestemmelse.

Underrettsdommens bestemmelser om sagsomkostninger stadfæstes.

Ingen af parterne vil have at betale sagsomkostninger for landsretten til den anden part.

Det offentlige udreder salær 125 kr. til appellandindens for landsretten beskikkede sagfører, landsretssagfører Knud Fich.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende afgav sålydende

d i s s e n s:

Da appellandinden alene har tilbagekaldt andragendet om separation i henhold til ægteskabslovens § 52, fordi hun fortrød aftalen om fællesboets deling, men har fastholdt sin begæring om separation på praktisk talt samme grundlag og i overensstemmelse hermed i fortsættelse af tilbagekaldelsen har anlagt sag om separation i henhold til lovens § 53, stk. 2, og da indstævnte under sagen har sluttet sig til appellandindens påstand herom, ser jeg intet grundlag for at fastslå, at aftalen er bortfaldet.

Jeg tiltræder i henhold til de i den indankede dom anførte grunde, at ovennævnte aftale, der efter min formening ikke omfatter spørgsmålet om ydelse af underholdsbidrag, ikke er erklæret uforbindende for appellanten i medfør af ægteskabslovens § 72.

Løvrigt er jeg enig med flertallet.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret påstår appellanten stadfæstelse af underrettens dom med den ændring, at det beløb, der vil være at udrede af appellanten, først betragtes som forfaldet til betaling inden 15 dage fra højesteretsdommens afsigelse. Indstævnte påstår stadfæstelse af landsrettens dom.

I henhold til de i landsrettens dom anførte grunde vil denne være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

I sager for Højesteret tillægges der højesterets sagførerne Karsten Meyer og H. O. Hansen hver 300 kr., der tillige med de beløb, der under sagens forberedelse er tillagt landsretssagfører Knud Friksen, Faaborg, i sager 30 kr., landsretssagfører Mengel, Odense, i sager 35 kr. og i godtgørelse for udlæg 4 kr., og landsretssagfører Waldorff, Faaborg, i sager 30 kr. og i godtgørelse for udlæg 16 kr., udredes af det offentlige.

Nr. 339/1950. Fhv. gårdejer **Thorvald Hansen**
(landsretssagfører J. Michaelsen)

m o d

grosserer **C. Ankerskov** (Thorsøe-Jacobsen).

(Om erstatning i anledning af, at der på en af indstævnte hos appellanten købt ejendom fandtes kornsnudebiller).

Vestre Landsrets dom 7. august 1950 (IV afd.).

Ved skøde af 22. marts 1948 købte sagsøgeren, grosserer C. Ankerskov, København, af sagsøgte, gårdejer Thorvald Hansen, nu Vraa, landejendommen matr. nr. 12 c Byrum by og sogn m. fl. med tilhørende besætning m. v. for en købesum af 50.000 kr. Sagsøgte havde ejet ejendommen, hvis stuehus er ca. 300 år gammelt, i 11½ år.

Ifølge skødet solgtes ejendommen med tilbehør „alt saaledes som Ejendommen henligger og er Køberen bekendt og paavist“, og overtagelsen skulle finde sted den 1. april 1948. I skødet hedder det endvidere: „Sælgeren garanterer for, at der ikke i ejendommen findes svamp eller husbukke“.

I februar 1948 — forinden handelen fandt sted — besigtigede sagsøgeren ejendommen sammen med forpagter Syska, der er gift med sagsøgerens niece. Forpagter Syska skulle overtage forpagtningen af ejendommen og tog omkring den 15. marts s. å. til Læsø for at sætte sig ind i gårdens arbejde. Det viste sig, at der fandtes en del insekter på ejendommens kornloft, i laden, under tapetet i stuerne, i køkkenskabene og flere andre steder. Nogen tid senere, efter at sagsøgeren havde overtaget ejendommen, rettede forpagter Syska henvendelse til Statens Skadedyrlaboratorium, der i juni måned s. å. sendte en konsulent over at bese gården, og konsulenten konstaterede et angreb af kornsnudebiller.

Under anbringende af, at sagsøgte ikke ved handelens indgåelse har kunnet være ukendt med angrebet af kornsnudebiller og derfor ikke har opfyldt sin oplysningspligt, har sagsøgeren under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til at betale i erstatning 5200 kr. tilligemed renter af beløbet 5 pct. årlig fra den 13. august 1948, indtil betaling sker. Erstatningen har sagsøgeren opgjort således:

1. erstatning for værdiforringelse og gene ved angrebet	4000 kr.
2. driftstab i 2 år	500 —
3. bekostning ved udrydelse af billerne	700 —
	<hr/>
Ialt....	5200 kr.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte anført, at han ikke ved handelens afslutning var bekendt med, at der var et angreb af kornsnudebiller. Enhver køber af en landejendom må regne med, at der på ejendommen findes et stort antal kryb, hvis tilstedeværelse ikke medfører erstatningspligt. Sagsøgte var vel klar over, at der i sommeren 1947 havde været et mindre angreb af insekter, men han vidste ikke, at det drejede sig om kornsnudebiller, og sagsøgte mener ikke, at dette kan bebrejdes ham. Til udryddelse af de nævnte insekter havde sagsøgte anvendt Gesarol, og dyrene var derefter forsvundet. Sagsøgte var derfor berettiget til at gå ud fra, at de ikke ville vise sig igen, og har ikke ved at undlade at omtale dette angreb gjort sig skyldig i nogen resstridig fortællelse. Sagsøgte har derhos gjort gældende, at det på ejendommen beroende korn aldrig har været angrebet.

Der er under sagen afgivet forklaring af sagsøgte og af forpagter Jan Syska — for disses vedkommende tildels under domsforhandlingen — samt af gårdejer Ole Johansen, gårdejer Peter Johansen, gårdejer Niels Chr. Nielsen, fru Helga Andersen, ekspeditrice frøken Ester Annelise Andersen, købmand Birch Nielsen, gårdejer Sigvart Sørensen og gårdejer Svend Jacobsen.

Sagsøgte har forklaret, at han aldrig har vidst, at der var kornsnudebiller på ejendommen, og at han ikke kendte disse biller. Omkring den 1. september 1947 opdagedes nogle små sorte insekter, der krøb omkring i et skab med mel og gryn og på stuehusets udvendige mur. Efter at der var strøet med Gesarol, forsvandt dyrene hen i november måned, og sagsøgte så ikke mere til dem før i marts måned 1948 efter salget af gården. Den 31. marts 1948 talte sagsøgte med vidnet Niels Chr. Jensen og var sammen med denne oppe på kornloftet,

hvor de undersøgte kornet, men ingen af dem kunne finde kornsnudebiller. Derimod fandt de et par biller i soveværelset. Sagsøgte har særlig bestridt, at Niels Chr. Jensen allerede i efteråret 1947 skulle have gjort ham opmærksom på, at insekterne var kornsnudebiller.

Forpagter Jan Syska har forklaret, at der ikke under besigtigelsen sås kornsnudebiller, og at der ikke blev talt herom. Da vidnet en aften i marts 1948 sad og drak kaffe sammen med sagsøgte og sagsøgtes husbestyrerinde, fru Helga Andersen, udbrød denne: „Nu er de små dyr fremme igen“. Vidnet så nogle af dyrene og sagde, at det var kornsnudebiller, men dette benægtede sagsøgte og overfusede vidnet og sagde, at han ikke ville betale erstatning. Dyrene findes i stuehus og lade, og i sommeren 1948 var der mange dyr i stuehuset, bl. a. i grynpøserne i spisekammeret. Angrebet var lige fra begyndelsen meget voldsomt og var bl. a. til gene i soveværelset og gæsteværelset. Da vidnet i juni 1948 fik besøg af konsulenten fra skadedyrlaboratoriet, sagde konsulenten, at det var meget vanskeligt at udrydde dyrene, bl. a. fordi der fandtes en hulmur i stuehuset, og konsulenten ønskede endvidere et tangtag nedrevet, hvis bekæmpelsen skulle være effektiv. Konsulenten anbefalede vidnet at blande sæden med Gesarol. Vidnet har dog ikke begyndt at bekæmpe kornsnudebillerne før i foråret 1949 og har bl. a. anvendt Gesarol og foretaget grundig rengøring og afvaskning med sæbe. Der er nu ikke så mange biller tilbage. Vidnet avler ca. 250 tdr. korn om året og regner med, at 15 pct. af kornet er ødelagt af billerne i de 2 sidste år.

Gårdejer Ole Johansen, Byrum, har forklaret, at han jævnlig er kommet på gården, men aldrig tidligere har hørt tale om, at der var kornsnudebiller. Dagen efter, at sagsøgte var fraflyttet gården, kom forpagter Syska over og spurgte, om vidnet havde forstand på kornsnudebiller. Vidnet gik med over på ejendommen og i et værelse, hvor der blev tapetseret, konstaterede vidnet flere kornsnudebiller på væggene under tapetet. De undersøgte også kornet på loftet over stuehuset og konstaterede, at der i flere kerner var et lille hul. Da de med en kniv åbnede kernen, fandt de et lille dyr inden i, og kornet var helt ædt op.

Gårdejer Peter Johansen, Byrum, har ligeledes forklaret, at han ikke tidligere har hørt tale om, at der var kornsnudebiller på ejendommen. Efter at forpagter Syska var flyttet ind, konstaterede vidnet sammen med Syska, at der var kornsnudebiller både i stuehuset og på dettes loft, hvor der fandtes en del korn, hvoraf kun skallerne var tilbage.

Gårdejer Niels Chr. Jensen, Byrum, har forklaret, at han i november 1947, da han opholdt sig på gården sammen med sagsøgte, så nogle små dyr løbe på væggen. Han spurgte sagsøgte: „Hvad er det for basser?“ Hertil svarede sagsøgte, at „det ikke var så galt nu, det var værre i sommer, da var det helt sort op ad væggen.“ Vidnet har derhos oprindelig forklaret, at han sagde til sagsøgte, at han var sikker på, at det var kornsnudebiller, men har under en senere afhøring forklaret, at han og sagsøgte talte om, at det kunne være kornsnudebiller, men hverken vidnet eller sagsøgte var sikker på, at det drejede sig om disse biller.

Mandag den 8. september.

Fru Helga Andersen har forklaret, at hun, der var husbestyrerinde på gården fra 1. maj 1947 til 31. marts 1948 engang i september 1947 i et skab med mel og kopper opdagede nogle mørke smådyr på størrelse med myrer. Hun henledte sagsøgte opmærksomhed herpå, men sagsøgte sagde, at han ikke havde set den slags før, og at han ikke vidste, hvad det var for dyr. De fandtes ikke i store mængder og forsvandt, efter at der var strøet med Gesarol. Den 31. marts 1948 var vidnet, sagsøgte, Niels Chr. Jensen, og et par andre mænd oppe på kornloftet for at undersøge kornet, men kunne ingen biller finde. De tilstedeværende mænd bevidnede på sagsøgte opfordring, at kornet var pænt og tjenligt til sæd.

Ekspeditrice frøken Esther Annelise Andersen har forklaret, at hun, der har været på ferie på gården fra juni måned 1947 og et par måneder frem i tiden og været der som husassistent fra omkring den 1. februar 1948 til 31. marts s. å., ikke har set noget til billerne før en dag midt i marts 1948.

Købmand Birch Nielsen har forklaret, at sagsøgte købte sædekorn hos ham i april 1947. Såvidt vidnet ved, var der ikke kornsnudebiller i det leverede sædekorn, og han har aldrig bemærket sådanne biller på sit lager. I september 1947 fik vidnet en sæk korn med kornsnudebiller fra en gårdejer på øen, men billerne blev straks opdaget, og sækken blev returneret.

Gårdejer Sigvart Sørensen har forklaret, at han i foråret 1946 havde fået 5 tdr. foderkorn fra købmand Birch Nielsen. I et parti, han havde lagt på loftet, viste det sig, at der var kornsnudebiller, som vidnet aldrig havde haft før på sin ejendom.

I en af de under sagen udmeldte syns- og skønsmænd, laboratorieførstander H. Wichmann og sognefoged, gårdejer A. Damgaard afgiven erklæring udtales bl. a.:

„ad 1:

Med hvilket beløb kan ejendommen Gammelgaards værdi i handel og vandel antages at være formindsket som følge af, at ejendommen er befængt med kornsnudebiller?

Svar:

Under hensyn til den store gene, der er forbundet med at have et insektangreb af denne art og den deraf følgende frygt for at overtage en ejendom, der praktisk taget er befængt over det hele, vil vi mene, at ejendommens værdi i handel og vandel er formindsket med 4000 kr.

ad 2:

Hvilket årligt driftstab på ejendommen fremkommer som følge af kornsnudebillerne?

Svar:

Driftstabet skønnes at blive ca. 250 kr. om året, og da det antageligt vil tage et par år at udrydde billerne helt, skulle det ialt beløbe sig til ca. 500 kr.

ad 3:

Er det muligt at udrydde kornsnudebillerne fuldstændigt?

Svar:

Ja, hvis forpagteren gør et energisk og grundigt arbejde, men på grund af bygningens dårlige tilstand vil det sikkert tage et par år.

ad 4:

Hvilken bekostning vil en effektiv udryddelse beløbe sig til?

Svar:

Antagelig ca. 700 kr. Herunder er medregnet indkøb af bekæmpelsesmidler, arbejde med blanding af kornet og tilmuring for oven af hulmuren i stuehuset.“

Syns- og skønsnændene har derhos forklaret, at det ville medføre samme udgift, såfremt udryddelsen af billerne var blevet påbegyndt straks. Skønsmand Wichmann har yderligere forklaret, at han anser det for sandsynligt, at billerne helt kan udryddes fra sagsøgerens gård i løbet af 2—3 år.

I skrivelse af 6. maj 1949 fra Statens Skadedyrlaboratorium til sagsøgte sagfører, landsretssagfører Jacobi, hedder det:

„I besvarelse af Deres skrivelse af 30. f. m. skal vi udtale:

ad 1: „— — — Om det kan udtales, hvor udbredt kornsnudebiller er?“

På grundlag af det statistiske materiale vi efterhånden har samlet, vil vi mene, at ca. 15 pct. af samtlige landbrugsejendomme er befængt med kornsnudebiller, dog må det naturligvis pointeres, at der i en meget stor del af de befængte kun findes ganske enkelte snudebiller, således at tilstedeværelsen af disse i realiteten er uden betydning.

ad 2: „— — — Om man har foretaget undersøgelser af, hvor udbredt forekomsten er på Læsø, specielt om kornsnudebillen er forefundet hos naboer, og eventuelt hvorfra den er indført?“

Vi har ikke foretaget særlige undersøgelser på Læsø, men har hver somer haft et par forespørgsler fra øen, hvilket kan tyde på, at ret mange ejendomme er befængt der. Vi kan ikke oplyse noget om naboerne, men kan oplyse, at en landmand ret let kan få indslæbt snudebiller ved indkøb af foderstoffer, eller når han lader sit korn male på en mølle, hvor der findes snudebiller.

ad 3: „Hvor meget kendskab må man antage, at landmænd har til kornsnudebiller?“

Efter vor erfaring kender de allerfleste landmænd nu snudebillerne og ved, at de gør skade og bør udryddes, men hvor meget de ellers ved om dem er et andet spørgsmål.

ad 4: „Hvor almindeligt er det, at der på landbrugsejendomme forekommer andre småkryb af uskadelig karakter?“

Det er selvfølgelig ret almindeligt, at der på landbrugsejendomme forekommer andre små insekter, her iblandt særlig forskellige små biller, som lever af mug og skimmelsvamp i høg og halm på lofterne, men ingen af dem optræder til stadighed i sådant antal i kornet på loftet og i stuerne som kornsnudebillerne, og en mand, der har øjnene lidt med sig, vil næppe kunne undgå at bemærke, at snudebillerne kommer fra kornet, og at de er skadelige, idet det befængte korn altid tager varme i ret høj grad. Desuden vil man i kornbunkerne finde mange udhulede kerner.“

Det er ubestridt under sagen, at den solgte ejendom på handelstidspunktet var befængt med kornsnudebiller.

Selv om der gæses ud fra, at sagsøgte ikke vidste, at de insekter, som forekom på ejendommen i efteråret 1947 var kornsnudebiller, og selv om det mod sagsøgte bestemte benægtelse ikke anses for godtgjort, at hans opmærksomhed

af vidnet Niels Chr. Jensen inden salget er blevet henledt på muligheden af, at insekterne var kornsnudebiller, findes det at have påhvilet sagsøgte under salgsforhandlingerne at oplyse sagsøgeren om det indtrufne insektangreb, der var så alvorligt, at det, også efter sagsøgtes skøn, krævede bekæmpelse, og om hvis karakter sagsøgte let kunne have skaffet sig underretning. Da sagsøgte har undladt dette, findes han at have pådraget sig erstatningsansvar overfor sagsøgeren.

Med hensyn til erstatningskravets størrelse har sagsøgte bl. a. anført, at det forlangte beløb er uforholdsmæssigt stort, idet sagsøgeren straks, da angrebet konstateredes, burde have bekæmpet skaden, hvorved angrebet, der navnlig sætter ind om foråret og i sommertiden, ville være blevet stærkt begrænset og skaden og omkostningerne ved udryddelsen derfor minimale.

Med hensyn til størrelsen af driftstab og omkostningerne ved udryddelsen af billerne findes syns- og skønsmændenes erklæring at kunne lægges til grund ved pådømmelsen, hvorved bemærkes, at der ikke findes at være grundlag for at antage, at det nævnte tab og de nævnte omkostninger ville være blevet mindre, end af mændene anslået, hvis bekæmpelsen var blevet iværksat på et tidligere tidspunkt end sket. Der findes derudover at burde tilkendes sagsøgeren et beløb for ulempe, der skønsmæssigt bestemmes til 300 kr. Derimod findes der ikke at være tilvejebragt sådanne oplysninger, at der kan antages at være påført sagsøgeren noget tab ved værdiforringelse af ejendommen udover de fornævnte beløb. Den samlede erstatning vil herefter være at fastsætte til 1500 kr., hvilket beløb sagsøgte vil have at betale sagsøgeren tilligemed renter deraf som påstået.

Sagsøgte vil derhos have at betale sagsøgeren sagens omkostninger med 600 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fhv. gårdejer Thorvald Hansen, bør til sagsøgeren, grosserer C. Ankerskov, betale 1500 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 13. august 1948, indtil betaling sker, og sagens omkostninger med 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Landbrugsrådets responsumudvalg har i skrivelse af 22. december 1950 blandt andet udtalt, at det sikkert må antages, at talrige landmænd endnu ikke har videre kendskab til kornsnudebiller og betydningen af den skade, disse kan forårsage, og at der næppe er mange landmænd, der er klar over, at billerne også i visse tilfælde viser sig andre steder end på kornmagasiner. Statens skadedyrlaboratorium har i skrivelse af 26. januar 1951 blandt andet erklæret, at der er god grund til at antage, at kendskabet til kornsnudebiller var udbredt på Læsø, i hvert fald blandt de mere vågne landbrugere, men at næppe alle har tænkt på, at billerne fra loftet også kan krybe ned i stuerne.

Det findes ikke godtgjort, at appellanten vidste eller havde grund til mistanke om, at de insekter, han i efteråret 1947 havde set krybe omkring i et skab i stuehuset og udenpå stuehusets mur, var kornsnudebiller, og han har efter det oplyste med føje kunnet gå ud fra, at insektangrebet var uden væsentlig betydning.

Herefter og efter det iøvrigt foreliggende findes der ikke at være grundlag for at fastslå, at indstævnte har krav på erstatning, hvorfor appellanten vil være at frifinde.

Med hensyn til sagens omkostninger for landsretten og Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellanten, fhv. gårdejer Thorvald Hansen, bør for tiltale af indstævnte, grosserer C. Ankerskov, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for landsretten betaler indstævnte 600 kr. til appellanten.

For Højesteret betaler indstævnte de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, hvis appellanten ikke havde haft fri proces, i salær til landsretssagfører Jørgen Michaelsen 400 kr. og i salær og udlægsgodtgørelse til den for appellanten under subsidiære vidneførsler beskikkede sagfører, landsretssagfører Jacobi, 213 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 240/1952.

Anklagemyndigheden

m o d

Carl Nielsen.

Østre Landsrets dom 16. maj 1952 (VII afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 14. november 1951 af retten for Slagelse købstad m. v., med dommer A. Unsgaard som sættestemmer, er påanket af tiltalte Carl Nielsen til frifindelse, af anklagemyndigheden til domfældelse i overensstemmelse med det for underretten fremlagte anklageskrift samt til skærpeelse.

Under domsforhandlingen for landsretten har tiltalte frafaldet sit kæremål af de under domsforhandlingen for underretten afsagte kendelser.

Tiltalte har for landsretten fremsat begæring om, at sagen udsættes for at dommer Peytz, og stævningsmand Christensens forhold over for ham må blive nærmere belyst.

For landsretten er der foruden af tiltalte afgivet forklaring af vidnerne overvægter, stævningsmand Alfred Johannes Christensen og tiltaltes hustru fru Elly Karen Jørgine Nielsen.

Tiltalte har forklaret, at stævningen til dommen blev afleveret til ham, tiltalte, den 9. februar, og stævningen til fru Jørgensen er afleveret til ham den 12. februar, samt at der ved førstnævnte lejlighed ikke fandt nogen samtale

sted med stævningsmanden. medens der ved den anden lejlighed fandt en samtale sted med stævningsmanden, hvilken samtale varede en halvtimes tid.

Stævningsmand Christensen har forklaret, at såvidt han husker blev begge stævningerne afleveret til tiltalte den 10. februar. men det er muligt, at de er blevet afleveret i to omgange.

Da den af tiltalte begærede undersøgelse af dommer Pcytz' og stævningsmand Christensens forhold over for ham skønnes uden betydning for sagen, vil hans begæring om sagens udsættelse være at afvise.

Også efter det for landsretten oplyste, findes det betænkeligt i forhold 1 at anse tiltalte for skyldig i overtrædelse af straffelovens § 268, hvorimod det kan tiltrædes, at han er anset for skyldig i overtrædelse af straffelovens § 267, stk. 2. jfr. stk. 1. i begge forhold.

Det tiltrædes, at tiltalte ikke er tilpligtet at udrede noget beløb til dommens kundgørelse i offentlige tidender.

Iøvrigt vil dommen være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Carl Niensens begæring om udsættelse af sagen afvises.

Den indankede dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 75 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Jespersen, Slagelse, udredes af tiltalte.

De idømte dagbøder at udrede inden 3 dage efter denne doms afsigelse.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Under domsforhandling den 16. maj 1952 i Østre Landsret i ankesag: anklagemyndigheden mod tiltalte Carl Nielsen fremsatte denne en begæring om, at sagen måtte blive udsat, for at nogle af ham angivne forhold kunne blive nærmere undersøgt. Efter at sagen derpå var blevet optaget til kendelse eller dom, afsagde landsretten samme dag dom, ved hvilken hans begæring om udsættelse afvises, og den indankede fældende dom stadfæstedes.

Domfældte har derefter til Højesteret påkæret dommens bestemmelse om afvisning af hans begæring om udsættelse.

Da denne bestemmelse ikke kan gøres til genstand for kære, vil kæremålet være at afvise.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Thi bestemmes:

Dette kæremål afvises.

Nr. 289/1952. Nordisk Plasterindustri A/S
(landsretssagfører Leo Frederiksen)

m o d

driftsleder Henry Sand (landsretssagfører Ole Hansen).

Kendelse afsagt af Sø- og Handelsretten den 15. juli 1952.

Sagsøgeren, driftsleder Henry Sand, blev efter mangeårig ansættelse hos de sagsøgte, Nordisk Plasterindustri A/S, som driftsleder på selskabets fabrik i november 1950 bortvist fra sin stilling og anlagde derefter erstatnings sag mod de sagsøgte her ved retten, hvilken sag afsluttedes ved forlig mellem parterne. Ved skrivelse af 12. april 1951 blev sagsøgeren ansat i firmaet A/S Ferrosan med en minimumsindtægt på 22.000 kr. årlig. Ansættelsen var betinget af en prøvetid på 6 måneder. Inden prøvetidens udløb rettede de sagsøgte i skrivelse af 3. september 1951 henvendelse til A/S Ferrosan og meddelte dette, at man havde konstateret, at sagsøgeren i strid med konkurrencelovens § 11 med selskabets støtte forberedte fabrikation af artikler svarende til de af de sagsøgte fremstillede, og at man ville gøre selskabet ansvarligt i medfør af konkurrencelovens § 11. Som følge af denne henvendelse fra de sagsøgte standsede A/S Ferrosan den påbegyndte fabrikation af plastre m. v. og afskedigede sagsøgeren inden prøvetidens udløb.

Sagsøgeren anlagde derefter sag mod de sagsøgte for at få fastslået sin ret til at fremstille medicinske plastre og tekniske klæbebånd til industribrug, idet han forbeholdt sig under en senere sag at kræve erstatning for det han ved de sagsøgtes henvendelse til A/S Ferrosan påførte tab. Ved Sø- og Handelsrettens dom af 9. april 1952 blev det fastslået, at de sagsøgte burde „anerkende, at sagsøgeren var berettiget til at fabrikere medicinske plastre og tekniske klæbebånd til industribrug bortset fra de af de sagsøgte fabrikerede Dermaplastre, Allcockplastre og Paralærrer.“ A/S Ferrosan, der efter afskedigelsen af sagsøgeren havde stillet sagen i bero, indtil ovennævnte retssag havde fundet sin afgørelse, hvilket fandt sted ca. et halvt år efter afskedigelsen, ønskede imidlertid ikke at tage plasterfabrikationen op påny, og sagsøgeren har derefter måttet søge andre muligheder for at udnytte sin arbejdskraft og viden om plastre o. l. Disse forhold har medført et tab for sagsøgeren, som han anslår til 25.000 kr., hvorfor han har anlagt denne sag, hvorunder han påstår de sagsøgte tilpligtet at betale en erstatning på 25.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra sagens anlæg, den 21. maj 1952.

De sagsøgte påstår principalt sagen henvist til behandling ved Østre Landsret, subsidiært frifindelse. De sagsøgte begrunder deres principale påstand med, at fagkundskab til sø- og handelsforhold ikke skønnes at være af betydning, da spørgsmålet, der skal bedømmes, alene er, om de sagsøgtes henvendelse til A/S Ferrosan ifølge de almindelige erstatningsregler kan medføre erstatningspligt for de sagsøgte.

Sagsøgeren har fastholdt, at sagen bør behandles af Sø- og Handelsretten, idet han særlig har fremhævet, at grunden til, at spørgsmålet om erstatning ikke blev behandlet under den første sag, var den, at sagsøgeren da ikke kunne blive klar over A/S Ferrosans endelige stilling til spørgsmålet om fortsættelse af samarbejdet med sagsøgeren.

Retten er enig med sagsøgeren i, at denne sag må betragtes som en udløber af den af Sø- og Handelsretten tidligere behandlede sag, i hvilken retten uden nogen påstand fra de sagsøgte side om henvisning til Østre Landsret tog standpunkt til spørgsmålet om sagsøgerens berettigelse til i forhold til de sagsøgte at søge virksomhed ved fabrikation af medicinske plastre m. m. Hertil kommer, at afgørelsen i sagen må træffes ud fra konkurrencerettelige synspunkter, hvilke spørgsmål har naturlig tilknytning til Sø- og Handelsrettens sagområde, jfr. herved retsplejelovens § 9, stk. 10, og konkurrencelovens § 17, sidste stk.

T h i b e s t e m m e s :

Den af de sagsøgte, Nordisk Plasterindustri A/S, fremsatte påstand om sagens henvisning til Østre Landsret kan ikke tages til følge.

Højesterets kæremsudsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Kæremålets omkostninger findes den kærende at burde betale til indkærede med 100 kr.

Thi bestemmes:

Sø- og Handelsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Kæremålets omkostninger betaler den kærende, Nordisk Plasterindustri A/S, til indkærede, driftsleder Henry Sand, med 100 kr. inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse.

T i r s d a g d e n 9 . s e p t e m b e r .

Nr. 29/1951.   **Repræsentant Valdemar Søren Peter Johansen**
(Ove Rasmussen)

m o d

A/S Auto-Lloyd (Bunch-Jensen).

(Spørgsmål om skadesfordeling i et tilfælde af sammenstød mellem to motorkøretøjer).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af retten for Børgense købstad m. v. den 12. april 1949.

Under denne sag er ingeniør Gunar Grønbæk Laugesen, Middelfartvej 65, Odense, og repræsentant Valdemar Søren Peter Johansen, Damhusvej 95, Odense, ved politimesterens anklageskrift af 12. oktober 1948 sat under tiltale til straf:

„førstnævnte for overtrædelse af færdselslovens §§ 9 og 11 og motorlovens §§ 27 og 29, derved at han den 12. august 1948 kl. ca. 17,30 som fører af motorvogn M 20439 har kørt på den offentlige vej, Bladstrup landevej, i vejkrydset ved Lykkegravene-Lumbyvej, uden at udvise den særlige forsigtighed som loven kræver ved kørsel over vejkryds og uden at opfylde sin vigepligt overfor den fra hans højre side kommende færdsel, med en efter omstændighederne for stærk fart og ved sin kørsel i det hele har tilsidesat den fornødne agtpågivenhed og forsigtighed,

sidstnævnte for overtrædelse af færdselslovens §§ 9 og 11 og motorlovens §§ 27 og 29, derved at han den pågældende dag, tid og sted som fører af motorvogn M 2724 har kørt fra den mindre befærdede vej fra Lykkegravene ud på Bladstrup landevej, der er amtsvej, uden at udvise den af loven krævede særlige forsigtighed ved sådan udkørsel over vejkryds, med en efter omstændighederne for stærk fart og ved sin kørsel i det hele har tilsidesat den fornødne agtpågivenhed og forsigtighed.

Ved den omhandlede lejlighed skete der sammenstød mellem de to motorvogne, der begge beskadigedes og føreren af M 2724 kom alvorligt til skade. Endvidere skete der skade på en ved vejkrydset liggende frugthave.“

Tiltalte Laugesen er født den 25. juni 1917 i Aulum By og sogn og tiltalte Johansen den 11. januar 1911 i Dærup, Flemløse sogn.

Ingen af dem ses tidligere straffet.

Begge de tiltalte påstår frifindelse.

Tiltalte Laugesen har forklaret, at han kom kørende ad Bladstrup landevej med retning mod Slettens landevej. Han har ikke med sikkerhed kunnet udtale sig om sin hastighed, kun at den muligvis har været større end 40 km/t, idet han havde travlt. Før han kom til det i sagen omhandlede vejkryds, satte han farten noget ned og gav kraftigt signal. Han kunne skimte tiltalte Johansens vogn gennem træerne på sin højre side, og da denne vogn med stærk fart ville passere over krydset forsøgte han at bremse op, men sammenstødet var uundgåeligt.

Tiltalte Johansen har forklaret, at han, noget før han kom til det pågældende vejkryds, satte sin vogn ned i 2. gear, hvorfor han vil anslå sin hastighed til ikke at have været større end 10 km/t. På grund af de dårlige oversigtsforhold ved det pågældende kryds er det umuligt at se, om der er trafik ad Bladstrup landevej fra venstre, når man som han kommer kørende fra Lykkegravene, før man er helt ude på landevejen. Han hørte intet signal fra tiltalte Laugesen og så først dennes bil, da den var ca. 25—30 m fra krydset. Forenden af hans egen bil var da midt ude på kørebanen, og for ikke at blokere vejen fortsatte han sin kørsel, idet han regnede med, at den anden bil ville køre bag om hans bil. Tiltalte Laugesen kørte meget stærkt; han vil bedømme hans hastighed til at have været ca. 90 km/t.

Under sagen er der endvidere afgivet vidneforklaringer af kommissionær Knud Poulsen Hedelund af Stige, der var passager hos tiltalte Laugesen, husejer Valdemar Frederik Edvard Johansen, der var passager hos sønnen tiltalte Johansen, husmand Niels Knudsen og Lykkegravene og dennes hustru fru Valborg Knudsen, der begge i en jumble passerede det pågældende vejkryds i samme færdselsretning som tiltalte Johansen og umiddelbart før denne, samt af planteavlsassistent Poul Kildegård Pedersen af Fruens Bøge, der kom kørende i bil ad

Bladstrupvejen i modsat færdselsretning af tiltalte Laugesen, idet vidnet befandt sig ca. 100 m fra vejkrydset, da sammenstødet skete.

Vidnerne har udtalt sig om færdselsforholdene ved det pågældende vejkryds og om de to tiltalte kørsel. Vidnet Johansen har forklaret som tiltalte Johansen og vidnet Hedelund som tiltalte Laugesen, idet han dog vil anslå tiltalte Laugesens kørselshastighed til ikke at have været over 50 km/t. Vidnerne hr. og fru Knudsen har forklaret, at tiltalte Laugesen kørte meget stærkt, medens tiltalte Johansen kørte meget langsomt, han kom nærmest krybende op på landevejen efter fru Knudsens forklaring. Fru Knudsen karakteriserer det pågældende vejkryds som meget vanskeligt, næsten ikke til at komme over for færdsel fra Lykkegravene. Ingen af de to sidstnævnte vidner hørte tiltalte Laugesen give signal. Vidnet Pedersen mener ikke, at tiltalte Johansen var tilstrækkelig forsigtig ved sin indkørsel på landevejen.

Justitsministeriets motorsagkyndige for Bogense politikreds ingeniør H. C. Ellekilde har afgivet en erklæring i sagen. Erklæringens konklusion er sålydende:

„M. 20439 har umiddelbart bør uheldet været fremført med en efter forholdene al for høj hastighed, der har ligget væsentlig over den i loven fastsatte maksimalhastighed.

Der kan næppe bebrejdes M. 2724's fører noget m. h. t. hastighed ved indkørsel til amtsvejen, og der må også gives føreren en chance for event. om fornødent at bringe min vogn til fuldstændig standsnings inden indkørsel, hvilket ikke tilstededes ham gr. p. modpartens store hastighed, og er vognens forende nået ind på amtsvejen må føreren have lov at regne med, at den fra hans venstre side kommende trafik overholder sin vigepligt.“

Efter det oplyste, navnlig de uvildige vidner hr. og fru Knudsens og den motorsagkyndiges erklæring, må retten finde, at tiltalte Laugesens kørselshastighed har ligget betydeligt over det forsvarlige og tilladelige. Han har ikke udvist fornøden agtpågivenhed og forsigtighed, da han nærmede sig vejkrydset, og han har tilsidesat sin vigepligt. Tiltalte Johansen har ikke udvist tilstrækkelig forsigtighed ved kørsel fra en mindre befærde ud i en mere befærde vej. Da der ikke var fri udsigt til venstre, burde han have indrettet sin kørsel således, at han var i stand til at standse op før udkørslen i Bladstrupvejen, såfremt vejbanen ikke var fri. En afvejelse af skyldspørgsmålet må herefter føre til, at tiltalte Laugesen må bære $\frac{2}{3}$ af skylden for det skete og tiltalte Johansen $\frac{1}{3}$. — Begge de tiltalte må anses at have overtrådt de i anklageskriftet citerede bestemmelser, og i medfør af færdselslovens § 38 og motorlovens § 41 bør de ikendes bøder, der kan fastsættes som nedenfor anført.

Under sagen er der nedlagt følgende erstatningspåstande.

Forsikringselskabet „Auto-Lloyd“, ansvars- og kaskoforsikrer for den af tiltalte Laugesen førte bil M 20439, har påstået sig tilkendt 4149 kr. 92 øre i erstatning hos tiltalte Johansen og dennes forsikringselskab „Codan“ for udgifter til reparation af M 20439.

Ejeren af M 20439, slagtermester Svend Nielsen, Vesterbro 96, Odense, har påstået sig tilkendt 337 kr. i godtgørelse for afsavn af M 20439.

Størrelsen af disse to krav er ikke bestridt af f/s „Codan“ og findes at kunne godkendes. Slagtermester Nielsen findes at have krav på fuld dækning, og betalingspligten bør pålægges begge de tiltalte og deres forsikringselskaber, jfr. nedenfor.

Tiltalte Laugesen har intet selvstændigt erstatningskrav fremsat.

F/S „Codan“, ansvars- og kaskoforsikrer for den af tiltalte Johansen førte bil M 2724, har påstået sig tilkendt hos tiltalte Laugesen og f/s „Auto-Lloyd“ 1500 kr., hvilket beløb „Codan“ har udbetalt tiltalte Johansen, idet M 2724 kun var forsikret for 2000 kr. i „Codan“. — Tiltalte Johansen har herudover påstået sig tilkendt erstatning for skade på M 2724. M 2724 blev ikke repareret, men stumperne solgtes for 1000 kr. Ifølge et indhentet reparationstilbud fra E. M. Jensens Automobilforretning i Odense ville reparationen have kostet 3675 kr., og samme forretning har anslået M 2724 til at have haft en værdi af mindst 6500 kr. før sammenstødet og efter, at en reparation alligevel var foretaget for køberen af stumperne. Tiltalte Johansen har herefter hævdet, at M 2724 før sammenstødet ihvertfald havde en værdi af 4675 kr. (1000 kr. + 3675 kr.) og har hos tiltalte Laugesen og f/s „Auto-Lloyd“ krævet en erstatning på 2175 kr. (4675 kr. med fradrag af 1000 kr., som vraget indbragte, og 1500 kr., som f/s „Codan“ har udbetalt). — Modparten har, da M 2724 var af årgang 1931, ikke villet anerkende en værdi af mere end 2500 kr. og har protesteret mod mere end at refundere „Codan“ 1500 kr. — Retten finder imidlertid at kunne godkende et erstatningskrav for „Codan“ på 1500 kr. og for tiltalte Johansen på 2175 kr., som af ham krævet.

Tiltalte Johansen har endvidere hos tiltalte Laugesen og f/s „Auto-Lloyd“ krævet en erstatning på 7581 kr. 10 øre for tabt arbejdsfortjeneste. Tiltalte Johansen var og er repræsentant for en planteskole på provisionsbasis. Efter ulykken den 12. august 1948 var han som følge heraf ifølge lægerklæring af 10. januar 1949 uarbejdsdygtig til i december 1948, hvor han forsøgte enkelte ture. En erklæring fra lægen af 11. marts 1949 udtaler, at tiltalte Johansen da stadig er ude af stand til at passe sit arbejde som normalt, og hans arbejdsevne anslås på dette tidspunkt som følge af uheldet nedsat til ca. $\frac{1}{3}$ af normal arbejdsevne, idet fuld arbejdsdygtighed ikke antages at ville være til stede de første måneder. For at få sagen afsluttet har tiltalte Johansen gjort sit krav for tabt arbejdsfortjeneste op pr. 15. april 1949, idet han for tiden 12. august 1948 til 15. april 1949 har krævet fuld erstatning mod at bortse fra den nedsættelse af arbejdsevnen, der eventuelt vil foreligge efter 15. april 1949. Kravet for tabt arbejdsfortjeneste er herefter sat lig den provision, han har fået udbetalt i tiden 12. august 1947 til 15. april 1948, hvilket ifølge erklæringer fra arbejdsgiveren har udgjort det ovennævnte beløb (Retten kommer dog kun til 7571 kr. 10 øre). Endvidere er det dokumenteret, at tiltalte Johansens skattepligtige indtægt har være i skatteårene 1946—47: 8000 kr., 1947—48: 8865 kr. og i 1948—49: 8200 kr.

Modparten har protesteret såvel mod størrelsen af kravet for tabt arbejdsfortjeneste som mod grundlaget for dets beregning.

Under hensyn til, at tiltalte Johansen må anses for at have haft nogen indtjeningsmulighed også i tiden fra december 1948 til 15. marts 1949, og til forholdene iverigt finder retten skønsmæssigt at kunne fastsætte kravet for tabt arbejdsfortjeneste til 6000 kr.

Dernæst har tiltalte Johansen hos de samme krævet en erstatning på 1900 kr. for svie og smerte, idet han forbeholder sig krav på erstatning for varigt mén. Han var sengeliggende fra 12. august—22. september 1948 og har derefter været oppegående sygemeldt. Han kræver derfor 6 uger à 75 kr. + 29 uger (22. september 1948—15. april 1949) à 50 kr., ialt 1900 kr. — Kravet er bestridt af modparten og findes at burde nedsættes til 1200 kr.

Endelig har tiltalte Johansen krævet refunderet udgifterne til tre lægeattester à 10 kr. og til en politiattest à 10 kr., ialt 40 kr., samt 210 kr. for hushjælp, som han rent ekstraordinært måtte antage i den tid, han næsten lå for døden på hospitalet som følge af uheldet, og de nævnte beløb 40 kr. og 210 kr., der er bestridt af modparten kan godkendes.

Ved sammenstødet beskadigedes nogle træer og planter i en ved vejen liggende have tilhørende slagtermester Ejnar Jæger, Lumby pr. Beldringe. Denne har krævet 100 kr. i erstatning, hvilket beløb ikke er bestridt og kan godkendes.

Idet skylden for sammenstødet efter det ovenfor anførte findes at måtte påhvile tiltalte Laugesen med $\frac{2}{3}$ og tiltalte Johansen med $\frac{1}{3}$, vil de godkendte erstatninger være at udrede som nedenfor anført.

F/S „Auto-Lloyd“ og f/s „Codan“ bør ikke have regres mod deres forsikringstagere.

Sagens omkostninger bør de tiltalte udrede som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Gunar Grønbæk Laugesen, Middelfartvej 65, Odense, bør bøde 60 kr. eller i mangel af betaling hensættes i hæfte i 5 dage.

Tiltalte Valdemar Søren Peter Johansen, Damhusvej 95, Odense, bør bøde 30 kr. eller i mangel af betaling hensættes i hæfte i 3 dage.

Bøderne tillægges statskassen med $\frac{2}{3}$ og politikassen med $\frac{1}{3}$.

Tiltalte Laugesen og f/s „Auto-Lloyd“ bør in solidum betale 1000 kr. til f/s „Codan“ og 6416 kr. 67 øre til tiltalte Johansen samt 224 kr. 67 øre til slagtermester Svend Nielsen, Vesterbro 96, Odense.

Tiltalte Johansen og f/s „Codan“ bør in solidum betale 1383 kr. 31 øre til f/s „Auto-Lloyd“ og 112 kr. 33 øre til slagtermester Svend Nielsen, Vesterbro 96, Odense.

Tiltalte Laugesen, f/s „Auto-Lloyd“, tiltalte Johansen og f/s „Codan“ bør in solidum betale 100 kr. til slagtermester Ejnar Jæger, Lumby pr. Beldringe. Imellem de to tiltalte med forsikringselskaber fordeles denne erstatningspligt med beholdsvis $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{3}$.

De tiltalte bør in solidum udrede sagens omkostninger. De idømte erstatninger at udrede inden 15 dage.

Østre Landsrets dom 24. oktober 1950 (IX afd.).

Den indankede dom, der er afsagt af retten for Bogense købstad m. v. den 12. april 1949, er i medfør af retsplejelovens § 996 påanket af repræsentant Valdemar Søren Peter Johansen i den borgerlige retsplejes former for så vidt angår den ved dommen truffene bestemmelse om, at ingeniør Gunar Grønbæk Laugesen og A/S Auto-Lloyd in solidum skal betale ham 6416 kr. 67 øre. Iøvrigt er de ved dommen opgjorte erstatningsproblemer ikke forelagt retten til påkendelse. Det er oplyst, at ingeniør Gunar Grønbæk Laugesen er afgået ved døden efter sagens indbringelse for landsretten.

Appellanten, der gør gældende, at ingeniør Laugesen bærer hele skylden for påkørslen, har efter sin endelige påstand påstået de indstævnte ingeniør Laugesens dødsbo og A/S Auto Lloyd dømt til in solidum at betale ham 21.037 kr. med renter 5 pct. p. a. fra ankestævningens dato den 22. april 1949, subsidiært fra den 14. april 1950, da påstanden første gang blev nedlagt, mest

subsidiært fra påstandens endelige udformning den 6. oktober 1950, samt sagsomkostninger for begge retter.

Det er oplyst at A/S Auto-Lloyd den 13. juni 1950 har udbetalt appallanten et à conto beløb på 2000 kr.

De indstævnte, der har gjort gældende, at begge motorførere har haft lige andel i skylden for påkørslen, har påstået frifindelse mod betaling af 1640 kr. med renter fra den 14. april 1950.

Det er oplyst, at appallanten, inden han nåede ud på selve kørebanen på amtsvejen, har måttet passere en 2 m bred rabat, der løb langs hækken ved amtsvejen på hans venstre side, således at han herunder har haft frit udsyn i den retning, hvorfra ingeniør Laugesen kom. Under hensyn hertil, samt til at ingeniør Laugesen har erkendt, at han kunne skimte appallantens vogn gennem træerne på sin højre side, og iøvrigt af de i dommen anførte grunde finder retten, at begge motorførere har haft lige andel i skylden for påkørslen, hvorfor de hver bør bære halvdelen af den forvoldte skade.

Appallanten har opgjort sin erstatningspåstand således:

1. Skade på M 2724 ligesom for underretten	2.175 kr.
2. Erstatning for svie og smerte	2.000 —
3. Tabt arbejdsfortjeneste for tiden fra ulykken til den 15. september 1950, beregnet efter en årsindtægt på 9600 kr.	13.482 —
4. Invaliditetserstatning beregnet efter den af direktoratet for ulykkesforsikringen ansatte invaliditet 10 pct.	3.000 —
5. Hjælp i huset	210 —
6. Udgift til lægeattester	170 —

Ialt... 21.037 kr.

ad 1.

De indstævnte har påstået frifindelse for så vidt angår dette beløb, subsidiært at det nedsættes til 1500 kr.

Det er oplyst, at M 2724 af appallantens forsikringselskab var vurderet til 4000 kr. Idet retten lægger denne værdiansættelse til grund, og da appallanten af selskabet har fået udbetalt 1500 kr. og har solgt automobilet for 1000 kr., findes hans tab kun at have andraget 1500 kr.

ad 2.

De indstævnte har kun kunnet anerkende denne post med 700 kr.

Retten finder skønsmæssigt at kunne ansætte beløbet til 800 kr.

ad 3 og 4.

De indstævnte har kun kunnet anerkende appallantens krav for tabt arbejdsfortjeneste i 4 måneder, indtil han blev raskmeldt den 1. december 1948, beregnet til 3200 kr., efter den nævnte årsindtægt, hvorimod de har anerkendt størrelsen af den påståede invaliditetserstatning.

Under hensyn til, at appallanten efter raskmeldingen påny har været indlagt på hospital fra den 1. marts til den 15. marts 1950 og fra den 20. april til den 3. maj. s. å. og derefter har været på rekreation i 4 uger, finder retten at kunne ansætte erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste og for invaliditet til ialt 15.000 kr.

ad 5 og 6.

De indstævnte har anerkendt størrelsen af disse beløb.

Idet den samlede sum af ovenstående poster andrager 17.680 kr., vil de indstævnte herefter have at betale halvdelen eller 8840 kr., hvoraf de som nævnt har betalt appellanten à conto 2000 kr. De indstævnte findes at burde forrente det tilkendte beløb fra den 14. april 1950 til à contobeløbets udbetaling den 13. juni 1950, og restbeløbet 6840 kr. fra den 13. juni 1950, til betaling sker.

Efter sagens udfald findes der ingen anledning til at tilkende appellanten sagsomkostninger hos de indstævnte for underretten. Til delvis dækning af sagens omkostninger for landsretten betaler de indstævnte til appellanten 600 kr.

Thi kendes for ret:

Underrettens dom ændres forsåvidt påanket er derhen, at de indstævnte, ingeniør Gunar Grønbæk Laugesens dødsbo og A/S Auto Lloyd, een for begge og begge for een til appellanten, repræsentant Valdemar Søren Peter Johansen, inden 15 dage fra dato betaler 6840 kr., samt renter 5 pct. af 8840 kr. fra den 14. april 1950 til den 13. juni 1950 og af 6840 kr. fra den 13. juni 1950, til betaling sker.

I sagsomkostninger for landsretten betaler de indstævnte inden samme frist til appellanten 600 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret påstår appellanten indstævnte dømt til betaling af 18.197 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 12. august 1948, til betaling sker.

Indstævnte, der har opfyldt dommen, påstår frifindelse.

I henhold til de i dommen anført grunde vil den være at stadfæste, således at indstævntes frifindelsespåstand tages til følge.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, A/S Auto-Lloyd, bør for tiltale af appellanten, repræsentant Valdemar Søren Peter Johansen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten 600 kr. til indstævnte.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 57/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Svend Ingvor Ingvorsen (Hasle),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 285, jfr. § 278, nr. 3, og § 279.

København Byrets dom (7. afd.) 4. november 1950.

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales Svend Ingvor Ingvorsen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 18. juli 1950 til at lide straf for bedrageri efter straffelovens § 279, subsidiært underslæb efter straffelovens § 278, derved at han i tiden fra 18. oktober 1948 til 31. marts 1949 som indehaver af firmaet „Europæisk Manufakturimport“ har forinået nedennævnte firmaer til at afgive ordre på og derefter på de angivne datoer at forudbetale med ialt 479.942 kr. 75 øre varer, som tiltalte forpligtede sig til at fremskaffe fra Italien og senere levere, uagtet tiltalte, der til egen fordel forbrugte de forudbetalte beløb, efterhånden som de indbetaltes til ham, ikke havde til hensigt og ikke var i stand til at præstere nogen modydelse.

De besvegne firmaer er følgende:

1. Erik Fallin, Nygade, København, den 18. oktober 1948 22.400 kr., af hvilket beløb der ad 3 gange i marts 1949 er tilbagebetalt 19.000 kr., til rest	3.400 kr. 00 øre
2. Axel P. Müller, Vimmelskiftet, København, den 7. oktober 1948 50.000 kr., hvorfra går 1626 kr. 57 øre, som besvegne havde tilgode hos tiltalte ved indbetalingen, til rest	48.373 — 00 —
3. Magasin du Nord, Vejle, den 26. oktober 1948	58.000 — 00 —
4. Lauritz Andersen, Vejen, den 30. oktober 1948	10.000 — 00 —
5. Ludvig Melchior, Emdrupvej, København, den 1. januar 1948 20.000 kr. og den 7. januar 1949 7500 kr., af hvilke beløb der den 28. marts 1949 af tiltalte er tilbagebetalt 12.000 kr., hvorefter til rest	15.500 — 00 —
6. Svend Faber, Løgstør, den 2. november 1948 5000 kr. og den 21. marts 1949 2900 kr., ialt	7.900 — 00 —
7. Mulli Grøn & Co., København, den 3. november 1948	50.000 — 00 —
8. Rygsberg, Vejle, den 10. november 1948	10.000 — 00 —
9. P. Thoustrup Andersen, Slagelse, den 10. november 1948 3000 kr. og den 25. marts 1949 3000 kr.	6.000 — 00 —
10. I. P. Andersen, Aarhus, den 10. november 1948 10.000 kr. og den 27. januar 1949 6800 kr.	16.800 — 00 —
11. M. Hansen, Rødding, den 13. november 1948	4.000 — 00 —
12. M. Schou, Nordborg, den 8. januar 1949 4500 kr. og den 24. marts 1949 3000 kr., ialt	7.500 — 00 —
13. Aage Grøn, Stege, den 10. januar 1949	4.500 — 00 —
14. Bliksted, Nr. Sundby, den 12. januar 1949 4000 kr. og den 11. marts 1949 4500 kr., ialt	8.500 — 00 —
15. Frucnsgaard, Mariager, den 12. januar 1949	3.960 — 00 —

16. Vagn Nielsen. Ribe, den 8. november 1948 3000 kr., den 15. januar 1949 7400 kr., den 10. marts 1949 3600 kr. og den 19. marts 1949 800 kr., ialt	14.800 kr. 00 øre
17. Hans Hansen & Co., Sønderborg, den 12. januar 1949 9000 kr. og den 9. marts 1949 11.000 kr., ialt	20.000 — 00 —
18. E. Jensen, Odense, den 14. januar 1949	2.400 — 00 —
19. Johs. Bech, Tønder, den 12. januar 1949	3.520 — 00 —
20. I. P. Macdom, Lemvig, den 15. januar 1949	8.300 — 00 —
21. Ludvigsen & Cleemann, Skive, den 17. januar 1949	5.000 — 00 —
22. Chr. Neve, Løgstør, den 18. januar 1949 880 kr., hvorfra går 357 kr., for hvilket beløb tiltalte senere har leveret varer, til rest	523 — 00 —
23. Jens Henriksen, Frederiksberggade, København, 19. januar 1949	20.000 — 00 —
24. Aage Jensen, Gram, den 19. januar 1949	6.400 — 00 —
25. Kjærgaard, Nekso, den 19. januar 1949	4.400 — 00 —
26. Ejner Rosendahl Hansen, Aarhus, 21. januar 1949	2.000 — 00 —
27. Børge Graugaard, Hurup, den 24. januar 1949	1.540 — 00 —
28. Marius Gram, Vraa, den 26. januar 1949	5.000 — 00 —
29. Erik Buhl, Bræstrup, den 2. februar 1949	5.000 — 00 —
30. Skjødt & Mouritzen, Aalborg, den 8. februar 1949	11.750 — 00 —
31. P. Damgaard Jensen, Herning, den 12. februar 1949	21.500 — 00 —
32. Crome & Goldschmidt, Kolding, den 5. marts 1949	2.200 — 00 —
33. C. Graugaard, Brønderslev, den 9. marts 1949	1.800 — 00 —
34. Anton Nielsen, Aabenraa, den 9. marts 1949	2.800 — 00 —
35. Jenny Ørbæk, Skjalm Hvidesgade, København, den 9. marts 1949 3000 kr., hvorfra går 283 kr. 68 øre, for hvilket beløb tiltalte senere har leveret varer, til rest	2.716 — 32 —
36. Magasin du Nord, Aabenraa, den 9. marts 1949	14.280 — 00 —
37. Tage Vanggaard, Aarhus, den 15. marts 1949	44.500 — 00 —
38. Andreas Jørgensen, Løgumkloster, den 16. marts 1949	2.000 — 00 —
39. Jens Andersen, Ribe, den 16. marts 1949	9.880 — 00 —
40. R. P. Vaser, Nykøbing F., den 17. marts 1949	7.200 — 00 —
41. Magnus Christensen, Hemmet, den 25. marts 1949	2.000 — 00 —
42. D. Sandborg, Grenaa, den 31. marts 1949	4.000 — 00 —
Totalsum	479.942 kr. 75 øre

Tiltalte er født 9. november 1922 i København og tidligere straffet:

1. ved Østre Landsrets ankedom af 25. juni 1948 for overtrædelse af prislovens § 8 og handelsministeriets bekendtgørelse 310 af 11. juni 1940 § 1, jfr. i det hele prislovens § 19 med bøde 800 kr., subsidiært hæfte i 20 dage.
2. ved samme rets dom af 10. februar 1950, der stadfæster Københavns Byrets dom af 1. august 1949 for overtrædelse af handelsministeriets bekendtgørelse 426 af 10. august 1940 §§ 1 og 2, jfr. §§ 5 og 6, jfr. § 12, jfr. vareforsyningslov nr. 158 af 29. marts 1943 § 18, jfr. straffelovens § 89, med en statskassen tilfaldende bøde på 300 kr., subsidiært hæfte i 6 dage.

Tiltalte har nægtet sig skyldig og har forklaret, at det vel er rigtigt, at han fra kunder har modtaget de i anklageskriftet nævnte forudbetalinger, udgørende et samlet beløb af 479.942 kr. 75 øre, men tiltalte har påstået, at han ikke ved modtagelsen har gjort sig skyldig i noget strafbart forhold. Tiltalte, der er uddannet i manufakturbranchen, startede i 1945 egen forretning og nåede allerede i 1946 en betydelig omsætning. Fra efteråret 1947 til efteråret 1948 arbejdede tiltalte med en stor vareudveksling mellem Danmark og Italien til et samlet beløb af ca. 5.800.000 kr. Vareudvekslingen var i hovedsagen gennemført og afsluttet i september—oktober 1948, idet de italienske varer var hjemkommet og fordelt til tiltaltes kunder, betaling fra kunderne modtaget og regulering til italienske leverandører sket gennem fiskeleverancer. Tilbage stod at træffe en ordning på de krav, tiltalte mente at have på italienske leverandørfirmaer i anledning af, at de modtagne vareforsendelser havde vist sig behæftet med såvel kvantitets- som kvalitetsmangler. Tiltalte har påstået, at de krav, han i denne anledning havde, androg meget betydelige beløb, og på baggrund heraf og på baggrund af drøftelser, der fandt sted i Italien til fastlæggelse af kravenes størrelse, anså tiltalte sig for berettiget til at modtage og anvende de i anklageskriftet anførte forudbetalingsbeløb. Tiltalte var i oktober 1948 i Italien og var bl. a. sammen med landsretssagfører Oppenheim, der er afhørt som vidne under sagen. Der blev forhandlet med firmaerne Manifattura Liguria Lombarda (nedenfor M. L. L.) og Ibriz, men nogen endelig aftale om tiltaltes krav blev ikke opnået. Under et senere besøg i Italien i december 1948, da tiltalte var ledsaget af landsretssagfører Oppenheim, grosserer Rexi Eppers, disponent Højer og fuldmægtig Bredahl, der alle med undtagelse af fuldmægtig Bredahl er afhørt under sagen, forhandlede de atter med nævnte firmaer. Overfor firmaet M. L. L. fremførtes som opgjort i et under sagen fremlagt bilag, dateret 20. oktober 1948, et krav på 342.680 kr. 20 øre, og efter tiltaltes påstand anerkendtes dette krav. Der blev nærmere truffet aftale om, at det italienske firma til tiltalte udstedte en kreditnota på 580.000 kr. (sagens bilag 8). Tiltalte har erkendt, at hensigten med dette bilag vel nok var, at tiltalte skulle opnå importbevillinger hos dansk myndighed for et beløb af 580.000 kr., men kreditnotaen dækkede dog den realitet, at der herigennem skulle skaffes tiltalte dækning for hans reklamationskrav på det italienske firma.

Hos firmaet Ibriz blev der opnået den aftale, at tiltalte vederlagsfrit skulle have leveret varer til et beløb af 80—85.000 kr. Tiltalte skulle til gengæld tilbagelevere et ham af det italienske firma overladt Packard automobil, ligesom tiltalte skulle dække udgifter, det italienske firma havde haft ved udsendelse af et skib til Færøerne, med ca. 3200 £. Af de varer, de italienske firmaer således skulle efterlevere er alene fremkommet en varepost fra M. L. L. i slutningen af april 1949 til et fakturabeløb af ca. 109.000 kr. Tiltalte har dog stadig regnet med, at varerne ville blive leveret. De beløb, tiltalte havde modtaget i forskud af de i anklageskriftet nævnte kunder, er bl. a. anvendt til betaling af skyldige toldbeløb ved foran omtalte store vareudveksling i 1947/48 på ca. 5.800.000 kr. Hertil er medgået ca. 300.000 kr. Det resterende beløb er indgået i tiltaltes firma og er anvendt til løbende udgifter, herunder private leveomkostninger. For så vidt angår varepartiet til fakturabeløb på ca. 109.000 kr. har tiltalte forklaret, at han oprindeligt havde indbetalt 75.000 kr. i speditionsfirmaet Poul Lehmann med henblik på varepartiets frigørelse. Under et besøg, M. L. L.s direktør S. Polacco aflagde i København den 28. april 1949, var tiltalte sammen

med Polecco i speditionsfirmaet Poul Lehmann, hvor der blev afgivet erklæring (bilag 120) om, at speditionsfirmaet uden videre kunne udlevere ommeldte vareparti til tiltalte. Samtidig blev speditionsfirmaet anmodet om at udbetale 65.000 kr. kontant til tiltalte, hvilket skete. Tiltalte, der oprindeligt overfor kuratorerne har forklaret, at dette beløb viderebetaltes til direktør Polacco, har under domsforhandlingen hævdet, at han selv modtog beløbet, som han lod indgå i firmaets kassebeholdning. Varepartiet stod således vederlagsfrit til hans rådighed. Beløbet på de 65.000 kr. blev ikke bogført og er anvendt til betaling af kreditorer, uden at tiltalte har kunnet henvise til enkelte personer.

Tiltalte har henvist til, at alene dette vareparti pålagt avance ville betyde en væsentlig dækning for kreditorenes krav.

Under sagen er afgivet vidneforklaringer af en række af de kunder, der har foretaget indbetalinger til tiltalte, og de har i hovedsagen overensstemmende forklaret, at hensigten med indbetalingen var at stille penge til rådighed for tiltalte til at hjemkøbe varer for eller til åbning af rembours og således, at tiltalte skulle levere dem varer. Det har ligget uden for deres forudsætning, at tiltalte frit har kunnet bruge indbetalingerne til andre formål, f. eks. til privatforbrug. Vidneforklaring er endvidere afgivet af landsretssagfører Hj. Hess Petersen, der efter at tiltalte den 17. maj 1949 er gået konkurs, har været kurator i tiltaltes konkursbo. Vidnet har angående de af speditionsfirmaet Poul Lehmann udbetalte 65.000 kr. forklaret, at det af boets forhandlingsprotokol fremgår, at tiltalte oprindeligt har oplyst, at beløbet var viderebetalt til direktør Polacco, og der foreligger for vidnet ikke noget om, at tiltalte senere har tilbagekaldt denne forklaring.

Endvidere er afgivet vidneforklaring af landsretssagfører R. Oppenheim og repræsentant E. Højer, der overensstemmende har udtalt, at de var med tiltalte i Italien i december 1948. Den oprettede kreditnota på 580.000 kr. er fuldkommen opdigtet, idet det italienske firma alene anerkendte en erstatningspligt på et mindre beløb, nemlig enten ca. 42.000 eller 69.000 kr. Hensigten med kreditnotaen var iøvrigt, at tiltalte ville narre det danske varedirektorat og skaffe sig en ulovlig merimport. Begge vidner nægtede at underskrive den samtidig oprettede reverserklæring og standsede deres samarbejde med tiltalte. Vidnerne har forklaret overensstemmende med tiltalte om den med Ibriz truffene ordning. Under forhandlingerne foreslog vidnerne tiltalte at likvidere sit firma, og tiltalte var indforstået hermed. Under et senere møde i København den 29. december 1948 tog tiltalte afstand fra tanken om likvidation.

Vidnet landsretssagfører Oppenheim har erkendt, at han senere sammen med tiltalte i begyndelsen af maj 1949 har været i direktoratet for vareforsyning, hvor tiltalte gjorde forsøg på at opnå importbevilling svarende til kreditnotacens beløb, hvilket mislykkedes.

Som vidne har grosserer Rexi Epperz forklaret, at han, der havde overtaget en del af vareudvekslingen for at hjælpe tiltalte, i december 1948 var med tiltalte i Italien. Der blev ikke under de forhandlinger, vidnet overværede, opnået nogen ordning, men det var vidnets skøn, at tiltalte var blevet snydt af de italienske leverandører, og at tiltalte med rette fremførte betydelige erstatningskrav.

Af sagens bilag fremgår iøvrigt, at tiltalte den 17. maj 1949 blev erklæret konkurs, og at der den 3. marts 1949 blev foretaget arrest hos tiltalte for et

beløb af ca. 20.000 kr. Tiltaltes regnskaber for årene 1947 og 1948 (sagens bilag 2 a og b) udviser driftsmæssig overskud på henholdsvis ca. 11.000 og ca. 77.000 kr., medens tiltaltes kapitalkonto samtidig falder fra en kapital på ca. 13.143 kr. til en minusformue på ca. 219.000 kr. Tiltalte hævede på kapitalkontoen i 1948 et samlet beløb på ca. 240.000 kr., og det er oplyst, at tiltalte i 1947 og 1948 købte grund og byggede villa i Sølystparken for et beløb af ca. 180.000 kr., og at han foretog møblering til et beløb af ca. 50.000 kr.

Efter de således foreliggende forklaringer må retten anse det for godtgjort, at samtlige de i anklageskriftet anførte kreditorer har foretaget deres indbetalinger til tiltalte under den forudsætning, at tiltalte skulle levere dem varer, og at indbetalingsbeløbene skulle benyttes ved varenes indkøb eller ved åbning af rembours. Tiltalte skønnes ved modtagelsen af de i anklageskriftet under 1 og 2 nævnte beløb at have haft grundlag for at regne med italienske reklamationstilgodehavender, således at han havde dækning for beløbene og antages ved modtagelsen af disse beløb at have handlet i god tro. Forsåvidt angår de i anklageskriftet under posterne 3—11 og 16, pkt. 1, nævnte indbetalinger finder retten, at tiltalte, der på det tidspunkt under besøg i Italien i oktober 1948 havde erfaret, hvilke vanskeligheder han ville møde under sine forsøg på at gennemføre reklamationer og erstatningskrav, burde have isoleret disse beløb, og tiltalte skønnes efter det om tiltaltes meget betydelige private forbrug oplyste at have gjort sig skyldig i underslæb ved til egen fordel at have anvendt disse beløb på en med formålet for indbetalingerne stridende måde.

For så vidt angår de i anklageskriftet under 12—42 nævnte beløb bortset fra post 16, nr. 1, skønnes tiltalte at have gjort sig skyldig i bedrageri, idet retten må være af den opfattelse, at det, efter forhandlingerne i december 1948 i Italien, hvor tiltalte endog drøftede likvidation af sit firma med vidnerne Oppenheim og Højer på grund af de foreliggende økonomiske vanskeligheder og efter et i København den 29. december 1948 afholdt møde, hvor samme emne drøftedes, må have stået tiltalte ganske klart, at han opnåede indbetalinger fra kunderne under ganske urigtige og uholdbare forudsætninger, og at han ville være ude af stand til at præstere lovede modbydelser. Hvad særlig angår det i april 1949 fremkomne vareparti til beløb på ca. 109.000 kr. finder retten det godtgjort, at det oprindelig har været tiltaltes hensigt, at dette vareparti skulle betales ved hjælp af det til speditjonsfirma Poul Lehmann indbetalte beløb på 75.000 kr., og det skønnes ubetænkeligt at tilsidesætte tiltaltes ved domsforhandlingen afgivne forklaring om, at dette vareparti vederlagsfrit stilledes til hans rådighed den 28. april 1948, og at de i speditjonsfirmaet indbetalte 65.000 kr. indgik i tiltaltes firmas kassebeholdning.

Tiltalte har ikke været fængslet under sagen.

Som følge af det anførte vil tiltalte være at anse efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. §§ 278 og 279, med fængsel i 2 år, idet der ved straffens udmåling er henset til tiltaltes ungdom og den ukritiske måde, hvorpå indbetalingerne til ham er foregået.

Thi kendes for ret:

Tiltalte Svend Ingvor Ingvorsen bør straffes med fængsel i 2 år.

Tiltalte bør betale sagens omkostninger, derunder 750 kr. i salær til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Carl Madsen.

Østre Landsrets dom 5. december 1951 (XI afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 4. november 1950 af Københavns Byrets 7. afdeling (sag nr. 238/1950), er påanket af tiltalte Svend Ingvor Ingvorsen til frifindelse.

Anklagemyndigheden har påstået dommen stadfæstet i bevismæssig henseende, og straffen skærpet.

Det bemærkes, at det i dommen under 5 nævnte beløb af 20.000 kr. er betalt 1. november 1948, at den under 13 nævnte Gram rettelig hedder Grann, at den under 19 nævnte Bech rettelig hedder Boch, at den under 20 nævnte Macdom rettelig hedder Medomm, og at det i dommens trediesidste stykke nævnte vareparti stilledes til tiltaltes rådighed den 28. april 1949.

De beløb, som tiltalte er domfældt for, udgør ialt 428.169 kr., heraf for underslæb 181.200 kr. og for bedrageri 246.969 kr.

Boets kurator, landsretssagfører Hess-Petersen, har oplyst, at det i dommen nævnte vareparti på ca. 109.000 kr. er frigivet af varedirektoratet og solgt for omkring samme beløb, vistnok indbefattet den af boet betalte told. Kun få af dem, der havde forudbetalt, ønskede at få del i varerne, som de jo måtte betale for igen. Han har videre oplyst, at det overvejende antal simple kreditorer er de i sagen nævnte kreditorer, der har forudbetalt, og at dividenden til de simple kreditorer formentlig bliver mellem 10- og 20 pct. tildels afhængig af en verserende retssag om 50.000 kr.

For landsretten er fremlagt fotokopi af en mellem tiltalte og Manifattura Ligure Lombarda den 28. april 1949 i København indgået kontrakt, formentlig underskrevet på sidstnævntes vegne af selskabets direktør, Sergio Polacco. Fotokopien er den 6. marts 1951 af tiltalte fundet i skifterettens arkiv. Ifølge kontrakten, der er affattet på engelsk, udleverer Manifattura Ligure Lombarda til tiltalte uden vederlag varer for 580.000 kr. til samme priser, som oprindeligt var aftalt i kvantiteter, kvaliteter og til tider, som fremgår af vedhæftet ordrebekræftelse og specifikationer. Fra beløbet skal trækkes 109.912 kr. 84 øre, som der allerede var afsendt varer for. Ifølge overenskomsten ophæver den alle tidligere overenskomster og aftaler mellem parterne.

Tiltalte har herom forklaret, at leveringssummen blev fastsat til 580.000 kr., fordi såvel varedirektoratet som de italienske myndigheder var kendt med den første kreditnota, og at varepriserne var faldende, således at tiltalte ved at få varer for 580.000 kr. til de tidligere højere priser netop ville få en erstatning af 342.000 kr., hvilket han og landsretssagfører Oppenheim havde regnet ud. Angående kreditnotaen fra december 1948 har tiltalte forklaret, at det blev aftalt, at han skulle have varer til nedsat pris, og ved at beregne sin fortjeneste ud fra de normale priser havde han og Oppenheim regnet ud, at han netop ville få en erstatning på 342.000 kr.

Retten anser det for bevist, at tiltalte til kuratorerne har udtalt, at han har udbetalt 65.000 kr. af de fra fa. Poul Lehmann modtagne 75.000 kr. til Polacco.

Tiltalte har erkendt, at han, da han modtog forskudene, ikke havde andre forretninger i gang.

Retten lægger til grund, at de forudbetalte beløb er indbetalt som forskud på tiltaltes udgifter ved handlens berigtigelse, herunder forudbetaling af de købesummer, tiltalte skulle udrede.

Vedrørende de af tiltalte påberåbte erstatningskrav bemærkes, at der ikke findes nogen virkelig opgørelse af kravene, og der er intet nærmere oplyst om omfanget af de påberåbte kvantitets- og kvalitetsmangler; men retten må dog finde det godtgjort, at der har foreligget kvantitets- og kvalitetsmangler, og i at i hvert fald de sidste ikke har været ubetydelige, men dog i stort omfang ikke har hindret, at varerne videresolgtes til de aftalte priser.

Retten må dog finde, at tiltalte i efteråret 1948 med føje har ment at have og kunne gennemføre erstatningskrav, og omend det må antages, at tiltaltes forestillinger om kravenes størrelse har været stærkt overdrevne, og han var insolvent, finder retten det dog overvejende betænkeligt ganske at se bort fra muligheden for tiltaltes tilstrækkelig gode tro, således at tiltaltes forbrug af de i oktober og november 1948 oppebårne forskud ikke vil kunne straffes efter straffelovens § 278. Herfra undtages dog det af Magasin du Nord, Vejle, indbetalte beløb, 58.000 kr., om hvilket det findes godtgjort, at tiltalte har fået tilkendegivet, at det kun måtte anvendes til køb af metervarer.

Ved tiltaltes besøg i Italien i december 1948 blev det klart, at tiltalte kun kunne opnå en mindre erstatning, og det blev derefter, som det må anses for godtgjort, af landsretssagfører Oppenheim og repræsentant Høyer tilkendegivet og af tiltalte da erkendt, at han måtte realisere sine værdier for at søge forholdet med hensyn til de forudbetalte beløb ordnet.

Herefter, og efter de foreliggende oplysninger om tiltaltes økonomiske forhold og da der intet hensyn kan tages til muligheden for at bruge den fingerede kreditnota samt iøvrigt i henhold til de i så henseende i dommen anførte grunde tiltrædes det, at tiltalte ved modtagelse af forskud efter 1. januar 1949 har gjort sig skyldig i bedrageri.

Det om overenskomsten af 28. april 1949 oplyste kan ikke føre til andet resultat. Dette må følge allerede af, at den sidste forudbetaling er sket den 31. marts 1949, men iøvrigt må det anses for tvivlsomt, om den i modsætning til kreditnotaen skal forstås efter sin ordlyd, hvorved også bemærkes, at tiltalte har undladt at påberåbe sig den ved forhandlingerne ved konkursens indtræden og senere. Der foreligger intet om, at der i tiden 1. januar 1949—31. marts 1949 er passeret noget, der kunne medføre andet resultat.

De beløb, med hensyn til hvilke der efter det anførte foreligger bedrageri, udgør ialt 265.169 kr. 32 øre.

Tiltalte er herefter med rette anset efter straffelovens § 285, jfr. § 278, nr. 3, og § 279. Straffen, der fastsættes i medfør af straffelovens § 89, findes at burde bestemmes til fængsel i 1 år.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Byrettens dom bør ved magt at stande, dog at straffen for tiltalte Svend Ingvor Ingvorsen fastsættes til fængsel i 1 år.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 1800 kr. i salær til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Carl Madsen, udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af anklagemyndig-

heden med påstand om skærpelse. Tiltalte har påstået frifindelse, subsidiært formildelse.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

Det er for Højesteret oplyst, at tiltalte overfor kurator i hans konkursbo har påberåbt sig kontrakten af 28. april 1949 mellem ham og Manifattura Ligure Lombarda.

Det af tiltalte overfor Magasin du Nord, Vejle, udviste forhold vil, når landsrettens bevisbedømmelse med hensyn til tiltaltes gode tro i efteråret 1948 lægges til grund, ikke kunne henføres under straffelovens § 278 eller § 279, og tiltalte vil derfor for så vidt være at frifinde.

Idet tiltaltes påstand om frifindelse for så vidt angår de efter 1. januar 1949 udviste forhold ikke vil kunne prøves uden en selvstændig bedømmelse af bevisernes vægt, vil dommen herefter iøvrigt være at stadfæste, dog at den af tiltalte forskyldte straf efter straffelovens § 285, jfr. § 279, jfr. § 89, findes at burde bestemmes til fængsel i 1 år og 6 måneder.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at straffetiden for tiltalte Svend Ingvor Ingvorsen fastsættes til 1 år og 6 måneder.

Tiltalte betaler sagens omkostninger for Højesteret, derunder i salær til højesteretssagfører Hasle 400 kr.

Onsdag den 10. september.

Nr. 31/1952.

Rigsadvokaten

mod

Kjæld Trautner (H. H. Bruun)

Københavns Byrets dom 22. november 1950 (3. afd.).

Under denne sag tiltales læge Kjæld Trautner, boende Øster Søgade 18, 1. sal th., ved anklageskrift af 27. maj 1950 fra Københavns politi til at lide straf for overtrædes af:

straffelovens § 196,

i anledning af, at han som læge på kommunchospitalet i januar 1950 har behandlet 5 i hospitalets hundestald anbragte hunde uforvarsligt, idet han i forbindelse med vivisektionistiske laboratorieforsøg på de pågældende hunde foretog en for forsøget ufornøden afklipping af et mindre parti af hundenes stemmebånd, hvorved hundene blev ude af stand til at gå i 3—6 uger efter operationen.

Tiltalte er født den 1. februar 1909 i Hellerup.

Under sagen er der afgivet forklaring af tiltalte og af vidnerne 1. politidyr læge, lektor Henrik Jensen, 2. laboratoricarbejder Johannes Madsen, 3. ar-

bejdsmand Jørgen Strand, 4. opdagelsesbetjent K. Petersen, 5. læge Flemming Raaschou og 6. stud. med. Hans Pahlé.

Tiltalte har erkendt, at han har foretaget de i anklageskriftet beskrevne handlinger, men han har bestridt, at han herved har behandlet forsøgsdyrene uforsvarligt.

Vidnet, læge Flemming Raaschou, har forklaret, at han assisterede tiltalte ved dennes forsøg med hundene. Forsøgene blev foretaget på kommunehospitalet. Kommunehospitalet blev gennem længere tid udsat for en kampagne fra hundevenner, der ville lægge hindringer i vejen for forsøgene, og som brugte det påskud, at hundenes gøen generede omboende. Tiltalte og vidnet blev da enige om at dæmpe hundenes gøen ved indgreb i stemmebåndene.

Tiltalte har om formålet med de foretagne indgreb forklaret overensstemmende med vidnet, men har dog tillige gjort gældende, at indgrebene havde betydning for selve de foretagne forsøg, idet forsøgsdyrene ved deres gøen gjorde hinanden urolige, således at forsøgsresultaterne kunne blive upålidelige.

Retten finder at måtte antage, at formålet med indgrebet altovervejende var det af vidnet angivne.

Det er oplyst, at dyrene var bedøvede under indgrebene. Der er ikke tilført den af tiltalte førte vivisektionsprotokol noget om indgrebene.

Vedrørende indgrebenes virkning på forsøgsdyrene har politidrylæge, lektor Henrik Jensen, der har foretaget eftersyn i forsøgslaboratoriet, som vidne forklaret, at hundene tilsyneladende var godt tilpas uanset indgrebene, og vidnet har ikke set spor til, at disse har haft nogen videregående fysisk eller psykisk indvirkning på dyrene. Vidnet mener, at han ville kunne se sådanne spor, hvis indgrebene havde haft psykisk indvirkning på dyrene.

Opdagelsesbetjent K. Petersen, stud. med. Hans Pahlé, laboratorietjener Johannes Madsen og arbejdsmand Jørgen Strand, der alle har haft med pasning eller tilsyn af dyrene at gøre, har som vidner forklaret overensstemmende hermed.

Det veterinære sundhedsråd har i en erklæring af 15. marts 1950 udtalt følgende:

„Selv om indgrebet ikke kan antages at have medført nogen væsentlig direkte smerte, og selv om den ved indgrebet tilsigtede hemning af stemmebåndenes funktion tilsyneladende ikke har medført andre gener, som har kunnet påvises ved den foretagne undersøgelse af hundene, kan man dog næppe se bort fra en vis psykisk indvirkning. Da indgrebet endvidere ikke har været nødvendigt for udførelsen af de pågældende forsøg, burde det efter rådets mening ikke være foretaget.“

I erklæring af 21. september 1950 udtaler det veterinære sundhedsråd blandt andet:

„Det lader sig næppe med sikkerhed afgøre, hvilke psykiske virkninger et indgreb af den omhandlede art vil kunne medføre hos dyr, og det kan næppe benægtes, at ophævelse eller hemning af en hunds naturlige trang til at bruge sin stemme kan være til gene for dyret, selv om dets opførsel i øvrigt ikke synes at være undergået nogen ændring. Efter rådets opfattelse kan der ikke drages slutninger ud fra erfaringer, der er indhøstet i tilslutning til foretagelsen af tilsvarende operative indgreb på mennesker, da sådanne patienter af den behandlende læge forud vil være beroliget og orienteret på en sådan måde, at der formentlig ikke kan drages slutninger ud fra de pågældendes følelser og

fornemmelser. Når rådet i sin udtalelse af 15. marts d. å. til Justitsministeriet har givet udtryk for den opfattelse, at det pågældende indgreb ikke burde være foretaget, er det ud fra den almindelige og naturlige betragtning, at indgreb, som ophæver eller hemmer naturlige funktioner hos dyr, ikke bør foretages, medmindre de er virkelig påkrævet, i særlig grad bør efter rådets mening denne retningslinje gælde med hensyn til dyr, der benyttes til sådanne forsøg, som falder ind under vivisektionslovens bestemmelser.“

Tiltaltes forsvarer har under sagen fremlagt en række erklæringer fra sagkyndige i indland og udland, gående ud på, at indgreb som de her omhandlede eller endog mere vidtgående indgreb i hundes stemmebånd ikke kan antages at have skadelig psykisk indvirkning på hundene.

Efter alt foreliggende finder retten, at de foretagne indgreb ikke kan anses for strafbare efter straffelovens § 196, jfr. nu lov nr. 256 af 27. maj 1950 §§ 1 og 18, da det ikke er godtgjort, eller sandsynliggjort, at indgrebene har forvoldt forsøgsdyrene nogen væsentlig fysisk lidelse eller lidelse af anden art. Tiltalte findes derimod ved at have foretaget de omhandlede indgreb i forbindelse med vivisektion uden at have indhentet tilladelse hertil i henhold til lov nr. 43 af 13. marts 1891 § 1, stk. 2, og uden at have tilført den i lovens § 2, stk. 5, påbudte forsøgsprotokol oplysning om indgrebene at have forskyldt bøde efter nævnte lovs § 3. Det bemærkes herved, at anklageren under domsforhandlingen har erklæret, at anklagemyndigheden ikke positivt begrænser tiltalen til at angå overtrædelse af straffelovens § 196, jfr. nu lov nr. 256 af 27. maj 1950.

Som følge af det anførte vil tiltalte være at anse efter lov nr. 43 af 13. marts 1891 § 3, jfr. § 1, med en statskassen tilfaldende bøde på 150 kr., subsidiært med hæfte i 5 dage.

Thi kendes for ret:

Tiltalte læge Kjæld Trautner bør inden 14 dage efter denne doms lovlige forkyndelse til statskassen bøde 150 kr.

Forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i 5 dage.

Tiltalte bør betale sagens omkostninger.

Østre Landsrets dom 28. maj 1951 (IX af d.).

Den indankede dom, der er afsagt den 22. november 1950 af Københavns Byrets 3. afdeling, er påanket af tiltalte Kjæld Trautner til frifindelse, af anklagemyndigheden til domfældelse efter det for byretten udfærdigede anklageskrift og til skærpelse af straffen. For så vidt domfældelse har fundet sted i medfør af lov nr. 43 af 13. marts 1891 § 3, jfr. § 1, har anklagemyndigheden påstået frifindelse.

For landsretten har tiltalte forklaret, at der ved indgrebene i hundenes stemmebånd ikke blev foretaget nogen afklipping af en mindre del af stemmebåndene, men kun et indsnit, der er foretaget under bedøvelse og samtidig med de indgreb i nyrene, der var et led i den videnskabelige undersøgelse. Den direkte årsag til indgrebet i stemmebåndene var klagerne fra hundevenner, over hundenes gøen, hvilke klager medførte, at det fra veterinærpolitiet side blev tilkendegivet tiltalte, at han såfremt klagerne fortsatte, udsatte sig for, at måtte flytte forsøgene andetsteds hen. Da dette ikke var gør ligt, måtte forsøgsrækken i så fald indstilles.

Idet tiltalte ikke ved de pågældende indgreb ses at have behandlet hundene uforvarsligt, samt da det af ham udviste forhold heller ikke kan pådrage ham straf efter loven af 13. marts 1891, da indgrebene ikke kan betegnes som vivisektion, vil tiltalte i det hele være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Kjæld Trautner, bør for anklagemyndighedens tiltale i denne sag fri at være.

Det offentlige udreder sagens omkostninger for begge retter, derunder salær 100 kr. til den for tiltalte for landsretten beskikkede forsvarer, landsretssagfører Rothenborg.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af anklagemyndigheden med påstand om domfældelse efter anklageskriftet.

Tiltalte har påstået stadfæstelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Det offentlige udreder sagens omkostninger for Højesteret, derunder i salær til højesteretssagfører H. H. Bruun 150 kr.

Nr. 9/1951.   Automobilforhandler Niels Schibbye
                  (landsretssagfører Lennard Bech)

m o d

vognmand Henry Lund (Bornemann efter ordre).

(Om ophævelse af en handel vedrørende et lastautomobil på grund af mangler).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 21. december 1950. (IV afd.).

Ved slutseddel af 27. februar 1948 og købekontrakt af 28. februar s. å. købte sagsøgeren, vognmand Henry Lund, af sagsøgte, automobilforhandler Niels Schibbye, en triangel lastvogn for en købesum af 15.750 kr. med tillæg af finansieringsgebyr, renter og risikotillæg. Af attest udstedt den 11. oktober 1946 af politimesteren i Store-Heddinge købstad m. v. fremgik det, at lastvognen havde en egenvægt på 2600 kg, samt at ladningens maksimalvægt var 5100 kg. Største vægt med fuld last var herefter 7700 kg. Politiafstanden blev ved overdragelsen overleveret sagsøgeren; de nævnte vægtangivelser var som foreskrevet påmalet motorvognen.

Lastvognen blev af sagsøgeren indregistreret i Vordingborg politikreds, uden at det efter de gældende regler var nødvendigt at lade den underkaste nyt syn.

Ved købekontrakt af 1. oktober 1948 solgte sagsøgeren sin vognmands-forretning, derunder den ovenfor nævnte lastmotorvogn til vognmand Jacob Villien, Hyllinge. Lastmotorvognens pris blev ansat til 14.000 kr.

Inden indregistrering efter salget kunne finde sted i Næstved politikreds, skulle motorvognen fremstilles til syn hos den motorsagkyndige i Næstved. Vognen blev her godkendt, dog at motorkøretøjets cgenvægt blev angivet til 3000 kg og ladningens maksimalvægt til 2700 kg. Efter indhentede udtalelser fra justitsministeriets udvalg til typeundersøgelse af motorkøretøjer og justitsministeriets automobiltekniske udvalg har justitsministeriet i skrivelse af 6. maj 1950 godkendt den af den motorsagkyndige i Næstved foretagne ansættelse og udtalt, at det har været uberettiget, at lastvognen tidligere har været godkendt med en største vægt med fuld last på 7700 kg.

Efter resultatet af det af den motorsagkyndige i Næstved foretagne syn blev der udmeldt syns- og skønsmand af retten i Næstved, og disse syns- og skønsmand udtalte i en erklæring af 6. december 1948, at de måtte skønne, at hvis man gik ud fra, at lastvognens pris som 5-tons vogn var 14.000 kr., havde den med en lastevne af kun 3 tons en mindre værdi af 4000 kr.

Herefter har vognmand Villien overfor vognmand Lund hævet handelen og krævet en nærmere angivet erstatning.

Som følge heraf har sagsøgeren, hvem der er meddelt fri proces under sagens behandling, ved stævning af 8. november 1949 anlagt nærværende rets-sag, hvorunder han principalt har påstået sagsøgte tilpligtet dels at betale sagsøgeren 13.010 kr. 76 øre mod tilbagelevering af det pågældende lastautomobil, dels at frigøre et i fogedretten i Vordingborg af sagsøgeren deponeret beløb på 3575 kr. Dette beløb er den restkøbesum, sagsøgeren var forpligtet til at betale sagsøgte, hvis den oprindelige kontrakt uændret skulle stå ved magt. Endvidere har sagsøgeren påstået sig tillagt renter 6 pct. p. a. fra dc i købekontrakten fastsatte betalingsdage.

Han har derhos forbeholdt sig under en ny sag at indtale de beløb, han eventuelt senere måtte blive dømt til at betale vognmand Villien.

Endelig har han nedlagt en subsidiær påstand.

Sagsøgte har påstået sig frifundet og har desuden nedlagt to subsidiære påstande.

For det tilfælde, at sagsøgerens principale påstand måtte blive taget til følge, har sagsøgte nedlagt påstand om, at der i tilbagebetalingssummen afkortes et passende beløb i anledning af at sagsøgeren har benyttet den pågældende motorvogn i sit erhverv i 8 måneder.

Der har under sagen været denuncieret lis for vognmand Johs. Jensen, Strøby, der har solgt sagsøgte den pågældende lastvogn, samt for justitsministeriet.

Sagsøgeren har til støtte for sin principale påstand gjort gældende, at forringelsen af lastevnen fra den forudsatte lastevne på 5100 kg til 2700 kg, er en så væsentlig mangel, at sagsøgeren må være berettiget til i henhold til købelovens § 42 at hæve handelen. Han har herved henvist til, at en vogn med en lastevne af 2700 kg er aldeles uegnet til at bestride den mælkekørsel, hvortil

vognen er anskaffet. Endvidere har han henvist til, at vognens værdi efter syns- og skønserklæringen som følge af den lavere lastevne er forringet med ca. 30 pct.

Sagsøgte har gjort gældende, at der efter hans opfattelse ikke foreligger en så væsentlig mangel, at det er berettiget at hæve handelen. Han har henvist til, at han har solgt vognen på samme vilkår, som han har købt den, og at han som følge af den foreliggende erklæring fra vedkommende politimyndighed har været i fuldstændig god tro. Under disse omstændigheder mener han derhos, at det må være sagsøgerens pligt at gøre erstatningspåstanden gældende overfor myndighederne, før end han kan hæve handelen overfor sagsøgte.

Da lastvognens lastevne er ringere end med rette forudsat af sagsøgeren, må der gives ham medhold i, at der foreligger en mangel. Da den foreliggende mangel ved lastvognen derhos må anses for væsentlig, og da der ikke foreligger noget grundlag for at pålægge sagsøgeren pligt til at anlægge erstatningssag mod det offentlige, forinden han hæver handelen, finder landsretten, at sagsøgerens principale påstand bør tages til følge, dog således at der i tilbagebetalingssummen sker et fradrag på 1500 kr. for sagsøgerens brug af den pågældende vogn, samt således at renter 5 pct. p. a. efter omstændighederne kun pålægges fra sagens anlæg den 10. november 1949 at regne.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, automobilforhandler Niels Schibbye, bør mod tilbagelevering af det af sagsøgeren, vognmand Henry Lund, den 27. februar 1948 hos sagsøgte købte lastautomobil til sagsøgeren betalt 11.510 kr. 06 øre med rente 5 pct. p. a. fra den 10. november 1949 til betaling sker.

Sagsøgte bør derhos til fordel for sagsøgeren frigøre det af denne i fogedretten i Vordingborg deponerede beløb, stort 3575 kr.

Sagsøgte betaler endvidere til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle erlægges, såfremt sagsøgeren ikke havde haft fri proces, samt i salær og godtgørelse for udlæg til den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsrets-sagfører Preben Bornemann, ialt 600 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten gør for Højesteret gældende, at hvis der har foreligget en mangel, kan denne først anses opstået efter hans salg af vognen til indstævnte, idet vognen på salgets tidspunkt var lovlig indregistreret med største vægt med fuld last til 7700 kg, hvorfor appellanten ikke kan bære risikoen for mangelen, og appellanten har herefter principalt gentaget sin for landsretten nedlagte påstand. Subsidiært har han nedlagt påstand om, at der i den af indstævnte krævede tilbagebetalingssum i tilslutning til en efter dommen afholdt skønforretning fradrages 3500 kr. for forringelse af vognen ved indstævntes brug af den i tiden indtil dens videresalg den

1. oktober 1948 og yderligere 2000 kr. for forringelse af den i tiden derefter som følge af mangelfuld opbevaring. Endvidere har han påstået fradraget 1000 kr., 335 kr. 56 øre, 86 kr. 28 øre og 235 kr. eller ialt 1656 kr. 84 øre vedrørende henholdsvis mæglerprovision, reparationer, renter og omkostninger ved fogedforretning.

Indstævnte har ligeledes nedlagt påstand som for landsretten. Subsidiært har han påstået dennes dom stadfæstet.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet de Højesteret forelagte nye oplysninger og anbringender ikke kan føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes at burde udredes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I salær for Højesteret og i godtgørelse for udlæg betaler appellanten, automobilforhandler Niels Schibbye, til landsretssagfører Bornemann henholdsvis 800 kr. og 72 kr. 85 øre. Endvidere betaler appellanten det landsretssagfører Jensbye som beskikket sagfører for indstævnte, vognmand Henry Lund, under vidneførsel til brug for Højesteret tillagte salær 30 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 11. september.

Nr. 91/1952.

Rigsadvokaten

mod

Niels Marinus Hoby (Ove Rasmussen),

der tiltales efter strfl. § 285, stk. 1. jfr. § 154. for overtrædelse af § 278, nr. 3.

Dom afsagt af Høllum-Hindsted herreders ret den 31. marts 1951.

Under nærværende sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, er overbetjent Niels Marinus Hoby, Hadsund, ved statsadvokatens anklageskrift af 6. februar og 19. februar 1951 sat under tiltale efter straffelovens § 285, stk. 1, for overtrædelse af dens § 278, nr. 3, for underslæb sammenholdt med straffelovens § 154, idet han, der på de nedennævnte tidspunkter under sin tjeneste som stationsleder for ordenspolitiet i Hadsund, har indfordret og modtaget de nævnte det offentlige tilkommende beløb (bøder, konfiskationsbeløb, afgiftsbeløb og alimentationsbidrag) har forbrugt pengene for derigennem at skaffe sig uberettiget vinding, hvorved bemærkes, at han senere på de ligeledes nedenfor anførte tidspunkter ved indbetalinger til politikontoret i Hadsund har betalt erstatning af følgende beløb:

1. modtaget den 18. juli 1947 25 kr. af Svend Aage Samuelson, erstattet den 9. november 1949
2. modtaget den 7. maj 1948 50 kr. af havnefoged S. Chr. Nielsen, erstattet den 10. september 1948
modtaget den 23. marts 1950 90 kr. af havnefoged S. Chr. Nielsen, erstattet den 30. marts 1950 50 kr., den 30. juni 1950 20 kr. og 2. september 1950 20 kr.
3. modtaget den 18. marts 1949 10 kr. af skræder Leo W. Nielsen, erstattet den 9. november 1949
4. modtaget den 30. april 1949 200 kr. af direktør Waselhuus, erstattet den 9. november 1949
modtaget den 30. april 1949 200 kr. af direktør Mähl, erstattet den 1. november 1949
5. modtaget den 17. maj 1949 200 kr. af restauratør Jørgensen, erstattet den 30. juli 1949
6. modtaget den 9. november 1949 10 kr. af tjener Svend Ove Christensen, modtaget den 29. december 1949 25 kr. af tjener Svend Ove Christensen, modtaget den 9. februar 1950 15 kr. af tjener Svend Ove Christensen, erstattet den 5. april 1950 40 kr.
modtaget den 2. august 1950 45 kr. af tjener Svend Ove Christensen, erstattet den 2. oktober 1950 55 kr.
7. modtaget den 19. december 1949 400 kr. af uddeler Søren Holm Pedersen, erstattet 1. april 1950 100 kr., den 1. juli 1950 100 kr. og 2. oktober 1950 200 kr.
8. modtaget den 13. marts 1950 20 kr. af arbejdsmand Karl L. M. Christensen, erstattet den 20. oktober 1950
9. modtaget den 1. juli 1950 200 kr. af mejeribestyrer Mads Lund Hansen, erstattet den 2. oktober 1950
10. modtaget den 14. juli 1950 50 kr. af mejeribestyrer Jens Jacob Jensen, erstattet den 2. oktober 1950
11. modtaget den 21. juli 1950 30 kr. af mejeribestyrer Niels Munck Skanning, erstattet den 20. oktober 1950
12. modtaget den 21. juli 1950 50 kr. af mejeribestyrer Kresten Overby, erstattet den 2. oktober 1950
13. modtaget den 21. juli 1950 30 kr. af mejeribestyrer Hans Martin Thomsen, erstattet den 2. oktober 1950
14. modtaget ca. den 31. juli 1950 100 kr. af handelsmand William Otto Sommer, erstattet den 2. oktober 1950
15. modtaget den 15. september 1950 120 kr. af vognmand Carlo Peter Sørensen, erstattet den 2. oktober 1950.

Tiltalte, der er født den 13. december 1893 og ikke ses tidligere straffet, har påstået frifindelse.

Det fremgår af sagens oplysning, at tiltalte den 1. juli 1922 blev ansat som politibetjent i Hobro, den 1. november 1928 som landpolitibetjent i Skørping, og at han siden 1. juli 1946, og indtil han den 2. oktober 1950 blev fritaget for tjeneste, har fungeret som leder af ordenspolitiets station i Hadsund.

Tiltalte har forklaret, at han blandt andet forestod indkrævningen af bøder, alimentationsbidrag og forskellige andre beløb, og at han personlig deltog i

arbejdet med at afkræve beløbene hos de pågældende. Fremgangsmåden var den, at når beløb indbetaltes, hvilket kunne ske såvel på stationens kontor som i marken, skulle det indføres i stationens kassebog, hvorefter det indbetaltes til politikontorets kasserer og samtidig i nævnte kassebog førtes til udgift mod kassererens i bogen afgivne kvittering. Hvis beløbet blev indbetalt på et sådant tidspunkt, at kontoret var lukket, beholdt den pågældende betjent det, indtil det kunne indbetales.

Med hensyn til de enkelte i anklagen anførte forhold har tiltalte, der ikke har villet bestride, at de anklagen anførte datoer for beløbnes indgåelse og deres afregning til politikontoret er rigtige, forklaret:

1. (Samuelsen).

Tiltalte erindrer ikke at have modtaget beløbet 25 kr. Politibetjent Toftbjerg har på et tidspunkt henledt hans opmærksomhed på, at beløbet henstod uafregnet. Han har inddækket, fordi han anså sig for som leder at være ansvarlig.

Som vidne har politibetjent Holger Juul Hansen om dette forhold forklaret, at han havde indkasseret beløbet, som blev overgivet til tiltalte til indbetaling til politikontoret. Han gjorde kortere tid efter tiltalte opmærksom på, at der ikke var kvitteret for denne indbetaling. Når han ikke samme dag kunne komme af med indkasserede beløb, blev de liggende i kassebogen.

2. (Havnefoged S. Chr. Nielsen).

Tiltalte erkender at have modtaget udenfor politistationen henholdsvis den 7. maj 1948 og den 23. marts 1950 beløbene 50 kr. og 90 kr. Han har indbetalt afdragene, formentlig fordi der er rykket for sagen, og han har da ikke kunnet erindre, hvor meget han havde modtaget.

3. (Leo Nielsen).

Tiltalte erkender at have modtaget beløbet 10 kr. den 18. marts 1949. Da Nielsen skyldte yderligere 90 kr. i bøde, ville tiltalte vente med afregning, til restbeløbet indkom. Tiltalte indbetalte de 10 kr., da de blev ham afkrævet af politimesteren.

4. (Direktør Wascheus og direktør Mähl).

Tiltalte erkender, at han på politistationen den 30. april 1949 modtog beløbet 400 kr., som han lagde i en skrivebordskuffe, hvor han opbevarede private papirer og egne penge. Han afregnede efter politimesterens inspektion den 9. november 1949.

Det bemærkes, at det under domsforhandlingen er oplyst, at hele det nævnte beløb er afregnet den 9. november 1949, ikke som i anklagen anført med 200 kr. den 1. november 1949 og 200 kr. den 9. s. m.

5. (Restauratør Jørgensen).

Tiltalte erkender, at han den 17. maj 1949 på Skovpavillonen modtog beløbet 200 kr. i musikafgift, og at han formentlig efter at være rykket, afregnede den 30. juli s. å.

6. (Tjener Svend Ove Christensen).

Tiltalte erkender at have modtaget 10 kr., 25 kr., 15 kr. og 40 kr. henholdsvis 9. november og 29. december 1949 og 9. februar og 2. august 1950 og at have afregnet 40 kr. den 5. august 1950 og 55 kr. den 2. oktober 1950, efter at undersøgelse var påbegyndt. Han udstedte vedrørende de 40 kr. kvittering for 45 kr., men de 5 kr. vedrørte et privat mellemværende.

7. (Uddeler Søren Holm Pedersen).

Tiltalte erkender at have modtaget den 19. december 1949 400 kr. og at have afregnet den 31. marts eller 1. april 1950 og 30. juni eller 1. juli s. å 2 gange 100 kr., og formentlig fordi han var rykket og ikke erindrede, hvor meget han havde modtaget samt 200 kr. den 2. oktober.

8. (Arbejdsmand Carl L. M. Christensen).

Tiltalte erkender at have modtaget 20 kr. i bøde i afdrag den 13. marts 1950 og først at have afregnet den 20. oktober s. å.

9. (Mejeribestyrer Mads Lund Hansen).

Tiltalte erkender at have modtaget den 1. juli 1950 et bødebølb, stort 200 kr., som han først afregnede den 20. oktober 1950.

10. (Mejeribestyrer Jens Jacob Jensen).

Tiltalte erkender at have modtaget den 14. juli 1950 et bødebølb, stort 50 kr., som først afregnedes den 2. oktober 1950.

11. (Mejeribestyrer Niels Munck Skaaning).

Tiltalte erkender den 21. juli 1950 at have modtaget et bødebølb, stort 30 kr., som først afregnedes den 20. oktober 1950, da han selv gjorde opmærksom på forholdet.

12. (Mejeribestyrer Kresten Overby).

Tiltalte erkender at have modtaget den 21. juli 1950 et bødebølb, stort 50 kr., som først afregnedes den 20. oktober 1950.

13. (Mejeribestyrer Hans Martin Thomsen).

Tiltalte erkender at have modtaget den 21. juli 1950 et bødebølb, stort 30 kr., som han først afregnede den 20. oktober 1950.

14. (William Otto Sommer).

Tiltalte erkender, at han formentlig i august 1950 modtog et bødebølb på 100 kr., som han først afregnede ved sagens opkomst.

15. (Vognmand Carlo Peter Sørensen).

Tiltalte forklarer, at han en af de sidste dage i september 1950 modtog beløbet 120 kr., som skyldtes i motorskat, og at han ville afregne, når en anden og sidste restant på den pågældende liste havde betalt. Han afregnede, da forholdet blev opdaget den 2. oktober 1950.

Tiltaltes forklaringer om tidspunkterne for modtagelsen af beløbene under forhold 14 og 15, samt om beløbets størrelse under forhold 6, vil være at lægge til grund.

Vedrørende forholdene 3—8 og 10, 11 og 13 foreligger der kvitteringer for de pågældende beløb.

Der er under sagen fremlagt politimesterens bemærkninger til inspektion den 8. og 9. november 1950, hvori det pointeres, at afregninger skal finde sted straks.

Endvidere er fremlagt indberetning fra politikontorets kasserer af 29. september 1950, hvorefter uregelmæssigheder vedrørende de under 7 og 9 ommeldte forhold er konstateret, samt udskrift af politiprotokollen vedrørende en af politimesteren den 2. oktober 1950 foretagen undersøgelse, hvorunder en del af uregelmæssighederne er omtalt, og hvor tiltalte fritages for tjeneste.

Den af tiltalte omtalte kassebog for politistationen har været forevist under sagen, og det fremgår af denne, at ingen af de under forholdene 2—15 om-

meldte beløb har været ført til indtægt, forinden beløbene afregnedes til politikontoret.

Tiltalte har gjort gældende, at han ikke har haft til hensigt at berige sig, idet det alene skyldtes sløseri, som følge af en stærk depression, at han ikke fik afregnet beløbene rettidigt. Han opnoterede intet om, hvad han indkasserede, og lagde pengene blandt sine egne. Han glemte hurtigt, hvad han havde modtaget, og han fandt det uoverkommeligt senere at foretage den fornødne undersøgelse, så regulering kunne finde sted.

Han har om sin tilstand nærmere forklaret, at han i stedse voksende grad siden 1946—47 har følt sig deprimeret, har mistet arbejdsevne og lyst, så selv det mindste arbejde blev uoverkommeligt, og hans hukommelse blev tillige stærkt svækket. Dette forhold skyldtes en i 1946 påbegyndt tjenstlig undersøgelse af et af ham foretaget køb og salg af et automobil, hvilket medførte adskillige afhøringer, rygter om afskedigelse samt avisartikler. Senere kom dertil en imod ham i samme anledning anlagt civil retssag, der også medførte avisartikler. Såvel den tjenstlige undersøgelse som retssagen henstår uafgjorte, og uvisheden om resultatet har stærkt medvirket til at undergrave hans tilstand.

Han har med hensyn til sin deprimerede tilstand først efter sagens opkomst henvendt sig til læge.

Specialist i psykiatri, Christian F. Melbye, har efter den 4. november 1950 at have foretaget en enkelt psykiatrisk undersøgelse af tiltalte i erklæring af samme dato udtalt at tiltalte lider af psykogen depressio mentis.

Af forklaringer, afgivet af politimester Th. Jørgensen og politibetjentene Poul Vestergaard og Thaarup Jespersen, fremgår det, at tiltaltes arbejdskraft i de sidste år før suspensionen svækkedes betydeligt, at han mistede sin arbejdslyst, og at hans hukommelse blev ringere. Dette forhold skyldtes i hovedsagen undersøgelsen og retssagen vedrørende automobilhandelen, og især de avisartikler, der omtalte sagen, gik ham stærkt på.

Tiltalte og hans hustru har overensstemmende givet forklaring om, at der stedse var til disposition 600—700 kr. kontant.

Tiltalte har fremlagt en opstilling over visse økonomiske dispositioner samt status, hvor dog er glemt gældsposter til et beløb af 4300 kr. Tiltaltes formue skulle herefter andrage ca. 17.000 kr., hvilket tal ikke er bestridt af anklagemyndigheden.

Af en under sagen fremlagt opgørelse fremgår det, at tiltalte i størstedelen af tiden fra maj 1948 har haft tilgodehavende timepenge, der i visse perioder oversteg tiltaltes i sagen omhandlede skyld. Det er tillige godtgjort, at tiltalte i størstedelen af perioden havde indestående i bank og sparekasse.

Som vidne har fhv. kroeger Sigfred Nielsen forklaret, at han, der boede i det distrikt, for hvilket tiltalte var landbetjent, i 1945 efter tiltaltes anmodning betalte to ydelser — ialt ca. 200 kr. — på et af tiltalte optaget lån i den lokale sparekasse, der havde kontor i vidnets ejendom. Tiltalte havde begge gange lovet at ordne forholdet i løbet af et par dage, men trods påmindelser, betalte tiltalte ikke, før han i 1949 blev dømt dertil.

Tiltalte har gjort gældende, at han ikke har kunnet samle sig om at betale.

Det må anses godtgjort, at tiltaltes økonomiske forhold har været således, at han af sine egne midler har været i stand til at afregne beløbene.

Det må endvidere anses godtgjort, at tiltaltes arbejdslyst og evne indenfor polititjenesten i den heromhandlede periode har været svækket som følge af den vedrørende automobilhandelen rejste undersøgelse. Det er ikke af tiltalte påberåbt, at hans sindstilstand har været som omhandlet i straffelovens §§ 16 eller 17, og der ses ej heller i det foreliggende at være grundlag herfor.

Tiltaltes forklaring om, at hans undladen af at afregne alene skyldtes hans som følge af den deprimerede sindstilstand nedsatte arbejdssevne og forringede hukommelse, men ikke havde forbindelse med ønsket om at opnå økonomisk fordel, findes at måtte forkastes, idet herved henses til, at han, hvis han følte, at han ikke magtede den videre ekspedition, kunne have undladt at modtage beløbene, medens han tværtimod vedblev dermed også efter, at han den 9. november 1949 som følge af politimesterens påmindelse havde afregnet sin skyld. Det kan ej heller antages, at hans tilstand skulle have forhindret ham i at holde beløbene adskilt fra sine egne penge og foretage fornødne opnoteringer, ligesom den ej heller kan forklare, at han undlod at indføre de under forhold 4 på kontoret modtagne beløb i kassebogen og foretage afregning. Det må også her komme i betragtning, at hans tilstand, således som det fremgår af hans opstilling om sine formueforhold, ikke har forhindret ham i at varetage sine private økonomiske interesser, således at det må anses for mindre sandsynligt, at den ukomplicerede videreekspedition af beløbene skulle overstige hans kræfter. Det må herefter anses godtgjort, at tiltalte forsætligt har forbrugt de af ham som tjenestgørende politimand oppebårne forannævnte beløb. Når henses til, at han, som følge af at beløbene ikke var indført i kassebogen og af hans stilling som stationsleder, måtte regne med, at pludselig opdagelse ikke nemt kunne ske, og til, at han kun har afregnet, når der er rykket for sagernes ekspedition, eller efter at undersøgelsen var påbegyndt, må det endvidere anses godtgjort, at han ved forbruget har tilsigtet eller i alt fald været klar over, at han opnåede økonomisk fordel, og det må således statuere, at tiltalte ved sine under 2—15 beskrevne forhold har gjort sig skyldig i overtrædelse af straffelovens § 278, nr. 3.

Det bemærkes herved, at hans evne til at tilbagebetale beløbene ikke betager forholdet dets strafbare karakter.

Med hensyn til forhold 1, der synes at have været et isoleret tilfælde, og hvor tiltalte var klar over, at beløbet var indført i kassebogen, findes det betænkeligt at antage, at tiltalte har haft til hensigt at berige sig, og han findes for dette forholds vedkommende ikke straf skyldig.

Straffen for de under 2—15 begåede forhold findes i medfør af straffelovens § 285, jfr. § 278 og § 154, at kunne bestemmes til fængsel i 3 måneder.

Straffens fuldbyrdelse vil dog, under hensyn til den som følge af hans deprimerede tilstand, ringere modstandskraft, være at udsætte, således at straffen efter forløbet af en prøvetid på 5 år bortfalder, under de i straffelovens 7. kapitel fastsatte betingelser, uden at tilsyn skønnes fornøden.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt.

Torsdag den 11. september.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Niels Marinus Hoby, bør straffes med fængsel i 3 måneder.

Straffens fuldbyrdelse udsættes og bortfalder efter forløbet af en prøvetid på 5 år, såfremt de i straffelovens 7. kapitel fastsatte betingelser overholdes.

Tiltalte betaler sagens omkostninger, derunder salær til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Salomonsen, 300 kr.

Vestre Landsrets dom 6. november 1951 (II afd.).

Den i nærværende sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, af retten for Høllum-Hindsted herreder den 31. marts 1951 afsagte dom er påanket såvel af tiltalte som af anklagemyndigheden.

Sagen er indbragt for landsretten ved 1. jyske statsadvokatur's anklageskrift af 10. april 1951, der er sålydende:

„— — — overbetjent Niels Marinus Hoby — — — sættes — — — herved under tiltale ved Vestre Landsret til straf efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 154, for overtrædelse af dens § 278, nr. 3, for underslæb begået under udførelsen af offentlig tjeneste, idet han, der på de nedennævnte tidspunkter under sin tjeneste som stationsleder for ordenspolitiet i Hadsund har indfordret og modtaget de nævnte det offentlige tilkommende beløb (bøder, skifikationsbeløb og afgiftsbeløb), har forbrugt pengene for derigennem at skaffe sig uberettiget vinding, hvorved bemærkes, at han senere på de ligeledes nedenfor anførte tidspunkter ved indbetalinger til politikontoret i Hadsund har betalt erstatning af følgende beløb:

1. udgået
2. modtaget den 7. maj 1948 50 kr. af havnefoged S. Chr. Nielsen, erstattet den 10. september 1948 50 kr.
modtaget den 23. marts 1950 90 kr. af havnefoged S. Chr. Nielsen, erstattet den 31. marts 1950 50 kr., den 30. juni 1950 20 kr. og den 2. september 1950 20 kr.
3. modtaget den 18. marts 1949 10 kr. af skræder Leo W. Nielsen, erstattet den 9. november 1949 10 kr.
4. modtaget den 30. april 1949 200 kr. af direktør Wascheus, erstattet den 9. november 1949 200 kr.
modtaget den 30. april 1949 200 kr. af direktør Mähl, erstattet den 1. november 1949 200 kr.
5. modtaget den 17. maj 1949 200 kr. af restauratør Jørgensen, erstattet den 30. juli 1949 200 kr.
6. modtaget den 9. november 1949 10 kr. af tjener Svend Ove Christensen, modtaget den 29. december 1949 25 kr. af tjener Svend Ove Christensen, modtaget den 9. februar 1950 15 kr. af tjener Svend Ove Christensen, modtaget den 2. august 1950 40 kr. af tjener Svend Ove Christensen, erstattet den 5. august 1950 40 kr. og den 2. oktober 1950 50 kr.

7. modtaget den 19. december 1949 400 kr. af uddeler Søren Holm Pedersen, erstattet den 31. marts eller 1. april 1950 100 kr., den 30. juni eller 1. juli 1950 100 kr. og 2. oktober 1950 200 kr.
8. modtaget den 13. marts 1950 20 kr. af arbejdsmand Karl L. M. Christensen, erstattet den 20. oktober 1950 20 kr.
9. modtaget den 1. juli 1950 200 kr. af mejeribestyrer Mads Lund Hansen, erstattet den 2. oktober 1950 200 kr.
10. modtaget den 14. juli 1950 50 kr. af mejeribestyrer Jens Jacob Jensen, erstattet den 2. oktober 1950 50 kr.
11. modtaget den 21. juli 1950 30 kr. af mejeribestyrer Niels Munck Skaaning, erstattet den 20. oktober 1950 30 kr.
12. modtaget den 21. juli 1950 50 kr. af mejeribestyrer Kresten Overby, erstattet den 2. oktober 1950 50 kr.
13. modtaget den 21. juli 1950 30 kr. af mejeribestyrer Hans Martin Thomsen, erstattet den 2. oktober 1950 30 kr.
14. modtaget ca. den 31. juli 1950 100 kr. af handelsmand William Otto Sommer, erstattet den 2. oktober 1950 100 kr.
15. modtaget ca. den 15. september 1950 120 kr. af vognmand Carlo Peter Sørensen, erstattet den 2. oktober 1950 120 kr.

— — —“

For landsretten har anklagemyndigheden nedlagt påstand om domfældelse af tiltalte i overensstemmelse med anklagen og om skærpelse af den tiltalte idømte straf, medens der fra tiltaltes side er nedlagt påstand om frifindelse.

For landsretten har tiltalte samt bl. a. vidnerne politimester Th. Jørgensen, bogholder Carl Jensen, politibetjentene Vestergaard, Jespersen og Juel Hansen samt fru Clara Marie Hoby og amtslæge Bangslev afgivet forklaring.

Tiltalte har bl. a. forklaret, at han efter politimesterens inspektion den 2. oktober 1950 på politikontoret indbetalte 805 kr. Han havde disse penge dels i sit hjem, dels i et skab på politistationen. Han har altid haft penge til rådighed. Det beløb, han betalte ved politimesterens inspektion den 9. november 1949, tog han fra skrivebordsskuffen på politistationen. De beløb, der er betalt den 20. oktober 1950, var tiltalte selv kommet i tanker om efter inspektionens foretagelse.

Bogholder Carl Jensen har bl. a. forklaret, at han mundtligt til politimesteren har indberettet, at han har måttet rykke tiltalte for forskellige gamle bødesager. Han husker, at han har talt med tiltalte om den under forhold 7 ommeldte Søren Holm Pedersens bødesag. Tiltalte udtalte da, at Holm Pedersen havde fået lov til at afdrage bøden med 100 kr. om måneden. Han mener, at denne samtale fandt sted kort før tiltalte indbetalte det første afdrag på 100 kr. til politikontoret.

Politibetjentene Vestergaard, Jespersen og Juel Hansen har overensstemmende forklaret, at de nogle måneder før den 2. oktober 1950 i tiltaltes skab på politistationen har set et større kontant beløb, der i hvert fald bestod af een femhundredekroneseddel, to hundredekronesedler og nogle småsedler.

I en af amtslægen i Aalborg den 22. juni 1951 afgiven erklæring om tiltaltes mentale tilstand hedder det:

„— — —“

K o n k l u s i o n: Det drejer sig om en tidligere velrenommeret politimand, der i de senere år er blevet udsat for en svær belastning i psykisk henseende, og

efter de oplysninger, der foreligger i sagens akter, sammenholdt med, hvad jeg selv har fundet ved min undersøgelse, kan der ikke være nogen tvivl om, at han har lidt af og tildels endnu lider af en psykogen depression. Hvorvidt man vil ligestille denne tilstand med en sindslidelse af den art, der er omtalt i straffelovens § 16, ser jeg mig ikke i stand til at afgøre, idet jeg mener, at det til en vis grad må være en skønssag, men det kan dog formentlig udelukkes, at observanden ville have gjort sig skyldig i det omhandlede sløseri, hvis han ikke i forvejen havde været indblandet i automobilsagen og som følge af denne var blevet deprimeret.“

I skrivelse af 20. juli 1951 har Retslægerådet udtalt:

„— — — at Niels Marinus Hoby ikke er åndssvag, men normalt begavet. Derimod er han lidende af en psykogen (af sjælelige årsager fremkaldt) depression, d. v. s. en sindssygdom, der må antages at have bestået siden forsommeren 1948 og således også på tidspunktet for de påsigtede handlinger.

Nogen abnorm kriminel risiko frembyder sigtede ikke, og nogen fare for nye ligecartede lovovertrædelser foreligger heller ikke, med mindre sigtede forbliver i sin stilling. Beskikkelse af tilsyn, som kan drage omsorg for, at sigtede underkaster sig den rette psykiatriske behandling, må derfor skønnes tilstrækkelig som kriminalitetsforebyggende foranstaltning.“

I en erklæring af 4. november 1951 fra læge Chr. F. Melbye, Nørresundby hedder det:

„I tilslutning til min erklæring af 4. november 1950 om overbetjent Niels M. Hoby fra Timandsvej, Hadsund, skal jeg efter i det siden forløbne år at have behandlet den nævnte og undersøgt ham adskillige gange, bl. a. nu i dag, udtale følgende: Overbetjent Niels M. Hoby er og har i de sidste måneder været i god bedring, og de brugte (kun mildt virkende) medicamenter gives i stadig mindre og mindre doser og stadig med god virkning.

Fuldstændigt helbredt kan han ikke siges at være endnu. Men jeg vil mene, at hans udsigter dertil er ret gode, især når sagen kommer til endelig afslutning. Det er umuligt at sige, hvor længe det vil vare, inden fuldstændig helbredelse er nået; men som sagt tror jeg, at det, at sagen får en endelig afgørelse, der naturligvis vil give ham mere ro, vil gøre meget til at fremskynde den fuldstændige helbredelse, der allerede er så godt undervejs.“

Under hensyn til, at tiltalte ved politimesterens inspektion den 9. november 1949 havde fået pålæg om, at beløb, der indbetaltes til politistationen, straks skulle indføres i kassebogen, og at afregning med politikontoret derefter uopholdelig skulle finde sted, og til, at han bl. a. ad forhold 7 afregnede beløbet ad 3 gange, idet han over for bogholderen urigtigt angav, at Holm Pedersen havde fået lov til at afdrage beløbet med 100 kr. om måneden, findes han ved sin tilbageholdelse af de i sagen under forhold 2—14 omhandlede beløb at have gjort sig skyldig i uretmæssig forbrug af beløbene for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, og han vil derfor være at anse skyldig i underslæb efter straffelovens § 278, nr. 3.

Derimod findes tiltalte, da det under forhold 15 ommeldte beløb er indbetalt til tiltalte kort før den 2. oktober 1950, ikke for så vidt at have gjort sig skyldig i underslæb, og han vil derfor for så vidt være at frifinde for anklagemyndighedens tiltale.

Selv om tiltalte efter de foreliggende lægelige udtalelser har lidt af en af sjælelige årsager fremkaldt depression, der må antages at have bestået på tidspunktet for de påsigtede handlinger, og derfor er betegnet som sindssyg, kan han dog efter alt foreliggende ikke antages at have været utilregnelig, hvorfor der ikke bliver anvendelse for straffelovens § 16, lige som der heller ikke findes grundlag for anvendelse af straffelovens § 17.

Den af tiltalte i medfør af straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 154, forskyldte straf findes ved den indankede dom passende bestemt, og underrettsdommen vil derfor med fornævnte ændringer, for så vidt den er påanket, kunne stadfæstes, dog således at bestemmelsen om udsættelse af straffens fuldbyrdelse findes at burde bortfalde.

Sagens omkostninger her for retten bliver at udrede af tiltalte som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Underrettsdommen bør, såvidt påanket er, ved magt at stande, dog at bestemmelsen om udsættelse af straffens fuldbyrdelse bortfalder.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Salomonsen, i salær 600 kr. og i godtgørelse for udlæg 100 kr. udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte til frifindelse, subsidiært formildelse, og af anklagemyndigheden til skærpselse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Idet det ved landsrettens bevisbedømmelse må anses fastslået, at tiltalte har forbrugt de af ham tilbageholdte beløb for derigenem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, tiltrædes det, at tiltalte er anset strafskyldig efter straffelovens § 285, jfr. § 278, nr. 3, jfr. § 154, og at straffen er fastsat som sket.

Navnlig af de i underrettsdommen anførte grunde findes straffens fuldbyrdelse dog at burde udsættes som i denne dom bestemt.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at fuldbyrdelsen af straffen udsættes, således at den bortfalder efter en prøvetid af 5 år regnet fra denne højesteretsdoms afsigelse, såfremt de i straffelovens kapitel 7 fastsatte betingelser overholdes.

Sagens omkostninger for landsretten og Højesteret, derunder de landsretssagfører Salomonsen for landsretten som salær og udlægsgodtgørelse tillagte beløb af henholdsvis 600 kr. og 100 kr. og i salær og udlægsgodtgørelse til højesteretssagfører Ove Rasmussen henholdsvis 250 kr. og 95 kr. 75 øre, betales af det offentlige.

Nr. 98/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Johannes Kristiansen (landsretssagfører Poul Christiansen),

der tiltales for overtrædelse af lov nr. 392 af 12. juli 1946 § 13, stk. 2.

Københavns Byrets dom 25. april 1951 (1. afd.).

Under denne sag tiltales ved Københavns politis anklageskrift af 16. februar 1951:

fabrikarbejder Johannes Kristiansen, der er født den 3. marts 1900 i Silkeborg, til at lide straf for overtrædelse af lov nr. 392 af 12. juli 1946 § 13, stk. 2, i anledning af, at han ved selvangivelsen af sin indtægt i kalenderåret 1947 har udvist grov uagtsomhed, idet han opgav sin indtægt til 4268 kr., medens den rettelig udgjorde 5414 kr.

Under sagen er der afgivet forklaring af tiltalte, der har påstået frifindelse.

Direktoratet for Københavns skattevæsen og Statens ligningsdirektorat har givet møde ved henholdsvis sekretær Gjerding og sekretær Rønne.

Tiltalte har blandt andet forklaret, at han, da han for det nævnte år skulle skrive sin selvangivelse, gik til en revisor og til ham mundtlig opgav sin ugeløn fra de to arbejdsgivere, han havde haft. Tiltalte havde intet skriftligt grundlag for sine oplysninger, ej heller nogen opgørelse fra sine arbejdsgivere, men tiltalte regnede beløbet ud efter sin erindring om, hvad han havde tjent. Han havde haft noget akkordarbejde.

Det er under sagen oplyst, at skattevæsenet straks fra tiltaltes arbejdsgivere havde modtaget de rigtige oplysninger om tiltaltes indtægt, at ansættelsen herefter fandt sted på dette grundlag, at denne ansættelse ikke er påklaget af tiltalte, men at tiltalte ikke har villet indgå på at betale nogen bøde i fornævnte anledning.

Det er endvidere oplyst, at det samlede skatteforskelbeløb, der ville være fremkommet, såfremt ansættelsen var foretaget på grundlag af tiltaltes oplysninger i stedet for som sket, udgør 336 kr. 50 øre.

Retten finder, at tiltalte vel havde været i stand til at skaffe sig det fornødne grundlag for at opgive sin indtægt i overensstemmelse med de ham faktisk udbetalte lønbeløb, men retten finder det dog overvejende betænkeligt at karakterisere den af tiltalte udviste uagtsomhed som grov, og tiltalte vil herefter være at frifinde.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Tiltalte, fabrikarbejder Johannes Kristiansen, bør for anklagemyndighedens tiltale i denne sag fri at være.

Det offentlige bør betale sagens omkostninger.

Østre Landsrets dom 22. oktober 1951 (X afd.).

Den indankede dom er afsagt den 25. april 1951 af Københavns Byrets 1. afdeling (sag nr. 13361/1950—51) og af anklagemyndigheden med justitsministeriets tilladelse af 16. maj 1951 påanket til domfældelse i overensstemmelse med anklageskriftet for byretten.

Tiltalte Johannes Kristiansen har påstået stadfæstelse.

I en selvangivelsen vedlagt opgørelse, der er udfærdiget af en revisor på grundlag af tiltaltes opgiver, er tiltaltes indtægt i 1947 selvangivet således:

Dansk Lak- og Farvefabrik	1500 kr.
Glud & Marstrand	2520 —
Understøttelse	248 —
	4268 kr.

Tiltaltes indtægter hos de nævnte firmaer har været

hos Dansk Lak- og Farvefabrik fra 1. januar—11. april 1947	1906 kr.
hos Glud & Marstrand fra 22. april—18. november 1947	3508 —

hvilket svarer til en gennemsnitlig ugeløn på henholdsvis ca. 133 kr. og 118 kr., medens de i selvangivelsen anførte beløb ville svare til en gennemsnitlig ugeløn i de pågældende tidsrum af henholdsvis ca. 105 kr. og ca. 85 kr.

Idet tiltalte ikke har draget omsorg for ved årets udgang at have noget pålideligt grundlag for opgørelsen af sin skattepligtige lønindtægt, og idet det selvangivne beløb afviger så væsentligt fra den virkelige indkomst, der er indtjent som fast ugeløn og akkord hos nævnte 2 arbejdsgivere, at han burde have været opmærksom herpå og kunne have skaffet sig en fyldestgørende opgørelse, eventuelt ved henvendelse til de pågældende arbejdsgivere, findes han at have udvist en sådan grov uagtsomhed ved opgørelsen af sin skattepligtige indkomst, at han må anses strafskyldig efter § 13, stk. 2, i lov nr. 392 af 12. juli 1946.

Straffen findes at burde fastsættes til en bøde på 200 kr., der i medfør af § 17 i den nævnte lov forholdsmæssigt tilfalder de kasser, der er berettiget til andel i den tiltalte for skatteåret 1948—49 påhvilende skat.

Forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i 6 dage.

Thi kendes for ret.

Tiltalte, Johannes Kristiansen, bør inden 3 dage efter denne doms forkyndelse betale en bøde, stor 200 kr., der forholdsmæssigt tilfalder de kasser, der er berettiget til andel i den tiltalte for skatteåret 1948—1949 påhvilende skat.

Forvandlingsstraffen er hæfte i 6 dage.

Sagens omkostninger for begge retter, derunder 80 kr. i salær til den for tiltalte for landsretten beskikkede forsvarer, landsretssagfører Poul Christiansen, udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret såvel af tiltalte Johannes Kristiansen til frifindelse som af anklagemyndigheden til skærkelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Seks dommere stemmer for at stadfæste landsrettens dom i henhold til dens grunde.

Tre dommere stemmer for at stadfæste byrettens dom i henhold til dens grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder salær 200 kr. til landsretssagfører Poul Christiansen, udredes af tiltalte Johannes Kristiansen.

Nr. 164/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Jens Christian Jensen Hougaard (landsretssagfører Heltberg),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 172, stk. 1, 2. led, jfr. § 171 samt straffelovens § 285, jfr. §§ 279 og 280.

Østre Landsrets dom 4. april 1952 (nord- og østsjællandske nævningekreds).

Under nærværende under medvirken af nævninger behandlede sag tiltales Jens Christian Jensen Hougaard ifølge statsadvokatens anklageskrift af 7. marts 1952, således som det er ændret under domsforhandlingen, til straf

1.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i sommeren 1948 i Bagsværd at have ladet en af direktør Helge Helms på tiltaltes hustru Rigmor Hougaard trukket væksel, stor 1800 kr., hvilken væksel tiltalte falskelig havde forsynet med sin hustrus underskrift som acceptant, diskontere i Landmandsbankens Bagsværd afdeling, og ved senere flere gange at have ladet vekslens omsætte, først med en væksel på 800 kr., derefter med en væksel på 2600 kr. og derefter med en række vekslers på mindre beløb, hvilke vekslers han ligeledes falskelig havde forsynet med hustruens underskrift som acceptant.

2.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i april 1949 i København at have ladet en den 19. april 1949 dateret, af direktør Helge Helms på tiltaltes hustru Rigmor Hougaard trukket væksel, stor 2000 kr., hvilken væksel tiltalte falskelig havde forsynet med sin hustrus underskrift som acceptant, diskontere i Privatbankens Aaboulevard afdeling og ved senere flere gange at have ladet vekslens omsætte med nye vekslers, som han ligeledes falskelig havde forsynet med hustruens underskrift som acceptant.

3.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved antagelig i januar 1949 i bedragerisk hensigt at have rettet henvendelse til dels Landmandsbankens Bagsværd afdeling, dels Ordrup Charlottenlund Bank og anmodet om diskontering af en af ham samtidig forevist væksel, ifølge hvilken bagermester Marius Pedersen, Fanø, var vekselforpligtet, og på hvilken tiltalte falskelig havde rettet beløbsangivelsen fra 3000 kr. til 3800 kr.

4.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved antagelig i juli 1949 at have overgivet vognmand Richard Andersen, Lyngby, en udateret veksel, stor 10.000 kr., som tiltalte falskeligt havde forsynet med sin hustru Rigmor Hougaards underskrift som akceptant, hvorved tiltalte svigagtigt bestemte Andersen til overfor Handelsbankens Bernstoffsvej afdeling at indtræde som medkautionist for en af banken åbnet kassekredit på 19.500 kr. for a/s „Safir“, — af hvilket selskab tiltalte var den egentlige leder, — hvilken kautionsforpligtelse har påført Andersen et tab, hvis størrelse ikke er endelig opgjort.

5.

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved i oktober 1949 i bedragerisk hensigt at have formået bryggeriarbejder Gunner Jensen til mod betaling af 15.000 kr. at overtage aktier med pålydende 15.000 kr. i a/s „Safir“, af hvilket tiltalte var den egentlige leder, og hvor Jensen som et led i aftalen samtidig ansattes som salgsschef, uagtet tiltalte var vidende om, at aktiekapitalen, 46.000 kr., der til aktieselskabsregistret var anmeldt som fuldt kontant indbetalt, ikke var indbetalt med undtagelse af højst 4000 kr., og idet han i strid med sandheden angav, at de pågældende aktiebrev, der angav, at deres pålydende var fuldt indbetalt, tilhørte direktør Helge Helms, som ville indskyde salgsprovenuet i selskabet som driftslån, medens i hvert fald 10.000 kr. af beløbet straks blev udbetalt til Helms, der anvendte dem til andre formål, hvorved der er påført Jensen et tab på 15.000 kr.

6 a.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 og mandatsvig efter § 280, nr. 1, under følgende omstændigheder:

Tiltalte har i tiden fra slutningen af april til slutningen af juli 1950 formået købmand Aage Abildgaard Nielsen, Esbjerg, til at udlevere sig en række vekselblanketter, som Nielsen havde underskrevet som akceptant, men som iøvrigt ikke var udfyldt. Den tiltalte givne bemyndigelse med hensyn til vekslernes udfyldelse og benyttelse gik ud på, at vekslerne måtte benyttes af a/s „Safir“ til sikkerhedsstillelse for kreditleverancer til selskabet, men ikke diskonteres, at ingen enkelt veksel måtte lyde på højere beløb end 3500 kr., og at Nielsens samlede vekselforpligtelse, heri indbefattet tre af ham tidligere accepterede låneveksler til a/s „Safir“ på ialt 10.011 kr. 65 øre, ikke måtte komme til at overstige 30.000 kr.

Tiltalte har imidlertid svigagtigt udfyldt og gjort brug af vekslerne i strid med den givne bemyndigelse, idet han dels falskeligt har udstedt flere af vekslerne på højere beløb end 3500 kr., blandt andet en, dateret 1. maj 1950 på 15.000 kr. (senere afløst af en den 15. august 1950 dateret veksel på samme beløb), dels har påført Nielsen en samlet vekselforpligtelse på 82.195 kr. 85 øre, ved hvilket forhold han foreløbig har påført Nielsen et tab inklusive vekselomkostninger på 69.775 kr. 93 øre.

6 b.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i juli 1950 at have gjort brug af 7 af de af Nielsen under forhold 6 a nævnte in blanco accepterede vekslere,

dateret henholdsvis 1. juli, 11. juli, 15. juli, 22. juli, 22. juli, 24. juli og 25. juli 1950 og lydende på henholdsvis 2370 kr. 60 øre, 2480 kr. 65 øre, 3190 kr. 85 øre, 4300 kr., 2430 kr., 3250 kr. og 2910 kr. 65 øre, efter at have formået sin søn Jens Christian Hougaard, der da var medlem af a/s „Safir“'s bestyrelse, til — som det må antages i god tro — at forsyne vekslerne med aktieselskabets underskrift — nemlig „Parfumerie „Safir“ a/s ved Jens Chr. Hougaard“ — som trassent og endossent, uagtet tiltalte var vidende om, at hans nævnte søn ikke var berettiget til at tegne selskabet alene.

6 c.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i tiden august til oktober 1950 at have gjort brug af 3 af de af Nielsen under forhold 6 a nævnte in blanco akcepterede vekslers, dateret henholdsvis 1. august, 7. oktober og 7. december (skal være 7. oktober) 1950 og lydende på henholdsvis 600 kr. 80 øre, 1150 kr. og 1150 kr. efter falskeligt at have forsynet dem med a/s „Safir“'s underskrift som trassent og endossent, idet han underskrev dem „Parfumerie „Safir“ a/s J. Hougaard“, uagtet han ikke var berettiget til at tegne selskabet.

7 a.

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved antagelig i september 1950 i bedragerisk hensigt at have formået chauffør Ellis Biltøft Nielsen, Bagsværd. til at yde a/s „Safir“ et lån på 1850 kr., idet tiltalte, der udgav sig for selskabets direktør, gav Biltøft Nielsen tilsagn om lånets tilbagebetaling i løbet af 8—14 dage, uagtet hverken han eller selskabet havde vilje eller evne til at tilbagebetale lånet som lovet.

7 b.

for dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i november 1950, da chauffør Biltøft Nielsen forlangte det under forhold 7 a omhandlede lån på 1850 kr. tilbagebetalt, at have overgivet ham en den 15. november 1950 dateret 3 måneders veksler, lydende på 1850 kr., hvilken veksler tiltalte falskeligt havde forsynet med a/s „Safir“'s underskrift — nemlig „Parfumerie „Safir“ a/s J. Hougaard“ — som akseptant, uagtet han ikke var berettiget til at tegne selskabet.

8.

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved i september 1950 i bedragerisk hensigt at have formået repræsentant Niels Peter Steffen Lundholm, Nørre Tranders, med hvem tiltalte på a/s „Safir“'s vegne havde truffet aftale om, at den pågældende skulle have salgsdepot af selskabets produkter, til at betale selskabet 6000 kr. til dækning af toldafgifter for de varer, der skulle leveres depotet, hvor-efter tiltalte, uden at han eller selskabet havde vilje eller evne til at levere Lundholm varer af en til hele det angivne beløb svarende værdi som arbejds-lager, forbrugte beløbet til andre formål.

Tiltalte er født den 21. august 1893 og tidligere anset

ved Viborg købstads kriminalrets dom af 20. januar 1921 efter straffeloven af 1866, § 119, jfr. § 144, med en bøde, stor 100 kr.,

ved Aarhus købstads kriminalrets dom af 5. maj 1928 efter straffeloven af 1866 § 257 med fængsel på sædvanlig fængsel i 1 måned,

ved Odense Købstads kriminalrets dom af 2. oktober 1936 efter straffelovens § 172, stk. 1, jfr. § 171, § 285, jfr. §§ 278 og 279, med fængsel i 2 år.
ved samme rets dom af 10. april 1937 efter lov nr. 219 af 1. maj 1925 §§ 18 og 21, jfr. § 22, stk. 2, således, at den forskyldte straf bortfaldt i medfør af straffelovens § 89,

ved Vestre Landsrets dom af 20. maj 1944 efter straffelovens § 286, stk. 2, jfr. § 278, nr. 1 og 3, § 279 sammenholdt med § 21, § 280, § 158, stk. 1, jfr. §§ 23 og 21, samt § 296, stk. 1, nr. 2, med fængsel i 3 år, samt
ved Aarhus købstads kriminalrets dom af 31. oktober 1946 efter lov nr. 259 af 1. juni 1945 § 13 og § 12 med fængsel i 18 måneder.

Tiltalte har været undergivet mentalobservation ved overlægen i psykiatri ved politiet, hvorefter Retslægerådet i erklæring af 9. februar 1952 har udtalt, at tiltalte „efter det foreliggende ikke er sindssyg og ikke kan antages at have været det på tidspunktet for de påsigtede handlinger. Han er heller ikke åndssvag, men normalt begavet. Han frembyder betydelige karakterbrist, er upålidelig, løgnagtig og uden moralske skruler, samtidig er han foretagsom og energisk, og han kommer derved stadig ind i bedrageriske eller dog uhelderlige transaktioner. Det vil på grund af hans betydelige moralske defekt formentlig være berettiget at betegne ham som psykopat.

Rådet må finde det noget tvivlsomt, hvorvidt der foreligger så betydelige psykiske abnormiteter, at disse i og for sig kan betinge strafuegnethed, men der er ingen tvivl om, at sigtedes kriminelle prognose er meget dårlig, idet hans karakter sikkert stadig vil føre ham ind i nye situationer, som han vil klare ved uærlige og efter omstændighederne ulovlige handlinger. Kun ved en internering — i så fald formentlig i psykopatforvaringsanstalten — kan man sikre sig mod nye lovovertrædelser fra hans side.“

Under domsforhandlingen har anklagemyndigheden frafaldet tiltale for såvidt angår anklagepunkterne 2 og 5, hvorfor tiltalte for såvidt vil være at frifinde.

Ved nævningernes erklæring, som retten lægger til grund, er tiltalte kendt skyldig i de forhold, for hvilke han er tiltalt.

Tiltalte vil herefter være at anse efter straffelovens § 172, stk. 1, 2. led, jfr. § 171, samt efter straffelovens § 285, jfr. § 279 og § 280, med straf af fængsel i 4 år, hvoraf 9 måneder anses udstået ved varetægtsfængsel.

Tiltalte vil derhos have at betale erstatning som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Jens Christian Jensen Hougaard, bør straffes med fængsel i 4 år, hvoraf 9 måneder anses udstået.

Tiltalte bør inden 15 dage fra dato til chauffør Ellis Bilstoft Nielsen betale 1850 kr.

Tiltalte bør betale sagens omkostninger, derunder salær 1600 kr. til den beskikkede forsvarer, landstretssagfører Heltberg.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er indanket for Højesteret af tiltalte til formildelse og af anklagemyndigheden til skærkelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.
I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, således at nu 1 år af straffetiden anses udstået.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at 1 år af straffetiden anses udstået.

Tiltalte Jens Christian Jensen Hougaard betaler sagens omkostninger for Højesteret, derunder i salær til landsretssagfører Helthberg 150 kr.

Nr. 271/1952.   **Axel Nielsen & Sønns Bogtrykkeri**
(Alb. V. Jørgensen)

m o d

grosserer **P. Broholm Poulsen** (landsretssagfører Erik Pontoppidan).

Sø- og Handelsrettens kendelse 27. juni 1952.

Twisten i denne sag angår sagsøgerens krav på betaling for udført trykkeri-arbejde i henhold til saldo pr. 21. august 1951, idet sagsøgte hævder, at en del af arbejdet er så slet udført, at det ikke kan anvendes i reklameøjemed som tilsigtet.

Efter sagsøgtes anmodning udpegede Københavns Bogtrykkerforening bogtrykkerne O. V. Andreasen og L. D. Hansen som skønsmænd, hvorefter retten efter sagsøgtes begæring den 17. januar 1952 udmeldte disse til at afgive skøn over, hvorvidt den pågældende tryksags II oplag, hvorom striden står, var kassabelt.

Den 8. februar 1952 afgav skønsmændene deres erklæring, og den 4. marts s. å. afgav de på foranledning af sagsøgte svar på nye spørgsmål. Skønnet konkluderer i, at det omstridte oplag ikke er kassabelt.

Sagsøgte har herefter begæret udmeldt nyt skøn, idet han ikke kan godkende det afgivne skøn og særlig fremhæver, dels at skønnet ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til, at det drejer sig om en reklame for fødemidler, som for at virke må fremtræde i finest mulig udførelse, dels at en rigtigere bedømmelse ville fremkomme, såfremt skønsmændene var trykkere med kendskab til farvetryk og ikke som i tilfælde med det forliggende skøn uddannet som sættere.

Sagsøgte støtter sin begæring om nyt skøn på nogle sagkyndige erklæringer og har forevist eksemplarer af tryksagen i retten.

Sagsøgeren protesterer imod udmeldelse af nyt skøn, idet han særlig gør gældende, at der ikke kan rejses indsigelse imod skønsmændenes kvalifikationer, og at sagsøgte først har rejst sådan indsigelse, efter at skønnet var afgivet. De anfører, at de har leveret sagsøgte brochuren i 6000 eksemplarer for fuldt ud at dække ordren på 5000 eksemplarer under hensyn til, at en del eksemplarer muligt ikke skulle være fuldt tilfredsstillende og måtte udskydes. Sagsøgerne mener, at den rejste kritik baserer sig på syn af eksemplarer, som var beregnet til at kunne kasseres.

Retten finder efter det fremkomne at burde give sagsøgte adgang til nyt skøn, hvorved fremhæves, at der ved dettes afholdelse bør tages hensyn til det af sagsøgte anførte om udskyden af overtallige eksemplarer.

Thi bestemmes:

Den af sagsøgte fremsatte begæring om afholdelse af nyt skøn vil være at tage til følge.

Til kendelsen afgives af en dommer sålydende

d i s s e n s:

Der er ved skønnsforretningen efter min mening givet sagsøgte al lejlighed til at fremføre spørgsmål og synspunkter såvel som forelægge tilstrækkeligt materiale. Om skønsmændenes kompetence mener jeg ikke, der kan rejses tvivl. De er valgt af Københavns Bogtrykkerforening til denne sag og må siges at være særdeles sagkyndige.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi bestemmes:

Sø- og Handelsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Fredag den 12. september.

Nr. 426/1950. **Grosserer L. Ib Petersen (selv)**

mod

Finansministeriet (kammeradv.).

(Vedrørende tilbagebetaling af et af appellantens under besættelsen ved udlejning til besættelsesmagten opnået lejebeløb).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 26. oktober 1950 (IV afd.).

Under besættelsestiden havde sagsøgte, grosserer L. Ib Petersen, udlejet den ham tilhørende ejendom, Fredericigade 16, i København til den tyske værnemagt for en årlig leje af 28.000 kr., men ved skrivelse af 22. november 1944 meddelte udvalget for ekstraordinære industriarbejder sagsøgte, at man anså et beløb af 40.000 kr. for et passende vederlag for hele lejeperioden og at sagsøgte, der havde indkasseret ialt 55.613 kr. 44 øre, således havde ind-

kasscret 15.613 kr. 44 øre for meget i leje. Idet udvalget dernæst formente, at af lejen 40.000 kr. måtte 20 pct. eller 8000 kr. anses for godtgørelse for slid og endvidere tog hensyn til det af sagsøgte som reparationsudgifter angivne beløb 13.670 kr. ansatte det af sagsøgte for meget oppebårne beløb til 10.000 kr., som udvalget samtidig anmodede sagsøgte om at tilbagebetale til Danmarks Nationalbank.

Denne afgørelse har sagsøgte i henhold til lov nr. 362 af 19. juli 1943 § 7 indbragt for vurderingsnævnet, der ved skrivelse af 14. august 1947 til udvalget for indkvarteringserstatning (se fornævnte lovs § 6 og midlertidig lov nr. 307 af 29. juni 1945 § 3) meddelte at nævnet på et møde den 9. august 1947 havde vedtaget at stadfæste udvalgets afgørelse.

Ved skrivelse af 20. juni 1949 til finansministeriet har udvalget for indkvarteringserstatning erklæret, at nævnet har meddelt, at nævnets afgørelse er truffet i henhold til lov nr. 499 af 9. oktober 1945 § 5.

Under nærværende ved stævning af 8. september 1949 her for retten indbragte sag har sagsøgeren, finansministeriet nedlagt påstand om, „at den af vurderingsnævnet den 9. august 1947 truffe afgørelse, hvorefter sagsøgte til statskassen skal tilbagebetale kr. 10.000,—, gøres eksigibel, og at der tillægges sagsøgeren renter 5 pct. p. a. af beløbet fra stævningens dato.“

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse, subsidiært om frifindelse for tiden.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren henvist til, at vurderingsnævnet i henhold til lov nr. 362 af 19. juli 1943 § 7 og lov nr. 307 af 29. juni 1945 § 3 samt lov nr. 499 af 9. oktober 1945 er bemyndiget til at træffe en afgørelse som den foreliggende, og at denne afgørelse er endelig, således at det materielle grundlag, hvorpå den hviler, ikke kan gøres til genstand for prøvelse ved domstolene.

Da afgørelsen imidlertid i henhold til de pågældende lovbestemmelser ikke er eksigibel, begærer sagsøgeren, at retten ved dom skal tillægge den den fornødne eksigibilitet.

Til støtte for sin påstand om frifindelse har sagsøgte anført, at nævnets afgørelse ikke er endelig i den forstand at han ikke, når sagen indbringes for retten, skulle have adgang til at få det materielle grundlag hvorpå afgørelsen er truffet, underkastet rettens prøvelse.

I så henseende gør sagsøgte gældende, at afgørelsen er truffet i henhold til lov nr. 499 af 9. oktober 1945 § 5 og selv om denne lovbestemmelse henlægger afgørelsen til det i lov nr. 307 af 29. juli 1945 omhandlede vurderingsnævn, udtaler den ikke, som lovens § 13, at nævnets afgørelse er endelig, og selv om nævnets afgørelser i de i selve loven nr. 307 af 29. juli 1945 omhandlede tilfælde er endelig i henhold til lovens § 4 kan dette ikke gælde om afgørelser i henhold til en anden lov, idet en sådan begrænsning i adgangen til afgørelsens prøvelse for domstolene er en undtagelsesbestemmelse, der kræver udtrykkelig hjemmel for hvert tilfælde, der skal henføres under den.

Endvidere hævder sagsøgte, at selve bestemmelsen i § 4 i lov nr. 307 af 29. juli 1945 om at afgørelsen er endelig, alene betyder, at der ingen adgang er til yderligere administrativ rekurs, hvorimod den ikke berører domstolenes almindelige beføjelse til at bedømme grundlaget for et materielt retskrav, der

indbringes for dem. Fremdeles har sagsøgte til begrundelse af sin subsidiære påstand gjort gældende, at udvalget og nævnet har gjort sig skyldige i sådanne overtrædelser af almindelige retsprincipper med hensyn til sagens formelle behandling, at deres afgørelse er uden gyldighed. Navnlige besværer sagsøgte sig over, at der ikke er givet ham behørig lejlighed til, efter at have fået kundskab om de af udvalget og nævnet anlagte synspunkter, mundtlig at fremsætte sit forsvar og sine positive oplysninger for disse myndigheder.

Sagsøgte har endelig begæret sagen udsat for at godtgøre, at nævnet til grund for sin afgørelse har lagt sådanne urigtige principper, at dets afgørelse allerede af den grund ikke kan stå ved magt.

Sagsøgeren har under henvisning til retsplejelovens § 366 modsat sig denne udsættelse under påberåbelse af, at sagsøgte ikke under skriftvekslingen har gjort dette anbringende gældende.

Da sagsøgte har haft al anledning til under skriftvekslingen inden domsforhandlingen at fremføre det nævnte anbringende og de beviser for dets rigtighed, som han mener at være i besiddelse af, ses der ikke at være nogen undskyldning for hans forsømmelse heraf, og hans begæring om udsættelse vil herefter være at forkaste.

Idet der herefter ikke foreligger noget bevis for at den af udvalget og vurderingsnævnet foretagne behandling af sagen har lidt af sådanne mangler, at afgørelsen af den grund ikke kan anses for lovlig truffet, hvorved bemærkes at bevisbyrden i så henseende må påhvile sagsøgte, vil det være at undersøge om den trufne afgørelse er at anse for endelig, således at dens resultats rigtighed ikke kan prøves for domstolene.

Det må nu antages, at når lov nr. 307 af 29. juni 1945 § 4 på samme måde som den tidligere lov nr. 362 af 19. juli 1943 § 7 bestemmer, at afgørelser af det deri omhandlede vurderingsnævn er endelig, må dette betyde, at grundlaget for disse ikke kan efterprøves af domstolene, såvel efter afgørelsernes art, som under hensyn til at der ikke kan være tænkt på rekurs til nogen højere administrativ myndighed, eftersom netop den højeste administrative myndighed på disse områder, indenrigsministeriet, må lade sine afgørelser efterprøve af nævnet.

Når dernæst lov nr. 499 af 9. oktober 1945 § 5 henlægger afgørelsen til det i lov nr. 307/45 omhandlede nævn, kan dette kun forstås derhen, at nævnets beføjelse i de således tillagte sager er den samme som i alle andre under det hørende sager og at dets afgørelser også i disse sager er endelig i den ovenfor anførte forstand.

Endelig har sagsøgte erkendt at have haft lejlighed til skriftlig for udvalget og nævnet at gøre sine synspunkter gældende og fremføre de i hans besiddelse værende oplysninger, ligesom han har indrømmet ikke at have fremsat nogen begæring om at forelægge sin sag mundtlig. Der ses derfor ikke i sagens behandlingsmåde at være noget grundlag for at tilsidesætte afgørelsen som ikke lovlig truffet.

Da der ikke fra sagsøgtens side er rejst nogen indvending mod selve eksekutionen af den foreliggende afgørelse, vil sagsøgerens påstand herefter være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren med 800 kr.

Sagsøgte vil derhos til det offentlige have at erlægge de retsafgifter, som skulle have været betalt, hvis sagen ikke for sagsøgerens vedkommende havde været afgiftsfri.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, grosserer L. Ib Petersens begæring om udsættelse kan ikke tages til følge.

Inden 15 dage efter denne doms afsigelse vil sagsøgte have at efterkomme den af vurderingsnævnet den 9. august 1947 truffne afgørelse, der pålægger ham til sagsøgeren, finansministeriet, at betale 10.000 kr.

Sagsøgte bør derhos inden samme frist til sagsøgeren betale renter 5 pct. p. a. af fornævnte beløb fra den 12. september 1949, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 800 kr.

Sagsøgte vil derhos indenfor samme frist have at erlægge de retsafgifter, som skulle have været betalt, hvis sagen ikke for sagsøgerens vedkommende havde været afgiftsfri.

Intet stempelbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten påstår principalt frifindelse, subsidiært hjemvisning af sagen til Østre Landsret til påkendelse i realiteten.

Indstævnte påstår stadfæstelse.

Forsåvidt angår appellants indsigelse om, at udvalget og nævnet har tilsidesat almindelige retsprincipper ved sagens formelle behandling, navnlig ved at have undladt at give ham lejlighed til mundtligt at fremkomme med sit forsvar og sine oplysninger, har appellanten for Højesteret erkendt, at han og hans sagfører — således som det fremgår af en for Højesteret fremlagt udskrift af nævnets forhandlingsprotokol — har givet møde for nævnet den 9. august 1947, inden nævnet samme dag traf sin afgørelse. Appellanten har derefter på dette punkt frafaldet sin indsigelse.

For Højesteret gør appellanten til støtte for sin frifindelsespåstand yderligere gældende, at nævnets stadfæstelse af afgørelsen af 22. november 1944 må være ugyldig, fordi denne afgørelse ikke som foreskrevet i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 § 5 er truffet af udvalget for indkvarteringserstatning, men af udvalget for ekstraordinære industriarbejder m. v. Det fremgår imidlertid af det oplyste, at det i lov nr. 362 af 19. juli 1943 § 7 omhandlede vurderingsnævnet den 20. februar 1945 efter at have modtaget appellants ankeskrivelse har tilbagesendt sagen til sidstnævnte udvalg, men at sagen senere er blevet behandlet af det i henhold til lov nr. 307 af 29. juni 1945 oprettede udvalg for indkvarteringserstatning, der efter tilvejebringelsen af en række yderligere oplysninger ved skrivelse af 11. juni 1947 — altså efter gennemførelsen af lov nr. 499 af 9. oktober 1945 — indstillede til det i lov nr. 307 af 29. juni 1945, jfr.

lov nr. 499 af 9. oktober 1945, omhandlede vurderingsnævn, at den trufne afgørelse fastholdtes. Herefter og idet bemærkes, at de to udvalgs virksomhed med hensyn til bedømmelse af størrelsen af den passende leje må antages i det hele at have været af samme karakter, kan appellants heromhandlede indsigelse ikke tages til følge.

Til støtte for hjemvisningspåstanden har appellanten anført, at der ved den stadfæstede udvalgsafgørelse er lagt urigtige saglige principper til grund, og at han bør have lejlighed til at godtgøre dette ved bevisførelse for landsretten, hvilket, som det fremgår af dommen, er blevet nægtet ham af landsretten. Da der imidlertid ikke for Højesteret er tilvejebragt oplysning om, at der ved behandlingen af appellants sag er lagt principper til grund, som skulle kunne medføre, at afgørelsen tilsidesættes af domstolene, kan hjemvisningspåstanden ikke tages til følge.

Herefter og iøvrigt i henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer L. Ib Petersen, til indstævnte, Finansministeriet, med 1000 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Nr. 376/1951.

Rigsadvokaten

m o d

Carl Christian Larsen (Holm-Nielsen),

der tillaes for overtrædelse af omnibusloven.

Dom afsagt af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v. den 13. september 1950.

Ved anklageskrift af 22. august 1950 fra politimesteren i Holbæk er grosserer Carl Christian Larsen, boende Hostrups Have 15, København, og rutebilejer Harald Gunnar Buss, boende Nykøbing Sj., sat under tiltale for overtrædelse af lov nr. 166 af 4. juli 1927 ved at have iværksat og fortsat omnibuskørsel med medlemmer af grundejerforeningerne „Soldalen“, „Kongeparten“, „Jagtborg“, „Jyderup Lyng“ og „Skærbyvangel“, disse medlemmers familie og bekendte samt gæster og lejere samt gæster til lejere af disse medlemmers sommerhuse, idet det oplyses, at de omtalte grundejerforeninger omfatter en væsentlig del af sommerbebyggelsen i Odsherred.

Tiltalte Larsen er født den 7. marts 1917 i København og ikke tidligere straffet.

Tiltalte Bnss er født den 2. september 1900 i København og ikke tidligere straffet.

Begge de tiltalte har nægtet sig skyldige.

Ved de tiltaltes forklaringer og det øvrigt oplyste er sagens omstændigheder følgende:

Ifølge foreliggende trykte meddelelser til medlemmerne af grundejerforeningen „Kongeparten“ er der efter nærmere detaljerede køreplaner foretaget kørsel med rutebil fra Valby til bestemte stoppesteder i Odsherred og retur, således at kørslen i 1950 påbegyndtes i påsken, hvor der i tiden herfra og til udgangen af maj måned kørtes på visse bestemte angivne ugedage, i tiden fra 17. juni til 14. august på hverdage een gang daglig i hver retning. I tiden fra juni til september kørtes på lørdage 4 ture og søndage 2 ture i hver retning, alt til bestemte klokkeslet.

I meddelelserne er der oplysning om billetpriser, abonnementskort, om udelukkelse af at medtage bagage og nærmere opregning af antallet af holdepladser, ialt 6, der alle bortset fra Valby er beliggende i Odsherred.

Om bestilling af billetter anføres følgende:

„Billetterne skal være afhentet 2 dage, før de skal benyttes, da de ellers vil blive solgt. Medlemskortet er strengt personligt og skal forevises sammen med billetten, da denne ellers er ugyldig. Kontoret kan ikke udlevere billetter, medmindre alle restancer er betalt. Billetterne kan eventuelt tilsendes pr. post mod check eller postanvisning + porto. Beløbet skal være kontoret i hænde senest 2 dage, før billetten skal anvendes som rejsehjemmel.“

Tiltalte Larsen, der er formand for sammenslutningen af sommerhusgrundejerforeninger i Odsherred, har oplyst, at sammenslutningen har ca. 1200 medlemmer, — der er ca. 1200 grunde med hus på ca. $\frac{3}{4}$ heraf —, og at sammenslutningen foruden de i anklageskriftet nævnte foreninger tillige omfatter 2 andre grundejerforeninger, nemlig „Ellingelyng“ og „Vibo plantage“.

Tiltalte har oplyst, at der udleveres et medlemskort til hvert medlem, når vedkommende er optaget i grundejerforeningen, og ligeledes til pågældendes ægtefælle og børn over 12 år. Til husstanden udleveres også medlemskort, for såvidt den står anført i folkeregistret, og der føres fra grundejerforeningens side en stikprøvevis kontrol med folkeregistret, hvilket tiltalte lejlighedsvis selv har foretaget. Når en grundejer præsenterer en gæst eller lejer, kan denne optages som medlem af foreningen, og lejere får udleveret medlemskort efter ganske de samme regler som andre medlemmer.

Husstand og lejere har ikke stemmeret i rene grundejerspørgsmål. Medlemskontingentet er 6 kr. halvårligt for begge kategorier af medlemmer.

Om selve kørslen har tiltalte Larsen forklaret, at afgangens altid kontrolleres af et medlem af bestyrelsen, der for kontrollens skyld deltager i køreturen, og at der føres en indgående kontrol med, at uvedkommende ikke forskaffer sig plads i rutebilen. Dette er så meget nemmere for foreningen, som pladserne i rutebilen stedse er overtegnet 3 uger i forvejen. Der finder ingen betaling sted i vognen, og bestyrelsesmedlemmet afkontrollerer såvel billetten som medlemskortet, ligesom passagererne lejlighedsvis afkræves legitimation. Såfremt det viser sig, at passagerer uretmæssigt skaffer sig rejsehjemmel, bliver de afvist, og dette håndhæves strengt.

Tiltalte har henvist til, at billetterne som ommeldt skal bestilles før kørslen, at der foretages effektiv kontrol med medlemmerne, samt at der ikke er noget betalingsforhold mellem passagererne og rutebillens fører eller ejer.

Tiltalte Larsen har fremdeles forklaret, at sammenslutningen af sommerhusgrundejere er skabt med det formål at tjene grundejernes interesser i skatte-spørgsmål — særligt grundskyldsansiggende —, og at den her omhandlede kørsel er et ganske underordnet led i sammenslutningens arbejde.

Tiltalte har sluttelig gjort gældende, at bestyrelsen har været i begrundet god tro med hensyn til det her påsigtede forholds lovlighed, idet han, forinden kørslerne i 1947 påbegyndtes, gennem et medlem, der var politibetjent i København, havde sikret sig, at kørslen kunne betragtes som lovlig.

Tiltalte Buss har sluttet sig til det af tiltalte Larsen anførte og har således henvist til, at han gennem tiltalte Larsen havde sikret sig, at kørslen var lovlig, forinden den påbegyndtes. Tiltalte Buss har iøvrigt forklaret, at han ikke har haft andet med sagen at gøre end, at han efter aftale med sammenslutningen har leveret automobil mod betaling pr. passager, samt at afregning skete med sammenslutningen, og at chaufføren modtager billetterne af et bestyrelses-medlem som bevis for transporten.

Efter de foreliggende oplysninger finder retten det godtgjort, at der af de tiltalte ad en nærmere fastlagt rute er foretaget regelmæssig kørsel med rute-automobil.

For sagens afgørelse skønnes det af betydning, hvor stor den kreds af personer er, der har haft adgang til befordring i egenskab af passive medlemmer.

Således som sagen er oplyst, skønnes adgang til at opnå passivt medlemskab at være tilgængelig for en ret ubegrænset kreds, hvorved bemærkes dels, at der intet er oplyst om, hvilke goder eller formål, der er forbundet med sådant passivt medlemskab, dels at disse passive medlemmer i det store og hele må anses for ganske uafhængige af hverandre, bortset fra muligheden for den her under sagen omhandlede personbefordring til og fra sommerhusegne.

Det skønnes uden betydning for sagens afgørelse, at de enkelte medlemmer foretager billetbestilling. Afgørende skønnes det at være, at sammenslutningen foretager bestillinger efter den foran beskrevne og bekendtgjorte fartplan hos tiltalte Buss og sammen med denne organiserer kørsel.

Begge de tiltalte findes herefter skyldig i det forhold, hvorfor de er tiltalt.

Retten finder ikke anledning til subsidiært som påstået af forsvareren at bringe straffelovens § 84, stk. 1, nr. 3. i anvendelse.

Herefter vil de tiltalte for overtrædelse af lov 166 af 4. juli 1927 § 2 være at anse efter samme lovs § 8, jfr. nu lov nr. 257 af 27. maj 1950, med bøder til statskassen, der for tiltalte Larsens vedkommende findes at burde ansættes til 500 kr., og for tiltalte Buss's vedkommende til 300 kr., og således at forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i henholdsvis 10 og 6 dage.

De tiltalte betaler in solidum sagens omkostninger.

Thi kendes for ret:

De tiltalte, grosserer Carl Christian Larsen, Hostrups Have 15, København, og rutebilejer Harald Gunnar Buss, Nykøbing Sj., bør til statskassen bøde henholdsvis 500 kr. og 300 kr.

Forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i henholdsvis 10 og 6 dage.

De tiltalte betaler in solidum sagens omkostninger.

Østre Landsrets dom 2. juni 1951 (VII afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 13. september 1950 af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v., er påanket af de tiltalte Carl Christian Larsen og Harald Gunnar Buss til frifindelse, af anklagemyndigheden til skærpelse af de idømte straffe.

Under domsforhandlingen for landsretten har anklagemyndigheden begrænset påstanden således, at tiltalen alene omfatter kørsel med 1) de nævnte foreningers medlemmer, 2) disses husstande, 3) gæster og lejere, der er indtrådt som medlemmer af grundejerforeningerne og 4) de under 3) nævnte lejeres husstande, samt at tiltalen alene omfatter kørslen i 1950.

For landsretten er der afgivet forklaring af de tiltalte.

Det er for landsretten oplyst, at der i Sammenslutningen af Sommerhusgrundejerforeninger i Danmarks Odsherreds Afdeling er 1092 ordinære medlemmer og 216 passive medlemmer, samt at det alene er foreningen „Kongeparten“, der optager passive medlemmer. I denne forening er der 252 ordinære medlemmer og 216 passive medlemmer. I foreningens § 4 hedder det:

„Enhver grundejer i Ellinge Lyng er selvskreven medlem mod betaling af indskud og kontingent; endvidere kan som medlem optages enhver, der har tilknytning til Ellinge Lyng, og som måtte ønske at støtte foreningens arbejde.“

De passive medlemmer har ligesom de ordinære medlemmer adgang til mod et forudbetalt gebyr på 2 kr. for sig selv og deres husstande at deltage i den omhandlede kørsel. Yderligere giver deres medlemsskab dem blandt andet adgang til den af foreningen bekostede badebro og til benyttelse af foreningens strandareal og parkeringsplads med boldbane.

Det bemærkes, at der ikke fra anklagemyndighedens side er fremsat nogen indsigelse med hensyn til, at der ikke fra sammenslutningens side er ført fornudden kontrol med, at kun adgangsberettigede personer er blevet transporteret med de benyttede vogne.

Efter det oplyste må sammenslutningen antages at være stiftet i andet øjemed end for at etablere den heromhandlede kørsel, men de enkelte medlemmer i Odsherreds afdelingen ses ikke at have andre fælles interesser — bortset fra kørslen — end de har med medlemmer af andre sommerhusgrundejerforeninger andetsteds i landet.

Under hensyn til, at den omhandlede kørsel allerede nu står åben for et meget betydeligt antal personer, nemlig de 1300 medlemmer med husstande, og at kredsen af adgangsberettigede vil kunne blive forøget ved optagelse af flere medlemmer og andre foreninger, findes kørslen med hensyn til dens regelmæssighed og de adgangsberettigedes antal og udstrækningen af det af de adgangsberettigede beboede område at være af en sådan art, at den må betegnes som omnibuskørsel i omnibuslovens forstand.

Det tiltrædes derfor, at de tiltalte er fundne strafskyldige for overtrædelse af § 2, jfr. § 1, i lov nr. 166 af 4. juli 1927 og § 3, jfr. § 1, i lov nr. 257 af 27. maj 1950.

Da det af det oplyste fremgår, at de tiltalte ved forud anstillede undersøgelser har haft nogen grund til at anse kørslen for lovlig, vil de idømte bøder være at nedsætte til 200 kr. for tiltalte Larsens vedkommende og 100 kr.

for Buss's vedkommende. Forvandlingsstraffen fastsættes til hæfte i henholdsvis 6 dage og 4 dage.

De tiltalte har selv sørget for deres forsvar for landsretten.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande, dog at de af de tiltalte Carl Christian Larsen og Harald Gunnar Buss forskyldte straffe fastsættes til statskassen tilfaldende bøder, store henholdsvis 200 kr. og 100 kr. med forvandlingsstraffe af hæfte i henholdsvis 6 dage og 4 dage.

Sagens omkostninger for landsretten udredes af de tiltalte een for begge og begge for een.

De idømte bøder at udrede inden 3 dage efter denne doms afsigelse.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte Carl Christian Larsen til frifindelse og af anklagemyndigheden til skærpeelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den, forsåvidt den er påanket, være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande.

Tiltalte Carl Christian Larsen betaler sagens omkostninger for Højesteret.

Nr. 230/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Ove Henning Rasmussen (J. Hartvig Jacobsen),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 241 og motorlovens § 29, jfr. § 41.

Dom afsagt af retten for Helsingør købstad m. v. den 10. september 1951.

Under nærværende under medvirken af domsmænd behandlede sag tiltales Ove Henning Rasmussen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 13. august 1951 for uagtsomt manddrab efter straffelovens § 241 samt for overtrædelse af motorlovens § 29, stk. 1, ved den 18. april 1951 ca. kl. 20,45, da han som fører af personmotorvogn B 2507 kom kørende ad hovedvej 6 fra Nyrup mod Fredensborg at have undladt at udvise fornøden agtpågivenhed og forsigtighed, idet han, da han følte sig blændet af en modgående motorvogns lygter, undlod at standse sin vogn op, men fortsatte kørslen og herunder kom helt ud ved græsrabatten i sin højre side af vejbanen, hvor han udfør 16,6 km stenen

bagfra påkørte den på eller umiddelbart ved siden af rabatten gående teglværksarbejder Helmuth Jens Vilhelm Jensen, Nivaa, der ved påkørslen pådrog sig så svære kvæstelser af kraniet og hjernen, at han afgik ved døden den 23. maj 1951.

Der er nedlagt påstand på, at tiltalte i medfør af motorlovens § 42, stk. 1, frakendes retten til at være fører af motorkøretøj i et af retten fastsat tidsrum.

Tiltalte er født den 2. april 1923 og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte har nægtet sig skyldig.

Han har forklaret, at han den 18. april 1951 havde været i Helsingør i sin forretning på Gurrevej. Han havde ikke nydt det mindste spiritus i løbet af dagen og kørte ca. kl. 20,30 fra Helsingør mod Hillerød, hvor han bor. Straks efter, at han var kommet ind på hovedvej 6 ved Nyrupgård, blev han meget blændet af en modgående bil, som havde meget skarpe lygter. Selv kørte han med det korte lys. For at få den modgående bil til at blænde ned trykkede han på fodknappen, således at det blev langt, og trykkede derefter igen på fodknappen, så at han igen kørte med kort lys, men den modgående bil blændede ikke ned. Tiltalte tog farten af sin vogn, bremsede ganske let og kørte ind til højre for at lade den blændende vogn passere. Han har overhovedet ikke set teglværksarbejderen og blev først opmærksom på denne, da det gav et bump i vognen, og han blev klar over, at han havde påkørt noget. Han bremsede derfor op, steg ud og så da, at han havde påkørt en mand, idet denne lå på vejen et stykke ude. Tiltalte tilkaldte ambulancen fra købmanden.

Husassistent Stella Ruth Nielsen har som vidne forklaret, at hun fulgtes sammen med teglværksarbejderen. Hun gik inderst, helt ude i græsrabatten, og han gik på kanten mellem græsrabatten og vejbanen, hvoraf den yderste del på det pågældende tidspunkt var grusbelagt. De gik med hinanden i hånden. Der kom en modgående bil med meget stærkt blændende lygter, og vidnet sagde til sin ledsager: „Fy for søren, han skulle blænde ned“. Hun blev først opmærksom på den bagfra kommende bil ved påkørslen.

Efter den afgivne ligsynsattest er dødsårsagen det kraniebrud og den hjerne-læsion, som teglværksarbejderen pådrog sig ved påkørslen.

Tiltalte findes herefter skyldig i anklagen.

Han vil derfor være at anse efter straffelovens § 241 og motorlovens § 41, jfr. § 29, med en straf, der bestemmes til 20 dagbøder à 15 kr., der tilfalder statskassen, og som i mangel af betaling afsones med hæfte i 20 dage.

Der findes ikke anledning til at frakende tiltalte kørekortet efter motorlovens § 42.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Ove Henning Rasmussen, bør inden 14 dage til statskassen bøde 20 dagbøder à 15 kr., der i mangel af betaling afsones med hæfte i 20 dage.

Tiltalte betaler derhos sagens omkostninger, derunder 80 kr. i salær til den beskikkede forsvarer, landsrettsagfører Kaarsen.

En af de voterende afgav sålydende

d i s s e n s:

Jeg må anse det for rigtigst at anse tiltalte med en straf på hæfte i 15 dage.

Østre Landsrets dom 4. marts 1952 (III afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 10. september 1951 af retten for Helsingør købstad m. v., er af anklagemyndigheden påanket til skærpelse, medens tiltalte Ove Henning Rasmussen påstår frifindelse forsåvidt angår tiltalen for uagtsomt manddrab og iøvrigt formildelse.

Landsretten tiltræder, at tiltalte er fundet skyldig som ved underrettsdommen fastslået.

Straffen findes at burde bestemmes til 40 dagbøder, hver stor 15 kr.

Som i dommen anført har tiltalte, da han blev blændet af den modgående bils lygter, i stedet for at standse sin vogn fortsat kørslen og er herunder kørt ind til højre, hvorved han påkørte teglværksarbejder Jensen. Der må endvidere gås ud fra, at tiltalte ikke, inden han foretog denne manøvre, havde iagttaget, at der ikke var fodgængere eller cyklister, som han kunne påkøre. Retten finder, at tiltalte herved har handlet særlig uforsvarligt, og at retten til at føre motorkøretøj følgelig bør frakendes ham for 1 år.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Ove Henning Rasmussen, bør inden 3 dage fra dato til statskassen betale 40 dagbøder, hver stor 15 kr. Forvandlingsstraffen er hæfte i 40 dage.

Retten til at føre motorkøretøj frakendes tiltalte for 1 år fra denne doms afsigelse at regne.

Underrettsdommens bestemmelse om sagsomkostninger stadfæstes.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder salær og godtgørelse for udlæg til tiltaltes beskikkede forsvarer, landsretssagfører K. Pallesen, Hillerød, 150 kr., udredes af tiltalte.

Der blev afgivet sålydende

d i s s e n s:

Tre af de voterende, der iøvrigt er enige i dommen, skønner ikke, at hensynet til færdselssikkerheden kræver, at tiltalte fradømmes retten til at føre motorkøretøj.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af såvel tiltalte som anklagemyndigheden.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at resultatet af afstemningen i landsretten i medfør af retsplejelovens § 216, stk. 1, 3. punktum, burde have medført, at retten til at føre motorkøretøj ikke frakendtes tiltalte. Der findes dog ikke i den anledning grund til at hjemvise sagen til landsretten.

I henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes det, at tiltalte er anset med straf som sket.

Der findes ikke anledning til at frakende tiltalte retten til at føre motorkøretøj.

Med denne ændring vil landsrettens dom kunne stadfæstes.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at bestemmelsen om, at retten til at føre motorkøretøj frakendes tiltalte Ove Henning Rasmussen, udgår.

Det offentlige betaler sagens omkostninger for Højesteret, herunder i salær til højesteretssagfører Hartvig Jacobsen 150 kr.

Nr. 245/1952.

Husejer **Johs. Jensen**
(sagfører Jakob Jensen, Nykøbing Sj.)

m o d

snedkermester **E. Flügge Jørgensen**
(sagfører Johannes Richter, Nykøbing Sj.).

Kendelse afsagt af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v. den 22. marts 1952.

Ved nærværende rets dom af 4. januar 1952 blev sagsøgte husejer Johannes Jensen, Havnegade, Nykøbing Sj., dømt efter påstand af sagsøgeren snedkermester E. Flügge Jørgensen, Klint, da sagsøgte skønt lovligt stævnet udeblev ved sagens behandling.

Under nærværende sag har domfældte ved begæring af 21. februar 1952 andraget om genoptagelse af sagen under henvisning til, at han ingen underretning har modtaget om sagens foretagelse i retten.

Domhaveren har protesteret imod sagens genoptagelse.

Domfældte har som part forklaret, at forligsindkaldelsen blev forkyndt for ham, og at han gav personlig møde i forligskommissionen, men nægtede at indgå på forlig under henvisning til ikke at skyldte noget.

Derimod blev domfældte ikke underrettet om sagens foretagelse i retten. Havde han modtaget underretning herom, havde han givet møde og påstået frifindelse. Hans ægtefælle har senere refereret for ham, at hun formener at kunne erindre, at stævningen er forkyndt for hende, men at hun har glemt at lade meddelelse herom gå videre til domfældte, der ingensinde har set den udleverede genpart af stævningen.

Domfældtes ægtefælle fru Astrid Beate Jensen, Havnegade, Nykøbing Sj., har som vidne forklaret, at hun har nattevagt på Sindssygehospitalet, og at hun gerne sover til omkring 15-tiden. Hun erindrer, at stævningen blev forkyndt for hende en dag, da hun lige var stået op. Hun gennemlæste den ikke. Hvad der senere er passeret med den genpart, hun fik udleveret ved forkyndelsen, ved hun ikke. Hun lægger meddelelser, post og lign., der ankommer i domfældtes fraværelse på skrivebordet, men omhandlede genpart må være bortkommet. Hun erindrer overhovedet intet om, hvorvidt hendes ægtefælle har modtaget genparten, eller om hun har omtalt forkyndelsen for ham.

Ved bevisførelsen skønnes det godtgjort, at domfældtes udeblivelse skyldtes, at han ikke var blevet gjort bekendt med stævningen. Udeblivelsen skønnes ham utilregnelig. Som en følge heraf har domfældte i medfør af retsplejelovens § 373, jfr. § 434, krav på, at sagen genoptages.

Thi er agtes:

Den ved nærværende rets dom af 4. januar 1952 påkendte borgerlige sag nr. 686/1951 snedkermester E. Flügge Jørgensen, Klint, imod husejer Johannes Jensen, Havnegade, Nykøbing Sj., bør genoptages.

Østre Landsrets kendelse 26. april 1952 (VII afd.).

Den påkærede kendelse er afsagt den 22. marts 1952 af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v. og påkæret af snedkermester E. Flügge Jørgensen med påstand om, at indkærede, husejer Johs. Jensens begæring om genoptagelse af den sag, i hvilken der den 4. januar 1952 blev afsagt udeblivelsesdom, afvises.

Indkærede påstår kendelsen stadfæstet.

Den kærende har til støtte for sin påstand anført, at indkæredes udeblivelse ikke kan anses utilregnelig, da stævningen var rettidigt forkyndt på indkæredes bopæl i hans fraværelse for hans hustru.

Da der må gives den kærende medhold i, at indkæredes udeblivelse ikke kan anses at have været ham utilregnelig,

bestemmes:

Indkærede, husejer Johs. Jensens begæring om genoptagelse af ovennævnte sag afvises.

Indkærede betaler den kærende, snedkermester E. Flügge Jørgensen, kære-målets omkostninger med 50 kr. inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den af Østre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Kæremålets omkostninger for Højesteret findes kærende at burde betale til indkærede med 75 kr.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Kæremålets omkostninger for Højesteret betaler kærende, husejer Johs. Jensen, til indkærede, snedkermester E. Flügge Jørgensen, med 75 kr.

De ikendte omkostninger at betale inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse.

Nr. 112/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen (Rode).

(Forældelse af tillægsstraf).

Københavns Byrets dom 1. juni 1951 (8. afd.).

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 7. maj 1951 til at lide straf for

1.

(XXXII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved den 1. august 1944 kl. ca. 20 efter forudgående aftale og i forening med sin daværende hustru, varetægtsarrestant Martha Elly Petersen, og en person ved navn Ole Henrik Gielstrup, for hvis vedkommende sagen behandles særskilt, fra buntmagerske fru Thora Fryd Johansens butik, Tornebuskegade 3, København, hvortil de skaffede sig adgang ad butikkens bagdør, hvis smæklås Martha Petersen under et besøg i butikken tidligere på dagen havde smækket fra, at have stjålet 5 pelskåber til samlet værdi ca. 1700 kr.

2.

(III).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved en aften omkring den 9. november 1944 omkring kl. 23 efter forudgående aftale og i forening med fornævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra buntmager Robert Christensens værksted, Krystalgade 3 B, 2. sal, København, hvortil de skaffede sig adgang ved at opresse indgangsdøren, ad to gange at have stjålet 6—7 pelskåber til værdi ca. 10.000 kr., der tilhørte firmaet Ludvig Liljebjerg, Frederiksberggade.

3.

(XI).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved natten mellem den 19. og den 20. november 1944 efter forudgående aftale og i forening med fornævnte Otto Henrik Jørgensen fra buntmagermester Villh. E. Thomsens værksted, Adelgade 17 A, København, hvortil Jørgensen, medens tiltalte holdt vagt, skaffede sig adgang ved med en fil at opbryde indgangsdøren, at have stjålet en kalveskindskåbe og 13½ meter shirting til samlet værdi ca. 250 kr.

4.

(XII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved den 20. november 1944 omkring kl. 20 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra

buntmagermester C. Johanssons værksted, Landemærket 3. 1. sal, København, hvortil de skaffede sig adgang ved at opdirke hoveddøren, at have stjålet forskellige ræveskind, en kalveskindspjekkert, 20 kaninskind, forskellige colliers og kraver, 2 barnekåber, 1 kalveskindskåbe, 2 kalveplaidr til kåbe, 5 persianerbensplader og nogle stykker kalveskind til samlet værdi ca. 4400 kr.

5.

(XXXIV).

hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276, jfr. dens § 89, ved kort efter den 23. november 1944 mod et vederlag på 1000 kr. at have været to ikke identificerede mandspersoner behjælpelig med bortsalg af 5 eller 6 ægte tæpper (orientalske) til betydelig værdi til sin broder, buntmager Michael Jacobsen, Odense, for hvis vedkommende sagen behandles særskilt, uagtet tiltalte vidste, at tæpperne hidrørte fra tyveri.

6.

(XXVI).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved natten mellem den 6. og den 7. december 1944 efter forudgående aftale og i forening med fornævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra buntmager Vilh. E. Thomsens værksted, Adelgade 17 A, København, hvortil de skaffede sig adgang ved at oppresse adgangsdøren, at have stjålet forskellige pelsvarer, herunder en sort ræveskindskåbe, en sort scalkåbe, en muldvarpeskindkåbe og spidskaninskind til en kåbe til en samlet værdi af 4930 kr., tilhørende 2 af forretningens kunder.

7.

(XXXIX).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved natten mellem den 15. og den 16. december 1944 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen og Gielstrup samt yderligere en endnu ikke under sagen sigtet kvinde, fra firma Schous sæbehus' afdeling, Nørre Voldgade 92, København, hvortil Gielstrup skaffede sig adgang ved at opbryde butiksdøren med et koben, medens de øvrige holdt vagt udenfor butikken, at have stjålet lædervarer og parfumeriartikler til en samlet værdi af 860 kr. 60 øre.

8.

(XIV).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. dens § 89,

ved natten mellem den 27. og den 28. december 1944 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra firma N. Jensens grossistforretning, Hausergade 11, København, hvortil de skaffede sig adgang ved med et centrumsbor at gennembore en dørfyldning i adgangsdøren, som de derpå oplåede gennem hullet, at have stjålet 62 duge, 1 uldtæppe, forskellige hvidevarer, kjolestof og dameundertøj, nogle nøgler garn, 3 kitler, et par damesko og noget møbelstof til samlet værdi ca. 4950 kr.

9.

(XIII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved natten mellem den 30. og den 31. januar 1945 efter forudgående aftale og i forening med de forannævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra grosserer Åge Hoffmanns lejlighed, Kronprinsensgade 2, 2. sal, København, hvortil de skaffede sig adgang ved, efter at have forsøgt at udbore en dørfylldning, at oppresse entredøren, at have stjålet forskellige beklædningsgenstande, herunder en persianerpels, et sølvrævecollier, en sølvrævecape, 26 skjorter, 1 mandarinkåbe, 2 dynebetræk, 5 habitter, 3 selskabskjoler og 1 par laksko til samlet værdi ca. 17.500 kr.

10.

(XXVIII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. dens § 89,

ved en nat i begyndelsen af februar 1945 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen og Otto Henrik Jørgensen fra skotøjsfirmaet „Cander Sko“s værksted, Wesselsgade 7, København, hvortil Jørgensen, medens de øvrige holdt vagt, skaffede sig adgang ved indstigning gennem et vindue fra gaden, at have stjålet 3 ruller lærred til værdi 675 kr.

11.

(VI).

hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276, jfr. dens § 89,

ved en dag kort efter den 6. marts 1945 i forening med fornævnte Martha Petersen mod et vederlag på 700 kr., at have afkøbt de fornævnte Otto Henrik Jørgensen og Axel Henry Petersen et fra et indbrudstyveri i parfumeri- og bijouteriforretningen, Vingårdsstræde 19, hidrørende parti bijouterivarer af værdi ca. 5800 kr., som de for 2700 kr. videresolgte til tiltaltes broder, cigarhandler Bruno Jacobsen, Kolding, for hvis vedkommende sagen behandles særskilt, uagtet tiltalte vidste, at varerne hidrørte fra tyveri.

12.

(XL).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89,

ved natten mellem den 21. og den 22. april 1945 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen, Gielstrup, samt Mary Thurøe Rasmussen, hvis forhold behandles under særlig sag, fra firma Schous sæbhus' udsalg, Nørre Voldgade 60, København, hvortil de skaffede sig adgang ved med et koben at opbryde butiksdøren, at have stjålet damestrømper, toiletartikler og bijouterivarer til samlet værdi 397 kr. 72 øre.

13.

(XLI).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved natten mellem den 31. maj og 1. juni 1945 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen, Gielstrup og Mary Thurøe

Rasmussen, fra buntmager Frederik Holses værksted, Walkendorffsgade 3, København, hvortil de skaffede sig adgang ved at knuse en rude i butiksdøren og indstige gennem denne, at have stjålet pelsvarer til samlet værdi 9446 kr.

14.

(LXXVI).

hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276, jfr. dens § 89, ved en dag kort efter den 25. juni 1945 på sin daværende bopæl, Kul-torvet 10, København, i forening med varetægtsarrestant Jens Jensen Sjøldenglad Madsen, for hvis vedkommende sagen behandles særskilt, at have sikret fornævnte Martha Petersen udbyttet af et tyveri, idet arrestanten og Madsen, vidende om, at det drejede sig om tyvekoster i forening bortskaffede og skjulte for politiet, der var tilkaldt for at foretage ransagning, et fra tyveri hidrørende parti pelsvarer til værdi 26.000 kr., som var i Martha Petersens besiddelse.

15.

(LXXI).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved natten mellem den 3. og den 4. juli 1945 efter forudgående aftale med de fornævnte Martha Petersen, Jens Jensen Sjøldenglad Madsen og Gielstrup, fra et kontorlokale til konditoriet „La Glace“, Skindergade 43, hvortil Madsen og Gielstrup skaffede sig adgang ved med et stemmejern at opbryde et vindue, medens tiltalte og Martha Petersen holdt vagt, at have stjålet en habit, et par herrebenklæder og en sommerfrakke til samlet værdi ca. 500 kr., tilhørende inspektør Sv. A. F. Hansen.

16.

(LXXII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved samme nat efter forudgående aftale med fornævnte Martha Petersen to politiet ubekendte mandspersoner samt i forening med disse og de fornævnte Ole Gielstrup og Jens Jensen Sjøldenglad Madsen, der kom til stede under tyveriet, fra cigarhandler Bernhard Pfeiffer, Skindergade 38, kælderen, hvortil de to ubekendte personer skaffede sig adgang ved at udtage butiksruden, at have stjålet tobaksvarer til samlet værdi ca. 1250 kr., samt 96 kr. i byttepenge, hvilket sidstnævnte beløb beroede i et uaflåst kasseapparat.

17.

(XXII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved natten mellem den 3. og den 4. august 1945 efter forudgående aftale og i forening med fornævnte Jens Jensen Sjøldenglad Madsen fra firma N. Jensen & Co., manufaktur en gros forretning, Hausergade 11, København, hvortil Madsen skaffede sig adgang ved at knuse en rude og stige ind gennem vinduet, medens tiltalte holdt vagt og tog imod tyvekosterne gennem vinduet, at have stjålet møbelstof og møbelpolstreremateriale til samlet værdi 5257 kr.

18.

(XVII).

tyveri efter straffelovens § 276, jfr. dens § 89,

ved natten mellem den 13. og 14. august 1945 efter forudgående aftale og i forening med de fornævnte Martha Petersen og Jens Jensen Sjøldenglad Madson, fra pelsfirmaet Holger Fugmann, Nyhavn 38, København, hvortil de skaffede sig adgang ved at udbore en fyldning i adgangsdøren fra en port, at have stjålet 24 colliers af nertz og ilderskind til samlet værdi 12.615 kr.

19.

(XCI).

hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276,

ved en dag omkring januar 1951 af varetægtsarrestant Christiana Uldbjerg Sørensen, for hvis vedkommende sagen behandles særskilt, på dennes bopæl, Abenrå 9, stuen th., for 30 kr. at have købt 3 sæt dameundertøj, som han videresolgte til sin søster, domfældte Emma Jacobsen, uagtet han vidste eller sikkert formodede, at undertøjet, der var stjålet ved et indbrudstyveri i „City Textil-Magasin“, Skindergade nr. 24, kælderen, hidrørte fra tyveri.

Der er derhos ad forhold 6 af buntmager Christian Sørensen, Tingvej 32, 1. sal, nedlagt påstand om, at tiltalte dømmes til at udrede 2400 kr. i erstatning.

Tiltalte er født den 9. november 1904 i København og tidligere straffet:

1. ved Østre Landsrets dom af 18. juli 1941 efter politivedtægtens § 9, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 2, stk. 2, med hæfte i 10 dage og
2. ved Østre Landsrets dom af 15. april 1946 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 284, jfr. § 276, med fængsel i 1 år og
3. ved Københavns Byrets dom af 5. juli 1946 efter samme bestemmelser og efter § 89 med tillægsstraf af fængsel i 1 måned.

ad forholdene 1—4, 6—10 og 12.

Tiltalte har erkendt sig skyldig i disse forhold, dog at han på grund af gerningsstedernes beliggenhed i ejendomme uden beboelse eller lignende ikke mener, at udførelsen af forholdene 1—4, 6 og 8—9 er blevet lettet af mørklægningen, og at han til værdiansættelserne har bemærket, at værdien ad forhold 2 er 6—7000 kr., at værdien ad forhold 7 under forundersøgelsen var fastsat til 669 kr., at der ad forhold 8 ikke fandtes nævneværdigt at stjele, cfr. forhold 17 vedrørende samme gerningssted, og at værdien ad forhold 10 må være sat en del for højt.

Retten finder det ubetænkeligt at antage, at mørklægningen har lettet udførelsen af samtlige tyverier. Derimod vil man ikke på det foreliggende kunne tilsidesætte tiltaltes indsigelse vedrørende værdiansættelserne.

ad forholdene 13 og 15—18.

Tiltalte har erkendt sig skyldig i disse forhold, dog at han ikke kan udtale sig om værdien af forhold 17.

ad forhold 5 og 11.

Tiltalte har ikke kunnet erkende sig skyldig i hæleri, men har erkendt at have handlet som beskrevet i anklageskriftet.

Retten finder det imidlertid ubetænkeligt at statuere, at tiltalte har haft klar formodning om, at effekterne var tyvekoster, og han vil herefter være at anse skyldig i hæleri i disse forhold.

ad forhold 14.

Tiltalte har ikke kunnet erkende sig skyldig i hæleri. Han har forklaret, at han den pågældende dag kom hjem og fandt huset i oprør, idet man ventede politiundersøgelse i anledning af et parti skind, som tiltalte ikke før havde set eller haft noget at gøre med. Han var nødsaget til at få kosterne bort for ikke at risikere, at han eller hans hustru blev straffet. Skindet, hvis værdi han anslår til en snes tusinde kroner, blev af ham og Sjødenglad Madsen stillet hen i en port, og han har ikke siden set noget til det eller fået noget udbytte af det, og han lånte et parti skind hos sin søster til forevisning for den kunde, hvis besøg man var bange for ville medføre politiundersøgelse.

Retten finder det imidlertid ubetænkeligt at anse tiltalte skyldig i hæleri, idet han må antages at have været indforstået med, at hans hustru modtog tyvekoster i lejligheden, hvorfor han ikke vil kunne opnå straffrihed efter straffelovens § 125, stk. 2.

ad forhold 19.

Tiltalte har nægtet sig skyldig, men har erkendt at have købt og vidresolgt effekterne som beskrevet i anklageskriftet. Han har forklaret, at han har ernæret sig på hæderlig vis siden sin løsladelse og ikke gjort sig skyldig i noget ulovligt. Han kendte fru Petersen fra tidligere tid, da han havde buntmagerværksted i Tornebuskegade indtil 1938 og siden jævnlig har set hende i kvarteret, hvor han selv bor. Hun havde den pågældende dag kaldt på ham fra sit vindue og spurgt, om han ikke ville købe undertøjet, som hun skulle have brugt som en gave, men ikke fik brug for det. Han har specielt benægtet, at han havde fået tøjet af varetægtsarrestanten Julius Andersen Hvam.

Varetægtsarrestanterne Christiana Uldbjerg Pedersen, født Sørensen og Julius Carl Andersen Hvam har under domsforhandlingen afgivet væsentlige afvigende forklaringer, og retten har ikke kunnet tillægge deres forklaringer videre betydning.

Retten finder det mod tiltaltes meget bestemte benægtelse ikke godtgjort, at tiltalte, der er meget naiv, har haft nogen klar formodning om, at undertøjet var tyvekoster, og han vil derfor være at frifinde for hæleri. Da han imidlertid findes at have udvist grov uagtsomhed, vil han være at anse skyldig efter straffelovens § 303.

Medens tiltalte ikke blev mentalundersøgt i 1945, blev han inden dommen af 5. juli 1946 undersøgt af overlægen i psykiatri hos politiet, der i sin erklæring af 10. april 1946 blandt andet har udtalt:

„— — — Intellektuelt var observanden svagt udrustet, barnlig, primitiv, umoden, tillige noget torpid. Hans skolekundskaber var dårlige, specielt hans regnefærdighed, han kunne kun klare de allerletteste stykker i den lille tabel. Omtankeprøver klaredes ligesledes dårligt, medens hans viden om aktuelle forhold var noget bedre. Ved systematisk intelligensundersøgelse efter dansk standard 1943 opnåede han en intelligensalder på 13,4 år svarende til en intelligenskvotient på ca. 89, hvilket vil sige sinke i lettere grad. En talsymbol-

prøve gav lignende resultat, hvilket iøvrigt svarede ganske godt til det kliniske skøn. Han arbejdede under prøverne langsomt, men villigt. Også i karakterologisk henseende var observanden dårligt udrustet, han var overfladisk, tankeløs, veg og letpåvirkelig, men uden grovere moralske defekter.

Observanden havde et meget stillestående væsen. Han var tynd og spinkel med poser omkring øjnene. Den legemlige undersøgelse frembød intet abnormt, specielt påvistes ingen tegn til organiske nerveledelse eller hjernesyfilis.

Seroreaktionerne for syfilis i blodet var negative. Observanden har nægtet at lade sig underkaste lumbalpunktur.

K o n k l u s i o n :

Observanden er ikke sindssyg og ikke åndssvag, men synke i let grad med tilsvarende karakterologisk mindreværdighed. Observanden er tankeløs, overfladisk, veg og letpåvirkelig samtidig noget hengiven til spiritusmisbrug, men uden at kunne betegnes som forfalden til drukkenskab i lovens forstand.

Observanden har tidligere haft syfilis, men der påvises nu ingen tegn på syfilis i centralnervesystemet.

Observanden må herefter anses egnet til påvirkning gennem straf under vanlig form, men det må anbefales, at der meddeles observanden et afholdspålæg, og i fald han overtræder dette, bør spørgsmålet om anbringelse i en helbredelsesanstalt for drankere overvejes.

Yderligere observation er ikke fornøden.“

De under forhold 1—18 beskrevne forhold ligger i tid forud for den tiltalte den 12. december 1945 overgåede dom, jfr. tillægsstraffen af 5. juli 1946.

Til det anførte bemærkes, at medens det ved de tidligere domfældelser har været antaget, at tiltalte drev en betydelig hælervirksomhed som erhverv, findes det nu ved det oplyste klargjort, at tiltalte kun har været et mindre betydningsfuldt redskab for sin langt bedre begavede hustru, Martha Elly Jacobsen, nu gift Petersen (med hvem han har samlevet indtil 1945, uagtet de blev skilt i 1927), og de i anklageskriftet nævnte meget farlige indbrudstyre, der også senere har fortsat deres forbrydelser sammen med tiltaltes hustru. Tiltalte har således i reglen kun stået vagt og været med for at transportere koster.

Retten finder herefter, at den af tiltalte forskyldte straf, såfremt samtlige forhold var kommet til påkendelse i 1945, da han var ustraffet, og under hensyn til hans dårlige åndelige udrustning, ikke villet have oversteget 2 år, og da tiltalte ved de tidligere domfældelser allerede er idømt 1 år og 1 måneds fængsel, findes strafskylden vedrørende forhold 1—18 herefter forældet, jfr. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 2. Tiltalte vil derfor være at frifinde vedrørende disse forhold.

Tiltalte har under sagen været fængslet siden den 22. februar 1951.

Som følge af det anførte vil tiltalte være at anse efter straffelovens § 303 med hæfte i 30 dage, der anses udstået med varetægtsarresten.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Tiltalte, Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen, bør straffes med hæfte i 30 dage, der anses udstået med det tiltalte overgåede varetægtsfængsel.

Tiltalte bør betale sagens omkostninger, derunder 200 kr. i salær til den beskikkede forsvarer, overretssagfører Ørum.

Østre Landsrets dom 18. december 1951 (XI afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 1. juni 1951 af Københavns Byrets 8. afdeling (sag nr. 166/1951) er påanket af anklagemyndigheden til domfældelse af tiltalte, Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen, efter det for byretten udfærdigede anklageskrift og til skærpelse af straffen.

Tiltalte har påstået dommen stadfæstet.

Ved bevisførelsen for landsretten findes det godtgjort, at tiltalte har købt det i forhold 19 nævnte undertøj med bestemt formodning om, at det var stjålet.

Tiltalte vil være at anse efter straffelovens § 286, jfr. § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, jfr. straffelovens § 89 og efter straffelovens § 285, jfr. § 284, jfr. § 276, med fængsel i 1 år og 5 måneder, hvoraf 66 dage anses udstået.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen, bør straffes med fængsel i 1 år og 5 måneder.

Byretsdommens bestemmelser om udredelse af sagsomkostninger stadfæstes.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 125 kr. i salær til den beskikkede forsvarer, overretssagfører Ørum, udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte til frifindelse og af anklagemyndigheden til skærpelse.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For så vidt angår forholdene 1—18 vil byretsdommen være at stadfæste i henhold til dens grunde.

Idet den af tiltalte i forhold 19 efter straffelovens § 285, jfr. § 284, jfr. § 276, forskyldte straf findes at burde fastsættes til fængsel i 2 måneder, der anses udstået i medfør af straffelovens § 86, vil dommen være at ændre i overensstemmelse hermed.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Louis Severin Nikolaj Guldbrand Jacobsen, bør straffes med fængsel i 2 måneder, der anses udstået.

Med hensyn til sagsomkostninger for byretten bør dennes dom ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsret og Højesteret, derunder det i landsrettens dom nævnte salær og i salær for Højesteret til højesteretssagfører Rode 250 kr., udredes af det offentlige.

Anden ordinære session

Torsdag den 2. oktober.

Nr. 147/1951. Cigarhandler Mads K. Borggaard
(landsretssagfører Rosenquist)

m o d

Finansministeriet (kammeradv. v/ H. O. Hansen).

(Spørgsmål om der ved køb og salg af faste ejendomme forelå spekulationshensigt, statskattelovens § 5 a).

Østre Landsrets dom 31. marts 1951 (V afd.).

Sagsøgeren, cigarhandler Mads K. Borggaard, købte i 1937 for 35.000 kr. ejendommen Helgolandsgade 21, Aalborg, og solgte den i 1946 med en fortjeneste på 15.800 kr. Han selvangav sin skattepligtige indkomst for skatteåret 1947/48 til 25.803 kr., men Aalborg købstads ligningskommission og senere skatterådet for Aalborg skattekreds ændrede ansættelsen til 46.246 kr., hvilket beløb sagsøgeren godkendte, dog med fradrag af fornævnte beløb 15.800 kr., som han hævdede ikke var indkomstskattepligtigt. Ved kendelse af 31. maj 1950 stadfæstede Landsskatte retten imidlertid skatterådets afgørelse.

Det hedder i kendelsen:

„Det fremgår af det — — — oplyste, at klageren i årene 1931 til 1944 har foretaget en lang række køb og salg af ejendomme med betydelig fortjeneste. Samtlige disse handler stod i forbindelse med, at klageren ville skaffe sin svigermøder af med en urentabel ejendom, og da hovedformålet for klageren derfor ikke var at opnå nogen avance, er han ikke blevet beskattet af fortjenesten ved disse handler.

Den i 1946 solgte ejendom, Helgolandsgade 21, er ifølge klageren købt ret billigt i 1937, og da hverken købet eller salget af denne ejendom har nogen forbindelse med salget af svigermøderens urentable ejendom, må Landsskatte retten holde for, at klageren må anses for skattepligtig af avancen, idet retten på baggrund af klagerens øvrige handler ikke har kunnet tage hans påstand til følge, hvorefter hovedformålet ved købet af denne ejendom har været kapitalanbringelse.“

Under retssagen har sagsøgeren påstået sagøgte, Finansministeriet, tilpligtet at anerkende, at sagsøgerens skattepligtige indkomst for skatteåret 1947/48 vil være at ansætte til 30.446 kr.

Sagsøgte påstår frifindelse.

Efter et af sagsøgte under sagen fremlagt som A betegnet bilag har sagsøgeren siden 1931 afsluttet følgende handler om faste ejendomme:

27. februar 1931 Rosenlundsgade 12. Sælger: Carl Hørdorff. Køber: Fru Dagmar Schou.

18. marts 1931 Louisegade 12. Sælger: N. C. Duhn. Køber: M. K. Borggaard.

18. juni 1932 Louisegade 12. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: Fru Dagmar

18. juni 1932 Rosenlundsgade 12. Sælger: Fru Dagmar Schou. Køber: Fru Anc Kirstine Nørgaard.
18. juni 1932 Korsgade 29 og Dalgasgade 26. Sælger: Fru Anc Kirstine Nørgaard. Køber: M. K. Borggaard.
18. juni 1932 Hus og Byggegrund i Bouet. Sælger: Jørgen Nørgaard. Køber: M. K. Borggaard.
16. august 1932 Hus og Byggegrund i Bouet. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: L. P. Sæderup.
16. august 1932 Helgolandsgade 15. Sælger: L. P. Sæderup. Køber: M. K. Borggaard.
24. februar 1939 Helgolandsgade 15. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: Fru Lykkegaard Jensen.
- 1937 Helgolandsgade 21. Køber: M. K. Borggaard.
24. februar 1939 Dalgasgade 24. Sælger: Fru Lykkegaard Jensen. Køber: M. K. Borggaard.
15. april 1939 Dalgasgade 24. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: A. A. Nielsen.
20. juni 1939 Dybbølsgade og Fredericiagade 8. Sælger: H. Frederiksen. Køber: M. K. Borggaard.
- Juli 1939 Hadsundvej 100. Sælger: J. Facius. Køber: M. K. Borggaard.
- 1939 Hadsundvej 100. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: O. Pedersen.
12. september 1939 Anpart i Reberbanegade 26. Sælger: Frøken Nina Schmidt Jensen. Køber: M. K. Borggaard.
22. september 1939 Anpart i Reberbanegade 26. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: Enkefru Schmidt Jensen.
21. august 1944 Korsgade 29 og Dalgasgade 26. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: V. Madsen.
1. oktober 1944 Reberbanegade 47 B. Sælger: Chr. Jensen. Køber: M. K. Borggaard.
15. januar 1946 Helgolandsgade 21. Sælger: M. K. Borggaard. Køber: Marius F. Nielsen.
17. januar 1946 Toldbodgade 29. Sælger: Martin Sørensen. Køber: M. K. Borggaard.
12. maj 1948 61 i Hune by og sogn (blokhus). Køber: M. K. Borggaard.
26. august 1948 Anders Borksvej (grund). Sælger: Stig Madsen. Køber: M. K. Borggaard."

De på fortegnelsen optagne ejendomshandler med undtagelse af køb og salg af den i nærværende sag omhandlede ejendom Helgolandsgade 21 samt købet af ejendommen Reberbanegade 47 B og købet af de 3 sidst anførte ejendomme har sagsøgeren — således som berørt i kendelsen — indgået som led i sine bestræbelser for at hjælpe sin svigermoder fru Dagmar Schou med uden tab at få afhændet den af hende erhvervede urentable ejendom Rosenlundsgade 12 og for at afvikle de engagementer, han i den anledning måtte gå ind i. I en af sagsøgeren anlagt retssag vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt han var indkomstskattepligtig af den fortjeneste, som han havde indvundet ved videresalg af en af disse ejendomme — Helgolandsgade 15 — blev det ved Østre Landsrets dom af 29. december 1945, der blev stadfæstet ved Højesterets dom af 6. december 1946 — trykt i U. f. R. 1947 pag. 110 — i henhold til dens grunde, fastslået, at beløbet ikke var indkomstskattepligtigt. Det udtales

i landsrettens dom, at retten ikke finder „at kunne forkaste Sagsøgerens Anbringende om, at saavel Erhvervelse af Ejendommen Louisegade 12 som Erhvervelsen af Ejendommen Helgolandsgade 15, der for hans Vedkommende blev Slutresultatet af hans Engagementer for at hjælpe Fru Schou af med hendes urentable Ejendom i Rosenlundsgade, er sket som Formucanbringelse i den Hensigt at opnaa Udbytte ved Ejendommenes Driftsoverskud. Idet det endvidere maa antages, at det ca. 7 Aar efter Erhvervelsen stedfundne Salg af Ejendommen i Helgolandsgade er motiveret ved det af Sagsøgeren paaberaabte Angreb af Væggetøj, findes det ikke godtgjort, at Erhvervelsen af Ejendommen er sket i en saadan Spekulationshensigt, at den indvundne Avance — Forskellen mellem Købesummen i 1932 og Salgssummen i 1939 — kan anses skattepligtig i Henhold til Statskattelovens § 5 a.“

Af fortjenesten ved videresalg i 1939 af ejendommen Hadsundvej 100 og anpart i Reberbanegade 26 har sagsøgeren betalt indkomstskat — efter sagsøgerens anbringende ved en fejltagelse. Af fortjenesten ved salget i 1944 af ejendommen Korsgade 29 og Dalgasgade 26 blev han ligeledes ansat i indkomstskat, men skatten blev refunderet, da han protesterede under henvisning til fornævnte højesteretsdom.

De på bilag A opførte ejendomshandler skal suppleres med yderligere 3 ejendomskøb. Sagsøgeren ejer herefter i dag følgende 8 ejendomme:

		købt i:
„1. Bredegade 18	185.000 kr.	1937
2. Fredericiagade 8 og Dybbølgade 1	166.000 —	1939
3. Fredericiagade 10	44.000 —	1940
4. Vesterbro 88	127.000 —	1941
5. Reberbanegade 47 B	64.000 —	1944
6. Toldbodgade 29	154.000 —	1946
7. Anders Borchsvej (grund)	13.500 —	1948
8. Sommerhus i Blokhus	10.000 —	1948“

Til støtte for sin påstand gør sagsøgeren gældende, at hans øvrige ejendomssalg, som af Landsskatteretten selv fremhævet, ikke har nogen forbindelse med salget af Helgolandsgade 21, som forfulgte et særligt formål. Disse yderligere handler kan derfor heller ikke tjene som „baggrund“, jfr. Landsskatterettens kendelse, for bedømmelsen af salget af Helgolandsgade 21. Af de ejendomme, som sagsøgeren i tidens løb har erhvervet uden forbindelse med det formål at hjælpe sin svigermoder, er Helgolandsgade 21, den eneste, han har solgt. Denne ejendom har han — ligesom de andre ejendomme, som han stadig ejer — købt som en kapitalanbringelse og for at gøre sine penge frugtbringende, hvorimod han ikke ved købet har forfulgt spekulationsøjemed. Dette må også følge af det ved højesteretsdommen fastslåede resultat. Helgolandsgade 21, hvis ejendomsskyldværdi var 36.000 kr., købte han i 1937 for 35.000 kr. Det har hans hensigt at nedbryde baghuset, der var udlejret til avlsbrugeri, og i stedet opføre et garagekompleks; men på grund af byggestrøktioner måtte han opgive tanken. Da lejer af baghuset misligholdt sin vedligeholdelsespligt, og da han gennem en ejendomsmægler fremkom med et købstilbud, fandt sagsøgeren det formålstjenligt at sælge ejendommen til lejer.

Sagsøgte anfører heroverfor, at det drejer sig om en ejendom, der efter sin art må betegnes som spekulationsobjekt, idet den ved købet var ukurant

og udnyttet på en efter dens beliggenhed uhensigtsmæssig måde. Ejendommen havde derfor muligheder som spekulationsobjekt og den erhvervedes yderligere til ret lav pris. Yderligere er sagsøgerens mange andre handler indicium for, at der i nærværende tilfælde har foreligget spekulationshensigt. Det er ikke her afgørende, at disse handler har haft en eller anden forbindelse med „Svigermoder-transaktionerne“. De pågældende handler er ikke dækket af højesteretsdommen, der alene tager stilling til ejendoms købene i 1932. Salgsfortjenesterne er tilflydt sagsøgeren selv og det må antages, at det i hvert fald har været et af formålene med erhvervelserne at opnå en sådan salgsfortjeneste.

Idet en samlet bedømmelse af sagsøgerens i årevis foretagne ejendoms handler findes nu at kendetegne ham som villende spekulerer i handel med faste ejendomme, og idet muligheden for salgsgevinst på den under sagen omhandlede ejendom, efter dens særlige beskaffenhed og det ovenfor anførte, må statuere ikke at have ligget udenfor sagsøgerens beregning, findes det ved Landsskatterettens kendelse med rette fastslået, at den for ejendommen opnåede salgsavance vil være at henregne til sagsøgerens skattepligtige indkomst.

Sagsøgte vil derfor være at frifinde.

I sagsomkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre sagsøgte 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør for tiltale af sagsøgeren, cigarhandler Mads K. Borggaard, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren betaler i sagsomkostninger til sagsøgte 800 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Da sagsøgte ikke overfor sagsøgerens anbringender om hans hensigt med erhvervelsen af den under sagen omhandlede ejendom, hans planer med hensyn til dens udnyttelse og anledningen til dens senere afhændelse, hvilke anbringender iverigt er bestyrket ved en under sagen fremlagt skrivelse af 4. juli 1950 fra arkitekt Lunde Rasmussen, ses at have anført omstændigheder, der bestyrker, at salget er foretaget i spekulationshensigt, og da de øvrige af sagsøgeren i tidens løb foretagne ejendomssalg, der alle forelå oplyst under den i votum nævnte sag, efter den af Højesteret i den nævnte sag afsagte dom ej heller findes at kunne tjene til bestyrkelse heraf, finder jeg ikke, at sagsøgte har godtgjort, at det har været berettiget at henregne sagsøgerens fortjeneste ved salget til hans skattepligtige indtægt i medfør af statskattelovens § 5 a, og jeg voterer som følge heraf for at tage sagsøgerens påstand til følge. Sagens omkostninger ville jeg tillægge ham med 1000 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter de i sagen tilvejebragte oplysninger findes appellansens forklaring om at have købt ejendommen for at udnytte den til

udleje ikke at kunne forkastes. Idet der herefter ikke kan anses at have foreligget spekulationsøjemed med vidresalg for øje, vil appellants påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1800 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Finansministeriet, bør anerkende, at appellanten, cigarhandler Mads K. Borggaards skattepligtige indtægt for skatteåret 1947/48 udgør 30.446 kr.

Sagens omkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellanten med 1800 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 3. oktober.

Nr. 40/1951.

Rigsadvokaten

m o d

A/S American Lunch (J. A. Melchior),

der tiltales for overtrædelse af lov nr. 406 af 28. august 1945 m. v.

København s Byrets dom 19. december 1947 (22. afd.).

Under denne Sag, der behandles under Medvirken af Domsmænd, tiltales ifølge Anklageskrift af 3. Januar 1947 fra 2. ekstraordinære Statsadvokat for København

I A.

A/S „American Lunch“ for Overtrædelse af § 2, Stk. 2, i Lov Nr. 406 af 28. August 1945,

ved fra Tiden umiddelbart efter Besættelsen og indtil Kapitulationen paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med den tyske Besættelsesmagt i erhvervmæssig Hensende, derved at det, efter at tyske Soldater var begyndt at indfinde sig i den af Selskabet drevne Restaurant „Tosca“ ved den administrerende Direktør, Tiltalte Karl Schultz, har ydet disse Soldater en upaakrævet Service og herved samt ved Direktørens Pointering af sin nationalsocialistiske og tyskvenlige Indstilling og hans Ydelse af Tjenester og Gaver har fortsat og udvidet denne Forbindelse, saaledes at „Tosca“ efterhaanden betragtedes som et tysk Soldaterhjem, hvori den sidste Del af Besættelsen fortrinsvis Medlemmer af S. S. og S. D. samt tildels Hipofolk holdt til, og hvor man til Oprettelse af Ro og Orden paakaldte det tyske Politis Assistance, ligesom man til Visitation af Gæsterne og iøvrigt til Sikring af Restauranten selv arrangerede en Sabotagevægtsordning, og ved tysk Bistand hindrede Københavns Belysningsvæsen i at lukke for Gastilførslerne til „Tosca“, samt hvor den administrerende Direktør deltog i Arrestationer og tildels Mishandlinger af danske Statsborgere, som derefter overgaves til Hipokorpset eller tysk Politi, ved hvilken Virksomhed Sel-

skabet skønnes at have haft en ulovlig Fortjeneste paa ca. 75.000 Kr., og derved at det, efter at den administrerende Direktør, Tiltalte Karl Schultz i Sommeren 1942 havde truffet Aftale med de tyske Myndigheder om daglig Bespising af et Antal tyske Soldater, har fortsat denne Kantinevirksomhed indtil September 1944, da „Tosca“ midlertidig lukkedes paa Grund af Tiltalte Schultz' Flugt til Sønderjylland af Frygt for at blive likvideret, hvorved Selskabet indvandt en ulovlig Fortjeneste paa mindst 45.000 Kr.

B.

Karl Schultz for Overtrædelse af § 15 i Lovbekendtgørelse Nr. 368 af 6. Juli 1946,

— — —

C.

Kresten Rasmus Kaltoft for Overtrædelse af samme Bestemmelse ved i Tiden fra 31. Marts 1942 til den 8. Maj 1944 paa utilbørlig Maade at have samarbejdet med den tyske Besættelsesmagt i erhvervsmæssig Henseende, idet han, der tidligere var Mejeriejer, og som den 31. Marts 1942 mod Sikkerhed i Aktier til et tilsvarende Beløb indskød ca. 40.000 Kr. i A/S „American Lunch“ og samtidig indtraadte i Selskabets Bestyrelse — fra 31. Maj 1942 som Formand for denne —, efter dette Tidspunkt under Udvisning af groft anstødeligt Aktivitet arbejdede paa at gøre Tiltalte Karl Schultz, og dermed Selskabet økonomisk afhængig af sig, og, da dette var lykkedes, i April 1943 lod Tiltalte Karl Schultz afsætte som Direktør og derefter selv som Hovedaktionær med sine to Sønner som Direktører overtog Ledelsen af det af det tiltalte A/S „American Lunch“ i det omhandlede Tidsrum udførte utilbørlige Samarbejde med Besættelsesmagten, indtil han, der i 1943 havde nægtet at lade sig udløse, den 8. Maj 1944 fratraadte, efter at han ved Højesterets Dom af 28. Marts 1944 var blevet kendt pligtig til at udlevere de ham som Sikkerhed stillede Aktier, hvorved han indvandt en ulovlig Fortjeneste paa ca. 33.680 Kr.

D.

Jørgen Brock for Overtrædelse af Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, jfr. § 3, idet han, der dels har været Medlem af Bestyrelsen for A/S American Lunch i Tiden fra 9. April 1940 til 31. Marts 1942 og i Tiden 1. Januar til 31. Maj 1942 dennes Formand, dels har været Selskabets Prokurist i Tiden fra 9. April 1940 til 31. Marts 1942 og paany fra 20. Juni 1944 til Kapitulationen, dels endelig har været Bestyrelsens Kommitterede fra 19. April 1940 til Marts 1942 og paany fra Maj 1944 til Kapitulationen, i disse Egenskaber har medvirket til de under A. beskrevne Forhold og herunder bl. a. har været særdeles aktiv for, at Tiltalte Karl Schultz, efter at Tiltalte Kaltoft som foran beskrevet havde overtaget Ledelsen af det tiltalte Selskab American Lunch, paany kunde overtage denne Ledelse i Maj 1944.

Efter at Tiltalte Kaltoft den 27. Oktober 1947 er afgaaet ved Døden, har Statsadvokaturet under 1. December 1947 tilkendegivet Enkefru Kathrine Margrethe Kaltoft, født Sveigaard, boende Amalievej 22, 1. Sal. t. v., der hendsidder i uskiftet Bo efter afdøde, at Anklagemyndigheden under Domsforhandlingen i Sagen den 19. December 1947 i Medfør af Retsplejelovens § 684, Stk. 4, agter at nedlægge Paastand paa, at Boet tilpligtes i Medfør af § 11, Stk. 1, i Lov Nr. 406 af 28. August 1945 at betale et Beløb, stort 33.680 Kr., svarende

til den Nettofortjeneste, som afdøde Kresten Rasmus Kaltoft har indvundet ved et utilbørligt erhvervsmæssigt Samarbejde med den tyske Besættelsesmagt, idet han, der tidligere var Mejeriejer, og som den 31. Marts 1942 mod Sikkerhed i Aktier til et tilsvarende Beløb indskød ca. 40.000 Kr. i A/S „American Lunch“ og samtidig indtraadte i Selskabets Bestyrelse — fra 31. Maj 1942 som Formand for denne —, efter dette Tidspunkt under Udvisning af groft anstødeligt Aktivitet arbejdede paa at gøre Tiltalte 2 (Karl Schultz), og dermed Selskabet økonomisk afhængig af sig, og, da dette var lykkedes, i April 1943 lod Tiltalte 2 afsætte som Direktør og derefter selv som Hovedaktionær med sine to Sønner som Direktører overtog Ledelsen af det af Tiltalte 1 i det omhandlede Tidsrum udførte utilbørlige Samarbejde med Besættelsesmagten, indtil han, der i 1943 havde nægtet at lade sig udløse, den 8. Maj 1944 fratraadte, efter at han ved Højesterets Dom af 28. Marts 1944 var blevet kendt pligtig til at udlevere de ham som Sikkerhed stillede Aktier, hvorved han indvandt en ulovlig Fortjeneste paa ca. 33.680 Kr.

Ved Anklageskrift af 24. Oktober 1946 fra 1. ekstraordinære Statsadvokatur var afdøde Kaltoft tillige sat under Tiltalte for Overtrædelse af Straffelovstillaegts § 12, jfr. Straffelovens § 21 og Straffelovstillaegts § 9, jfr. Straffelovens § 119, Stk. 1, og § 121, men denne Sag er bortfaldet.

Den under samme Sag Medtiltalte Karl Schultz er ved herværende Rets Dom af 22. August 1947 for sit Forhold vedrørende det tiltalte Aktieselskab anset efter Straffelovstillaegts § 15, jfr. Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 4, Nr. 1, 2, 3 og 5. Dommen er paaanket til Landsretten.

Under Domsforhandlingen er Tiltalen indskrænket til for det tiltalte Aktieselskab at angaa Tidsrummet fra 1. April 1942 og for Tiltalte Brock Tiden fra 1. April 1942.

Tiltalte Brock er paastaet idømt Fængselsstraf og Tillægsbøde.

Der er derhos nedlagt Paastand om Konfiskation af det tiltalte Aktieselskabs Nettofortjeneste med 72.137 Kr. 75 Øre og af Tiltalte Brocks Nettofortjeneste med 15.806 Kr. 84 Øre.

I Nettoindtægten er indbefattet Indtægten vedrørende Kantinevirksomheden, som ifølge Skøn fra Sekretariatet for Revisionsudvalget for tyske Betalinger er opgjort til 45.000 Kr., hvoraf for Selskabet ca. 20.000 Kr., for Tiltalte Kaltoft ca. 11.500 Kr. og for Tiltalte Brock ca. 4900 Kr.

Tiltalte Brock er født den 3. November 1880 i Nærum, Søllerød Sogn, og er tidligere 2 Gange mulkteret senest ved Københavns Byrets 2. Afdelings Dom af 22. December 1942 efter Lov Nr. 129 af 15. Marts 1939 § 8, jfr. § 35, med Bøde 100 Kr., hvilken Dom blev stadfæstet ved Østre Landsrets Dom af 17. Juni 1943.

Tiltalte Brock har ikke været fængslet under Sagen.

De Tiltalte har paastaet sig frifundne.

Under Sagen er der afgivet Forklaring af de Tiltalte og af Medtiltalte Schultz samt af en Række Vidner, hvorhos der er dokumenteret en af statsautoriseret Revisor H. C. Steen Hansen afgivet Beretning med Bilag og en Række andre Bilag, deriblandt Selskabets Forhandlingsbog.

Tiltalte Brock har været Kaptajn i Reserven, han er cand. jur. og cand. polit., og efter nogle Aars Virksomhed paa Embedskontorer har han haft An-

sættelse i forskellige Banker og deltaget i privat Forretningsvirksomhed. Han maa antages at have været politisk tysk fjendtlig indstillet.

Afdøde Tiltalte Kaltoft er født den 3. Juli 1887 i Roager Sogn. Han har drevet selvstændig Virksomhed som Bagermester og Mejerier.

Allerede i 1932 kom Tiltalte Karl Schultz i Forretningsforbindelse med Tiltalte Brock, der fungerede som Tilsynsførende for Kreditorerne i det af ham ledede Selskab S. O. S.

I 1938 afhændede Tiltalte Schultz sine Interesser i S. O. S. og købte for 500 Kr. Aktiekapitalen 9000 Kr. i A/S American Lunch, der drev Restauranten „Tosca“, Frederiksberggade 24, tilligemed Restaurationsbevillingen og udvidede straks Aktiekapitalen til 50.000 Kr. og senere i 1941 med 20.000 Kr. Præferenceaktier. Tiltalte Brock var Tiltalte Schultz behjælpelig hermed og med at fremskaffe den fornødne Kapital. Han blev Medlem af Bestyrelsen og fik Prokura og har ligeledes i et Par Perioder været Kommitteret i Selskabet som Repræsentant for Tiltalte Schultz' Kreditorer og havde som saadan den afgørende økonomiske Magt over Selskabet og førte dagligt Regnskabstilsyn i Restauranten. Tiltalte Schultz blev Bestyrelsesformand og Direktør. Tiltalte Kaltoft, der havde faaet sine Penge frigjort ved Nedlæggelsen af sit Mejeri og derfor søgte at faa dem anbragt paa en eller anden Maade, kom gennem en Sagfører i Forbindelse med Tiltalte Schultz. Efter forudgaaende Forhandling udløste afdøde Tiltalte Kaltoft de største Kreditorer i Selskabet og fik som Sikkerhed herfor udleveret Aktiemajoriteten, idet han dog ogsaa købte en enkelt Aktie. Overdragelsen fandt Sted pr. 31. Marts 1942, og Brock udtraadte samtidig af Selskabets Ledelse. Tiltalte Schultz fortsatte som Direktør, medens Kaltoft blev Formand for Bestyrelsen og indgaaende deltog i Ledelsen af Virksomheden. Der opstod meget hurtigt alvorlige Uoverensstemmelser mellem de Tiltalte Schultz og Kaltoft, baade af økonomisk Art, idet de bl. a. gensidig beskyldte hinanden for uberettiget at hæve Midler af Kassen, og vedrørende, hvem der skulde have Ledelsen, og afdøde Tiltalte Kaltoft fik sine to Sønner ansat i Virksomheden. Da Tiltalte Schultz i December 1942 rejste til Tyskland, overtog Kaltofts Søn Harald Kaltoft i Realiteten Stillingen som Direktør, men Tiltalte Kaltoft havde fra nu af Overledelsen. I Foraaret 1943 lod Tiltalte Kaltoft sig overdrage nogle Fordringer paa Aktieselskabet og paa Tiltalte Schultz og foretog Fogedforretninger saavel hos Aktieselskabet som hos Tiltalte Schultz og fik ham fjernet fra Virksomheden med Udgangen af Marts 1943. Herefter henvendte Tiltalte Schultz sig til Tiltalte Brock og bad denne være sig behjælpelig overfor Kaltoft. Tiltalte Brock paatog sig dette og skaffede ialt 60.000 Kr., deraf 25.000 Kr. som Banklaan i eget Navn for at kunne udløse Kaltoft. Da Kaltoft vægrede sig ved at fravige Aktierne, anlagde Tiltalte Brock i eget Navn Sag ved Landsretten, der ved Dom af 14. August 1943 kendte for Ret, at Tiltalte Kaltoft skulde udlevere nogle nærmere angivne Aktier i Selskabet mod Betaling af et vist Beløb. Kaltoft paaankede Dommen til Højesteret, der ved Dom af 28. Marts 1944 stadfæstede Landsretsdommen. Paa Grundlag af denne Dom blev Kaltoft tvunget til at udlevere Aktierne, og fra Slutningen af Maj 1944 overtog Schultz igen Stillingen som Direktør i Selskabet. Brock, der ikke vilde være Medlem af Bestyrelsen, blev Kommitteret for Kreditorerne, og havde som Repræsentant for disse, der havde Aktierne som Sikkerhed, Stemmeret for Aktiemajoriteten i Selskabet og fik Prokura. Flv. Kaptajn A. P. Edvardsen, der igennem flere Aar havde været ansat paa Brocks Kontor

som Bogholder i nogle af de Virksomheder, hvori Brock var interesseret, og som i sin Tid paa Foranledning af de Tiltalte Brock og Schultz havde overtaget en Aktiepost i Selskabet og senere en ny Aktiepost, blev Formand for Bestyrelsen og indfandt sig daglig i Restauranten og førte Tilsyn med Regnskabet og aflagde Rapport til Tiltalte Brock.

Den af Aktieselskabet ejede Restaurant „Tosca“ drev Forretning i nogle lejede Lokaler i Ejendommen Frederiksberggade 24. Ifølge Lejekontrakten var Lokalerne lejede til Indretning af en 1. Klasses Kafferestaurant uden stærke Drikke, men til Servering af Kaffe, Chokolade, Kager, Is og alkoholfri Drikke. Kort efter Besættelsen begyndte Restauranten at blive søgt af tyske militære, og Besøgt steg hurtigt, navnlig efter at Restauranten i December 1940 havde fået Spiritusbevilling, saaledes at det maa antages, at de tyske Gæster i Foraaret 1942, altsaa paa den Tid da Tiltalte Kaltoft blev interesseret i Virksomheden, androg i alt Fald ca. 50 pCt. af det samlede Antal. Efter forudgaaende Forhandling, som er ført af Tiltalte Schultz, og som i Realiteten maa antages at være sluttet før 1. April 1942, blev der truffet Aftale om, at der daglig skulde bispises indtil 150 tyske Soldater med Middagsmad og Aftensmad, og Bispisningen paabegyndtes omkring den 1. Oktober 1942. Da Køkkenet ikke var indrettet til at lave varm Mad, blev der foretaget visse Ændringer i Køkkenet, for at Aftalen om Bispisningen kunde udføres. Selv om den første Henvendelse angaaende Bispisningen er udgaaet fra tysk Side til Restaurationens Ledelse, findes det, efter alt hvad der er oplyst om de Tiltaltes Forhold og Indstilling og Restaurationens Karakter, ikke at kunne betvivles, at Tiltalte Schultz med Tiltalte Kaltofts Samtykke har været aktiv for at opnaa Bispisningen, idet de i alt Fald indirekte har set deres økonomiske Fordel i en saadan Bispisning, og naar Tiltalte Schultz har villet hævde, at han følte sig tvunget til at overtage Bispisningen under Trusel om, at Restaurationen ellers vilde blive overtaget som Bierstube, findes der ikke at kunne tages Hensyn til denne i alt Fald paa dette Tidspunkt i sig selv usandsynlige og i det hele ganske ubestyrkede Paastand. Det maa da ogsaa antages, at Bispisningen hurtigt har medført en yderligere Stigning i Besøget af tyske Gæster og af danske i tysk Tjeneste saasom S. D.- og S. S.-Folk og andre Personer, der var knyttet til Besættelsesmagten, saaledes at Restauranten i det hele fik Karakteren af en alt overvejende tysk Restaurant. Det findes uden væsentlig Betydning at fastslaa, om Bispisningen har givet det af Revisionsudvalget hævdede Overskud, ialt 45.000 Kr., eller om den som af Tiltalte Schultz paastaet har givet Tab, eller dog som af Tiltalte Kaltoft hævdet, ikke har givet noget væsentligt Overskud. Til at fremme Besøget af tyske og tysksindede Gæster har det ogsaa medvirket, at Prislisterne, d. v. s. Kassebonerne, var forsynet med delvis tysk Tekst, og at der ogsaa har været enkelte tyske Opslag i Restauranten. Endvidere har Tiltalte Schultz haft enkelte Annoncer i „Fædrelandet“. Yderligere maa det anses godtgjort, at Tiltalte Schultz paa forskellige Maade har ydet Gæsterne saavel som tyske Bekendte forskellige Tjenester og Opmærksomheder. Som Følge af Bispisningen af de tyske Soldater med varm Mad, blev Restaurationens Gastildelinger overskredet, og efter at Selskabet havde modtaget Meddelelse herom, rettede det ved Skrivelse af 12. Juni 1944 Henvendelse til Belysningsvæsenet om yderligere Gastildeling. Da Selskabet fik Afslag fra Belysningsvæsenet og blev truet med Lukning af Gasforbruget i Tiden fra den 29. Juli—15. september 1944, rettede

tiltalte Schultz mundtlig Henvendelse til Værnemagtsintendanten om Bistand, og denne tilskrev herefter Belysningsvæsenet om Spørgsmaalet med Anmodning om at fratage Kravet om Lukning. I denne Anledning annullerede Belysningsvæsenet ved Skrivelse af 21. Juli 1944 indtil videre Lukkeordren og forelagde Spørgsmaalet for Handelsministeriet. Yderligere har Tiltalte Schultz den 28. Marts 1945 rettet skriftlig Henvendelse til den tyske Oberstabsintendant og anmodet ham om at gøre Belysningsvæsenet opmærksom paa, at Rationeringen ikke kunde overholdes, fordi Restaurationen maatte servere varm Mad til de tyske Tropper. Da Tiltalte Schultz engang i September 1944 flygtede fra Byen af Frygt for Likvidation og lukkede Restauranten, opretholdt Bestyrelsen Lukningen paa Brocks Foranledning nogle Dage, og Bepisningen af de tyske Soldater blev ikke genoptaget, ligesom der heller ikke blev modtaget nogen Anmodning fra tysk Side herom.

Som Følge af den Karakter, som Restauranten efterhaanden fik, opstod der ved forskellige Lejligheder Uroligheder og Episoder i og omkring Restauranten, der ogsaa var Genstand for enkelte Attentater. Flere af de Gæster, der kom i Restauranten er ogsaa siden blevet straffet, ikke alene efter Straffelovstillæget, men ogsaa for almindelige borgerlige Forbrydelser, f. Eks. Røverier. Som Følge af de Episoder, der opstod, blev den blandede dansk-tyske Politikommando jævnlig tilkaldt. Allerede inden Tiltalte Kaltoft fratraadte Restauranten, og Tiltalte Schultz atter overtog den, blev der indført en Sabotagevagsordning i Restauranten med Tilsyn af Gæsterne, og denne blev fortsat, efter at Tiltalte Schultz paany havde overtaget Ledelsen. „Ordnningen“ bestod i, at ukendte Gæster, der medbragte Pakker, Tasker eller lignende, blev anmodet om at lade disses Indhold undersøge, hvis de vilde have Adgang til Lokalet. Til Hjælp ved disse Undersøgelser anvendte Tiltalte Kaltoft forskellige af Gæsterne, og Tiltalte Schultz blandt andet den hos ham ansatte Leif Hansen og senere den i tyske Polititjeneste ansatte og senere afskedigede Jørgen Danielsen. Efter den 19. September 1944 indførte Tiltalte Schultz ogsaa en Ordning, hvorefter forskellige formentlig 8—10 bevæbnede S. D.- og S. S.-Folk hjalp med at holde Nattevagt.

Det er endelig godtgjort, at Tiltalte Schultz i nogle Tilfælde i „Tosca“ har medvirket ved Anholdelsen af forskellige Personer blandt andet tilhørende Modstandsbevægelsen, og at Tiltalte Kaltoft i alt Fald ved en enkelt Lejlighed nemlig den 9. Oktober 1943 har optraadt fuldkommen ubehersket og paa det groveste udskældt nogle danske Politibetjente, der i Tjenestøjemed indfandt sig i Restauranten.

Med Hensyn til Tiltalte Brocks Forhold bemærkes særligt følgende vedrørende hans Deltagelse i Selskabets Ledelse:

Tiltalte har hævdet, at der i hele den første Periode, han havde med „Tosca“ at gøre under Besættelsen, ikke var noget som helst paafaldende ved det tyske Besøg. Han var allerede under denne Periode klar over Tiltalte Schultz' politiske Indstilling i tyskvenlig Retning og havde talrige Diskussioner med ham herom. Da Schultz, efter at Kaltoft havde trængt ham ud af Ledelsen, henvendte sig til ham om Hjælp, gik han med hertil, væsentlig af Hensyn til Kreditorerne og særlig til Kaptajn Edvardsen, som han følte et vist Ansvar overfor, men han stillede som Forlangende, at Virksomheden skulde „føres tilbage til den gamle Linie“, og stillede som Betingelse, at han ikke vilde være

Medlem af Bestyrelsen, før dette var sket. Tiltalte Schultz gik med hertil, da det gjaldt hans økonomiske Tilværelse. Tiltalte havde intet som helst haft at gøre med Aftalen om BESPISNING af de tyske Soldater, og han fik først Kendskab hertil, da Edvarlsen fortalte ham det i Efteraaret 1942. Da Tiltalte Schultz bad ham hjælpe sig overfor Tiltalte Kaltoft, bebrejdede han ham, at det var denne BESPISNING, der havde inficeret hele Virksomheden, men Schultz hævdede, at det ikke var muligt at holde op, og det var Tiltalte Brock, der foranledigede, at BESPISNINGEN senere hørte op. Han har haft Forhandlinger med Belysningsvæsenet angaaende Spørgsmaalet om Gastildelingen, men Schultz' Henvendelser til den tyske Værnemagt om Spørgsmålet er ham ganske ubekendt. Edvarlsen gav ham dagligt Beretninger om Forholdene, og meddelte ham, at der laa tyske Blade og Priskuranter med tysk Tekst, og han gav Ordre til, at disse skulde fjernes. Der var mange af denne Slags Smaaepisoder, der foranledigede Sammenstød mellem ham og Tiltalte Schultz. Under Folkestrejken vilde Tiltalte Schultz saaledes benytte Lejligheden til, at „Tosca“ skulde være den eneste Restaurant, der havde aabnet, men dette forhindrede Tiltalte. Da Schultz meddelte ham, at der i Marts—April 1945 var rettet Henvendelse fra Værnemagten om BESPISNING af tyske Flygtninge, forbød han ham at medvirke hertil, og BESPISNINGEN fandt kun Sted nogle faa Dage. Da Tiltalte Schultz gav ham Meddelelse om, at der i Kaltofts Tid var indført Kontrol med Gæsternes eventuelle Vaabenbesiddelse, og at der var udleveret Personer til dansk Politi, forstod Tiltalte Brock, at Tiltalte Schultz fortsatte med denne Kontrol, og forbød ham at aflevere nogen til Politiet og gjorde ham opmærksom paa, at det kunde være farligt for ham paa Grund af den Omtale, han havde været Genstand for i de illegale Blade. Da Tiltalte Schultz, efter at Landsrettsdommen i Sagen mod Kaltoft var faldet, og han af og til kom i „Tosca“ for at forhandle med Kaltoft, fortalte ham, at en anden Restaurant havde undgaet tysk Publikum ved efter et Bombaatentat at indføre Dans, raadede han Tiltalte Schultz til at søge saadan Ordning gennemført, men Tiltalte Schultz paastod, at Kaltoft afviste det. Tiltalte har ikke selv, efter at han igen var traadt til, forsøgt at indføre Dans, da han mente, at det kun kunde ske efter en Lukning. Naar „den danske Linie“ ikke blev gennemført, skyldtes det efter hans Mening, at Tiltalte Schultz var bange, efter at han havde været arresteret af det tyske Politi.

Tiltalte Brock har videre anført, at han, da han af Administrator af Ejendommen fik at vide, at der i April Maaned 1945 var indrykket en Avisannonce om Antagelse af Arbejdere til nogle Jordarbejder for Værnemagten i Nordsjælland, og hvorefter Henvendelse skulde ske i Frederiksberggade 24, mod hvilken Annonce Administrator protesterede, forbød Tiltalte Schultz at lade saadanne Annoncer indrykke. Han har endelig anført, at han, saaledes som det bl. a. fremgaar af Protokollaterne i Selskabets Forhandlingsbog, allerede paa et meget tidligt Tidspunkt regnede med et tysk Nederlag, saaledes at det ogsaa af denne Grund ikke kan have været hans Formaal med sin Hjælp til Schultz at tjene Penge ved Samarbejde med Besættelsesmagten.

Af hans Fortjeneste, 15.806 Kr. 84 Øre, paa det tiltalte Aktieselskab, i den Periode Tiltalen omfatter, har han kun faaet udbetalt 9306 Kr. 84 Øre, medens 6000 Kr. stadig er krediteret ham i Selskabets Bøger.

Det bemærkes, at Tiltalte Schultz ved Rettens ovenfor omtalte Dom af 22. August 1947 bl. a. blev ansat efter Straffelovstillæggets § 9, jfr. Straffelovens § 237, jfr. § 21, for at have anmodet Jørgen Lorentzen og et Medlem af hans Gruppe om at likvidere Tiltalte Brock.

Vedrørende afdøde Tiltalte Kaltoft bemærkes, at han ved at overtage Aktiemajoriteten i Selskabet under de ovenfor omtalte Omstændigheder og ved derefter først sammen med Tiltalte Schultz og senere alene at lede Restauranten paa den ovenfor beskrevne Maade, findes at have gjort sig skyldig i utilbørligt erhvervsmæssigt Samarbejde med Besættelsesmagten, jfr. Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, jfr. § 4, Nr. 1. Med Hensyn til Konfiskationspaastanden overfor Tiltalte Kaltofts i uskiftet Bo hensiddende Enke har Forsvareren gjort gældende, at Afdøde ikke har haft nogen Indtægt af Restauranten, men tværtimod Tab, idet han dels i Henhold til den ovenfor omtalte Højesteretsdom og en efterfølgende Voldgiftskendelse har maattet tilbagebetale et Beløb, stort 24.425 Kr., af de Beløb, han havde oppebaaret i Selskabet, og dels har haft en Udgift paa 12.031 Kr. 22 Øre i Omkostninger og Sagførerasistance i Anledning af Rets- og Voldgiftssagerne. Medens der efter de foreliggende Oplysninger findes at maatte gives Forsvareren Medhold i, at det Beløb, Afdøde i Henhold til Voldgiftskendelsen har maattet tilbagebetale, maa fradrages i den opgjorte Indtægt, findes der intet Grundlag for at tage hans Paastand iøvrigt til Følge, idet de nævnte Omkostninger ved de af Afdøde tabte Rets- og Voldgiftssager vedrørende Rettighederne over Aktieselskabet maa anses for en Driften af Restauranten ganske uvedkommende Udgift. Herefter vil afdøde Tiltalte Kaltofts Enke have at betale til Statskassen 33.679 Kr. 84 Øre med Fradrag af 24.425 Kr. eller 9254 Kr. 84 Øre, hvorhos hun vil have at betale Vederlaget til den beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Lennard Bech, 2500 Kr., samt $\frac{1}{5}$ af Udgiften ved Revisionen og Sagens øvrige Udgifter for saa vidt angaar Tiltalte Kaltoft.

Efter den Maade, hvorpaa de Tiltalte Schultz og Kaltoft som ovenfor beskrevet har drevet den af det tiltalte Aktieselskab ejede Restauration i sin Helhed i det af Tiltalen omfattede Tidsrum fra den 1. April 1942 indtil den tyske Kapitulation den 5. Maj 1945, vil det tiltalte Aktieselskab være at anse efter Lov Nr. 406 af 28. August 1945 § 2, jfr. § 4, Nr. 1, 2, 3 og 5, med en Statskassen tilfaldende Bøde, som findes at burde fastsættes til 70.000 Kr.

Forsvareren for det tiltalte Aktieselskab har paastaet Konfiskationsbeløbet 72.137 Kr. 75 Øre nedsat med 2642 Kr. 96 Øre, nemlig $\frac{3}{4}$ af Underskudet for Aaret 1942 til 69.494 Kr. 79 Øre, og heri findes der efter det foreliggende at maatte gives ham Medhold.

Det tiltalte Aktieselskab vil herefter være at dømme til at udrede det nævnte Konfiskationsbeløb og af Sagens Omkostninger 1000 Kr. i Vederlag til den for dette beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Helmer Andersen, samt $\frac{3}{5}$ af de med Revisionen forbundne Omkostninger.

Selv om Tiltalte Brock findes at have handlet i høj Grad utiltalende ved paa et Tidspunkt, da han var nøje kendt med den Maade, paa hvilken Restaurationen blev drevet, og havde indgaaende Kendskab til Tiltalte Schultz' uregerlige Karakter og udpræget tyskvenlige Indstilling, paa den ovenfor beskrevne Maade at bistaa Tiltalte Schultz med paany at overtage Ledelsen, findes det, blandt andet under Hensyn til det forholdsvis ringe Vederlag, han har

betinget sig og faact udbetalt, og til, at han ved flere Lejligheder har søgt at modvirke den særdeles anstødelige Maade, paa hvilken Tiltalte Schultz har ledet Virksomheden, overvejende betænkeligt at forkaste hans Forklaring om Motiveringen til hans Indgriben og anse hans Adfærd som omfattet af § 2, jfr. § 3 i Lov Nr. 406 af 28. August 1945. Tiltalte vil derfor være at frifinde.

De med Sagen for Tiltalte Brocks Vedkommende forbundne Omkostninger, derunder Vederlaget til den for ham beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Helmer Andersen, 500 Kr., udredes af det Offentlige.

Vederlaget til den beskikkede Anklager, Landsretssagfører Tomas Christensen, 1000 Kr., udredes af det Offentlige.

T h i k e n d e s f o r R e t :

Tiltalte, Jørgen Brock, bør for Anklagemyndighedens Tiltalte under denne Sag fri at være.

Tiltalte A/S American Lunch bør til Statskassen bøde 70.000 Kr. samt yderligere til Statskassen betale 69.494 Kr. 79 Øre.

Enkefru Kathrine Margrethe Kaltoft, født Sveigaard, Frederiksberg, bør til Statskassen betale 9254 Kr. 84 Øre.

Af Sagens Omkostninger betaler Tiltalte A/S American Lunch i Vederlag til den for dette beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Helmer Andersen, 1000 Kr. samt $\frac{3}{5}$ af de ved Revisionen forbundne Omkostninger og Enkefru Kaltoft Vederlaget til den for afdøde Tiltalte Kresten Kaltoft og hende beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Lennard Bech, 2500 Kr., samt $\frac{1}{5}$ af de med Revisionen forbundne Omkostninger og de øvrige med Sagen for afdøde Kaltofts Vedkommende forbundne Omkostninger. De idømte Konfiskationsbeløb og Omkostninger at udrede inden 15 Dage.

Vederlaget til den for Tiltalte Brock beskikkede Forsvarer, Landsretssagfører Helmer Andersen, 500 Kr., samt de med Sagen for Tiltalte Brock forbundne Omkostninger og Vederlaget til den beskikkede Anklager, Landsretssagfører Tomas Christensen, 1000 Kr., udredes af det Offentlige.

Ø s t r e L a n d s r e t s d o m 1 9 . j a n u a r 1 9 5 0 (I X a f d .) .

Den indankede dom, der er afsagt af Københavns Byrets 22. afdeling den 19. december 1947, er påanket af tiltalte A/S American Lunch til frifindelse, subsidiært til formildelse, af anklagemyndigheden til skærpselse.

Aktieselskabets tidligere direktør, Karl Schultz, hvis forhold, som i dommen nævnt, blev pådømt under en særskilt sag, var under denne sat under tiltale blandt andet for overtrædelse af § 15 i lovekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946 ved under udvisning af særlig anstødeligt initiativ, herunder påberåbelse af sin nationalsocialistiske og tyskvenlige indstilling at have samarbejdet med besættelsesmagten i erhvervsmæssig henseende, idet han som direktør i restaurant „Tosca“ havde været yderst aktiv for at skaffe og fastholde tyske kunder, navnlig ved efter at tyske soldater var begyndt at indfinde sig i restauranten at yde disse en upåkrævet service, således at restauranten efterhånden betragtedes som et tysk soldaterhjem, og ved i sommeren 1942 at have truffet aftale med de tyske myndigheder om daglig bespisning af et antal tyske soldater og at have fortsat denne kantinevirksomhed indtil september 1944.

Den i den nævnte sag af Københavns Byrets ovennævnte afdeling den 22. august 1947 afsagte dom blev påanket til nærværende ret, og det blev under sagens behandling for landsretten blandt andet oplyst, at ovennævnte Karl Schultz ikke havde ledelsen af restauranten i tiden fra omkring nytår 1943 til den 28. maj 1944, i hvilket tidsrum den lededes af den under nærværende sag tiltalte, nu afdøde, Kresten Rasmus Kaltoft.

I landsrettens dom af 28. december 1948 udtales der om det ovenfor refererede anklagepunkt følgende:

„Uanset om tiltalte kunne have undgået at påtage sig bespisningen af de tyske soldater, finder retten dog ikke heri sålidt som i de iøvrigt foreliggende oplysninger om driften af restaurant „Tosca“ indtil tiltaltes fjernelse fra ledelsen i december 1942 grundlag for at anse tiltalte strafskyldig.

Derimod findes tiltalte, uanset at der ved sagens pådømmelse må gås ud fra, at restaurantens kundekreds allerede ved tiltaltes fornyede overtagelse af dens drift den 28. maj 1944 havde skiftet karakter, ikke at kunne undgå ansvar for fra dette tidspunkt og indtil kapitulationen at have drevet den på en sådan måde, at den til almindelig forargelse var tilholdssted såvel for personer hørende til den tyske værnemagt, herunder dele af denne, som arbejdede direkte mod den danske befolkning, som for tyskernes håndlangere og i det hele beherskedes af disse elementer.

For dette forhold vil tiltalte være at anse efter lov nr. 406 af 28. august 1945 § 2.“

Efter bevisførelsen for landsretten findes der af de i landsrettens nævnte dom anførte grunde ikke at kunne pålægges det tiltalte selskab noget ansvar for driften af restaurant „Tosca“ i tiden indtil udgangen af året 1942 eller for bespisningen af de tyske soldater, medens selskabet af de nævnte grunde, der findes også at gælde for det tidsrum, i hvilket restauranten lededes af afdøde Kaltoft, findes forsåvidt angår driften af restauranten i tiden fra den 1. januar 1943 til kapitulationen at være strafskyldig efter lov nr. 406 af 28. august 1945 § 2.

Efter oplysning af administrator i aktieselskabets bo må der gås ud fra, at dets aktiver andrager kontant ca. 68.000 kr., samt at passiverne udgør ca. 88.000 kr., foruden ikke anerkendte krav ca. 102.000 kr.

Under hensyn hertil findes der ikke at burde pålægges aktieselskabet bødeansvar i medfør af den nævnte bestemmelse.

Af det af aktieselskabet ved driften af „Tosca“, derunder den ovennævnte bespisningsvirksomhed, i tiden 1. januar 1943—5. maj 1945 indvundne overskud 72.137 kr. 75 øre, må der i overensstemmelse med det af revisionsudvalget for tyske betalinger i skrivelse af 11. juni 1947 udtalte skøn gås ud fra, at et overskud på ca. 17.500 kr. hidrører fra den nævnte bespisningsvirksomhed i tiden fra 1. januar 1943 til dens ophør i september 1944.

Herefter findes det beløb, der vil være at konfiskere hos det tiltalte aktieselskab skønsmæssigt at burde bestemmes til 55.000 kr.

Selskabet har selv sørget for sit forsvar for landsretten.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Tiltalte, A/S American Lunch, bør inden 15 dage fra dato til statskassen betale 55.000 kr.

Byretsdommens bestemmelser om sagsomkostningerne stadfæstes for så vidt angår det tiltalte selskab.

Sagens omkostninger for landsretten udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte til frifindelse og af anklagemyndigheden til skærkelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær til højesteretssagfører J. A. Melchior, 300 kr., udredes af tiltalte, A/S American Lunch.

Nr. 239/1952.

Rigsadvokaten

mod

Holger Marius Riddertoft (Svane),

der tiltales for overtrædeles af straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1 og 2.

Vestre Landsrets dom 30. maj 1952 (nordjydske nævningekreds).

Under nærværende sag, der er behandlet under medvirken af nævninger, er Holger Marius Riddertoft ved 1. jyske statsadvokatur anklageskrift af 22. marts 1952 sat under tiltale til at lide straf efter straffelovens § 210, stk. 1, jfr. § 212, og § 222, stk. 1 og 2, jfr. § 224, ved i tidsrummet fra juli 1948 til juli 1951 at have haft anden kønslig omgængelse end samleje med sin datter, Anne-Lise, Riddertoft, der er født den 24. maj 1937, idet han på deres fælles bopæl i Snedsted i Thy og senere i Sæby og endelig på tiltaltes bopæl i Herning, hvor han jævnligt har delt seng med nævnte datter, mange gange har gnedet sit stive kønslem op mod hendes blottede kønsdel og ind mellem hendes skamlæber, indtil han opnåede sædafgang.

Det bemærkes, at tiltalte ved en af retten for Sæby købstad m. v. den 27. november 1951 efter reglerne i retsplejelovens § 925 afsagt dom er anset for de ovennævnte forhold efter straffelovens § 210, stk. 1, jfr. § 212, sammenholdt med § 222, stk. 2, jfr. § 224, med straf af fængsel i 2 år og 6 måneder, samt at nævnte dom af såvel tiltalte som anklagemyndigheden påankedes til Vestre Landsret, som ved en den 14. marts 1952 afsagt dom ophævede underrettsdommen og henviste sagen til behandling ved et nævningeting.

Tiltalte er født den 12. maj 1908 i Kappel sogn og er ved justitsministeriets resolution af 11. juli 1925 i medfør af § 15 i straffelovstillægget af 1. april 1911 fritaget for at sættes under tiltale for hæleri på vilkår, at vedkommende værgeråd antager sig ham efter reglerne i lov nr. 237 af 12. juni 1922, hvorhos han ved en af Østre Landsret den 22. februar 1946 afsagt dom er anset efter lov nr. 259 af 1. juni 1945 § 16, stk. 1, jfr. § 3, stk. 3, med straf af fængsel i 1 år.

I sagens anledning er der af nævningerne afgivet svar på følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål 1:

Er tiltalte Holger Marius Riddertoft skyldig i det i straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 2, ommeldte strafbare forhold (anden kønslig omgængelse end samleje med en slægtning i nedstigende linie under 12 år) ved i tidsrummet fra juli 1948 til 24. maj 1949 på sin bopæl i Snedsted i Thy dels når han delte seng med sin datter Anne-Lise Riddertoft, der er født den 24. maj 1937, dels ved andre lejligheder mange gange at have gnedet sit stive kønsllem op mod datterens blottede kønsdel og ind imellem hendes skamlæber, indtil han opnåede sædafgang?

Hovedspørgsmål 2:

Er tiltalte Holger Marius Riddertoft skyldig i det i straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (anden kønslig omgængelse end samleje med en slægtning i nedstigende linie under 15 år) ved i tidsrummet fra 24. maj 1949 til april 1950 på sin bopæl i Snedsted i Thy mange gange at have gnedet sit stive kønsllem op mod den blottede kønsdel på sin datter Anne-Lise Riddertoft, der er født den 24. maj 1937, og ind mellem datterens skamlæber, indtil han opnåede sædafgang?

Hovedspørgsmål 3:

Er tiltalte Holger Marius Riddertoft skyldig i det i straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (anden kønslig omgængelse end samleje med en slægtning i nedstigende linie under 15 år) ved i tidsrummet fra juni 1950 til april 1951 på sin bopæl i Sæby dels, når han delte seng med sin datter Anne-Lise Riddertoft, der er født den 24. maj 1937, dels ved andre lejligheder mange gange at have gnedet sit stive kønsllem op mod datterens blottede kønsdel og ind mellem hendes skamlæber, indtil han opnåede sædafgang?

Hovedspørgsmål 4:

Er tiltalte Holger Marius Riddertoft skyldig i det i straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1, og § 224, jfr. § 222, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (anden kønslig omgængelse end samleje med en slægtning i nedstigende linie under 15 år) ved flere gange i slutningen af juli 1951 på sin bopæl i Herning, medens han delte seng med sin datter Anne-Lise Riddertoft, der er født den 24. maj 1937, at have gnedet sit stive kønsllem op mod datterens blottede kønsdel og ind mellem hendes skamlæber, indtil han opnåede sædafgang?

Nævningerne har besvaret samtlige spørgsmål med ja.

Idet nævningernes kendelse findes at burde lægges til grund ved sagens pådømmelse, vil tiltalte være at anse efter straffelovens § 212, jfr. § 210, stk. 1,

og § 224, jfr. § 222, stk. 1 og 2, med en straf, der findes at kunne bestemmes til fængsel i 3 år, hvoraf 180 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

Tiltalte vil have at udrede sagens omkostninger som nedenfor bestemt:

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Holger Marius Riddertoft, bør straffes med fængsel i 3 år, hvoraf 180 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

Sagens omkostninger, herunder til den for tiltalte under nævningesagens behandling ved landsretten beskikkede forsvarer, overretssagfører Ernst, Aalborg, i salær 300 kr. udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er indanket for Højesteret af tiltalte til formildelse og af anklagenyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, således at nu ni måneder af straffen anses som udstået.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at ni måneder af straffen anses som udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær 200 kr. og godtgørelse for udlæg 10 kr. til højesteretssagfører Svane, udredes af tiltalte Holger Marius Riddertoft.

Mandag den 6. oktober.

Nr. 247/1952.

Rigsadvokaten

mod

Ejner Valdemar Emil Jensen (Emanuel Christensen),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 279.

Dom afsagt af retten for Sorø købstad m. v. den 8. januar 1952.

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, er der ved anklageskrift af 21. december 1951 fra statsadvokaten for Sjælland rejst tiltale mod arrestanten Ejner Valdemar Emil Jensen, født den 1. april 1900,

1. (II)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved den 3. oktober 1951 efter i strid med sandheden at have angivet at være ansat ved „Viking Nordturist“ at have formået portier Kaj Andersen, hotel „Postgården“ i Slagelse, til at låne sig 10 kr. uden at have hensigt til at betale beløbet,

2. (III)

for bedrageri efter straffelovens § 279 med samme dag at have formået tjener Harald Andersen, hotel „Axcellus“ i Sorø, til at servere 2 pilsnere for sig, uden at tiltalte havde til hensigt at erlægge betaling for pilsnerne, 3 kr.,

3. (IV)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved samme dag efter i strid med sandheden at have angivet at være rejsleder at have formået tjener Juul Larsen, hotel „Kong Frederik“ i Sorø, til at låne sig 5 kr. og servere en pilsner for sig, uden at tiltalte havde til hensigt at tilbagebetale det lånte beløb eller at erlægge betaling for pilsneren, 1 kr. 75 øre,

4. (V)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved samme dag at have formået tjener Poul Rasmussen, hotel „Børsen“, Ringsted, til at servere 3 pilsnere og 1 pakke cigaretter for sig, uden at tiltalte havde til hensigt at erlægge betalingen, ialt 8 kr. 10 øre,

5. (VI)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved den 4. oktober 1951 at have formået tjener Oluf Nielsen, hotel „Skandia“, Helsingør, til at servere en pilsner for sig, og portier Erik Larsen, smst., til at udlevere sig en pakke cigaretter, uden at tiltalte havde til hensigt at erlægge betalingen, ialt 4 kr. 52 øre,

6. (VII)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved den 10. oktober 1951 at have formået portier Hansen, „Det nye Missionshotel“ i Odense, til at udbetale sig 36 kr. for 3 rødvinsflasker, som tiltalte havde ladet fylde med farvet vand og afleverede på hotellet under angivende af at være bud fra en forretning, og efter at han i forvejen pr. telefon havde bestilt værelse, idet han angav at være ingeniør Højgaard, Vølund, og anmodede portieren om at indløse 3 flasker rødvin, der ville blive bragt til hotellet til ingeniør Højgaard,

7. (VIII)

for bedrageri efter straffelovens § 279 ved den 11. oktober 1951 at have formået portier Nielsen, hotel „Casino“, Slagelse, til at udbetale sig 26 kr. for 2 vinflasker, som tiltalte havde ladet fylde med farvet vand og afleverede på hotellet under angivende af at være bud fra en forretning, og efter at han i forvejen pr. telefon havde bestilt værelse, idet han angav at hedde Iversen og anmodede portieren om at indløse 2 flasker vin, der ville blive bragt til hotellet til Iversen.

Der nedlægges påstand om, at tiltalte i medfør af straffelovens § 17, jfr. § 70, dømmes til anbringelse i psykopatforvaring.

Tiltalte har tidligere været straffet:

- 1) ved Alborg købstads rets dom af 26. januar 1918 efter gl. straffelovs §§ 228 og 257, jfr. § 37, og lov 1. april 1911 § 13, med fængsel på sædvanlig fangekost i 14 dage, betinget.
- 2) Ved samme rets dom af 26. november 1926 efter gl. straffelovs § 251 og § 253 sammenholdt med § 62, jfr. lov 1. april 1911 § 13 og straffelovens § 58, med fængsel på sædvanlig fangekost i 80 dage.

- 3) Ved samme rets dom af 24. marts 1928 efter gl. straffelovs § 229, stk. 4, jfr. § 46, § 58 og lov 1. april 1911 § 13, med fængsel på sædvanlig fangekost i 60 dage.
- 4) Ved dom afsagt af retten for Silkeborg købstad m. v. den 7. juli 1935 efter straffelovens § 298, stk. 3, og lov 15. maj 1875 § 22, jfr. § 19, med hæfte i 30 dage.
- 5) Ved dom afsagt den 16. november 1937 ved Ålborg købstads ret, efter straffelovens § 298, stk. 3, med hæfte i 30 dage.
- 6) Ved samme rets dom af 10. maj 1939 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 278, stk. 1, og § 279, med fængsel i 40 dage, betinget.
- 7) Ved samme rets dom af 29. august 1941 efter straffelovens § 298, stk. 3, § 279, jfr. § 285, stk. 1, bekendtgørelse nr. 640 af 12. december 1940 § 1, jfr. § 21, og lov nr. 406 af 3. august 1940 § 15, med fængsel i 4 måneder (fællesstraf i medfør af straffelovens § 57).
- 8) Ved samme rets dom af 9. marts 1942 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 279, med fængsel i 4 måneder.
- 9) Ved Københavns Byrets dom af 19. juli 1943 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. §§ 276, 278, stk. 1, og 279 samt efter straffelovens § 298, stk. 3, med fængsel i 8 måneder, hvorhos der meddeltes ham afholdsplæg i 3 år.
- 10) Ved samme rets dom af 29. januar 1946 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. §§ 278, 279 og 276 samt efter fremmedlovens § 22, jfr. § 19, og efter straffelovens § 298, nr. 3, med fængsel i 8 måneder.
- 11) Ved dom afsagt den 20. marts 1947 ved Viborg købstads ret, efter straffelovens § 172, stk. 1, jfr. § 171, § 138, stk. 2, § 285, stk. 1, jfr. §§ 279 og 278, nr. 1, samt lov nr. 52 af 15. marts 1875 § 22, jfr. § 19, tildels sammenholdt med straffelovens § 89, med fængsel i 1 år 3 måneder.
- 12) Ved dom af 24. oktober 1947 for Hellum-Hindsted herreder efter lov nr. 158 1943 § 18, jfr. bekendtgørelse nr. 639 1940 § 2, stk. 2, og bekendtgørelse nr. 231 1943 § 1 og 3, stk. 1 d, samt lov nr. 472 1942 § 19, jfr. bekendtgørelse nr. 76 1942 § 1, og bekendtgørelse nr. 611 1940 § 1, med en bøde på 500 kr.
- 13) Ved Holbæk købstads rets dom af 6. oktober 1948 for underslæb og hotelbedrageri i medfør af straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 278, samt § 298, nr. 3, med straf af fængsel i 1 år.
- 14) Ved dom afsagt af retten for Hobro m. v. 17. december 1949 for bedrageri og hotelbedrageri i medfør af straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 279 og § 298, nr. 3, med fængsel i 8 måneder.
- 15) Ved dom afsagt af retten for Frederikshavn m. v. 9. oktober 1950 efter straffelovens § 285, jfr. § 279 og fremmedlovens § 17, med fængsel i 1 år.

Tiltalte er blevet mentalundersøgt af amtslægen i Sorø, og sagen har derefter været forelagt for retslægerådet, der om tiltalte har udtalt, at han „efter det foreliggende ikke er sindssyg og ikke kan antages at have været det på tidspunktet for de påsigtede handlinger. Han er heller ikke åndssvag, men normalt begavet. Han er en psykopatisk præget person, holdningsløs, tankeløs og selvovervuderende, og han har vist en del tilbøjelighed til spiritusmisbrug.

Sigtede kan ikke skønnes egnet til påvirkning gennem straf. Da der er betydelig risiko for nye ligartede lovovertrædelser, må det tilrådes, at han anbringes i psykopathforvaringsanstalten.“

Ved tiltaltes uforbeholdne tilståelse i forbindelse med det iøvrigt oplyste må det anses for godtgjort, at han har gjort sig skyldig i de i anklageskriftet beskrevne forhold, der vil være at henføre under straffelovens § 279.

Efter det foreliggende kan tiltalte ikke anses for egnet til påvirkning gennem straf, men da det af hensyn til retssikkerheden skønnes fornødent, at der anvendes andre foranstaltninger over for ham, bestemmes det i medfør af straffelovens § 70, stk. 1, jfr. § 17, stk. 1, at han i overensstemmelse med den af anklagemyndigheden nedlagte påstand vil være at anbringe i forvaringsanstalten for psykopater.

I henhold til straffelovens § 70, stk. 2, er arrestforvarer P. V. Kjeldsen, Frederikshavn, beskikket som tilsynsværge for tiltalte.

Der er nedlagt påstand om, at tiltalte dømmes til i erstatning at betale til portier Kaj Andersen, Slagelse, 10 kr., tjener Poul Rasmussen, Ringsted, 8 kr. 10 øre og til portier Otto Anders Hansen, Odense, 36 kr., og denne påstand, hvorimod ingen indsigelse er fremsat, tages efter retsformandens bestemmelse til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Ejner Valdemar Emil Jensen, bør anbringes i forvaringsanstalten for psykopater.

I erstatning bør tiltalte inden 15 dage betale til portier Kaj Andersen, Slagelse, 10 kr., tjener Poul Rasmussen, Ringsted, 8 kr. 10 øre og til portier Otto Anders Hansen, Odense, 36 kr.

Tiltalte bør derhos erstatte det offentlige de med sagen forbundne udgifter, derunder i salær til den beskikkede forsvarer, landsretssagfører Hansen, 100 kr.

Østre Landsrets dom 14. februar 1952 (VII afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 8. januar 1952 af retten for Sorø købstad m. v., er påanket af tiltalte Ejner Valdemar Emil Jensen med påstand om idømmelse af almindelig tidsbestemt straf.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Da betingelserne for idømmelse af arbejdshus findes at foreligge, og da de om tiltaltes legemlige og åndelige tilstand foreliggende oplysninger ikke findes at være til hinder for hans anbringelse i arbejdshus, vil tiltalte være at anbringe i arbejdshus.

3 måneder kommer til afkortning ved beregningen af de for hensidende i arbejdshus gældende frister.

Iøvrigt vil dommen være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Ejner Valdemar Emil Jensen, bør indsættes i arbejdshus.

3 måneder kommer til afkortning.

Iøvrigt bør dommen ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 125 kr. i salær og godtgørelse for udlæg til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører H. J. Hansen, Sorø, udredes af det offentlige.

De idømte erstatninger at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret såvel af tiltalte, der har påstået tidsbestemt straf anvendt, som af anklagemyndigheden, der har påstået tiltalte dømt til anbringelse i psykopatforvaringsanstalt.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i underrettens dom anførte grunde vil denne dom være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Underrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for landsretten, herunder det landsretssagfører M. J. Hansen i salær og godtgørelse for udlæg tillagte beløb 125 kr., og for Højesteret, herunder 200 kr. i salær til højesterets-sagfører Emanuel Christensen, udredes af tiltalte Ejner Valdemar Emil Jensen.

De idømte erstatninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 8. oktober.

Nr. 292/1950. Muremester **Willy Lynggaard Petersen**
(Bondo Svane)

mod

Arbejdernes Andelsboligforening (Karmark Rønsted).

(Spørgsmål om forståelse af en klausul angående godtgørelse for rentetab som følge af andre håndværkeres og leverandørers forsinkelse m. v.).

Østre Landsrets dom 25. maj 1950 (VI afd.).

Ved skrivelse af 6. august 1943 akcepterede sagsøgte Arbejdernes Andelsboligforening overfor sagsøgeren muremester Willy Lynggaard Petersen et af denne under 28. juni s. å. afgivet tilbud på udførelse — for en samlet entreprisum af 1.537.723 kr. — af murarbejdet m. v. ved opførelsen af en af sagsøgte med påregnet statsstøtte i henhold til lovgivningen om lån til boligbyggeri projekteret nybygning — afdeling 35 — på hjørnet af Enghavevej og Bavnehøj Allé, idet det i skrivelsen blandt andet anførtes at være en forudsætning, at

sagsøgeren sluttede endelig kontrakt om levering af materialer, således at de i tilbudet nævnte forbehold vedrørende materialer blev frafaldet.

Efter at arbejdet med nybygningens opførelse var blevet påbegyndt antagelig kort tid efter sagsøgerens modtagelse af sagsøgtets akcept, fremsendte sagsøgte den 25. november 1943 udkast til entreprisekontrakt overensstemmende med det akcepterede tilbud, hvilket udkast efter at sagsøgeren og dennes sagfører, overretssagfører Valdemar Jensen, havde haft en forhandling med landsretssagfører Karmark Rønsted, der under sagsøgtets forretningsfører Finn Triers ophold i Sverige som flygtning midlertidigt fungerede som sagsøgtets forretningsfører, blev underskrevet af sagsøgeren den 30. s. m. og af overretssagfører Valdemar Jensen blev fremsendt til sagsøgte med skrivelse af 1. december s. å., hvori det hedder:

„Hoslagt fremsender jeg Entrepriskontrakt underskrevet af Muremester Willy Lynggaard Petersen, idet jeg henviser til vor behgl. Samtale med Hr. Landsretssagfører Karmark Rønsted, i Henhold til hvilken Muremester Willy Lynggaard Petersen reservede sig, at Boligforeningen maatte godtgøre eventuelt Rentetab, forsaavidt Byggeriet paa Grund af andre Haandværkeres og Leverandørers Forsinkelse ikke skred frem som paa Arbejdsplanen anvist, samt reservede sig Betaling af extra Udgifter, forsaavidt Arbejdet paa Grund af Lecerancer fra andre Haandværkeres eller Leverandørers Side gik i Staa paa Tidspunkter, hvor dette medførte extra Udgifter for Muremesteren.“

Denne skrivelse blev besvaret af sagsøgte ved skrivelse af 7. d. m. til overretssagfører Valdemar Jensen, idet det i skrivelsen, hvormed fremsendtes en genpart af entreprisekontrakten, blot udtales:

„Vi har bemærket os Indholdet af Deres Brev af 1. ds.“

I den for byggeføretagendet udarbejdede arbejdsplan var der regnet med byggeriets tilendebringelse i løbet af ca. et år. Imidlertid blev nybygningen først færdigafleveret den 1. august 1945, men der er enighed mellem parterne om, at sagsøgeren er uden skyld i forsinkelsen, som hidrørte fra andre håndværkeres vanskeligheder med fremskaffelse af materialer.

Efter byggeriets tilendebringelse fremsatte sagsøgeren — udover en række andre krav, der er blevet ordnet forligsmæssigt ved forhandling mellem parterne — under henvisning til den i ovennævnte skrivelse af 1. december 1943 tagne reservation overfor sagsøgte krav om betaling af ialt 75.800 kr. til dækning af rentetab og forskellige andre udgifter, som sagsøgeren hævdede at have haft i anledning af byggeriets forsinkelse. Disse udgiftsposter blev optaget i det af sagsøgte udarbejdede byggerenskab, som af hensyn til statslånet skulle indsendes til og godkendes af de bevilgende myndigheder. Imidlertid har disse kun villet godkende de nævnte udgiftsposter med væsentlig mindre beløb end af sagsøgeren krævet. Det hedder herom i sagsøgtets skrivelse af 22. maj 1948 til overretssagfører Valdemar Jensen:

„Under Henvisning til tidligere Forhandlinger vedrørende de af Muremester W. Lynggaard Petersen rejste Ønsker om Betaling af forskellige Udgifter hidrørende fra Arbejdsperiodens unormale Forlængelse skal vi meddele, at Ministeriet for Byggeri og Boligvæsen nu har truffet Afgørelse med Hensyn til Udgifterne.

Ministeriet har fulgt den af Københavns Magistrat afgivne Indstilling, der bygger paa en Erklæring fra Stadsarkitektens Direktorat.

I nedenstaaende Opstilling anføres i 1. Kolonne de af os i Byggeregnskabet optagne Beløb, der er blevet tilbageholdt, i 2. Kolonne de Beløb, som Stadsarkitektens Direktorat har godkendt:

	1.	2.
1) Rentegodtgørelse	Kr. 36.000,00	Kr. 26.000,00
2) Ekstra Slid paa Svællebro	— 3.000,00	— 1.400,00
3) 2 Mand ekstra til Fyring m. m.	— 12.000,00	— 5.640,00
4) Konduktør	— 4.500,00	— 3.500,00
5) Murerformand	— 3.800,00	— 1.500,00
6) Stillads	— 16.500,00	— 10.000,00
	<hr/>	<hr/>
	Kr. 75.800,00	Kr. 48.040,00
	<hr/>	<hr/>

Herefter beklager vi at maatte meddele, at vi kun kan udbetale Kr. 48.040,00 med Tillæg af Rente 5 pCt. p. a. fra 1. Oktober 1945 til Betalingsdagen.
— — —“

Sagsøgeren, der ikke har villet indgå på at reducere sit krav til det af myndighederne godkendte beløb, her derefter ved stævning af 27. oktober 1948 anlagt denne sag, idet han til nærmere dokumentation af det af ham lidte rentetab, har henvist til en af statsautoriseret revisor C. E. Bøytler under 22. oktober 1948 afgivet erklæring, hvorefter sagsøgerens renteudgift til arbejdspenge og til samtlige materialcleverandører, såfremt murerarbejdet var blevet udført indenfor de i den vedtagne arbejdsplan anførte frister, kun ville have andraget 18.427 kr. 73 øre, medens sagsøgerens faktiske renteudgift ifølge sagsøgerens opgivende til revisoren har beløbet sig til 50.403 kr. 59 øre, således at rentetabet herefter udgør 31.975 kr. 86 øre med fradrag af differencen 4024 kr. 14 øre, mellem dette beløb og det af sagsøgeren oprindelig som rentetab krævede beløb 36.000 kr., udgør sagsøgerens samlede krav 71.775 kr. 86 øre, hvoraf sagsøgte har betalt 48.040 kr. og sagsøgerens endelige påstand går herefter ud på, at sagsøgte dømmes til at betale differencen 23.735 kr. 86 øre tilligemed renter 5 pct. p. a. fra den 1. oktober 1945.

Til begrundelse af kravet har sagsøgeren nærmere anført, at ifølge parternes aftale, således som denne har fundet udtryk i sagsøgerens ovennævnte skrivelse af 1. december 1943, overfor hvilken sagsøgte ikke har taget forbehold, tilkommer der sagsøgeren godtgørelse for rentetab og andre ekstraudgifter i anledning af at byggeriet har været ca. et år længere end forudsat, at byggeforetagendets arkitekt som sagsøgte selv blandt andet ved at optage sagsøgerens krav som udgiftsposter i byggeregnskabet har skønnet at kravet er rimeligt, og at det må være sagsøgren, der aldrig har underkastet sig hverken Københavns Magistrats eller Ministeriet for Byggeri og Boligvæsens skøn med hensyn til, hvad der måtte tilkomme ham, uvedkommende, at disse myndigheder ikke har villet anerkende udgifterne med deres fulde beløb som sådanne bygningsudgifter, i forhold til hvilke statslån kunne ydes.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for påstanden har sagsøgte anført, at aftalen mellem parterne om den heromhandlede entreprise blev afsluttet allerede ved den af sagsøgte den 6. august 1943 meddelte akcept på sagsøgerens tilbud af 28. juni s. å. uden at der dengang fra sagsøgerens side blev taget noget forbehold om godt-

gørelse for rentetab og forøgede udgifter foranlediget af forsinkelse under arbejdets udførelse. Spørgsmålet om dækning for sådanne udgifter blev først rejst under sagsøgerens og dennes sagførers ovennævnte forhandling med landsretssagfører Karmark Rønsted i anledning af entrepris kontraktens underskrift, ved hvilken lejlighed det imidlertid fra sagsøgtes side blev fremhævet, at man måtte betragte entreprisen som bindende for sagsøgeren, men at man på den anden side, hvis det viste sig, at sagsøgeren led tab som følge af arbejdets forsinkede aflevering på grund af materialevanskeligheder, overfor myndighederne, der skulle godkende bygningsudgifterne og bevilge statslånet, ville anbefale, at der ved den endelige opgørelse vistest sagsøgeren imødekommenhed indenfor rimelige grænser. Sagsøgerens skrivelse af 1. december 1943, hvormed udkastet til entrepris kontrakten tilbagesendtes sagsøgte i underskrevet stand, kan derfor ikke opfattes som et tillæg til parternes aftale, men havde alene den betydning at sikre, at sagsøgeren ikke senere kunne afvises blot med den begrundelse, at han burde have gjort opmærksom på vanskeligheder, der var forudseelige, eller hvis fremkomst i hvert fald ikke kunne udelukkes. Efter sagsøgtes formening har sagsøgeren ikke haft føje til af sagsøgtes passive holdning overfor denne skrivelse at udlede et videregående ubetinget tilsagn om godtgørelse for ekstraudgifter, idet sagsøgeren var klar over, at bygningen blev opført med statsstøtte, og var fuldt bekendt med, at sagsøgte var underkastet det offentliges kontrol og derfor ikke kunne honorere andre regningsbeløb end sådanne, som af det offentlige anerkendtes som en del af byggeforetagendets anskaffelsessum, i forhold til hvilken statslån blev ydet med beløb op til 97 pct. af denne.

Sagsøgte har videre hævdet, at boligforeningen loyalt har imødekommet sagsøgerens krav i den udstrækning det var muligt, derigennem at den har optaget kravene i byggeregnskabet og anbefalet dem til godkendelse, men sagsøgte kan ikke erkende, at foreningen derved har påtaget sig nogen forpligtelse til at honorere kravene uanset myndighedernes standpunkt til disse, i hvilken henseende henvises til, at det — hvad ikke er bestridt af sagsøgeren — under de mellem parterne efter bygningens færdiggørelse førte forhandlinger om sagsøgerens krav udtrykkelig fra sagsøgtes side blev pointeret, at alle godkendelser af ekstra betalinger skete under forbehold af myndighedernes godkendelse.

Sagsøgte har endelig anbragt, at sagsøgerens opgørelse af de på grund af forsinkelse påløbne ekstraudgifter ikke er således underbygget, at der foreligger grundlag for at anfægte det af myndighederne udøvede skøn over udgifternes rimelige størrelse, hvorved sagsøgte har anført, at den for byggeriet vedtagne arbejdsplan alene var at betragte som et program for håndværkerne, der ikke — selv under normale forhold — kunne forventes altid at blive overholdt, at sagsøgerens renteudregning ifølge revisors ovennævnte erklæring til dels hviler på et skøn, samt at for eksempel sagsøgerens beregning af udgifter ved slid og ødelæggelse af svellebro til 3000 kr. ikke er forenelig med, at sagsøgeren i sit tilbud havde regnet med en udgift til svellebro på kun 2000 kr.

Der er under domsforhandlingen afgivet vidneforklaring af fornævnte forretningsfører, cand. jur. Finn Trier, og af arkitekt Knud Hansen, der ledede byggeforetagendet, uden at der herved er fremkommet momenter af betydning, som ikke allerede fremgår af foranstående fremstilling.

Selv om det antages at der af landsretssagfører Karmark Rønsted under forhandlingerne med sagsøgeren og overretssagfører Vald. Jensen inden entre-

prisekontraktens underskrift på sagsøgtes vegne er givet sagsøgeren et egentlig tilsagn om godtgørelse for ckstraudgifter i anledning af arbejdets forsinkelse i overensstemmelse med indholdet af overretssagfører Vald. Jensens ovennævnte skrivelse af 1. december 1943, findes det naturligt at opfatte tilsagnet som alene omfattende sådanne udgifter, som sagsøgte kunne erholde financieret gennem statslånet, og der er ikke under sagen af sagsøgeren oplyst omstændigheder, der har kunnet give ham, der må antages at have været bekendt med at byggeomkostningerne skulle godkendes af myndighederne for at statslån kunne opnås, føje til at gå ud fra, at sagsøgte har villet påtage sig en videregående forpligtelse. Herefter, og da de foreliggende oplysninger ikke giver grundlag for at antage at sagsøgeren ikke gennem de af myndighederne godkendte beløb har opnået rimelig dækning for forøgede udgifter i anledning af byggeperiodens forlængelse, findes den af sagsøgte nedlagte frifindelsepåstand at burde tages til følge.

Sagens omkostninger findes sagsøgeren at burde godtgøre sagsøgte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Arbejdernes Andelsboligforening, bør for tiltale af sagsøgeren, muremester Willy Lynggaard Petersen, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte med 600 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt gentaget sin for landsretten nedlagte påstand. Subsidiært har appellanten påstået indstævnte dømt til betaling af 15.163 kr. 59 øre, mere subsidiært et beløb efter rettens skøn. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Til brug for Højesteret har muremester Knud Dyrborg som retlig udmeldt syns- og skønsmand afgivet erklæring af 23. april 1951. Idet skønsmanden er gået ud fra, at byggearbejdet er blevet forsinket ca. 1 år, har han skønnet, at forsinkelsen har påført appellanten følgende ckstraudgifter udover de beløb, som appellanten har fået godtgjort af indstævnte:

1. Renteudgifter	4.403 kr. 59 øre
2. Svellebro	1.600 — 00 —
3. Fyring m. v.	1.360 — 00 —
4. Konduktør	1.000 — 00 —
5. Murerformand	300 — 00 —
6. Stillads	6.500 — 00 —
	<hr/>
	15.163 kr. 59 øre
	<hr/>

Seks dommere bemærker:

Efter indholdet af overretssagfører Vald. Jensens skrivelse af 1. december 1943 og indstævntes svar herpå af 7. s. m. må indstævnte anses at være forpligtet til — uanset myndighedernes stilling til spørgsmålet — at godtgøre appellanten de ham ved forsinkelsen påførte udgifter. Efter hvad der for Højesteret er oplyst om, hvornår de forskellige byggerater kunne være udbetalt, hvis byggearbejdet var blevet gennemført på normal måde, findes appellanten ikke at have krav på yderligere rentegodtgørelse. Derimod findes skønnet iøvrigt at burde lægges til grund ved beregningen af den appellanten tilkommende godtgørelse for posterne 2 til 6, dog at beløbet, navnlig under hensyn til, at forsinkelsen efter det oplyste må antages at have været noget mindre end den forsinkelse, skønsmanden har regnet med, findes at burde fastsættes til 5000 kr. Disse dommere stemmer herefter for at dømme indstævnte til at betale appellanten dette beløb med renter, samt for at pålægge indstævnte i delvise sagsomkostninger for begge retter at betale appellanten 800 kr.

To dommere bemærker:

Efter de foreliggende oplysninger findes den ved overretssagfører Vald. Jensens skrivelse af 1. december 1943 og indstævntes svarskrivelse af 7. s. m. indgåede tillægsaftale som af indstævnte hævdet at måtte forstås således, at indstævnte har givet tilsagn om at søge en billighedserstatning, der kunne godkendes til finansiering gennem statslånet, gennemført, såfremt appellanten led de i skrivelsen af 1. december 1943 angivne tab. Da der endvidere ikke — som af appellanten for Højesteret hævdet — i de i entreprisekontrakten nævnte almindelige betingelser eller i almindelige retsgrundsætninger findes grundlag for at pålægge indstævnte en videregående forpligtelse, og da det nævnte tilsagn må anses opfyldt, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Arbejdernes Andelsboligforening, bør til appellanten, murermester Willy Lynggaard Petersen, betale 5000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 1. oktober 1945 til betaling sker.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte 800 kr. til appellanten.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 10. oktober.

Nr. 187/1951.   **Direktør Jørgen Ulrik Hoppe (selv)**

m o d

fru Edith Boel Ingeborg Hoppe, f. Andersson (H. H. Bruun).

(Spørgsmål om en separation var bortfaldet og om en overenskomst mellem ægtefællerne om separationsvilkårene var verbindende).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 9. maj 1951 (VII afd.).

Den 17. april 1948 indgik sagsøgeren, direktør Jørgen Ulrik Hoppe, ægteskab med sagsøgte, fru Edith Boel Ingeborg Hoppe. I september 1948 blev der på foranledning af sagsøgte, der som særeje havde medbragt en arv på ca. 120.000 kr., men som ønskede alt, hvad hun igrønt havde indbragt i ægteskabet, gjort til særeje, indledet forhandlinger mellem ægtefællerne om oprettelse af ægtepagt. Forhandlingerne endte negativt, og der blev derefter i oktober 1948 ligeledes på hustruens foranledning påbegyndt forhandlinger om separation og vilkårene herfor. Efter at der mellem parterne var opnået enighed om vilkårene, herunder om deling af fællesboet, blev separationen imidlertid opgivet.

I august 1949 blev der påny indledet forhandlinger om separation, og efter at parterne ved overenskomst af 3. og 5. september 1949 var blevet enige om vilkårene, meddeltes der ved bevilling af 3. oktober 1949 ægtefællerne separation på de i overenskomsten indeholdte vilkår. Ifølge disses punkt 4 deles fællesboet således:

„Manden udtager:

1. Samtlige Fællesboet tilhørende Interesser i „Nordisk Frimærke Co.“, herunder Fordringen mod Fallenten Kai Nielsen.

Det bemærkes, at samtlige andele i „Nordisk Frimærke Co.“ herefter tilhører Manden alene.

For Klarheds Skyld tilføjes, at Hustruen som Særeje ejer 2 Gældsbeviser à 10.000 Kr., ialt 20.000 Kr. fra „Nordisk Frimærke Co.“ og yderligere Tilgodehavende hos dette Firma, stort Kr. 19.000, hvilken sidstnævnte Fordring overdrages Manden.

2. Retten til den i Mandens Forældres uskiftede Bo indestaaende Fædrene Arv.

3. Det i Lejligheden Nordre Frihavsgade 74 beroende Indbo, som Manden har indbragt i Ægteskabet.

Hustruen udtager foruden sit Særeje, herunder de to foranævnte Gældsbeviser, store ialt 20.000 Kr.:

a. Alle andre Fællesboet tilhørende Aktiver, herunder specielt den af Hustruen i Ægteskabet indførte Ejendom Matr. Nr. 2481, Udenbys Klædebo Kvarter, Nordre Frihavsgade 74, med Hensyn til hvilken nærværende Vilkaar vil være at tinglyse som Adkomst for Hustruen.

b. Løsporet, beroende i Villan Hyrdevej Nr. 8, Hellerup.

Som Modydelse betaler Hustruen samtidig med disse Vilkaars Underskrift 8000 Kr. — Otte Tusinde Kroner — til Manden, der hæfter som Kautionist for Betalingen af 20.000 Kr. med Renter ifølge ovennævnte 2 Gældsbeviser à 10.000 Kr. Manden er villig til, om Hustruen ønsker det, at overtage 4000 Kr. Aktier i Haandværkerbanken til Kurs 121 som en Del af fornævnte 8000 Kr.

Af den Fællesboet eventuelt paahvilende Gæld tilsvarer hver af Ægtefællerne, hvad de hver for sig personlig har stiftet. Det bemærkes specielt, at Gæld i Forbindelse med den af Manden drevne Virksomhed, „Nordisk Frimærke Co.“ er Hustruen uvedkommende, og at Gælden til Professor Thomsen er Manden uvedkommende.“

Bestemmelserne om fællesboets deling er i det væsentlige overensstemmende med, hvad parterne var blevet enige om under separationsforhandlingerne i november-december 1948, når bortses fra bestemmelserne om sagsøgte modydelse på 8000 kr. til sagsøgeren.

Under nærværende den 19. august 1950 anlagte sag har sagsøgeren nedlagt påstand på, at overenskomsten af 3. og 5. september 1949 om vilkårene for separationen erklæres uforbindende for ham i medfør af § 72, stk. 1, i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført følgende: Ved den aftalte deling af fællesboet har sagsøgte modtaget:

- 1) Ejendommen Nordre Frihavsgade 74 af ejendomsskyld 135.000 kr. og med prioritetsgæld ca. 85.000 kr.,
- 2) 2 pantobligationer af værdi ca. 23.000 kr. og
- 3) den væsentligste del af indboet,

medens sagsøgeren alene har beholdt en mindre del af indboet og firmaet Nordisk Frimærke Co., der havde et underskud, som sagsøgeren ved overenskomstens indgåelse skønsmæssigt anslog til ca. 8000 kr. Sagsøgeren var enig i denne skævdeling af boet, men det var for ham en afgørende forudsætning, at han ved delingen blev stillet således, at han var i stand til at fyldestgøre sine kreditorer. Derfor stillede han krav om, at sagsøgte skulle betale ham de 8000 kr. Da han efter nytår 1950 gjorde status, opdagede han imidlertid, at underskudet i Nordisk Frimærke Co. havde været større end de 8000 kr., og selv om han erkender, at det er hans egen fejl, at underskudet er anslået for lavt, hævder han, at overenskomsten af denne grund er åbenbar ubillig for ham, og at den derfor bør erklæres uforbindende. Dette følger efter sagsøgerens formening også af princippet i § 33 i lov nr. 56 af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger. Endvidere har sagsøgeren henvist til, at sagsøgte efter separationen i strid med overenskomsten har ødelagt virksomheden Nordisk Frimærke Co. ved i april 1950 at have foretaget arrest for sit tilgodehavende, stort 16.000 kr., blot fordi sagsøgeren uden egen skyld var udeblevet med et afdrag, stort 2000 kr., et par dage over forfaldstid. Arresten bevirkede, at firmaets varekreditter blev opsagt, og at Nordisk Frimærke Co. måtte likvideres, hvorved sagsøgeren er blevet ude af stand til at betale en gæld på 4000 kr. Endelig har sagsøgeren gjort gældende, at sagsøgte ved den aftalte deling af fællesboet er gået ud af ægteskabet med en formue, der var ca. 20.000 kr. større end ved ægteskabets indgåelse, medens hans formue er formindsket med et tilsvarende beløb.

Sagsøgte har heroverfor gjort gældende, at der ved udformningen af delingsbestemmelserne ikke har været tilsigtet nogen ligedeling af fællesboet, men alene, at hver af parterne skulle have, hvad han eller hun havde indført i boet. Dette er hverken nogen ubillig eller usædvanlig ordning, når henses til den korte tid, ægteskabet har været. De 8000 kr. er ikke betalt for at dække noget underskud i Nordisk Frimærke Co. Derom har der aldrig været tale, og der har aldrig været ansat nogen værdi på dette firma, hvis økonomiske forhold sagsøgeren alene havde kendskab til. Overnskomsten er udfærdiget af sagsøgerens egen sagfører efter forudgående langvarige forhandlinger parterne imellem, og der er ikke tale om, at sagsøgeren har været undergivet noget pres. Den af sagsøgeren omtalte arrest blev foretaget på grundlag af et forfaldent gældskrav. Justifikationssagen blev ikke gennemført, idet sagsøgeren indgik forlig om betaling af beløbet og anerkendte forretningens lovlighed. Af de 16.000 kr., som arresten foretoges for, har sagsøgte stadig 14.000 kr. tilgode, som sagsøgeren er ude af stand til at betale. Det bestrides, at sagsøgtes formue er forøget på bekostning af sagsøgeren.

Sagsøgeren findes ikke mod sagsøgtes benægtelse at have godtgjort, at de af sagsøgte betalte 8000 kr. er ydet til dækning af et underskud i Nordisk Frimærke Co., om hvis værdi på bodelingens tidspunkt intet er oplyst, og hvis forhold sagsøgeren alene havde kendskab til. Det er ej heller godtgjort, at sagsøgte ved bodelingen har modtaget en større formue end den, hun medbragte i ægteskabet, på bekostning af manden. Herefter samt da der ikke i det af sagsøgeren iøvrigt anførte findes grundlag for at fastslå, at den indgåede overenskomst har været ubillig for ham, vil sagsøgtes frifindelse påstand være at tage følge.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fru Edith Boel Ingeborg Hoppe, født Andersson, bærer for tiltale af sagsøgeren, direktør Jørgen Ulrik Hoppe, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren betaler inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgte i sagsomkostninger 600 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret går appellantens endelige påstand ud på, dels at parternes separation er bortfaldet i medfør af § 75 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning, subsidiært at overenskomsten af 3. og 5. september 1949 om separationsvilkårene kendes uforbindende for ham i medfør af den nævnte lovs § 72, stk. 1, dels at fællesboet og ikke appellantens personlig hæfter overfor „Nordisk Frimærke Co.“s kreditorer på separationsdagen, og at indstævnte ikke kan gøre det i dommen nævnte krav på 14.000 kr. gældende overfor appellantens.

Appellantens sidstnævnte påstand vedrørende hans personlige hæftelse m. v. vil ikke under nærværende sag kunne tages under påkendelse af Højesteret, jfr. retsplejelovens § 407.

Da appellanten ikke findes at have godtgjort, at der har fundet en genoptagelse af samlivet sted, vil hans principale påstand ikke kunne tages til følge.

Med disse bemærkninger vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, direktør Jørgen Ulrik Hoppe, 800 kr. til indstævnte, fru Edith Boel Ingeborg Hoppe, født Andersson.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Mandag den 13. oktober.

Nr. 313/1952. Kunsthandler Carl Lissau (Jonas Bruun)

mod

antikvarboghandler H. C. Nørgart
(landsretssagfører Erik M. Goldschmidt).

(Spørgsmål om reglerne i lejelovens kap. XII var anvendelig på fremlejemål. Hjemvisning).

Kendelse af 6. februar 1952 afsagt af boligvoldgiftsretten for København m. v. (1. afd.).

Ved fremlejekontrakt af 24. marts 1945 udlejede sagsøgeren under nærværende sag antikvarboghandler H. C. Nørgart, Fiolstræde 15, til indstævnte kunsthandler Carl Lissau i ejendommen Fiolstræde 15, 2 lokaler af en kælderbutik som sagsøgeren ved lejekontrakt af 11. september 1938 har lejet af ejendommens ejer.

Vedrørende opsigelse bestemtes i fremlejekontrakten følgende: „Lejemålet vedvarer indtil det skriftligt opsiges med mindst een måneds varsel af en af parterne til en 1ste.“

Under sagen har sagsøgeren nedlagt påstand på, at indstævnte tilpligtes den 1. december 1951 at fraflytte de af ham lejede lokaler.

Indstævnte har under sagens behandling påstået sig beskyttet efter reglerne i lejelovens kapitel XII, medens sagsøgeren har bestridt, at der tilkommer indstævnte sådan beskyttelse, idet sagsøgeren dels har gjort gældende, at lejelovens kapitel XII ikke omfatter fremlejemål, dels at det ikke er af væsentlig betydning for indstævntes virksomhed, at den forbliver i ejendommen.

Det er under sagen oplyst, at indstævnte driver billedantikvariat fra lokalerne, der er indrettet som butik, og som har udstillingsvinduer til gaden.

Indstævnte har som part forklaret, at beliggenheden er af stor betydning for hans virksomhed. Han har faste kunder såvel som strøgkunder og i den senere tid nogle forsendelsessalg.

I en erklæring af 4. december 1951 fra antikvarboghandlerforeningens næstformand Gustav Strand, hvilken erklæring er vedstået inden retten, udtales:

„Efter anmodning fra hr. antikvarboghandler H. C. Nørgart, Fiolstræde 15, erklærer Antikvarboghandlerforeningen til brug for en verserende boligvoldgiftsag, at det efter foreningens skøn ikke er af væsentlig betydning og værdi for nævnte antikvarboghandlers fremlejer, at det af ham drevne billedantikvariat forbliver i den pågældende ejendom, idet denne forretning efter Antikvarboghandlerforeningens opfattelse lige så godt kan drives fra et hvilket som helst andet forretningslokale, hvorved bemærkes, at en stor del af en sådan forretningskunder er faste kunder, der ikke lægger vægt på forretningens beliggenhed.“

Retten finder, at reglerne i lejelovens kapitel XII i medfør af lovens § 1, stk. 1, må antages at finde anvendelse også på fremlejemål.

Herefter, og idet det efter det foreliggende må antages, at det er af væsentlig betydning for indstævntes virksomhed, at den forbliver i den pågældende ejendom

c r a g t e s:

Indstævntes lejemål hos sagsøgeren bør anses beskyttet efter reglerne i lejelovens kapitel XII.

En af rettens dommere afgav sålydende

d i s s e n s:

Under hensyn til fremlejemålets særlige beskaffenhed:

a t det af sagsøgte lejede butikslokale er en del af sagsøgerens butikslokale uden særlig adskillelse. Der er ingen dør mellem sagsøgerens butikslokale og sagsøgtes del af butikken,

a t der ikke er egen indgang til sagsøgtes lokaler, men

a t adgangen hertil sker gennem sagsøgerens forretningslokale og under hensyn til den af „Den Danske Antikvarboghandlerforening“ afgivne erklæring, må jeg mene, at reglerne i lejelovens kapitel XII om beskyttelse af erhvervsvirksomheder i lejet ejendom, ikke finder anvendelse på nærværende lejemål.

Jeg stemmer derfor for, at den af sagsøgte afgivne opsigelse godkendes, dog at opsigelsestidspunktet udsættes til 1. maj 1952, jfr. § 86, stk. 2 b.

Ø s t r e L a n d s r e t s k e n d e l s e 1 3 . m a r t s 1 9 5 2 (I I a f d .) .

Den indkærede kendelse er afsagt den 6. februar 1952 af Københavns boligrets 1. afdeling og påkæret af antikvarboghandler H. C. Nørgart med påstand om, at kendelsen ændres derhen, at indkærede, kunsthändler Carl

Lissau, ikke har ret til at lade spørgsmålet om den kærendes opsigelse af hans fremlejemål underkaste prøvelse for en efter reglerne i lov nr. 251 af 14. juni 1951 om leje § 122 sammensat ret.

Indkærede har påstået kendelsen stadfæstet.

Efter indholdet af de bestemmelser, der indeholdes i den nævnte lovs kapitel XII, findes de uanset udtalelsen i lovens § 1, hvorefter loven finder anvendelse på ethvert lejemål — herunder fremlejemål — om hus eller husrum, kun at kunne anvendes på lejeaftaler mellem husejere og direkte lejere, ikke på fremlejemål.

Som følge heraf

bestemmes:

Sagen angående den kærende, antikvarbøghandler H. C. Nørgarts opsigelse af indkærede, kunsthandler Carl Lissaus fremlejemål kan ikke behandles af en efter reglerne i lov nr. 251 af 14. juni 1951 § 122 sammensat ret, men af boligretten i dennes almindelige sammensætning.

Kæremålets omkostninger betaler indkærede inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse til den kærende med 125 kr.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Reglerne i lejelovens kapitel XII må, jfr. lovens § 1, stk. 1, antages at finde anvendelse også på fremlejemål. Idet landsretten har udtalt, at den ikke har taget stilling til sagens konkrete forhold, vil sagen herefter være at hjemvise til fortsat behandling ved landsretten.

Thi bestemmes:

Denne sag hjemvises til Østre Landsret til fortsat behandling.

Mandag den 13. oktober.

Nr. 280/1952.   Fru Elna Nørgaard
(landsretssagfører Poul Stærmosc, Horsens)
mod
overretssagfører H. M. Demant.

(Spørgsmål om et lejemål var beskyttet efter reglerne i lejelovens kap. XII).

Kendelse af 12. december 1951 afsagt af den i medfør af lov om leje nr. 251 af 14. juni 1951 § 122 sammensatte boligret for Vejle købstad m. v.

Ifølge huslejekontrakt af 31. august 1916 lejede indstævnte, overretssagfører H. M. Demant, fra oktober flyttedag 1916 en lejlighed i ejendommen Flegborg nr. 2 i Vejle, nemlig 1. salslejligheden til venstre bestående af 7 værelser samt forskellige andre specificerede værelser og lokaler for en årlig leje af 1450 kr. Lejemålet var uopsigeligt i 4½ år indtil april flyttedag 1921, hvorefter det kan opsiges med ½ års forudgående varsel til en april eller oktober flyttedag. Ved påtegning af april 1920 på kontrakten blev den årlige leje forhøjet til 1750 kr. med bemærkning, at lejligheden nu består af 8 værelser. Ved påtegning af 3. august 1938 blev flyttedagene ændret til 1. april og 1. oktober. Ved påtegning af 2. februar 1943 blev den årlige leje fra oktober 1939 forhøjet til 1890 kr. I kontrakten findes bl. a. sålydende bestemmelse: „Lejeren har ret til at anbringe skilte på facaden, ved gadedøren og på trappegangen efter ejernes anvisning.“

Ifølge skøde lyst 28. april 1948 har sagsøgerinden, fru Elna Nørgaard, erhvervet ejendommen i forening med sin datter, frøken Lissie Nørgaard.

Ved skrivelse af 9. august 1951 har sagsøgerinden under henvisning til lejeloven af 14. juni 1951 § 86, stk. 1, nr. 2, opsagt indstævntes lejemål til ophør den 1. april 1952, idet hun har anført, at hun selv agter at benytte lejligheden såvel til beboelse som til erhvervsvirksomhed. Ved skrivelse af 21. august 1951 protesterede Vejle og omegns lejerforening på indstævntes vegne mod opsigelsen. Ved skrivelse af 6. september 1951 protesterede indstævnte yderligere mod opsigelsen under henvisning til lejelovens § 91.

Under nærværende ved stævning af 30. august 1951 anlagte sag har sagsøgerinden påstået indstævnte tilpligtet at godkende den ovennævnte opsigelse og at fraflytte lejligheden til den 1. april 1952, idet hun har anført, at hun agter at drive pensionatsvirksomhed i lejligheden.

Indstævnte har påstået frifindelse, idet han har fremsat en række indsigelser mod søgsmålet og herunder gjort gældende, at hans lejemål er beskyttet efter reglerne i lejelovens kapitel XII.

Til afgørelse af dette spørgsmål, jfr. lejelovens § 92, er boligretten i medfør af lejelovens § 122 tiltrådt af 2 af parterne valgte lægdommere.

Indstævnte har til støtte for sin påstand henvist til lejelovens §§ 90, 93, stk. 2, og 95 stk. 1, nr. 1, og til, at lejemålet har vedvaret uafbrudt i 35 år,

samt at der fra 1906 til 1916 er drevet sagførerforretning i samme lejlighed. Endvidere har han gjort gældende, at en væsentlig del af hans klientel består af landboere, og at det vil være en væsentlig svækkelse af hans forretning, hvis han skal flytte andetsteds hen, samt at beliggenheden er særlig heldig på et strøg i en hjørneejendom.

Sagsøgerinden har protesteret mod, at lejemålet nyder beskyttelse efter kapitel XII, idet der ikke foreligger oplysning om sagførerforrettningens karakter. Hun har bestridt, at lejemålets varighed har nogen betydning for bedømmelsen, og at forretningens forbliven i ejendommen har en særlig kundemæssig betydning. Endelig har hun henvist til, at kun 3 af de 8 stuer i selve lejligheden benyttes til sagførervirksomhed.

Boligrettens flertal, bestående af 4 medlemmer, finder, at lejemålet bør nyde beskyttelse efter lejelovens kapitel XII. Der henvises i så henseende til en erklæring fra sagførrådet, der er refereret i den i juristens domssamling 1944 pag. 211 optagne kendelse, hvorefter en sagførerforrettningens stedlige forbliven har væsentlig betydning for sagførerforretninger uden for København, i særdeleshed for sagførerforretninger, der søges af landklientel. Uanset at indstævnte ikke har fremlagt nogen kundefortegnelse eller på anden måde godtgjort, hvor stor en del af hans kunder, der er landboere, må det dog i en by som Vejle med henved 30,000 indbyggere, og med henved 50,000 indbyggere i retskredsens landdistrikter antages, at en betydelig del af indstævntes klientel er landboere. Endelig finder disse medlemmer også at måtte lægge vægt på, at indstævnte har drevet forretningen fra den pågældende ejendom i 35 år.

Et af rettens medlemmer finder, at lejemålet ikke nyder beskyttelse efter kapitel XII, idet han har henvist til de nye regler om husrum, der helt eller delvis udlejes til andet end beboelse, i kapitel XI, og idet han mener, at det er personen Demant, der har skaffet forretningen, og ikke stedets beliggenhed.

Der vil være at afsige kendelse efter flertallets votum.

T h i e r a g t e s :

Indstævnte, overretssagfører H. M. Demants lejemål, i den sagsøgerinden, fru Elna Nørgaard og hendes datter, frøken Lissie Nørgaard, tilhørende ejendom, Flegborg nr. 2, bør være beskyttet efter de særlige regler i lejelovens kapitel XII.

V e s t r e L a n d s r e t s k e n d e l s e 1 3 . f e b r u a r 1 9 5 2 (V I a f d .) .

Den påkærede kendelse er afsagt den 12. december 1951 af den i medfør af lov om leje nr. 251 af 14. juni 1951 § 122 sammensatte boligret for Vejle købstad m. v.

I skrivelse af 24. januar 1952 har boligrettens formand oplyst, at kendelsen tilsigter at tage stilling såvel til spørgsmålet om den nævnte boligrets kompetence som til sagens realitet, idet det fastslås, at lejemålet er beskyttet efter de særlige regler i lejelovens kapitel XII. Boligretten har således begrundet sin kompetence med, at lejemålet bør nyde den nævnte beskyttelse, og den er af den opfattelse, at en sådan beskyttelse er en forudsætning for den udvidede boligrets kompetence.

Efter det således oplyste findes kendelsens form ikke til hinder for, at kæremålet tages under påkendelse som vedrørende den udvidede boligrets kompetence, jfr. lejelovens § 123, stk. 1.

Det kan ikke antages, at det ved reglerne i lov om leje nr. 251 af 14. juni 1951 har været hensigten at ændre de regler, der var antaget at gælde med hensyn til kompetencen for de i henhold til lov nr. 55 af 23. marts 1937 nedsatte voldgiftsretter, der nu er afløst af de i medfør af lejelovens § 122 sammensatte boligretter. Det kan herefter, for at de sidstnævnte boligretter skal anses kompetente, i almindelighed kun kræves, at nogen driver en erhvervsvirksomhed eller forretningsvirksomhed i lejet ejendom eller lejet del af en ejendom, således at det efter virksomhedens beskaffenhed ikke på forhånd kan udelukkes, at den stedlige forbliven i ejendommen er af væsentlig betydning og værdi for virksomheden. Derimod henhører spørgsmålet, om der i det enkelte tilfælde efter en nærmere prøvelse af sagens omstændigheder tilkommer lejemålet beskyttelse efter reglerne i lejelovens kapitel XII udelukkende under den udvidede boligrets afgørelse uden adgang til anke, jfr. lejelovens § 123, stk. 2. Der burde derfor af den udvidede boligret være truffet særskilt afgørelse om rettens kompetence, hvorved yderligere bemærkes, at lovens §§ 92 og 93 med hensyn til realitetsafgørelser alene giver anvisning på, at boligretten kan fastslå, at lejerer ikke har krav på beskyttelse efter reglerne i lejelovens kapitel XII, eller kan bestemme, at en af de i § 93 nævnte retsvirkninger skal indtræde. Den påkærede kendelse vil derfor være at ophæve, for så vidt den på forhånd træffer afgørelse om, at lejemålet er beskyttet efter lovens kapitel XII.

Idet det efter beskaffenheden af den af indstævnte udøvede virksomhed ikke findes på forhånd at kunne udelukkes, at dens stedlige forbliven i ejendommen er af væsentlig betydning og værdi for virksomheden, findes sagen med rette indbragt for den efter lejelovens § 122 sammensatte boligret, hvorfor sagen vil være at hjemvise til denne til endelig påkendelse i realiteten.

T h i b e s t e m m e s :

Den af den i medfør af lejelovens § 122 sammensatte boligret for Vejle købstad m. v. afsagte kendelse ophæves, og sagen hjemvises til boligretten til endelig påkendelse i realiteten.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Den kærende har principalt nedlagt påstand på, at det bestemmes, at lejemålet ikke bør være beskyttet efter lejelovens kap. XII, subsidiært på, at sagen hjemvises til Vestre Landsret til påkendelse af dette spørgsmål.

Den af den i medfør af lejelovens § 122 sammensatte boligret for Vejle købstad m. v. afsagte kendelse findes at måtte forstås således, at den dels fastslår rettens kompetence, dels yderligere fastslår, at det omhandlede lejemål bør være beskyttet efter lejelovens kap. XII. Da det efter beskaffenheden af den af indkærede udøvede

virksomhed ikke på forhånd kan udelukkes, at dens stedlige forbliven i ejendommen er af væsentlig betydning og værdi for virksomheden, tiltrædes det, at indkærede har ret til at lade opsigelsen prøve for den efter lejelovens § 122 sammensatte boligret, og denne rets kendelse vil for så vidt være at stadfæste. Iøvrigt vil kæreområdet være at afvise fra landsretten, jfr. lejelovens § 123.

Thi bestemmes:

Den af den i medfør af lejelovens § 122 sammensatte boligret for Vejle købstad m. v. afsagte kendelse bør, for så vidt angår afgørelsen om rettens kompetence, ved magt at stande.

Iøvrigt afvises kæreområdet fra landsretten.

Tirsdag den 14. oktober.

Nr. 117/1950. **Gårdjer Herluf Nielsen (Madsen-Mygdal)**
 mod
Rislev Andelsmejeri (Jacobi).

(Om appellants medlemskab af det indstævnte mejeri).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 4. februar 1950 (XII afd.).

Ved betinget skøde af 9. december 1946 solgte sagsøgte Karl Hansen til medsagsøgte Herluf Nielsen landbrugsejendommen, matr. nr. 8 a m. fl. af Nåby ejerlav, Skelby sogn, således at overtagelsen fandt sted den 11. samme måned. Karl Hansen havde som ejer af den nævnte ejendom været andelshaver i det sagsøgende andelsmejeri, Rislev Andelsmejeri, og i skødets § 7 bestemtes i den anledning: „Udenfor købesummen indtræder køberen i sælgerens rettligheder og forpligtelser overfor Rislev Andelsmejeri.“ Dagen før overtagelsen underrettede Karl Hansen telefonisk mejeriets bestyrer ved dennes hustru om, at mælkeafregningerne fra den 11. december at regne skulle ske til ejendommens nye ejer, Herluf Nielsen, og fra sidstnævnte dato leverede den nye ejer ejendommens mælkeproduktion til Rislev Andelsmejeri og modtog afregninger og mælkepenge fra mejeriet.

Efter kort tids forløb blev Herluf Nielsen utilfreds med forskellige forhold på mejeriet og fremkom fra omkring midten af januar 1947 med en særdeles skarp kritik heraf navnlig rettet imod mejeribestyreren. Efter forhandling med mejeribestyrelsens formand og mejeribestyreren præciseredes kritikken i otte spørgsmål til bestyrelsen, der i et brev af 12. februar 1947 til Herluf Nielsen besvarede disse. Herluf Nielsen blev imidlertid at være utilfreds med mejeriet og fremsatte den 19. oktober 1947 overfor formanden ønske om at få optaget som forslag på dagsordenen for den ordinære generalforsamling i november 1947, at 1) mejeribestyrer Jensen omgående skulle

fjernes fra Rislev Andelsmejeri, og 2) hvis dette ikke skete, at de andelshavere, som ønskede det, skulle have ret til at komme ud af mejeriet, få dette vurderet og deres part udbetalt,

Den 17. november 1947 afholdt mejeriet bestyrelse møde for at forberede den kommende generalforsamling, og det blev på dette møde vedtaget, at Herluf Niensens forslag ikke kunne optages på dagsordenen, med mindre han forinden underskrev sig i mejeriets protokol som andelshaver, hvilket ikke hidtil var sket. Herluf Nielsen blev derpå skriftligt og mundtligt opfordret til at underskrive, men vægrede sig herved, angiveligt fordi han i forvejen anså sig for at være andelshaver og også af mejeriet var blevet betragtet som sådan, således at underskriften var overflødig, og endvidere fordi han frygtede, at man ville regne hans medlemskab fra underskriftens dato og derpå gøre gældende, at hans forslag var fremkommet for sent til optagelse på dagsordenen for den ordinære generalforsamling. På denne, der afholdtes den 29. november 1947, mødte Herluf Nielsen frem og stemte ifølge referatet i forhandlingsbogen som den eneste imod godkendelse af bestyrelsens forslag til dagsorden. Under drøftelserne på mødet blev det foreslået Herluf Nielsen at løse problemet ved at underskrive protokollen, men han opretholdt sin vægring, idet han mente at kunne godtgøre sin ret som andelshaver ved forevisning af sit originale skøde, som han havde medbragt og foreviste for formanden og næstformanden. Formanden, gårdejer Niels Nielsen, meddelte under disse drøftelser Herluf Nielsen, at han ikke kunne forvente at blive betragtet som retslig gyldig andelshaver, før han havde underskrevet som sådan, og dirigenten, folketingsmand Henry Hansen, havde samme opfattelse, idet han vel tillod Herluf Nielsen at deltage i afstemningerne på generalforsamlingen, men så bort fra hans stemmegivning.

Straks efter det på generalforsamlingen passerede sluttede Herluf Nielsen aftale med et andet mejeri om at aftage mælkeproduktionen fra hans ejendom, og den 6. december 1947 indstillede han mælkeleverancen til det sagsøgende mejeri.

Om baggrunden for kravet til Herluf Nielsen om underskrift i protokollen er oplyst, at medens det tidligere var almindeligt, at nye ejere af de i mejeriet indtegnede ejendomme automatisk gled ind i forgængernes sted, blev det ved nye vedtægter af 22. april 1944, som trådte i kraft den 1. oktober 1944, bestemt, at skriftlig erklæring om overdragelsen fremtidig skulle forelægges bestyrelsen, idet man ønskede klare linjer i forholdet til andelshaverne og større sikkerhed for, at disse vedblev at opfylde deres leveringsforpligtelser overfor mejeriet.

Den hertil sigtende bestemmelse optoges i de nævnte vedtægters § 3 og er sålydende:

„Ved ejerskifte eller forpagtningsophør kan overdragelsen af en andelshavers pligter og rettigheder til den nye ejer eller forpagter finde sted, når der overfor mejeriets bestyrelse fremlægges en af begge parter underskrevet erklæring om overdragelsen. Foreligger en sådan erklæring ikke, er den tidligere ejer eller forpagter forpligtet til at dække sin part af mejeriets nettogæld — han har ingen krav på andel i mejeriets mulige nettoformue — og desuden kan mejeriet kræve erstatning for det tab, mejeriet lider derved, at mælken fra den pågældende ejendom ikke leveres i tiden, indtil lovlig udtrædelse kunne være sket.“

Den citerede bestemmelse er håndhævet således, at af 33 andelshavere, der ved ejerskifte er tilgået mejeriet siden den 1. oktober 1944, har de 27 afgivet erklæring om overdragelsen eller underskrevet en tilsvarende erklæring i forhandlingsprotokollen, medens 6 tildels ganske nylig tilkommende endnu ikke har berigtiget deres medlemskab på den foreskrevne måde. De afgivne erklæringer er senere, når medlemmerne har underskrevet i forhandlingsprotokollen, blevet tilintetgjort.

Under denne ved retten for Næstved købstad m. v. forberedte sag har Rislev Andelsmejeri derpå ved stævning af 23. februar 1949 påstået de sagsøgte Karl Hansen og Herluf Nielsen dømt principalt solidarisk, subsidiært alternativt, til at erstatte det ved Herluf Nielsens udtræden af mejeriet forvoldte tab med 6000 kr., subsidiært med et efter rettens skøn fastsat mindre beløb, tilligemed renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato.

De sagsøgte har begge påstået frifindelse.

Under sagens forberedelse for underretten er afgivet forklaring af de sagsøgte samt af formanden for det sagsøgende andelsmejeri, gårdejer Niels Jensen, gårdejer Marius Jensen, gårdejer Erik Rubjerg, mejeribestyrer Aage Jensen, folketingsmand Henry Hansen, gårdejer Richard Hansen, gårdejer Johs. Jensen, husmand Lars Olsen og gårdejer Vilhelm Andersen.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren nærmere anført, at sagsøgte Karl Hansen ikke kan anses for løst for sine forpligtelser ifølge vedtægternes § 3, forinden medsagsøgte Herluf Nielsen formelt i overensstemmelse med disse har berigtiget sit medlemskab i mejeriet, og den omstændighed, at Herluf Nielsen i skødet har forpligtet sig til sådan berigtigelse, kan efter sagsøgerens formening ikke ændre dette resultat i forholdet mellem Karl Hansen og sagsøgeren. Sagsøgte Herluf Nielsen har ved at levere mælk til mejeriet og ved at modtage dets afregninger forpligtet sig overfor dette som andelshaver og er derfor erstatningspligtig for retsstridigt at være ophørt med mælkeleverancerne, idet mejeriets bestyrelse må have været berettiget til at stille som betingelse for hans udøvelse af en andelshavers rettigheder på generalforsamlingen, at hans medlemskab forinden på vedtægtsmæssig måde var bragt i orden. Han har ikke haft føje til at opfatte det på generalforsamlingen den 29. november 1947 passerende som en eksklusion af mejeriet, og selv om det måtte antages, at mejeribestyrelsen ikke har haft ret til at nægte ham adgang til at fremsætte forslag for og afgive stemme på generalforsamlingen, har han ikke været berettiget til som følge deraf uden varsel at standse sine leverancer til mejeriet.

Sagsøgte Karl Hansen har nærmere anført, at bestemmelsen i det ovennævnte skødes § 7 i forbindelse med hans mundtlige meddelelse af 10. december 1946 om overdragelsen og medsagsøgtes faktiske indtræden som andelshaver i det sagsøgende andelsmejeri må føre til, at han er frigjort for sine pligter overfor sagsøgeren.

Sagsøgte Herluf Nielsen har begrundet sin påstand dermed, at han i kraft af sit skøde og den faktiske overtagelse af sin forgængers pligter og rettigheder overfor mejeriet på lovlig måde er blevet andelshaver med alle deraf flydende rettigheder, hvilket han yderligere ser bestyrket derved, at han i den nævnte svarskrivelse af 12. februar 1947 af formanden for mejeriets bestyrelse uden noget forbehold er blevet betegnet som andelshaver. Mejeriets bestyrelse har

derfor været uberettiget til at nægte hans forslag af 19. oktober 1947 optagelse på dagsordenen for den ordinære generalforsamling, medmindre han yderligere ved sin underskrift ville forpligte sig som andelshaver, og han mener sig følgelig beføjet til at opfatte dette forhold i forbindelse med formandens udtalelse på mødet om, at han ikke kunne anses som lovlig andelshaver, før han havde underskrevet i protokollen, som en eksklusion, hvorefter han frit kunne disponere over mælkeleverancerne fra sin ejendom.

I betragtning af, at sagsøgte Herluf Nielsen i næsten et år efter overtagelsen af ejendommen har fortsat mælkeleverancerne til det sagsøgende mejeri og modtaget afregninger fra dette, findes han at være indtrådt som andelshaver i mejeriet. Det må endvidere antages, at han i hvert fald, da han på generalforsamlingen den 29. november 1947 fremlagde sit originale skøde for mejeriets formand og næstformand også har opfyldt den ham ifølge vedtægternes § 3 påhvilende pligt til „for bestyrelsen at fremlægge en af begge parter underskrevet erklæring om overdragelsen“, hvorved bemærkes, at formanden for mejeriet under sagen har erklæret, at man i tilfælde af ejerskifte ville være tilfreds med en af begge parter bekræftet afskrift af skødet, når dette indeholdt bestemmelse om, at den nye ejer indtrådte i rettigheder og pligter overfor mejeriet. Når Herluf Nielsen således er indtrådt som andelshaver, må sagsøgte Karl Hansen følgelig anses som frigjort for sine forpligtelser overfor mejeriet og vil være at frifinde for dettes tiltale under sagen.

Selv om mejeriets bestyrelse efter det anførte har været uberettiget til at stille noget krav om yderligere underskrift eller forpligtelse som betingelse for anerkendelse af sagsøgte Herluf Niensens ret til at udøve en andelshavers beføjelse på generalforsamlingen, findes denne sagsøgte dog ikke at have haft føje til på grundlag af det passerede at anse sig som ekskluderet af mejeriet eller løst fra sine forpligtelser overfor dette. Hans standsning af mælkeleveringen til sagsøgeren uden vedtægtsmæssig opsigelse til periodeudløb har følgelig været uberettiget og må forpligte ham til erstatning overfor sagsøgeren som af denne påstået.

Med hensyn til erstatningsberegningen bemærkes, at sagsøgeren på grundlag af de sidste fem års mælkeleverancer og udgifterne ved behandlingen af disse har beregnet den del af mejeriets udgifter, der indtil lovlig opsigelse af andelsforholdet kunne ske til den 1. oktober 1954, til 12.000 kr., og efter fradrag for sandsynlige besparelser, rentegevinst og mindsket risiko er man fra sagsøgerens side nået til det påståvnte beløb 6000 kr. Sagsøgte har i princippet erklæret sig enig i denne erstatningsberegning, men har gjort gældende, at besparelserne m. v. må føre til en større reduktion end af sagsøgeren beregnet.

Den sagsøgeren herefter tilkommende erstatning findes efter omstændighederne, navnlig under hensyn til sandsynligheden for, at tabet i tidens løb vil kunne reduceres ved tilgang af nye mælkeleverandører, skønsmæssigt at burde bestemmes til 3000 kr., hvilket beløb sagsøgte Herluf Nielsen derfor vil have at betale til sagsøgeren med renter som påstået.

Med sagens omkostninger vil være at forholde som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, krojer Karl Hansen, bør for tiltale af sagsøgeren, Rislev Andelsmejeri, under denne sag fri at være.

I forholdet mellem disse parter betaler hver af dem sine sagsomkostninger.

Sagsøgte, gårdejer Herluf Nielsen, bør til sagsøgeren inden 15 dage efter denne doms afsigelse betale 3000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 23. februar 1949, til betaling sker, og sagens omkostninger med 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret påstår appellanten frifindelse, og indstævnte påstår appellanten dømt til betaling af 6000 kr. med renter 5 pct. fra den 23. februar 1949, subsidiært et efter rettens skøn fastsat mindre beløb og mere subsidiært stadfæstelse.

Indstævnte tiltræder for Højesteret, at appellanten må anses for stiltiende at være indtrådt som medlem af det indstævnte mejeri, og at han derfor må betragtes som andelshaver.

Da bestyrelsen for det indstævnte mejeri uberettiget har nægtet appellanten adgang til at udøve en andelshavers rettigheder og tilkendegivet ham, at han ikke var andelshaver, findes indstævnte ikke at kunne kræve nogen erstatning af appellanten i anledning af, at denne under de foreliggende omstændigheder ophørte med at levere mælk til indstævnte, og appellanten vil herefter være at frifinde.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, gårdejer Herluf Nielsen, bør for tiltale af indstævnte, Rislev Andelsmejeri, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellanten 1000 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 15. oktober.

Nr. 412/1951.   Danmarks Nationalbank
 (Arne Kemp v/ H. O. Hansen)
 mod
 rederiet J. Lauritzen (Gorrissen).

(Spørgsmål om indstævntes pligt til at hjemføre dollars og om han ved undladelse heraf havde pådraget sig erstatningsansvar overfor appellanten).

Østre Landsrets dom 8. november 1951 (IV afd.).

Sagsøgte, rederiet J. Lauritzen, har i erstatning for skibe, som er gået tabt under krigen oppebåret betydelige beløb i U. S. A. \$. Disse beløb, der var bestemt til indkøb af nye skibe, var blevet indsat på bankkonti i U. S. A. og

uanset den for udenlandsk valuta påbudte hjemførselspligt, jfr. bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 6 og bekendtgørelse nr. 550 af 31. december 1948, er disse bankkonti blevet opretholdt med Nationalbankens billigelse, og månedlig indberetning er blevet indgivet til banken om de der til enhver tid indestående beløb.

Den 5. oktober 1946 meddelte rederiet Handelsministeriet, at det ønskede i U. S. A. at købe 5 C1a-skibe til ca. 1 million \$ pr. stk. og hertil at anvende sit dersteds beroende tilgodehavende på ialt U. S. A. \$ 6.260.123.38. Det anmodede i denne anledning ministeriet om indførselstilladelse for disse skibe, idet det samtidig tilstillede Nationalbanken kopi af denne anmodning.

Den 12. oktober 1946 bemyndigede Handelsministeriet Varedirektoratet til at meddele den ansøgte tilladelse.

Den 21. november 1947 meddelte sagsøgte ministeriet, at rederiet kun havde været i stand til at indkøbe 3 af de ønskede C1a-skibe og derfor nu påtænkte på et amerikansk værft at lade bygge et tankskib til en pris af U. S. A. \$ 3.4 millioner, som ville kunne dækkes af rederiets \$-tilgodehavender i Amerika, og det ansøgte derfor ministeriet om tilladelse til at slutte kontrakt om dette skib.

Den 2. december 1947 tilskrev ministeriet rederiet, at det „efter stedfunden forhandling med Nationalbanken“ havde bemyndiget Varedirektoratet til at udstede indførselstilladelse for det nævnte skib.

Den 22. december 1947 tilskrev rederiet påny ministeriet, at tankskibet fra U. S. A. måtte befrygtes at blive dyrere end forudset, og at man derfor havde skaffet sig et tilbud fra et svensk værft — Lindholmens Varv — på et tankskib til en basispris af sv. kr. 7.850.000 med glideskala, betalbar i \$, hvilket ville svare til \$ 2.188.000, og rederiet anmodede derfor om, at den allerede meddelte indførselstilladelse måtte blive ændret i overensstemmelse hermed. I en følgende skrivelse af 29. december understregede sagsøgte, at det var en absolut forudsætning for kontrakten, at der betaltes i \$, idet værftet kun på den betingelse kunne stille en bedding til rådighed.

Den 8. januar 1948 svarede Handelsministeriet, efter stedfunden forhandling med Nationalbanken, „at Handelsministeriet intet finder at erindre imod, at rederiet afslutter kontrakt med værftet om bygning af det omhandlede skib, således at betaling for de til skibets bygning nødvendige materialer erlægges i dollars eller anden valuta som værftet eventuelt måtte ønske, medens den resterende del af byggesummen betales i sv. kroner.“

Imidlertid meddelte værftet den 15. april 1948 sagsøgte, at prisen blev sv. kr. 9.650.000, og at man forudsatte, at betaling skete i \$, og i skrivelse af 19. april 1948 bekræftede sagsøgte

„at have bestilt et tankskib hos Dem, som følger:

Dødvægt: 16.300 tons (a 1016 kg.)

— — —

Pris sv. kr. 9.500.000 at betale i 5 lige store rater.

Betalingen erlægges i U. S. A. dollars.

Forudsat eksporttilladelse fra den svenske stats trafikkommission.

Forudsat det danske Handelsministeriums tilladelse.“

Samme dag underskrevs kontrakt i overensstemmelse hermed, og den 21. april 1948 meddelte sagsøgte dette til Handelsministeriet under frem-

hævelse af, at det fra værftets side er en absolut betingelse, at købesummen betales i U. S. A. \$, svarende til et beløb af ca. \$ 2.641.000.

I svar herpå modtog sagsøgte sålydende skrivelse fra Handelsministeriet dateret den 24. april 1948:

„I Anledning af Rederiets Andragende af 21. d. M. om Tilladelse til at afslutte Kontrakt med A. B. Lindholmens Varv i Gøtøborg om Bygning af et Tankmotorskib paa 16.300 Tdw. til en Basis-pris af sv. kr. 9.500.000, skal man efter stedfunden Forhandling med Danmarks Nationalbank meddele, at Handelsministeriet intet finder at erindre imod, at Rederiet afslutter den omhandlede Kontrakt, og at man til sin Tid vil være sindet at meddele Indførsels-tilladelse for Skibet.“

Derefter meddelte Lindholmens Varv den 27. april 1948 sagsøgte, at Statens Trafikkommission (den kompetente svenske myndighed) havde tilskrevet værftet, at der intet var til hinder for kontraktens afslutning under forbehold af, „at Betalingen erlagdes paa den Maade, de respektive Landes Myndigheder kunde enes om“.

Der påfulgte nu en brevveksling mellem Sveriges Riksbank og Nationalbanken, hvorunder Riksbanken udtaler, at kun 25 pct. af skibets pris, svarende til prisen for de materialer, der hidrører fra Amerika skal erlægges i \$, medens resten bør afvikles via den løbende svensk-danske betalingsaftale, og heri erklærer Nationalbanken sig enig i en skrivelse af 18. maj 1948; herom underretter banken såvel sagsøgte som Handelsministeriet.

Denne meddelelse lader sagsøgte straks den 19. maj gå videre til Lindholmens Varv, og efter en telefonsamtale med værftets agent telegraferede rederiet til værftet en bekræftelse af, at det har Handelsministeriets tilladelse til at betale i \$, men herpå svarer værftets direktør med et telegram af 28. maj 1948, hvori han oplyser, at Riksbanken har meddelt ham, at Nationalbanken ikke vil bevilge betaling i \$.

Sagsøgte har samme dag en telefonsamtale med en sekretær i Handelsministeriet, og herefter telegraferer han stadig samme dag til værftet, at Handelsministeriet telefonisk har bekræftet den tidligere bevilgede dollarbetaling og vil bekræfte dette overfor Nationalbanken.

Efter at have modtaget dette telegram sender Lindholmens Varv den 31. maj 1948 kontrakten lydende på en pris af sv. kr. 9.500.000 betalbar i \$ til sagsøgtes underskrift, og den 4. juni 1948 underskrives kontrakten i Gøtøborg af begge parter uden yderligere forhandling med myndighederne.

Den 9. juni 1948 beder imidlertid Lindholmens Varv, efter anmodning af Riksbanken, sagsøgte om en afskrift af Handelsministeriets tilladelse, og sagsøgte har derefter samtaler i Handelsministeriet den 14. juni med kontorchef Christiansen og den 15. juni med afdelingschef Villadsen, og på grundlag heraf skriver rederiet den 15. juni til værftet, at „misforståelsen“ angående betalingsspørgsmålet „nu vil blive berigtiget, idet Handelsministeriet i dag har givet Nationalbanken ordre til at meddele Riksbanken, at Nationalbanken indestår for den kontraktmæssige (valutamæssige) betaling, og jeg håber, den oplysning, De herefter vil få fra Riksbanken, må være tilfredsstillende.“

Herefter går værftet i gang med bygningen af skibet.

Fra Handelsministeriet eller Nationalbanken hører sagsøgte nu intet om sagen, før ministeriet i maj 1949 anmoder rederiet om en genpart af kontrakten, som straks sendes det, den 11. maj 1949.

Den 21. maj 1949 skriver Nationalbanken til sagsøgte med anmodning om ved næste rates forfald at betale så stort et beløb i \$, at ialt 25 pct. af kontrakten er dækket, men betale resten i sv. kr. og hvis værftet gør indvendinger at henviser det til Riksbanken.

Derpå finder der forhandlinger sted mellem Riksbanken og Nationalbanken, og den 11. juli 1949 meddeler værftet sagsøgte, at det underkaster sig den forlangte betalingsmåde.

Dette meddeler sagsøgte Nationalbanken i skrivelse af 19. juli 1949.

Den 21. juli 1949 telefoneredes der fra Nationalbanken til sagsøgte, at banken nu forventede rederiets \$-tilgodhavende hjemført og afleveret i banken, men fra sagsøgtes side svarede der, at rederiet først tænkte sig at hjemføre disse \$, efterhånden som raterne i sv. kr. forfaldt, da det ikke fandt at burde bære den kursrisiko, som en samlet hjemførelse medførte. Fra bankens side fastholdtes det, at hjemførelse skulle ske straks, men man ville senere vende tilbage til sagen.

En ny telefonsamtale fandt sted den 23. august 1949 mellem bankens kontorchef Meiner og skibsreder Knud Lauritzen.

I skrivelse af 25. august 1949 til Nationalbanken fastholder sagsøgte sit standpunkt, men i sit svar af 29. august afviser banken dette og kræver rederiets overskydende \$-tilgodhavende overført til bankens konto i New York, hvorefter det vil blive afregnet til kurs 4.79.

Herpå svarer sagsøgte med en skrivelse af 15. september 1949, hvori det blandt andet hedder:

„Det beløb på \$ 2.041.250.—, der henstår på min konto hos J. P. Morgan & Co., Inc., New York, svarer til restsaldoen på min nybygningskontrakt hos værftet i Gøteborg. Denne restsaldo forfalder i løbet af de næste 12/14 måneder, og det er min hensigt at hjemføre beløbene til Danmarks Nationalbank efterhånden som udbetalingen til det svenske værft finder sted i svenske kroner.

Under disse forudsætninger har jeg turdet kontrahere nybygningen i Gøteborg og disponeret over dette beløb på 2 mill. \$ med Handelsministerens indforståelse. At Nationalbanken og den svenske Riksbank har indgået en aftale om betaling i svenske kroner er i denne forbindelse mig uvedkommende.“

Den 19. september 1949 indtræffer devalueringen af det engelske pund, der medfører en tilsvarende devaluering af såvel den danske som den svenske krone.

Trods fornyet påkrav fra Nationalbanken den 22. september 1949 opretholdt sagsøgte sin vægring og har siden hjemført de pågældende \$ med beløb svarende til de succesivt forfaldende rater på kontrakten med Lindholmens Varv og fået dem afregnet i Nationalbanken til dagskurs, dog med forbehold af bagefter at afkræve sagsøgte kursdifferencen.

Ved stævning af 18. december 1950 har Nationalbanken derefter anlagt nærværende sag, hvorunder den har nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at betale til sagsøgeren det beløb, som udgør kursdifferencen på det af sagsøgte med tilsidesættelse af den ham påhvilende hjemførelses- og afleveringspligt med hensyn til fremmed valuta tilbageholdte dollarbeløb, 1.908.947 dollars, eller kr. 4.018.333,44 med renter 5 pct. p. a. af kr. 579.927,50 fra den 1. november 1949, af kr. 772.535 fra den 1. februar 1950, af kr. 2.105.000

fra den 1. oktober 1950 og af kr. 560.870,94 fra 1. april 1951, alt til betaling skr.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

For retten er der afgivet forklaring af skibsreder Knud Lauritzen, hvorhos direktør Vilhelm Abildgaard, kontorchef Karl Einer Sørensen og fuldmægtig i Nationalbanken Oscar Michelsen, samt afdelingschef i Handelsministeriet Peter Villadsen, er blevet afhørt som vidner.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren påberåbt sig bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947, jfr. bekendtgørelse nr. 550 af 31. december 1948, hvorefter det sagsøgte rederi er forpligtet til at hjemføre fremmed valuta, som det måtte have til gode i udlandet, og selv om banken, hvad den i henhold til bekendtgørelse af 1947 § 9 er berettiget til, har tolereret, at erstatnings-tilgodehavender for mistede skibe indtil videre forblev henstående på konti i udlandet, gør dette intet indgreb i den sagsøgende banks ret til nærsomhelst at kræve pengene hjemført, og i kraft af denne ret er det, at banken i 1949 har forlangt sagsøgtes \$-tilgodehavende hjemført og afleveret.

Ganske vist er der af Dansk dampskibsrederiforbund allerede i 1945 gjort forsøg på at opnå, at de rederierne tilkommende erstatningsbeløb måtte blive henstående i udlandet, men såvel Nationalbanken som Handelsministeriet har afslået at give nogen sådan almindelig tilladelse.

Sagsøgeren hævder dernæst, at der heller ikke er givet sagsøgte nogen speciel tilladelse med hensyn til det i nærværende sag omprocederede beløb. Sagsøgeren understreger, at det mellem sagsøgte og Lindholmens Varv kontraherede skibskøb vel var betalbart i \$, men kontraheret i sv. kr., således at ikke \$-kursen, men kursen på sv. kr., var bestemmende for købesummens størrelse, og sagsøgeren påpeger, at i Handelsministeriets tilladelse af 8. januar 1948 tillades købet kun således, at betaling for de til skibets bygning nødvendige materialer erlægges i dollars eller anden valuta, som værftet eventuelt måtte ønske, medens den resterende del af byggesummen betales i sv. kr.

Af sagsøgtes egne skrivelser af 29. december 1947 og 21. april 1948 fremgår det også, at det var for værftet, ikke for sagsøgte, at det var en forudsætning, at skibet kunne betales i \$, da kontraktaftalen, siden sluttes mellem værftet og sagsøgte den 19. april 1948, sker det desuden under forbehold af tilladelse såvel fra den svenske trafikkommission som fra det danske Handelsministerium, og sidstnævnte ministeriums tilladelse af 24. april 1948 gives iøvrigt, uden at selve kontrakten har været meddelt hverken ministeriet eller Nationalbanken. Ministeriets tilladelse må således forstås på baggrund af det tidligere passerede, og betaling i \$ er herefter kun berettiget, hvis den kræves af værftet eller af de svenske valuta-myndigheder. Imidlertid bliver der fra begge disse sider, som det fremgår af sagsøgtes skrivelse af 15. juni 1948 acquiesceret ved, at kun 25 pct. af købesummen betales i \$ og resten i sv. kr., og herved bortfalder grundlaget for Handelsministeriets tilladelse til at anvende de 75 pct. af sagsøgtes til skibskøbet beregnede \$-tilgodehavende til dette formål; følgelig er det med fuld føje, at Nationalbanken i sine skrivelser af 29. august og 23. september 1949 kræver beløbet hjemført. Når sagsøgte har siddet dette krav overhørig og kun successive, alt som ratene på skibet forfaldt, har hjemført og afleveret disse \$, og af Nationalbanken under forbehold har fået dem afregnet til dagkurs, er banken berettiget til at afkræve rederiet

den herved med urette opnåede kursdifference, der, som det er ubestridt mellem parterne, udgør det af sagsøgeren nu indtalte beløb, kr. 4.018.333,44.

Når sagsøgte nu vil gøre gældende, at det for rederiet var en både for Handelsministeriet og Nationalbanken klart tilkendegivet forudsætning for skibskøbet, at det kunne beholde hele \$-beløbet i Amerika for dermed at afbøde den prisforhøjelse, der faktisk er blevet følgen af den glideskala, der var aftalt i kontrakten, er dette en betragtning, som første gang er blevet anført i skrivelsen af 27. juli 1949 og derfor ikke kan påberåbes overfor Handelsministeriet eller Nationalbanken, der aldrig er blevet gjort bekendt med denne påståede forudsætning fra sagsøgtes side, og derfor heller ikke har kunnet lade den indgå som en betingelse i den meddelte tilladelse. Desuden kan banken ikke anerkende betragtningens rigtighed, idet alene en kursstigning på sv. kr. kunne influere på sagsøgtes i denne møntenhed indgæede forpligtelser, hvorimod der ikke foreligger noget grundlag for, at rederiet skal have fordelten af en kursstigning på \$, som efter loven skulle være afleveret senest den 29. august 1949. Datoen for bankens udtrykkelige, skriftlige krav herom.

Sagsøgeren henviser herved også til en hermed overensstemmende erklæring, som den daværende handelsminister har afgivet den 30. september 1949.

Iøvrigt gør banken opmærksom på at andre danske rederier uden at stille sådanne krav har kunnet afslutte skibsbygningskontrakter med svenske værfter.

Endelig har sagsøgeren hævdet, at selv om ministeriets tilladelse er at opfatte som en almindelig tilladelse for sagsøgte til at anvende \$ til skibets betaling, indebærer dette ikke nogen fritagelse for sagsøgtes legale forpligtelse til at hjemføre sine \$ fra U. S. A., idet Nationalbanken selv om fornuddent kunne stille de \$ til rådighed, som rederiet havde brug for. Når banken ikke hidtil havde benyttet sin ret til at hjemkalde sagsøgtes \$, var dette kun en tolerance og nogen fritagelse for hjemførselspligten kan ikke udledes heraf.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte henvist til, at allerede i andragendet af 5. oktober 1946 om tilladelse til køb af Cla-skibene havde rederiet anført, at betaling ville finde sted ved modregning mod dets \$-tilgodehavende, og dette er grundlaget for alle de senere indgivne modificerede andragender og tilladelser, således at der aldrig hos Handelsministeriet eller Nationalbanken, med hvilken ministeriet hver gang rådførte sig, har kunnet herske tvivl om, at adgangen til sådan modregning og deraf følgende frihed til at lade \$-tilgodehavender forblive henstående i U. S. A. var en forudsætning for de dispositioner, rederiet foretog sig. Handelsministeriets tilladelse af 24. april 1948, efter forhandling med Nationalbanken „medfører derfor en Fritagelse for Hjemførselspligten af disse \$, og der er ved Meddelelsen af denne Tilladelse ikke taget noget Forbehold om, at \$ kun måtte anvendes, såvidt det var nødvendigt til Indkøb af Materialer i U. S. A., således som i sin Tid i Tilladelsen af 8. januar 1948 angivet.“ Ikke heller var det alene værftet, som havde interesse i betaling i \$, men rederiet havde samme interesse heri som følge af risikoen for kursfald, og denne risiko var ikke mindre fordi der kontraheredes i sv. kr., thi selv om den sv. kr. måtte falde samtidig med den danske, ville dette medføre en prisstigning som følge af glideskalaen, og denne prisstigning var det, som skulle opvejes ved besiddelsen af \$. Det var dette forhold, der bestemte rederiet til at kontrahere i sv. kr., og i sin samtale med afdelingschef Villadsen i Handelsministeriet den 22. april 1948 henviste

skibsreder Lauritzen netop til, at rederiet jo selv rådede over de fornødne \$. Ved at afslutte kontrakten med det svenske værft afskar rederiet sig desuden fra at benytte sine \$ til skibsindkøb i U. S. A.

Nogen grund til at indsende selve den kontrakt, som undertegnedes den 4. juni 1948, var der herefter ikke, og dette var iøvrigt heller ikke praksis.

Efter denne kontrakt havde sagsøgte påtaget sig en klar pligt til at betale i \$ med alt, hvad deraf fulgte, og de bestræbelser, som derefter udfoldedes fra de 2 landes valutamyndigheders side for at bringe det svenske værft til at gå ind på at modtage de 75 pct. af betalingen i sv. kr., kunne ikke berøre sagsøgtes stilling, og at dette skulle være hensigten, blev da heller ikke meddelt sagsøgte. Hvis dette var sket dengang, ville det endnu ikke have været for sent for rederiet at træde tilbage fra kontrakten, da skibsbygningen endnu ikke var påbegyndt, og der var efterspørgsel efter beddingen, og denne løsning ville rederiet have valgt, hvis det ikke kunne disponere over sine \$ til denne skibsbygning. Men dengang havde værftet endnu ikke underkastet sig de nye betalingsbetingelser, hvad det faktisk først gjorde i juli måned 1949, og da var bygningen af skibet i fuld gang, således at det ikke mere var muligt for rederiet at træde tilbage. Rederiet havde således bundet sig i tillid til den risikobegrænsning, som lå i den meddelte tilladelse, til at kunne anvende sit \$-tilgodehavende til imødegåelse af risikoen. Denne risiko var da også i så høj grad blevet til virkelighed, at den endelige pris for nybygningen som følge af de prisstigninger, devalueringen af den svenske krone havde medført, ialt, på grund af glideskalaen, androg sv. kr. 2.519.000, eller ca. 3.350.000 danske kr. mere end basis-prisen.

Sagsøgte anfører i denne forbindelse, at i maj 1948 var rederiet blevet ringet op af fuldmægtig Mikkelsen i Nationalbanken, og denne havde rejst kravet om hjemførsel af \$-tilgodehavendet, men sagsøgtes kontorchef Sørensen havde bestemt afvist dette krav under henvisning til, at rederiet havde Handelsministeriets tilladelse til at anvende disse \$ til betaling af den svenske båd. Siden har banken gennem et helt år ikke rejst dette krav, skønt den hver måned modtog sagsøgtes indberetning om rederiets i U. S. A. henstående \$-tilgodehavende, og den har først ved en ny telefonsamtale med kontorchef Sørensen den 21. juli 1949, på et tidspunkt, da der almindeligt forventedes en devaluering af det engelske pund med deraf følgende devaluering af de skandinaviske kr. — hvilken også indtraf den 18. september 1949 — påny anmodet rederiet om nu at hjemføre sine \$. Denne anmodning har banken derefter gentaget dels telefonisk, dels i skrivelser af 29. august og 22. september 1949, men er hver gang blevet mødt med sagsøgtes afvisning under påberåbelse af rederiets ved ministeriets tilladelse erhvervede ret til først at hjemføre sine \$, efterhånden som rateme på skibsprisen forfaldt.

Det er dette standpunkt, sagsøgte stadig gør gældende under nærværende sag, idet rederiet fremhæver, at den således givne tilladelse ikke påny vilkårlig kan tages tilbage, og dette så meget mindre som banken ved i over 1 år, efter at have fået sit krav afslået i maj 1948, at forholde sig passiv, må anses for stiltiende at have godkendt sagsøgtes opfattelse og have bragt rederiet til at handle i overensstemmelse hermed.

Sagsøgte formener derfor, at banken ikke har krav på at oppebære den på de nu hjemførte \$ indvundne kursdifference, men denne kan udelukkende komme rederiet til gode.

Skibsreder Lauritzen, der er medindehaver af det sagsøgte rederi, har forklaret, at det for hans firma var så væsentlig en fordel at kunne regne med \$-beløbet i U. S. A. til brug ved skibsbyggeriet, at det var en forudsætning for, at firmaet overhovedet indlod sig på kontrakten på grund af risikoen for en almindelig europæisk devaluering. Når han ikke i sine drøftelser med Handelsministeriet har fremhævet denne rederiets særinteresse, var det fordi allerede Lindhohnens Varv havde stillet krav om betaling i \$, og at man jo havde fået ministeriets tilladelse.

Skibsrederen har yderligere forklaret, at der ikke førend i 1949, da Nationalbanken stillede krav herom var blevet krævet hjemførsel af rederiets \$-tilgodehavende, som man havde fået tilladelse til at lade henstå i U. S. A., først en midlertidig tilladelse af afdelingschef Villadsen og siden Handelsministeriets tilladelse. Da rederiet derefter siden kontraktens underskrift i juni 1948 intet havde hørt fra Nationalbanken gik man ud fra, at alt var i orden.

Skibsreder Lauritzen har tilføjet, at der efter modtagelsen af Nationalbankens skrivelse af 18. maj 1948 angående nedsættelse af \$-betalingen til 25 pct. af købesummen for skibet har fundet nogle telefonsamtaler sted mellem rederiets kontorchef Sørensen og Nationalbanken, men der er ikke ved denne lejlighed fra bankens side stillet krav om hjemførsel af \$, i hvilket tilfælde der straks ville være blevet protesteret.

Kontorchef Sørensen har forklaret, at han i tiden fra 1947 til hen i 1948 har haft jævnlig telefonsamtaler med fuldmægtig Michelsen angående valutaspørgsmålet, og en gang i maj 1948 blev han ringet op af Michelsen, der spurgte om rederiet kunne aflevere \$, da banken var i bekneb for sådanne, men kontorchefen svarede, at rederiet selv havde brug for sine \$ til tankskibet, da det efter kontrakten skulle bruge \$.

Derefter modtog rederiet ingen anmodning om hjemførsel af \$ før i 1949, efter at Handelsministeriet på anfordring havde modtaget genpart af kontrakten med Lindhohnens Varv (11. maj 1949). Da ringede Michelsen igen og sagde, at spørgsmålet nu måtte tages op igen for at få sagen i orden, men han stillede ved den lejlighed intet krav om hjemførsel af \$.

Først efter at rederiet den 19. juli 1949 havde meddelt Nationalbanken, at værftet var gået ind på bankernes forslag om, at kun 25 pct. af købesummen for skibet skulle betales i \$, forlangte Michelsen hjemførsel af \$ under henvisning til, at nu havde rederiet jo ikke brug for dem, men Sørensen protesterede herimod, fordi denne hjemførsel ville stille rederiet økonomisk ringere, og Michelsen svarede da, at man måtte se nærmere på det.

Fuldmægtig Michelsen har forklaret, at han i januar 1947 havde telefoneret til rederiet, at Nationalbanken ønskede hjemførsel af \$, men fik det svar, at man havde tilladelse til at slutte kontrakt om skibskøb i U. S. A. Omkring maj 1948 havde fuldmægtig Michelsen en samtale med rederiet, formentlig om hjemførsel af \$. Han spurgte da, om beløbet skulle hjemføres og fik det svar, at man havde en \$-kontrakt og betalingstilladelse i forbindelse hermed. Michelsen vidste besked om, at rederiet havde en kontrakt med Lindhohnens Varv, men satte ikke denne i forbindelse med, hvad sagsøgte anførte om tilladelse til \$-betaling i henhold til kontrakt.

Derefter rykkede man ikke rederiet for hjemførsel af \$ i tiden fra maj 1948 til maj 1949, ifølge et fra direktionen hidrørende direktiv om overhovedet ikke at rykke indehaverne af konti i udlandet.

Da vidnet Michelsen, efter at dette direktiv var ændret påny havde en telefonsamtale med rederiet i maj 1949 og derved erfarede, at dette opfattede kontrakten med Lindholmens Varv som en \$-kontrakt, blev han overrasket herover, skønt han godt vidste, at 25 pct. af kontraktens beløb skulle betales i \$.

Afdelingschef Villadsen har forklaret, at han ved meddelelsen af tilladelsen til sagsøgte den 24. april 1948 til at slutte kontrakten med Lindholmens Varv ikke havde tænkt på, om Nationalbanken uden hensyn hertil kunne kræve sagsøgtes \$-tilgodehavende hjemført, og der blev i hvert fald intet sagt til rederiet om en sådan eventualitet. Ikke heller mener han, at Handelsministeriet ved den samtale, han havde med Lauritzen, og hvorunder denne henviste til, at rederiet havde \$ i U. S. A., har meddelt det fritagelse for hjemførelsespligten, idet denne beføjelse var delegeret til Nationalbanken. Han mener heller ikke at fritagelsen følger af at ministeriets tilladelse er givet „efter stedfunden Forhandling med Nationalbanken“, denne forhandling forklares ved, at det drejede sig om en kontrakt i fremmed valuta.

Retten finder, at det ved sagens pådømmelse må lægges til grund, at de af Handelsministeriet tidligere meddelte tilladelser til skibskøb og skibsbygning i U. S. A. stiliende indeholdt en godkendelse af, at køberen frit kunne disponere over sine \$-konti i U. S. A. til de pågældende formål — således som det også er forudsat ved Varedirektoratets på bevillingen af 18. februar 1947 påførte klausul: Betaling kan ikke finde sted —.

Når henses til, at Handelsministeriets tilladelse af 24. april 1948 delvis træder i stedet for disse tidligere meddelte tilladelser, og når det endvidere tages i betragtning, at det skib, der skulle bygges, selv om prisen var fastsat i sv. kr., var aftalt betalbart i \$, og at det i tilladelsen udtrykkelig betones, at den fremkommer „efter stedfunden Forhandling med Nationalbanken“, finder retten, at sagsøgte havde føje til at gå ud fra, at der hermed var meddelt fritagelse for pligten til at hjemføre rederiets i U. S. A. udestående \$, så meget mere, som disse netop henstod der med det formål at tjene til erhvervelsen af nye skibe, og rederiet stadig havde en selvstændig interesse i frit at kunne råde over disse beløb til brug for skibskøbet i Sverige.

Den uklarhed, som følger af knapheden i den i den meddelte tilladelse anvendte udtryksmåde, og som igen antagelig beror på den interne kompetencefordeling mellem forskellige organer for statsmyndigheden bør ikke komme sagsøgte til skade, så meget mindre som henvisningen til den stedfundne forhandling med Nationalbanken lader formode, at forholdet er bragt i orden også forsåvidt angår dennes kompetenceområde. Der kan yderligere være grund til at fremhæve, at medens ministeriets tilladelse af 8. januar 1948 indeholdt et forbehold om, at kun betaling for nødvendige materialer erlægges i \$, mangler ethvert sådant forbehold i tilladelsen af 24. april 1948, og at denne tilladelse meddeles umiddelbart efter, at skibsreder Lauritzen havde henledt ministeriets (d. v. s. afdelingschef Villadsen) opmærksomhed på, at rederiet havde de fornødne \$ disponible.

Retten finder også overvejende betænkelighed ved at forkaste sagsøgtes anbringende om, at rederiets interesse ikke alene var knyttet til den i skibsbygningskontrakten pålagte forpligtelse til at betale i \$, men i det hele beroede på, at rådigheden over et \$-beløb af sagsøgte opfattedes som en nødvendig garanti mod risikoen ved under en glideskala at kontrahere i anden fremmed valuta med den dobbelte fare for prisforhøjelse enten ved at måtte betale en

kursdifference, hvis denne valuta steg i kurs i forhold til d. kr. eller ved at bygningsudgifterne forøgedes, hvis den pågældende valuta blev genstand for et kursfald.

Som følge af disse forhold, som Handelsministeriet burde have gjort sig klart eller i hvert fald bragt på det rene, kunne de danske myndigheder ikke betragte det som en selvfølge, at den i tilladelsen liggende fritagelse for hjemførselspligten bortfaldt, i samme forhold som det svenske værft frafaldt betaling i \$, og det havde i alt fald været Nationalbankens pligt, når den søgte en sådan ordning gennemført, at tilkendegive sagsøgte, at derned ville hjemførselspligten igen opvågne. Efter kontorchef Sørensens forklaring, som findes at måtte lægges til grund ved sagens pådømmelse, var banken i maj 1948 blevet oplyst om, at sagsøgte under hensyn til skibskøbet i Sverige anså sig berettiget til hertil at disponere over sine \$-konti, og derfor at være fritaget for at hjemføre sine \$, og når banken herefter lader sagen falde og ikke genoptager den før et år senere, har den givet sagsøgte tilstrækkelig føje til at gå ud fra, at banken har bøjet sig for rederiets synsmåde, således at dette trygt kunne disponere under denne forudsætning.

Sagsøgtes påstand om frifindelse vil herefter være at tage til følge.

Sagsøgeren bør efter omstændighederne godtgøre sagsøgte sagens omkostninger med 25.000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, rederiet J. Lauritzen, bør for tiltale af sagsøgeren, Danmarks Nationalbank, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 25.000 kr.

At efterkomme inden 15 dage fra denne doms afsigelse .

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande.

Det er for Højesteret oplyst, at prisreguleringerne i henhold til den i kontrakten med Lindholmens Varv fastsatte glideskala har udgjort ialt sv. kr. 1.876.455,92.

Ved de foreliggende oplysninger om forhandlingerne mellem Handelsministeriet og indstævnte forud for og i tiden efter Handelsministeriets skrivelse af 24. april 1948 må det anses godtgjort, at Handelsministeriet for at sikre skibskontrakten for indstævnte har givet denne tilsagn om tilladelse til betaling i dollars i det omfang, hvori sådan betaling måtte blive fastholdt af værftet og Riksbanken, således at indstævnte fritoges for hjemførsel af det dollarbeløb, der herefter skulle betales til værftet. Det må endvidere antages, bl. a. under hensyn til de af indstævnte optagne notater om disse forhandlinger, at indstævnte har været klar over, at tilsagnet ikke var videregående. Det fremgår derhos af de foreliggende oplysninger, at såvel rederiet som værftet, da den endelige kontrakt blev

underskrevet den 4. juni 1948, var gjort bekendt med den mellem Nationalbanken og Riksbanken trufne aftale, hvorefter kun 25 pct. af byggesummen skulle betales i dollars, og at indstævnte ikke på noget tidspunkt har haft føje til at gå ud fra, at aftalen mellem bankerne senere var ændret.

Idet indstævnte herefter har været pligtig at efterkomme appellants anmodning om hjemførsel og aflevering af det omhandlede dollarbeløb mod afregning til den da gældende kurs, vil appellants påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for landsret og Højesteret findes indstævnte at burde betale til appellantens med 125.000 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, rederiet J. Lauritzen, bør til appellantens, Danmarks Nationalbank, betale 4.018.333 kr. 44 øre med renter 5 pct. årlig af 579.927 kr. 50 øre fra den 1. november 1949, af 772.535 kr. fra den 1. februar 1950, af 2.105.000 kr. fra den 1. oktober 1950 og af 560.870 kr. 94 øre fra den 1. april 1951, alt til betaling sker.

Sagens omkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellantens med 125.000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 58/1952. Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for Henry Malchau Jensen (landsretssagfører Kaj Petersen)

m o d

Hovedstadens Brugforening ved direktør Kaj Nielsen (Jacobi).

(Spørgsmål om indstævnte under appellants indkaldelse til omskoling i dennes løn kunne fradrage lønningen fra militæret og et beløb for kost, funktionærløvens § 6, stk. 2).

Sø- og Handelsrettens dom 8. januar 1952.

Under denne sag er det oplyst, at Henry Malchau Jensen fra 1. november 1950 har været ansat som ekspedient i Hovedstadens Brugforening for en månedlig løn af 537 kr. 50 øre. Fra den 21. maj til 10. juni 1951 inklusive har han ekstraordinært været indkaldt til militærtjeneste (omskoling). Da han, der stadig er ansat i Hovedstadens Brugforening, den 30. juni skulle have udbetalt sin løn for juni måned, fradrog man i lønnen 91 kr. 35 øre under henvisning til, at han under sin militærtjeneste havde fået udbetalt lønning med 42 kr. samt havde fået kost, som man ansatte til en værdi af 2 kr. 35 øre pr. dag, eller ialt 49 kr. 25 øre.

Da sagsøgerne, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for Henry Malchau Jensen mener, at Hovedstadens Brugforening har været uberettiget til at fradrage det nævnte beløb 91 kr. 35 øre i Malchau Jensens løn, har de under denne sag påstået sagsøgte, Hovedstadens Brugforening ved direktør Kaj Nielsen, dømt til betaling af beløbet.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagsøgerne har til støtte for deres påstand henvist til ordlyden i den nu gældende funktionærlovs § 6, stk. 2. Sagsøgerne har henvist til den før funktionærloven af 1938 gældende praksis, hvorefter indkaldelse til ekstraordinær militærtjeneste skulle anses som lovligt forfald, således at funktionæren havde krav på gage, indtil han var opsagt med lovligt varsel, dog således, at der i den udbetalte løn blev fratrukket den til funktionæren fra militæret udbetalte lønning. Sagsøgerne har endvidere henvist til den efter ikrafttrædelsen af funktionærloven af 1938 gældende praksis, som har fundet udtryk i Sø- og Handelsrettens dom af 21. juni 1939 (U. f. R. 1939, pag. 1123), hvorefter funktionæren under ekstraordinær indkaldelse, der betragtes som lovligt forfald, havde krav på løn for indkaldelsesperioden, dog med fradrag af militær aflønning og værdien af kost m. v. Denne praksis mener sagsøgerne ikke kan opretholdes, efter at der nu i funktionærlovens § 6 er givet detaljerede regler om de spørgsmål, der kan optræde ved en funktionærs indkaldelse til aftjening af værnepligt. § 6 er efter sagsøgenes mening udtømmende og levner ingen plads for gammel praksis, som strider mod lovens ord. Lovgiverne var klare over den ældre praksis, men der siges intet om denne. Hvis man ville have opretholdt retten for arbejdsgiveren til at fradrage den militære aflønning og et beløb for kost m. v., måtte dette være udtrykkeligt sagt i loven, men der er intet sagt herom, og det må derfor være udelukket at give arbejdsgiveren andre rettigheder end dem, der følger af lovens klare ord. § 6, stk. 2, begrænser funktionærens lønkrav på en ganske bestemt måde, og det må derfor være udelukket at pålægge funktionæren andre byrder end fastsat ved loven, og det gør man, hvis man opretholder den ældre praksis. Det kan heller ikke anses for nogen urimelig byrde, der ved § 6, stk. 2, er lagt på arbejdsgiveren; efter funktionærloven af 1938 måtte han i tilfælde af funktionærens indkaldelse til efterårsmanøvrer eller andre kortere indkaldelser betale løn, til funktionæren var opsagt med lovligt varsel, men nu er pligten til at betale løn begrænset til 2 måneder.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand henvist til tidligere praksis, som formuleringen af funktionærlovens § 6, stk. 2, formentlig ikke tvinger til at fravige. I § 6 i funktionærloven af 1938 stod der, at funktionærens fraværelse på grund af indkaldelse til efterårsmanøvrer eller andre kortere indkaldelser skulle betragtes som lovligt forfald for funktionæren. I den nu gældende § 6, stk. 2, står der, at arbejdsgiveren under senere indkaldelser er pligtig at betale løn for den måned, i hvilken indkaldelsen finder sted, og den derpå følgende måned. Lovligt forfald i 1938-loven betød, at der skulle betales funktionæren løn under indkaldelsen. Ordene „betale løn“ i den nu gældende § 6, stk. 2, kan derfor ikke berettige til at drage den slutning, at der ikke nu i den udbetalte løn kan ske fradrag af militær aflønning og godtgørelse for kost m. v., når sådant fradrag kunne finde sted under 1938-loven. I forarbejderne til funktionærloven af 1948 siges der da heller intet om, at man vil tage afstand fra den ældre praksis, som omtales side 43 i den til grund for lovrevisjonen liggende udvalgsbetænkning, og som også er omtalt under lovens behandling på Rigsdagen. Dette må betyde, at man ikke har villet tage afstand fra den ældre praksis, og grunden til indførelsen af bestemmelsen i § 6, stk. 2, har været, jfr. udvalgsbetænkningens pag. 43, at funktionæren skulle „forskaanes for den bratte afbrydelse af den faste aflønning, hvorpå han

må bygge sin og sin families eksistens. Man foreslår derfor — — —, at der gives funktionæren ret til løn for den måned, hvori indkaldelsen har fundet sted, og den følgende måned — — —“. Men heraf kan ikke udledes, at funktionæren skal tjene på indkaldelsen og eventuelt have dobbelt løn i den tid, i hvilken han gør tjeneste. I praksis efter ikrafttrædelsen af funktionærloven af 1948 er bestemmelsen da også blevet forstået således, at arbejdsgiveren har ret til i funktionærens løn ved senere indkaldelser at fradrage militær aflønning og godtgørelse for kost m. v.

Til det anførte skal retten bemærke, at det af arbejds- og socialministeriet i 1946 nedsatte udvalg til drøftelse af ændringer i funktionærloven af 1938 i sin ovennævnte betænkning pag. 43 gør rede for den praksis, der indførtes ved nogle domme fra 1916—1917 vedrørende indkaldelse til sikringsstyrken, hvori det blev fastslået, at arbejdsgiveren, indtil arbejdsforholdet kunne bringes til ophør, var pligtig at betale den indkaldte funktionær løn med passende fradrag for militærlønning, værdi af kost m. m. Udvalget nævner dernæst bestemmelsen i 1938-lovens § 6, men omtaler ikke den praksis, som fandt udtryk i Sø- og Handelsrettens dom af 21. juni 1939. Det hedder derefter i betænkningen, at det er „udvalgets opfattelse, at de fordele, som funktionærforholdet byder arbejdsgiveren, naturligt fører til en begrænset pligt for denne til at fortsætte lønudbetalingen, således at funktionæren forskånes for den bratte afbrydelse af den faste aflønning, hvorpå han må bygge sin og sin families eksistens. Man foreslår derfor, jfr. § 6, stk. 2, at der gives funktionæren ret til løn for den måned, hvori indkaldelsen har fundet sted, og den følgende måned. Det må erkendes, at der herved ikke under en længere indkaldelse sikres funktionæren en fortsat eksistens på det hidtil tilrettelagte grundlag, men udvalget må nære betænkelighed ved at foreslå yderligere lønbyrde for arbejdsgiveren.“

Under forhandlingerne på Rigsdagen blev den ældre praksis kun flygtigt omtalt, uden at man kom ind på en drøftelse af spørgsmålet, om det ved den nye affattelse af funktionærlovens § 6, stk. 2, var meningen at tage afstand fra denne.

Der findes således ikke i lovens forarbejder sikre holdepunkter for den antagelse, at det ved formuleringen af § 6, stk. 2, har været meningen at afskære arbejdsgiveren fra, som tidligere, at fradrage den militære aflønning og godtgørelse for kost m. v., når en funktionær bliver genindkaldt. Efter rettens mening nødvendiggør bestemmelsens ordlyd heller ikke en sådan forståelse. Efter § 6 i funktionærloven af 1938 skulle visse genindkaldelser betragtes som lovligt forfald for funktionæren, d. v. s. at han under disse — så længe han ikke var lovligt opsagt — havde krav på udbetaling af fuld løn fra arbejdsgiveren. Når retspraksis ikke desto mindre har fundet det foreneligt hermed, at der i den udbetalte løn blev fradraget militærløn m. v., kan det ikke være udelukket trods bestemmelsen i § 6, stk. 2, i den nu gældende lov om, at arbejdsgiveren skal „betale løn“, at forstå bestemmelsen således, at funktionæren må finde sig i, at der i den udbetalte løn sker fradrag af den militære aflønning og vederlag for kost m. v. Det kan ikke herimod anføres, at bestemmelsen i den nu gældende § 6 betyder en forringelse af funktionærens stilling, thi den ældre lovs § 6 skulle finde anvendelse ved indkaldelser til efterårsmanøvrer eller ved andre kortere indkaldelser, og i øvrigt betyder den nuværende § 6 en væsentlig forbedring af funktionærens stilling

i forhold til tidligere, idet indkaldelse til aftjening af værnepligt ikke berettiger arbejdsgiveren til at afskedige funktionæren, og denne efter genindkaldelse til militærtjeneste har ret til at genindtræde i sin stilling med uændret anciennitet. Retten finder herefter at måtte forstå § 6, stk. 2, på samme måde som 1938-lovens § 6, og sagsøgte vil derfor være at frifinde.

Sagens omkostninger findes efter omstændighederne at burde ophæves.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Hovedstadens Brugsforening ved direktør Kaj Nielsen, bør for tiltale af sagsøgerne, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for Henry Malchau Jensen, i denne sag fri at være.

Hver part bærer sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sin for Sø- og Handelsretten nedlagte påstand og har subsidiært påstået indstævnte til pligtet at betale 49 kr. 35 øre, svarende til det skete fradrag for kost.

Seks dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde samt for at pålægge appellanten at betale til indstævnte 400 kr. i sagsomkostninger for Højesteret.

Tre dommere bemærker følgende:

Der findes ikke at være oplyst tilstrækkelige holdepunkter for, at der, skønt den omstridte lovbestemmelse ikke hjemler arbejdsgiveren ret til ved betaling af løn under en funktionærs senere indkaldelser at fradrage den militære løn og godtgørelse for kost, dog skulle tilkomme arbejdsgiveren en sådan ret. Som følge heraf stemmer disse dommere for at tage appellants principale påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund som mandatar for Henry Malchau Jensen, til indstævnte, Hovedstadens Brugsforening ved direktør Kaj Nielsen, 400 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 17. oktober.

Nr. 368/1951. **Frederiksberg birks Skifteret** som behandlende dødsboet efter direktør **Sigurd Andersen** (kammeradv. v/ **Bunch-Jensen**)
 mod

konsul **Peter Erwin Andersen** og tømrerformand **Svend Birger Andersen** (landsretssagfører **Niels Heilbuth**).

(Spørgsmål om der skulle svares arveafgift af en her domicileret dansk persons ejendom i Nairobi, arveafgiftslovens § 9, stk. 1).

Østre Landsrets dom 29. maj 1951 (I afd.).

Den 13. marts 1945 afgik direktør **Sigurd Andersen**, Worsaaesvej 10, 1. sal, Frederiksberg, ved døden, og der blev derefter under en den 13. april 1945 afholdt begyndelses- og registreringsforretning påbegyndt offentligt skifte af boet ved skifteretten for Frederiksberg birk.

Under forretningen oplystes det, at afdøde havde været i ægteskab med **Dagmar**, født **Jørgensen**, der var afgået ved døden i Nairobi i 1935, at der ikke var børn i ægteskabet, at afdøde ikke efterlod adoptivbørn, og at hans arvinger efter loven var:

- A. Dødsboet efter hans den 26. marts 1945 afdøde moder, enke **Caroline Andersen**, født **Nilsson**, Worsaaesvej 10,
- B. Afdødes efternævnte 3 myndige helsøskende,
  1. appellanten, konsul **Peter Erwin Andersen**, Nairobi, Kenya,
  2. fru **Irma Andersen**, Worsaaesvej 10, og
  3. appellanten, tømrerformand **Svend Birger Andersen**, Zululand, South Africa.

Det oplystes endvidere, at afdøde i 1935 havde taget midlertidigt ophold her i landet, at det var hans hensigt ved krigsudbrudet i 1939—1940 påny at vende tilbage til Kenya, men at dette var blevet forhindret ved Danmarks besættelse i 1940, samt at han ejede meget betydelige værdier i Kenya, af såvel fast ejendom som andre værdier.

Skifteretten bestemte endelig, at boet efter det foreliggende ville være at behandle som gældsfragtelsesbo, og foranstaltede nærmere undersøgelse af, hvorvidt det under hensyn til karakteren af afdødes ophold her i landet, måtte være fornødent, at foranledige boet henvist til behandling ved dansk skifteret i medfør af skiftelovens § 87. Ved tilførsel til skiftebogen den 18. maj 1945 bestemtes det imidlertid under hensyn til afdødes langvarige ophold i Danmark at fortsætte bobehandlingen uden sådan henvisning.

Dødsboets behandling her i landet kom imidlertid kun til at omfatte afdødes herværende efterladenskaber, og den i boet antagne medhjælper, landsretssagfører **Jørgen Cold**, tilskrev i denne anledning under 11. maj 1945 appellanten **Peter Erwin Andersen** blandt andet således:

„— — —

Det er kun Deres broders aktiver i Danmark, der er taget under skiftebehandling, idet man går ud fra, at hans bo i Nairobi behandles der. — — —“

I overensstemmelse hermed er afdødes efterladenskaber i Kenya i henhold til dekret af den derværende Probate Court taget under behandling af appel-

lanterne som administratorer, idet afdøde med hensyn til disse efterladenskaber er anset at have domicil der.

Den 13. marts 1946 tilskrev landsretssagfører Cold appellanten Peter Erwin Andersen således:

„Vedr. Deres Broders og Moders Bo.

Regnskabet er nu under udarbejdelse og et exemplar skal straks blive sendt Dem til brug for skiftebehandlingen i Nairobi.

Jeg gør opmærksom på bestemmelserne i arveafgiftslovens § 9, hvorefter der for en i Danmark hjemmehørende persons vedkommende svares arveafgift af samtlige de midler, erhvervelsen omfatter, uden hensyn til hvor midlerne befinder sig.

Dette vil formentlig betyde, at skifteretten vil spørre de arveparter, der tilkommer Dem og Deres broder af midlerne her, indtil det konstateres, hvilken arveafgift, der skal svares af boet i Nairobi.“

Appellanten svarede under 10. april blandt andet:

„Jeg har modtaget et brev fra Messrs. Hamilton, Harrison & Mathews, den 5. april hvori de skriver: — — —

„As your brother was domiciled in this Colony estate duty will be payable on his personal estate in Denmark, and we should be glad of you would arrange to get the necessary documents to prove (1) the value X of his estate in Denmark and (2) the amount of duty (if any) paid thereon“.

Jeg er ikke ganske klar over rækkevidden af deres ovennævnte bemærkning om, at min broder var hjemmehørende i Kenya, idet det ved skiftebehandlingsens begyndelse i Nairobi udtrykkeligt blev erklæret, at min broder var hjemmehørende i Danmark. Jeg vil tage dette spørgsmål op til nærmere belysning og vil tilskrive Dem senere herom. Imidlertid beder jeg Dem fremsende hertil de krævede oplysninger under (1) og (2).

Jeg har modtaget Deres brev af 13. f. m. og imødeser et eksemplar af regnskabet over boet i Danmark.

— — —

Jeg bemærker fra Deres brev, at arveafgift må svares i Danmark uanset hvor midlerne befinder sig, og at skifteretten formentlig vil spørre de arveparter, der tilkommer mig og min broder, indtil det er klarlagt hvilken arveafgift, der skal svares i Nairobi. Dette er min broder og jeg ganske indforstået med, og vi er også villige til at båndlægge et yderligere rimeligt beløb her i Kenya til dette brug.“

Den 25. april 1946 tilskrev landsretssagfører Cold appellanten Peter Erwin Andersen således:

„Fra Messrs. Hamilton, Harrison & Mathews har jeg modtaget en skrivelse af 15. april 1946, hvori man protesterer mod antagelsen af, at afdøde var hjemmehørende i Danmark. Jeg skal foreløbig oplyse, at direktør Sigurd Andersen ganske vist havde til hensigt at rejse tilbage til Nairobi og gjorde sig uhyre anstrengelser for at komme af sted under krigen, men at hans lange ophold her og forskellige dispositioner (pengeanbringelse, leje af lejlighed m. m.) dog vistnok naturligt må opfattes som givende udtryk for et fast ophold her — i hvert fald i skattemæssig henseende. Loven kræver jo ikke meget, for at det kan siges, at en person har fast ophold her i landet.“

Efter at samtlige her i landet anmeldte fordringer i boet var betalt og regnskab udarbejdet pr. 20. marts 1946, meddelte de danske skattemyndigheder,

at de anså afdødes i Kenya værende formue for indkomstskattepligtig og tog forbehold i henhold til statskattelovens § 43 om efterbetaling af skat, hvilket krav efter langvarige forhandlinger fikseredes til 32.834 kr. 22 øre, hvorved boet her i landet blev insolvent, og den 25. august 1948 sluttedes det med en samme dag stadfæstet opgørelse, hvorefter dets restbeholdning 25.351 kr. 04 øre udloddedes til delvis dækning af skattekravet, der således erholdt en dividende af 77,21 pct.

Af opgørelsen fremgår yderligere, at fru Caroline Andersens dødsbo den 1. marts 1946 var overtaget til privat skifte af afdødes 3 søskende.

Da der ikke i opgørelsen indeholdtes noget om arveafgift af de i Kenya værende midler, rettede appellanten Peter Erwin Andersen forespørgsel herom, hvorefter skattedepartementet den 26. november 1949 tilskrev skifteretten:

„— — at der, da afdøde ved sin død er anset som her i riget hjemmehørende, må svares arveafgift af samtlige afdødes efterladenskaber, jfr. arveafgiftslovens § 9.

Man skal derfor anmode skifteretten om at foretage det videre fornødne med hensyn til berigtigelse af arveafgift af afdødes i udlandet beroende midler.“

I henhold hertil reassumerede skifteretten boet den 2. december 1949, hvorunder det oplystes, at arvingen fru Irma Andersen var afgået ved døden den 20. april 1949, og at hendes bo var overtaget til privat skifte af hendes to brødre.

Efter at skattedepartementet i skrivelse af 2. august 1950 havde afgivet resolution om, hvilket hensyn der ved beregningen af arveafgiften skulle tages til den i Kenya erlagte Estate Duty 14.551.77 e.a.sh., udarbejdede medhjælperen et udkast til tillægsregnskab i boet, alene omfattende arveafgiftsberegningen af afdødes efterladenskaber i Kenya, hvorefter der udkom en arvebeholdning af 359.852 kr. 07 øre, der fordeltes med en trediedel eller 119.950 kr. 69 øre til hver af appellanterne og fru Irma Andersens dødsbo. Heraf beregnedes arveafgift efter arveafgiftslovens § 2 B med 3×17.271 kr. eller ialt 51.813 kr., hvori fratoges den på afdødes faste ejendom i Kenya forholdsmæssigt faldende andel af den ovennævnte Estate Duty med 9751 kr. 45 øre, således at det samlede endelige arveafgiftsbeløb udgjorde 42.061 kr. 55 øre.

I den til behandling af regnskabsudkastet den 18. oktober 1950 afholdte skiftesamling gav appellant, Peter Erwin Andersen, møde og erklærede på egne og Svend Birger Andersens vegne, at de ikke kunne godkende udkastet og afgiftsberegningen, da afdøde uberettiget var anset som en her i riget hjemmehørende person, hvorfor der ikke var hjemmel til at kræve arveafgift i Danmark af hans efterladenskaber i Kenya.

Skifteretten bemærkede imidlertid, at den vedblivende måtte anse afdøde som her i riget hjemmehørende og stadfæstede herefter det fremlagte udkast som endelig opgørelse i boet.

Denne afgørelse er påanket af appellanterne konsul Peter Erwin Andersen og tømmerformand Svend Birger Andersen med påstand om, at det i skifteretten den 25. august 1948 fremlagte og godkendte regnskab anerkendes som endeligt og at det i skiftesamling den 18. oktober 1950 fremlagte og af skifteretten stadfæstede tillægsregnskab og repartition ophæves, idet de gør gældende, at afdøde ved dødsfaldet ikke var hjemmehørende her i riget, hvorfor det er uberettiget at beregne arveafgift af hans i Kenya værende aktiver.

Subsidiært påstår appellanterne tillægssopgørelsen omgjort, således at boets værdier pr. 25. august 1948 lægges til grund ved arveafgiftsberegningen.

Indstævnte har påstået skifterettens afgørelse stadfæstet.

Appellanten Peter Erwin Andersen har for skifteretten forklaret, at afdøde i 1916 udvandrede til Kenya og der blandt andet ejede en mejerifarm „Valhalla Estate“ i nærheden af Nairobi. I 1935 døde hans hustru som følge af et automobiluheld, hvorunder afdøde selv førte vognen, hvilket bevirkede, at han blev meget deprimeret. Han rejste samme år til Danmark, men efterlod alt sit indbo og sit automobil, som blev oplodset, og iøvrigt alle sine aktiver urealiserede, idet han til appellanten udtalte, at han ikke kunne holde ud at være på farmen. Afdøde antog bestyrer til at forestå farmens drift, og appellanten forstod, at det var afdødes hensigt at vende tilbage til Kenya, men han sagde intet om, hvorlænge han agtede at blive i Danmark. Afdøde boede under sit ophold i Danmark dels hos sin moder og søster, dels på hoteller og dels i en klubcljighed, men han anskaffede ikke møbler eller indbo. Under et besøg, som appellanten i 1936—1937 aflagde hos afdøde, udtalte denne, at han agtede at tage tilbage til Kenya, så snart han følte sig i stand dertil. I januar 1940 fik appellanten telegram fra afdøde om at udvirke indrejsetilladelse for ham til Kenya, hvilket bevilgedes i slutningen af samme måned; men inden afdøde fik skibsljighed blev Danmark besat af Tyskland, og derved hindredes afdødes rejse for resten af krigstiden.

For landsretten er fremlagt genpart af skrivelse af 23. januar 1940 fra immigrationsmyndighederne i Kenya til den britiske paskontrol i København, hvorefter denne underrettes om, at der intet er til hinder for afdødes tilbagerejse til Kenya, og at der intet er til hinder for udstedelse af visum for ham. Endvidere er der fremlagt genpart af andragende af 16. november 1940 fra afdøde til Nationalbanken om at erholde valuta til udrejse via Sibirien-Japan.

Endelig har Member for Finance i Kenya under 23. november 1949 tilskrevet appellanten Peter Erwin Andersen således:

„With reference to your letter of the 9th October, on the subject of the estate of Sigurd Andersen, I am directed to inform you that since according to the Probate Court in Kenya, the deceased was considered to be domiciled in Kenya, it is regretted permission cannot be given for the transfer of funds from the Kenya Estate to meet liabilities in Denmark which the Estate there is not able to meet.“

Under hensyn til varigheden af afdødes ophold her, og da han i tiden indtil 1940 kun kan antages at have næret ganske ubestemte planer om at vende tilbage til Kenya, findes det med rette af skifteretten antaget, at han ved dødsfaldet er anset som her i riget hjemmehørende, uanset om han samtidig måtte have bevaret sit domicil i Kenya.

Pligten til i medfør af arveafgiftslovens § 9, stk. 1, at svare arveafgift af afdødes i udlandet værende midler findes imidlertid i nærværende bo, der er behandlet som gældsfrågælsesbo, hvori begge de tilbageværende arvinger er udlændinge i arveafgiftslovens forstand, og hvori der ikke findes nogen i medfør af arveafgiftslovens § 34 for afgiftens erlæggelse ansvarlig person, alene at kunne udstrækkes til boets her i landet værende midler. Det bemærkes herved, at også arveafgiftslovens § 34 synes at forudsætte, at pligten til at svare arveafgift er begrænset til boets her i landet værende midler.

Da disse midler er udtømt ved den den 25. august 1948 stedfundne opgørelse, hvorved boet her i landet sluttedes som insolvent, har det været ubeføjet at foretage den ved tillægsopgørelsen af 18. oktober 1950 skete afgiftsberegning, og den nævnte tillægsopgørelse vil derfor være at ophæve.

Hver af parterne betaler sine omkostninger for landsretten.

Thi kendes for ret:

Det den 18. oktober 1950 i dødsboet efter direktør Sigurd Andersen af Frederiksberg som endelig opgørelse stadfæstede tillægsregnskab ophæves.

Hver af parterne betaler sine omkostninger for landsretten.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande.

Foreløbig bemærkes, at de indstævntes klage over arveafgiftsberegningen burde være sket i overensstemmelse med reglerne i arveafgiftslovens § 32, men at der, som sagen er forelagt Højesteret, ikke findes tilstrækkelig grund til at afvise den.

Af de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes det, at direktør Sigurd Andersen — der havde bevaret sin danske indfødsret — ved sin død var hjemmehørende her i riget. Det følger herefter af arveafgiftslovens § 9, stk. 1, at der skal svares arveafgift også af afdødes i Kenya beroende midler. Idet der derhos ikke i sagens omstændigheder findes grundlag for, at de indstævnte skulle kunne kræve bestemmelsen i arveafgiftslovens § 17, stk. 1, om tidspunktet for værdiberegningen fraveget, vil appellantens påstand være at tage til følge.

Hver af parterne findes at burde bære sine omkostninger for landsret og Højesteret.

Thi kendes for ret:

Det den 18. oktober 1950 i dødsboet efter direktør Sigurd Andersen fremlagte tillægsregnskab stadfæstes som endelig opgørelse i boet.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for landsret og Højesteret.

=====

Mandag den 20. oktober.

Nr. 352/1951. Fabrikant Poul Johan Jacobsen (selv)

mod

fru Edel Inge Sofie Jacobsen (landsretssagf. J. L. Cohen efter ordre).

(Spørgsmål om et ejendomsforbehold ved salget af en legetøjsfabrik også omfattede nogle mønsterrettigheder).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 1. september 1951 (V afd.).

I henhold til købekontrakt af 19. oktober 1949 købte sagsøgerinden, fru Edel Inge Sofie Jacobsen, af sagsøgte, fabrikant Poul Johan Jacobsen, legetøjsfabrikken „Champion“, Kattesundet 8, København, for en pris af 3000 kr. I kontrakten hedder det bl. a.:

„Købesummen betales Lørdag den 22. oktober 1949. I købesummen medf. mønsterbeskyttelse nr. 28053 — 24821 — 25373 — 24065 — 24158 — 23603, dog er nr. 2 legetøjs helikopter i mønsterbeskyttelse nr. 28053 udgået.

Foruden medfølger hele varelageret af hel- og halvfabrikata, værktøj og inventar, dog undtagen det der tilhører værten. — — — — —

Køber overtager forretning og varelager, som af dem beset og godkendt, dog garanterer sælger for, at inventar og varelager er betalt, idet det hverken er pantsat, behæftet med arrest ell. lign. og al gæld i forretningen er køberen uvedkommende.“

Købesummen er erlagt i overensstemmelse med kontrakten. Den omhandlede legetøjsfabrik havde sagsøgte ved overenskomst af 14. juli 1949 købt af grosserer Frands Frandsen for 5000 kr., hvoraf 2500 kr. udbetaltes kontant, medens resten skulle betales afdragsvis.

I denne overenskomst, der består af en udfyldt trykt blanket, findes i post 11 en trykt bestemmelse om, at „Ejendomsretten over det solgte Inventar overgaar først til Køberen, naar hele Købesummen er fuldt betalt“. I slutningen af overenskomsten er under den trykte overskrift „Inventarliste. Der medfølger Inventar.“ optaget følgende bestemmelser: „Hr. Frandsen og dennes bror bistår hr. Jacobsen med alt vedrørende forretningens drift som indkøb, introduktion hos kunder m/v — Frandsens bror fortsætter som repræsentant, ligesom Frandsens svigerinde vil deltage i fabrikationen — begge på de af dem tidligere vilkår.

De af Frandsen udtagne mønsterbeskyttelser ialt 5 stk. medfølger.“

Sagsøgte udeblev imidlertid med afdragene til grosserer Frandsen, idet han hævdede at have indgået handelen under bristende forudsætninger og krævede handelen ophævet samt sig tillagt erstatning. Kravet afvistes af Frandsen, hvis sagfører dog i skrivelse af 21. september 1949 til sagsøgtes juridiske repræsentant stillede følgende forslag: „Men hr. Frandsen er villig til at ned sætte sit resttilgodehavende med 1500 kr., mod at han får mønsterbeskyttelsen for springtøve tilbageført til sig under forudsætning af, at vilkårene for handelen iøvrigt opfyldes.“

Dette bragte intet resultat, og grosserer Frandsen genoptog efter den 19. oktober 1949 fremstillingen af sjippetove med de håndtag, som fremstilledes i fabrikken i henhold til den til sagsøgerinden overdragne mønsterbeskyttelse, og anlagde ved stævning, dateret den 19. december 1949 sag mod sagsøgte med følgende påstand: „Sagsøgte tilpligtes, mod at sagsøgeren til ham overfører retten til 5 stkr. mønsterbeskyttelser vedrørende springtøve, at betale sagsøgeren 2.500 kroner med renter 5 pct. p. a. heraf fra stævningens dato, til betaling sker, samt sagens omkostninger.“

Den 14. april 1950 forligtes sagen i retten således: „Mod at sagsøgeren overdrager sagsøgte 5 stkr. mønsterbeskyttelser vedrørende springtøve og tiltræder, at telefonen, Byen nr. 5982 v overdrages sagsøgte, betaler sagsøgte 2.000 kroner og sagens omkostninger efter rettens bestemmelse.

— — —

Forliget efterkommes inden tre uger fra dato.“

Sagsøgte har intet betalt ifølge forliget, og da sagsøgerinden herefter mener, at sagsøgte groft har misligholdt sine forpligtelser over for hende, idet grosserer Frandsen på grund af sagsøgtes udeblivelse med betalingen kan gøre krav på pågældende mønsterbeskyttelse (nr. 24821), har hun, hvem der er meddelt fri proces, anlagt nærværende sag og nedlagt påstand på, at sagsøgte tilpligtes at tilbagebetale hende de erlagte 3000 kr. med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 17. februar 1951.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for sin påstand anfører sagsøgerinden, at nævnte mønsterbeskyttelse udgjorde den væsentligste del af aktiverne i legetøjsfabrikken, og at sagsøgte ved købekontrakten af 19. oktober 1949 uden forbehold overdrog mønstrene til hende, skønt hans endelige erhvervelse af ejendomsretten til dem i henhold til overenskomsten af 14. juli 1949 med grosserer Frandsen, jfr. retsforliget af 14. april 1950, var betinget af, at han betalte restkøbsummen, hvilken betingelse han ikke har opfyldt.

Sagsøgte har heroverfor anført, at det af kontrakten med grosserer Frandsen fremgår, at denne kun har forbeholdt sig ejendomsret til inventaret, ikke til mønstrene, at dette også fremgår af det foran citerede afsnit af skrivelsen af 21. september 1949, og at retsforliget af 14. april 1950 mellem ham og grosserer Frandsen ingen betydning kan have for sagsøgerinden, der ved sin købekontrakt havde opnået ejendomsret til mønsterbeskyttelserne.

Sagsøgerinden har under domsforhandlingen erklæret sig villig til mod betaling af det påstævnte beløb at tilbagelevere de af handelen omfattede aktiver, som endnu haves i behold.

Da det af det i sagen foreliggende specielt ordlyden af overenskomsten af 14. juli 1949 sammenholdt med retsforliget af 14. april 1950, fremgår, at det må være meningen, at det af grosserer Frandsen tagne ejendomsforbehold også skulle gælde mønsterbeskyttelserne, og da sagsøgte som følge af sin misligholdelse af sine betalingsforpligtelser over for Frandsen har været uberettiget til at disponere over mønstrene, findes sagsøgerinden at være berettiget til at træde tilbage fra handelen, og hendes påstand vil derfor være at tage til følge.

Med hensyn til sagsomkostninger vil være at forholde som nedenfor anført.

For uden rimelig grund at have sat sagsøgerinden i den nødvendighed at anlægge retssag vil sagsøgte i medfør af retsplejelovens § 324 være at anse med en bøde til statskassen på 100 kr., eller subsidiært med hæfte i 5 dage.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fabrikant Poul Johan Jacobsen, bør til sagsøgerinden, fru Edel Inge Sofie Jacobsen, betale de påstævnte 3000 kr. med renter heraf 5 pct. årligt fra den 17. februar 1951, til betaling sker.

Sagsøgte betaler derhos dels til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som i mangel af fri proces ville have påhvilet sagsøgerinden, dels til den for denne beskikkede sagfører, overretssagfører J. L. Cohen, i salær 300 kr. og i godtgørelse for udlæg 25 kr. 50 øre.

Til statskassen bøder sagsøgte 100 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 5 dage.

Den idømte bøde at udrede inden 14 dage efter denne doms forkyndelse, og dommen iøvrigt at efterkommes inden 15 dage efter dens afsigelse.

Stempelforbehold med hensyn til overenskomst af 14. juli 1949 mellem grosserer Frands Frandsen og fabrikant Poul Johan Jacobsen.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og da det for Højesteret oplyste ikke ses at kunne føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg betaler appellant, fabrikant Poul Johan Jacobsen, til den for indstævnte, fru Edel Inge Sofie Jacobsen, beskikkede sagfører, overretssagfører J. L. Cohen, henholdsvis 300 kr. og 10 kr.

Det indstævnte tilkendte beløb tilligemed de appellant pålagte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 278/1952.   **Restauratør Alfred Køllmer**
 (landsretssagfører Holger Mosbæk)
 m o d

restauratør, fru **Kamma Hemmingsen** (landsretssagfører C. E. Jensen), restauratør **Axel Olsen** og restauratør **Angelo Andersen** (overretssagfører Valdemar Jensen).

(Omkostningskendelse).

Østre Landsrets dom 21. april 1952 (X afd.).

— — —

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, restauratør Axel Olsen og restauratør Angelo Andersen bør anerkende, at restgælden på den sagsøgerinden, restauratør fru Kamma Hemmingsen, ved købekontrakt af 26. juli 1950 købte restaurationsvirksomhed, kaldet „Bobby“, Niels Brochsgade 7, nedskrives med 10.000 kr.

Sagsøgte, restauratør Alfred Køllmer, bør for sagsøgerindens tiltale i denne sag fri at være.

De sagsøgte, Olsen og Andersen, bør inden 15 dage fra dato een for begge og begge for een betale sagsøgerinden denne sags omkostninger med 1400 kr.

Forsåvidt sagsøgte Køllmer angår bærer hver af parterne sine egne omkostninger.

Statskassens ret med hensyn til stempelingen af de fremlagte købekontrakter af henholdsvis 16. juli 1945 (1950) og 26. juli 1950 forbeholdes.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret af restauratør Alfred Køllmer for så vidt angår bestemmelsen om, at der ikke er tillagt ham sagsomkostninger, idet han har nedlagt påstand om, at der tilkendes ham sagsomkostninger enten hos indkærede restauratør, fru Kamma Hemmingsen eller hos de indkærede restauratør Axel Olsen og restauratør Angelo Andersen.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Efter det foreliggende findes dommen for så vidt angår den nævnte bestemmelse om sagsomkostninger efter de indkæredes påstand at burde stadfæstes.

I kæremålsomkostninger findes den kærende at burde betale 100 kr. til indkærede fru Hemmingsen og 100 kr. til de indkærede restauratør Axel Olsen og restauratør Angelo Andersen.

Thi bestemmes:

Landsrettens dom bør, så vidt påkæret er, ved magt at stande.

I kæremålsomkostninger betaler den kærende, restauratør Alfred Køllmer, til indkærede restauratør, fru Kamma Hemmingsen 100 kr. og til de indkærede restauratør Axel Olsen og restauratør Angelo Andersen 100 kr., hvilke beløb udredes inden 15 dage efter denne kendelses forkyndelse.

Nr. 306/1952. **Dansk Andels-Cementfabrik**
(landsretssagfører E. Hoppe, Aalborg)

m o d

Nørresundby vandværk (sagf. Aa. Kr. Nielsen, Nørresundby).

Kendelse afsagt den 8. februar 1951 af en af Aalborg Stiftamt den 5. august 1948 nedsat landvæsenskommision.

I skrivelse af 12. juli 1948 til Aalborg Stiftamt har Nørresundby kommunes vandværksudvalg under anbringende af, at vandet i Nørresundby kommunes vandværk i de sidste år var blevet forringet, anmodet om, at der måtte blive nedsat en landvæsenskommision til i henhold til lov nr. 54 af 31. marts 1926 ved kendelse at træffe bestemmelse til beskyttelse af vandværkets vandindvindingsret, og Aalborg Stiftamt har derefter til behandling af sagen under 5. august 1948 nedsat en landvæsenskommision, der består af dommer F. Juhl, Nørresundby, som formand og kommissærerne afdelingsformand Aage Bjørn Jacobsen, Aabybro, og sognerådsformand, gårdejer Sv. Rønn, Vadum. Denne kommision er tiltrådt af de af præsidenten for Vestre Landsret udmeldte kommissærer, flv. skoleinspektør Kahr, Fjellerup pr. Tranchuse, og skatterådsformand Oskar Madsen, Frederikshavn.

Som teknisk sagkyndig har kommisionen antaget direktør for Danmarks geologiske undersøgelse dr. phil. H. Ødum, Charlottenlund.

Vanværksudvalget har under sagen nærmere præciseret og udvidet sin påstand, og det har herefter dels påstået sig tilkendt en vandindvindingsret gennem den Nørresundby Portland cementfabrik tilhørende brønd i Nørre Uttrup, som Nørresundby kommune under sagen har erhvervet, og dels påstået sig tilkendt erstatning hos I/S Lindholm vandværk, idet det hævdes, at dette selskab har overskredet sin vandindvindingsret og derved har forårsaget den forringelse af kvaliteten af vandet i rekvirenternes boring, der har gjort vandet uegnet som drikkevand. Under sagen er påstanden udvidet til at angå erstatningskrav overfor Dansk Andels-Cementfabrik i Lindholm, der også skal have overskredet sin vandindvindingsret.

Da sagens behandling trak ud, og det på grund af påstandens udvidelse var vanskeligt at se, hvornår erstatningsspørgsmålet kunne optages til påkendelse, blev der den 2. december 1950 afsagt kendelse med hensyn til rekvirentens vandindvindingsret, medens erstatningsspørgsmålet blev udsat til senere påkendelse. Der blev ved den nævnte kendelse tillagt vandværket ret til på visse nærmere betingelser fra det eksisterende vandværk og fra brønden i Nørre Uttrup at oppumpe ialt indtil 900,000 m³ vand årlig. heraf dog højst 100,000 m³ fra det gamle vandværk.

Erstatningskravet, der vil være at pådømme under nærværende sag, er efter de under sagen ændrede påstande principalt opgjort på grundlag af bekostningen ved, at kommunen opretter et nyt vandværk i den erhvervede brønd og bibeholder det gamle vandværk, således:

Installation af maskiner	61.000 kr.
bygningsarbejde	21.000 —
køb af brønd	22.700 —
svømmeanordning	3.500 —
styrekabel	6.000 —
elektrisk installation og motorskabe	6.000 —
registreringsapparat	9.000 —
omlægning af ledningstøt	64.000 —

ialt . . . 193.200 kr.

Subsidiært er påstanden opgjort på grundlag af bekostningen ved at flytte det bestående vandværk til brønden i Nørre Uttrup, således:

Installation af maskiner, derunder ændring af pumperne	20.000 kr.
byggearbejde	51.000 —
køb af brønd	22.700 —
elektrisk installation	5.000 —
omlægning af ledningsnettet	64.000 —

ialt . . . 162.700 kr.

Principalt er de to selskaber påstået tilpligtet at udrede erstatningen in solidum, subsidiært er de påstået tilpligtet at betale pro rata.

Vedrørende de eksisterende indvindingsrettigheder oplyses følgende:

Ved landvæsenskommissionskendelse af 8. marts 1928 tilkendtes der I/S Lindholm vandværk ret til indvinding af 75,000 m³ vand årligt med et tillæg under hensyn til befolkningstilvæksten af ikke over 30 pct. i de kommende 5 år. Ved kendelse af 16. oktober 1933 tilkendtes der vandværket ret til for året 1933 at indvinde 75,000 m³, idet det oplystes, at der antagelig ikke da oppumpedes mere, og det bestemtes, at vandindvindingen for hvert efterfølgende år måtte forøges med 4500 m³, dog på betingelse af, at vandspejlet i borerøret ikke sænkedes under kote minus 3 m, idet det oplystes, at grundvandstanden efter 1928 havde svinget mellem minus 1,6 og minus 2,7 meter.

Vandværket har erkendt, at det har overskredet sin vandindvindingsret, men hævdede, at dette alene skyldes, at det i besættelsestiden så sig tvunget til at levere vand til den af tyskerne oprettede flyveplads ved Lindholm, og at det efter krigen har måttet levere vand til den flygtningelejr, der af den danske stat indrettedes på flyvepladsens område.

Mandag den 20. oktober.

Vandværket har oplyst, at det fra og med året 1939 har oppumpet følgende vandmængder:

	til flyvepladsen (flygtningelejr)	til interessenter	ialt
1939	0 m ³	83,000 m ³	83,000 m ³
1940	250,000 —	91,000 —	341,000 —
1941	345,946 —	116,830 —	442,776 —
1942	444,147 —	128,300 —	572,447 —
1943	450,709 —	111,630 —	562,349 —
1944	448,269 —	118,300 —	566,569 —
1945	441,629 —	145,300 —	586,929 —
1946	485,400 —	143,850 —	629,250 —
1947	487,750 —	146,600 —	634,350 —
1948			330,860 —
1949			256,563 —
1950 (de første 11 måneder)			214.265 —

Ved landvæsenkommissionskendelse af 16. oktober 1933 blev der tillagt indklagede Dansk Andels Cementfabrik ret til årlig at indvinde 1,314,000 m³ fra en rentvandsbrønd og 2,100,000 m³ fra en turbinebrønd, alt under forudsætning af, at vandspejlet i de nævnte brønde ikke sænkedes under koterne henholdsvis minus 4,0 m og minus 6,0 m.

Ved fastsættelse af vandindvindingen fra turbinebrønden var kommissionen klar over, at vandet i denne brønd delvis var salt som følge af ind sugning af fjordvand. Det var derhos oplyst, at der i en særlig samlebrønd indpumpedes vand direkte fra fjorden til kølebrug.

Det er dog under nærværende sag oplyst, at fabrikken siden 1934 har bortledet betydelige vandmængder fra sin ca. 800 m nordøst for fabrikken liggende kridtgrav. Fabrikken har i skrivelse af 21. april 1950 forklaret, at kridtgravens bundkote ifølge en af kommuneingeniør Piilgaard Hansen i Sundby-Hvorup kommune foretagen kontrolmåling den 18. april 1950 var minus 1,8 m og har endvidere oplyst, at koten for vandstanden i graven samme dag var minus 2 m. Vandstanden holdes dog ikke konstant, men kan svinge ca. 1 m, ligesom vandstanden i 1928—29, inden afledningen af vandet påbegyndtes, alt efter årstiden kunne svinge mellem minus 2,9 og minus 1,9 m. Endvidere har fabrikken oplyst, at der ikke foretages målinger over hvilke vandmængder, der bortledes fra graven, men at disse på grund af pumpens kapacitet ikke kan antages at overstige 1,000,000 m³ årlig og næppe overstiger 300,000 m³ årlig. Under henvisning til, at denne vandmængde i forening med de fra boringerne ved fabrikkens rentvandsbrønd og turbinebrønd oppumpede vandmængder ikke overstiger, hvad virksomheden er berettiget til at oppumpe fra brøndene, har fabrikken ikke kunnet erkende at have overskredet sin vandindvindingsret.

Hvad Nørresundby vandværks vandindvindingsret angår, blev der ved ovennævnte landvæsenkommissionskendelse af 16. oktober 1933 tillagt vandværket ret til at pumpe 370,000 m³ årlig med et tillæg af årlig 25,000 m³ samt til elektricitetsværket 50,000 m³ årlig, alt under forudsætning af, at vandspejlet i vandværkets brønd ikke sænkedes under kote minus 4,0 m.

De af Nørresundby vandværk oppumpede mængder er fra 1929 til 1945 steget ret jævnt fra 341,040 m³ til 444,550 m³, medens de i 1946 og 1947 udgjorde henholdsvis 475,540 m³ og 531,630 m³. Indtil året 1937 sank vandspejlskoterne ikke ved måling om morgenen i ro under minus 2,60 m, men målttes i 1938 og 1939 til henholdsvis minus 2,4 og minus 2,1. Målinger blev ikke foretaget i årene 1940—1946, men i 1947 var vandspejlskoten under pumpning minus 4,5 meter. De foreliggende målinger udviser:

år	m ³	vandspejlskoter	
		morgen i ro	aften i ro
1929	341,040	minus 2,2	minus 3,4
1930	328,130	— 2,2	— 3,6
1931	337,210	— 2,0	— 3,4
1932	335,020	— 2,4	— 3,7
1933	319,350	— 2,6	— 3,7
1934	328,840	— 2,3	— 3,5
1935	375,570	— 1,9	— 3,0
1936	386,680	— 1,8	— 2,9
1937	398,020	— 1,8	— 3,0

Til belysning af forringelsen af vandet fra Nørresundby vandværk er der foretaget jævnlige undersøgelser, hvorved er konstateret følgende mængder klorid:

4. maj 1931:	39 mg/l
24. april 1933:	64 —
30. marts 1938:	224 —
16. januar 1939:	213 —
2. december 1943:	520 —
18. maj 1946:	530 —
8. september 1948:	460 —
11. oktober 1949:	421 —

De forskellige undersøgelser af vandet fra andre borer i Nørresundby eller byens nærmeste omegn viser følgende resultater:

Ifølge analyse af 1. juli 1946 af vand fra Nørresundby Portland Cementfabriks boring var mængderne af klorid 28 mg/l og af kalk 76 mg/l.

Analyse af 18. maj 1946 af vand fra Lindholm vandværk viste henholdsvis klorid 168 mg/l og kalk 64 mg/l. Analyse af 18. juni 1946 af vand fra Dansk Andels Cementfabriks rentvandsbrønd viste henholdsvis 330 og 159 mg/l og analyse af 11. januar 1940 af vand fra samme brønd henholdsvis 315 og 220 mg/l. Analyse af 1. juli s. å. af vand fra brønden i Nr. Uttrup viste henholdsvis 28 og 76 mg/l, analyse af s. d. af vand fra Cementbyens vandforsyning henholdsvis 28 og 90 mg/l, og ifølge analyse af 10. december 1946 indholdt 1 liter vand fra sodavandfabrikkens brønd 41,2 mg saltsyre. Ifølge A/S Dansk

svovlsyre- og superphosphatfabriks analyseprotokol har saltsyreindholdet fra fabrikkens brønd i årene før 1939 været højt, men stærkt varierende, men ved analyse af 27. februar 1939 indeholdt 1 liter vand kun 120 mg og ved analyse af 28. oktober 1949 kun 72 mg saltsyre.

For kommissionen har Nørresundby kommune gjort gældende, at den i løbet af de senere år indtrufne forringelse af vandet i Nørresundby vandværks brønd, særlig stigningen af saltindholdet, er forårsaget ved den af I/S Lindholm vandværk iværksatte overskridelse af sin vandindvindingsret og ved den af Dansk Andels Cementfabrik foretagne oppumpning af vand fra kridtgraven, hvilken sidste oppumpning kommunen anser for uhjemlet og ulovlig.

Den indklagede cementfabrik har principalt påstået afvisning af sagen fra landvæsenkommissionen. Til støtte for denne påstand har den indklagede fabrik gjort gældende, at bortledningen af vandet fra cementgraven udelukkende er sket af hensyn til arbejdet i graven, der ellers ikke kunne holdes tør. Den har dog anført, at vandet fra kridtgraven ledes direkte til den før nævnte samlebrønd, hvor det blandes med oppumpet fjordvand og ligesom dette anvendes som kølevand.

Det er ikke under sagen nøjere oplyst, hvilke vandmængder, der er oppumpede fra kridtgraven, men efter det foreliggende finder kommissionen at kunne gå ud fra, at det drejer sig om betydelige mængder. Under hensyn til at fabrikken, der ved den ovenfor nævnte landvæsenkommissionskendelse havde fået ret til gennem to bestemte brønde at oppumpe en nærmere fastsat mængde vand, uden tilladelse fra et andet sted inden for sit areal og inden for samme grundvandsområde har oppumpet og anvendt ikke ubetydelige mængder grundvand, findes spørgsmålet om erstatning i anledning af tab, der påstås forvoldt ved denne oppumpning, rettelig at måtte afgøres af en landvæsenkommission, og fabrikkens afvisningspåstand findes derfor ikke at kunne tages til følge.

Subsidiært har fabrikken påstået frifindelse og lignende påstand er nedlagt af det indklagede Lindholm vandværk.

Vandværket har til støtte for sin frifindelsespåstand gjort gældende, at forringelsen af vandet i Nørresundby vandværks borerer ikke skyldes den overskridelse af vandindvindingsretten, som vandværket har foretaget, men den omstændighed, at der på et forholdsvis lille område nord og syd for fjorden findes et stort antal borerer, deraf flere med stor kapacitet, og at Lindholm vandværk og den nærliggende cementfabriks brønde ikke tilsammen har overskredet det tilladte samlede maksimum. Det indklagede vandværk kan derfor ikke erkende, at den af det foretagne overskridelse har medvirket i nævneværdig grad til forringelsen af vandet i Nørresundby vandværks borerer. Da derhos den forøgede vandindvinding som nævnt dels er sket i besættelsestiden under tvang, idet tyskerne havde truet med at ville overtage vandværket, såfremt man ikke ville levere vand til den af den tyske værnemagt indrettede flyveplads ved Lindholm og Vadum, dels i tiden efter krigen til forsyning af de af den danske stat på flyvepladsen indrettede flygtningelejre mener vandværket sig uden ansvar for overskridelsen. Endelig har det indklagede vandværk anført, at pågældende flyveplads må siges at høre til vandværkets naturlige forsyningsområde.

Heroverfor gør Nørresundby kommune gældende, at det ikke havde været nødvendigt at påtage sig leverancerne til flyvepladsen, forinden der forelå en

afgørelse fra en landvæsenskommission, og at vandværket i hvert fald efter tyskernes kapitulation kunne have foranlediget en landvæsenskommission nedsat.

Cementfabrikken har til støtte for sin påstand ligesom Lindholm vandværk gjort gældende, at forringelsen af vandet i Nørresundby vandværks boringer må antages at skyldes den meget store vandindvinding, der finder sted både syd og nord for fjorden, idet begge disse områder må betragtes som et samlet grundvandsområde.

Kommunen hævder endvidere, at vandværket er gået uden for sit naturlige område, idet det også forsyner de dele af flyvepladsen, der ligger i Vadum kommune med vand.

Cementfabrikken har derhos gjort gældende, at den konstaterede forringelse af vandet i Nørresundby ikke kan hidrøre fra for stor oppumpning af vand fra kridtgraven, idet vandet i Nørresundby til trods for det sidste års store nedbør, der må antages at have forøget grundvandmængden, er vedblevet at udvise et stigende kloridindhold, medens vandet i Lindholm vandværks boringer i samme tidsrum viser faldende kloridindhold.

Landvæsenskommissionen må dog ligesom tidligere landvæsenskommissioner betragte grundvandsområdet nord for fjorden for selvstændigt grundvandsområde.

Landvæsenskommissionen kan derhos ikke tiltræde den anførte betragtning om følgerne af vekslende nedbør, men må tværtimod heri se en støtte for den opfattelse, at det i tiden 1949—50 svagt stigende kloridindhold i Nørresundby må have sin årsag i andre forhold.

En af kommissionens tekniske sagkyndige udarbejdet sammenstilling over nedbørsforhold, oppumpede vandmængder, vandspejlsvingninger i Nørresundby vandværk er vedhæftet.

Ved sagens pådømmelse finder landvæsenskommissionen at måtte gå ud fra, at det forøgede kloridindhold i vandet fra Nørresundby vandværk skyldes en for stærk vandindvinding fra det grundvandsområde, der mod øst begrænses af Skansen og mod syd af fjorden, og ved en nærmere undersøgelse af hvilke vandindvindinger, der kan have forårsaget forringelsen, mener kommissionen at kunne se bort fra Andelsslageriets indvinding, idet denne vandindvinding foregår meget nær ved fjorden og således ikke kan antages at have forårsaget ringere tilstrømning af ferskvand til Nørresundby vandværk. Hertil kommer, at Nørresundby vandværks egen vandindvinding ikke har vist store udsving.

Med hensyn til virkningen af de af Lindholm vandværk foretagne oppumpninger bemærkes, at dette vandværk, som det fremgår af det ovenfor anførte, i høj grad har overskredet den ved kendelse af 1933 fastsatte maksimumsindvinding og derved gjort sig skyldig i en ulovlig tilsidesættelse af andre vandindvindingsinteresser inden for samme grundvandsområde, og at denne tilsidesættelse må formodes at have medvirket til at hindre tilstrækkelig tilstrømning af ferskvand til Nørresundby vandværks nærliggende boring. Da det derhos ved at sammenholde opstillingerne over Lindholm vandværks vandindvindinger og over kloridindholdet i vandet i Nørresundby, vandværk fremgår, at der er konstateret en stærkt forøget kloridmængde, efter at det ulovlige forhold er indtrådt, finder kommissionen det ubetænkeligt at gå ud fra, at den ulovlige store vandindvinding har været til skade for Nørresundby vandværk. Denne antagelse bestyrkes ved den omstændighed, at kloridindholdet i de sidste år, hvor vandindvindingen i Lindholm vandværk har været aftagende, i nogen grad

er formindsket. På den anden side har faldet i kloridindholdet i Nørresundby været så langsomt, at det ikke kan forventes, at normale tilstande ville indtræde inden for en rimelig tid.

Med hensyn til cementfabrikkens oppumpning bemærkes, at de to brønde, gennem hvilke fabrikken har fået tillagt vandindvindingsret, er beliggende mellem jernbanelinien og fjorden, altså i en større afstand fra Nørresundby vandværk end kridtgraven, der kun ligger ca. 500 meter nord-nord-vest for vandværkets boring.

Da det som anført må antages, at bortledningen af de ikke ubetydelige vandmængder fra kridtgraven er ulovlig, finder kommissionen det under hensyn til kridtgravens beliggenhed og det om vandstandskoten i kridtgraven oplyste tilstrækkeligt godtgjort, at den ulovlige oppumpning fra kridtgraven har været en medvirkende årsag til forringelsen af vandet i Nørresundby vandværk.

De indklagede har protesteret mod grundlaget for beregningen af erstatningspåstanden, idet de ikke har kunnet anerkende nødvendigheden af flytning af vandværket eller anskaffelse af nye maskiner og navnlig har anført, at der ved disse foranstaltninger tilføres kommunen en værdiforøgelse, som det ikke kan påhvile de indklagede at bekoste.

Kommissionen finder imidlertid at måtte anse indgribende foranstaltninger af den anførte art for påkrævede, således at den Nørresundby kommune tilkommende erstatning må sættes i et vist forhold til omkostningerne ved sådanne foranstaltninger, men der findes ved fastsættelsen af erstatningen at burde tages hensyn til at det nye vandværk bliver bedre end det nuværende, og at kommunen opnår nogen fordel ved, at den, samtidig med at den får et nyt vandværk, kan bibeholde den gamle brønd som en reserve i særlig påtrængende tilfælde. Den erstatning, der herefter tilkendes Nørresundby kommune, findes passende at kunne sættes til 75.000 kr.

Idet de indklagede ikke findes at burde gøres solidarisk ansvarlige, og idet erstatningen findes at burde udredes med $\frac{2}{3}$ på Dansk Andels-Cementfabrik og $\frac{1}{3}$ på Lindholm vandværk, vil cementfabrikken være at tilpligte at udrede 50.000 kr. og Lindholm vandværk 25.000 kr.

Kommissionens omkostninger vil være at opgøre og fordele som nedenfor nærmere anført.

T h i b e s t e m m e s :

De indklagede, I/S Lindholm vandværk og Dansk Andels-Cementfabrik, bør inden 30 dage efter denne kendelses afsigelse til Nørresundby kommune betale henholdsvis 25.000 kr. og 50.000 kr.

De bør derhos hver især betale en fjerdedel af landvæsenkommissionens omkostninger, således som disse opgøres af kommissionens formand. Rekvirenten betaler halvdelen.

Øvrigt bærer hver af parterne egne omkostninger.

Kendelse afsagt den 26. maj 1952 af en af Landbrugsmønstret den 14. august 1951 nedsat overlandvæsenkommission.

Den påankede kendelse er afsagt den 8. februar 1951 af en af Aalborg Stiftamt den 5. august 1948 nedsat landvæsenkommission, der er tiltrådt af 2 af præsidenten for Vestre Landsret udmeldte kommissærer.

Til behandling og påkendelse af den påankede sag er der ved Landbrugsministeriets skrivelse af 14. august 1951 nedsat en overlandvæsenskommission, der består af den faste formand, landsdommer Hoff, samt landvæsenskommissærerne gårdejer Niels Vadsholt, Ulsted, og landinspektør Kr. Bjørnkjær, Aalborg, samt de af Indenrigsministeriet i henhold til lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg udnævnte teknisk sagkyndige medlemmer, amtsvandinspektør, civilingeniør K. Tylvad, Randers, og havneingeniør cand. polyt. J. Ramhøj, Aabenraa.

Efter at overlandvæsenskommissionen den 1. maj 1952 havde foretaget en besigtigelse dels af Nørresundby vandværk, dels af Dansk Andels-Cementfabriks kridtgrav, der er beliggende ca. 500 m nordvest for vandværket og ca. 800 m nordøst for cementfabrikken, dels endelig af den på fabrikkens område ved Limfjorden beliggende turbinebrønd og samlebrønd samt fabrikkens rentvandsbrønd, der er beliggende umiddelbart nord for fabrikken mellem Lindholmsvej og jernbanelinien, enedes parterne, appellanterne, Dansk Andels-Cementfabrik, Lindholm, og de indstævnte, Nørresundby vandværk, på et umiddelbart efter afholdt møde for overlandvæsenskommissionen om særskilt behandling og påkendelse af sagens formalitet, idet appellanterne, såfremt kendelsen stadfæstes, må anse fremskaffelse af yderligere oplysninger vedrørende sagens realitet for nødvendig.

Appellanterne har for overlandvæsenskommissionen gentaget den for landvæsenskommissionen nedlagte påstand om, at sagen afvises fra landvæsenskommissionen, medens de indstævnte for så vidt angår sagens formalitet har nedlagt påstand om stadfæstelse af den afsagte kendelse.

Til støtte for den nedlagte afvisningspåstand har appellanterne anført, at indgrebet i grundvandsforholdene i kridtgraven ikke er led i et vandindvindingsanlæg, og at der derfor ikke i lov nr. 54 af 31. marts 1926 er hjemmel for landvæsenstretterne til at behandle sagen, der henhører under de ordinære domstole. Det drejer sig — efter appellanternes formening — alene om bortledning af grundvandet fra kridtgraven af hensyn til arbejdet i kridtgraven, der ellers ikke kan holdes tør. Bortledningen af grundvandet skete oprindeligt til kloakledningen i vejen syd for kridtgraven, men efter at Ø.K.s cementfabrik i Nørre Uttrup var blevet nedlagt, steg grundvandsmængden i kridtgraven i en sådan grad, at det siden 1934 har været nødvendigt at bortlede grundvandet ved oppumpning ved hjælp af et i kridtgraven installeret pumpeværk, således at vandet i en rørledning bliver ledet til samlebrønden på fabrikkens areal ved fjorden sammen med det fjordvand, der af fabrikken oppumpes fra fjorden, og som derefter sammen med vandet fra turbinebrønden, der ligeledes ligger på fabrikkens areal ved fjorden, benyttes som kølevand. Når det fra kridtgraven oppumpede grundvand ikke føres direkte til fjorden, men til samlebrønden og derfra anvendes til kølevand, skyldes det alene, at man herved har villet spare bekostningen ved nedlægges af rørledning til bortledning af det nævnte grundvand over fabrikkens areal til fjorden. Det oppumpede grundvands mængde er så forholdsmæssig ubetydelig i forhold til det oppumpede fjordvand, at besparelsen for appellanterne ved at benytte dette grundvand i forbindelse med fjordvandet til teknisk brug som kølevand ikke spiller nogen virkelig økonomisk rolle, hvorved bemærkes, at oppumpning af grundvand fra kridtgraven ikke sker i den tørre sommertid.

Det fremgår af sagens oplysninger, at spørgsmålet om vandindvinding fra det i sagen omhandlede grundvandsområde nord for Limfjorden har været til behandling for landvæsenskommissioner dels i 1928, dels i 1933, og at der ved en landvæsenskommissions kendelse af 16. oktober 1933 er blevet tillagt appellanterne ret til en nærmere bestemt vandindvinding på deres arealer ved fjorden, nemlig dels fra den fornævnte rentvandsbrønd, dels fra den ligeledes fornævnte turbinebrønd. Da appellanterne, der således har fået tillagt en nærmere bestemt vandindvindingsret fra deres arealer ved fjorden, men ikke fra deres kridtgrav, der ligger langt nærmere ved det indstævnte vandværks boringer, siden 1934 uden indhentet tilladelse i kridtgraven har gjort indgreb i de bestående grundvandsforhold, og da dette indgreb under hensyn til den dybtliggende kridtgravs beliggenhed i forhold til det indstævnte vandværks boringer er antaget at være et skadevoldende indgreb i forhold til vandværket, findes de indstævnte, idet indgrebet i grundvandsforholdene er sket i de ved landvæsenskommissioner også for så vidt appellanterne angår ordnede vandindvindingsanlæg i det pågældende grundvandsområde, med føje i medfør af § 9 i lov nr. 54 af 31. marts 1926 at have fremsat begæring om nedsættelse af en landvæsenskommission, for at denne kunne træffe bestemmelse til beskyttelse af de indstævntes vandindvindingsret. Det tiltrædes derfor, at det er statueret, at landvæsenskommissionen har været kompetent til at påkende sagen, og den påkænde kendelse vil derfor for så vidt være at stadfæste, og sagen vil være at fortsætte til behandling i realiteten.

. T h i b e s t e m m e s :

Den påkænde kendelse bør ved magt at stande for så vidt den statuerer, at landvæsenskommissionen har været kompetent til at påkende sagen. Sagen vil være at fortsætte til behandling af realiteten.

Kendelse afsagt af Vestre Landsret den 31. juli 1952 (III afd.).

Den påkærede kendelse er afsagt den 26. maj 1952 af en af Landbrugsministeriet den 14. august 1951 nedsat overlandvæsenskommission under anke af en sag påkendt den 8. februar 1951 af en af Aalborg Stiftamt den 5. august 1948 nedsat landvæsenskommission.

For landsretten har de kærrende, Dansk Andels-Cementfabrik, Lindholm, og de indkærrede, Nørresundby vandværk, gentaget deres for overlandvæsenskommissionen nedlagte påstande.

Efter det for landsretten foreliggende må der med hensyn til det i sagen omhandlede fra de kærrendes kridtgrav til samlebrønden oppumpede ferskvand gås ud fra, at de kærrende har gjort en i deres virksomhed formålstjenlig brug af dette vand — i forbindelse med oppumpet saltvand fra Limfjorden — til afkøling. Det ved oppumpningen af ferskvand fra kridtgraven skete indgreb i grundvandsforholdene må følgelig anses for et — omend mindre betydeligt — led i de kærrendes vandindvindingsanlæg, hvorfor der i lov nr. 54 af 31. marts 1926 findes at være fornøden hjemmel for den pågældende sags behandling ved landvæsens- og overlandvæsenskommission. Herefter vil den påkærede kendelse være at stadfæste.

Kæremålets omkostninger ophæves.

Thi bestemmes:

Den påkærede overlandvæsenskommissionskendelse af 26. maj 1952 bør ved magt at stande.

Kæremålets omkostninger ophæves.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Vestre Landsret.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Hver part findes at burde bære sine omkostninger for Højesteret.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Hver part bærer sine omkostninger for Højesteret.

Tirsdag den 21. oktober.

Nr. 185/1951. Hestehandler Sigvald Andersen (selv)
mod
slagter W. Hygum (Ove Rasmussen).

(Spørgsmål om en automobilhandel var indgået under en bestemt betingelse).

Vestre Landsrets dom 5. maj 1951 (VIII afd.).

I henhold til en i dagbladet „Jyllandsposten“ indrykket annonce, i hvilken sagsøgeren, slagter W. Hygum, Bredal, averterede en ham tilhørende Chevrolet person- og varevogn, årgang 1934, til salg, kørte sagsøgte, hestehandler Sigvald Andersen, Horsens, som var interesseret i køb af en sådan motorvogn, enten i slutningen af april eller begyndelsen af maj måned 1949 til Bredal, hvor han traf sagsøgeren, der da var ham ubekendt, og med hvem han derefter forhandlede i overværelse af fabrikant H. P. Mogensen, Horsens, og købmand Ciger Nielsen, Hornslyd, som begge tilfældigt var medfulgt sagsøgte på turen. Forhandlingerne endte med, at sagsøgeren affattede en sålydende, af ham og sagsøgte underskrevet slutseddel: „Sigvald Andersen køber min Chevrolet Model 34 Cupe m. Kødskasse og Klap og Sæder, Kofanger og Bagagebærer for en Pris af Kr. 8900. Overtagelsen senest 1. Juni.“ Sagsøgte overtog imidlertid ikke motorvognen den 1. juni, og da han trods opfordringer stadig undlod at træffe foranstaltninger i så henseende, hævdede sagsøgeren den indgåede handel og solgte senere motorvognen for 6700 kr.

Under anbringende af, at sagsøgte uberettiget har nægtet at vedstå den indgåede handel, som var endelig og ubetinget, har sagsøgeren under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til betaling af forskellen mellem den aftalte

købesum 8900 kr. og den af sagsøgeren ved motorvognens salg til anden side opnåede købesum 6700 kr. eller 2200 kr. tilligmed renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. august 1949, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse, idet han har gjort gældende, at den indgåede handel var betinget af, at han fik solgt en ham tilhørende motorvogn senest den 1. juni 1949, og at handelen, da dette ikke er lykkedes, derfor må være bortfaldet.

Til sagens oplysning er der afgivet forklaring af sagens parter samt vidneforklaring af mekaniker Asger Hans Rubæk, købmand Børge Eriksen, begge af Bredal, sagførerfuldmægtig Bruno Pedersen, Horsens, og de ovennævnte personer, som fulgte sagsøgte på turen til Bredal.

Sagsøgeren har forklaret, at der blev handlet, således som det fremgår af slutsedlen, og at der ikke var knyttet særlige betingelser til handelen. I slutningen af maj måned telefonerede sagsøgeren flere gange til sagsøgte for at træffe aftale om den købte motorvogns overlevering til sagsøgte. I hvert fald den 31. maj talte sagsøgeren med sagsøgte personlig, der sagde, at det var galt, fordi han ikke havde pengene til motorvognen, og at han ikke kunne låne i banken. Parterne enedes derefter om at udsætte leveringen en uges tid. Den 3. juni førte sagsøgeren en af vidnet Eriksen aflyttet samtale med sagsøgte, og man enedes da vist nok om, at se tiden an endnu nogle dage. Under en den 13. s. m. ført telefonsamtale kom sagsøgte med de sædvanlige udflugter om, at han ingen penge havde i øjeblikket, og at han skulle have solgt sin motorvogn. Senere endnu har sagsøgeren talt flere gange med sagsøgte i telefonen, og en af de sidste aftaler var, at sagsøgte skulle komme „om lørdagen“ for at få en ordening på bilhandelen. Sagsøgte udeblev imidlertid, men har ved en senere lejlighed spurgt sagsøgeren, om denne ikke kunne sælge den købte motorvogn hvad sagsøgeren lovede at prøve på.

Sagsøgte har forklaret, at den indgåede handel var betinget af, at han senest den 1. juni kunne få solgt sin Licorne-arevogn. Sagsøgte underskrev det af sagsøgeren på en lap papir nedskrevne uden at tænke på, at det var en slutseddel, eller at den nævnte betingelse ikke var omtalt. Inden den 1. juni talte sagsøgte telefonisk med sagsøgeren, der sagde, at nu kunne han sælge sin vogn og spurgte om sagsøgte havde noget herimod at indvende. Da sagsøgte trods alvorlige bestræbelser ikke havde fået sin vogn solgt, gav han sin tilladelse og gik derefter ud fra, at handelen mellem parterne var ophævet. Lidt før midten af juni måned telefonerede sagsøgeren til sagsøgte og spurgte, om sagsøgte hentede motorvognen. Hertil svarede sagsøgte, at han troede, at sagsøgeren havde solgt den.

Sagsøgeren har bestridt rigtigheden af sagsøgtes forklaring om, at sagsøgeren skulle have spurgt sagsøgte, om han — sagsøgeren — måtte sælge sin motorvogn.

Vidnerne Mogensen og Nielsen har overensstemmende forklaret, at det var deres opfattelse, at der blev handlet således, at sagsøgte havde tiden indtil 1. juni til at sælge sin motorvogn i, og hvis han ikke fik den solgt inden den dag, var parterne ikke bundne ved handelen. Vidnet Mogensen har derhos forklaret, at han forinden handelens afslutning hørte sagsøgte sige til sagsøgeren, at han først skulle have solgt sin vogn, men at han tog sagsøgerens vogn, hvis han fik sin egen vogn solgt inden 1. juni. Vidnet Nielsen har

yderligere forklaret, at sagsøgte udtrykkelig sagde, at han ikke kunne betale sagsøgeren, før han havde fået solgt sin egen motorvogn.

Vidnet Rubæk har bl. a. forklaret, at han en dag, formentlig i juni måned 1949, på sagsøgerens opfordring aflyttede en telefonsamtale mellem parterne. På sagsøgerens forespørgsel, om sagsøgte havde fortrudt handelen, eftersom han ikke afhentede motorvognen, svarede sagsøgte, at det havde den ingenlunde, men at han ville overtage vognen, så snart han havde penge.

Vidnet Eriksen har bl. a. forklaret, at han to gange på opfordring af sagsøgeren har aflyttet telefonsamtaler mellem parterne. Under den første samtale — omkring den 1. juni 1949 — sagde sagsøgte, at han skulle have solgt sit automobil, da han ikke havde pengene til at betale sagsøgeren med, før dette salg skete. Under den anden samtale, som fandt sted en tirsdag, lovede sagsøgte at komme om lørdagen, og vidnet forstod det således, at det var for at hente motorvognen. Under denne sidste samtale sagde sagsøgeren ikke noget om, at han først skulle have solgt sin egen motorvogn.

Sagførerfuldmægtig Bruno Pedersen, Horsens, der tilfældigt havde en samtale med vidnet Nielsen, forinden denne afgav sin foran gengivne forklaring i retten, har bl. a. forklaret, at Nielsen på vidnets forespørgsel angående den verserende sag udtalte, at der ikke kunne være tvivl om, at der var afsluttet endelig handel, og at der ikke var særlige betingelser knyttet til denne.

Når henses til, at det ikke af den oprettede slutseddél fremgår, at der har været knyttet nogen betingelse til den indgåede handel, samt til de af vidnerne Rubæk og Eriksen afgivne forklaringer, kan det ikke anses godtgjort, at handelen har været betinget som af sagsøgte nærmere anbragt. Herefter vil sagsøgte være at dømme i overensstemmelse med den nedlagte påstand, mod hvilken iøvrigt ingen indsigelse er fremsat.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 550 kr.

Statskassens ret vil være at forbeholde således som nedenfor nærmere anført.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, hestehandler Sigvald Andersen, bør til sagsøgeren, slagtermester W. Hygum, betale 2200 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. august 1949, indtil betaling sker, samt sagens omkostninger med 550 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at den af sagsøgerens sagfører, sagfører Dahl, i retten for Horsens købstad den 25. oktober 1949 fremlagte udaterede slutseddél mellem parterne, er ustemplet.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For så vidt indstævnte principalt har påstået sagen afvist for Højesteret som følge af mangelfuld behandling af ankesagen fra appellants side, bemærkes, at der ikke ses at foreligge tilstrækkelig anledning til at tage denne påstand til følge.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet de Højesteret forelagte nye oplysninger ikke kan føre til andet resultat, vil

dommen i henhold til indstævntes subsidiære påstand være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret, findes appellanten at burde betale 500 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, hestehandler Sigvald Andersen, til indstævnte, slagter W. Hygum, 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 381/1951. Pianist **Frederik Overbye Ingerslev** (selv)
 m o d
 hotelejer **Aage Neldam** (ingen).

(Spørgsmål om berettigelsen af en opsigelse uden varsel).

Østre Landsrets dom 4. oktober 1951 (IV afd.).

Sagsøgeren, pianist Frederik Overbye Ingerslev, blev ved kontrakt af 16. juni 1948 antaget af sagsøgte, hotelejer Aage Neldam, som „Hyggepianist“ på Højers hotel, Allinge, for tiden fra 23. juni til 15. august 1948, men allerede den 29. juni afskedigede sagsøgte ham fra den 1. juli at regne under henvisning til, dels at hans musik ikke var tilfredsstillende, dels at han uden tilladelse fra ham som vært på hotellet, hvor sagsøgeren i alt fald indtil videre skulle bo, havde medbragt en abe.

Under påberåbelse af, at denne afskedigelse var uberettiget har sagsøgeren, efter at have henvendt sig til en række sagførere, der dog ikke bragte sagen videre end til at tilskrive sagsøgte angående sagsøgerens krav, omsider ved stævning af 11. januar 1951 anlagt nærværende sag, hvorunder han har påstået sagsøgte tilpligtet i erstatning for den ulovlige bortvisning at betale ham et beløb af 2109 kr. 34 øre med renter 5 pct. fra 12. januar 1951.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Parterne har afgivet forklaring for landsretten, medens der for hjemtinget er givet vidneforklaring af dyrlæge Oswald Henry Hansen Jørgensen, fhv. servitrice på Højers hotel, fru Esther Stenberg og arbejdsmand Arne Marcher, fhv. hotelkarl sammesteds.

Efter disse vidners forklaring har sagsøgeren i den tid hans ansættelse varede udvist en yderst uligevægtig optræden, foranlediget væsentlig af, at den af ham medførte abe straks blev syg med symptomer på forgiftning og sagsøgeren mistænkte sagsøgte eller hans folk for at have forgivet dyret.

De to sidste vidner har desuden forklaret, at hotellets gæster tilkendegav stor misfornøjelse med sagsøgerens spil, og at han på grund af sin sinds-

oprethed græd under spillet, og endog havde kastet sig grædende hen over tangenterne.

Sagsøgeren har bestridt rigtigheden af disse vidners forklaring og hævded, at han, der er en erfaren og vel anset musiker, har ydet fuldt kontraktmæssigt arbejde.

Sagsøgte har forklaret i væsentlig overensstemmelse med vidnernes forklaring.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren henvist til, at sagsøgte ikke har kunnet godtgøre at have haft nogen gyldig grund til i utide at hæve kontrakten, og da sagsøgeren ikke indenfor den aftalte ansættelsestid har kunnet opnå nogen ny ansættelse angav han sig berettiget til af sagsøgte at kræve fuld opfyldelsesinteresse.

Sagsøgte har gjort gældende, at han som følge af at sagsøgeren har vist sig ude af stand til at udføre det arbejde, han havde påtaget sig og iøvrigt ved hele det af ham i forbindelse hermed udviste forhold har været berettiget til at hæve kontrakten.

Retten finder at det ved de i sagen foreliggende oplysninger er tilstrækkelig godtgjort, at sagsøgte har været berettiget til, uden varsel at ophæve den med sagsøgeren indgåede kontrakt, hvorved bemærkes, at sagsøgeren ved at have ladet så lang tid hengå inden han er skredet til sagsanlæg selv er skyld i at en mere indgående oplysning af sagen ikke har kunnet skaffes.

Sagsøgte vil herefter være at frifinde, hvorfor sagsøgeren vil have at godtgøre sagsøgte sagens omkostninger med 500 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, hotelejer Aage Neldam, bør for tiltale af sagsøgeren, pianist Frederik Overbye Ingerslev, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte 500 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Onsdag den 22. oktober.

Nr. 463/1951.

Rigsadvokaten

mod

Tage Jens Peter Grothe (Lund Andersen),
der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 181.

(Spørgsmål om anbringelse på åndssvageanstalt).

Dom afsagt af kriminalretten for Københavns amts nordre birk den 12. september 1951.

Under nærværende sag, der har været behandlet efter reglerne i retsplejelovens § 925 a under medvirken af domsmænd, tiltales Tage Jens Peter Grothe i henhold til statsadvokatens anklageskrift af 23. juli 1951 for brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, ved den 11. marts 1951 ca. kl. 12,45 at have forvoldt ildbrand i den lensgreve C. Lerche-Lerchenborg tilhørende, af bl. a. tiltalte og dennes forældre beboede ejendom Mosegaardsvej 51 i Gentofte, idet han i den til ejendommen hørende staldbygning kastede en brændende tændstik op i noget hø og derefter forlod bygningen, der kom i brand, som dog blev slukket ved brandvæsenets foranstaltning, efter at der var forvoldt skade på ejendommen til et beløb af 1188 kr.

Tiltalte påstås i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17, dømt til anbringelse i åndssvageanstalt.

Der vil under sagen blive nedlagt påstand om erstatning.

Tiltalte er født i Gentofte den 22. september 1923 og ikke tidligere straffet, hvorimod han ved rigsadvokatens resolution af 15. maj 1950 er fritaget for tiltale for tyveri mod forbliven under åndssvageforsorg. Han er for tiden anbragt i kontrolleret familiepleje hos forældrene.

Under domsforhandlingen har tiltalte afgivet en forklaring, der ikke kan anses som en uforbeholden tilståelse, og retten skønner herefter, at betingelserne for at fremme sagen til dom efter reglerne i retsplejelovens § 925 a her ved retten ikke er til stede og henviser sagen til videre behandling ved landsretten.

Sagens omkostninger, herunder 25 kr. i yderligere vederlag til forsvareren vil være at udrede af tiltalte.

Thi kendes for ret:

Den af anklagemyndigheden mod Tage Jens Peter Grothe rejste sag for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1, henvises til behandling ved landsretten.

Sagens omkostninger, herunder 25 kr. i yderligere vederlag til forsvareren. landsretssagfører Villy Møller, udredes af tiltalte.

Østre Landsrets dom 15. november 1951 (nord- og østsjællandiske nævningekreds).

Under nærværende sag, i hvilken forundersøgelsen har været foretaget ved Københavns amts nordre birks ret, har statsadvokaten for Sjælland ved anklageskrift af 21. september 1951 rejst sag mod Tage Jens Peter Grothe for brand-

stiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, ved den 11. marts 1951 ca. kl. 12,45 at have forvoldt ildebrand i den lensgreve C. Lerche-Lerchenborg tilhørende, af blandt andet tiltalte og dennes forældre beboede ejendom Mosegaardsvvej 51 i Gentofte, idet han i den til ejendommen hørende staldbygning kastede en brændende tændstik op i noget hø og derefter forlod bygningen, der kom i brand, som dog blev slukket ved brandvæsenets foranstaltning, efter at der var forvoldt skade på ejendommen til et beløb af 1188 kr.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand på, at tiltalte i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17, dømmes til anbringelse på åndssvageanstalt.

Der er under sagen nedlagt påstand om erstatning.

Tiltalte er født den 22. september 1923 og er efter rigsadvokatens resolution af 19. maj 1950 fritaget for tiltale for tyveri på betingelse af, at han forbliver under åndssvageforsorg.

Tiltalte har under sagen været underkastet mentalobservation af kredslægen ved Københavns amts nordre lægekreds, der har afgivet en erklæring af af 29. april 1951,*) hvis konklusion er sålydende:

„Der er ikke påvist tegn til sindssygdhed. Observanden må betegnes som åndssvag i lettere grad.

Hans åndssvaghed må efter de foreliggende oplysninger anses for at være medfødt. Hvorvidt hans epileptiske sygdom kan sættes i forbindelse med det i 6-års alderen pådragne hovedtraume, kan man ikke udtale sig om, idet der ikke foreligger sådanne oplysninger, at man kan drage nogen slutning i denne retning, egentlige fødselstraumer har der næppe været.

Det i 15-års alderen forefaldne uterlige forhold synes at have været en ret isoleret hændelse, lignende adfærd foreligger der ikke senere meddelelse om.

De af hr. politimesteren stillede spørgsmål skal man besvare således:

1) Var sigtede ved den strafbare handlingens foretagelse sindssyg eller i højere grad åndssvag?

ad 1) nej.

— — —

3) Hvis spørgsmål 1 besvares benægtende spørges: Antages sigtede ved den strafbare handlingens foretagelse at have befundet sig i en ved mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjælsevernerne, herunder seksuel abnormitet, betinget varigere tilstand, der dog ikke er af den i spørgsmål 1 angivne beskaffenhed?

ad 3) ja.

4) Hvis spørgsmål 3 besvares bekræftende, spørges: Antages sigtede at være egnet til påvirkning gennem straf?

ad 4) må betvivles.

— — —

6) Hvis spørgsmål 4 besvares bekræftende, spørges: Antages den sjælelige abnormitet i fremtiden at ville give sig udslag i forbrydelser, og i bekræftende fald af hvilken art?

ad 6) Lignende mindre lovovertrædelse tør man ikke benægte muligheden af i fremtiden.

7) Hvis spørgsmål 2 eller 6 besvares bekræftende spørges:

a) antages de i straffelovens § 70 omhandlede mindre indgribende foranstaltninger at være tilstrækkelige til at afholde sigtede fra at begå forbrydelser, og hvilke foranstaltninger kan i så fald anbefales: eller

*) skal være 1950.

b) antages kun en anstaltanbringelse i henhold til straffelovens § 70 at være tilstrækkelig virksom til at forhindre sigtede i at begå forbrydelser, og hvilken anbringelse anses i så fald for mest egnet?

c) skønnes yderligere observation nødvendig?

ad 7) Tilsyn efter rettens bestemmelse bør forsøges; skulle dette mislykkes, kunne spørgsmålet om anbringelse på åndssvageanstalt tages under overvejelse.

ad 7 b) se under 7 a.

ad 7 c) formentlig ikke.“

Der er under sagen nedlagt påstand om erstatning, stor 1212 kr., til Landbygningernes almindelige Brandforsikring for tab ved branden den 11. marts 1951 på Chr. A. V. Lerche-Lerchenborgs ejendom, matr. nr. 31, Vangede, Gentofte sogn.

Efter nævningernes erklæring, som retten lægger til grund, er tiltalte fundet ikke-skyldig i brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, og skyldig i uagtsom brandstiftelse efter straffelovens § 182.

Et nævningerne stillet tillægsspørgsmål, om tiltalte ved handlingens foretagelse har befundet sig i en sådan tilstand, som nævnes i straffelovens § 17, er besvaret bekræftende.

Idet retten ikke finder tiltalte, hvis forhold henføres under straffelovens § 182, egnet til påvirkning gennem straf, vil tiltalte herefter i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17, være at anbringe på en åndssvageanstalt.

Derhos bør tiltalte udrede erstatning som påstået.

Tiltalte har ikke været fængslet under sagen.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Tage Jens Peter Grothe, bør anbringes i en åndssvageanstalt.

Derhos bør tiltalte i erstatning til Landbygningernes almindelige Brandforsikring betale 1212 kr.

Sagens omkostninger, herunder 300 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsrettsagfører Villy Møller, udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er indanket for Højesteret af tiltalte med påstand om, at dommen ændres derhen, at han kan forblive i hjemmet i familiepleje. Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

I sagens pådømmelse har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at den i dommen gengivne erklæring fra kreds-lægen ved Københavns amts nordre lægekreds er afgivet den 29. april 1950 i anledning af den da mod tiltalte rejste sigtelse for tyveri, for hvilket rigsadvokaten den 19. maj 1950 frafaldt tiltale på vilkår, at han forblev under åndssvageforsorg.

Det bemærkes videre, at der i sagen forelå erklæringer fra Østifternes Aandssvageanstalt og fra Retslægerådet.

Anstaltens erklæring af 2. maj 1951 er sålydende: „Med tilbagesendelsen af sagens akter for Tage Jens Peter Grothe, født 22. september 1923, skal man udtale, at ifølge de under sagen frem-

komne oplysninger må man absolut tilråde, at patienten påny anbringes på anstalt.

De meget betydelige vanskeligheder i hjemmet og patientens alvorlige aggressive optræden overfor faderen har familien fortiet overfor forsorgen. Dertil kommer nu patientens reaktion med ildspåsættelse, fordi han drilles.

Patientens psykiske tilstand er nu sådan, at man hverken tør anbefale forbliven i eget hjem eller anbringelse i andet plejehjem.“

Retslægerådets erklæring af 14. november 1951 er sålydende: „Ved sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet udtale, at Tage Jens Peter Grothe efter det foreliggende ikke er sindssyg, men åndssvag i lettere grad med mangelfuldt udviklede hæmninger.

Han må anses for uegnet til påvirkning gennem straf, og da nye impulsive handlinger, herunder lovovertrædelser, kan ventes, må det anbefales at anbringe ham i en åndssvageanstalt.“

På foranledning af Højesteret er der tilvejebragt nye oplysninger om tiltaltes forhold siden den uagtsomme brandstiftelse den 11. marts 1951 og nye lægelige udtalelser.

Det er herved oplyst, at tiltalte, der siden november 1945 har været anbragt i forældrenes hjem i familiepleje, fortsat er anbragt her og bistår faderen i dennes arbejde, og at der ikke i tiden efter 11. marts 1951 er forefaldet episoder, der har givet anledning til klage.

Kredslægen har på grundlag af en fornyet undersøgelse af tiltalte afgivet en erklæring af 1. august 1952 med følgende konklusion:

„Her er som tidligere ikke påvist tegn til sindssygdom, han må betegnes som åndssvag i lettere grad. Der er tilbøjelighed til epileptiforme kramper, som dog kan holdes nede ved difhydanindgift.

Il hvorvel han efter alt foreliggende klarer sig ganske godt i det daglige liv, må man dog befrygte, at han i en uligevægtig stemning kan handle efter en øjeblikkelig indskydelse.“

Overlægen ved Ebberødgaard har i en erklæring af 13. august 1952 udtalt:

„Jeg skal udtale, at Tage Jens Peter Grothe efter det foreliggende må anses for åndssvag i lettere grad. Han vil kunne modtages på Ebberødgaard efter et par dages varsel.“

Retslægerådet har den 5. september 1952 afgivet følgende erklæring:

„Ved sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet udtale, at Tage Jens Peter Grothe efter det foreliggende ikke er sindssyg, men åndssvag i lettere grad. Han har desuden vist tilbøjelighed til epileptiforme krampeanfald. I betragtning af hans tidligere ret impulsive handlinger må Rådet fortsat finde det rigtigt, at han foreløbig anbringes i en åndssvageanstalt, jfr. Rådets svar af 14. november 1951.“

Efter de foreliggende oplysninger derunder om tiltaltes forhold i de ca. halvandet år, der er hengået siden den uagtsomme brandstiftelse den 11. marts 1951, findes det tilstrækkeligt af hen-

syn til retssikkerheden i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17, at opretholde den allerede iværksatte inddragelse under åndssvageforsorg med det deraf følgende fornødne tilsyn.

Der vil herefter være at give dom som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Tage Jens Peter Grothe, bør forblive under åndssvageforsorg.

Iøvrigt bør landsrettens dom ved magt at stande.

Det offentlige udreder sagens omkostninger for Højesteret, herunder i salær til højesteretssagfører Lund-Andersen 300 kr.

Den idømte erstatning at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 23. oktober.

Nr. 285/1951. Statsautoriseret revisor Axel Rasmussen
(landsretssagfører Axel Graff)

m o d

fru Astrid Jørck (landsretssagfører Karsten Byrdal).

(Om erstatningsansvar i anledning af påstået fejlagtigt udført revisionsarbejde).

Østre Landsrets dom 6. juli 1951 (XI afd.).

I 1936 overtog sagsøgte, statsautoriseret revisor Axel Rasmussen, for nu afdøde apoteker Th. Jørck, Skælskør, føringen af dennes forretningsbøger. Apotekeren lod selv føre en kasseklæde, og på grundlag af denne førte sagsøgte en kolonnekassebog og en hovedbog, hvorhos han udarbejdede det årlige regnskab, der dannede grundlag for apotekerens selvangivelse og hans opgørelse til apotekerfonden, som afgiften til denne beregnes efter. Det årlige honorar var oprindelig 350 kr., men forhøjedes, senest i 1943 til 800 kr. Under 23. maj 1946 meddelte sagsøgte, at han for 1945 havde beregnet sig et honorar af 1500 kr., idet arbejdet for apotekeren de to forudgående år havde givet et underskud, og at der til arbejdets udførelse for et enkelt år medgik ca. 300 arbejdstimer. Den 28. marts 1947 sendte sagsøgte apotekeren en regning for 1946 „for Bogføring 1946 samt for Udarbejdelse af Status pr. 31. December 1946 og for Aarsafslutningen“ på 3000 kr. Begge beløb betaltes af apotekeren, der ligeledes betalte en den 24. januar 1947 dateret regning på 525 kr. for hjælp ved udarbejdelsen af formucopgørelse pr. 31. december 1945 i anledning af eengangsskat og stabiliseringslån.

Apoteker Jørck overlod derefter fra og med året 1947 sagsøgtes arbejde til sin søn, landsretssagfører Jørck, Nyborg, og regnskabskonsulent Bent Rygner.

Da et apoteksvarelager består af mange forskellige poster, foretager apotekere normalt kun optælling af varelager hvert fjerde år, men opfører de øvrige år lageret med et anslået beløb. Efter at der havde været foretaget vareoptæl-

ling i 1943, foretoges den næste optælling den 5. august 1945 i anledning af formueopgørelsen pr. 23. juli 1945, og efter at landsretssagfører Jørck havde overtaget regnskabsføringen, foretoges der optælling den 7. december 1947. Skønt omsætningen i 1947 var steget med ca. 20.000 kr., og omkostningerne kun med ca. 4000 kr., viste det på grundlag af vareoptællingen opstillede regnskab et overskud på ca. 23.000 kr. Apotekeren lod derefter foretage en gennemgang af regnskaberne for 1944—46, og da det herved viste sig, at årsoverskudene var beregnet til for store beløb, indrømmede apotekerfonden ham tilbagebetaling af for meget betalt apotekerafgift med

for året 1945	51 kr.
- - 1946	5049 —
- - 1947	2652 —
	<hr/>
Ialt	7752 kr.

Der indrømmedes derhos apotekeren tilbagebetaling af for meget betalt stats- og kommuneskat for de samme år med ialt 7372 kr. 77 øre.

Apoteker Jørcks i uskiftet bo hensiddende enke, fru Astrid Jørck, har derefter anlagt nærværende sag, hvorunder hendes endelige påstand går ud på, at sagsøgte dømmes til at betale hende 5006 kr. 33 øre med renter 5 pct. om året fra sagens anlæg den 14. marts 1950, hvilket beløb fremkommer således:

For meget erlagt honorar til sagsøgte for 1946	1500 kr. 00 øre
For meget erlagt honorar vedrørende cengangsskatteopgørelsen	225 — 00 —
Udgifter til gennemgang af de af sagsøgte udarbejdede regnskaber og opstilling af nye regnskaber	2704 — 00 —
Rentetab	577 — 33 —
	<hr/>
Ialt	5006 kr. 33 øre

Til støtte for påstanden har sagsøgerinden anført, at apoteker Jørck henvendte sig til sagsøgte, fordi denne var kendt med førelsen af regnskab for apoteker, medens han selv var ganske regnskabsukyndig. Det var herved forudsætningen, at sagsøgte ikke blot skulle føre hans bøger, men også udarbejde et regnskabsmæssigt rigtigt årsregnskab. Dette har sagsøgte imidlertid ikke gjort, og navnlig har han begået alvorlige fejl ved skønnet over varelagerets værdi ved årets slutning, hvilket er afgørende for opgørelsen af årets overskud. Da det i det hele skyldes hans fejl, at apotekeren har betalt for store afgifter til apotekerfonden og for store skatter, må han være pligtig at godtgøre de herved foranledigede udgifter til udarbejdelse af rigtige regnskaber.

Sagsøgerinden har herved henvist til en beretning fra regnskabskonsulent Rygner, hvori der påvises følgende fejl:

Nettooverskudet er af sagsøgte for 1945 opgjort til ca. 3600 kr. mere end i 1944, medens omsætningen var gået ned med ca. 4700 kr. og udgifterne steget med ca. 3400 kr., hvorefter der burde have været en nedgang i overskudet på ca. 5600 kr. Tages der iøvrigt hensyn til engrospristallet, nedsættelsen af apotekernes „arbejdstakst“, stigningen i udgifterne og nedgangen i bruttofortjenesten, måtte man vente et nettooverskud i 1945, der var ca. 5500 kr.

lavere end i 1944, i stedet for en stigning på ca. 3600 kr., således at sagsøgte har skønnet ca. 9100 kr. forkert.

For 1946 viser sagsøgtes regnskab et nettooverskud på 20.300 kr., medens det af Rygner er opgjørt til at skulle være ca. 14.600 kr. mindre end det af ham berigtigede overskud for 1945.

Sagsøgte har derhos begået tre grove fejl:

For 1945 er kreditorerne opgjørt til 11.114 kr., medens tallet af apoteker Jørck var opgivet til 17.113 kr. 69 øre. Lageroptællingstallet pr. 31. december 1945 er opført med 79.512 kr., det samme tal, som apotekeren havde opgivet pr. 23. juli, altså uden de — i sig selv selvfølgelig — reguleringer for resten af året. Endelig var kreditorerne ved udgangen af 1946 opført med 20.441 kr., medens apoteker Jørck havde opgivet 28.625 kr.

Sagsøgerinden hævder, at en simpel sammenligning mellem resultaterne for de 2 år måtte vise sagsøgte, at regnskabet var urigtigt.

Med hensyn til størrelsen af de af sagsøgte beregnede honorarer har sagsøgerinden henvist til en skrivelse af 3. maj 1949 fra Foreningen af statsautoriserede Revisorers responsumvalg. Om honoraret for bistand ved engangsskatteopgørelsen udtaler udvalget, at et honorar på 300 kr. ville være passende, og at forhøjelsen af honoraret for 1945, ca. 1500 kr. til 3000 kr. for 1946 synes ubillig. Denne udtalelse har udvalget fastholdt, efter at sagsøgte har haft lejlighed til at udtale sig yderligere om dette spørgsmål, og har derhos udtalt, at et honorar på 1500 kr. for 1946 ville være rimeligt.

Et spørgsmål om, hvorvidt en statsautoriseret revisor, der beskæftiger sig med apotekerregnskab, har pligt til at sætte sig ind i de for denne branches regnskaber gældende særlige forskrifter, har udvalget besvaret med ja.

Endvidere har udvalget besvaret følgende spørgsmål:

„Har en revisor ikke pligt til at have føling med de for faget gældende økonomiske vilkår, f. eks. takstnedsættelser, prisforhold o. l., der væsentlig ændrer disse? — Det bemærkes, at revisoren aldrig kom på apoteket. Et blot overfladisk kendskab hertil ville umuliggøre, at vareforbruget i 1945 ansattes lavere end de foregående år,“

således: „Der kan ikke gives nogen generel besvarelse af dette spørgsmål, idet svaret må afhænge af revisors opgave i det enkelte tilfælde.

I det foreliggende, hvor der skulle udarbejdes regnskab til Sundhedsstyrelsen, måtte revisor orientere sig således med hensyn til apotekets og branchens forhold, at han kunne danne sig et skøn over rimeligheden af værdien af varelageret i de år, hvor der ikke blev foretaget en kvantitativ opgørelse med tilhørende værdiansættelse for den enkelte vare. En sådan orientering måtte han kunne opnå dels gennem bogføringen, dels ved en drøftelse med apotekets indehaver.“

Udvalget har derhos i en erklæring af 12. marts 1951 udtalt, at ansættelsen af værdien af apotekets varelager i første række må påhvile apotekets indehaver, men det må være revisors pligt at vejlede sin klient og foretage de til dette øjemed fornødne beregninger, og som svar på et spørgsmål om, hvorvidt sagsøgte under de foreliggende omstændigheder „hvor han ikke havde påtaget sig en egentlig revision, og hvor han drøftede varebeholdningernes størrelse med apotekeren og derefter brugte det af apotekeren opgivne tal, yderligere måtte have pligt til at kende en af apotekerfonden udgivet statistik over

apotekernes driftsforhold, skønt denne statistik ikke var udsendt til landets revisorer, og heller ikke af apoteker Jørck nogensinde omtalt til revisor Rasmussen,“

svaret: „Der kan ikke påhvile revisor nogen pligt til at kende de nævnte statistikker. Som følge af det tidspunkt, hvorpå statistikkerne fremkommer, vil de vel kunne anvendes som efterkontrol for foregående års opgørelser, men da statistikken for det sidste forløbne år endnu ikke foreligger på opgørelsestidspunktet, vil der som vejledning for ansættelsen af varelageret kun foreligge foregående års statistikker, sammenholdt med apotekets egne forhold og de oplysninger, som apotekeren kan give for det forløbne, f. eks. med hensyn til prisstigninger.“

Endelig har udvalget udtalt, at når revisor yder regnskabsmæssig assistance af en art som i det foreliggende tilfælde, udfører han i virkeligheden en bogholders arbejde. Såfremt revisor havde revideret det allerede udførte arbejde, ville revisionen have været særdeles mangelfuld, hvis både sammen-tællingsfejlen på de 6000 kr. og apotekercens med rødt blæk anførte bemærkning om betalingerne efter regnskabsårets afslutning var passeret uden bemærkninger. Imidlertid foreligger der et konstruktivt førstegangsarbejde, hvorfor der må indrømmes en vis fejlmargen, men på den anden side er fejlene så fremtrædende, at apotekeren med rette ville kunne bebrejde revisoren i hvert fald den manglende hensyntagen til bemærkningen om posterne i januar måned.

De to nævnte fejl er de ovennævnte fejl vedrørende kreditorer.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse. Han har til støtte herfor anført, at han ikke var antaget til at foretage revision, men kun til at føre bøger, og ikke havde nogen pligt til at kende de specielle forhold for apotekere. Vedrørende opgørelsen af varelageret pr. 31. december 1945 har han anført, at apoteker Jørck selv havde forlangt varelageret opført med samme beløb som pr. 23. juli. Han har altid forelagt tallet for varelageret for apotekeren og fået dennes godkendelse, og kan derfor ikke være ansvarlig for eventuelle fejlskøn i så henseende. Iøvrigt har apotekeren selv begået fejl. Han har således opført et beløb af 2300 kr. der vedrørte inventarkontoen, på varelageret, hvilket ikke kunne ses af de oplysninger, sagsøgte fik. Det var også nødvendigt at foretage forskellige reguleringer på regnskabet. Sagsøgte har derhos bestridt, at han havde noget kendskab til de ovennævnte tal for kreditorer, som sagsøgerinden hævder, at apotekeren har opgivet.

Vedrørende honorarenes størrelse har han for retten fastholdt, at honorarerne er rimelige efter arbejdets omfang, og at det iøvrigt må følge af dansk rets almindelige regler, at ingen del af de betalte beløb kan kræves tilbage, da de er betalt uden forbehold.

For landsretten er der afgivet forklaring af sagsøgte samt af hans medhjælper, revisor Vilhelm Løve og af landsretssagfører Jørck.

Sagsøgte har bl. a. forklaret, at han for 15—20 år siden havde mange apotekere som kunder, men under krigen holdt det op, fordi han ikke kunne rejse, og han beholdt kun apoteker Jørck.

Landsretssagfører Jørck har forklaret, at hans fader, apoteker Jørck var ganske regnskabskyndig, og at han vil anse det for udelukket, at han på nogen måde har udtalt sig om, hvorledes varelageret pr. 31. december 1945 skulle opføres.

Retten må efter det under bevisførelsen fremkomne anse det for godtgjort, at apoteker Jørck over for sagsøgte skriftligt har opgivet de ovennævnte tal, 17.113 kr. 69 øre og 28.625 kr. for kreditorer.

Retten kan ikke tage sagsøgtes påstand om, at hans arbejde skulle indskrænke sig til en i det væsentlige manuel regnskabsføring, til følge, men må finde, at sagsøgte må have forstået, at det var hans opgave at udarbejde et på grundlag af den skete bogføring så vidt muligt rigtigt og forsvarligt regnskab, der kunne danne grundlag for opgørelsen til apotekerfonden og for apotekerens selvangivelse. Selv om apoteker Jørck skulle have fremsat det påståede forlangende med hensyn til opførelsen af varelageret pr. 31. december 1945, hvilket iøvrigt ikke kan anses for godtgjort, måtte det have været sagsøgtes pligt at gøre opmærksom på, at det ikke var rigtigt at opføre samme beløb som pr. 23. juli. Under hensyn til de åbenbart fejlagtige regnskaber kan der heller ikke tages hensyn til sagsøgtes påstand om, at apotekeren iøvrigt skulle have godkendt tallene for varelageret.

Idet det af sagsøgte iøvrigt til undskyldning anførte findes betydningsløst, finder retten, at det skyldes alvorlige fejl ved hans regnskabsopgørelse, at apoteker Jørck har betalt betydelige beløb for meget i afgift til apotekerfonden og i skat, og han må derhos være pligtig at erstatte sagsøgerinden de beløb, der er medgået til forholdets berigtigelse.

Da sagsøgte derhos intet har anført, der kan afsvække det af resposumudvalget anførte om størrelsen af de honorarer, som sagsøgte med rette burde have beregnet sig, og da de beregnede honorarer efter det foreliggende findes ubillige, vil sagsøgte have at tilbagebetale de for meget erlagte beløb, 1500 kr. og 225 kr.

Herefter vil sagsøgerindens påstand i det hele være at tage til følge, idet bemærkes, at sagsøgte ingen indsigelse har fremsat mod posterne 2704 kr. og 577 kr. 33 øre.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, statsautoriseret revisor Axel Rasmussen, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgerinden, fru Astrid Jørck, betale 5006 kr. 33 øre med renter 5 pct. om året fra den 14. marts 1950, til betaling sker, og i sagsomkostninger 1200 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået frifindelse, subsidiært nedsættelse efter rettens skøn under hensyn til den af afdøde apoteker Jørck ydede medvirken ved regnskabernes udfærdigelse. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Appellanten har ikke for Højesteret bestridt, at han har haft de af apoteket udfærdigede kreditorfortegnelser for 1945 og 1946 til rådighed ved uarbejdelsen af regnskaberne for disse år.

Af de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at appellanten er anset erstatningspligtig for det indstævnte ved de urigtige regnskaber forvoldte tab, hvis størrelse ikke er bestridt, og der findes

ikke i det oplyste om afdøde apoteker Jørcks medvirken ved regnskabernes udfærdigelse grundlag for nedsættelse af erstatning.

For så vidt angår honorarerne tiltrædes det endvidere, at responsumudvalgets erklæring, hvorefter appellanten har beregnet sig ialt 1725 kr. mere end rimeligt, lægges til grund. Da appellanten har beregnet honorarerne på grundlag af et medgået timetal, der efter responsumudvalgets erklæring er væsentligt for højt, og da afdøde apoteker Jørck ved betalingen måtte gå ud fra, at der ikke var anvendt et større antal timer end rimeligt, findes det ikke at burde komme indstævnte til skade, at honoraret er betalt uden forbehold. Tilbagesøgning findes heller ikke afskåret ved, at tilbagebetalingskravet først er fremsat i forbindelse med kravet om erstatning i anledning af de urigtige regnskaber.

Herefter vil dommen være at stadfæste. I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 800 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, statsautoriseret revisor Axel Rasmussen, til indstævnte, fru Astrid Jørck, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 66/1952. Maskinfabrikken „Scando“ ved fabrikant H. J. Løvenov (Vang) mod

1) landsretssagfører Edouard Troelstrup, 2) direktør Anton Troelstrup, 3) A/S Favrskov Handelsmagasin og 4) fabrikant Svend Aabirk (landsretssagfører Lüders).

(Spørgsmål om de indstævnte som stiftere af et A/S hæftede personligt for en kontrakt indgået før selskabets registrering, aktieselskabslovens § 17, stk. 2).

Østre Landsrets dom 9. februar 1952 (V afd.).

Ved overenskomst af 17. august 1950 enedes bl. a. de sagsøgte, 1) landsretssagfører Edouard Troelstrup, 2) direktør Anton Troelstrup, 3) A/S Favrskov Handelsmagasin og 4) fabrikant Svend Aabirk, om at stifte et aktieselskab, der fik navnet „Lillebælt Motorindustri A/S“, og hvis kapital, som fuldt ud tegnedes af stifterne, fastsattes til 40.000 kr. Aktieselskabets formål var at drive industrivirksomhed, idet det skulle overtage en af A/S Favrskov Handelsmagasin på daværende tidspunkt drevne virksomhed med fabrikation af forbrændingsmotorer. Anmeldelse til aktieselskabsregistret foretoges først den 5. februar 1951, men allerede forinden var selskabet begyndt at drive virksomhed.

I løbet af efteråret 1950 fik aktieselskabet fabrikeret en del påhængsmotorer til cykler på et smedeværksted i Strib, men da denne produktion ikke fandtes

tilfredsstillende, besluttedes det at søge samarbejde med en maskinfabrik, der kunne påtage sig en egentlig seriefabrikation af cykelmotorer.

Kort før midten af januar 1951 kom aktieselskabets direktør, sagsøgte Anton Troelstrup, i forbindelse med fabrikant Hans Jørgen Løvenov fra det sagsøgende firma, maskinfabriken „Scando“, der var i besiddelse af en maskinpark, der skulle egne sig til den påtænkte produktion. Der blev på et møde på direktør Troelstrups kontor ført nogle forberedende forhandlinger og forelagt Løvenov udkast til en overenskomst, som denne ville nærmere overveje.

I tilslutning til de således førte forhandlinger fremsendte sagsøgeren den 17. januar 1951 et til direktør Anton Troelstrup stilet tilbud om fremstilling og levering af 1000 stk. pålhængsmotorer på nærmere angivne betingelser.

I en skrivelse af 18. s. m. på Lillebælt Motorindustri A/S's forretningspapirer og underskrevet af Anton Troelstrup, besvaredes sagsøgerens henvendelse således:

„Deres skrivelse af 17. ds. til vor direktør Anton Troelstrup anerkender vi takkende modtagelsen af — og mener at kunne acceptere samme med følgende småændringer — — —“

Til denne skrivelse fremsatte sagsøgeren forskellige bemærkninger i en til direktør Anton Troelstrup stilet skrivelse af 20. s. m., der indledes således:

„I besvarelse af Deres skrivelse af 18. ds. fra Lillebælt Motorindustri A/S, skal vi hermed give følgende kommentarer — — —“

En endelig stadfæstelse af aftalen fandt derefter sted i en skrivelse af 23. s. m. fra Lillebælt Motorindustri A/S, underskrevet af Anton Troelstrup.

Der viste sig hurtigt betydelige vanskeligheder ved at få den planlagte produktion i gang, hvilket medførte talrige forhandlinger og en omfattende korrespondance mellem sagsøgeren og Lillebælt Motorindustri A/S. Den 12. april 1951 fremsendte sagsøgeren en regning over udlæg til et beløb af 13.900 kr. til Lillebælt Motorindustri A/S. Der opstod i den anledning alvorlige uoverensstemmelser mellem sagsøgeren og direktør Troelstrup. Arbejdet gik efterhånden i stå, og den 2. juli 1951 sendte sagsøgeren en opgørelse over sit tilgodehavende hos aktieselskabet, pr. nævnte dato udvisende en saldo på 38.456 kr. 92 øre. Samtidig søgte de to foretagenders sagførere at finde frem til en holdbar ordning af samarbejdet, men disse bestræbelser førte ikke til noget positivt resultat.

Aktieselskabet, der i mellemtiden havde skiftet navn til Tempo Motor A/S, blev først optaget i aktieselskabsregisteret den 17. juli 1951, og på en den 23. s. m. afholdt generalforsamling vedtoges det ifølge forhandlingsprotokollen eenstemmigt: „at selskabet ikke som grund til at nægte anerkendelse af forpligtelser, indgået iflg. aftaler af selskabets direktør for selskabet forinden registrering, ville påberåbe sig, at disse var indgået forinden registreringen. Rettigheder iflg. sådanne aftaler skulle ligeledes tilfalde selskabet. Foranstående skulle navnlig gælde aftalerne angående køb af reservedele og aftaler angående bearbejdelse af støbegods m. v., herunder navnlig aftalerne med Maskinfabriken Scando v/ fabrikant Løvenov.“

Under denne sag har sagsøgeren ved stævning af 16. juli 1951 påstået de sagsøgte tilpligtet som stiftere in solidum at betale dem 38.456 kr. 92 øre med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato.

I medfør af retsplejelovens § 286, stk. 3, er spørgsmålet om, hvorvidt de sagsøgte overfor sagsøgeren hæfter personligt som stiftere af aktieselskabet eller

eventuelt på andet grundlag er hæftende for sagsøgerens tilgodehavende ifølge det foreliggende kontraktsmellemværende, udskilt til særskilt procedure.

De sagsøgte har påstået sit frifundet.

Sagsøgeren har gjort gældende, at fabrikant Løvenov, der allerede, inden han afsendte sit tilbud af 17. januar 1951, af sagsøgerens sagfører var blevet advaret imod at indlade sig i kontraktforhold med et ikke-registreret aktieselskab, med vilje har stilet sit tilbud og andre skrivelser vedrørende kontrakten til direktør Anton Troelstrup personlig, om hvem han vidste, at han var en velhavende mand. Sagsøgeren har således ikke kontraheret med aktieselskabet, og den af dette den 23. juli 1951 foretagne ratihabition af aftalen er derfor uden betydning for sagsøgeren. Dette måtte iøvrigt også følge af, at ratihabitionen, der alene har til formål at berøve sagsøgeren kravet mod de sagsøgte, først har fundet sted efter, at aftalen var ophævet af sagsøgeren. Da aftalen altså er indgået med Anton Troelstrup, må denne hæfte personlig overfor sagsøgeren, og da Anton Troelstrup har handlet i forståelse med de øvrige sagsøgte, må også disse hæfte for betalingen.

Selv om det imidlertid måtte antages, at sagsøgeren havde kontraheret med det ikke-registrerede aktieselskab, må de sagsøgte som stiftere hæfte personlig overfor sagsøgeren, idet dennes sikkerhed i væsentlig grad vil blive forringet, dersom han som debitor i stedet for de sagsøgte, der utvivlsomt er solvente, får det efterhånden ganske insolvente aktieselskab, jfr. aktieselskabslovens § 17, stk. 2, sidste punktum.

De sagsøgte har henvist til, at sagsøgeren aldrig har fundet anledning til at tilkendegive, at fabriken kun ville entrentre med Anton Troelstrup personlig, og at det af alle forhandlinger og hele korrespondancen fremgår, at Anton Troelstrup alene har optrådt på selskabets vegne. Det er heller ikke rigtigt, at kontrakten var ophævet af sagsøgeren, dengang aktieselskabet ratihaberede den. Der var ganske vist store uoverensstemmelser mellem parterne, men der førtes endnu livlige forhandlinger om tilvejebringelse af et fredeligt samarbejde. Der er derfor efter de sagsøgtes formening alene spørgsmål om, hvorvidt de sagsøgte, der erkender som stiftere af aktieselskabet at have hæftet personlig overfor sagsøgeren indtil ratihabitionen den 23. juli 1951, er blevet frigjort ved denne, eller som følge af forringelse af sagsøgerens sikkerhed vedblivende må hæfte efter aktieselskabslovens § 17, stk. 2.

De sagsøgte bestrider imidlertid, at der skulle være tale om nogen forringelse af sagsøgerens sikkerhed. Der er tilført aktieselskabet den kapital, som var forudsat på kontraktens tidspunkt, og selskabet har ikke indladt sig på andre transaktioner end dem, der enten var sagsøgeren bekendte ved samarbejdets begyndelse, eller som senere er kommet til som følge af selskabets ganske normale drift.

Under domsforhandlingen er afgivet forklaring af fabrikant Hans Jørgen Løvenov, direktør Anton Troelstrup og landsretssagfører Edouard Troelstrup samt vidnerne, landsretssagfører Carl Boalth Ørn og prokurist Ejnar Slaarup.

Fabrikant Løvenov har bl. a. forklaret, at han under de første forhandlinger med Anton Troelstrup fik at vide, at aktieselskabet endnu ikke var registreret, og at kapitalen kun var 40.000 kr., men at der stod betydelige midler bag selskabet. Der har ikke under forhandlingerne udtrykkelig været tale om, at Anton Troelstrup ville hæfte personlig overfor sagsøgeren, men denne bibragte dog Løvenov det indtryk, at han selv ville indestå for selskabet.

Der findes efter rettens formening ikke i sagens oplysninger, herunder navnlig den førte korrespondance, noget holdepunkt for at antage, at den foreliggende kontrakt skulle være indgået med sagsøgte Anton Troelstrup personlig, eller at denne eller de øvrige sagsøgte på anden måde skulle have påtaget sig nogen personlig hæftelse for sagsøgerens eventuelle tilgodehavende hos Lillebælt Motorindustri A/S udover, hvad der måtte følge af aktieselskabslovens § 17, stk. 2.

Da det derhos ikke er godtgjort, at den omhandlede kontrakt var ophævet, da den ratihaberedes af aktieselskabet den 23. juli 1951, eller at sagsøgerens mulighed for fyldestgørelse hos selskabet er blevet væsentligt ringere, end det måtte påregnes ved kontraktens indgåelse, må de sagsøgtes hæftelse overfor sagsøgeren anses for bortfaldet i medfør af aktieselskabslovens § 17, stk. 2, 2. pkt., og deres frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

Sagsøgeren findes at burde godtgøre de sagsøgte sagens omkostninger med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, 1) landsretssagfører Edouard Troelstrup, 2) direktør Anton Troelstrup, 3) A/S Favrskov Handelsmagasin og 4) fabrikant Svend Aabirk, bør for tiltale af sagsøgeren, maskinfabrikken „Scando“ ved fabrikant H. J. Løvenov, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren betaler inden 15 dage efter denne doms afsigelse sagens omkostninger til de sagsøgte med 1500 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellantens påstået de indstævnte tilpligtet at anerkende, at de hæfter een for alle og alle for een for det tilgodehavende, appellantens måtte have for fremstilling og levering af påhængsmotorer til „Lillebælt Motorindustri“. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Appellanten har for Højesteret alene støttet sin påstand på bestemmelsen i aktieselskabslovens § 17, stk. 2, 2. pkt.

Seks dommere bemærker:

Ved de i sagen, tildels efter dommen tilvejebragte oplysninger kan det ikke anses godtgjort, at bortfald af de indstævntes personlige hæftelse som følge af selskabets anerkendelse af forpligtelsen vil medføre en væsentlig forringelse af den sikkerhed, som appellantens ved kontraktens indgåelse måtte påregne. Disse dommere stemmer herefter for at stadfæste dommen og for at pålægge appellantens at betale til de indstævnte 1000 kr. i sagsomkostninger for Højesteret.

To dommere bemærker:

Efter alt foreliggende, herunder at det ikke var lykkedes at igangsætte en mere seriøsmæssig produktion af motorerne, og at det på grund af bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 193 af 14. april 1951 efter den 1. oktober 1951 ville være umuligt her i landet at

sælge motorer af den pågældende model, findes det tilstrækkelig godtgjort, at i hvert fald en væsentlig del af selskabets kapital, der for den overvejende dels vedkommende var anbragt i varelageret, var tabt, da selskabet anerkendte forpligtelsen. Da appellants sikkerhed for sit tilgodehavende herefter må antages i væsentlig grad at have været forringet, stemmer disse dommere for at tage appellants påstand til følge, således at sagen hjemvises til landsretten til fortsat behandling og påkendelse.

Een dommer bemærker:

Således som sagen er oplyst for Højesteret, findes afgørelsen af, hvorvidt appellants mulighed for fyldstgørelse hos selskabet den 23. juli 1951 var blevet væsentlig ringere, end det måtte påregnes ved kontraktens indgåelse, ikke at kunne træffes uden at der tages standpunkt til spørgsmålet om, i hvilket omfang selskabets status pr. nævnte dato påvirkes af appellants påståede krav. Idet det er en følge af den af landsretten bestemte deling, at sagen er forelagt Højesteret i en sådan skikkelse, at den ikke findes egnet til påkendelse af dette spørgsmål, stemmer denne dommer for at hjemvise sagen til realitetsbehandling i dens helhed.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, maskinfabrikken „Scando“ ved fabrikant H. J. Løvcnov, til de indstævnte, landsretssagfører Edouard Troelstrup, direktør Anton Troelstrup, A/S Favrskov Handelsmagasin og fabrikant Svend Aabirk, 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 24. oktober.

Nr. 304/1950. **Grosserer Johs. Andersen** (Holm-Nielsen)

mod

direktør **Chr. Bohnstedt-Petersen** (Bierfreund).

(Om erstatning for mangler ved et parti læggekartofler).

Østre Landsrets dom 6. juli 1950 (X afd.).

Efter en telefonsamtale mellem sagsøgeren, direktør Chr. Bohnstedt-Petersen's bestyrer på gården Hegnsholt ved Fredensborg, Viggo Larsen, og sagsøgte, grosserer Johs Andersen's forvalter, Hans Petersen, på Vintre mølle i Horns herred, leverede sagsøgte den 26. april 1949 et parti Mousel eller Bintje læggekartofler på 100 tdr. til en pris af 15 kr. pr. tønne emballeret i sække mærkede med avlernummer 36408, der blev aflasset i Hegnsholts lade, hvorfra de i dagene fra 2. eller 3. maj til 15. maj s. å. blev nedlagt i marken. Af

partiet havde desuden gårdens murer Alfred Hansen dels den 26. april, dels den 1. maj fået nogle kartofler, som han på modtagelsesdagen nedlagde i sin have i Virum. I begyndelsen af juni meddelte murer Hansen til bestyrer Larsen, at de pågældende kartofler i hans have ikke spirede, men rådnede i jorden, og ved prøver i Hegnsholts mark konstateredes da, at det samme var tilfældet der, hvilket også konstateredes af den derefter tilkaldte konsulent H. E. Jensen, Hillerød. Der blev derefter fra gården rettet henvendelse til sagsøgte, der omkring midten af juni på gården havde et møde med sagsøgeren og bestyrer Larsen. Man endes herunder om, at parterne hver skulle anmode en konsulent om at vurdere skaden. Sagsøgeren udpegede konsulent Jensen og sagsøgte konsulent M. Greve, Roskilde. Disse besigtigede den 20. juni kartoffelmarken på Hegnsholt, der opgaves at være 8 tønder land stor. I konsulenternes fælles erklæring af 23. juni 1949 hedder det bl. a.:

„Efter de fremlagte Papirer, var de leverede Læggekartofler ikke parti-kontrollerede. Ved Besigtigelsen viste det sig, at Hovedparten af de lagte Læggekartofler var ude af Stand til at spire, men laa raadne i Jorden. Enkelte Knolde var spiret frem, men Spirene var meget svage og Læggekartoflerne i de fleste Tilfælde gaaet i Forraadnelse. Det er derfor usandsynligt, at disse enkelte Planter vil opnaa at kunne give normale Planter. Dertil kommer at en Kartoffelmark med enkelte spredt staaende Planter vil kræve uforholdsmæssigt alt for meget Arbejde med Renholdelse og Pasning til, at det kan betale sig at tage den minimale Afgrøde der kan blive. Den mest hensigtsmæssige Fremgangsmaade at behandle Marken paa vil være, at pløje denne op.“

De skønner dernæst, at der på arealet kunne være avlet ca. 900 tønder kartofler, og at der for avleren spares ca. 2000 kr. derved, a t oplagring og nedkuling bortfalder. Foderværdien af avlen anslår de til 9000 kr., men kan på daværende tidspunkt ikke udtale sig om priserne på spisekartofler, til hvilke avlen var bestemt.

Da sagsøgte ikke ville indgå på at yde nogen erstatning til sagsøgeren, har denne under denne ved retten for borgerlige sager for Roskilde købstad m. v. forberedte sag påstået sagsøgte dømt til at betale ham en erstatning, som opgøres således:

En avl på 900 tdr. ville solgt som spisekartofler til københavnske restauranter à 25 kr. pr. td. give en indtægt på	22.500 kr.
Efter fradrag af	
1) det af konsulenterne nævnte tal	2.000 kr.
2) samt kørsel til København à 2 kr. pr. td.	1.800 —
3) og indkøbsprisen	1.500 —
	5.300 —
fremkommer et nettotab på	17.200 kr.
Heri skal dog efter hans endelige påstand	
4) fragt	150 —
hvilket parterne er endes om som erstatning til sagsøgte i anledning af, at en del af sækkene var ødelagt i sagsøgerens værge.	150 —
Sagsøgeren påstår derfor dom principalt for	17.050 kr..
subsidært for et mindre efter rettens skøn fastsat beløb.	

Sagsøgeren påstår sig derhos tillagt renter af det tilkendte beløb 5 pct. årlig fra stævningens dato den 29. september 1949.

Sagsøgte, der ikke har modtaget betaling for de leverede kartofler, påstår principalt frifindelse og sagsøgeren dømt til at betale ham de fornævnte poster 3) og 4) 1500 kr. + 150 kr. = 1650 kr. med renter 5 pct. fra svarskriftets dato den 8. november 1949, subsidiært at sagsøgeren dømmes til at betale ham 150 kr. med renter som anført og mest subsidiært, at sagsøgte dømmes til at betale sagsøgeren et efter rettens skøn fastsat beløb.

Sagsøgte har givet procesmeddelelse til sin leverandør af kartofler, gårdejer Ole Mortensen, Nørre Hyllinge.

Til støtte for sine påstande har sagsøgeren anført:

Det var aftalt, at kartoflerne skulle være statskontrollerede, det vil sige kontrollerede af de pågældende kontrollanter, dels inden de var indhøstede („markkontrollerede“), dels efter at de havde været nedkulede („partikontrollerede“), men det har vist sig, at de kun var markkontrollerede. Ved partikontrollen ville det være konstateret, om de var „varmeskadede“ eller på anden måde beskadigede under opbevaringen, således at spireevnen var forringet. Ved en almindelig stikprøveundersøgelse ved modtagelsen kunne intet usædvanligt konstateres ved kartoflernes udscende, og da sagsøgeren måtte gå ud fra, at kartoflerne var partikontrollerede og sunde, havde han ingen grund til at undersøge dem nærmere. Da de har været forsvarligt lagret indtil nedlæggelsen, må de allerede ved leveringen — uden at dette har kunnet ses — have manglet spireevne. Da dette konstateredes at være tilfældet, måtte sagsøgeren opløje hele kartoffelmarken, og da årstiden var således fremskredet, at marken ikke på anden måde kunne udnyttes som indtægtsgivende — et forsøg med tilsåning af rødbeder faldt således uheldigt ud — er sagsøgerens tab hele den tabte nettoindtægt af avlen opgjort som foran anført, og sagsøgte må være ansvarlig herfor, hvorved sagsøgeren bemærker, at han rettidig har reklameret og krævet erstatning samt, at sagsøgte ved tilkaldelse medio juni ikke gjorde gældende, at der var reklameret for sent. Hans subsidiære påstand har hensyn til den mulighed, at salgsprisen 25 kr. pr. tønde af hele partiet ikke kan godkendes.

Sagsøgte har heroverfor anført, at der ikke var aftalt levering af andet end markkontrollerede kartofler, at disse var spiredygtige ved leveringen, og at det må antages, at den senere konstaterede tilstand skyldes dårlig behandling af kartoflerne i sagsøgerens varetægt, og han henviser herved navnlig til, at de har været opbevaret i sække, der lå stablet i 2 til 6 lag oven på hinanden i lukket rum, således at de må have manglet ilttilførsel og derved er blevet kvalt. Iøvrigt hævder han, at sagsøgeren har afskåret sig fra at kunne kræve erstatning, idet han har undladt behørigt at opfylde sin undersøgelsespligt og har reklameret for sent. Han har herved særlig henvist til, at levering af statskontrollerede kartofler skal ske i nye sække forsynede med en særlig seddel af grøn farve. Da sækkene var brugte, og da de kun var forsynet med en almindelig seddel med avlerens (Mortensens) nummer, var det tydeligt, at partiet ikke var statskontrolleret. Sagsøgeren har nøjedes med at lade undersøge prøver af enkelte sække og ikke som ved en fyldestgørende undersøgelse krævet prøver af hver sæk. Sagsøgetes subsidiære påstande har hensyn til den mulighed, at sagsøgeren skulle være berettiget til at hæve købet uden eller med erstatning.

Der er under domsforhandlingen afgivet forklaringer af parterne samt proces tilvarslede Mortensen og forskellige vidner, derunder konsulenterne Greve og

Jensen, hvorhos overinspektør ved Statens plantetilsyn A. Thøgersen og professor ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole, N. Fabritius Buchwald, der hver har afgivet to erklæringer til brug for sagen, daterede henholdsvis 16.—20. december 1949 og 16. december 1949—4. januar 1950, begge under domsforhandlingen har afgivet supplerende forklaringer.

Af forklaringerne fremhæves: Vedrørende bestillingen har sagsøgerens bestyrer Larsen forklaret, at han, der flere gange tidligere havde købt statskontrollerede kartofler til Hegnholt, i Frederiksborg Amts Avis for den 14. april 1949 så en annonce fra sagsøgte om salg af statskontrollerede læggekartofler og derefter ifølge aftale med sagsøgeren telefonerede til sagsøgte, hvor en medhjælper tog telefonen. Vidnet spurgte under henvisning til annoncen, om der var flere læggekartofler at få, og efter en undersøgelse bekræftedes dette af medhjælperen. Vidnet mener, at han selv under bestillingen har brugt betegnelsen „statskontrollerede“, og medhjælperen har ikke sagt, at sådanne ikke havde på lager.

Sagsøgtes forvalter Petersen har derimod forklaret, at han, der tog mod Larsens bestilling, udtrykkelig sagde, at der ikke var flere statskontrollerede tilbage, men at Larsen kunne få markkontrollerede læggekartofler, hvad Larsen erklærede sig indforstået med.

Sagsøgte har forklaret, at han fik besked af sin forvalter om, at sagsøgeren havde bestilt markkontrollerede læggekartofler, og at han selv derefter hos Mortensen, hvorfra han tidligere år havde fået sådanne kartofler, købte et parti usorterede markkontrollerede kartofler på ca. 300 tdr. til en pris af 7 kr. pr. td. Dette parti sorterede han derefter, hvorved ca. halvdelen udskiltes som læggekartofler, der måtte passere en harpe for at få fjernet spirer. Det er af dette parti læggekartofler, sagsøgeren har fået 100 td. Vedrørende den øvrige del af partiet har han ikke modtaget reklamationer.

Gårdejer O. Mortensen har forklaret, at han i slutningen af april 1949 til sagsøgte solgte et parti på ca. 300 tdr. kartofler „som de var“ for 7 kr. pr. td. Nogle af dem spirede. Han har aldrig haft „varmeskadede“ kartofler, og nogle tønder af samme parti, som sagsøgte modtog, er fundet tilfredsstillende af en anden aftager.

Om partiets modtagelse og behandling hos sagsøgeren er forklaret af bestyrer Larsen, at sækkene, der var mærkede på samme måde som tidligere sendinger fra sagsøgte, blev stablet i indtil 4 lag i gårdens store og luftige lade, hvor ellers ingen avl fandtes. Han kan ikke tænke sig, at kartoflerne kan have lidt skade under denne oplagring i et hus, der ikke har kunnet nå at blive opvarmet til temperaturen i nærheden af udendørs temperaturs maksimum.

Hverken prøver af nogle sække ved modtagelsen eller kartoflerne under nedlæggelsen frembød tegn på beskadigelse. Murer Hansen fik to gange inden nedlægningen på gården nogle kartofler af partiet fra sagsøgte, og heller ikke han havde noget at bemærke ved deres tilstand. Så snart Hansen meddelte, at hans kartofler ikke spirede, blev en undersøgelse af gårdens kartofler sat i gang og sagsøgte tilkaldt. Sagsøgte har uden forbehold, om at dette var sket for sent, truffet aftale med sagsøgeren om konsulentbedømmelsen af kartoflerne i marken.

Sagsøgeren har forklaret, at han synede kartoflerne ved ankomsten og skar nogle over. De frembød ikke tegn på beskadigelse.

Chauffør K. R. Larsen, der kørte kartoflerne til Hegnsholt, mener, at de blev stablet i indtil 6 lag.

Medhjælper Ove Thielsen har derimod forklaret, at nogle sække var stablet i 3—4 lag, nogle i kun 1 lag, og inspektør Aage Petersen har forklaret, at han, der kun overværede aflæsningen af 1. læs, så stabling i højst tre lag.

Forskellige vidner, der har været beskæftiget med nedlægningen af kartoflerne i Hegnsholt mark, har overensstemmende forklaret, at der ikke sås tegn på beskadigelse af kartoflerne.

Murer Hansen har forklaret, at han ved modtagelsen og lægningen af kartoflerne fra Hegnsholt den 26. april og 1. maj 1949 ikke fandt dem afvigende fra almindelige læggekartofler. Da ingen kom op i løbet af ca. 14 dage, fandt han det mærkeligt, men ventede endnu nogle uger for at se, om de kom op. Da dette dog ikke skete, gravede han dem op og fandt, at de var rådne, hvilket han så meddelte på Hegnsholt, hvor man straks satte en undersøgelse af de der nedlagte kartofler i gang.

Ifølge oplysninger fra det danske meteorologiske institut har der i tiden 1.—15. maj 1949 på nordsjællandske stationer været målt temperatur svingende mellem nogle få og ca. 20 grader.

Professor Fabritius Buchwald har i sine nævnte erklæringer foruden at hævde, at en eventuel varmeskade måtte have været synlig ved leveringen, bl. a. udtalt:

„Om Vinteren, hvor det er muligt at holde en Temperatur paa 4—6° C. i Kartoffelkuler og -kældre, er der ingen Risiko for Iltmangel (Varmeskade). Ved en saa lav Temperatur er Kartofflernes Aanding nemlig ganske minimal, og i gode Kældre kan Kartoffelsækkene derfor godt stuves i 2 m's Højde eller mere. Men stiger Temperaturen op mod 10° C., indtræder der stor Fare for Iltmangel og dermed Kvælning,“ og „Ultimo April til primo Maj maa det absolut betragtes som meget risikabelt og altsaa unaturligt at opbevare Læggekartofler ved Opstabling af Kartoffelsækkene i Lag paa 2—4 Sække,“ men under domsforhandlingen har han efter at have påhørt de iøvrigt fremkomne udtalelser berigtiget sine udtalelser derhen, at stabling i højere lag end 4 sække i den pågældende lade må have været egnet til at fremkalde varmeskade, medens han ikke tør fastholde, at dette er tilfældet ved stabling i indtil 4 lag.

Overinspektør Thøgersen har i sine erklæringer, til hvilke han under domsforhandlingen har henholdt sig, udtalt, at medens skade på kartofler forvoldt af frost og stærk varmeskade let iagttages, kan lettere varmeskade „være vanskeligere at påvise, idet knoldene, selv om spireevnen delvis er ødelagt, kan holde sig friske i længere tid. Kødfarven kan få en lidt grålig tone, men misfarvningen er ikke altid særlig fremtrædende.“ Endvidere har han udtalt: „Det kan ikke anses for uforsvarligt, at indkøbte Læggekartofler, der modtages en Uge, før Lægningen finder Sted, opbevares i en Lade, selv om de ogsaa ligger i 4 Sækkers Højde. Praktisk set vil jeg endda mene, at det er den eneste fornuftige Maade at opbevare Kartofflerne paa — — Det maa anses for mest sandsynligt, at Kartofflerne har været beskadigede (uspiredygtige), inden de er modtaget af Sagsøgeren.“

Medens konsulent Jensen har forklaret, at han anser den skete opbevaringsmåde for normal og ikke kan antage, at kartoflerne derved har lidt skade, har konsulent Greve forklaret, at han ikke anser opbevaringen for normal for

det pågældende tidsrum og om muligheden for skadetilføjelse derunder, at det må afhænge af temperaturen i laden. Begge konsulenter har erklæret, at deres angivelse i foråret 1949 af en høst i 1949 på 900 tdr. efter udviklingen i årets løb må anses som et maksimum.

For såvidt angår de i forskellige erklæringer dragne slutninger fra en af konsulent Greve gjort iagttagelse, at der i nogle af de til sagsøgte tilbagesendte sække var aftryk af rådne kartofler, bemærkes, at der ikke vil kunne tillægges disse nogen vægt, når henses til, at sækkene har været i brug på Hegnsholt efter nedlægningen af de fra sagsøgte leverede kartofler.

Efter den således skete bevisførelse skal retten udtale:

Foreløbig bemærkes, at det ikke kan anses godtgjort, at aftalen om sagsøgtes salg af læggekartofler til Hegnsholt i foråret 1949 gik ud på levering af statskontrollerede kartofler.

Det må efter det oplyste antages, at der ved kartoflernes ankomst til Hegnsholt ikke blev iagttaget tegn på beskadigelse, at de indtil nedlægningen på Hegnsholt har været lagret i sækkene i fra det til højst fire lag i veludluftet lade, hvor temperaturen ikke har været høj, at de ved nedlægningen ikke viste tegn på beskadigelse, og at de ikke iøvrigt på gården har været udsat for påvirkninger, der kunne berøve dem spireevnen. Endelig må det anses godtgjort, at de af murer Hansen i hans have i Virum udlagte fra det af sagsøgte leverede parti stammende kartofler også har vist sig ude af stand til at spire, medens de af Hegnsholts egen avl nedlagte kartofler har spiret på normal måde.

Når henses hertil og til, at sagsøgte uden forbehold har deltaget i en realitetsbehandling af sagsøgerens klager og således allerede af denne grund ikke vil kunne høres med nogen indsigelse om ubehørig undersøgelse eller for sent fremsat reklamation fra sagsøgerens side, må det antages, at sagsøgtes kartofler ikke var spiredygtige ved leveringen — uden at dette har kunnet iagttages ved en rimelig undersøgelse, og uden at årsagen har kunnet fastslås.

Sagsøgeren findes således at have haft føje til at hæve købet og kræve erstatning. For så vidt angår beregningen af erstatningens størrelse bemærkes, at sagsøgte har gjort gældende, dels at avlens størrelse ikke ville have nået det omfang som af de to konsulenter i deres erklæring af 23. juni 1949 forudsat, dels at kun en del af avlen efter frasortering af en betydelig del ville have kunnet sælges som spisekartofler, medens den øvrige del ville være af ringe værdi, og dels at der ikke ville kunne være opnået en så høj pris som af sagsøgeren hævdedet på spisekartofler, hvorved han særlig har henvist til, at de af sagsøgeren påberåbte noteringer vedrører kartofler til eksport, ved hvilken kan opnås højere priser end på det indenrigske marked. Nå henses til disse af sagsøgte påpegede usikkerhedsmomenter, over for hvilke sagsøgeren ikke har anført noget af betydning og som ikke kan anses klarlagt gennem bevisførelsen, findes erstatningen at burde bestemmes til 6000 kr.

Herefter vil sagsøgte have at betale sagsøgeren efter fradrag af 150 kr. som erstatning for skade på sække 5850 kr. med renter som påstået.

Sagsøgte vil derhos have at betale sagens omkostninger til sagsøgeren med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, grosserer Johs. Andersen, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgeren, direktør Chr. Bohnstedt-Petersen, betale 5850 kr. med

renter heraf 5 pct. årlig fra den 29. september 1949, til betaling sker, og sagens omkostninger med 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sine for landsretten nedlagte påstande. Indstævnte har påstået appellanten tilpligtet at betale 13.810 kr., subsidiært 10.318 kr., med renter, mere subsidiært har han påstået stadfæstelse.

Indstævnte har ikke for Højesteret gjort gældende, at aftalen gik ud på levering af statskontrollerede kartofler.

Professor Fabritius Buchwald og overinspektør Thøgersen har i en af dem i fællesskab afgivet erklæring af 8. februar 1952 bl. a. udtalt:

„Skaden må efter det nu oplyste formodes at være opstået i kulen hos avleren. Kartoflerne har ikke fra avlerens side været behandlet, som læggekartofler bør behandles, idet de med forholdsvis lange spirer (1/2—1 tomme) har ligget så længe i kulen (indtil den 10. april), at der kan være opstået særdeles gode betingelser for varmeskade.“

Efter det således foreliggende og idet den fastsatte erstatning også efter det for Højesteret fremkomne findes passende, vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer Johs. Andersen, til indstævnte, direktør Chr. Bohnstedt-Petersen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 27. oktober.

Nr. 23/1951.   Direktrice Johanne Elisabeth Jensen
(Lund-Andersen)

m o d

firmaet „Tidens Kjoler“ v/ boghandler Viggo Stenbæk
(landsretssagfører Reimer, Slagelse).

(Om erstatning for uberettiget ophævelse af et funktionærforhold).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 15. april 1950 (VII afd.).

Under nærværende ved retten for Slagelse købstad m. v. forberedte sag påstår sagsøgerinden, direkttrice Johanne Elisabeth Jensen, hvem der er meddelt fri proces, sagsøgte, firmaet „Tidens Kjoler“ v/ boghandler Viggo Stenbæk, dømt til betaling af 2499 kr. 99 øre med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato, den 11. juni 1948, til betaling sker. Beløbet udgør løn for tiden 1. april—1. august 1948, ialt 3333 kr. 32 øre, samt feriepenge for tiden 1. marts—1. august, 166 kr. 67 øre, ialt 3499 kr. 99 øre, med fradrag af 1000 kr., der er ydet sagsøgerinden som kontant lån.

Det sagsøgte firma har påstået frifindelse og har nedlagt påstand om, at sagsøgerinden dømmes til betaling af 1200 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 20. juli 1948, til betaling sker. Af beløbet hidrører 1000 kr. for fornævnte lån og 200 kr. for husleje, som sagsøgte har udlagt for sagsøgerinden for tiden indtil den 1. august 1948.

Subsidiært har sagsøgte påstået sagsøgerinden dømt til betaling af 366 kr. 67 øre med renter, hvilket beløb fremkommer, når der i fornævnte tilgodehavende på 1200 kr. fradrages 833 kr. 33 øre som løn til sagsøgerinden for tiden 1. april—1. maj 1948.

Sagens nærmere omstændigheder er følgende: Den 1. marts 1948 tiltrådte sagsøgerinden, der da i godt 2 år havde været direkttrice hos firmaet L. R. Willerup, Hillerød, en stilling som direkttrice hos sagsøgte, der agtede at åbne en kjolesalon i Slagelse i begyndelsen af april 1948.

Den 5. april 1948 forlod sagsøgerinden efter en uoverensstemmelse sit arbejde på salonen. Hun tog straks tilbage til sit hjem, hvorefter hun tilkaldte læge Panting, der, da hun gjorde et nervøst indtryk, tilrådede hende nogle dages hvile. Den 7. april 1948 søgte hun at genoptage sit arbejde, men følte sig for sløj og tog hjem. Hun fik derefter med et par dages mellemrum nogle indsprøjtninger mod søvnløshed, og da hun den 15. april faldt og forstuede en fod, blev hun indlagt på centralsygehuset i Slagelse. Under opholdet her modtog hun den 24. april 1948 en skrivelse fra sagsøgtes sagfører, hvori han meddelte, at kontraktsforholdet måtte betragtes som ophørt, da hun havde forladt arbejdet, og anmodede hende om at afvikle sit mellemværende med sagsøgte.

I skrivelse af 27. april 1948 bestred sagsøgerindens sagfører, at sagsøgerinden havde forladt arbejdet, idet hun alene var udeblevet på grund af sygdom, hvilket var sagsøgte bekendt. Det meddeltes videre i brevet, at sagsøgerinden håbede snarest at kunne genoptage sit arbejde, når hun kom ud fra sygehuset.

I skrivelse af 30. april 1948 meddelte sagsøgte sagfører, at sagsøgte fastholdt, at der forelå et kontraktsbrud og bad sagsøgerindens sagfører meddele, om sagsøgerinden kunne fremskaffe lægeattest for, at hun måtte ophøre med arbejdet den 5. april 1948 på grund af sygdom. Det tilføjedes, at sagsøgerinden — uden præjudice for sagsøgte retsstilling — under alle omstændigheder måtte betragte sig som opsagt til den 1. august 1948.

Sagsøgte sagfører fik ikke svar på dette brev og hørte intet fra sagsøgerinden, før stævning i nærværende sag blev forkyndt den 16. juni 1948.

Under sagen har sagsøgte til støtte for sin frifindelsepåstand gjort gældende, at sagsøgerinden selv har ophævet kontrakten. Dette bestyrkes ved, at sagsøgerinden omkring den 8. april 1948 har udleveret sin nøgle til kjølesalonen. Sagsøgte blev først den 27. april 1948 klar over, at sagsøgerinden ville påberåbe sig sygdom. Hvis der har foreligget sygdom, må denne have været tilstede, allerede da sagsøgerinden tiltrådte stillingen, hvorfor hun må være afskåret fra at påberåbe sig den.

Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgte anført, at kontrakten i hvert fald må kunne ophæves pr. 1. maj 1948, da sagsøgerinden undlod at efterkomme den i skrivelse af 30. april 1948 fremsatte anmodning om at fremskaffe fornøden lægeerklæring.

Med hensyn til det af sagsøgte fremsatte modkrav på 200 kr. for udlæg til husleje, har sagsøgerinden anført, at hun ifølge den mellem parterne den 28. januar 1948 afsluttede overenskomst havde ret til indtil videre at bebo et værelse i Stenstuegade 12, hvor kjølesalonen har til huse, og at sagsøgte derfor ikke kan kræve godtgørelse for udlæg til husleje.

Heroverfor har sagsøgte anført, at fru Stenbæk udtrykkeligt i skrivelse af 15. februar 1948 gjorde sagsøgerinden opmærksom på, at lejligheden skulle koste 40 kr. pr. måned, idet hun tilføjede, „og det kan De jo sagtens klare“, og at sagsøgerinden ikke har fremsat nogen indsigelser overfor dette.

Der er under sagens forberedelse afgivet forklaring af sagsøgerinden og af sagsøgte Viggo Stenbæk og dennes hustru, fru Rita Stenbæk, samt at fru Marie Elisabeth Helmer, frøken Elly Prammann, syerske frøken Edith Jørgensen, læge Panting og af købmand Alfred Willerup.

Sagsøgerinden har forklaret, at hun havde meget overarbejde og somme-tider også måtte arbejde om natten. Som følge heraf, og fordi fru Rita Stenbæk stadig blandede sig i arbejdet, blev hendes nerver dårlige, og hun kunne ikke sove om natten. Da hun den 5. april 1948 opdagede, at der havde været nogen inde og bragt uorden i kølerne i salonen, sagde hun noget om, at lignende svincer havde hun aldrig set. Hun benægter at have sagt, at nu gik hun. Hun sagde derimod til hr. Stenbæk, at hun følte sig syg og meget træt og egentlig skulle gå hjem i seng. Hertil sagde hr. Stenbæk, at han ikke kunne træffe nogen beslutning vedrørende forretningen, men at han også syntes, at hun skulle gå i seng. Dr. Panting gav hende samme dag en kraftig indsprøjtning, således at hun, da hun om aftenen fik besøg af hr. og fru Stenbæk, var

under indflydelse af de stærke sovemidler, hun havde indtaget. Hun benægter imidlertid bestemt ved denne lejlighed at have udtalt, at hun ikke ville fortsætte længere. Den følgende dag var hun for syg til at kunne gå på arbejde, men om onsdagen den 7. april var hun, skønt hun stadig følte sig meget syg og træt, først hos frisørinden som følge af, at salonen åbnede den pågældende dag. Dernæst gik hun hen på salonen, men var straks klar over, at hun var for syg til at kunne arbejde, hvorfor hun rekvirerede en bil for at køre hjem. Forinden sagsøgerinden forlod salonen, ringede hun til fru Stenbæk, og ved denne lejlighed spurgte fru Stenbæk, om sagsøgerinden ville klippe en kjole til, hvortil sagsøgerinden svarede, at det var hun for syg til, og at hun allerede havde rekvireret en vogn for at komme hjem, og på fru Stenbæks forespørgsel, om sagsøgerinden kom den følgende dag, svarede hun, at hvis det overhovedet var hende muligt, skulle hun komme. Sagsøgerinden forsøgte endda yderligere samme aften at arbejde på salonen, men måtte opgive det. Den 15. april måtte hun lade sig indlægge på sygehuset på grund af sin helbredstilstand (dårlige nerver og søvnløshed), samt fordi hun var faldet ned af trappen.

Sagsøgte, Viggo Stenbæk, har forklaret, at han mandag den 5. april 1948 efter sagsøgerindens opfordring indfandt sig i salonen. Her sagde sagsøgerinden, at hun ikke ville fortsætte længere, da fru Stenbæk havde været inde i salonen og havde behandlet kjolerne som et svin. Om aftenen gik han sammen med sin hustru hen til sagsøgerinden. Denne var stærkt oprevet og ude af ligevægt, idet hun bl. a. ville smide dem begge ud. Iøvrigt gentog hun sine udtalelser om, at hun ikke ville fortsætte længere i stillingen, da vidnets hustru havde behandlet kjolerne som et „svin“. Om onsdagen den 7. april blev hans hustru ringet op af sagsøgerinden. Han hørte, at hans hustru anmodede sagsøgerinden om at klippe et eller andet, men forstod, at sagsøgerinden nægtede dette. Nogle dage efter henvendte han sig hos sagsøgerinden for at få nøglen til salonen, men sagsøgerinden sagde, at det var fru Stenbæk, der var hendes chef, og hun måtte derfor selv komme og hente nøglen.

Fru Rita Stenbæk har forklaret, at da hun om aftenen den 5. april 1948 sammen med sin mand henvendte sig til sagsøgerinden, erklærede denne, der gjorde et meget nervøst og ubehersket indtryk, efter en samtale, at hun måske alligevel ville fortsætte, idet hun brugte udtrykket, at hun ikke havde tænkt sig at komme mere, men at hun måske alligevel ville falde for vidnets charme. Den følgende dag den 6. april kom sagsøgerinden ikke, og den 7. var hun der heller ikke, men i løbet af dagen ringede sagsøgerinden til vidnet og erklærede, at hun ikke ville genoptage arbejdet igen. Vidnet opfordrede under samtalen sagsøgerinden til at fortsætte, men sagsøgerinden fastholdt sin vægring, og vidnet fastslog herefter i telefonen, at sagsøgerinden nægtede at fortsætte, og erklærede, at hun herefter følte sig fri for enhver forpligtelse overfor sagsøgerinden. Kort efter indfandt vidnet sig i sagsøgerindens værelse for at få nøglen til lokalene, som sagsøgerinden tidligere havde nægtet at udlevere til vidnets mand. Sagsøgerinden var oppe, men havde besøg af dr. Panting. Ved denne lejlighed var sagsøgerinden utrolig ubehersket og udtalte bl. a., at hun havde rettet forespørgsel hos politiet, om hun havde lov til at slå vidnet. Desuden greb hun ved samme lejlighed fat i vidnet og smed hende tilsidst ud af værelset.

Frøken Elly Prammann, der blev ansat som syerske hos fru Stenbæk den 9. marts 1948, har forklaret, at hun ikke havde indtryk af, at sagsøgerinden overanstrengte sig. Sagsøgerinden var meget nervøs og uligevægtig.

Frøken Edith Jørgensen, der ligledes var ansat hos sagsøgte som syerske, har forklaret, at sagsøgerinden, da hun muligvis den 7. april 1948 kom på systuen, så meget sløj ud. Efter at hun havde været nede for at telefonere til fru Stenbæk, bad hun vidnet om at ringe til dr. Panting og anmode denne om at komme op til sagsøgerindens værelse for at tilse hende. Straks efter tog sagsøgerinden hjem i en bil.

Der er under sagen fremlagt en erklæring af 4. maj 1948 fra læge T. J. Thomsen. Erklæringen er sålydende:

„Undertegnede kan attestere, at jeg den 10. april, 12. april og 14. april 1948 har været tilkaldt til fru Johanne Elisabeth Jensen, Sect. Jørgensgade 27. Slagelse.

Det har ved alle tilkaldelser drejet sig om, at fru Jensen klagede sig over søvnløshed. Fruen har alle 3 gange set ud som en patient, der led af udpræget søvnmangel, hvorefter jeg også hver gang har givet hende en indsprøjtning for at fremkalde søvn.“

Endvidere er fremlagt en erklæring af 24. maj 1948 fra læge Johs. Panting af sålydende indhold:

„Det attesteres herved, at jeg den 5. April 1948 blev tilkaldt til Direktrice Fru Johanne Elisabeth Jensen, Sect. Jørgensgade 27, 1. sal, Slagelse, som angav at være overanstrengt paa Grund af Overarbejde, hvorfor hun ikke kunne sove. Da Fru Jensen gjorde et ret nervøst Indtryk, og saa ud til at lide af Søvn-mangel, tilraadede jeg nogen Tids Hvile, hvilket jeg paa Fru Jensens Begæring den 6. April meddelte mundtlig til hendes Arbejdsgiver Fru Rita Stenbæk.“

Læge Panting har derhos forklaret som vidne, at han var tilstede, da fru Stenbæk en aften i begyndelsen af april 1948 fik udleveret en nøgle til kjolesalonen. Sagsøgerinden var ved den lejlighed nærmest, hvad man kalder, ude af sig selv, hun var stærkt ophidset og tildels grædende. Iøvrigt har sagsøgerinden overfor vidnet angivet, at hun følte sig overanstrengt og udkørt som følge af forceret arbejde i sin stilling, hvor hun også måtte arbejde om natten, og vidnet rådede hende under konsultationen til at holde sig hjemme nogle dage for at hvile sig, idet hun gjorde et temmeligt nervøst indtryk. Vidnet havde indtrykket af, at der var uoverensstemmelser mellem sagsøgerinden og fru Stenbæk, og at dette også påvirkede sagsøgerindens sindstilstand, og da sagsøgerinden havde fortalt, at hun muligvis kunne få sin tidligere stilling igen, rådede vidnet hende til at forsøge dette, men sagsøgerinden gav udtryk for, at hun ønskede at blive i stand til at fortsætte i stillingen. Da vidnet første gang, den 5. april 1948, var på sygebesøg hos sagsøgerinden, konstaterede han ikke nogen egentlig sygdom udover den nævnte nervøsitet, men vidnet har senere udtalt overfor sagsøgerinden, at hvis hun ikke fik forholdet klaret med fru Stenbæk, kunne hendes nervøsitet udvikle sig til et nervøst sammenbrud. Den 15. april blev vidnet atter tilkaldt i anledning af, at sagsøgerinden havde forstuvet en fod, og da sagsøgerinden lå alene, foranledigede vidnet, at hun blev indlagt på sygehuset.

Selv om de under sagen afgivne lægeerklæringer ikke udtrykkeligt udtaler, at sagsøgerinden har været ude af stand til at udføre sit arbejde, findes sagsøgte, der af lægen blev underrettet om, at sagsøgerinden trængte til nogle dages hvile, dog under hensyn til det om hendes tilstand oplyste ikke at have været

berettiget til at betragte kontrakten som misligholdt, fordi sagsøgerinden forblev i sit hjem til den 15. april.

Det kan efter det oplyste ej heller anses for godtgjort, at kontrakten er bortfaldet efter sagsøgerindens egen opsigelse, ligesom der ikke kan gives sagsøgte medhold i, at sagsøgerinden skulle være afskåret fra at kræve løn, fordi sygdommen skulle have været tilstede inden antagelsen, allerede fordi det ikke kan anses godtgjort, at der har foreligget svigagtig fortællelse, jfr. herved funktionærlovens § 5, stk. 1.

Under hensyn til, at sagsøgerinden har undladt at efterkomme sagsøgtes opfordring i skrivelse af 30. april 1948 til at fremskaffe dokumentation for sin sygdom og har undladt at tilbyde sin arbejdskraft efter udskrivelsen fra sygehuset, findes sagsøgerinden dog kun at have krav på løn til den 1. maj 1948 eller på 833 kr. 33 øre samt feriepenge til denne dato med 66 kr. 67 øre.

Da sagsøgerinden findes at have godkendt, at sagsøgte lejede den pågældende lejlighed for hendes regning, og sagsøgerinden også har beboet lejligheden det pågældende tidsrum, vil sagsøgerinden have at tilsvare sagsøgte de udlagte 200 kr. samt for modtaget lån 1000 kr.

Sagsøgerinden vil herefter have at tilsvare sagsøgte 300 kr.

Hver part vil have at bære sine omkostninger.

Thi kendes for ret:

Sagsøgerinden, direktrice Johanne Elisabeth Jensen, bør til sagsøgte, firmact „Tidens Kjøler“ v/ boghandler Viggo Stenbæk, inden 15 dage efter denne doms afsigelse betale 300 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 20. juli 1948, til betaling sker.

Hver part bærer sine omkostninger.

Det offentlige betaler i salær og udlæg til den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, landsretssagfører P. Chr. Petersen, Slagelse, henholdsvis 300 kr. og 67 kr.

Statens ret forbeholdes i anledning af, at den mellem parterne den 28. januar 1948 indgåede kontrakt ikke er stemplet.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Det bemærkes, at der ved ansættelseskontrakten var fastsat et gensidigt opsigelsesvarsel af 3 måneder.

For Højesteret er der tilvejebragt en erklæring af 5. juni 1950 fra Centralsygehuset i Slagelse, hvorefter appellantinden har været indlagt der fra den 15. april 1948 til den 1. maj s. å. til behandling for beskadigelse af begge fodled og for depression og neurasteni. Ved udskrivelsen tilrådedes der hende 3 ugers rekrutation. Endvidere er der til brug for Højesteret afgivet parts- og vidneforklaringer, hvoraf det blandt andet fremgår, at appellantinden straks efter udskrivelsen fra sygehuset henvendte sig til fru Stenbæk og meddelte, at hun skulle på rekrutation, men at fru Stenbæk svarede, at hun ikke havde mere at tale med appellantinden om, fordi denne havde forladt sin plads.

I henhold til de i dommen i så hensende anførte grunde tiltrædes det, at det ikke kan anses godtgjort, at kontraktsforholdet mellem parterne er bortfaldet ved en af appellantinden afgivet opsigelse. Det må derhos ved de foreliggende lægeerklæringer anses godtgjort, at appellantinden i den periode, hvor hun har været fraværende fra arbejdet, har været ude af stand til at udføre det på grund af sygdom, hvorved bemærkes, at det ikke for Højesteret er anført, at sygdommen skulle have været tilstede inden appellantindens antagelse. Som følge af det anførte har indstævntes uden varsel foretagne ophævelse af kontraktsforholdet i medfør af funktionærlov nr. 168 af 13. april 1938 § 5, der kommer til anvendelse på det heromhandlede retsforhold, været uberettiget, hvorved bemærkes, at det ikke ses at have været af betydning, at der ikke umiddelbart efter modtagelsen af skrivelsen af 30. april 1948 fremskaffedes sådan yderligere dokumentation som i skrivelsen nævnt vedrørende appellantindens sygdom. Appellantinden har derfor haft krav på det i kontrakten fastsatte opsigelsesvarsel. Den af indstævnte mod appellantindens erstatningskrav fremsatte indsigelse, at hun ved udskrivelsen fra sygehuset burde have tilbudt sin arbejdskraft, kan dernæst ikke tillægges betydning allerede under hensyn til, at fru Stenbæk ved nævnte lejlighed afviste appellantinden, hvis sagsfører iøvrigt — som i dommen nævnt — i skrivelse af 27. april 1948 havde meddelt, at appellantinden håbede snarest at kunne genoptage sit arbejde. Herefter og idet det tiltrædes, at indstævnte har krav på 200 kr. for udlagt husleje foruden 1000 kr. som tilbagebetaling af lån, vil indstævnte være at tilpligte at betale appellantinden 2299 kr. 99 øre med renter heraf som påstået.

Med hensyn til sagsomkostninger for begge retter vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, firmaet „Tidens Kjoler“ ved boghandler Viggo Stenbæk, bør til appellantinden, direktice Johanne Elisabeth Jensen, betale 2299 kr. 99 øre med renter heraf, 5 pct. årlig fra den 11. juni 1948, til betaling sker.

Til det offentlige betaler indstævnte de rets- og stempelafgifter, der skulle have været erlagt, såfremt appellantinden ikke havde haft fri proces for landsretten, samt til landsretssagsfører P. Chr. Petersen det denne tillagte salær 300 kr. og i godtgørelse for udlæg 67 kr.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler indstævnte til appellantinden 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 113/1952. Fru Rosa Dolang og direktør Villy Andersen
(Hasle)

m o d

Boliganvisningsudvalget for Hvidovre kommune
(landsretssagfører Kønigsfeldt).

(Spørgsmål om afvisning fra Højesteret af en boligsag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Kendelse afsagt af fogedretten for Københavns amts søndre og Amager birk den 12. november 1951.

Som ejer af ejendommen, Vigerslevallé 376 A, Hvidovre, indstillede direktør Villy Andersen ved skrivelse af 29. juni 1951 som lejer til en ledig lejlighed i fornævnte ejendom et barnløst ægtepar. Ved skrivelse af 5. juli 1951 afviste boliganvisningsudvalget indstillingen og anviste arbejdsmand Svend Aage Sørensen, Hvidovregade 56, til den ledige lejlighed. Direktør Villy Andersen protesterede mod anvisningen af Sørensen og indstillede ved skrivelse af 11. juli 1951 fru Rosa Dolang med ægtemand og barn, hvilken familie opfyldte alle de i huslejeloven stillede betingelser for at komme i betragtning ved udlejning af den fornævnte lejlighed. Boliganvisningsudvalget afviste imidlertid indstillingen uden videre begrundelse og fastholdt sin tidligere anvisning af Sørensen. Under forretningen har boliganvisningsudvalget nærmere begrundet sin afvisning af Andersens sidste indstilling med, at Sørensen ville blive holigløs, såfremt han ikke fik lejligheden, og at han derfor måtte gå forud for fru Dolang, der havde lejlighed i Kronprinsessegade.

Da den af hr. Andersen indstillede lejer, fru Rosa Dolang, opfylder de i loven opstillede betingelser for godkendelse som lejer af den omhandlede lejlighed, synes boliganvisningsudvalget ikke at have været berettiget til at tilside sætte det af udlejerens stillede forslag, idet udlejerens indstillingsret da let ville blive illusorisk, hvorfor udlejerens og den indflyttede lejers protest mod forretningens fremme tages til følge.

T h i b e s t e m m e s :

Den begærte forretning bør ikke nyde fremme.

Østre Landsrets dom 13. marts 1952 (II afd.).

Den indankede kendelse er afsagt den 12. november 1951 af Københavns amts søndre og Amager birks fogedret og påanket af Boliganvisningsudvalget for Hvidovre kommune med påstand om, at kendelsen ændres derhen, at den af udvalget begærte ud- og indsættelsesforretning bør nyde fremme.

De indstævnte, fru Rosa Dolang og direktør Villy Andersen, påstår kendelsen stadfæstet.

For landsretten har appellantens bemærket, at når det i kendelsen udtales, at indstævnte fru Dolang opfylder alle de i huslejeloven stillede betingelser for at komme i betragtning ved udleje af den fornævnte lejlighed, må derved menes, at fru, der har haft bopæl i mange år i København, i henhold til

lov nr. 251 af 14. juni 1951 om leje § 138, stk. 1, jfr. § 129, stk. 2, skal anses for at opfylde de betingelser med hensyn til varigheden af bopæl i Hvidovre, der af appellanten sædvanligt stilles for godkendelse af en lejligheds-søgende, og at hun ligeledes opfylder de krav med hensyn til antallet af personer i sin husstand, som sædvanligvis stilles af udvalget ved en lejlighed af den heromhandlede størrelse. Lovens §§ 132 og 133, stk. 1, opstiller nemlig ingen betingelser og har ikke givet forskrifter for et boliganvisningsudvalgs behandling af en udlejers forslag om, til hvem en ledig lejlighed i hans ejendom skal udlejes, i modsætning til lovens § 137 og dens § 138, stk. 2—5.

Lovens § 132 og § 133, stk. 1, der er gentaget fra lov nr. 400 af 22. august 1945 om boliganvisning § 4 og § 5, stk. 1, jfr. lovene nr. 248 af 31. maj 1947 og nr. 141 af 31. marts 1949, har ikke foreskrevet særlige retningslinier for et boliganvisningsudvalgs behandling af forslag fra en udlejer om udlejning af en ledig lejlighed i hans ejendom i modsætning til udvalgets behandling af andre henvendelser om udlejningen.

Der findes ikke i det oplyste holdepunkter for at antage, at appellants stilling i denne sag ikke er bestemt af en almindeligt fulgt, sagligt begrundet retningslinie, eller at denne er af en sådan art, at den gør udlejrens anvisningsret illusorisk.

Ifølge lovens § 133, stk. 1, er indstævnte Andersen derfor pligtig at udleje lejligheden til den af appellanten anviste lejligheds-søgende.

Som følge heraf vil kendelsen være at ændre i overensstemmelse med appellants påstand.

I sagsomkostninger for landsretten vil indstævnte Andersen have at godtgøre appellanten 200 kr., medens indstævnte fru Dolang vil have at bære sine sagsomkostninger.

Thi kendes for ret:

Den af appellanten, Boliganvisningsudvalget for Hvidovre kommune, begærte ud- og indsættelsesforretning hos de indstævnte, fru Rosa Dolang og direktør Villy Andersen, bør nyde fremme.

I sagsomkostninger for landsretten betaler inden 15 dage efter denne doms afsigelse indstævnte direktør Andersen til appellanten 200 kr.

Indstævnte fru Dolang bærer selv sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets kendelse.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

Under særskilt procedure af formaliteten har det indstævnte udvalg påstået sagen afvist, idet udvalget har gjort gældende, at den tvist, der ligger til grund for begæringen om ind- og udsættelsesforretningen, efter lov om leje nr. 251 af 14. juni 1951 § 119 ville være at indbringe i første instans for boligretten for Københavns amts søndre birk, hvis afgørelse skulle ske gennem en egentlig rets-sag. Heraf må — efter hvad indstævnte videre har anført — i henhold til retsplejelovens § 611, jfr. § 595, stk. 1, 1. pkt. — følge, at landsrettens dom ikke kan indankes for Højesteret uden Justitsministeriets tilladelse, der ikke foreligger.

Efter sagens beskaffenhed ville den som egentlig retssag, bortset fra lejeloven, henhøre under landsrettens afgørelse i første instans med ret til anke til Højesteret, og den omstændighed, at lejeloven medfører, at en sådan retssag måtte indbringes for boligretten, findes ikke at kunne medføre nogen forandring heri i et tilfælde som det foreliggende, hvor sagens behandling ved boligretten efter den måde, hvorpå sagen er begyndt, er udelukket. Den fremsatte afvisningspåstand vil derfor ikke kunne tages til følge.

Thi bestemmes:

Den af indstævnte, Boliganvisningsudvalget for Hvidovre kommune, fremsatte afvisningspåstand kan ikke tages til følge.

Nr. 380/1951.   Firmaet Edwards & Rasmussen v/ ingeniør C. O. Rasmussen (landsretssagfører E. T. Jørgensen)

m o d

maskinfabriken „Form-Tools“ A/S i likvidation (Behrendt-Poulsen).

(Mellemværende i anledning af appellantens køb af den indstævnte fabrik).

Sø- og Handelsrettens dom 3. oktober 1951.

Maskinfabriken „Form-Tools“ A/S, der i en årrække havde drevet en maskinfabrik i egen ejendom, beliggende Dorthavevej 43, København NV, kom i efteråret 1947 i økonomiske vanskeligheder. Det standsede sine betalinger i december 1947 og trådte i likvidation i februar 1948. Likvidatorerne forhandlede i den følgende tid til forskellige sider angående en samlet aflændelse af maskinfabrikken på Dorthavevej tilligemed alt fabrikkens tilbehør, maskiner, lager, ufærdige arbejder m. v. Den 13. april 1948 meddeltes der sagsøgte, firmaet Edwards & Rasmussen v/ ingeniør C. O. Rasmussen, som var højstbydende, en optionsret med hensyn til køb af virksomheden med videreførelse for øje, hvorom det udtales i likvidationskomiteens forhandlingsprotokol:

„Tirsdag den 13. april 1948 kl. 15,45 holdt likvidationen møde.

— — —

Direktør Rasmussen fra Edwards & Rasmussen kom til stede og refererede de forhandlinger han havde ført med sine udenlandske forbindelser. Forslaget, som forlangtes af likvidationen, var indbetaling af 100.000 kr. som massekrav til optagelse af arbejdet. Dette accepteredes af Edwards & Rasmussen på betingelse af at Edwards & Rasmussen fik en option indtil tirsdag den 11. maj for 660.000 — sekshundrede og seksti plus 30.000 kr. af det nettobeløb, der måtte blive ved afviklingen af de halvfærdige arbejder, således at de indbetalte 100.000 kr. enten indgår i købesummen eller tilbagebetales inden 4 uger efter afgivelse af meddelelse om optionen.

Ved nettooverskudet forstås salgssum med fradrag af efter idag indbetalte udgifter.

sign. Edwards & Rasmussen
C. O. Rasmussen.“

Den 13. maj tilførtes likvidationsprotokollen, at Edwards & Rasmussen ville benytte optionen på forskellige nærmere fremsatte vilkår. Købesummen var 690.000 kr., hvilket godkendtes.

Sagsøgte havde i et af hans sagfører udarbejdet udkast til overenskomst om købet foreslået, at bestemmelsen om betaling af de sidste 30.000 kr. af købesummen blev affattet således:

„Den 1. Januar 1949 betales Kr. 30.000 under Forudsætning af, at de igangværende Arbejder inden dette tidspunkt har indbragt netto Kr. 30.000,—, ellers betales Beløbet, naar dette Beløb er indkommet paa de igangværende Arbejder, dog tidligst den 1. Januar 1949. Det er Køberens Risiko, hvis de igangværende Arbejder ikke indbringer dette Beløb, men i saa Fald skal de resterende Kr. 30.000,— under alle Omstændigheder betales senest den 1. Marts 1949.“

Likvidatorerne kunne ikke tiltræde denne sene betalingsfrist. Man blev på mødet enige om at fastsætte betalingsfristen for de 30.000 kr. til 1. januar 1949, således at det citerede stykke i udkastet udgik, og i det endelige skøde af 3. juni 1948 kom vedrørende betaling af dette beløb kun til at stå, at det betales den 1. januar 1949 kontant.

I skødet nævnes blandt de overdragne værdier:

„— — — Maskiner, Inventar, Værktøj, Lager af Raavarer og Halvfabrikata — — — igangværende Arbejder etc., med Hensyn til hvilke Løsører der henvises til en specificeret Fortegnelse, som er overgivet Køber.“

Den nævnte fortegnelse var underskrevet af inspektør V. S. Bølling, der tidligere havde været tilknyttet maskinfabrikken, og direktør E. Palmquist, og af medlikvidator, højesteretssagfører Behrendt-Poulsen. Denne fortegnelse indeholder oplysninger om maskiner, lagerbeholdning og magasinværktøj, men ikke om igangværende arbejder. Direktør Palmquist havde været likvidationens mægler under forhandlingerne med sagsøgte angående overtagelsen af virksomheden og har derefter bistået sagsøgte i virksomhedens drift indtil 31. december 1948.

Efter overtagelsen modtog likvidationen ingen oplysninger om fabrikkens drift udover, at direktør Palmquist i efteråret 1948 meddelte, at man havde mere end overholdt produktionsprogrammet, idet en del maskiner var blevet leveret køberne før de kontraktmæssige tider. Den 31. december afsendte det nye aktieselskab, maskinfabrikken Ermas A/S, der er dannet på grundlag af købet, en skrivelse underskrevet af direktør Palmquist til medlikvidator, højesteretssagfører Behrendt-Poulsen, hvori selskabet med den motivering, at en af fabrikkens kunder ikke har kunnet aftage nogle mekanikerbænke, anmoder om henstand til den 1. marts 1949 med restkøbesummen (de 30.000 kroners) erlæggelse.

Den 3. januar 1949 tilbagekaldte landsretssagfører E. T. Jørgensen imidlertid på sagsøgtes vegne skrivelsen af 31. december 1948 og meddelte, at sagsøgte ikke anså sig forpligtet til at betale restkøbesummen, men tværtimod ville fremsætte modkrav, der oversteg de 30.000 kr. Til begrundelse for dette standpunkt anførtes følgende:

„Ved ingeniør C. O. Rasmussens køb af maskinfabrikken Form-Tools A/S i likvidation var der bl. a. udarbejdet en oversigt over det forventede provenu af de igangværende arbejder, idet der var angivet, hvor mange arbejdstimer der påregnedes for at færdiggøre arbejdet, ligesom man med hensyn til diverse forme havde medtaget værdien af disse forme til betydelige beløb.

Det har nu vist sig, at de opgivne tal er meget væsentlig forkert opgivet, og min klient mener sig derfor berettiget til erstatning.

— — —“

Likvidationen svarede med sålydende skrivelse af 5. januar 1949:

„I besiddelse af Deres skrivelse af 3. ds. vedrørende ovennævnte sag skal jeg bemærke, at likvidationen allerede på grund af den sene fremkomst af reklamationen må afvise denne.

Man er dog villig til efter Deres ønske at deltage i en forhandling om sagen, og jeg bekræfter derfor vor telefoniske aftale om et møde førstkommande fredag den 7. ds. kl. 15 på højsteretssagfører Karsten Meyers kontor.“

Da forhandlingerne ikke førte til enighed, har sagsøgerne, maskinfabrikken „Form-Tools“ A/S i likvidation, ved stævning af 14. februar 1949 anlagt denne sag, i hvilken deres påstand går ud på, at sagsøgte, firmaet Edwards & Rasmussen ved ingeniør C. O. Rasmussen, dømmes til at betale sagsøgerne 30.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 11. april 1948.

Sagsøgtes påstand går ud på frifindelse, og at sagsøgerne dømmes til principalt at betale til sagsøgte 89.537 kr. 15 øre med fradrag af de påstævnte 30.000 kr., 59.537 kr. 16 øre, subsidiært 65.540 kr. 40 øre med fradrag af de påstævnte 30.000 kr., 35.540 kr. 40 øre, i begge tilfælde med renter 5 pct. p. a. fra 22. marts 1949, til betaling sker, mere subsidiært et beløb efter rettens skøn med renter som ovenfor påstået.

Sagsøgte påstår endvidere, at det beløb, som sagsøgerne bliver dømt til at betale, dækkes som massekrav i det sagsøgende likvidationsbo.

Striden drejer sig således kun om sagsøgtes modkrav.

Sagsøgte begrundet sin påstand med, at han før købet af virksomheden af direktør Palmquist fik udleveret en „sandsynlighedsberegning over fabrikkens drift i de første 6 måneder“. Beregningen angår den arbejds løn og andre udgifter, som ville medgå til at færdiggøre de igangværende arbejder, og Palmquist har udarbejdet denne beregning på grundlag af oplysninger fra fabrikkens ingeniør Johansen og værkfører Hundrup. Beregningen sluttede med et nettooverskud på igangværende arbejder på 165.000 kr. 40 øre. Sagsøgte stolede på denne beregning, som han mener, at likvidatorerne har været kendt med og i alt fald må være ansvarlige for, da den er udleveret af sagsøgernes mægler og tillidsmand Palmquist. Færdiggørelsen har imidlertid kostet sagsøgte adskilligt mere end angivet i beregningen, hvorfor han principalt påstår sagsøgerne dømt til at betale differencen mellem sine udgifter til færdiggørelse og de i sandsynlighedsberegningen hertil anslåede beløb. Differencen udregnes nærmere således:

85 drejebænkens færdiggørelse har kostet			
sagsøgte	114.702 kr. 00 øre		
Disse bænkens færdiggørelse er af sagsøgerne opgivet at koste	77.272 — 60 —	37.429 kr. 40 øre	
20 slibemaskiners færdiggørelse har kostet sagsøgte	102.676 kr. 76 øre		
Disse maskiners færdiggørelse er af sagsøgerne opgivet at koste	72.569 — 00 —	30.107 — 76 —	
Forme (Universal Steel Co.)	22.000 — 00 —		
	Ialt tab..	89.537 kr. 16 øre	

Sin subsidiære påstand støtter sagsøgte på et af ingeniør Allan Thierry efter rettens udmeldelse den 2. oktober 1950 afgivet skøn vedrørende holdbarheden af de i sandsynlighedsberegningen opgivne udgiftstal for færdiggørelse af de overtagne ufærdigede drejbænke og slibemaskiner. Skønsmanden kommer til det resultat, at de i sandsynlighedsberegningen opgivne tal skønnes at være for lave, medens han ikke har været i stand til at udtale sig om formene.

På grundlag af skønserklæringen beregner sagsøgte sit tab således:

85 drejbænkens færdiggørelse er beregnet af skønsmanden til	102.930 kr. 00 øre		
Disse bænkes færdiggørelse er af sagsøgerne opgivet at koste	77.272 — 60 —	25.657 kr. 40 øre	
20 slibemaskiners færdiggørelse er beregnet af skønsmanden til	90.452 kr. 00 øre		
Disse maskiners færdiggørelse er af sagsøgerne opgivet at koste	72.569 — 00 —	17.883 — 00 —	
Forme (Universal Steel Co.)		22.000 — 00 —	
		<u>Ialt tab..</u>	<u>65.540 kr. 40 øre</u>

Skønsmanden, der inden domsforhandlingen er afgået ved døden, har besigtiget en færdig drejbænk og slibemaskine af den omhandlede type, medens forme ikke forefandt. Skønsmanden har ifølge skønserklæringen først søgt at konstatere, hvor langt færdiggørelsen af maskinerne var fremskredet ved sagsøgtes overtagelse, og beregningen heraf er ligesom i den sagsøgte af direktør Palmquist overgivne sandsynlighedsberegning foretaget på basis af timetallet.

Vedrørende drejbænkene oplyser skønsmanden, at der af „Form-Tools“ før sagsøgtes overtagelse er anvendt 4275 arbejdstimer på drejbænkene, og i sandsynlighedsberegningen regnes med yderligere 5525 timer, altså ialt 9800 timer, hvortil kommer 100 timer til værktøj.

Sagsøgte har imidlertid anvendt til færdiggørelse 7706 arbejdstimer og anslår 1000 timer til ikke udført montering af 40 stk. drejbænke, ialt 8705 timer.

Skønsmanden udtaler herefter:

„— — — har det været muligt med nogenlunde sikkerhed at danne sig et billede af fremstillingsstadiet ved overtagelsen, og efter nøje overvejelse skønnes, at der til fremstillingen vil medgå 140 arbejdstimer pr. bænk — 11.900 timer til 85 stk. bænke.

I henhold til ovenstående skal jeg i besvarelse af det stillede spørgsmål udtale, at det i sandsynlighedsberegningen opgivne beløb kr. 77.272 for færdiggørelse af 85 stk. drejbænke skønnes at være for lavt og at måtte ansættes til kr. 102.930,—, som nedenfor angivet:

6.625 timer à kr. 12,—	kr. 79.500,—
værktøj, 100 timer à kr. 12,—	— 1.200,—
montering af 40 bænke, 1000 timer à kr. 12,—	— 12.000,—
materialer, støbegods m. m. ifølge foreliggende regninger.	— 10.230,—
	<u>kr. 102.930,—</u>

Vedrørende slibemaskinerne oplyser skønsmanden, at der af „Form-Tools“ før sagsøgte overtagelse er anvendt 12.026 arbejdstimer, og i sandsynlighedsberegningen regnes med yderligere 4700 timer, altså ialt 16.726 timer. De manglende 4700 timer à 12 kr. giver et beløb af 56.400 kr. til anslået arbejds-løn + øvrige anslåede udgifter 8969 kr., i sandsynlighedsberegningen sammenlagt til 72.569 kr. Sagsøgte har til færdiggørelse anvendt 102.676 kr. 76 øre. Skønsmanden udtaler herefter:

„Af arbejds- og akkordsedlerne fremgår, hvilke arbejder fa. Edwards & Rasmussen har udført, og på basis heraf skønnes, at disse arbejder kan udføres på 6.490 timer à kr. 12,— incl. lærlinge- og arbejdsmandstimer.

I besvarelse af det stillede spørgsmål skal jeg udtale, at det i sandsynlighedsberegningen opgivne beløb kr. 72.569 for færdiggørelse af 20 slibemaskiner skønnes at være for lavt og at måtte ansættes til kr. 90.452,—, som nedenfor angivet.

6.490 timer à kr. 12,—	kr. 77.880,—
materialer m. m.	— 11.572,—
patentafgift	— 1.000,—
	<hr/>
	kr. 90.452,—“

Vedrørende formene udtaler skønsmanden, at han, da de omhandlede forme ikke har kunnet besigtiges og desuden er af forskellig model, ikke er i stand til at besvare det stillede spørgsmål.

Skønnet slutter således:

„Til spørgsmålet, om de af sagsøgerne opgivne beløb for færdiggørelsen har været forsvarlige, skal jeg bemærke, at A/S Form Tools kalkulationer i henhold til de i fotokopierne anvendte beløb for udførte arbejder ikke har kunnet holde stik, hvilket muligvis kan forklares ved, at der er regnet med kontinuerlig fremstilling af de forskellige maskindele for alle i ordre værende maskiner. Dette har imidlertid ikke kunnet lade sig gøre, hvorved fremstillingen af de manglende og ulige antal dele, hvortil der i nogle tilfælde har måttet fremstilles værktøj, er fordyret.

Yderligere er det oplyst, at der for slibemaskinerne vedkommende er foretaget forandringer af den oprindelige konstruktion, hvilket der måske ikke er taget tilstrækkelig hensyn til ved udarbejdelsen af sandsynlighedsberegningen.“

Med hensyn til formene er forholdet det, at de i sandsynlighedsberegningen var beregnet færdiggjort for 25.000 kr., og da bestillingsprisen udgjorde 47.000 kr., fremkommer differencen 22.000 kr. Sagsøgte har imidlertid måttet udlevere formene uden færdiggørelse til ejeren, firmaet Universal Steel Co. A/S, som havde ydet forudbetaling 12.100 kr. på disse. Da sagsøgte har været uvidende om denne forudbetaling, og kontrakten med sagsøgerne anfører, at „sælgerne indestår for, at samtlige aktiver er ubehæftede — — —“, hævder sagsøgte, at sagsøgerne må være ansvarlige for sagsøgte tabte avance 22.000 kr. på færdiggørelsen af disse forme. I hvert fald hævder sagsøgte at måtte have krav på betaling af den ikke oplyste forudbetaling, idet han, såfremt denne ikke havde fundet sted, ville have kunnet gøre udlevering af de ufærdige forme afhængig af betaling for det udførte arbejde med tillæg af 10 pct. for omkostninger, hvilke beløb ville dække forudbetalingen.

Sagsøgerne gør gældende, at de ikke har kendt noget som helst til den nævnte sandsynlighedsberegning, som ikke er nævnt i forhandlingerne overfor dem, og at de derfor ikke kan være ansvarlige for denne.

Iøvrigt indeholder en sandsynlighedsberegning efter dennes betegnelse ikke noget garantitilsagn.

Sagsøgerne bestrider endvidere, at der foreligger fornødent bevis for, at færdiggørelsen ikke kunne gennemføres i overensstemmelse med sandsynlighedsberegningen. Hvad skønsforretningen angår, hviler denne på den usikkerhed, at skønsmanden ikke har kunnet konstatere færdiggørelsesstadiet ved overtagelsen, ligesom skønsmanden selv i den afgivne skønserklæring giver udtryk for usikkerhed med hensyn til grundlaget for skønnet. Forholdet er da også det, at sagsøgte ikke har lidt tab ved færdiggørelsen, men herpå har haft en betydelig avance. Han har blot ikke opnået den i sandsynlighedsberegningen anslåede fortjenste.

Endelig har sagsøgte reklameret for sent, idet han efterhånden, som arbejderne skred frem, måtte være klar over, at kalkulerne ikke holdt stik.

Hvad forudbetalingen på formene angår, hævder sagsøgerne, at sagsøgte efter det ham overgivne materiale må have været klar over, at der var forudbetalt på arbejdet, men dette forudbetalingspørgsmål kommer efter sagsøgernes opfattelse ikke i betragtning, da sagsøgte ikke opnåede overenskomst med bestilleren af formene, hvilket sagsøgte har risikoen for. Sagsøgerne kan iøvrigt ikke anerkende den af direktør Palmquist anslåede fortjeneste på formene og anfører, at de af bestilleren af formene forudbetalte 12.100 kr. i alt fald måtte fradrages ved opgørelsen af fortjenesten.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af likvidatorerne, højesteretssagfører Karsten Meyer og direktør Bjørn, af sagsøgte og af direktør Einar Palmquist.

Højesteretssagfører Karsten Meyer har under domsforhandlingen forklaret, at sagsøgte under forhandlingerne udtalte, at ved at få en måneds option ville han opnå den fordel at blive nøje kendt med virksomheden. Vidnet kendte intet til den af Palmquist udarbejdede sandsynlighedsberegning og har ikke givet Palmquist bemyndigelse til at opgive sagsøgte tal over produktionsomkostningerne. Det var sagsøgte, som telefonisk henvendte sig til vidnet om køb, hvorefter vidnet anmodede Palmquist om at indlede forhandlinger. Der forelå ikke for likvidatorerne nogen beregning til grundlag for de 30.000 kr., som var nævnt i forbindelse med nettooverskudet af de ufærdigede arbejder. Dette tal blev ikke nærmere diskuteret med sagsøgte.

Direktør Bjørn forklarer, at han ikke har set sandsynlighedsberegningen, han vidste nok, at Palmquist gjorde visse beregninger, men han afviste dem som uden betydning, da Palmquist en gang ville vise ham dem, og han vidste ikke, at Palmquist viste dem til købere.

Direktør Palmquist forklarer, at han, som var en god bekendt af den tidligere direktør på fabrikken, Keller, havde bistået denne før likvidationen. Vidnet traf aftale med likvidatorerne om, at han skulle virke som mægler ved salg af fabrikken, og han har fået mæglersalær. Vidnet har af rent praktiske grunde, men ikke efter opfordring fra nogen, udarbejdet sin sandsynlighedsberegning. Han har ikke sat nogen af likvidatorerne ind i denne og mener ikke at have afleveret den til andre end til sagsøgte. Han mener at have givet sag-

søgte meddelelse om forudbetalinger på ufærdige varer, men husker intet nærmere herom, og han har ikke taget disse forudbetalinger med i sine beregninger.

Vidnet har den 7. maj 1948 på det sagsøgende selskabs vegne skrevet til Universal Steel Compagni A/S vedrørende dette firmas forme og i skrivelsen under hensyn til forudbetalte 12.100 kr. anført selskabets tilgodehavende vedrørende formene til 60 kr. 56 øre og nævnt, at aftalen om eventuel færdiggørelse af formene måtte træffes med den nye indehaver. En genpart af dette brev har ligget blandt virksomhedens korrespondance, og vidnet mener, at sagsøgte må have set den.

Vidnet udtaler, at en af grundene til, at hans beregning ikke holdt, var, at de dele, som hørte til drejebankene og efter opgivende fra ingeniører og værkførere skulle ligge der, manglede og måtte nyanskaffes, hvilket afbrød og sinkede produktionen og medførte yderligere udgifter. Vidnet havde sagt til sagsøgte, at alt til færdiggørelse var tilstede undtagen de ting, som udtrykkeligt var nævnt i sandsynlighedsberegningen. Først i oktober opdagede man, at væsentlige dele manglede til drejebankene. Vidnet ved dog ikke, hvilke dele der manglede. Det var noget, værkføreren fortalte ham. De manglende dele var gået med som reservedele til en bestilling. Det kan være sket både før og efter overtagelsen.

Til slibemaskinerne manglede ikke væsentlige dele, og differencen her skyldes alene, at der medgik længere tid til færdiggørelsen.

Sagsøgte forklarer, at han nærmest kun har forhandlet med Palmquist, som foruden fortegnelsen over maskiner, råvarer og værktøjsmagasinet forelagde ham sandsynlighedsberegningen. Sagsøgte stolene på denne og foretog ikke nærmere kontrolberegning. Optionstiden skulle han alene bruge til at forberede sin finansiering af købet, ikke til undersøgelser af virksomheden. Han har ikke udtalt til højesteretsadvokat Karsten Meyer, at han i løbet af optionstiden ville sætte sig ind i fabrikken. Han nævnede ikke den ham overgivne sandsynlighedsberegning under forhandlingerne. Han betragtede denne som et garantitilsagn, men ville ikke have taget det så nøje, om den havde glippet med 50.000 kr. I november måned blev han klar over, at beregningen ville svigte væsentligt, og besluttede så at samle materiale sammen.

Han er klar over, at der ofte er forudbetalt på igangværende arbejder, men han interesserede sig ikke herfor, da han købte uden hæftelser. Han fik ikke ved overtagelsen meddelelse om, at der var forudbetalt på formene, og blev først klar herover sent på året. Hele kontrakten om formene var jo et lille objekt.

Som det fremgår af foranstående, støtter sagsøgte udelukkende sit krav på, at den ham af direktør Palmquist overleverede sandsynlighedsberegning om færdiggørelsen af løbende arbejder ikke har holdt stik.

Det gælder om den foreliggende sandsynlighedsberegning, hvad også en fagmand som sagsøgte må have været klar over, at den som udgangspunkt ved skønnet over udgifterne til færdiggørelsen må tage allerede anvendte udgifter til arbejds løn og materialer, og at beregningen har været korrekt i dette udgangspunkt, jfr. skønserklæringen. Tilbage bliver da skønnet for fremtiden, hvorved fremhæves, at sagsøgte som fagmand må have været klar over, at der heri må indgå usikkerhedsmomenter som ved alt fremtidigt arbejde. For at sagsøgte overhovedet kunne rejse krav på grundlag af sandsynlighedsberegningen, måtte det derfor være en betingelse, at beregningen i så henseende indeholdt et groft

fejlskøn, som sagsøgte ikke kunne opdage, men noget sådant bevis har sagsøgte ikke ført, jfr. det usikre grundlag for skønnet.

Hertil kommer som afgørende for retten, at sagsøgte, såfremt han ville støtte ret på sandsynlighedsberegningen, burde have inddraget sandsynlighedsberegningen som led i handelen ved at fremdrage denne under forhandlingerne med likvidatorerne og eventuelt få den optaget i købsdokumentet. Dette har sagsøgte ikke gjort, idet der under forhandlingerne kun har været fremdraget, at sagsøgte skulle betale 30.000 kr. af nettooverskudet af halv-færdige arbejder, hvilket nettooverskud efter det oplyste meget væsentlig overstiger det nævnte beløb. Som sagen foreligger oplyst, har det i sandsynlighedsberegningen nævnte nettooverskud af 165.000 kr. 40 øre på ufærdige arbejder ikke været kendt for likvidatorerne, og alt det foreliggende taler imod, at sagsøgte kunne have fået likvidatorerne til at indestå for holdbarheden af blot tilnærmelsesvis dette beløb, hvilket sagsøgte må antages at have været klar over.

Hertil kommer endelig, at sagsøgte har forsømt enhver lejlighed til at efterkontrollere muligheden for at opnå dette nettooverskud, hvilket han havde rig lejlighed til i optionsmåneden. Tilsvarende forsømmelse har sagsøgte udvist med hensyn til at undersøge stedfundne forudbetalinger på ufærdige arbejder, hvortil for forudbetalingen på formene kommer, at sagsøgte var oplyst om, at der ikke forelå aftale med bestilleren om færdiggørelsen, at sagsøgte bar risikoen for sådan aftales opnåelse, og at han ikke opnåede sådan aftale, hvorved spørgsmålet om forudbetalingen allerede af denne grund faldt bort. Det bemærkes herved, at udtalelsen i skødet's § 3 om, at samtlige aktiver er ubehæftede, ikke kan antages at tage sigte på en forudbetaling som den omhandlede.

Overfor det anførte mener retten ikke, at det kan tillægges betydning, at direktør Palmquist er optrådt som mægler for sagsøgerne og i forbindelse med sin mæglervirksomhed har overgivet sagsøgte sandsynlighedsberegningen. Der vil herefter være at give dom efter sagsøgernes påstand. Udgifterne til skønnet — 1200 kr. — bør betales af sagsøgte, medens sagens omkostninger iøvrigt vil være at ophæve.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, firmaet Edwards & Rasmussen v/ ingeniør C. O. Rasmussen, bør til sagsøgerne, maskinfabrikken „Form-Tools“ A/S i likvidation, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale 30.000 kr. med 5 pct. rente fra den 11. april 1948.

Sagsøgerne bør for tiltale af sagsøgte i denne sag fri at være.

Udgifterne til skønnet, 1200 kr., betales af sagsøgte inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af S- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten ikke gentaget sin principale påstand for S- og Handelsretten.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den efter indstævntes påstand være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 3000 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at staae.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, firmaet Edwards & Rasmussen ved ingeniør C. O. Rasmussen, til indstævnte, maskinfabriken „Form-Tools“ A/S i likvidation, 3000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 28. oktober.

Nr. 252/1951. **Gørtlermester Gustav Bentzien**
(landsretssagfører Povl Wiedemann)

m o d

Finansministeriet (kammeradv.).

(Spørgsmål om der vedrørende køb og salg af en fast ejendom forelå spekulationshensigt, jfr. statsskattelovens § 5 a).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 25. maj 1951 (IX afd.).

Sagsøgeren, gørtlermester Gustav Bentzien, selvangav for skatteåret 1948/49 sin indkomst til 10.444 kr. Sagsøgerens skattepligtige indkomst for det nævnte skatteår blev imidlertid af Københavns skatteråd ansat til 24.400 kr., idet man anså sagsøgeren for indkomstskattepligtig af avancen 14.000 kr. ved et den 1. december 1947 foretaget salg af en ham tilhørende ejendom, matr. nr. 3186 af Brønshøj, beliggende Randbølvej 2. Ejendommen havde sagsøgeren købt den 27. november 1945 for 45.000 kr. Udgifterne ved købet var 1000 kr. Salgssummen var 60.000 kr. Skatterådets ansættelse påklagede sagsøgeren til Landskatteretten, som ved kendelse af 17. august 1950 stadfæstede afgørelsen.

I Landsskatterettens kendelse hedder det blandt andet:

„Klageren, der ikke har bestridt størrelsen af den anførte avance, gør imidlertid gældende, at han ikke har købt ejendommen i spekulationshensigt, og har begrundet salget af ejendommen med, at hans hustru led af dårlige nerver og ikke kunne tåle støjen fra gaden.

Det er endvidere under sagens behandling oplyst, at klageren i de senere år har købt i alt fem ejendomme og har solgt de tre af dem igen, bl. a. den her omhandlede ejendom, og han har ved disse salg opnået store avancer, som dog for de to førstes vedkommende ikke er blevet indkomstbeskattet.

Under hensyntagen til samtlige i sagen foreliggende omstændigheder, herunder navnlig omfanget af klagerens øvrige ejendoms handler, må retten formene, at klageren har haft spekulationshensigt ved købet af den heromhandlede ejendom. Retten finder således ikke, at den af klageren afgivne forklaring om

årsagen til salget kan anses for fuldt ud fyldestgørende, navnlig under hensyn til, at hustruens nerver allerede tidligere har været dårlige og har bevirket, at klageren har måttet fraflytte en anden ejendom på grund af gadestøj, og til at klageren allerede ved købet af den omhandlede ejendom måtte være klar over, at den lå ved en ret befærdet færdselsåre.

Landskatteretten er herefter enig med skatterådet i, at klageren med rette er anset for indkomstskattepligtig af den opnåede avance ved salget af ejendommen, Randbølvej 2, København, og den påklagede ansættelse vil derfor være at stadfæste.“

Under nærværende den 14. februar 1951 anlagte sag påstår sagsøgeren, der anser skattemyndighedernes afgørelse for urigtig, sagsøgte Finansministeriet dømt til at anerkende, at sagsøgerens for skatteåret 1948/49 selvangivne skattepligtige indkomst, 10.444 kr., lægges til grund for beregningen af hans indkomstskat for det nævnte skatteår.

Sagsøgte påstår frifindelse og gør til støtte herfor gældende, at avancen i henhold til statskattelovens § 5 a er en skattepligtig indkomst for sagsøgeren.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand anført, at formålet med salget af ejendommen, Randbølvej 2, som ikke var købt i spekulationsøjemed, alene var at skaffe ham og hans hustru en anden bolig og ikke at opnå en fortjeneste ved ejendomshandelen — sagsøgeren har i denne forbindelse henvist til, at han solgte ejendommen, Randbølvej 2, for 21.000 kr. over ejendomsskylden, men købte ejendommen, Lindehøjen 8, for 29.000 kr. over ejendomsskylden.

Sagsøgeren har siden 1938 ejet følgende ejendomme:

1. Roskildevej 170. Købt 11. juni 1938 for 29.000 kr. og solgt 1. maj 1942 for 35.000 kr.
2. Børglumvej 17. Købt 1. maj 1942 for 21.500 kr. og solgt 15. december 1945 for 36.000 kr.
3. Enghavevej 6. Købt 15. oktober 1943 for 117.000 kr. og endnu ikke solgt.
4. Randbølvej 2 (den i nærværende sag omhandlede ejendom).
5. Lindehøjen 8. Købt 1. december 1947 for 60.000 kr. og endnu i sagsøgerens besiddelse.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af sagsøgeren samt af statseksamineret ejendomsmægler Kaj Rasmussen.

Sagsøgeren har forklaret, at han intet har haft med byggeri eller erhvervs-mæssig ejendomshandel at gøre. Ejendommen på Roskildevej var den første ejendom, han ejede. Denne ejendom solgte han af hensyn til hustruens dårlige nerver, idet hun ikke kunne tåle støjen fra gaderne, og købte ejendommen, Børglumvej 17. I denne, der er beliggende i et stille villakvarter, befandt hustruen sig godt, indtil der en aften blev foretaget indbrud i villaen. Herefter turde hustruen ikke bo i ejendommen; hun turde navnlig ikke alene gå gennem de 7—8 m have, som lå foran huset. Sagsøgeren var derfor nødsaget til at flytte fra Børglumvej og købte ejendommen på Randbølvej. Denne ejendom ligger ved en rundkørsel, hvor 5 veje støder sammen. I efteråret 1945 var der ikke megen trafik her, men senere blev trafikken så voldsom med motorcykler og omnibusser, at sagsøgerens hustru ikke kunne holde ud at bo der og på det bestemteste forlangte, at de skulle flytte. Sagsøgeren købte derefter ejendom-

men, Lindehøjen 8, der ligger ved en næsten ubefærdet vej. Baghaven grænser til S-banelinien. Banelegemet ligger et par meter højere end haven. Vanløse station ligger i umiddelbar nærhed af ejendommen. Der er ganske vist ca. 30 m fra vejen til indgangen, men der er lavet særlig god elektrisk belysning.

Ejendomsmægler Rasmussen har forklaret, at han har bistået sagsøgeren ved de to sidste ejendomshandler. Det var vidnet, som anviste sagsøgeren ejendommene på Randbølvej og Lindehøjen. Den sidstnævnte mente vidnet, som var klar over sagsøgerens hustrus dårlige nerver, ville være velegnet for sagsøgeren. Med hensyn til banelinien forklarede vidnet, at støjen fra tog ikke virker på samme måde som fra motorcykler og biler. Togstøjen kan nærmest virke beroligende.

Retten er med Landsskatteretten enig i, at omfanget af sagsøgerens øvrige ejendomshandler må tages i betragtning ved afgørelsen af, om der i det foreliggende tilfælde kan siges at have foreligget spekulationsøjemed som nævnt i statskatteloovens § 5 a. Selv om nu ønsket om på grund af hustruens dårlige nerver at skifte bolig kan have været medbestemmende for sagsøgeren, hvorimod dog de i Landsskatterettens kendelse anførte grunde samt det om den nye ejendoms beliggenhed oplyste taler, finder retten dog, af de i Landsskatterettens kendelse anførte grunde og i betragtning af den korte besiddelsestid, at måtte antage, at ejendommen, Randbølvej 2, er købt i spekulationshensigt. Den ved salget af ejendommen opnåede avance ses derfor med rette at være henregnet til sagsøgerens skattepligtige indkomst, hvorfor sagsøgte vil være at frifinde.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør for tiltale af sagsøgeren, gørtlermester Gustav Bentzien, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren til sagsøgte med 600 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har indstævnte yderligere gjort gældende, at appellants salg af villaen, Randbølvej 2, er sket inden 2 år efter erhvervelsen, idet købet er sket ved slutseddel af 29. november 1945, og salget er sket ved slutseddel af 23. oktober 1947 og skøde af 19. november 1947, hvilke datoers rigtighed erkendes af appellant.

I erklæring af 2. september 1949 vedrørende appellants hustru udtaler læge O. Martensen Larsen: — — — „Jeg foranledigede hende derfor indlagt på kommunchospitalets psykiatriske afdeling, hvor hun lå fra 8. august—25. august 1947. Hun var i den pågældende periode uhyre nervesvag, meget modtagelig for ydre indtryk, ganske givet bundende i en udtalt nervøs disposition. Hun var deprimeret, utilfreds med alt og alle. Led af hovedpine, hvad

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagens omstændigheder er ifølge sagsøggersens fremstilling og sagens øvrige oplysninger følgende:

I marts 1945 opholdt fru Ebba Willumsen, hvis ægtefælle sagsøggersen direktør Erik Willumsen var flyttet til Sverige, sig i Villa „Klintebo“ pr. Kallundborg, idet hun af frygt for det tyske politi ikke turde bo i sit hjem. Ca. 23.—24. marts ankom ægtefællernes to sønner, der dengang var henholdsvis 13 og 16 år gamle, til villaen for at tilbringe påskeferien sammen med deres moder. I villaen boede ligeledes den 18-årige Ole Nørgaard, og denne og de to sønner foretog den 24. marts en sabotage på de sagsøgtes feriehjem i Skambæk, fordi de havde hørt, at tyskerne ville beslaglægge feriehjemmet til brug for tyske flygtninge. Imidlertid fik feriehjemmets inspektør Peter Nielsen, Refsnæs, formodning om, at det var de nævnte drenge, der havde udført sabotagen. Han truede med sagens anmeldelse til vagtværnet, og ægtefællernes to sønner tilstod det skete. Inspektør Nielsen tilrådede da sagsøgerens hustru at ordne sagen i mindelighed ved at erstatte den skete skade. Han lovede samtidig, at sagen skulle blive behandlet med den fornødne diskretion. Den 27. marts ankom til feriehjemmet foreningens sagfører, overretssagfører Knud Jacobi, fra København, tiligemed forskellige lokale håndværkere, der skulle give overslag over omkostningerne ved skadens udbedring. Dette medførte iøvrigt at sagen hurtigt blev kendt på egnen, hvorfor sagsøgerens hustru straks efter påsken forlod stedet af frygt for de tyske myndigheder.

Om mødet i feriehjemmet den 27. marts 1945 har fru Willumsen som vidne forklaret: Hun havde ikke ventet, at der kom en sagfører, hvorfor hun ikke selv havde nogen sagfører til stede. Hun fremhævede overfor overretssagfører Jacobi, at handlingen var rettet mod tyskerne, ikke mod foreningen, og udtalte, at hendes mand var bortrejst, og at hun ikke kunne komme i forbindelse med ham. Overretssagfører Jacobi, der kaldte det skete for hærværk og udtalte, at han havde ladet sig fortælle, at hun var en velhavende dame, opfordrede hende til at gå med håndværkerne rundt og besigtige skaden, men hun undslog sig, dels fordi hun allerede sammen med fru Esther Friis, hos hvem hun boede, havde besigtiget og vurderet skaden, som de havde anslået til ca. 4500 kr., dels fordi hun var chokeret over de mange håndværkeres tilstedeværelse, da sagen som nævnt skulle behandles med diskretion. Hun og fru Friis, som også var til stede, forlod derfor ejendommen et stykke tid, og da de kom tilbage, forelagde overretssagfører Jacobi hende en skadecoppørelse på ca. 6000 kr. Han forlangte dog yderligere 2000 kr. blandt andet for tort og svie. Vidnet anmodede om at hun i stedet måtte betale håndværkerens regninger, efterhånden som de forelå, men dette afslog overretssagføreren, der forlangte, at hun skulle underskrive en erklæring om at ville betale fuld erstatning for skaden inden 8 dage. Overretssagføreren udtalte, at hun ikke havde anden udvej, idet han ellers så sig nødsaget til at melde det — hun tror, han brugte ordene „strafferetlig forfølgning“. Dette forstod vidnet således, at man ville melde det til tyskerne, og under dette pres underskrev hun erklæringen. Vidnet havde forinden sagt, at hun ønskede at tale med sin sagfører, overretssagfører Hans Madsen, om sagen, men overretssagfører Jacobi sagde, at hun måtte skrive under, inden hun gik. Til stede på mødet var også en repræsentant for foreningen, som optrådte på en langt mindre aggressiv måde og blandt andet foreslog, at vidnet fik en måneds frist med betalingen, hvortil overretssagfører Jacobi

ganske kort udtalte, at det så skulle være 14 dage. Da vidnet kom til København, forelagde hun sagen for overretssagfører Hans Madsen, der udtalte, at i den situation, hun var i, måtte hun finde sig i at betale. Overretssagfører Madsen fik dog ved forhandling beløbet nedsat til 7000 kr., som hun derefter betalte.

Fru Esther Friis har som vidne forklaret om mødet den 27. marts i overensstemmelse med fru Willumsen. Hun har blandt andet forklaret, at overretssagfører Jacobi efter vurderingen sagde til fru Willumsen: „Det her kommer De til at erstatte“. Endvidere sagde han, at hun udover vurderingen 6000 kr. skulle betale 2000 kr., „da det var så svært at fremskaffe alting og for svie og smerte“. Fru Willumsen skulle underskrive erklæringen, ellers ville det blive meldt og gå til retten.

Overretssagfører Hans Madsen har som vidne forklaret, at fru Willumsen umiddelbart efter den af drengene foretagne sabotage henvendte sig til ham og fortalte ham herom. Hun forklarede, at overretssagfører Jacobi havde forlangt, at hun skulle erstatte skaden med vistnok 8—9000 kr., men at hun fandt kravet ublu og bad vidnet om at sætte sig i forbindelse med Jacobi for at få en løsning. Hun følte sig truet af Jacobi, idet denne havde sagt, at hvis hun ikke betalte, ville han indgive en politianmeldelse, og det kunne efter vidnets opfattelse henset til tidspunktet kun forstås som en trusel om meddelelse til tyskerne. Vidnet måtte anlægge det synspunkt, at fruén var nødt til at betale, og at det eneste, der var at gøre, var at søge beløbet reduceret. Fruén havde selv lavet en opstilling over skadens størrelse, som var langt mindre end det stillede krav. For at få kravet reduceret satte vidnet sig i forbindelse med overretssagfører Jacobi. Han mener bestemt, at han sagde til denne, at han var klar over, at der måtte betales, „for vi kan ikke have, at drengene bliver meldt til tyskerne“. Han sagde endvidere at beløbets størrelse var ganske underordnet i forhold til, at drengene selvfølgelig ikke måtte komme ind under tyskerne. Jacobi var meget utilbøjelig til at reducere kravet, men gik dog til sidst med til et afslag på 1000 kr. En gang efter befrielsen har Jacobi henvendt sig til vidnet og fortalt, at beløbet krævedes tilbage, og han spurgte vidnet, om han syntes, han havde udtrykt sig urigtigt. Vidnet svarede: „De tvang mig faktisk til at betale. Jeg var på fruens vegne i en tvangssituation, og jeg kunne ikke lide Deres optræden ved den lejlighed.“

Overretssagfører Knud Jacobi har afgivet vidneforklaring såvel før som efter at overretssagfører Hans Madsen i hans nærværelse afgav forklaring, og er herunder gjort bekendt med de af fruérne Willumsen og Friis afgivne forklaringer. Til disse sidste har han udtalt, at han ved mødet den 27. marts 1945 var klar over, at drengene havde foretaget ødelæggelserne, fordi der var tale om, at tyskerne ville beslaglægge feriehjemmet. Det kan godt være, at fru Willumsen omtalte, at hendes mand var bortrejst. Der var ikke tale om anmeldelse, og der blev ikke anvendt trusler, det hele gik ganske glat. Han har ikke talt om, at fru Willumsen var en velhavende dame. Han husker ikke at have talt om tort og svie eller lignende. Fru Willumsen skulle tale med sin sagfører om udbetalingen af erstatningen. Efter at overretssagfører Hans Madsen havde afgivet forklaring, udtalte vidnet, at denne for så vidt den vedrørte ham, var rigtig, dog at der ikke var tale om anmeldelse til politiet, men til vagtværnet. Vidnet har oplyst, at den tilstedeværende repræsentant for foreningen var dennes nu afdøde sekretær Kuhn.

I sagen er blandt andet fremlagt kopi af skrivelse af 11. april 1945 fra overretssagfører Jacobi til overretssagfører Hans Madsen. I denne hedder det:

„Foreningen er med rette oprørt over at se sit ualmindelig smukke og velholdte Feriehjem ødelagt ved et brutalt og hensigtsløst Hærværk og er derfor mest tilbøjelig til at foranledige Sagen strafferetligt forfulgt. I hvert Fald maa Foreningen som Betingelse for en mindelig Ordning forlange fuld Skadeløsholdelse. For at faa en Afslutning paa Sagen vil Foreningen dog under Forudsætning af, at Fru Willumsen godkender det ovenanførte Erstatningsbeløb af 6325 kr., gaa med til, at Erstatningen for det Foreningen herudover forvoldte Tab ved eventuel Prisstigning, uforudsete Udgifter, Værdiforringelse, Afsavn, Ulemper, Udgifter ved Besigtigelsen samt Sagens øvrige Omkostninger ansættes til 1675 kr. paa Betingelse af, at den samlede Erstatningssum, 8000 Kr. straks udbetales Foreningen.“

Sagsøgeren har oplyst, at han efter forhandling med krigsforsikringen derfra kan få refunderet 3875 kr. af de til sagsøgte udbetalte 7000 kr. Idet han blandt andet gør gældende, at hans hustru har udbetalt beløbet under retsstridig anvendelse af tvang, kræver han nu under nærværende sag i medfør af aftalelov nr. 242 af 8. maj 1917 § 29 restbeløbet 3125 kr. tilbagebetalt.

De sagsøgte har benægtet, at der har været anvendt retsstridig tvang overfor fru Willumsen.

Retten lægger i det hele fruerne Willumsens og Friis's og overretssagfører Hans Madsens vidneforklaringer til grund ved sagens pådømmelse og skal med hensyn til sagens afgørelse bemærke:

Det må i al fald have stået såvel overretssagfører Jacobi, der på mødet den 27. marts 1945 optrådte på foreningens vegne, som foreningens tilstedeværende sekretær klart, at den fremsatte trusel om strafferetlig forfølgning af sabotagen måtte bibringe fru Willumsen en alvorlig frygt for tyskernes indblanding og deraf følgende fare for hendes to sønner, og at det alene var denne frygt, der medførte, at fru Willumsen, som end ikke var juridisk forpligtet til at betale erstatning, underskrev ovennævnte erklæring. Det følger endvidere af den ovenfor citerede skrivelse af 11. april 1945 og af overretssagfører Madsens vidneforklaring, at truslen er blevet opretholdt overfor sidstnævnte, og at betalingen af erstatningen således, overretssagfører Jacobi og Foreningen bekendt, alene har fundet sted som følge af den fremsatte trusel.

Sagsøgerens påstand vil derfor i medfør af aftalelovens § 29 være at tage til følge.

Med sagens omkostninger vil være at forholde som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, Dansk Lokomotivmandsforening, bør inden 15 dage fra dato til sagsøgeren, direktør Erik Willumsen, betale 3125 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 20. april 1950, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 600 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der afgivet nye vidneforklaringer.

Seks dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde, idet det for Højesteret fremkomne ikke findes at kunne føre til andet resultat. Endvidere stemmer disse dommere for at pålægge appellanten at betale til indstævnte 800 kr. i sagsomkostninger for Højesteret.

Tre dommere anser det ikke godtgjort, at der har foreligget en efter aftalelovens § 29 retstridig tvang. Disse dommere finder imidlertid, at appellanten i strid med aftalelovens § 31 har udnyttet fru Willumsens for appellants repræsentanter kendelige frygt for, at sabotagen skulle komme til de tyske myndigheders kundskab, ved at formå hende til at betale en erstatning, som hun ikke var forpligtet til at yde, og som væsentlig oversteg, hvad skaden må antages at have udgjort, og de stemmer herefter på samme måde som flertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Dansk Lokomotivmandsforening, til indstævnte, direktør Erik Willumsen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

=====
Torsdag den 30. oktober.

Nr. 207/1951. De privatskiftende arvinger efter enkefru **Anna J. Andersen**: fru **Laura Jacobsen**, fru **Olga Milandt** og brændselshandler **Otto Andersen** (Ove Rasmussen)

m o d

boet efter fru **Ella Bertelsen** ved executor testamenti, landsretssagfører **Erik Zangenberg** (landsretssagfører Zangenberg).

(Arvesag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 24. maj 1951 (IX afd.).

Enkefru Anna J. Andersen, der hensad i uskiftet bo med sine børn, fru Laura Jacobsen, fru Olga Milandt, brændselshandler Otto Andersen og fru Ella Bertelsen, kom i efteråret 1939 i økonomiske vanskeligheder, således at hendes ejendom, matr. nr. 15 cø og 15 da af Buddinge, hvor hun havde bopæl, stod for at skulle bortsælges ved tvangsauktion for skyldige skatter m. v. til et samlet beløb af ca. 1200 kr. Denne gæld blev dækket af sønnen, brændselshandler Otto Andersen, som skulle købe ejendommen for ca. 22.000 kr., men handelen blev på enkefru Andersens foranledning ikke gennemført, idet

datteren, fru Bertelsen, der med sin ægtefælle, anlægsgartner Johan Bertelsen, boede i ejendommen, og som hun ønskede fremdeles at bo sammen med, tilbagebetalte brændselshandler Andersen de af denne udlagte penge og fik ejendommen overdraget for 19.590 kr. 14 øre ved skøde, tinglyst den 8. november 1939. Det fastsattes i skødet, at købesummen bl. a. skulle berigtiges ved, at køberinden til sælgerinden udstedte pantebrev for 6000 kr. Dette pantebrev, der tinglystes samtidig med skødet, skulle forrentes med 5 pct. p. a. og afdrages med 250 kr. i hver termin, ifølge tinglyst påtegning af 12. september 1941 først fra og med 11. december termin 1945.

I 1943 eksproprieredes en del af ejendommen med påstående bebyggelse til vejudvidelse. Fru Bertelsen lod som følge heraf foretage en ombygning af ejendommen, hvilket kostede 14.000 kr. Da ekspropriationssummen kun var 8000 kr., måtte ejendommen, for at resten kunne tilvejebringes, omprioriteres, og den 14. januar 1944 blev pantebrevet til enkefru Andersen aflyst samtidig med, at nye pantebreve tinglystes.

Den 27. august 1949 afgik fru Ella Bertelsen ved døden, og boet kom under skiftebehandling som gældsfragælsesbo med landsretssagfører Erik Zangenberg som executor testamenti. Enkefru Andersen's børn erfarede nu, at pantebrevet til hende på 6000 kr. var blevet aflyst i januar 1944, og spørgsmålet om, hvorvidt gælden efter pantebrevet fremdeles bestod, blev i efteråret 1949 drøftet på et familiemøde hos anlægsgartner Bertelsen, uden at noget resultat, endsiges enighed med denne herom opnåedes. Den 14. januar 1950 indgik til eksekutor fra enkefru Andersen's sagfører anmeldelse af krav på hovedstol og renter i henhold til pantebrevet. Det anførtes i anmeldelsen, at man formentlig havde glemt påny at placere prioriteten efter omprioriteringen, idet enkefru Andersen påstod aldrig at have givet afkald på pantebrevet, endsiges modtaget noget beløb for dette. Hverken anlægsgartner Bertelsen eller eksekutor ville imidlertid anerkende kravet.

Den 19. april 1950 døde enkefru Andersen, 78 år gammel. Hendes bo, der er overtaget til privat skifte af hendes fornævnte børn, fru Laura Jacobsen, fru Olga Milandt og brændselshandler Otto Andersen, har herefter anlagt denne sag, hvorunder de endeligt har nedlagt påstand om, at boet efter fru Ella Bertelsen ved executor testamenti, landsretssagfører Erik Zangenberg, tilpligtes at betale 6000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 14. januar 1945 til sagens anlæg den 13. september 1950, 1699 kr. 17 øre, ialt 7699 kr. 17 øre, samt renter 5 pct. årlig af dette beløb fra sidstnævnte dato. De har til støtte herfor nærmere anbragt, at det var tanken, at fru Bertelsen ved i 1939 at få ejendommen overdraget for en købesum, der var ca. 3000 kr. lavere end den mellem enkefru Andersen og brændselshandler Otto Andersen aftalte købesum, som svarede til, hvad der på samme tidspunkt var budt for ejendommen fra anden side, herved skulle have modtaget sin andepart, og at det omstridte pantebrev netop blev udstedt i sagsøgerens interesse til sikkerhed herfor. Da gælden aldrig er tilbagebetalt af fru Bertelsen, hverken helt eller delvis, men denne tværtimod umiddelbart før sin død har udtalt, at den stadig eksisterede og skulle betales, hvilket yderligere bestyrkes ved anmeldelsen af kravet i fru Bertelsen's bo, må dette uanset den i januar 1944 stedfundne aflysning af pantebrevet være pligtig at betale dem de 6000 kr. med renter som påstået.

Det sagsøgte bo påstår frifindelse under påberåbelse af, at pantegælden er eftergivet fru Bertelsen i forbindelse med pantebrevets aflysning.

Under domsforhandlingen er forklaringer afgivet af sagsøgerne samt af revisor Henri Hattel, fru Bertelsens søn i et tidligere ægteskab disponent Poul Andersen, brændselshandler Otto Andersens hustru fru Edith Andersen, anlægsgartner Bertelsen, enkefru Andersens broderdatter fru Eva Hannibal, hendes broder fliv. overportør Jens Peter Sørensen og hendes svigerinde fru Jolitha Sørensen.

Af forklaringerne og det iøvrigt oplyste fremgår, at ægteparret Bertelsens økonomiske forhold har været meget beskedne, at fru Bertelsen aldrig har betalt renter i henhold til pantebrevet, samt at enkefru Andersen i en årrække indtil sin død ikke havde anden indtægt end aldersrente. Efter ejendommens salg til fru Bertelsen beboede hun et værelse hos denne og hidrog iøvrigt til husholdningen af aldersrenten. Af forklaringerne fremhæves iøvrigt:

Disponent Andersen har forklaret, at han har boet i ejendommen fra 1930. Han var hos sin moder natten før hun døde. Hun var klar og sagde, uden at vidnet selv kom ind på det økonomiske, at hvis hun døde, skulle der skaffes 6000 kr. til hendes søskende, og hun var bekymret for, hvorledes dette kunne ske, da beløbet ikke kunne lånes i ejendommen. Vidnet forstod, at hun tænkte på pantebrevet, og et par dage efter, da Bertelsen kom til ham for at tale om skiftet, spurgte vidnet, hvordan det lå med de 6000 kr. Bertelsen hverken bekræftede eller benægtede gældens eksistens, men vidnet fik det indtryk, at han ville „springe fra“ og have ham til at se bort fra beløbet, og at ordningen af mellemværendet alene skulle være et spørgsmål mellem vidnet og ham. Vidnet gjorde sine mostre, fru Jacobsen og fru Milandt, bekendt med det passerede, og de mente også, at de 6000 kr. skulle betales. Under familiemødet hos Bertelsen senere på efteråret holdt enkefru Andersen på, at hun skulle have pengene. Bertelsen blev spurgt, om pantebrevet var aflyst, og om han havde fået pengene. Heller ikke ved denne lejlighed kom han med noget klart svar herpå, men udtalte, at det kendte han ikke noget til.

Fru Milandt har forklaret, at hun et par måneder før fru Bertelsens død spurgte sin moder, om sagen med pantebrevet var i orden, hvis fru Bertelsen døde. Hertil svarede enkefru Andersen, at pantebrevet var, hvor det plejede at ligge, og at hun i hvert fald ikke havde givet det til nogen. Efter fru Bertelsens død opfordrede enkefru Andersen, der var åndsfrisk til det sidste, hende til at gå med til mødet hos Bertelsen, og om det herunder passerede har hun forklaret i alt væsentligt som disponent Andersen. På et senere tidspunkt telefonerede hendes søster, fru Jacobsen, til hende og fortalte, at Bertelsen havde tilbudt dem hver 2000 kr., men de, der mente at have krav på mere, var enige om at afvise tilbudet.

Fru Jacobsen har forklaret, at fru Bertelsen, da hun på et vist tidspunkt havde solgt sit ismejeri, telefonerede, at „nu skulle vi få vore penge“. Senere meddelte hun imidlertid, at der ingen penge blev alligevel. Enkefru Andersen har hele tiden holdt på, at hun havde penge tilgode, og fru Jacobsen var med hende hos sagføreren herom efter fru Bertelsens død. Efter fru Jacobsens videre forklaring har Bertelsen efter hustruens død opsøgt hende og fortalt, at han havde været ude for at skaffe 4000 kr., hvoraf hun og fru Milandt skulle have hver 2000 kr., men hun afviste, da hun ikke fandt grund til at nedsætte sit krav.

Om det på mødet hos Bertelsen passerede har fru Jacobsen, brændsels-

handler Andersen og fru Edith Andersen ligeledes i det store og hele forklaret i overensstemmelse med vidnet disponent Andersen.

Anlægsgartner Bertelsen har forklaret, at han i sin hustrus levetid intet har haft at gøre med ejendommens administration, som passedes af hende. Omprioriteringen i 1944 ordnedes af en ejendomsmægler, og vidnet husker, at hans hustru og enkefru Andersen efter et besøg hos ejendomsmægleren fortalte, at nu var omprioriteringen i orden, og at pantebrevet til enkefru Andersen var aflyst. At gælden var eftergivet blev ikke direkte sagt. Der ud over har han ikke talt med enkefru Andersen om pantebrevet før under mødet hos ham i efteråret 1949, da hun påstod, at hun ikke havde kvitteret det. Det blev da diskuteret, hvor de 6000 kr. var blevet af. Vidnet henviste til, at sagen i sin tid var ordnet af hans hustru og enkefru Andersen med ejendomsmægleren, hvorfor han intet kendskab havde hertil. Iøvrigt lukkede han nærmest ørerne, fordi forskellige angreb rettedes mod ham. Vidnet har benægtet at have talt med disponent Andersen om pantegælden kort efter hustruens død. Han har heller ikke tilbudt fru Jacobsen og fru Milandt hver 2000 kr. Med fru Jacobsen har han kun diskuteret, om den eventuelle gæld var 10.000 kr. eller 6000 kr.

Fru Hannibal har forklaret, at enkefru Andersen for 5—7 år siden har sagt, at nu ejede hun ikke mere noget eller „hun havde kun sin aldersrente“. og fru Sørensen, at enkefru Andersen i 1945 eller 1946 fortalte hende, der vidste besked om salget af ejendommen, at hun intet havde tilgode, „det var aflyst“ i forbindelse med ombygningen, og at hun var glad for, at det var ordnet således, at hun kunne blive boende hos fru Bertelsen til sin død. Fhv. overportør Sørensen har derhos forklaret, at enkefru Andersen i 1945 eller 1946 sagde til ham, at hun ikke ville være hos sine andre børn, særlig ikke Otto, men hos Ella og dennes mand, samt at det var ordnet således, at de intet skyldte hende. Da han sidste gang før hendes død besøgte hende, blev han klar over, at hun havde fortiet dette overfor de andre børn for ikke at blive uvenner med dem.

Det aflyste pantebrev er ikke tilvejebragt under sagen. Sagsøgerne har ikke villet gøre gældende, at det ikke var kvitteret til aflysning af enkefru Andersen.

Enkefru Andersen har ikke indgivet selvangivelse for skatteåret 1945/46. Hendes originale selvangivelser for skatteårene 1943/44, 1944/45 og 1946/47—1950/51 har været forevist under domsforhandlingen. På selvangivelsen for skatteåret 1943/44 er som formue opført en pantobligation på 6000 kr., på de øvrige selvangivelser er formuen opført til 0. Vidnet revisor Hattel, der har udfyldt selvangivelsen for skatteåret 1949/50, har efter sin forklaring ingen erindring herom. De øvrige selvangivelser er udfyldt af vidnet disponent Andersen, der, skønt det efter hans forklaring har stået for ham, at enkefru Andersen hele tiden har ejet pantebrevet, ikke har kunnet forklare, hvorfor dette af ham kun er opført som formue for skatteåret 1943/44.

Anlægsgartner Bertelsen har ved opgørelsen af sin skattepligtige formue for skatteåret 1943/44 fradraget pantegælden til enkefru Andersen med 6000 kr. For skatteåret 1944/45 er formuerubrikken udfyldt med „ingen“, for skatteåret 1945/46 har han ikke selvangivet, og for skatteåret 1946/47 og efterfølgende skatteår er pantegælden ikke fradraget ved formueopgørelsen.

I overensstemmelse med sagsøgtets procedure finder retten at måtte lægge afgørende vægt på, at pantebrevet blev aflyst ved omprioriteringen i januar 1944, uagtet det — hvilket er ubestridt — efter gælds begrænsningsloven var

ufornødent at aflyse det for at give plads for de ny pantehæftelser. Når hertil kommer, at pantebrevet aldrig er blevet forrentet eller afdraget, at det efter aflysningen er udgået henholdsvis som aktiv og passiv i enkefru Andersens og anlægsgartner Bertelsens selvangivelser, samt at enkefru Andersen efter det oplyste har ønsket at blive boende hos fru Bertelsen og således har haft interesse i at yde denne økonomisk bistand til at gennemføre ombygningen og den deraf nødvendiggjorte omprioritering, er der tilvejebragt en overvejende sandsynlighed for, at pantebrevets aflysning var udtryk for, at pantegælden blev eftergivet. Denne antagelse findes ikke tilstrækkelig modbevist fra sagsøgernes side ved den af dem foranstaltede bevisførelse, hvorved særlig bemærkes, at retten ikke tør lægge vægt på de udtalelser om mellemværendet, som fru Bertelsen efter sin søns forklaring er fremkommet med på dødslejet, samt at der, da enkefru Andersens udtalelser om gældens eksistens efter pantebrevets aflysning synes indbyrdes modstridende, ligeledes findes at burde bortses fra hendes anmeldelse af kravet i datterens bo. Sagsøgte vil herefter være at frifinde.

Sagsøgerne vil have at godtgøre sagsøgte sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, boet efter fru Ella Bertelsen ved executor testamenti, landsretssagfører Erik Zangenberg, bør for tiltale af sagsøgerne, de privatskiftende arvinger i boet efter enkefru Anna J. Andersen: fru Laura Jacobsen, fru Olga Milandt og brændselshandler Otto Andersen, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgerne inden 15 dage fra dato til sagsøgte med 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der foretaget fornyede parts- og vidneafhøringer.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det for Højesteret fremkomne ikke findes at kunne føre til andet resultat, vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale 800 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, de privatskiftende arvinger i boet efter enkefru Anna J. Andersen: fru Laura Jacobsen, fru Olga Milandt og brændselshandler Otto Andersen, een for alle og alle for een til indstævnte, boet efter fru Ella Bertelsen ved executor testamenti, landsretssagfører Erik Zangenberg, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 31. oktober.

Nr. 420/1951. Fhv. depotejer **Verner Petersen** (selv)
 mod
 depotejer **Ejler Christiansen** (H. O. Hansen efter ordre).

(Ophævelse af en handel vedrørende en forretning).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 6. november 1951 (VII afd.).

Ved kontrakt af 26. august 1949 købte sagsøgeren, depotejer Ejler Christiansen, af sagsøgte, fhv. depotejer Verner Petersen, den denne tilhørende petrolumsforretning (med tank, knyttet til leverancer fra Danish American Gulf Oil Comp. a/s), Kalundborgvej 65 i Slagelse for 36.000 kr., af hvilke 16.000 kr. blev erlagt kontant, medens restbeløbet skulle afdrages. I handelen indgik en lastvogn, den til forretningen hørende emballage samt noget inventar. Køberen skulle indtræde i sælgerens lejemål med ejendommens ejer Karl Nielsen. Sælgeren garanterede, at forretningens bruttofortjeneste i året 1948 havde været 22.000 kr.

Overtagelsen fandt sted den 1. september 1949, og sagsøgeren har i tiden derefter betalt afdrag på 2000 kr. og renter med 1031 kr. 65 øre. Da sagsøgeren ret hurtigt konstaterede, at forretningens omsætning var så ringe, at han måtte drage den givne garanti med hensyn til bruttoavancen i tvivl, forlangte han i hvert fald ved skrivelse af 7. november 1949 dokumentation for garantiens rigtighed, og da denne endnu den 20. januar 1950 ikke var tilvejebragt, hævdede han handelen, hvilket sagsøgte protesterede imod.

Under nærværende, for retten i Slagelse købstad m. v. forberedte sag, har sagsøgeren, hvem der ved skrivelse af 26. april 1951 fra Sorø amt er meddelt fri proces, nu efter sin endelige påstand påstået rettens godkendelse af, at den indgåede handel ophæves, således at sagsøgeren stiller den købte lastvogn og det til tanken hørende emballage til sagsøgtes disposition og fraviger det med Karl Nielsen indgåede lejemål, mod at sagsøgte tilbagebetaler ham de erlagte 18.000 kr. og rentebeløbet 1031 kr. 65 øre samt svarer renter 5 pct. p. a. af udbetalingen 16.000 kr. fra sagens anlæg den 28. februar 1950 og af yderligere 738 kr. 75 øre fra den 16. juni 1950, af 927 kr. 50 øre fra den 17. december 1950, af 196 kr. 65 øre fra den 23. januar 1951 og af 916 kr. 25 øre fra den 18. juni 1951 alt til betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

I sagen har parterne afgivet partsforklaring, medens en række vidner har afgivet vidneforklaring.

Sagsøgeren har nærmere anført, at sagsøgte vel senere — nemlig den 21. januar 1950 — har forelagt ham en opgørelse, som skulle bevise, at bruttoavancen for 1949 udgjorde 22.599 kr. 55 øre, men grundlaget for denne opgørelse er så usikkert, at den ikke kan betragtes som fyldestgørende dokumentation for garantiens rigtighed. Endvidere har sagsøgte fortiet, at en af forretningens største kunder, ejeren af Store Frederikslund, var gået ud af omsæt-

ningen i januar 1949. Sagsøgeren har oplyst, at han kom i forbindelse med sagsøgte på grundlag af en annonce, i hvilken forretningens omsætning var opgivet til 200.000 kr., og forretningen var omtalt som en ekstra god levevej med stor fortjeneste, og sagsøgeren er ikke blevet gjort opmærksom på, at den opgivne omsætning var urigtig. Faktisk har forretningen i de ca. 2 år, han har haft den, givet ham tab.

Sagsøgte har hævdet, at han ved de i sagen fremlagte opgørelser og oplysninger har godtgjort, at den af ham afgivne garanti var rigtig, hvorfor han bestrider sagsøgerens ret til at hæve handelen. Han har henvist til den nævnte opgørelse, hvorefter bruttoavance var 22.599 kr. 55 øre, og har hævdet, at denne avance, selv bortset fra fortjenesten ved olieindkøb fra private (jfr. nedenfor) alligevel ligger omkring 20.000 kr., hvortil kommer et mindre beløb for fortjeneste ved salg af konsistensfedt og vognsmørelse, hvis størrelse ikke kan dokumenteres og derfor ikke er medtaget på opgørelsen. Sagsøgte har erkendt, at forretningens bøger kun udviser en bruttoavance for 1948 på 9221 kr. 04 øre, men har forklaret, at dette skyldes, at han af skattemæssige grunde har givet urigtige oplysninger til den revisor, der førte hans bøger. Disse bøger, som ikke er forevist sagsøgeren, er bortkommet formentlig da han fraflyttede forretningen i september 1949. Sagsøgte var bekendt med, at forretningen urigtigt blev avorteret med en omsætning på 200.000 kr., men hævder, at det er sket uden hans vidende, og at han har påtalt det overfor den annoncerende ejendomshandler; derimod har han ikke berigtiget forholdet overfor sagsøgeren.

Det bemærkes, at de til skattevæsenet indsendte regnskaber for 1948 ikke er forelagt retten, da de antages at være bortkommet, og at sagsøgte ikke har fremskaffet kopi af sin selvangivelse.

Den omtalte opgørelse, som udviser en bruttfortjeneste for 1948 på 22.599 kr. 55 øre, og som udgør den af sagsøgte påberåbte dokumentation for garantiens rigtighed, er udarbejdet af sagsøgtes revisor Niels H. Jørgensen, Slagelse. Denne har som vidne bl. a. forklaret, at opgørelsen over indkøbte varer hviler på de da tilstedeværende indkøbsbilag, hvorimod der ikke fandtes bilag vedrørende forretningens salg af varer. Bruttfortjenesten på den olie, på hvilken der ikke var standardpris, er derfor kun baseret på en gennemsnitsberegning. Vidnet har erkendt, at der ved nogle på opgørelsen anførte køb af olie hos private ikke er garanti for, at disse køb — som er tilbagekøb af tidligere solgte varer — ikke er sket i samme år, som de blev solgt til kunden, og således figurerer 2 gange på opgørelsen, omend vidnet anser dette for usandsynligt. Foreholdt, at i hvert fald een som indkøb hos privat forekommet post, nemlig indkøb hos Gunnar Nielsen, Sorø, af 4 tromler à 210 liter olie, angår tilbage-tagning af varen, som aldrig var betalt af Nielsen, der var gået konkurs, har vidnet erkendt, at dette „indkøb“ herefter ikke skulle være medtaget på opgørelsen. Vidnet har bekræftet, at den bogførte bruttoavance var langt ringere, og at dette skyldtes, at sagsøgte havde givet ham urigtige oplysninger af skattemæssige grunde. Han har oplyst, at de på opgørelsen opførte lageropgørelsers slutresultater er de samme, som er opgivet til skattevæsenet, og at tallenes fordeling på de enkelte varegrupper udelukkende beror på sagsøgtes opgivender. Vidnet har endelig forklaret, at han var til stede, da parterne handlede, og at den opgivne bruttfortjeneste da berodde på en „rå opgørelse“, som vidnet havde udarbejdet, medens den opgørelse, som sagsøgeren fik tilstillet den 21. januar 1950 først er lavet senere.

Statsautoriseret revisor H. C. Steen-Hansen, Slagelse, har efter sagsøgrens anmodning udarbejdet en beretning af 31. juli 1950. I denne siges, at en direkte opgørelse af bruttoavance for 1948 på grundlag af bøgerne ikke har været mulig, da hverken kasse- eller hovedbogen har kunnet fremskaffes. Herefter har alene den af revisor Jørgensen udarbejdede opgørelse kunnet kommenteres. Det udtales dernæst, at forudsætningen for, at den beregnede bruttoavance på 22.599 kr. 55 øre er rigtig, vil være, at forbruget er rigtig opgjort, at hele forbruget er solgt og at forbruget pr. enhed er solgt med de anførte avancer. Det har imidlertid vist sig, at private indkøb på ialt 2530 liter samt et forbrug på 5880 liter, som fremgår af bevægelsen i varelageret, ikke er dokumenteret, hvilket svarer til en bruttoavance på 9240 kr., at der ikke er dokumentation for, at hele forbruget er solgt, idet bl. a. intet er oplyst om forbrug ved kørsel med egen biler, og at det ikke er dokumenteret, at salg af olier, som ikke er solarolie, har kunnet give den gennemsnitsavance på 1 kr. 10 øre pr. enhed, som opgørelsen opererer med. Endvidere oplyses, at omsætningen med godset Store Frederikslund i 1948 har andraget 13.697 kr. 75 øre, og at samhandelen med dette gods som helhed var afsluttet i januar 1949.

To af den forberedende ret udmeldte syns- og skønsmænd har bl. a. oplyst, at de har ansat værdien af forretningen til 15.000 kr., men at det givne afståelsesbeløb ikke er urimeligt højt, hvis bruttofortjenesten har været ca. 20.000 kr. Hvis den f. eks. kun var 10.000 kr., kan forretningen ikke betegnes som en levevej.

Sagsøgte har overfor det af revisor Steen-Hansen anførte ved forskellige beregninger og erklæringer søgt at påvise, at den garanterede bruttoavance alligevel må antages at have forligget, men retten finder, at sagsøgeren ikke overfor den påviste usikkerhed i grundlaget for den påberåbte opgørelse har ført et tilstrækkeligt bevis for garantiens rigtighed, og sagsøgerens påstand vil derfor være at tage til følge, dog at også selve forretningen samt det medfulgte inventar bør stilles til sagsøgtes rådighed, når denne har betalt de påståede beløb.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Sagsøgte, flv. depotjer Verner Petersen, bør anerkende, at den mellem ham og sagsøgeren, depotjer Ejler Christiansen, den 26. august 1949 indgåede handel om en petroleumforretning ophæves.

Mod at sagsøgte stiller den købte lastvogn, den til tanken hørende emballage og det overtagne inventar samt den solgte forretning til sagsøgtes disposition og fraviger det med Karl Nielsen indgåede lejemaal betaler sagsøgte inden 15 dage fra dato til sagsøgeren 19.031 kr. 65 øre med renter 5 pct. p. a. af 16.000 kr. fra den 28. februar 1950, af 738 kr. 75 øre fra den 16. juni 1950, af 927 kr. 50 øre fra den 17. december 1950, af 196 kr. 65 øre fra den 23. januar 1951 og af 916 kr. 25 øre fra den 18. juni 1951, alt til betaling sker.

Sagsøgte bør derhos inden samme frist til statskassen betale de retsafgifter, der skulle være erlagt og godtgørelse for det stempelede papir, som skulle have været brugt, såfremt der ikke den 26. april 1951 var blevet meddelt sagsøgeren fri proces, samt i salær og godtgørelse for udgifter til den for sagsøgeren be-

skikkede sagfører, landsretssagfører Henning Svendsen, Ringsted, henholdsvis 1000 kr. og 968 kr. 60 øre.

Stempelforbehold tages med hensyn til de som bilag 1 og 2 fremlagte kontraktsgenpartier af 26. januar 1949 og 2. september 1949.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet de Højesteret forelagte nye oplysninger ikke kan føre til andet resultat, vil dommen være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Appellanten, fhv. depotejer Verner Petersen, betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, der skulle have været erlagt, dersom indstævnte, depotejer Ejler Christiansen, ikke havde haft fri proces for Højesteret, samt i salær for Højesteret til højesterets-sagfører H. O. Hansen, 400 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 70/1951.   **Hotelejer Kaj Andersen**
(overretssagfører Carl F. Raaschou, Hillerød).

m o d

hotelejerske fru Agnes Dam Jensen
(landsretssagfører Ernest Hartwig).

(Spørgsmål om ophævelse af en handel vedrørende et hotel).

Østre Landsrets dom 2. februar 1951 (IX afd.).

I begyndelsen af året 1950 kom sagsøgerinden, hotelejerske fru Agnes Dam Jensen, i forhandling med sagsøgte, hotelejer Kaj Andersen, om salg til denne af den hende tilhørende ejendom matr. nr. 3 be af Gilleleje by og sogn, Gilleleje badhotel. Der fandt i den anledning en af de første dage i februar et møde sted mellem parterne på café „Buriis“ i København i overværelse af ejendomshandler Svend Aage Poulsen som mægler, og den 7. s. m. indfandt parterne og Poulsen sig hos overretssagfører Carl F. Raaschou, Hillerød, hos hvem der samme dag blev oprettet og af parterne blev underskrevet et betinget skøde om salg af ejendommen til sagsøgte. I skødet hedder det:

„§ 1.

— — —
 Under overdragelsen er indbefattet det til hotellet hørende inventarium, møbler, service, køkkentøj, senge, sengeklæder m. v. i henhold til specifikation, der bliver at vedhæfte skøde.

§ 2.

Overtagelsen finder sted den 15. marts d. å., men det overtagne henligger fra dato for køberens regning og risiko i enhver henseende. — — —

§ 3.

Ejendommen overdrages køberen i den stand, hvori den er og forfindes. — — —

§ 6.

Den vedtagne købesum andrager 270.000 kroner, — — —, der berigtiges på følgende måde:

a) Køberen overtager, om fornødent indfrier — — — den i ejendommen indestående gæld til Østifternes kreditforening, stor til rest pr. 11. december 1949	71.974 kr. 47 øre
b) ligeledes den i ejendommen indestående restgæld til landsretssagfører André Jensen, stor til rest pr. 11. december f. å.	46.454 — 58 —
c) ligeledes den i ejendommen indestående gæld til samme, stor til rest pr. 11. december f. å.	66.324 — 38 —
d) ligeledes den i ejendommen indestående restgæld af private midler, stor til rest pr. 11. december f. å.	34.824 — 13 —

Køberen er bekendt med indholdet af de forommeldte pantebrev, derunder forrentning, amortisation og forfaldstid.

e) For et beløb stort:	30.000 — 00 —
fyldestgøres sælgeren ved, at køberen tiltransporterer hende 3 pantebrev, store henholdsvis 10.000 kr., 16.500 kr. og 4500 kr. med 1. prioritets panteret i henholdsvis matr. nr. 10 it og 10 is af Mørdrup.	
f) For restkøbesummen	20.422 — 44 —
udsteder køberen, når endeligt skøde gives, til sælgeren et pantebrev, der fra overtagelsen forrentes med 5 pct. p. a. og fra kreditors side indestår uopsigeligt imod, at der den 15. juli 1950 afdrages 10.000 kr., medens restbeløbet forfalder uden forudgående opsigelse den 15. juli 1951.	

Ialt . . . 270.000 kr. 00 øre.

§ 7.

— — — Sælgerinden betaler kommissionssalær til herr S. A. Poulsen — — — med 5000 kr. — — —

§ 9.

Fra sælgerindens side forbeholdes, at hun med prioritethaverne i hotellet kan opnå fritagelse for ejerskifteafdrag i anledning af nærværende salg.

Medundertegnede Kaj Andersen, Espergærde, indgår herved på foranstående i cet og alt under forbehold af, at jeg opnår politimesterens foreløbige tilladelse til at påbegynde hoteldriften med ret til gæstgiveri og udskænkning af stærke drikke.

Med hensyn til det stemplede papir, erklærer vi herved på tro og love, at værdien af den faste ejendom andrager 160.000 kroner, værdien af inventar 100.000 kroner og værdien af good-will 20.000 kroner.“

Ligeledes samme dag underskrev sagsøgte hos overretssagfører Raaschou en erklæring af følgende indhold:

„Undertegnede Kaj Andersen, Espergærde, erklærer herved i tilslutning til betinget skøde af dags dato fra fru Agnes Dam Jensen til mig på ejendommen Gilleleje badhotel, at jeg er bekendt med, at det under inventariet medfulgte kassapparat er købt af fru Agnes Jensen for godt 20.000 kroner, hvorat endnu skyldes 12.000 kr., hvilken gæld jeg overtager uden for købesummen. Gælden afdrages med 500 kroner månedlig. — — —“

Under et nyt møde hos overretssagfører Raaschou den 18. februar 1950 blev oprettet sålydende dokument:

„Imellem fru Agnes Jensen og overretssagfører Carl F. Raaschou er i dag indgået følgende overenskomst:

I anledning af fru Jensens salg af Gilleleje badhotel til herr Kai Andersen, Espergærde, skal fru Jensen betale ejerskifteafdrag til André Jensen 10.000 kr. og til Kampfeldt Madsen 20.000 kr.

Dette skaffer overretssagfører Raaschou ændret derhen, at fru Jensen betaler ejerskifteafdrag til André Jensen	10.000 kroner
og Kampfeldt Madsen	10.000 —
+ salær	2.000 —

ialt. . . . . 22.000 kroner.

Disse 22.000 kroner tilvejebringes ved, at fru Agnes Jensen herved tiltransporterer ved simpel transport overretssagfører Raaschou pantebrev til pålydende 21.000 kroner for .....

20.000 kroner (pantebrevene 21.000 kr. består af 1. prioriterede 16.500 kr. i matr. nr. 10 it af Mørdrup by samt pantebrev, stort 4500 kr. med 1. prioritets panteret i matr. nr. 10 is smst.).	
---	--

— — —
Fru Jensen bemyndiger herr Kai Andersen til at udstede disse pantebreve direkte til overretssagfører Raaschou.

Resten	2.000 kroner
--------------	--------------

tilvejebringes ved, at fru Agnes Jensen herved tiltransporterer overretssagfører Raaschou forlods af udbetalingen fra herr Kai Andersen pr. 15. juli d. å. 2.000 kr.

ialt. . . . . 22.000 kroner.

Til gengæld forhøjes fru Agnes Jensens pantebrev i Gilleleje badhotel, stort 20.422 kroner 44 øre med 20.000 kroner til 40.422 kroner 44 øre, der får prioritet næst efter 202.035 kroner 37 øre.

Herr Kaj Andersen tiltræder ved sin underskrift herpå forhøjelsen af pantebrevet med 20.000 kr., hvorpå erlægges en halvårlig ydelse, stor 1.000 kr., hvoraf 5 pct. p. a. af den til enhver tid værende restgæld er rente. — — —“

Denne overenskomst blev underskrevet af sagsøgerinden, overretssagfører Raaschou og — „med forbehold“ — af sagsøgte, som under mødet havde henvendt sig på politikontoret for at orientere sig om myndighedernes krav i forbindelse med hans overtagelse af hotellet. Den i overenskomsten omtalte Kampfeldt Madsen havde været kreditor for den i skødet § 6 d nævnte restgæld, men det pågældende pantebrev var i slutningen af december 1949 tiltransporteret overretssagfører Raaschou, der dog ikke oplyste sagsøgerinden herom. Den 3. marts 1950 tilskrev overretssagfører Raaschou sagsøgerinden, at sagsøgte overfor ham nærmere havde uddybet sit forbehold. Det anfører således, at, såfremt der fra myndighedernes side stilledes krav om foretagelse af reparationer eller bygningsændringer indenfor et tidsrum af 2 år fra 1. april 1950 at regne, skulle sagsøgte være berettiget til at kræve bekostningen herved afskrevet på hans afdragsforpligtelser den 15. juli 1950 og den 15. juli 1951, mod at pantebrevet til sagsøgte forhøjedes tilsvarende. Endvidere forlangte sagsøgte under påberåbelse af, at sagsøgerinden havde oplyst for ham, at hun havde ofret 31.000 kr. på hotellet, men at han mente at have konstateret en vis forringelse i det inventar m. v., som under en af ham foretagen besigtigelse af hotellet i december 1949 var forevist ham, at alt, hvad der var anskaffet af sagsøgerinden fulgte med i overdragelsen. Endelig henvistes til, at sagsøgerinden havde lovet, at centralvarme- og køleanlægget skule være i driftssikker stand. Sagsøgerinden anmodedes om, at der omgående måtte blive taget stilling til disse krav, fordi tidspunktet allerede var så fremrykket, at sagsøgte senest mandag den 6. s. m. måtte være klar over, om han skulle fortsætte med sit arbejde på at komme ind på badehotellet eller ej. I skrivelsens slutning meddeltes, at sagsøgte havde sikret sig politimesterens foreløbige tilladelse. Denne skrivelse blev på sagsøgerindens vegne besvaret af landsretssagfører Ernest Hartwig, som den 8. marts 1950 tilskrev overretssagfører Raaschou, at sagsøgerinden afviste sagsøgtes krav om forhøjelse af pantebrevet, at alt inventar m. m., hvormed hotellet var solgt, også var til stede, og at centralvarme- og fryseanlægget, med hensyn til hvilket hun ikke havde afgivet noget løfte og heller ikke af sagsøgte var taget noget forbehold, var i brugbar stand. I denne og en efterfølgende skrivelse af 13. marts 1950 krævedes handelen opfyldt fra sagsøgtes side. I skrivelse af 15. marts 1950 svarede overretssagfører Raaschou, at da de af sagsøgtes forbehold på dokumentet af 18. februar 1950 omfattede vilkår ikke var opfyldt, ville sagsøgte ikke tiltræde dokumentet. Efter at landsretssagfører Hartwig den 16. marts 1950 havde meddelt overretssagfører Raaschou, at sagsøgerinden så selv ville financiere ejerskifteafdragene, påberåbte sagsøgte sig under den fortsatte brevveksling mellem de to sagførere, at 10 personaleværelser var ulovlige, hvad han ikke var gjort bekendt med inden handelens afslutning, at den for hans køb af hotellet naturlige forudsætning, at lokalerne var i en sådan stand, at de kunne godkendes til fortsat hoteldrift, således ikke var opfyldt. Under henvisning hertil meddelte overretssagfører Raaschou i en skrivelse af 22. marts 1950 på sagsøgtes vegne, at denne ikke ønskede at vedstå salgsaftalen.

Under denne sag gør sagsøgerinden gældende, at sagsøgtes nægtelse af at opfylde handelen i henhold til skødet af 7. februar 1950 er et kontraktsbrud, og at sagsøgte derfor må erstatte det hende herved påførte tab. I så henseende

henviser hun til, at hun ikke senere har modtaget tilbud på en højere købesum end 250.000 kr., hvortil kommer, at hun har haft driftstab som følge af, at hun på grund af sagsøgtes adfærd ikke rettidig har kunnet tilrettelægge sæsonen 1950, navnlig udlejning af hotellet i påsken og arrangementer med forenings- og selskabsture, samt at hun ifølge skødet § 7 skal betale 5000 kr. i mægler-salær til ejendomshandler Poulsen. Hendes endelige påstand går herefter ud på, at sagsøgte tilpligtes at betale hende en efter rettens skøn fastsat erstatning, dog ikke udover 25.000 kr., med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 17. august 1950.

Sagsøgte påstår frifindelse og har til støtte herfor anbragt: Handelens gennemførelse var fra sagsøgerindens side i skødet § 9 gjort afhængig af, at hun kunne opnå fritagelse for at betale ejerskifteafdrag. Dette viste sig udelukket, og da hun ikke var i stand til at præstere disse afdrag, var det nødvendigt for hende at søge en ordning. Til dette formål oprettedes overenskomsten af 18. februar 1950, der krævede tiltrædelse fra sagsøgte, fordi hans prioritetsydelse ville blive forøget. Når sagsøgte har underskrevet overenskomsten med forbehold, tog dette sigte på gennemgangen af hotellet og inventaret. Ved den besigtigelse, som derefter fandt sted, fik sagsøgte for første gang forvist personaleværelserne, der viste sig at være ulovligt indrettet, hvorfor det kunne forventes, at der fra myndighedernes side ville blive stillet vidtgående krav om ændringer. Det viste sig endvidere, at der manglede en mængde møbler, andet inventar og service, som havde været til stede ved forevisningen i december 1949. Da disse forhold forgæves er blevet påtalt overfor sagsøgerinden, og da denne endvidere havde ført ham bag lyset ved under salgsforhandlingerne i strid med sandheden at oplyse, at der på kasseapparatet hvilende en gæld på 12.000 kr., har sagsøgte haft føje til at nægte at tiltræde overenskomsten og til at træde tilbage fra handelen.

Sagsøgte bestrider ivoerigt, at sagsøgerinden har lidt noget tab.

Sagsøgerinden har heroverfor gjort gældende, at da sagsøgte inden handelen havde besigtiget såvel hotelbygning som inventar og service, og da ejendommen ifølge skødet § 3 er solgt, „som den er og forefindes“, kan senere konstaterede mangler, hvis tilstedeværelse hun må bestride, ikke påberåbes af sagsøgte som grundlag for ophævelse af handelen. Sagsøgerinden erkender at have givet urigtige oplysninger med hensyn til kasseapparatet, som af sagsøgte anført, men hun hævder, at dette ingen indflydelse har på hans pligt til at opfylde handelen, idet kasseapparatet var holdt udenfor det i skødet omtalte inventar og havde en betydelig højere værdi end 12.000 kr. Iøvrigt henviser hun til, at skødet kun indeholder 2 forbehold, nemlig dels hendes forbehold i § 9 med hensyn til fritagelse for at erlægge ejerskifteafdrag og dels sagsøgtes forbehold i slutningen af skødet om opnåelse af politimesterens foreløbige tilladelse til at påbegynde hoteldriften. Sagsøgtes forbehold var, som det fremgår af overretssagfører Raaschous skrivelse af 3. marts 1950, allerede opfyldt på dette tidspunkt, og hendes eget forbehold er opfyldt ved overenskomsten af 18. februar 1950 med overretssagfører Raaschou. I hvert fald har hun, da forbeholdet er rent ensidigt, frit kunnet tilbagekalde det for derefter selv at financiere ejerskifteafdragene, således som meddelt overretssagfører Raaschou i skrivelsen af 16. marts 1950. Under disse omstændigheder er det ganske uden betydning, at sagsøgte har underskrevet overenskomsten af 18. februar 1950 med forbehold, så meget mere som han ikke da protesterede mod, at hans terminsydelser ville blive forhøjet.

Sagsøgerinden har som part forklaret, at hun købte hotellet i foråret 1949. Det var da i en meget dårlig tilstand, og i den følgende tid har hun ofret i hvert fald 30.000 kr. på dets istandsættelse og udstyr. En dag i slutningen af 1949, da hun sad i salgsforhandlinger om hotellet, indfandt sagsøgte sig som køber og besigtigede hotellet sammen med ejendomshandler Poulsen. Under mødet på café „Buriis“ forlangte hun 275.000 kr. uden kasseapparatet, men parterne blev enige om 270.000 kr., og hun sagde, at hvis sagsøgte også ville have kasseapparatet måtte han yderligere betale 12.000 kr., som skyldtes på det, og det indgik sagsøgte på. Samtidig drøftedes det, om de pantebreve, som sagsøgte delvis skulle berigtige købesummen med, kunne belånes til fremskaffelse af ejerskifteafdragene. Det samme var tilfældet hos overretssagfører Raaschou den 7. februar 1950, men resultatet blev, at dette spørgsmål nærmere skulle undersøges af Raaschou. Efter at hun i de følgende dage havde forhandlet med ham og en vinhandler Bach Hansen om en ordning af dette forhold, tiltrådte hun overenskomsten af 18. februar 1950 hos overretssagfører Raaschou. Det var efter hendes forslag, at sagsøgte ved denne lejlighed gik til politimesteren for at få tilladelse til at drive hotellet. Da sagsøgte kom tilbage, udtalte han, at han ville underskrive overenskomsten med forbehold, da myndighederne måske ville forlange bygningsforandringer, og han ikke kunne overse sine pengeforhold. Hertil bemærkede sagsøgerinden, at det havde hun intet at gøre med. Sagsøgte talte ikke om den i overenskomsten omhandlede større årlige ydelse, det var han indforstået med. Efter sagsøgerindens videre forklaring besigtigede sagsøgte hotellet påny i hvert fald inden den 3. marts 1950. Han så da personaleværelserne uden at gøre nogen indsigelse. Inventaret blev gennemgået med afkrydsning på den fortegnelse, hvorefter hun selv havde købt det, og der manglede kun bagateller udover hendes private møblement. Sagsøgte var i det hele godt tilfreds og sagde, at det var udmærket. Om centralvarme- og køleanlægget har hun til sagsøgte sagt, at det var i orden, men hun har den 11. marts 1950 nægtet at underskrive en garantierklæring bl. a. herom, fordi sagsøgte ikke havde krav på en sådan erklæring. I begyndelsen af marts kom sagsøgte iøvrigt omtrent daglig på hotellet og drøftede pensionspriser m. v. med henblik på den forestående sæson.

Sagsøgte har forklaret, at han er udlært som tømrer og snedker og på handelens tidspunkt var snedkerformand. Han, der i sin ungdom havde været i tjenerlære, havde længe ønsket at gå over i hotelfaget og havde set på Gilleleje badehotel allerede på det tidspunkt, da sagsøgerinden købte hotellet. Da han i slutningen af 1949 påny indfandt sig der som køber sammen med ejendomshandler Poulsen, blev hotellet forevist ham af sagsøgerindens mand, som fortalte, at hun havde ofret mange penge på det, og sagsøgte kunne også selv se, at der i mellemtiden var sket store forandringer til det bedre. Personaleværelserne så han ikke ved denne lejlighed. I den på café „Buriis“ aftalte købesum var indbefattet kasseapparatet, men at der skulle skyldes på dette, omtalte sagsøgerinden først hos overretssagfører Raaschou den 7. februar 1950, hvor hun oplyste, at apparatet var købt på købekontrakt med ejendomsforbehold, og under hensyn hertil indgik han på at overtage den opgivne gæld. Nogle få dage efter var han med sin hustru på hotellet, som de flygtigt gennemgik uden at optælle inventar og service. Han mente dog at have konstateret noget galt, og dette meddelte han på mødet hos overretssagfører Raaschou den 18. februar 1950, idet han samtidig udtalte, at han ikke kunne overse det hele.

Derfor underskrev han overenskomsten med forbehold, dog med den bemærkning, at når hotellet var gennemgået og fundet i orden, ville han slette forbeholdet. Dette har ingen forbindelse med hans besøg hos politimesteren, af hvem han blot blev henvist til at rette henvendelse til den lokale sognerådsformand vedrørende tilladelse til overtagelse af hotellet. Da sagsøgte derefter påny indfandt sig på hotellet, kunne han ikke kende det igen, idet alt var forringet. Han så nu personaleværelserne, der viste sig at være rene „dødsfælder“. I det hele kunne han ikke „finde“ de 30.000 kr., som sagsøgerinden skulle have anvendt på det. Sagsøgerinden havde lovet at garantere for centralvarme- og køleanlægget, men da hun nægtede at underskrive erklæring herom, besluttede han at opgive at overtage hotellet og i stedet at købe hotel „Gefion“ i Espergerde, hvormed han allerede da havde orienteret sig.

Ejendomshandler Poulsen har som vidne forklaret, at han var fraværende fra mødet på café „Buriis“ ca. ½ time. Ved hans tilbagekomst fortalte parterne, at de faktisk ikke havde brug for en mægler, og at de var blevet enige om en købesum på 270.000 kr. Sagsøgerinden udtalte i sagsøgtes påhør, at sagsøgte yderligere skulle betale 12.000 kr. for kasseapparatet. Under mødet hos overretssagfører Raaschou den 7. februar 1950 var det sagsøgte, som forlangte oprettet særskilt dokument om kasseapparatet, og på mødet den 18. februar 1950 sagde sagsøgte efter tilbagekomsten fra politimesteren, at denne havde talt om brandloven. Sagsøgte ville dog nok underskrive overenskomsten, men med forbehold, idet „det kunne blive for meget“. Hertil bemærkede sagsøgerinden, at dette forhold havde hun omtalt til sagsøgte, og at det ville hun ikke havde noget at gøre med, og overretssagfører Raaschou udtalte, at det intet havde at betyde. Sidst i februar foretog vidnet og sagsøgte i fællesskab en grundig gennemgang af hotellet. De så personaleværelserne, om hvilke sagsøgte erklærede, at det håndværksmæssige skulle han nok selv ordne. Af inventaret, som blev gennemgået på grundlag af liste, manglede kun bagateller, medens der på den anden side var kommet en del ny ting til. Da de skulle begynde at gennemgå glassene, sagde sagsøgte, at det var overflødigt. Sagsøgte var i det hele meget tilfreds med resultatet af besigtigelsen.

Overtjener Christian Hellum, der har arbejdet på hotellet fra ca. 1. maj 1949 til julen 1950, har som vidne forklaret, at sagsøgte har ofret et betydeligt beløb, efter vidnets formening 30—40.000 kr., på nyanskaffelser og istandsættelser. Vidnet har på hotellet et par gange talt med sagsøgte, senest i slutningen af februar eller begyndelsen af marts, og sagsøgte sagde da, at han selv ville foretage de reparationer, der skulle til. Han bad vidnet fortsætte, og de drøftede tilrettelæggelsen af planerne for den forestående sæson. Da påsken kom, var udnyttelsen af denne gået i stå.

For retten er det oplyst, at sagsøgte allerede i de første dage af marts havde truffet mundtlig aftale vedrørende køb af hotel „Gefion“. Salgsdokument blev oprettet af overretssagfører Raaschou den 21. s. m.

På grundlag af det foreliggende skal retten bemærke:

Sagsøgtes medunderskrift på overenskomsten af 18. februar 1950 var kun påkrævet, fordi den truffede ordning ville påføre ham forøgede byrder i forhold til de ham i henhold til skødet § 6 påhvilende forpligtelser. Af overretssagfører Raaschous skrivelse af 3. marts 1950 fremgår det imidlertid med tilstrækkelig tydelighed, at det af sagsøgte ved hans underskrift tagne forbehold ikke tager

sigte herpå, men af sagsøgte er søgt anvendt til gennemførelse af krav, der var overenskomstens indhold og formål ganske uvedkommende. Forbeholdet har herefter ingen indflydelse på gyldigheden af overenskomsten, ved hvilken ordningen af ejerskifteafdragene erklæret løses, hvorved iøvrigt bemærkes, at sagsøgerinden har erklæret, at hun, dersom sagsøgte alene havde nægtet at gå ind på den af overenskomsten følgende forhøjelse af terminsydelsene, selv ville have magtet at financiere ejerskifteafdragene, jfr. landsretssagfører Hartwigs skrivelse af 16. marts 1950. Skødet hjemler derfor sagsøgerinden ret til at fordrer handelen opfyldt, såfremt denne ikke kan anfægtes af sagsøgte efter almindelige retsregler. Herved bemærkes, at sagsøgte har haft adgang til og også har besøgt hotellet inden handelen, hvorfor han ikke nu kan påberåbe sig sådanne mangler ved hotellets bygningsmæssige indretning, der kunne have været opdaget ved denne besigtigelse, og med hvis tilstedeværelse han også senere må antages at have affundet sig uden indsigelse. Sagsøgte har endvidere ikke mod sagsøgerindens benægtelse ført noget som helst bevis for, at sagsøgerinden efter besigtigelsen har forringet hotellets beholdninger af inventar og service, eller at hun skulle have lovet at garantere for centralvarme- og køleanlæggets tilstand. Idet derhos sagsøgerindens urigtige oplysninger om, at der påhvilede kasseapparatet en restgæld på 12.000 kr., ikke i sig selv giver sagsøgte adgang til at hæve handelen, må sagsøgte anses erstatningspligtig overfor sagsøgerinden. Retten finder det tilstrækkelig sandsynliggjort, at der ved sagsøgtets kontraktsbrud er tilføjet sagsøgerinden et tab. Dette findes efter alt foreliggende at kunne anslås til 12.000 kr. der vil være at tilkende sagsøgerinden med renter som af hende påstået.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, hotelejer Kaj Andersen, bør inden 15 dage fra dato til sagsøgerinden, hotelejerse fru Agnes Dam Jensen, betale 12.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 17. august 1950, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 1200 kr.

Stempelforbehold med hensyn til sagsøgerindens bilag 2 og 3.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der afgivet fornyede parts- og vidneforklaringer. Herunder har vinhandler Bach Hansen, der deltog i mødet den 18. februar 1950, forklaret, at appellanten tog forbehold, fordi der var forskellige ting på hotellet, han ikke var tilfreds med; forbeholdet vedrørte selve købet af hotellet, men ikke direkte de forhøjede terminsydelsener. — Det er derhos oplyst for Højesteret, at indstævnte har solgt det i sagen omhandlede kasseapparat for 18.000 kr.

Det måtte efter det foreliggende påhvile appellanten, såfremt han under påberåbelse af forbeholdet ikke ville vedstå sin underskrift på overenskomsten af 18. februar 1950, at give indstævnte meddelelse herom og give denne rimelig tid til at træffe de herefter nødvendige foranstaltninger. Da appellanten først ved sin sagførers

Den 31. s. m. betalte sagsøgte 3500 kr. til sagsøgerne og har senere i afdrag betalt yderligere 4000 kr. Da sagsøgte ikke har været at formå til at betale restbeløbet 3825 kr. med tillæg af renter 724 kr. 94 øre, ialt 4549 kr. 94 øre, har sagsøgerne under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til betaling af dette beløb tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 1. november 1950, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet mod betaling af 76 kr. 05 øre, idet han til støtte herfor har anført, at han med fabrikant Sanggaard har aftalt, at købesummen for traktoren, der var brugt, skulle være 5500 kr.

Under domsforhandlingen har sagsøgte for landsretten som part forklaret overensstemmende med det af ham anbragte. Traktoren skulle som anført repareres hos Ole Sørensen & Co., og han regnede derfor med, at den ikke var ny. Han kan ikke udtale sig om, hvorvidt den har været benyttet til andet end demonstration.

Fabrikant Sanggaard har som vidne til dels under domsforhandlingen for landsretten forklaret, at det drejede sig om en fabriksny traktor. Under opholdet på ungskuet knækkede traktorens gearstang, hvilket måtte repareres, ligesom bremserne måtte justeres inden leveringen. Det var aftalen med sagsøgte, at han skulle betale dagsprisen, og det blev nævnt, at denne var ca. 9400 kr. Der har aldrig været tale om nogen lavere pris.

Ved det oplyste, derunder navnlig fabrikant Sanggaards forklaring, må det anses for godtgjort, at sagsøgte har bestilt og fået leveret en ny traktor, og det findes ikke godtgjort, at der er aftalt en lavere pris end dagsprisen. Da dagsprisen på en traktor af det omhandlede mærke på leveringstiden efter det oplyste var 9400 kr., vil sagsøgernes påstand herefter være at tage til følge, dog at renter kun findes at burde tilkendes sagsøgerne af resthovedstolen 3825 kr.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgerne med 600 kr.

Som udeblevet fra den befalede forligsmægling vil sagsøgte være at idømme en bøde til statskassen på 10 kr. med en forvandlingsstraf af hæfte i 2 dage.

Stempelovertrædelse ses ikke at have foreligget.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, gårdejer Peder Jensen, bør til sagsøgerne, A/S Massey-Harris, betale 4549 kr. 94 øre tilligemed renter 6 pct. årlig af 3825 kr. fra 1. november 1950, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Til statskassen bøder sagsøgte 10 kr.; forvandlingsstraffen bestemmes til hæfte i 2 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sin påstand for landsretten, medens indstævnte har påstået stadfastelse.

Efter de foreliggende oplysninger findes appellantens påstand om, at den til ham leverede traktor var af typen K 20 og ikke af

typen K 20 R C, ikke at kunne forkastes, og da indstævnte har erkendt, at dagsprisen for en traktor af typen K 20 på leveringstiden var 300 kr. lavere end den fakturerede pris, vil det af indstævnte indtalte beløb være at nedsætte med 300 kr. samt med de heraf for tiden 1. oktober 1948 til 1. november 1950 beregnede renter 37 kr. 50 øre, eller med ialt 337 kr. 50 øre.

Med denne ændring vil dommen iøvrigt i henhold til de i denne anførte grunde være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, A/S Massey-Harris, hos appellanten, gårdejer Peder Jensen, tilkendte beløb bestemmes til 4212 kr. 44 øre med renter 6 pct. årlig af 3525 kr. fra 1. november 1950, til betaling sker.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Tirsdag den 4. november.

Nr. 183/1951. A/S Randers Korn- og Foderstofforretning
(Bech-Bruun)

mod

Finansministeriet (kammeradv.).

(Spørgsmål om et aktieselskab havde krav på skattelempelse i medfør af statskattelovens § 1, afsnit 3, næstsidste stk., med hensyn til et beløb, der ekstraordinært var afskrevet på et pakhus).

(Sagen behandlet skriftligt).

København's Byrets dom 6. november 1950 (12. afd.).

Sagsøgerne, A/S Randers Korn- og Foderstofforretning, Randers, opførte i 1946 et pakhus, som kostede 559.959 kr. 67 øre, og solgte samtidig et ældre pakhus for 65.000 kr., hvilket sidste beløb blev afskrevet på det nye pakhus. Såvel i regnskabsåret 1946/47 som i regnskabsårene 1947/48 og 1948/49 er der over sagsøgernes skattepligtige indkomst som driftsudgifter fradraget både de ordinære afskrivninger på byggeudgifterne og de ekstraordinære afskrivninger i henhold til de særlige regler om afskrivning af merudgifter ved anskaffelse af erhvervsjendom, hvilke afskrivninger beløber sig til henholdsvis 16.798 kr. 78 øre og 167.987 kr. 91 øre. Ved disse afskrivninger er ejendommens bogførte værdi herefter nedbragt til 310.172 kr. 98 øre. Desuden er der af overskudet i

de nævnte 3 regnskabsår hvert år benyttet 50.000 kr. til ekstraordinær afskrivning. Denne afskrivning er ikke passeret over sagsøgernes driftsregnskab og heller ikke bragt til fradrag ved udfindelsen af sagsøgernes skattepligtige indkomst. Afskrivningen er hvert år afholdt af det som overskud til disposition for generalforsamlingen stillede beløb. Pakhusets bogførte værdi pr. 31. juli 1949 (udgangen af regnskabsåret 1948/49) er herigenennem reduceret med yderligere 150.000 kr. til 160.172 kr. 98 øre. Ejendomsskylden er 300.000 kr.

Sagsøgerne, der betragter de ekstraordinære afskrivninger på 50.000 kr. årligt som reservefondshenlæggelse, har overfor skattemyndighederne forlangt reservefondsfradrag herfor i henhold til statsskattelovens § 1, nr. 3, men skattemyndighederne har ikke villet imødekomme kravet.

I landsskatterettens kendelse af 12. januar 1950 hedder det:

„Aktieselskabet Randers Korn- og Foderstofforretning, Randers, som for skatteåret 1948/49 har selvangivet selskabets skattepligtige indkomst til 273.956 kr., og hvis skattepligtige indkomst af Randers købstads ligningskommission og skatterådet for Randers skattekreds blev ansat i overensstemmelse hermed, klager over, at skatterådet ved beregningen af den selskabet for nævnte skatteår påhvilende statsskat ikke har tilstået selskabet lempelse i henhold til bestemmelsen i statsskattelovens § 1, nr. 3, for et beløb af 50.000 kr., der af selskabets driftsoverskud for regnskabsåret 1. august 1946—31. juli 1947 er anvendt til afskrivning på ejendomskonto.

Den omtalte afskrivning er en af selskabet foretaget ekstraordinær afskrivning på 50.000 kr., der ikke er opført på statusopgørelsens passivside, men fradraget anlægskontoen på status aktivside, og skatterådet har derfor ikke ment at kunne indrømme lempelse for beløbet.

Efter den af Landsskatteretten fulgte praksis på det omhandlede område vil der ikke kunne gives selskabet medhold i dets påstand, idet det afgørende i så henseende må være, at den pågældende særlige reserve opføres på opgørelsens passivside, da de skattelignende myndigheder i modsat fald ikke vil have mulighed for fornøden kontrol med den fremtidige disponering over de til kontoen henlagte midler.

Den foretagne skatteberegning vil herefter være at stadfæste.“

Under denne den 11. juli 1950 anlagte sag påstår sagsøgerne nu sagsøgte. Finansministeriet, tilpligtet at anerkende, at sagsøgerne er berettiget til at få lempelse i den dem påhvilende statsskat for skatteåret 1948/49 i henhold til statsskattelovens § 1, nr. 3, for et beløb af 50.000 kr., der af sagsøgernes driftsoverskud for regnskabsåret 1. august 1946 til 31. juli 1947 er anvendt til afskrivning på ejendomskontoen ved nedsættelse af pakhusets bogførte værdi.

Sagsøgte påstår frifindelse.

Sagsøgerne har anført, at deres regnskab er opgjort i overensstemmelse med aktieselskabslovens § 44, og at dispositionen med hensyn til de 50.000 kr., som sagsøgerne vil betegne som en uegentlig afskrivning, må sidestilles med en reservefondshenlæggelse. Skattemyndighederne har ingen hjemmel til her at foreskrive sagsøgerne, hvorledes regnskabet skal opstilles, og den af landsskatteretten omtalte kontrol har lige så gode vilkår, når sagsøgernes fremgangsmåde ved regnskabsopstillingen anvendes, som når der forholdes med regnskabet efter landsskatterettens ønsker. Sagsøgerne skal efter de særlige bestemmelser om kontrol med ekstraordinære afskrivninger hvert år til skattemyndighederne fremsende redegørelse for pakhusets bogførte værdi.

Sagsøgte har anført, at dispositionen over de 50.000 kr. vel er foretaget i overensstemmelse med aktieselskabslovens § 44, d. v. s. som en råden over overskud på driftsregnskabet, men den kan ikke karakteriseres som en reservefondshenlæggelse, d. v. s. som en forøgelse af sagsøgernes egenkapital, bestemt til at tjene som sikkerhed mod fremtidige tab. Skattemyndighederne har ikke givet sagsøgerne direktiver med hensyn til deres regnskabsaflæggelse her, men alene holdt sig til de betingelser, som statsskattelevens § 1, nr. 3, fastsætter for reservefondslømpelse.

Da der findes at måtte gives sagsøgte medhold i, at der efter lovordene ikke er grundlag for at indrømme sagsøgerne reservefondslømpelse for den foretagne disposition med hensyn til de 50.000 kr., vil sagsøgte være at frifinde.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerne til sagsøgte 200 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Finansministeriet, bør for tiltale af sagsøgerne, A/S Randers Korn- og Foderstofforretning, Randers, under denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgerne inden 15 dage fra dommens afsigelse til sagsøgte 200 kr.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 20. marts 1951 (XI afd.).

Den indankede dom er afsagt den 6. december 1950 af Københavns Byrets 12. afdeling og påanket af A/S Randers Korn- og Foderstofforretning med påstand og, at dommen ændres i overensstemmelse med den for byretten nedlagte påstand.

Indstævnte, Finansministeriet, påstår dommen stadfæstet.

Det fremgår af aktieselskabets driftsregnskab pr. 31. juli 1947, at der under posten „Ekstraordinære Afskrivninger“ er anført „Pakhus — — — 50.000 Kr.“ Af den pr. samme dato udarbejdede status fremgår intet med hensyn til den nævnte afskrivning.

Selskabets revisor, statsautoriseret revisor Svend Aarkrog, har i en for landsretten fremlagt erklæring af 19. februar 1951 oplyst, „at Selskabet for hvert af Skatteaarene 1948/49, 1949/50 og 1950/51 til Randers Skattevæsen har indsendt Specifikationer af Ejendommens Kapital-Konto, hvoraf fremgaar de ordinære og ekstraordinære Afskrivninger, der er fradraget i Indkomsten, samt de ekstraordinære Afskrivninger, der ikke er fradraget i Indkomsten. — — —

Af nævnte indsendte Specifikationer kan til enhver Tid udledes, til hvilken Værdi Selskabets Ejendomme saavel regnskabsmæssigt som skattemæssigt er nedskrevet.“

Da dispositionen over de 50.000 kr. ikke er foretaget som en henlæggelse til et reservefond, har selskabet ikke krav på det påståede reservefondsfradrag, og dommen vil herefter være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellant, A/S Randers Korn- og Foderstofforretning, til indstævnte, Finansministeriet, 150 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende dommere afgav sålydende

d i s s e n s:

Efter det under domsforhandlingen anførte må der gås ud fra, at der ville være blevet ydet selskabet den ønskede skattelempe, såfremt det havde ændret sin status, således at aktiverne var kommet til at fremtræde uden den foretagne ekstraordinære afskrivning, og således at denne var overflyttet til passivside som en særlig post, men at selskabet ikke har ønsket at foretage en sådan ompostering.

Som sagen foreligger oplyst, ville jeg give selskabet medhold i, at de skatte-lignende myndigheder, selv om den pågældende særlige reserve ikke er opført på opgørelsens passivside, af regnskabet ville have mulighed for fornøden kontrol med den fremtidige disponering over de til kontoen henlagte midler.

Herefter og da heller ikke det iøvrigt oplyste findes at være til hinder herfor, ville jeg tage det appellerende selskabs påstand til følge og tilkende det sagens omkostninger for begge retter med et passende beløb.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sin påstand for byret og landsret. Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Seks dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde og for at pålægge appellanten i sagsomkostninger for alle retter at betale indstævnte 1000 kr.

Tre dommere bemærker:

Efter bestemmelsen i aktieselskabslovens § 42, stk. 3, 2. pkt., kan det beløb på 50.000 kr., der i henhold til generalforsamlingsbeslutning af 27. oktober 1947 er anvendt til afskrivning på pakhuset udover en mulig sket forringelse af dets værdi, og som hidrører fra den af selskabet ved dets virksomhed indvundne fortjeneste, ikke ved senere opskrivning af pakhusets værdi frigøres til anvendelse til andre formål end de i § 1 en nævnte, hvorfor beløbet må anses at være bestemt til at tjene til sikkerhed mod fremtidige tab. Idet selskabets kapital ved den foretagne afskrivning herefter må anses forøget med nævnte beløb, findes selskabet, der årlig har indsendt til skattevæsenet de i landsretsdommen nævnte specifikationer, således at alle rimelige kontrollensyn er fyldestgjort, uanset den anvendte bogføringsmåde, at have krav på nedsættelse i henhold til statsskattelovens § 1, afsnit 3, næstsidste stk., af skatten for en tilsvarende del af indkomsten. Som følge heraf stemmer disse dommere for at tage appellanten påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for alle retter betaler appellanten, A/S Randers Korn- og Foderstofforretning, til indstævnte, Finansministeriet, med 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 182/1951.   A/S Vilhelm Albertsen & Co. (Neel)

mod

A/S A. Klinke i likvidation (landsretssagfører K. L. Thoft).

(Spørgsmål om erstatning i anledning af, at appellanten havde givet indstævnte for ringe tildeling af kakaosmør).

Sø- og Handelsrettens dom 4. maj 1951.

De sagsøgte, A/S Vilhelm Albertsen & Co., har i en årrække før krigen leveret kakaosmør til Chokoladefabriken Freja. I skrivelse af 4. december 1939 bekræftede de sagsøgte, at Frejas køb gennem det sagsøgte selskab af kakaosmør i perioden 1. juli 1938 til 30. juni 1939 havde beløbet sig til 34.303 kr. 18 øre. Skrivelsen er antagelig udfærdiget til benyttelse ved Frejas ansøgning om tilladelse til direkte import. Ved Valutacentralens skrivelse af 29. februar 1940 anerkendtes Freja som importberettiget pr. 1. januar 1940 med et årligt tildelingsgrundlag på 30.000 kr. kakaobønner og 30.000 kr. kakaosmør. Freja var et interessentskab med direktør Aage Klinke og fabrikant O. Folkenberg som interessenter. Kort efter 9. april 1940 gik såvel Freja som selskabets to nævnte interessenter konkurs.

Ved overenskomst mellem fabrikant H. Schweitzer og direktør Aage Klinke af 17. oktober 1940 og skrivelse fra Direktoratet for Vareforsyning af 9. november 1940 overførtes Frejas tildeling af sukker til Schweitzer, og Aage Klinke blev eneforhandler af de af Schweitzer på denne basis producerede varer. Spørgsmålet om overførsel af tildelingen af kakaobønner og -smør blev ikke rejst — efter sagsøgernes fremstilling fordi der efter verdenskrigens udbrud ikke fandt tilføsel sted af disse produkter.

Ved skrivelse af 21. oktober 1943 erklærede Aage Klinke sig indforstået med, at hans kontrakt med Schweitzer angående salg af sukkervarer overførtes til et aktieselskab, som Schweitzer og Folkenberg agtede at oprette, således at Frejas gamle sukkertal udnyttedes af aktieselskabet. Sådant selskab oprettedes under navnet A/S Troffé.

Ved overenskomst af 13. juli 1946 er der med godkendelse af Direktoratet for Vareforsyning under 20. september 1946, 18. februar 1947 og 5. september 1947 truffet bestemmelse om, at A/S A. Klinke erholdt først halvdelen, senere hele det A/S Troffé tidligere tilhørende tildelingsgrundlag for sukker, kakaobønner og -smør.

Fra efteråret 1945 var indførsel af kakaobønner og kakaosmør atter begyndt her til landet.

Efter bestemmelse af Direktoratet for Vareforsyning har tildelingen af importbevillinger for kakaosmør i tiden efter kapitulationen fundet sted på grundlag af de enkelte firmaers fra udlandet fakturerede import af kakaosmør i tiden fra 1. juli 1938 til 30. juni 1939 (basisåret). Fordelingen af det af handelsimportørerne indførte kakaosmør har været overladt de enkelte importører, idet direktoratet dog som vilkår for de tildelte bevillinger har fastsat, at varen sælges til det pågældende handelsfirmas kunder i forhold til disses køb af den pågældende vare i basisåret. I skrivelsen af 14. november 1945 fastsatte direktoratet således fordelingsplanen for et af de sagsøgte indført parti kakaosmør. Herefter skulle fabrikken Troffé — som andre fabrikker — have et bestemt angivet antal baller og kartons, fastsat på grundlag af Frejas ved Valuta-centralens skrivelse af 29. februar 1940 anerkendte tildelingsgrundlag — Troffés direkte import.

For de sagsøgtes vedkommende opgaves selskabets egen tildeling ligeledes til et bestemt antal baller og kartons på grundlag af selskabets import i basisåret, og det udtaltes herom, at denne tildeling — bortset fra nogle medicinalindustrien forbeholdte baller — ville være at levere „til selskabets kunder i forhold til disses køb af den pågældende vare i basisåret 1. juli 1938 til 30. juni 1939, og at ovennævnte vilkår videregaves ved varenes salg.“

Sagsøgerne, A/S A. Klinke i likvidation, gør gældende, at de sagsøgte herefter måtte være klar over, at A/S Troffé og senere A/S A. Klinke havde krav på tildeling af kakaosmør af de sagsøgtes egen import heraf i forhold til det af de sagsøgte i skrivelse af 4. december 1939 opgivne salg til Freja af kakaosmør i tiden 1. juli 1938 til 30. juni 1939, ialt 34.303 kr. 18 øre, hvorved fremhæves, at direktør Klinke, der stedse har været hovedmanden bag såvel chokoladefabrikken Freja, Hubert Schweitzer, A/S Troffé og A/S A. Klinke, til stadighed har været i forbindelse med de sagsøgte på de nævnte firmaers og selskabers vegne, bortset fra hans bortrejse fra landet fra sommeren 1944 til maj 1945. Der blev imidlertid kun ydet tildeling i forhold til et køb i basisåret på ca. 15.000 kr. Der har fra de sagsøgte af de sagsøgtes egen import af kakaosmør fundet følgende leverancer sted til Troffé og Klinke:

22. november	1945	.....	2921.140 kg
25. marts	1946	.....	2946.400 -
6. august	1946	.....	2709.400 -
28. august	1946	.....	1380,— -
5. september	1946	.....	480,— -
4. oktober	1946	.....	780,— -
8. oktober	1946	.....	240,— -
28. oktober	1946	.....	3. cwts.
26. november	1946	.....	3. cwts.
19. maj	1947	.....	2840,— kg
19. juni	1947	.....	240,— -

Ialt: 14.876,94 kg.

De to sidste sendinger er faktureret til A/S A. Klinke, de øvrige til A/S Troffé.

Efter sagsøgernes fremstilling fik allerede i 1946 Folkenberg og Klinke mistanke om, at der af de sagsøgte blev tildelt dem for lidt kakaosmør på

grund af forholdet mellem de partier kakaobønner, der var givet produktionstilladelse til, og leverancen af kakaosmør. Folkenberg reklamerede til de sagsøgte prokurist Rehlund i 1946, men denne afviste reklamationen, ligesom senere henvendelser fra Klinke dels til de sagsøgte, dels til Direktoratet for Vareforsyning, ikke førte til resultat.

Den 13. juli 1946 havde A/S Troffé overdraget fabrikken til A/S A. Klinke, og direktør Klinke overtog fabrikkens drift pr. 1. januar 1947.

Efter en drøftelse, som Klinke den 13. august 1947 havde med de sagsøgte direktør, Palle Albertsen, om tildelingsgrundlaget, tilskrev de sagsøgte den 14. august A/S A. Klinke således:

„I Anledning af Herr Direktør A. Klinke og Herr Prokurist Rasmussens Besøg paa vort Kontor i Forgaars kan vi meddele Dem, at Deres Køb af Kakaosmør hos os i Perioden 1. Juli 1938—30. Juni 1939 har været ca. Kr. 15.000,00, hvilket ligger lidt under en Trediedel af vor Tildeling.“

Klinke havde imidlertid i Frejas arkiv fundet den tidligere nævnte skrivelse fra de sagsøgte af 4. december 1939, hvori Frejas køb af kakaosmør hos de sagsøgte var opgivet til 34.303 kr. 18 øre, og han henvendte sig derfor påny straks til de sagsøgte, som erkendte, at skrivesen af 14. august 1947 var en fejl, men meddelte, at man ikke var i stand til at skaffe mere kakaosmør.

I skrivelse af 15. september 1947 forelagde A/S A. Klinkes bestyrelsesmedlem, højesteretssagfører Felix Vang, sagen for Direktoratet for Vareforsyning og anmodede direktoratet om at ville anvise A/S A. Klinke det fornødne kvantum smør, således at tallet 34.303 kr. 18 øre lægges til grund for selskabets tildelinger. Direktoratet erklærede, at der ikke forefandt kakaosmør at fordele, og der fandt et møde sted i direktoratet den 15. oktober 1947, dels om dette spørgsmål, dels om spørgsmålet om, at selskabet havde produceret for lidt flødechokolade.

Tilstede ved mødet var højesteretssagfører Felix Vang, direktør A. Klinke, kontorchef Rasmussen (A/S A. Klinke) og for direktoratet overretssagfører Nonboe, fuldmægtigene Lauridsen og Colding samt sekretær H. Jensen (S-kontor).

Mødet refereredes den 17. oktober 1947 af fuldmægtig Colding således:

„Spørgsmålet om selskabets tildeling af kakaosmør fra A/S Vilh. Albertsen & Co. må siges at være bragt i orden, idet Vilh. Albertsen ved tidligere møde hos overretssagfører Nonboe var indforstået med for fremtiden at levere A/S A. Klinke kakaosmør på basis af det livkviderede selskab Frejas køb hos Vilh. Albertsen & Co. i perioden 1. juli 1938—30. juni 1939, d. v. s. ca. kr. 34.000,00. Direktør Klinke erklærede sig indforstået med, at der ikke var mulighed for efterlevering, hverken gennem Vilh. Albertsen & Co. eller ved direkte import, men at selskabet har tilladelse til at presse kakaosmør af de kakaobønner, selskabet — efter opfyldelse af fornævnte forpligtelser og iøvrigt under iagttagelse af de i direktoratets produktionstilladelse af 29. september d. å., der omfatter tiden 1. oktober 1947—31. marts 1948 gældende forpligtelser — har til rådighed.“

Tirsdag den 4. november.

Mødet refereredes i skrivelse fra højesteretssagfører Vang til Klinke af 16. oktober 1947 således:

Resultatet af Forhandlingen blev, at Varedirektoratet erklærede sig indforstået med, at A/S A. Klinke i Oktober Kvartal 1947 og Januar Kvartal 1948 oparbejder hele det Parti Cacaobønner vedrørende 30.791 kg, som Selskabet har liggende og således, at man i fornødent Omfang presser Cacaosmør af Bønnerne. Selskabets Forpligtelser i Forhold til Varedirektoratet gaar ud paa, at Selskabet i de ovennævnte Kvartaler skal producere 21 Tons Mælkechokolade, 350 kg mørkt Overtræk samt mørkt Overtræk til Levering til Kunder paa sædvanlig Maade i Forhold til Leveringerne i 1938.

I anledning af, at det fra de sagsøgte side er gjort gældende, at der ved mødet er truffet en endelig ordning vedrørende leverancerne fra de sagsøgte, således at der herefter ikke kan rejses noget krav overfor de sagsøgte, udtaler tidligere direktør i direktoratet, Lindgren, i skrivelse af 21. juli 1950 følgende:

„Med hensyn til det på mødet den 15. oktober 1947 passerede har direktør Klinke ret i, at hans erklæring alene angik spørgsmålet om erstatningsleverancer af kakaosmør, idet direktør Klinke på det pågældende møde udtrykkelig tiltrådte, at der ikke kunne blive tale om at fremsætte krav om efterlevering af kakaosmør, hverken fra Vilh. Albertsen & Co. eller gennem direkte import. Den ved mødet trufne ordning har ikke forbindelse med et eventuelt erstatningskrav fra direktør Klinke overfor Vilh. Albertsen & Co.

Med hensyn til sukkertildelingerne kan jeg oplyse, at tildelingen af sukker til chokoladefabrikation i et vist omfang er beregnet efter fabrikernes effektive tildelinger af kakaobønner og -smør, og at større leverancer af kakaosmør derfor ville have medført større sukkertildeling til oparbejdning af det merleverede kakaosmør.“

Den 6. november 1947 tilskrev Direktoratet for Vareforsyning de sagsøgte således:

„I anledning af, at selskabet i skrivelse af 25. oktober d. å. har anmodet om direktoratets skriftlige udtalelse om, hvorvidt selskabet er juridisk forpligtet til at levere kakaosmør til A/S A. Klinke i forhold til chokoladefabrikken „Freja“s køb i perioden 1. juli 1938 til 30. juni 1939, skal direktoratet bekræfte, at selskabet af direktoratet anses for pligtig til ifølge de for tildelingen fastsatte vilkår at levere kakaosmør til A/S A. Klinke i forhold til chokoladefabrikken „Freja“s køb i ovennævnte periode.“

Højesteretssagfører Vang tilskrev den 31. december 1947 de sagsøgte således:

„Under henvisning til vor tidligere samtale vedrørende cacaosmør tillader jeg mig at anmode Dem om snarest at stille et parti cacaosmør til rådighed for A/S A. Klinke. Selskabet har en del cacaopulver og ved levering af cacaosmør kan den fejl, der blev begået ved levering af cacaosmør, måske delvis redresseres.

Jeg tillader mig derfor at anmode om, at selskabet vil gøre sit yderste for at sagen kan komme i orden på denne måde.“

Henvendelsen førte ikke til resultat.

Fra 1. april 1948 faldt den hidtil gældende tildelingsordning bort, og der indførtes en rationeringsordning, hvorefter tildeling af råvarer fandt sted på grundlag af indleverede mærker for varesalg til kunderne. Sådanne mærker kunne A/S A. Klinke ikke præstere, idet selskabet ved ordningens indførelse ikke lå med noget lager af chokoladearter. Sagsøgerne hævder, at denne mangel på lager skyldtes den for ringe levering af kakaosmør fra de sagsøgte, og at dette har været årsag til, at A/S A. Klinke i sommeren 1948 måtte træde i likvidation.

Sagsøgerne gør gældende, at selskabet i forhold til leveringerne til Freja i basisåret, der som nævnt udgjorde 34.303 kr. 18 øre, har fået ca. 19 tons for lidt kakaosmør hos de sagsøgte. De hævder, at krav om leveringer på denne basis er gjort gældende overfor de sagsøgte og fastholdt rettidigt, og at de sagsøgte derfor må være ansvarlig for det tab, som selskabet har lidt ved ikke at have fået de nævnte leveringer.

Sagsøgerne, der har fået transport på de A/S Troffé i likvidation og direktørerne Hubert Schweitzer og Olaf Folkenberg tilkommende erstatningskrav på de sagsøgte for tab ved utilstrækkelig levering af kakaosmør, nedlægger herafter påstand på, at de sagsøgte dømmes til betaling af 160.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato, den 13. september 1949.

De sagsøgte påstår frifindelse.

De sagsøgte har givet meddelelse om processen til Direktoratet for Vareforsyning, som har givet møde og udtalt sig under sagen.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af direktør Aage Klinke, grosserer Olaf Folkenberg, kontorchef Peter Rasmussen, fuldmægtig Kaj Daldorph og højesteretssagfører Felix Vang, direktør Palle Albertsen, grosserer Viggo Rehlund, som indtil 1. marts 1946 var prokurist hos de sagsøgte, og af fabrikant — tidligere fuldmægtig i Varedirektoratet — Torben Colding.

De sagsøgte bestrider at have haft pligt til at levere til A/S Troffé og senere A/S A. Klinke i forhold til leveringerne til Freja i basisåret, allerede fordi en sådan pligt af de pågældende virksomheder ikke er tilstrækkelig hævdet og bevisliggjort overfor de sagsøgte.

De sagsøgtes leveringer fra 22. november 1945 til 19. juni 1947 er alene sket af kulance overfor Folkenberg, idet de sagsøgte tidligere havde kendt og handlet med såvel denne som hans fader.

Der foreligger således ikke behørig reklamation fra disse virksomheders side, og det må i første række tilskrives deres egen forsømmelse med at præcisere og dokumentere deres krav, at de ikke har opnået den hævdede tildeling.

Hertil kommer, at de sagsøgte ved det i mødet i Varedirektoratet den 15. oktober 1947 passerede, hvorefter de sagsøgte fremtidig skulle levere på basis af Frejas køb i 1938—39, måtte gå ud fra, at spørgsmålet hermed var bragt i orden på bindende måde også for A/S A. Klinke. Sagsøgerne kan herfter ikke have ret til erstatning for manglende leveringer for den foregående periode, allerede fordi Klinke ikke i dette møde har rejst eller forbeholdt sig et sådant erstatningskrav. Denne opfattelse hos de sagsøgte om sagens endelige ordning bestyrkes også af Klinkes passivitet i den følgende tid, og dennes undladelse af at hævde kravet har afskåret de sagsøgte fra at imødekomme et eventuelt krav ved levering af yderligere kakaosmør i efteråret 1947.

Endelig hævder de sagsøgte, at der ikke består den fornødne adækvans mellem den eventuelt foreliggende ringe forselvelse fra de sagsøgte side og det påståede tab, og at der i hvert fald ikke foreligger fornødent bevis for dettes størrelse.

Grosserer Folkenberg forklarer, at han ikke havde forretningsforbindelse med de sagsøgte under krigen. I efteråret 1945 henvendte vidnet sig til Varedirektoratet for at opnå tildeling på grundlag af Frejas tildelinger i basisåret og fik dette krav anerkendt. Efter at han i skrivelse fra Varedirektoratet af 20. november 1945 havde fået meddelelse om første direkte smørleverance til A/S Troffé på 48 baller og 162 kartons, som skulle udleveres ham gennem de sagsøgte, telefonerede han til prokurist Rehlund og spurgte, hvor meget der skulle betales. Rehlund tilføjede, at der var et parti endnu til højere pris, og da vidnet spurgte om grunden hertil, svarede Rehlund, at prisforskellen var de sagsøgte provision, idet partiet leveredes af de sagsøgte egen tildeling. Vidnet fortalte ved samme lejlighed, at A/S Troffé fortsatte Freja og havde ret til dettes tildelinger — vidnet var da ikke klar over, at A/S Troffé også af de sagsøgte egen tildeling — altså Troffés indirekte tildeling — havde krav på ydelse i forhold til Frejas køb hos de sagsøgte i basisåret.

I begyndelsen af 1946 fik vidnet mistanke om, at han ikke fik nok smør, idet A/S Troffé ikke kunne opfylde de af direktoratet stillede produktionskrav, og han spurgte derfor Rehlund, om han fik, hvad der tilkom ham, hvilket Rehlund bekræftede. Vidnet har kun denne ene gang henvendt sig til Rehlund angående spørgsmålet om for lidt smør, men har en gang bebrejdet Rehlund, at Troffé ikke fik nok nødder, hvortil Rehlund svarede, at Troffé havde fået mandler, hvad Freja ikke havde fået i sin tid, og derfor skulle være glad. Vidnet har senere en gang i 1946 henvendt sig pr. telefon til direktør Albertsen, som svarede, at han fik, hvad der tilkom ham — oven i købet for meget, idet han var de sagsøgte største eller næststørste kunde. Der er ikke fra de sagsøgte side forlangt dokumentation for, at Troffé havde overtaget Frejas tildeling.

Vidnet har ikke spurgt Varedirektoratet om sin ret til indirekte import. Da vidnet stadig havde mistanke om, at han ikke fik, hvad han skulle have, fordi han ikke kunne få smørret til at slå til til de stillede produktionskrav, anmodede han Klinker om at undersøge dette spørgsmål nærmere, fordi han selv var stærkt optaget af andet arbejde. Efter 1. januar 1947 ophørte han at arbejde med produktionen.

Direktør Klinker forklarer, at det var ham, der sammen med Folkenberg i sin tid ejede Freja, og i denne egenskab handlede han med de sagsøgte ved prokurist Rehlund. Denne var klar over, at Frejas sukkertildeling efter dette selskabs ophør ved fallit gik over til Schweitzer og over, at det var vidnet og Folkenberg, som stod bag Schweitzer, Rehlund var endvidere klar over de senere skete overdragelser af interesserne. Vidnet har under krigen flere gange talt med Rehlund og en gang gennemført en stor handel om kakaoerstatning med ham. Vidnet har en gang i tiden fra sommeren 1945 til 1. marts 1946, da Rehlund fratrådte sin stilling hos de sagsøgte, på Rehlunds kontor hos de sagsøgte talt med Rehlund om Troffés tildelinger, og Rehlund udtalte ved denne lejlighed, at Troffé fik Frejas tildeling og nok skulle få, hvad der tilkom Troffé. Vidnet fik allerede i efteråret 1946 på grund af misforholdet mellem fabrikkens tildelinger af bønner og smør en vis mistanke om, at Troffé fik for lidt smør.

Senere øgdes dette misforhold, men han kunne ikke blive klar over, om han fik for lidt, da han ikke havde oplysninger om hele importen, og der kunne komme yderligere smørtildeling. I efteråret 1946 henvendte han sig med højsteretssagfører Vang i Varedirektoratet. De spurgte fuldmægtig Colding om det samlede importtal og om Troffés tal i forhold hertil. De blev henvist til sekretær Helge Jensen, som læste op af en liste og sagde, at direktoratet førte kontrol også med den indirekte import, og at Troffé fik, hvad de skulle have.

Ved en frokost den 7. januar 1947 hos en fælles bekendt talte vidnet med Rehlund om tildelinger. Rehlund sagde, at vidnet kunne være ganske rolig, han fik, hvad han skulle have ifølge Frejas tildelinger, Rehlund havde tallene, fordi han sad som ekspert i Varedirektoratet, han havde ordnet det, før han fratrådte hos de sagsøgte.

I februar 1947 henvendte vidnet og højsteretssagfører Vang sig atter i Varedirektoratet og fik den samme besked som efteråret 1946.

I begyndelsen af januar 1947 blev der fra de sagsøgte telefonisk forespurgt, om fakturaerne nu skulle stiles til A/S A. Klinké.

Vidnet har telefonisk flere gange i tiden 1. januar 1947 til sommeren 1947 talt med de sagsøgte og mener, at det er givet, at man herunder har været inde på tildelingsproblemet.

I skrivelse af 20. maj 1947 anmodede vidnet atter Varedirektoratet om oplysninger om fordelingstillene, men fik trods gentagne rykninger intet svar.

I sommeren 1947 fandt vidnet de sagsøgtes brev af 4. december 1939, hvori Frejas køb i 1938—39 opgaves til 34.303 kr. 18 øre. Da han den 12. august 1947 henvendte sig til direktør Albertsen og bad denne opgive ham tildelingsgrundlaget fra 1938—39, spurgte direktør Albertsen, om vidnet havde fakturaerne fra den tid; vidnet svarede, at de var brændt. Direktør Albertsen lovede da at sende ham tallene, hvorefter vidnet modtog de sagsøgtes skrivelse af 14. august 1947, hvori købet opgives til ca. 15.000 kr. Først nu var vidnet klar over, at han havde fået for lidt fra de sagsøgte.

Ved et møde hos højsteretssagfører Vang den 10. september 1947 indrømmede direktør Albertsen, at der var sket en fejl, og lovede at forsøge at skaffe smør.

Ved mødet i Varedirektoratet den 15. oktober 1947 blev der ikke talt om erstatningskrav i penge, og noget senere på året anmodede vidnet højsteretssagfører Vang om at kræve erstatning hos de sagsøgte.

Højsteretssagfører Felix Vang, som har været formand for bestyrelsen i A/S Klinké, forklarer i det væsentlige som af Klinké forklaret om besøgene i Varedirektoratet i anledning af, at Klinké mente, han fik for lidt smør. Han forklarer således, at sekretær Helge Jensen sagde, at direktoratet påså, at Klinké fik, hvad han skulle have, men direkte tal opgav han ikke. Såvidt vidnet husker, er spørgsmålet om fejl fra de sagsøgtes side først kommet frem i august 1947, da Klinké forelagde vidnet de sagsøgtes breve af 4. december 1939 og 14. august 1947. Vidnet havde et møde med Klinké og Albertsen den 10. september 1947, hvor man drøftede muligheden for at skaffe smør til Klinké. Albertsen erkendte, at der var begået en fejl, som skulle rettes, han sagde, at han ikke selv havde smør, men muligt kunne skaffe fra anden side. Under mødet talte Klinké om erstatning i penge. Vidnet mener ikke, at der ved mødet i Varedirektoratet den 15. oktober 1947 blev talt om erstatning i penge. Mødet drejede sig kun om smørtildelingen og direktoratets produktionskrav. Klinké fik tilladelse til at

oparbejde beholdningen af kakaobønner til smør, men det var en uøkonomisk anvendelse af bønnerne.

I slutningen af året kom Klinke igen til vidnet og ville have erstatning i penge, hvorefter vidnet skrev sit brev til de sagsøgte af 31. december 1947.

Fabrikant Torben Colding, der tidligere har været fuldmægtig i Varedirektoratet, forklarer, at efter hans opfattelse blev ved mødet den 15. oktober 1947 sagen ordnet tildelingsmæssigt set. Spørgsmålet om erstatning i penge for manglende leverancer blev ikke drøftet, idet dette var mødet uvedkommende.

Kontorchef Peter Rasmussen, som fra august 1945 var ansat som bogholder i A/S Klinke, forklarer, at han flere gange efter 1. januar 1947 telefonisk overfor de sagsøgte har reklameret over, at Klinke fik for lidt smør, men husker ikke, hvem han talte med, eller hvad der blev svaret. Vidnet har påhørt en telefonsamtale mellem Klinke og sagsøgte, hvorunder Klinke sagde, at de skulle have i forhold til Frejas tildelinger. Vidnet hørte ikke svaret, idet der ikke var ekstra hørerør på telefonen.

Fuldmægtig Daldorph, som har været ansat i A/S A. Klinke fra 17. januar 1947, forklarer, at han et par gange har hørt bogholder Rasmussen telefonere til de sagsøgte og spørge, om de fik de smørleveringer, som de havde krav på i forhold til Frejas tildelinger. Vidnet fik ikke at vide, hvad der blev svaret.

Grosserer Rehlund forklarer, at han, der ikke har været ekspert i Varedirektoratet eller på dettes vegne haft noget at gøre med fordelingen af kakao-smør, vel vidste, at Folkenberg og Schweitzer dannede et nyt selskab efter Frejas fallit, men ikke vidste, at Folkenberg og senere Troffé havde fået Frejas tildelinger. Efter krigen telefonerede Folkenberg til vidnet og fortalte, at hans firma havde fået Frejas sukkertildeling, og at han også mente at have krav på Frejas andre tildelinger. Vidnet svarede, at det måtte han se dokumentation for, men Folkenberg kom ikke med sådan dokumentation. Vidnet gav dog af sympati for Folkenberg denne andel i de sagsøgtes egen import af kakao-smør. Han anså Freja for udgået som kunde og fordelte Frejas andel dels til Folkenberg, dels til andre tidligere kunder, hvad han mente at have ret til. Folkenberg har senere kun vagt berørt fordelingsspørgsmålet, idet han sagde, at han mente, at han fik for lidt.

Kort før vidnet fratrådte sin stilling hos de sagsøgte den 1. marts 1946, telefonerede Klinke til ham og sagde, at Troffé nu tilhørte ham. Han klagede over, at han ikke havde fået mandler og kærner i de foregående år, og sagde, at han havde krav på Frejas tildelinger. Vidnet svarede, at det måtte han have dokumentation for, — men han fik det ikke. Vidnet mener sikkert at have fortalt direktør Albertsen om denne samtale.

Vidnet har ikke sagt hverken til Folkenberg eller Klinke, at de fik, hvad der tilkom dem.

Ved den omtalte sammenkomst med Klinke den 7. januar 1947 underholdt Klinke vidnet i almindelige vendinger om, at han ikke mente at have fået, hvad han skulle have af de sagsøgte, men vidnet kunne ikke rigtig svare ham herpå, da han jo forlængst var ude af de sagsøgtes forretning.

Direktør Albertsen forklarer, at han mener, at Rehlund før sin fratræden nævnte noget om leveringerne til A/S Klinke, men vidnet har ikke fået meddelelse om nogen reklamation over disse tildelinger. Vidnet har kun talt med Klinke, da denne kom til ham i august 1947. Klinke spurgte, om han kendte Frejas køb hos de sagsøgte i 1938—39, hvilket vidnet benægtede. Da Klinke

alligevel ønskede et tal, opgav vidnet tallet som i skrivelser af 14. august 1947 nævnt, hvilket tal er konstrueret på grundlag af de Troffé og Klinke efter krigen ydede tildelinger. Ved et senere møde med Klinke og højesteretsadvokater Vang fik vidnet forholdt uoverensstemmelsen mellem skrivelserne af 4. december 1939 og 14. august 1947, vidnet beklagede denne. Højesteretsadvokater Vang spurgte, om vidnet kunne levere mere kakaosmør, hvortil vidnet svarede, at han intet havde, og at han ivojrigt ikke anerkendte at have pligt til yderligere levering for den forløbne tid, men han ville forelægge spørgsmålet for Vare-direktoratet og bøj sig for dettes afgørelse.

Vedrørende spørgsmålet om størrelsen af det tab, som sagsøgerne har lidt ved ikke at have fået leveret de i forhold til Frejas køb i 1938—39 manglende ca. 18—19 tons kakaosmør, har de af retten udmeldte skønsmænd, fabrikant M. Petersen og direktør V. Vilstrup afgivet skøn dateret 9. og 10. august 1950. Skønsmændene konkluderer deres beregninger derhen, at sagsøgerne, såfremt de havde modtaget det nævnte kvantum kakaosmør, ville have kunnet producere yderligere enten 219.819 kg eller 237.639 kg chokoladearter — de to tal skyldes usikkerhed med hensyn til, hvor meget overtrækschokolade A/S A. Klinke ville have solgt i stedet for selv at oparbejde materialet til chokolade-overtrukne stænger — og herpå have haft en nettoavance på henholdsvis 32.972 kr. 85 øre og 35.645 kr. 85 øre.

Sagsøgerne gør heroverfor gældende, at A/S A. Klinke ifølge Priskontrol-rådets skrivelse af 1. maj 1948 havde ret til at beregne en bruttoavance på 70 øre eller 1 kr. pr. kg ved salg henholdsvis til grossist eller detailhandler, og at de følgelig er berettiget til at opgøre deres tab på grundlag af brutto-avancen, hvilket giver et betydeligt større erstatningskrav. Sagsøgerne har i så henseende fremlagt en af statsautoriseret revisor Aage Cortzen foretaget udregning, som konkluderer deri, at sagsøgerne på den manglende produktion af 237.639 kg kunne have haft en fortjeneste på 68,1 øre pr. kg eller ialt 161.832 kr. 16 øre.

Revisor Cortzen kommer til dette resultat på følgende måde:

Selskabets brutto-fortjeneste ved salg til detailist og grossist for i året 1947 solgte 527.479.830 kg varer udgør gennemsnitlig 78,58 øre pr. kg. En udregning af, hvilke omkostninger der skønnes at ville medgå til fremstilling af de manglende 237.639 kg, viser et beløb af 10,48 øre pr. kg eller fortjeneste pr. kg 78,58 øre ÷ 10,48 øre = 68,1 øre.

Efter en foretagen undersøgelse vedrørende pligtigt salg af overtrækschokolade kommer revisoren til det resultat, at dette højst ville have udgjort 20 tons, hvorfor revisor foretager sin udregning på grundlag af den af skønsmændene opgivne alternativ manglende produktion 237.639 kg.

Sagsøgerne hævder yderligere at have haft større tab, idet den manglende leverance har forårsaget, at selskabet måtte træde i likvidation.

De sagsøgte bestrider, at sagsøgerne har ført fornødent bevis for det lidte tab, og anfører herved bl. a., at sagsøgerne ved ordningen i Varedirektoratet den 15. oktober 1947 fik tilladelse til at producere smør af 30 tons bønner, hvorved der ville fremkomme 10 tons smør, og desuden undgik ansvar for at have produceret for lidt chokolade. I alt fald hævder de sagsøgte, at tabet ikke kan sættes højere end af skønsmændene beregnet.

Den af revisor Cortzen foretagne beregning af fortjenesten har været forelagt skønsmændene, der herom udtaler i erklæring af 28.—29. oktober 1950:

„— — —
 Da der består divergerende anskuelser om udregningen af nettofortjenesten, når bruttofortjenesten er bekendt, har skønsmændene ladet sig lede af de dem bekendte tilladte nettofortjenester på overtrukne varer i det pågældende tidsrum, nemlig 12 øre pr. kg samt af et ligeledes oplyst tilfælde, hvor den tilladte bruttofortjeneste ikke gav nettofortjeneste af 10 øre pr. kg.

Vi finder derfor ikke grund til at ændre vort til Sø- og Handelsretten afgivne skøn.“

Skønsmændene har under domsforhandlingen vedstået deres afgivne skøn og udtalt, at de af revisor Cortzen udregnede forøgede udgifter for den manglende produktion må anses for rimelige, dog er enkelte poster måske lidt lavt ansat, men skønsmændene har ikke kunnet uddybe dette nærmere. Skønsmændene har aldrig hørt om en gennemsnitlig nettoavance af 68 øre.

Retten er i overensstemmelse med de af Direktoratet for Vareforsyning under sagen afgivne erklæringer enige med sagsøgerne i, at de sagsøgte har handlet retsstridigt ved ikke i henhold til direktoratets påbud af 14. november 1945 at levere selskabets tildeling af kakaosmør til dets kunder i forhold til købet i basisåret 1. juli 1938 til 30. juni 1939. Den omstændighed, at Freja var gået fallit, kunne for de sagsøgte i hvert fald kun have den betydning, at de sagsøgte skulle forelægge spørgsmålet om Frejas ledige tildeling for direktoratet, hvorved fremhæves, at der efter hele fordelingsordenens karakter også var at tage i betragtning hensynet til at skaffe Frejas tidligere kunder deres tildeling. De sagsøgte burde være klar herover og har således gjort sig skyldig i en forsømmelse ved ikke at forelægge sagen for direktoratet, hvilken forsømmelse har påført A/S Troffé og A/S A. Klinke tab, idet disse selskabers krav på Frejas tildeling ville være blevet bragt på det rene ved en sådan henvendelse fra de sagsøgte til direktoratet. Hertil kommer, at det efter de afgivne forklaringer må anses for bevist, at der fra de pågældende selskabers side overfor de sagsøgte er rejst spørgsmål om tildelingens rigtighed, og at dette også burde have foranlediget en undersøgelse af spørgsmålet fra de sagsøgte side.

Retten er ligeledes enig med sagsøgeren i, at det på mødet i Varedirektoratet den 15. oktober 1947 passerede ikke kan have medført bortfald af sagsøgernes krav på erstatning, idet de sagsøgte ikke var repræsenteret på dette møde, og forhandlingen efter det oplyste ikke drejede sig om sagsøgernes erstatningskrav overfor de sagsøgte. Heller ikke findes der af direktør Klinke efter mødet at være udvist sådan passivitet, at erstatningskravet herved er bortfaldet.

På den anden side findes A/S Troffé og A/S A. Klinke at have ladet det mangle på effektiv hævvelse af deres krav. Dette gælder for det første fremskaffelse af dokumentation for størrelsen af Frejas køb i basisåret, idet materiale til dokumentation heraf fra først af har været i disse selskabers besiddelse, jfr. skrivelsen af 4. december 1939, men først er forevist de sagsøgte i august 1947. Endvidere har de pågældende selskaber kun enkelte gange telefonisk og med lang tids mellemrum rejst tildelingsspørgsmålet. Selv om nogen undskyldning herfor kan findes i vanskelighederne for selskaberne ved at klarlægge problemet for sig selv og i de sagsøgte reaktion overfor henvendelserne, findes denne manglende præciserer af kravet at måtte influere på størrelsen af den sagsøgte tilkommende erstatning, hvorved fremhæves, at en sikker præcision af retskravet først er fremsat, efter at væsentlige dele af leverancerne af kakaosmør havde fundet sted.

I hvad endvidere angår den af sagsøgerne ved revisor foretagne opgørelse af tabet, findes denne ikke at kunne lægges til grund. Det drejer sig her om en konstruktion af, hvorledes A/S A. Klinkes fortjeneste ville have været, såfremt de sagsøgte havde leveret de manglende 18—19 tons kakaosmør, men en sådan konstruktion vil altid rumme usikkerhedsmomenter. Hertil kommer, at revisoren placerer hele den manglende produktion i kalenderåret 1947, medens den efter leverancernes tidspunkt skulle have været fordelt over tidspunktet slutningen af november 1945 til sommeren 1947. Endelig må retten lægge vægt på skønsmændenes forklaring om, at en fortjeneste af den af revisoren opgivne størrelse er ganske ekstraordinær.

I henhold til det anførte finder retten, at den sagsøgerne tilkommende erstatning passende kan fastsættes til 35.000 kr. De sagsøgte bør derhos betale sagens omkostninger med 3000 kr. samt udgifter til skønsmændene med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, A/S Vilhelm Albertsen & Co., bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgerne, A/S A. Klink i likvidation, betale 35.000 kr. med 5 pct. rente fra den 15. september 1949, sagens omkostninger med 3000 kr. og udgifter til skønnet med 1500 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for Sø og Handelsretten nedlagte påstande, idet appellanten subsidiært har påstået nedsættelse af erstatningen.

Fem dommere bemærker:

I henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes det, at appellanten er anset pligtig at yde indstævnte delvis erstatning. Idet der derhos ikke i de i sagen tildels efter dommen tilvejebragte oplysninger findes tilstrækkeligt grundlag for at ændre det i dommen fastsatte erstatningsbeløb, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen. De stemmer endvidere for, at hver af parterne bærer sine omkostninger for Højesteret.

Fire dommere, der med flertallet er enige i, at appellanten er erstatningspligtig overfor indstævnte, finder ikke, at indstævnte har udvist noget forhold, der efter karakteren af appellantens handlemåde kan medføre nedsættelse af erstatningen. Idet denne findes skønsmæssig at burde fastsættes til 60.000 kr., stemmer disse dommere for at tilkende indstævnte dette beløb.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Sø og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for Højesteret.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 5. november.

Nr. 391/1951. **Civilingeniør Gunnar Klostergaard**
(Mogens Christensen)

mod

civilingeniør Per Sinding (Løber).

(Om opgørelse af parternes mellemværende i anledning af overdragelse af et interessentskab til en af interessenterne, indstævnte).

Vestre Landsrets dom 18. oktober 1951 (V afd.).

Ved overenskomst af 29. maj 1946 blev der mellem sagsøgeren, civilingeniør Gunnar Klostergaard, Aarhus, der siden 1937 som indehaver af firmaet murermester Klostergaard, Aarhus, havde udført entreprenør- og murerarbejder i Aarhus og forstæder, og sagsøgte, civilingeniør Per Sinding, sammesteds, da boende i Søborg, truffet aftale om samarbejde med hensyn til entreprenørvirksomhed og kombineret entreprenør- og murermestervirksomhed uden for Aarhus kommune med forstæder, dog at samarbejdet ved særlig aftale kunne udvides til at omfatte enkelte entreprenørarbejder i Aarhus kommune. Virksomheden skulle drives i sagsøgerens navn og i forhold til trediemand med ham som eneindehaver, medens sagsøgte påtog sig den daglige ledelse såvel med hensyn til udarbejdelse af tilbud — om hvis afgivelse der dog krævedes enighed mellem parterne — som med hensyn til ledelse af overtagne arbejder. Sagsøgte skulle straks indskyde 20.000 kr. i virksomheden, medens sagsøgeren forpligtede sig til at indskyde indtil 80.000 kr., men i løbet af de følgende 3 år skulle sagsøgtes indskud forhøjes og sagsøgerens indskudspligt nedsættes med 10.000 kr. årlig, således at de pr. 1. februar 1949 skulle stå lige. For den daglige ledelse af virksomheden skulle sagsøgte lønnes med 1000 kr., fra den 1. februar 1947 med 1250 kr. månedlig. Virksomhedens overskud skulle fordeles mellem parterne i et nærmere fastsat forhold, svarende til de påregnede kapitalindskud, således at det fra den 1. februar 1949 skulle deles lige; tab i virksomheden skulle fordeles i samme forhold. Overenskomsten kunne fra hver af siderne opsiges med 6 måneders varsel til ophør en 1. februar. Det hed sluttelig i overenskomsten:

„Det er kontrahenternes tanke, at det aftalte samarbejde fra 1. februar 1949 skal afløses af et egentlig kompagniskab, hvor Sinding også udadtil optages som medindehaver af virksomheden, der derefter skal indehaves af hver af kontrahenterne for halvdelen.

Forhandlinger om oprettelse af ny overenskomst vil være at optage i november måned 1948 — — —“

Efter aftale mellem parterne indskød sagsøgte 50.000 kr. i virksomheden, medens sagsøgerens indskudspligt ikke blev aktuel. Regnskaberne for de første 3 år udarbejdedes efter aftale således, at der ikke deraf fremgik noget overskud, idet parterne var enige om, at virksomhedens overskud først skulle deles efter den 1. februar 1949. I overensstemmelse med overenskomstens bestemmelse herom tog sagsøgte initiativet til forhandling med sagsøgeren om ordning af det fremtidige samarbejde, og indtil hen på sommeren 1949 førtes der derefter

mellem parterne forhandlinger om et kompagniskab, men uden at disse førte til noget resultat, idet der var divergenser bl. a. om en af sagsøgeren krævet konkurrenceklausul. Efter at sagsøgeren ved skrivelse af 28. juli 1949 havde opsagt overenskomsten af 29. maj 1946 til ophør den 1. februar 1950, i hvilken skrivelse dog tilføjedes, at der ikke ved opsigelsen tilsigtedes nogen afbrydelse af de løbende forhandlinger om en afløsende kontrakt, førtes der i tiden indtil januar 1950 forhandlinger mellem parterne om opløsning af deres samarbejde og afvikling af deres økonomiske mellemværende i den anledning, under hvilke forhandlinger der var tale såvel om sagsøgtets udtræden som om hans overtagelse af virksomheden og det økonomiske mellemværendes opgørelse for hvert af disse alternativer. På det tidspunkt havde virksomheden 4 store arbejder igang, nemlig et boligbyggeri Ringparken i Skive, kajanlæg ved Aarhus havn, brændselsolicianlæg for Gulf Oil ved Aarhus havn og bygning af et vandtårn i Herning, og divergensen mellem parterne med hensyn til virksomhedens status angik særlig ansættelsen af det opnåede eller forventede økonomiske resultat af disse arbejder. For så vidt angik kajarbejdet ved Aarhus havn, ved hvilket der var sket et uheld, verserede der en tvist mellem firmaet og Aarhus havn angående erstatning for en skade, hvis størrelse skulle fastsættes ved voldgift, men hvorom der førtes forligsforhandlinger. Tvisten drejede sig om ca. 36.000 kr., og parterne forventede, at sagen kunne ordnes således, at firmaet alene skulle tilsvare halvdelen heraf. Fra sagsøgtets side fremsattes forskellige forslag til afvikling af parternes mellemværende, og i forbindelse med forslag om hans overtagelse af virksomheden tilbød han oprindeligt at betale sagsøgeren 30.000 kr., men sagsøgeren forlangte mindst 50.000 kr. for at udtræde. I slutningen af januar 1950 tilbød sagsøgte endelig at betale 50.000 kr. med fradrag af halvdelen af firmaets risiko med hensyn til kajarbejdet ved Aarhus havn, hvilken risiko skønsmæssigt ansattes til 18.000 kr., og sagsøgtets tilbud gik således ud på betaling af 41.000 kr. til sagsøgeren, for at denne skulle udtræde. Sagsøgeren henvendte sig derefter til sin sagfører, landsretssagfører Børge Olrog, Aarhus, for at få denne til at opsætte en kontrakt, idet han overfor sagføreren opgav, at der skulle gås ud fra beløbet 41.000 kr. Den 23. eller 24. januar 1950 afholdtes der derefter et møde på firmaets kontor, hvor foruden parterne var til stede landsretssagfører Olrog, der fremlagde et af ham udarbejdet udkast til kontrakt, i hvilket det bl. a. hed:

„ — — —

Ethvert af os i H. t. Overenskomst af 29. Maj 1946 i Ing. Klostergaards Navn etabl. Samarbejde om Entreprenør- og Muremestervirksomhed ophører pr. 1. Februar 1950.

Ing. Sinding overtager og fortsætter fra nævnte Dato at regne alene — — — den af os hidtil i Fællesskab drevne Virksomhed med samtliges dennes Aktiver og Passiver, saaledes som disse opgøres ved en af statsaut. Revisor Holger Nielsen, Aarhus, pr. 1. Februar 1950 udarb. Status. Ing. Sinding overtager saaledes Ing. K.s fulde Indestaaende i Virksomheden, herunder — — — og alle udestaaende Fordringer — — —

I fuld Afstaaelse for nærv. Overdragelse erlæg. Ing. S. til Ing. Klostergaard 41.000 kr., skriver — — — at betale med 11.000 Kr. senest 15. Februar 1950 og derefter med 10.000 Kr. hver 1. November, første Gang 1. November 1950 — — —“

Under drøftelsen af den endelige formulering af overenskomsten erklærede sagsøgeren, at han af skattemæssige grunde ikke ville have sin andel på én gang, og sagsøgte gjorde af tilsvarende grunde indvending imod, at beløbet 41.000 kr. også skulle dække good-will, og man tilkaldte derfor firmaets revisor, statsautoriseret revisor Holger Nielsen, hvem disse spørgsmål blev forelagt. Efter at revisoren havde klarlagt de skattemæssige konsekvenser for hver af parterne af de nævnte spørgsmål og havde lavet udkast til overenskomstens formulering på det omhandlede punkt, således at beløbet 41.000 kr. blev udeladt, og ordet good-will ikke blev nævnt, endes parterne om overenskomstens formulering som af revisoren foreslået. I overensstemmelse hermed udfærdigede landsretssagfører Olrog den endelige overenskomst, der blev underskrevet af begge parter den 25. s. m. I denne overenskomst, i hvilken datoen for samarbejdets ophør er angivet som den 31. januar 1950, men som med hensyn til overdragelsens omfang er enslydende med fornævnte udkast, hedder det med hensyn til ordningen af parternes økonomiske mellemværende i den anledning:

„— — —

Ingeniør Sinding forpligter sig til at færdiggøre samtlige de under den fælles Virksomhed paabegyndte eller omkontraherede Arbejder, og som Ingeniør Klostergaards Overskudsanpart paa de ved Interessentskabets Afslutning igangværende Arbejder i de kommende 3 Aar at afstaa aarligt 10.000 Kr., saaledes at Overskudsanparten erlægges hvert Aar senest 31. Oktober, f. g. 31. Oktober 1950, uanset om Ingeniør Sindings Regnskab iøvrigt maatte udvise Over- eller Underskud.

Saafernt Ingeniør Sinding ikke maatte færdiggøre de ommeldte Arbejder indenfor de førstkommende 3 Aar, betaler han i Erstatning til Ingeniør Klostergaard Kr. 30.000,00 med Fradrag af de til enhver Tid i Henhold til foranstaaende erlagte Overskudsanparter.

Ingeniør Klostergaards Kapitalindestaaende pr. 31. Januar 1950 i Henhold til den for Interessentskabets Ophævelse pr. denne Dato udarbejdede Status udredes Ingeniør Klostergaard kontant, naar Revisors Regnskab foreligger, dog senest 15. Marts 1950 — — —“

I skrivelse af 13. februar s. å. anmodede landsretssagfører Olrog på sagsøgerens vegne sagsøgte om at lade overenskomsten stemple, idet han anførte, at stempelafgiften androg 16 kr. I den anledning lod sagsøgte, der ikke mente, at stempelafgiften skulle beregnes af 82.000 kr. som af landsretssagfører Olrog forudsat, dokumentet forsynes med sålydende påtegning:

„Det oplyses af Hensyn til Stempelafgiften, at Beløbet ikke vil overstige Kr. 41.000,00“
og forsynes med stempel til takst 8 kr. 20 øre.

I det af revisor Holger Nielsen udfærdigede driftsregnskab for året 1949/50 var ført til indtægt som „Beregnet à conto Avance paa ikke færdige Arbejder“ 60.000 kr., og regnskabet udviste et overskud på 20.984 kr. 43 øre, der overførtes til kapitalkonto med halvdelen til hver af parterne. I status pr. 31. januar 1950 var under aktiver opført „Arbejder under Udførelse“ — med fradrag af modtagne à conto betalinger — med et beløb på 160.478 kr. 61 øre og materiel og maskiner til en bogført værdi af 19.377 kr. 71 øre. Sagsøgerens kapitalkonto var i status opgjort således:

Saldo ved årets begyndelse	735 kr. 09 øre
Overskud iflg. driftsregnskabet	10.492 — 21 —
6 pct. rente af indestående	44 — 10 —
	<hr/>
	11.271 kr. 40 øre

De i status anførte arbejder under udførelse var opført på grundlag af en specifikation, ifl. hvilken avancen på arbejdet „Ringparken, Skive“, var anslået til 76.000 kr., medens avancen på de 3 øvrige igangværende arbejder var anslået til nul. Umiddelbart inden den 1. marts 1950 havde sagsøgeren efter forudgående anmodning fået forevist revisors udkast til denne status, og da han var utilfreds med den, tog han forbehold overfor revisoren, der i den anledning lod regnskabet, der er dateret den 2. s. m., forsynet med sålydende påtegning:

„Det tilføjes, at Ingeniør G. Klostergaard efter Regnskabets Udarbejdelse har meddelt os, at han ikke anser Regnskabet for egnet som Grundlag for den i Anledning af Interessentskabets Ophævelse pr. 1. Februar 1950 foreslaede indbyrdes Opgørelse mellem Interessenterne, idet han skønner, at Værdiansættelsen af Arbejder under Udførelse og af Materiel og Maskiner er for lav.“

Samme dag meddelte sagsøgerens sagfører sagsøgte, at sagsøgeren anså avancen på de igangværende arbejder for alt for lavt ansat.

Efter at sagsøgte har vægret sig ved at opgøre avancen pr. 31. januar 1950 anderledes end ved den nævnte status sket, og — bortset fra de i overenskomsten nævnte 3×10.000 kr. — at betale sagsøgeren noget beløb udover fornævnte 11.271 kr. 40 øre, har sagsøgeren under nærværende sag påstået sagsøgte tilpligtet at betale ham yderligere 37.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 15. marts 1950, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse, idet han har gjort gældende, at sagsøgeren er indgået på til fuld afgørelse af sin anpart i firmaet at modtage et samlet beløb af 41.000 kr., hvilket beløb ifl. aftalen af særlige grunde skulle dækkes på den i overenskomsten af 25. januar 1950 fastsatte måde, nemlig dels ved de i overenskomsten anførte 3 ydelser à 10.000 kr., dels ved udbetaling af sagsøgerens kapitalindestående pr. 31. januar 1950, der skulle opgøres til ca. 11.000 kr., idet regnskabet pr. s. d. skulle affattes med et overskud på ca. 22.000 kr.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren, der har bestridt at være indgået på fastsættelse af hans vederlag for at udtræde til 41.000 kr., og iøvrigt at der mellem parterne er truffet aftale som af sagsøgte hævded, i første række gjort gældende, at de i overenskomsten nævnte 3 årlige udbetalinger af overskudsanpart på de ved interessentskabets ophør igangværende arbejder alene skulle dække hans anpart i den fremtidige fortjeneste på disse arbejder samt anpart i skjulte reserver og good-will, medens den pr. 31. januar 1950 allerede foreliggende fortjeneste på de igangværende arbejder fuldt ud skulle opføres på regnskabet pr. denne dato og således medregnes ved opgørelsen af sagsøgerens kapitalindestående i interessentskabet, hvilket ikke er sket ved det foreliggende regnskab og den i overensstemmelse med dette udarbejdede status. Sagsøgeren har herved nærmere anført, at arbejderne: Ringparken i Skive, kajanlæg i Aarhus og vandtårn i Herning var nær ved afslutning, medens der for Gulf Oil forventedes yderligere arbejder til et beløb af ca. 300.000 kr. Efter sagsøgerens

skøn, der må lægges til grund, idet sagsøgte har vægret sig ved at fremkomme med en nærmere opgørelse, var der pr. 31. januar 1950 fortjeneste på arbejderne: Ringparken og Gulf Oil på henholdsvis 140.000 kr. og 40.000 kr., medens der på arbejderne: Kajaklæg i Aarhus og vandtårn i Herning måtte regnes med tab på henholdsvis 20.000 kr. og 10.000 kr. I status pr. 31. januar 1950 burde således som fortjeneste på de igangværende arbejder have været regnet med et beløb af 150.000 kr., medens der alene er opført et beløb af 76.000 kr. som anslået fortjeneste på Ringparken. Af differencen 74.000 kr. tilkommer der sagsøgeren halvdelen eller det påståvnte beløb 37.000 kr. Ud over den således konstaterede fortjeneste måtte der påregnes yderligere fortjeneste på Ringparken og arbejder for Gulf Oil, ligesom der til disse arbejder var indkøbt og debiteret arbejderne, men ikke anvendt materialer til en værdi af ca. 27.000 kr. Endvidere ejede virksomheden ikke bogført håndværktøj og andet materiel til en værdi af ca. 14.000 kr., ligesom det bogførte materiel, der i status var ansat til 19.377 kr., havde en merværdi af ca. 5—6000 kr. Til dækning af sagsøgerens anpart i disse yderligere værdier og good-will tillagdes der ved parternes aftale sagsøgeren de fornævnte 3 årlige udbetalinger til et samlet beløb af 30.000 kr. I anden række — for det tilfælde, at der måtte findes at foreligge en aftale om et samlet beløb af 41.000 kr. som sagsøgerens vederlag for at udtræde af fællesskabet — har sagsøgeren gjort gældende, at han, der ikke selv havde fornødent kendskab til de økonomiske forhold vedrørende de igangværende arbejder og derfor måtte holde sig alene til de af sagsøgte opgivne tal, i alt fald kun har akcepteret vederlagets fastsættelse til det anførte beløb under den forudsætning, at det nogenlunde dækkede hans anpart i de virkelige værdier, og at sagsøgte, der var bekendt med disse, måtte være klar over, at sagsøgeren ikke ville være indgæet på aftalen, såfremt han havde kendt disse. Idet denne væsentlige forudsætning efter det foran om firmaets virkelige status anførte har vist sig at være urigtig, må sagsøgeren være berettiget til at hæve aftalen for så vidt angår den anførte begrænsning i vederlagets størrelse og kræve anpart efter en rigtig opgjort status.

Sagsøgeren har som part bl. a. forklaret, at sagsøgte i december 1949 presede på for at få en afslutning, og sagsøgeren gav ham da løfte om, at han kunne købe den hidtidige fælles virksomhed. Sagsøgeren var imidlertid interesseret i at se status pr. ultimo januar 1950, idet han ikke havde nogen mulighed for at følge den økonomiske udvikling i virksomheden, og da sagsøgte kom med oplysninger, hvorefter nettofortjenesten for det løbende regnskabsår skulle beløbe sig til ca. 30.000 kr., og tilbød at betale sagsøgeren dette beløb for overtagelse af virksomheden, forholdt sagsøgeren ham, at de igangværende arbejder måtte kunne anslås til ca. 30.000 kr. og materiel og good-will til henholdsvis 30.000 kr. og 40.000 kr., således at der måtte regnes med en værdi på ialt 100.000 kr. og sagsøgerens anpart blive 50.000 kr., hvilket beløb sagsøgte da ikke ville betale. I slutningen af januar kom sagsøgte og tilbød 50.000 kr., mod at parterne skulle dele risikoen ved uheldet på havnen, der skønsmæssigt ansloges til 18.000 kr., og herefter ville sagsøgte udløse sagsøgeren mod 41.000 kr. Da statusresultatet endnu ikke forelå, søgte sagsøgeren at trække afgørelsen ud, og da sagsøgte kom med udkast til en overenskomst, i hvilken tallet 41.000 kr. var nævnt, nægtede sagsøgeren at underskrive det, men henvendte sig derpå til sin sagfører, landsretssagfører Olrog, for at få denne til at opsætte en kontrakt, idet han overfor sagføreren oplyste, at tallet 41.000 kr. byggede på sagsøgtes

oplysninger. Under forhandlingen på firmacts kontor den 23. eller 24. januar var det navnlig sagsøgte, der førte ordet, medens sagsøgeren var mere passiv, idet han allerede fra mødets begyndelse havde været indstillet på at lade forhandlingerne komme til sprængning, fordi han nærede tvivl med hensyn til sagsøgtets opgivelse af fortjenesten til ca. 30.000 kr. På grund af revisor Nielsens udtalelser på mødet blev sagsøgeren imidlertid fri for selv at lade forhandlingerne sprænges, idet revisoren klarlagde, at der ikke i kontrakten måtte nævnes noget tal, og på den måde gled tallet 41.000 kr., som sagsøgeren havde noget imod, ud. Efter revisorens diktat blev sagen ordnet som i overenskomsten anført, således at sagsøgeren skulle have 3 gange 10.000 kr. plus overskudsanpart pr. 1. februar 1950, hvis størrelse ikke blev nævnt. Herefter mente sagsøgeren ikke, at der var noget i vejen for at skrive under. Han anså sig nu ikke bundet til tallet 41.000 kr.

Sagsøgte har som part bl. a. forklaret, at han havde den daglige ledelse af arbejderne, men dagligt har drøftet de i forbindelse med arbejdet stående spørgsmål med sagsøgeren. Under forhandlingerne med sagsøgeren om afvikling af fællesskabet har sagsøgte givet udtryk for, at overskudet på de 4 igangværende arbejder ved årsafslutningen efter hans skøn kun ville blive 60.000 kr., og det var netop på den baggrund, at han oprindeligt tilbød at købe sagsøgeren ud for 30.000 kr. Det var sagsøgtets opfattelse af de stedfundne aftaler på forhandlingsmødet, at 41.000 kr. skulle dække alt, hvad sagsøgeren skulle have for at træde ud, bortset fra sagsøgerens kapitalindestående, ca. 1000 kr.

Landsretssagfører Børge Olrog, Aarhus, har som vidne forklaret, at han den 6. og 18. januar 1950 har haft konferencer med sagsøgeren om afviklingskontrakten og den 19. s. m. møde med sagsøgte og sagsøgeren hver for sig. På forhandlingsmødet, hvor det af vidnet udarbejdede udkast til overenskomst drøftedes, var der tale om et bestemt tal, nemlig 41.000 kr., hvilket tal var fremkommet derved, at sagsøgeren havde sagt, at han skulle have 50.000 kr. minus et beløb på 9000 kr. vedrørende en risiko på et anlæg på benzinhavnen. Sagsøgeren gav ingen oplysning om, hvor tallet 50.000 kr. kom fra, og der blev ikke givet nogen forklaring på, hvordan man var kommet til det, men vidnet forstod, at de 50.000 kr. var resultatet af forhandlinger mellem parterne. Vidnet havde indtryk af, at det var sagsøgte, der kendte mest til de økonomiske spørgsmål vedrørende parternes fællesskab, men tallet 50.000 kr. opfattede vidnet som „et ærligt tal“. På forhandlingsmødet gav revisor Nielsen anvisning på, hvorledes forholdet kunne ordnes, og overenskomstens affattelse med fastsættelse af udbetalinger på 3 gange 10.000 kr. og andel i overskudet pr. 1. februar 1950 skyldtes revisorens formulering. Vidnet havde egentlig stillet sig skeptisk overfor rigtigheden heraf, men revisoren sagde, at der ikke var noget i vejen for, at status kunne laves på den måde, at man kom til det resultat, at der skulle være et overskud på 11.000 kr., og derved nåede man så op på de 41.000 kr. Det var faktisk kun en opdeling af dette tal, der skete.

Statsautoriseret revisor Holger Nielsen, Aarhus, har som vidne forklaret, at han deltog i forhandlingsmødet om overenskomsten mellem parterne i ca. 1½ time. Man ville høre vidnet om det skattemæssige forhold vedrørende et beløb, som man havde aftalt, at sagsøgte skulle tilsvare sagsøgeren ved ophævelsen af samarbejdet, såvidt vidnet husker 41.000 kr. Dette var et fast tal, der forelå, da vidnet kom til stede. Det blev drøftet, hvorvidt man ved den forestående regnskabsafslutning kunne ansætte et overskud på et par-og-tve-tusind kroner.

således at der var 11.000 kr. til hver. Med hensyn til det beløb på 30.000 kr., der derefter var tilbage, talte man om, hvorvidt det skulle beskattes efter reglerne om good-will, eller om der kunne findes andre måder at ordne det på. På vidnets forslag blev man enige om den i overenskomsten brugte formulering, men selve redaktionen foretoges af landsretssagfører Olrog. Efter at vidnet havde erfaret, at sagsøgeren ikke ville godkende det udarbejdede regnskab pr. 31. januar 1950, havde vidnet en samtale med sagsøgeren, der da bemærkede, at han ikke ville godkende værdiansættelserne for igangværender arbejder og materiel. Vidnet erklærede i den anledning overfor sagsøgeren, at regnskabet var lavet i overensstemmelse med de truffe aftaler, og sagsøgeren bemærkede ikke da noget om, at kontrakten ikke skulle forstås på den måde.

Som sagen i så henseende foreligger oplyst, kan det nu vel ikke anses godtgjort, at sagsøgeren udtrykkeligt overfor sagsøgte har accepteret dennes tilbud om fastsættelse af sagsøgerens godtgørelse for udtræden af den fælles virksomhed til 41.000 kr., men når henses til, at godtgørelsen i det af landsretssagfører Olrog efter sagsøgerens direktiver udarbejdede overenskomstudkast, der efter det oplyste dannede grundlaget for parternes videre forhandlinger, var fastsat til 41.000 kr., og til at det efter den af landsretssagfører Olrog afgivne forklaring må antages, at begge parter under forhandlingerne på mødet på firmaets kontor indtil revisor Niensens tilstedekomst lagde det nævnte tal til grund for drøftelserne uden diskussion om selve størrelsen af beløbet, findes sagsøgeren at have givet sagsøgte fuld føje til at anse godtgørelsens nævnte størrelse for accepteret af sagsøgeren. Efter de af landsretssagfører Olrog og revisor Nielsen afgivne forklaringer må det derhos lægges til grund, at der ved revisor Niensens tilstedekomst i forbindelse med de revisoren forelagte spørgsmål uden indsigelse fra sagsøgerens side er meddelt revisoren sådanne oplysninger om resultatet af parternes hidtidige forhandlinger, at han gik ud fra, at der med hensyn til selve størrelsen af den godtgørelse, sagsøgeren skulle have, mellem parterne var aftalt et beløb af 41.000 kr. Det må endelig ved de af de nævnte vidner afgivne forklaringer anses for godtgjort, at forhandlingerne derefter alene drejede sig om, hvilken formulering af den pågældende bestemmelse der af skattemæssige hensyn burde vælges, og hvorledes den af revisor foreslåede, i overenskomsten anvendte formulering af det pågældende punkt kunne forenes med tallet 41.000 kr., i hvilken forbindelse det i anledning af herom stedfunden drøftelse blev udtrykkeligt fremhævet af revisor Nielsen, at der ikke var noget i vejen for, at regnskabet pr. 31. januar 1950 kunne affattes således, at det udviste et overskud på 22.000 kr. eller 11.000 kr. til hver af parterne. Herefter kan det ikke antages, at udeladelsen af tallet 41.000 kr. i overenskomsten havde til formål at lade godtgørelsens fastsættelse til dette beløb bortfalde, men det må tværtimod antages, at det ved bestemmelsen om udbetaling af sagsøgerens kapitalindtænde pr. 31. januar 1950 var en klar forudsætning hos sagsøgte, at overskudet i regnskabet pr. den anførte dato opgjordes til 22.000 kr. Idet dette forhold må have stået sagsøgeren klart, findes han ved at have undladt at gøre sagsøgte bekendt med sin derfra afvigende opfattelse af den omhandlede bestemmelse at have afskåret sig fra nu at gøre denne opfattelse gældende overfor sagsøgte, og han vil derfor ikke på dette grundlag kunne kræve noget yderligere beløb hos denne. Hvad angår sagsøgerens subsidiære anbringende bemærkes, at der efter det foreliggende ikke ses at være holdepunkter for at antage, at beregningen af tallet 50.000 kr. resp. 41.000 kr. eller sagsøgerens

foran anførte stilling til dette skyldes sådanne urigtige oplysninger om virksomhedens forhold, at sagsøgeren af denne grund ikke skulle være bundet ved overenskomsten eller parternes aftale i det hele, og der vil derfor ej heller på dette grundlag kunne gives ham medhold i hans påstand.

Sagsøgte^s frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre sagsøgte med 1500 kr. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, civilingeniør Per Sinding, bør for tiltale af sagsøgeren, civilingeniør Gunnar Klostergaard, i denne sag fri at være.

Til sagsøgte betaler sagsøgeren sagens omkostninger med 1500 kr., der udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt gentaget sin for landsretten nedlagte påstand og subsidiært påstået sig tilkendt 6500 kr. med renter, udgørende halvdelen af forskellen mellem det beløb, 18.000 kr., hvortil risikoen med hensyn til erstatning vedrørende kajanlægget i Aarhus var ansat ved opgørelsen af summen 41.000 kr., og det beløb, 5000 kr., som indstævnte senere har udredt som endelig erstatning vedrørende kajanlægget.

Indstævnte, der har protesteret imod, at appellants nye subsidiære påstand tages under påkendelse, har påstået stadfæstelse.

Mod indstævntes protest findes den subsidiære påstand, der alene er begrundet i et for Højesteret fremført nyt anbringende, ikke at burde tages under påkendelse.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, civilingeniør Gunnar Klostergaard, til indstævnte, civilingeniør Per Sinding, 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 6. november.

Nr. 316/1951. Flv. bager Theodor Wisén som værge for Børge Wisén (Bierfreund efter ordre)

mod

snedker Ambrosius Jørgensen som værge for Orla Jørgensen (Rode).

(Om erstatning for skade tilføjet et 12½-årigt barn af en jævnaldrende, der afskød papirstykker ved hjælp af gummibånd mod skadelidte).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 13. juni 1951 (VI afd.).

Søndag den 24. oktober 1948 om eftermiddagen var den ca. 12½-årige Børge Wisén, der er søn af sagsøgeren, flv. bager Theodor Wisén, Farsø, som ofte tidligere på besøg hos sin jævnaldrende fætter, Orla Jørgensen, søn af sagsøgte, snedker Ambrosius Jørgensen, smst. Drengene, der opholdt sig i lejlighedens spisestue, morde sig bl. a. med at skyde til måls efter en tændstikæske, idet de hertil benyttede sammenfoldede stumper af papir fra forsiden af et ugeblad, hvilke de afskød med 6 sammenbundne almindelige gummibånd. Efter at denne leg havde stået på i nogen tid, spurgte Orla, om han måtte prøve at skyde efter Børge, hvilket denne indvilligede i på betingelse af, at Orla ikke sigtede efter hovedet. Børge stillede sig nu ved spisebordets langside med ryggen til Orla, der sad eller stod ved enden af bordet, således at afstanden mellem drengene var et par meter, hvorhos Børge bøjede sin overkrop forover, således at hans hoved befandt sig omtrent i knæhøjde. Da han syntes, at det varede noget længe, inden der skete noget, stak han hovedet lidt ud til siden for at se efter Orla, som imidlertid var skjult af bordpladen, men i det samme blev Børge ramt i venstre øje af den af Orla afskudte papirstump. Trods stærke smerter i øjet regnede Børge ikke straks med, at der var sket nogen skade af betydning og søgte først læge samme dags aften, men den følgende dag blev han, efter at have konsulteret øjenlæge Aksel Nordsted, Aalborg, indlagt på Kamillianerklinikken i Aalborg, hvor han henlå indtil den 11. december s. å. Trods yderligere behandling er synsstyrken på venstre øje som følge af ulykkestilfældet blevet meget betydeligt nedsat, idet den ifølge erklæringer fra øjenlæge Nordsted om udfaldet af hans undersøgelser den 26. april 1950 og den 9. april 1951 svarer til „Fingertælling i 1—2 m“. Direktoratet for Ulykkesforsikringen har udtalt, at det, såfremt ulykkestilfældet havde henført under ulykkesforsikringsloven, ville have anset dets følger for at have medført en invaliditet på 20 pct.

Under anbringende af at den således foreliggende skade er forvoldt ved en uforsvarlig handling fra Orlas side, og at denne derfor må være erstatningspligtig, har sagsøgeren som værge for Børge under denne sag påstået sagsøgte som værge for Orla dømt til at udrede en erstatning efter nærmere opgørelse på ialt 15.451 kr. — subsidært et mindre beløb efter rettens skøn dog ikke under tre fjerdedele af det nævnte — tillige med renter heraf 5 pct. årlig fra den 10. oktober 1949, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sine påstande har sagsøgeren nærmere gjort gældende, at skydning med gummibånd og papirstumper mod andre personer indebærer så betydelige faremomenter, at den under alle forhold må anses for uforvarselig, hvilket eksempelvis har givet sig udslag i, at legen er forbudt i Aars kommuneskole, hvor Børge på tidspunktet for ulykkestilfældet var elev. Disse faremomenter har derhos i det foreliggende tilfælde, hvor der er anvendt papirstumper af særlig svær kvalitet, og hvor afskydningen er sket under samtidig anvendelse af flere gummibånd været væsentligt forøgede, så meget mere som afskydningen er sket på ganske kort afstand. Orla, der efter sin alder måtte indse, at der — i hvert fald under disse omstændigheder — var nærliggende mulighed for, at han ved sin handling kunne komme til at forvolde Børge en beskadigelse som den foreliggende, må derfor bære det fulde ansvar for følgerne af denne handling. Dette må gælde, uanset om det måtte kunne antages, at Børge ved at dreje hovedet tilbage mod Orla har haft nogen medskyld i, at skaden indtrådte, dels fordi det måtte påhvile Orla at tage denne mulighed i betragtning, og dels fordi Orla har taget initiativet til legen, medens Børge alene har ladet sig overtale til at deltage i den. I hvert fald bør antagelsen af en vis medskyld hos Børge ikke føre til nedsættelse af hans erstatningskrav med mere end en fjerdedel som af sagsøgeren subsidiært påstået.

Orla har — tildels under domsforhandlingen — som part forklaret, at han stod ved bordenden med den hånd, i hvilken han holdt gummibåndene udspændt mellem fingrene, hvilende på bordpladen. Det var hans hensigt at ramme Børge på sædet. Han kunne ikke se, at Børge stak hovedet frem.

Foreløbig bemærkes, at der ikke er grundlag for antage, at Orla, forinden han afskød papirstumpen, havde eller burde have iagttaget, at Børge havde drejet hovedet tilbage, og således vendte ansigtet mod ham.

Da ulykkestilfældet herefter under de foreliggende omstændigheder, hvor Orla må antages at have overholdt den mellem de jævnaldrende drenge forud truffe aftale om, at han ikke måtte sigte efter Børges hoved, alene findes at måtte tilskrives det forhold, at Børge uden forinden at have adviseret Orla har drejet hovedet tilbage, findes Orla, der ikke havde særlig anledning til at regne med denne mulighed, ikke ved sin handlemåde at have udvist noget til erstatning forpligtende forhold, og sagsøgtes frifindelsespåstand vil derfor være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt.

Stempelovertædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, snedker Ambrosius Jørgensen, som værge for Orla Jørgensen, bør for tiltale af sagsøgeren, fliv. bager Theodor Wisén, som værge for Børge Wisén, i denne sag fri at være.

Til sagsøgte betaler sagsøgeren sagens omkostninger med 300 kr., der udredes inden 15 dage.

Der tillæges den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører Torild Thomsen, i salær 400 kr. og i godtgørelse for udlæg 140 kr. 50 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellant, hfv. baker Theodor Wisén som værge for Børge Wisén, til indstævnte, snedker Ambrosius Jørgensen som værge for Orla Jørgensen, 600 kr.

I salær for Højesteret tillægges der højesteretssagfører Bunch-Jensen 400 kr., hvilket beløb tilligemed det landsretssagfører Torild Thomsen under en subsidiær bevisførelse tillagte salær af 60 kr. udredes af det offentlige.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 7. november.

Nr. 218/1952. Husejer Hilbert Gjaldbæk (selv)

mod

Vestre Landsrets 7. og 6. afdelinger på statskassens vegne (ingen).

(Om færdselsret ad en sti, se H. R. T. 1951 p. 19).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 6. maj 1952 (V afd.).

Under nærværende sag påstår sagsøgeren, husejer Hilbert Gjaldbæk, Dollerupmølle engene, de sagsøgte, Vestre Landsrets VII. og VI. afdelinger på statskassens vegne, dømt til betaling af en erstatning af 15.000 kr., idet han gør gældende, at en af førstnævnte afdeling den 26. oktober 1949 afsagt dom i en ankesag mellem sagsøgeren og A/S De forenede jydsk Farverier og Tricotagefabriker, Aarhus, angående en færdselsret for sagsøgeren, hvilken dom gik sagsøgeren imod, er urigtig, og at dette også er tilfældet med hensyn til to af sidstnævnte afdeling den 7. juni 1951 afsagte ankedomme, hvorved sagsøgeren er anset med bøder for overtrædelse af dommen af 26. oktober 1949. Sagsøgeren har derhos under nærværende sag påstået sig tillagt færdselsret, således som af ham under sagen mod A/S De forenede jydsk Farverier og Tricotagefabriker påstået.

De sagsøgte har påstået sagen afvist.

Det bemærkes, at en af sagsøgeren tidligere mod landsrettens VII. afdeling anlagt lignende sag blev afvist ved Højesterets dom af 6. marts 1951, som stadfæster nærværende landsrets dom af 14. juli 1950.

Idet sagsøgerens erstatningskrav udelukkende grundes på, at de afsagte landsretsdomme skulle være urigtige, kan kravet alene gøres gældende ved anke til Højesteret af landsrettens fornævnte domme, jfr. retsplejelovens § 47, stk. 2, sammenholdt med § 1020. Idet der derhos under nærværende sag ej heller kan tages stilling til spørgsmålet om færdselsret for sagsøgeren, hvilket spørgsmål har fundet sin afgørelse ved landsrettens fornævnte dom af 26. oktober 1949, vil sagen være at afvise.

Sagsøgeren findes selv at burde bære sine sagsomkostninger.
Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Denne sag afvises.

Sagsøgeren, husejer Hilbert Gjaldbæk, bærer selv sine sagsomkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Mandag den 10. november.

Nr. 131/1950. Rutebilejer **P. Chr. Pedersen** (selv)

m o d

automobilhandler **Niels Schibbye** (landsretssagfører Lennart Bech).

(Om ophævelse af en handel vedrørende 2 automobilchassiser).

(Sagen behandlet skriftligt).

Sø- og Handelsrettens dom 8. februar 1950.

Ved slutseddel af 17. november 1948 solgte sagsøgeren, automobilhandler Niels Schibbye, til sagsøgte, rutebilejer P. Chr. Pedersen, 2 automobilchassiser mrk. Saurer 3 CT1D, nemlig et lagerchassis motor nr. 6021/18 med tilbehør til omgående levering, og et chassis af samme type, der omgående skulle hjemtages fra fabrik og leveres ca. 15. februar 1949. Prisen for chassiserne fastsattes henholdsvis til 37.500 kr. og til dagspris ca. 37.500 kr. Slutsedlen indeholdt endvidere følgende bestemmelse: „Der paabygges begge Chassiser Karosseri med Perron og iøvrigt efter Ønske indenfor de af Myndighederne stillede Krav, alt

for Købers Regning og saaledes at den lovlige Fortjeneste paa Karosseriets Nettopris indkalkuleres i Sælgers Fortjeneste. Sælger har ingen Indflydelse paa Leveringstiden af Karosserierne, der kun skal leveres hurtigst muligt. Betalingsbetingelserne er følgende: Ved Chassisernes Lev. betales a/c Kr. 10.000 plus Kontrakt og Veksel for Restbeløbet, ved færdig Vogns Lev. $\frac{1}{3}$ af hver Vogns endelige Købesum som endelig Udb., medens Restbeløbet afdr. over 36 Mdr. til alm. Bankrente — — —

Vognen er købt til Ruten Glostrup-Herlev-Gladsaxe-Jægersbg.-Klampenbg., dog uden Ansvar for Sælgeren."

Den 22. november 1948 udfærdigedes købekontrakt for det første chassis, og sagsøgte betalte samtidig 10.000 kr. kontant og akcepterede veksel pr. 22. februar 1949, stor 28.091 kr. 40 øre, inkluderende restkøbesum og omsætningsafgift m. m. Det udtales i købekontrakten, at sagsøgte har ret til at omsætte vekslen een gang.

Straks efter slutsedlens underskrift henvendte sagsøgeren sig til Herning Karosserifabrik med forespørgsel, om denne fabrik kunne påtage sig påbygning af karosserierne, men ved skrivelse af 25. november 1948 meddelte fabrikken, at man ikke der så sig i stand til at påtage sig arbejdet. Sagsøgeren foretog derefter en telefonopringning til fabrikken om sagen, og den der ansatte direktionschef Sigurd Brock lovede påny at drøfte spørgsmålet med fabrikkens indehaver, men i skrivelse af 14. december 1948 fastholdt fabrikken det allerede indtagne standpunkt under henvisning til, at allerede indgåede forpligtelser lagde beslag på fabrikkens produktion. Sagsøgeren tilskrev derefter den 13. januar 1949 sagsøgte således:

„Som tidligere meddelte Dem telefonisk maa vi desværre opgive at faa Ørum-Petersen, Herning, til at bygge de to Buskarosserier paa de to af Dem købte Saurer Chassis.

Vi har gentagne Gange henvist til de af Produktionschefen til Dem givne Løfter om Bygning af 2 Vogne, men hertil svarer han, at saadanne Løfter eller andre Aftaler i det hele taget aldrig er givet eller truffet med Dem.

Imidlertid er der ogsaa andre Karosserivirksomheder i Danmark, der kan bygge Automobiler, og vi synes, det ville være rigtigt, at vi i Fællesskab fandt en Virksomhed, som vi kunde overdrage Opgaven, da vi jo gerne skulde have en Begyndelse paa dette Stykke Arbejde."

Sagsøgte henvendte sig derefter til sin sagfører, der i skrivelse af 26. januar 1949 til sagsøgeren udtalte, at det ved slutsedlens underskrift var en udtrykkelig betingelse for handelen, at vognen skulle bygges af fabrikken i Herning, at sagsøgeren skulle sørge for, at karosserifabrikken påtog sig arbejdet, og at arbejdet skulle påbegyndes uopholdeligt, således at vognene kunne være færdige den 20. april 1949. Sagsøgte tog derfor forbehold om ophævelse af handelen, da den stillede betingelse ikke kunne opfyldes.

Sagsøgeren afviste i skrivelse af 27. januar, at handelen var indgået på de af sagsøgte påståede betingelser og henviste til begrundelse af sagsøgtes nu indtagne standpunkt til, at sagsøgte under en telefonsamtale havde udtalt, at hans samarbejde med koncessionsindehaveren for ruten Glostrup-Klampenborg tildels var bristet, og at han gerne ville frigøres for det sidst bestilte chassis. Sagsøgeren sluttede brevet med følgende:

„Vi har i sagens interesse skaffet herr Petersen mulighed for at få bygget karosserier andre steder, men har mærket en stærk passivitet fra herr Petersens

side i dette spørgsmål, hvilket vi kun kan henføre til ovenfor omtalte bristede samarbejde med koncessionsindehaveren.

Vort brev af 13. ds. har herr Petersen selv bedt os om at skrive til ham, idet vi jo på dette tidspunkt ved tidligere forhandlinger med herr Petersen havde meddelt ham resultatet af vore forhandlinger med Heming Karosserifabrik. Jeg må derfor fastholde vor slutseddel af 17. november 1948 vedrørende levering af disse 2 omnibusser, ligesom jeg kan meddele, at chassis nr. 2 afgår fra Frankrig i begyndelsen af februar måned dette år."

I en skrivelse af 2. februar 1949 fastholdt sagsøgte det indtagne standpunkt og tilføjede, at det af en af sagsøgeren foretagen udregning fremgår, at der i vognen var plads til 55 personer, medens det, efter hvad sagsøgte senere har erfaret, kun skal være muligt at påbygge chassiset et karosseri med plads til 40 personer, hvorfor han også i den anledning tog ethvert forbehold overfor sagsøgeren.

I brevet bad sagsøgte sagsøgeren oplyse, om han havde fået tilbud på bygning af karosserierne, om tidspunktet for disse tilbud og navnene på tilbudsgiverne, samt om sagsøgeren mente, at den lovlige fortjeneste på karosseriernes nettopris skulle indkalkuleres i sagsøgerens fortjeneste, uanset om han skaffede en af sagsøgte akcepteret fabrik til at bygge karosserierne eller ikke.

Endelig bad sagsøgte sagsøgeren meddele, om det i henhold til købekontrakt af 22. november 1948 købte chassis var til sagsøgtes disposition.

Sagsøgeren svarede hertil i skrivelse af 4. februar 1949 bl. a. følgende:

„Med hensyn til spørgsmålet om karosserier vil vi nøjes med at henvise til vort brev af 27. januar 1949.

Spørgsmålet om, hvor mange passagerer vognen i færdig stand kan tage, kan overhovedet ikke diskuteres. Herr Pedersen har for det første kørt i vore busser flere gange, ved nøjagtig hvad de må laste og hvad de må tage af passagerer, og for det andet er han for gammel en rutebilmand til, at man kan bilde ham noget ind vedrørende ruteautomobiler, og for det tredje er den udregning herr Pedersen er i besiddelse af ikke et bevis på vor byggepligt, men simpelthen en beregning på herr Pedersens opfordring over, hvor mange passagerer vognen i givet fald kunne tage uden at overskride sin lastetonnage i kilo i stedet for i passagerer styktal.

Vedrørende bygningen af karosserierne hos andre firmaer har vi trods gentagne opfordringer til herr Pedersen om at få en aftale herom og et eventuelt besøg hos de udpegede fabrikker, aldrig kunnet bevæge herr Pedersen til overhovedet at komme ned i vort firma, men tværtimod har herr Pedersen undskyldt sig med alle mulige udflugter.

Herr Pedersens chassis er selvfølgelig til hans disposition. Vi ser iøvrigt gerne, at det snarest afhentes.

Vedrørende fortjenesten på karosserierne vil De af slutsedlen se, at vi skal financiere bygningen af karosserierne over en ret lang periode; derfor forbeholder vi os den af Priskontrolrådet fastsatte avance."

Efter yderligere brevveksling mellem parterne krævede sagsøgte i skrivelse af 17. februar det i henhold til kontrakten købte chassis udleveret og forbeholdt sig at gøre erstatningskrav gældende under hensyn til de tidligere fremsatte synspunkter.

Den 22. februar tilskrev sagsøgeren sagsøgte således:

„Da vi gennem Diskontoselskabet har fået meddelelse om, at De ønsker at omsætte Deres veksel pr. 22. febr. d. å., beklager vi at måtte meddele Dem, at betingelserne for en sådan omsætning ikke mere er til stede. Denne omsætningsret er udtrykkelig baseret på, at karosseriets bygning var påbegyndt, men ikke afsluttet, og nogen endelig pris derfor ikke kunne fastsættes på vognen.

Da det trods mange forgæves henvendelser ikke har været muligt at interessere Dem det mindste for at komme i gang med dette spørgsmål, ser vi derfor ingen grund til at omsætte vekslen, men må kræve hele restbeløbet indbetalt og chassiset afhentet.“

Samme dag modtog sagsøgte anmodning fra det diskontoselskab, hvori vekslen var diskonteret, om at indfri vekslen til forfaldsdatoen. I skrivelse af 23. s. m. gjorde sagsøgte gældende, at sagsøgeren havde været uberettiget til at nægte at omsætte vekslen og forbeholdt i den anledning at gøre erstatningskrav gældende overfor sagsøgeren.

I skrivelse af 25. februar påberåbte sagsøgte sig yderligere som misligholdelse fra sagsøgerens side, at dennes salgsschef under en samtale den foregående dag havde udtalt, at sagsøgeren ikke var i stand til nu at levere det andet chassis. Af samtlige af sagsøgte anførte årsager hævdede denne i samme skrivelse handelen og forbeholdt sig erstatning.

Sagsøgeren har herefter anlagt denne sag, hvorunder han gør gældende, at sagsøgte's ophævelse af handelen er uberettiget, og påstår sagsøgte dømt til at betale en erstatning på 10.112 kr. 50 øre med renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 14. marts 1949, til betaling sker.

Beløbet fremkommer således:

17 pct. af udsalgsprisen på chassis nr. 1, 37.500 kr.	6.375 kr. 00 øre
17 pct. „ „ „ „ „ 2, 37.500 kr. med	
fradrag af 10 pct. på grund af fald i fransk valuta	5.737 — 50 —
10 pct. af købesummen for 2 karosserier à 40.000 kr.	8.000 — 00 —
	<hr/>
	20.112 kr. 50 øre

med fradrag af betalte 10.000 kr. = 10.112 kr. 50 øre.

Sagsøgte, der, som det fremgår af den refererede brevveksling, gør gældende, at det er sagsøgeren, som har misligholdt kontrakten, påstår frifindelse og selvstændig dom for 23.750 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 7. april 1949 af 10.000 kr. og 5 pct. af 13.750 kr. fra den 8. juni 1949 samt sagsøgeren dømt til at udlevere veksel til pålydende 28.091 kr. 40 øre.

Sagsøgte's krav fremkommer således:

Sagsøgte har oplyst, at han den 17. december 1948 solgte ruten, og at køberen den 22. december har afgivet tilbud på køb af de 2 chassis i påbygd stand for 165.000 kr.

Såfremt handelen var blevet behørigt opfyldt fra sagsøgerens side, skulle sagsøgte betale købesummen for 2 chassis	71.250 kr.
Påbygning af karosserier ville efter sagsøgerens angivende koste	80.000 —
	<hr/>
	151.250 kr.

hvilket beløb fratrukket sagsøgte's købers tilbud udgør 13.750 kr. Hertil kommer de af sagsøgte betalte 10.000 kr., som kræves tilbagebetalt.

Af sagens skriftlige materiale skal endnu fremhæves, at det franske automobilfirmas generalrepræsentant her i landet grosserer Ejnar Nielsen i en erklæring af 13. september 1949 udtaler:

1. Forhandleravance på omtalte Saurer Chassis. Hr. automobilhandler Niels Schibbye er berettiget ifølge godkendelse fra prisdirektoratet til at beregne en forhandleravance på 16 $\frac{2}{3}$ pct. af udsalgsprisen.
2. Annullation af SAUER buschassis nr. 2 fandt sted ved mit personlige besøg i Paris sidst i februar d. å. efter en telefonopringning fra hr. Niels Schibbye, der meddelte mig, at hr. rutebilejer Pedersen havde annulleret chassis nr. 2.
3. Chassis nr. 2 kunne have været afsendt fra fabrikken sidst i februar måned og ville være ankommet her til København i midten af marts d. å.
4. Jeg modtog mine importbevillinger på Frankrig for vare-lastvogne og omnibusser den 14. februar d. å.

Endelig skal fremhæves, at A/S Søren Tranberg, Kolding, i skrivelse af 21. september 1949 til sagsøgeren udtaler: „at vi i Januar Maaned 1949 paa Deres Opfordring blev anmodet om at give Tilbud paa Bygning af 2 Stk. Omnibus-Karosserier til Montering paa 2 Stk. Saurer Liesel Chassiser, og at vi har ført afsluttende Forhandlinger om Bygningen af disse 2 Vogne. — Endvidere bekræfter jeg, at vi indgik paa en Levringstermin i Maj Maaned 1949.

Undertegnede var selv tilstede ved Opmaaling af Chassis, Forevisning af en færdig original bygget Saurer Omnibus, samt deltaget i Frokost paa hr. Schibbys Regning paa Hotel Astoria, og der endelig modtaget fast Ordre paa disse to Omnibuskarosserier. Der skulde have været Møde med Schibbys Køber, men saavidt Schibbye, udeblev denne hvorfor der ikke blev noget ud af den omtalte Forretning.“

Under domforhandlingen er forklaring afgivet af parterne, grosserer Ejnar Nielsen, frøken Else Bredahl, rutebilejer Karl Markfoged Thomsen og salgschef Johan Rohde.

Sagsøgeren har forklaret, at han hjemtog det første chassis fra fabrikken i Frankrig i august 1948. Sagsøgte var på sagsøgerens værksted og beså chassiset, og sagsøgeren fik noget senere at vide gennem sin salgschef, at denne forhandlede med sagsøgte om salg af chassiset. Sagsøgeren ved, at sagsøgte efter indgående forhandlinger med salgschefen har besigtiget 4 ruteautomobiler og prøvekørt disse.

I november 1948 var parterne sammen til et møde i 5 timer på „Frascati“, hvor yderligere importøren grosserer Ejnar Nielsen og salgschef Rohde var til stede. Her blev alt nøje gennemdrøftet, og sagsøgte fik tegninger forevist, hvorefter han underskrev slutseddel.

Sagsøgeren sagde, at han var i tvivl om, hvor hurtigt karosserierne kunne leveres, og der blev talt om, at de skulle bygges i Frankrig. Grosserer Ejnar Nielsen var inde på, at han ville tage sagsøgte med på en forestående rejse til den franske fabrik. Da sagsøgte sagde, at han gerne ville have, at Herning Karosserifabrik byggede vognene, sagde sagsøgeren, at han kendte den ene af direktørerne på fabrikken, og at han ville gøre, hvad der stod i hans magt, for at få denne fabrik til at bygge. Sagsøgte sagde, at han havde løfte fra produktionschefen om, at man ville påtage sig arbejdet. Sagsøgeren forhandlede 2 gange med direktør Ørum-Petersen, men uden resultat, hvilket sagsøgte fik telefonisk besked om. Sagsøgeren sagde samtidig, at man skulle forsøge at få en anden

fabrik til at tage arbejdet, i hvilken forbindelse sagsøgte nævnte, at han havde forbindelse med en fabrik i Aarhus, og det aftaltes, at sagsøgte skulle køre med til Aarhus, hvor sagsøgeren skulle aflevere 2 rutebiler, men sagsøgte udeblev til den aftalte tid.

Sagsøgeren havde også forhandlinger med en fabrik i Slagelse, som afgav tilbud, hvilket blev meddelt sagsøgte, men denne reagerede ikke.

Endelig rettede sagsøgeren i januar 1949 henvendelse til A/S Søren Tranberg i Kolding med anmodning om afgivelse af tilbud på bygning af karosserierne. Han henviser herved til den foran refererede erklæring af 21. september 1949 fra nævnte selskab. Sagsøgeren husker, at sagsøgte ønskede den første vogn køreklar til 1. maj og den anden senere.

Sagsøgte har forklaret, at han solgte ruten sidst i december 1948, da han blev klar over, at han ikke kunne bestride ruten, der krævede mange vogne. Det var sagsøgte magtpåliggende at få karosserierne færdige til den 20. april 1949, og under forhandlingen den 17. november 1948 om slutsedlens oprettelse oplyste sagsøgte, hvor vigtigt det var for ham at få arbejdet udført til den angivne tid, og at det var en betingelse, at Herning Karosserifabrik fik arbejdet.

Sagsøgeren sagde, at han kendte den ene af direktørerne på karosserifabrikken og lovede, at det nok skulle klares. Da slutsedlen blev læst op for sagsøgte, gjorde han opmærksom på, at tidsfristen 20. april 1949 ikke var nævnt, hvortil sagsøgeren sagde, at det nok skulle gå. Henvendt til salgschef Rohde, sagde sagsøgeren til denne, at han skulle indføre tidsfristen i slutsedlen. Sagsøgte skrev under og blev først dagen efter klar over, at denne tidsfrist ikke var indført. Han reklamerede straks overfor salgschefen, der sagde, at han nok mente, at det ville gå. I de følgende dage ringede sagsøgte flere gange for at få købekontrakten oprettet og fik under aftalerne at vide, at der var folk fra fabrikken i Herning hos sagsøgeren for at forhandle om bygning af vognene. Da sagsøgte fremsatte ønske om at være med til forhandlingerne, sagde salgschefen, at han ikke måtte forkludre sagen.

Før sagsøgte underskrev kontrakten, sagde salgschef Rohde, at det nu var ordnet med Herning Karosserifabrik. Da sagsøgte gjorde bemærkning, om at der ikke stod noget i kontrakten om, at arbejdet skulle udføres der, og sagde, at han ikke ville skrive under før dette var indført, sagde sagsøgeren, at han ville ringe fabrikken op. Sagsøgeren var derefter væk 1 times tid og kom så igen og meddelte, at man fik skriftlig bekræftelse den næste dag på, at karosserierne blev lavet der.

Først i januar 1949 fik sagsøgte at vide, at Herning Karosserifabrik ikke ville påtage sig arbejdet. Han havde da forinden flere gange ringet til sagsøgeren for at få besked. Sagsøgte har ikke fået besked om, at der er indhentet tilbud fra fabrikken i Aarhus og Slagelse. Han har kun fået at vide, at der har været talt om tilbud fra A/S Søren Tranberg i Kolding, men sagsøgte ville ikke have fabrikken i Kolding til at foretage arbejdet, da han ikke mente, at denne havde tilstrækkelig kendskab til karosserimontering.

Grosserer Ejnar Nielsen har forklaret, at han var til stede ved frokosten, hvor der blev skrevet slutseddel. Der var tale om, at Herning Karosserifabrik eller fabrikker i Randers, Humlebæk, Helsingør og Slagelse skulle bygge karosserierne. Salgschef Rohde sagde, at han skulle køre til Herning for at aftale det videre fornødne. Der var også tale om, at sagsøgte skulle tage med til Paris og få

karosserierne bygget der, hvis de fabrikker, der var talt om, ikke kunne blive færdige, til vognene skulle bruges. Vidnet husker, at sagsøgte sagde, at hans forlovede skulle med til Paris.

Sagsøgte har hertil forklaret, at han på det bestemteste holdt på, at bygningen af karosserierne fandt sted i Herning, og om rejse til Paris var der kun tale om med henblik på indkøb af yderligere vogne på et senere tidspunkt.

Vidnet Ejnar Nielsen har heroverfor fastholdt, at der ikke var tale om senere køb. Vidnet stod for at skulle rejse til Frankrig i løbet af kort tid. Vidnet husker, at sagsøgte sagde henvendt til sin forlovede, som senere kom til stede, at der var mulighed for, at de skulle til Paris.

Sagsøgtes forlovede frøken Else Bredahl har forklaret, at hun var til stede på hotel Kong Frederik senere på dagen, efter at slutsedlen var blevet underskrevet. Vidnet husker, at sagsøgte i overværelse af sagsøgeren og salgschefen sagde, at vognene skulle bygges i Herning, og at de skulle være færdige til 20. april. Der var kun tale om, at man skulle rejse til Paris senere, hvis der skulle købes flere vogne.

Rutebilejer Carl Markfoged Thomsen, der er sagsøgtes svoger, har forklaret, at salgschef Rohde og sagsøgeren en dag i november var hos vidnet. Sagsøgte spurgte Rohde, om det nu også var rigtigt, at vognene skulle bygges i Herning, hvilket Rohde bekræftede.

Salgschef Johan Rohde har forklaret, at han, før sagsøgte underskrev slutseddelen, har talt 2—3 gange med ham. Sagsøgte har beset chassis'er og har fået tegninger og typegodkendelser forevist. Slutsedlen blev skrevet af vidnet og blev gennemgået punkt for punkt med sagsøgte. Vidnet vidste, at sagsøgte skulle bruge vognene til 1. maj, idet sagsøgte sagde, at han, såvidt det kunne lade sig gøre, til den tid skulle åbne en ny rute. Vidnet afgav ingen garanti for, at vognene var færdige til den angivne frist. Der blev talt om, hvor arbejdet skulle laves og forskellige karosserifabrikker blev nævnt. Sagsøgte foreslog Herning Karosserifabrik, og nævnte, at han havde et løfte fra fabrikken om, at denne kunne udføre arbejdet. Vidnet sagde, at han ville gøre hvad han kunne for at få arbejdet puttet ind i fabrikkens produktion, og nævnte i den forbindelse, at sagsøgeren kendte den ene af direktørerne i Herning. Der var også tale om, at vognene skulle bygges på fabrikken i Paris, der kunne levere stålkarosseri. Vidnet bestrider sagsøgtes forklaring om, at der før sagsøgte underskrev købekontrakten, efter sagsøgerens angivelse til sagsøgte havde fundet en telefonsamtale sted med Herning Karosserifabrik, hvorefter karosserifabrikken påtog sig arbejdet. Da forhandlingerne med Herning Karosserifabrik endte resultatløse, gav vidnet sagsøgte besked herom. Denne sagde hertil, at han ikke kunne forstå, at det ikke kunne lade sig gøre. Han tilføjede, at han ville tale med produktionschefen i Herning, som havde givet ham løfte om, at fabrikken ville påtage sig arbejdet. Vidnet og sagsøgte prøvede derefter at få andre fabrikker, bl. a. en fabrik i Aarhus, som sagsøgte havde opgivet, til at tage arbejdet. Det aftales, at sagsøgte og vidnet skulle tage til Aarhus i slutningen af november eller begyndelsen af december, men sagsøgte gav forskellige grunde til, at han ikke ville tage med og sagde bl. a., at han var syg og havde travlt.

Vidnet forhandlede derefter med en fabrik i Slagelse og fik tilbud derfra. Han bad sagsøgte komme til et møde i den anledning, men sagsøgte udeblev. Vidnet overgav sagsøgte et detaljeret skriftligt tilbud fra fabrikken i Slagelse, der kunne overholde den aftalte frist.

Under en genoptagelse af sagen i medfør af retsplejelovens § 284 har retten søgt fremskaffet yderligere oplysninger om sagsøgerens bestræbelser for at få karosseriarbejdet gennemført og sagsøgte stilling hertil.

Sagsøgeren har til belysning af spørgsmålet fremlagt sålydende erklæring af 4. januar 1950 fra Slagelse Karosserifabrik:

„Bekræfte at Tilbud er indhentet i December 1948 af Automobilhandler N. Schibbye, Salgschef Johan Rohde paa Bygning af 2 Stk. Bybuskarosserier m. Bagperron bygget paa Saurer Chassiser. Færdig leveret inden 1ste Maj 1949. Opskæring af Træ som godt kunde finde Sted til begge Busser, men dersom Chassiset var fremkommet efter 15. Marts vilde Leveringsfristen for denne Vogn vanskelig kunde overholdes.

Det bemærkes her at jeg gennem cirka 15 Aar har Arbejdet paa Sorø Karosserifabrik med Opstilling af Busser. Og har leveret 2 Bybusser til Slagelse samt 2 Stk. Rutebiler.“

Salgschef Rohde har i tilslutning til sin tidligere forklaring udtalt, at han overgav det i skrivelsen nævnte tilbud, der lød på 44.000 kr. pr. karosseri til sagsøgte, der skulle bruge det for at opnå financiering af karosseribygningen hos sin bankforbindelse i Randers.

Repræsentant Rye Eskildsen, der tidligere har været ansat hos sagsøgeren, har under sagens genoptagelse forklaret, at han, der sad i kontor med salgschef Rohde, lagde mærke til, at denne udførte et stort arbejde for at skaffe forbindelse med karosserifabrikker. Der var en slagelsefabrikant inde med tilbud, og vidnet hørte Rohde sige i telefonen til sagsøgte, at han skulle med ned til Slagelse.

Repræsentant Bruno Henriksen, der er ansat hos sagsøgeren, har ligeledes hørt Rohde sige i telefonen til sagsøgte, at han skulle med til Slagelse, Aabenraa og Kolding for at ordne karosserispørgsmålet.

Salgschef Rohde har i denne forbindelse forklaret, at sagsøgte var meget streng i sine krav til karosserierne og selv ville bestemme højde, bredde, etc. Derfor måtte han med på besøgene hos fabrikkerne. Tegning til karosseriet skulle fremstilles af karosserifabrikken og ikke af sagsøgeren, hvem sagsøgte aldrig har rykket for tegning af karosseriet. Sagsøgte var på det pågældende tidspunkt ikke klar over, om perronen skulle være til 15 eller 25 personer. Sagsøgeren har vist sagsøgte et rids af karosseriet og iøvrigt oplyst, at vognen var typegodkendt med hensyn til maksimalbelastning i oktober måned 1948.

Sagsøgte har overfor det fremkomne fastholdt, at sagsøgeren ikke har talt med ham om udførelse af karosseribyggeriet på Slagelse fabrik.

Sagsøgeren har endvidere fremlagt sålydende skrivelse af 16. januar 1950 fra J. C. Bentzen, Vogn- og Karosserifabrik, Fredensborgvej 13:

„På givne foranledning skal vi herved bekræfte, at vi i november, december måned 1948 på herr salgschef Johan Rohdes foranledning har besigtiget og opmålt et i Kronprinsessegade 46 henstående Saurer bus chassis.

Formålet med besigtigelsen var efter nærmere aftale med køberen af chassiset at indhente nærmere instruktion om byggemåde af 2 stk. bybusser med perron.

Nøget møde med køberen fandt aldrig sted, hvorfor vi betragtede sagen som værende uden interesse.

Vi skal ligeledes bekræfte, at den af herr Rohde betingede leveringsfrist ca. 20. april, senest 1. maj 1949 ved forespørgslens henvendelse kunne være overholdt."

Salgschef Rohde har forklaret, at han har ringet adskillige gange til sagsøgte om dette tilbud, men han var enten syg eller skulle køre rutebil. Da de endelig fik aftalt en tid, kom han ikke.

Sagsøgte har hertil forklaret, at han var ude to gange på den pågældende fabrik til prøvekørsel med 4 vogne, der skulle leveres til Hjørring privatbane. Der var ikke tale om, at denne fabrik skulle levere karosseri til hans vogne. Salgschef Rohde har hertil forklaret, at de af sagsøgte omtalte besøg fandt sted i oktober og november måned, før sagsøgte afsluttede handel med sagsøgeren. Dette benægter sagsøgte.

Endelig har sagsøgeren fremlagt en erklæring af 6. januar 1950 fra Aabenraa Karosserifabrik, hvorefter indehaveren af denne fabrik under et besøg i København, hvor han afleverede en omnibus til Amagerbanen, drøftede levering af karosseriet til nogle Saurer vogne, som sagsøgeren regnede med at få hjem. Sagsøgte har hertil forklaret, at han kender intet til dette forhold.

Om sagsøgtes mulighed for at videresælge de hos sagsøgte købte 2 vogne har rutebilejer Thomas Jensen forklaret, at sagsøgte, da han overtog dennes rute, tilbød ham at overtage de 2 vogne. Vidnet svarede hertil, at han ville vente med at tage stilling hertil, indtil han fik realiseret sine værdier. Efter julen 1948 sagde vidnet, at han ville overtage vognene, hvis sagsøgte ville stå som garant overfor sagsøgeren. Sagsøgte svarede hertil, at det hele var i orden, og at det var udmærket. Der var ikke tale om, at vidnet skulle med sagsøgte til sagsøgeren for at ordne overtagelsen. Vidnet købte senere andre vogne.

I tilslutning til det fremkomne skal retten udtale følgende:

Efter indholdet af de mellem parterne oprettede salgsdokumenter er det ikke gjort til en betingelse for handelen, at karosserierne skulle bygges på Herning Karosserifabrik, og retten finder ikke, at der ved det oplyste er ført fornødent bevis for, at en sådan betingelse er aftalt under de mundtlige forhandlinger mellem parterne, hvorfor sagsøgte ikke som udtalt i skrivelse af 26. januar 1949 har kunnet finde fornødent grundlag for en ophævelse af handelen i den omstændighed, at den nævnte karosserifabrik ikke kunne påtage sig arbejdet.

Retten finder endvidere efter det oplyste, at der ikke kan bebrejdes sagsøgeren noget med hensyn til dennes bestræbelser for at få karosseribyggeriet udført på anden fabrik, og at dette må antages strandt på grund af sagsøgtes passivitet. Efter rettens skøn kan der herefter ikke i den omstændighed, at karosseribyggeriet ikke blev gennemført på anden fabrik, findes grundlag for sagsøgte for at hæve handelen, hvorved fremhæves, at slutsedlen ikke indeholder nogen tidsfrist for karosseribyggeriets gennemførelse, men tværtimod udtaler, at sælgeren ingen indflydelse har på leveringstiden for karosserierne, der kun skal leveres hurtigst muligt.

Med hensyn til spørgsmålet, om sagsøgte har været berettiget til at hæve handelen, forsåvidt angår chassis nr. 2 på grund af forsinkelse, bemærkes følgende: Om dette chassis udtales i slutsedlen, at det omgående skulle hjemtages fra fabrik og leveres ca. 15. februar 1949. Importøren grosserer Einar Nielsen udtaler i skrivelse af 13. september 1949, at han modtog sine importbevillinger den 14. februar 1949, og at chassiset kunne være afsendt sidst i februar måned og ville være ankommet til København i midten af marts. Ifølge sagsøgtes

skrivelse af 25. februar 1949 havde salgsschef Rohde under en samtale den foregående dag udtalt, at sagsøgeren ikke var i stand til at levere chassiset nu, hvorfor sagsøgte ved nævnte skrivelse hævdede handelen.

Retten finder, at sagsøgte efter handelens karakter af handelskøb og under hensyn til den foreliggende usikkerhed med hensyn til leveringstidspunktet, hvorved fremhæves sagsøgtets interesse i præcis levering af chassiset på grund af de rådende vanskeligheder for karosseribyggeri, har været berettiget til at hæve handelen for chassis nr. 2 med karosseri. Derimod foreligger efter rettens skøn ikke betingelserne for i medfør af købelovens § 22 på grund af nævnte forsinkelse også at hæve handelen for chassis nr. 1 med karosseri, idet det drejer sig om to af hinanden uafhængige leveringer.

Tilbage er herefter spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren har været berettiget til at nægte omsætningen af den for restkøbesummen 28.091 kr. 40 øre for det første chassis udstedte veksler, som forfaldt pr. 22. februar 1949, uanset at købekontrakten af 22. november 1948 hjemlede sagsøgte en sådan omsætningsret. Sagsøgeren begrundet i skrivelse af 22. februar 1949 denne nægtelse med, at omsætningsretten var udtrykkelig baseret på, at karosseriets bygning var begyndt, men ikke afsluttet, og nogen endelig pris derfor ikke kunne fastsættes på vognen. Retten er enig med sagsøgeren i, at det måtte stå klart for sagsøgte, at omsætningsretten var knyttet til denne for sagsøgeren afgørende forudsætning, og at dennes risiko ved vekselsomsætningen i væsentlig grad ville forsøges i den foreliggende situation, hvor sagsøgte mod omsætning af vekslen krævede chassiset udleveret for selv at lade vognen færdigbygge på en karosserifabrik, uden at sagsøgeren fik nogen indflydelse på gennemførelsen af dette byggeri og vilkårene herfor. Det fremhæves herved, at det må antages, at det skyldes sagsøgtets forhold, at byggeriet af det første karosseri ikke er gennemført.

Retten kommer herefter til det resultat, at sagsøgte ikke har været berettiget til at opløse handelen, for så vidt angår det første karosseri med chassis, og at sagsøgeren derfor har krav på en erstatning, der skønsmæssig findes at kunne fastsættes til 7000 kr., hvorved fremhæves, at sagsøgeren, der ved handelen med sagsøgte opnåede en fortjeneste af 17 pct. af udsalgsprisen på chassiset, ved sit videresalg af chassiset opnåede en fortjeneste af 10 pct.

Sagens omkostninger vil efter omstændighederne være at opløse.

Thi kendes for ret.

Sagsøgeren, automobilhandler Niels Schibbye, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgte, rutebilejer P. Chr. Pedersen, tilbagelevere den af sagsøgte den 22. november 1948 udstedte veksler, stor 28.091 kr. 40 øre og betale 3000 kr. med rente 5 pct. p. a. fra den 7. april 1949, men bør isærigt for sagsøgtets tiltale i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger opløses.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået indstævnte tilpligtet at betale 7591 kr. 40 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den

7. april 1949, nemlig de ved købet erlagte 10.000 kr. med fradrag af 2408 kr. 60 øre, som indstævnte tilligemed renter heraf til betalingsdagen efter dommen har betalt, samt endvidere at udlevere den af ham udstedte vksel.

Indstævnte har påstået appellanten tilpligtet mod udlevering af vekslen at betale ialt 13.294 kr. 05 øre, herunder i diskonteringsudgifter 566 kr. 31 øre og i morarenter af vkselbeløbet 337 kr. 09 øre. Indstævnte har gjort gældende, at han ved videresalg af chassiset måtte give en forhandlerrabat på 10 pct., således at hans egen fortjeneste blev 6 $\frac{2}{3}$ pct.

Til brug for Højesteret er der afgivet fornyede parts- og vidneforklaringer og afgivet skøn over, til hvor mange personer et karoseri kan bygges på det omhandlede chassis.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det for Højesteret fremførte ikke kan føre til andet resultat, tiltrædes det, at der ikke fra indstævntes side har foreligget sådan misligholdelse, at appellanten har været berettiget til at hæve handelen om det på lager værende chassis med dertil hørende karosseri, medens det på grund af forsinkelse har været berettiget at hæve handelen vedrørende det til levering ca. 15. februar 1949 solgte chassis. Den indstævnte tilkommende erstatning, herunder for diskonteringsudgifter og morarenter af vkselbeløbet, findes også efter det for Højesteret fremkomne passende at kunne fastsættes til ialt 7000 kr., og indstævnte vil herefter have at betale 3000 kr. med fradrag af det efter dommen betalte beløb, 2408 kr. 60 øre, til rest 591 kr. 40 øre, med renter heraf 5 pct. årlig fra den 7. april 1949.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale indstævnte 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, automobilhandler Niels Schibbye, bør til appellanten, rutebilejer P. Chr. Pedersen, betale 591 kr. 40 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 7. april 1949, til betaling sker, samt tilbagelevere appellanten den af ham den 22. november 1948 udstedte vksel, stor 28.091 kr. 40 øre.

Med hensyn til sagsomkostningerne for Sø- og Handelsretten bør dennes dom ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 418/1951. **Tandlæge A. Knudsen**
(landsretssagfører Michael Reumert)
m o d

Folkebanken for København og Frederiksberg A/S
(landsretssagfører Michaelsen).

(Spørgsmål om indstævntes ansvar for ødelæggelse af en frimærkesamling ved indtrængen af vand i indstævntes boks, hvor samlingen var deponeret).

Østre Landsrets dom 15. oktober 1951 (III afd.).

Sagsøgeren, tandlæge A. Knudsen, indleverede den 1. juli 1950 til opbevaring i sagsøgte, Folkebanken for København og Frederiksberg A/S's Vesterbro afdelings boks, 2 kufferter, hvoraf den ene indeholdt en frimærkesamling. Banken udstedte herfor kvittering, hvori blandt andet anføres, at banken ikke indestår for „skade, forårsaget ved jordskælv, oversvømmelse, krig eller oprør“, at depotafgiften beregnes efter det deponeredes rumfang, og at banken ikke påtager sig ansvar for værdipapirer, deponeret under denne form.

Natten mellem lørdag den 26. og søndag den 27. august 1950 faldt der så meget regn, at nedbørsmængden for døgnet indtil kl. 8 morgen den 27. august, målt af Meteorologisk Institut ved station Landbohøjskolen, var 41 mm, hvilket overstiger det ved stationen i de sidste 10 år for et døgn målte, og er over halvdelen af månedens middelnedbør. Da sagsøgerens kufferter den 28. august 1950 kl. 9—10 blev taget op af boksen, i hvilken der stod vand, konstateredes det, at der var trangt vand ind i dem.

Under denne sag påstår sagsøgeren de sagsøgte tilpligtet at betale 40.800 kr. med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg, den 14. oktober 1950, som erstatning for den af vandet på frimærkesamlingen forvoldte skade.

De sagsøgte påstår frifindelse.

For landsretten er afgivet forklaring blandt andet af sagsøgeren og de til de sagsøgte personale hørende bankbestyrer Niels Welling, bogholder Børge Ersø og assistent Helge Hansen samt af den udmeldte skønsmand, landsretssagfører Oscar Engholm.

Sagens nærmere omstændigheder må herefter antages at være følgende:

Sagsøgerens frimærkesamling har i en årrække været opbevaret i afdelingen i hans sommerferie, således at kuffertens indhold var kendt af nogle af funktionærerne, men ikke af bogholder Ersø, der kun havde gjort tjeneste et par måneder i afdelingen, og som nu havde at gøre med de lukkede depoter og ved kufferternes indlevering ekspederede sagsøgeren, der ikke gjorde ham bekendt med kufferternes indhold. Sagsøgeren var behjælpelig med nedbæringen af kufferterne, der blev stillet på gulvet i boksrummet. Sagsøgeren gav ikke, således som det må antages at være sket tidligere år, anvisning på, at kufferten med frimærkesamlingen skulle stå ovenpå den anden kuffert.

Medens nattevagten intet havde bemærket, blev politiet alarmeret ved, at bankens alarmsystem trådte i virksomhed — antagelig som følge af en kortslutning i dette — og blev ved sin tilstedekomst opmærksom på, at der stod vand i kælderen. Politiet fik ca. kl. 5 telefonisk forbindelse med Ersø, hvem man meddelte, at der stod vand i forrummet til boksen, og at Falcks Redningskorps var tilkaldt. Ersø gik ca. kl. 10 hen i banken, men kunne ikke skaffe

sig adgang til boksrummet, der kun kan åbnes med 2 — forskellige — nøgler, af hvilke den ene beroede hos kassereren, som han forgæves forsøgte at træffe i telefonen. Han søgte ikke at komme i forbindelse med bankbestyreren, der boede på landet, hvor han ikke havde telefon. Redningskorpset, der på grund af tilsvarende vandskader havde et ekstraordinært antal udrykninger, nåede hen på aftenen til de sagsøgte og ringede til Ersø, at man nu var parat, og at man mente, at der stod vand i boksen, hvorefter Ersø påny gik derhen, men iøvrigt intet foretog sig. Da banken åbnede til sædvanlig tid mandag morgen, viste det sig, at der også var vand i selve boksrummet, hvorefter dette blev tømt, Kufferterne taget op og sagsøgeren underrettet. Det blev af ham og landsretssagfører Engholm, der efter aftale mellem parterne tilkaldtes, konstateret, at en stor del af mærkerne var helt eller delvis ødelagt. Sidstnævnte har ved sin indgriben bidraget til at begrænse skaden, og det må efter hans udtalelser antages, at man, hvis frimærkerne var blevet tilgængelige væsentlig tidligere, ville have kunnet redde en betydelig større del.

Det fremgår af det oplyste, at forrummet og boksrummet er adskilt ved en 12 cm høj jernkarm. I boksrummet er anbragt dels privatbokse, der er hævet fra gulvet ved en 30 cm høj fals, dels hylder i en afstand af 15—17 cm fra gulvet, på hvilke dels deponerede genstande, dels bankens papirbeholdninger er anbragt. Det må antages, at gulvet i selve boksen er vandtæt, at grundvandet er trængt op i kælderen udenfor boksen og ind i denne gennem boksdøren over jernkarmen, samt at vandstanden i boksen er nået til ca. 20 cm. Det er endvidere oplyst, at de selskaber, der tegner forsikring mod skade fra vandledninger, forlanger, at sikrede varer beroende i kælder skal anbringes på underlag, sædvanlig 20 cm, for enkelte selskabers vedkommende 15 cm højt, at der er konstrueret boksdøre, der byder større sikkerhed mod vandskade end de sagsøgte, men at sådanne fremstilles meget sjældent og i København i alt fald kun anvendes ved 2 hovedbankers hovedsæde, samt at Privatbanken samtidig havde oversvømmelse i 4 afdelinger, hvor imidlertid ifølge bankens skriftlige udtalelse større skader forhindredes ved personalets tilstedekomst tidligt søndag morgen.

Til støtte for sit krav har sagsøgeren anført, at en vandskade som den pågældende ikke er af så ekstraordinær karakter, at den kan betegnes som oversvømmelse i kontraktens forstand. Medens han ikke på en modsætningslutning fra det i denne tagne forbehold vil støtte en påstand om objektivt ansvar for depositaren, hævder han, at der er udvist større sikkerhed mod vandskade end retning er ufyldstgørende, at anbringelsen af kufferter på gulvet var uforvarlig, at personalet har været mangelfuldt instrueret, og at de sagsøgte passivitet efter vandets indtrængen er skyld i, at skaden ikke er blevet helt eller delvis afværget.

Mandag den 10. november.

Han har nærmere henvist til, at skaden viser, at selv om boxens indretning er på højde med andre bokse, er den dog ufyldstgørende, og da der findes sikrere konstruktioner, burde disse have været anvendt. Privatboksernes og hyl-dernes anbringelse i forbindelse med den oplyste praksis for vandskadeforsikring viser, at det er en sædvanlig forsigtighedsforanstaltning at undgå anbringelse direkte på kældergulve. Den del af personalet, der fra tidligere kendte kuffertens indhold, burde have instrueret Ersø, og det måtte, jfr. erfaringerne fra Privatbanken, have været muligt at få boksen åbnet på et langt tidligere tidspunkt.

De sagsøgte har heroverfor anført, at de opfatter enhver ved en naturbegivenhed opstået vandskade som oversvømmelse, og at de i klausulen nævnte situationer iøvrigt kun er eksempler. Det er boksens naturlige opgave at sikre deponenten mod brand og tyveri, og hertil er dens indretning fyldstgørende. Hylde og privatbokse er ikke hævet over gulvet af hensyn til risikoen for fugtighed, men kun af almindelige bekvemmelighedshensyn. Det er usædvanligt, at boksrummet anvendes til opbevaring af så sensible ting som frimærker, og sagsøgeren, der ikke kunne regne med, at en ham ubekendt funktionær var orienteret, burde have gjort denne opmærksom på indholdets art, således at hans undladelse heraf i hvert fald må medføre en nedsættelse af erstatningen.

Retten finder at måtte give de sagsøgte medhold i, at boksens indretning må anses forsvarlig, og at det samme under de foreliggende omstændigheder gælder anbringelsen af kufferten, idet banken ikke kan have noget ansvar for, at Ersø ikke vidste besked med indholdet.

Hvad angår bogholder Ersøs optræden, efter at han søndag morgen var blevet underrettet om vandets indtrængen, ville det vel have været nærliggende, om han havde gjort et mere energisk forsøg på at komme i forbindelse med indehaverne af nøglerne til boksrummet og eventuelt havde søgt at indhente instrukser fra sine overordnede. Det findes imidlertid, særlig under hensyn til, at han ikke har haft grund til at regne med, at der i kufferterne var værdier, som kunne tage væsentlig skade af vand, og at hans manglende kendskab til deres indhold som nævnt ikke kan lægges banken til last, overvejende betænkeligt at pålægge banken noget ansvar for forsømmelighed udvist af ham efter vandets indtrængen.

Banken vil derfor være at frifinde.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Folkebanken for København og Frederiksberg A/S, bør for tiltale af sagsøgeren, tandlæge A. Knudsen, fri at være.

Sagsøgeren bør inden 15 dage fra dato til sagsøgte betale sagens omkostninger med 1200 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.
I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin for landsretten nedlagte påstand og har subsidiært påstået indstævnte tilpligtet at betale et beløb efter rettens skøn, mindre end 40.800 kr. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Til støtte for sin påstand for Højesteret har appellanten foruden at gentage sine anbringender for landsretten tillige anført, at indstævnte ved sin depositumskvittering af 1. juli 1950 må anses at have ydet garanti for de deponerede genstandes tilbagelevering i uskadt stand.

Den nævnte kvittering har følgende ordlyd:

„Dags Dato modtaget i Forvaring for Herr Tandlæge Anders Knudsen, Vesterbrogade 38, 2 aflaaede Kufferter indeholdende Værdigenstande (ikke Værdipapirer), der atter tilbageleveres i uskadt Stand mod egenhændig Kvittering paa dette Bevis.

Depotafgiften er Kr. 0,30 pr. 30 dm³ (1 Kubikfod) pr. Maaned, dog som Minimum 2 Kr. pr. Ekspedition.

Banken indestaar ikke for Skade foraarsaget ved Jordskælv, Oversvømmelse, Krig eller Oprør. Beviset kan mortificeres med 3 Maaneders Varsel ved Bekendtgørelse i Statstidende i det første Nummer i et Fjerdingaar.“

I den af skønsmanden, landsretssagfører Oscar Engholm den 10. maj 1951 afgivne skønserklæring er bl. a. udtalt:

„Der er for skønsmanden ingen tvivl om, at beskadigelsesernes omfang i væsentlig grad er blevet forøget ved, at frimærkerne så længe har været udsat for fugt, idet det bl. a. må antages, at urenhederne i vandet derved har fået lejlighed til at klæbe sig fast til mærkerne.“

Efter sagens indbringelse for Højesteret har appellants sagfører spurgt skønsmanden, „hvor stor det må antages at skaden ville være blevet i forhold til den faktisk indtrufne, såfremt frimærkerne var bragt i sikkerhed f. eks. 6 timer efter, at vandet begyndte at stige omkring kufferten i stedet for at have henstået i ca. 30 timer udsat for vand“.

Herpå har skønsmanden den 29. september 1952 svaret, „at det ikke vil være muligt i procent at angive, hvor stor skadeforøgelsen har været, men jeg vil være tilbøjelig til at tro, at skadeforøgelsen har været meget betydelig ved, at frimærkerne først mandag morgen blev udtaget af boxen.

Jeg vil ikke være utilbøjelig til at mene, at skadens omfang kan være fordoblet, men noget sikkert herom er det umuligt at udtale.“

Indstævnte har for Højesteret oplyst, at Falcks Redningskorps forud for den i dommen omhandlede lejlighed har været tilkaldt til oppumpning og opbæring af vand fra ejendommens kælder i 1938, to gange i 1945, en gang i 1948 og i 1949, samt at der har været vand i andre dele af kælderen under banken ved lejligheder, hvor det ikke har været nødvendigt at tilkalde Falcks Redningskorps. Der har dog ikke ved nogen af disse lejligheder været vand i selve boksrømmet.

Syv dommere bemærker følgende:

Den for depotet afgivne kvittering findes ikke at give tilstrækkeligt sikkert grundlag for at anse tilbagelevering i uskadt stand garanteret af indstævnte.

For så vidt appellanten for Højsteret har gjort gældende, at det efter ejendommens kloakeringsforhold har været uforsvarligt at indrette boks i dens kælder, bemærkes, at der ikke efter de i så henseende tilvejebragte oplysninger findes at kunne gives ham medhold heri.

Det tiltrædes, at hverken boksrummets indretning eller de deponerede genstandes anbringelse på gulvet i boksrummet i sig selv kan begrunde et erstatningsansvar for indstævnte.

Derimod findes der, uanset om det passerede måtte betegnes som oversvømmelse eller ej, at måtte påhvile indstævnte ansvar for den forøgelse af skaden, der efter de foreliggende oplysninger må antages at være opstået ved, at de på gulvet anbragte kuffertyer, skønt der allerede ca. kl. 4 søndag morgen var givet bogholder Ersø underretning, først mandag morgen er udtaget af boksrummet. Den appellanten tilkommende erstatning findes dog, da appellanten har undladt ved indleveringen den 1. juli 1950 at gøre bogholder Ersø bekendt med, at kuffertens indhold let kunne beskadiges af vand, at burde nedsættes, og erstatningen findes herefter på grundlag af skønsmandens udtalelser at burde fastsættes til 15.000 kr. med renter som påstået.

Disse dommere stemmer for at give dom i overensstemmelse hermed og for at pålægge indstævnte at betale til appellanten i sagsomkostninger for begge retter 5000 kr.

To dommere, der iøvrigt er enige med flertallet, finder ikke, at appellantens undladelse af at oplyse kuffertens indhold overfor Ersø under de foreliggende omstændigheder kan begrunde en nedsættelse af erstatningen og vil herefter alene begrunde en nedsættelse med, at en betydelig del af skaden må antages at være indtrådt forinden det tidspunkt, da det med rimelighed kunne forlanges, at redningsforanstaltninger blev iværksat. Disse dommere vil herefter fastsætte erstatningen til 20.000 kr.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Folkebanken for København og Frederiksberg A/S, bør til appellanten, tandlæge A. Knudsen, betale 15.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra 14. oktober 1950, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 5000 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højsteretsdoms afsigelse.

Nr. 287/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Ejgil Veng Andersen (Emanuel Christensen efter ordre).

(Kendelse om prøveudskrivning fra forvaringsanstalten for psykopater).

Kendelse afsagt af retten for Nyborg købstad m. v. den 7. april 1952.

Ved Nyborg købstads rets dom af 25. januar 1947 blev Ejgil Veng Andersen, der er født 7. marts 1920 i Silkeborg, for overtrædelse af straffelovstillæget af 1. juli 1945 § 10, stk. 1, § 12, stk. 1, strfl. § 105, jfr. § 8, stk. 1, i straffelovstillæget, straffelov § 279, § 237, § 276, jfr. § 285, straffet med fængsel i 14 år. Ved Østre Landsrets dom af 12. marts 1948 blev straffen forhøjet til fængsel i 16 år og ved Højesterets dom af 2. november 1948 blev han hændømt til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater.

Domfældte har derefter fra 18. juni 1948 været indsat i forvaringsanstalten, hvor man den 1. november 1951 overflyttede ham til den halvåbne afdeling på Lekende.

I andragende af 21. juli 1951 har den for ham beskikkede tilsynsværge redaktør Harald Mogensen ansøgt om, at domfældte må blive udskrevet på prøve, idet han har anført, at opholdet på psykopatanstalterne efter hans indtryk har haft en stabiliserende indflydelse på domfældtes karakter og sindsligevægt, og at han synes at have udviklet sig i retning af større og større selv erkendelse. Han har anført, at han er en dygtig fagmand og påvist, at han den 11. oktober 1951 har aflagt svendeprøve i skræderfaget og kvalificeret sig til sølvmedaille, hvorfra han har fremlagt erklæring fra svendeprøvekommissionen. Endvidere har han henvist til en erklæring fra firmaet „Svensk herrekonfektion“ i København, der har haft ham i arbejde i ca. 15 måneder, medens han har været indsat i psykopatforvaringsanstalten og giver ham en god anbefaling og udtaler, at de enten i egen eller anden bedrift, vil kunne skaffe ham fast beskæftigelse.

Retslægerådet har i en erklæring af 23. juli 1951 i anledning af domfældtes ansøgning om tilladelse til månedlig udgang anbefalet dette, men ikke kunnet anbefale, at han endnu udskrives på prøve, idet den periode, i hvilken han har vist sig psykisk stabiliseret må skønnes at have været for kort.

I en erklæring af 26. november 1951 har overlægen ved psykopatanstalterne udtalt: „Funktionærnrødet har den 30. oktober d. å. ment at måtte anbefale udskrivning på prøve under hensyn til forvarede arbejds mæssige muligheder efter hans velbeståede svendeprøve. I overensstemmelse med ovenstående skal jeg derfor foreslå, at han udskrives på vilkår: a t han underkaster sig anstaltens tilsyn og retter sig efter dettes forskrifter, herunder særlig, a t han ikke skifter arbejde eller bopæl uden efter forud indhentet godkendelse fra tilsynet og iøvrigt er forpligtet til at rette sig efter tilsynets anvisninger med hensyn til bopæl og beskæftigelse, samt a t han, dersom han bliver arbejdsløs eller forser sig mod tilsynets forskrifter, af dette kan anbringes på et optagelseshjem eller anden egnet institution.“

Inspektøren for psykopatanstalterne på Herstedvester har i erklæring af 29. november 1951 udtalt, at han kan tilslutte sig overlægens og funktionærmødets udtalelser og kan anbefale, at forvarede udskrives på prøve på de af overlægen foreslåede vilkår.

Retslægerådet har derefter i erklæring af 3. marts 1952 udtalt, at det, „efter det oplyste, kan anbefale, at Ejgil Veng Andersen udskrives på prøve af psykopatforvaringsanstalten på de i erklæring af 26. november 1951 af anstaltens overlæge nævnte vilkår, idet han nu må antages at være således psykisk stabiliseret, at han vil kunne klare sig på fri fod.“

Rigsadvokaten har i erklæring af 3. januar 1952 udtalt, at der under hensyn til, at der „under hensyn til forvaredes meget grove lovovertrædelser under besættelsen og det i det hele om hans hidtidige færden oplyste, der synes at nødvendiggøre en langvarig stabilisering bestemt protesteres mod, at han nu prøveløslades.“

Domfældte har selv i retten erklæret, at han vedblivende har forbindelse med firmaet „Svensk herrekonfektion“ der stadig har lovet ham, at skaffe ham en plads og har endvidere angivet, at hans fagforeningsforhold er i orden. Gjort bekendt med de af overlægen ved psykopatanstalterne i erklæringen af 26. november 1951 anførte vilkår for prøveløsladelse har han erklæret sig villig til at underkaste sig disse. Han har under retsmøderne, på retten gjort et behersket og roligt indtryk.

Efter det foreliggende findes den fremsatte begæring om udskrivning på prøve at burde tages til følge på de af overlægens angivne vilkår,

h v o r f o r b e s t e m m e s :

Domfældte, Ejgil Veng Andersen, bør udskrives på prøve fra forvaringsanstalten for psykopater på vilkår af, at han underkaster sig anstaltens tilsyn og retter sig efter dets forskrifter, herunder særlig at han ikke skifter arbejde eller bopæl uden efter forud indhentet godkendelse fra tilsynet og iøvrigt er forpligtet til at rette sig efter tilsynets anvisninger med hensyn til bopæl og beskæftigelse, samt at han, dersom han bliver arbejdsløs eller forser sig mod tilsynets forskrifter, af dette kan anbringes på et optagelseshjem eller anden egnet institution.

Der tillægges den for domfældte beskikkede forsvarer, sagfører Gøth, et vederlag på 40 kr., der, ligesom det under en afhøring ved retten i Vordingborg den der beskikkede forsvarer, landsretssagfører Fritz Petersen, tillagte salær på 30 kr., vil være at udrede af det offentlige.

Østre Landsrets kendelse 30. maj 1952 (X afd.).

Den af retten for Nyborg købstad m. v. den 7. april 1952 afsagte kendelse er påkæret af anklagemyndigheden med påstand om, at domfældte Ejgil Veng Andersen ikke udskrives fra forvaringsanstalten for psykopater.

Domfældte og hans tilsynsværge har påstået kendelsen stadfæstet.

Da domfældtes psykiske tilstand efter de foreliggende lægeerklæringer kun i et ret kort tidsrum har vist sig stabiliseret, og under hensyn til den alvorlige karakter af de lovovertrædelser, for hvilke han er dømt, finder retten det af hensyn til retssikkerheden ikke forsvarligt, at han allerede nu udskrives fra forvaringsanstalten.

Thi bestemmes:

Begæringen om prøvedskrivning af Ejgil Veng Andersen fra forvaringsanstalten for psykopater kan ikke tages til følge.

Sagens omkostninger for begge retter, derunder de ved underretten fastsatte salærer, samt 100 kr. i salær til den for domfældte for landsretten beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Emanuel Christensen, udredes af domfældte.

Højesterets karemålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret af Ejgil Veng Andersen.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

Det bemærkes, at domfældte for det af ham begærede drab er anset efter straffelovens § 237, jfr. § 85, stk. 1.

Efter sagens indbringelse for Højesteret har overlægen ved psykopatanstalterne afgivet en ny erklæring, dateret 1. september 1952, hvori han påny anbefaler udskrivning på prøve af domfældte, og i hvilken det bl. a. hedder:

„Det væsentlige må være, at han har erhvervet sig en god indsigt i sine reaktionstilbøjeligheder, og at forløbet i det år, der snart er gået siden min erklæring blev afgivet, fuldtud har bekræftet, at han tåler selv svære belastninger. I almindelighed ser man, at det virker som en stor psykisk belastning for de forvarede, at have sag om prøvedskrivning løbende, særligt hvis sagen trækker ud i altfor mange måneder. Han har, selv om hans sag har været overordentlig langvarig, taget disse vanskeligheder forbausende godt, og selv det uventede afslag ved landsretten har han klaret, omend han har svært ved at acceptere det berettigede i nu at forlænge interneringstiden.“
— — — „I gennem den ret indgående opklaring af hans barndoms-konflikter og disses videre betydning, har man indtryk af, at han fortsat, nu han yderligere har en god mulighed for at klare sig ved sit fag, vil kunne leve på særdeles tilfredsstillende måde.“

Efter alt foreliggende skønnes det forsvarligt, at domfældte nu forsøgsvis udskrives fra forvaringsanstalten på de af overlægen foreslåede vilkår, og underrettens kendelse vil herefter være at stadfæste.

Thi bestemmes:

Underrettens kendelse bør ved magt at stande.

Der tillægges den for den kærende beskikkede forsvarer for Højesteret, højesteretssagfører Emanuel Christensen, i salær 125 kr., der, tilligemed det højesteretssagfører Christensen ved landsretten tillagte salær 100 kr., udredes af det offentlige.

Tirsdag den 11. november.

Nr. 232/1951. Ejendomshandler I. C. Nielsen
(Fischer-Møller efter ordre)

mod

enkefru Elisabeth Isager (Rørdam).

(Spørgsmål om appellanten havde krav på fuldt mæglerisalær).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af Retten for Han herreder den 10. september 1949.

Under denne sag påstår sagsøgeren ejendomshandler I. C. Nielsen, Benzonsvej 12, København F., sagsøgte fru Elisabeth Isager, Kokkedal pr. Skovsgård, dømt til betaling af 675 kr. tilligemed renter 5 pct. p. a. fra 29. marts d. å. at regne.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Det påstævnte beløb udgør restsalær som mægler vedrørende salg af ejendommen „Kokkedal“ til Socialministeriet, nemlig 1 pct. af købesummen 135.000 kr. med fradrag af 675 kr., som sagsøgte gennem sin sagfører har betalt sagsøgeren.

Efter at sagsøgte sagfører, overretssagfører Redbeck, Alborg, i juni måned 1947 havde averteret sagsøgte ejendom „Kokkedal“ til salg, henvendte sagsøgeren sig til overretssagføreren, idet han oplyste, at han havde en køber. Denne køber så på ejendommen, men handelen kom ikke i stand. Overretssagfører Redbeck havde i brev af 1. juli 1947 til sagsøgeren meddelt, at han ikke havde noget imod, at sagsøgeren forsøgte at sælge ejendommen, og han har givet sagsøgeren yderligere oplysninger om ejendommen i et brev af 22. september s. å.

Da sagsøgeren en dag havde besøg af sin svoger landstingmand Nielsen-Man, omtalte sagsøgeren for svogeren, at „Kokkedal“ var til salg. Ifølge svogers vidneforklaring har sagsøgeren spurgt denne: „Vil Du købe „Kokkedal““, og svogeren opfattede det ikke som spøg, men sagde, at sagsøgeren jo kunne prøve Socialministeriet. Der blev derefter talt med Socialministeriet. Om det var sagsøgeren, der først henvendte sig til ministeriet, eller det var svogeren, der ventilerede sagen, har svogeren ikke kunnet sige bestemt, men det resulterede i, at der, efter at ejendommen først var besigtiget af landstingsmand Nielsen-Man på foranledning af Socialministeriet og derefter af forskellige af ministeriets folk, den 13. oktober 1947 på ejendommen blev forhandlet med økonomiinspektør Lillelund fra Socialministeriet og til næste dag aftalt et møde på overretssagfører Renbecks kontor i Alborg, hvor der blev oprettet slutseddel angående ejendommen til en pris af 150.000 kr., dog under forudsætning af godkendelse af Arbejds- og Socialministeriet samt bevillingsmyndighederne. Denne slutseddel, der i § 12 indeholder bestemmelse om, at sælgeren udreder ejendomsmæglerisalæret er medunderskrevet af overretssagfører Redbeck og sagsøgeren som vitterlighedsvidner. Der gik nogen tid, og salget blev ikke godkendt af

finansudvalget, men efter at overretssagfører Rendbeck derefter påny havde sat sig i forbindelse med landstingsmand Nielsen-Man, blev forhandlingerne genoptaget, idet sagsøgte gik ind på at sælge ejendommen for 135.000 kr., til hvilket beløb landstingsmand Nielsen-Man forinden udfærdigelse af den første slutseddel havde vurderet ejendommen. Landstingsmanden var ikke til stede ved udfærdigelsen af slutseddelen af 14. oktober 1947. Det endte med, at finansudvalget godkendte en købesum på 135.000 kr., og der blev den 6. juli 1948 oprettet slutseddel mellem sagsøgte og direktør Erik Leuning på Socialministeriets vegne. I slutseddelen § 6 står, at sælgeren betaler ejendomsmægler-salær. Sagsøgeren var ikke til stede og har ifølge sin partsforklaring ved Frederiksberg Birks ret ikke deltaget i de forhandlinger, der har været ført efter finansudvalgets afslag på godkendelse af den første slutseddel og indtil oprettelsen af den anden slutseddel, hvorimod sagsøgerens svoger i sin vidneforklaring har oplyst, at han har holdt sagsøgeren underrettet om de forhandlinger, han førte, når sagsøgeren ringede, og at det var svogeren, der ringede til sagsøgeren straks efter at finansudvalgets godkendelse forelå.

Sagsøgte har hævdet, at sagsøgeren ikke har krav på fuldt salær, idet den første handel bortfaldt, og den senere indgåede handel er en helt ny, som sagsøgeren intet har haft med at gøre, men har som tidligere nævnt udbetalt sagsøgeren halvt salær som et rimeligt vederlag for hans medvirken.

Efter det foreliggende kan det vel ikke antages, at sagsøgeren har haft ejendommen i kommission, men da sagsøgeren, i henhold til det givne skriftlige tilsagn om gerne at måtte forsøge at sælge ejendommen, har bragt sagsøgte i forbindelse med Socialministeriet og været med til forhandlingerne, der førte til oprettelse af den første slutseddel, og da de senere forhandlinger med Socialministeriet, der førte til det endelige salg, må betragtes som en genoptagelse af de oprindelige forhandlinger, og det ikke skyldes sagsøgerens forhold, men snarere den omstændighed, at det var et ministerium, der forhandlede med, at sagsøgeren ikke har været til stede ved de senere forhandlinger og den sidste slutseddels oprettelse, vil han, som den, der har bragt parterne i forbindelse med hinanden og derved medvirket til handelens indgåelse have krav på sædvanligt salær, når der ikke er truffet anden aftale med sagsøgte på grund af den reducerede købesum.

Sagsøgte vil derfor være at dømme til at betale det påstævnte beløb 675 kr. med renter som påstået og have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger med 250 kr.

Intet stempelforbehold, da skødet, der har afløst slutseddel af 6. juli 1948, er behørig stemplet.

Thi kendes for ret:

Inden 15 dage fra dato betaler sagsøgte, fru Elisabeth Isager, Kokkedal pr. Skovsgård, til ejendomshandler I. C. Nielsen, Benzonsvej 12, København F., 675 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 29. marts 1949, til betaling sker og 250 kr. i omkostninger.

Vestre Landsrets dom 6. december 1950 (IV afd.).

Den indankede dom er afsagt den 10. september 1949 af retten for Øster og Vester Han herreder.

Efter det foreliggende — særligt når henses til overretssagfører Rendbecks brev af 1. juli 1947 og slutsedlernes bestemmelse om mæglerosalær — må ejendommen anses at være givet indstævnte i salgskommission af appellanten.

Under hensyn til at indstævnte, efter at finansudvalget havde nægtet at godkende det ved slutsedlen af 14. oktober 1947 afsluttede køb, ikke har udfoldet bestræbelser for at bringe fortsatte salgsforhandlinger i stand og ej heller — uden at dette vil kunne tilskrives noget forhold fra appellandtindens side — har deltaget i de forhandlinger, der førte til det ved slutsedlen af 6. juli 1948 skete køb, findes han ikke at have krav på yderligere salær end det af ham før sagens anlæg udbetalte beløb 675 kr., og appellandtinden vil derfor efter derom nedlagt påstand være at frifinde.

Med sagens omkostninger for begge retter vil der være at forholde som nedenfor bestemt.

Stempclovertrædelse foreligger ikke.

Thi kendes for ret.

Appellandtinden, enkefru Elisabeth Isager, bør for tiltale af indstævnte, ejendomshandler I. C. Nielsen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellandtinden 400 kr.

Der tillægges den for indstævnte ved landsretten beskikkede sagfører, overretssagfører Johnsen, i salær 150 kr., der udredes af det offentlige.

De idømte sagsomkostninger udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret er følgende oplyst:

Efter at Socialministeriet ved skrivelse af 17. december 1947 havde meddelt indstævnte, at Finansministeriet havde nægtet den fornødne bevilling, og at Socialministeriet derfor ikke så sig i stand til at erliverne ejendommen, sendte overretssagfører Rendbæk den 19. december 1947 et telegram til landstingsmand Nielsen-Man, hvori meddeltes, at indstævnte bemyndigede Nielsen-Man til at akceptere en pris på 135.000 kr.

Den 20. december 1947 sendte Nielsen-Man til Socialministeriet en skrivelse, hvori han meddelte, at han af indstævntes juridiske konsulent, overretssagfører Rendbæk, var anmodet om at søge forhandlingerne genoptaget, at han for at intervenere havde forlangt bemyndigelse til at tiltræde et afslag i prisen på 15.000 kr., og at han havde fået denne bemyndigelse, samt at han havde talt med finansministeren, og at denne havde henvist ham til at rejse sagen påny gennem Socialministeriet og erklæret sig villig til, hvis der forelå ny momenter i sagen, at tage denne op til prøvelse. I skrivelserne bemærkede Nielsen-Man dernæst, at han havde forstået, at

det var ombygningsomkostningerne, der virkede afskrækkende, og han henstillede til slut, at sagen toges op påny på det ny grundlag, og at socialministeren personlig ved et besøg på stedet så på forholdene.

Sagen behandlede derpå samme dag i vedkommende byggeudvalg, og Socialministeriet anmodede derefter i skrivelse af 2. januar 1948 kgl. bygningsinspektør Havning om snarest muligt at fremsende ny projekter til indretning af et sinkeljem eller et fredeljem for piger. Genpart af denne skrivelse af 2. januar 1948 blev sendt indstævnte med anmodning om at bekræfte tilbudet på de 135.000 kr., hvilket hun gjorde.

Af en af kontorchef i Socialministeriet, Horsten, afgiven redegørelse, der af Socialministeriet er fremskaffet til brug for Højesteret, fremgår det, at de af bygningsinspektør Havning i henhold til fornævnte anmodning udarbejdede projekter ville give en samlet udgift på ca. 578.000 kr. Da heller ikke disse projekter vandt Finansministeriets tilslutning, udarbejdedes nye projekter til et beløb på 424.000 kr. Finansministeriet meddelte derpå Socialministeriet ved skrivelse af 28. juni 1948, at man ville søge den fornødne bevilling på dette beløb. Efter samråd mellem finansministeren og socialministeren med finansudvalget, meddelte dette den 1. juli 1948 den ønskede tilslutning. I redegørelsen hedder det til slut: „Socialministeriet har ikke efter at have modtaget genparten af ministeriets skrivelse af 2. januar 1948 til fru Isager tilbage forsynet med hendes underskrift og indtil 1. juli 1948 hverken skriftlig eller mundtlig ført nogen forhandling med fru Isager og hendes sagfører eller haft anden kontakt med disse bortset fra, at fru Isager og overretssagfører Rendbæk, da sagen trak i langdrag, har rykket for en afgørelse.“

Det tiltrædes, at ejendommen som af landsretten anført er givet appellantens i salgskommission.

Efter det oplyste findes appellantens indsats ved den ved sluttedlen af 14. oktober 1947 under forudsætning af Socialministeriets godkendelse indgåede handel at have været af afgørende betydning.

Der findes derhos med hensyn til den senere gennemførelse af salget ikke for appellantens at have været rimelig grund til selv at optage ny forhandling med Socialministeriet, efter at han — som det må antages — var blevet gjort bekendt med, at indstævnte efter modtagelsen af ministeriets skrivelse af 17. december 1947 allerede den 19. s. m. havde tiltrådt et afslag på 15.000 kr., og at ministeriet på foranledning af landstingsmand Nielsen-Maun straks havde optaget spørgsmålet om køb af ejendommen til ny overvejelse og nye forhandlinger. Under de således foreliggende omstændigheder findes appellantens at have krav på fuldt salær for sin virksomhed ved ejendommens salg, og herefter vil appellantens påstand være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger for landsretten og for Højesteret vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Underrettens dom bør ved magt at stande.

Indstævnte, enkefru Elisabeth Isager, betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle erlægges, hvis appellanten, ejendomshandler I. C. Nielsen, ikke havde haft fri proces for landsretten og for Højesteret. Endvidere betaler indstævnte det overretssagfører Johnsen tillagte salær for landsretten 150 kr., og i sager for Højesteret til højesteretssagfører Fischer-Møller 400 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 12. november.

Nr. 155/1951. Landsretssagfører Niels Ventegodt
(landsretssagfører Niels Klerk)

m o d

fru Ellen Andersen (overretssagfører J. L. Cohen).

(Spørgsmål om appellanten var erstatningsansvarlig overfor indstævnte i anledning af påstået fejlagtig behandling af hendes sag).

Østre Landsrets dom 12. april 1951 (IV afd.).

Ved skøde lyst den 7. oktober 1947 havde sagsøgerinden, fru Ellen Andersen, solgt sit beboelseshus matr. nr. 1379 af Brønshøj, ejendomsskyld 16.000 kr., til forretningsfører Hugo Halvorsen for en købsum af 30.700 kr. Efter overtagelse af indestående prioritetsgæld og kontant udbetaling tilbagestod en restkøbesum af 12.000 kr., for hvilken Halvorsen til fru Andersen udstedte et pantebrev på 12.000 kr., men på grund af den dengang endnu gældende gældsbegrænsningslovgivning kunne deraf på ejendommen kun tinglyses panteret for 2763 kr. 70 øre, hvilken lysning ligeledes fandt sted den 7. oktober 1947.

Da køberen Halvorsen havde vanskelighed ved at udrede sine udgifter, særlig til håndværkere, indrykkede han i avisen en annonce om lån og bytte af lejlighed, og herved kom han i forbindelse med fru Kirsten Poulsen, der ydede ham et lån på 3000 kr. og samtidig byttede lejlighed med ham således at han til hende udlejede ejendommen i Brønshøj for en periode af 6 år indtil 16. februar 1954 med ret for hendes søn og dennes arvinger til at indtræde i lejemålet ved hendes død. Lejekontrakten fastsætter den årlige leje til 540 kr. at betale kvartalsvis med 135 kr., hvori lejeren dog hvert kvartal fradrager 9 kr. for tømning af skraldespand, og desuden er han berettiget til at modregne „Renter ifølge Gældsrev af D. D.“, hvorved sigtes til renterne af det foran omtalte lån på 3000 kr. Imidlertid er lejekontrakten underskrevet den 2. februar 1948, medens gældsrevet bærer datum 7. februar 1948. I dette gældsrev hedder det blandt andet:

„Gælden afskrives derved, at der hver den 15. februar, 15. maj, 15. august og 15. november afskrives kr. 126,—, første afskrivning sker den 15. februar

1948. Afskrivningen skyldes en udenfor dette dokument eksisterende lejekontrakt.

Renterne betales hver den 15. februar, 15. maj, 15. august og 15. november og forfalder første gang den 15. maj 1948 for det da forløbne tidsrum. Renterne vil være at anvende som husleje i henhold til ovenfor nævnte kontrakt.“

I lejekontraktens punkt 14 bestemmes det, at kontraktens „Tinglysning skal være uden Præjudice for fremtidige Pantelæftelser i Ejendommen.“

Lejekontrakten blev tinglyst den 3. februar 1948 dog uden at punkt 14 medtoges ved lysningen.

Siden fandt følgende tinglysning sted:

den 18. juni 1948 udlæg for	6414 kr. 76 øre
den 1. juli 1948 udlæg for fru Andersens af pantet omfattede krav	3010 — 79 —
den 6. juli 1948 udlæg for fru Andersens ikke af pantet omfattede krav	9040 — 30 —

På begæring af den første udlægshaver gik ejendommen derefter til tvangsauktion og under den deraf foranledigede procedure repræsenteredes fru Andersen af sagsøgte, landsretssagfører Ventegodt.

Ved et den 4. januar 1949 afholdt møde i henhold til retsplejelovens § 561 blev der af samtlige mødende, deriblandt landsretssagfører Ventegodt, vedtaget auktionsvilkår, hvorved fru Poulsens lejekontrakt anerkendtes med rang i forhold til datoen for dens tinglysning.

På den for auktionen berammede dato den 8. februar 1949 nedlagde landsretssagfører Ventegodt påstand om, at fru Andersens udlæg ikke skulle respektere fru Poulsens lejekontrakt, dels af hensyn til kontraktens § 14, dels fordi selve kontrakten var ugyldig som omgåelse af gældsbegrænsningslovgivningen, men ved kendelse af samme dato blev denne påstand forkastet under henvisning til, at der efter auktionsvilkårenes vedtagelse i overensstemmelse med retsplejelovens § 567 ikke i henhold til lovens § 573 mere kunne fremsættes indsigelse mod disse.

På landsretssagfører Ventegodts råd indankede fru Andersen denne kendelse for landsretten ved hvis dom af 5. maj 1949 kendelsen blev stadfæstet.

På auktionen blev ejendommen tilslået fru Poulsen for 21.500 kr., hvorved der for så vidt angår den utinglyste del af fru Andersens pantebrev 9040 kr. 30 øre kun opnåedes dækning for 20 kr. 50 øre, således at et beløb af 9019 kr. 80 øre forbliver udækket.

Ved skøde lyst den 17. september 1949 videresolgte fru Poulsen ejendommen for 31.000 kr., hvorved hun mener ialt at have haft en fortjeneste på 4—5000 kr.

Ejendommen er derefter påny solgt for 32.000 kr. ved skøde lyst den 22. oktober 1949.

Under påberåbelse af at landsretssagfører Ventegodt har forsømt sine pligter mod hende som sagfører ved ikke rettidigt at protestere mod, at der ved auktionsvilkårene indrømmedes fru Poulsens lejekontrakt rang foran for fru Andersens udlæg og derved har tilføjet hende et økonomisk tab, har hun ved stævning af 26. november 1949 anlagt nærværende sag, hvorunder hun påstår ham tilpligtet at erstatte hende dette tab, som hun opgør således:

hendes ved auktionen udækkede fordring ..... 9019 kr. 80 øre
 forgæves udgifter ved appel af auktionsrettens kendelse af
 8. februar 1949:

positive udgifter ..... 73 kr. 70 øre

Det hende af landsretssagfører Ventegodt af-
 krævede salær ..... 1000 kr.

med fradrag af det ham rimeligt

tilkommende salær ..... 850 —

_____ 150 — 00 —

de modparten i ankesagen tilkendte sags-

omkostninger til ..... 500 — 00 —

_____ 723 — 70 —

ialt... 9743 kr. 50 øre

med renter 5 pct. p. a. af 9919 kr. 80 øre fra 4. januar 1949 og af resten fra
 5. december 1949.

Alt med overdragelse af hendes fordring på Halvorsen i henhold til pante-
 brevet i matr. nr. 1379 af Brønshøj af 15. september 1947 og udlevering af
 dette nu aflyste pantebrev.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et mindre
 beløb efter rettens skøn.

Der er for retten afgivet forklaring af sagsøgerinden fru Andersen, sagsøgte
 landsretssagfører Ventegodt, landsretssagfører J. E. Jensen, forretningsfører
 Halvorsen og fru Kirsten Poulsen.

Af Halvorsens og fru Poulsens forklaringer fremgår det, at retsforholdet
 mellem dem blev ordnet på den måde, at Halvorsen overtog fru Poulsens lejlig-
 hed til en årlig leje af ca. 1000 kr., medens hun i leje af hans ejendom, foruden
 den i kontrakten fastsatte leje af 540 kr. p. a. yderligere hvert år skulle afskrive
 andre 540 kr. på lånet på 3000 kr. således at den faktiske årlige ydelse blev
 1080 kr. og ikke 540 kr. En normal leje for det pågældende hus må antages at
 have ligget mellem 1500 og 2000 kr.

Landsretssagfører Ventegodt har forklaret, at han var gået ud fra, at den
 årlige ydelse kun var som i lejekontrakten angivet 540 kr.

Han har endvidere forklaret, at han, der havde modtaget sagen fra sag-
 søgerinden i efteråret 1948, allerede på mødet den 4. januar 1949 inden auk-
 tionsvilkårenes vedtagelse havde rejst indsigelse gående ud på at lejekontrakten
 var ugyldig som tilsigtende en omgåelse af gældsbegrænsningsloven, idet den
 ved sin tinglysning skabte en faktisk sikkerhed i ejendommen for et lån på
 3000 kr., uagtet at pantebrevet for dette lån ikke kunne lyses på ejendommen
 på grund af gældsbegrænsningslovgivningen, men fogeden havde skudt denne
 indsigelse til side med bemærkning, at han ville overveje dette spørgsmål, idet
 det drejede sig om et forhold, der ville være at påse ex officio. Herefter
 acquiescerede Ventegodt ved auktionsvilkårene.

Hvad lejekontraktens punkt 14 angår erkender landsretssagfører Ventegodt,
 at han, skønt han var i besiddelse af en genpart af kontrakten, først efter mødet
 blev gjort opmærksom på dette punkt, hvorfor han vendte tilbage til foged-
 kontoret for at gøre det gældende, men blev afvist, fordi auktionsvilkårene var
 vedtagne.

Han erkender at have begået en fejl ved at overse denne bestemmelse såvel som ved ikke at have insisteret på en kendelse angående omgælses-spørgsmålet.

Til støtte for sin erstatningspåstand gør sagsøgerinden fru Andersen navnlig gældende, at såfremt sagsøgte Ventegodt havde rejst og fastholdt de 2 indsigelser mod lejekontraktens gyldighed og mod dens prioritet fremfor hendes udlæg for den ikke pantsikrede del af hendes fordring, ville han have opnået, at dette udlægs-prioritet fremfor lejemålet var blevet anerkendt, hvoraf følgen ville have været, enten at der var blevet opnået et så højt bud, at hele hendes fordring var blevet dækket, idet begivenhederne har vist, at ejendommen uden den langvarige lejekontrakt til den urimeligt lave leje var mindst så meget mere værd som hendes fordring androg, eller også ville hun ved at byde ind i sin prioritet (ifølge udlæget) kunne have overtaget ejendommen som ufyldstgjort panthaver og bagefter have solgt den underhånden til den af fru Poulsen opnåede fordelagtige pris, hvorved hun ligeledes ville være blevet dækket.

Udgifterne ved anken mener hun, at sagsøgte Ventegodt ligeledes har forårsaget, idet kendelsen ville have givet hende medhold, om ikke sagsøgte havde forsømt at rejse indsigelserne rettidigt, således at anke havde været overflødig.

Til støtte for sin frifindelsespåstand gør sagsøgte gældende, at han faktisk har rejst indsigelse på grund af omgælsen, men at denne er blevet tilsidesat.

Angående hans undladelse af at påberåbe sig punkt 14 i lejekontrakten henviser han til, at denne var en trykt standardklausul og derfor havde undgået hans opmærksomhed og desuden var udeladt ved lysningen, så at den ikke fremgik af tingbogen.

Endvidere hævder sagsøgte, at tinglysningen af lejekontrakten og den deraf følgende anerkendelse af dens prioritet fremfor sagsøgerindens udlæg ikke har den betydning, som hun har villet tillægge den, idet lejemålet, ganske uafhængigt af kontraktens indhold eller tinglysning, alligevel i henhold til lov-bekendtgørelse nr. 347 af 6. september 1947 §§ 54 og 55, jfr. § 56, nr. 6, dog ville have været uopsigelig indtil 1. marts 1951 (nemlig i 3 år fra dens indgæelse), og dens eksistens ville derfor have trykket ejendomsprisen så meget, særlig da det drejede sig om en tvangsauktion, at sagsøgerinden alligevel ikke havde fået dækning for sin fordring.

I hvert fald hævder sagsøgte, til begrundelse af sin subsidiære påstand, at der kun kunne være blevet tale om en mindre forøgelse af den opnåede købesum, og at han derfor kun kan gøres ansvarlig for et dertil svarende beløb, hvis bestemmelse han overlader til rettens skøn.

Det skal først bemærkes at sagsøgte landsretssagfører Ventegodts anbringende om, at han allerede på mødet den 4. januar 1949 skulle have rejst en på omgæelse af gældsbegrænsningslovgivningen grundet indsigelse mod lejemålets gyldighed ikke finder nogen art af støtte i retsbogsudskrifterne vedrørende dette møde og vedrørende auktionen og tværtimod synes uforenelig med disses indhold, og der vil derfor ikke kunne tages noget hensyn til dette alene på en parts udsagn støttede anførende.

Retten finder dernæst at det af indholdet af lejekontrakten af 2. februar 1948 og det i forbindelse med denne oprettede gælds-brev af 7. februar 1948, såvel som af alt hvad der er oplyst om disse aktstykkers tilblivelse tydeligt fremgår, at deres formål har været at skaffe fru Poulsen den reelle sikkerhed for et

af hende ydet lån som gældsbegrænsningslovgivningen netop har villet udelukke, og disse transaktioner må derfor anses som en omgåelse af denne lovgivning og som følge deraf være ugyldige i hvert fald med hensyn til skabelsen af nogen art af rettlighed over den pågældende faste ejendom.

Endvidere finder retten, at den i fornævnte lejekontrakt af 2. februar 1948, punkt 14, indholdte bestemmelse om, at kontraktens lysning ikke skulle være til præjudice for fremtidige pantehæftelser må forstås at omfatte såvel viljes- som retsbestemt pant at punktet vil kunne påberåbes af en udlægshaver uden hensyn til, om han i forvejen var blevet gjort bekendt med bestemmelsen.

Herefter må det antages at sagsøgte ved ikke gennem påberåbelse af disse omstændigheder inden fastsættelsen af auktionsvilkårene den 4. januar 1949 at have draget omsorg for at forhindre at nogen på lejekontraktens tinglysning støttet ret kunne gøres gældende til skade for sagsøgerindens den 6. juli 1948 lyste udlæg har gjort sig skyldig i en sådan tilsidesættelse af de ham som sagsfører overfor hans klientinde påhvilende pligter, at han er pligtig at erstatte hende det deraf flydende tab.

Da det imidlertid ikke med sikkerhed kan siges, hvor stort et beløb auktionen ville have indbragt, såfremt opråb havde fundet sted uden hensyn til lejekontrakten, og da der ved bedømmelsen af den ved senere salg opnåede betydeligt højere pris må tages hensyn til, at der i mellemtiden er afholdt forskellige udgifter på ejendommen og til, at det drejede sig om frie salg, ikke om tvangsauktion, finder retten at det samlede tab hvorfor sagsøgte må bære ansvaret — heri medregnet udgifterne ved anken af kendelsen af 8. februar 1949 — kan sættes til 7500 kr.

Sagsøgte vil derhos have at erstatte sagsøgerinden sagens omkostninger med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, landsretssagsfører Nicks Ventegodt, bør, mod overdragelse af den sagsøgerinden, fru Ellen Andersen, på forretningsfører Hugo H. Halvorsen tilkommende fordring i henhold til pantebrev af 25. september 1947 i matr. nr. 1379 af Brønshøj og mod udlevering af det nu aflyste pantebrev, til sagsøgerinden betale 7500 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 5. december 1949, til betaling sker, og sagens omkostninger med 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Den fulde ordlyd af lejekontraktens punkt 14 er følgende:
 „T i n g l y s n i n g: Tinglysning af denne Kontrakt — i de Tilfælde, hvor saadan Tinglysning ifølge Tinglysningsloven kan ske af Hensyn til Beskyttelse overfor Trediemand — kan kun foretages med Udlejerens skriftlige Tilladelse, og Tinglysning skal være uden Præjudice for fremtidige Pantehæftelser i Ejendommen.“

Seks dommere bemærker følgende:

Da fru Poulsen må antages i første række at have tilsigtet opnåelse af et lejemål, og da det tinglyste lejemål uanset dets sam-

menknytning med låneforholdet har haft et lovligt og selvstændigt formål og indhold, findes det betænkeligt at fastslå, at der har foreligget en omgåelse af gældsbegrænsningsloven.

Indstævnte findes derhos ikke på grundlag af bestemmelserne i lejekontraktens punkt 14, der ikke kan antages at have hensyn til retsbestemt pant, eller på andet grundlag at have haft krav på, at fru Poulsens lejeret i ejendommen, der var behæftet indtil den i gældsbegrænsningsloven angivne lånegrænse, skulle vige for indstævntes ret ifølge udlæget af 6. juli 1948.

Appellantens forhold med hensyn til de herhen hørende indsigelser findes herefter ikke at kunne medføre erstatningsansvar for ham, og idet der ikke, efter hvad der er oplyst under sagen, findes grundlag for at fastslå, at appellanten ved sit forhold iøvrigt har påført indstævnte noget tab, stemmer disse dommere for at tage hans frifindelsespåstand til følge. De stemmer derhos for at lade hver af parterne bære sine sagsomkostninger for begge retter.

Tre dommere, der iøvrigt er enige med flertallet, bemærker med hensyn til spørgsmålet om omgåelse af gældsbegrænsningsloven følgende:

Uanset om den med fru Poulsen truffene ordning måtte anses for en omgåelse af gældsbegrænsningsloven, findes der at måtte gives appellanten medhold i hans for Højesteret fremførte anbringende, at det havde påhvilet fogeden at tage stilling til spørgsmålet om denne ugyldighedsgrunds tilstedeværelse, efter at spørgsmålet var rejst af appellanten på auktionsdagen, den 8. februar 1949, og at der derfor ikke på dette grundlag påhviler appellanten noget ansvar.

Thi kendes for ret:

Appellanten, landsretssagfører Niels Ventegodt, bør for tiltale af indstævnte, fru Ellen Andersen, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Der tillægges overretssagfører J. L. Cohen i salær for Højesteret og i udlægsgodtgørelse henholdsvis 600 kr. og 26 kr. 70 øre, der udredes af det offentlige.

Onsdag den 12. november.

Nr. 367/1950. **Liefergemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen in Nordschleswig A/S** i likvidation (landsretssagfører Axel Graff)

mod

bogholder **Johannes Wulff** (J. A. Melchior).

(Spørgsmål om indstævnte havde krav på opsigelse og løn).

Vestre Landsrets dom 4. august 1950 (VI afd.).

Under 27. april 1942 med gyldighed fra den 15. januar s. å. blev sagsøgeren, bogholder Johannes Wulf, Sønderborg, der indtil sidstnævnte dato havde været ansat som forretningsfører for den af næringsdrivende indenfor det tyske mindretal dannede organisation Deutsche Berufsgruppen in Nordschleswig i Sønderborg, af bestyrelsen for Liefergemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen i Nordschleswig A/S, Sønderborg, ansat som direktør for nævnte aktieselskab, der var stiftet i november 1941, og hvis formål ifølge dets vedtægter var at overtage og udføre samt formidle indgående ordrer indenfor handel og håndværk, men hvis væsentligste virksomhed fra selskabets start bestod i at formidle ordrer fra den tyske værnemagt til medlemmer af Deutsche Berufsgruppen in Nordschleswig. Den 1. maj 1945 lod sagsøgeren efter aftale med bl. a. bestyrelsens formand til selskabets personale udbetale 3 måneders løn forud, ligesom han selv fik udbetalt løn for månederne maj, juni og juli. Ved kapitulationen den 5. s. m. blev sagsøgeren, der da stadig var ansat i den anførte stilling, og hvis løn da androg 1000 kr. månedlig, interneret på Sønderborg Slot som sigtet for landsforræderisk virksomhed under besættelsen, derunder ved sin virksomhed som direktør for nævnte selskab, og samtidig blev dette, hvis bestyrelses medlemmer ligeledes var blevet internerede, undergivet et vist tilsyn fra politimesteren i Sønderborg. Fra den 20. s. m. var sagsøgeren sammen med andre af selskabets funktionærer på politiets foranledning daglig beskæftiget på selskabets kontor bl. a. med tilvejebringelse af en oversigt over selskabets virksomhed og leverandører og grundlaget for en revision af dets forhold, hvilken beskæftigelse vedvarede ind til i året 1946. I sommeren 1945 afholdtes på selskabets kontor et møde, i hvilket bl. a. deltog medlem af selskabets bestyrelse købmand Peter Hansen-Damm og sagsøgeren samt disses beskikkede forsvarer landsretssagfører Helm og endvidere revisor Christensen, Sønderborg, og repræsentanter for politiet. På dette møde vedtoges det at lade udarbejde lønningslister for selskabets funktionærer til forelæggelse for politimesteren til godkendelse. I henhold til denne vedtagelse udarbejdedes lister over lønningerne for august og nogle følgende måneder, men medens lønningerne — derunder til sagsøgeren — på grundlag af politimesterens godkendelse af lønningslisten og efter indhentet tilladelse fra Danmarks Nationalbank udbetaltes gennem selskabets bankkonto, blev yderligere lønudbetaling standset, idet Nationalbanken efter konference med rigsadvokaten nægtede tilladelse til udbetaling af lønningerne for september måned. I slutningen af november 1945 blev landsretssagfører Helm, Sønderborg, af dommeren i Sønderborg købstad m. v. beskikket

som bestyrer af selskabets formue, og ved skrivelse af 28. s. m. til sagsøgeren opsagde landsretssagfører Helm denne til fratrædelse straks eller til nærmeste lovlige termin og samtidig opsagdes selskabets øvrige personale. Under 16. marts 1946 trådte selskabet i likvidation med 2 af Handelsministeriet udnævnte likvidatorer, og sagsøgeren, der anså sig berettiget til et opsigelsesvarsel på 4 måneder, anmeldte i likvidationsboet en fordring på 7 måneders løn nemlig for tiden 1. september 1945—31. marts 1946 samt feriepenge, men ved skrivelse af 12. marts 1948 nægtede likvidatorerne anerkendelse af fordringen i boet.

Under anbringende af at have krav på i alt fald een måneds opsigelsesvarsel har sagsøgeren derefter under nærværende sag påstået de sagsøgte, Liefergemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen in Nordschleswig A/S i likvidation, dømt til betaling som privilegeret lønkrav af løn for tiden 1. september—31. december 1945 med 4000 kr. samt feriepenge af lønnen for tiden 1. april—31. december 1945 — 4 pct. af 9000 kr. — med 360 kr. eller ialt 4360 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 8. april 1948, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for deres påstand har de sagsøgte for så vidt angår sagsøgerens lønkrav i første række gjort gældende principalt, at sagsøgerens ansættelse i selskabet må anses ophørt allerede den 5. maj 1945, uden at opsigelse var nødvendig, idet sagsøgeren under hensyn til karakteren af selskabets virksomhed måtte regne med, at denne og dermed sagsøgerens beskæftigelse i selskabets tjeneste kunne ophøre pludselig, således som det også skete, hvorved de har anført, at sagsøgerens beskæftigelse med selskabets forhold fra den 20. maj 1945 udelukkende var arbejde for anklagemyndigheden eller revisionsudvalget for tyske betalinger. Subsidiært har de i denne forbindelse gjort gældende, at sagsøgeren som følge af de den 5. maj 1945 indtrufne begivenheder må anses opsagt pr. denne dato. I anden række har de gjort gældende, at sagsøgeren på grund af den ham overgåede internering og fængsling fra den 5. maj 1945 har været ude af stand til at udfylde sin stilling ved selskabet, der som følge heraf ikke var forpligtet til at betale ham løn. At der ved politiets dispositioner er udbetalt sagsøgeren løn for august måned 1945 af selskabets midler kan ikke være forpligtende for selskabet eller i alt fald ikke præjudicerende for likvidationsboets stilling til sagsøgeren. Hvad angår sagsøgerens krav på feriegodtgørelse har de sagsøgte særlig gjort gældende, at der ikke tilkommer sagsøgeren nogen sådan, idet han var ansat med ret til ferie med løn; i alt fald kan sådant krav — efter det foran anførte — kun tilkomme ham i forhold til lønnen for tiden fra den 1. april 1945 til den 5. maj s. å. og overfor et sådant krav gør de sagsøgte gældende til modregning deres krav på tilbagebetaling af den af sagsøgeren for tiden efter den 5. maj oppebårne løn, der er udbetalt med urette.

Sagsøgeren har som part forklaret, at bestyrelsens formand en dag i begyndelsen af maj 1945 på selskabets kontor gav sagsøgeren besked på, at han skulle udbetale lønninger til personalet forskudsvis for 3 måneder, da der muligvis ville komme kaos ved krigens ophør. Sagsøgeren betragtede denne besked som en ordre og foretog udbetaling i overensstemmelse hermed.

Formand for selskabets bestyrelse bankfuldmægtig Peter Petersen, Aabenraa, har som vidne forklaret, at han kort før kapitulationen sagde til sagsøgeren, at denne godt kunne udbetale lønningerne til personalet til 1. juli 1945 eller for

3 måneder frem i tiden. Før den 5. maj 1945 havde man indenfor bestyrelsen drøftet at fortsætte selskabets virksomhed også efter ophør af krigen, selv om tyskerne tabte denne.

Medlem af selskabets bestyrelse købmand Peter Hansen-Damm har som vidne forklaret, at forudbetalingen af lønninger til personalet for 3 måneder var aftalt omkring den 1. maj 1945 ved et møde på selskabets kontor, hvor bl. a. vidnet var til stede. Allerede tidligere havde man drøftet at fortsætte selskabets virksomhed også efter ophør af krigen, og selv om Tyskland tabte denne.

Statsautoriseret revisor Holger Johannes Christensen, Sønderborg, har som vidne forklaret, at sagsøgeren har ydet en betydelig bistand ved gennemgangen af selskabets bøger, og det af ham i forening med andre af selskabets funktionærer udførte arbejde har været til særlig stor nytte ved udarbejdelse af status og udredelse af regnskaberne til brug for både anklagemyndigheden og revisionsudvalget.

Kriminaloverbetjent Helge Arne Christian Madsen, Sønderborg, har som vidne forklaret i ovennævnte hermed.

Af en under sagen fremlagt, af kriminalpolitiet i Sønderborg den 12. juli 1948 optaget rapport fremgår, at fornævnte revisor Christensen har forklaret, at han i sommeren 1945 har henledt såvel politimesterens som revisionsudvalgets opmærksomhed på, at der snarest burde beskikkes en administrator eller værge, der på selskabets vegne bl. a. kunne foretage opsigelse af personalet.

Kriminalbetjent V. Rishøj, Sønderborg, har til samme rapport forklaret, at revisor Christensen på det i sommeren 1945 afholdte møde på selskabets kontor, hvor vidnet var til stede som politiets repræsentant, og hvor det vedtoges at udarbejde lønninglister, gjorde opmærksom på, at der skulle tages stilling til flere spørgsmål, således om opsigelse af personalet.

I en under sagen fremlagt erklæring af 18. juni 1949 har politimester A. Dueholm, der i sommeren 1945 var fungerende politimester i Sønderborg, udtalt bl. a., at det arbejde, som personalet i „Liefergemeinschaft der D. B. N. A/S“ udførte i sommeren 1945, og for hvilket udbetaling af lønninger blev godkendt af politimesteren, blev udført for anklagemyndigheden, nemlig som assistance for revisor Christensen ved dennes udarbejdelse af revisionsberetning.

Efter alt i så henseende foreliggende og under særlig hensyn til karakteren af sagsøgerens stilling i selskabet findes der nu ikke at kunne gives de søgte medhold i, at sagsøgeren måtte påregne, at hans beskæftigelse i selskabet kunne ophøre pludselig ved standsning af selskabets virksomhed, således at hans ansættelse skulle kunne betragtes som ophørt uden opsigelse ved den 5. maj 1945 indtrufne begivenheder og den deraf forårsagede standsning af selskabets hidtidige virksomhed. Der kan ej heller gives de søgte medhold i, at sagsøgeren uden særlig tilkendegivelse herom måtte betragte sin ansættelse som opsagt ved de anførte begivenheder og det i forbindelse derved med hensyn til selskabet passerede.

Når henses til, at det ikke fra selskabets kompetente myndigheders side eller nogen, der måtte kunne anses berettiget til at handle i disses sted, er tilkendegivet, at hans ansættelsesforhold ansås for ophævet ved hans internering eller fængsling, findes hans ansættelse derhos ikke at kunne betragtes som ophørt ved den anførte internering eller fængsling, selv om der bortses fra, at sagsøgeren — omend på anklagemyndighedens foranledning — efter en kort afbrydelse udførte arbejde i forbindelse med selskabets hidtidige virksomhed og

i alt fald delvis i selskabets interesse, for hvilket arbejde der for august måned ydedes ham sædvanlig løn af selskabets midler.

Idet sagsøgerens ansættelse således ikke kan anses bragt til ophør på andet grundlag end ved den ham under 28. november 1945 meddelte opsigelse, og idet han efter dennes formulering har været berettiget til at gå ud fra, at den gaves med det ham lovligt tilkommende varsel, der ikke kan antages at have været mindre end en måned, vil sagsøgerens påstand for så vidt angår hans lønkrav, mod hvilken iverigt ingen indsigelse er fremsat, være at tage til følge.

Derimod findes sagsøgeren efter hans stillings karakter ikke at have krav på feriepenge som påstået, og idet det skyldes hans eget forhold, at han ikke har kunnet opnå den ham kontraktmæssigt tilkommende ferie, ej heller på godtgørelse for afsavn af denne, og de sagsørgtes frifindelsespåstand vil derfor for så vidt være at tage til følge.

De sagsøgte vil herefter være at dømme til som privilegeret lønkrav at betale sagsøgeren 4000 kr. med renter heraf som påstået.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 600 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret.

De sagsøgte, Liefgemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen in Nord-schleswig A/S i likvidation, bør som privilegeret lønkrav til sagsøgeren, bogholder Johannes Wulf, betale 4000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. april 1948, indtil betaling sker.

I sagsomkostninger betaler de sagsøgte til sagsøgeren 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

På grund af begivenhederne den 5. maj 1945, herunder standsningen af selskabets virksomhed og interneringen af indstævnte og selskabets øvrige ledelse, må indstævntes tjenesteforhold anses for ophørt nævnte dag, således at han i hvert fald ikke havde krav på løn efter det tidspunkt, til hvilket han denne dag kunne være op-sagt med lovligt varsel. Idet indstævnte har fået udbetalt løn for tiden indtil udgangen af august 1945, og idet der ikke i det senere passerede findes at ligge nogen for selskabet bindende anerkendelse af, at indstævnte havde krav på yderligere vederlag, vil appellanten være at frifinde.

I sagsomkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale 800 kr. til appellanten.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Liefgemeinschaft der Deutschen Berufsgruppen in Nordschleswig A/S i likvidation, bør for tiltale af indstævnte, bogholder Johannes Wulf, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte inden 15 dage efter denne højsteretsdoms afsigelse 800 kr. til appellanten. I salær for Højesteret tillægges der højsteretsagfører J. A. Melchior 400 kr., hvilket beløb udredes af det offentlige.

Mandag den 17. november.

Nr. 347/1949. Blikkenslagerfirmaet **R. Ruff & søn** ved de ansvarlige indehavere **R. & W. Ruff** (Madsen-Mygdal)

m o d

direktør **B. Wernerfelt** (landsretssagfører Hjermind).

(Spørgsmål om erstatning i anledning af, at appellants tilbud på et af indstævnte i bunden licitation udbudt arbejde ikke blev antaget, skønt det var billigere end det antagne).

Østre Landsrets dom 1. oktober 1949 (V afd.).

Sagsøgte, direktør B. Wernerfelt, der er direktør for Dansk Textiltrykkeri A/S, tilstillede den 24. september 1948 det sagsøgende blikkenslagerfirma, R. Ruff & søn, og nogle enkelte andre blikkenslagerfirmaer i Holte sålydende af ham selv underskrevet, på aktieselskabets brevpapir skrevet skrivelse: „Ved nærværende indbydes De til at give Tilbud paa Anlæg af en Vandledning i Henhold til vedlagte Beskrivelse og Betingelser.“ Under selskabets navn på brevpapiret findes trykt med små typer: „Medlem af Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk og Kunstindustri“. Det skrivelsen vedlagte bilag, ligeledes på selskabets brevpapir, betegnede sig som: „„Beskrivelser og særlige Betingelser for Anlæg af ca. 900 m 80 m/m Vandledning fra Øverødvej ad Højbjergvej til Ejendommen „Gammel Ege“.“ Ifølge § 1 udføres arbejdet „på grundlag af nærværende beskrivelse og de i „Almindelige Betingelser for Udførelse af Vandledningsarbejde“ nævnte bestemmelser“.“ § 6 er sålydende:

„Tilbud gives som Hovedsum, hvori indeholdes saavel Leverancen af de af Entreprenøren leverede Materialer, som Prisen for Arbejdets praktiske Udførelse og sendes til Direktør B. Wernerfelt, „Gammel Ege“, Højbjergvej, Øverød, inden Fredag den 1. Oktober 1948 Kl. 11, paa hvilket Tidspunkt Tilbudene vil blive aabnede i Overværelse af de Bydende, som maatte indfinde sig.“

Ved åbningen af tilbudene den 1. oktober 1948 viste det sig, at sagsøgerens tilbud var det billigste. Nogen tid efter antog sagsøgte imidlertid den blikkenslagermester, der havde afgivet det næstbilligste tilbud, til at udføre arbejdet.

Under denne sag har sagsøgeren, ovennævnte firma ved de ansvarlige indehavere R. & W. Ruff, påstået sagsøgte dømt til at betale 2650 kr. med renter heraf 5 pct. p. a. fra stævningens indlevering den 30. november 1948, hvilket skal svare til den fortjeneste, sagsøgeren er gået glip af ved, at arbejdet blev givet til en anden.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for påstanden har sagsøgeren anført, at Dansk Textiltrykkeri A/S gennem sit medlemsskab af landsforeningen „Dansk Kunsthaandværk og Kunstindustri“, der er tilsluttet „Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk“, er bundet til at følge de „Almindelige Betingelser for Arbejder og Leverancer“, som er vedtaget bl. a. af denne forening i august 1927 overensstemmende med ministeriet for offentlige arbejders almindelige betingelser af 15. juli 1927. Disse betingelser indeholder vedrørende licitation sålydende bestemmelse i § 20, stk. 6: „Ved bunden Licitation har Bygherren, medmindre andet udtrykkelig er fastsat, Valget imellem at antage det billigste Tilbud eller forkaste dem alle“. Til støtte for, at der i det foreliggende tilfælde er tale om bunden licitation har sagsøgeren henvist til, at kun 5 eller 6 er blevet opfordret til at give tilbud, og bestemmelsen i beskrivelsens § 6 om, at tilbudene skal åbnes i de tilbudsgivendes overværelse.

Sagsøgte har til støtte for sin påstand anført, at der ikke i det foreliggende tilfælde er tale om bunden licitation, men kun om en indbydelse til at give tilbud, hvilken indbydelse han efter den ingeniørs råd, der har udført tegningerne og udarbejdet beskrivelsen, har sendt til 5 à 6 af denne opgivne firmaer, som sagsøgte intet selv kendte til. Der står intet i betingelserne om, at det er bunden licitation, eller at sagsøgte er bundet til det laveste tilbud. Der er ikke iøvrigt i betingelserne henvist til de af sagsøgeren påberåbte for medlemmer af Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Håndværk gældende „Almindelige Betingelser“, men derimod til de for udførelse af vandledningsarbejder i Søllerød kommune gældende almindelige betingelser, og de er ikke de samme. Iøvrigt bestrider sagsøgte, at aktieselskabets medlemsskab af landsforeningen for Dansk Kunsthåndværk og Kunstindustri kan medføre, at det er bundet af de af fællesrepræsentationen vedtagne bestemmelser for licitation, da den nævnte landsforening end ikke er medlem af, men kun tilsluttet fællesrepræsentationen, og sagsøgte vil ved henvendelse til fællesrepræsentationen have fået oplyst, at end ikke direkte medlemsskab uden videre fører dette med sig, men at parterne i et licitationsforhold udtrykkeligt skal have vedtaget disse regler som gældende for forholdet, for at de kan påberåbes. Sagsøgte har endelig bestridt, at han på anden måde har vakt forventning hos sagsøgeren om, at han ville anse sig bundet til det laveste tilbud. Han har afgivet opfordringen om tilbud som privatmand vedrørende sin privatbolig, og selv om denne ejes af aktieselskabet, måtte sagsøgeren være klar over, at sagen ikke vedrørte selskabet. Sagsøgte mener ikke, at beskrivelsens § 6 giver sagsøgeren løfte om, at det laveste tilbud vil blive antaget.

Sagsøgte har som part forklaret, at han nogle dage efter, at tilbudene var åbnet, fik henvendelse fra en af indehaverne af det sagsøgende firma, der forlangte, at sagsøgte omgående skulle antage sagsøgerens tilbud. Da sagsøgte ikke ville give besked med det samme, blev blikkenslagermesteren temmelig ubehersket, hvorfor sagsøgte afbrød samtalen. Han forespurgte derefter sin sagfører, om han var nødt til at antage sagsøgerens tilbud, og da han efter nogle dages forløb fik besked om, at det var han ikke, antog han det næstbilligste, der iøvrigt kun var ca. 100 kr. dyrere end sagsøgerens tilbud.

Som sagen foreligger oplyst, findes sagsøgeren ikke mod sagsøgtes benægtelse at have godtgjort, at aktieselskabets medlemsskab af landsforeningen

for Dansk Kunsthåndværk og Kunstindustri medførte pligt for selskabet til at iagttage de af Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Håndværk vedtagne „Almindelige Betingelser for Arbejder og Leverancer“, når der ikke i de for det pågældende arbejde udarbejdede betingelser og beskrivelser udtrykkeligt er henvist til disse regler, og sagsøgte, der ikke har villet bestride, at han er rette sagvolder, kan derfor som havende optrådt på selskabets vegne, heller ikke være bundet. Selv om sagsøgeren efter ordlyden af de nævnte beskrivelser og betingelsers § 6 og af den omstændighed, at kun bestemte firmaer var opfordret til at give tilbud, kunne få den opfattelse, at der i det foreliggende tilfælde var tale om bunden licitation, findes det betænkeligt at antage, at der foreligger en så fast sædvane for, at licitanten ved bunden licitation er pligtig at antage det laveste tilbud, når det ikke udtrykkelig er lovet, at det af denne grund kan pålægges sagsøgte at svare erstatning til sagsøgeren. Sagsøgte vil herefter være at frifinde, uden at det bliver fornødent at komme talmæssigt ind på sagsøgerens erstatningskrav, mod hvis størrelse sagsøgte har rejst indvending.

Sagens omkostninger vil sagsøgeren — ved indhaverne in solidum — have at betale sagsøgte med 500 kr.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, direktør B. Wernerfelt, bør for tiltale af sagsøgeren, blikkenslagerfirmaet R. Ruff & søn ved de ansvarlige indehavere R. & W. Ruff, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger betaler sagsøgeren ved indhaverne, een for begge og begge for een, til sagsøgte med 500 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Der blev afgivet sålydende

d i s s e n s :

Det fremgår af proceduren, at sagsøgtes i votum nævnte rådgivende ingeniør tillige er det offentliges repræsentant og tilsynshavende ved udførelsen af vandinstallationer i Søllerød kommune. Når denne ingeniør tilråder sagsøgte at henvende sig — ikke til en enkelt af kredsen af de få håndværkere i Holte, med hvilke kommunen plejer at samarbejde i sådant tilfælde — men pr. licitation til hele den lille kreds, der formentlig må bedømmes som lige sagligt kvalificerede og derhos kendte med eventuelle særlige forhold i kommunen — må jeg antage, at det udelukkende skyldes et prishensyn, altså et hensyn til det økonomiske billige. Heraf følger efter min mening — bortset fra det tilfælde, at alle tilbud ligger på et for højt prisniveau og derfor alle må forkastes — at den liciterende in casu overfor de bydende, efter hvad disse har været berettigede til at forudsætte, må være bundet til at antage det billigste tilbud. Da sagsøgtes vægring ved at antage sagsøgerens tilbud, der var det laveste, dernæst ikke har været begrundet i noget sagligt hensyn, ville jeg tilkende sagsøgeren hos sagsøgte en skønsmæssig erstatning, væsentlig mindre end den af sagsøgeren påstodde.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået indstævnte tilpligtet at betale en efter rettens skøn fastsat erstatning, dog ikke over 2500 kr med renter.

Indstævnte har principalt påstået stadfæstelse, subsidiært frifindelse mod betaling af en mindre erstatning efter rettens skøn.

Til støtte for sin principale påstand har indstævnte for Højesteret fremsat det yderligere anbringende, at der er foretaget en underhåndsregulering af de i licitationen deltagende håndværkeres tilbud, og at indstævnte som følge deraf ikke har været bundet til at antage appellants tilbud.

Indstævnte har ikke for Højesteret bestridt, at der har foreligget en bunden licitation.

Der er for Højesteret fremlagt erklæringer fra Akademisk Arkitektforening, fra Fællesrepræsentationen for Dansk Håndværk og Industri samt fra Håndværksrådet, der i overensstemmelse med den i august 1945 af Handelsministeriets Licitationskommission afgivne betænkning udtaler, at det må siges at være fast (almindelig) kutyme, at bygherren ved bunden licitation, medmindre andet er udtrykkeligt aftalt, har valget mellem at antage det billigste tilbud eller at forkaste dem alle.

Syv dommere bemærker følgende:

Det tiltrædes, at det må anses betænkeligt at fastslå, at der foreligger en fast sædvane, der skulle medføre pligt for indstævnte til ved den i dommen omhandlede bundne licitation at antage det laveste tilbud eller at forkaste dem alle. Idet der derhos ikke iøvrigt findes oplyst omstændigheder, der kunne medføre en sådan pligt for indstævnte, stemmer disse dommere for allerede på dette grundlag at stadfæste dommen og for at pålægge appellanten i sagsomkostninger for Højesteret at betale 800 kr. til indstævnte.

To dommere, der for så vidt angår resultatet er enige med flertallet, bemærker med hensyn til begrundelsen følgende:

I overensstemmelse med, hvad der er udtalt i Licitationskommissionens betænkning og i de ovennævnte i sagen foreliggende erklæringer må det antages, at der foreligger en fast sædvane, der også i et tilfælde som det foreliggende ville have medført pligt for indstævnte til at antage det laveste licitationstilbud eller at forkaste dem alle. Imidlertid findes det ved de af appellanten W. Ruff efter sagens indbringelse for Højesteret afgivne partsforklaringer godtgjort, at der på et mellem de tilbudgivende håndværkere forud for tilbudenes afgivelse afholdt møde uden indstævntes viden er sket en forhøjelse af det laveste tilbud, således at dette kom til at ligge over appellants tilbud, og under disse omstændigheder findes indstævnte ikke at have været bundet til at antage appellants tilbud og derfor heller ikke at være erstatningspligtig overfor denne.

byg 5437 kr. 50 øre + sækkeleje 7 kr. 50 øre, i alt 5445 kr. tilligemed renter 6 pct. p. a. fra den 24. marts 1949 af 5437 kr. 50 øre, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

I Knud Pedersens fornævnte ansættelseskontrakt anføres om uddelerens stilling bl. a.:

” — — —

2. Ved Bedømmelsen af Varerne ved disses Indkøb assisterer Uddeleren efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse og fører uden særligt Vederlag den med Foreningens Drift nødvendige Korrespondance. — — —

— — —

5. Bestyrelsen har til enhver Tid Ret til at kontrollere Uddeleren i alt Forretningen vedrørende, og Uddeleren er pligtig til at efterkomme Bestyrelsens Ordre i enhver Henseende.

6. Uddeleren er pligtig til sammen med een eller flere af Bestyrelsens Medlemmer at bestille og hjemtage saa stort et Kvantum Varer, at han kan have tilstrækkelig Beholdning. Skulde den gjorte Bestilling ikke være tilstrækkelig til næste modtagne Bestilling, er Uddeleren pligtig til at underrette Bestyrelsen derom rettidigt, for at Efterbestilling kan blive eftersendt.

— — —

12. Uddeleren må kun for egen Regning handle med Æg, Huder og Skind. — — —“

Ifølge § 2 i brugsforeningens vedtægter af 5. december 1944 er foreningens formål „ved fælles Indkøb at skaffe sine Medlemmer gode og uforfalskede Varer.“

Brugsforeningen havde siden 13. juli 1943 under betegnelsen Bryndum Brugsforening pr. Guldager haft autorisation til handel med korn ved sin daværende uddeler L. Jensen. Under 24. oktober 1944 udstedtes ny autorisation til Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager med K. Pedersen som uddeler. Efter at Statens Kornkontor ved skrivelse af 11. november 1944 havde forespurgt foreningen, om kornhandelen foregik for foreningens eller for uddelerens regning og risiko, blev det i en af den samlede bestyrelse den 28. s. m. underskrevet erklæring oplyst, at handelen med korn skete for uddelerens regning og risiko og under dennes ansvar, og der udstedtes herefter den 7. juli 1945 under aut. nr. 5378 autorisation lydende på uddeler Knud Pedersen, Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager. I henhold hertil har Knud Pedersen i de følgende år drevet en omfattende kornhandel med forskellige kornfirmaer — f. eks. Kornhandel A/S, København — og i nogle tilfælde med brugsforeninger (foderstofforeninger), således som det bl. a. fremgår af en række sager, der ligner nærværende sag, og som ifølge rettens bestemmelse er behandlet i forbindelse med denne. De fleste kontrakter blev afsluttet med autoriserede varemæglere som mellemmand, f. eks. fornævnte varemæglerfirma Eskildsen & Søn, København. Kontrakterne angik såvel køb som salg og lød på Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager, under hvilken betegnelse ligeledes de af uddeler Knud Pedersens medkontrahenter udfærdigede fakturaer, regninger og checks var udstedt, ligesom medkontrahenternes korrespondance plejede at være stilet til denne adresse. Fakturaer og regninger til medkontrahenterne har til dels været udfærdiget på brugsforeningens forretningspapir og var sædvanligvis forsynet med Knud Pedersens underskrift i forbindelse med et stempel lydende enten

„Knud Pedersen,
Tarp Brugsforening
pr. Guldager, Tlf. Nr. 10.
5378“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
forhen
Bryndum Brugsforening pr. Guldager St.“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
(Bryndum Brugsforening).“

Telegrammer til medkontrahenterne undertegnedes i hvert fald som regel „Tarp Brugsforening“. De til medkontrahenterne udstedte checks var som regel trukket på Knud Pedersens personlige konto i Horsens Landbobank A/S og alene forsynet med Knud Pedersens underskrift. Det er dog oplyst, at Knud Pedersen i tiden fra den 1. september 1947 til den 2. maj 1949 i 40 tilfælde — heraf dog kun 4 tilfælde efter september 1948 — på foreningens konto i Andelsbanken i Esbjerg har udstedt checks til forskellige kornfirmaer.

I sommeren 1948 modtog de søgte fra forskellige kornfirmaer, med hvilke Knud Pedersen var trådt i handelsforbindelse, forespørgsel om, hvorvidt brugsforeningen vedkendte sig de indgåede kontrakter, og den 5. oktober 1948 udstedte foreningens daværende formand, sognerådsformand, gårdejer H. Lund Sørensen, Brøndum, til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn følgende erklæring, hvoraf en genpart fra mæglerfirmaet tilstilledes ca. 20 kunder, deriblandt ikke søgørgen, men f. eks. fornævnte Kornhandel A/S, København:

„Det attesteres herved, at Bestyrelsen for Tarp og Omegns Brugsforening giver Uddeler Knud Pedersen Ret til at afvikle de mellem Dem og Brugsforeningen afsluttede Forretninger, og at Brugsforeningen indestaar i enhver Hensende for, at de bliver afviklet paa rette Maade.“

I tillid til denne erklæring fortsatte Kornhandel A/S og adskillige andre kornhandlerfirmaer handelsforbindelsen, der imidlertid i den følgende tid udviste difference i de pågældende firmaers favør.

Den 2. maj 1949 erkendte Knud Pedersen over for foreningens bestyrelse, at han på sin kornhandel havde et betydeligt underskud. Bestyrelsen foranledigede straks iværksat revision såvel af foreningens regnskab som af kornregnskabet. I de følgende dage modtog foreningen et stort antal henvendelser fra ængstelige kreditorer. Foreningens kredsrevisor Sigurd Mørck, der var blevet tilkaldt, udsendte derefter til en del af disse kreditorer, deriblandt Kornhandel A/S, men ikke til søgørgen, følgende skrivelse, dateret 5. maj 1949:

„Undertegnede erklærer herved på Tarp Brugsforenings vegne efter bestyrelsens bemyndigelse, at foreningen er indforstået med at dække firmaets krav på denne. Vi arbejder på fuld kraft med opgørelse af kornregnskabet med de pågældende firmaer og anmoder Dem om en frist på 3—4 uger til ordningen af Deres mellemværende.“

Til brug ved revisionsarbejdet beder vi Dem venligst snarest tilstille os en kontokurant over Deres mellemværende med foreningen i tiden 1. august 1948 og til dato.“

Imidlertid meddelte foreningens formand i skrivelse af 15. maj 1949 de pågældende firmaer, at revisorens formulering ikke dækkede foreningens opfattelse, og at det alene havde været hensigten at udtrykke, at foreningen var indforstået med at skulle dække de krav, der måtte påhvile den som sådan, men at de af uddeleren afsluttede kornforretninger var foreningen uvedkommende, da de var afsluttet i kraft af den ham meddelte autorisation som kornhandler for egen regning og risiko, hvorimod foreningen på intet tidspunkt havde haft sådan autorisation og heller ikke iøvrigt havde haft noget at gøre med disse forretninger.

Sagsøgeren i nærværende sag har til støtte for den af ham nedlagte påstand navnlig anført, at handelen er indgået i brugsforeningens navn, og at mæglerfirmaet Eskildsen & Søn, der ved indgåelse af handelen, som angik et ikke uforholdsmæssigt stort kvantum korn, har handlet på sagsøgerens vegne, med føje har kunnet gå ud fra, at uddeler Knud Pedersen efter sin hele stilling har været beføjet til at handle på foreningens vegne, hvilket må komme sagsøgeren til gode. Uanset at de fornævnte skrivelser af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949 først er blevet sagsøgeren bekendt, efter at de sagsøgte i midten af maj 1949 havde tilkendegivet, at de ikke følte sig ansvarlige for opfyldelsen af de omstridte af Knud Pedersen indgåede kornkontrakter, har sagsøgeren derhos anført, at de førstnævnte skrivelser — hvoraf i øvrigt skrivelsen af 5. oktober 1948 var adresseret til Eskildsen & Søn — der f. eks. af Kornhandel A/S er påberåbt til støtte for den af dette kornfirma over for de sagsøgte nedlagte tilsvarende påstand, er udtryk for en almindelig godkendelse af de af Knud Pedersen i foreningens navn indgåede kornhandelskontrakter og derfor må kunne påberåbes også af sagsøgeren i nærværende sag. Sagsøgeren har endvidere gjort gældende, at de sagsøgte må være ansvarlige, fordi bestyrelsen, uanset at den allerede i sommeren 1948 var blevet vidende om, at Knud Pedersen i alt fald i et vist omfang havde handlet i foreningens navn, intet effektivt foretog sig for at undersøge omfanget af disse misbrug og at forebygge gentagelse og end ikke førte kontrol med den til foreningen stilede post, som stadig udleveredes til Knud Pedersen, endskønt et eftersyn af posten ville have afsløret den omfattende omsætning i foreningens navn.

De sagsøgte har påstået sig frifundet og har til begrundelse heraf navnlig gjort gældende, at Knud Pedersen hverken i kraft af sin stilling eller af udtrykkelig eller stiltiende bemyndigelse kunne forpligte foreningen ved handler som de her omhandlede, at disse ej heller er kommet foreningen eller dennes medlemmer til gode, og at det må komme sagsøgeren til skade, at han ikke i overensstemmelse med kornlovgivningen har undersøgt, om hans medkontrahent var autoriseret forhandler af korn, hvorved han ville have konstateret, at forhandlerautorisationen ikke var meddelt foreningen, men Knud Pedersen personlig, og at følgelig denne, ikke foreningen, var hans medkontrahent. Med hensyn til skrivelserne af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949 har de sagsøgte bestridt, at disse kan påberåbes til fordel for sagsøgeren, men har iøvrigt benægtet, at foreningen ved skrivelsen af 5. oktober 1948 har påtaget sig at indestå for andet end afviklingen af de indtil da afsluttede kontrakter, og at det den 5. maj 1949 passerede kan medføre nogen videregående forpligtelse for foreningen, end der indtil da påhvilede denne. De har endvidere anført, at bestyrelsen efter at være blevet bekendt med, at Knud Pedersen i begrænset omfang havde drevet kornhandel i foreningens navn, har gjort, hvad der i

denne anledning med rimelighed kunne forlanges, for så vidt angår udøvelse af kontrol og tilsyn.

Under sagen er der — til dels under domsforhandlingen — afgivet forklaring af adskillige vidner, deriblandt de sagsørgtes daværende formand, gårdejer H. Lund Sørensen, fliv. uddeler Knud Pedersen og grosserer Axel Nielsen, der er medindehaver af fornævnte varemæglerfirma Eskildsen & Søn, København.

Gårdejer H. Lund Sørensen har forklaret, at han var formand for foreningen fra foråret 1944 til efteråret 1949. Uddeleren havde alene bankfuldmagt og postfuldmagt; han passede derhos såvel kasse som bogholderi og regnskab og sørgede på egen hånd for alle sædvanlige indkøb, medens større indkøb foretoges efter samråd med bestyrelsen. Kornhandelen foregik — også i de år, hvor foreningen havde autorisation — for uddelerens egen regning; uddeleren ansatte selv sit personale og benyttede uden vederlag foreningens lokaler til oplagring af kornet. Kornet indførtes ikke i foreningens bøger, undtagen når der blev fordelt sædekom til medlemmerne, hvis køb da blev dem debiteret i deres kontrabøger på samme måde som andre indkøb i foreningen, men der beregnedes ikke foreningen nogen fortjeneste på disse salg. Tilsynet med uddeleren førtes dels ved en årsrevision ved en af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger ansat kredsrevisor, dels ved en månedlig revision, som foretoges af vidnet og en blandt foreningens medlemmer valgt revisor; månedsrevisionen omfattede eftersyn af, om fakturaerne var indført i varebogen, om foreningens kassekredit var overtrukket, og om udsalgspriserne var kalkuleret rigtigt, samt kontrol af de udestående fordringer. Hvis kassekrediten var overtrukket, blev det pålagt uddeleren at få den nedbragt, hvorimod de enkelte udtræk på checkkontoen ikke blev undersøgt. I sommeren 1948 blev det af flere kornfirmaer, som uddeler Knud Pedersen stod i forbindelse med, meddelt foreningen, at Knud Pedersen havde benyttet foreningens navn ved sine handler, og forespurgt, om foreningen var indforstået hermed. Ved et den 8. september 1948 afholdt bestyrelsesmøde blev det oplyst, at kassekrediten var betydeligt overtrukket, og på et senere møde i slutningen af september s. å. blev Knud Pedersen tilkaldt og forholdt det ulovlige i hans benyttelse af foreningens navn ved sine kornhandler. Knud Pedersen benægtede at have trukket på foreningens checkkonto i Andelsbanken i Esbjerg til betaling af sine kornhandler, og kontoen blev gennemgået, uden at der derved viste sig noget foruroligende. Knud Pedersen fik derpå valget mellem øjeblikkelig afskedigelse eller standsning og hurtig afvikling af kornforretningerne, hvorefter autorisationen skulle overgå til foreningen. På forespørgsel erklærede Knud Pedersen, at han ikke havde handlet med andre firmaer end dem, om hvilke der på dette tidspunkt forelå oplysninger. Man tilskrev derefter de pågældende firmaer om opgørelser, og efter den 1. oktober 1948 sikrede man sig ved telefonisk forespørgsel hos et par af firmaerne, at afviklingen gik, som den skulle. Kort tid efter meddelte Knud Pedersen, at han ikke kunne gennemføre afviklingen, da ingen ville godtage ham, og efter at bestyrelsen på grundlag af kontrakterne havde dannet sig det skøn, at Knud Pedersen kunne stå sig ved at opfylde dem, udfærdigede man den til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn afgivne erklæring. Der skete ingen ændring i tilsynet og kontrollen med uddeleren. Den Knud Pedersen meddelte afviklingsfrist til den 1. januar 1949 forlængedes først til den 1. marts og senere til den 1. april s. å. Den 2. maj 1949 kom Knud Pedersen sammen med foreningens næstformand til stede på vidnets

bopæl og oplyste, at han havde et underskud på ca. 70.000 kr. hidrørende fra kornhandler, som han uden foreningens vidende havde fortsat med andre firmaer end de tidligere oplyste. Kredsrevisoren blev tilkaldt og kom samme aften. Det viste sig, at Knud Pedersen havde udstedt dækningsløse checks. I de følgende dage blev foreningen bombarderet med breve og henvendelser, og for at få arbejdsro anmodede bestyrelsen revisoren om at udsende en henvendelse herom til kreditorerne. Vidnet så ikke den udsendte skrivelse af 5. maj 1949 inden afsendelsen.

Fhv. uddeler Knud Pedersen har bl. a. forklaret, at han aldrig har handlet med korn for de sagsøgte regning. Hans aftaler blev som regel afsluttet telefonisk gennem mægler, og han nævnte både sit eget og brugsforeningens navn. I september 1948 henvendte formanden sig til ham i anledning af nogle skrivelser fra firmaer, med hvilke vidnet havde kontrakter om korn, og på et bestyrelsesmøde fik han besked om, at han ville blive afskediget, hvis han ikke holdt op; man endedes dog om, at han skulle afvikle kontrakterne. På dette tidspunkt handlede han med andre firmaer end for bestyrelsen oplyst, men meddelte intet herom og blev heller ikke spurgt derom; han vil dog ikke bestride, at han kan være blevet spurgt, om han havde andre kontrakter end oplyst, og at han kan have svaret benægtende. Man forlangte ikke at se hans regnskaber eller kontrakterne; de sidstnævnte er dog senere forevist for kredsrevisoren. Vidnet har bedt om skrivelser af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet, med hvilket han havde kontrakter, som ikke var oplyst for bestyrelsen. Vidnet fik frist for afviklingen til den 1. januar 1949 og mener ikke, at den er blevet forlænget, men da han i april s. å. blev afkrævet sit materiale, holdt han dette tilbage indtil den 2. maj s. å.

Grosserer Axel Nielsen har forklaret, at de af mæglerfirmaet Eskildsen & Søn med de sagsøgte afsluttede kontrakter er indgået ved hjælp af mæglerslutsedler efter telefonsamtaler med foreningens uddeler, der ikke antydede, at han optrådte på egne vegne. Det var måske påfaldende store transaktioner for en brugsforening, men det hed sig, at der stod velhavende landmænd bag. Vidnet undersøgte ikke og mener ikke at have haft pligt til at undersøge, om han handlede med en autoriseret kornhandler. Vidnet har ikke personlig deltaget i handelen mellem sagsøgeren og „Tarp og Omegns Brugsforening, Guldager“, idet han var sygemeldt i marts 1949. Da der i efteråret 1948 fremkom rygter om, at uddeleren handlede på egne vegne, foreholdt vidnet telefonisk uddeleren dette, men denne sagde, at det var noget sludder, og at det selvfølgelig var brugsforeningen. Vidnet udbad sig skriftlig bekræftelse heraf og modtog som svar herpå foreningens erklæring af 5. oktober 1948, som han udsendte til ca. 20 kunder. Vidnet opfattede erklæringen således, at der fortsat med brugsforeningen som kontrahent kunne indgås købs- og salgsaftaler med uddeleren, idet det kunne være nødvendigt såvel at foretage inddækningskøb som at sælge korn, der var på lager.

Det er for landsretten oplyst, at den sagsøgte forening har ca. 190 medlemmer, og at det samlede tab på de af Knud Pedersen afsluttede kontrakter andrager ca. 180.000—190.000 kr. fordelt på ca. 35 kreditorer.

Forløbige bemærkes, at Knud Pedersen ikke i kraft af sine ansættelsesvilkår var bemyndiget til at drive kornhandel for de sagsøgte regning, og at nogen bemyndigelse hertil ej heller kan støttes på det forhold, at han uanset ansættelseskontraktens bestemmelser med bestyrelsens godkendelse i et vist

omfang selvstændigt forestod forningens indkøb, eller at han med bestyrelsens vidende drev kornhandel i medfør af den ham dertil meddelte — tidligere foreningen tilkommende — autorisation, hvorved fremhæves, at bestyrelsen, så snart den i sommeren 1948 blev bekendt med, at han havde handlet i foreningens navn, forbød ham dette og tog skridt til at sikre afviklingen af de indgåede kontrakter. Der må derhos gives de sagsøgte medhold i, at han ej heller ifølge sin stilling har været således legitimeret overfor tredjemand, at han med forpligtende virkning for de sagsøgte har kunnet handle med korn i disses navn, samt at den fornævnte handel af 9. marts 1949 — med hensyn til hvilken levering ikke skete til Tarp og Omegns Brugsforening, men direkte til Viby og Omegns Brugsforening — hverken helt eller delvis er kommet forningens medlemmer til gode.

Herefter vil der alene kunne gives sagsøgerens krav medhold, såfremt andre særlige omstændigheder kunne berettigg sagsøgeren eller den på hans vegne optrædende mægler til at gå ud fra, at den i sagen ommeldte handel var indgået med de sagsøgte godkendelse. Herved bemærkes først, at nogen formodning herom ikke findes at kunne støttes på foreningens erklæringer af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949, da disse erklæringer, med hvilke sagsøgeren i øvrigt først er blevet bekendt efter tvistens opståen, efter de omstændigheder, under hvilke de er udstedt, ikke kan betragtes som udtryk for en generel godkendelse af de af Knud Pedersen indgåede handler. Når derhos henses til, at sagsøgeren i henhold til de for kornhandel gældende forskrifter, jfr. bekendtgørelse nr. 323 af 8. juli 1948 § 35, kun var berettiget til at sælge frihandelskorn til autoriserede handlende eller til visse nærmere angivne erhvervsdrivende, og at han — eller den på hans vegne optrædende mægler — f. eks. ved eftersyn af den af Statens Kornkontor udgivne foretgnelse over autoriserede handlende kunne have konstateret, at autorisationen tilkom Knud Pedersen personlig, således at kun denne, men ikke den sagsøgte forening som sådan, lovligt kunne optræde som medkontrahent, og at der således ved kontraktens indgåelse er udvist et uagtsomt forhold, for hvilket sagsøgeren må bære risikoen, findes der ej heller — uanset at den i sagen omhandlede kontrakt kun angik en enkelt, ikke særlig stor leverance — at kunne lægges afgørende vægt på, at den af foreningens bestyrelse i efteråret 1948 iværksatte undersøgelse af omfanget af Knud Pedersens kornhandel og det senere tilsyn med denne efter det oplyste har været mindre indgående og effektivt end efter den givne anledning naturligt, således at der også fra de sagsøgte side er udvist nogen forsømmelighed.

Efter det således anførte vil de sagsøgte frifindelsespåstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre de sagsøgte 500 kr. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør for tiltale af sagsøgeren, købmand C. M. Frederiksen, i denne sag fri at være.

Til de sagsøgte betaler sagsøgeren inden 15 dage sagens omkostninger med 500 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin påstand for landsretten, medens indstævnte har påstået stadfæstelse.

For Højesteret er fremlagt afskrift af den af firmaet Eskildsen & Søn den 9. marts 1949 udfærdigede slutseddel.

Af en for Højesteret fremlagt opgørelse fremgår, at der pr. 5. oktober 1948 gennem Eskildsen & Søn i indstævntes navn var afsluttet, men ikke opfyldt salgskontrakter om korn til en samlet salgssum af ca. 2,3 millioner kroner og købekontrakter til en samlet købesum af ca. 1,1 million kroner.

Som anført i dommen blev indstævnte i sommeren 1948 bekendt med, at Knud Pedersen havde misbrugt sin stilling til at drive kornhandel i indstævntes navn. Desuagtet undlod indstævnte i erklæringen af 5. oktober 1948, som blev afgivet efter at Pedersen havde meddelt, at ingen ville godtage ham under afviklingen, og efter at indstævnte havde skønnet, at Pedersen kunne stå sig ved at opfylde kontrakterne, at gøre opmærksom på Pedersens retsstridige forhold og forsømte at træffe effektive kontrolforanstaltninger overfor ham. Da erklæringen af 5. oktober 1948 blev afgivet til Eskildsen & Søn, kendte indstævnte ikke det fulde omfang af Pedersens uafviklede kornhandel i indstævntes navn, men var bekendt med, at denne fandt sted bl. a. gennem Eskildsen & Søn og var af betydeligt omfang, og det måtte stå indstævnte klart, at afviklingen af de i erklæringen omhandlede forretninger, for hvilken afvikling indstævnte overfor Pedersen forlængede fristen fra 1. januar til 1. april 1949, ville medføre nye køb eller salg.

Det er ikke for Højesteret godtgjort, at Eskildsen & Søn, gennem hvilket firma handelen er afsluttet, har indset eller burde have indset, at den omhandlede forretning lå udenfor den Pedersen meddelte bemyndigelse til afvikling, hvorved bemærkes, at firmaet med føje har kunnet gå ud fra, at indstævnte ville føre fornøden kontrol med afviklingen.

Efter det således foreliggende findes indstævnte at være blevet forpligtet til at betale appellanten det påståede beløb, mod hvis størrelse der ikke er rejst indsigelse.

Der vil herefter være at give dom efter appellants påstand, hvorhos indstævnte findes at burde betale appellanten sagens omkostninger for begge retter med 1200 kr.

Tirsdag den 18. november.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør til appallanten, købmand C. M. Frederiksen, betale 5445 kr. med renter 6 pct. årlig af 5437 kr. 50 øre fra 24. marts 1949, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 160/1951. Dalby Brugsforening (Ballhausen)

m o d

Tarp og Omegns Brugsforening (Jacobi).

(Lignende sag).

Vestre Landsrets dom 2. marts 1951 (III afd.).

På foranledning af Knud Pedersen, der ved en den 1. oktober 1944 oprettet kontrakt var ansat som uddeler for de sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, Guldager, og som tillige var autoriseret som kornhandler på egen regning og risiko, jfr. herom nærmere nedenfor, blev der den 28. februar 1949 gennem varemæglerfirmaet Eskildsen & Søn, København, oprettet en alene af dette firma underskrevet slutsedel, hvorefter sagsøgerne, Dalby Brugsforening, Dalby, ved fru Weibel, Roskilde, til „Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager“ solgte 12½ ton byg-frihandelskorn til en pris af 43 kr. pr. 100 kg „at levere efter Sælgers Lejlighed i Løbet af Marts d. A. frit paa Bane Sjælland.“ Betalingen skulde erlægges kontant ved modtagelsen.

Den 8. marts 1949 fremsendtes til sagsøgerne en skrivelse, hvori det hedder: „Vi bekræfter herved, at Destinationen for 12½ Tons Byg — — — var Fyens Andels Foderstoff., Nyborg, hvilket D. D. er meddelt Dem gennem Eskildsen, København.

Med Hilsen
Knud Pedersen.“

Under navnet var påstemplet:

„Tarp og Omegns Brugsforening
forhen
Bryndum Brugsforening
pr. Guldager St.“

I en skrivelse af 28. marts 1949 til sagsøgerne blev disse bl. a. anmodet om at give oplysning om banevognsnummer for det omhandlede parti byg. Skrivelsen var underskrevet således:

„f. Knud Pedersen
Tarp Brugsforening
pr. Guldager. Telf. Nr. 10
5378 A. Poulsen.“

Heraf var „f.“ og „A. Poulsen“ — en medhjælper hos Knud Pedersen — påført med blæk, medens resten var påstemplet. 5378 var Knud Pedersens autorisationsnummer som kornhandler, jfr. nedenfor.

Den 1. maj 1949 sendte sagsøgerne en regning på købesummen til „Tarp Brugsforening pr. Guldager“, der imidlertid den 6. s. m., på hvilket tidspunkt Knud Pedersen var kommet i økonomiske vanskeligheder, skriftlig anmodede sagsøgerne om omgående at sende et kontoudtog for tiden fra 1. august 1948. Den 17. maj 1949 tilskrev formanden for den sagsøgte forening sagsøgerne, der med Knud Pedersen kun havde afsluttet den fornævnte kornhandel, at foreningens bestyrelse anså de af Knud Pedersen afsluttede kornforretninger som de sagsøgte uvedkommende. Sagsøgerne, der havde afsendt det omhandlede parti byg til den opgivne destinatar den 19. marts 1949, har derefter under denne ved stævning af 2. december 1949 anlagt sag påstået de sagsøgte til pligt at betale købesummen 5375 kr. tilligemed renter heraf ½ pct. månedlig fra den 28. februar 1949, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

I Knud Pedersens fornævnte ansættelseskontrakt anføres om uddelerens stilling bl. a.:

— — —

a. Ved Bedømmelsen af Varerne ved disses Indkøb assisterer Uddeleren efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse og fører uden særligt Vedrslag den med Foreningens Drift nødvendige Korrespondance. — — —

5. Bestyrelsen har til enhver Tid Ret til at kontrollere Uddeleren i alt forretningen vedrørende, og Uddeleren er pligtig til at efterkomme Bestyrelsens Ordre i enhver Henseende.

6. Uddeleren er pligtig til sammen med een eller flere af Bestyrelsens Medlemmer at bestille og hjemtage saa stort et Kvantum Varer, at han kan have tilstrækkelig Beholdning. Skulde den gjorte Bestilling ikke være tilstrækkelig til næste modtagne Bestilling, er uddeleren pligtig til at underrette Bestyrelsen derom rettidigt, for at Efterbestilling kan blive eftersendt.

— — —

12. Uddeleren må kun for egen Regning handle med Æg, Huder og Skind. — — —“

Ifølge § 2 i brugsforeningens vedtægter af 5. december 1944 er foreningens formål „ved fælles Indkøb at skaffe sine Medlemmer gode og uforfalskede Varer.“

Brugsforeningen havde siden 13. juli 1943 under betegnelsen Bryndum Brugsforening pr. Guldager haft autorisation til handel med korn ved sin daværende uddeler L. Jensen. Under 24. oktober 1944 udstedtes ny autorisation til Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager med K. Pedersen som uddeler. Efter at Statens Kornkontor ved skrivelse af 11. november 1944 havde forespurgt foreningen, om kornhandelen foregik for foreningens eller for uddelerens regning og risiko, blev det i en af den samlede bestyrelse den 28. s. m. underskrevet erklæring oplyst, at handelen med korn skete for uddelerens regning og

risiko og under dennes ansvar, og der udstedtes herefter den 7. juli 1945 under aut. nr. 5378 autorisation lydende på uddeler Knud Pedersen, Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager. I henhold hertil har Knud Pedersen i de følgende år drevet en omfattende kornhandel med forskellige kornfirmaer — f. eks. Kornhandel A/S, København — og i nogle tilfælde med brugsforeninger (foderstofforeninger), således som det bl. a. fremgår af en række sager, der ligner nærværende sag, og som ifølge rettens bestemmelse er behandlet i forbindelse med denne. De fleste kontrakter blev afsluttet med autoriserede varemæglere som mellemmand, f. eks. fornævnte varemæglerfirma Eskildsen & Søn, København. Kontrakterne angik såvel køb som salg og lød på Tarp og Omegns Brugsforening pr. Guldager, under hvilken betegnelse ligeledes de af uddeler Knud Pedersens medkontrahtenter udfærdigede fakturaer, regninger og checks var udstedt, ligesom medkontrahtenternes korrespondance plejede at være stilet til denne adresse. Fakturaer og regninger til medkontrahtenterne har til dels været udfærdiget på brugsforeningens forretningspapir og var sædvanligvis forsynet med Knud Pedersens underskrift i forbindelse med et stempel lydende enten

„Knud Pedersen,
Tarp Brugforening
pr. Guldager, Tlf. Nr. 10.
5378“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
forhen
Bryndum Brugsforening pr. Guldager St.“

eller

„Tarp og Omegns Brugsforening
(Bryndum Brugsforening).“

Telegrammer til medkontrahtenterne undertegnedes i hvert fald som regel „Tarp Brugforening“. De til medkontrahtenterne udstedte checks var som regel trukket på Knud Pedersens personlige konto i Horsens Landbobank A/S og alene forsynet med Knud Pedersens underskrift. Det er dog oplyst, at Knud Pedersen i tiden fra den 1. september 1947 til den 2. maj 1949 i 40 tilfælde — heraf dog kun 4 tilfælde efter september 1948 — på foreningens konto i Andelsbanken i Esbjerg har udstedt checks til forskellige kornfirmaer.

I sommeren 1948 modtog de sagsøgte fra forskellige kornfirmaer, med hvilke Knud Pedersen var trådt i handelsforbindelse, forespørgsel om, hvorvidt brugsforeningen vedkendte sig de indgåede kontrakter, og den 5. oktober 1948 udstedte foreningens daværende formand, sognerådsformand, gårdejer H. Lund Sørensen, Brøndum, til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn følgende erklæring, hvoraf en genpart fra mæglerfirmaet tilstilledes ca. 20 kunder, deriblandt ikke sagsøgerne, men f. eks. fornævnte Kornhandel A/S, København:

„Det attesteres herved, at Bestyrelsen for Tarp og Omegns Brugsforening giver Uddeler Knud Pedersen Ret til at afvikle de mellem Dem og Brugsforeningen afsluttede Forretninger, og at Brugsforeningen indestaar i enhver Henseende for, at de bliver afviklet paa rette Maade.“

I tillid til denne erklæring fortsatte Kornhandel A/S og adskillige andre kornhandlerfirmaer handelsforbindelsen, der imidlertid i den følgende tid udviste en stigende difference i de pågældende firmaers favør.

Den 2. maj 1949 erkendte Knud Pedersen over for foreningens bestyrelse, at han på sin kornhandel havde et betydeligt underskud. Bestyrelsen foranledigede straks iværksat revision såvel af foreningens regnskab som af kornregnskabet. I de følgende dage modtog foreningen et stort antal henvendelser fra ængstelige kreditorer. Foreningens kredsrevisor Sigurd Mørck, der var blevet tilkaldt, udsendte derefter til en del af disse kreditorer, deriblandt Kornhandel A/S, men ikke til sagsøgerne, følgende skrivelse, dateret 5. maj 1949:

„Undertegnede erklærer herved på Tarp Brugsforenings vegne efter bestyrelsens bemyndigelse, at foreningen er indforstået med at dække firmaets krav på denne. Vi arbejder på fuld kraft med opgørelse af kornregnskabet med de pågældende firmaer og anmoder Dem om en frist på 3—4 uger til ordningen af Deres mellemværende.

Til brug ved revisionsarbejdet beder vi Dem venligst snarest tilstille os kontokurant over Deres mellemværende med foreningen i tiden 1. august 1948 og til dato.“

Imidlertid meddelte foreningens formand i skrivelse af 15. maj 1949 de pågældende firmaer, at revisorens formulering ikke dækkede foreningens opfattelse, og at det alene havde været hensigten at udtrykke, at foreningen var indforstået med at skulle dække de krav, der måtte påhvile den som sådan, men at de af uddeleren afsluttede kornforretninger var foreningen uvedkommende, da de var afsluttet i kraft af den ham meddelte autorisation som kornhandler for egen regning og risiko, hvorimod foreningen på intet tidspunkt havde haft sådan autorisation og heller ikke iverksat havde haft noget at gøre med disse forretninger.

Sagsøgerne i nærværende sag har til støtte for den af dem nedlagte påstand navnlig anført, at handelen er indgået i brugsforeningens navn, og at sagsøgerne med føje har kunnet gå ud fra, at uddeler Knud Pedersen efter sin hele stilling har været beføjet til at handle på foreningens vegne, hvorved de også har henvist til, at det omkontraherede kvantum korn ikke var uforholdsmæssigt stort. Uanset at de fornævnte skrivelser af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949 først er blevet sagsøgerne bekendt, efter at de sagsøgte i midten af maj 1949 havde tilkendegivet, at de ikke følte sig ansvarlige for opfyldelsen af de omstridte af Knud Pedersen indgåede kornkontrakter, har sagsøgerne derhos anført, at de førstnævnte skrivelser, der f. eks. af Kornhandel A/S er påberåbt til støtte for den af dette kornfirma over for de sagsøgte nedlagte tilsvarende påstand, er udtryk for en almindelig godkendelse af de af Knud Pedersen i foreningens navn indgåede kornhandelskontrakter og derfor må kunne påberåbes også af sagsøgerne i nærværende sag. De har endvidere gjort gældende, at de sagsøgte må være ansvarlige, fordi bestyrelsen, uanset at den allerede i sommeren 1948 var blevet vidende om, at Knud Pedersen i alt fald i et vist omfang havde handlet i foreningens navn, intet effektivt foretog for at undersøge omfanget af disse misbrug og at forebygge gentagelse og end ikke førte kontrol med den til foreningen stilede post, som stadig udleveredes til Knud Pedersen, endskønt et eftersyn af posten ville have afsløret den omfattende omsætning i foreningens navn.

De sagsøgte har påstået sig frifundet og har til begrundelse heraf navnlig gjort gældende, at Knud Pedersen hverken i kraft af sin stilling eller af udtrykkelig eller stiltiende bemyndigelse kunne forpligte foreningen ved en kornhandel som den heromhandlede, at denne ej heller er kommet foreningen eller

dennes medlemmer til gode, og at det må komme sagsøgerne til skade, at de ikke i overensstemmelse med kornlovgivningen har undersøgt, om deres medkontrahent var autoriseret forhandler af korn, hvorved de ville have konstateret, at forhandlerautorisationen ikke var meddelt foreningen, men Knud Pedersen personlig, og at følgelig denne, ikke foreningen, var deres medkontrahent. Med hensyn til skrivelserne af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949 har de sagsøgte bestridt, at disse kan påberåbes til fordel for sagsøgerne, men har i øvrigt benægtet, at foreningen ved skrivelsen af 5. oktober 1948 over for modtagerne af denne har påtaget sig at indestå for andet end afviklingen af de indtil da afsluttede kontrakter, og at skrivelsen af 5. maj 1949 kan medføre nogen videregående forpligtelse for foreningen, end der indtil da påhvilede denne. De har endvidere anført, at bestyrelsen efter at være blevet bekendt med, at Knud Pedersen i begrænset omfang havde drevet kornhandel i foreningens navn, har gjort, hvad der i denne anledning med rimelighed kunne forlanges, for så vidt angår udøvelse af kontrol og tilsyn.

Under sagen er der — til dels under domsforhandlingen — afgivet forklaring af adskillige vidner, deriblandt de sagsøgte daværende formand, gårdejer H. Lund Sørensen, fhv. uddeler Knud Pedersen og grosserer Axel Nielsen, der er medindehaver af fornævnte varemæglerfirma Eskildsen & Søn, København.

Gårdejer H. Lund Sørensen har forklaret, at han var formand for foreningen fra foråret 1944 til efteråret 1949. Uddeleren havde alene bankfuldmagt og postfuldmagt; han passede derhos såvel kasse som bogholderi og regnskab og sørgede på egen hånd for alle sædvanlige indkøb, medens større indkøb foretoges efter samråd med bestyrelsen. Kornhandelen foregik — også i de år, hvor foreningen havde autorisation — for uddelerens egen regning; uddeleren ansatte selv sit personale og benyttede uden vederlag foreningens lokaler til oplagring af kornet. Kornet indførtes ikke i foreningens bøger, undtagen når der blev fordelt sædekorn til medlemmerne, hvis køb da blev dem debiteret i deres kontrabøger på samme måde som andre indkøb i foreningen, men der beregnedes ikke foreningen nogen fortjeneste på disse salg. Tilsynet med uddeleren førtes dels ved en årsrevision ved en af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger ansat kredsrevisor, dels ved en månedlig revision, som foretoges af vidnet og en blandt foreningens medlemmer valgt revisor; månedsrevisionen omfattede eftersyn af, om fakturaerne var indført i varebogen, om foreningens kassekredit var overtrukket, og om udsalgspriserne var kalkuleret rigtigt, samt kontrol af de udestående fordringer. Hvis kassekreditten var overtrukket, blev det pålagt uddeleren at få den nedbragt, hvorimod de enkelte udtræk på checkkontoen ikke blev undersøgt. I sommeren 1948 blev det af flere kornfirmaer, som uddeler Knud Pedersen stod i forbindelse med, meddelt foreningen, at Knud Pedersen havde benyttet foreningens navn ved sine handler, og forespurgt, om foreningen var indforstået hermed. Ved et den 8. september 1948 afholdt bestyrelsesmøde blev det oplyst, at kassekreditten var betydeligt overtrukket, og på et senere møde i slutningen af september s. å. blev Knud Pedersen tilkaldt og foreholdt det ulovlige i hans benyttelse af foreningens navn ved sine kornhandler. Knud Pedersen benægtede at have trukket på foreningens checkkonto i Andelsbanken i Esbjerg til betaling af sine kornhandler, og kontoen blev gennemgået, uden at der derved viste sig noget foruroligende. Knud Pedersen fik derpå valget mellem øjeblikkelig afskedigelse eller standsning og hurtig afvikling af kornforretningerne, hvorefter autorisa-

tionen skulle overgå til foreningen. På forespørgsel erklærede Knud Pedersen, at han ikke havde handlet med andre firmaer end dem, om hvilke der på dette tidspunkt forelå oplysninger. Man tilskrev derefter de pågældende firmaer om opgørelser, og efter den 1. oktober 1948 sikrede man sig ved telefonisk forespørgsel hos et par af firmaerne, at afviklingen gik, som den skulle. Kort tid efter meddelte Knud Pedersen, at han ikke kunne gennemføre afviklingen, da ingen ville godtage ham, og efter at bestyrelsen på grundlag af kontrakterne havde dannet sig det skøn, at Knud Pedersen kunne stå sig ved at opfylde dem, udfærdigede man den til mæglerfirmaet Eskildsen & Søn afgivne erklæring. Der skete ingen ændring i tilsynet og kontrollen med uddeleren. Den Knud Pedersen meddelte afviklingsfrist til den 1. januar 1949 forlængedes først til den 1. marts og senere til den 1. april s. å. Den 2. maj 1949 kom Knud Pedersen sammen med foreningens næstformand til stede på vidnets bopæl og oplyste, at han havde et underskud på ca. 70.000 kr. hidrørende fra kornhandler, som han uden foreningens vidende havde fortsat med andre firmaer end de tidligere oplyste. Kredsrevisoren blev tilkaldt og kom samme aften. Det viste sig, at Knud Pedersen havde udstedt dækningsløse checks. I de følgende dage blev foreningen bombarderet med breve og henvendelser, og for at få arbejdsro anmodede bestyrelsen revisoren om at udsende en henvendelse herom til kreditorerne. Vidnet så ikke den udsendte skrivelse af 5. maj 1949 inden afsendelsen.

Flhv. uddeler Knud Pedersen har bl. a. forklaret, at han aldrig har handlet med korn for de sagsøgte regning. Hans aftaler blev som regel afsluttet telefonisk gennem mægler, og han nævnte både sit eget og brugsforeningens navn. I september 1948 henvendte formanden sig til ham i anledning af nogle skrivelser fra firmaer, med hvilke vidnet havde kontrakter om korn, og på et bestyrelsesmøde fik han besked om, at han ville blive afskediget, hvis han ikke holdt op; man enedes dog om, at han skulle afvikle kontrakterne. På dette tidspunkt handlede han med andre firmaer end for bestyrelsen oplyst, men meddelte intet herom og blev heller ikke spurgt derom; han vil dog ikke bestride, at han kan være blevet spurgt, om han havde andre kontrakter end oplyst, og at han kan have svaret benægtende. Man forlangte ikke at se hans regnskaber eller kontrakterne; de sidstnævnte er dog senere forevist for kredsrevisoren. Vidnet har bedt om skrivelsen af 5. oktober 1948 til mæglerfirmaet, med hvilket han havde kontrakter, som ikke var oplyst for bestyrelsen. Vidnet fik frist for afviklingen til den 1. januar 1949 og mener ikke, at den er blevet forlænget, men da han i april s. å. blev afkrævet sit materiale, holdt han dette tilbage indtil den 2. maj s. å.

Grosserer Axel Nielsen har forklaret, at de af mæglerfirmaet Eskildsen & Søn med de sagsøgte afsluttede kontrakter er indgået ved hjælp af mægler-slutsedler efter telefonsamtaler med foreningens uddeler, der ikke antydede, at han optrådte på egne vegne. Det var måske påfaldende store transaktioner for en brugsforening, men det hed sig, at der stod velhavende landmænd bag. Vidnet undersøgte ikke og mener ikke at have haft pligt til at undersøge, om han handlede med en autoriseret kornhandler. Da der i efteråret 1948 fremkom rygter om, at uddeleren handlede på egne vegne, foreholdt vidnet telefonisk uddeleren dette, men denne sagde, at det var noget sludder, og at det selvfølgelig var brugsforeningen. Vidnet udbad sig skriftlig bekræftelse heraf og modtog som svar herpå foreningens erklæring af 5. oktober 1948, som han

udsendte til ca. 20 kunder. Vidnet opfattede erklæringen således, at der fortsat med brugsforeningen som kontrahent kunne indgås købs- og salgsaftaler med uddeleren, idet det kunne være nødvendigt såvel at foretage inddækningskøb som at sælge korn, der var på lager.

Det er for landsretten oplyst, at den sagsøgte forening har ca. 190 medlemmer, og at det samlede tab på de af Knud Pedersen afsluttede kontrakter andrager ca. 180.000—190.000 kr. fordelt på ca. 35 kreditorer.

Foreløbig bemærkes, at Knud Pedersen ikke i kraft af sine ansættelsesvilkår var bemyndiget til at drive kornhandel for de sagsøgtes regning, og at nogen bemyndigelse hertil ej heller kan støttes på det forhold, at han uanset ansættelseskontraktens bestemmelser med bestyrelsens godkendelse i et vist omfang selvstændigt forestod foreningens indkøb, eller at han med bestyrelsens vidende drev kornhandel i medfør af den ham dertil meddelte — tidligere foreningen tilkommende — autorisation, hvorved fremhæves, at bestyrelsen, så snart den i sommeren 1948 blev bekendt med, at han havde handlet i foreningens navn, forbød ham dette og tog skridt til at sikre afviklingen af de indgåede kontrakter. Der må derhos gives de sagsøgte medhold i, at han ej heller ifølge sin stilling har været således legitimeret over for tredjemand, at han med forpligtende virkning for de sagsøgte har kunnet handle med korn i disses navn, samt at den fornævnte handel af 28. februar 1949 — med hensyn til hvilken levering ikke skete til Tarp og Omegns Brugforening, men til Fyens Andels-Foderstofforretning — hverken helt eller delvis er kommet foreningens medlemmer til gode.

Herefter vil der alene kunne gives sagsøgernes krav medhold, såfremt andre særlige omstændigheder kunne berettige sagsøgerne til at gå ud fra, at den i sagen ommeldte handel var indgået med de sagsøgtes godkendelse. Herved bemærkes først, at nogen formodning herom ikke for sagsøgernes vedkommende findes at kunne støttes på foreningens erklæringer af 5. oktober 1948 og 5. maj 1949, da disse erklæringer, med hvilke sagsøgerne i øvrigt først er blevet bekendt efter tvistens opståen, efter de omstændigheder, under hvilke de er udstedt, ikke kan betragtes som udtryk for en generel godkendelse af de af Knud Pedersen indgåede handler. Når derhos henses til, at sagsøgerne i henhold til de for kornhandel gældende forskrifter, jfr. bekendtgørelse nr. 323 af 8. juli 1948 § 35, kun var berettiget til at sælge frihandelskorn til autoriserede handlende eller til visse nærmere angivne erhvervsdrivende, og at de — eller den på deres vegne optrædende mægler — f. eks. ved eftersyn af den af Statens Kornkontor udgivne fortegnelse over autoriserede handlende kunne have konstateret, at autorisationen tilkom Knud Pedersen personlig, således at kun denne, men ikke den sagsøgte forening som sådan, lovligt kunne optræde som medkontrahent, og at der således ved kontraktens indgåelse er udvist et uagtsomt forhold, for hvilket sagsøgerne må bære risikoen, findes der ej heller — uanset at den i sagen omhandlede kontrakt kun angik en enkelt, ikke særlig stor leverance — at kunne lægges afgørende vægt på, at den af foreningens bestyrelse i efteråret 1948 iværksatte undersøgelse af omfanget af Knud Pedersens kornhandel og det senere tilsyn med denne efter det oplyste har været mindre indgående og effektivt end efter den givne anledning naturligt, således at der også fra de sagsøgtes side er udvist nogen forsømmelighed.

Efter det således anførte vil de sagsøgtes frifindelsepåstand være at tage til følge.

I sagsomkostninger vil sagsøgerne have at godtgøre de sagsøgte 500 kr.
Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør for tiltale af sagsøgerne, Dalby Brugsforening, i denne sag fri at være.

Til de sagsøgte betaler sagsøgerne inden 15 dage sagens omkostninger med 500 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin påstand for landsretten, medens indstævnte har påstået stadfæstelse.

Af en af Højesteret fremlagt opgørelse fremgår, at der pr. 5. oktober 1948 gennem firmaet Eskildsen & Søn i indstævntes navn var afsluttet, men ikke opfyldt salgskontrakter om korn til en samlet salgssum af ca. 2,3 millioner kroner og købekontrakter til en samlet købesum af ca. 1,1 million kroner.

Som anført i dommen blev indstævnte i sommeren 1948 bekendt med, at Knud Pedersen havde misbrugt sin stilling til at drive kornhandel i indstævntes navn. Desuagtet undlod indstævnte i erklæringen af 5. oktober 1948, som blev afgivet efter at Pedersen havde meddelt, at ingen ville godtage ham under afviklingen, og efter at indstævnte havde skønnet, at Pedersen kunne stå sig ved at opfylde kontrakterne, at gøre opmærksom på Pedersens retsstridige forhold og forsømte at træffe effektive kontrolforanstaltninger overfor ham. Da erklæringen af 5. oktober 1948 blev afgivet til Eskildsen & Søn, kendte indstævnte ikke det fulde omfang af Pedersens uafviklede kornhandel i indstævntes navn, men var bekendt med, at denne fandt sted blandt andet gennem Eskildsen & Søn og var af betydeligt omfang, og det måtte stå indstævnte klart, at afviklingen af de i erklæringen omhandlede forretninger, for hvilken afvikling indstævnte overfor Pedersen forlængede fristen fra 1. januar til 1. april 1949, ville medføre nye køb eller salg.

Det er ikke for Højesteret godtgjort, at Eskildsen & Søn gennem hvilket firma handelen er afsluttet, har indset eller burde have indset, at den omhandlede forretning lå udenfor den Pedersen meddelte bemyndigelse til afvikling, hvorved bemærkes, at firmaet med føje har kunnet gå ud fra, at indstævnte ville føre fornøden kontrol med afviklingen.

Efter det således foreliggende findes indstævnte at være blevet forpligtet til at betale appellanten det påståede beløb med renter, mod hvis størrelse der ikke er rejst indsigelse.

Der vil herefter være at give dom efter appellants påstand, hvorhos indstævnte findes at burde betale appellanten sagens omkostninger for begge retter med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Tarp og Omegns Brugsforening, bør til appellanten, Dalby Brugsforening, betale 5375 kr. med renter $\frac{1}{2}$ pct. månedlig fra 28. februar 1949, til betaling sker, samt i sagsomkostninger for begge retter 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 19. november.

Nr. 299/1951.

Godsejer E. Clausen
(landsretssagfører Karsten Byrdal)

mod

fru Jenny Christensen (Bierfreund).

(Om erstatning i anledning af, at nogle lejemål i en af indstævnte af appellanten købt ejendom var ulovlige som stridende mod bygningslovgivningen).

Østre Landsrets dom 14. juli 1951 (VI afd.).

Ved skøde af 16. juni 1942 købte sagsøgerinden, fru Jenny Christensen, af sagsøgte, godsejer E. Clausen, ejendommen matr. nr. 161, Udenbys Vester Kvarter, Saxogade 6, København, for en købesum af 277.500 kr. Der fandtes da i ejendommen 32 beboelseslejemål, nemlig 6 i hver af de 5 beboelseslag fra stuen til 4. sal og yderligere 2 på 5. sal. Ved en skrivelse af 15. november 1947 meddelte stadsbygmesterens direktorat sagsøgerinden, at man havde konstateret, at en af stuelejlighederne uden tilladelse var opdelt i 2 lejemål, der hver for sig kun havde adgang til een trappe. Det viste sig nu, at en sådan opdeling havde fundet sted af ialt 10 lejligheder i de 5 etager fra stuen til 4. sal, idet der rettelig kun fandtes 22 lejligheder i ejendommen. Herved var fremkommet 10 nye 1-værelses lejligheder, 5 i hver sidefløj, disse lejligheder havde ikke adgang til ejendommens hovedtrappe af beton, men kun til de i sidefløjene værende trætrapper. Denne opdeling var — efter det oplyste — foretaget, medens sagsøgte, godsejer E. Clausen, var ejer af ejendommen, og var sket uden bygningsforandringer af nogen art. De opdelt lejligheder havde i forvejen 2 stk. w. c. med baderum, og i de nye 1-værelses lejligheder blev et entré- eller garderoberum indrettet til tekøkken. Der var oprindelig dørforbindelse mellem de nye lejligheder og de lejligheder, hvorfra de var udskilt, men i tidens løb var så godt som samtlige døre spærret og forsynet med låsetøj eller ligefrem blændet. Sagsøgerinden ansøgte Københavns magistrat om tilladelse til at bibeholde den skete opdeling, men fik afslag i skrivelse af 4. november 1948. I denne meddelte magistraten dog efter omstændighederne udsettelse indtil den 1. november 1953 med at bringe udlejningsforholdene i ejendommen tilbage til den oprindelige stand, på betingelse af, at der etableredes dørforbindelse mellem sidehusenes 1-værelses lejligheder og de tilstødende 2-værelses lejligheder i forhuset, således at der stedse forefandtes passage fra sidefløjenes lejligheder til hovedtrappen og til vinduer mod gaden, for stue-

etagens vedkommende dog kun til hovedtrappen, a t dørene mellem lejemålene blev udført som glatte, massive 1½" døre i tætsluttende karmfals, og at de blev indrettet således, at de kun kunne åbnes fra sidefløjenes lejligheder og ind i disse og uden anvendelse af nøgle, dog at de plomberedes således, at der ikke var almindelig adgang for sidehusenes beboere til nabolejlighederne, a t ejendommens ejer optog en bestemmelse i lejekontrakterne om, at de omhandlede døre ikke måtte spærres ved henstillen af møbler af nogen art, og a t hver af lejlighederne i sidehusene ikke udlejedes til mere end een person.

Under denne ved retten for Faaborg købstad m. v. forberedte sag har sagsøgerinden efter sin endelige påstand krævet sagsøgte dømt til at betale sig et beløb på 5836 kr. som erstatning for udgifter ved de ændringer på ejendommen, der er forårsaget af myndighedernes krav, nemlig:

- A. Udgifter ved de foranstaltninger, som Københavns Magistrat har krævet som betingelse for at indrømme udsættelse indtil 1. november 1953 med at bringe ejendommens udlejningsforhold tilbage til den oprindelige stand ..... 836 kr.
- B. Udgifter ved den nævnte af magistraten krævede lovliggørelse af forholdene, senest den 1. november 1953 ..... 5000 kr.

Sagsøgerinden har desuden nedlagt påstand om et efter rettens skøn fastsat beløb som erstatning for hende forvoldte omkostninger og ulejlighed med forhandling med magistraten m. v.

Sagsøgte har påstået frifindelse, subsidiært frifindelse for tiden.

Sagsøgerinden har til begrundelse for sin påstand gjort gældende, at den ulovlige opdeling af de pågældende lejemål er foretaget af sagsøgte, der, når han sælger ejendommen med oplysning om et bestemt antal lejemål, må være ansvarlig for disses lovlighed. Udgifterne på 836 kr. er allerede afholdt, og da den nuværende tilstand er ulovlig, anser sagsøgerinden sig berettiget til allerede nu at forlange sig omkostningerne ved en lovliggørelse godtgjort, uanset at der efter omstændighederne er meddelt hende frist hermed indtil 1. november 1953.

Sagsøgte har henvist til, at den omhandlede tilvejebringelse af de 10 nye lejemål ikke er sket ved bygningsmæssige forandringer af ejendommen, idet en tidligere foretaget ombygning, for hvilken der den 18. februar 1941 er udstedt bygningsattest, ikke vedrører delingen af disse lejligheder. En tilbageførelse af forholdet, hvis nuværende ulovlighed i form af foretagne afspærringer og lignende sagsøgte ikke kan have noget ansvar for, vil derfor kunne ske let og uden omkostninger, blot ved at man sikrer sig de af myndighederne krævede passage-muligheder. Det drejer sig nemlig blot om at fjerne de af lejerne egenmægtigt anbragte spærringer mellem opholdsstuerne. Iøvrigt mener sagsøgte, at forholdet ville kunne ordnes ved at arrangere fremleje af de udskilte ti lejligheder. Subsidiært har han anført, at det nævnte erstatningskrav under alle omstændigheder først kan gøres gældende, når den af magistraten fastsatte frist for lovliggørelse vil være udløbet. Sagsøgte har bestridt, at det vil koste 5000 kr. at lovliggøre forholdene; derimod har han ikke villet bestride størrelsen af det af sagsøgerinden til foreløbige foranstaltninger allerede anvendte beløb på 836 kr.

Under sagen har der bl. a. om udgifternes størrelse været afgivet syn og skøn af skønsmændene direktør Erik Udsen og branddirektør C. Bak-Jensen, der under den 25. april og 29. juni 1950 har erklæret, at den af magistraten

krævede tilbageførelse af udlejningsforholdene vil koste 5000 kr. Under afhjæmningen i retten den 23. juni 1951 har skønsmændene nærmere uddybet, hvordan de er kommet til dette beløb. Det drejer sig om 10 lejligheder, og en udgift på 500 kr. pr. lejlighed skønner de at være lavt ansat. Der skal sættes nye døre og i tilslutninger hertil foretages nødvendige arbejder i form af maling og tapetsering. Endvidere skal de nu i 1-værelses lejlighederne indrettede tekøkkener fjernes og rummene påny gøres anvendelige som garderobe- eller entrérum.

Retten finder, at sagsøgte under de foreliggende omstændigheder overfor sagsøgerinden må være ansvarlig for, at de ved overdragelsen af ejendommen i denne værende lejemål er lovlige, således at han, når dette ikke er tilfældet, bør godtgøre hende de med en lovliggørelse forbundne udgifter. Omkostningerne ved ophævelsen af den af sagsøgte foretagne, efter det foreliggende ulovlige opdeling af de 10 lejligheder, er af de sagkyndige skønsmænd ansat til 5000 kr., og retten mener ikke, at der ved det af sagsøgte fremførte er tilvejebragt sikkert grundlag for at tilsidesætte dette skøn. Det bemærkes herved, at sagsøgerinden må være berettiget til ved gmindretningen af de tidligere større lejligheder at bringe disse i en for lejligheder af denne størrelse sædvanlig stand, og at hun ikke kan være forpligtet til ved ordning af fremleje forhold og lignende at søge at undgå de hertil nødvendige foranstaltninger. Disse må hun endvidere være berettiget til at lade iværksætte straks, når forholdene tillader det, uden at afvente den af magistraten for lovliggørelsen indrømmede frist. Der findes derimod ikke grundlag for at tilkende hende nogen yderligere erstatning.

Som følge heraf bør sagsøgte til sagsøgerinden betale det påståede beløb 5836 kr. med renter 5 pct. årlig fra denne doms dato samt sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, godsejer E. Clausen, bør til sagsøgerinden, fru Jenny Christensen, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale 5836 kr. med renter 5 pct. årlig fra dato samt sagens omkostninger med 800 kr.

Intet stempel forbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået frifindelse, subsidiært mod betaling af 836 kr.

Indstævnte har principalt påstået appellanten tilpligtet at betale 10.836 kr. med renter, subsidiært stadfæstelse.

Københavns Magistrats 4. afdeling har i skrivelse af 7. december 1951 bl. a. udtalt:

„Den i skrivelse af 4. november 1948 krævede tilbageføring til den oprindelige stand vil være opfyldt, såfremt de i 1940 godkendte 3-værelses lejligheder påny er udlejet som eet lejemål, og der er fri og uhindret adgang mellem lejemålets enkelte dele, herunder at låsetøjet på dørene, der nu danner adskillelsen mellem de to dele, hvori lejemålene er opdelt, ikke hindrer passagen. Endvidere må

eventuelle ulovlige køkkeninstallationer i entrérummet ved bagtrappen være fjernet.

Når lejlighederne påny udgør eet lejemål, vil der fra herværende afdelings side ikke være noget til hinder for, at der fremlejes et værelse — — —“

Idet det derefter er oplyst, at der ikke findes ulovlige køkkeninstallationer i de indrettede 1-værelses lejligheder, men alene er opsat en almindelig vaskekumme samt en elektrisk stikkontakt, er der indhentet fornyede erklæringer fra skønsmændene. Disse har udtalt, at det af dem anslåede beløb 5000 kr. i det væsentlige er beregnet at ville medgå til nedlægning af lejlighedernes ene w. c. og brusebad, og at beløbet bør forhøjes til 10.000 kr., dels fordi der er indtrådt en prisstigning, og dels fordi det først anslåede beløb var „holdt i underkanten“. Skønsmændene har tilføjet, at der bør finde en rimelig reduktion sted af det senest anslåede beløb, da der næppe bliver spørgsmål om at nedlægge samtlige w. c'er.

Indstævnte har under en efter dommen stedfunden afhøring oplyst, at 5 af de i sagen omhandlede 1-værelses lejligheder efter sagens opkomst er udlejet på lovlig vis sammen med den resterende del af vedkommende lejlighed, og som sagen foreligger, må der gås ud fra, at dette er sket, uden at sammenlægningen har medført udgifter for indstævnte.

Det tiltrædes, at appellanten må anses ansvarlig for de indstævnte påførte udgifter ved den af appellanten foretagne ulovlige opdeling af 10 lejligheder, hvorom oplysning ikke er givet indstævnte ved dennes køb af ejendommen i 1942, og idet hendes reklamation ikke, som påstået af appellanten, kan anses for sent fremsat, tiltrædes det endvidere, at appellanten er tilpligtet at godtgøre indstævnte den af hende afholdte udgift på 836 kr.

Da der ikke af magistraten er stillet krav om ændringer udover de allerede foretagne, og da der ikke efter de foreliggende oplysninger findes grundlag for at tillægge indstævnte noget beløb til eventuel fjernelse af w. c. og brusebad eller til ændring af døre, idet sådanne foranstaltninger må antages at være uden økonomisk interesse for indstævnte, vil der ikke kunne tilkendes indstævnte noget beløb udover de fornævnte 836 kr.

Der vil herefter være at give dom efter appellants subsidiære påstand.

Hver af parterne findes at burde bære sine sagsomkostninger for begge retter.

Thi kendes for ret:

Appellanten, godsejer E. Clausen, bør til indstævnte, fru Jenny Christensen, betale 836 kr. med renter 5 pct. årlig fra 14. juli 1951, til betaling sker.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 20. november.

Nr. 170/1952. Arbejdsmand Peter Bøje Andersen
(Steglich-Petersen)

m o d

forpagter C. Broch Didrichsen (Jonas Bruun).

(Erstatning i et tilfælde, hvor en cyklist ved udkørsel på en hovedvej i Randers by, hvor der fandtes en lyskurv i funktion, kolliderede med en motorvogn).

Vestre Landsrets dom 13. marts 1952 (IV afd.).

Lørdag den 25. juni 1949 kl. ca. 11 fandt der i Randers et sammenstød sted i gadekrydset Søndergade—Sønderbro og Havnen—Søndre Boulevard imellem sagsøgeren, arbejdsmand Peter Bøje Andersen, Randers, der kom cyklende nordfra ad Søndergade og ville fortsætte lige ud mod syd ad Sønderbro, og sagsøgte, forpagter C. Broch Didriksen, Stenalt, der i et ham tillhørende personautomobil kom kørende sydfra ad Sønderbro og ville dreje til venstre mod vest ad Søndre Boulevard, hvorved bemærkes, at gaderne Sønderbro og Søndre Boulevard er en del af hovedvej 10. Der er anbragt en lyskurv på det pågældende sted, og da den viste grønt lys i retningen nord—syd, kørte begge parter frem, hvorefter sammenstødet fandt sted omtrent midt i krydset. Ved sammenstødet blev sagsøgeren kvæstet i venstre side af brystkassen og brækkede et ribben. Han blev samme dag indlagt på Centralsygehuset i Randers, men atter udskrevet allerede den 28. s. m. Senere konstateredes det, at der i tilslutning til ulykkestilfældet hos sagsøgeren havde udviklet sig en traumatisk lumbago i venstre side og en dertil knyttet venstresidig ischias. Sagsøgeren fik den 18. oktober 1949 og den 22. november s. å. af sagsøgtes ansvarsforsikringsselskab, Det gjensidige Forsikringsselskab „Danmark“, udbetalt ialt 1500 kr. som forskudsvis erstatning i anledning af ulykkestilfældet, og i skrivelse af 7. august 1950 tilbød selskabet ham yderligere 2500 kr. til fuld afgørelse, hvilket tilbud sagsøgeren afslog, da han ikke fandt, at det kunne dække hans tab.

Under nærværende sag har sagsøgeren under anbringende af, at sammenstødet alene skyldes manglende agtpågivenhed fra sagsøgtes side, og at denne derfor må være ansvarlig for den skade, der er tilføjet sagsøgeren, påstået sagsøgte dømt til at betale 15.413 kr. 44 øre, subsidiært et beløb efter rettens skøn, tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato den 18. november 1950, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn, idet han til støtte for sin frifindelsespåstand har gjort gældende, at sammenstødet udelukkende skyldes uforsvarligt forhold fra sagsøgerens side. Sagsøgte har i så henseende henvist til, at sagsøgeren, der kørte temmeligt hurtigt, har overhalet et holdende automobil lige før krydset. Hvorefter han uden atter at holde til højre kørte videre midt på gaden, at sagsøgeren er kørt ind i krydset, der er overordentligt stærkt trafikeret, uden at udvise fornøden agtpågivenhed og forsigtighed, samt at han har undladt at respektere sin vigepligt overfor sagsøgte, der fulgte hovedvejen, skønt der i Søndergade umiddelbart før krydset er anbragt sædvanligt advarselsskilt for hovedvej, og skønt han i god tid havde iagttaget sagsøgtes automobil og be-

mærket, at dettes retningsviser var slået ud for svingning mod vest ad hovedvejen. Med hensyn til sin egen kørsel har sagsøgte dernæst anført, at han kom kørende med ganske ringe fart, at han som nævnt havde slået afviservejningen ud, at han straks standsede sit automobil, da sagsøgte pludselig dukkede frem bag ved et holdende automobil, samt at der var rigelig plads til, at sagsøgeren kunne være kørt foran sagsøgtes automobil.

Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgte dels gjort gældende, at hans erstatningsansvar i alt fald må nedsættes på grund af egen skyld hos sagsøgeren, dels bestridt størrelsen af det rejste erstatningskrav.

Der er under sagen afgivet forklaring af begge parter og af to vidner.

Sagsøgeren har som part forklaret, at han ved den pågældende lejlighed kørte med jævn fart, som man plejer i gaderne, altså ikke hurtigt, og det kom til at passe, at det grønne lys var tændt, da han skulle ind i krydset, således at han havde fri bane. Han skulle lige ud og burde altså holde så langt til højre, som han kunne komme, men han måtte ved indkørslen til krydset overhale et standset automobil, der ikke kunne komme i gang, og kom således ud omtrent midt i højre vejbane. Han havde, lige da han kørte ind i krydset, set, at der mod syd holdt et automobil med venstre retningsviser ude, men han regnede med, at det ville holde tilbage. Samtidig med overhalingen af det førnævnte holdende automobil hørte han støj bagfra, og da han var bange for, at det var et andet automobil, der ville overhale ham i selve krydset, kiggede han lidt tilbage over venstre skulder, men så straks fremefter igen, og lige i det øjeblik skete sammenstødet med sagsøgte, der med sit automobils forparti var nået ca. 2½ meter ind i sagsøgerens højre vejbane regnet fra venstre side. Sagsøgtes vogn gik i stå samtidig med, at kofangeren ramte forgaflen på sagsøgerens cykel, og sagsøgeren selv blev slynget over på automobilens køler. Der var ikke tid til at dreje til højre for om sagsøgtes vogn, idet sammenstødet skete i samme øjeblik, sagsøgeren kiggede fremefter igen. Sagsøgeren anmeldte ikke uheldet til politiet, fordi sagsøgte sagde, at han tog skylden på sig.

Sagsøgte har som part forklaret, at han ikke, mens han holdt stille ved indkørslen til krydset, kunne se noget til sagsøgeren. Da der blev vist grønt lys, kørte han langsomt frem i 1. gear med venstre retningsviser slået ud. Da han var nået så langt i svinget, at vognens forparti havde nået vejmidten, sagde godsejer Blach, der sad ved hans højre side, til ham: „Pas på ham der,“ og nu så han, der ellers havde fri bane, sagsøgeren komme frem efter at have overhalet det automobil, der ikke kunne komme igang. Sagsøgte kan ikke udtale sig nærmere om afstanden til sagsøgeren, end at han selv standsede sin vogn øjeblikkelig, og samtidig hermed kørte sagsøgeren mod kofangeren. Sagsøgte kan ikke sige, hvor langt han var nået ind i sagsøgerens højre vejbane, inden vognen standsede, men han vil formene, at sagsøgeren havde god plads til at svinge for om automobillet. Han udtalte, at det behøvede ikke at anmeldes, at han havde forsikret og nok skulle ordne sagen. Han sagde også, at det var hans skyld.

Godsejer Erik Black, Stenalt, har som vidne forklaret, at han sad til højre for sagsøgte i automobillet, der var standset op for rødt lys. Venstre retningsviser var ude, idet de skulle dreje til venstre mod vest. Ved grønt lys kørte sagsøgeren langsomt frem i 1. gear, og der var fri bane vest ud. Lige da sagsøgte havde svinget eller var ved at svinge til venstre i stor buede, og da for-

partiet af vognen havde nået vejbanens midte, fik vidnet ved at se til højre øje på sagsøgeren, som vidnet ikke havde bemærket tidligere. Sagsøgeren kom i ret god fart og befandt sig vel ca. 5 meter borte. Vidnet sagde til sagsøgte: „Pas på ham der, han kører på os,“ og samtidig dermed standsede sagsøgte vognen, der var nået lidt ind i sagsøgerens højre vejhalvdel. Lige da standningen skete, kørte sagsøgeren imod vognens forparti, for vidnet at se nærmest køleren. Det var aldeles klart for vidnet, at sammenstødet kom sagsøgeren som en stor overraskelse, idet vidnet lige inden sammenstødet kunne se, at sagsøgeren ikke havde bemærket automobilet. Der var plads nok for sagsøgeren til at holde for om automobilet.

Frugthandler J. M. Larsen, Randers, har som vidne forklaret, at han ved den pågældende lejlighed stod ved sin cykel på fortovet vest for hovedvejen, lige ved broen. Han så, at sagsøgte, som han kendte, kom kørende sydfra med venstre retningsviser ude. Sagsøgte kørte langsomt og drejede vestpå, idet han fulgte hovedvejen. Vidnet fulgte sagsøgte med øjnene rundt i svinget og så pludselig sagsøgeren, der kom på cykel oppe fra byen, altså nordfra, tørne imod automobilets forparti, lige da automobilet standsede. Der var plads nok for sagsøgeren til at holde for om automobilet, idet opbremsningen var sket godt og vel midt i svinget. For vidnet tog det sig ud, som om sagsøgeren lige før sammenstødet pludselig blev nervøs og vaklede med cyklens forparti. Sagsøgeren kørte ikke hurtigt, men med almindelig fart. Vidnet kunne ikke se, om sagsøgeren kørte imod automobilets kofanger eller køler.

Efter det således foreliggende, herunder den omstændighed, at sagsøgte ikke selv bemærkede sagsøgeren, før han umiddelbart før sammenstødet blev gjort opmærksom på sagsøgerens tilstedeværelse af vidnet Blach, findes det ikke godtgjort, at ulykken ikke kunne være afværget ved den agtpågivenhed, som udkræves af en fører af et motorkøretøj, og sagsøgte har som følge heraf pådraget sig erstatningsansvar overfor sagsøgeren. Imidlertid findes sagsøgeren selv at have udvist en så væsentlig uforsigtighed — navnlig ved at overhale et holdende automobil lige før det stærkt trafikerede kryds, ved at have set sig tilbage, idet han kørte ind i krydset, og således ikke tilstrækkeligt at have haft sin opmærksomhed rettet mod færdselen i krydset, ved at have undladt at holde til højre straks efter overhalingen, samt ved ikke at respektere sin vigepligt overfor hovedvejsfærdselen — at to trediedele af ansvaret vil være at pålægge ham selv.

Sagsøgeren har nærmere opgjort sit erstatningskrav således:

1. Tabt arbejdsfortjeneste for tiden fra 25. juni 1949 til den 13. september 1950: 63½ uge à 110 kr.	6.985 kr. 00 øre
2. Erstatning for invaliditet	8.000 — 00 —
3. Erstatning for svie og smerte	1.500 — 00 —
4. Udgifter til lægeerklæring m. v.	428 — 44 —
	<hr/>
	16.913 kr. 44 øre
med fradrag af de af sagsøgtes forsikringsselskab udbetalte beløb	1.500 — 00 —
	<hr/>
Ialt	15.413 kr. 44 øre.

Medens størrelsen af post 4 anerkendes, har sagsøgte påstået de øvrige beløb nedsat.

Det fremgår af sagens oplysninger, at sagsøgeren, der er født den 17. maj 1908, blev indlagt på Randers Centralsygehus den 25. juni 1949 og atter udskrevet den 28. s. m. efter at have været oppe i 2 dage. Ca. 8 dage efter udskrivningen henvendte han sig til sin læge, H. Bekkevold, Randers, da han havde smerter i lænden og fik smerter i venstre ben. Efter at have set tilstanden an i yderligere 14 dage henviste læge Bekkevold sagsøgeren til bade- og massagebehandling på en privat klinik i Randers, hvor han fik 2 × 10 varme- og massagebehandlinger med 3 ugers mellemrum uden væsentlig bedring. I oktober 1949 henviste læge Bekkevold sagsøgeren til en specialist, læge Torben Winge, Aarhus, der i tiden indtil midten af december måned 1949 behandlede sagsøgeren med massage og elektriske behandlinger. Sagsøgerens tilstand bedredes herved noget, men da smerterne ikke var forsvundet, blev sagsøgeren påny indlagt på Randers Centralsygehus fra den 13. januar 1950 indtil den 25. februar s. å., hvor han fik fysiurgiske behandlinger, som fortsattes ambulantly indtil den 5. april 1950.

Læge Winge har i erklæring af 20. april 1950 bl. a. udtalt følgende om sagsøgerens tilstand:

„— — — Han er afgjort ikke endnu arbejdsdygtig i sit fag, — men det vil være gavnligt, om man langsomt kunne opøve ham ved lettere arbejde (Havcarb. ell. lign.).

Det vil dog nok vise sig, at Arbejdsevnen er betydeligt nedsat for steds — — —.“

I erklæring af 26. juli 1950 fra overkirurg, dr. med. H. Krieger Lassen, Randers Centralsygehus, udtaltes det bl. a., at sagsøgerens tilstand var stadig jævnt forbedret, men nu syntes at være stationær, at der stadig var objektive tegn på ischias og lumbago, men at der næppe var nogen tvivl om, at sagsøgeren var ved at udvikle en traumatisk neurose.

Den 23. august 1950 foretog læge Winge en fornyet undersøgelse af sagsøgeren og udtalte herefter bl. a., at tilstanden fandtes bedret noget, og at sagsøgeren havde forsøgt sig med lettere havearbejde i sin egen have, men at det kneb, så snart han skulle lægge kræfter i, f. eks. ved gravning, alt i alt måtte der siges at bestå en invaliditet efter ulykkestilfældet, og det skønnedes, at sagsøgeren aldrig ville opnå den arbejdsevne, han havde før dette.

I en udateret erklæring — en såkaldt „Almindelig raskmelding“ — har læge Bekkevold dernæst attesteret, at sagsøgeren fra den 14. september 1950 atter kunne genoptage lettere arbejde.

Torsdag den 20. november.

Endelig har nerve-læge O. Gulstad, Aarhus, i erklæring af 25. juni 1951 bl. a. udtalt følgende:

„— — — Han angiver ved almindelig gang ikke at mærke noget særligt, men han kan ikke tåle at bukke sig, har så svært ved at rejse sig igen. Hvis han sidder lidt længe, navnlig på en hård stol, får han ondt i lænden, det samme er tilfældet, når han står længe i en bestemt stilling. Han har tidligere trukket noget på v. ben, men går nu ret godt. Sover godt, undtagen når han vågner om natten med smerter, hvilket hænder ca. 1 gang om ugen. Det kan undertiden være ret stærke smerter, så han må tage codyltabletter. De foretager sig i løbet af een å to timer.

Han kan ikke holde ud at grave, og det kan knibe lidt med at cykle op ad bakke. Han føler sig iøvrigt rask, nægter at være blevet nervøs — — —

Han gør et ret tilforladeligt indtryk, er ikke påfaldende nervøs og ikke særlig sygdomskværuerende eller hypokonder — — —

Undersøgte har ved ulykkestilfældet fået en traumatisk lumbago i v. side og en dertil knyttet ischias sin. Sensibilitetsforstyrrelsen tyder på en funktionel overbygning. Det langvarige forløb tyder også på en myoneurose. På den anden side var hans klager påfaldende moderate i forhold til de ømheder jeg derefter fandt.“

Direktoratet for Ulykkesforsikringen har i skrivelse af 30. juli 1951 bl. a. udtalt, at den sagsøgeren ved ulykkestilfældet påførte invaliditet på grundlag af de foreliggende oplysninger efter direktoratets praksis ville være at ansætte til 8 pct.

Vedrørende sine indtægtsforhold har sagsøgeren til politirapport den 14. september 1950 oplyst, at han var arbejdsløs hele året 1949 med undtagelse af 14 dage, hvor han arbejdede på Randers Fjerkræslægteri. Iøvrigt havde han kun haft sin socialhjælp at leve af.

Arbejdsmændenes arbejdsløshedskasse i Randers har i erklæring af 12. oktober 1949 oplyst, at sagsøgeren har været beskæftiget hele tiden i tidsrummet 1. januar 1941 til 1. januar 1946 bortset fra en ledighedsperiode på ialt 100 dage. Endvidere har han været i arbejde fra den 1. juni 1947 til den 1. november s. å. og atter fra den 5. august 1948 til den 22. december s. å.

Dansk Arbejdsmandsforbund, Randers, har i erklæring af 18. januar 1951 udtalt, at mindstelønnen pr. uge for forbundets medlemmer i tidsrummet 25. juni 1949 til 13. september 1951 udgjorde 122 kr. 88 øre.

Endelig har Randers kommunes skattekontor i skrivelse af 20. januar 1951 attesteret, at sagsøgeren har haft følgende bruttoindtægter:

1945	7095 kr.
1946	6719 —
1947	4990 —
1948	4292 —

Efter det således foreliggende findes erstatningen for tabt arbejdsfortjeneste, der ikke vil kunne tilkendes sagsøgeren for længere tid, end indtil hans

tilstand blev stationær, skønsmæssigt at kunne fastsættes til	4000 kr. 00 øre
erstatningen for invaliditet til	4000 — 00 —
og for svie og smerte til	800 — 00 —

8800 kr. 00 øre

Hertil kommer under post 4 nævnte erstatning

.....	428 — 44 —
-------	------------

---

således at det samlede erstatningsbeløb udgør

.....	9228 kr. 44 øre.
-------	------------------

Sagsøgte vil herefter være at tilpligte at udrede til sagsøgeren $\frac{1}{3}$ heraf eller 3076 kr. 15 øre med fradrag af de erlagte 1500 kr., altså 1576 kr. 15 øre tilligemed renter heraf som påstået.

Efter omstændighederne findes ingen af parterne at burde svare sagsomkostninger til den anden part. Med hensyn til sagens omkostninger forholdes iøvrigt som nedenfor bestemt.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, forpagter C. Broch Didriksen, bør til sagsøgeren, arbejdsmand Peter Bøje Andersen, betale 1576 kr. 15 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 18. november 1950, indtil betaling sker.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Der tillægges den for sagsøgeren beskikkede sagfører, landsretssagfører C. O. Rasmussen, i salær 600 kr. og i godtgørelse for udlæg 107 kr. 50 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret gentaget sin for landsretten nedlagte påstand. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

For Højesteret har appellanten gjort gældende, at indstævnte og hans forsikringselskab efter ulykken har forpligtet sig til at yde appellanten fuld erstatning. Han har herved henvist til den af indstævnte under sagen afgivne partsforklaring og til, at forsikringselskabet foranlediget af en henvendelse fra appellanten den 19. juli 1949 har tilskrevet dets agentur i Randers, at det anerkendte erstatningspligten, hvilken meddelelse agenturet derefter den 21. s. m. har videregivet til appellanten.

Indstævnte har erkendt, at forsikringselskabets nævnte erklæring må anses afgivet på hans vegne, og at han ved erklæringen er blevet forpligtet overfor appellanten i samme omfang som selskabet; men han har bestridt, at han eller selskabet ved det passerede har påtaget sig fuld erstatningspligt overfor appellanten uden hensyn til dennes medskyld.

Foreløbig bemærkes, at det findes at være en følge af den i medfør af færdselslovens § 3 etablerede lysregulering, at indstævnte,

uanset at han kørte på hovedvej, havde vigepligt i forhold til appellanten.

Efter det mellem appellanten, indstævnte og forsikringselskabet forud passerede findes den nævnte, af selskabet afgivne erklæring kun at kunne forstås som et løfte om at betale appellanten fuld erstatning. Idet dommens fastsættelse af den samlede erstatning til 9228 kr. 44 øre findes passende, vil indstævnte herefter være at tilpligte at betale appellanten dette beløb med fradrag af det allerede erlagte beløb af 1500 kr., til rest 7728 kr. 44 øre, med renter som påstået.

Med hensyn til sagsomkostningerne for begge retter findes der at burde forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, forpagter C. Broch Didriksen, bør til appellanten, arbejdsmand Peter Bøje Andersen, betale 7728 kr. 44 øre med renter heraf 5 pct. årlig, fra den 18. november 1950, indtil betaling sker.

Indstævnte betaler til det offentlige de rets- og stempelafgifter, der ville have været at erlægge, hvis appellanten ikke havde haft fri proces for landsret og Højesteret, samt i salær for Højesteret til højesteretssagfører Steglich-Petersen 500 kr., og de landsretssagfører C. O. Rasmussen i salær for landsretten og i godtgørelse for udlæg tillagte beløb af henholdsvis 600 kr. og 107 kr. 50 øre.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 21. november.

Nr. 223/1951. Tårs sogneråd samt gårdejerne Laurits Lærke og Ejgil Petersen (Oluf Petersen)

mod

gårdejer Valdemar Holm (overretssagfører Anker-Jensen).

(Spørgsmål om appellanternes ret til at afhente tang på indstævnets strandgrund. Spørgsmål om alderstidshævd).

Dom afsagt af retten for Sakskøbing købstad m. v. den 9. februar 1950.

Sagsøgte under denne sag, gårdejer Valdemar Holm, Tårs, er ejer af ejendommen matr. nr. 6 a af Tårs by og sogn, hvis jorder ligger ud til Tårs vig. Den 27. oktober 1947 lod sagsøgte sin sagfører, sagfører L. Petersen, tilskrive sognerådsformand Johannes Holm af Tårs, at denne uden tilladelse havde hentet et læs tang fra stranden udfor sagsøgtes ejendom indenfor vandstandslinien ved dagligt vande, hvorfor sagsøgte krævede en betaling af 6 kr.,

samtidig med at Johannes Holm opfordredes til at erkende, at han havde været uberettiget til at fjerne tangen. Johannes Holm nægtede at afgive sådan erkendelse, og der veksledes nogle skrivelser mellem hans sagfører, landsrets-sagfører Buschardt og sagfører Petersen om forståelsen af betegnelsen „dagligt vande“, hvorefter sagsøgte i december s. å. lod landinspektør J. Mogensen opmåle og med skelpæle afmærke den gennemsnitlige højeste daglige vandstandslinie, som dannede grænsen mellem sagsøgtes ejendom og Tårs vig. Tårs sogneråd, Tårs pr. Saksøbing, har derpå anlagt nærværende sag mod sagsøgte, hvem man har påstået kendt pligtig til at tale, at der er erhvervet ret for alle og enhver — under sagen ændret til: for beboerne i Tårs kommune — til afhentning af tang i strandkanten udfør sagsøgtes ejendom matr. nr. 6 a. Tårs by og sogn, mod Tårs vig uden hensyn til vandstandslinien ved dagligt vande.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til begrundelse af deres påstand har sagsøgerne anført, at alle og enhver i umindelige tider har hentet tang på stranden udfør sagsøgtes ejendom uden hensyn til den gennemsnitlige daglige vandstandslinie, og i månederne september, oktober og november, da befolkningen har interesse i at hente tang til dækning af roekuler, kartoffelkuler etc., når vandet ved pålandsvind så højt op, at tangen af strømmen føres indenfor den fornævnte vandstandslinie, der iverdigt er vanskelig at overholde, selvom tangen bjærges på flydende vand.

Sagsøgte har heroverfor bestridt, at der har fundet tangbjærgning sted fra sagsøgtes ejendom i høvdstid med en sådan stadighed og i et sådant omfang, at der kan være vundet høvd, og at tangtagningen er sket i god tro.

Retten har den 14. juli 1949 besigtiget forholdene på stedet.

Under sagens gang har gårdejer Laurits Lærke og gårdejer Eigil Petersen, begge af Tårs, ønsket at indtræde som intervenienter, idet de har nedlagt påstand på, at sagsøgte kendes pligtig at anerkende, at de har ret til afhentning af tang i strandkanten udfør hans ejendoms jorder ved Tårs vig uden hensyn til vandstandslinien ved dagligt vande. Retten nægtede ved kendelse af 17. november 1949 at meddele tilladelse til interventionen, da de pågældende gårdere ikke fandtes at have den tilstrækkelige selvstændige interesse i sagen, og og henviste dem til at hiiintervenere efter rpl. § 252. Ved Østre Landsrets kendelse af 12. december s. å. statueredes imidlertid, at interventionen var hjemlet efter rpl. § 251, stk. 1, og interventionssøgsmålet admitteredes derfor.

Sagsøgte har påstået frifindelse også overfor intervenienterne.

Såvel sagsøgte som en række af beboerne i Tårs kommune har afgivet forklaring under sagen, og ved disse udsagn må det anses godtgjort, at en del af sognets jordejende beboere, formentlig navnlig sådanne, hvis ejendommens beliggenhed gjorde tangbjærgning netop der mest praktisk, så langt tilbage man kan huske, har hentet tang på stranden ved sagsøgtes ejendom til dækning af deres kartofler, roer og andre afgrøder uden at tænke på at spørge nogen om tilladelse og uden at bekymre sig om, hvorvidt tangen toges udenfor eller indenfor den højeste daglige vandstandslinie, altså om den lå på sagsøgtes ejendom eller i havet udenfor. Selv i 1930'erne, da tangen i en årrække var syg, og der fandtes meget lidt af den, skræbede man sammen og bjærgede den smule, der var. Herved findes der imidlertid ikke at være stiftet nogen ret for Tårs kommunes beboere i almindelighed til at hente tang på sagsøgtes ejendom, og hvad specielt de to intervenienter angår, har Lærke efter sin egen forklaring hentet tang i de sidste 31 år og Eigil Petersen i 10—12 år, indtil

denne strid opstod, men i ingen af tilfældene i så lang tid, at de kan have vundet alderstidshævd på tangbjærgningsretten.

Herefter må sagsøgte frifindes såvel for sagsøgernes som for intervenienternes tiltale.

Sagens omkostninger findes efter omstændighederne at burde ophæves.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, gårdejer Valdemar Holm, bør for tiltale af sagsøgerne, Tårs sogneråd og af intervenienterne, gårdejer Laurits Lærke og gårdejer Eigil Petersen, under denne sag fri at være.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 14. oktober 1950 (V afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 9. februar 1950 af retten for Saksøbing købstad m. v., påstås af appellanterne, 1) Tårs sogneråd og 2) gårdejerne Laurits Lærke og Eigil Petersen, ændret i overensstemmelse med sammes for underretten nedlagte påstande, således at appellanten Tårs sogneråds påstand for underretten nedlægges principalt under anken, og at de appellende gårdejerers påstand for underretten nedlægges som subsidiaer påstand for landsretten.

Indstævnte, gårdejer Valdemar Holm, påstår stadfæstelse.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den for så vidt angår appellanterne Lærke og Petersen være at stadfæste.

Hvad dernæst angår det appellerende sogneråds stilling, må retten finde det at være at gå indstævntes retsstilling for nær — på grundlag af de afgivne mere spredte vidneforklaringer i forhold til sognets samtlige beboere — at anse sognerådet berettiget til at hævde dom for så vidt angår de sidstnævnte. Som følge af det anførte vil dommen også for så vidt angår appellanten Tårs sogneråd være at stadfæste.

I sagsomkostninger for landsretten vil appellanterne in solidum have at godtgøre indstævnte 500 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellanterne, 1) Tårs sogneråd og 2) gårdejerne Laurits Lærke og Eigil Petersen, een for alle og alle for een, til indstævnte, gårdejer Valdemar Holm, 500 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanterne har for Højesteret principalt nedlagt påstand om, at det fastslås, at der består ret for beboerne i Tårs kommune

til — til brug i deres landbrugsbedrifter — at afhente tang i strandkanten ud for indstævntes ejendom matr. nr. 6 a af Tårs by og sogn, uden hensyn til vandstandslinien ved daglig vande. Subsidiært har appellanterne påstået fastslået, at sådan ret tilkommer appellanterne Lærke og Petersen i deres egenskab af beboere i Tårs kommune.

Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Ved de i sagen tilvejebragte oplysninger findes det ikke tilstrækkeligt godtgjort, at der i alderstid af beboere i kommunen har været hentet tang indenfor vandstandslinien udfor indstævntes ejendom i et sådant omfang og under sådanne omstændigheder, at der på grundlag heraf kan tilkomme kommunens beboere en ret som påstået.

Dommen vil herefter være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, Tårs sogneråd samt gårdejerne Laurits Lærke og Eigil Petersen, en for alle og alle for en, til indstævnte, gårdejer Valdemar Holm, 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 24. november.

Nr. 116/1952. A/S Skandinavisk Kapitalanlæg (Wagner)

mod

forfatter Axel Birch-Sørensen (Vang).

(Spørgsmål om gælden ifølge et pantebrev i fast ejendom var forfaldet til betaling, ved at terminsydelsen ved en forglemmelse fra indstævntes sagførers kantors side betaltes en dag efter udløbet af fristen).

Kendelse afsagt af Københavns Byrets fogedafdeling II den 11. december 1951.

Ar 1951, den 11. december kl. 14,30 continueredes på Københavns Byrets fogedkontor II af underfoged Silcowitz-Hansen med nedentegnede vidne en den 5. ds. til kendelse optaget udlægsforretning hos Axel Birch-Sørensen, Julius Thomsensgade 16, på begæring af A/S Skandinavisk Kapitalanlæg.

Rekvirenten var tilsagt til nærværende retsmøde.

Ingen af parterne mødte efter pårøb.

Der afsagedes sålydende

k e n d e l s e:

Foreløbig bemærkes, at pantebrevene i den trykte tekst indeholder sædvanlig bestemmelse om, at kapitalen, hvis kreditor forlanger det, straks er forfalden til betaling, dersom renter eller afdrag udebliver over 7 dage efter forfaldsdagen, for terminsbetalingsens vedkommende: 7 dage efter første terminsdag.

I nærværende tilfælde er terminsydelserne grundet på en forglemmelse fra rekvisiti sagførers kontors side først betalt den 19. juni 1951. Ydelserne blev modtaget med forbehold af rekvirentens sagfører. Efter at denne på rekvisiti anmodning havde forelagt sagen for rekvirentens bestyrelse, tilkendegav man rekvisitus ved skrivelse af 20. juli 1951, at bestyrelsen havde besluttet at betragte kapitalerne som forfaldne og anmodede om indbetaling.

Foreløbig bemærkes, at det af de fremlagte terminskvitteringer fremgår, at ydelserne i juni termin 1951 til Københavns Kreditforening og af Grundejernes Hypothekforening er indbetalt henholdsvis den 15. og 16. juni 1951.

Da det efter det i sagen oplyste fremgår, at rekvisitus ikke har manglet vilje eller evne til at betale, findes det overvejende betænkeligt at fastslå, at den skete forsinkelse har været af så væsentlig art, at det har kunnet berettiget rekvirenten at kræve kapitalerne udbetalte, hvorfor begæringen om udlæg nægtes fremme.

T h i e r a g t e s:

De af rekvirenten begærede udlægsforretninger kan ikke nyde fremme.

Sluttet.

Retten hævet.

Østre Landsrets dom 15. marts 1952 (V afd.).

Den indankede kendelse, der er afsagt den 11. december 1951 af Københavns Byrets fogedafdeling II, påstås af appellanten, A/S Skandinavisk Kapitalanlæg, ændret derhen, at det for 74.053 kr. 50 øre begærte udlæg nyder fremme.

Indstævnte, forfatter Axel Birch-Sørensen, påstår stadfæstelse.

Højesteretssagfører Henrik S. Wagner, der under domsforhandlingen gav møde for det appellerende aktieselskab og med dettes direktør, landsretssagfører E. Skov Jepsen, bestrider i og for sig ikke det i kendelsen med hensyn til spørgsmålet om vilje og evne anførte, men lægger under sin procedure overvejende vægt på, at der skal være udvist manglende omhu. I det foreliggende tilfælde synes dog vedkommende bogholderske på landsretssagfører Schiølers kontor, da hun den 19. juni 1951 ved kontortids begyndelse opdagede sin forglemmelse, at have vist megen nidkærhed for at redressere forglemmelsen.

Det er dernæst oplyst, at der bag ved bestyrelsens af landsretssagfører Skov Jepsens så sent som den 20. juli 1951 kommuniserede beslutning om at betragte kapitalen som forfalden, ligger en ændret bedømmelse af pantsikkerheden i forhold til den af selskabet ved købet den 15. juni 1950 til kurs 91 anstillede.

Med disse bemærkninger og iøvrigt i henhold til de i kendelsen anførte grunde vil kendelsen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for landsretten vil appellanten have at godtgøre indstævnte 800 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede kendelse bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellanten, A/S Skandinavisk Kapitalanlæg, til indstævnte, forfatter Axel Birch-Sørensen, 800 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Pantebrevens bestemmelse om, at kapitalen er forfalden til betaling, lyder på, at sådan virkning indtræder, når terminsbetalingen udebliver over 7 dage efter den første terminsdag.

Det er oplyst, at de første terminsydelser efter de i juni 1950 udstedte pantebreve er betalt den 15. december 1950 til appellanten af landsretssagfører Schiøler på indstævnets vegne.

Landsretssagfører Schiøler har under en fornyet afhøring forklaret, at samtlige de terminsydelser, som hans kontor i juni termin 1951 skulle betale, var betalt den 15. juni 1951 med undtagelse af de to under nærværende sag omhandlede, der stod opført nederst på en side af de lister, hvorefter terminsbetalingerne skete, og ved en fejltagelse var overset.

Det er endvidere oplyst, at landsretssagfører Schiølers bogholderske tidligt om formiddagen den 19. juni 1951 opdagede fejltagelsen og straks telefonisk meddelte landsretssagfører Skov Jepsens kontor, at der forelå en fejltagelse.

Med disse bemærkninger vil dommen i henhold til dens grunde være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, A/S Skandinavisk Kapitalanlæg, til indstævnte, forfatter Axel Birch-Sørensen, 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højsteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 25. november.

Nr. 405/1951. Fængselsoverbetjent **Harald Lund** (selv)

mod

Tikøb sogneråd (Bicirfreund).

(Appellanten tilkendt delvis erstatning i anledning af, at han styrtede med sin cykel på en privat vej i Hornbæk, som kommunen ifølge vejvedtægten havde tilsynet med, idet det ansås godtgjort, at han havde påkørt et kloakdæksel, der ragede op over vejens niveau. Egen skyld, da skadelidte kendte forholdene på stedet).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 20. oktober 1951 (VII afd.).

Den 26. januar 1949 kl. 9,45 kom sagsøgeren, fængselsoverbetjent Harald Lund, kørende på cykel mod vest ad Søværnet i Hornbæk, hvor han skulle besøge sin derboende svigerfader. Vejret var efter det oplyste klart. Nedenfor en bakke styrtede han med cyklen i umiddelbar nærhed af et i midten af vejen anbragt kloakdæksel, som ragede op over vejbanen på det stykke af vejen, der grænser op til læge Mogens Bergs grund. Dette dæksel var udvendigt forsynet med ribber. Ved faldet pådrog sagsøgeren sig en hjernerystelse og forskellige læsioner, navnlig af tænder og næse.

Idet sagsøgeren gør gældende, at faldet skyldtes, at hans cykelljul, da han ville dreje uden om en skærve, har ramt kloakdækslet, og at vejens tilstand og dækslets anbringelse over vejniveauet har været uforsvarlig, har han under nærværende for retten i Helsingør forberedt sag nedlagt påstand på, at de sagsøgte 1) Tikøb sogneråd og 2) læge Mogens Berg, Hornbæk, der begge må være ansvarlige for vejens dårlige tilstand, tilpligtes in solidum at betale ham en erstatning på 3222 kr. 10 øre, hvilket beløb er nærmere specificeret.

Begge de sagsøgte har påstået frifindelse.

Det fremgår af en vedrørende uheldet optaget politirapport, at Søværnet, der er en lukket privatvej, men åben for almindelig færdsel, er stærkt faldende mod vest. Vejen var stenet, og den nordlige side nærmest ufarbar for cyklister. Som følge af, at den øverste del af vejbelægningen var skyllet bort, var kloakbrøddækslet kommet til at rage op over kørebanens niveau. På cyklen fandtes et friskt brud på forgaflen, hvor denne går op i cykelstellet. På fordækkets højre side fandtes et friskt skuremærke, der formentlig stammede fra påkørslen af brøddækslet. Der havde ikke været vidner til uheldet.

Sagsøgtes svigerfader, overbetjent M. Mortensen, har som vidne bl. a. forklaret, at han har konstateret, at man kunne se, at hjulet var kørt mod noget hårdt, og at man kunne skelne 2—3 mærker i en sådan afstand, at de ledte tanken hen på kloakdækslets ribber, ligesom der på dækslet i venstre side fandtes mærker af gummi.

Sagsøgeren har bl. a. forklaret, at han var kendt på stedet, hvor han flere gange tidligere havde cyklet. Han har kort efter uheldet omtalt sit mulige erstatningskrav overfor kommunens formand for vejudvalget, men han har ikke foretaget en egentlig anmeldelse af kravet, før det ca. 1½ år efter uheldet viste

sig, at istandgørelsen af hans tænder vil koste et betydelig større beløb, end han først havde regnet med.

Begge de sagsøgte har begrundet deres frifindelsespåstand dermed, at sagsøgeren har fremsat kravet for sent. De har herved navnlig gjort gældende, at der ikke længere kan tilvejebringes bevis for sagens faktiske sammenhæng. således at det nu ikke vides, om uheldet er sket som følge af en påkørsel af dækslet — og da, om dette skyldtes en fejlmanøvrering fra sagsøgerens side, idet det var højlys dag, og sagsøgeren kendte vejens tilstand — eller om sagsøgeren er styrtet, fordi der har været et indvendigt brist i cyklens forgaffel.

Desuden har de sagsøgte hver for sig anført en del andre grunde for deres frifindelsespåstand.

Retten finder, at der må gives de sagsøgte medhold i, at sagsøgeren, selv om det måtte anses bevist, at han har ramt klækkdækslet, da han styrtede, dog ikke på nærværende tidspunkt har kunnet føre et tilstrækkeligt bevis for, at uheldet skyldtes vejens dårlige beskaffenhed, idet man ikke kan se bort fra, at uheldet kan være forårsaget af andre forhold, såsom fejlagtig manøvre fra sagsøgerens side eller en brist i cyklens forgaffel. Idet der herefter ikke bliver anledning til at komme ind på de øvrige af de sagsøgte fremsførte argumenter for deres frifindelse, vil de allerede som følge af det anførte være at frifinde.

Med sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte 1) Tikøb sogneråd og 2) læge Mogens Berg, Hornbæk, bør for tiltale af sagsøgeren i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgeren til hver af de sagsøgte inden 15 dage fra dato 150 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten har gentaget sin for landsretten nedlagte påstand overfor indstævnte, hvorhos han subsidiært har påstået sig tilkendt et skønsmæssigt fastsat mindre beløb. Indstævnte har påstået stadfæstelse, idet det gøres gældende, dels at appellanten som i dommen antaget ikke har ført bevis for, at der overhovedet har foreligget noget erstatningsforpligtende forhold overfor ham, dels at indstævnte i alt fald ikke kan have ansvar for det passerede, idet det drejer sig om en privat vej, hvis istandsættelse og vedligeholdelse påhviler de til vejen stødende grundes ejere.

Vejen er ifølge § 2 i afsnit II, „Private veje“, i den den 7. september 1940 godkendte vejvedtægt for Tikøb kommune optaget i kommunens vejfortegnelses klasse II, som omfatter vej med lokal færdsel.

I nævnte afsnit II hedder det bl. a.:

„§ 5. Istandsættelse og Vedligeholdelse af bestaaende Veje. Private Veje, der tjener til Brug for flere særskilte Ejendomme, skal af de til Vejen stødende Grundes Ejere istandsættes og ved-

ligeholdes saaledes, at de særlig under Hensyn til den Færdsel, der foregaar paa dem, til enhver Tid er i forsvarlig og ordentlig Stand — — — og farbar for de færdselsberettigede.

Sogneraadet bestemmer, i hvilket Omfang og hvorledes saadanne Veje skal istandsættes og vedligeholdes. Udføres Arbejdet ikke, foranstalter Sogneraadet det udført for vedkommendes Regning. — — —

§ 6. Vejsyn.

Hvert Foraar lader Sogneraadet foretage et Eftersyn af alle de paa den i § 2 omhandlede Fortegnelse opførte og i foregaende Paragraf omhandlede private Veje. Saafremt Sogneraadet, foranlediget af Klage eller andre Aarsager, finder Anledning dertil, kan det desuden lade afholde Eftersyn, naar Raadet skønner det nødvendigt.“

Efter det oplyste må det anses bevist, at kloakdækslet med de fra dette udstrålende ribber gennem lang tid har raget et ret betydeligt stykke (3—7 cm) op over den dårlige vejbanes overflade og derved har frembudt en åbenbar fare for færdslen, samt at appellantens cykel har ramt dækslet. Under disse omstændigheder må der gås ud fra, at dækslet har været væsentlig medvirkende til ulykkens indtræden. Endvidere må indstævnte, der ikke har foretaget syn af vejen i henhold til vedtægtens § 6 siden 1946, men ifølge vidneforklaring ved denne lejlighed har fået sin opmærksomhed henledt på forholdet, på grundlag af den indstævnte ved vejvedtægten tillagte myndighed over vejen være ansvarlig for, at forholdet ikke inden en rimelig tid er blevet bragt i orden.

Som følge heraf findes indstævnte at have gjort sig skyldig i et til erstatning forpligtende forhold. Da appellanten efter sin til brug for Højesteret inden retten afgivne forklaring jævnlig var kommet på stedet og var klar over, at vejbanen var ualmindelig dårlig samt tit havde set dækslet, som man efter hans opfattelse ikke kunne undgå at se, findes han under sin kørsel at have udvist en sådan mangel på forsigtighed, at den ham tilkommende erstatning bør nedsættes, og erstatningen findes herefter at burde bestemmes til 2000 kr.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 450 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Tikøb sogneråd, bør til appellanten, fængselsoverbetjent Harald Lund, betale 2000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 5. april 1951, til betaling sker, og i sagsomkostninger for landsret og Højesteret 450 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Under domsforhandlingen har sagsøgeren bemærket, at han i forholdet til den danske statsradiofoni har begrænset omfanget af erstatningskravet til den skade, der er tilføjet hans kunstnerret ved fremstillingen og udbuddet af de 8000 eksemplarer af kunstmappen på det danske marked. I denne forbindelse gør han opmærksom på, at Statsradiofonien har forpligtet sig til overfor Det danske Forlag at afkøbe dette, efter to års forløb, de da tilbageværende usolgte eksemplarer af kunstmappen — dog ikke udover 3000 — til en pris af 5 kr. 50 øre pr. stk.

Sagsøgte har påstået sig frifundet og har til støtte herfor anført, at da hele kunstmappen er udgivet som et samlet kunsthistorisk og oplysende arbejde, hvori billedreproduktionerne kun forekommer som illustrationer og eksempler på de dels skriftlig udgivne og dels i radiofonien publicerede talte forklarende tekster, og da det for sagsøgerens faders vedkommende alene drejer sig om reproduktion af et enkelt af hans kunstværker, kan denne reproduktion i medfør af § 31 i lov nr. 149 af 26. april 1933 om forfatterret og kunstnerret ikke anses som en ulovlig eftergørelse.

Sagsøgeren findes ikke således som af ham anbragt i det foreliggende tilfælde at kunne støtte nogen ret på, at Statsradiofonien i december 1947 uaftrykkelig bad ham om hans tilladelse til at reproducere et andet af hans faders billeder og betalte ham et vederlag af 500 kr. herfor, idet denne reproduktion indgik i en mappe af 8 farverproduktioner af repræsentative danske billeder, offentliggjort og solgt af radioen, uden ledsagende tekst, i foråret 1948 som et led i radioens folkeoplysende arbejde.

Ej heller kan der gives sagsøgeren medhold i hans betragtning, at den nu foreliggende tekst, bl. a. som følge af dens kortfattet, kun forekommer som en forklarende tekst til de reproducerede billeder og ikke omvendt, idet den offentliggjorte tekst fremtræder som en selvstændig og original afhandling om ekspressionismens gennembrud i den nordiske og særlig den danske malerkunst omkring århundredskiftet, med en klar og letfattelig vejledning til forståelsen og betydningen af den nye retning i den moderne malerkunst, således at de offentliggjorte billedgengivelser alene fremføres til belysning og eksemplificering af tekstens forklaringer.

Derimod findes sagsøgte ikke ved den valgte fremgangsmåde, der samler billeder og tekst adskilte og løstliggende i en mappe, at have gennemført den i den fornævnte lovbestemmelse krævede tilknytning mellem billedgengivelser og tekst ved optagelsen af billederne i et oplysende eller kunsthistorisk arbejde til forklaring af teksten i forbindelse med denne, idet forbindelsen i det foreliggende tilfælde kun eksisterer, så længe de løse billeder forbliver samlede i mappen sammen med teksten, og idet den lave pris ikke vil afholde publikum fra, såfremt den ønsker det, at købe mappen alene af hensyn til de deri liggende løse billedgengivelser og uden hensigt at følge radioens foredragsrække om emnet.

Herefter vil sagsøgte have at betale sagsøgeren en erstatning for den ulovlige reproduktion af hans faders maleri, men under hensyn til, at reproduktionen i den form, den er foretaget, næppe kan antages at ville få skadelige virkninger på eventuelle senere kunstreproduktioner af billedet, og til at reproduktionen i det foreliggende tilfælde ikke er sket i vindings hensigt, men i et folkeoplysende øjemed, der derhos efter sin karakter naturligt må antages at ville virke i hvert fald til en vis grad som reklame for kunstnerens værker, skøn-

nes erstatningen passende at kunne ansættes til 600 kr., hvorhos sagsøgte vil have at godtgøre sagsøgeren denne sags omkostninger med 300 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Statsradiofonien, bør anerkende at have været uberettiget til at lade offentliggøre gengivelser af Harald Giersings „Dameportræt“ som sket i „Radioens Kunstmappe“.

Inden 15 dage efter denne doms afsigelse bør sagsøgte derhos betale sagsøgeren, landsretssagfører Franz Giersing, 600 kr. samt godtgøre ham denne sags omkostninger med 300 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter de foreliggende oplysninger om kunstmappens indhold og fremtræden findes de deri indeholdte afbildninger, bl. a. efter deres antal og anbringelse løst i mappen, at have en så selvstændig betydning i forhold til det kortfattede teksthæfte, at de ikke kan anses optaget i værket til forklaring af teksten og i forbindelse med denne, og undtagelsesbestemmelsen i § 31 i loven om forfatter- og kunstnerretten vil derfor ikke kunne finde anvendelse. Herefter og idet der ikke findes grundlag for at nedsætte den tilkendte erstatning, vil dommen i overensstemmelse med indstævntes påstand være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Statsradiofonien, til indstævnte, landsretssagfører Franz Giersing, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 27. november.

Nr. 296/1951. NN (Steglich-Petersen efter ordre)

mod

F₁ (H. O. Hansen efter ordre), F₂ (overretssagfører J. L. Colten) og F₃ (H. S. Wagner).

(Faderskabssag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af civilretten for Københavns amts nordre birk 5. januar 1950.

I Maj 1939 anerkendte F_1 til Politiprotokollen at være Fader til det Barn, som den da ugifte M havde født den 5. Maj 1939, idet han herefter den 24. April 1940 indgik Ægteskab med Barnemoderen, et Ægteskab, der ophørte ved Separationsdom af 30. Juni 1943 og Skilsmisse ved Bevilling den 17. Maj 1947.

Under denne med Hjemmel i § 15 i Lov Nr. 131 af 7. Maj 1937 anlagte Sag har F_1 nedlagt Paastand paa, at han fralægges Faderskabet, idet han har gjort gældende, at han i Avlingstiden for Barnet, Tidsrummet fra Slutningen af Juni 1938 til Slutningen af August s. A., ikke har haft Samleje med Sagsøgte M, men først har haft Samleje med hende sidst i September 1938 paa et Tidspunkt af Aaret, hvor Kartoffeloptagningen fandt Sted.

Sagsøgte M har principalt nedlagt Paastand om Frifindelse for Sagsøgerens Tiltale og har — for det Tilfælde, at der maatte blive givet Sagsøgeren Medhold i hans Paastand — paastaet de Sagsøgte F_2 og F_3 eller een af disse anset bidragspligtige til Barnet.

Under Sagen er foretaget Blodtypebestemmelse, der har udvist følgende Resultater:

M: OM C÷ D+
 Barnet B: OM C+ D+
 Sagsøgeren F_1 : A (A_2) MN C÷ D+
 Sagsøgte F_2 : OM C+ D+
 Sagsøgte F_3 : A (A_1) MN C+ D+

Idet Universitetets retsmedicinske Institut herefter har udtalt, at Sagsøgeren F_1 's Faderskab efter Udfaldet af Blodtypebestemmelsen efter Rhesusystemet maa anses for meget fjernliggende, har Retten godkendt, at Betingelserne for Sagsøgerens Begæring om Sagsanlæg efter Omstændighederne er til Stede.

Det skal nu bemærkes, at de Sagsøgte F_2 's og F_3 's Faderskab ikke kan udelukkes, ej heller efter Rhesusystemet.

Sagsøgte M har forklaret, at hun den 1. Maj 1938 rejste fra sit Hjem i — — — for at tiltræde en Plads i et Pensionat paa — — —. Hun havde indtil da været forlovet med Sagsøgte F_3 og havde staaet i kønsligt Forhold til ham. Denne Sagsøgte besøgte hende i 3 Dage paa et Tidspunkt inden den 7. juni 1938, men hun havde ikke Samleje med ham.

Efter først at have benægtet at have haft Samleje med Sagsøgte F_2 , har hun forklaret at have haft Samleje med ham Sct. Hans Aften 1938 og yderligere haft eet Samleje med ham, formentlig den Aften, hun tog paa Sommerferie til Jylland, en Ferie, som hun antagelig holdt fra den 7. til den 13. Juli 1938.

Efter at Sagsøgte F_2 's Søster — — — som Vidne har forklaret, at hun i Slutningen af August eller Begyndelsen af September 1938 var med M paa Fericophold i — — — og at M da den sidste Nat under Opholdet sov sammen med F_3 , har M ikke turdet udtale sig nærmere om Tidspunktet for sin Sommerferie i 1938, eller hvorvidt Sagsøgte F_3 har sovet sammen med hende, saaledes som af Vidnet forklaret. Hun har forklaret, at nærværende Sag har

bevirket, at hendes Forhold til hendes nuværende Ægtefælle er blevet ødelagt. idet Ægtefællen har givet Udtryk for, at han efter § 2, Stk. 3, i Lov Nr. 131 af 7. Maj 1937 har givet Barnet sit Slægtsnavn og derfor er utilfreds med, at der skabes Uro om Barnet, hvorfor han ogsaa i Forsøg paa at standse Sagsanlæg har indvilliget i, at der ikke er afkrævet Sagsøgeren Bidrag udover Tiden til 1. Januar 1949.

Sagsøgte F₂ har forklaret, at han lærte Barnemoderen at kende, da hun kom til — — — og han havde Samleje med hende efter Forløbet af en Maanedstid. Umiddelbart efter havde han paany Samleje med hende, uden at han efter saa lang Tids Forløb tør udtale sig om de nærmere Tidspunkter for Samlejerne.

Sagsøgte F₃ har erkendt at have staaet i kønsligt Forhold til Barnemoderen under det Besøg, han aflagde hos hende, efter at hun var rejst fra Jylland. hvilket Besøg imidlertid fandt Sted i Maj eller Begyndelsen af Juni 1938. Det forekommer ham, at Barnemoderens efterfølgende Besøg i — — — fandt Sted efter Høsten 1938, og han har erkendt at have haft Samleje med hende den Nat, de sov sammen i denne By. Han har ikke turdet udtale sig om, hvorvidt dette Samleje kan have fundet Sted i den opgivne Avlingstid for Barnet.

Sagsøgeren F₁ har under Sagen betalt fornødent Depositum til Foretagelse af en antropologisk Undersøgelse, men Universitetets retsmedicinske Institut har ikke ønsket at foretage en saadan Undersøgelse.

Med Støtte i de afgivne Forklaringer og navnlig den foreliggende Blodtypebestemmelse maa det anses for udelukket, at Sagsøgeren F₁ kan være Fader til det nævnte Barn, og hans Paastand under Sagen vil herefter være at tage til Følge.

Det bør nu bemærkes, at Uklarheden i de for Sagens Afgørelse iøvrigt foreliggende Forklaringer — herunder ikke mindst Sagsøgte M's Forklaring — ikke skønnes at være begrundet i Upaalidelighed, men i Usikkerhed overfor Foreteelser, der ligger over 10 Aar tilbage i Tiden.

Idet Retten efter Omstændighederne finder det godtgjort, at Sagsøgte F₂ i den opgivne Avlingstid har haft Samleje med Sagsøgte M, medens dette ikke kan antages at have været Tilfældet forsaavidt angar Sagsøgte F₃, vil Sagsøgte F₂ være at anse efter den af M nedlagte Paastand, idet det findes betænkeligt at statuere Faderskab for denne Sagsøgte, medens Sagsøgte F₃ vil være at frifinde.

Sagens Omkostninger vil være at afholde af det Offentlige.

T h i k e n d e s f o r R e t :

Det af Sagsøgte M den 5. Maj 1939 udenfor Ægteskab fødte Barn N N bør ikke anses som Barn af Sagsøgeren F₁.

Sagsøgte F₂ bør anses som bidragspligtig til nævnte Barn, jfr. Lov Nr. 131 af 7. Maj 1937.

Sagsøgte F₃ bør for Tiltale i denne Sag fri at være.

Det Offentlige betaler denne Sags Omkostninger.

At efterkomme under Adfærd efter Loven.

Intet Stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 19. marts 1951 (VIII afd.).

Den indankede dom er afsagt den 5. januar 1950 af Københavns amts nordre birks ret for borgerlige sager og med Justitsministeriets tilladelse af 30. marts 1950 påanket af F_2 med påstand på frifindelse.

Ved Justitsministeriets ovennævnte skrivelse er der meddelt appellanten fri proces under ankesagen.

Indstævnte M har påstået indstævnte F_1 anset som fader til barnet, subsidiært appellanten og indstævnte F_3 anset som bidragspligtige.

De indstævnte F_1 og F_3 har påstået stadfæstelse.

Som anført i den indankede dom er det i sagen omhandlede barn født den 5. maj 1939. Ifølge vedkommende kredslægges erklæring må barnet antages at være avlet i tidsrummet fra slutningen af juni til slutningen af august 1938. Indstævnte F_1 anerkendte den 1. juli 1939 til politiprotokollen at være fader til barnet.

Det fremgår af sagen, at denne af underretten er genoptaget, efter at der forelå nye oplysninger om udfaldet af den udvidede blodtypebestemmelse.

Det bemærkes herved, at F_1 til politiprotokollen den 17. februar 1949 i anledning af begæringen om sagens genoptagelse har udtalt følgende:

„Han har enkelte gange i september 1938 haft samleje med barnemoderen. Han mener ganske bestemt, at der ikke har fundet samleje sted før eller efter denne måned. Omkring marts 1939 tilskrev barnemoderen ham, at hun ventede et barn, og han forstod på brevet, at hun mente, at han var fader til barnet. Han protesterede overfor barnemoderen, men senere hen, efter barnets fødsel, anerkendte han i slutningen af maj 1939 for politimesteren i — — — på politikontoret i — — — at han var fader til barnet, og dette skete efter aftale med barnemoderen, udelukkende for at der ikke skulle blive en større sag ud af det. Han kan ikke anføre, hvem der er fader til barnet, men barnemoderen var i august—september 1938 forlovet med en karl, hvis fornavn var — — — og som var hjemmehørende i Jylland. Han har senere erfaret, at barnemoderen til sin nuværende mand har udtalt, at han ikke var fader til barnet, og da hun ustandselig har modsat sig, at der bliver foretaget blodprøver eller andre undersøgelser til konstatering af faderskabet, føler han sig overbevist om, at han ikke er fader til barnet og derfor ønsker sagen afgjort ved retten.“

Retten finder herefter, at der ikke, da indstævnte F_1 anerkendte faderskabet, forelå tilstrækkelig sikre holdepunkter for afgørelsen af, hvorvidt han var udelukket fra at være fader til barnet, hvorfor betingelserne for efter indstævnte F_1 's begæring at genoptage sagen i medfør af lov nr. 131 af 7. maj 1937 § 15 skønnes at foreligge.

Retslægerådet har den 2. november 1950 udtalt, „at man kan tiltræde Universitetets retsmedicinske Instituts erklæring af 25. maj 1949, hvorefter muligheden for F_1 's faderskab på grundlag af de efter det såkaldte Rh-systems type C foretagne undersøgelser må anses for meget fjerntliggende, og man kan tilføje, at en udelukkelse efter dette system nærmest kan sættes på linie med A_1 A_2 systemets udelukkelse.“

Idet retten herefter finder at måtte se bort fra den mulighed, at indstævnte F_1 kan være fader til barnet, vil denne indstævnte være at frifinde.

Med hensyn til appellanten og indstævnte F₃ bemærkes:

Indstævnte M's forklaringer om sit forhold til appellanten har været særdeles usikre. Hun har forklaret, at hun mener, at hun første gang havde samleje med ham Set. Hans-aften, og anden gang noget senere. Hun har derefter forklaret, at hun vil tro, at det andet samleje med ham fandt sted den aften, hun rejste på sommerferie, altså omkring den 7. juli 1938.

Det bemærkes herved, at efter den af fru — — afgivne forklaring havde M sommerferie i slutningen af august eller begyndelsen af september 1938.

Appellantens forklaring går ud på, at han har haft samleje med M omkring 1. juni 1938 og yderligere en gang umiddelbart herefter.

Indstævnte M har med hensyn til sit forhold til indstævnte F₃ forklaret, at hun ikke har eller i hvert fald ikke husker at have haft samleje med ham efter 1. maj 1938.

Indstævnte F₃ har forklaret, at han, der tidligere havde været forlovet med M, har haft samleje med hende i maj eller begyndelsen af juni 1938 samt den sidste dag, hun havde sommerferie, altså formentlig omkring den 1. september 1938.

Efter de således foreliggende usikre oplysninger om tidspunkterne for M's samlejer med appellanten og indstævnte F₃, finder retten det overvejende betænkeligt at anse det for bevist, at disse samlejer har fundet sted indenfor avlingstiden, og appellanten og indstævnte F₃ vil herefter være at frifinde.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Appellanten F₂ og de indstævnte F₃ og F₁ bør for tiltale af M i denne sag fri at være.

Med hensyn til sagens omkostninger for underretten bør dennes dom ved magt at stande.

Der tillægges den for appellanten for landsretten beskikkede sagfører, overretssagfører J. L. Cohen, i salær og udlægsgodtgørelse 200 kr. og 39 kr. 50 øre, der udredes af det offentlige, samt de for de indstævnte beskikkede sagførere, overretssagfører Ove Frederiksen, landsretssagfører Jørgen Goldberg og sagfører A. Frederiksen, hver især 200 kr., der ligeledes udredes af det offentlige.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s :

Efter min formening er der ikke i § 15 i lov nr. 131 af 7. maj 1937 hjemmel til at tage indstævnte F₁'s begæring om faderskabssagens genoptagelse til følge. Efter sin egen forklaring til politiprotokollen den 17. februar 1949 har denne indstævnte ikke haft samleje med barnemoderen før i september måned 1938, altså efter avlingstiden. Han har videre forklaret, at han under barnemoderens graviditet protesterede mod at være fader, men anerkendte alligevel den 1. juli 1939 i medfør af den ovennævnte lovs § 6 faderskabet og indgik året efter ægteskab med barnemoderen. Ved dom afsagt den 30. juni 1943 i en af hustruen anlagt sag blev ægtefællerne separeret, og forældremyndigheden over barnet tillagdes moderen, idet det pålagdes manden at yde bidrag til

barnets underhold. I december 1946 rettede indstævnte F_1 efter sin forklaring første gang henvendelse til myndighederne med anmodning om at få foretaget blodprøve, men sagen herom synes bortkommet. Ved bevilling udfærdiget den 17. maj 1947 af amtmanden over Københavns amt blev der efter indstævntes begæring meddelt ægtefællerne skilsmisse på separationsvilkår, og i juli 1948 rejste indstævnte påny spørgsmålet om faderskabssagens genoptagelse. Begge parter har indgæet nyt ægteskab.

Uanset at en erklæring om anerkendelse af faderskab som naturlig forudsætning må have, at den pågældende virkelig kan være fader, og uanset at dette falder sammen med samfundets interesse i en så tilbuds-gående oplysning af sager af denne art som muligt, finder jeg det dog ikke muligt ubetinget at forene dette synspunkt med ordlyden af den ovennævnte lovs § 15. Jeg lægger her vægt på bestemmelsens ret strenge frister, der som begrundelse formentlig må have, at der af hensyn til barnet bør træffes afgørelse i disse sager så hurtigt som muligt, også fordi bevismulighederne, således som denne sag viser det, forringes væsentlig ved en senere afgørelse. Endvidere tillægger jeg det betydning, at loven, når man kommer udenfor området af retsplejelovens § 456 m, synes at åbne mulighed for, at der tillægges parternes erklæringer en vis positiv virkning. Der henvises herved til, at der ikke ses at være mulighed for det offentlige for at gribe ind overfor en person til rejsning af sag efter § 15, i tilfælde hvor den pågældende efter afgivelsen af sin erklæring i henhold til lovens § 6 kommer til kundskab om omstændigheder, der ville berettige ham til at fralægge sig faderskabet, men han ikke ønsker dette.

Herefter og under de i denne sag foreliggende omstændigheder finder jeg det betænkeligt at anse resultatet af blodtypebestemmelsen for i forhold til indstævnte F_1 at være en sådan omstændighed, som kan begrunde en fralæggelse af faderskabet. Jeg vil derfor ophæve underrettens dom og afvise indstævnte F_1 's begæring om indledning af retssag i medfør af § 15 i lov nr. 131 af 7. maj 1937.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellantinden har principalt nedlagt påstand om, at indstævnte F_1 anses som fader til barnet B, medens hun subsidiært har påstået de tre indstævnte eller to eller én af dem kendt bidragspligtig.

Indstævnte F_2 har principalt påstået underretsdommen og landsretsdommen ophævede og F_1 's begæring om indledning af retssag afvist, medens han subsidiært — ligesom de 2 andre indstævnte — har påstået landsrettens dom stadfæstet.

I den i dommen nævnte erklæring af 25. maj 1949 fra Universitetets Retsmedicinske Institut angående Rh-systemets type C hedder det: — — — „Til undersøgelsen er anvendt 4 forskellige anti-C sera og 4 anti-D sera, som alle gav overensstemmende resultater. Efter disse resultater er F_1 's faderskab uforeneligt med arvegangen af egenskaben C. Omend der ikke foreligger et tilsvarende stort materiale til bedømmelse af arvegangen af egenskaben C

som af arvegangen inden for ABO- og MN-systemet, må et faderskab, uforeneligt med dette system, anses for meget fjerntliggende."

I henhold til de i landsrettens dom anførte grunde tiltrædes det, at de indstævnte F₂ og F₃ er frifundet for at svare bidrag til B.

Med hensyn til indstævnte F₁ bemærker fem dommere følgende:

Under hensyn til de nye oplysninger, derunder navnlig om barnemoderens forhold til de indstævnte F₂ og F₃, findes der ikke føje til at ændre landsrettens afgørelse angående indstævnte F₁'s adgang til at rejse faderskabssag.

På Højesterets foranledning er der indhentet en erklæring af 8. juli 1952 fra Retslægerådet, hvori det udtales:

„Under forudsætning af fuldgode tekniske muligheder og klare og typiske reaktioner må sandsynligheden for faderskab uforeneligt med Rh-systemets arvegang på indeværende tidspunkt anses for at være af størrelsesordenen mindre end en promille.“

Efter det således foreliggende tiltrædes det, at der må bortses fra den mulighed, at indstævnte F₁ kan være fader til barnet.

Allerede under hensyn til, at det ikke kan anses godtgjort, at indstævnte, da han anerkendte faderskabet, var klar over, at han ikke kunne være fader til barnet, findes der dernæst ikke at kunne tillægges anerkendelsen retsvirkning under nærværende sag.

Herefter stemmer disse dommere for i det hele at stadfæste landsrettens dom og for ikke at pålægge nogen af parterne at betale sagsomkostninger for Højesteret.

To dommere, der er enige i, at der ikke findes føje til at ændre landsrettens afgørelse angående F₁'s adgang til at rejse faderskabssag, bemærker:

Som følge af det om barnemoderens forhold i sommeren 1938 oplyste og resultatet af blodtypebestemmelserne findes F₁ ikke at kunne anses som fader til B. Under hensyn til, at F₁ efter barnets fødsel har anerkendt faderskabet, vil der ikke kunne lægges vægt på hans nu afgivne forklaring om først at have haft samleje med barnemoderen i september 1938, og da faderskabsmuligheden efter udfaldet af blodtypebestemmelserne i forbindelse med det iøvrigt oplyste ikke kan anses udelukket, findes F₁ at måtte anses bidragspligtig til B i overensstemmelse med lov nr. 131 af 7. maj 1937.

Two dommere bemærker:

Ved de af indstævnte F₁ under sagen afgivne forklaringer findes det godtgjort, at han, da han den 1. juli 1939 anerkendte faderskabet, vidste eller dog måtte anse det for overvejende sandsynligt, at han ikke kunne være fader til barnet. Idet de i lov nr. 131 af 7. maj 1937 § 15, stk. 1, fastsatte betingelser for, at retssag kan forlanges indledet, herefter ikke kan anses opfyldt ved de tilvejebragte oplysninger om moderens forhold i sommeren 1938 eller ved de foretagne blodtypebestemmelser, stemmer disse dommere for at ophæve underrettens og landsrettens domme og afvise indstævnte F₁'s begæring om indledning af faderskabssag.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til nogen anden af parterne.

Der tillægges højesteretssagførerne Steglich-Petersen og H. O. Hansen og overretssagfører J. L. Cohen i salær for Højesteret, førstnævnte 400 kr. og de to sidstnævnte hver 300 kr., der udredes af det offentlige.

Nr. 236/1951.

Gartner Otto Andersen
(landsretssagfører Rosenquist)

m o d

ølhandler **Valdemar Iversen** og fabrikant **Bernhard S. Bech**
(J. A. Melchior).

(Spørgsmål om appellants ejendomsret til en af de indstævnte købt ejendom, se H. R. T. 1949.781).

Vestre Landsrets dom 11. juni 1951 (VII afd.).

Den 30. november 1940 blev den sagsøgeren, gartner Otto Andersen, Nørre Uttrup, tilhørende ejendom, matr. nr. 20 a. 46 d og 60 y, Uttrup by, Hvorup sogn, stillet til tvangsauktion. Ejendommen var behæftet med oprindelig 11.500 kr. til Husmandskreditforeningen og et ejerpantebrev af pålydende 5000 kr. tilhørende grosserer Lorentz Petersen, København, der tillige havde foretaget udlæg i ejendommen for 2750 kr. Grosserer Petersen bød ind i sin prioritet og blev højstbydende, hvorefter auktionen blev standset med adgang for ham til at lade sig ejendommen udlægge ved fogeden.

Ved transportkøbekontrakt af 24. og 27. marts 1941 overdrog grosserer Petersen retten til at få fogedudlægsskøde på ejendommen til sagsøgerens svigerinde, fru Bodil Schüller, nu gift Fogh, for en købesum af 16.000 kr., der skulle berigtiges ved overtagelse af kreditforeningsgælden 11.500 kr., ved kontant betaling af 500 kr. og ved betaling af 115 kr. månedlig, første gang den 1. maj 1941, hvoraf ydelserne til kreditforeningen og skatterne samt renter 5 pct. p. a. af restkøbesummen til sælgeren skulle afholdes, medens det overskydende beløb skulle afskrives som afdrag på sælgerens tilgodehavende. Når sælgerens tilgodehavende på denne måde var nedbragt til 2000 kr., skulle der meddeles fru Fogh fogedudlægsskøde på ejendommen, imod at hun udstedte pantebrev til sælgeren for restkøbesummen, at forrente med 5 pct. årlig og afdrage med 250 kr. halvårlig.

Efter aftale mellem sagsøgeren og fru Fogh indflyttede sagsøgeren, der efter auktionen var fraflyttet ejendommen, påny i denne og drev dens jordtilliggender som gartneri, idet han påtog sig at udrede de i transportkøbekontrakten fastsatte månedlige ydelser.

Den 15. februar 1944 bortlejede sagsøgeren en garage og 3000 kvadratalen jord af ejendommen til de sagsøgte, ølhandler Valdemar Iversen, Randers.

og fabrikant Bernhard S. Bech, Aalborg, der agtede at drive en minkfarm på ejendommen. Ved lejemålet, der var uopsigeligt fra sagsøgerens side i 5 år, optrådte han over for de sagsøgte som ejer.

I foråret 1945 bragte sagsøgeren i erfaring, at fru Fogh agtede at sælge ejendommen, og da han var af den opfattelse, at den i virkeligheden tilhørte ham, idet fru Fogh havde købt den af grosserer Petersen for hans regning, henvendte han sig til landsretssagfører Høst, Nørre-Sundby, der den 28. marts 1945 tilskrev hende, at et eventuelt salg ville være retsstridigt i forhold til sagsøgeren.

I løbet af sommeren og efteråret 1945 henvendte de sagsøgte sig flere gange til sagsøgeren for at formå ham til at sælge ejendommen til dem, hvilket han imidlertid afslog. Omkring 1. december 1945 fik de sagsøgte gennem en nabo at vide, at ejendommen skulle tilhøre fru Fogh, og de kom herved i købsforhandlinger med hende. Ud over de månedlige beløb, der af sagsøgeren var indbetalt bl. a. til afskrivning på grosserer Petersens tilgodehavende, havde fru Fogh den 28. februar 1945 ekstraordinært af egne midler afdraget 400 kr., og grosserer Petersen, der den 28. januar 1943 selv havde fået tinglyst fogedudlægsskøde på ejendommen, havde herefter erklæret sig villig til at give fru Fogh skøde på denne. Skødet blev udstedt den 19. november 1945 og tinglyst den 12. december s. å. Ved endeligt skøde af 13. s. m. solgte fru Fogh ejendommen for 23.000 kr. til de sagsøgte, der skulle berigtige købesummen ved overtagelse af kreditforeningsgælden samt betaling af 11.500 kr., der erlagdes kontant. Da lov nr. 339 af 8. juli 1943 var til hinder for, at de sagsøgte skøde kunne tinglyses, udstedte fru Fogh den 11. december 1945 som delvis sikkerhed i anledning af den kontante udbetaling et pantebrev til de sagsøgte, stort 5000 kr., med pant i ejendommen, men uden personligt ansvar for hende. Dette pantebrev tinglystes den 12. s. m. samtidig med, at fornævnte ejerpantebrev af samme pålydende aflystes. Af den kontante købesum indbetalte fru Fogh 2200 kr. til grosserer Petersen, nemlig 2062 kr. 22 øre til dækning af dennes restfordring og restbeløbet til omkostninger.

Ved stævning af 22. december 1945 anlagde sagsøgeren sag mod fru Fogh og påstod hende principalt dømt til at tilskøde ham ejendommen samt betale ham en erstatning på 1900 kr., nemlig pålydendet af det af hende til de sagsøgte udstedte, tinglyste pantebrev med fradrag af de beløb, fru Fogh havde udlagt af egne midler til grosserer Petersen, ialt 3100 kr. Subsidiært påstod han hende dømt til betaling af en erstatning på 8400 kr., nemlig salgssummen 23.000 kr. med fradrag af kreditforeningsgælden 11.500 kr. og fornævnte 3100 kr.

De sagsøgte, der ønskede at lade en bestyrer flytte ind på ejendommen, som de ifølge skødet skulle overtage straks ved dettes underskrift, opfordrede i et brev af 28. december 1945 sagsøgeren til at fraflytte denne, og da sagsøgeren nægtede dette og ophørte med betaling af de fornævnte 115 kr. om måneden, blev der efter de sagsøgte begæring afholdt en udsættelsesforretning hos sagsøgeren den 6. februar 1946. Der opnåedes herunder et forlig, hvorefter sagsøgeren indgik på fortsat at betale det nævnte beløb, således at dette deponeredes hos fogeden, indtil sagen mellem ham og fru Fogh var afgjort. Sagsøgeren blev herefter boende på ejendommen, ligesom også de sagsøgte benyttelse af den den 15. februar 1944 lejede garage og det fornævnte 3000 kvadratalen store areal fortsattes indtil den 15. august 1948.

Under den mod fru Fogh anlagte sag anholdt sagsøgerens sagfører i et retsmøde den 4. juli 1946 om rettens tilladelse til, at stævningen blev tinglyst på ejendommen, men da sagfører Pontoppidan Nielsen, der gav møde for fru Fogh, bemærkede, at hun ikke agtede at lade skødet tinglyse, før sagen var afsluttet, blev begæringen frafaldet. Desuagtet blev skødet lyst den 15. januar 1947, umiddelbart forinden sagen domsforhandles i Vestre Landsret den 22. s. m.

Ved Vestre Landsrets dom af 13. februar 1947 blev det statueret, at aftalen mellem sagsøgeren og fru Fogh havde gået ud på, at hun skulle købe ejendommen af grosserer Petersen i eget navn, men på sagsøgerens vegne, og at den af hende til grosserer Petersen ydede udbetaling var at opfatte som et lån til sagsøgeren. Da ejendommen var solgt til de sagsøgte, hvis adkomst var behørigt tinglyst, og da der ikke under sagen kunne tages stilling til, om fru Fogh var i stand til at skaffe sig rådighed over den, blev sagsøgerens principale påstand ikke taget til følge, hvorimod der tilkendtes ham erstatning i overensstemmelse med den subsidiære påstand tilligemed omkostninger, ialt 773 kr. Denne dom blev af fru Fogh indanket for Højesteret, og sagsøgeren gentog ikke sin principale påstand under anken.

Ved stævning af 4. august 1948 anlagde sagsøgeren nærværende sag, under hvilken hans principale påstand oprindelig gik ud på, at de sagsøgte skulle tilpligtes at give ham skøde på ejendommen, mod at han fremtidig betalte alle af ejendommen gældende skatter og afgifter uden refusion og overtog kreditforæningsgælden, men således, at de sagsøgte skulle foranledige alle andre pantehæftelser på ejendommen aflyst, derunder det fornævnte pantebrev på 5000 kr. Subsidiært påstod han de sagsøgte tilpligtet at tåle, at der foretoges udlæg i ejendommen for den del af det hos fru Fogh tilkendte erstatningsbeløb, som denne ikke kunne betale.

Ved Højesterets dom af 8. september 1949 blev landsrettens dom i den af sagsøgeren mod fru Fogh anlagte sag stadfæstet.

Efter højesteretsdommens afsigelse ophørte sagsøgeren med de månedlige indbetalinger til fogeden. Ved eksekution af dommen hos fru Fogh er der den 3. oktober 1949 til sagsøgeren indgået 5417 kr. 20 øre, hvorefter hans resttilgodehavende hos hende med tillæg af renter indtil den 3. juli 1950 udgør 5299 kr. 48 øre.

Under nærværende sag går sagsøgerens endelige principale påstand ud på, at de sagsøgte tilpligtes inden en af retten fastsat frist at udstede endeligt skøde til sagsøgeren på den nævnte ejendom, der nu er matrikuleret som et matr. nr. 20 a, Uttrup by, Ilvorup sogn, med bygninger og tilbehør som nævnt i de sagsøgtes skøde af 13. december 1945 med de den ifølge tingbogen påhvilende servitutter og deklarationer, således at sagsøgeren overtager til indfrielse og forrentning de to i ejendommen indestående lån til Husmandskreditforeningen i Aalborg, at sagsøgeren fremtidig betaler alle af ejendommen gældende skatter og afgifter uden refusion, at sagsøgeren betaler omkostningerne ved skødet, at sagsøgeren godtgør de sagsøgte de af dem for tiden fra 11. december 1945 som skæringsdag at regne betalte ydelser af kreditforeningslåene og de af dem for tiden fra 1. januar 1946 som skæringsdag at regne betalte skatter og offentlige afgifter af ejendommen, eventuelt tillige med renter, dog med fradrag af leje af garagen m. v. for tiden fra den 15. februar 1946 til den 15. februar 1949, subsidiært til den 15. august 1948, og således at de sagsøgte tilpligtes

uden udgift for sagsøgeren at foranledige det på ejendommen hvilende pantebrev, stort 5000 kr., til de sagsøgte aflyst, mod at sagsøgeren betaler de sagsøgte de fra fru Fogh modtagne 5417 kr. 20 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 3. oktober 1949, indtil betaling sker, samt at han — uden ansvar for sig — meddeler de sagsøgte transport på sit restkrav mod fru Fogh ifølge højesteretsdommen. 5299 kr. 48 øre med renter.

Subsidiært har sagsøgeren påstået de sagsøgte tilpligtet at tilskøde ham ejendommen uden aflysning af det nævnte pantebrev på 5000 kr., men iøvrigt på tilsvarende vilkår som foran anført.

Mere subsidiært har sagsøgeren nedlagt påstand om, at de sagsøgte in solidum tilpligtes at betale ham 5299 kr. 48 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 3. juli 1950, indtil betaling sker.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sin principale påstand har sagsøgeren anført, at de sagsøgte, da de i december 1945 fik skøde på ejendommen og fik tinglyst pantebrev i denne, var i ond tro med hensyn til fru Foghs berettigelse til at råde over ejendommen. De sagsøgte kan derfor ikke fortrænge sagsøgerens ret over for fru Fogh til at få skøde på ejendommen eller støtte nogen ret på det til dem udstedte pantebrev. Sagsøgeren må derfor være berettiget til at få ejendommen tilskødet uden anden behæftelse end kreditforeningslånene og således, at han ved refusion af afholdte udgifter og oppebårne indtægter stilles, som om de sagsøgte ikke havde købt ejendommen. Sagsøgeren kan herudover alene være pligtig at lægge det beløb fra sig, som han har oppebåret hos fru Fogh.

Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgeren anført, at de sagsøgte, selv om de må anses at have været i god tro ved tinglysningen af pantebrevet, i hvert fald ikke har været dette ved skødets tinglysning, og at de derfor kun kan have ret til at søge dækning for deres tab ved udbetalingen til fru Fogh gennem det nævnte pantebrev, men ikke kan vægre sig ved at give sagsøgeren skøde på ejendommen.

Endelig har sagsøgeren som begrundelse for den mest subsidiære påstand anført, at de sagsøgte har gjort sig medskyldige i det af fru Fogh ved salget til de sagsøgte over for sagsøgeren begåede retsbrud.

De sagsøgte har som begrundelse for deres frifindelsespåstand i første række anført, at sagsøgeren under sagens gang ved sine dispositioner over for fru Fogh har afskåret sig fra at kræve sig ejendommen tilskødet af de sagsøgte. Sagsøgeren kan ikke efter at have krævet sig ejendommen tilskødet af de sagsøgte — og medens retssag herom er svævende — inddrive erstatning hos fru Fogh, uden at dette får indflydelse på forholdet mellem sagsøgeren og de sagsøgte. Sagsøgeren måtte derfor træffe sit valg, og dette har han gjort ved ikke over for fru Fogh at gentage sin principale påstand om tilskødning af ejendommen under højesteretsagen og ved at ekskvære dommen over for hende. At sagsøgeren nu er villig til at betale de sagsøgte det beløb, som han på grundlag af højesteretsdommen har inddrevet hos fru Fogh, kan ikke medføre, at det skete anses som ugjort.

I anden række har de sagsøgte anført, at de allerede ved erhvervelsen af skødet den 13. december 1945 må anses at have opnået en retsstilling, der ikke kan anfægtes af sagsøgeren. Der har i virkeligheden mellem sagsøgeren og fru Fogh foreligget en proformaaftale, ifølge hvilken fru Fogh udadtil skulle stå som ejer af ejendommen, medens sagsøgeren var den virkelig berettigede.

og de sagsøgte, som i god tro har handlet med fru Fogh på grundlag af den for hende herved skabte legitimation, kan i henhold til aftalelovens § 34 ikke mødes med den indsigelse fra sagsøgerens side, at aftalen var proforma.

Mere subsidiært har de sagsøgte anført, at de ikke kan være pligtige at atstå ejendommen uden at få den af dem erlagte kontante købesum erstattet. I hvert fald må sagsøgeren respektere det tinglyste pantebrev på 5000 kr. og betale de af fru Fogh af sine egne midler udlagte beløb, idet sagsøgeren skulle have betalt disse beløb til fru Fogh som vilkår for at erhverve skøde fra hende. Endvidere bør sagsøgeren betale renter af de nævnte beløb og af de beløb, som han efter en refusionsopgørelse skal betale de sagsøgte, og der bør, såfremt sagsøgerens påstand helt eller delvis tages til følge, fastsættes en frist, inden hvilken han skal være pligtig at tage skøde på ejendommen.

Sagsøgte Iversen har som part forklaret, at han ved indgåelsen af lejemålet i 1944 gik ud fra, at sagsøgeren var ejer af ejendommen, og at han ingen undersøgelser foretog i den anledning. Efter at sagsøgte havde fået at vide, at ejendommen skulle tilhøre fru Fogh, blev der truffet aftale om, at han og sagsøgte Bech skulle mødes med hende på overretssagfører Hasselbalchs kontor i Aalborg. Ved dette møde, der fandt sted i begyndelsen af december 1945, var desuden til stede — som sagfører for fru Fogh — sagfører Pontoppidan Nielsen, Aalborg, der er procesilvarsløst under sagen, og — som sagfører for de sagsøgte — sagfører P. Andersen, Nørre-Sundby. Det blev her bekræftet, at fru Fogh var ejer af ejendommen, og sagsøgte blev ikke gjort bekendt med, at der var fremsat nogen protest fra sagsøgerens side. Det oplystes, at sagsøgeren — uden at der var oprettet lejekontrakt — havde lejet ejendommen for 115 kr. månedlig. Ved handelen blev det aftalt, at de sagsøgte uden ansvar for fru Fogh selv måtte bringe lejemålet med sagsøgeren til ophør. Efter at sagfører P. Andersen havde opsagt sagsøgeren til fraflytning den 1. april 1946, oplystes det imidlertid, at sagsøgeren nægtede at fraflytte, fordi han anså sig for ejer af ejendommen.

Sagsøgte Bech har forklaret, at han, indtil en nabo meddelte, at ejendommen var fru Foghs, rent selvfølgerlig var gået ud fra, at den tilhørte sagsøgeren. Han spurgte ikke under forhandlingerne på overretssagfører Hasselbalchs kontor, om fru Fogh ikke i virkeligheden var stråmand for sagsøgeren. Den tanke faldt ham ikke ind, idet han stolede på de da givne oplysninger om, at fru Fogh var ejer.

Sagfører Pontoppidan Nielsen har som vidne forklaret, at han oprettede købekontrakten mellem grosserer Petersen og fru Fogh i marts 1941. Der blev intet som helst tilkendegivet om, at købet i virkeligheden foretoges af sagsøgeren. I marts 1945, da vidnet ville have sagsøgeren til at kvittere ejerpantebrevet på de 5000 kr., for at fru Fogh kunne få skøde, indfandt han sig på vidnets kontor og sagde til vidnet, at han anså sig for at være den rette ejer af ejendommen, idet fru Fogh havde købt den til ham. Vidnet afviste sagsøgeren, idet han anså dennes fremstilling af sagen som helt urigtig. Vidnet har set landsretssagfører Høsts protestskrivelse af 28. marts 1945 og anser det for sandsynligt, at der i den anledning har fundet drøftelser sted mellem ham og fru Fogh. Det er muligt, at spørgsmålet har været fremme ved oprettelsen af skødet af 13. december 1945 til de sagsøgte, men vidnet husker det ikke. Vidnet gik ud fra, at sagsøgeren var lejer i ejendommen, men vidste ikke, at han havde fremlejet noget til de sagsøgte.

Sagfører P. Andersen har forklaret, at det ved de sagsøgte køb af ejendommen blev oplyst, at huset i øjeblikket blev beboet af sagsøgeren som lejer. men der faldt ingen udtalelser om, at sagsøgeren hævdede at have ejendomsret. Vidnet vidste ikke, at sagsøgeren tidligere havde ejet ejendommen. Sagfører Pontoppidan Nielsen foreviste transportkøbekontrakten af marts 1941 til godtgørelse af, at fru Fogh var berettiget til at sælge ejendommen, selv om hun manglede tinglyst adkomst, og til godtgørelse af, at hun kunne få tinglyst adkomst. Der var intet, der kunne vække tvivl om hendes ejendomsret.

Til det fremkomne skal retten bemærke:

Der findes ikke i det fremkomne grundlag for at antage, at de sagsøgte ved købet af ejendommen og tinglysningen af pantebrevet af 11. december 1945 ikke har været i god tro. Som følge heraf må sagsøgeren i hvert fald være pligtig at respektere dette pantebrev. Derimod findes der ikke at kunne gives de sagsøgte medhold i, at de ved købet i medfør af aftalelovens § 34 har fortrængt sagsøgerens ret til ejendommen. De dokumenter, der har tjent som legitimation for fru Fogh ved salget til de sagsøgte, nemlig transportkøbekontrakten af 24. og 27. marts 1941 og skødet af 19. november 1945, har ikke været udstedt pro forma, og det kan ikke sidestilles hermed, at der har foreligget en aftale mellem sagsøgeren og fru Fogh om, at rettighederne ifølge transportkøbekontrakten skulle tilfalde sagsøgeren. Idet det derhos er ubestridt, at de sagsøgte ikke ved tinglysningen af deres adkomst har været i en sådan god tro, at de har kunnet fortrænge sagsøgerens ret til ejendommen, vil deres frifindelsespåstand ikke på dette grundlag kunne tages til følge.

Derimod må der gives de sagsøgte medhold i, at sagsøgeren ikke har kunnet kræve erstatning hos fru Fogh — beregnet ud fra den forudsætning, at sagsøgeren ved salget til de sagsøgte havde mistet muligheden for at få ejendommen tilbage — og inddrive denne erstatning i videst muligt omfang, uden at dette får indflydelse på forholdet til de sagsøgte. Sagsøgeren kunne ud fra den forudsætning, at de sagsøgte skulle respektere hans ret til ejendommen, ikke havde fået tilkendt den ham ved Højesterets dom tillagte erstatning hos fru Fogh — han kunne da have fået erstatning for udstedelse af pantebrevet, som han ikke kunne kræve aflyst — og hertil kommer yderligere, at de sagsøgte, dersom sagsøgeren oprindeligt havde rejst sit krav mod dem, havde haft mulighed for jævnsides med sagsøgeren at søge erstatning for deres tab hos fru Fogh, medens sagsøgeren ved at gennemføre sagen mod fru Fogh som sket har opnået forløds at få dækning for sit tab i videst muligt omfang, således at de sagsøgte regreskrav mod hende må antages at ville være uden værdi. Det måtte, for at sagsøgeren skulle kunne bevare sin ret mod de sagsøgte ubeskåret efter Højesterets dom i sagen mod fru Fogh, i hvert fald kræves, at han gav afkald på at gøre dommen gældende, indtil nærværende sag var afgjort, og det findes uden betydning, at sagsøgeren under domsforhandlingen har tilbudt at lægge det hos fru Fogh — under en ganske anden forudsætning — tilkendte og oppebære fra sig til fordel for de sagsøgte. Sagsøgerens påstand om, at de sagsøgte tilpligtes at tilskøde ham ejendommen, vil derfor allerede af denne grund ikke kunne tages til følge.

Idet der derhos ikke af de sagsøgte — der som foran anført ved købet må antages at have været i god tro — ses at være udvist noget forhold, der kan pådrage dem erstatningspligt over for sagsøgeren, vil de sagsøgte i det hele være at frifinde for sagsøgerens tiltale.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, ølhandler Valdemar Iversen og fabrikant Bernhard S. Bech, bør for tiltale af sagsøgeren, gartner Otto Andersen, i denne sag fri at være. Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.

Der tillægges den for sagsøgerne ved landsretten beskikkede sagfører, landsretssagfører Morville, i salær 500 kr., der tilligemed det sagfører Aa. Kr. Nielsen for forberedelsen tillagte salær og godtgørelse for udlæg, henholdsvis 350 kr. og 16 kr. 90 øre, udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt følgende påstande:

Principalt: De indstævnte tilpligtes inden en af Højesteret fastsat frist at udstede endeligt skøde til appellanten på ejendommen, matr. nr. 20 a, Uttrup by, Hvorup sogn, med bygninger og tilbehør som nævnt i de indstævntes skøde af 13. december 1945 med de den ifølge tingbogen påhvilende servitutter og deklarationer, således at appellanten overtager til indfrielse og forrentning de to i ejendommen indestående lån til Husmandskreditforeningen i Aalborg, at appellanten fremtidig betaler alle af ejendommen gående skatter og afgifter uden refusion, at appellanten betaler omkostningerne ved skødet, at appellanten godtgør de indstævnte de af dem for tiden fra 11. december 1945 som skæringsdag at regne betalte ydelser af kreditforeningslånene og de af dem for tiden fra 1. januar 1946 som skæringsdag at regne betalte skatter og offentlige afgifter af ejendommen med fradrag af leje af garagen m. v. for tiden fra den 15. februar 1946 til 15. februar 1949, og således at de indstævnte tilpligtes uden udgift for appellanten at foranledige det på ejendommen hvilende pantebrev, stort 5000 kr., til de indstævnte afløst, mod at appellanten betaler de indstævnte de fra fru Fogh modtagne 5417 kr. 20 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 3. oktober 1949, til betaling sker, samt at appellanten — uden ansvar for sig — meddeler de indstævnte transport på sit restkrav mod fru Fogh, 5299 kr. 48 øre, med renter samt mod at appellanten betaler de indstævnte 3100 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 11. december 1945.

Subsidiært: De indstævnte tilpligtes at udstede skøde til appellanten på vilkår som foran anført uden afløsning af pantebrev på 5000 kr., dog således, at dette beløb fradrages i restfordringen på fru Fogh.

De indstævnte har påstået dommen stadfæstet.

Det tiltrædes, at det ikke kan anses godtgjort, at de indstævnte ved lysningen den 12. december 1945 af pantebrevet på de 5000 kr. har været i ond tro, og at appellanten som følge heraf er pligtig at respektere dette pantebrev.

For Højesteret har de indstævnte ikke til støtte for deres påstand gjort gældende, at de i medfør af aftalelovens § 34 har fortrængt appellants ret til ejendommen, men har alene anført, at appellanten har fortabt sin ejendomsret som følge af den måde, hvorpå han har forfulgt sin ret.

Syv dommere bemærker:

Der findes at måtte gives appellanten medhold i, at hans ejendomsret ikke er gået tabt ved den nævnte fremgangsmåde, der — således som hans påstande nu foreligger — ikke kan antages at påføre de indstævnte noget tab.

Herefter stemmer disse dommere for at tage appellants subsidære påstand, mod hvis indhold der ikke er rejst indsigelse, til følge og for at pålægge de indstævnte at betale sagens omkostninger for begge retter som nedenfor anført.

To dommere tiltræder af de i dommen anførte grunde, at appellanten som følge af sin erstatningssag mod fru Fogh er anset afskåret fra overfor de indstævnte at gøre krav på tilskødning af ejendommen, og de stemmer derfor for at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

De indstævnte, ølhandler Valdemar Iversen og fabrikant Bernhard S. Bech, tilpligtes uden aflysning af det den 12. december 1945 lyste pantebrev at udstede endeligt skøde til appellanten, gartner Otto Andersen, på ejendommen, matr. nr. 20 a, Uttrup by, Hvorup sogn, med bygninger og tilbehør som nævnt i de indstævnets skøde af 13. december 1945 med de den ifølge tingbogen påhvilende servitutter og deklARATIONER, således at appellanten overtager til indfrielse og forrentning de to i ejendommen indestående lån til Husmandskreditforeningen i Aalborg, at appellanten fremtidig betaler alle af ejendommen gænde skatter og afgifter uden refusion, at appellanten betaler omkostningerne ved skødet, at appellanten godtgør de indstævnte de af dem for tiden fra 11. december 1945 som skæringsdag at regne betalte ydelser af kreditforeningslånene og de af dem for tiden fra 1. januar 1946 som skæringsdag at regne betalte skatter og offentlige afgifter af ejendommen med fradrag af leje af garagen m. v. for tiden fra den 15. februar 1946 til 15. februar 1949, mod at appellanten betaler de indstævnte de fra fru Fogh modtagne 5417 kr. 20 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 3. oktober 1949, til betaling sker, og — uden ansvar for sig — meddeler de indstævnte transport på sit restkrav mod fru Fogh, 5299 kr. 48 øre — med fradrag af 5000 kr. ifølge fornævnte pantebrev — med renter, samt mod at appellanten betaler de indstævnte 3100 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 11. december 1945.

De indstævnte betaler derhos een for begge og begge for een til det offentlige de rets- og stempelafgifter, der ville have været at erlægge, såfremt appellanten ikke havde haft fri proces for landsret

og Højesteret, og de landsretssagførere Morville og sagfører Aa. Kr. Nielsen ved dommen tillagte salærer af henholdsvis 500 kr. og 350 kr. og det sidstnævnte i godtgørelse for udlæg tillagte beløb af 16 kr. 90 øre. Endvidere betaler de indstævnte i salær for Højesteret til landsretssagfører Rosenquist 600 kr. og de sagfører Aa. Kr. Nielsen under subsidiære bevisførelser tillagte salærer og godtgørelser, ialt 280 kr. og 146 kr. 50 øre.

Det idømte at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15. januar 1953.

Onsdag den 3. december.

Nr. 353/1951. **Krigsforsikringen for danske skibe**
(kammeradv. v/ Bunch-Jensen)

mod

Lloyds London og London Company Underwriters
(landsretssagfører Michael Reumert).

(Spørgsmål om et skib, der bortblev i Østersøen i januar 1949, måtte anses forlist på grund af søskade eller krigsskade, eller om sandsynligheden for enhver af de to muligheder var lige stor).

Sø- og Handelsrettens dom 26. juli 1951.

S/S „Anna Rita“ afsejlede den 7. januar 1949 kl. 13 fra Gdynia på rejse til Stockholm med en ladning rug. Under rejsen forsvandt skibet, og der er ikke siden hørt noget fra besætningen eller skibet, ligesom alle eftersøgninger også ad diplomatisk vej er forblevet resultatløse. Skibet blev herefter anset for forlist, og rederiet har fået udbetalt totaltabserstatning. S/S „Anna Rita“ var kaskoforsikret mod søfare med undtagelse af krigsfare hos sagsøgerne. Lloyd's London og London Company Underwriters, for 13.000 Lstr. og mod krigsfare hos sagsøgte, Krigsforsikringen for danske skibe, for 252.000 kr. I henhold til overenskomst underskrevet ultimo marts og primo april 1950 mellem sagens parter, rederiet og Amagerbanken, fik rederiet udbetalt totaltabserstatningen 252.000 kr. med halvdelen af sagsøgeren og halvdelen af sagsøgte. Udbetalingen fandt sted, uden at ansvarsfordelingen mellem sagsøgeren og sagsøgte derved skulle præjudiceres. Da hverken sagsøgeren eller sagsøgte på noget tidspunkt har anerkendt ansvar, blev det i overenskomsten vedtaget, at sagsøgerne, såfremt forlig ikke kunne opnås mellem parterne, skulle udtage stævning ved Sø- og Handelsretten. Da forlig ikke kunne opnås mellem parterne, har sagsøgerne herefter anlagt denne sag og principalt påstået sagsøgte tilpligtet at betale 126.000 kr., subsidiært påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at skaden ved S/S „Anna Rita“'s bortbliven for halvdelen skal erstattes af sagsøgte.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Den forsikringsbestemmelse, som skal lægges til grund ved sagens afgørelse, er krigsforsikringspolicens forsikringsbetingelser § 2 om uoplyst skadesårsag, jfr.

kaskopolicens § 9, som denne er formuleret ved klausul nr. 198. Bestemmelsen er sålydende:

„Uoplyst Skadesaarsag.

Kan Aarsagen til, at Skibet er forsvundet eller forlist, ikke oplyses, erstattes Skaden af Krigsforsikringen, hvis der er størst Sandsynlighed for, at Skaden skyldes Krig. Er der lige saa stor Sandsynlighed for, at Skaden skyldes andre Aarsager, erstatter Krigsforsikringen Halvdelen af Skaden. — — —“

„Anna Rita“, der var bygget i 1895 i Helsingør, var et enkeltskruet dampskib på 495 bruttotons og 237 nettotons. Dets fart under normale forhold var 9 sømil. Skibet var godt og velholdt og klasset i Bureau Veritas' højeste klasse. Kaptajnen, der havde ført skibet i ca. 2 år, styrmanden og maskinchefen, var kendt som kyndige og ansvarsbevidste folk. Ladningen, der var lastet i Gdynia, bestod af 550 tons rug „in bulk“. „Anna Rita“ var ikke forsynet med langskibsskot.

Indladningen var påbegyndt den 6. januar 1949 kl. 16,35 og tilendebragt den 7. januar kl. 3,15. Afsejlingen fandt sted den samme dag kl. 13. Skibet havde udført tilsvarende rejse med afgang fra Gdynia den 24. december 1948 kl. 24 og ankomst til Stockholm den 27. december kl. 2 med tilsvarende last af 550 tons rug, og denne rejse blev fuldført planmæssigt.

Om vejrforholdene på skibets sidste rejse foreligger følgende oplysninger:

I en polsk vejrrapport gældende fra kl. 12 den 7. januar 1949, altså omtrent på skibets afsejlingstid, til kl. 22 samme dag, beskrives vejrforholdene for den sydlige del af Østersøen således:

„Cloudy with local drizzle. Visibility moderate. Temperature near 1 c. Fresh to moderate wind from south-westerly directions (from 6 to 3 degrees Beaufort scale) State of sea 4.“

I en rapport fra det danske meteorologiske Institut beskrives vejrforholdene den 8. og 9. januar således:

„Den 8. januar kl. 06 GMT befandt der sig et lavtryk over Sydnorge og Mellemsverige. Herfra strakte udløbere sig mod syd og øst, omgivet af nedbør-områder med dårlig sigtbarhed. I det følgende døgn bevægede lavtrykket sig til Østfinland ledsaget af udløberne. — — —“

Den 9. januar drejede vinden mod nordvest, vindstyrken tog noget af, og vejret klarede op.“

En station på Gotland melder den 8. januar kl. 12 — det tidspunkt, hvor „Anna Rita“ efter planmæssig rejse skulle være herudfor — vindstyrke 7.

Vedrørende stuvningen af lasten foreligger en erklæring fra kaptajnen, dateret afsejlingsdagen, hvori attesteres, at stuvningen er udført korrekt.

Endvidere udtaler polsk expert in stowage Josef Kunert i en erklæring af 20. juni 1951, at han, der tilfældigvis var ombord på „Anna Rita“ afsejlingsdagen den 7. januar 1949 om morgenen, medens lugerne endnu var åbne, så ned i disse og mener at have bemærket, at ladningen var behørigt stuvet og dækket med rækker af sække. Han erindrer ikke nøjagtig, om der forelå træafstivning.

Andre direkte oplysninger foreligger ikke vedrørende stuvningen af lasten og sikringen af denne på skibets sidste rejse, således at der kun kan opstilles formodninger herom på grundlag af, hvorledes stuvning og sikring er foregået under tidligere rejser.

Herom foreligger følgende oplysninger i de den 2. marts og 31. august 1949 afholdte søforhør i anledning af „Anna Rita“'s forsvinden.

Skibets korresponderende reder, Robert Hansen, har forklaret, at kaptajn Jørgensen plejede at laste kornet på den måde, at der skabtes et tværskibsskot af ca. 300 kornsække, hvorved skibet blev fuldt i 2-lasten og 3-lasten, medens forlasten var tom. Det bemærkes herved, at skibet er bygget med to lastrum og 3 luger, hvorfor forklaringen må forstås således, at det forreste store lastrum under 1 og 2 lugen ikke blev fuldt, og kornet i dette lastrum derfor adskilt fra den tomme del af lastrummet ved tværskibsskottet af kornsække.

Skibsreder J. Hansen har videre forklaret, at den således skabte kornsækkevagt afstivedes med planker og tømmer, således at den ikke kunne forskydes fremefter. For at sikre, at de to lastrum — altså bageste lastrum og den kornfyldte del af første lastrum — var fuldstændig tilstoppet med korn, førtes korn, efter at lugerne var lagt på og skallet, ned i de to lastrum gennem luftrør. Skibet havde forinden den gamle beholdning 300 nye sække med, som kom på, da skibet passerede København under rejsen fra Helsingør til Gdynia. Skibsreder Hansen har endvidere modtaget regning, hvoraf fremgår, at der i Gdynia blev købt 8 kubikmeter planker, hvilke han kun kan tænke er købt for at supplere skibets plankebeholdning op.

Maskinmester Jack Hansen, der gik fra borde i Helsingør før skibets afsejling til Gdynia, har forklaret, at „Anna Rita“ var et udmærket skib at sejle med, og han har aldrig mærket vanskelighed med dette. Maskinen var tip-top og blev holdt godt vedlige. De har sejlet nogle gange med korn i skibet, og der er da altid blevet afstivet som af rederen fortalt. Skibsfører Jørgensen har sejlet med skibet i 2 år. Han var en meget dygtig og påpasselig kaptajn. Også 1. styrmand var en dygtig mand. Han var meget omhyggelig med indladningen og var altid med ved denne.

Maskinmester Skov-Jensen har forklaret, at han gik ombord på „Anna Rita“ i Helsingør den 20. december 1948 og sejlede med på den første kornrejse, indtil han gik i land i Stockholm mellem jul og nytår. Den første rejse gik godt. Han så, da lugerne blev taget af i Stockholm, at kornet stod helt op i lugerne såvel for som agter. „Anna Rita“ var et godt søskib. Det gik godt gennem vandet, og maskineriet var i orden.

Endelig har styrmand Tage Omsaa forklaret, at han har sejlet med „Anna Rita“ fra den 23. august 1948 til den 28. december 1949, da han fratrådte i Stockholm. De havde, forinden han fratrådte, foretaget en rejse fra Gdynia til Stockholm. De havde pænt vejr under sejladsen. Lastrummet var ikke helt fuldt af korn, og der var derfor mod den forreste del af lastrummet, der var tomt, fyldt op med sække, der var fyldt med korn. Han tror, at der var 5 rækker sække ved siden af hinanden. Sækkene var stuvet helt op. Der var ingen træatstivning. Det var første gang, han sejlede med korn, men 1. styrmand Falk fortalte, at de altid benyttede denne afstivning. Der var ingen midtskibsskot. Sækkene stuedes imod 2 støtter, der gik fra bunden op til dækket, og mod skibssiderne.

Under domsforhandlingen har skibsreder Robert Hansen endelig forklaret, at han, forinden skibet sejlede til Gdynia for at gennemføre de to rejser med korn, var ombord i Helsingør og drøftede stivningen med kaptajnen, der forklarede, at han ville bygge et tværskibsskot over forreste lastrum, lægge to lag sække ovenpå den løse last for at trykke den, og endelig fylde luftrøret op med

korn. Der blev ved denne lejlighed købt 300 nye sække. Sækkeskottet bestod af 5—6 rækker sække i bunden og blev trappet af opefter. Vidnet er ikke sikker på, at de ved denne lejlighed drøftede træafstivningen, men det har de gjort ved andre lejligheder.

Sagsøgerne gør herefter gældende, at det af de foreliggende oplysninger fremgår, at skibet har været i god stand, og at ladningen har været forsvarligt stuvet. Når hertil føjes, at vejr og sø under sejladsen ikke kan antages at have voldt skibet vanskeligheder, hvilket også gælder den enkelte periode, da vinden friskede til omkring 7, og på hvilket tidspunkt skibet endda måtte antages at være så nær land, at der kunne søges læ, finder sagsøgerne intet holdepunkt for at antage, at forliset skyldes lastens skridning med deraf følgende kæntring af skibet, og der må herefter være størst sandsynlighed for, at skibets bortebleven skyldes en minesprængning under skibets sejlads langs det minefarlige område nord for Gdynia. Sagsøgeren henviser herved til, at ifølge oplysning fra Lloyd's List and Shipping Gazette må mineskade på fartøjer i det pågældende område antages at være sket helt op til den sidste tid.

Sagsøgte gør gældende, at der er en overvejende sandsynlighed for almindelig søulykke, da skibet sejlede med kornlast uden at være forsynet med langskibsskot. Sagsøgte fremhæver herved, at kornlaster er så vanskelige laster, at lovgivningen i bl. a. Norge, Belgien, Holland og Tyskland kræver, at skibe, der laster korn „in bulk“, skal være udstyret med langskibsskot. Selv om der på den sidste rejse måtte være bygget et tværskibsskot på samme måde som ved første rejse, giver et sådan sækkeskot ikke tilstrækkelig sikkerhed, da et sådan skot let kan bryde under skibets arbejden i søen, hvorved sagsøgte henviser til, at skibet under rejsen har været ude for vindstyrke 7. Dette gælder i særlig grad, når sækkeskottet ikke har været afstivet med planker, hvorfor intet fyldestgørende bevis foreligger under sagen.

Hvad angår de af sagsøgeren påberåbte mineskader gennem de sidste år taler disse under hensyn til deres fåtallighed og de steder, hvorpå de er foregået, efter sagsøgte formening imod, at forliset i det foreliggende tilfælde skyldes mineskade.

Som sagen foreligger oplyst, må det antages, at „Anna Rita“ er forlist, men efter rettens skøn afgiver de foreliggende oplysninger intet sikkert grundlag for at fastslå årsagen til forliset. Den hurtighed, hvormed forliset må antages at være sket, kan ligesåvel tyde på mineskade som skibets kæntring ved kornlastens forskydning. Heller ikke skibets mangel på langskibsskot kan skabe formodning for kæntring, hvorved bemærkes, at skibet lige forud har udført en rejse med tilsvarende last på samme rute med antagelig tilsvarende stuvning og sikring som på den sidste rejse, og at vind og sø på denne ikke har været særlig hård, men muligheden herfor kan ikke udelukkes, ligesålidt som muligheden for, at skibet under sin passage langs det minefarlige område er blevet ramt af en mine.

Onsdag den 3. december.

Retten kommer herefter og under hensyn til, at enhver oplysning savnes om stedet for forliset, til det resultat, at der er lige stor sandsynlighed for, at forliset skyldes mineskade som skibets kæntring på grund af kornlastens forskydning, og der vil derfor være at give dom efter sagsøgernes subsidiære påstand, hvorhos sagsøgte bør betale sagens omkostninger med 4000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Krigsforsikringen for danske skibe, bør anerkende, at skaden ved S/S „Anna Rita“'s bortebliven for halvdelen skal erstattes af krigsforsikringen.

Sagsøgte bør derhos til sagsøgerne, Lloyds London og London Company Underwriters, inden 15 dage fra denne doms afsigelse betale sagens omkostninger med 4000 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt påstået frifindelse, subsidiært stadfæstelse. De indstævnte har principalt påstået appellanten tilpligtet at anerkende, at skaden ved S/S „Anna Rita“'s forsvinden i sin helhed henhører under krigsforsikringspolice, og har subsidiært påstået stadfæstelse.

For Højesteret har begge parter tilvejebragt en række nye oplysninger, navnlig vedrørende stuvningen af „Anna Rita“'s last og vedrørende minefaren i bugten ved Danzig.

Det tiltrædes, at det må antages, at „Anna Rita“ er forlist.

Således som sagen foreligger oplyst for Højesteret, findes der ikke at kunne fastslås nogen forskel på graden af sandsynligheden for, at skibets forsvinden skyldes krig, og for at den skyldes andre årsager, og dommen vil herefter være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til de indstævnte 4000 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Krigsforsikringen for danske skibe, til de indstævnte, Lloyd's London og London Company Underwriters, 4000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 4. december.

Nr. 164/1951. Grosserer Chr. Petersen (Frantz Bülow)

mod

hotelejer Kaj Nielsen (overretssagfører Ludvig Bing).

(Spørgsmål om en hotelejers ansvar for skade tilføjet en gæsts motorvogn derved, at portieren, der af gæsten havde fået besked om at foranledige vognen repareret og havde fået tændingsnøglen overgivet, benyttede vognen til privatkørsel, hvorved der skete et kørselsuheld. D. L. 3—19—2).

Østre Landsrets dom 7. marts 1951 (VI afd.).

Under nærværende ved retten for Kerteminde købstad m. v. forberedte sag gør sagsøgeren, grosserer Chr. Petersen, København, følgende gældende:

Lørdag den 2. juli 1949 boede sagsøgeren og dennes hustru som gæst på Tornøes hotel i Kerteminde. Om aftenen, inden sagsøgeren gik i seng, anmodede han om, at hotellets portier henvendte sig til ham. Da denne kom, bad han ham foranledige, at en mekaniker blev kaldt til hotellet straks den efterfølgende morgen for at efterse ladesystemet på den sagsøgeren tilhørende motorvogn K 8517. Portieren fik vognens tændingsnøgle udleveret. Lidt senere på aftenen kørte portieren uden tilladelse fra sagsøgeren en tur med vognen. Under denne tur kørte portieren over en grøft og ind på en mark, hvor vognen væltede og blev ødelagt. Vognen blev derefter kørt til København, hvor den blev istandsat.

Ved stævning af 24. november 1949 har sagsøgeren derefter påstået hotellets ejer Kaj Nielsen tilpligtet at erstatte sig følgende beløb:

istandsættelse af vognen har kostet 3462 kr. 75 øre; heraf	
har forsikringselskabet godtgjort halvdelen med 1731 kr.	
38 øre, rest	1731 kr. 37 øre
i leje for anden vogn, indtil sagsøgerens egen vogn blev	
istandsat	1619 — 20 —
togbillet fra Kerteminde til København for sagsøgeren og	
dennes hustru	53 — 60 —
	<hr/>
	3404 kr. 17 øre,

hvoraf kræves renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand anført, at sagsøgtes ansvar for den indtrufne skade må følge dels af de almindelige regler om forvaring (D. L. 5—8—14), dels af den på D. L. 3—19—2 byggede ansvarsregel.

Sagsøgte, der ikke bestrider, at der blev påført vognen skade, som af sagsøgeren anført, påstår frifindelse under henvisning til, at det af sagsøgeren påberåbte ansvarsgrundlag ikke finder anvendelse i nærværende tilfælde.

Sagsøgeren har processtilvarslet hotellets daværende portier Johs. Christensen, der forvoldte uheldet, ligesom sagsøgte, der iøvrigt har anført, at den pågældende kun indtog stillingen som hotelkarl, har processtilvarslet sit ansvars-

forsikringselskab, Det kgl. octroierede alm. brandassurance-compagni a/s, der har sluttet sig til sagsøgtes frifindelsespåstand.

Der har under forberedelsen været afgivet forklaring blandt andet af sagens parter og af forhenværende portier Johs. Christensen, hvorhos der tidligere havde været afgivet forklaring til politirapport.

Sagsøgeren har til denne sidste forklaret, at han havde overladt portieren vognens tændingsnøgle, men sagsøgeren har insisteret på, at han ikke på noget tidspunkt havde bedt den pågældende om selv at køre vognen til mekaniker. Under forberedelsen har han forklaret, at han anmodede portieren om at foranledige vognen repareret af en mekaniker og gav portieren tændingsnøglen. Portieren påtog sig at foranledige vognen repareret således, at den var færdig næste formiddag.

Portier Christensen har til politirapport forklaret, at han var blevet anmodet om at køre den pågældende personmotorvogn K 8517 til mekaniker straks den næste morgen i anledning af en mindre reparation, i hvilken anledning han havde fået udleveret vognens tændingsnøgle, og under forberedelsen, at sagsøgeren gav ham en startnøgle til sit automobil og bad ham sørge for, at autobilen kom til reparationsværksted. Han havde tidligere flyttet vognen for hotellets gæster, men ikke tidligere kørt gæsternes vogne ud i byen til reparatør. Han ville selv køre vognen til reparatør, og det var fordi, han forstod sagsøgerens ordre således, og fordi han fandt dette naturligt, når henses til den service, som han var forpligtet til at yde hotellets gæster. Han har kørekort og kørt bil i 6 år. Da han indfandt sig hos sagsøgeren, var han iført fuld hoteluniform; det var efter en pludselig indskydelse, at han kl. ca. 24 kørte den tur med vognen, på hvilken uheldet skete.

Det er ubestridt, at vognen befandt sig på parkeringspladsen foran hotellet, dengang tændingsnøglen overgaves hotellets funktionær; at der ikke opstår et forvaringsforhold i forhold til hotellet blot ved vognens henstilling på parkeringspladsen er givet, og det ses ikke, at forholdet ændres derved, at tændingsnøglen under de foreliggende omstændigheder overgives en hotelfunktionær, så meget mindre, som sagsøgeren til politirapporten søndag den 3. juli 1949 som før anført selv insisterede på, at der ikke var tale om, at hotelfunktionæren skulle køre vognen til mekaniker.

At denne funktionær pludselig midt om natten på egen hånd misbruger den ham viste tillid ved at køre en fornøjelsestur med vognen må dernæst betragtes som en i forhold til hans stilling så abnorm handling, at et ansvar ikke kan pålægges sagsøgte i medfør af reglen i D. L. 3—19—2.

Sagsøgte vil herefter være at frifinde, hvorhos sagsøgeren vil have at tilsvare ham sagens omkostninger med 400 kr.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, hotelcjer Kaj Nielsen, bør for tiltale af sagsøgeren, grosserer Chr. Petersen, i denne sag fri at være.

Inden 15 dage efter denne doms afsigelse betaler sagsøgeren sagsøgte sagens omkostninger med 400 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Seks dommere bemærker:

Ved de til dels efter dommens afsigelse tilvejebragte oplysninger er det godtgjort, at såvel indstævnte som hans personale tidligere har modtaget nøgler til motorvogne fra hotelgæster, som skulle have deres vogne til reparation, og at portier Christensen uden indsigelse fra indstævntes side har flyttet gæsternes vogne fra parkeringspladsen til hotellets gårdsplads.

Det Christensen af appellanten overdragne hverv findes ikke at gå ud over, hvad der indgår som et naturligt led i den service, han ifølge sin stilling var pligtig at yde hotellets gæster, og Christensen må ved overtagelsen af hvervet anses at være optrådt på indstævntes vegne og at have forpligtet denne. Idet hans uretmæssige brug af vognen derhos er muliggjort ved benyttelsen af den nøgle, hvis overleverelse var en nødvendig betingelse for hvervets udførelse, findes betingelserne for at pålægge indstævnte ansvar for den under kørslen skete skade at foreligge.

Herefter, og idet der som sagen er forelagt ikke findes tilstrækkeligt grundlag for at nedsætte afsavnserstatningen, stemmer disse dommere for at tage appellantens påstand til følge og at pålægge indstævnte at betale sagens omkostninger for begge retter til appellanten med 1000 kr.

Tre dommere finder, at der ikke ved, at appellanten under de angivne omstændigheder har overgivet startnøglen til den på den offentlige parkeringsplads henstående motorvogn til Christensen, er skabt noget forvaringsforhold eller andet kontraktmæssigt forhold mellem appellanten og indstævnte med hensyn til motorvognen. Herefter, og idet bestemmesen i Danske Lovs 3—19—2 ej heller findes at medføre erstatningsansvar for indstævnte, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, hotlejer Kaj Nielsen, bør til appellanten, grosserer Chr. Petersen, betale 3404 kr. 17 øre med renter 5 pct. årlig fra 24. november 1949, til betaling sker, og i sagsomkostninger for begge retter 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 107/1952. **Ribe Stifts Guldsmedeforening**
(landsretssagfører Julius Møller)

m o d

urnmager og guldsmed **Freivil Melballe** (Christoffersen).

Vestre Landsrets dom 8. marts 1952 (VIII afd.).

Omkring 1940 optog sagsøgeren, urnmager og guldsmed Freivil Melballe, Tarm, som siden 1927 havde drevet en urnmagerforretning sammesteds, tillige forhandling af guld- og sølvvarer. I begyndelsen af 1950 henvendte han sig til de sagsøgte, Ribe Stifts Guldsmedeforening, med anmodning om optagelse i foreningen, hvilken anmodning imidlertid uden nærmere motivering blev afslået. I overensstemmelse med foreningens vedtægter begærede han derefter den trufne beslutning indanket for en generalforsamling, men ved skrivelse af 28. marts 1951 modtog han meddelelse om, at hans optagelse var blevet nægtet. I besvarelse af en heraf foranlediget forespørgsel fra sagsøgerens sagfører til de sagsøgte udtalte Jydsk Guldsmedeforening, hvoraf de 5 jydskes stifters guldsmedeforeninger er medlem, at sagsøgeren efter de gældende love alene kunne blive optaget i den sagsøgte forening ved dispensation fra de almindelige optagelsesregler.

I vedtægterne for den sagsøgte forening hedder det bl. a.:

„§ 1.

a) Som medlem kan optages enhver, der har borgerskab som guldsmed, nyder almindelig borgerlig agtelse og for egen regning driver eller agter at drive handel fra åben bod, udelukkende med varer, henhørende under guldsmedebranchen — — — såfremt vedkommende opfylder een af følgende betingelser:

1. er udlært håndværker i guldsmede-, sølvmede- eller urnmagerfaget.

— — —

På landet og i mindre byer, hvor bestyrelsen skønner det formålstjenligt, kan det tillade, at guldsmedevirksomheden drives i forbindelse med urnmagervirksomhed (ure og optik) — — —

— — —

§ 2.

a) Ethvert medlem er pligtig at overholde de til enhver tid gældende love, vedtægter og overenskomster for landsorganisationen, Jydsk Guldsmedeforening og stiftsforeningerne.

— — —

d) Et medlem må ikke under nogen form, hverken direkte eller indirekte, være behjælpelig med at fremskaffe varer til firmaer, der ikke er medlemmer af foreningen, eller til fabrikanter eller grossister, der handler med sådanne firmaer.

— — —

f) Udstedes efter overenskomst mellem landsorganisationen og en anden organisation eller leverandør, forbud mod tilførsel af varer til et firma, er ethvert

medlem forpligtet til hverken direkte eller indirekte at hjælpe vedkommende til omgåelse af forbudet.

— — —“

Jydsk Guldsmedeforenings formål er i § 3 i nævnte forenings love angivet således:

„Foreningens formål er at varetage medlemmernes fælles faglige interesser. Dette søges opnået blandt andet ved:

— — —

d) gennem samarbejde med fabrikanter og grossister at forhindre salg til private forretninger, hvis indehavere ikke er medlemmer af foreningen — — —“

Under nærværende sag har sagsøgeren nedlagt påstand om, at den sagsøgte forening tilpligtes at optage ham som medlem.

De sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for deres påstand har de sagsøgte gjort gældende, at de efter foreningens love har været berettiget til at nægte sagsøgeren optagelse som medlem. Afgørelsen heraf beror — under hensyn til at sagsøgeren ikke udelukkende handler med varer, der henhører under guldsmedebranchen — på et skøn, ved hvis udøvelse foreningen må være ret frit stillet. Ved afgørelsen tilstræber foreningen at sikre sig opretholdelsen af en vis standard blandt medlemmerne, hvilket navnlig vil være betinget af kundekredsens størrelse. Da der i Tarm foruden sagsøgerens forretning tillige findes en blandet guldsmedeforretning, hvis indehaver er medlem af foreningen, og da kundekredsen i Tarm stationsby og dennes naturlige opland efter bestyrelsens skøn ikke betinger opretholdelsen af to forretninger med en sådan standard, som foreningen må anse for ønskelig, er nægtelsen af at optage sagsøgeren som medlem i det foreliggende tilfælde sket ud fra de sædvanligt fulgte retningslinier. De sagsøgte har derhos bestridt, at sagsøgeren har nogen væsentlig, berettiget erhvervsmæssig interesse i at være medlem af foreningen og har herved anført, at medlemskab af foreningen kun i begrænset omfang er en betingelse for at skaffe sig varer fra fabrikanter og grossister i guld- og sølvvarebranchen, med hvilke der iøvrigt ikke består nogen udtrykkelig aftale om alene at levere til foreningens medlemmer.

Sagsøgeren har — tildels under domsforhandlingen — som part forklaret, at han så godt som daglig er udsat for, at han ikke kan betjene sine kunder med varer — såvel plet- som sølvvarer —, fordi fabrikanterne ikke må sælge disse varer til ham, da han ikke er medlem af den sagsøgte forening. Dette gælder navnlig bestikvarer, i særdeleshed „fakkelmærkede“ bestikvarer, medens det er lettere at fremskaffe smykker og lignende. Han har i flere tilfælde været nødsaget til at indkøbe varer til detailpris for at efterkomme sine kunders ønsker. Omsætningen i hans forretning er steget i årenes løb og har i 1951 andraget ca. 65.000 kr., hvoraf ca. halvdelen hidrører fra salg af guld- og sølvvarer.

Formanden for Jydsk Guldsmedeforening, guldsmed Vilhelm Hingelberg, Aarhus, har som vidne forklaret, at ca. 65 pct. af Jydsk Guldsmedeforenings medlemmer er indehavere af blandede forretninger.

I en under sagen fremlagt, til brug i en anden retssag tilvejebragt erklæring af 24. november 1948 fra formanden for Københavns Guldsmedeforening, guldsmed Kristian Hindsberg, hedder det bl. a.:

„Det er — — — ikke rigtigt, at Guld- og Sølvvarefabrikantforeningens medlemmer har en forpligtelse til kun at sælge til medlemmer af guldsmedeforeningerne — — — Men 14 medlemmer af Guld- og Sølvvarefabrikantforeningen, der ialt omfatter 119 af de eksisterende danske guld- og sølvvarefabrikanter, sælger mig bekendt ikke korpus- og bestikvarer af standardmønstre til andre end medlemmer af den nævnte organisation, og det har gennem 45 år ofte været tilkendegivet som en forudsætning for guldsmedenes indarbejdelse af ovennævnte varer fra de 14 egentlige sølvvarefabrikanter, at disse varer ikke solgtes til andre end medlemmer af Fællesrepræsentationen for danske Guldsmede.

Specielt med hensyn til varer, der er mærket med det såkaldte „Fakkelmærke“ skal jeg anføre, at det her drejer sig om et for Fællesrepræsentationen for danske Guldsmede registreret fællesmærke, der af Fakkelmærkeforeningen anbringes på sølvpletvarer af prima kvalitet, som herefter er forbeholdt Fællesrepræsentationens medlemmer — — —“

Der er under sagen fremlagt skrivelser fra fire sølvvarefabrikanter til sagsøgeren, hvoraf fremgår, at disse som betingelse for at effektuere nogle fra sagsøgeren indgåede ordrer har krævet oplysning om sagsøgerens medlemskab af den sagsøgte forening.

Efter det foreliggende, herunder den foran citerede skrivelse fra guldsmed Hindsberg, må det antages, at følgen af, at sagsøgeren ikke er medlem af den sagsøgte forening, navnlig er den, at sagsøgeren helt eller i alt fald i vidt omfang er afskåret fra at føre de hos de egentlige sølvvarefabrikanter forfærdigede korpus- og bestikvarer med standardmønstre og ligeledes er udelukket fra at forhandle sølvpletvarer mærket med det såkaldte „fakkelmærke“

Der er mellem parterne enighed om, at de nævnte varer er af særlig høj standard og kvalitet og er særlig efterspurgt af kunderne.

Når henses til det i § 3 d i lovene for jysk Guldsmedeforening angivne formål og den i § 2 d i vedtægterne for den sagsøgte forening indeholdte forpligtelse samt til det ovenfor fastslåede om disse bestemmelsers virkninger med hensyn til sagsøgerens muligheder for at fremskaffe varer, findes sagsøgeren at have en væsentlig, berettiget erhvervsmæssig interesse i at stå som medlem af den sagsøgte forening. Herefter, og idet der, når henses til guldsmed Hingelbergs forklaring og til, at det af sagsøgeren uimodsagt er anført, at 85 pct. af den sagsøgte forenings medlemmer er indehavere af blandede forretninger, ikke findes at have været nogen berettiget faglig interesse for foreningen i at nægte sagsøgeren optagelse som medlem, vil dennes påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 500 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, Riibe Stifts Guldsmedeforening, bør optage sagsøgeren, urmager og guldsmed Frivil Melballe, som medlem.

Til sagsøgeren betaler de sagsøgte sagens omkostninger med 500 kr.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale indstævnte 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Ribe Stifts Guldsmedforening, til indstævnte, urmager og guldsmed Freivil Melballe, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 5. december.

Nr. 34/1952. Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev
(H. O. Hansen)

mod

konditor Anker Christensen (landsretssagfører Hartner).

(Spørgsmål om en forhøjelse af en ejendoms bidrag til brandvæsenet kunne pålignes ejendommens lejer, lovebekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt af boligrettens 1. afd. den 27. april 1951.

Under nærværende sag påstår sagsøgeren, konditor Anker Christensen, sagsøgte, Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev ved Københavns ejendomsforvaltning a/s, tilpligtet at anerkende, at man ikke er berettiget til at pålægge lejerforhøjelse i anledning af stigning i udgifterne vedrørende bidraget til Københavns brandvæsen.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Sagens omstændigheder er følgende: Ved lejekontrakt af 14. april 1942 lejede sagsøgeren af sagsøgte fra 1. maj 1942 lejligheden Genforeningspladsen 4, 2. sal til venstre, bestående af 4 værelser, centralvarme, varmt vand og styrtebad, for en årlig leje af 1312 kr. plus varme, senere fra 1. april 1949 forhøjet til 1320 kr. årlig (skat).

Lejemålet vedvarer til det skriftligt opsiges fra en af siderne inden en 1. januar eller en 1. juli til fraflytning den påfølgende april eller oktober flyttedag.

Den 30. december 1948 tilskrev sagsøgte derefter sagsøgeren således:

„I anledning af den skete stigning i de på ovennævnte ejendom hvilende bidrag til det offentlige tillader vi os herved at meddele Dem, at Deres leje vil blive forhøjet med kr. 8,04 årlig, hvilket beløb vil blive opkrævet med kr. 0,67 pr. måned sammen med det første og følgende lejeløb, der forfalder efter 3 måneder fra dato.

Lejeforhøjelsen udgør Deres forholdsmæssige andel i den omtalte stigning og er beregnet i overensstemmelse med lejelovens § 38, stk. 1. Vi henleder opmærksomheden på, at eventuel indsigelse ifølge lejelovens § 38, stk. 2, skal ske skriftligt og inden 2 uger efter modtagelsen af nærværende skrivelse.

Om ønskes, vil udregningen kunne ses ved personlig henvendelse til vort kontor.

Det beløb, der i henhold til lejekontrakten henstår som forudbetalt, forbliver uforandret.

Med højagtelse

Københavns Ejendoms-Forvaltning
Aktieselskab“

mod hvilken lejeforhøjelse sagsøgeren protesterede i skrivelse af 12. januar 1949.

Sagsøgte meddelte derefter i skrivelse af 13. januar 1949 sagsøgeren, at den indvarslede lejeforhøjelse alene udgør en andel i stigningen i brandværsbidragene, hvilken udgift efter sagsøgtes mening i henhold til lejelovens § 38, stk. 1, kan pålignes lejerne forholdsmæssigt. Efter forskellig yderligere korrespondance parterne imellem, hvori sagsøgeren opretholdt sin protest, indbragte sagsøgeren derefter ved stævning af 24. juni 1949 spørgsmålet til afgørelse ved nærværende ret. Da der imidlertid samtidig verserede en anden sag mellem sagsøgte og en lejer i en anden af sagsøgte administreret ejendom, hvori det samme spørgsmål var rejst, blev nærværende sag udsat gentagne gange for at afvente resultatet heraf. Efter at dom var afsagt af nærværende ret den 1. april 1949 i denne sag, der gik sagsøgte imod, blev nærværende sag på parternes begæring påny udsat, da sagsøgte søgte om tilladelse til at indbringe den afsagte dom til afgørelse for landsretten. Efter at sagsøgtes begæring herom nu er endeligt afslået, er derpå nærværende sag begæret fremmet.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand gjort gældende, at brandværsbidrag ikke kan sidestilles med de i lejelovens § 38, stk. 1, omhandlede „Vej, Kloak eller andre lignende bidrag til offentlige“ og har derfor fastholdt at da der i sagsøgerens lejekontrakt ikke findes nogen hjemmel til at fordele disse bidrag på lejerne, kan sagsøgte følgelig ikke være berettiget hertil.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand gjort gældende, at den ejendommen pålignede stigning i det denne ifølge lov nr. 91 af 31. marts 1938 påhvilende bidrag til udgifterne til Københavns brandvæsen ganske må sidestilles med Vej, Kloak eller andre lignende bidrag til det offentlige, der ifølge lejelovens § 38, stk. 1, kan pålignes lejerne med 3 måneders forudgående varsel.

Retten finder imidlertid at det omhandlede bidrag til brandvæsenet ikke kan sidestilles med de i lejelovens § 38, stk. 1, nævnte vej- og kloakbidrag og andre lignende bidrag til det offentlige, og der vil herefter i det hele være at give dom i overensstemmelse med den af sagsøgeren under sagen nedlagte påstand.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor nærmere bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev ved Københavns ejendoms-forvaltning a/s, bør anerkende, at de er uberettiget til at afkræve sagsøgeren, konditor Anker Christensen, lejeforhøjelse i anledning af den skete forhøjelse af bidragene til Københavns brandvæsen.

Sagsøgte bør derhos inden 15 dage fra dato betale sagsøgeren dennes sagsomkostninger med 100 kr.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 30. oktober 1951 (II afd.).

Den indankede dom er afsagt den 27. april 1951 af Boligrettens 1. afdeling og med Justitsministeriets tilladelse af 23. maj 1951 påanket af ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev med påstand om, at boligrettens dom ændres i overensstemmelse med selskabets for boligretten nedlagte påstand derhen, at selskabet frifindes.

Indstævnte, konditor Anker Christensen, påstår dommen stadfæstet.

Føreløbigt bemærkes, at den i dommen nævnte forhøjelse af lejen fra 1312 kr. til 1320 kr. som følge af skat er den i sagen omhandlede, og at den i dommen omtalte lejekontrakt af 14. april 1942 mellem sagens parter ikke indeholder nogen bestemmelse, der hjemler udlejerens ret til at pålægge lejerne nye eller øgede udgifter til ejendomsskatter og -afgifter, hvorfor appellanterne udelukkende påberåber sig lejelovens § 38 som hjemmel til den krævede forhøjelse.

Selv om det heromhandlede bidrag til udgifterne ved brandvæsenet i København findes at være omfattet af ordene: „vej-, kloak- eller andre lignende bidrag til det offentlige“ i lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1, vil den i henhold til lov nr. 91 af 31. marts 1938 om bidrag til udgifterne til brandvæsenet i København skete stigning i bidraget ikke kunne pålægges lejerne i henhold til den nævnte bestemmelse, da den kun omhandler pålæg af nye afgifter.

Som følge heraf vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for landsretten til appellanterne have at godtgøre indstævnte 200 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellanterne, Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev, inden 15 dage efter denne doms afsigelse, 200 kr. til indstævnte, konditor Anker Christensen.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s:

Jeg er enig med flertallet i, at det omhandlede bidrag til Københavns brandvæsen må anses omfattet af ordene: „vej-, kloak- eller andre lignende bidrag til det offentlige“ i lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1. Derimod må jeg mene, at det foranstående ord „nye“ omfatter enhver forøgelse i ejendommens udgifter til sådanne bidrag, uanset om denne

forøgelse skyldes pålæg af egentlige nye bidrag eller forhøjelse af allerede pålagte bidrag. Begrundelsen for i de i § 38 nævnte tilfælde at give udlejerne ret til i et vist omfang at forhøje lejen nemlig, at udlejerne i kraft af lovbestemmelser er afskåret fra at foretage opsigelse og gennemføre lejeforhøjelse. gælder i lige høj grad for begge arter af udgiftsforøgelse. Det bemærkes herved, at lov nr. 251 af 14. juni 1951 § 39, stk. 2, giver adgang til lejeforhøjelse i tilfælde af, at der pålægges ejendommen „nye eller forøgede w. c.- og vandafgifter, elektricitets- og renovationsbidrag el. lign.“, og der ses ikke at være nogen grund til i den heromhandlede henseende at gøre forskel mellem disse afgifter og bidrag og de i § 39, stk. 1, omhandlede bidrag til det offentlige, for hvilke anvendes ganske det samme udtryk som i lovekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1. Herefter ville jeg frifinde appellanterne og pålægge indstævnte at udrede sagens omkostninger for begge retter med 300 kr.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Det tiltrædes, at det omhandlede bidrag må anses omfattet af ordene „vej-, kloak- eller andre lignende bidrag til det offentlige“ i lejelovbekendtgørelse nr. 348 af 6. september 1947 § 38, stk. 1. Idet derhos det tillæg til bidraget, der efter lejemålets indgåelse er fremkommet ved bidragets stigning, i den heromhandlede forbindelse findes at måtte anses som et nyt bidrag, vil appellants påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for alle retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, Ejendomsaktieselskabet matr. nr. 545 af Utterslev, bør for tiltale af indstævnte, konditor Anker Christensen, i denne sag fri at være.

Sagens omkostninger for alle retter betaler indstævnte til appellanten med 800 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 8. december.

Nr. 356/1950. I Krüger A/S (Alb. V. Jørgensen)

m o d

ingeniør Alfred Guldager (Poul Jacobsen).

(Spørgsmål om ophævelse af en interessentskabskontrakt og om opgørelse af parternes mellemværende).

Sø- og Handelsrettens dom 15. juli 1950.

Mellem sagsøgeren, ingeniør Alfred Guldager, der havde foretaget en række forsøg med elektrolytisk behandling af vand til modvirkning af stendannelser i rør, kedler m. v., og de sagsøgte, I. Krüger A/S, afsluttedes den 16. november 1931 følgende overenskomst:

„1.

Guldager meddeler Krüger sin Viden og sine Erfaringer vedrørende elektrisk Behandling af Vand og Beholdere samt overdrager til Krüger, hvad han maatte faa af Patenter vedrørende denne sag i DANMARK.

2.

Særlige Aftaler maa træffes vedrørende Bekostningen for og Udnyttelsen af Patenter i Udlandet.

3.

Guldager stiller hele sin Arbejdskraft til Raadighed for Krüger til Behandling af denne Sag.

4.

For ovennævnte Ydelser modtager Guldager en Andel i Bruttofortjenesten for udførte Anlæg til elektrisk Behandling af Vand eller Beholdere af 25 pCt.

5.

Krüger betaler Guldager en aarlig Gage af Kr. 7200,000 at udbetale med Kr. 600,00 pr. Maaned, hvilken Gage er at betragte som en garanteret Minimumsandel i Bruttofortjenesten paa Anlæg til elektrisk Behandling af Vand og Beholdere.

— — —

7.

Hvis Guldager ønsker at udtræde af Krüger, hvilket kan ske med 6 Maaneders Varsel til den 1ste i en Maaned, og hvis Krüger dog ønsker at fortsætte Virksomheden med elektrisk Vandbehandling, forpligter Krüger sig til at udbetale Guldager 15 pCt. af Bruttoavancen paa fremtidig udførte Anlæg af ovennævnte Art, saalænge der findes Beskyttelse ifølge Guldagers Patenter for pågældende Anlæg.

8.

Hvis Krüger ønsker, at Guldager (Med 6 Maaneders Varsel til den 1ste i en Maaned) skal udtræde af Krüger, og dog ønsker at fortsætte Virksomheden, med elektrisk Vandbehandling, er Krüger berettiget dertil mod at udbetale Guldager 20 pCt. af Bruttoavancen for udførte Anlæg af ovennævnte Art, saa længe der findes Beskyttelse ifølge Guldagers Patenter for pågældende Anlæg. Hvis Krüger derimod ikke ønsker at fortsætte med Virksomheden, falder Rettighederne tilbage til Guldager, hvis Krüger i et halvt Aar ikke har beskæftiget sig med Sagen.

— — —.“

Den 11. december 1934 blev der sluttet en særlig aftale vedrørende Sverige og den 1. april 1946 et kontraktstillæg, hvorved sagsøgeren bl. a. fik ret til at bruge den nødvendige tid til behandlingen af udenlandske problemer. Sagsøgerens søn, Poul Guldager, opnåede senere ansættelse hos de sagsøgte. Samarbejdet forløb i de første år tilfredsstillende, men blev efterhånden vanskeliggjort på grund af forskellige uoverensstemmelser. Sagsøgeren mente således, at

de sagsøgte var for merkantilt indstillede, og at der burde oprettes en serviceafdeling til betjening af de kunder, der havde købt anlæg hos de sagsøgte. Den 11. marts 1947 modtog sagsøgeren fra de sagsøgte sålydende skrivelse:

„I Gaar afbrød De Forhandlingerne paa Spørgsmaalet om, hvad Deres Søn Herr H. Guldager — der nu paa Deres Bopæl har oprettet „Guldager Electrolyse Service“ — havde foretaget sig paa vor elektrolytiske Afdelings Kontor, idet De blot nægtede at udtale Dem herom og anførte, at vi jo kunde sige Dem op. Herefter finder vi, at De har bragt Forholdet mellem Dem og os saa langt ud, at et Samarbejde ikke længere er muligt, og at vi faktisk ikke har anden Udvej end at følge Deres Forslag.

Vi giver Dem derfor herved i Henhold til Kontrakten af 15. November 1931 Opsigelse til Udtrædelse af Krüger med 6 Maaneders Varsel til 1. Oktober 1947, og vi gør samtidig opmærksom paa, at vi ogsaa efter denne Dato ønsker at fortsætte virksomheden med den i Paragraf 1 fastsatte Bistand fra Dem.

Med Hensyn til den Afgift vi i Henhold til Kontrakten yder Dem efter Deres Udtrædelse, forbeholder vi os Ret til at forelægge for en Domstol, hvorvidt vi skal betale Dem 15 eller 20 pCt. under Hensyn til de Omstændigheder, der har ført til Opsigelsen. Indtil saadan Retsafgørelse foreligger, betaler vi Dem 20 pCt. i Henhold til Paragraf 8, — naturligvis under Forudsætning af, at De fra Deres Side opfylder Kontraktens Bestemmelser.“

Efter sagsøgerens fratreden den 1. oktober 1947 har sagsøgeren som indehaver af firmaet Guldager Elektrolyse arbejdet med at yde service til kunder. Det var sagsøgerens hensigt at foretage indkøbet af reservedele hos de sagsøgte, men det påtænkte samarbejde kom dog ikke i stand, da de sagsøgte fandt, at sagsøgerens virksomhed konkurrerede med deres.

Den 30. juli 1947 modtog sagsøgeren opgørelse pr. 30. juni 1947 over den ham i henhold til kontrakten tilkommende andel i bruttofortjenesten for 1. halvår 1947 udvisende for danske arbejder et beløb, stort 4505 kr. 43 øre beregnet som 25 pct. af bruttofortjenesten 18.021 kr. 73 øre.

Den 5. marts 1948 modtog sagsøgeren fra de sagsøgte opgørelse for 2. halvår 1947 udvisende en sålydende afgiftsberegning:

Brutto-Avance/Danmark:

1. januar til 1. oktober:	19.024,61 × 25 pct. =	4756,16
1. januar til 31. december:	3.895,91 × 20 pct. =	779,18
		5535,34
÷ krediteret		4505,43
		1.029,91.

I en samtidig fremsendt skrivelse udtalte de sagsøgte følgende:

„Hemed fremsender vi nævnte Opgørelse, hvortil vi skal bemærke, at den relativt lave Bruttoavance bl. a. skyldes Lønningsudgifter til Ingeniør Burmester, Ingeniør A. E. Nielsen og Frøken Rasmussen samt den Omstændighed, at vi fra 1. Oktober 1947 har opdelt Omsætningen dels paa Anlæg og dels paa Eftersyn, Anodudskiftning m. v., idet vi ikke er beredt til fortsat at betale nogen Afgift af denne Omsætning, bl. a. i Betragtning af den os gennem Deres Service paaførte Konkurrence.

Som tidligere nævnt kan De, naar De ønsker det, faa Lejlighed til at revidere Opgørelsen ved en statsautoriseret Revisor, som giver os betryggende

Garanti for, at forretningsmæssige Oplysninger, som han maatte faa Indblik i gennem sit Arbejde, ikke under nogen Form gaar videre til Dem.

Iøvrigt har Arbejdet i 1947 vist den forventede Fremgang, idet Salget har været betydelig større end i 1946. Dette medfører, at Ordreoverførelsen — som pr. 1. januar 1947 var ca. Kr. 27.000,00 for Anlæg plus Eftersyn, Anoder m. v. — pr. 1. januar 1948 er ca. Kr. 53.000,00 alene for Anlæg.“

Efter at sagsøgeren i skrivelse af 6. april 1948 havde reklameret over beregningen, modtog han sålydende skrivelse af 24. juni 1948 fra de sagsøgte revisor, revisionsfirmaet A. Schøbel og J. O. Marholt:

„Efter at have haft Lejlighed til at gennemgaa I. Krüger A/S's Regnskab for 1947, specielt med Henblik paa Deres Opgørelse, kan vi oplyse følgende:

I den for Aaret 1947 paa sædvanlig Maade opgjorte Bruttofortjeneste for elektrolytisk Afdeling er fratrukket Udgifter paa diverse Ordre Kr. 2591,44, Gage Frøken Rasmussen Kr. 3.000,00, Andel i Gager Ingeniør W. Burmester og Ingeniør A. E. Nielsen Kr. 9.650,00, Andel i Udgifter til Automobil i 1946 og første Halvaar 1947 Kr. 1.817,49, Andel i Underskud paa Værksted Kr. 591,51 og Udbetaling til Montøren Kr. 570,00.

Disse Omkostninger er fordelt forholdsmæssigt paa den for Anlæg og Anoder og Tilsyn opnaaede Bruttoavance.

Det derefter fremkomne Overskud er forholdsmæssigt fordelt mellem Perioden 1. Oktober—31. December og Resten af Aaret.

Paa Grundlag af disse Tal er Provisionen for de første 9 Maaneder udregnet med 25 pCt., medens der i sidste Kvartal kun er beregnet Provision af Fortjenesten paa Anlæg og kun med 20 pCt. af Bruttoavancen.

Den samlede Provision andrager herefter Kr. 5.554,81.“

For året 1948 har de sagsøgte opgjort bruttoavancen til 23.243 kr. 65 øre, hvoraf sagsøgerens andel er beregnet med 20 pct. til 4648 kr. 73 øre.

Sagsøgeren henvendte sig derefter til statsautoriseret revisor Otto Houd, der på sagsøgerens foranledning i skrivelse af 30. juni 1949 har afgivet følgende udtalelse:

„I de foreliggende kontrakter fastslås det flere gange, at det beløb, der skal lægges til grund for provisionsberegningen, er bruttoavancen, og i kontrakttillægget af 11. December 1934 pgf. 1 siges med hensyn til provisionen for Sverrig, at „der ved bruttoavance forstås forskellen mellem salgsprisen og købsprisen for de enkelte dele plus fragt, told og forhandlerprovision.“

Ved bruttoavance (bruttofortjeneste) forstås, når ikke særlig forbehold er taget:

Forskellen mellem salgsprisen og kostprisen:

Hvor det drejer sig om indkøbte færdigvarer er kostprisen: Fakturapris + købsomkostninger: Told, fragt, spedition og eventuelt andre omkostninger indtil varen ligger på lager.

Drejer det sig om fabrikation (som det formentlig her er tilfældet) udgør kostprisen: Råvarens indkøbspris, direkte arbejds løn samt omkostninger, der står i direkte forbindelse med fabrikationen.

Salgsprisen er den af køberen betalte sum.

Den her nævnte definition af bruttoavancen stemmer overens med det ovenfor citerede afsnit af kontrakttillægget, idet der dog her for leverancerne til Sverrig tages det særlige forbehold, at også forhandlerprovisionen skal tillægges

købsprisen forinden bruttoavancen udregnes — et forhold der er en afvigelse fra den almindelige regel, og derfor nævnes særskilt.

Revisionsfirmaet A. Schøbel og J. O. Marholt redegør i skrivelse af 24. juni 1948 for en gennemgang, der på foranledning af ingeniør A. Guldager er foretaget af I. Krüger A/S's regnskab for 1947 og oplyser, at der i bruttofortjenesten for 1947 for elektrolytisk afdeling, efter at denne (bruttofortjeneste) er opgjort på sædvanlig måde, er fratrukket:

1) Udgifter på diverse ordrer	2591 kr. 44 øre
2) Gage, frøken Rasmussen	3000 — 00 —
3) Andel i gager, ingeniør W. Burmester og ingeniør A. E. Nielsen	9650 — 00 —
4) Andel i udgifter til automobil i 1946 og første halvdel af 1947	1817 — 49 —
5) Andel i underskud på værksted	591 — 51 —
6) Udbetaling til montøren	570 — 00 øre.

Det fremgår klart af denne skrivelse, at der for såvel anlæg som anoder og tilsyn i I. Krüger A/S's regnskab er udregnet en bruttoavance, der er forholdsvis formindsket med ovennævnte udgifter, hvorefter fremkommer et overskud, der af hensyn til provisionsberegningen opdeles i to tal: $\frac{3}{4}$ og $\frac{1}{4}$ af det samlede tal.

Til de i bruttofortjenesten fradragne udgifter skal jeg bemærke:

a d 1: Dette forhold er nævnt under punkt 13 i Deres brev af 13. januar 1949 til landsretssagfører Viggo Friderichsen og selv om sidstnævntes besvarelse af spørgsmålet er noget kortfattet, må det dog forstås således, at posten omfatter en række mindre udgifter, som står i direkte forbindelse med fabrikationen, men som er af en sådan karakter, at de ikke kan fordeles direkte på de enkelte arbejder, men med en samlet sum må tillægges de samlede fabriktionsudgifter (kostprisen) og berettigelsen af beløbs fradrag i bruttoavancen må godkendes, hvorved dog bemærkes, at posten efter mit skøn på forhånd burde have været indregnet i den bruttoavance, der som det siges er opgjort „på sædvanlig måde“. Det ville være ønskeligt at se en specifikation til beløbet, således udarbejdet at karakteren af de forhold, der har givet anledning til udgifterne, klart fremgår.

a d 2: Det drejer sig om gage til en kontordame, altså en ren handelsomkostning, og beløbet kan under ingen omstændigheder fradrages bruttoavancen.

a d 3: Ingeniører Burmester og Nielsen er ledende afdelingsingeniører, og deres gager er typiske handels- eller om man vil administrationsudgifter og kan hverken helt eller delvis bringes til fradrag i bruttoavancen.

a d 4: Med mindre der foreligger særlige aftaler vedrørende automobiludgifters afholdelse, er denne udgift en handelsomkostning, der ikke kan bringes til fradrag i bruttoavancen.

a d 5: Det fremgår af den foreliggende korrespondance, bl. a. landsretssagfører Friderichsens svar på Deres spørgsmål 10, at det drejer sig om underdækning af værkstedets omkostninger, og jeg vil anse det for rigtigst, at posten

bringes til fradrag i bruttoavancen, med mindre der på dette område foreligger særlige aftaler.

ad 6: I forhold til den løn, der i den her omhandlede branche må antages at være tillagt montørerne, er 570 kr. så lille et beløb, at jeg må gå ud fra, at det drejer sig om et gratiale, der af I. Krüger A/S frivilligt er tillagt montøren udover den aftalte løn, og i så tilfælde er udgiften at betragte som en handelsomkostning, der ikke kan fradrages i bruttoavancen.

— — —
 Idet jeg går ud fra foranstående redegørelse for de forskellige i bruttoavancen fradragne beløb, skal der for året 1947 yderligere betales provision til ingeniør Guldager af følgende beløb:

Gage, frøken Rasmussen	3.000 kr. 00 øre
Andel i gager til ingeniør W. Burmester og ingeniør A. E. Nielsen	9.650 — 00 —
Andel i udgifter til automobil i 1946 og første halvdel af 1947	1.817 — 49 —
Udbetaling til montøren	570 — 00 —
	<hr/>
	15.037 kr. 49 øre.

Følgende den for den øvrige del af provisionen benyttede beregningsmåde andrager den resterende del af provisionen for 1947 — 25 pct. af $\frac{3}{4}$ af 15.037 kr. 49 øre (11.278 kr. 12 øre)	= 2819 kr. 53 øre
20 pct. af $\frac{1}{4}$ af 15.037 kr. 49 øre (3759 kr. 37 øre) ..	= 751 — 87 —
	<hr/>
	3571 kr. 40 øre.

Gående ud fra opgørelsen for 1947 må det være berettiget at tro, at der også ved provisionsberegningen for 1948 er foretaget uberettigede fradrag i bruttoavancen, forinden beregningen er foretaget, og jeg skal tillade mig at foreslå, at De afkræver I. Krüger A/S en af selskabets revisor atteresteret opgørelse over, hvilke poster der er fratrukket den rene bruttoavance for 1948, forinden provisionsberegningen har fundet sted.“

Sagsøgeren, der bestrider den af de sagsøgte foretagne beregning af bruttoavancen for 1947 og 1948 og hævder, at de sagsøgte ved vilkårligt at ændre beregningsgrundlaget i forhold til tidligere har nedsat bruttoavancen i væsentlig grad, påstår under nærværende sag efter sin endelige under domsforhandlingen nedlagte påstand de sagsøgte dømt til at betale 7841 kr. 46 øre med renter 5 pct. p. a. fra stævningens berammelse, den 17. oktober 1949, til betaling sker, og de sagsøgte tilpligtet at anerkende, at den mellem parterne bestående overenskomst af 16. november 1931 med senere tillæg angående elektrisk behandling af vand er ophævet med heraf følgende eneret for sagsøgeren til at udnytte patenterne nr. 49346 = 52387 og 63660.

Endelig påstår sagsøgeren de sagsøgte tilpligtet inden en af retten fastsat frist at fremlægge udskrift af specificeret, revideret og af revisor påtegnet regnskab for I. Krüger A/S, for så vidt angår elektrolyseafdelingen for årene 1947 og 1948.

Beløbet fremkommer således:

Det i revisor Houds erklæring opgjorte beløb	3571 kr. 40 øre
„udgifter på diverse ordrer“ anerkendes af sagsøgeren som fradragsberettigede for tiden 1. januar—1. oktober 1947, men ikke for det resterende kvartal; herefter tilkommer der sagsøgeren 20 pct. af $\frac{1}{4}$ af 2591 kr. 44 øre	129 — 57 —
„andel i underskud på værksted“ 591 kr. 51 øre bør efter sagsøgerens opfattelse ikke fradrages ved beregning af bruttofortjeneste. Herefter tilkommer der sagsøgeren: 25 pct. af $\frac{3}{4}$ af 591 kr. 51 øre (110 kr. 91 øre) + 20 pct. af $\frac{1}{4}$ af 591 kr. 51 øre (29 — 58 —)	140 — 49 —
	<hr/>
Ialt for 1947.	3841 kr. 46 øre
Tilsvarende manko for 1948 anslået til	4000 — 00 —
	<hr/>
	7841 kr. 46 øre.

De sagsøgte påstår frifindelse, subsidiært mod betaling af et efter rettens skøn fastsat beløb. Endvidere påstår de sagsøgte sagsøgerens afgift af de sagsøgtes bruttoavance på udførte anlæg af den i kontrakten anførte art fastsat til 15 pct. med tilbagevirkende kraft fra 1. oktober 1947, hvorefter der tilkommer de sagsøgte et modkrav, stort 3799 kr. 71 øre.

Sagsøgeren påstår frifindelse for de sagsøgtes modkrav.

Til støtte for sin påstand om betaling af yderligere 3841 kr. 46 øre for 1947 henviser sagsøgeren til den af revisor Houd afgivne redegørelse; angående post 1. „udgifter paa diverse ordrer“ har sagsøgeren anført, at der ikke er tilvejebragt dokumentation for, at disse udgifter vedrører fabrikationen, og med hensyn til post 5. „andel i underskud på værksted“ har sagsøgeren henvist til en den 7. december 1945 mellem parterne indgæet skriftlig aftale, hvorefter afskrivningsprocenten for clektrylseafdelingens vedkommende for hjemmearbejde indtil videre skulle blive uforandret 90 pct.

Vedrørende det for 1948 krævede beløb 4000 kr. anfører sagsøgeren, at de sagsøgte har nægtet ham nærmere oplysninger, hvorfor beløbet er anset skønsmæssigt.

Påstanden om ophævelse af kontrakten af 16. november 1931 støtter sagsøgeren på, at sagsøgeren kun kan være bundet af overenskomsten, hvis de sagsøgte opfylder de dem påhvilende forpligtelser; de sagsøgte har imidlertid ved deres vilkårlige ændring af beregningsgrundlaget i væsentlig grad misligholdt deres forpligtelser, hvorfor sagsøgeren må være berettiget til at påstå kontrakten hævet, således at de sagsøgtes adgang til fremtidig at udnytte de foreliggende punkter bortfalder.

Til støtte for kravet om fremlæggelse af specificerede reviderede regnskaber for 1947 og 1948 fremhæver sagsøgeren endelig, at det må være en naturlig pligt for de sagsøgte, der efter kontrakten skal svare afgift til sagsøgeren, ved revideret regnskab at dokumentere på hvilket grundlag beregningerne er sket, og at de sagsøgte udnytter sagsøgerens patenter.

Sagsøgeren kan heller ikke anerkende de sagsøgtes berettigelse til, som af dem påstået, at fastsætte afgiften til 15 pct. med tilbagevirkende kraft fra

1. oktober 1947, idet han gør gældende, at forholdet mellem parterne blev bragt til ophør ved en klar opsigelse fra de sagsøgte side. Herefter udgør afgiftssatsen 20 pct., og der er ikke fra sagsøgerens side udvist forhold, der kan berettiggende de sagsøgte til en ændring af denne sats. Navnlig bestrider sagsøgeren, at der — som af de sagsøgte hævdedet — af ham skulle være udvist illoyalitet overfor de sagsøgte ved hans forhold til den af hans søn ledede servicevirksomhed, idet sagsøgeren selv overfor de sagsøgte havde fremsat forslag om oprettelse af en serviceafdeling, men var blevet afvist. Sagsøgeren hævder iøvrigt, at de sagsøgte ved i 2 år uden forbehold at betale 20 pct. i afgift har afskåret sig fra nu at ændre afgiftssatsen, i hvert fald med tilbagevirkende kraft.

De sagsøgte har på deres side anført, at de i 1947 modtog meddelelse fra en kunde om, at der fandtes et firma „Guldager Elektro Service“, der foretog eftersyn af anlæg; de sagsøgte konstaterede, at dette firma var i besiddelse af en række oplysninger om de af de sagsøgte installerede anlæg, og at sagsøgeren havde anbefalet de sagsøgte kunder at gøre brug af firmaet, hvis indehaver var sagsøgerens søn Harald Guldager. Da de sagsøgte forholdsvis sagsøgeren dette, kom det til et oprin, hvorunder sagsøgeren selv udtalte, at de sagsøgte jo kunne afskedige ham. Senere erkendte Poul Guldager at have udleveret oplysninger til Harald Guldager.

Efter de sagsøgte opfattelse er det følgelig sagsøgeren, der selv har fremkaldt og foreslået opsigelsen af 11. marts 1947, og i hvert fald er det sagsøgeren, der ved sin og sine sønners illoyale, konkurrerende og provokerende optræden har misligholdt kontrakten.

De sagsøgte må herefter hævde, at den i kontraktens pgf. 7 nævnte procent-sats bør finde anvendelse, således at der tillægges sagsøgeren 15 pct. af bruttoavancen fra 1. oktober 1947, således som de har taget forbehold om i deres skrivelse af 11. marts 1947 sidste stk., og de kan ikke være bundet af, at de af kulancehensyn hidtil har betalt 20 pct.

Med hensyn til opgørelsen af sagsøgerens afgift gør de sagsøgte gældende, at bruttoavancen er beregnet på samme måde som i de forløbne år, jfr. ordene „på sædvanlig Maade“ i revisor Marholts skrivelse af 24. juni 1948. Vedrørende de enkelte af revisor Houd nævnte poster har de sagsøgte anført, at udgiftsposten „diverse ordrer“ er anerkendt af revisor Houd, at det er i overensstemmelse med hidtidig praksis, at gagen til frøken Rasmussen, der var teknisk tegner, og de ledende ingeniører er fradraget, at afdelingen tidligere blev belastet med automobiludgifterne i deres helhed, nu kun med en kilometer-afgift, at posten „andel i underskud“ er anerkendt af revisor Houd, og at den i aftalen af 7. december 1945 nævnte særbegunstigelse ikke kan være gældende efter sagsøgerens fratreden, samt at det en dygtig montør tilståede gratiale må opfattes som en del af hans løn, og følgelig fragå, før bruttoavancen beregnes.

De sagsøgte må herefter bestride, at der er sket nogen ændring fra tidligere år i beregningsgrundlaget, ligesom de sagsøgte ikke kan anerkende det af sagsøgeren anslåede beløb 4000 kr. for 1948.

Endelig betrider de sagsøgte, at der kan påhvile dem pligt til at fremlægge regnskabsoplysninger i videre omfang end tilbudt ved skrivelse af 5. marts 1948, idet sagsøgeren, der virker i konkurrerende virksomhed, derved kan komme i besiddelse af interne forretningshemmeligheder til skade for de sagsøgte.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af statsautoriseret revisor Otto Houd, prokurist Svend Grønc, de sagsøgtes direktør Jørgen Sten Byc-Jørgensen og sagsøgeren.

Revisor Johs. Andersen, der er ansat i revisionsfirmaet Schøbel og Marholt, har forklaret, at bruttoavancen opgøres for hvert arbejde for sig, hvorefter afdelingen belastes med andre udgifter, som vedrører denne og ikke virksomheden som helhed. Posten „udgifter på diverse ordrer“ omfatter sådanne udgifter, som ikke har kunnet placeres direkte på enkelte ordrer. Posterne: gage til frøken Rasmussen og andel i gager til to ingeniører er nye; de 3000 kr. udgør en del af frøken Rasmussens løn. Vidnet mener, at udgifter til teknisk bistand bør fradrages ved udregningen af bruttoavancen. Posten: „Andel i underskud på værkstedet“ er beregnet som en andel i en samlet kalkulation over samtlige afdelinger.

Revisor Otto Houd har forklaret, at posten „udgifter på diverse ordrer“ formentlig bør belastets fabrikationen, men vidnet tør ikke udtale sig nærmere herom uden at se en specifikation. Vidnet mener ikke, at gager og andel i gager, andel i udgifter til automobil og posten „udbetaling til montøren“ kan fradrages i bruttoavancen.

Prokurist Svend Grønc, der forestår de sagsøgtes regnskab, har forklaret, at sagsøgerens andel blev beregnet efter samme retningslinier før og efter sagsøgerens fratreden. Vidnet har med hensyn til frøken Rasmussen oplyst, at hun efter sagsøgerens søn Poul Guldagers fratreden udførte tilsvarende arbejde, som denne havde haft. Lønnen til Poul Guldager blev indtil et år før hans fratreden i 1947 trukket fra ved opgørelsen af bruttoavancen; derefter lønnedes han med andel i avancen. Denne udgjorde 40—50 pct. på anlæg og 25 pct. på udskiftning af anoder. Det overvejende salg lå på anlæg og udgjorde ca. 60 pct. af hele salget.

Direktør Jørgen Sten Byc-Jørgensen har forklaret, at han ikke husker, at sagsøgeren har henvendt sig til ham om oprettelse af en særlig service-afdeling. De sagsøgte ydede selv service på de anlæg, som de havde leveret. Vidnet blev overrasket, da han fra en kunde hørte, at denne, der havde henvendt sig til de sagsøgte om service, havde modtaget tilbud fra den af sagsøgerens søn ledede virksomhed. Sagsøgeren bestred overfor vidnet, at han havde noget med det at gøre, og mente, at hans søn kunne have fået sine oplysninger fra de sagsøgtes referencelister m. m. Sagsøgeren har dog i et tilfælde erkendt at have været sønnen behjælpelig. Da vidnet spurgte sagsøgeren ud om hans forhold til Harald Guldager, nægtede sagsøgeren at udtale sig og sagde tilsidst, at så kunne de sagsøgte jo afskedige ham.

Sagsøgeren har forklaret, at han i tiden omkring krigsafslutningen opfordrede direktør Byc-Jørgensen til at oprette en service-afdeling, men fik afslag. Sagsøgeren var interesseret i at få sine to sønner Harald og Poul Guldager med i et familieforetagende, men han var ikke aktivt medvirkende i sønnen Harald Guldagers foretagende. Under et besøg af sagsøgeren på Vordingborg kaserne henvendte en arkitekt sig til sagsøgeren og spurgte, om han kunne få de sagsøgtes firma til at overtage tilsynet med et anlæg, hvortil sagsøgeren bemærkede, at det ville de sagsøgte ikke tage sig af. Sagsøgeren foreslog i stedet vedkommende at tale med sønnen Harald Guldager. Når der kom reklamationer til de sagsøgte over fejl ved anlæg, tog sagsøgeren ud og så på anlægene og rettede

mulige fejl; de sagsøgte havde derimod ikke noget egentligt servicesystem med abonnementskontrakter. Fra 1. oktober 1947 driver sagsøgeren sammen med sine to sønner virksomhed under firmanavnet „Guldager Elektrolyse“, dette firma er trådt i stedet for Harald Guldagers foretagende „Guldager Elektrolyse Service“. Også tidligere havde sagsøgeren overfor udlandet benyttet nævnte firmanavn.

Retten skal i tilslutning til det af parterne anførte udtale følgende:

Under de foreliggende omstændigheder findes det ikke godtgjort, at sagsøgeren selv har opsagt sit samarbejde med de sagsøgte, eller at han iøvrigt har udvist noget forhold, som kan berettige de sagsøgte til at nøjes med at udbetale ham 15 pct. af bruttoavancen; der vil derfor som hidtil i overensstemmelse med kontraktens post 8 være at udbetale sagsøgeren 20 pct. af bruttoavancen.

Med hensyn til beregningen af bruttoavancen for 1947 bemærkes, at det synes antageligt, at der i elektrolyseafdelingen er udbetalt beløb, som ikke har kunnet debiteres enkelte ordrer, men desuagtet står i forbindelse med fabrikationen og følgelig har kunnet fradrages inden avanceberegningen, og størrelsen af det opgjorte beløb 2591 kr. 44 øre findes efter det oplyste ikke at kunne bestrides. Derimod må retten tilslutte sig revisor Houds udtalelse, hvorefter andelene i gage til frøken Rasmussen, uanset om hun delvis har virket som teknisk tegner, og til ingeniørerne Burmester og Nielsen, der trådte i stedet for sagsøgeren som ledere af den pågældende afdeling af de sagsøgte virksomhed, ikke vil kunne fradrages bruttoavancen, idet disse almindelige lønudgifter til administration og ledende personale, som er nye, tværtimod må indgå i differencen mellem brutto- og nettoavancen. Med hensyn til deltagelsen i automobiludgifter bemærkes, at en udgift af denne art ikke naturligt kan antages at påhvile driften og derfor ikke bør fradrages. Andelen i værkstedets underskud må derimod anses fratraget med rette, hvorved bemærkes, at den påberåbte ældre aftale ikke kan være bindende for de sagsøgte efter sagsøgerens fratreden, og det montøren tillagte gratiale må opfattes som et løntillæg, der med rette er fratraget. De poster, som med urette er belastet sagsøgeren, er herefter følgende:

Andel i frøken Rasmussens gage	3.000 kr. 00 øre
Andel i ingeniørerne Burmester og Nielsens gager	9.650 — 00 —
Andel i automobiludgifter	1.817 — 49 —
	<hr/>
	ialt.... 14.467 kr. 49 øre.
	<hr/>

Heraf tilkommer der sagsøgeren efter den af ham anvendte beregningsmåde:

25 pct. af $\frac{3}{4}$ af 14.467 kr. 49 øre (10.850,61)	= 2712 kr. 65 øre
20 pct. af $\frac{1}{4}$ af 14.467 kr. 49 øre (3.616,87)	= 723 — 37 —
	<hr/>
	3436 kr. 02 øre.
	<hr/>

For året 1948 findes der, idet et tilsvarende forhold mellem den beregnede og den med urette tilbageholdte andel lægges til grund, at tilkomme sagsøgeren et beløb på yderligere 3000 kr.

Ketten må finde, at den omstændighed, at de sagsøgte har beregnet sagsøgerens tilgodehavende på en måde, som er underkendt ved nærværende dom, ikke udgør en så væsentlig misligholdelse, at den kan berettigg sagsøgeren til at anse overenskomsten af 1931 med senere tillæg for ophævet, således at han nu skulle have ret til at udnytte patenterne.

Endelig bemærkes, at sagsøgerens påstand om fremlæggelse af et specificeret og revideret regnskab for elektrolyseafdelingen findes at være for vidtgående til at kunne tages til følge; det bemærkes herved, at vel må sagsøgeren have adgang til personlig eller ved en repræsentant at få oplysninger fra de sagsøgte i det fornødne omfang til at skønne over, om den beregnede bruttoavance er rigtigt beregnet, men udarbejdelsen af et særligt regnskab for en enkelt afdeling ville efter rettens formening medføre et så betydeligt arbejde for de sagsøgte, at der ikke kan pålægges dem pligt hertil, og under hensyn til det mellem parterne nu bestående konkurrenceforhold skønnes det ej heller at kunne pålægges de sagsøgte at meddele sagsøgeren regnskabsopstillinger, som ville give ham et for dybtgående indblik i de sagsøgtes virksomhed.

I overensstemmelse med foranstående vil der være at give dom.

Sagens omkostninger findes de sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 500 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, I. Krüger A/S, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgeren, ingeniør Alfred Guldager, betale 6436 kr. 02 øre med renter heraf 5 pct. p. a. fra den 10. oktober 1949, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 800 kr.

Iøvrigt bør parterne for hinandens tiltale under denne sag fri at være.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret påstået frifindelse. Indstævnte har påstået appellanten tilpligtet at anerkende, at den mellem parterne bestående overenskomst af 16. oktober 1931 med senere tillæg er ophævet med heraf følgende eneret for indstævnte til at udnytte patenterne nr. 49346, 52387 og 63660, samt tilpligtet inden en af retten fastsat frist at fremlægge udskrift af specificeret og af revisor påtegnet regnskab for I. Krüger A/S, for så vidt angår elektrolyseafdelingen for året 1948. Iøvrigt har indstævnte påstået dommen stadfæstet, dog at der for året 1948 tilkendes ham yderligere 1000 kr.

For Højesteret er det oplyst, at appellanten i de senere år har ført særskilt regnskab for elektrolyseafdelingen. Det er endvidere oplyst, at der ved beregning af bruttoavancen fra 1937 er fradraget automobiludgifter bortset fra de år, da automobilkørsel var ophørt på grund af krigen, og at indstævnte ved automobillets salg i 1947 har modtaget en forholdsmæssig andel af det beløb, hvormed salgssummen oversteg automobillets bogførte værdi. I årene 1937—1940 er der fradraget gagebeløb og mindre udgifter til tegning, medens der

ikke i de følgende år er sket sådanne fradrag, bortset fra to ubetydelige beløb.

Det tiltrædes, at der ikke foreligger en så væsentlig misligholdelse, at indstævnte er berettiget til at ophæve overenskomsten af 1931 med senere tillæg. Selv om indstævnte må anses berettiget til at erholde sådanne regnskabsmæssige oplysninger, som er fornødne til kontrol med bruttoavancens beregning, findes hans påstand om regnskab for 1948 ikke at kunne tages til følge, da parternes økonomiske mellemværende for dette år efter indstævntes påstand afgøres endeligt ved nærværende dom. Medens det tiltrædes, at gage til frøken Rasmussen og til ingeniørerne Burmester og Nielsen ikke kan fradrages, findes automobiludgiften efter det oplyste at burde fradrages, og det indstævnte for 1947 tilkendte beløb vil herefter være at nedsætte med 432 kr. Under hensyn til, at appellanten trods opfordring til at fremlægge regnskab ikke er fremkommet med oplysning om, hvilke fradrag der ved beregningen af bruttoavancen for 1948 er foretaget, findes indstævntes påstand om tilkendelse af 4000 kr. for dette år at burde tages til følge.

Herefter vil dommen være at stadfæste, dog at det indstævnte tilkendte beløb bestemmes til 7004 kr. 02 øre.

Med hensyn til sagsomkostninger for Højesteret findes der at burde forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, ingeniør Alfred Guldager, tilkendte beløb bestemmes til 7004 kr. 02 øre.

Til det offentlige betaler appellanten, I. Krüger A/S, de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, såfremt der ikke havde været meddelt indstævnte fri proces for Højesteret, samt i salær for Højesteret til højesteretssagfører Poul Jacobsen 500 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

=====

Tirsdag den 9. december.

Nr. 32/1951.

Entreprenør I. E. Jensen
(landsretssagfører Bernh. Nielsen)

m o d

gårdejer Henry Christiansen (Madsen-Mygdal).

(Spørgsmål om misligholdelse af en kontrakt om levering af forbrændsel).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 6. januar 1951 (N^a afd.).

Den 11. juni 1949 afsagde retten sålydende dom i sagen:

„Ved en kontrakt af 19. april 1947 mellem sagsøgeren under nærværende sag, gårdejer Henry Christiansen, — i kontrakten betegnet som forbrændselsfabrikant — og Chr. Fode, Løngangsstræde 20, København, solgte sagsøgeren til Fode 1000 t. forbrændsel. I kontrakten hedder det iøvrigt:

„— — — Kvalitet: Prima Varer, ikke over 42 pCt. Vand og Aske. Maksimalpris. Ved Levering henholdsvis til København eller Provinsbyer maa højeste Priserne for en gros Salg ikke overskrides.

Betaling: Netto kontant.

Leveringssted: Fabrik eller Jernbanestation. Købers Valg.

Leveringstid: Efter Købers Valg, dog saavidt muligt successivt i Løbet af Sæsonen 1947—48.

Betingelser: De til enhver Tid gældende Bestemmelser, udsendt af Landbrugsministeriet og Priskontrolraadet. Der skal afsendes 2 Læs hver Dag med tilsammen 8—9 t. for min Regning til Korsør fra Midten af Maj til Nytaar.“

Ved slutseddel af 31. maj 1947 overdrog sagsøgeren hele sin tørveproduktion med maskiner etc. til sagsøgte under nærværende sag, entreprenør I. E. Jensen, for en købesum af 31.000 kr. I slutsedlen hedder det derhos: „Gdr. Christiansen har solgt 1000 t. Forbrændsel til Grosserer Foged og dette paatager Entreprenør Jensen sig at levere imod Betaling.“

I en af retten for Næstved købstad m. v. den 18. september 1947 afsagt dom i sag B nr. 676/1947: Grosserer Chr. Fode, Kbhvn. mod Forbrændselsfabrikant Henry Christiansen, Glumsø, hedder det: „Under nærv. Sag har Sagsøgeren — — — paastaet Sagsøgte — — — dømt til Betaling af 3000 Kr. som Erstatning for Ikke-Levering af 1000 Tons Forbrændsel tillige med Renter af Beløbet 5 pCt. p. a. fra Forligsindkaldelsens Dato den 2. September 1947, til Betaling sker. — — —

Da Sagsøgte, skønt lovligt stævnet, ikke har givet Møde under Sagen, vil der være at give Dom efter den af Sagsøgeren nedlagte Paastand. — — —

Den 18. december 1947 indgav landsretssagfører Knud Salicath på sagsøgerens vegne til Justitsministeriet et andragende om tilladelse til uanset ankefristens udløb at påanke ovennævnte udeblivelsesdom. I andragendet hedder det bl. a.:

„— — — Til Støtte for Andragendet tillader jeg at vedlægge Afskrift af en Kontrakt, oprettet den 31. Maj 1947. Ifølge denne Kontrakt er Entreprenør I. E. Jensen, Emmasvej 7, Gentofte, indgaaet paa at overtage min Klient's Forpligtelser med Hensyn til den Leverance af 1000 Tons Forbrændsel, som min Klient er dømt for at have misligholdt ved Underrettsdommen.

Jeg vedlægger Genpart af min Klient's Kontrakt med Grosserer Fode.

Gardejer Christiansen har nu efter nogle ret langvarige Forhandlinger faaet gjort op med Entreprenør Jensen, og det har under disse Forhandlinger vist sig, at Grosserer Fode har afbrudt enhver Forhandling med Entreprenør Jensen, idet han hævdede, at det var ham helt uvedkommende, at min Klient havde overdraget Tørveproduktionen til Entreprenør Jensen. Denne hævder,

at han høfligt har henvendt sig til Grosserer Fode og meddelt, at han havde overtaget Produktionen og vedstået sin Pligt til at opfylde min Klients Forpligtelser overfor ham. Som nævnt har Grosserer Fode ganske afvist at føre Forhandlinger med Entreprenør Jensen, hvilket min Klient mener er uberettiget.

Jeg vedlægger til Orientering herom en Skrivelse af 21. Juli 1947 fra Grosserer Fode til min Klient.

Min Klient udeblev fra Retsmødet, fordi han mente under alle Omstændigheder at hæfte for den manglende Levering, men efter de første Forhandlinger med Entreprenør Jensen mener han, at Grosserer Fode selv er Skyld i, at han ikke har faaet det paagældende Parti Formbrændsel.

Han agter derfor at paastaa sig frifundet, ligesom han vil denuntiere overfor Entreprenør Jensen."

Efter anstillede undersøgelser besvarede Justitsministeriet den 11. marts 1948 andragendet med et afslag, „da der efter Justitsministeriets Formening ikke er Udsigt til, at den i Sagen afsagte Dom vil blive ændret ved Indbringelse for højere Instans, og da der ikke foreligger tilstrækkelig Grund til at afvige fra den almindelige Regel om Ankefristen."

Ifølge stævning i nærværende sag, dateret 8. maj 1948 søger sagsøgeren sagsøgte til betaling af de i udeblivelsesdommen nævnte 3000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 2. september 1947. Den nævnte dom angives fyldestgjort fra sagsøgerens side overfor Fode.

I stævningen hedder det bl. a.:

„Det viste sig, at Sagsøgte slet ikke udfoldede Bestræbelser for at opfylde Leveringen til Fode, og denne har derfor forlangt Erstatning af Sagsøgeren, der udeblev fra Retten, da han ansaa sine Forpligtelser i Henhold til Kontrakten med Fode som aabenbare, blev dømt til at betale denne 3000 Kr. i Erstatning. Dette Beløb forlanger han derfor refunderet af Sagsøgte."

Sagsøgte påstår frifindelse. Til støtte for sin frifindelse har sagsøgte bl. a. anført, at havde sagsøgeren på behørig måde varetaget sine interesser under sagen med Fode, havde denne sag formentlig fået et ganske andet resultat end udeblivelsesdommen. Det må således gå ud over sagsøgeren i nærværende sag, at han ikke på behørig måde varetog sine interesser i den af Fode anlagte sag, og at han navnlig har forsømt, hvis han måtte mene, at sagsøgte under nærværende sag havde noget regresansvar overfor ham, at forkynde retssagen for sagsøgte, således at denne havde kunnet give møde og overfor sagsøgte fremført sine synspunkter til forsvar overfor Fodes påstand.

Den 1. juni 1949 foretoges deldomsforhandling til „afgørelse af den af sagsøgtes indsigelser, der går ud på, at der må tillægges ham frifindelse allerede som følge af sagsøgerens forhold under sagen B nr. 676/1947, afgjort ved udeblivelsesdom, afsagt den 18. august 1947 af retten for Næstved købstad m. v.

Det følger af almindelig retspraksis, at en sagsøgt, som ønsker at gøre eventuel regres gældende mod en tredjemand tilvarsler denne under sagen til varetagelse af sine interesser, og at en sagsøgt i den nævnte situation selv giver møde under sagen og i forening med den tilvarslede fremfører det fornødne forsvar overfor den pågældende sagsøgers påstand. Sagsøgeren, der i anledning af Fodes søgsmål imod ham i hvert fald efter sagens rejsning overfor ham kunne have sat sig i forbindelse med den efter hans mening regres-

pligtige for at erfare dennes stilling til Fodes krav, har ved sin ovenfor gengivne fuldkomne passivitet skabt en situation, hvor udeblivelsesdommens prøvelse ved højere ret efter det foreliggende er afskåret. Sagsøgeren findes derfor under de gengivne omstændigheder ikke at kunne påberåbe sig udeblivelsesdommens formelle resultat over for sagsøgte som grundlag for nogen refusionspligt, hvilken erstatningspligt alene ville kunne støttes på en realitetsdom mellem sagsøgeren og Fode.

Allerede som følge af det anførte vil der være at tillægge sagsøgte frifindelse.

I sagsomkostninger vil sagsøgeren have at godtgøre sagsøgte 300 kr.“

Efter at sagsøgeren havde påanket denne dom, afsagde Højesteret den 10. februar 1950 sålydende dom:

„Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten påstår den indankede dom ophævet og sagen hjemvist til videre behandling ved Østre Landsret.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Den omstændighed, at appellanten erstatningspligtig over for grosserer Fode er fastslået ved en af denne over appellanten erhvervet udeblivelsesdom og uden at indstævnte har været procesilvarslet, kan ikke afskære appellanten fra, når rigtigheden af nævnte doms resultat bestrides af indstævnte, under nærværende sag at få foretaget en selvstændig prøvelse af, om han virkelig har været erstatningspligtig over for Fode på grund af manglende levering, og i bekræftende fald om indstævnte som ansvarlig i forhold til appellanten for den manglende levering må skadesløsholde appellanten for hans tilsvær til Fode. Appellantens påstand vil derfor være at tage til følge.

Omkostningerne ved behandlingen af sagen for begge retter indtil nu findes indstævnte at burde betale til appellanten med 250 kr.“

Den 12. juli 1950 fremsendte sagsøgerens sagfører til retten udskrift af højesteretsdommen, og efter at fremgangsmåden ifølge retsplejelovens § 416 derpå var iagttaget, berammedes sagen til fortsat domsforhandling den 9. december 1950.

Under den nævnte domsforhandling påstod sagsøgeren sagsøgte, entreprenør I. E. Jensen, dømt til betaling af de 3000 kr., som sagsøgeren ved udeblivelsesdommen, afsagt den 18. september 1947 af retten for Næstved købstad m. v., er tilpligtet at betale grosserer Christian Fode i erstatning for ikke-levering af 1000 tons forbrændsel, med renter 5 pct. p. a. fra den 2. september 1947. Det gøres fra sagsøgerens side gældende, at sagsøgte har været skyld i den anførte ikke-levering, jfr. det i afdelingens dom herom anførte.

Sagsøgte påstår frifindelse, idet han bestrider at være ansvarlig for ikke-leveringen til Fode, hvorimod et eventuelt erstatningsansvar for manglende opfyldelse overfor Fode alene må blive et mellemværende mellem denne og sagsøgeren og derfor ikke at kunne videreføres på sagsøgte.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af parterne, grosserer Christian Fode og bygningskonstruktør Aage Kærgaard Vibe Petersen.

Med hensyn til den ovennævnte kontrakt af 19. april 1947 skal bemærkes følgende:

Den i afdelingens dom indeholdte gengivelse af kontrakten hidrører fra sagsøgerens bilag 1, med hensyn til hvilket der ved dom toges stempelforbehold. Det nævnte bilag er ikke atter bragt til stede under sagen. Parterne har derimod erklæret, at nævnte bilag i indhold var identisk med sagsøgte's bilag C, der er sålydende:

- „Køber: Chr. Fode, Løngangsstræde 29, København K.
 Sælger: Formbrændselfabrikant Henry Christiansen, Nødholmgård, Glumsø.
 Kvantum: 1000 t. Formbrændsel.
 Kvalitet: Prima Varer, ikke over 42 pct. samlet Vand og Aske.
 Pris: Maksimalprns. Ved Levering henholdsvis til København eller Provinsbyer maa højeste Priserne for en gros Salg ikke overskrides.
 Betaling: Netto kontant.
 Leveringssted: Fabrik eller Jernbanestation, Købers Valg.
 Leveringstid: Efter Købers Valg, dog saavidt muligt successivt i Løbet af Sæsonen 1947—1948.
 Betingelser: De til enhver Tid gældende Bestemmelser, udsendt af Landbrugsministeriet og Priskontrolraadet.
 Der skal afsendes 2 Læs hver Dag med tilsammen 8—9 t. for min Regning til Korsør fra Midten af Maj til Nytaar.“

Som sagen foreligger oplyst, vil dens afgørelse bero på, hvorvidt sagsøgte har været berettiget til at forstå ovennævnte kontrakt mellem sagsøgeren og Fode, med hvilken kontrakt han var bekendt, og hvis effektivering til Fode han havde forpligtet sig til over for sagsøgeren, der hen at sagsøgte kun var forpligtet i overensstemmelse med kontraktens slutningspassus, der på det sagsøgte forelagte eksemplar ved at være fremhævet med speciel maskinskrivning — i modsætning til kontraktens øvrige indhold, der fremtrådte som gennemslag — skulle være leveringspligtens eneste indhold. Sagsøgte vil have opfattet forholdet således, at han, såsnart talen ikke var om formbrændselets fremsendelse til Korsør, men andetsteds, skulle have været berettiget til over for Fode, som ifølge forklaringerne oplyst gennem vidnet Vibe Petersen, at forlange stillet rembours, hvad Fode nægtede at indgå på under henhold til kontraktens bestemmelser.

Det findes at have været berettiget af Fode at afslå et forlangende om rembours, idet han med føje efter kontraktens affattelse findes at have været berettiget til at henholde sig til dens bestemmelse om „Betaling Netto kontant“ samt om leveringssted: „Fabrik eller Jernbanestation, Købers Valg“, og således at kontraktens slutningspassus kun kan betragtes som havende været en foreløbig destinationsangivelse, som har kunnet ændres. Iøvrigt havde Fode erklæret sig villig til at modtage pr. bil i København.

Sagsøgte findes sluttelig ikke at have godtgjort, at sagsøgeren har sanktioneret, at det producerede formbrændsel i stedet for til Fode — da vanskelighederne var opstået mellem denne og sagsøgte — skulle køres til København til levering til en af sagsøgte opgiven forbindelse dersteds, idet sagsøgeren netop med hensyn til nævnte ændrede plan må antages at have udtalt, at han mente, at Fode ikke uden videre ville lade sig nøje dermed.

Som følge af det foranførte har sagsøgte ikke opfyldt den af ham påtagne leveringspligt til Fode, og da den sagsøgeren af Fode — i brev af 21. juli 1947 — afkrævede erstatning for ikke-levering af 3 kr. pr. ton, ganget med det ikke leverede kvantum 1000 tons, alene har andraget Fodes lovlige fortjeneste. vil der være at give sagsøgeren, der har fyldestgjort Fode, dom over sagsøgte efter sagsøgerens påstand.

I sagsomkostninger for denne del af sagen vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren 500 kr., hvorved bemærkes, at spørgsmålet om sagens omkostninger indtil højesteretsdommen er afgjort ved denne dom.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, entreprenør I. E. Jensen, bør til sagsøgeren, gårdejer Henry Christiansen, betale de påstævnte 3000 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 2. september 1947, til betaling sker, og i sagsomkostninger for denne del af sagen 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse. Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Ved de foreliggende, tildels efter den indankede doms afsigelse tilvejebragte oplysninger, må det anses godtgjort, at indstævnte uden forbehold har godkendt, at appellanten undlod at levere formbrændslet til grosserer Chr. Fode til opfyldelse af indstævntes kontrakt af 19. april 1947 og i stedet solgte sin produktion til vognmand Ernst Børge Nielsen. Da appellanten under disse omstændigheder ikke findes at være erstatningspligtig overfor indstævnte i anledning af, at kontrakten med Fode ikke er blevet opfyldt, vil appellanten være at frifinde. Omkostningerne ved behandlingen af sagen for begge retter for tiden efter Højesterets dom af 10. februar 1950 findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, entreprenør I. E. Jensen, bør for tiltale af indstævnte, gårdejer Henry Christiansen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse 1000 kr. til appellanten.

Nr. 71/1951. **Departementet for told- og forbrugsafgifter**
(kammeradv. v/ H. O. Hansen)

m o d

grosserer **Friederich Reinholdt Stern-Peltz** (selv).

(Vedrørende overtrædelse af toldloven).

Østre Landsrets dom 21 december 1950 (IV afd.).

Da sagsøgeren, grosserer Friederich Reinholdt Stern-Peltz, den 17. januar 1950 sammen med sin hustru i et internationalt eksprestog indrejste fra Tyskland over Padborg, opdagede toldpersonalet, at han forsøgte at indsmugle nogle særlig højt beskattede varer. Toldvæsenet beslaglagde følgende genstande:

- 4 armbåndsure
- 1 kg 500 g gardinstof
- 37 kulturperler
- 118 brillanter tilsammen 4,38 karat
- 3 sølvvedhæng m/aquamariner
- 1 sølvring
- 1 forgyldt armbånd og
- 1 — halskæde.

Sagsøgeren opgav perlernes værdi til 600 kr. og forklarede, at han havde betalt brillanterne med 750 D. Mark og industridiamanter til en værdi af 250 D. Mark. Firmaet kgl. hofjuveler A. Michelsen har på grundlag af brillanternes karat anslået gennemsnitsværdien til 3285 kr. og denne værdi har sagsøgte, Departementet for told- og forbrugsafgifter, lagt til grund i en skrivelse af 4. april 1950 til sagsøgeren, hvori det meddeles, at konfiskationsværdien af samtlige varer udgør 4122 kr. og tolden 1770 kr. 31 øre, og at departementet i henhold til toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928 ikendte ham en bøde på 5000 kr. og konfiskerede de i forvaring tagne varer. Ved skrivelse af 16. maj 1950 forlængede departementet fristen for indbringelse af denne afgørelse for domstolene til den 31. maj 1950.

Under denne ved stævning af 31. maj 1950 anlagte sag har sagsøgeren påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at den ikendte bøde nedsættes til et efter rettens skøn fastsat beløb.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at der foreligger særligt formildende omstændigheder. Han er politisk emigrant fra Tyskland og har nu ved lov erhvervet dansk indfødsret. Han har i Tyskland rejst erstatningskrav for formueværdier, som under nazi-regeringen er frataget ham, og havde opnået, at han af dette krav i Tyskland kunne disponere over 2000—2500 D. Mark. Han havde søgt om tilladelse til at hjemføre dette beløb, men det var blevet afslået af Direktoratet for vareforsyning og Handelsministeriet. Da han i januar 1950 var på rejse i Tyskland meddelte hans sagfører ham, at der var modstand mod erstatningslovene og at der måske kunne være fare for en revision. Da han mente, at erstatningsbeløbet var æquivalent for, hvad han i sin tid lovligt havde kunnet indføre, hvis han ikke som flygtning havde været forhindret deri, købte

han de konfiskerede varer for en del af erstatningen og forsøgte at indsmugle dem. Han betragtede denne indsmugling som en slags nødrethandling.

Sagsøgte hævder, at der tværtimod foreligger skærpende omstændigheder. Smugleriet var overlagt og varerne måtte under toldeftersynet trækkes frem efterhånden uden sagsøgerens medvirken, hvortil kommer, at smugleriet efter sagsøgtes formening var erhvervsmæssigt, idet sagsøgeren netop handler en gross med perler og ædelstene.

Hvis det af sagsøgeren angivne motiv, var det rigtige, måtte man vente, at han ville forsøge at indsmugle varer for hele beløbet og ikke kun for en del af det.

Bøderne for smugleri fastsætter sagsøgte i almindelighed til 150—200 pct. af den besvagne toldafgift, således at bøden forhøjes under skærpende omstændigheder, navnlig når der er handlet erhvervsmæssigt.

Under domsforhandlingen har der været afgivet forklaring af sagsøgeren. Han har forklaret i overensstemmelse med det anførte og har tilføjet, at han ved toldeftersynet spontant sagde, at han medførte nogle ure. Perlerne og brillanterne ville han derimod skjule, men da tolderne fandt perlerne, tog han selv brillanterne frem.

Da sagsøgeren før indsmuglingen forgæves har forsøgt på lovlig måde at få sin erstatning overført til Danmark, finder retten ikke at kunne forkaste det af ham anførte. Retten finder herefter ikke, at der har foreligget sådanne skærpende omstændigheder, at bøden burde være fastsat så højt som sket, men vil under hensyn til den af sagsøgte opgivne toldafgift finde en bøde på 2000 kr. passende, hvorefter sagsøgerens påstand vil være at tage til følge.

Sagsøgte findes at burde godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger med 300 kr.

Thi kendes for ret:

Den sagsøgeren, grosserer Friederich Reinholdt Stern-Peltz, ved sagsøgte, Departementet for told- og forbrugsafgifters skrivelse af 4. april 1950 ikendt bøde bør nedsættes til 2000 kr.

Sagsøgte godtgør sagsøgeren sagens omkostninger med 300 kr. inden 15 dage fra dato.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har nedlagt påstand på frifindelse. Indstævnte har påstået bøden og konfiskationen ophævet.

Det bemærkes, at tolden af de pågældende varer udgjorde 1021 kr. 25 øre, medens resten af det i dommen nævnte beløb, 1770 kr. 31 øre, udgjorde omsætningsafgift i henhold til lovbekendtgørelse nr. 253 af 28. maj 1948.

Indstævnte havde i skrivelse af 23. juni 1949 spurgt varedirektoratet, hvorledes han skulle forholde sig for at få den erstatning, han ventede at få udbetalt i Tyskland, overført her til landet i kontanter eller varer. Han havde endnu ikke modtaget svar på denne forespørgsel, da han forsøgte at indsmugle varerne, men havde i

Handelsministeriet fact at vide, at overførslen sikkert ville støde på vanskeligheder fra de allieredes side.

Appellanten har i skrivelse af 10. november 1952 blandt andet udtalt, at det er „en gennem mange år fulgt fast praksis at fastsætte bøden på grundlag af de samlede told- og afgiftsbeløb.“

Indstævntes påstand om ophævelse af bøden og konfiskationen findes ikke mod appellants protest at kunne tages under påkendelse.

Seks dommere stemmer for med ovennævnte bemærkninger at stadfæste dommen i henhold til dens grunde og for at pålægge appellanten at betale indstævnte sagens omkostninger for Højesteret med 300 kr.

Tre dommere finder ikke, at det i sagen oplyste giver grundlag for nedsættelse af den af appellanten pålagte bøde, og stemmer herfor at tage appellants påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Departementet for Told- og forbrugsafgifter, 300 kr. til indstævnte, grosserer Friedrich Reinholdt Stern-Peltz.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 10. december.

Nr. 375/1951. Vognmand Martin Chr. Petersen
(overretssagfører Erling Barth)

mod

Politidirektøren i København (H. O. Hansen).

(Spørgsmål om appellanten havde ret til at overdrage nogle ham tildelte politinumre til droskevogne).

Østre Landsrets dom 14. september 1951 (II afd.).

Sagsøgeren i nærværende sag, vognmand Martin Chr. Petersen, påstår sagsøgte, Politidirektøren i København, dømt til at anerkende, at sagsøgeren har ret til at sælge eller på anden måde overdrage droskenummeret K 1258, subsidiært, og for det tilfælde, at sagsøgte anses beføjet til at fratage sagsøgeren denne ret, at han da tilpligtes at udrede en erstatning til sagsøgeren på 10.000 kr.

Sagsøgte påstår principalt sagens afvisning og subsidiært frifindelse for sagsøgerens påstand.

Sagens omstændigheder er følgende:

Sagsøgeren har besiddet droskenummeret K 1258 — der medfører politiets tilladelse til droskekørsel — siden 1914. Han købte da i overensstemmelse med den da herskende praksis et hestedroskenummer, som han den 18. maj 1914 fik ombyttet hos Københavns politi med det ovenfor nævnte automobil-droskenummer K 1258.

Kort derefter, den 22. januar 1915, udstedtes af Justitsministeriet et reglement for droskekørsel i København, der afløste et reglement fra 1869. Det nye reglement henlagde, som hidtil, under politiet tilsynet med droskekørsel i København og reguleringen af tilgangen til erhvervet, idet udøvelse af erhverv ved offentlig droskekørsel var gjort afhængig af politiets tilladelse, foruden af næringsadkomst.

Det havde allerede i en årrække været praksis, at indehaverne af droskenumre solgte disse til deres efterfølgere, hvorved der nødvendigvis blev lagt et vist pres på politiet om at godkende køberen af droskenummeret som droske-ejer. For at forhindre alt for grove misbrug i denne praksis, og i betragtning af, at der på dette tidspunkt endnu ikke fandtes noget udtrykkeligt forbud i de gældende bestemmelser mod overdragelser af droskenumre, fulgte politiet fra 1915 den fremgangsmåde at pålægge såvel købere af et tidligere droskenummer, som ny tilkomne droskeejere, der fik tildelt koncession hos politiet at underskrive en erklæring om, at de forpligtede sig til ikke at sælge eller på anden lignende måde at overdrage forretningen (koncessionen) til andre. Sagsøgeren, der ikke havde underskrevet nogen sådan erklæring for de droskenumre, han havde erhvervet, og som således var „uklausulerede“, havde i 1919 solgt droske nr. K 980 for 12.000 kr. og i 1924 droske nr. K 934 for 13.000 kr., og han havde endnu tilbage droske nr. K 1258.

Ved et af Justitsministeriet den 25. februar 1936 udstedt nyt droske-reglement bestemmes det udtrykkeligt i § 1, stk. 2, at den af politiet givne tilladelse til droskekørsel (droskenummeret) „er rent personlig og kan ikke under nogen Form ved Kompagniskab, Salg, Pantsætning, Udlaan, Udleje eller p. a. M. helt eller delvist overdrages til andre. Overtrædelse heraf medfører, at Tilladelsen bortfalder. — —“ Der indrømmedes dog visse undtagelser for enker efter autoriserede droskeejere, og i praksis rørte politiet heller ikke ved de dispositioner, der blev truffet med hensyn til ældre „uklausulerede“ droskenumre. Der er således siden 1936 af Københavns politi godkendt 8 tilfælde af salg af droskenumre, hvor politiet har godkendt salget uden nærmere begrundelse, når de solgte droskenumre var ældre uklausulerede numre, og sælgeren derhos personlig indfandt sig for at begære godkendelse af droskenummerets overdragelse til køberen.

I oktober 1950 skete der imidlertid en ændring i politiets praksis, foranlediget ved et særligt grelt tilfælde, hvor en droskeejers enke, der selv havde erhvervet numrene ved overdragelse eller „arv“, nu ved testamente havde overdraget sine 4 uklausulerede droskenumre til sin datter, der derefter kom og begærede numrenes overførelse til hende. Sagsøgte gav da ordre til, at de endnu eksisterende 14 uklausulerede droskenumre, fordelt på 11 vognmænd, ikke måtte sælges eller overdrages; og herom underrettedes sagsøgeren ved Politidirektørens skrivelse af 26. oktober 1950, der efter forskellige forhandlinger mellem parterne sluttelig gav anledning til sagsøgerens stævning af 15. marts 1951 i nærværende sag.

For landsretten har sagsøgeren afgivet forklaring.

Til støtte for sin principale afvisningspåstand har Politidirektøren i København — hvem der er meddelt fri proces under sagen — anbragt at spørgsmålet om regulering af adgangen til droskekørsel i København er et internt administrativt anliggende, som ved § 105 i Københavns Politivedtægt af 1913 og § 1, stk. 3, i Droskereglementet af 25. Februar 1936 er overladt til Politidirektørens bestemmelse. Sagsøgeren har derhos ingen aktuel retlig interesse i at få det af ham forebragte teoretiske spørgsmål afgjort af domstolene.

Da det imidlertid i det foreliggende tilfælde drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren besidder et lige overfor politiet retslig beskyttet krav på at aflænde sit droskenummer, og på at politiet anerkender en sådan overdragelse i overensstemmelse med tidligere fulgt praksis, findes sagsøgeren at have adgang til at forelægge domstolene dette spørgsmål til afgørelse. Sagsøgerens interesse heri skønnes derhos at være blevet tilstrækkelig aktuel derved, at sagsøgte ved sit fornævnte brev af 26. oktober 1950 har meddelt sagsøgeren „at De ikke kan forvente at få politiets tilladelse til at sælge ell. p. a. m. overdrage politinummeret til andre. — — —“ Sagsøgtes afvisningspåstand kan derfor ikke tages til følge.

Med hensyn til sagens realitet bemærkes følgende:

Medens der ikke efter de før 1936 gældende bestemmelser for droskekørsel i København fandtes noget udtrykkeligt forbud mod overdragelse af droskenumre, er det klart at slige dispositioner rent faktisk måtte hemme og begrænse den ret, som det netop var hensigten med de ældre reglementer af 1869 og 1915 at give politiet, til, efter sit skøn, til gavn for det københavnske publikum, og uafhængigt af vognvejernes og chaufførernes respektive privatinteresser, at regulere tilgangen til droskekørsel. I denne forstand var den omhandlede praksis med salg af droskenumre utvivlsomt i strid med forskrifternes hensigt og formål og, som påvist ovenfor, også stridende med deres tekst efter 1936. Politiet har vel ikke ment at burde forbyde den ommeldte praksis med salg af droskenumre, men har til at begynde med indskrænket sig til forsøg på at begrænse den nævnte uheldige praksis ved hjælp af de såkaldte „klausuler“; der er derved skabt en tilstand af foreløbig tolerance fra politiets side, hvilende i særlig grad på rent mundtlige instrukser til politiets færdselsafdeling og mundtlige oplysninger til vognejere og taxachauffører. Allerede af de således foreliggende oplysninger følger det, at der ikke ved politiets „Klausulpraksis“ kan være skabt nogen egentlig ret for droskeejerne, men alene en midlertidig tolerance-tilstand, hvilket også fremhæves udtrykkeligt i § 5 i Politidirektørens regulativ af 15. april 1931, hvor det, som betingelse for at erhverve politiets tilladelse til at udnytte en københavnsk motordroske, kræves af sagsøgeren, at han „først ved sin underskrift forpligter sig til at overholde de for udøvelsen af droskevognmandsvirksomhed i København af politiet til enhver tid stillede betingelser, de såkaldte „Klausuler“, et udtryk hvori der må antages at ligge et forbehold fra Politidirektørens side om diskretionær tilbagekaldelses- og ændringsret med hensyn til den eksisterende tolerance-praksis.

Onsdag den 10. december.

Herved bemærkes, at overgangsbestemmelsen i Droskerelementet af 25. februar 1936, der taler om „kompagniskab eller salg som ved reglementets ikrafttræden er godkendt af politiet“, i hvert fald ikke kan antages at have for øje den generelle praksis, som tidligere var gældende inden den 1. marts 1936.

Herefter vil sagsøgte være at frifinde for sagsøgerens tiltale.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, Politidirektøren i København, bør for sagsøgeren, vognmand Martin Chr. Petersens tiltale i denne sag fri at være.

I salær til den for sagsøgte beskikkede sagfører, landsretssagfører S. Bruun, betaler sagsøgeren inden 15 dage efter denne doms afsigelse 300 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har indstævnte ikke gentaget sin påstand om sagens afvisning. Iøvrigt har parterne gentaget deres påstande for landsretten, idet appellanten har bemærket, at hans principale påstand skal forstås således, at salg eller overdragelse skal ske til en af politiet godkendt person.

Fem dommere tiltræder af de i dommen anførte grunde, at droskerelementets overgangsbestemmelser ikke omfatter et tilfælde som det foreliggende, hvor salget ikke var godkendt af politiet ved reglementets ikrafttræden, at der ikke af indstævnte er givet appellanten et af reglementsbestemmelserne uafhængigt tilsagn om tilladelse til salg, og at en ret hertil ej heller kan støttes på den af politiet i tiden fra 1915 til 1950 fulgte praksis. Disse dommere stemmer herefter for at stadfæste dommen og for at pålægge appellanten at betale sagsomkostninger for Højesteret som nedenfor anført.

Fire dommere bemærker:

Efter det i sagen oplyste må det lægges til grund, at politiet i 1915 har meddelt de vognmænd, der før ikrafttrædelsen af reglementet af 22. januar 1915 havde erhvervet et droskenummer med dertil hørende hyreret, tilladelse til at sælge eller på anden måde råde over sådant nummer, dog på betingelse af, at vedkommende erhverver skriftligt anerkendte, at han ikke havde sådan ret. Denne dispositionsret med hensyn til de såkaldte klausulfri droskenumre er ikke blevet bestridt af politiet, men tværtimod anerkendt gennem dettes faste praksis, lige til reglementet af 23. februar 1936 trådte i kraft. Det fremgår ikke af det om forarbejderne til dette reglement oplyste og fremgår heller ikke klart af reglementets overgangsbestemmelser, at det har været hensigten at gøre indgreb i den i 1915

trufne ordning, der da også er blevet iagttaget af politiet lige til 1950. Herefter findes indstævnte ikke på grundlag af en ændret fortolkning af nævnte overgangsbestemmelser at kunne betage appellanten som indehaver af et klausulfrit droskenummer retten til — i overensstemmelse med hidtidig praksis — at råde over dette nummer, og disse dommere stemmer derfor for at tage appellantens principale påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I salær for Højesteret tillægges der højesteretssagfører Bunch-Jensen 500 kr., der udredes af appellanten, vognmand Martin Chr. Petersen.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 203/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Poul Robert Grünert (Vald. Hvidt efter ordre).

(Brandstiftelse og hærværk. Spørgsmål om dom til psykopatforvaring).

Vestre Landsrets dom 8. maj 1952 (østjydske nævningekreds).

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af nævninger, er Poul Robert Grünert ved anklageskrift af 21. januar 1952 fra 2. jyske statsadvokatur sat under tiltale for overtrædelse af

- I. straffelovens § 181, stk. 1, for forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom ved
  - A. den 26. april 1951 kl. ca. 4 i en port til ejendommen Vestergade 3, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget papir og træuld, som beroede i nogle i nævnte port stående trækasser, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på ejendommen til et beløb af 10.884 kr. og på løsøre til et beløb af 3681 kr. 75 øre,
  - B. den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i gården til ejendommen Immervad 5, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget papir og træuld, som beroede i en i nævnte gård stående trækasse, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på løsøre til et beløb af 60 kr.,
  - C. den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i et kælderrum til ejendommen Grønnegade 4, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget der beroende papir, således at der opstod ildebrand,
  - D. den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i en kældergang til ejendommen Møllestien 4 A, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget der

beroende papir og en barnevognsmadrass, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på ejendommen til et beløb af 80 kr. og på løsøre til et beløb af 30 kr.,

II. straffelovens § 291, stk. 2, for hærværk v e d

- A. den 1. august 1949 mellem kl. 20 og 22 uden for biografen i Lohals på Langeland med en skruetrækker at have gennemboret dæk og slanger på 5 automobiler og ca. 30 cykler, der var parkeret på nævnte sted,
 B. den 26. april 1951 kl. ca. 3,30 at have knust en rude til en butiksdør i ejendommen Aaboulevarden 64, Aarhus.

I medfør af straffelovens § 70, jfr. dens § 17, stk. 1, nedlægges der påstand om, at tiltalte dømmes til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater.

Til påkendelse under sagen er over for tiltalte nedlagt følgende erstatningspåstande:

Købstædernes almindelige Brandforsikring (forh. I. A.)....	10.884 kr. 00 øre
Forsikrings A/S Skjold (forh. I. A.)	175 — 00 —
Købstædernes almindelige Brandforsikring (forh. I. D.)....	80 — 00 —
Forsikrings A/S Baltica (forh. II. B.)	64 — 40 —

Tiltalte, som er født den 2. marts 1914, blev ved Vestre Landsrets under medvirken af nævninger den 16. februar 1943 afsagte dom frifundet for tiltale for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1; efter at den således pådømte sag i henhold til den særlige klagerets kendelse af 30. december 1943 var blevet genoptaget, blev tiltalte ved Vestre Landsrets ligeledes under medvirken af nævninger afsagte dom af 16. februar 1944 for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1, og § 158, stk. 1, jfr. § 23, anset med straf af fængsel i 3 år og meddelt pålæg i henhold til straffelovens § 72. Iøvrigt ses tiltalte ikke tiltalt eller straffet her i landet.

Tiltalte har i anledning af sagen været indlagt til mental observation på sindssygehospitalet ved Aarhus. I den herom under 24. oktober 1951 af professor dr. med. Erik Strømgren afgivne erklæring udtales som konklusion:

„— — — Obs. er ikke sindssyg eller åndssvag, men en følelseskold, selvhævdende, upålidelig psykopat med periodisk spiritusmisbrug. Under indflydelse af spiritus kan han komme i en tilstand, hvis karakter man ikke med sikkerhed kan udtale sig om, og man kan ikke med sikkerhed udelukke muligheden af en abnorm alkoholreaktion.

Rigsadvokatens spørgeskema af 1. maj 1935 må herefter besvares således:

- 1) Sandsynligvis ikke.
- 2) Bortfalder.
- 3) Ja, obs. må antages på gerningstidspunkterne at have befundet sig i en ved svækkelse eller forstyrrelse af sjælsevernerne betinget varigere tilstand, idet han må betegnes som psykopat af selvhævdende, upålidelig og noget følelseskold type og med periodisk spiritusmisbrug. På gerningstidspunkterne har han under spiritusindflydelse været i en tilstand, hvis karakter man ikke med sikkerhed kan udtale sig om, idet man ikke kan udelukke muligheden af, at det har drejet sig om en abnorm alkoholreaktion; blot nogenlunde typiske

tegn herpå er dog ikke påvist. Han bliver under alkoholpåvirkning som regel sexuel opstemt og aktiv; de nu foreliggende brandstiftelser må muligvis ses i forbindelse med, at en alkoholisk betinget sexuel opstemthed ikke har fået adækvat udløsning, således at de må opfattes som surrogathandlinger.

- 4) Obs. må anses for principielt uegnet til påvirkning gennem straf under vanlige former.
- 5) Bortfalder.
- 6) Ligartede forbrydelser i fremtiden må befrygtes, spec. hvis han vedblivende drikker spiritus.
- 7) Kun en anstaltanbringelse må anses for tilstrækkelig virksom til at forhindre obs. i at begå nye forbrydelser. Psykopatforvaring tilrådes.“

Retslægerådet, for hvilket sagen derefter har været forelagt, har i erklæring af 7. november 1951 udtalt:

„Retslægerådet kan tiltræde den af overlægen ved sindssygehospitalet ved Aarhus den 24. oktober 1951 afgivne erklæring, hvorefter Poul Robert Grünert ikke er sindssyg og ikke kan antages at have været det på tidspunktet for de påsigtede handlinger. Han er heller ikke åndssvag, men normalt begavet. Af karakter er han holdningsløs, upålidelig, selvhævdende og noget følelseskold og må betegnes som psykopath. Igennem en årrække har han i perioder været hengiven til overdreven spiritusnydelse, og han har tidligere, når han foretog noget kriminelt, været påvirket af spiritus. Uagtet der ikke er påvist egentlige tegn på pathologisk rus, tyder både oplysningerne om hans adfærd efter spiritusnydelse og et alkoholbelastningsforsøg på hospitalet på, at hans alkoholreaktion ikke er ganske normal.

Han kan ikke anses for egnet til påvirkning gennem straf. Da han, indtil han er psykisk stabiliseret og tillige afvænnet med alkoholnydelse, frembyder en betydelig risiko for retssikkerheden, må det anbefales, at han anbringes i psykopatforvaringsanstalten.“

På foranledning af tiltaltes forsvarer er der yderligere forelagt professor Strømgren følgende spørgsmål:

- „1. Kan det med sikkerhed anses for udelukket, at tiltalte Grünert ved de straffbare handlingers foretagelse var utilregnelig på grund af sindssygdом eller tilstande, der må ligestilles dermed?
2. Er de af tiltalte Grünert foretagne straffbare handlinger foretaget under indflydelse af spiritus, der har medført en abnorm alkoholreaktion (pathologisk rus)?
3. Kan tiltalte Grünert anses for drikfældig?
4. Vil ligartede forbrydelser i fremtiden kunne befrygtes, hvis tiltalte Grünert ophører med at drikke spiritus?
5. Vil en antabuskur under behørig kontrol være effektiv og yde tilstrækkelig sikkerhed mod recidiv?
6. I tilfælde af at anstaltanbringelse anbefales ønskes under henvisning til besvarelsen af spm. 1 oplyst, hvorvidt for eks. en anbringelse på et sindssygehospital ikke er at foretrække i nærværende tilfælde, hvor man iflg. tidligere erklæring åbenbart ikke ganske kan udelukke muligheden af at tiltalte på gemingstidspunktet befandt sig i en tilstand som den i strfl.s § 16 omhandlede?“

Professor Strømgren har hertil i en supplerende erklæring af 24. februar 1952 udtalt:

- 1) Som det ganske klart fremgår af observationserklæringen, kan det ikke med sikkerhed udelukkes, at tiltalte ved de strafbare handlingers foretagelse var utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles dermed.
- 2) De af tiltalte foretagne strafbare handlinger synes for brandstiftelsernes og andre destruktive handlingers vedkommende efter det, der foreligger for hospitalet, at være blevet foretaget, medens tiltalte var sipirituspåvirket, og som det fremgår af observationserklæringen, kan det ikke udleukkes, at sipirituspåvirkningen har haft karakter af patologisk rus.
- 3) Tiltalte må anses for drikfædig.
- 4) Såfremt tiltalte ophører med spiritusforbrug, vil risikoen for destruktive handlinger utvivlsomt formindskes meget betydeligt.
- 5) Gennemførelse af en antabuskur kræver konstant, målbevidst medvirken fra pt.s side. Efter det kendskab, hospitalet har til tiltaltes karakter, må det betvivles, at han har en sådan karakterstyrke, at kuren kan blive sikkert effektiv. Der skal i denne henseende henvises til, at tiltalte til trods for, at han næppe kunne være uvidende om, at der var en nær sammenhæng mellem hans spiritusforbrug og hans kriminelle handlinger, ikke har fundet tilstrækkelig anledning til at afholde sig fra spiritusforbrug. Såfremt en antabuskur skulle medføre sikkerhed med hensyn til recidiv, måtte den gennemføres under så indgående daglig kontrol, at dette vist vanskeligt kan lade sig realisere.
- 6) Selv om man antog, at observanden i gerningsøjeblikket har været i en tilstand af sindssygdom, ville det ikke heraf automatisk følge, at forvaring skulle ske på sindssygehospitalet og ikke på psykopatanstalten, idet dette spørgsmål først og fremmest må afhænge af, hvilken tilstand han befinder sig i nu. Denne tilstand er præget af psykopatiske karaktertræk og ikke på nogen måde af sindssygdom, hvorfor det naturlige anbringelsessted må være psykopatanstalt.“

Retslægerrådet har efter fornyet forelæggelse af sagen i skrivelse af 27. marts 1952 udtalt, at rådet, hvad besvarelsen af de stillede spørgsmål angår, ganske kan tiltræde den af professor Strømgren afgivne erklæring af 24. februar 1952.

Under domsforhandlingen har anklagemyndigheden frafaldet tiltalen ad anklageskriftets forhold II B, og tiltalte vil derfor forsåvidt være at frifinde.

I sagens anledning har nævningerne afgivet svar på følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål 1.

Er tiltalte Poul Robert Grünert — uanset om straf måtte være udelukket i medfør af straffelovens § 18 eller § 16 — skyldigt i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom) ved den 26. april 1951 kl. ca. 4 i en port til ejendommen Vestergade 3, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget papir og træuld, som be-roede i nogle i nævnte port stående trækasser, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på ejendommen til et beløb af 10.884 kr. og på løsøre til et beløb af 3681 kr. 75 øre?

Hovedspørgsmål 2.

Er tiltalte Poul Robert Grünert — uanset om straf måtte være udelukket i medfør af straffelovens § 18 eller § 16 — skyldigt i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom) ved den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i gården til ejendommen Immervad 5, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget pap og træuld, som beroede i en i nævnte gård stående trækasse, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på løsøre til et beløb af 60 kr.?

Hovedspørgsmål 3.

Er tiltalte Poul Robert Grünert — uanset om straf måtte være udelukket i medfør af straffelovens § 18 eller § 16 — skyldigt i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom) ved den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i et kælderrum til ejendommen Grønnegade 4, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget der beroende papir, således at der opstod ildebrand?

Hovedspørgsmål 4.

Er tiltalte Poul Robert Grünert — uanset om straf måtte være udelukket i medfør af straffelovens § 18 eller § 16 — skyldigt i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold (forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom) ved den 26. april 1951 mellem kl. 4 og 5 i en kældergang til ejendommen Møllestien 4 A, Aarhus, med en tændstik at have antændt noget der beroende papir og en barnevognsmadras, således at der opstod ildebrand, hvorved der anrettedes skade på ejendommen til et beløb af 80 kr. og på løsøre til et beløb af 30 kr.?

Tillægsspørgsmål 1 til hovedspørgsmål 1—4.

(Besvares kun, hvis et eller flere af hovedspørgsmålene 1—4 besvares med „ja“).

Er straf udelukket, fordi tiltalte Poul Robert Grünert ved foretagelsen af de i hovedspørgsmålene 1—4 beskrevne handlinger, i hvilke han er fundet skyldig, på grund af beruselse har handlet uden bevidsthed — jfr. straffelovens § 18?

Tillægsspørgsmål 2 til hovedspørgsmål 1—4.

(Besvares kun, hvis et eller flere af hovedspørgsmålene 1—4 besvares med „ja“ og tillægsspørgsmål 1 med „nej“).

Er de i hovedspørgsmålene 1—4 beskrevne handlinger, i hvilke tiltalte er fundet skyldig, straffri, fordi tiltalte Poul Robert Grünert ved handlingernes foretagelse var utilregnelig på grund af sindssygdом eller en tilstand, der må ligestilles dermed, jævnfør straffelovens § 16?

Tillægsspørgsmål 3 til hovedspørgsmål 1—4.

(Besvares kun, hvis et eller flere af hovedspørgsmålene 1—4 besvares med „ja“ og tillægsspørgsmålene 1 og 2 med „nej“).

Befandt tiltalte Poul Robert Grünert sig ved foretagelse af den eller de strafbare handlinger, i hvilken han er fundet skyldig, i en ved mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjælsevneme, herunder seksuel abnormitet, betinget varigere tilstand, der dog ikke er af den beskaffenhed, at tiltalte har været utilregnelig på grund af sindssygdом eller tilstande, der må ligestilles dermed eller åndssvaghed i højere grad, jfr. straffelovens § 17?

Hovedspørgsmål 5.

Er tiltalte Poul Robert Grünert — uanset om straf måtte være udelukket i medfør af straffelovens § 18 eller § 16 — skyldigt i det i straffelovens § 191, stk. 2, omhandlede strafbare forhold (ødelæggelse eller beskadigelse af ting, der tilhører andre) ved den 1. august 1949 mellem kl. 20 og 22 uden for biografen i Lohals på Langeland med en skruetrækker at have gennemboret dæk og slanger på 5 automobiler og ca. 30 cykler tilhørende besøgende i biografen?

Tillægsspørgsmål 1 til hovedspørgsmål 5.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 5 besvares med „ja“).

Er straf udelukket, fordi tiltalte Poul Robert Grünert ved foretagelsen af den i hovedspørgsmål 5 beskrevne handling på grund af beruselse har handlet uden bevidsthed — jfr. straffelovens § 18?

Tillægsspørgsmål 2 til hovedspørgsmål 5.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 5 besvares med „ja“ og tillægsspørgsmål 1 med „nej“).

Er den i hovedspørgsmål 5 beskrevne handling straffri, fordi tiltalte Poul Robert Grünert ved handlingens foretagelse var utilregnelig på grund af sindssygdом eller en tilstand, der må ligestilles dermed, jfr. straffelovens § 16?

Tillægsspørgsmål 3 til hovedspørgsmål 5.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 5 besvares med „ja“ og tillægsspørgsmålene 1 og 2 med „nej“).

Befandt tiltalte Poul Robert Grünert sig ved den strafbare handlingens foretagelse i en ved mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjæls-evnerne, herunder seksuel abnormitet, betinget varigere tilstand, der dog ikke er af den beskaffenhed, at tiltalte har været utilregnelig på grund af sindssygdом eller tilstande, der må ligestilles dermed eller åndssvaghed i højere grad, jfr. straffelovens § 17?

Nævningerne har besvaret samtlige hovedspørgsmål bekræftende, de dertil hørende tillægsspørgsmål 1 og 2 benægtende og tillægsspørgsmålene 3 bekræftende.

Idet nævningernes besvarelse af de stillede spørgsmål findes at burde lægges til grund, vil tiltalte være at anse skyldig i overtrædelse af straffelovens §§ 181, stk. 1, og 291, stk. 2. Da tiltalte efter indholdet af de foreliggende lægeerklæringer findes uegnet til påvirkning gennem straf, men det af hensyn til retssikkerheden skønnes fornødent, at der anvendes andre foranstaltninger overfor ham, vil han være at dømme til at undergives sådanne foranstaltninger ved anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater.

Efter de juridiske dommers bestemmelse vil tiltalte have at udrede de påståede erstatningsbeløb, mod hvis størrelse ingen indsigelse er fremsat.

Sagens omkostninger vil være at udrede af tiltalte som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Tiltalte, Poul Robert Grünert, bør anbringes i forvaringsanstalten for psykopater.

Tiltalte bør derhos betale til Købstædernes almindelige Brandforsikring 10.964 kr., til Forsikringsaktieselskabet Skjold 175 kr. og til Forsikringsaktieselskabet Baltica 64 kr. 40 øre.

Sagens omkostninger, herunder i salær til den for tiltalte beskikkede forsvare, landsretssagfører Ilfeldt, 450 kr., udredes af tiltalte.

De idømte erstatningsbeløb udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er indanket for Højesteret af tiltalte.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Tiltalte har påstået ophævelse af dommen eller frifindelse, idet han har anført, at rettergangsregler er tilsidesat, og at retsformandens vejledning til nævningerne har været urigtig, samt at tiltalte har handlet uden bevidsthed under en abnorm beruselsestilstand, der var begrundet i en tandlidelse, for hvilken han nu anser sig helbredet.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Den af tiltalte påberåbte tilsidesættelse af rettergangsregler må anses uden betydning for sagens afgørelse, og der findes ikke grundlag for at antage, at retsformandens vejledning har været urigtig. Idet det ved dommen bindende er afgjort, at straffelovens § 18 ikke kommer til anvendelse, vil dommen i henhold til dens grunde være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder i salær og godtgørelse for udlæg til højesteretssagfører Hvidt henholdsvis 300 kr. og 95 kr., udredes af tiltalte Poul Robert Grünert.

Torsdag den 11. december.

Nr. 237/1950. Højesteretssagfører Ejvind Møller (H. Bache)

m o d

enkefru Dagny Voldborg Bøytler (ovcretssagfører Vald. Jensen).

(Injuriesag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 9. juni 1950 (XI afd.).

Under denne sag påstår sagsøgeren statsautoriseret revisor C. E. Bøytler eller nu hans enke fru Dagny Voldborg, f. Lemke, dels personlig og dels som afdødes eneste arving sagsøgte højesteretssagfører Ejvind Møller idømt straf efter straffelovens § 268 for krænkelse af den afdøde sagsøgers ære, samt tilpligtet at betale ham eller nu hans dødsbo en erstatning efter rettens skøn dog

ikke over 25.000 kr., for påført økonomisk skade, for tort samt for forstyrrelse af stilling og forhold i medfør af § 15 i lov om straffelovens ikrafttræden.

Sagsøgte påstås derhos kendt pligtig at udrede til sagsøgeren en af retten fastsat sum til bestridelse af omkostningerne ved kundgørelse i dagspressen af domsslutningen og domsgrundene, subsidiært kun domsslutningen og endelig påstås de påklagede ærerørige sigtelser kendt ubeføjede i medfør af straffelovens § 273, stk. 1.

Sagsøgeren har gjort gældende, at sagsøgte ved et møde i Studenterforeningen den 23. oktober 1948 om sagsøgeren har fremsat følgende ærerørige sigtelser, som gengivet i dagbladet „Land og Folk“ for den 24. oktober 1948: at sagsøgeren „mod betaling havde afgivet bevidst urigtige revisionsberetninger“, og at „en anden jurist havde erklæret at Bøytler havde forfalsket revisionsberetninger“.

Da sagsøgte, skønt lovligt stævnet, har forladt det til domsforhandling berammede retsmøde uden at nedlægge påstand i sagen, og således vil være at betragte som udeblevet under domsforhandlingen, vil der være at give dom efter den af sagsøgeren derom nedlagte påstand, dog at det påklagede forhold vil være at henføre under straffelovens § 267, da det hverken af stævningens fremstilling af sagens faktiske omstændigheder, ej heller af det ved stævningen fremlagte bilag fremgår, at sagsøgte havde fremsat de omhandlede ærerørige sigtelser mod bedre vidende.

Straffen vil herefter være at bestemme til hæfte i 10 dage.

Den påståede erstatning for tort og forstyrrelse af sagsøgerens stilling og forhold, fastsættes efter omstændighederne til 3000 kr. og tilkendes sagsøgerens dødsbo, idet bemærkes, at det ikke fremgår af sagen at sagsøgeren har lidt nogen særlig økonomisk skade.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at betale sagsøgeren med 1000 kr., og iøvrigt vil dommen være at give efter den ovenfor nævnte påstand, således at det beløb, sagsøgte tilpligtes at udrede til sagsøgerens enke til bestridelse af omkostningerne ved kundgørelse af domsslutningen, fastsættes til 200 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, højsteretssagfører Ejvind Møller, bør straffes med hæfte i 10 dage. Endvidere bør han til sagsøgeren, statsautoriseret revisor Bøytlers dødsbo betale i erstatning et beløb af 3000 kr.

De påklagede ovenfor nævnte ærerørige sigtelser kendes ubeføjede. Til bestridelse af omkostningerne ved kundgørelse af nærværende domsslutning i den offentlige presse betaler sagsøgte til sagsøgerens enke, fru Dagny Bøytler, en sum af 200 kr., ligesom han bør betale sagsøgeren sagens omkostninger med 1000 kr.

De idømte beløb at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højsterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten har for Højsteret påstået frifindelse, medens indstævnte har gentaget sin påstand for landsretten.

Appellanten har erkendt, at han på mødet i Studenterforeningen den 23. oktober 1948 har udtalt, at en anden jurist har erklæret, at Bøytler har forfalsket revisionsberetningen, og at Bøytler „mod betaling havde afgivet en bevidst urigtig revisionsberetning“.

For så vidt angår den førstnævnte udtalelse har appellanten begrundet sin frifindelsepåstand med, at udtalelserne er et referat af tilsvarende udtalelse i den af afdøde overretssagfører Palle Rosenkrantz i 1928 udgivne bog „Biskop Bast og de fattiges penge“, at han under foredraget nævnte Rosenkrantz navn, og at et korrekt referat af en i en offentliggjort bog indeholdt sigtelse, som appellanten ikke har gjort til sin egen, ikke kan anses som en strafbar udbredelse af en sigtelse.

For så vidt angår den sidstnævnte udtalelse har appellanten oplyst, at han hemed sigtede til en af Bøytler den 24. februar 1932 afgivet indberetning til fru N. Tolstrup Møller vedrørende aktieselskabet „Pahl & Petersen“, og han har begrundet sin frifindelsepåstand med, at denne sigtelses sandhed må anses bevist.

Subsidiært har appellanten påstået frifindelse med den begrundelse, at han har handlet i god tro til varetagelse af åbenbar almeninteresse, i hvilken henseende han har henvist til, at han havde deltaget i det arbejde, som udførtes af Frihedsrådets arbejdsudvalg vedrørende straffelovstillæget, at han derfor havde en særlig adkomst til at indlede den i Studenterforeningen afholdte diskussion om „Offentlighed, administration og retspleje“, og at udtalelserne vedrørende Bøytler var et underordnet punkt, som alene fremdroges, fordi Bøytler for anklagemyndigheden havde udført revisionen i Wright, Thomsen & Kier-sagen, mod hvis henlæggelse uden tiltale der på det tidspunkt var rejst kritik.

Ved de foreliggende oplysninger findes der ikke at være tilvejebragt bevis for rigtigheden af de omhandlede sigtelser, der ej heller kan anses fremsat til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, ligesom det af appellanten vedrørende den på grundlag af Palle Rosenkrantz' bog fremsatte udtalelse anførte ikke findes at kunne medføre, at denne udtalelse bliver straffri. Herefter — og idet det findes betænkeligt at fastslå, at betingelserne for anvendelsen af straffelovens § 268 foreligger, tiltrædes det, at appellanten er anset strafskyldig efter § 267.

Straffen findes efter samtlige foreliggende omstændigheder at burde fastsættes til 30 statskassen tilfaldende dagbøder, hver på 100 kr., med forvandlingsstraf af hæfte i 30 dage.

Der findes at måtte gives indstævnte medhold i hendes påstand om såvel erstatning for økonomisk skade eller tab som godtgørelse for tort samt forstyrrelse af stilling og forhold, således at det hende herfor tilkommende beløb under eet fastsættes til 5000 kr.

Med de angivne ændringer vil dommen være at stadfæste, hvorved bemærkes, at beløbet til bestridelse af omkostningerne ved kundgørelse af domsslutningen også angår denne højesteretsdom.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at straffen bestemmes til 30 statskassen tilfaldende dagbøder, hver på 100 kr., med forvandlingsstraf af hæfte i 30 dage, og at den indstævnte, enkefru Dagny Voldborg Bøytler, hos appellanten, højesteretsadvokat Ejvind Møller, tilkommende erstatning bestemmes til 5000 kr.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte med 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 12. december.

Nr. 11/1951. Landsretssagfører Svend A. Andersen (selv)

mod

købmand Orla Hansen og hustru (Poul Jacobsen).

(Spørgsmål om de indstævntes modregningsret i et til appellanten overdraget gældsbeholdning, gældslovens § 15, stk. 2, jfr. § 18, stk. 2).

Østre Landsrets dom 21. december 1950 (IX afd.).

Ved sluttedel af 7. juli 1947 købte sagsøgerne, købmand Orla Hansen og hustru, af jernbaneforstander Alfred V. Nielsen og hustru Olga Nielsen ejendommen matr. nr. 806 og 807 af Husum, Møllebakken 22, tilligemed den i ejendommen værende af fru Nielsen drevne købmandsforretning. Købesummen var 120.000 kr., hvoraf 90.000 kr. var betaling for ejendommen og 30.000 kr. for forretningen. Købesummen berigtigedes bl. a. derved, at sagsøgerne til hr. og fru Nielsen udstedte et pantebrev på 26.065 kr. 74 øre med pant i den købte ejendom. Ved handelen medvirkede sagsøgte i nærværende sag, landsretssagfører Svend A. Andersen, som sagfører for begge parter.

I skødet var forretningens årsomsætning opgivet til 90.000 kr., og det bestemtes, at varelageret skulle overtages til udsalgspris ÷ 15 pct. Under de mundtlige forhandlinger forud for købet havde sælgeren opgivet årsomsætningen til ca. 90.000 kr. og bruttoavance til ca. 15 pct.

Da sagsøgerne mente at have konstateret, at årsomsætningen var væsentlig mindre end angivet, anlagde de ved nærværende ret sag mod ægteparret Nielsen og, da fru Nielsen i mellemtiden var gået konkurs, tillige mod fru Niensens konkursbo med påstand på, at disse sagsøgte tilpligtedes at betale dem 25.000 kr. i erstatning for den nævnte mangel, og ved landsrettens dom af 16. maj 1950. der anså det bevist, at årsomsætning og bruttoavance var opgivet som nævnt. blev der givet dom efter sagsøgernes påstand.

Dommen er efter eksekutionsfristens udløb påanket til Højesteret.

Sagsøgte har den 17. december 1947 for 20.500 kr. afkøbt ægteparret Nielsen det fornævnte pantebrev, da stort til rest 25.500 kr., og samme dag belånt det i Privatbankens rådhusafdeling. På grundlag af dommen blev der

den 19. juni 1950 efter sagsøgernes begæring foretaget udlæg i pantebrevet, som det må antages som følge af, at ægteparret Nielsen gav fogeden mangelfulde oplysninger angående ejerforholdet.

Sagsøgerne har derefter anlagt nærværende sag og har efter deres endelige påstand påstået sagsøgte tilpligtet at anerkende, at sagsøgerne for deres tilgodehavende i henhold til nævnte dom har modregningsret i pantebrevet, og at sagsøgte har været uberettiget til at give pantebrevet til sikkerhed for et lån i Privatbanken uden forbehold af modregningsretten. Af hensyn til de efterhånden forfaldende renter og afdrag på pantebrevet har sagsøgerne derhos påstået dommen i denne sag gjort retskraftig uden hensyn til eventuel anke.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Til orientering bemærkes, at dommen af 16. maj 1950, som følge af påvist urigtig bogføring, ved sågens afgørelse ikke lagde den bogførte omsætning til grund, men på grundlag af bruttooverskudet i de 9½ måned — fra 15. oktober 1946 til 31. maj 1947 — i hvilke fru Nielsen havde drevet forretningen, 6094 kr., og også under hensyn til oplysningerne om forretningens omsætning i tiden før og efter ægteparret Nielsens tid, anså det for bevist, at omsætningen havde været væsentlig lavere end svarende til 90.000 kr. årlig.

I sagen er afgivet partsforklaringer af sagsøgerne og sagsøgte og vidneforklaringer af tidligere jernbaneformand Alfred Nielsen og hustru, af revisorerne Tom Nielsen og Alb. Garring samt af landsretssagfører Asger Jørgensen.

Sagsøgerne har nærmere gjort gældende, at sagsøgte, da han købte pantebrevet, vidste, eller i hvert fald havde grund til mistanke om, at de havde et krav på ægteparret Nielsen, hvilket krav de kunne modregne i pantebrevet, således at dette krav i henhold til lov om gældsbreve nr. 146 af 13. april 1938 §§ 15 og 18 ikke er gået tabt ved sagsøgtes erhvervelse af pantebrevet. De har henvist til, at fru Hansen meget hurtigt efter købet gjorde sagsøgte opmærksom på, at sagsøgerne mente, at omsætningen ikke var som lovet, og at de, da de anstillede undersøgelser ikke førte til noget resultat, omkring den 1. december 1947 henvendte sig til landsretssagfører Asger Jørgensen for at få gennemført et erstatningskrav. Da også landsretssagfører Jørgensen har forhandlet med sagsøgte om det eventuelle erstatningskrav, inden sagsøgte købte pantebrevet, har sagsøgte måttet være klar over, at der eventuelt ville blive konstateret et krav, som ville blive gjort gældende som modregning mod pantebrevet.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsepåstand for det første anført, at den afsagte landsretsdom, som ikke er bindende for ham, beror på fejlagtige oplysninger, og at nye oplysninger, som han nu er i besiddelse af, må medføre, at ægteparret Nielsen ikke er erstatningspligtige overfor sagsøgerne, således at det krav, disse vil modregne, bortfalder. Endvidere har sagsøgte hævdet, at han ved pantebrevets erhvervelse var i god tro, således at han ikke er pligtig at anerkende modregningsretten.

Forsåvidt angår den afsagte landsretsdom har sagsøgte nærmere gjort gældende, at den som grundlag for beregningen af omsætningen bygger på den antagelse, at fru Nielsen i de 9½ måned, hun drev forretningen, havde haft et bruttooverskud på kun 6094 kr., hvilket er urigtigt, idet der ikke ved udregningen er taget behørigt hensyn til det stedfundne privatforbrug af egne varer. Sagsøgte har fremlagt en opgørelse udarbejdet af statsautoriseret revisor Erik Nielsen, ifølge hvilken bruttoavancen ved et skønsmæssigt ansat privat-

forbrug på 2700 kr. har været 8719 kr. 22 øre, hvilket med en ansat avanceprocent af 12 skulle svare til en årsomsætning på 91.781 kr. 26 øre.

Sagsøgerne har herefter hævdet, at der ikke ved udregningen bør tages hensyn til et privatforbrug som det nævnte, der er ukonstaterbart og unormalt stort, og at man kun kan komme til den tilsagte årsomsætning på 90.000 kr. ved både at gå ud fra det angivne meget store privatforbrug og ved at slå af på den lovede bruttoavance på 15 pct. og gå ned til ca. 12 pct., hvilken beregningsmåde de ikke kan godkende. De må herefter hævde, at landsretsdommen ikke er afsagt på et urigtigt grundlag og må stå ved magt.

Sagsøgte har endvidere benægtet, at han ved pantebrevets erhvervelse vidste eller havde mistanke om det senere fremkomne erstatningskrav. Han har erkendt, at sagsøgerne kort efter købet henvendte sig til ham med deres klage over omsætningens størrelse, og at han lod sagen undersøge, uden at der dog fremkom noget til støtte for klagen. Da sagsøgerne havde henvendt sig til landsretssagfører Asger Jørgensen, havde han et møde med denne, og landsretssagfører Jørgensen fik til gennemsyn udleveret forretningens bøger og bilag. Han hørte derefter intet fra landsretssagfører Jørgensen eller sagsøgerne, der uden forbehold indbetalte ydelserne pr. december termin 1947. Sagsøgte måtte herefter gå ud fra, at sagsøgerne havde opgivet deres påståede erstatningskrav.

Landsretssagfører Jørgensen har i en fremlagt erklæring, som han har vedstået som vidne i retten, udtalt, at han den 5. december 1947 med sagsøgte havde et længere møde, hvor bøgerne blev gennemgået, og hvor det blev foreholdt sagsøgte, at der måtte være givet forkerte oplysninger om omsætningen, og at man ville gøre sælgerne ansvarlige herfor. Vidnet fik udleveret bøger og bilag, som han overgav sagsøgernes revisor, for at denne kunne udarbejde en beretning om, hvad bøgerne udviste angående omsætningen. Den 10. december 1947 meddelte Orla Hansen, at vidnet ikke skulle foretage sig yderligere uden nærmere ordre, og den 10. marts 1948 meddelte Hansen ham, at han havde givet sagen til en anden sagfører. Vidnet husker, at han i sin tid var indstillet på, at han, når revisionserklæringen forelå, påny skulle have et møde med sagsøgte for om muligt at få gennemført en ordning i mindelighed.

Retten skal bemærke følgende: Som ovenfor nævnt har retten ved afgørelsen af retssagen mellem sagsøgerne og ægteparret Nielsen set sig nødsaget til at søge at nå frem til størrelsen af forretningens omsætning i den tid, fru Nielsen har drevet den, ved at lægge bruttoavancen til grund, og det findes ikke berettiget ved fastlæggelsen af denne som beregningsgrundlag for omsætningen også at medregne ægteparret Nielsens privatforbrug af forretningens varer, idet omsætningen derved forøges, ikke med summen for privatforbruget, men med et — af avanceprocenten afhængigt — multiplum af denne sum. Medregning af privatforbruget vil i alt fald kun kunne få uvæsentlig betydning ved beregningen af bruttoomsætningen. Der er herved set bort fra, at privatforbrugets størrelse som beroende på levedof og familiens størrelse ikke kan have direkte betydning for køberen. Retten må derfor, og ganske bortset fra, at den lovede avanceprocent ikke er 12, men 15, give sagsøgerne medhold i, at det af sagsøgte anførte ikke giver grundlag for at anse den den 16. maj 1950 afsagte landsretsdoms resultat for urigtigt.

Retten finder endvidere, at sagsøgte efter det omhandlede møde med landsretssagfører Jørgensen den 5. december 1947 må have været klar over, at de

sagsøgende eventuelt havde et erstatningskrav, der kunne gøres gældende som modregning mod pantebrevet, og han findes ikke berettiget til at antage, at kravet var opgivet, fordi sagsøgerne uden forbehold indbetalte en terminsydelse, hvis udeblivelse kunne medføre, at pantebrevets fulde beløb forfaldt til betaling. Sagsøgte findes herefter, ved at have købt pantebrevet uden ved henvendelse til landsretssagfører Jørgensen at have sikret sig, at sagsøgernes erstatningskrav var definitivt opgivet, at have haft grund til mistanke om, at sagsøgerne kunne gøre erstatningskrav gældende mod ægteparret Nielsen i anledning af handelen og gennemføre dette gennem modregning overfor kravet ifølge pantebrevet, hvorfor han i medfør af gældslovens § 18, stk. 2, jfr. § 15, stk. 2, har været uberettiget til at stille pantebrevet som sikkerhed uden at forbeholde sagsøgernes modregningsret, og må tåle, at sagsøgerne udøver sådan modregning. Idet der ligeledes findes tilstrækkelig grund til i henhold til retsplejelovens § 488, stk. 2, jfr. § 487, stk. 4, at gøre nærværende dom retskraftig uden hensyn til eventuel anke, vil der i det hele være at give dom efter sagsøgernes påstand.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, landsretssagfører Svend A. Andersen, bør anerkende, at sagsøgerne, købmand Orla Hansen og hustru, for deres tilgodehavende i henhold til Østre Landsrets dom af 16. maj 1950 hos jernbaneformand Alfred V. Nielsen og hustru Olga Johanne Nielsen har modregningsret i et pantebrev, stort 25.500 kr., à 5 pct. p. a. i ejendommen matr. nr. 806 og 807 af Husum, Møllebakken 22, udstedt af sagsøgerne til Alfred V. Nielsen og hustru, og at han har været uberettiget til at give dette pantebrev til sikkerhed for et lån i Privatbanken uden forbehold af modregningsretten.

Sagsøgte bør inden 15 dage fra dato til sagsøgerne betale sagens omkostninger med 1000 kr.

Den sagsøgte tilkendte modregningsret kan udøves, uanset om denne dom betimelig påankes.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Østre Landsrets dom af 16. maj 1950 blev ved Højesterets dom af 27. marts 1952 stadfæstet, dog at det tilkendte beløb blev fastsat til 5000 kr., og jernbaneformand Alfred V. Nielsen og hustru, Olga Johanne Nielsen, blev dømt til at betale de indsævnte 1000 kr. i sagsomkostninger for begge retter.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse, subsidiært at modregningsret anerkendes for et beløb efter rettens skøn, mindre end det ved nævnte højsteretsdom fastsatte.

De indstævnte har påstået stadfæstelse, dog således at modregningsretten kun gælder de dem ved nævnte højsteretsdom tilkendte beløb.

Det tiltrædes af de i dommen anførte grunde, at de indstævntes modregningsret overfor kravet ifølge pantebrevet ikke er bortfaldet

ved appellantens erhvervelse af pantebrevet. Den omstændighed, at de indstævnte efter pantebrevets overdragelse har betalt terminsydelser og restkøbsum uden forbehold, findes derhos ikke som af appellanten for Højesteret anbragt at kunne medføre modregningsrettens bortfald. Herefter vil dommen være at stadfæste, dog at modregningsretten kun vil være at anerkende for de de indstævnte ved Højesterets dom af 27. marts 1952 tilkendte beløb.

I sagsomkostninger for begge retter findes appellanten at burde betale til de indstævnte 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog således at modregningsretten kun gælder de de indstævnte, købmand Orla Hansen og hustru, ved Højesterets dom af 27. marts 1952 hos jernbaneformand Alfred V. Nielsen og hustru, Olga Johanne Nielsen, tilkendte beløb, 5000 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 15. marts 1949, til betaling sker, samt sagsomkostninger 1000 kr.

I sagsomkostninger for begge retter betaler appellanten, landsretssagfører Svend A. Andersen, 1200 kr. til de indstævnte inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 15. december.

Nr. 358/1951.   Tankejer Th. Christensen
(landsretssagfører Steen Henriksen)
m o d
vognmand Carl Bendixen (Jacobi).

(Om ansvar for en tankstation i anledning af mangelfuld smøring af en lastvogn).

Vestre Landsrets dom 7. september 1951 (VII afd.).

En sagsøgeren, vognmand Carl Bendixen, Brande, tilhørende diesel-lastmotorvogn af fabrikat Vulcan, årgang 1946, med påhængsvogn blev i marts 1949 benyttet til kørsel med brunkul fra Søby til Horsens. Vognen, der blev kørt af sagsøgerens chauffør Kaj Knudsen, blev regelmæssigt indsat til eftersyn og smøring på den sagsøgte, tankejer Th. Christensen, Brande, tilhørende servicestation i Brande. Tirsdag den 29. marts 1949 brændte vognens „bagtøj“ sammen, da vognen, som nogle dage forinden havde været til eftersyn og smøring hos sagsøgte, var på vej mod Horsens med et læs brunkul. Chauffør Knudsen tilkaldte Falcks Redningskorps, der slæbte vognen til mekaniker Aage Laursens værksted i Brande, hvor den blev indsat til reparation. Et par dage senere indfandt sagsøgeren sig hos sagsøgte i anledning af skaden, og der blev ved denne lejlighed — under medvirken af en forsikringsagent Dam, der til-

fældigt var til stede, udfyldt en skadesanmeldelse til sagsøgttes ansvarsforsikrings-selskab. Det hedder heri om årsagen til uheldet:

„Under smøring af Vulcan-lastvogn havde min medhjælper ikke fyldt olie på baghjulet, idet han gik ud fra, at der var olie nok, eftersom der stod olie op i påfyldningstragten, nu er bagtøjet brændt sammen og det viste sig, at der havde været alt for lidt olie på. Ved nærmere eftersyn viste det sig, at tragten havde været tæt. Der er heller ingen spor af, at huset har været utæt således at olien kan være løbet ud.“

Da der imidlertid ikke opnåedes dækning fra det pågældende forsikrings-selskab, og da sagsøgte har nægtet at yde nogen erstatning for skaden, har sagsøgeren under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til betaling af 3410 kr. 38 øre — nemlig dels udgifterne ved udbedring af skaden, 2410 kr. 38 øre, dels erstatning for afsavn af vognen i 10 dage, 1000 kr. — tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 20. maj 1949, indtil betaling sker.

Til støtte herfor har sagsøgeren gjort gældende, at skaden skyldes, at vognens bagtøj er løbet varm på grund af manglende olie, og at sagsøgte må være ansvarlig herfor, idet vognen ved det nogle dage før uheldet foretagne eftersyn ikke er blevet behørig smurt som følge af forsømmelighed, udvist af sagsøgttes folk.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han har gjort gældende, at der ikke er udvist nogen til erstatning forpligtende forsømmelighed ved smøringen af vognen, samt at det i hvert fald ikke er godtgjort, at en eventuel mangelfuld smøring har været årsag til skadens indtræden, der kan skyldes andre forhold, herunder f. eks. en under kørselen opstået utæthed i vognens bagakselhus. Sagsøgte har derhos gjort gældende, at skaden kunne være afværget ved agtpågivenhed fra chaufføren, idet denne under kørselen burde have bemærket olie-manglen og derpå straks straks satset vognen.

Under sagen er der af sagsøgeren indhentet en erklæring af justitsministeriets motorsagkyndige i Vejle, ingeniør J. Olstad Larsen. Det hedder heri:

„— — — meddele følgende svar på de af Dem stillede spørgsmål:

- 1) Hvorledes er olietilførslen til bagtøjet på den pågældende vogn? — — —
ad 1) — — — Banjoen eller bagakselbroen — — — danner oliebeholder for de i bagbroen monterede aksler, lejer, snekkehjul og snekken med tilhørende lejer og differentialhjul.

Oven på bagbroen er monteret snekkehuset, der rummer snekkedrevet med lejer.

Når vognen er i hvile på vandret plan synker den under kørselen af snekkehjulet medførte olie ned i bunden af bagakselhuset, som i fyldt stand rummer ca. 5 liter.

Når bagakselhuset er „fyldt“, står olien — — — i højde med påfyldningsstutsens (tragtens) overkant. Forsøger man at hælde mere olie på, vil det medføre, at olie løber over tragtens rand og ned på jorden.

Bagbroens olicmængde skal vedligeholdes således, at olien aldrig synker lavere i tragten, end at den kan iagttages enten synligt i tragten eller mærkes med en finger eller føler, der stikkes ned i tragten.

For en ny, tæt bagaksel er olieforbruget ringe, praktisk talt nul, men efterhånden som aggregatet slides opstår der utætheder ved lejrernes pak-

dåser, og efterfyldning af olie må foretages oftere, men normalt dog ikke oftere end for hver 2000—6000 km's kørsel.

Påfyldningsstutsen sidder bag på bagakslen ud for snekelhjulet, som under kørsel fremad slynger olien bagud ind i og op i den lukkede tragt. Den olie, der samler sig her bliver af en særegen konsistens.

Der danner sig ofte en prop af luftblærefyldt olie, der enten kan antage karakter af meget tykflydende skum eller som en fedtagtig prop. Ved smøring og efterfyldning af olie er det en betingelse for at opnå korrekt olieøjde i bagakselhuset, at smøreren med en pind, kniv eller ofttest lettest ved hjælp af en finger fjerner det skum eller den fedtprop som sidder i tragten.

På den foreliggende bagaksel er det imidlertid på grund af påfyldningsstutsens vinkelform ikke tilstrækkeligt at anvende en finger eller pind, da den delvis faste (sejge) prop, der som nævnt dannes i stutsen, kan fylde hele vinkelstykket (samlet længde 15—16 cm), hvorfor det på vogne med påfyldningsstutse af denne form vil være nødvendigt at rense hele påfyldningsvinklen ved hjælp af en flexibel stang eller strimmel, f. eks. et stykke gummislange eller et stykke læderrem for at sikre sig, at det man ser eller mærker som olie i stutsen er den i bagakselhuset værende olies overflade og ikke blot den olieklat (prop), der kan sidde i stutsen.

- 2) Bør efter Deres mening en smører, som smører denne vogn sikre sig, at der er aftræk for olien ind i bagtøjet? Vil en sådan undersøgelse fra smørerens side være langvarig eller besværlig?
- ad 2) Da det, som ovenfor nævnt for at sikre en korrekt smøring af den foreliggende bagaksel, må være en betingelse, at der er aftræk for olien i smørestutsen, må mit svar blive, at enhver fagmand, mekaniker eller smører, der smører en sådan bagaksel, må sikre sig, at der er fuldstændig frit aftræk i smørestutsen, og at dette ikke på den foreliggende bagaksel kan sikres alene ved at stikke en finger ned i tragten, da der er mulighed for, at stutsen kan være forstoppet helt inde ved sin udmunding i bagakselhuset.

Undersøgelsen af om der er olie på bagakslen, og hvor meget (d. v. s. hvor højt olien står) samt undersøgelse af om olien frit kan løbe ind ad stutsen kun kan sikres ved, som under ad 1) nævnt at anvende et flexibelt stang-, plade- eller rørfornet legeme og stikke dette ind gennem hele stutsens længde og samtidig dreje det flexible legeme rundt om sig selv og derefter iagttagelse om der i tragten viser sig en tydelig olieoverflade.

Viser der sig ingen olieoverflade i tragten kan dette skyldes, at der er så lidt olie på bagakslen, at olien ikke når så højt op inde i bagakselhuset, men det kan også skyldes forstoppelse i tragt eller stuts, hidrørende fra en løs fedtprop. Mængden af den olie, der påfyldes vil afgøre hvilket af forholdene, der har været årsag til, at olien ikke viste sig i tragten, idet man dog, dersom der kun kan påfyldes ganske lidt (1 à 2 dl olie), inden tragten løber fuld, påny ved hjælp af den flexible sonde

må sikre sig, at det ikke har været en løs prop, der påny har stoppet aftrækket.

Tiden for denne undersøgelse, foretaget af en smører, er hverken langvarig eller besværlig. — — —

3) Er det almindelig praksis, at en bilejer, der har indleveret sin vogn på en servicestation til smøring, ved afhentningen af vognen regner med, at den er smurt forsvarligt, så han uden nærmere undersøgelse kan køre med vognen?

ad 3) Besvarelsen af dette spørgsmål må jeg give i relation til den for servicestationer almindelige praksis for smøring af en motorvogn, nemlig den at en vilkårlig motorvogn „indsat til smøring“ underkastets smøring af hele chassiset, derunder korrekt inspektion af oliestand på motor, gearkasse og differential (bagaksel) samt undersøgelse af akkumulatorens vædskehøjde. — — —

—————
 Efter denne knæsatte praksis må jeg svare, at en vognejer ved afhentning af een på en smøre-service-station indsat motorvogn, der har været indsat til smøring, ved afhentning af vognen efter, at den er meldt klar, færdig fra service-stationen, må forudsættes at kunne regne med, at hele chassiset er gennemsmurt, derunder også gearkassen og bagaksel, og at han uden nærmere undersøgelser kan køre med vognen.

Dette er da også den for vognejer og brugere almindelige praksis.“

Sagsøgeren har som part forklaret, at han en lørdag eller søndag i foråret 1949 tilfældigt kom hen på sagsøgtes værksted, hvor folkene var i færd med at smøre sagsøgerens vogn. Han spurgte en af de pågældende, Johannes Erist Jørgensen, om de var færdige med at smøre, og om de havde givet bagtøjet. Hertil svarede Jørgensen, at han knap nok var færdig, og at det var, ligesom det ikke ville trække ned i bagtøjet, men at de for en sikkerheds skyld kunne se efter næste dag, når vognen kom for at få dieselolie på. Sagsøgeren, der forstod denne udtalelse således, at Jørgensen selv ville se efter, om olien var trukket ned, rejste derefter bort i et par dage uden forinden at have talt med sin chauffør. Sagsøgeren fik senere telefonisk meddelelse om, at vognens bagtøj var brændt sammen. Bagtøjet blev skilt på Laursens mekanikværksted, hvor sagsøgeren så, at det var ganske tørt, og at smørretuden var fuldstændig stoppet af en tyk masse. Sagsøgeren mener, at han straks efter uheldet henvendte sig til sagsøgte, og at denne da udtalte, at hvis hans værksted havde begået en fejl, skulle forsikringen betale.

Sagsøgte har som part under domsforhandlingen forklaret, at anmeldelsen til forsikringsselskabet blev udfyldt af forsikringsagent Dam — der intet har med sagsøgtes forsikringsselskab at gøre — på grundlag af de oplysninger, som sagsøgeren gav om årsagen til uheldet. Sagsøgte selv kendte intet til forholdet og havde ikke drøftet dette nærmere med Jørgensen, som ikke var til stede, da anmeldelsen blev skrevet.

Chauffør Kaj Knudsen, nu boende Roskilde, har som vidne forklaret, at vognen efter sagsøgerens ordre så at sige hver lørdag blev sat ind hos sagsøgte til smøring. Lørdag den 26. marts 1949 eller søndag den 27. s. m. bragte vidnet påny vognen hen til sagsøgte. Såvel den følgende mandag som om tirsdagen fik vidnet hos sagsøgte fyldt dieselolie på vognen. Han crindrer ikke, hvem af sagsøgtes folk, der gav ham dieselolien, men der var ingen, der talte om, at de ville

se efter, om der var olie på bagtøjet. Uheldet skete på asfalteret vej mellem Høgild skole og Ejstrupholm. Vidnet mærkede det ved, at motoren „rendte fra ham“ og ikke trak hjulene med. Da Falcks Redningskorps var ankommet, prøvede vidnet at tage den ene bagaksel af, men den var så varm, at han ikke kunne tage på den selv med handsker på. Næste dag talte han på sagsøgtes værksted med Jørgensen, hvem han — inden han nævned noget om uheldet — spurgte, hvornår bagtøjet sidst var blevet smurt. Jørgensen svarede hertil, at det ikke havde fået noget nævneværdigt de sidste 3—4 gange, fordi det var fuldt.

Johannes Ernst Jørgensen, Brande, har som vidne forklaret, at han, der ikke er uddannet mekaniker, er ansat hos sagsøgte, hvor han mange gange har smurt sagsøgerens lastvogn, hvilket han også gjorde en fredag aften, inden uheldet skete. Sagsøgeren kom til stede, da vidnet var ved at være færdig med smøringen, idet han var nået til bagtøjet. Vidnet hældte olie i påfyldnings-tragten, i hvilken olien i forvejen stod halvt op, indtil den flød over; der blev hældt ca. ¼ liter på. Olien ville ikke synke, selv om han lod det stå lidt for at se, om det kunne skyldes luften, at olien ikke trængte ned. Han har ikke undersøgt, om der var afløb fra tragten ned i bagtøjet. Vidnet og sagsøgeren blev enige om, at det var i orden, og vidnet var ikke i tvivl om, at bagtøjet var fuldt, men han sagde dog til sagsøgeren, at denne for en sikkerheds skyld kunne komme ind med vognen næste morgen. Vidnet så imidlertid ikke vognen næste dag. Han havde ikke givet besked til andre på værkstedet om, at olien skulle ses efter, idet han regnede med, at sagsøgeren selv ville sørge for, at dette skete. Efter uheldet spurgte chauffør Knudsen vidnet, om denne havde kommet olie på bagtøjet, da vognen sidst blev smurt, hvilket vidnet besvarede bekræftende, og vidnet har ikke sagt noget om, at der ikke var fyldt olie på de sidste 3—4 gange.

Mekaniker Aage Laursen, nu boende Horsens, har som vidne forklaret, at det, da vognen efter uheldet blev indsat på vidnets værksted i Brande, var tydeligt at se, at den var løbet varm i bagtøjet. Dette skyldtes mangelfuld smøring. Vidnet konstaterede en forstoppelse i det vinkelformede påfyldningsrør.

Der er af sagsøgte indhentet en erklæring af 9. august 1951 fra mekaniker Hans Hansen, Brande, i hvilken erklæring det hedder:

„— — — blev anmodet om at besvare følgende spørgsmål:

Vil sammenbrænding af bagtøjet i en dieslautomobil af fabrikat Vulkan og af årgang 1946 kunne afværges ved agtpågivenhed fra chaufførens side?

Dette spørgsmål besvarer jeg som fagmand således:

Dersom under kørsel bagtøjet i en automobil (ligeegyldigt om det drejer sig om en personbil eller en lastbil eller om en benzindrevet eller diesel-oljedrevet vogn) er ved at løbe tør for olie — og oljemangel er årsagen til de allerfleste sammenbrændinger — da vil oljemangelen altid tilkendegive sig derved, at automobilen går trægt og tungt, og denne tunghed og træghed i vognen kan ikke undgå at blive bemærket af chaufføren, og hvis chaufføren derefter straks standser vognen, vil sammenbrændingen kunne afværges.

Det stillede spørgsmål besvarer jeg derfor med et: Ja.“

Sagsøgeren har under domsforhandlingen protesteret mod, at der tages hensyn til fornævnte erklæring, idet sagsøgeren først er blevet gjort bekendt med denne efter udløbet af den i retsplejelovens § 359 fastsatte frist.

Efter det foreliggende findes det tilstrækkelig godtgjort, at vognen, da den nogle dage inden uheldet var indsat på sagsøgtes værksted, ikke er blevet forsynet med tilstrækkelig olie i bagtøjet, og at denne omstændighed har været årsag til skaden, hvorved bemærkes, at der ikke af sagsøgte er tilvejebragt holdpunkter for at antage, at olien i bagakselhuset efter smøringen er løbet ud som følge af utæthed eller lignende. Idet det endvidere, særlig når henses til den af den motorsagkyndige i Vejle afgivne erklæring, findes at måtte tilregnes den hos sagsøgte ansatte Jørgensen som en forsømmelse, at vognen ikke er blevet tilstrækkelig smurt, idet han burde have undersøgt, om der var aftræk fra påfyldningsstutsen til bagakselhuset, og idet sagsøgeren — uanset dennes tilstedeværelse under smøringen og de af Jørgensen ved denne lejlighed fremsatte bemærkninger — ikke kan anses at have haft pligt til selv at forvisse sig om, at vognen var forsvarlig smurt, må sagsøgte være ansvarlig for den skete skade. Det bemærkes herved yderligere, at det ikke findes tilstrækkelig godtgjort, at denne kunne være afværget ved agtpågivenhed fra chaufførens side under kørselen. Da der ikke af sagsøgte er rejst indsigelse mod selve størrelsen af sagsøgerens erstatningskrav, vil sagsøgerens påstand herefter være at tage til følge.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgeren med 450 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, tankejer Th. Christensen, bør til sagsøgeren, vognmand Carl Bendixen, betale 3410 kr. 38 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. maj 1949, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 450 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand om frifindelse, subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Til støtte for den subsidiære påstand har appellanten med indstævntes samtykke blandt andet anført, at afsavnerstatningen bør nedsættes, fordi vognen efter en foreløbig reparation den 29. marts 1949 atter blev sat i drift.

I henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at appellanten er fundet erstatningspligtig overfor indstævnte. Idet der ikke i det for Højesteret oplyste findes at være tilstrækkelig grundlag for at nedsætte erstatningen, vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 600 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

*Landsrettens dom bør ved magt at stande.
I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, tankejer
Th. Christensen, 600 kr. til indstævnte, vognmand Carl Bendixen.
Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesterets-
doms afsigelse.*

Tirsdag den 16. december.

Nr. 424/1950. Grosserer Louis Nielsen (landsretssagfører Wass)
m o d

Vestjysk Export-Firma v/ Albert og Hans Simon (Ricard).

(Spørgsmål om der forelå et køb).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 25. oktober 1950 (III afd.).

Sagsøgerne, Vestjysk Export-Firma v/ Albert og Hans Simon, der driver virksomhed blandt andet ved opkøb af heste, har i tiden 4. februar—17. februar 1949 i 8 leveringer sendt sagsøgte grosserer Louis Nielsen ialt 58 heste, som denne har betalt kontant efter regning kort efter modtagelsen. Den 18. marts 1949 sendte sagsøgerne efter aftale med sagsøgte 16 heste til adresse slagtermester Friis, Helsingør. Den 21. marts 1949 sendte sagsøgerne til samme adresse 8 heste, der efter senere aftale mellem parterne blev omdirigeret til Københavns Kvægtorv. Den 25. marts 1949 modtog sagsøgerne fra kreaturkommissionærfirmaet Hans N. Mouritzens sønner, Kvægtorvet, 12.045 kr. 98 øre, som vedrørende den første levering (de 16 heste), for hvilket beløb de kvitterede som à contobetaling under forbehold. Et par dage efter tilbød kommissionærfirmaet T. L. U. Fischer & søn, Kvægtorvet, telefonisk afregning af 2556 kr. 16 øre à conto 8056 kr. 16 øre, der var indgået på den anden levering (de 8 heste), hvilket sagsøgerne afviste, hvorefter à conto beløbet er indgået til sagsøgtes sagfører. Den 30. marts 1949 standsede firmaet Fischer & søn sine betalinger.

Sagsøgeren har den 21. marts 1949 sendt regning for første sending, 13.860 kr., hvoraf 160 kr. er kommissionssaler og den 22. marts 1949 sendt regning for anden levering, 8834 kr., hvoraf 100 kr. er kommissionærsaler. Den 26. marts 1949 har han sendt sagsøgte et kontoudtog, hvor mellemværendet opgøres således:

24 heste leveret	22.694 kr. 00 øre
modtaget fra fa. Mouritzen 25. marts 1949 under for-	
behold à conto	12.045 — 98 —

Restbeløb... 10.648 kr. 02 øre.

Under denne sag påstår sagsøgerne sagsøgte tilpligtet at betale 10.766 kr. 32 øre med rente 6 pct. årlig fra sagens anlæg den 13. juni 1949, nemlig det fornævnte restbeløb 10.648 kr. 02 øre med tillæg af 118 kr. 30 øre som stald- og foderpenge vedrørende et den 16. februar 1949 leveret parti heste.

Sagsøgte har påstået frifindelse, idet han benægter at have købt hestene.

For landsretten har blandt andet sagsøgeren hestehandler Hans Simon, sagsøgte, dennes hustru Helene Nielsen og slagter Adolf Knudsen afgivet forklaring.

Sagsøgeren Hans Simon har forklaret, at han og sagsøgte efter flere års bekendtskab fra hestemarkeder var blevet enige om at handle sammen uden kommissionær således, at sagsøgeren skulle købe så godt han kunne efter markedets dagspris, så at hestene var pengene værd. Sagsøgeren plejede at telefonere når der var brug for heste. Den 14. marts 1949 telefonerede sagsøgeren, der skulle rejse til Jylland for at købe heste, til sagsøgte, men traf kun hustruen, som han gav besked om, at sagsøgte skulle ringe til ham. Denne bad derefter næste dag om, at de heste, sagsøgeren sendte, måtte blive adresseret til slagtermester Friis, Helsingør, og ikke som ellers til kvægtorvet. Sagsøgeren sendte derefter 16 heste til denne adresse. 20. marts telefonerede han påny til sagsøgte, der var bortrejt, og gav besked til hustruen, at han havde købt 8 heste, og at sagsøgte skulle telefonere for at få besked om prisen. Dagen efter telefonerede sagsøgte, at de sidste heste skulle omdirigeres til København, hvad han selv ville ordne. Sagsøgeren telegraferede dog for en sikkerheds skyld selv til godsekspektionen i Helsingør herom, og fortalte sagsøgte dette under en telefonsamtale den følgende dag, hvor sagsøgte oplyste, at hestene var kommet til København, og lovede at sende pengene. Han hørte derefter ikke mere, før han fik afregning fra fa. Mouritzsen 25. marts. Han telefonerede samme dag til sagsøgte, men fik først forbindelse med ham dagen efter. På forespørgsel om sammenhængen svarede sagsøgte, at hestene ikke havde kunnet sælges i Helsingør, og at han derfor var blevet nødt til at give dem i kommission på kvægtorvet. Heroverfor fastholdt sagsøgeren sit krav på betaling efter regningen, men erklærede sig samtidig villig til at hjælpe sagsøgte en anden gang. Kort efter telefonerede kreaturkommissionær Fischer angående indbetaling for den anden levering, som sagsøgeren nægtede at modtage. Han vidste, at Fischer var i betalingsvanskeligheder og ville ikke på det tidspunkt have inddrømt sig i forretninger med ham. Der var ingen særlige svingninger i markedspriserne, men prisen falder altid, når såningsperioden er forbi.

Sagsøgte har forklaret, at han havde tabt 14—1500 kr. på sagsøgerens leveringer i februar 1949, og at han ved et møde på kvægtorvet den 16. marts 1949 med sagsøgeren Hans Simon opfordrede denne til at være lidt large med de næste heste, hvortil sagsøgeren lovede at sende gode heste. Da sagsøgeren ringede den 18. marts, at der nu kom 14—16 gode heste, sagde han, at hvis de ikke var pengene værd, ville han ikke have dem. Dagen efter besøgte han dem i Helsingør, men kunne ikke afsætte dem, da de var mindst 2000 kr. for dyre, og mener at han samme aften telefonerede til sagsøgeren, at hestene var dårlige. Han prøvede forgæves at sælge dem den 20. marts, og tog derefter til Hillerød, idet han gav hustruen besked om at sige til sagsøgeren, hvis han ringede, at der ikke skulle sendes flere. Den 21. marts om morgenen telefonerede han til sagsøgeren, at han ikke ville have den første levering, hvortil denne oplyste,

at der var 5 heste undervejs. Disse nægtede sagsøgte at modtage og erklærede, at de 12 første ville blive afregnet af fa. Mouritzen. Sagsøgeren bad ham sende de 8 til kvægtorvet for ham, og han fik hestene dirigeret fra Lersø over Frederiksberg Station til kvægtorvet. Kommissionær Fischer fik dem efter anmodning i kommission, og sagsøgte gav ham besked om at afregne til sagsøgeren.

Fru Helene Nielsen har forklaret, at sagsøgte i telefonen den 15. marts sagde, at han kun ville have hestene, hvis de var pengene værd. Da sagsøgte tog til Hillerød gav han hende besked om at sige til sagsøgeren, at der ikke måtte sendes flere heste, og dette lod hun gå videre til sagsøgeren, der intet sagde om de 8 heste. Sagsøgte fortalte hende dagen efter, at sagsøgeren havde bedt ham sælge dem bedst muligt.

Slagter Adolf Knudsen, der købte ind for slagtermester Friis, har forklaret, at han beså de 12 heste sammen med sagsøgte, der straks sagde, at det var ikke noget for vidnet. Denne, der kun købte til slagtning, var enig i, at hestene var for små og magre til hans forretning.

Kreaturkommissionær Fischer har forklaret, at han solgte hestene til dagens pris, der var nedadgående. Da han ringede til sagsøgeren var kun det tilbudte beløb i behold.

Til støtte for sin påstand har sagsøgte hævdet, at han ikke har købt hestene. Han er efter 17. februar 1949 kun indgået på at tage heste, der kunne holde pengene, og de efter dette tidspunkt sendte var kun til besigtigelse. Der er ingen kutyme for at heste købes ubeset, sagsøgeren har selv bedt ham ordne videresalget og har ikke protesteret imod, at det skete gennem Fischer.

Sagsøgeren har henvist til, at de tidligere heste alle er købt ubeset og betalt efter regning uanset, at sagsøgte efter sin egen forklaring på en enkelt sending har haft tab, og til, at det under hensyn til, at hans fortjeneste pr. hest er 8—10 kr., medens transportudgifterne har andraget ca. 300 kr. og udgifterne til foderpeng for en hest er 5 kr. 60 øre daglig, må have formodningen imod sig, at hestene skulle være sendt til besigtigelse. Endvidere har han sendt regninger, medens sagsøgte ikke er i stand til at dokumentere nogen reklamation.

Det findes, navnlig under hensyn til formen for parternes tidligere samhandel, at måtte antages, at der foreligger et køb. Endvidere kan det under hensyn til, at der ikke er nogen væsentlig forskel mellem købs- og salgsprisen, ikke antages, at den forlangte pris er ubillig, og i hvert fald findes det ikke mod sagsøgerens benægtelse godtgjort, at sagsøgte har afvist leveringerne og fået sagsøgerens bemyndigelse til videresalg for hans regning.

Herefter, og idet ingen særlig indsigelse er fremsat mod posten 118 kr. 30 øre, vil sagsøgerens påstand i det hele være at tage til følge, hvorhos sagsøgte vil have at godtgøre dem sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, grosserer Louis Nielsen, bør til sagsøgerne, Vestjysk Export-Firma v/ Albert og Hans Simon, betale 10.766 kr. 32 øre med renter 6 pct. årlig fra 13. juni 1949 samt sagens omkostninger med 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage fra denne doms dato.

Intet stempel for behold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand om frifindelse mod betaling af 2556 kr. 16 øre, medens indstævnte har påstået dommen stadfæstet. Der er fra begge sider nedlagt en subsidiær påstand.

Der er til brug for Højesteret afgivet parts- og vidneforklaringer.

For Højesteret er det oplyst, at beløbet på 118 kr. 30 øre udgør stald- og foderpenge for 7 heste, som indstævnte den 16. februar 1949 afsendte til appellanten, og som denne i overensstemmelse med indstævntes opgivende den 3. marts 1949 betalte med 7500 kr., og at indstævnte først den 1. april 1949 tilstillede appellanten regning på beløbet.

Medens appellanten under disse omstændigheder ikke findes pligtig at betale dette beløb, vil dommen iøvrigt i henhold til de i så henseende anførte grunde samt idet de Højesteret for så vidt forelagte nye oplysninger ikke kan føre til andet resultat, være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 800 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, Vestjysk Export-Firma v/ Albert og Hans Simon, tilkendte beløb nedsættes til 10.648 kr. 02 øre.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer Louis Nielsen, til indstævnte 800 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 514/1950. Sagfører Joh. Barfoed (Bierfreund)

m o d

Fyens Stifts Sparekasse (Mogens Møller).

(Spørgsmål om en banks ansvar ved indløsningen af en krydset check, checklovens § 38, stk. 3).

Østre Landsrets dom 18. november 1950 (VI afd.).

Kontorist Gardy Christensen, der har været ansat hos indehaveren af Dalum Konfektionsfabrik, Fruens Bøge, fabrikant Poul Hansen, tilegnede sig i tiden juni—august 1948 ialt 8 til Poul Hansen udstedte krydsede checks til et samlet beløb af 4210 kr. 23 øre, som han kvitterede med Hansens forretningsstempel og sin egen underskrift, hvorefter han fik beløbene udbetalt i

sagsøgte, Fyens Stifts Sparekasses filial i Dalum, hvor hverken han eller fabrikanten havde konto.

Christensen tilstod sig skyldig den 21. august 1948 og indgik på at tilbagebetale beløbet, hvoraf 25 kr. er afdraget, medens resten for tiden må anses uerholdelig.

Poul Hansen, hvis bo er under konkursbehandling ved Bjerger-Aasum Herreders skifteret, har efter sagens anlæg tiltransporteret sagfører Joh. Barfoed kravet, hvilken transport er anerkendt af skifteretten.

Under denne ved Odense købstads ret for borgerlige sager forberedte sag er der af sagfører Barfoed nedlagt endelig påstand om, at de sagsøgte tilpligtes at betale 4185 kr. 23 øre med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 20. september 1948.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at de sagsøgte, da Poul Hansen ikke var deres kunde, efter checklovens § 38 må være ansvarlige for det lidte tab.

De sagsøgte har principalt påstået frifindelse, idet de hævder, at Poul Hansen måtte anses som afdelingens kunde i checklovens forstand, da hans personale siden september 1947 i vidt omfang havde omsat checks der, og at de, der har modtaget checkene i god tro, og med sammenhængende endossementer, er blevet berettigede til at beholde dem, da der ikke ved modtagelsen er udvist grov uagtsomhed, jfr. checklovens § 21.

Det er herved fremhævet, at Christensen, da besvigelserne begyndte, havde hævet checks i afdelingen i 8—9 måneder, således at man i hvert fald på dette tidspunkt måtte kunne regne med, at Christensen havde den fornødne beføjelse. Subsidiært påstås erstatningen nedsat under hensyn til, at der af Poul Hansen er udvist grov uagtsomhed.

Under sagens forberedelse er der afgivet forklaring af fabrikant Poul Hansen, kontorist Gardy Christensen, tilskærer Emil Nielsen og sparekassefuldmægtig Viggo Hansen. Der er fremlagt en efter de sagsøgtes opfordring tilvejebragt erklæring fra statsautoriseret revisor Alf Nielsen, Odense, om sagsøgeren Poul Hansens bogholderi.

Fabrikant Poul Hansen har forklaret, at hans bankforbindelse var Discontokassen i Odense, men at Christensen, da han efter at have været nogen tid hos ham blev anmodet om at hente penge på en check i denne bank, spurgte, om han ikke måtte hæve den i en sparekassafdeling i Dalum, hvad komparenten erklærede sig enig i. Han var i den følgende tid klar over, at både Christensen og tilskærer Nielsen hævdede kundechecks hos de sagsøgte, men gik ud fra, at alle sådanne checks var kvitteret af ham selv.

Gardy Christensen har forklaret, at han fra 1. juli 1947 var ansat som kontorist og lagerforvalter, han var eneste medhjælper på kontoret og passede hele bogføringen, han havde postfuldmagt og bemyndigelse til at kvittere for kontante indbetalinger, men ikke bankfuldmagt. Han benyttede afdelingen i Dalum, fordi det tog for lang tid at tage ind til Discontokassen. Han lagde om morgenen posten ind til Poul Hansen, herunder også indkomne checks, dog at de checks, han har tilegnet sig, og disses følgeskrivelser blev fjernet forinden. Han kan ikke huske, om han har kvitteret andre indkomne checks, og har i hvert fald ikke omtalt dette for Hansen, der kan have troet, at beløb hævdede på sådanne checks var indgået kontant. Hansen vidste, at vidnet også hævdede de af ham udstedte lønningschecks hos de sagsøgte.

Sparekassefuldmægtig Hansen har forklaret, at han ingen betæneligheder havde ved udbetalingerne, da det var et kendt firma. Der er intet betalt for den ydede service.

Det fremgår af sagen, at der i 1 år fra september 1947 er udbetalt 44 checks til samlet beløb ca. 44.000 kr., at Christensen foruden de checks, han har tilegnet sig, har kvitteret 12 checks, hvoraf 7 krydsede — heraf 11 (5 krydsede) før besvigelserne begyndte —, og at 6 af de af Poul Hansen selv kvitterede er krydsede.

I den fremlagte redegørelse er bl. a. anført, at den omstændighed, at flere funktioner har været udøvet af Gady Christensen, giver særlige muligheder for misligheder, at det efter virksomhedens omfang er forståeligt, at ordningen har været således, men at dette forudsætter større kontrol end ellers, at supplerende kontrolforanstaltninger kunne have været indført uden større udgift, men at det dog ikke tør hævdes, at sådanne ville have medført hurtigere opdagelse — dog at man for så vidt angår 2 checks til ialt 2660 kr. 50 øre ikke kan se bort fra muligheden heraf —, at der dog er tilstræbt en effektiv kontrol, og at der i adskillige virksomheder af lignende størrelse benyttes systemer, der ikke er mere effektive.

Under hensyn til, at Poul Hansen har været klar over, at krydsede, af ham kvitterede checks er blevet udbetalt kontant til Christensen af de sagsøgte, findes han ikke overfor disse at kunne påberåbe sig checklovens § 38, stk. 3.

Efter virksomhedens omfang må det antages, at Poul Hansen har været klar over, at de 11 af Christensen kvitterede, ikke tilbageholdte checks, som han, således som forretningsgangen foreligger oplyst, må have set i morgenposten, og som derefter er indgået kontant, og hvoraf flere er fra udenbys kunder, må have været kvitteret af Christensen, og når han desuagtet ikke overfor denne eller de sagsøgte har protesteret, må han antages stiltiende at have godkendt den anvendte fremgangsmåde.

Som følge heraf vil de sagsøgte være at frifinde. Hver af parterne findes efter omstændighederne at burde bære sine sagsomkostninger.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, Fyens Stifts Sparekasse, bør for tiltale af sagsøgeren, sagfører Joh. Barfoed, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har parterne gentaget deres for landsretten nedlagte påstande, hvorhos appellanten subsidiært har påstået sig tilkendt 2660 kr. 50 øre.

Til fremstillingen i dommen bemærkes, at der af indstævnte ifølge den i sagen fremlagte opgørelse er udbetalt ialt 44 fra Dalum Konfektionsfabrik hidrørende checks til samlet beløb ca. 40.000 kr., og at Christensen foruden de checks, han har tilegnet sig, har kvit-

teret 11 checks, hvoraf 4 krydsede — heraf 10 (4 krydsede) før besvigelserne begyndte.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, sagfører Joh. Barfoed, til indstævnte, Fyens Stifts Sparekasse, 600 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 288/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Hans Aage Nielsen (Hasle efter ordre).

(Overtrædelse af valutabekendtgørelsen m. v. Spørgsmål om konfiskation).

København s Byrets dom 6. december 1951 (V afd.).

Under denne sag tiltales Hans Aage Nielsen ifølge Københavns politis anklageskrift af 23. november 1951 til at lide straf:

A.

for overtrædelse af handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 3, ved i tiden fra oktober måned 1948 til sin anholdelse i juni måned 1951 efter anmodning af Jørgen Riisager og for dennes regning fra forskellige personer at have modtaget indbetalinger i dansk valuta til et samlet beløb af ialt 711.585 kr. og heraf foretaget udbetalinger til et beløb for ialt 616.328 kr. 29 øre, vidende om, at betalingerne, hvorom han modtog ordre fra Jørgen Riisager, Fred Nives, New York, og bankierfirmaet Winterstein, Zürich, Schweiz, vedrørte handel med udenlandsk valuta udenom de danske valuta-myndigheder.

B.

for overtrædelse af handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 5, ved

I.

i juni 1951 for Jørgen Riisagers regning at have afkøbt direktør Aage Stentoft 400 dollars for et vederlag af 3400 kr. og straks efter at have videresolgt beløbet uden fortjeneste til direktør Kirk, der deponerede de 250 dollars hos tiltalte.

2.

i tidsrummet 1948—1951 for Jørgen Riisagers regning at have afkøbt Viggo Holck 2 stk. traveller checks à 100 dollars.

3.

i tidsrummet 1948—1951 for egen regning for 750 kr. at have afkøbt frøken Lisa Schmidt 100 dollars.

Der nedlægges påstand om konfiskation af et beløb ad A. på 711.585 kr., og ad B. 1. på 1275 kr., ialt 712.806 kr. samt 100 dollars i sedler og 12 dollars og 1 dollar og 25 cent i mønter.

Tiltalte er født den 31. juli 1922 i Aalborg og ikke fundet tidligere straffet.

ad A.

Tiltalte har erkendt sig skyldig. Han har modtaget og udbetalt de i anklageskriftet anførte beløb. Tiltalte, der er kommunelærer, beboede 2 værelser i en den nævnte Riisager, der opholder sig i udlandet, tilhørende villa, hævder først i sommeren 1950 efter at have udbetalt 3—400.000 kr. at være begyndt at tænke over, at der kunne være noget ulovligt i indbetalingerne og udbetalingerne. Indbetalingerne fra Nives har fundet sted siden foråret 1950, og udbetalingerne efter ordre fra denne andrager ca. 200.000 kr. I efteråret 1950 fik tiltalte fra Riisager besked om, at der også ville komme ordrer om udbetalinger fra firmaet Winterstein, og han har for dette firma udbetalt noget mere end for Nives. Udbetalingerne skete til folk i ansete stillinger. Tiltalte har ikke selv fået noget vederlag.

Efter rettens formening må det fra første færd have stået tiltalte klart, at han formidlede ind- og udbetalinger for udenlandsk regning. Han har herved indladt sig på forhold, der er strafbare efter valutalovgivningen og vil følgelig være at dømme i overensstemmelse med anklageskriftet.

ad B. 1—3.

Ved tiltaltes erkendelse er det godtgjort, at han har gjort sig skyldig i disse forhold, dog at han i forhold 1 ikke har handlet for Riisagers regning.

Tiltalte har været fængslet fra den 28. juni 1951 til den 26. juli 1951.

Som følge af det anførte vil tiltalte være at anse efter lovbekendtgørelse nr. 153 af 28. marts 1951 § 17, jfr. lovbekendtgørelse nr. 209 af 15. maj 1948 § 18, jfr. handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 20, jfr. §§ 3 og 5, således at straffen dels under hensyn til på den ene side omfanget af de transaktioner, til hvilke tiltalte har medvirket, på den anden side hans personlige forhold og den omstændighed, at han ikke har modtaget vederlag, fastsættes til fængsel i 6 måneder, hvoraf 19 dage i medfør af straffelovens § 56 anses som udstået.

For så vidt det fra tiltaltes side er gjort gældende, at der ikke er hjemmel til konfiskation i forhold A, idet tiltalte alene er optrådt som mellemmand, bemærkes, at ordene i vareforsyningslovens § 17, stk. 4, hvortil § 20 i nævnte bekendtgørelse henviser, efter rettens formening indeholder den fornødne hjemmel til konfiskation af et beløb svarende til det beløb med hensyn til hvilket den ulovlige overførsel har fundet sted, hos enhver for gerningen ansvarlig, også hos den, der som tiltalte har formidlet ind- og udbetalingerne, uden at modtage andel af disse. Da også de øvrige nedlagte konfiskationspåstande efter det oplyste findes at burde tages til følge, vil de nedenfor nævnte beløb være at inddrage til fordel for statskassen.

Tiltalte har selv sørget for sit forsvar under domsforhandlingen.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Hans Aage Nielsen, bør straffes med fængsel i 6 måneder, hvoraf 19 dage anses som udstået.

Til fordel for statskassen inddrages 712.860 kr. samt de i bevaring tagne 113,25 dollars.

Tiltalte bør betale sagens omkostninger, derunder 125 kr. i salær til den i grundlovsforhøret den 28. juni 1951 beskikkede forsvarer. overrettsagfører Stakemann.

Østre Landsrets dom 9. april 1952 (I afd.).

Den indankede dom er afsagt den 6. december 1951 af Københavns Byrets 5. afdeling og påanket af tiltalte Hans Aage Nielsen til formildelse af straffen og til frifindelse for konfiskationskravet. Anklagemyndigheden har påstået straffen skærpet og dommen iøvrigt stadfæstet.

Tiltalte har for landsretten forklaret, at han — efter i nogen tid at have undervist Jørgen Riisagers søn — i september 1947 flyttede ind i Riisagers villa, idet det blev aftalt, at han for at føre tilsyn med ejendommen under ejerens fravær vederlagsfrit skulle bebo 2 værelser og have gratis varme og telefon. Tiltalte havde indtil da for en ret dårlig beboelse betalt ca. 2000 kr. Da tiltalte i oktober 1948 modtog en indbetaling i dansk valuta, havde han efter sin forklaring ingen tanke om, at der forelå noget ulovligt, og det var først i marts 1950, da han foruden fra Riisager modtog ordrer fra Fred Nives med besked på at afsende penge ved postanvisninger med ungtige afsenderadresser, at han blev betænkelig og overvejede at trække sig tilbage.

Tiltalte har særligt gjort gældende, at hans virksomhed ved gennemførelsen af valutatransaktionerne har været af underordnet betydning.

Heri kan der ikke gives tiltalte medhold, idet hans geming har været et nødvendigt led for at den ulovlige valutahandel kunne udføres. Herefter, og i henhold til de i dommen anførte grunde, samt da den idømte straf findes passende, vil dommen for såvidt være at stadfæste.

I henseende til konfiskation kan retten tiltræde det i byrettens dom anførte om lovhjemmelen for en sådan, men konfiskationskravets størrelse findes i forholdene A og B 1 efter samtlige sagens omstændigheder — herunder navnlig, at det endnu henstår uafgjort, hvorledes herom vil være at forholde overfor Jørgen Riisager og de i sagen iøvrigt implicerede personer — at burde begrænses til et skønsmæssigt fastsat beløb. Ved fastsættelsen heraf må det blandt andet tages i betragtning, at Riisagers efter det foreliggende ret betydelige værdier her i landet, en villa med indbo, er beslaglagt, at der i tiltaltes opstilling over foretagne ind- og udbetalinger foreligger en difference på 63.000 kr., som han ikke nærmere har kunnet redegøre for, samt at konfiskationsmulighederne hos en del af valutakøberne er tvivlsomme derved, at de ikke har kunnet identificeres på det af tiltalte afgivne grundlag.

Når nu henses til det således anførte og til, at det — således som sagen er oplyst — må lægges til grund, at tiltalte ikke i de nævnte forhold har haft indblandet egne pengemidler, og at han ikke har haft andet økonomisk fordel end den ommeldte fri bolig m. v., findes konfiskationsbeløbet passende at kunne bestemmes til 100.000 kr. samt de i den indankede dom nævnte 100 dollars i sedler, 12 dollars og 1 dollar samt 25 cents i mønter.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom bør ved magt at stande, dog at der til fordel for statskassen hos tiltalte Hans Aage Nielsen inddrages 100.000 kr., samt de i bevaring tagne 113,25 dollars.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 300 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, landsretssagfører Albert Christensen, udredes af det offentlige.

Konfiskationsbeløbet at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte til formildelse af straffen og frifindelse for konfiskationskravet.

Anklagemyndigheden har påstået skærpelse af straffen og konfiskation af et beløb på indtil 707.460 kr. samt de i bevaring tagne 113 dollars 25 cents.

Otte dommere finder efter omstændighederne ikke tilstrækkelig grund til konfiskation hos tiltalte af andet end det nævnte dollarsbeløb, og de stemmer herefter for med den heraf følgende ændring at stadfæste dommen i henhold til dens grunde.

Een dommer, der med flertallet er enig i straffastsættelsen, bemærker følgende:

Under hensyn til, at tiltalte ved sin medvirken til gennemførelse her i landet af de omhandlede meget betydelige, erhvervs-mæssig drevne ulovlige valutaforretninger må antages at have sikret hovedmanden, Riisager, der med tiltaltes vidende havde taget bo-pæl i udlandet, et betydeligt udbytte af den ulovlige virksomhed, tiltrædes det, at inddragningsbeløbet er fastsat til 100.000 kr., og denne dommer stemmer herefter for i det hele at stadfæste landsrettens dom.

Der vil vær at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at der til fordel for statskassen hos tiltalte, Hans Aage Nielsen, alene inddrages de i bevaring tagne 113 dollars 25 cents.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder 300 kr. i salær til højesteretssagfører Hasle, udredes af det offentlige.

Onsdag den 17. december.

Nr. 86/1951. A/S Forsikringsselskabet „Codan“
(landsretssagfører Heuser)

mod

Super Service A/S (landsretssagfører Poul Christensen).

(Spørgsmål om appellantens regresret mod indstævnte).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 10. februar 1951 (V afd.).

Den 1. november 1948 kl. 8.50 blev et direktør Max Kurzenberger, Dysegaardsvej 27 A, Hellerup, tilhørende personautomobil A 19315, der førtes af en hos sagsøgte Super Service A/S, ansat mekaniker Rolf Jørgensen, under kørsel fra sagsøgtets værksted Bleedamsvej 60 til direktør Kurzenbergers bopæl påkørt på Østerbrogade ud for Staunings Plads derved, at det under opbremsning skred som følge af, at føreren var fedtet, således at det kom over i den modgående færdsels kørebane, hvor det blev ramt af en modgående personvogn K 11672, ført af og tilhørende forlagsboghandler Ejvind Christensen. Ved sammenstødet blev A 19315 skubbet ind mod en ligeledes modgående motorcykel, ført af og tilhørende gas- og vandmester Helge Rohde. Ved det passerede blev alle tre motorkøretøjer beskadigede, ligesom nævnte Rohde kom til skade, hvorhos en passager på dennes motorcykel, fabrikant Poul Christensen, faldt af cyklen og slog sin ryg.

Sagsøgeren, A/S Forsikringsselskabet „Codan“, hos hvem direktør Kurzenberger har tegnet kasko- og ansvarsforsikring for A 19315, har i erstatning i anledning af det passerede betalt nedennævnte beløb:

for skade på A 19315 ifølge kaskoforsikringen	5500 kr. 00 øre
„ „ „ K 11672	1789 — 48 —
„ „ „ motorcyklen	497 — 80 —
til gas- og vandmester Rohde	1240 — 00 —

ialt... 9027 kr. 28 øre.

Mekaniker Rolf Jørgensen har den 3. maj 1949 inden Københavns Byrets 2. afdeling for overtrædelse af motorlovens §§ 27 og 29, jfr. § 41, og færdselslovens §§ 2, 8 og 9, jfr. § 38, vedtaget en bøde på 150 kr.

Det fremgår af denne sag, at sagsøgte har tegnet værkstedsforsikring.

Under nærværende sag har sagsøgeren nu påstået sagsøgte dømt til betaling af det ovennævnte beløb 9027 kr. 28 øre med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 8. september 1950.

Sagsøgte påstår sig frifundet.

Til støtte for sin påstand gør sagsøgeren gældende, at mekaniker Jørgensen under kørslen har udvist uagtsomhed, og at de af sagsøgeren erstattede skader er indtruffet som følge af denne uagtsomhed. Sagsøgte må derfor i medfør af D. L. 3—19—2 være erstatningspligtig for skaderne, og for så vidt angår de

under ansvarsforsikringen faldende skader må selskabet tillige være erstatningspligtig i medfør af motorlovens § 38, stk. 1, jfr. stk. 6.

Sagsøgte, der ikke gør indsigelse mod størrelsen af de udbetalte erstatningsbeløb, gør til støtte for sin frifindelsepåstand for så vidt angår skaden på A 19315 gældende, at kørslen er sket efter anmodning af vognens ejer og følgelig på hans ansvar. Subsidiært bestrider sagsøgte, at der er påvist uagtsomt forhold fra mekanikerens side, og i alt fald må et eventuelt ansvar bortfalde i medfør af forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1, 2. pkt. For så vidt angår skaderne under ansvarsforsikringen bestrides det, at motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., kan påberåbes overfor sagsøgte, idet denne ikke kan betegnes som bruger af autobilet i den i den nævnte bestemmelse angivne betydning.

Der er under domsforhandlingen afgivet vidneforklaring bl. a. af fru Karen Kurzenberger, værkfører hos sagsøgte Sigfred Jørgensen, driftsleder hos samme A. H. Greulich og mekaniker Rolf Jørgensen.

Fru Kurzenberger har forklaret, at vognen, der havde været til reparation hos sagsøgte, så vidt hun husker, var lovet færdig til lørdag den 30. oktober 1948. Vidnet havde nemlig aftalt med sin søn, at han søndag den 31. s. m. med vognen skulle have afhentet vidnet og hendes mand, der den dag kom hjem fra rejse, på hovedbanegården. Mandag morgen den 1. november kl. ca. 8 telefonerede vidnet til sagsøgte og talte med værkfører Jørgensen for at få at vide, om vognen var færdig, idet hun havde lovet at køre en bekendt ind til St. Annæ Plads, hvor den pågældende så vidt muligt skulle være kl. ca. 9. Værkføreren udtalte, at vognen var lige ved at være færdig, den manglede kun at prøvekøres, og han sagde i den forbindelse: „Vi kan godt køre den ud, hvis De vil tage mekanikeren med tilbage“. Vidnet, der altid plejer selv at hente vognen, når den har været på værksted, benægter, at hun under samtalen med værkføreren bad om at få den bragt ud.

Værkfører Jørgensen har forklaret, at han ikke husker indholdet af samtalen, men det var meningen, at „vi skulle aflevere vognen“ til en eller anden aftalt tid. Vidnet havde samme morgen før samtalen prøvekørt vognen sammen med mekanikeren, og det havde herunder vist sig, at der var en detalje, som skulle rettes. Sædvanligvis afhenter kunderne selv deres vogne på værkstedet, men hvis en kunde beder om at få sin vogn bragt ud, lader vidnet en mekaniker køre ud med den.

Driftsleder Greulich har forklaret, at udbringning af vogne normalt ikke finder sted, idet det er for kostbart at anvende mekanikere til sådan kørsel, som derfor kun sker efter vedkommende kundes ønske.

Mekaniker Jørgensen har forklaret, at han vistnok lidt før kl. 8 af værkføreren fik besked på at køre vognen, der var færdig og prøvekørt samme morgen, ud til fru Kurzenberger, men umiddelbart efter fik han besked på at foretage en mindre reparation på vognen. Han kom derfor først af sted kl. ca. 8,45. Om sin kørsel har han forklaret, at han for så vidt havde travlt for at komme ud med vognen så tidligt som muligt. Grunden til, at vognen skred, var at han bremsede ganske let op for at holde tilbage for modgående færdsel.

Efter de af forskellige vidner afgivne forklaringer var føret på Østerbrogade om morgenen den 1. november fedtet, men ikke vådt, og der var på det pågældende tidspunkt — kl. ca. 8,50 — stærk trafik. Mekaniker Jørgensen kørte hurtigt og overhalede flere motorvogne.

Idet mekaniker Jørgensen burde have været klar over, at han ved at køre vognen som han gjorde, i særlig grad kunne blive nødsaget til at foretage opbremsning, og at en sådan under de foreliggende forhold erfaringsmæssigt medfører en nærliggende risiko for, at vognen kan skride og derved afstedkomme skader som de under sagen oplyste, findes han ved uagtsomhed at have forårsaget de skete skader.

Da det under sagen er uomtvistet, at sagsøgte som en kundeservice har påtaget sig udbringning af vognen, og da der ikke ved samtalen mellem sagsøgtes værkfører og fru Kurzenberger er truffet aftale om, på hvis ansvar parterne imellem udbringningen skulle ske, findes erstatningspligten at måtte påhvile sagsøgte.

Da imidlertid skader som de her omhandlede efter deres beskaffenhed findes at henhøre under det område, som de hos sagsøgeren tegnede forsikringer normalt må antages at skulle dække, og således at kunne tages i betragtning ved beregning af præmierne for disse, medens de for sagsøgte skønnes at være mere uberegnelige, og da ej heller erstatningsretlige præventionshensyn skønnes at være af betydning for ansvarets fordeling under sagen, findes sagsøgte erstatningspligtigt i medfør af forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1, 2. pkt., at burde bortfalde, for så vidt angår den del af det rejste krav, der vedrører skade på A 19315, medens sagsøgtes erstatningspligt iøvrigt, der uanset det af sagsøgte anførte findes at hvile på motorlovens § 38, stk. 1, jfr. stk. 6, ikke vil kunne bortfalde i medfør af den nævnte bestemmelse i forsikringsaftaleloven.

Herefter findes sagsøgte at burde dømmes til at betale sagsøgeren 3527 kr. 28 øre med renter som påstået.

Hver part vil efter omstændighederne have at bære sine sagsomkostninger.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, Super Service A/S, bør til sagsøgeren, A/S Forsikringsselskabet „Codan“, betale 3527 kr. 28 øre med renter 5 pct. årlig fra den 8. september 1950, til betaling sker.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende dommere afgav sålydende

d i s s e n s :

Efter den af fru Kurzenberger afgivne vidneforklaring ville jeg ved påkendelsen gå ud fra, at hun ved under den i votum anførte telefonsamtale med sagsøgtes værkfører at nævne vognens påkrævet mandag morgen den 1. november 1948 til brug ved fra fruens bopæl at køre en kvindelig bekendt til Sct. Annæ Plads — hvor man skulle være inden kl. 9 — tankeløst har lagt et uberettiget pres på sagsøgtes værksted, også henset til, at det i telefonen blev hende betydet, at der stod noget tilbage at udføre ved vognen, inden denne var klar til aflevering.

Under de således foreliggende omstændigheder ville jeg ikke nære betænkelighed ved, overensstemmende med sagsøgtes principale indsigelse, at anse udbringningen af vognen — vognecjeren og sagsøgte imellem — sket på vogn-

ejersens risiko derved, at fruén som repræsentant for vognfejren har foranlediget vognen udkørt forceret i anledning af et så interesseløst formål som det ovennævnte, et formål der efter det under sagen fremkomne lige så vel kunne være tilfredsstillende ved hjælp af en taxa.

Det skal ved foranstående bemærkes, at det sagsøgte selskabs driftsleder Axel Greulich under domsforhandlingen forklarede, at værkstedet normalt ikke er baseret på udbringning af vogne efter endt reparation, idet der dertil ville udkræves ansættelse af arbejdsmænd til at forrette den med udbringningen forbundne kørsel, som det er for kostbart at lade besørge ved værkstedets højere lønnede mekanikere. Når udbringning sker, er det i alle tilfælde efter kundens opfordring.

Som følge af det anførte ville jeg i det hele frifinde sagsøgte.

Sagens omkostninger ville jeg pålægge sagsøgeren med et passende beløb.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter at indstævnte den 2. marts 1951 har opfyldt dommen, går appellants påstand ud på betaling af 5500 kr. med renter som i dommen nævnt, medens indstævnte principalt påstår tilbagebetaling af det ham i henhold til dommen erlagte beløb med nærmere angivne renter og subsidiært påstår frifindelse.

For Højesteret har indstævnte ikke bestridt, at sammenstødene skyldtes mekaniker Jørgensens uagtsomme kørsel.

I henhold til de i dommen i så henscende anførte grunde tiltrædes det, at kørselen er foretaget på indstævntes risiko og under ansvar efter automobilloven, og at indstævnte som følge deraf er ansvarlig for den indtrufne skade.

Under denne forudsætning påstår indstævnte ikke forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1, 2. pkt., bragt til anvendelse overfor appellants krav på regres for de af selskabet som ansvarsforsikrer udbetalte erstatningsbeløb.

Da det hos appellanten forsikrede automobil, dengang skaden indtraf, må anses endnu at have været i indstævntes varetægt under udøvelsen af dennes erhverv, findes indstævntes ansvar ikke at burde bortfalde eller begrænses i medfør af nævnte lovbestemmelse.

Som følge heraf vil appellants påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale til appellanten med 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Super Service A/S, bør til appellanten, A/S Forsikringsselskabet „Codan“, betale 5500 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. september 1950 samt sagens omkostninger for begge retter med 1200 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 18. december.

Nr. 387/1950. **Enkefru Marie Jensen, f. Sandahl**
(Lund-Andersen efter ordre)

m o d

enkefru Maren Kathrine Sandahl, f. Madsen (Heise efter ordre).

(Spørgsmål om en indstævnte tilkommende aftægtsret påhvilede appellantinden).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 31. juli 1950 (VI afd.).

Ved skøde af 14. april 1943, tinglyst den 7. maj s. å., overdrog sagsøgerinden, enkefru Maren Kathrine Sandahl, f. Madsen, Vostrup, til sin søn, sagsøgte arbejdsmand Valdemar Sandahl, sammesteds, ejendommen matr. nr. 6 bg Hovedejerlavet. Nr. Omme sogn, for en købesum af 12.725 kr., der berigtigedes ved overtagelse af pantegæld til beløb 5225 kr. og ved indrømmelse af boligret og aftægt til sagsøgerinden. Den i skødet indeholdte bestemmelse derom er sålydende:

„ — — —

3. Sælgeren, der er 64 Aar, har for sin Livstid forbeholdt sig vederlagsfri Beboelse i det overdragne i et nærmere aftalt Værelse og har derhos forbeholdt sig fuld Kost ved Køberens Bord, Forplejning, Lys, Varme, Vask, Rengøring samt Pleje i Sygdomstilfælde, idet Sælgeren dog herfor betaler 20 Kr. maanedlig. Værdien af den hermed bestemte Aftægtsydelse er ansat til 740 Kr. aarlig, hvoraf 240 Kr. betales i Kontanter, jfr. foran, saaledes at Aftægtens aarlige overskydende Værdi er 500 Kr.

kapitaliseret til ..... 7500 Kr.
efter Bestemmelserne i Stempelovens § 15. Nærværende Aftægtsbestemmelse begæres tinglyst som servitutstiftende paa den solgte Ejendom med Respekt af den foran anførte Gæld og oprykkende næst denne i Medfør af Tinglysningslovens § 40. Paataleberettiget er Sælgeren og Køberen saavel som senere Ejere af Ejendommen. — — —“

Det bestemtes derhos, at køberen skulle tilsvare alle skatter, renter og afgifter af ejendommen, forfaldne og uforfaldne, og betale samtlige omkostninger ved overdragelsen og gældsovertagelsen. Endelig indeholder skødet følgende:

„Da Sælgeren hendsidder i uskiftet Bo og der er flere Børn i Familien end Køberen, oplyser Sælgeren tillige ved sin Underskrift herpaa, at hendes Børn er indforstået i den herved skete Ordning, som hun iøvrigt mener sig berettiget til.“

Ved tinglysningen af skødet blev dette tinglyst „som servitutstiftende alene for Boligretten“.

Det fremgår af den skødet påførte ejendomsskyldattest, at ejendommen var vurderet til 6000 kr., heraf grundværdi 500 kr.

Sagsøgerindens datter, sagsøgte, enkefru Marie Jensen, f. Sandahl, Grønbjerg, var gift med landmand Kristian Jensen. Denne var ejer af en landbrugs-ejendom, matr. nr. 4 d Hovedejerlavet, Nr. Omme sogn. I 1945 var han alvorligt

syg, og da han som følge deraf ikke kunne drive nævnte ejendom, blev der mellem ham og sagsøgte Valdemar Sandahl indgået en mageskiftehandel vedrørende den lige nævnte ejendom, der var vurderet til ejendomsskyld 5000 kr., deraf grundværdi 2000 kr., og sagsøgte Sandahls ejendom matr. nr. 6 bg Hoved-ejerlavet, Nr. Omme sogn, hvorom oprettedes en under sagen fremlagt udateret slutseddél.

Købesummerne, der ansattes for førstnævnte ejendom til 21.000 kr. og for sidstnævnte til 14.500 kr., berigtigedes ved, at sagsøgte Sandahl overtog pantegælden i førstnævnte ejendom 5000 kr., betale kontant 1500 kr. og tiltransporterede Jensen 5000 kr. af lån, som han skulle optage i ejendommen, medens Jensen overtog pantegælden i sidstnævnte ejendom 5000 kr. Restbeløbet 9500 kr. udlignedes ved mageskiftet. Overtagelserne fandt sted den 15. marts 1945, hvilken dato var skæringsdag med hensyn til skatter og afgifter. Skøderne blev udfærdiget af sagsfører Paabøl Jensen på dennes kontor i Ringkøbing den 3. marts 1945 og tinglyst den 6. april s. å.

Det hedder i skødet på den Jensen overdragne ejendom:

„Da Købesummen er berigtiget, saa skal det solgte herefter tilhøre Køberen med de samme Rettigheder og Forpligtelser, hvormed det hidtil har tilhørt Sælgeren, fri for tinglyste Forhæftelser. bortset fra overtaget Laan og følgende Servitutter:

— — — — —
7. Maj 1943 Skøde tillige lyst som servitutstiftende m. 11. t. fri Beboelsesret for Maren Katrine Sandahl for hendes Livstid. — — —“

Den 21. december 1945 afgik Kristian Jensen ved døden, og sagsøgte fru Jensen forblev hensiddende i uskiftet bo. I den af hende til skifteretten indgivne fællesboopgørelse angaves pantegælden til 6000 kr.

Sagsøgerinden, der havde nydt sin aftægt in natura hos sagsøgte Sandahl, forblev efter ejerskiftet boende på den Jensen overdragne ejendom og fik sin forplejning der, idet hun dog en del af tiden opholdt sig hos sine andre børn. Efter at der i nogen tid havde været uoverensstemmelser mellem sagsøgerinden og sagsøgte fru Jensen, forlod sagsøgerinden i november 1948 endeligt sin hidtidige bopæl.

Idet sagsøgerinden under nærværende sag har gjort gældende, at afdøde Kristian Jensen ved købet af ejendommen matr. nr. 6 bg Hovedejerlavet, Nr. Omme sogn, også overfor hende har overtaget den sagsøgte Sandahl ifølge skødet af 14. april 1943 påhvilende pligt til at yde hende aftægt. Hvilken pligt herefter påhviler sagsøgte fru Jensen som hensiddende i uskiftet bo efter sin nævnte ægtefælle, at sagsøgte fru Jensen har misligholdt aftægtskontrakten og derved pådraget sig erstatningsansvar overfor sagsøgerinden, samt at sagsøgte Sandahl, der ikke er blevet frigjort for forpligtelsen, også hæfter for den sagsøgerinden tilkommende erstatning, har hun påstået de sagsøgte dømt principalt in solidum, subsidiært alternativt, til at betale 5250 kr. tilligemed renter deraf 5 pct. p. a. fra den 8. december 1948, indtil betaling sker. Mere subsidiært har sagsøgerinden påstået de sagsøgte dømt som anført til at betale en erstatning efter rettens skøn.

Det påståede beløb fremkommer således:

Den kapitaliserede værdi af aftægten, ansat til 500 kr. årlig.	
var ved aftægtsforholdets begyndelse	7500 kr. 00 øre
Forpligtelsen er opfyldt i ca. 4½ år	2250 — 00 —
	<hr/>
Til rest.	5250 kr. 00 øre.

De sagsøgte har begge procederet til frifindelse, sagsøgte Sandahl dog kun forsåvidt sagsøgte fru Jensen anses ansvarlig for aftægten. Sagsøgte fru Jensen har derhos subsidiært nedlagt påstand om, at det alene pålægges hende at yde aftægten in natura. Hun har endelig bestridt størrelsen af det rejste erstatningskrav.

Sagsøgte fru Jensen har bestridt, at hendes afdøde ægtefælle har påtaget sig nogen pligt til at yde sagsøgerinden aftægt, hvorved hun særlig har henvist til, at aftægten ikke var tinglyst som hæftelse på ejendommen, og at bestemmelse om overtagelse af aftægten hverken er optaget i slutsedlen eller skødet til hendes afdøde ægtefælle.

Til støtte for sin subsidiære påstand om kun at blive tilpligtet at yde aftægten har sagsøgte fru Jensen anført, at hun ikke har nægtet at yde sagsøgerinden fornøden forplejning, at påstand derom først er fremsat, efter at sagsøgerinden havde opgivet sin bopæl på ejendommen, og at sagsøgerinden må anses selv at have opgivet at nyde underhold hos sagsøgte.

Sagsøgte Sandahl har gjort gældende, at han med sagsøgerindens samtykke er blevet frigjort for forpligtelsen ved afdøde Kristian Jensens overtagelse af denne.

Under sagen er afgivet forklaring af parterne og nogle vidner.

Sagsøgerinden har forklaret, at forhandlingerne om bytthandelen foregik i Kristian Jensens soveværelse. Efter at man havde snakket frem og tilbage, sagde sagsøgte Sandahl til Kristian Jensen og sagsøgte fru Jensen: „Så overtager I mine forpligtelser overfor moder.“ Efter at denne udtalelse var faldet, sagde Kristian Jensen til sagsøgerinden: „Tror du ikke, vi kan komme til rette“. Sagsøgerinden tror ikke, man kom nærmere ind på indholdet af hendes aftægt, men det blev nævnt, at hun skulle have et værelse hos Kristian Jensen, og hun regnede bestemt med, „at det hele skulle gå som i Valdemars tid“. Hun husker ikke, om skødet, der indeholdt aftægtskontrakten, var til stede. Hun var ikke med på sagførerkontoret, da skødet blev skrevet. I januar eller februar 1947 fik hun, der da var i Odense, brev fra sagsøgte fru Jensen om, at de måtte have lavet noget om på forholdet imellem dem. Hun tror ikke, hun har brevet mere. Ca. i oktober 1947 sagde sagsøgte fru Jensen til hende, at hun ikke var pligtig at give hende kosten. Siden den tid har hun ikke spist hos sagsøgte fru Jensen, men boet der af og til indtil november 1948, da hun lod afhente sit tøj og sin seng, mens en kommode endnu står der. Siden da har hun nærmest haft bopæl hos sagsøgte Sandahl, hvem hun intet betaler for opholdet. Hun tror ikke, at hun hørte slutseddelen blive læst op under forhandlingerne på Kristian Jensens bopæl.

Sagsøgte fru Jensen har forklaret, at hun kun overværede en del af forhandlingerne om mageskiftet og ikke har hørt tale om, at sagsøgerinden havde ret til aftægt på ejendommen i Grønbjerg, hvilket hun først har erfaret i sommeren 1945. Hun var på sagførerkontoret, da skødet blev oprettet. Sagsøgte Sandahl sagde, at sagsøgerinden skulle have et værelse i huset, som Kristian Jensens købte. Det endes man så om, uden at der var tale om, at der påhvilede

ejendommen nogen aftægt til fordel for sagsøgerinden. Der var ikke tale om, hvor sagsøgerinden skulle bo fremtidigt, men sagsøgte gik ud fra, at sagsøgerinden, der hidtil havde boet hos sagsøgte Sandahl, skulle følge med ham til hans nye ejendom. I den siden da forløbne tid har sagsøgerinden for størstedelen boet hos sagsøgte. I dette tidsrum har hun også spist hos sagsøgte, men ikke betalt noget for kosten, hvad heller ikke blev forlangt. Sagsøgerinden har betalt 60 kr. for 3 måneder for lys og varme. Sagsøgte har aldrig talt med sagsøgerinden om, om denne skulle betale noget for kosten. Sagsøgte ved ikke, om skødet af 14. april 1943 var til stede på sagsførerkontoret, da skødet til hendes afdøde mand blev skrevet.

Sagsøgte Sandahl har forklaret, at han, inden handelen med Kristian Jensen blev indgået, gik ud fra, at Jensen var klar over aftægtsforpligtelsen, uden at sagsøgte dog nu så længe efter husker, om der blev talt om det. Under den første samtale med Kristian Jensen talte man kun om priserne. Sagsøgte regnede med, at de to ejendomme var lige meget værd, og at aftægtens restværdi skulle godskrives Kristian Jensen. Under de endelige salgsforhandlinger i Kristian Jensens hjem sagde sagsøgte til Jensen, at denne skulle overtage aftægtsforpligtelsen eller forpligtelsen overfor sagsøgerinden. Jensen svarede hertil „ja, det da klart“. Efter hjemkomsten samme dag bekræftede sagsøgerinden og sagsøgtes hustru overfor sagsøgte, at aftægten var blevet omtalt overfor Kristian Jensen. Under mødet på sagsfører Paabøl Jensens kontor lagde sagsøgte straks det ældre skøde af 1943 på bordet og sagde: „Sådan ser moders aftægt ud“. Sagsøgte kan ikke huske, om sagsføreren talte om aftægten.

Rentier Niels Peter Nielsen, Lem, har som vidne forklaret, at han, der var en gammel ven af Kristian Jensen, ydede bistand ved handlerne, for hvilken bistand hver af handelens parter havde lovet ham 100 kr. Sagsøgte fru Jensen opholdt sig mest i køkkenet, medens salgsforhandlingerne foregik i Kristian Jensens soveværelse. Det aftaltes under forhandlingerne bl. a., at sagsøgerinden skulle have et værelse hos Kristian Jensen, vistnok for 20 kr. månedlig. Vidnet, der var med på sagsførerkontoret, da skødet blev udfærdiget, husker ikke, om det ældre skøde var fremme på sagsførerkontoret. Vidnet mener bestemt ikke, der var tale om, at der skulle overtages aftægt for sagsøgerinden, hvad der heller ikke var tale om på Kristian Jensens bopæl, men derimod blev det anført, at sagsøgerinden skulle have ret til et værelse hos Kristian Jensen. Skødet oplæstes inden underskriften, uden at man, så vidt vidnet nu erindrer, kom nærmere ind på den boligret, sagsøgerinden skulle have.

Sagsøgte Sandahls hustru, fru Gerda Sandahl, har som vidne forklaret, at sagsøgte fru Jensen ved en samtale med vidnet og hendes mand før handelens afslutning udtalte, at hun godt ville have sagsøgerinden boende på samme måde, som vidnet og hendes mand havde haft hende boende. Vidnet, der var til stede ved forhandlingerne i Kristian Jensens soveværelse, ved ikke, om det gamle skøde var til stede, men det blev nævnt bl. a. af vidnet, hvordan aftægtsvilkårene var: fuld forplejning, lys, vask og brændsel samt bolig. Sagsøgerinden godkendte handelen og var tilfreds med hele ordningen. Vidnet var også med på sagsførerkontoret og husker, at hendes mand lagde det ældre skøde på bordet. idet han sagde, at der om aftægten skulle stå i skødet ligesom i hans skøde.

Sagsfører Svend Paabøl Jensen har som vidne forklaret, at han intet erindrer om, hvad der blev udtalt på kontoret ved skødeskrivningen om aftægt og bolig.

ret. Han anser det for sandsynligt, at spørgsmålet har været berørt, og han erindrer, at mødet var langvarigt.

Det kan efter det således foreliggende vel ikke antages, at spørgsmålet om sagsøgerindens aftægt er blevet nærmere berørt under de på sagsførerkontoret stedfundne forhandlinger, og der findes ejheller at være tilvejebragt sådanne oplysninger med hensyn til de mageskiftede ejendommens værdi, at det kan anses godtgjort, at der ved ansættelsen af købesummen for den af Kristian Jensen erhvervede ejendom — som af sagsøgerinden og sagsøgte Sandahl anbragt — blev taget hensyn til aftægtsforpligtelsen, men når henses til de foreliggende omstændigheder, herunder at sagsøgerindens boligret — der var et led i bestemmelserne om de hende ved hendes salg af ejendommen forbeholdte rettigheder, hvis tinglysning i det hele på grund af den på det pågældende tidspunkt gældende lovgivning ikke kunne ske — var tinglyst og ubestridt skulle respekteres af køberen, at denne boligret, da den kun omfattede et enkelt værelse, ikke ret vel kunne udnyttes af sagsøgerinden, såfremt hun ikke havde ret til forplejning på ejendommen, at sagsøgerinden i flere år forblev på ejendommen og fik fornøden forplejning der, og at sagsøgerinden ikke ses at have givet afkald på nogen del af sine rettigheder, må det anses for tilstrækkeligt godtgjort ved de af sagsøgerinden, sagsøgte Sandahl og vidnet fru Gerda Sandahl afgivne forklaringer, at afdøde Kristian Jensen ved de forud for skødens oprettelse stedfundne forhandlinger er indgået på at overtage sagsøgte Sandahls forpligtelser i henhold til aftægtskontrakten i det hele.

Det må derhos anses for godtgjort, at sagsøgte fru Jensen forud for sagsøgerindens bortflytning havde bestridt dennes ret til aftægtsydelse, og at sagsøgerinden som følge deraf har set sig nødsaget til at fraflytte ejendommen. Efter den særlige karakter af aftægtsrettigheder findes sagsøgte frus Jensens nægtelse af at yde sagsøgerinden aftægten som en ret til at måtte anses som en så væsentlig misligholdelse af kontrakten, at sagsøgerinden er berettiget til at kræve et beløb svarende til aftægtens værdi i stedet for aftægten. Da det er ubestridt, at den årlige værdi af aftægten kan ansættes til 500 kr., findes der at burde tillægges sagsøgerinden, der er født den 2. september 1878, en erstatning svarende til, hvad en livrente af tilsvarende størrelse ville koste regnet fra tidspunktet for det endelige ophør af hendes aftægtsnydelse. Sagsøgte fru Jensen vil herefter — jfr. Finansministeriets bekendtgørelse nr. 15 af 18. januar 1946 — have at betale sagsøgerinden 4270 kr. tilligemed renter deraf som påstået.

Idet sagsøgerinden efter det foreliggende må antages at have givet afkald på ethvert krav overfor sagsøgte Sandahl, efter at forpligtelsen var overtaget af afdøde Kristian Jensen, vil nævnte sagsøgte være at frifinde.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt.
Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, enkefru Marie Jensen, f. Sandahl, bør til sagsøgerinden, enkefru Maren Kathrine Sandahl, f. Madsen, betale 4270 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. december 1948, indtil betaling sker.

Til det offentlige betaler sagsøgte fru Jensen de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt i forhold til en sagsgenstand af 4270 kr., såfremt

der ikke havde været bevilget sagsøgerinden fri proces, og til den for sagsøgerinden beskikkede sagfører, landsretssagfører Dalgaard-Knudsen. Ringkøbing, i salær 300 kr. og i godtgørelse for udlæg 87 kr. 70 øre.

Sagsøgte, arbejdsmand Valdemar Sandahl, bør for tiltale af sagsøgerinden i denne sag fri at være.

Forsåvidt sagsøgerinden og sagsøgte Sandahl angår ophæves sagens omkostninger.

Der tillægges den for sagsøgte Sandahl beskikkede sagfører, landsretssagfører Simons, Ringkøbing, i salær 250 kr. og i godtgørelse for udlæg 85 kr., hvilke beløb udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellandtinden gentaget sine for landsretten nedlagte påstande. Indstævnte har påstået stadfæstelse, subsidiært at appellandtinden tilpligtes at yde den fulde aftægt samt betale i erstatning 500 kr. årlig fra november 1948 til højesteretsdommens afsigelse.

Til brug for Højesteret har appellandtinden afgivet fornyet partsforklaring, og der er endvidere afgivet nye vidneforklaringer.

Det tiltrædes, at det ved de afgivne forklaringer og det iøvrigt oplyste må anses godtgjort, at forpligtelseme i henhold til aftægtskontrakten påhviler appellandtinden.

Efter alt foreliggende, derunder at appellandtinden ikke har nægtet at yde indstævnte kosten, men kun bestridt at have pligt hertil, og at det ikke er godtgjort, at appellandtinden ved sit forhold overfor indstævnte har nødsaget denne til at fraflytte boligen, findes appellandtinden ikke at have misligholdt aftægtskontrakten således, at indstævnte har været berettiget til at hæve den og kræve erstatning, ligesom der ej heller findes grundlag for at tilkende indstævnte erstatning for tiden efter fraflytningen.

Som følge heraf vil appellandtindens subsidiære påstand være at tage til følge som nedenfor anført.

Med hensyn til sagsomkostninger for begge retter vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellandtinden, enkefru Marie Jensen, født Sandahl, bør være pligtig at yde indstævnte, enkefru Maren Kathrine Sandahl, født Madsen, vederlagsfri beboelse i det af indstævnte tidligere beboede værelse i ejendommen, matr. nr. 6 bg, Hovedejlerlavet, Nr. Omme sogn, samt mod et månedligt vederlag af 20 kr. at yde indstævnte fuld kost ved appellandtindens bord, forplejning, lys, varme, vask, rengøring og pleje i sygdomstilfælde. Iøvrigt bør appellandtinden for indstævntes tiltale i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret eller Højesteret til den anden part.

Der tillægges højesteretssagfører Lund-Andersen i salær for Højesteret 400 kr. og i godtgørelse for udlæg 136 kr. 35 øre, højesteretssagfører Heise i salær for Højesteret 350 kr. og i godtgørelse for udlæg 5 kr. 88 øre samt højesteretssagfører Trolles dødsbo i salær for Højesteret 50 kr., hvilke beløb tilligemed de landsretssagfører Dalggaard-Knudsen ved landsretten tillagte beløb i salær og godtgørelse for udlæg, henholdsvis 300 kr. og 87 kr. 70 øre, samt de samme under subsidiær vidneførelse tillagte beløb i salær og godtgørelse for udlæg, henholdsvis 100 kr. og 40 kr., udredes af det offentlige.

Nr. 449/1950. Fhv. gårdejer Anton Pedersen
(Wagner efter ordre)

m o d

købmand Martin Engemann (Richter efter ordre).

(Spørgsmål om ophævelse af en handel angående et brugt lastautomobil eller om afslag i købesummen).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 9. november 1950 (VIII afd.).

I anledning af, at sagsøgeren, fhv. gårdejer Anton Pedersen, Aalborg, i marts måned 1948 var blevet bekendt med, at sagsøgte, købmand Martin Engemann, Visse, ønskede at sælge en lastvogn, mrk. „Hanomag“ med tilhørende sættevogn, årgang 1943, henvendte han sig til ejdomsmægler Jens Peter Bønvad, Fruerlund, med køb af vognen for øje. Efter at Bønvad af sagsøgte havde fået vognen i kommission mødtes han den 12. marts s. å. med parterne i Visse, hvor sagsøgeren fik vognen, der henstod med et læs kridt og med motoren i gang, påvist, inden den kort efter kørte af sted. De derefter førte forhandlinger resulterede i, at sagsøgeren købte lastvognen med tilhørende sættevogn tilligemed „forretning“, 3 reservedæk og en presenning for en pris af 20.000 kr., der ifølge en dagen efter oprettet købekontrakt med sædvanligt ejendomsforbehold blev berigtiget ved kontant betaling af 10.000 kr., medens restbeløbet skulle afdrages med 800 kr. om måneden, første gang den 1. maj 1948. Sagsøgeren, der samtidig fik vognen udleveret, begyndte at køre med den den 15. marts. Den 19. s. m. gik vognen under kørsel til Frederikshavn i stykker og blev slået på værksted hos mekaniker Anders Nielsen i Aalborg. Ved en adskillelse af motoren konstateredes, at et plejstangsleje, et stempel og en cylinderforing var slået i stykker, og at alle 12 ventil sæder var revnet. Vognen henstod på værkstedet til den 20. maj s. å., og reparationsomkostningerne beløb sig til 2509 kr. 65 øre. Samme dag vognen udleveredes fra værkstedet, lod sagsøgeren den vurdere af justitsministeriets motorsagkyndige i Aalborg, der vurderede lastvognen til 8200 kr. og sættevognen til 9150 kr., ialt 17.350 kr., heri dog ikke indbefattet de 3 reservedæk og presenningen, og disse vurderingssummer blev ved prisdirektoratets skrivelser af 19. juni 1948 fastsat som maksimalpriser.

Efter at vognen var blevet vurderet af den motorsagkyndige, kørte sagsøgeren en tur til Vejle, hvor vognen imidlertid påny gik itu, hvorfor den ind-

sattes til reparation på værksted der, hvor den henstod til den 16. august s. å. Sagsøgeren, der i anledning af de af mekaniker Nielsen konstaterede skader forgæves havde søgt at komme i forbindelse med sagsøgte, havde i slutningen af maj s. å. henvendt sig til sagfører, der i skrivelse af 3. juni s. å. meddelte sagsøgte, at sagsøgeren hævdede den indgåede handel, idet han anmodede den sagsøgte om at tilbetale de erlagte 10.000 kr. Han forbeholdt derhos sagsøgeren godtgørelse for de på motorkøretøjet afholdte reparationsudgifter samt for tab af fortjeneste i den tid vognen havde været på værksted. Der fandt herefter en brevveksling sted mellem den pågældende og sagsøgte, der ligeledes havde henvendt sig til sagfører og i skrivelse af 7. s. m. fastholdt denne handelen. Efter at sagsøgeren i Vejle havde fået vognen udleveret, kørte han med vognen en månedstid, hvorefter den atter gik i stykker, og i oktober s. å. afmeldte han vognen, der henstod på Gug kalkværk. Den 5. november s. a. meddelte sagsøgeren, at han stillede vognen til disposition for sagsøgte, uden at der var betalt noget afdrag på restkøbesummen.

Under denne ved stævning af 24. august 1948 anlagte sag har sagsøgeren under anbringende af, at han på grund af de af mekaniker Nielsen konstaterede mangler, der var til stede i handelsøjeblikket, har været berettiget til at hæve den indgåede handel, påstået sagsøgte mod udlevering af den solgte „Hanomag“ lastvogn med sættevogn tilligemed 3 reservedæk og en presenning dømt til at betale 12.544 kr. 65 øre tilligemed renter 5 pct. årlig af 10.000 kr. fra den 3. juni 1948 og af 2544 kr. 65 øre fra den 24. august s. å., alt til betaling sker.

Sagsøgerens påstand opgøres således:

1. Den erlagte del af købesummen	10.000 kr. 00 øre
2. Reparationsudgifter til mekaniker Anders Nielsen	2.509 — 65 —
3. Honorar til den motorsagkyndige for vurdering	35 — 00 —
	<hr/>
Ialt....	12.544 kr. 65 øre.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, hvorhos han har påstået sagsøgeren til pligtet at betale ham restkøbesummen 10.000 kr., subsidiært et beløb af 9212 kr. 56 øre tilligemed renter af det tilkendte beløb 5 pct. årlig fra den 13. marts 1948, indtil betaling sker. Mest subsidiært har sagsøgte — for det tilfælde, at der ivotrigt gives sagsøgeren medhold — påstået automobilet udleveret til sig mod betaling af 10.035 kr.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren nærmere gjort gældende, at sagsøgte, der inden salget af en af de chauffører, der havde kørt vognen for ham, var gjort bekendt med, at topstykkerne i motoren var revnede, ikke ved kontraktens indgåelse har oplyst sagsøgeren om dette forhold, og at sagsøgeren derfor allerede som følge heraf har været berettiget til at hæve købet, men selv bortset herfra har sagsøgeren været berettiget til at hæve handelen, da de konstaterede mangler, som ikke kunne opdages, uden at motoren blev adskilt, må anses som væsentlige.

Vedrørende modkravet har sagsøgeren påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn, idet han i så hensende har anbragt, at han ikke kan være pligtig at betale et større beløb end den fastsatte maksimalpris 17.350 kr. med fradrag af de allerede erlagte 10.000 kr. eller 7350 kr., men i dette beløb må yderligere fragå regningsbeløbet 2509 kr. 65 øre.

idet den motorsagkyndige ved vognens vurdering ikke har været bekendt med, at disse reparationer er foretaget efter købet, men inden vurderingen, samt vurderingsomkostninger 35 kr. og et beløb for afsavn af vognen, der bortset fra få dage har stået på værksted fra den 21. marts til den 16. august 1948.

Sagsøgte har til støtte for sin påstand gjort gældende, at vognen, der var brugt, blev købt som den stod, og at sagsøgeren i alt fald burde have konstateret de påståede mangler forinden handelen, ved hvilken der var givet ham lejlighed til at undersøge den. Men iøvrigt har sagsøgeren ikke godtgjort, at lastvognen ved handelens indgåelse var behæftet med mangler, i hvilken forbindelse sagsøgte har anført, at sagsøgeren ved vognens indlevering til mekaniker Nielsen burde have ladet optage syn og skøn. I hvert fald kan alene revnerne i topstykkerne antages at have været til stede i handelsøjeblikket, men denne mangel, som sagsøgte ikke var vidende om, og som i sig selv var ganske uvæsentlig, kan alene medføre et afslag i restkøbesummen svarende til det beløb 787 kr. 44 øre, som det har kostet at udbedre skaden. Under alle omstændigheder kan sagsøgte alene tilpligtes at tilbagebetale sagsøgeren den allerede erlagte del af købesummen med tillæg af vurderingsomkostninger 35 kr. I anledning af sagsøgerens mest subsidiaire påstand har sagsøgte anført, at der ved den stedfundne handel ikke er sket nogen overtrædelse af den fastsatte maksimalpris, idet der under overdragelsen var indbefattet den af sagsøgte drevne kørselsforretning, der bestod i kørsel for Gug kalkværk, og hvis good-will androg ca. 2000 kr. Hertil kommer endvidere værdien af reservedele og presenning, der i hvert fald kan anslås til 650 kr.

Endelig har sagsøgte anbragt, at reklamation ikke er sket rettidig, idet denne først skete ved skrivelsen af 3. juni 1948, og vognen er først stillet til sagsøgtes disposition i november s. å.

Til sagens oplysning er afgivet forklaring af sagens parter, hvorhos der bl. a. under domsforhandlingen er afgivet forskellige vidneforklaringer. Der er endvidere under sagen optaget syn og skøn bl. a. til konstatering af vognenes værdi i handelsøjeblikket.

Sagsøgeren har som part forklaret, at han der ikke havde meget kendskab til automobiler, ikke fik lejlighed til at undersøge vognen, inden den blev kørt bort. Sagsøgeren kendte ikke noget til maksimalprisordningen, og der var ikke tale om nogen vurdering. Der blev ikke talt om, at sagsøgeren skulle give noget for kørselsforretningen, og sagsøgeren mener, at de 20.000 kr. var betaling for selve vognen med tilbehør. Sagsøgte sagde, at der var kørsel nok og talte vist også om at kunne skaffe kørsel fra kridtværket, men sagsøgeren mener ikke, at sagsøgte har gjort noget for at skaffe kørsel, og sagsøgeren har heller ikke opfordret sagsøgte hertil. Da vognen blev indstillet til reparation hos Anders Nielsen sagde han til denne, at der skulle ofres så lidt som muligt på vognen. Efter at der var konstateret en del mangler ved vognen, reklamerede sagsøgeren gennem ejendomsrådgiver Bønved og forsøgte forgæves flere gange at få en forhandling i stand med sagsøgte. I slutningen af maj 1948 sendte sagsøgte jernbanedetektiv Mathiesen til sagsøgeren for at forhandle, men forhandlingerne med Mathiesen førte ikke til noget, og dagen efter kom en ukendt mand med et brev om, at sagsøgte var syg.

Sagsøgte har som part forklaret, at han ikke ved handelen vidste, at der var fejl ved motor eller topstykke. Sagsøgte sagde til sagsøgeren, at han ikke

selv havde kørt med vognen og ikke havde nærmere kendskab til denne, men at sagsøgeren kunne se, hvordan den så ud. Sagsøgte lovede, at sagsøgeren kunne få kørsel med kridt fra kalkværket, og sagsøgte var villig til at skaffe sagsøgeren kontrakt herpå, således at købet ifølge kontrakten også angik forretningen. Sagsøgtes chauffør, Aage Sørensen, som ifølge aftalen fortsatte som chauffør hos sagsøgeren, har på sagsøgtes vegne skaffet kørsel fra kalkværket. Sagsøgte erindrer ikke at have modtaget reklamation over vognen før i slutningen af maj 1948. Da sagsøgte blev syg, sendte han et brev til sagsøgeren, hvori han skrev, at der måske kunne blive tale om at tage bilen tilbage, og sagsøgte sigtede hermed til, at han muligt kunne skaffe en anden køber.

Ejendomsmægler Jens Peter Bønvad har — til dels under domsforhandlingen forklaret, at der ikke ved handelen blev foretaget nærmere undersøgelse eller prøvekørsel af vognen, som chaufføren kort efter kørte af sted med. Sagsøgte oplyste under salgsforhandlingerne, at vognen gik godt, og at han, der ikke havde forstand på automobiler, intet kendte til, at der var noget i vejen med den. Der var intet usædvanligt at høre på vognen. Sagsøgeren fik udleveret 2 ældre maksimalprisattester, hvorefter maksimalprisen vist nok var 18.000 kr. Købesummen blev fastsat til 20.000 kr. under hensyn til, at der medfulgte reservedæk og presenning samt forretning, idet sagsøgte garanterede, at vognen kunne fortsætte med kørsel fra kalkværket, og det var denne kørsel, der sigtedes til med ordet „forretning“ i købekontrakten, der er konciperet af vidnet. Efter at vognen var indsat på Anders Nielsens værksted, reklamerede vidnet telefonisk til sagsøgte, der lovede at komme til en forhandling, men udeblev. Vidnet har flere gange senere telefoneret til sagsøgte for at få en besked af denne, men det lykkedes ikke. Vidnet har også sagt til sagsøgte, at sagsøgeren ville have handelen hævet.

Chauffør Richard Vagner Sørensen har forklaret, at han i efteråret 1947 har kørt et par måneder med vognen som chauffør for sagsøgte. Den 21. oktober s. å. fandt der imidlertid et sammenstød sted med et tog, hvorved kofanger, skærme, lygter og køler blev noget beskadiget, og efter at vognen nogle måneder senere kom fra reparation fra Triangelfabrikkerne i Aarhus har han kun kørt en enkelt tur med den. Bortset fra denne tur og endnu en tur, der begge blev kørt for Gug kalkværk har vognen ikke været benyttet, indtil salget til sagsøgeren fandt sted. Vognen har i den tid, vidnet har kørt med den, gået godt i enhver henseende. Det var meningen, at vognen efter reparationen skulle have kørt for Gug kalkværk, hvor vidnet var blevet ansat som forretningsfører, men bortset fra de to nævnte ture har vognen ikke kørt for kalkværket, da den blev solgt.

Chauffør Aage Sørensen har forklaret, at han, da vognen var blevet repareret efter sammenstødet med toget, har kørt mod vognen fra midten af december 1947 til midten af marts 1948. Kørslen omfattede udelukkende kalk fra kridtværket. I den tid gik vognen godt, uden at motoren bankede, og der blev kun foretaget småreparationer. Vidnet fortsatte kørslen nogle få dage efter handelen for sagsøgeren, og vognen gik også da godt nok.

Chauffør Kaj Verner Jensen har — til dels under domsforhandlingen — forklaret, at han som chauffør har kørt med vognen både før og efter sammenstødet med toget og vidste, at motorblokken var revnet. Enhver kunne se det derpå, at vandet sprøjtede op igennem kølerproppen, når motoren blev startet.

Vognen var ikke god at køre med, og vidnet måtte tømme vandet af køleren om aftenen for at undgå, at det løb ud i motorblokken. Dette har vidnet sagt til sagsøgte, til hvem han også har sagt, at der skulle nye topstykker i. Vidnet har også lagt mærke til, at motoren hamrede. Han har efter reparationen i Aarhus kørt adskillige ture med vognen indtil 14 dage, før den blev solgt til sagsøgeren.

Mekaniker Anders Nielsen har forklaret, at motoren den 21. marts bankede stærkt, hvorfor det var nødvendigt at adskille motoren. Vidnet kunne ved adskillelsen af motoren se, at måske 2 af topstykkerne forud havde været svejsede. Fejlen ved ventil sæderne, der er hyppigt forekommende ved Hanomag vogne, var mere end 8 dage gammel, medens vidnet ikke bestemt har kunnet sige, om fejlen i lejerne har været så gammel. Vidnet har ikke udført større reparation end nødvendigt for at bringe vognen i køreklar stand.

Automobilhandler S. Møller og driftsleder Winther Christensen har som syns- og skønsmænd i en erklæring af 22. marts 1949 ansat værdien af vognen den 13. marts 1948 til 17.350 kr. med fradrag af reparationsudgifter 2509 kr. 65 øre eller 14.840 kr. 35 øre. Syns- og skønsmændene har under afhjæmlingen bl. a. forklaret, at det må anses for en mangel ved et automobil, at topstykkerne er revnet. Ved undersøgelsen konstaterede de, at topstykkerne var svejset.

De forenede Automobilfabriker, Aarhus, har i skrivelse af 8. december 1948 udtalt, at det ikke under den der foretagne reparation i november-december 1947 blev konstateret, at motorblokken eller ventilerne i topstykket var revnet, eller at et stempel var slået i stykker, hvorhos fabrikkerne har oplyst, at vognen „kørte“ fra værkstedet.

Det fremgår endvidere af nogle fremlagte telefonregninger, at der i tiden fra den 23. marts 1948 til 28. april s. å. er foretaget en række telefonopringninger fra ejendomsægler Bønvads telefon til sagsøgtes nummer.

Efter alt det foreliggende og når hensyn tages til, at sagsøgeren efter at have ladet vognen — der var købt som brugt — køre for sig har indsat den til reparation uden — som det må antages — forinden på behørig måde at have givet meddelelse derom til sagsøgte, findes det ikke godtgjort af sagsøgeren, at de senere konstaterede mangler var til stede i handelsøjeblikket, og det findes herefter ikke at kunne statuere, at han har været berettiget til at hæve købet eller at kræve afslag i købesummen.

Derimod må det, da der efter det oplyste ikke ved den mellem parterne indgåede handel kan anses at være sket en overdragelse af en forretning af økonomisk værdi, antages, at der ved fastsættelsen af den ved handelen stipulerede købesum er sket en overtrædelse af maksimalprisbestemmelserne, idet den lovlige maksimalpris for vognen efter det foreliggende ikke findes at kunne ansættes til en højere værdi end den foranførte vurderingspris 17.350 kr. med tillæg af værdien af reservedæk og presenning, der vil kunne ansættes til 650 kr., eller ialt 18.000 kr. Herefter vil sagsøgeren, der kontant ved handelens indgåelse har betalt 10.000 kr., være at dømme til yderligere at betale 8000 kr. med fradrag af 35 kr., der er erlagt af sagsøgeren for den fornævnte vurderingsforretning, eller ialt 7965 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 24. august 1948, indtil betaling sker.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Statskassens ret vil være at forbeholde som nedenfor nævnt. Iøvrigt ses stempelevertrædelse ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgeren, fliv. gårdejer Anton Pedersen, bør til sagsøgte, købmand Martin Engemann, betale 7965 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 24. august 1948, indtil betaling sker.

Ingen af parterne betaler omkostninger til den anden part.

Der tillægges den for sagsøgeren under domsforhandlingen beskikkede sagsfører, overretssagsfører Johnsen, i salær 350 kr. og i godtgørelse for udlæg 72 kr. 70 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at den af sagsøgeren den 20. september 1948 i retten for Aalborg købstad m. v. ved sagsfører Winberg fremlagte købekontrakt af 13. marts 1948 mellem sagsøgeren og sagsøgte ikke er skrevet på stemplet papir.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sin for landsretten nedlagte påstand. Subsidiært har han påstået sig tillagt et ved retens skøn fastsat afslag i den aftalte købesum.

Indstævnte har påstået dommen stadfæstet.

Fire dommere bemærker:

Efter det oplyste har appellanten ikke uden ugrundet ophold ladet indstævnte vide, at han i anledning af de af ham nu påberåbte, i slutningen af marts 1948 forefundne mangler ville stille krav om handelens ophævelse; allerede af denne grund vil under hensyn til bestemmelsen i købelovens § 52, stk. 2, appellants principale påstand om ret til at hæve handelen ikke kunne tages til følge, hvorved bemærkes, at appellanten ikke har godtgjort, at indstævnte har handlet svigagtigt eller gjort sig skyldig i grov uagtsomhed.

Derimod findes appellanten, som iøvrigt må antages rettidigt at have reklameret over disse mangler, der efter samtlige foreliggende oplysninger i hvert fald i alt væsentligt og uden at være kendelige for appellanten må antages at have været til stede, da handelen fandt sted, at have krav på et hertil svarende afslag i købesummen, hvilket afslag efter omstændighederne passende vil kunne fastsættes til 2000 kr. Disse dommere stemmer herefter for at tilkende indstævnte de i dommen nævnte 7965 kr. med fradrag af 2000 kr., eller til rest 5965 kr., og således at ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

Een dommer bemærker:

Det findes godtgjort, at topstykkerne var revnede, da appellanten købte vognen, og at indstævnte var klar herover.

Da indstævnte, der vidste, at appellanten ikke havde foretaget nogen nærmere undersøgelse af vognen, og som under salgsforhand-

lingerne på forespørgsel om vognens tilstand udtalte, at den gik „godt nok“, ikke har oplyst noget om denne mangel, findes appellanten at have været berettiget til uanset bestemmelsen i købelovens § 52, stk. 2, den 3. juni 1948 at hæve handelen, jfr. samme lovs § 53. Denne dommer stemmer herefter for at tage appellantens principale påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Appellanten, fhv. gårdejer Anton Pedersen, bør til indstævnte, købmand Martin Engemann, betale 5965 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 24. august 1948, til betaling sker.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

I salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg tillægges der højesteretssagførerne Wagner og Richter henholdsvis 800 kr. og 324 kr. 65 øre og 600 kr. og 282 kr., der ligesom de landsretssagfører Schrøder, sagfører Winberg og landsretssagfører Bjørnbak under subsidiær vidneførsler som salær og i udlægsgodtgørelse tillagte beløb, henholdsvis 60 kr., 40 kr. med tillæg af 13 kr. og 40 kr. udredes af det offentlige.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 19. december.

Nr. 214/1951. **Grosserer Adolph Jensen (J. A. Melchior)**
 m o d
fabrikant N. Farsø Rasmussen (Bent Jacobsen).

(Erstatning i anledning af, at et lejeforhold vedrørende en jagtret opsagdes tidligere end af fremlejeren lovet).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 29. maj 1951 (VIII afd.).

Ved flere i månederne august og september 1938 oprettede kontrakter lejede sagsøgte, grosserer Adolph Jensen, Aarhus, jagtretten på en del i Vitved by og sogn beliggende ejendomme. De pågældende kontrakter indeholdt i § 4 en sålydende bestemmelse:

„Lejemålet er gældende for 10 (ti) Aar fra den 1. Aug. 38 til den 1. Aug. 48 og uopsigelig fra begge Parter Side, naar denne Kontrakt overholdes. Lejemalet fortsættes iøvrigt årligt uforandret for en ny ti-aarig periode, saafremt ikke skriftlig Opsigelse foreligger fra en af Parterne med mindst 6 Maaneders Varsel. Lejeren har Ret til Fremleje af det Lejede, samlet eller delt. — — —“

I årene 1939—1942 inkl. lejede sagsøgte jagtretten på yderligere fire i Vitved og Skannercup sogne beliggende ejendomme. De i denne anledning oprettede jagtlejekontrakter indeholdt bestemmelser, som med hensyn til lejemålets varighed m. v. var enslydende med den citerede kontraktsbestemmelse, dog at de ti-årige perioder respektivt udløb i årene 1949—1952. Samtlige lejekontrakter blev tinglyste på de pågældende ejendomme, en enkelt i 1940 og resten i november måned 1942. Den 26. juli 1944 overdrog sagsøgte de ham således tilhørende jagtrettigheder til entreprenør Peter Wendelboe, Aarhus. Om overdragelsen blev der den samme dag oprettet en overenskomst, som indeholder bl. a. følgende bestemmelser: „— — — Jagtarcalet er anslaaet til 700 Tdr. Land og Afstaaelsessummen er fastsat til 1 Kr. pr. Tdr Land pr. Aar eller Kr. 7.000,00, skriver Kroner Syv Tusinde, hvilket Beløb dog vil være at regulere kontant op eller ned i Overensstemmelse med det nøjagtige Areal, saa snart Opgørelse herover foreligger.

Afstaaelsessummen erlægges med Kr. 3500,00 kontant samtidig med nærværende Kontrakts Underskrift, og Restbeløbet erlægges rentefrit efter Entreprenør Wendelboes Valg dog senest 31. December 1944. Er Restbeløbet ikke betalt senest denne Dato, vil nærværende Kontrakt være at betragte som misligholdt, og Grosserer Adolph Jensen er da berettiget til at genovertage Jagten uden at skulle tilbagebetale noget af det allerede betalte Beløb. Saa snart Restbeløbet er betalt er Grosserer Adolph Jensen pligtig at give Entreprenør Wendelboe Transport paa ovennævnte 19 Jagtlejekontrakter og lade disse Transporter tinglyse. Maatte det mod Forventning vise sig, at de tinglyste Kontrakter ikke hjemler Jagtet i 10 Aar, vil Afstaaelsessummen være at regulere i Overensstemmelse med den fastsatte Pris 1 Kr. pr. Td. Land pr. Aar, og et herefter eventuelt for meget betalt Afstaaelsesbeløb er Grosserer Adolph Jensen pligtig paa Anfordring at tilbagebetale kontant, men rentefrit. Entreprenør Wendelboe indtræder i et og alt i Grosserer Adolph Jensens Rettigheder og Forpligtelser i Henhold til de oftnævnte tinglyste Kontrakter, hvorfor han ogsaa er pligtig at betale Grundejerne den aarlige Leje, hvorved dog bemærkes, at Lejen er forudbetalt til 31. Juli 1945. — — —

Forinden Underskriften bemærkes, at Jagtarcalet er opgjort til 674 Tdr. Land, saaledes at Afstaaelsessummen bliver Kr. 6.740,00, hvoraf Kr. 3.500,00 er betalt samtidig med nærværende Overenskomst Underskrift. — — —“

Fredag den 19. december.

Efter at restbeløbet var blevet betalt, meddelte sagsøgte samtlige jagtlejekontrakter påtegning om den stedfundne overdragelse af hans rettigheder og forpligtelser efter kontrakterne, og påtegningerne blev tinglyste i oktober og november måneder 1944. Den 3. februar 1946 overdrog entreprenør Wendelboe, uden at der herom blev oprettet noget dokument, sine rettigheder og forpligtelser i henhold til kontrakterne, herunder sit eventuelle tilgodehavende hos sagsøgte, til sagsøgeren, fabrikant N. Farsøe Rasmussen, Aarhus. Ved en den 17. november 1947 dateret, den 27. s. m. for sagsøgte forkyndt meddelelse opsagde jagtejterne de indgåede jagtlejemål til ophør den 1. august 1948, herunder også de ovennævnte fire, som rettelig først kunne opsiges til et senere tidspunkt. Da sagsøgte imidlertid indtog det standpunkt, at sagen var ham uvedkommende, efter at han havde overdraget sine rettigheder til entreprenør Wendelboe, lod jagtejterne den 13. januar 1948 forkynde tilsvarende opsigelse for denne. Der blev derefter indledet forhandlinger med jagtejterne om forlængelse af jagtlejekontrakterne, men dette nægtede ejerne at indgå på, uagtet der blev tilbudt dem en fordobling af jagtafgiften.

Idet sagsøgeren har opgjort, at af det samlede til sagsøgte for overdragelse af jagtrettighederne til entreprenør Wendelboe betalte vederlag 6740 kr. andrager 3766 kr. vederlag for den del af de ti-årige perioder, som falder efter det tidspunkt, til hvilket kontrakterne efter disses indhold kunne opsiges, har han under henvisning til den mellem sagsøgte og Wendelboe oprettede overenskomst under nærværende ved stævning af 14. december 1948 anlagte sag påstået sagsøgte dømt til betaling af 3766 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse for tiden, subsidiært frifindelse.

Under sagen har sagsøgte processtilvarslet jagtejterne, som har fremlagt et processkrift, men iøvrigt ikke har givet møde.

Til støtte for sin principale påstand har sagsøgte, som ikke har bestridt, at han, såfremt den skete opsigelse af jagtlejekontrakterne har hjemmel i disses § 4, er pligtig at refundere sagsøgeren det påståevnte beløb, gjort gældende, at der — efter at han har overdraget sine rettigheder og forpligtelser efter kontrakterne til Wendelboe — ikke længere består noget retsforhold mellem ham på den ene side og Wendelboe eller sagsøgeren på den anden side, hvorfor spørgsmålet, om sagsøgte er pligtig at yde sagsøgeren refusion i anledning af for meget erlagt jagtleje, følgelig først må finde sin afgørelse under en af sagsøgeren, eventuelt Wendelboe, mod jagtejterne anlagt retssag til konstatering af, om den af de sidstnævnte foretagne opsigelse af kontrakterne til ophør den 1. august 1948 har haft hjemmel i disses § 4. Såfremt der ikke kan gives ham medhold i dette anbringende, har sagsøgte med hensyn til sin subsidiære påstand anført, at jagtejterne ikke har været berettigede til at opsige kontrakterne til ophør som sket. Bestemmelsen i kontrakternes § 4 om, at „Lejemålet fortsættes iøvrigt årligt uforandret for en ny ti-aarig Periode, saafremt ikke skriftlig Opsigelse foreligger fra en af Parterne med mindst 6 Maaneders Varsel“, må efter sag-

søgtes opfattelse forstås således, at hver gang en eetårs-periode udløber, fortsættes jagtlejemålet i 10 år fra dette udløb at regne, såfremt opsigelse til pågældende eetårs-periodes udløb ikke har fundet sted. I det heromhandlede tilfælde er opsigelse uden føje sket til den 1. august 1948, fordi hvert enkelt lejemål var blevet forlænget i 10 år fra den 1. august 1947 — for en enkelt kontrakts vedkommende fra den 15. september 1949 — at regne som følge af, at lodsejerne ikke havde ladet foretage opsigelse til disse datoer.

Entreprenør Peter Wendelboe har som vidne forklaret, at han, da han overtog jagtlejekontrakterne, ganske afgjort tilkendegav, at han skulle have jagten i 10 år. Indholdet af § 4 i lejekontrakterne blev diskuteret indgående.

Den af sagsøgte hævdede forståelse af bestemmelserne om jagtlejemålens ophør ved opsigelse ses ikke at kunne udledes af indholdet af kontrakternes § 4, som derimod naturligt forstås som hjemlende ret til opsigelse med 6 måneders varsel til udløbet af den i kontrakterne nævnte første ti-års periode. Herefter, og idet søgsmålet med rette er anlagt mod sagsøgte som hjemmelsansvarlig over for de senere indehavere af rettighederne efter kontrakterne, vil sagsøgerens påstand, mod hvilken indsigelse iøvrigt ikke er fremsat, være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren med 600 kr. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, grosserer Adolph Jensen, bør til sagsøgeren, fabrikant N. Farsøe Rasmussen, betale 3766 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 14. december 1948, indtil betaling sker, samt sagens omkostninger med 600 kr. Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellantent ikke påstået frifindelse for tiden.

Da den af appellantent hævdede forståelse af opsigelsesbestemmelserne i kontrakternes § 4 ville medføre et opsigelsesvarsel af en sådan længde, at det ville komme i strid med den udtrykkeligt hjemlede ret til opsigelse med 6 måneders varsel, tiltrædes den af dommen til grund for afgørelsen lagte forståelse af § 4.

Under denne forudsætning har appellantent ikke for landsretten bestridt at skylde det påstævnte beløb, og der findes allerede som følge heraf ikke føje til mod indstævntes protest at tage hensyn til en af appellantent for Højesteret fremsat subsidiær påstand om beløbets nedsættelse.

Herefter vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellantent at burde betale til indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler appellanten, grosserer Adolph Jensen, til indstævnte, fabrikant N. Farsøe Rasmussen, med 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 212/1951.

A/S Vejle Bank
(landsretssagfører Fisch-Thomsen)

m o d

hestehandler **Carl Sørensen**s konkursbo (Lett).

(Spørgsmål om appellants fordringer på indstævnte var forældede efter D. L. 5—14—4).

Dom afsagt af skifteretten for Vejle købstad m. v. den 19. september 1949.

Ved dekret af 7. april 1949 med virkning fra 21. marts s. å. blev hestehandler af Ndr. Knabberup Carl Sørensen's bo taget under konkursbehandling.

I boet er som fordring nr. 46 anmeldt en fordring af A/S Vejle Bank, stor ialt 490.865 kr. 19 øre, med renter 6 pct. p. a. i 5 år.

På skiftesamling den 6. juli d. å. har en kreditor i boet Den Danske Landmandsbank, Vejle afdeling, protesteret mod fordringens anerkendelse.

Kurator har tilsluttet sig denne påstand.

Af sagen fremgår, at fallenten gennem en årrække i tiden omkring første verdenskrig havde et betydeligt pengemellemværende med A/S Vejle Bank. I 1922 kom han i store økonomiske vanskeligheder, og der blev da den 26. september s. å. oprettet følgende forlig:

„Imellem underskrevne hestehandler Carl Sørensen af Vejle og aktieselskabet Vejle Bank er indgået følgende overenskomst:

Jeg, Sørensen, overtager de i status af 26. september d. å. opførte heste, græskreaturer, islændere og løssøre til det i samme anførte beløb	kr. 92.900,00
hvoraf der til dato er indbetalt til banken	— 12.370,96
Af restbeløbet betales inden 7. ds.	— 30.000,00
derefter inden 1. januar 1923	— 15.000,00
„ „ 1. juli 1923	— 25.000,00
og resten inden 1. november 1923.	

Når disse beløb er fuldt og rettidig afviklede, begrænser Vejle Bank sin panteret i den Sørensen tilhørende ejendom på Dæmningen til kr. 100.000,00 og indvilger endvidere i ikke at gøre krav gældende om yderligere indbetaling på Sørensen's skyld til banken, sålænge Sørensen's formue ikke overstiger et sådant beløb, som skønnes at være tilstrækkeligt til driftskapital for hans forret-

ning, idet det dog betragtes som en selvfølge, at jeg, Sørensen, så snart det er mig muligt, præsterer yderligere afdrag på min gæld til banken.

Jeg, Sørensen, forpligter mig til af yderste evne at bidrage til at søge de mig andre tilhørende ejendomme realiserede snarest muligt og på bedste måde.

ACTIESELSKABET VEJLE BANK

Carl Sørensen.

Jacob Petersen.

Aage Petersen."

Fallenten indbetalte de i forliget betingede og andre beløb, men vedblev dog at stå i skyldforhold til banken. Denne anlagde efter nogle år sag mod fallenten til betaling af en del af gælden, nemlig forsåvidt angik en kassekredit opgjort pr. 1. januar 1928 til 55.312 kr. 06 øre med renter 6 pct. p. a. fra 1. januar 1928, idet banken gjorde gældende, at da det var uomtvistet, at renter af gælden i adskillige terminer ikke var betalt, og da forliget efter bankens opfattelse ikke gav henstand med renter, var hele gælden nu forfalden til betaling.

Fallenten påstod sig frifundet for tiden.

Ved Vestre Landsrets dom af 22. december 1928 blev fallentens påstand taget til følge, idet retten antog, at forliget ikke undtog rentebetaling fra den almindelige indrømmede henstand.

Til støtte for sit i boet anmeldte krav har A/S Vejle Bank fremlagt kontoudskrifter.

Gælden hidrører fra 3 konti:

- I. Udlånskonto nr. 546 (105).
Saldo pr. 31. december 1927 udgør ..... 55.312 kr. 60 øre
Fallenten har under den af A/S Vejle Bank anlagte ovenfor omhandlede sag anerkendt at skyldte beløbet.
- II. Kassekredit nr. 17.
Saldo pr. 15. november 1923 udgør ..... 400.000 — 00 —
Sidste indbetaling er sket på kontoen s. d.
- III. Udlåns konto nr. 542 (83).
Saldo pr. 5. november 1923 udgør ..... 35.553 — 39 —
Sidste indbetaling er sket på kontoen s. d.

Under sagen har Vejle Bank nedsat rentekravet til 5 pct. p. a.

Den Danske Landmandsbank har principalt påstået fordringen nægtet anerkendelse, subsidiært påstået den alene anerkendt for 55.312 kr. 60 øre med renter, mest subsidiært, at såfremt beløbet anerkendes, at dividende da hen sættes på særskilt konto til udbetaling, når betingelserne for forfaldstid er indtruffet og således, at konkursboet vil være at genoptage, såfremt betingelserne ikke er opfyldt ved fallentens død.

Fallenten har intet haft at erindre mod de af Vejle Bank anmeldte beløb.

Til støtte for sin påstand har Den Danske Landmandsbank anført, at da den sidste anerkendelse for alle 3 kontis vedkommende er ældre end 20 år, er kravene forældede i henhold til D. L. 5—14—4.

Subsidiært har de gjort gældende, at kravet ikke er forfaldent, idet forfaldsbetingelsen: at debtors formue ikke overstiger et sådant beløb, der er nødvendigt til debtors driftskapital, ikke er indtrådt, hvilket de har uddybet derhen, at fordringen ikke har eksisteret under de forliggende forhold.

Endelig har de til støtte for deres subsidære påstand anført, at det alene for de nævnte 55.312 kr. 60 øre er fastslået, at fallenten ikke er pligtig at betale, at fallenten under Vestre Landsretssagen alene har anerkendt at skyldte dette beløb, samt at fallenten havde haft krav på at hans mellemværende blev gjort endelig op ved den oftnævnte sag.

Til støtte for sin mest subsidære påstand har kreditor henvist til K. L. § 132.

Vejle Bank har til støtte for sit krav gjort gældende, at det ved Vestre Landsrets Dom af 28. december 1928 blev fastslået, at fordringen ikke da kunne gøres gældende, og at der intet foreligger som sandsynliggør, at debtors formueforhold i løbet af den nærmest følgende tid efter dommen er ændret således, at forfaldstid er indtrådt, og at forældelse herefter ikke kan anses indtrådt.

Vejle Bank har endvidere anført, at der ikke i det forhold, at banken i 1928 anlægger sag alene for en del af beløbet ligger nogen anerkendelse af, at skylden alene skulle andrage dette beløb. Debtors gæld hidrører fra forskellige kontraktforhold og aftaler svarende til hver konto, og der var derfor intet til hinder for at indsøge gælden efter en enkelt konto.

Med hensyn til spørgsmålet om forfaldstid har banken gjort gældende, at den omhandlede overenskomst alene er oprettet for at gøre det muligt for debitor at gøre afbetaling på gælden som fri mand, og at den som enhver anden fordring må være bragt til forfald ved konkursens indtræden, jfr. K. L. § 14.

Da overenskomsten af 3. november 1928 udskyder enhver aktuel virkning af gældsforholdet til en uvis fremtid, findes fordringen at måtte være undtaget for den i D. L. 5—14—4 indholdte regel om, at forældelsesfristen løber fra stiftelsestidspunktet.

Der findes ikke ved søgsmålet i 1928 at være foretaget en sådan udstykning af fordringen, at nogen del af den skulle være opgivet, allerede af den grund, at det indsogte krav støttes på kontrakt eller aftaler vedrørende netop dette krav, men iøvrigt må det antages, at sagsøgerne på grund af de betydelige retsafgifter har haft en retlig interesse i at begrænse søgsmålet til en del af fordringen.

Ved forliget af 3. november 1922 er af kreditor indrømmet debitor henstand sålænge debtors formue ikke overstiger et sådant beløb, som skønnes at være tilstrækkeligt til driftskapital for hans forretning. Dette forlig blev oprettet for at undgå debtors konkurs.

Da debtors konkurs nu er indtrådt på foranledning af en anden kreditor findes den indrømmede henstand at måtte være bortfaldet, og kreditor må derfor være berettiget til at kræve dividende af den anmeldte fordring, mod hvis størrelse ikke er fremsat indsigelser.

Sagens omkostninger findes at burde ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den af A/S Vejle Bank i hestehandler af Ndr. Knabberup Carl Sørensens konkursbo anmeldte fordring, stor ialt 490.865 kr. 19 øre med renter 5 pct. p. a. i 5 år, bør anerkendes som simpelt personlig krav.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelforbehold.

Vestre Landsrets dom 4. december 1950 (VI afd.).

Den indankede dom er afsagt den 19. september 1949 af skifteretten for Vejle købstad m. v.

For landsretten har appellanterne gentaget de for skifteretten nedlagte påstande, medens de indstævnte har påstået skifterettens dom stadfæstet, principalt dog således at fordringerne anerkendes med renter 6 pct. årlig af 400.000 kr. fra den 1. juli 1922, af 35.553 kr. 39 øre fra den 1. juli 1923 og af 55.312 kr. 60 øre fra den 1. januar 1928, alt indtil betaling sker.

Til støtte for deres påstand har de indstævnte her for retten i første række gjort gældende, at det må være en følge af den ved overenskomsten af 3. november 1922 truffne ordning, ved hvilken enhver aktuel retsvirkning af fordringerne blev udskudt til et uvist fremtidigt tidspunkt, at reglen i D. L. 5—14—4 med hensyn til begyndelsestidspunktet for den 20-årige forældelsesfrist ikke kan finde anvendelse på fordringerne, men at forældelsesfristen først kan regnes fra fordringernes forfalds dag, d. v. s. det tidspunkt da betingelsen for igen at kunne gøre dem gældende overfor Carl Sørensen var indtrådt, og idet dette ikke har været tilfældet på noget tidspunkt inden konkursens indtræden, var forældelsesfristen overhovedet ikke begyndt at løbe inden fordringernes anmeldelse i boet, hvorfor forældelse ikke er indtrådt. I anden række — for det tilfælde at begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen ikke kan anses udskudt som anført — har de indstævnte gjort gældende, at fristen for så vidt angår fordringen på 55.312 kr. 60 øre må regnes fra datoen for Vestre Landsrets dom af 22. december 1928 og for så vidt angår de 2 andre fordringer fra datoen for stævningen i samme sag den 20. juli s. å. eller tidligst fra afslutningen af en korrespondance om fordringerne den 24. juni 1926, og at en fra disse datoer løbende forældelse er afbrudt ved Carl Sørensens fornyede anerkendelse af fordringerne i året 1945, således at forældelse ikke var indtrådt ved fordringernes anmeldelse i boet.

Til sagsfremstillingen i dommen bemærkes, at de af de indstævnte i boet anmeldte fordringer ifølge anmeldelse af 24. juni 1949 androg ialt 490.865 kr. 99 øre svarende til de i dommen nævnte 3 kontosaldi, og at den i dommen nævnte overenskomst mellem de indstævnte og Carl Sørensen er indgået den 3. november 1922.

Til fremstillingen føjes derhos, at fordringerne oprindelig i anmeldelse af 25. maj 1949 var anmeldt som 2 fordringer på henholdsvis 450.000 kr. og 55.312 kr. 60 øre eller ialt med 505.312 kr. 60 øre, og at Carl Sørensen for skifteretten har forklaret, at han ikke har foretaget indbetalinger på gælden, efter at realisationen i henhold til forliget havde fundet sted, bortset fra en mulig indbetaling i forbindelse med udbetaling af en livsforsikring, der var pantsat til de indstævnte. Måske ved denne lejlighed eller ved en anden lejlighed har han tilbudt banken en akkordordning på nogle få tusinde kroner.

For landsretten er fremlagt en mellem overretssagfører Bindslev, Vejle, på hestehandler Carl Sørensens vegne og de indstævnte i november 1924 ført korrespondance, der var foranlediget af, at de indstævnte i en pr. 1. oktober s. å. fremsendt konto-kurant havde krævet en renterestance på 16.403 kr. 54 øre betalt, af hvilken korrespondance fremgår bl. a. følgende:

I forbindelse med drøftelse af spørgsmålet om Carl Sørensens pligt til at betale renter af sin skyld til banken opgjorde overretssagfører Bindslev i skrivelse

af 12. november 1924 den sikkerhed, som banken havde, til 140.300 kr. medens skylden til banken — som det hedder i skrivelsen — „— bortset fra den gæld, hvortil der for tiden intet hensyn tages —“ var 214.114 kr. 60 øre, hvorhos der stillede forespørgsel om muligheden for en eventuel akkordmæssig ordning af hele mellemværendet, der bl. a. forudsatte, at banken kvitterede „det beløb, som den for tiden ikke tager hensyn til“. I skrivelse af 19. s. m. fra de indstævnte gjorde disse gældende, at aftalen af 3. november 1922, der — som det hedder i skrivelsen — „ordnr en ganske bestemt del af mellemværendet“, ikke hjemlede en almindelig fritagelse for at svare renter, og meddelte derhos, at de ikke ville drøfte en ordning af mellemværendet på andet grundlag, end at hele det nævnte beløb af 214.114 kr. 60 øre betaltes fuldtud, og at der af det øvrige mellemværende betaltes en nærmere aftalt dividende. Herefter meddelte overretssagfører Bindslev i skrivelse af 20. s. m., at han var indforstået med, at banken stadig beregnede renter af de beløb, som Carl Sørensen — som det hedder i skrivelsen — „efter Bankens Bøger skylder“, således at renterne blev tilskrevet kapitalen, dog at renter af den del af gælden, der var sikret i nærmere angivne ejendomme, skulle betales. Efter at de indstævnte i skrivelse af 25. s. m. havde forbeholdt sig at kræve hele det beregnede rentebeløb betalt, påpegede overretssagfører Bindslev i skrivelse af 27. s. m. overfor de indstævnte, at disse ved overenskomsten af 3. november 1922 — under den deri anførte betingelse — var indgået på ikke at kræve yderligere indbetalinger.

I en for landsretten i koncept fremlagt skrivelse af december s. å. til hestehandler Carl Sørensen anmodede de indstævnte denne om — som det hedder i skrivelsen — „at stille en yderligere Sikkerhed for Deres Mellemværende med Banken — — —“ og opsagde samtidig en i en nærmere betegnet ejendom indestående 1. prioritet til udbetaling.

For landsretten er derhos fremlagt skrivelse uden dato, hvorved Carl Sørensen overfor de indstævnte anerkendte rigtigheden af en ham tilsendt kontokurant pr. 30. juni 1925 udvisende en saldo af 174.852 kr. 95 øre i bankens favør.

I forbindelse med fornævnte korrespondance er endelig fremlagt skrivelse af 24. juni 1926 fra overretssagfører Bindslev til overretssagfører Frederik Knudsen, Vejle, på de indstævnets vegne, i hvilken skrivelse det bl. a. hedder:

„— — — meddele, at Hestehandler Carl Sørensens Standpunkt uigenkaldeligt er det, at han ikke vil underskrive den ofte omtalte Erklæring, idet han henviser til, at Banken den 3. November 1922 er indgaaet paa ikke at kræve yderligere Indbetalinger, saalænge Sørensens Formue ikke overstiger den til Forretningens Drift nødvendige Kapital. Jeg skal i saa Henseende oplyse, at Herr Sørensens Status pr. 1. Januar 1926 viser et Underskud paa Kr. 54.700, og at der ikke er taget Hensyn til den ene af S. Conti i Banken.“

I stævningen i den i dommen nævnte ved landsretsdom af 22. december 1928 pådømte sag angående betaling af 55.312 kr. 60 øre hedder det med hensyn til Sørensens gæld til banken bl. a.:

„— — — pr. Oktober 1922 — — — Gæld. Denne fordeltes paa 2 Conti, af hvilke Contoen for Cassa-Credit begyndte med en Saldo paa — — —

Ved Afbetalinger og Salg af de pantsatte Ejendomme er Gælden nedbragt til det paastævnte Beløb og Opgørelsen er anerkendt pr. 30. juni 1924 med Kr. 211.532,45.

— — —

Kreditors øvrige Mellemværende med Indstævnte paa anden Conto forbeholdes — — —“

Forkyndelse af stævningen skete den 17. august 1928.

I den i dommen nævnte for landsretten fremlagte status af 26. september 1922, der var udarbejdet af de indstævnte, og som dannede grundlaget for overenskomsten af 3. november 1922, findes Carl Sørensens gæld til de indstævnte opført under 2 konti betegnede som „C.C.“ og „F.“ med saldo på henholdsvis 882.681 kr. og 103.272 kr.

Af for landsretten fremlagt kontoudtog vedrørende de i dommen nævnte 3 konti fremgår bl. a. følgende:

ad I. udlånskonto nr. 546.

Saldoen 55.312 kr. 60 øre er fremkommet ved nedbringelse af saldo pr. 30. juni 1925 ifølge anerkendelse af 174.852 kr. 95 øre gennem diverse postringer.

ad II. kassekreditkontrakt nr. 17.

Saldoen 400.000 kr. er fremkommet ved nedbringelse af den af Carl Sørensen anerkendte saldo pr. 31. marts 1922 på 1.023.319 kr. 34 øre gennem diverse postringer, derunder indbetaling pr. 2. november 1923 af restbeløbet af det i overenskomsten af 3. november 1922 ommeldte beløb af 92.900 kr.

ad III. udlånskonto nr. 542.

Saldoen 35.553 kr. 39 øre er fremkommet ved nedbringelse af en saldo pr. 6. marts 1923 på 46.600 kr. 42 øre med tilskrevne renter gennem kreditering af product af diverse værdipapirer, men uden nogen direkte indbetaling. Der ses ikke at foreligge nogen saldoanerkendelse fra Carl Sørensens side med hensyn til denne konto.

Efter dommens indankning er der påny afgivet forklaring af hestehandler Carl Sørensen, hvorhos vidneforklaring er afgivet af direktør i Vejle Bank G. Holm, Vejle, samt medlemmer af bankens bestyrelse gårdejer Lage Johnsen, Ildved, og grosserer P. Pedersen, Vejle.

Bankdirektør Holm har forklaret, at hestehandler Carl Sørensen en dag omkring kapitulationen i 1945 henvendte sig i banken og spurgte, om han kunne få en ordning, således at han fik saldokvittering mod betaling af et beløb. Vidnet bad Carl Sørensen fremsætte et tilbud, men et sådant er ikke fremkommet. På det efterfølgende bestyrelsesmøde gjorde vidnet bestyrelsen bekendt med sin samtale med Carl Sørensen.

Gårdejer Johnsen har forklaret, at direktør Holm på et bestyrelsesmøde, hvis tidspunkt vidnet ikke husker, har forelagt bestyrelsen en henvendelse fra Carl Sørensen angående afgørelse af dennes skyld til banken, idet han refererede en forespørgsel fra Sørensen herom og hans henvisning af denne til at fremkomme med et tilbud.

Grosserer Pedersen har forklaret, at direktør Holm i et bestyrelsesmøde efter afslutningen af sidste krig har forelagt bestyrelsen en henvendelse fra Carl Sørensen om, hvorvidt denne kunne få sin skyld til banken kvitteret uden indbetaling af noget beløb, hvilket bestyrelsen afslog.

Hestehandler Carl Sørensen har bl. a. forklaret, at hans formueforhold i tiden efter december 1928 har været således, at han kun lige havde den nødvendige driftskapital til sin forretning. Han mindes ikke at have talt med direktør Holm i 1945 som af denne forklaret.

Appellanterne har for landsretten erkendt, at afbrydelse af forældelse, som de anser for at have været løbende fra overenskomsten af 3. november 1922, er sket ved korrespondancen i november 1924 for alle fordringernes vedkommende og ved oftnævnte landsretsdom af 22. december 1928 for så vidt angår den deri ommeldte fordring. De har derhos ikke villet bestride, at henvendelse fra Carl Sørensens side til banken er sket som af direktør Holm forklaret.

Den af de indstævnte ved overenskomsten af 3. november 1922, der angik i forvejen bestående ordinære gældsforpligtelser, Sørensen indrømmede særligt betingede henstand findes ikke således at have ændret fordringernes karakter, at den kunne medføre en undtagelse med hensyn til begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen efter D. L. 5—14—4, og der vil herefter ikke kunne gives de indstævnte medhold i, at forældelsesfristen for de omhandlede fordringer først ville kunne regnes fra det tidspunkt, da betingelsen for henstandens ophør måtte være indtrådt.

Med hensyn til spørgsmålet om afbrydelse af den efter det anførte ordinært løbende forældelsesfrist efter D. L. 5—14—4 bemærkes, at der efter alt foreliggende — derunder det i overretssagfører Bindslevs skrivelse af 12. november 1924 anførte — må gås ud fra, at der ved den i fornævnte skrivelse af 24. juni 1926 nævnte status alene er taget hensyn til den konto, hvis saldo var anerkendt dels pr. 30. juni 1924 og senest pr. 30. juni 1925, og som må antages at være den eneste konto, med hensyn til hvilken Sørensen siden overenskomsten af 1922 havde afgivet formelig saldoanerkendelse. Den nævnte konto er efter det under sagen oplyste identisk med den under sagen i 1928 omhandlede, da som „Cassa-Credit-Konto“ betegnede konto og med den under nærværende sag som „Udlånskonto nr. 546“ betegnede. Den i nævnte skrivelse af 24. juni 1926 indeholdte, foran citerede omtale af Carl Sørensens konti hos de indstævnte kan efter omtalens karakter i alt fald ikke for den eller de øvrige kontis vedkommende anses for en sådan omtale af en bestående forpligtelse, at den vil kunne danne grundlag for afbrydelse af den da løbende forældelsesfrist. Det i stævningen af 20. juli 1928 anførte ganske i almindelighed holdte forbehold findes derhos ikke at være en sådan påmindelse om Carl Sørensens øvrige gældsforpligtelser, der ville kunne anses tilstrækkelig til sådan afbrydelse.

Selv om Carl Sørensens fremsættelse af tilbud om akkord i 1945 efter omstændighederne må anses at indeholde en erkendelse af gældsforpligtelse, ses denne erkendelse ikke med sikkerhed at have sigtet til andet end fornævnte ved dommen af 1928 anerkendte gæld, hvorved bemærkes, at hans gæld ifølge anden konto da af ham kunne anses at være forældet. Idet forældelsen herefter alene kan anses afbrudt for så vidt angår saldoen på udlånskonto nr. 546, medens gælden ifølge de øvrige konti må anses forældet, da anmeldelse i boet skete, vil den anmeldte fordring alene være at anerkende for så vidt angår et

beløb af 55.312 kr. 60 øre tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 1. januar 1928 at regne, hvorved bemærkes, at de påløbne renter — som efter det foran anførte ikke forfaldne — ikke kan anses at have været undergivet forældelse efter lov nr. 274 af 22. december 1908.

Hvad angår appellanternes påstand om, at dividenden af fordringen først skal komme til udbetaling til de indstævnte, for så vidt og når betingelsen ifølge overenskomsten af 1922 for at gøre fordringen gældende måtte blive opfyldt inden fallentens død, bemærkes, at den Sørensen ved nævnte overenskomst — der som i dommen anført bl. a. havde til formål at undgå hans konkurs — indrømmede henstand ikke findes at afskære de indstævnte fra — efter at konkurs på andet grundlag er indtrådt — i forhold til konkursboet at gøre fordringen gældende med normale retsvirkninger, og den anførte påstand vil derfor ikke kunne tages til følge.

I henseende til bestemmelsen om sagens omkostninger ved skifteretten vil dennes dom være at stadfæste.

Sagens omkostninger for landsretten vil de indstævnte have at godtgøre appellanterne delvist med 500 kr

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Den af de indstævnte, A/S Vejle Bank, i hestehandler af Neder Knabberup Carl Sørensens konkursbo anmeldte fordring bør anerkendes for et beløb af 55.312 kr. 60 øre tilligemed renter heraf 6 pct. årlig fra den 1. januar 1928 at regne.

I henseende til bestemmelsen om sagens omkostninger ved skifteretten bør dennes dom ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler de indstævnte til appellanterne, hestehandler af Neder Knabberup Carl Sørensens konkursbo, 500 kr., der udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har begge parter gentaget deres for landsretten nedlagte principale påstande, hvorhos de har nedlagt forskellige subsidiære påstande. Appellanten har således mere subsidiært påstået fordringen anerkendt for et beløb af 90.865 kr. 99 øre med renter 6 pct. årlig af 35.553 kr. 39 øre fra den 1. oktober 1923 og af 55.312 kr. 60 øre fra den 1. januar 1928. Indstævnte har ikke gentaget sin påstand om, at dividenden i henhold til konkurslovens § 132 hensættes på en særlig konto.

For Højesteret er det oplyst, at appellanten bl. a. den 16. marts 1926 og den 1. oktober s. å. har sendt Sørensen konto-kuranter, udvisende en saldo på 430.000 kr., nemlig det beløb, som banken

pr. 1. januar 1923 havde hensat til imødegåelse af tab på mellemværendet.

Det er endvidere oplyst, at appellanten i 1938 anlagde sag mod Sørensen til betaling af et beløb, som Sørensen havde fået udbetalt på den i dommen nævnte livsforsikringspolice, i hvilken banken i 1922 havde fået håndpant for sit tilgodehavende på konto nr. 542, og at overretssagfører Bindsevs fuldmægtig i sin tid på sagen noterede, at Sørensen selv havde ordnet sagen med banken. Efter Sørensens forklaring må han antages at have indbetalt i hvert fald en del af beløbet til appellanten.

I henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at overenskomsten af 3. november 1922 ikke kan anses at have medført en udskydelse af begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen efter D. L. 5—14—4.

Seks dommere bemærker:

Efter alt hvad der for Højesteret er oplyst om udsendelsen af de nævnte konto-kuranter, om det af appellanten under retssagen i 1928 tagne forbehold og om retssagen i 1938 angående forsikringssummen efter nævnte livsforsikringspolice, findes ingen del af appellantens tilgodehavende hos Sørensen at have været forældet, da Sørensen i 1945 henvendte sig til bankdirektør Holm. Når henses til, at der som nævnt i 1928 og 1938 var ført retssager af appellanten mod Sørensen vedrørende henholdsvis udlånskonto nr. 546 og nr. 542, der begge oprindelig var sikrede ved pant, findes det at måtte antages, at Sørensens henvendelse til Holm har angået begge disse konti og med føje er blevet opfattet af Holm som en anerkendelse af skylden på disse. Derimod findes det overvejende betænkeligt at fastslå, at henvendelsen har haft hensyn til — eller har kunnet opfattes som vedrørende — Sørensens skyld iøvrigt, med hensyn til hvilken Sørensen ikke var blevet mindet siden 1. oktober 1926. Da der herefter ikke er grundlag for at fastslå, at skylden på de nævnte 2 konti til samlet beløb 90.865 kr. 99 øre var forældet ved fordringens anmeldelse i boet, og da appellanten under disse omstændigheder må være berettiget til uanset overenskomsten af 3. november 1922 at erholde dividende i boet af denne del af fordringen, stemmer disse dommere for at tage appellantens mere subsidiære påstand til følge, dog at renter i overesstemmelse med indstævntes mere subsidiære påstand af et beløb af 55.312 kr. 60 øre først beregnes fra den 25. maj 1929 og af 35.553 kr. 39 øre først fra den 24. juni 1929. Disse dommere stemmer endvidere for at lade hver af parterne bære sine sagsomkostninger for alle retter.

To dommere bemærker:

Ved det i 1938 passerede findes der ikke at være sket afbrydelse af forældelsen med hensyn til konto nr. 542, og Sørensens henvendelse i 1945 kan ej heller med sikkerhed antages at have taget sigte på denne konto. Idet der ved henvendelsen i 1945 herefter kun findes at være sket afbrydelse af forældelsen for så vidt angår konto nr. 546, og idet afbrydelsen også findes at omfatte de på

denne konto påløbne renter, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen i henhold til de i denne iøvrigt anførte grunde.

Een dommer bemærker følgende:

Ved de foreliggende oplysninger om det i 1938 og 1945 passerede findes det ikke godtgjort, at der derved har fundet en afbrydelse af forældelsesfristen sted for nogen del af appellants fordring på fallenten. Herefter, og idet der ikke af appellanten hævdes at have foreligget andre afbrydelseshandlinger i tiden efter 1928, findes fordringen ved dens anmeldelse for indstævnte i 1949 i sin helhed at have været forældet, og denne dommer stemmer derfor for at tage indstævntes principale påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Den af appellanten, A/S Vejle Bank, i hestehandler Carl Sørensens konkursbo anmeldte fordring bør anerkendes som simpelt personlig krav for et beløb af 90.865 kr. 99 øre med renter 6 pct. årlig af 55.312 kr. 60 øre fra den 25. maj 1929 og af 35.553 kr. 39 øre fra den 24. juni 1929.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for alle retter.

Mandag den 22. december.

Nr. 221/1951. Gårdejer Alfred T. Johansen og hustru, fru Kristine Johansen (selv)
mod
tarmhandler Børge Jensen (Vang).

(Spørgsmål om omstødelse af en ejendomshandel i medfør af ægteskabslov II § 18).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 1. juni 1951 (II afd.).

Ved slutseddél af 23. februar 1947 solgte sagsøgte, gårdejer Alfred T. Johansen til sagsøgeren, tarmhandler Børge Jensen, to parceller af den ham tilhørende ejendom „Søbjerggård“, nemlig ca. 8000 kvadratalen land af den nordligste del af matr. nr. 121 a af Ballerup by og sogn, og ca. 6000 af matr. nr. 10 c. Det fremgår videre af slutseddén, der blev underskrevet af sælger og køber, at overtagelsen skulle finde sted den 15. april 1947, og at købesummen var aftalt til 2000 kr. pr. td. land.

Gårdejer Johansens hustru, medsagsøgte, fru Kristine Johansen, der tidligere havde tilkendegivet sin modvilje mod frasalg af arealer hørende til „Søbjerggård“, som af manden er indført i fællesejet mellem ægtefællerne og tjener

som disses fælles bolig og som grundlag for deres erhvervsvirksomhed, havde på tidspunktet for slutseddels underskrift været bortrejst, men blev i slutningen af marts 1947 bekendt med, at hendes ægtefælle havde solgt et areal i ejendommens nordligste del til sagsøgeren, der er ejer af naboejendommen, og hun protesterede i den anledning både overfor ægtefællen og sagsøgeren, ligesom hun gennem sin datter nedlagde protest overfor den landinspektør, der den 30. marts 1947 foretog opmåling i marken med henblik på udstykning. Efter forslag af en panthaver i ejendommen, som på hendes anmodning lovede ikke at relaksere nogen del af pantet, lod hun den 19. juni 1947 sin vielsesattest tinglyse som rådighedsindskrænkning på matr. numrene 10 c, 121 a og 121 au. Sagsøgte Johansen og sagsøgeren havde den 30. marts s. å. gennem landinspektøren indsendt ansøgning om udstykningstilladelse, som den 10. juli meddeltes af landsbrugsministeriet, således at der fra matr. nr. 10 c blev udstykket en parcel matr. nr. 10 ef af areal 4210 m² og fra matr. nr. 121 a en parcel matr. nr. 121 av af areal 4013 m². Da sagsøgeren derefter tiltog sig beiddelsen og brugen af parcellerne, henvendte sagsøgte, fru Johansen sig i september måned samme år til en sagfører for at få slutsedlen og udstykningen tilbageført, og efter at en korrespondance mellem parternes sagførere ikke havde ført til noget resultat, anlagde fru Johansen den 18. juni 1948 her ved retten sag mod sagsøgeren med påstand om, at den ved slutseddels af 23. februar 1947 indgåede handel i medfør af § 18 i lov om ægteskabets retsvirkninger af 18. marts 1925 erklæredes ugyldig, samt om, at der tilkendtes hende og hendes ægtefælle erstatning, fordi de havde været afskåret fra at udnytte de pågældende parceller. Ved domsforhandlingen den 12. maj 1949 begærede fru Johansen imidlertid, efter at parterne havde nedlagt deres påstande, sagen hævet, hvor- efter retten tilkendte sagsøgte et beløb i sagsomkostninger og hævede sagen.

Den 3. november 1949 fremsatte sagsøgeren overfor tinglysningssdommeren for Københavns amts søndre birk, under vedlæggelse blandt andet af udskrift af retsbogen for Østre Landsret vedrørende den omtalte sag, begæring om, at slutsedlen måtte blive tinglyst uanset den tinglyste vielsesattest, men tinglysningssdommeren afviste slutsedlen fra tingbogen med den begrundelse, at der på ejendommen var tinglyst vielsesattest som rådighedsindskrænkning til fordel for sælgerens hustru, og at denne ikke havde medunderskrevet dokumentet.

Denne afgørelse påkærede sagsøgeren til landsretten som ved kendelse af 10. marts 1950 bestemte, at slutsedlen ville være at tinglyse som adkomst for sagsøgeren.

Da slutsedlen derefter påny begæredes tinglyst, blev den afvist af tinglysningssdommeren, da sælgerens underskrift ikke var attesteret af vitterlighedsvidners overværelse.

Sagsøgeren har nu under denne sag påstået de sagsøgte tilpligtet at vedstå den indgåede slutseddels og underskrive skøde i overensstemmelse med et fremlagt udkast. I udkastet er det solgte betegnet som matr. nr. 121 av og 10 cf af Ballerup by og sogn af areal 8223 m², og købesummen er opgivet som 4440 kr., hvoraf 2605 kr. er betalt og resten 1835 kr. deponeret hos sagsøgerens sagfører.

De sagsøgte har erkendt, at skødeudkastet er stemmende med den i slutsedlen truffene aftale, men har påstået sig frifundet under henvisning til, at sagsøgte fru Johansen ikke har samtykket og ikke vil samtykke i overdragelsen.

Sagsøgte Johansen har forklaret, at han ikke vil yde yderligere bistand til gennemførelse af handelen på grund af sin hustrus stilling.

Sagsøgte fru Johansen har erkendt, at hun hævede den af hende mod sagsøgeren anlagte retssag, efter at det under domsforhandlingen var konstateret, at sagen var anlagt efter den i lov nr. 56 af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger § 18, stk. 2, fastsatte frist, men har erklæret, at hun stadig betragter handelen som ugyldig, fordi den er indgået uden hendes samtykke.

Da sagsøgte fru Johansen ikke rettidig har anlagt sag til handelens omstødelse, og da der ikke er rejst indsigelse mod det fremlagte skødeudkast, vil sagsøgerens påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger vil de sagsøgte in solidum have at betale sagsøgeren med 400 kr.

For uden rimelig grund at have sat sagsøgeren i den nødvendighed at anlægge sag vil hver af de sagsøgte i henhold til retsplejelovens § 324 være at anse med en statskassen tilfaldende bøde på 100 kr. eller i mangel af bødens fulde betaling at hensætte i hæfte i 5 dage.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte, gårdejer Alfred T. Johansen og hustru Kristine Johansen, bør vedstå det mellem sagsøgeren, tarmhandler Børge Jensen, og sagsøgte Johansen ved slutseddel af 23. februar 1947 indgåede salg af matr. nr. 10 ef og 121 av af Ballerup by og sogn til sagsøgeren og inden 15 dage efter denne doms afsigelse underskrive skøde til sagsøgeren på disse grunde i overensstemmelse med det under sagen fremlagte udkast.

De sagsøgte bør derhos inden samme frist een for begge og begge for een til sagsøgeren betale sagens omkostninger med 400 kr.

Så bør og hver af de sagsøgte inden 14 dage efter denne doms afsigelse til statskassen bøde 100 kr. eller i mangel af bødens fulde betaling hensættes i hæfte i 5 dage.

Intet setmpelforhold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter det for Højesteret oplyste må det antages, at der er overensstemmelse mellem det foreliggende skødeudkast og den mellem appellanten Johansen og indstævnte trufne endelige aftale om afhændelse af arealer hørende til appellanternes ejendom.

Det må anses godtgjort, at appellantinden i hvert fald i september 1947 har fået kundskab om, at endelig handel var afsluttet, og da appellantinden først anlagde sag mod indstævnte til handelens omstødelse den 19. juni 1948, tiltrædes det, at sag ikke er anlagt inden udløbet af den i lov nr. 56 af 18. marts 1925 § 18, stk. 2, nævnte frist. Allerede som følge heraf og idet nogle af appellanterne for Højesteret fremsatte nye anbringender mod indstævntes protest ikke findes at kunne tages under påkendelse, vil dommen

være at stadfæste, dog at bestemmelsen om ikendelse af bøder findes at burde udgå.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at bestemmelsen om ikendelse af bøder udgår.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, gårdejer Alfred T. Johansen og hustru, fru Kristine Johansen, een for begge og begge for een til indstævnte, tarmhandler Børge Jensen, 600 kr.

Det idømte at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms forkyndelse.

Tirsdag den 23. december.

Nr. 300/1951. Forpagter Christen Iversen (Gelting)

mod

gårdejer Iver Iversen (H. O. Hansen).

(Spørgsmål om en forpagtningsafgifts størrelse).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 1. juni 1951 (III afd.).

Ved kontrakt af 1. marts 1944 bortforpagtede sagsøgeren, gårdejer Iver Iversen, en ham tilhørende gård i Sarup med et tilliggende af 52 tdr. land til sin søn, sagsøgte, forpagter Christen Iversen, nu boende i Terp, for tidsrummet 1. april 1944 til 1. april 1950. Foruden en aftægt samt skatter m. v. skulle sagsøgte i forpagtningsafgift betale 4 tdr. korn pr. td. land, at levere i tiden 1. oktober til 1. december. Medens sagsøgte det første år erlagde afgiften in natura som stipuleret i kontrakten, er der uenighed mellem parterne om, hvorledes betalingen for det følgende år skete. I forpagtningsårene 1946/47, 1947/48, 1948/49 og 1949/50 har sagsøgte ikke afleveret korn, men i stedet betalt ialt — i forskellige afdrag — 5000 kr. hvert år. Han fratradte forpagtingen efter overenskomst den 20. marts 1950.

Parterne er enige om, at den således betalte kontante afgift ikke svarer til værdien af den i forpagtningskontrakten nævnte afgift i korn, og at der for årene 1948/49 og 1949/50 ville være at svare en yderligere afgift af 6361 kr. 35 øre, såfremt kontraktens bestemmelser lægges til grund ved afregningen.

Sagsøgeren hævder at have krav på det kontraktmæssige vederlag, for så vidt angår de to nævnte år, og da sagsøgte ikke har villet betale det, har han

under denne sag påstået sagsøgte dømt til at betale det anførte beløb, tilligmed renter 5 pct. årlig fra den 26. maj 1950, til betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han gør gældende, at sagsøgeren allerede i 1945 er indgået på, at afgiften for resten af forpagtningstiden fastsattes til 5000 kr. årlig, og at han i hvert fald — ved i de følgende år at modtage afgiften med det nævnte beløb — må anses at have fraskrevet sig retten til senere påny at kræve kontraktens afgiftsbestemmelser opfyldt.

Begge parter har afgivet forklaring såvel under sagens forberedelse som under domsforhandlingen.

Sagsøgeren har forklaret, at afgiften for 1945/46 blev betalt med 4000 kr. kontant og 12 tdr. korn. Sagsøgeren protesterede heroverfor og sagde, at han så ikke kunne betale sine renter og afgifter, men sagsøgte hævdede, at han ikke kunne betale mere. Også i de følgende år har sagsøgeren til stadighed gjort gældende overfor sagsøgte, at han ikke betalte den fulde afgift, og når han ikke gjorde alvorligere skridt for at inddrive denne, skyldtes det, at hans hustru var meget syg og skulle skånes for sindsbevægelser. Hun døde natten mellem 21. og 22. oktober 1948, og efter hendes død har han påny krævet afgiften erlagt i korn efter kontrakten. Han benægter at være indgået på at reducere forpagtningsafgiften til 5000 kr. årlig.

Sagsøgte har forklaret, at det viste sig, at han ikke kunne drive gården, når den i kontrakten fastsatte afgift skulle udredes, og at han derfor i januar 1945 meddelte sagsøgeren, at han fremtidig kun ville betale en afgift på 5000 kr. årlig (foruden aftægt m. v.); ellers ville han rejse den 1. april s. å. Sagsøgeren gik da ind på at nøjes med den nævnte afgift for resten af forpagtningstiden. Også for året 1945/46 har han — i 2 gange — betalt 5000 kr. Det af sagsøgeren nævnte kvantum korn trådte i stedet for en del af aftægten. Han har endvidere anført, at sagsøgeren først kort efter, at gårdens bygninger var brændt den 21. oktober 1948, og der derefter var opstået uoverensstemmelser mellem parterne bl. a. angående nogle forsikrings spørgsmål, har krævet en højere forpagtningsafgift end 5000 kr., og sagsøgeren har ikke før dette tidspunkt taget noget forbehold overfor sagsøgte ved modtagelsen af afgiften.

Det fremgår af det oplyste, at sagsøgeren den 22. januar 1948 har afgivet en sålydende kvittering:

„Undertegnede har Dags Dato modtaget Kr. 1000. Skriver Ettusinde Kroner, som Restbeløbet af Pagten for 1946. Pagten for 1944—45—46 er herved Betalt.“

Sagsøgte har til støtte for sit anbringende om, at kontraktens afgiftsbestemmelser er ændret, — foruden til sin partsforklaring og den ovennævnte kvittering — særlig henvist til følgende:

Den 25. april 1949 har parterne forsynet en besætningsfortegnelse med påtegning om, at en ko er udgået af besætningen, uden at sagsøgeren har taget noget forbehold med hensyn til forpagtningsafgiften, og da sagsøgte fratrådte forpagtningen kvitterede sagsøgeren på en overenskomst om aflevering af besætningen og inventar, ligeledes uden forbehold vedrørende afgiften.

Idet bemærkes, at disse sidstnævnte omstændigheder må anses for betydningsløse findes det i det hele ikke godtgjort, at sagsøgeren — udtrykkelig eller stiltiende — har givet afkald på sin ret til at kræve afgift i overensstemmelse

med kontrakten for årene 1948/49 og 1949/50, og der vil herefter være at give dom efter den af ham nedlagte påstand.

Sagsøgte omkostninger vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren med 600 kr.

Statskassens ret forbeholdes som nedenfor anført. Iøvrigt ses stempelovertrædelse ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, forpagter Christen Iversen, bør til sagsøgeren, gårdejer Iver Iversen, betale 6361 kr. 35 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 26. maj 1950, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Statskassens ret forbeholdes i ledning af, at den mellem parterne oprettede, af landsretssagfører Mynborg på sagsøgerens vegne den 19. juli 1950 i Sønderborg købstads ret fremlagte forpagtningskontrakt af 1. marts 1944 ikke er skrevet på stemplet papir.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten principalt gentaget sin frifindelsespåstand, subsidiært påstået frifindelse mod betaling af den yderligere afgift for året 1949/50: 3197 kr. 35 øre.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil dommen, idet de efter denne afgivne parts- og vidneforklaringer ikke kan føre til andet resultat, og idet der ikke findes grundlag for at tage appellants subsidiære påstand til følge, være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, forpagter Christen Iversen, til indstævnte, gårdejer Iver Iversen, 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 454/1951. Læge Karl Kristensen (selv)

mod

graver Vilh. Zichau Andersen (landsretssagfører Graff).

(Mellemværende i anledning af mageskifte m. v.).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 3. december 1951 (X afd.).

Efter at der af en landinspektør var udarbejdet en samlet udstykningsplan for et mellem fire lodsejere fordelt areal i Hvessinge by, Glostrup sogn, hvilket areal mod syd berørtes af en i øst-vest løbende offentlig vej, fandt der den 4. januar 1949 hos landsretssagfører P. Wiedemann en forhandling sted mellem lodsejerne med det formål at foretage en nydeling af arealet, således at hver lodsejer fik tildelt et antal af de nye parceller omtrent svarende til hans tidligere andel i arealet. Blandt lodsejerne var sagsøgeren, graver Vilh. Zichau Andersen, og sagsøgte, læge Karl Kristensen. Grænserne mellem deres lodder forløb i nord-vestlig retning fra den nævnte offentlige vej og gennemskar derved seks planlagte parceller nemlig i rækkefølge mod nord-vest numrene 30, 29 og 24 med facade mod den offentlige vej og numrene 26, 33 og 28 med facade mod planlagte private veje. Ifølge en generel aftale skulle priserne pr. alen² ved lodsejernes afgivelse af jord til nydelingen ansættes til henholdsvis 2 kr. og 1 kr. 50 øre, eftersom de pågældende parceller havde facade mod offentlig eller privat vej. Efter den udarbejdede plan skulle reguleringen mellem parterne ordnes således:

Sagsøgte skulle overtage à 2 kr. til parcellerne nr. 29 og 24 2162 alen ² og à 1 kr. 50 øre til parcellen nr. 28 3 alen ² eller for ialt	4328 kr. 50 øre
Sagsøgeren skulle overtage à 2 kr. til parcellen nr. 30 5 alen ² og à 1 kr. 50 øre til parcellen nr. 26 1609 alen ² samt til parcellen nr. 33 107 alen ² eller for ialt	2584 — 00 —
således at sagsøgte skulle betale til sagsøgeren	1744 kr. 50 øre
I mellemregnskabet med de to andre lodsejere skulle sagsøgte yderligere betale	1919 — 50 —
altså tilsammen....	3664 kr. 00 øre.

Den 25. maj 1950 deponerede sagsøgte hos landsretssagfører Wiedemann 3064 kr., idet han tilbageholdt 600 kr. på grund af en uoverensstemmelse om betalingen af honorar for forberedelse af udstykningen til en af sagsøgte antaget arkitekt, stort 800 kr., som de tre lodsejere anså for sig uvedkommende, medens sagsøgte krævede ligedeling mellem alle fire. På et afsluttende møde hos landsretssagfører Wiedemann den 9. november 1950 enedes man dog om at godkende sagsøgetes krav, hvorefter der blev givet saldokvittering mod udbetaling af det deponerede beløb 3064 kr. På dette møde enedes tillige denne sags parter om, at sagsøgte skulle være ejer af parcellen nr. 26 bestående af det fornævnte areal, stort 1609 alen² og et oprindelig sagsøgeren tilhørende areal, der senere er opnået til 728 alen², således at sagsøgte skulle betale 2 kr. pr. alen² af det

areal, som han købte af sagsøgeren, og — efter sagsøgerens anbringende — afregne, når udstykningen havde fundet sted, dog senest den 1. februar 1951. Sagsøgte fik snart efter skøde på parcellen, i hvilket hverken størrelsen af eller forfaldsdagen for købesummen var angivet, idet det blot bemærkedes, at mellemværendet mellem parterne var ordnet. Da sagsøgte ikke efter udstykningens gennemførelse var at formå til at afregne købesummen med sagsøgeren, søgte denne bistand hos sin sagfører, der senest i brev af 24. juli 1951 krævede betaling efter en pris af 2 kr. pr. alen² af hele arealet 2337 alen² med 4674 kr. Lørdag den 28. s. m. om eftermiddagen henvendte sagsøgte sig direkte til sagsøgeren og tilbød til sikkerhed for betalingen at udstede en veksel, der skulle afdrages kvartalsvis med 1000 kr. Sagsøgte opgjorde sin skyld således:

1609 alen ² à 1 kr. 50 øre =	2413 kr. 50 øre
728 alen ² à 2 kr. 00 øre =	1456 kr. 00 øre
	3869 kr. 50 øre.

Sagsøgeren, der ikke kunne opnå forbindelse med sin sagfører, modtog vekslen — efter sit anbringende med forbehold — og henvendte sig mandag den 30. juli til sagføreren, der samme dag tilskrev sagsøgte, at omgående betaling af 4674 kr. fastholdtes. Sagsøgte besvarede ikke dette brev eller et rækkerbrev af 17. august 1950.

Ved stævning af 12. september 1951 anlagde sagsøgeren derefter denne sag under hvilken hans endelige påstande, efter at sagsøgte den 3. november 1951 har afdraget 1000 kr. på sin skyld til sagsøgeren, går ud på, at sagsøgte tilpligtes at betale sagsøgeren principalt 3674 kr., subsidiært 2869 kr. 50 øre alt med renter 5 pct. årlig fra forfaldsdagen den 1. februar 1951.

Sagsøgeren har til støtte for sine påstande anført følgende: Da aftalen den 9. november 1950 blev truffet, var han ejer af hele parcellen nr. 26. Han havde vel ikke modtaget skøde på det fra sagsøgtets lod udskilte 1609 alen² store areal, men overdragelsen til ham havde forlængst fundet sted, nemlig allerede i januar 1949 som resultat af forhandlingerne hos landsretssagfører Wiedemann. Selv om det antages, at sagsøgte ikke da endelig havde bestemt sig for overdragelse af ejendomsretten til sagsøgeren, må dette i alt fald være sket den 25. maj 1950, idet sagsøgte da betalte sin i 1949 beregnede skyld til de tre lodsejere alene med undtagelse af 600 kr., som han anså sig berettiget til at modregne, og uden noget forbehold med hensyn til afståelsen af de 1609 alen², hvorom tvisten drejer sig. Den aftalte pris af 2 kr. pr. alen² for det til sagsøgte solgte areal må da gælde også for de 1609 alen²'s vedkommende, således at den samlede pris for parcellen nr. 26 bliver 4674 kr., der overensstemmende med aftalen skulle være betalt pr. 1. februar 1951. Den omstændighed, at sagsøgeren den 28. juli 1951 med forbehold har modtaget en veksel på 3869 kr. 50 øre, kan ikke medføre ændring i den trufne aftale hverken med hensyn til størrelsen af eller forfaldstiden for købesummen. Skulle overdragelsen af de 1609 alen² dog ikke kunne anses fuldbyrdet før den 9. november 1950, er det vel rigtigt, at sagsøgte for denne del af parcellen alene skal tilbagebetale det beløb 2413 kr. 50 øre, som i forbindelse med deponeringen den 25. maj 1950 er godskrevet ham, men forfaldsdagen må ifølge det foranførte stadig være den 1. februar 1951.

Sagsøgte procederer til frifindelse mod betaling af 2869 kr. 50 øre med 1000 kr. kvartalsvis, første gang den 1. februar 1952, og har til støtte herfor anført:

Under forhandlingerne den 4. januar 1949 blev en nydeling for så vidt angår parcel nr. 26 ikke gennemført, idet sagsøgte krævede 2 kr. pr. alen² for sin 1609 alen² store del, medens sagsøgeren ikke ville betale mere end 1 kr. 50 øre, og enighed opnåedes ikke hverken da eller senere. Sagsøgte var således stadig ejer af dette areal den 9. november 1950, da endelig den bestemmelse blev taget, at han skulle have hele parcellen. Den pris på 2 kr. pr. alen², som da blev aftalt for sagsøgtes køb af areal til parcellen, kunne derfor kun have gyldighed for det 728 alen² store areals vedkommende, som han nu overtog fra sagsøgeren, medens de øvrige 1609 alen² i mellemregning med sagsøgeren må ansættes til en pris af 1 kr. 50 øre pr. alen² i henhold til den generelle aftale. Ved mødet mellem parterne den 28. juli 1951 afgav sagsøgeren efter sagsøgtes udtrykkelige begæring kvittering for modtagelsen af vekslen, stor 3869 kr. 50 øre, på hvilken kvittering var påtegnet en bemærkning om, at vekslen skulle omsættes hver gang med mindst 1000 kr., hvilket sagsøgte måtte opfatte som en godkendelse af hans tilbud om til fuld afgørelse at modtage den i vekslens nævnte sum med 1000 kr. hvert kvartal, første gang omkring 1. november 1951.

For landsretten er afgivet forklaring af parterne og af landsretssagfører Wiedemann.

Parterne har forklaret overensstemmende med deres procedure, sagsøgte har dog ikke villet bestride rigtigheden af sagsøgerens forklaring om aftalen den 9. november 1950 vedrørende forfaldstid eller om at sagsøgeren under sammenkomsten den 26. juli 1951, uanset at han afgav den af sagsøgte nævnte kvittering, erklærede, at han vel ville modtage vekslen, men at han måtte forbeholde sig sin stilling i enhver henseende, indtil han havde talt med sin sagfører.

Landsretssagfører Wiedemann har ingen erindring om enkeltheder ud over de af ham foretagne notater, der danner grundlag for sagsfremstillingen.

Ved deponering den 25. maj 1950 af fornævnte beløb på 3064 kr. bl. a. til sagsøgeren og dette beløbs endelige udbetaling den 9. november 1950 har sagsøgte vel fået fyldestgørelse for den oprindelig aftalte overførelse til sagsøgeren af det 1609 alen² store areal af parcel nr. 26. Men efter det om parternes forhandlinger og udstykningens forløb oplyste findes det ikke herved eller igrønt godtgjort, at nydelingen af parcellernes arealer har været således endeligt afsluttet, at den på mødet den 9. november 1950 truffede aftale om at sagsøgte skulle have hele parcel nr. 26 kan betragtes som en selvstændig og af nydelingen uafhængig disposition, hvorimod den må forstås som en delvis ændring i de oprindelige aftaler. Herefter findes det ikke af sagsøgeren godtgjort, at han for det ham oprindeligt tiltænkte 1609 alen² store areal har krav på andet end at det beløb, hvormed arealet er indgået i afgørelsen mellem lodsejerne, tilbageføres således at sagsøgte nu refunderer ham det beløb — beregnet efter 1 kr. 50 øre pr. alen², — hvormed arealet var afregnet den 25. maj 1950.

Herefter må der gives sagsøgte medhold i, at det beløb han nu skal tilsvare sagsøgeren udgør 2869 kr. 50 øre.

Efter bevisets stilling gives der sagsøgeren medhold i hans anbringende, at betaling af hele beløbet senest den 1. februar 1951 var aftalt, og at der ikke ved det den 28. juli 1951 passerede er sket ændring heri.

Der vil være at give dom overensstemmende med foranstående, hvorhos sagsøgte vil have at betale i sagsomkostninger til sagsøgeren 500 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, læge Karl Kristiansen, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgeren, graver Vilh. Zichau Andersen, betale 2869 kr. 50 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 1. februar 1951, til betaling sker og sagens omkostninger med 500 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Efter dommens indankning for Højesteret har appellanten betalt indstævnte ialt 2869 kr. 50 øre, nemlig 1000 kr. den 3. februar 1952, 1000 kr. den 3. maj 1952 og 869 kr. 50 øre den 4. august 1952.

I henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at det ikke er godtgjort, at appellanten er pligtig at betale arealet på 1609 al² med en højere pris end 1 kr. 50 øre pr. al².

Idet det efter alt foreliggende, herunder appellants forklaring for landsretten, må antages, at der mellem parterne var truffet aftale om købesummens betaling senest den 1. februar 1951, og at indstævnte ved modtagelsen af vekslen forbeholdt sig sin stilling, indtil han havde talt med sin sagfører, vil appellanten i henhold til gældsbrevslovens § 62, stk. 1, være at dømme til at betale indstævnte renter 5 pct. årlig af det til enhver tid skyldige beløb, dog først fra den 25. juli 1951, da endeligt påkrav er fremsat.

Med hensyn til sagens omkostninger for landsretten findes dennes dom at burde stadfæstes, hvorved bemærkes, at indstævntes sagfører forinden sagens anlæg havde erklæret sig villig til til fuld afgørelse at modtage 3869 kr. 50 øre med renter.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 500 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Appellanten, læge Karl Kristensen, bør til indstævnte, graver Vilh. Zichau Andersen, betale 5 pct. årlig af 3869 kr. 50 øre fra den 25. juli 1951 til den 3. november 1951, af 2869 kr. 50 øre fra den 3. november 1951 til den 3. februar 1952, af 1869 kr. 50 øre fra den 3. februar 1952 til den 3. maj 1952 og af 869 kr. 50 øre fra den 3. maj 1952 til den 4. august 1952.

Forsåvidt angår sagens omkostninger for landsretten bør dennes dom ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten 500 kr. til indstævnte.

De indstævnte tilkendte beløb at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 32/ 1952. Godsejer Esbern von Folsach (Oluf Petersen)
mod

fru Herdis Jørgensen som værge for Kirsten Elisabeth Haaning
(Vang).

(Erstatning for tab af forsørger).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 16. januar 1952 (II afd.).

Den 22. januar 1949 om formiddagen kl. ca. 9 var skovarbejderne Niels Peter Marinus Rasmussen og Hans Christian Christensen i færd med at fælde et høge-træ i Dronninglund Storskov, der tilhører sagsøgte, godsejer Esbern von Folsach. Træet var ca. 25—26 meter højt og havde en stammediameter på ca. 55—60 centimeter. Det stod ca. 18 meter nord for en offentlig vej gennem skoven i en lavning ca. 2 meter under vejens niveau. For at undgå at beskadige en beplantning af unge, tynde træer mod vest og et andet stort træ mod øst, skulle fældningen af træet, der hældede mod syd, efter aftale med sagsøgte foretages således, at det faldt ud over vejen. Til advarsel for de vejfarende havde de nævnte skovarbejdere midt på vejen, der er ca. 6 meter bred, ca. 90 meter vest for træet rejst nogle grangrene, formet som et telt af ca. 1 meters højde, og hvorfra en granrafte var lagt skråt ned mod vejens sydside, medens den nordlige halvdel af vejbanen var fri. På vejen lå et ca. 2—3 centimeter tykt lag sne, der var kørt hårdt sammen og derfor var meget glat. Medens der fra det sted, hvor træet stod, var fri udsigt til vejen mod øst, var udsigten til vejen mod vest meget dårlig på grund af den foran omtalte bevoksning af nyplantede træer, og de to skovarbejdere kunne på grund af en krumning af vejen ikke se den længere end til den rejste granspærring. Arbejdet med fældningen af træet blev udført på den måde, at der først fra syd blev savet et vandret snit ind til ca. midten af træstammen i en højde af omkring 15—20 centimeter over jordoverfladen. Derefter blev der lidt højere oppe på stammen med økse foretaget en udhugning ned mod snittets bund. Derefter savede skovarbejderne i træets modsatte side et svagt skrånende snit i retning mod bunden af det første snit. Da de var nået ned til en afstand herfra af fra 7½ til 9½ centimeter og gjorde sig rede til at drive kiler ind i det sidst udførte snit for at bringe træet til fald, begyndte det at knage i fældestedet, og træet begyndte langsomt at bøje sig sydover. Skovarbejderne sprang begge ud til siden for at undgå at blive ramt. Idet Christensen, der var sprunget 4—5 meter mod øst, vendte sig om for at skynde sig op mod vejen, så han gennem småplantningerne, at der vestfra kom kørende et automobil, der allerede var nået et stykke forbi granspærringen. Begge skovarbejderne udstødte høje varselsråb og fægtede advarende med armene, idet Christensen samtidig løb op mod vejen. Da autobilen, der kørte langsomt, var nået næsten ud for træet, søgte de to skovarbejdere ved vinken at få dets fører til at køre hurtigere frem. Autobilen fortsatte imidlertid langsomt frem ad vejen, og i samme øjeblik det kom op på højde med træet, faldt dette ned over dets tag. Autobilets fører, maskinhandler Emil Haaning, Bredmose pr. Dybvad, blev dræbt på stedet.

Efter træets fald viste det sig, at ca. halvdelen af den smalle, uigennem-savede vedstribe mellem de to i træets stamme foretagne savsnit var angrebet af råddenskab.

I den under 26. februar 1930 stadfæstede politivedtægt for Hjørring amts landdistrikter indeholdes bl. a. følgende bestemmelser:

„§ 14.

Naar Træer fældes, bør det saa vidt muligt iagttages, at de ikke falder tværs over Vejen. — — —

§ 15.

Naar offentlig Gade, Vej, Sti eller Plads anlægges eller istandsættes, samt naar der ellers ved samme foretages Arbejder, der i nogen væsentlig Grad er til Hinder for Færdselen eller gør denne usikker, skal den paagældende Strækning, saalænge Arbejdet vedvarer, i en saadan Afstand, som Politiet bestemmer, holdes forsvarligt afspærret. — — —“

Da sagsøgte ikke havde underrettet politiet om den stedfundne træfældning, blev der af politimesteren i Sæby forelagt sagsøgte en bøde på 50 kr. for overtrædelse af politivedtægtens § 15, stk. 1, hvilken bøde sagsøgte vedtog.

Under anbringende af, at maskinhandler Haanings død skyldes, at sagsøgte og de af ham beskæftigede skovarbejdere ikke har udvist tilstrækkelig forsigtighed ved fældningen af det i sagen omhandlede træ, og at sagsøgte også bortset herfra på grund af den ekstraordinære fare for de vejfarende, som fældningen af træet ud over offentlig vej har medført, må bære ansvaret for den skete ulykke, har sagsøgerinden, fru Herdis Jørgensen, Hjallerup, som værge for afdødes datter Kirsten Elisabeth Haaning, smstd., der er født den 18. april 1946, under nærværende sag påstået sagsøgte tilpligtet at betale et beløb af ialt 25.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 22. januar 1949, til betaling sker, i erstatning for tab af forsørger og som godtgørelse for ødelæggelse eller forstyrrelse af stilling og forhold samt til dækning af udgifterne ved afdødes begravelse, 1175 kr. 65 øre.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et efter rettens skøn fastsat mindre beløb.

Til støtte for frifindelsespåstanden har sagsøgte i første række gjort gældende, at det ikke er godtgjort, at der af sagsøgte eller de i sagen omhandlede skovarbejdere er udvist noget uforsvarligt forhold hverken med hensyn til iværksættelse af sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af de vejfarende eller under selve fældningen af træet, og at ulykken må antages at skyldes en omstændighed, som det har været umuligt at forudse for sagsøgte og skovarbejderne, nemlig den i stammen forefundne råddenskab. Denne medførte, at træet faldt før af skovarbejderne beregnet, og følgelig uden at den ene af disse var oppe på vejen for at holde færdselen tilbage, hvilken sikkerhedsforanstaltning ellers altid blev foretaget ved fældning af træer ud over den offentlige vej, såsnart vedkommende træ efter udførelse af snittene i stammen var klar til fældning ved inddrivelse af kiler.

Sagsøgte har i anden række til støtte for de af ham nedlagte påstande anført, at afdøde har ladet det mangle på fornøden agtpågivenhed ved trods granspærringen og skovarbejdernes advarende råb og vinken at have fortsat fremkørselen indtil ulykkesstedet, og at han derfor selv må bære hele ansvaret eller en del af ansvaret for den skete ulykke.

Under sagen er der afgivet partsforklaring af sagsøgte samt en række vidneforklaringer.

Sagsøgte har bl. a. forklaret, at han selv har anvist det i sagen omhandlede træ til fældning, men at han ikke personlig har været med til at træffe de foranstaltninger, der skulle ske i anledning af fældningen. Det var hans forstassistent, Niels Otto Brorly, der forestod fældningen og traf bestemmelse om de sikkerhedsforanstaltninger, der skulle iagttages. Sagsøgte havde givet den almindelige ordre, at der skulle sørges for passende afspærring af vejen, men den nærmere instruktion var overladt til forstassistenten.

Forstassistent Niels Otto Brorly, Dronninglund, har som vidne bl. a. forklaret, at han har ledelsen af de i Dronninglund Storskov forefaldende skovarbejder, men at han, da det i sagen omhandlede træ blev fældet, opholdt sig på et andet sted i skoven og derfor ikke specielt med hensyn til det pågældende træ havde kunnet anvise fremgangsmåden ved fældningen. Han har kun efter sagsøgtes ordre givet en almindelig instruks som fældningen bl. a. gående ud på, at der, når et træ fældes ud over vejen, skal sørges for afspærring over vejen. Som middel hertil var der anvist arbejderne at anbringe savbukke på vejen og lægge svære grene på disse til begge sider.

Skovarbejder Hans Christian Christensen, Dronninglund, har som vidne bl. a. forklaret, at han ikke ved, om afdøde blev klar over hans advarende råb og vink.

Skovarbejder Niels Peter Marinus Rasmussen, Dorf, har til en under sagen fremlagt politirapport bl. a. forklaret, at han ikke blev klar over, om afdøde i det hele taget har set ham og skovarbejder Christensen, eller om afdøde har set, at træet var ved at falde. Det er også muligt, at han først i sidste øjeblik er blevet klar over dets vinken og råb, og at dette har fået ham til at standse op på det allerværste sted. Havde han så, da de vinkede ham fremefter, blot fortsat sin kørsel, var han nok sluppet forbi, inden træet nåede ned.

Under sagen er der optaget syn og skøn. I den af skønsmændene, overklitføged Allan Heilmann, Skagen, og statskovrider Jens Hvass, Skørping, afgivne erklæring af 24. maj 1951 hedder det bl. a.:

„— — — Det kan med sikkerhed fastslås, at veddet på et mindre parti i stubbens nordside har været væsentligt destrueret („råddent“).

„— — — råddenskab, der viser sig at have berørt brudliniens (skæggets“) ene (nordlige) ende, har betydet en svækkelse på dette sted. Det må dog bemærkes, at træet er faldet nøjagtigt i den ønskede retning, således at svagheden i „skæggets“ ene ende ikke har haft nogen indflydelse på denne meget væsentlige del af fældningen. Dette for fældningen så vigtige „hængsel“ har altså fungeret rigtigt.

Det rådne parti har ligget så langt inde i træets midte, at arbejderne efter vort skøn kun kan have trukket saven ganske få gange igennem det destruerede ved, inden træet er faldet, og således først i sidste øjeblik kan være blevet klar over faren.

Det skal som oplysning tilføjes, at dels er savsmuld fra råddent ved affarvet, og dels går saven lettere igennem sådant ved.“

Under syns- og skønnsforretningens afhjæmning, der har fundet sted under domsforhandlingen, har skønsmændene overensstemmende erklæret, at der ikke i træets udseende, set fra en skovarbejders synspunkt var noget, der indicerede, at der var råddenskab i træet, og at der ikke var noget at bebrejde skovarbejderne

med hensyn til de af dem foretagne savnit i træstammen. Skønsmændene bemærkede endvidere, at der var plads nok til at lade træet falde til anden side, men at det ville kunne forårsage skade på den smukke gruppe af nyplantede træer, hvis det faldt over mod disse.

Overklitfoged Heilmann har derhos erklæret, at den konstaterede råddenskab i stubben har spillet en vis rolle for træets fald, men at den sne, der efter det i sagen om snelaget på vejen oplyste må antages at have ligget på træets kronc, efter hans skøn i væsentlig grad har bidraget til faldet, idet sneen har forøget træets overvægt. Han har herved fremhævet, at når der har været et så kraftigt „skæg“ som konstateret — nemlig fra 7½ til 9½ centimeter — må grunden til træets fald i utide eller før beregnet være „at der har været en meget stor overvægt i kronen, som skovarbejderne ikke har taget i betragtning.

Statsskovrider Hvass har heroverfor erklæret, at råddenskab i stubben efter hans mening har været den væsentligste årsag til, at træet faldt før af skovarbejderne beregnet, men at det var muligt, at sneen kunne have medvirket i så henseende.

Det er under sagen oplyst, at direktoratet for statsskovbruget den 26. maj 1932 tilskrev samtlige skovdistrikter således:

Landbrugsministeriet har under 23. d. m. tilskrevet direktoratet således:

„I skrivelse af 14. d. m. har direktoratet indberettet, at foreningen af de i statsskovene ansatte skovløbere har fremsat følgende spørgsmål:

„Hvis det ved fældning eller kapning langs offentlige og stærkt befærdede veje, trods al udvist forsigtighed, dog alligevel skulle ske, at vejfarende kom til skade, enten på person eller materiel, hvem bærer så ansvaret?“

Foranlediget heraf meddeles, at såfremt forsvarlige sikkerhedsforanstaltninger (afspærring, afvisning eller lignende) er foretaget, og arbejdet er udført med den særlige agtpågivenhed, som dets farlige karakter kræver, er hverken arbejdsgiver eller arbejder ansvarlig for den skade, som måtte blive tilføjet vejfarende på person eller materiel.

Man undlader dog ikke at gøre opmærksom på, at domstolene må antages at ville stille strenge fordringer til den agtpågivenhed og omhu og de forsigtighedsforanstaltninger, der må iagttages ved arbejder af denne art, som erfaringsmæssig medfører betydelig risiko for anden mands person eller gods.“

Ved at meddele hr. skovrideren foranstående til efterretning, iagttagelse og videre bekendtgørelse for distriktets skovfogeder skal man anmode Dem om, når der foretages fældning eller kapning af mange træer langs offentlig vej eller sti, at foranledige iværksat fornødne sikkerhedsforanstaltninger ved distriktets foranstaltning, hvorimod det ved hugst af enkelte træer de omhandlede steder må påhvile skovarbejderne at foretage almindelige sikkerhedsforanstaltninger, medmindre arbejderne af hensyn til særlig tilstedeværende forhold har gjort skovfogeden opmærksom på den med skovningen forbundne risiko, i hvilket fald distriktet da også må iværksætte sikkerhedsforanstaltninger.“

I skrivelse af 1. juni 1950 fra direktoratet for statsskovbruget til samtlige distrikter udtales bl. a.:

„— — Gennem landbrugsministeriet er direktoratet derefter gjort bekendt med, at justitsministeriet har tilskrevet Dansk Skovforening således:

„Foranlediget af Dansk Skovforenings skrivelse skal man meddele, at der ikke er udfærdiget almindelige regler om, hvad der af hensyn til færdselssikkerheden skal iagttages ved træfældning, der finder sted langs offentlige veje, men

at der i normalpolitivedtægten for landdistrikter, hvoraf et eksemplar vedlægges, i § 11, stk. 2, er givet regler bl. a. om brændehugning på offentlig vej og i § 10, stk. 3, om sprængning af træer.

Såfremt træfældning vil udsætte færdslen på offentlig vej for fare, eller der i anledning af træfældning findes at burde foretages afspærring af offentlig vej eller opsætning af advarselsskilte og lignende, bør der forinden rettes henvendelse til politiet om, hvilke foranstaltninger, der vil være at træffe". — — —

Under hensyn til, at træet ved fældningen skulle falde ud over en offentlig vej, måtte det påhvile sagsøgte, der ikke inden arbejdets påbegyndelse havde underrettet politiet herom, at træffe særlige foranstaltninger til sikring af mulig færdsel på vejen.

Når henses til, at den af skovarbejderne foretagne afspærring i strid med de af forstassistent Brorly givne instruktioner kun dækkede den halve vejbane, således at vejfarende ikke derved eller på anden måde var advaret om, at der kunne være fare forbundet med at færdes på vejen, fordi der var ved at blive fældet træer, og til at der ikke var andre til stede under fældningen end de hermed beskæftigede to skovarbejdere, der fra deres arbejdssted på grund af de dårlige oversigtsforhold kun vanskeligt kunne iagttage den ad vejen vest fra kommende færdsel, findes træets fældning herefter ikke at have fundet sted under iagttagelse af tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger.

Under disse omstændigheder findes sagsøgte at måtte være erstatningsansvarlig i anledning af den indtrufne ulykke, hvorved bemærkes, at det, således som afspærringen af vejen var foretaget, ikke kan bebrejdes afdøde, at han kørte frem, og at der ikke er holdepunkter for at antage, at afdøde har ladet det mangle på fornøden agtpågivenhed og forsigtighed under kørslen, da ulykken indtraf.

Vedrørende det fremsatte erstatningskrav har sagsøgte, der ikke har bestridt størrelsen af det for begravelsesudgifter krævede beløb, anført, at det ikke er godtgjort, at Kirsten Elisabeth Haanings økonomiske stilling eller hendes forhold iøvrigt er forringet som følge af ulykken, og at der i hvert fald ved erstatningens beregning må tages hensyn til de formuegoder, der er tilfaldet hende ved faderens død.

Efter det i sagen oplyste var afdøde maskinhandler Emil Haaning født den 1. november 1912. Hans hustru omkom ved damperen „København“s forlis, i hvilken anledning han fik udbetalt en erstatning på 10.800 kr. og hans datter Kirsten Elisabeth Haaning en erstatning på 3000 kr. I skatteårene 1945/46—1948/49 inklusive har afdøde maskinhandler Haaning haft en skattepligtig indtægt på henholdsvis 9050 kr., 9400 kr., 4000 kr. og 0 kr. og en skattepligtig formue på henholdsvis 8000 kr., 7000 kr. 32.900 kr. og 96.000 kr. Formuestigningen skyldes efter det oplyste delvis tilgang af arv. Nogle måneder før sin død havde maskinhandler Haaning købt en andel i Dronninglund maskinforretning for 50.000 kr.

Ifølge genpart af en pr. 1. marts 1950 optagen status i maskinhandler Haanings dødsbo ville der som arv kunne udloddes 69.960 kr. 25 øre til Kirsten Elisabeth Haaning som eneste arving, hvorhos det er oplyst, at der yderligere tilfaldt hende en livsforsikringssum på 40.000 kr., og at der for hende på nuværende tidspunkt i Overformynderiet bestyres en kapital på 95.500 kr. Hun har ophold hos sagsøgerinden, der er hendes møster.

I skrivelse af 1. marts 1951 har direktoratet for ulykkesforsikringen udtalt, at den afdødes datter tilfældende erstatning, såfremt dødsfaldet var forårsaget af et under ulykkesforsikringsloven hørende ulykkestilfælde, ville have andraget henholdsvis 13.334 kr. og 14.000 kr., udregnet på grundlag af en årsløn for afdøde på henholdsvis 5000 kr. og 5250 kr., hvilket sidste beløb for tiden er den højeste årsløn, der kan fastsættes i henhold til ulykkesforsikringsloven.

Efter samtlige foreliggende omstændigheder findes der at burde tilkendes Kirsten Elisabeth Haaning i erstatning for tab af forsørger og godtgørelse for forstyrrelse af stilling og økonomiske forhold et beløb af 18.000 kr. samt til dækning af udgifterne ved afdødes begravelse 1175 kr. 65 øre, og sagsøgte vil herefter være at dømme til betaling af ialt 19.175 kr. 65 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato den 5. december 1950, indtil betaling sker, idet bemærkes, at der ikke er grundlag for at beregne renterne fra et tidligere tidspunkt. Beløbet vil være at inddrage under Overformynderiets bestyrelse.

Sagsøgte findes derhos at burde godtgøre sagsøgerinden sagens omkostninger med 1200 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, godsejer Esbern von Folsach, bør til sagsøgerinden, fru Herdis Jørgensen som værge for Kirsten Elisabeth Haaning, betale 19.175 kr. 65 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 5. december 1950, indtil betaling sker, hvilket beløb inddrages under Overformynderiets bestyrelse, samt sagens omkostninger med 1200 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellantten, der ikke bestrider, at det fulde ansvar for den indtrufne ulykke påhviler ham, og at han er pligtig at betale begravelsesudgifterne med 1175 kr. 65 øre, nedlagt påstand på frifindelse med hensyn til den iøvrigt påståede erstatning, subsidiært nedsættelse af det tilkendte beløb.

Det er oplyst, at Kirsten Haaning er afdødes eneste barn, og at den i Overformynderiet indestående kapital på ca. 95.500 kr. giver et årligt udbytte på ca. 3700 kr. De ved dødsfaldet forfaldne livs- og ulykkesforsikringer er indbetalt til Overformynderiet med ca. 29.000 kr., medens to andre barnet tilhørende forsikringer på antagelig ialt 10.000 kr. først kommer til udbetaling henholdsvis i 1969 og 1971.

Det tiltrædes, at der bør tilkendes Kirsten Elisabeth Haaning et beløb i erstatning for tab af forsørger og godtgørelse for forstyrrelse i stilling og forhold. Ved fastsættelsen af beløbets størrelse findes der efter de i sagen foreliggende oplysninger at burde tages et vist hensyn på den ene side til, at faderen var hendes eneste forsørger, og på den anden side til den hende tilfaldne arv på ca.

70.000 kr. Herefter og efter de øvrige oplyste omstændigheder skønnes beløbet at burde fastsættes til 12.000 kr., og med den heraf følgende ændring vil dommen derfor være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes indstævnte at burde betale til appellanten med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det tilkendte erstatningsbeløb bestemmes til 13.175 kr. 65 øre.

Sagens omkostninger for Højesteret betaler indstævnte, fru Herdis Jørgensen som værge for Kirsten Elisabeth Haaning, til appellanten, godsejer Esbern von Folsach, med 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 79/1952. I/S Vejens store vandmølle (Behrendt-Poulsen)

m o d

gårdejerne Jens Chr. Ravn og Holger Bundgaard
(landsretssagfører Tomas Christensen).

(Spørgsmål om appellanten havde særlig adkomst til benyttelse af vandet i Vejen å, jfr. § 46 i lov nr. 214 af 11. april 1949, jfr. § 105, stk. 3).

Dom afsagt af retten for Gørding-Malt herreder den 13. oktober 1950.

Vejen store vandmølle matr. nr. 1 b m. fl. Vejen by og sogn, ligger ved Vejen (eller Drostrup) å og menes at have eksisteret som kornmølle allerede 1392, og efter 1580 skal den være kommet under Skodborghus. 1727 blev møllen fri ejendom og er senere udvidet til også at være stampemølle, valkemølle, barkemølle og slibemølle. Ifølge matrikulkortets hartkornstaksation af 1836 havde møllen ret til uindskrænket brug af vandet.

Ved landvæsenkommissionsforretning af 1. august 1889 sattes flodemålet, og møllen forpligtede sig til at sænke opstemningen 18 tommer i 10 fortløbende døgn i høbjergningstiden.

Ved skøde lyst 13. marts 1903 overdroges møllen til i/s Vamdrup fiskeriselskaber, som anlagde de 50 fiskedamme, som stadig er i brug.

Ved skøde lyst 26. februar 1904 overdroges ejendommen til a/s De fornede danske ferskvandsfiskerier, som ved deklARATION af 3. december 1904 forpligtede sig til at vedligeholde de to ved møllen værende broer med vejstykke imod „Uindskrænket og uigenkaldelig tilladelse til at lægge så mange større eller mindre vandledninger under det foran angivne vejstykke, som de måtte finde for godt“, hvilken tilladelse var af interesse for fiskerianlægget.

Ved skøde lyst 13. januar 1911 overdroges ejendommen til a/s Storemøllens fiskeri, som igen ved skøde lyst 8. august 1924 overdrog ejendommen til sagsøgerne i/s Vejen store vandmølle.

Under damfiskeriets næsten 50-årige beståen har det til stadighed lidt under vandmangel i den tørre sommertid og har derfor måttet begrænse produktionen efter vandtilførslen. Et forsøg på for mange år siden at udvide fiskeriet med 7 damme måtte således opgives, og fiskeriet har igennem de mange år — som øjensynlig møllen før dette — brugt hele åens minimumsvandføring (vandføringen i den tørre tid).

Den ved åens vestside ovenfor møllen tilstødende ejendom matr. nr. 10 a, Drostrup by, Læborg sogn, ejes af sagsøgte 1. gårdejer Jens Chr. Raun, Drostrup, og den ovenfor hertil stødende ejendom matr. nr. 9 b, Drostrup by, Læborg sogn, ejes af sagsøgte 2. gårdejer Holger Bundgaard, Drostrup. De til disse ejendomme hørende enge er stærkt vandlidende og praktisk værdiløse på grund af mølleejendommens opstemningsret, selv om denne af sagsøgerne hele året rundt kun udnyttes til 18 tommer under det lovlige flodemål.

Begge de sagsøgte har af landvæsensnævnet for Gørding-Malt herreder ved kendelse af 24. februar 1950 fået ret til hver især at pumpe vand fra Drostrup å årlig fra 1. maj til 1. november op til 16 timer i døgnet til markvanding indtil 54.000 liter i timen. Vandingsarcelet andrager for sagsøgte Rauns vedkommende ca. 20 tdr. land og for sagsøgte Bundgaards vedkommende ca. 45 tdr. land. Kendelsen er af sagsøgerne indanket for landvæsenskommissionen.

Under vandløbsagen er af sagsøgerne fremsat den indsigelse, at vandingsanlægene vil berøve fiskeriejendommen noget af den vandmasse, hvortil denne efter sin særlige adkomst har ret, idet nærmere er anført, at ejendommen har vundet hævd på retten til vandløbets fulde vandmængde i sommertiden, hvor vandføringen er mindst, således at ingen del heraf kan berøves sagsøgerne mod deres vilje.

De sagsøgte har ikke kunnet erkende, at sagsøgerne har erhvervet en sådan ret, og sagsøgerne har derfor i overensstemmelse med § 26 i lov nr. 213 af 31. marts 1949 om landvæsensretter ønsket dette spørgsmål afgjort ved de ordinære domstole, hvorfor de har anlagt nærværende retssag, hvorunder de har nedlagt påstand om, at de sagsøgte erkender, at der til fordel for sagsøgerne som ejere af matr. nr. 1 b m. fl. Vcjen by og sogn ved hævd er vundet ret til hele Vcjen å's sommervandføring.

De sagsøgte har påstået frifindelse, idet de har gjort gældende, at sagsøgerne ikke har nogen særlig ret til at forhindre de sagsøgte i at udnytte vandet i Vcjen å til markvanding. De sagsøgte har endvidere anført, at de i overensstemmelse med vandløbslovgivningen har henvendt sig til landvæsensnævnet, hvor de ved den forannævnte kendelse har erholdt ret til at pumpe vand fra åen.

Det fremgår af sagen, at Hedeselskabets kulturtekniske afdeling har foretaget målinger af Vcjen å's vandføring ved vandmøllen og på grundlag heraf har beregnet åens minimumsvandføring til 230 l/sek. og tilføjet „minimumsvandføringen forekommer i almindelighed i juli—august“.

Kapaciteten af sagsøgte Rauns regnkanon er opgivet at være ca. 13,3 l/sek. og af sagsøgte Bundgaards at være ca. 16,7 l/sek.

Endvidere er det under sagen oplyst, at minimumsvandføringen giver hver af de 50 damme ca. 400 m³ pr. døgn, medens en fiskedams normale forbrug ifølge amtsvandinspektørens oplysninger er ca. 500 m³ pr. døgn. Af tingbogen fremgår det, at sagsøgerne har solgt matr. nr. 1 b, Vcjen by og sogn, ved skøde lyst 21. juni 1934 til Mathias Sommerlund, og at den rette matrikulsbetegnelse

for sagsøgernes ejendom er matr. nr. 5 a, 5 c, 6 b, 7 b, Vejen by og sogn, og matr. nr. 8, Refsing by, Gjesten sogn, hvilke matr. nr. i forening er noteret som landbrugsejendom.

Først bemærkes, at retten i overensstemmelse med forudsætningerne i § 26, stk. 3, i lov nr. 213 af 31. marts 1949 finder, at afgørelsen af den foreliggende sag henhører under de ordinære domstole.

Det fremgår af såvel § 71 i lov af 28. maj 1880 om vands afledning og afbenyttelse som af § 46 i vandløbslov nr. 214 af 11. april 1949, at en ved et vandløb beliggende vandmølle, fabrik eller andet lignende anlæg, hvortil fiskedamme må antages at høre, efter sin særlige adkomst kan have ret til en bestemt vandmasse. Denne særlige adkomst må antages at kunne hidrøre også fra en ved hævde erhvervet ret.

Efter D. L. 5—11—8, jfr. 5—11—1, vil der kunne vindes hævde på fiskedamme efter samme regler, som gælder for vandmøller, nemlig efter 20 år.

Da sommervandføringen i Vejen å efter det oplyste ligger under, hvad der hører til et normalt vandforbrug for 50 fiskedamme, må det antages, at fiskedammene siden deres anlæg i 1903 har udnyttet hele Vejen å's sommervandføring, i hvert fald for så vidt den har ligget inden for 25.000 m³ pr. døgn, uden at der hidtil er fremsat nogen indsigelse herimod, og da betingelserne for hævdeserhvervelsen også iøvrigt skønnes at foreligge, finder retten, at der bør gives dom i overensstemmelse med sagsøgernes påstand, dog således at sagsøgernes ret til åens vand højst andrager 25.000 m³ pr. døgn.

Sagens omkostninger findes efter omstændighederne at kunne hævdes.

Intet stempelforbehold.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, gårdejer Jens Chr. Raun, Drostrup, og gårdejer Holger Bundgaard, smst., bør anerkende, at der til fordel for sagsøgerne, i/s Vejen store Vandmølle v/ direktør P. C. Poulsen, som ejere af matr. nr. 5 a m. fl. Vejen by og sogn, ved hævde er vundet ret til hele Vejen å's sommervandføring, dog ikke udover 25.000 m³ pr. døgn.

Sagens omkostninger ophæves.

At efterkomme under adfærd efter loven.

V e s t r e L a n d s r e t s d o m 2 1 . d e c e m b e r 1 9 5 1 (V a f d .)

Den indankede dom er afsagt den 13. oktober 1950 af retten for Gørding-Malt herreder.

For landsretten har de indstævnte påstået appellanterne tilpligtet at anerkende, at de indstævnte som ejere af Vejen store vandmølle har særlig adkomst til vandmassen i Vejen å, jfr. lov nr. 214 af 11. april 1949 § 46.

Appellanterne har — foruden at rejse indsigelse mod sagens indbringelse for domstolene — principalt gentaget deres frifindelsespåstand, subsidiært nedlagt påstand om, at det ikke anerkendes, at de indstævnte har nogen særlig adkomst med hensyn til vandføringen i Vejen å, der går udover den som Vejen Vandmølle havde erhvervet før 1903.

Til støtte for deres påstand om, at der består en særlig adkomst for dem til vandmassen i Vejen å, har de indstævnte, der for landsretten ikke påberåber sig, at denne adkomst beror på en ved 20-årig hævde erhvervet ret, i første række

gjort gældende, at selve den omstændighed, at de indstævnte som ejere af det lovligt bestående, med betydelig kapitalinvestering oprettede dambrug, hvis omfang netop er afpasset efter den i alderstid bestående vandføring i åen, rent faktisk udnytter vandmassen i denne i henhold til den til de indstævntes ejendom fra gammel tid benyttede opstemningsret, må anses som hjemlende dem en sådan vederhævet rettilighed, hvortil der må antages at være sigtet ved udtrykkene i den fornævnte lovbestemmelse og de til denne svarende bestemmelser i den ældre lovgivning. Rettigheden må derfor — uanset i hvilket tidsrum udnyttelsen har fundet sted — respekteres ved foranstaltninger fra de øvrige bredejeres side, hvorved vandtilstrømningen fra åen til dammene forringes til skade for dambruget. I hvert fald må det nævnte faktiske forhold i forbindelse med den omstændighed, at ejendommens udnyttelse af vandmassen i åen må anses at have fundet sted i alderstid, medføre, at dambruget ifølge særlig adkomst nyder særlig beskyttelse mod forringelse af vandføringen ved etablering af nye vandingsanlæg, hvorved de nærmere har gjort gældende, at fiskedammene er anlagt senest i 1903, og at udnyttelsen af vandtilstrømningen til dambrugets formål siden er udøvet af de skiftende ejere af dette uden afbrydelse, og at denne udnyttelse iøvrigt må anses som en fortsættelse af den udnyttelse der i alderstid har fundet sted til brug for driften af den på ejendommen tidligere drevne møllerirksomhed.

Appellanterne har overfor det af de indstævnte således anførte i første række gjort gældende, at det overhovedet må være udelukket at erhverve nogen særlig ret til at kræve uforandret tilstrømning af en bestemt vandmasse med den virkning, at andre bredejere skulle kunne afskæres fra at udnytte vandmassen til deres formål. I hvert fald måtte det — efter appellanternes videre anbringende — til erhvervelse af sådan særlig ret — på anden måde end under iagttagelse af de herfor gældende regler i vandløbslovgivningen, der ikke er iagttaget ved oprettelsen af dambruget, — kræves, at den til udnyttelsen af vandtilstrømningen tilvejebragte indretning har bestået og udnyttelsen fundet sted i alderstid. Idet de nu bestående fiskedamme ikke kan anses at have eksisteret i alderstid, kan de indstævntes rettigheder med hensyn til vandtilstrømningen i hvert fald — som af appellanterne subsidiært påstået — ikke gå ud over dem, der var erhvervet og udøvet af møllerirksomheden indtil omkring 1903.

Til sagsfremstillingen i dommen bemærkes, at det må anses uoplyst, hvorvidt møllerirksomheden i sin tid har brugt hele åens minimumsvandføring.

Forløbig bemærkes, at afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt de indstævnte ifølge særlig adkomst har ret til en bestemt vandmasse — som antaget i den indankede dom — henhører under de almindelige domstole, hvilket navnlig ikke, som af appellanterne for landsretten gjort gældende, kan anses udelukket ved ordlyden af § 26, stk. 3, i lov nr. 213 af 11. april 1949 i forbindelse med den omstændighed, at landvæsensretterne ikke har fundet det nødvendigt i den anførte anledning at udsætte landvæsensretssagen i henhold til den nævnte bestemmelse.

Efter de i sagen foreliggende oplysninger må der gås ud fra, at den på de indstævntes ejendom i umindelige tider indtil 1903 drevne møllerirksomhed med dertil hørende opstemning af vandet i åen har hvilet på sådan særlig adkomst som i § 46 i lov nr. 214 af 11. april 1949 ommeldt, hvilket ej heller er bestridt under sagen, ligesom det er uimodsagt, at de indstævnte ved deres

erhvervelse af ejendommen er indtrådt i møllens retsstilling. Derimod findes der, som sagen foreligger for landsretten, ikke grundlag for at statuere, at der for det i 1903 eller årene umiddelbart derefter uden en landvæsensrets medvirken oprettede dambrug er stiftet nogen henudover gående ret.

Efter det således anførte tilkommer der de indstævnte en på særlig adkomst hvilende ret til afbenyttelse af vandet i åen i samme omfang, som ifølge foranstående tilkom ejendommen, medens der på denne indtil 1903 blev drevet mølleribrug, og denne ret skal ifølge fornævnte § i vandløbsloven med de i bestemmelsen omhandlede begrænsninger respekteres ved oprettelsen af vandingsanlæg, jfr. § 48, for så vidt angår oppumpning og spredning af vandet ved mekanisk kraft.

Som sagen foreligger er den nærmere karakter og omfanget af benyttelsesretten imidlertid ikke oplyst, og idet dette måtte være en forudsætning for at fastslå de indstævntes retsstilling i den omhandlede henseende, vil de indstævntes påstand ikke kunne tages til følge, og appellanterne vil herefter være at frifinde.

Hver af parterne findes efter omstændighederne at burde bære sine omkostninger for begge retter.

Sagens værdi findes at kunne bestemmes for appellanten Ravn til 10.000 kr. og for appellanten Bundgaard til 22.500 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t .

Appellanterne, gårdejerne Jens Chr. Ravn og Holger Bundgaard, bør for tiltale af de indstævnte, I/S Vejen store vandmølle, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Sagens værdi bestemmes for appellanten Ravn til 10.000 kr. og for appellanten Bundgaard til 22.500 kr.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanterne påstået de indstævnte tilpligtet at anerkende, at appellanterne nyder beskyttelse, jfr. vandløbslov nr. 214 af 11. april 1949 § 48, stk. 1, og § 46, stk. 1, mod de af de indstævnte begærte vandingsanlæg for deres behov for vand pr. 4. februar 1950 (datoen for sagens indbringelse for landvæsensnævnet), således som dette nærmere fastlægges af landvæsenskommissionen, til forsyning af de eksisterende 50 fiskedamme og med respekt af flodemålsbestemmelserne i kommissionsforliget af 1. august 1889.

De indstævnte har påstået frifindelse.

Til støtte for deres påstand har appellanterne blandt andet gjort gældende, at dambruget fra oprettelsen har været lovligt eller dog i hvert fald er blevet lovligt ved 20 års hævd. Når dette er tilfældet, har appellanterne efter deres formening krav på den vandmasse, der svarer til dambrugets behov, og nyder retsbeskyttelse

hertor efter vandløbslovens § 48, stk. 1, jfr. § 46, idet ordene „efter sin særlige adkomst“ i § 46 kun kan antages at tage sigte på vedkommende ejers individuelle adkomst til anlæget. Appellanterne har ikke ønsket at nedlægge subsidiær påstand på, at der tilkendes dem ret til den vandmasse, der tilkom ejendommen, medens der på denne blev drevet møllebrug.

De indstævnte, der ikke for Højesteret har gentaget deres afvisningspåstand, har principalt hævdet, at dambrug ikke er beskyttet efter vandløbslovens § 46, som kun kan antages at omfatte virksomheder, der benytter vandet som drivkraft. Subsidiært har de gjort gældende, at der i hvert fald ikke for dambruget foreligger en sådan særlig adkomst, som er betingelsen for retsbeskyttelse efter § 46, idet det nedlagte møllebrugs rettigheder ikke uden videre kan overføres på dambruget.

Efter det oplyste må det omhandlede dambrug anses som lovligt bestående ved ikrafttrædelsen af vandløbsloven af 11. april 1949, jfr. lovens § 105, stk. 1, og det nyder herefter, som også af de indstævnte erkendt den ved § 42 hjemlede retsbeskyttelse overfor nye vandingsanlæg. Det må anses at følge af § 105, stk. 1, sammenholdt med stk. 3, og for så vidt angår vandingsanlæg af § 42, sammenholdt med § 46, samt af disse bestemmelsers forhistorie, at der, for at et lovligt bestående anlæg kan opnå retsbeskyttelse efter § 46, må godtgøres en særlig adkomst, der giver ret til en vis vandmasse. Det må vel antages, at § 46 også finder anvendelse på dambrug, men da appellanterne ikke for det dem tilhørende dambrug har påvist nogen særlig adkomst, der kan give dem ret til den i påstanden angivne vandmasse, vil deres påstand ikke kunne tages til følge.

Herefter vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanterne at burde betale til de indstævnte 1200 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, I/S Vejen store vandmølle, til de indstævnte, gårdejerne Jens Chr. Ravn og Holger Bundgaard, 1200 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

—

Nr. 329/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Carla Louise Laura Poulsen, f. Olsen (landsretssagfører H. Fonager),

der sigtes for overtrædelse af lov nr. 100 af 31. marts 1926 om foreningsregistret).

Dom afsagt af retten for Silkeborg købstad m. v. den 29. januar 1951.

Ved anklageskrift af 17. oktober 1950 har politimesteren i Silkeborg købstad m. v. på foranledning af Silkeborg husmoderforening rejst tiltale mod fruene

- 1) Carla Louise Laura Poulsen, f. Olsen, født den 8. maj 1903 i København, gift, bopæl: Dalgasgade 19, Silkeborg,
- 2) Edith Kirstine Petersen, f. Therkildsen, født den 21. september 1910 i Sct. Mortens sogn, Randers, gift, bopæl: Dalgasgade 31, Silkeborg,
- 3) Asta Kristina Hørdum, f. Dinnsen, født den 22. marts 1905 i Sct. Nicolai sogn, Kolding, gift, bopæl: Sanatorievej 25, Silkeborg,
- 4) Rena Petrea Høegh, f. Røgen, født den 24. maj 1920 i Silkeborg, gift, bopæl: Landlystvej 39, Silkeborg,
- 5) Anna Margrethe Røgen, f. Jensen, født den 18. april 1898 i Voldby sogn, gift, bopæl: Dalgasgade 26, Silkeborg,

til at lide straf i medfør af § 1 i lov nr. 100 af 31. marts 1926 derved, at de som medlemmer af bestyrelsen for „Silkeborg kooperative husmoderforening, Silkeborg, er ansvarlige for, at nævnte forening benytter navnet „Silkeborg kooperative husmoderforening“. uagtet Silkeborg Husmoderforening, Silkeborg, ved anmeldelse til foreningsregistret har opnået eneret på benyttelse af navnet Silkeborg Husmoderforening, og uagtet såvel foreningsregistret som handelsministeriet har afslået at optage navnet „Silkeborg kooperative husmoderforening“ i foreningsregistret.

I medfør af § 2 i forannævnte lov nr. 100 af 31. marts 1926 påstås de tiltalte kendt pligtig til Silkeborg Husmoderforening at udrede et beløb af 100 kr. i skadeserstatning.

Ingen af de tiltalte er fundet tidligere straffet.

De tiltalte har påstået sig frifundet såvel for straf som for erstatning.

Det fremgår af proceduren og det iøvrigt i sagen oplyste, at „Silkeborg kooperative husmoderforening“ blev stiftet den 27. februar 1946 og tilsluttet landsforeningen „De kooperative husmoderforeninger i Danmark“, stiftet i København den 30. oktober 1939, medens Silkeborg Husmoderforening blev stiftet allerede den 24. februar 1930 og registreret under nr. 458 i foreningsregistret i 1931. Denne registrering er blevet fornyet i 1941 og 1951 og er gældende til 30. januar 1961.

Tiltalte fru Poulsen, der er formand for „Silkeborg kooperative husmoderforening“, har forklaret, at der ikke hende bekendt er sket nogen forveksling mellem de 2 foreninger. Ved en af hendes forening i april 1950 arrangeret strikkedemonstration, hvor medlemskort blev forlangt forevist, viste det sig, at mange af de fremmødte var medlemmer af Silkeborg Husmoderforening, men at de pågældende anførte, at de vel vidste, at det var „Silkeborg kooperative husmoderforening“, der havde arrangeret demonstrationen, men at de var af den opfattelse, at alle havde adgang. Det er ikke hende bekendt, at der til hendes forening er blevet afleveret post, som skulle have været afleveret til Silkeborg Husmoderforening eller omvendt.

Tiltalte fru Høegh, der er kasserer i „Silkeborg kooperative husmoderforening“, har forklaret, at hun aldrig har modtaget post og regninger, der rettelig skulle være tilstillet Silkeborg Husmoderforening.

Formanden for Silkeborg Husmoderforening fru Else Louise Marie Steininge, Silkeborg, har som vidne forklaret, at der jævnligt er sket forvekslinger mellem de to husmoderforeninger, og at den husmoderforening, hun er formand for, således jævnligt har modtaget regninger, breve og telefonopringninger, som vedrørte „Silkeborg kooperative husmoderforening“. Det i sagen omhandlede spørgsmål er først rejst i slutningen af året 1948 på initiativ af „De danske husmoderforeninger“.

Kassereren i Silkeborg Husmoderforening frøken Asta Christensen, Silkeborg, har som vidne forklaret, at det navnlig i 1946—1947 er sket, at annonce-regninger, som skulle have været tilstillet „Silkeborg kooperative husmoderforening“ ved en fejltagelse er blevet tilstillet Silkeborg Husmoderforening. Vidnet har endvidere modtaget telefonopringninger vedrørende demonstrationer og lignende, der var arrangeret af „Silkeborg kooperative husmoderforening“.

Den omstændighed, at de 2 foreninger faktisk er blevet forvekslet med hinanden, kan der ikke tillægges nogen afgørende betydning. De to ord „Silkeborg“ og „husmoderforeningen“ er begge så generelle betegnelser, at de tilhører sprogets fælleseje, hvorfor de, hvor ikke ganske særlige grunde taler derfor, ikke kan beskyttes. Retten skønner ikke, at sådanne grunde foreligger i denne sag, hvor der ikke er tale om sammenstødende erhvervsinteresser, men finder, at ordet „kooperativ“ i dagliglivets sprogbrug i stigende grad er blevet et bestemt økonomisk og politisk begreb og derfor må anses for at være et så stærkt kendingsord, at det ved at indføres mellem ordene „Silkeborg“ og „husmoderforeningen“ på en klar måde adskiller de to foreningers navne fra hinanden.

Idet der herefter ikke findes at foreligge en krænkelse af eneretten til navnet „Silkeborg Husmoderforening“, vil de tiltalte være at frifinde såvel for straf som for erstatningskravet.

Sagens omkostninger vil være at udrede af det offentlige.

Thi kendes for ret:

De tiltalte, fru Carla Louise Laura Poulsen, født Olsen, fru Edith Kirstine Petersen, født Therkildsen, fru Asta Kristine Hørdum, født Dinnsen, fru Rena Petrea Høegh, født Røgen, og fru Anna Margrethe Røgen, født Jensen, bør for anklagemyndighedens tiltale i denne sag fri at være.

Det offentlige bør udrede sagens omkostninger.

Vestre Landsrets dom 4. januar 1952 (V. a.f.d.).

Den i nærværende sag, som i første instans tillige angik 4 medtiltalte, for hvis vedkommende sagen ikke er indanket, af retten for Silkeborg købstad m. v. den 29. januar 1951 afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket alene af anklagemyndigheden.

Sagen er indbragt for landsretten ved 2. jydsk statsadvokatars anklageskrift af 2. maj 1951, der er sålydende:

„Silkeborg kooperative Husmoderforening ved dens formand fru Carla Louise Laura Poulsen, født Olsen — — — — — sættes herved under tiltale ved Vestre Landsret til at lide straf for overtrædelse af pgf. 1 i lov nr. 100 af 31. marts 1926 ved at have benyttet navnet Silkeborg kooperative Husmoderforening uagtet Silkeborg Husmoderforening ved

anmeldelse til foreningsregistret har opnået eneret på benyttelse af navnet Silkeborg Husmoderforening.

I medfør af lovens pgf. 2 påstår Silkeborg Husmoderforening sig tilkendt 100 kr. i skadeserstatning.“

For landsretten har anklagemyndigheden nedlagt påstand om domfældelse af tiltalte i overensstemmelse med anklagen, medens der fra tiltaltes side er nedlagt påstand om stadfæstelse af underrettsdommen.

I en på landsrettens foranledning indhentet udtalelse af 20. november 1951 fra foreningsregisteret hedder det bl. a.:

„Det må erkendes, at ordene „Silkeborg“ og „Husmoderforening“ er almindelige ord, som enhver kan benytte, men foreningsregisteret må være af den formening, at det på forhånd må anses for at blive vanskeligt for „Silkeborg kooperativ Husmoderforening“ gennem annoncer og lignende at henvende sig til medlemmerne eller til offentligheden på en måde, der ikke vil være egnet til at hidføre forveksling med den allerede registrerede forening „Silkeborg Husmoderforening“, uanset om en sådan forveksling tilsigtes, og foreningsregisteret har derfor ment at måtte fastholde, at ordet „kooperativ“ ikke er tilstrækkelig adskillelse til at undgå, at den blotte benyttelse af navnet „Silkeborg kooperativ Husmoderforening“ gennem forvekslingsmuligheden krænker den af „Silkeborg Husmoderforening“ ved registrering tidligere opnåede eneret til navnet.
— — —“

Den stedfundne registrering af navnet „Silkeborg Husmoderforening“ findes ikke at være til hinder for, at de enkelte ord i navnet indgår i navnet på andre foreninger med tilsvarende formål og med samme stedlige område. Gennem den skete indføjelse af ordet „kooperativ“ i navnet på den forening, for hvilken tiltalte er formand, findes der derhos efter den deri liggende henvisning til de kooperative foretagender at være sket en sådan karakterisering af foreningen, at dens navn på tilstrækkelig tydelig måde adskiller sig fra Silkeborg Husmoderforenings navn. Idet det herefter tiltrædes, at krænkelse af sidstnævnte forenings eneret ikke er fundet at foreligge, vil underrettsdommen, så vidt den er påanket, være at stadfæste.

Sagens omkostninger her for retten bliver at udrede af det offentlige, hvorved bemærkes, at tiltalte selv har draget omsorg for sit forsvar sammesteds.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Underrettsdommen bør, såvidt påanket er, ved magt at stande.
Sagens omkostninger for landsretten udredes af det offentlige.

Til landsrettens dom var afgivet sålydende

d i s s e n s :

Med votum er jeg vel enig i, at den stedfundne registrering af navnet Silkeborg Husmoderforening ikke er til hinder for, at de enkelte ord i dette navn indgår som led i navnet på andre foreninger med tilsvarende formål og med samme stedlige område, men dette må — som det også må anses forudsat i votum — kun ske på en sådan måde, at det ikke giver rimelig anledning til forveksling. Når som i det foreliggende tilfælde sammenstillingen af de nævnte ord i de omhandlede 2 navne er den samme, finder jeg imidlertid ikke, at

indføjeljen af ordet „kooperative“ er tilstrækkeligt til at sikre imod forveksling, idet jeg må antage, at ordet i den foreliggende sammenstilling såvel i sædvanlig omtale som i skriftlig gengivelse meget let forbliver ubemærket, og idet ordet ikke i sig selv antyder noget om, at foreningen kun er en af flere med samme formål og område, af hvilken sidstnævnte grund den karakterisering af foreningen, der måtte kunne siges at ligge i ordet „kooperative“ — ved den deri liggende henvisning til de kooperative foretagender — efter min mening ikke kan anses at være af nogen betydning i den heromhandlede henseende, så meget mindre som Silkeborg Husmoderforenings stilling eller forhold til de kooperative foretagender i alt fald ikke har fundet udtryk i dens navn. Herefter, og idet endnu bemærkes, at forvekslinger — endog ved ordinær postbesørgelse — efter det oplyste har fundet sted, ville jeg anse anvendelsen af navnet „Silkeborg kooperative husmoderforening“, hvis registrering er nægtet — som det må antages i overensstemmelse med en efter almene kriterier fastlagt praksis — for en krænkelse af den Silkeborg Husmoderforening ved registreringen tilsikrede eneret. Jeg ville følgelig anse tiltalte som formand for „Silkeborg kooperative husmoderforening“ skyldig i overtrædelse af § 1 i lov nr. 100 af 31. marts 1926 og anse hende med en passende bøde, medens jeg ikke finder grundlag for at tilkende „Silkeborg Husmoderforening“ nogen erstatning.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af anklagemyndigheden med påstand om domfældelse i overensstemmelse med den for landsretten rejste tiltale. Tiltalte har påstået stadfæstelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret udredes af det offentlige.

Mandag den 5. januar.

Nr. 327/1952.

Rigsadvokaten

mod

Carl Søren Sofus Remtoft (Gamborg),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 155 m. v.

Københavns Byrets dom 27. november 1951 (V afd.).

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, tiltales Jens Christian Henry Jakobsen og Karl Søren Sofus Remtoft ifølge statsadvokatens anklageskrift af 12. oktober 1951 til at lide straf:

I.

Jakobsen for overtrædelse af handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 4, jfr. § 3, jfr. lov nr. 158 af 29. marts 1943 § 18, som senest forlænget ved love bekendtgørelse af 28. marts 1951 § 17, jfr. straffelovens § 89, ved i sommeren 1948 på opfordring af slagter Kaj Axel Andreas Steffensen til brug for dennes principal, slagtermester Poul Albert Hansen, ved henvendelse til møbelhandler Johannes Kristensen Linde at have fremskaffet 100 U. S. dollars, som Steffensen afleverede til Poul Hansen, der afregnede til kurs 7.75.

II.

Jakobsen for overtrædelse af straffelovens § 155 og handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 4, jfr. § 3, jfr. lov af 28. marts 1951 § 17, jfr. straffelovens § 89, ved den 6. november 1945 for ovennævnte Poul Albert Hansen gennem toldkontrollen ved færgelejet i Københavns frihavn at have uds muglet 1000 svenske kroner, som Hansen havde skaffet sig udenom Danmarks Nationalbank, til brug ved en turistrejse til Sverige.

III.

Jakobsen for overtrædelse af straffelovens § 155 og handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 4, jfr. § 3, jfr. lov af 28. marts 1951 § 17, jfr. straffelovens § 89, ved den 23. august 1947 sammesteds at have uds muglet 1000 svenske kroner for ovennævnte Poul Albert Hansen, som denne havde skaffet udenom Danmarks Nationalbank, til brug ved en Sverigesrejse.

IV.

Remtoft og Jakobsen for overtrædelse af straffelovens § 155 og toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928, for Jacobsens vedkommende, jfr. straffelovens § 89, ved i tiden efteråret 1945 til juli 1948 i henimod et halvt hundrede gange hver at have bistået møbelsnedker Lothar Hoffmann med dennes indsmugling af tobaksvarer, hovedsagelig cigaretter, indkøbt på rejser med færge og øresundsbåd under overfarten mellem København og Malmø, hvorved nævnte Hoffmann har været i stand til at indsmugle omkring 90.000 amerikanske cigaretter her til landet.

V.

Remtoft for overtrædelse af straffelovens § 155 og toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928 ved formentlig den 10. maj 1948 at have bistået hovmester Eugen Friederich Christensen ved indsmugling af et sølvfad til værdi ca. 1000 kr., som Christensen havde købt i Polen og medtaget til Københavns frihavn i m/s „Falstria“, hvorfra Remtoft i fremmedpolitiets tjenestebil kørte det ud af frihavnen gennem Søndre frihavnsport, uden at foranledige det forevist for toldvæsenet, uagtet han var klar over, at det ikke var toldberigtiget, hvorved staten blev unddraget en afgift på godt 400 kr.

VI.

Remtoft for overtrædelse af straffelovens §§ 144 og 155, samt toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928, ved i tiden fra 1946 til begyndelsen af 1948 at have bistået tandlæge Winther med indsmugling af amerikanske cigaretter på den måde, at tiltalte i omkring 5 tilfælde fulgte Winther, der havde medtaget en karton cigaretter, i land fra den svenske færge i frihavnen

bagom den danske toldkontrol, og i et tilsvarende antal tilfælde selv modtog en karton cigaretter fra færgen uden at forevise den for toldvæsenet, hvorefter han afleverede cigaretterne på Winthers klinik, og til gengæld for denne bistand lod Winther fremstille såvel en over- som en undermundsprotese for tiltalte til en samlet værdi af omkring 350 kr.

VII.

Remtoft for overtrædelse af straffelovens § 155 og toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928, ved sammen med en nu afdød trediemand i tiden 1946 til oktober 1949 i flere tilfælde at have indsmuglet hele kartoner amerikanske cigaretter fra Københavns havn, som de derefter afhændede til journalisterne Bernhard Nielsen og Valdemar Laursen, der afhentede cigaretterne på de tiltaltes kontor på Vesterport.

VIII.

Jakobsen for overtrædelse af straffelovens § 155, toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928 og handelsministeriets bekendtgørelse nr. 640 af 12. december 1940 § 21, jfr. lovbekendtgørelse af 28. marts 1951 § 17, jfr. straffelovens § 89, ved sammen med en nu afdød trediemand i tiden fra midten af 1946 til midten af 1947 af Jens Preben Lauritz Madsen at have købt hver omkring 10 kg smør uden aflevering af rationeringsmærker, og betalt smørret med hver ialt 10 pakker ubanderolerede amerikanske cigaretter.

Tiltalte Jakobsen er født den 16. december 1908 i Sorø og tidligere straffet: ved Østre Landsrets dom af 5. marts 1951 efter straffelovens § 163, § 125. stk. 1, 1. pkt., og § 156, med fængsel i 8 måneder.

Tiltalte Remtoft er født den 10. august 1896 i København og ikke fundet tidligere straffet.

Tiltalte Jakobsen var ansat i politiet siden 1932, fra 1934 med tjeneste i Rigspolitichefens fremmedafdeling, senest som overbetjent. Tiltalte Remtoft har været ansat i politiet siden 1922, fra 1925 i fremmedpolitiet; han er nu kriminalassistent. Han var senest daglig leder af paspolitiet i København med kontor i Vesterport.

De tiltalte har nægtet sig skyldige.

ad I.

Tiltalte Jakobsen har forklaret, at han kender slagtermester Poul Hansen og slagter Kaj Steffensen privat, men ikke har skaffet Poul Hansen dollars. Tiltalte er kommet en del hos domfældte Linde.

Forklaring er afgivet af Poul Hansen og Kaj Axel Andreas Steffensen, og af domfældte Johannes Kristensen Linde.

Poul Hansen har forklaret, at han lærte tiltalte Jakobsen at kende gennem Steffensen, som har været ansat hos ham i mange år. De kom alle tre sammen som gode venner. I 1948 skulle han til U. S. A. Han ville gerne have ekstra valuta og talte med Steffensen herom. Denne sagde, at det kunne være, tiltalte kendte en eller anden. Hansen fik 50 muligt 100 dollars i en konvolut, men husker ikke, om han fik dem af Steffensen eller på Vesterport, hvor fremmedpolitiet har kontor. Steffensen sagde, at tiltalte havde skaffet dem. Han betalte en lille overkurs, muligt 7,75.

Kaj Steffensen har forklaret, at Poul Hansen bad ham prøve at skaffe nogle ekstra dollars. Han talte med tiltalte herom og satte ham i forbindelse med Poul Hansen. Poul Hansen sagde en dag, at han skulle op i Vesterport og hente dollars hos tiltalte. Nærmere udspurgt har Steffensen yderligere forklaret, at han ved, at Poul Hansen fik dollars i en konvolut af tiltalte.

Domfældte Linde har forklaret, at han intet husker om en hos ham i bevaring tagen seddel med Steffensens navn og påskriften „100 \$ à 7/75“.

Det bemærkes, at de af Hansen og Steffensen afgivne forklaringer i enkelt-heder har gjort et usikkert indtryk. Med hensyn til det væsentlige i sagen er forklaringerne imidlertid overensstemmende og i det hele troværdige. Ved disse forklaringer i forbindelse med den hos Linde fundne seddel og med den omstændighed, at tiltalte hyppigt kom hos Linde, finder retten det herefter tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte har gjort sig skyldig i det forhold, for hvilket han er sat under tiltale, dog således at forholdet henføres under bekendtgørelse af 11. juli 1947 § 5.

ad II—III.

Tiltalte Jakobsen har forklaret, at han den 6. november 1945 var på en tur til Malmø sammen med blandt andre Hansen og Steffensen. Den 23. august 1947 var han med på en rejse til Malmø sammen med Hansen og dennes fader. Ved ingen af disse lejligheder har han uds muglet valuta for Hansen.

Forklaring er afgivet af Poul Hansen og Steffensen.

Poul Hansen har forklaret, at hans fader havde en del svensk valuta. Den 6. november 1945 skulle han til Sverige. Inden han skulle igennem tolden, gav han tiltalte 1000 svenske kroner, indpakket i papir. De havde ikke talt om det forinden. Tiltalte tog pengene til sig. Ombord på færgen betalte tiltalte fortæringen af pengene, og i Malmø fik Hansen resten af dem igen. Den 23. august 1947 skulle Hansen til Sverige sammen med sin fader. Inden pas- og told-kontrollen gav han tiltalte, der var inviteret til at tage med, 1000 svenske kroner.

Kaj Steffensen har forklaret, at han deltog i rejsen den 6. november 1945. Det var forinden med tiltalte aftalt, at han skulle tage Hansens svenske penge med. Tiltalte så ikke pengene førend i Sverige. Han fik selv 100 kroner af Poul Hansen. Steffensen fulgtes hjem med tiltalte og betalte fortæringen på færgen med hvad han havde igen af disse penge. Han var ikke med på turen den 23. august 1947, men mener, at Poul Hansen bagefter har fortalt, at tiltalte havde været med for at hjælpe med at uds mugle pengene.

Idet der med hensyn til beskaffenheden af de af Poul Hansen og Steffensen afgivne forklaringer henvises til det ad I. anførte, skal retten udtale, at man under hensyn til, at forklaringerne på det afgørende punkt er indbyrdes overensstemmende og i overensstemmelse med Hansens og Steffensens forklaringer i grundlovsforhøret i oktober 1950, finder det godtgjort, at tiltalte har gjort sig skyldig i de her omhandlede forhold.

Det bemærkes, at forhold II, med hensyn til hvilket tiltalte blev afhørt som sigtet i grundlovsforhøret den 19. oktober 1950, ikke kan anses for forældet.

ad IV.

Tiltalte Remtoft har forklaret, at han har bemærket snedkermester Hoffmann, der ofte rejste til Sverige, men han har aldrig været sammen med ham på færgen. Tiltalte har besøgt Hoffmann i hans hjem, og Hoffmann var med til

hans jubilæum og hans 50 års fødselsdag. Tiltalte har aldrig hjulpet Hoffmann gennem toldkontrollen og har ikke modtaget cigaretter af ham. Tiltalte ved, at Hoffmann blev kaldt for „Færgesnedkeren“. Hoffmann er kommet på fremmedpolitiets kontor, og de har spist frokost sammen i marketenderiet.

Tiltalte Jakobsen har forklaret, at han aldrig har hjulpet Hoffmann med at indsmugle cigaretter.

Forklaring er afgivet af snedkermester Lothar Constantin Wolchenhagen Hoffmann og fru Alice Leck Stamer, samt som vidner af kriminalkommissær Ole Kallesøe, toldkontrollør Laurits Johan Iversen, kriminalbetjent Jens Frederik Møller Bang, kriminalbetjent Carl Eigil Andersen samt politiadvokat Svend Dorn Jensen.

Snedkermester Hoffmann har forklaret, at han i 1945—1948 hyppigt rejste til Sverige med det formål at købe cigaretter på færgen, sommetider 2 kartoner ad gangen. Han kender begge de tiltalte, og det er sket, at han har drukket en genstand sammen med tiltalte Remtoft på færgen, mens den lå i havn. Han har også truffet tiltalte Remtoft på marketenderiet på Vesterport. Tiltalte havde cigaretterne med i sin mappe. Nogle gange har han givet tiltalte Remtoft mappen og bedt denne tage den med i land. Tiltalte vidste ikke, at der var cigaretter i mappen. Han gav som grund, at han skulle i byen, og hentede så den næste dag mappen på tiltalte Remtofts kontor i Vesterport. Det er også sket, at Hoffmann uden forudgående aftale og uden, at tiltalte Remtoft var klar herover, er gået i land efter ham over færgeklappen.

Hoffmann har endvidere forklaret, at en politimand på Vesterport engang havde bedt ham tage cigaretter med til sig. Hoffmann havde en karton med. I paskontrollen var der en politimand, som han ikke kendte. Han sagde til politimanden, at han havde nogle cigaretter til en af hans kolleger og bad politimanden tage mappen med til Vesterport. Han nævnte ikke tiltalte Remtofts navn. Politimanden sagde ja. Den næste dag fik Hoffmann at vide, at politimanden ikke havde fået mappen, og han hentede selv denne i paskontrollens kontor i Frihavnen.

Det fremgår af Hoffmanns pas, at han i tiden oktober 1947 til april 1948 er rejst 35 gange til Sverige.

For så vidt det overfor Hoffmann er anført, at hans pas ikke er forsynet med stempel ved hver indrejse til Danmark, har Hoffmann forklaret, at grunden hertil var, at paspolitiet kendte ham, og at han havde visum.

Fru Stamer har forklaret, at hun i sommeren 1947 boede sammen med Hoffmann og rejste en del til Sverige sammen med ham. Hoffmann indsmuglede cigaretter og havde mappen fuld heraf, d. v. s. 5—6 kartoner ad gangen. Hoffmann fortalte hende, at toldere og politimænd hjalp ham med at komme igennem kontrollen. Det hændte, at Hoffmann ikke havde sin mappe med, når de mødtes uden for kontrollen, og i hvert fald een gang har Hoffmann bagefter hentet mappen på Vesterport. Hoffmann vidste, hvornår de forskellige politimænd havde vagt og indrettede sine rejser derefter.

Kriminalbetjent Bang har forklaret, at Hoffmann, som vidnet ikke kendte, men antog for en kollega, en dag i 1947 i paskontrollen spurgte efter forskellige kolleger. Vidnet mener ikke, at der blev spurgt efter tiltalte Remtoft. Hoffmann bad vidnet tage sin mappe med til Vesterport. Vidnet åbnede bagefter mappen og så, den var fuld af cigaretter. Han ville derefter ikke tage den med

og talte med sin kollega, kriminalbetjent Andersen, og de blev enige om at lade mappen blive stående i et skab på kontoret. Mappen forsvandt senere.

Det bemærkes, at vidnet ifølge en den 9. marts 1951 af politiadvokat Dorn Jensen optaget politirapport skal have forklaret, at Hoffmann spurgte efter blandt andre tiltalte Remtoft.

Kriminalbetjent Andersen har forklaret, at vidnet Bang havde fortalt ham, at „Færgesnedkeren“ havde stillet en mappe på paskontoret og bedt Bang tage den med til Vesterport til en kollega, hvis mappe det var. De åbnede mappen, der indeholdt 10—15 kartoner „Camel“-cigaretter. Bang sagde, at „Færgesnedkeren“ og tiltalte Remtoft kendte hinanden, og vidnet telefonerede til Remtoft og spurgte, om denne kendte noget til det. Tiltalte Remtoft sagde, at de skulle lade mappen blive stående og lade Hoffmann selv hente sit skidt.

Tiltalte Remtoft har forklaret, at han ikke husker denne begivenhed.

Retten anser det for bevist, at den senest nævnte episode har fundet sted, og må derefter finde det yderst påfaldende, at tiltalte Remtoft efter at være blevet gjort bekendt med, at Hoffmann havde forsøgt at indsmugle cigaretter gennem en politimand, har undladt at foretage videre. Under hensyn hertil, til den nære forbindelse mellem Hoffmann og tiltalte Remtoft, til at Hoffmann har erkendt ofte at have indsmuglet cigaretter og at have overgivet tiltalte Remtoft sin mappe, og til fru Stammers forklaring om, at Hoffmann fortalte, at han modtog bistand af politifolk, finder retten det tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte Remtoft i hvert fald nogle gange har ydet bistand til indsmugling af cigaretter ved at tage Hoffmanns mappe med gennem toldkontrollen. Idet tiltalte Remtoft efter det anførte og efter Hoffmanns hyppige rejser ikke kan have været uvidende om mappens indhold, vil tiltalte være at dømme efter de i anklageskriftet anførte bestemmelser i det her beskrevne omfang.

For så vidt angår tiltalte Jakobsen har anklagemyndigheden under domsforhandlingen frafaldet tiltale på dette punkt, og denne tiltalte vil derfor være at frifinde.

ad V.

Tiltalte Remtoft har forklaret, at han også havde tilsyn med Amerika-bådene og kender hovmester Christensen og dennes hustru, men ikke har nogen som helst erindring om den her omhandlede episode.

Forklaring er afgivet af hovmester på m/s „Falstria“ Eugen Friederich Christensen, og af dennes hustru fru Nina Sigrid Christensen samt af kriminalbetjent Poul Helge Møller Rølbøl som vidne.

Hovmester Christensen har forklaret, at han og hans hustru i Gdynia i 1948 købte et metalfad for under 100 kroner. Hans hustru mente senere, at det var et sølvfad, men dette mente Christensen ikke. Den 6. maj 1948 kom skibet til København og skulle atter sejle den 10. maj 1948 til New York. Både Christensen og hustruen var hjemme, men tog ikke fadet med. Den 10. maj 1948 kom hustruen ned på skibet. Hendes søster var med, og da han ville vise hende fadet, tog han det frem og lagde det på køjen. Kort før skibet skulle gå, kom tiltalte Remtoft ind i kahytten. Fadet lå stadig på køjen, vistnok indpakket i et stykke gråt papir. Christensen spurgte tiltalte, om hustruen og svigerinden måtte køre med, fordi svigerinden var dårlig til bens. Han spurgte endvidere

tiltalte, om „det der“, nemlig pakken med fadet, kunne komme med. Tiltalte sagde: „Det er vel ikke noget særligt, det der?“, hvortil Christensen svarede: „Det regner jeg ikke med“. Hustruen fik pakken med fadet.

Fru Nina Christensen har forklaret, at hun var klar over, at fadet var af sølv. Hun fik sølvfadet, der var indpakket, med, da hun skulle gå. Hendes mand havde sagt, at hun kunne køre med tiltalte, og da hun og søsteren kom ned fra skibet, mødte de denne. I automobilet kom hun til at sidde foran ved siden af tiltalte. Hun havde hele tiden selv båret fadet og satte det under sine ben. Hun var klar over, at fadet skulle fortoldes, men sagde intet herom til tiltalte. Automobilet kørte gennem toldkontrollen uden at blive standset. Da hun og hendes søster ved Vesterport stod ud af vognen, sagde hun, at hun skulle have sit fad, muligvis sagde hun sølvfad. Tiltalte tog pakken og rakte hende den.

Kriminalbetjent Rolbøl har forklaret, at han kørte i automobilet sammen med tiltalte, der førte vognen. Vidnet mener, at damerne sad bag i vognen ved siden af ham. Vidnet bemærkede under kørselen et blankt fad, der var indpakket, vistnok i lysrødt papir, men ikke helt dækket af papiret. Fadet stod under tiltaltes ben og blev ikke fortoldet. Vidnet regnede med, at fadet måtte være blevet fortoldet ved landgangen, idet han ikke kunne tænke sig, at fremmedpolitiets ansvarlige leder ville medvirke til noget ulovligt.

Retten må lægge vægt på, at det omhandlede fad uden at være blevet fortoldet, er blevet bragt ud af Frihavnen ved tiltaltes medvirken under sådanne omstændigheder, at kriminalbetjent Rolbøl, der deltog i turen, måtte hæfte sig herved. Tiltalte foretog sig intet for at bringe på det rene, om fadet skulle være blevet fortoldet ved landgangen, hvilket iøvrigt under hensyn til, at ilandbringelsen skete samtidig med, at skibet skulle afgå til New York, måtte have formodningen imod sig. Herefter finder retten det uantageligt, at tiltalte ikke skulle have været klar over, at han ved at medtage fadet i sin tjenestevogn, medvirkede til at udsmygle dette. Han vil derfor være at anse skyldig i overensstemmelse med anklageskriftet.

Det bemærkes, at statsadvokaten den 26. november 1949 frafaldt tiltale vedrørende dette forhold, som dengang alene hvilede på kriminalbetjent Rolbøls forklaring. Da anklagemyndigheden først den 13. marts 1951 blev underrettet om, at det omhandlede fad blev givet til tiltalte af hovmester Christensen, Ø. K., findes betingelserne efter retsplejelovens § 975. stk. 1. for sagens rejsning imidlertid at være til stede.

ad VI.

Tiltalte Remtoft har forklaret, at han lærte tandlæge Winther at kende hos kaptajn Negri, der var styrmand på Malmø-færgen. Winther tilbød en dag at lave en plasticprotese til tiltalte. Tiltalte havde det indtryk, at det var noget nyt, og at han skulle være en slags prøvklud. Han sagde, at han ikke havde råd til det, men Winther sagde, at tiltalte kunne give ham nogle cigaretter af og til for protesen. Det gik tiltalte ind på. Tiltalte fik eller købte cigaretter på bådene og har givet Winther af disse cigaretter, af og til en halv karton. Det er sket, at Winther er kørt med fra havnen i politiets bil, men tiltalte ved ikke, at Winther har købt cigaretter på færgen og har taget dem med i land. Tiltalte fik endvidere lavet en undermundsprotese, men denne passede ikke, og tiltalte ville ikke betale Winthers regning.

Tandlæge Holger Christian Winther har forklaret, at Negri forærede ham cigaretter om bord på færgen. Han er nogle gange fulgtes med tiltalte gennem toldkontrollen og er kørt med tiltalte i politiets automobil, men han har ikke fortalt tiltalte, at han havde cigaretter med. Winther har lavet en overmundsprotese til tiltalte, men husker ikke, at denne skulle betales med cigaretter. Han har sendt tiltalte en regning på 200 kroner. Senere lavede han en undermundsprotese. Mens tiltalte gik til behandling hos Winther, har han muligvis fået et par pakker cigaretter af tiltalte. Tiltalte har ganske få gange bragt Winther en pakke med cigaretter fra Negri.

Kaptajn Arne Negri har til politirapport af 4. april 1951 bl. a. forklaret, at han aldrig har givet tiltalte cigaretter for at denne skulle give dem videre til Winther.

Retten må ved sagens bedømmelse nære betænkkelighed ved at lægge Winthers forklaring, der ikke har gjort noget pålideligt indtryk, til grund. Herefter findes tiltaltes forklaring, hvorefter han alene som vederlag for protesen har overladt Winther cigaretter, som han på lovlig måde havde forskaffet sig og indført, ikke at kunne forkastes, og der findes ikke at være ført tilstrækkeligt bevis for, at tiltalte iøvrigt har bistået Winther ved indsmugling.

Retten må betegne det som forkasteligt og uværdigt for en tjenestemand i tiltaltes stilling at betale private gældsposter med ufortoldede cigaretter, erhvervet på den omhandlede måde, men da det som ovenfor nævnt ikke er godtgjort, at der foreligger noget strafbart forhold, vil tiltalte være at frifinde.

ad VII.

Tiltalte Remtoft har forklaret, at han kender journalisterne Bernhard Nielsen og Valdemar Laursen, som er kommet en del på hans kontor i ekspeditionstiden. Han har aldrig købt cigaretter til dem på skibene.

Forklaring er afgivet af journalist John Bernhard Nielsen, journalist Valdemar Laursen, snedkermester Lothar Hoffmann, og af kriminalbetjent Carl Johan Berrild og politiadvokat Volmer Nissen som vidner.

Journalisterne Bernhard Nielsen og Valdemar Laursen har begge forklaret, at de aldrig har fået cigaretter af tiltalte.

Snedkermester Hoffmann har forklaret, at han ikke har set tiltalte give Nielsen og Laursen cigaretter. Han har heller ikke hørt om det.

Det bemærkes, at Hoffmann til en af ham underskrevet notits af 7. februar 1951 forklarede, at han var vidende om, at Laursen og Nielsen ved adskillige lejligheder havde afhentet hele kartoner cigaretter på tiltaltes kontor på Vesterport. Under domsforhandlingen har Hoffmann forklaret, at han sagde ja til alt, hvorom han blev spurgt under afhøringerne, for at blive løsladt så hurtigt som muligt.

Kriminalbetjent Berrild har forklaret, at han en dag i 1947 sad som telefonvagt på fremmedpolitiets kontor. Tiltalte kom med nogle cigaretter, vist en karton, og bad vidnet udlevere dem til en journalist ved Politiken. Vidnet husker ikke noget præcist, da det er så længe siden.

Politiadvokat Volmer Nissen har forklaret, at Hoffmann af sig selv fremkom med de i notitsen af 7. februar 1951 indeholdte oplysninger.

På det foreliggende grundlag findes det ikke godtgjort, at tiltalte har gjort sig skyldig i det i anklageskriftet beskrevne forhold.

ad VIII.

Da anklagemyndigheden under domsforhandlingen har frafaldet tiltale for dette forhold, vil tiltalte Jakobsen være at frifinde.

Som følge af det anførte vil tiltalte Jakobsen være at anse efter straffelovens § 155 og handelsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 11. juli 1947 § 20, jfr. § 4, jfr. § 3 og § 5, jfr. for så vidt angår forhold II. bekendtgørelse nr. 337 af 25. juni 1940 § 13, jfr. § 12, jfr. lov nr. 158 af 29. marts 1943 § 18 og love bekendtgørelse nr. 153 af 28. marts 1951 § 17. Da retten må nære betænkkelighed ved at antage, at samtidig påkendelse af de nu foreliggende forhold og de ved Østre Landsrets dom af 5. marts 1951 påkendte forhold ville have medført forhøjelse af den tiltalte ved denne dom idømte straf, findes den i medfør af straffelovens § 89 forskyldte tillægsstraf at burde bortfalde.

Tiltalte Remtoft vil være at anse efter straffelovens § 155 og toldlovens § 48, jfr. anordning nr. 63 af 1. april 1928, med en straf, som under hensyn til dels forbrydelsernes beskaffenhed, dels tiltaltes stilling, findes at burde fastsættes til fængsel i 60 dage.

Thi kendes for ret:

Den af tiltalte Jens Christian Henry Jakobsen forskyldte tillægsstraf bortfalder.

Tiltalte, Karl Søren Sofus Remtoft, bør straffes med fængsel i 60 dage.

De tiltalte bør een for begge og begge for een betale sagens omkostninger. derunder tiltalte Jakobsen alene 600 kr. i salær til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Poul Christiansen, og tiltalte Remtoft alene 600 kr. i salær til den for ham beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Gamborg.

Østre Landsrets dom 2. maj 1952 (I afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 27. november 1951 af Københavns Byrets 5. afdeling (sag nr. 399/1951), er påanket af tiltalte Karl Søren Sofus Remtoft til frifindelse, af anklagemyndigheden til domfældelse i overensstemmelse med anklageskriftet med undtagelse af forhold VII, ad hvilket forhold tiltale ikke er gentaget for landsretten, samt til skærpende af straffen.

For landsretten er foruden af tiltalte afgivet forklaring af snedkermester Lothar Constantin Wolchenhagen Hoffmann, fru Alice Leck Stamer, hovmester Eugen Friederich Christensen, fru Nina Sigrid Christensen og tandlæge Holger Christian Winther samt som vidner af Poul Remtoft, toldkontrollør Laurits Johan Iversen, kriminaloverbetjent Frede Olsen, kriminalbetjentene Jens Frederik Møller Bang, Carl Eigil Andersen, Christen Sigvald Pedersen og Poul Helge Møller Rølbøl, patrouillemester Christian Martin Overø og kriminalkommissær Ole Kallesøe.

ad IV—V.

Efter bevisførelsen for landsretten, derunder oplysningerne om told- og paskontrollens nærmere gennemførelse, som praktisk talt udelukker, at andre end de overordnede politimænd kan have medvirket på den af vidnerne skildrede måde, samt iøvrigt i henhold til de i byretsdommen nævnte grunde findes det tilstrækkelig bevist, at tiltalte Remtoft i disse forhold er skyldig i det i byretsdommen statuerede omfang.

Det bemærkes, at statsadvokatens resolution af 26. november 1949 har følgende ordlyd: „— — efter omstændighederne kan tiltræde, at der ikke rejses tiltale mod den pågældende for overtrædelse af toldloven, idet jeg går ud fra, at dette påsigtede forhold inddrages under den bebudede disciplinærundersøgelse imod ham.“

Det tiltrædes, at de i retsplejelovens § 975, stk. 1, anførte betingelser har været til stede.

ad VI.

Efter bevisførelsen for landsretten findes det ikke tilstrækkeligt bevist, at tiltalte har gjort sig skyldig som i anklageskriftet anført.

Byretsdommen vil herefter i det hele være at stadfæste, dog at straffen bestemmes til fængsel i 3 måneder.

Thi kendes for ret:

Byrettens dom bør, såvidt påanket er, ved magt at stande, dog at den af tiltalte Karl Søren Sofus Remtoft forskyldte straf bestemmes til fængsel i 3 måneder.

Sagens omkostninger for landsretten, derunder 600 kr. i salær til den for tiltalte beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Gamborg, udredes af tiltalte.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret af tiltalte til frifindelse, subsidiært til formildelse, og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det er oplyst, at tiltalte ved Justitsministeriets skrivelse af 29. maj 1952 blev afskediget uden pension.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, dog at straffetiden findes at burde bestemmes til 60 dage.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at straffetiden fastsættes til 60 dage.

Sagens omkostninger for Højesteret, herunder salær til tiltalte Karl Søren Sofus Remtofts beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Gamborg, 300 kr., udredes af det offentlige.

Tirsdag den 6. januar.

Nr. 324/1952.

Rigsadvokaten

m o d

Heinrich Mammen (Teist),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1).

Vestre Landsrets dom 5. februar 1952 (østjydske nævningekreds).

Under nærværende sag, der er behandlet under medvirken af nævninger er Heinrich Mammen ved 2. jydsk statsadvokatur anklageskrift af 21. december 1951 sat under tiltale for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1, for at have forvoldt ildebrand på fremmed ejendom ved den 22. november 1951 kl. ca. 16,30 i et til hans fader, urmager Theodor Mammen, udlejte værelse i tagetagen af den ca. 200 år gamle bagbygning til ejendommen Søndergade 48, Horsens, tilhørende tømremester Martin Larsen, København, med en tændstik at have sat ild til den i faderens seng værende madras, som tiltalte umiddelbart i forvejen havde overhældt med petroleum, og derpå, da ilden var flammt op, forladt værelset, hvorefter noget senere en tilfældigt tilkommende beboer, der havde lugtet røg, fik ilden slukket med vand.

Under sagen er der nedlagt påstand om, at tiltalte i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 16, dømmes til anbringelse i et sindssygehospital.

Tiltalte er født den 4. august 1926 og er tidligere ved en af retten for Horsens købstad m. v. den 13. august 1951 afsagt dom for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 3, idømt fængsel i 4 måneder, der anses udstået ved det tiltalte overgæde varetægtsfængsel.

Tiltalte var under fornævnte sag indlagt til observation på sindssygehospitalet ved Aarhus, og i en erklæring fra hospitalet af 26. juni 1951 udtales det bl. a., at man måtte antage, at tiltalte ved den strafbare handling foretogelse var lidende af skizofreni i ret inaktiv fase, og at man dels under hensyn til risiko for nye kriminelle handlinger, dels under hensyn til muligheden for at opnå sikkerhed i diagnosen måtte anse anbringelse på sindssygehospital som den bedst egnede foranstaltning. I tilslutning hertil udtalte retslægerådet i en erklæring af 6. juli s. å., at tiltalte efter det foreliggende ikke var åndssvag, men en normalt begavet person, der måtte antages på gerningens tidspunkt at have været sindssyg, formentlig lidende af symptomfattig ungdomssløvsind (skizofreni), og at det, da nye impulsive, eventuelt voldelige handlinger kunne ventes, måtte anbefales at anbringe ham i et sindssygehospital.

Under nærværende sag har tiltalte påny været indlagt til observation på fornævnte sindssygehospital. Dettets overlæge har afgivet en erklæring af 1. februar 1952, i hvis konklusion det hedder:

„Det er ganske overvejende sandsynligt, at observanden ved den strafbare handling foretogelse var lidende af skizofreni.

Skizofreni medfører altid en vis risiko for uberegnelige og eventuelt farlige handlinger. I det foreliggende tilfælde har observanden med forholdsvis korte

mellemrum allerede udført en række sådanne handlinger, hvorfor risikoen for gentagelser må anses for at være meget betydelig.

— — — Kun ved forvaring kan man sikre sig mod, at observanden begår forbrydelser af samme type, som dem han hidtil har givet anledning til. Da han er sindssyg, og da der ikke er udsigt til væsentlig bedring i en nærmere fremtid, bør han anbringes på sindssygehospital.“

Under domsforhandlingen har reservelæge ved fornævnte sindssygehospital Kaj Garde som vidne bl. a. udtalt, at han ikke er i tvivl om, at diagnosen skizofreni er rigtig.

Nævningerne har i sagens anledning afgivet svar på følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål:

Er tiltalte Heinrich Mammen skyldig i det i straffelovens § 181, stk. 1, omhandlede straffbare forhold — forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom — ved den 22. november 1951 kl. ca. 16,30 i et værelse i bagbygningen til den tømrermester Martin Larsen tilhørende ejendom Søndergade 48 i Horsens at have antændt en med petroleum vædet madras?

Tillægsspørgsmål:

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmålet besvares med „ja“).

Var tiltalte Heinrich Mammen ved foretagelsen af den straffbare handling, hvori han er kendt skyldig, utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstand, der må ligestilles dermed, jfr. straffelovens § 16?

Nævningerne har besvaret begge spørgsmål med ja.

Idet nævningernes afgørelse findes at burde lægges til grund ved sagens afgørelse, vil det af tiltalte udviste forhold være at henføre under straffelovens § 181, stk. 1, hvorhos tiltalte — som utilregnelig på grund af sindssygdom — vil være at frifinde for straf i medfør af straffelovens § 16. Da det efter det foreliggende skønnes fornødent af hensyn til retssikkerheden, at der i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 16, træffes sikkerhedsforanstaltninger imod tiltalte, vil der være at træffe sådanne foranstaltninger, der findes at burde bestå i, at tiltalte anbringes i et sindssygehospital.

Tiltalte vil derhos have at udrede sagens omkostninger som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Heinrich Mammen, bør anbringes i et sindssygehospital.

Tiltalte udreder sagens omkostninger, derunder til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Sorvad, i salær 200 kr. og i godtgørelse for udlæg 35 kr.

Tirsdag den 6. januar.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket af tiltalte, hvis endelige påstand går ud på lempelse af de truffne sikkerhedsforanstaltninger. Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter sagens indbringelse for Højesteret har Retslægerådet i en erklæring af 3. marts 1952 udtalt, „at Heinrich Mammen efter det foreliggende ikke er åndssvag, men sindssyg, formentlig lidende af ungdomssløvsind (schizofrenia). Sygdommen har også været tilstede på gerningens tidspunkt. — Da nye, eventuelt uberegnelige lovovertrædelser kan ventes, må det anbefales at anbringe ham i et sindssygehospital.“

Retslægerådet har endvidere den 28. november 1952 udtalt, „at rådet må anse risikoen for retssikkerheden for at være for stor ved nu at anbringe Heinrich Mammen under relativt fri forhold uden for sindssygehospitalet, selv med det bedst mulige tilsyn. Det må fremdeles under hensyn til sygdommens natur og de begærede lovovertrædelser anbefales at anbringe ham på et sindssygehospital, hvor nærmere observation og behandling kan finde sted. Først på grundlag af nøje kendskab til sygdommen og hermed for muligheden af at få indsigt i risikoen for nye impulsive handlinger, kan anbringelse uden for hospital f. eks. i begyndelsen under form af kontrolleret familiepleje anses for forsvarlig.“

Efter det således foreliggende vil dommen i henhold til dens grunde være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder salær til højesteretssagfører Teist 200 kr., udredes af tiltalte, Heinrich Mammen.

Onsdag den 7. januar.

Nr. 340/1952.

Rigsadvokaten

mod

Valdemar Svend Aage Sørensen (C. Heise),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 224, jfr. § 216.

Vestre Landsrets dom 18. september 1952 (nordjydske nævningekreds).

Under nærværende sag, der er behandlet under medvirken af nævninger, er Valdemar Svend Aage Sørensen ved 1. jydsk statsadvokatars anklageskrift af 4. juli 1952 sat under tiltale til at lide straf efter straffelovens § 216, jfr. dens § 21, for forsøg på voldtægt ved natten til den 20. april 1952 kl. ca. 4,30 på Gugvej syd for Aalborg på strækningen mellem gårdene „Beatesminde“ og „Nygaard“ at være cyklet op på siden af den i sydlig retning cyklende damefrisørinde Ursula Ann-Kirsten Theter, boende i Gug skole, og at have tvunget nævnte kvinde til at stå af cyklen og derefter ved vold at have forsøgt at tvinge sig samleje med hende, idet han, da hun skrigende løb ind over en tilstødende mark, har grebet fat i hende og væltet hende om på jorden, lagt sig overskrævs ovenpå hende, der lå på ryggen, grebet hende med hænderne omkring struben og klemt til og derpå fremtaget sit stive lem, som han forgæves forsøgte at føre op i hendes kønsdel, idet han samtidig foretog samlejevælgelser uden dog at opnå sædafgang, hvorefter han, da overfaldne tilbød at møde ham en anden aften, afstod fra at gennemtvinge samlejet.

Tiltalte er født den 28. februar 1929 i Aarhus og er tidligere anset:

1. Ved dom, afsagt den 16. maj 1947 af retten for straffesager for Aalborg købstad m. v., efter straffelovens § 285, jfr. § 276, og efter prislovens § 19, jfr. § 8. med straf af fængsel i 6 måneder,
2. ved dom, afsagt den 27. august 1947 af retten for Øster Lisbjerg herred v. v., efter straffelovens § 285, jfr. § 276, med straf af fængsel i 6 måneder,
3. ved dom, afsagt den 13. april 1948 af retten for Ning og Hasle m. fl. herreder, efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, og efter vareforsyningslovens § 18, jfr. bekendtgørelse nr. 63 1940 § 3, nr. 640 1940 § 20, nr. 62 1940 § 11 og nr. 488 1940 § 12, med straf af fængsel i 1 år og 6 måneder,
4. ved dom, afsagt den 8. juli 1949 af retten for straffesager for Aalborg købstad m. v., efter straffelovens § 285, jfr. § 276, med straf af fængsel i 1 år og
5. ved dom, afsagt den 8. september 1950 af retten for Rougsø m. fl. herreder, efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, til dels sammenholdt med § 21, med straf af fængsel i 1 år 3 måneder.

Under domsforhandlingen har anklagemyndigheden frafaldet tiltalen for forsøg på voldtægt og påstået det af tiltalte udviste forhold henført under straffelovens § 224, jfr. § 216.

Tiltalte vil herefter være at frifinde for tiltalen efter straffelovens § 216, jfr. § 21.

I sagens anledning er der af nævningerne afgivet svar på følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål:

Er tiltalte Valdemar Svend Aage Sørensen skyldig i det i straffelovens § 224, jfr. § 216, ommeldte strafbare forhold ved natten til den 20. april 1952 kl. ca. 4,30 ved Gugvej syd for Aalborg på strækningen mellem gårdene

„Beatesminde“ og „Nygaard“ ved vold at have tiltvunget sig anden kønslig omgængelse end samleje med Ursula Ann-Kirsten Theter derved, at han efter at have tvunget hende af cyklen forfulgte hende ind over en tilstødende mark, hvor han greb fat i hende og væltede hende om på jorden, lagde sig ovenpå hende, der lå på ryggen, greb hende med hænderne omkring struben og klemte til og derpå fremtog sit stive kønslim, som han førte op mod hendes kønsdel og ind mellem hendes lår?

Nævningerne har besvaret hovedspørgsmålet med ja.

Nævningernes kendelse findes at burde lægges til grund ved sagens afgørelse. Herefter er tiltalte skyldig i det i hovedspørgsmålet beskrevne straffbare forhold, der vil være at henføre under straffelovens § 224, jfr. § 216. Den af tiltalte således forskyldte straf findes at burde bestemmes til fængsel i 3 år, hvoraf 90 dage anses udstået ved det tiltalte overgåede varetægtsfængsel.

Tiltalte findes derhos at burde udrede sagens omkostninger som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Valdemar Svend Aage Sørensen, bør straffes med fængsel i 3 år, hvoraf 90 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

Tiltalte udreder derhos sagens omkostninger, derunder i salær til den for ham ved landsretten beskikkede forsvarer, landsretssagfører Vandborg, 250 kr.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket af tiltalte til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Den i anklageskriftet nævnte Ursula Ann-Kirsten Theter er født den 20. november 1934.

Tiltalte har under sagen været fængslet siden 24. april 1952.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, således at der for udstået varetægtsfængsel nu afkortes 6 måneder.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at 6 måneder af straffetiden anses udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder salær til højesteretssagfører Heise 150 kr., udredes af tiltalte Valdemar Svend Aage Sørensen.

Torsdag den 8. januar.

Nr. 127/1952. Foreningen af Ansvarsforsikringsselskaber til Overtagelse af forsikringer for Automobile, der udlejes uden Fører til Personbefordring (Christrup)

mod

medhjælper Poul Kjeldager Sørensen (ingen).

(Spørgsmål om appellanten havde regresret overfor indstævnte).

(Sagen behandlet skriftligt).

Vestre Landsrets dom 12. februar 1952 (VI afd.).

Den 18. februar 1950 lejede sagsøgte, medhjælper Poul Kjeldager Sørensen, Lemvig, der da aftjente sin værnepligt ved garnisonen i Tønder, et personautomobil uden fører af automobilhandler C. Knudsen, Tønder. Der oprettedes en lejekontrakt, i hvis trykte tekst det bl. a. var bestemt, at automobilet kun måtte føres af lejeren og ikke måtte fremlejes eller befordre passagerer mod betaling. Sagsøgte kørte derefter med automobilet til sit hjem i Lemvig. Han var ledsaget af en soldaterkammerat, Ib Andersen, der ikke havde førerbevis. Undervejs bemærkede sagsøgte, at automobilet havde betydeligt ratslør. Samme aften kørte sagsøgte sammen med Ib Andersen og sin søster, medsagsøgte fru Kirsten Henny Nygaard, f. Sørensen, der da var ugift, samt sidstnævntes forlovede, gårdejer Chr. Nygaard, Nr. Nissum, med automobilet til Holstebro, hvor der var bal i svømmeklubben. De havde 6—8 pilsnere med i vognen, og der blev drukket heraf undervejs. De ankom til ballet kl. ca. 23 og blev her indtil dets afslutning kl. ca. 1. Der blev herunder drukket en del øl af samtlige fornævnte deltagere. Efter ballets afslutning ønskede sagsøgte Sørensen ikke at tage med tilbage til Lemvig, og han overlod derfor til medsagsøgte fru Nygaard, der havde førerbevis, men ikke havde det på sig, at føre automobilet. Undervejs overlod hun imidlertid rattet til Ib Andersen, og medens han førte automobilet, kørte det mod et vejtræ, hvorved det blev betydeligt beskadiget.

Såvel sagsøgte fru Nygaard som Ib Andersen blev ført til spiritusundersøgelse, og ved denne, der foretoges for fru Nygaards vedkommende kl. 3⁰⁵—3¹⁵ og for Ib Andersens vedkommende kl. 3⁴⁵—4²⁰, blev ingen af de pågældende skønnet påvirket af spiritus. En undersøgelse af samtidig udtagne blodprøver viste en alkoholkoncentration i blodet på 0,79 pro mille hos fru Nygaard og på 0,96 pro mille hos Ib Andersen.

Ved en undersøgelse af automobilet viste dette sig at have 40° ratslør hidrørende fra slid på snekketsøjlet.

Ved dom afsagt af retten for Holstebro købstad m. v. den 12. september 1950 blev Ib Andersen for overtrædelse af motorlovens § 19, jfr. § 6, samt dens §§ 21, stk. 1, 24, stk. 1, og 29, stk. 1, anset med straf af hæfte i 10 dage samt frakendelse af retten til at blive fører af motorkøretøj i 6 måneder, idet det bl. a. blev statueret, at han på grund af nydelse af spiritus ikke havde været i stand til at føre motorkøretøj på betryggende måde. Ved samme dom blev sagsøgte fru Nygaard for overtrædelse af lovens § 19, jfr. § 6, og dens §§ 21, stk. 1, 23, stk. 1, og 24, stk. 1, anset med en bøde, stor 200 kr., bl. a.

for at have overladt føringen af automobilet til Ib Andersen, uagtet han ikke havde førerbevis til motorkøretøj og derhos på grund af nydelse af spiritus var ude af stand til at føre motorkøretøj på betryggende måde.

Det nævnte automobil var kaskoforsikret hos sagsøgerne, Foreningen af Ansvarsforsikringselskaber til Overtagelse af Forsikringer for Automobilet, der udlejes uden fører til Personbefordring, København, og foreningen, der har udlagt 3113 kr. 28 øre i anledning af automobilets reparation efter kørselsuheldet, har påstået sig tilkendt dette beløb tilligemed renter heraf 5 pct. fra den 17. november 1950, indtil betaling sker, hos begge de sagsøgte in solidum.

De sagsøgte har principalt påstået sig frifundet og har subsidiært nedlagt påstand om, at de tilpligtes at betale et mindre beløb fastsat efter rettens skøn.

Til støtte for deres påstand har sagsøgerne for så vidt angår sagsøgte Sørensen anført, at sagsøgte har overtrådt § 65 a, stk. 2, i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 192 af 30. juni 1932, således som denne er affattet ved bekendtgørelse nr. 31 af 6. februar 1948. Efter denne bestemmelse — ligesom efter lejekontrakten — har sagsøgte været uberettiget til at overlade føringen af automobilet til sin søster, og dette må medføre, at han er ansvarlig for den skete skade, der er indtruffet, medens automobilet førtes af en dertil uberettiget person.

Overfor sagsøgte fru Nygaard har sagsøgerne anført, at hun har handlet uforsvarligt ved at overlade rattet til Ib Andersen, som hun — efter sagsøgernes anbringende — vidste ikke havde noget førerbevis, og som hun måtte vide var påvirket af spiritus, således at han allerede af denne grund var ude af stand til at føre motorkøretøj på betryggende måde. Da Ib Andersens urigtige kørsel er den eneste årsag til skaden, må sagsøgte følgelig være pligtig at erstatte denne.

De sagsøgte har gjort gældende, at de kun kan være pligtige at erstatte det af sagsøgerne udlagte beløb, såfremt det kan slås fast, at der foreligger grov uagtsomhed fra deres side. Grov uagtsomhed kan imidlertid i hvert fald ikke anses at foreligge fra sagsøgte Sørensens side, idet han vidste, at hans søster havde førerbevis, hvorhos hun efter det oplyste ikke var påvirket af spiritus. Ved at overlade føringen til søsteren har sagsøgte Sørensen således ikke udsat sagsøgernes interesse for nogen reel risikoforøgelse. Sagsøgte fru Nygaard har ej heller udvist grov uagtsomhed ved at overlade rattet til Ib Andersen, idet denne angav, at han var godt kendt med automobilet, og idet hans spirituspåvirkethed var så ringe, at vedkommende læge ved spiritusprøven ikke skønnede ham påvirket af spiritus. Uheldets indtræden må derhos i væsentlig grad antages at skyldes, at automobilet var behæftet med betydeligt ratsløb. Endelig har de sagsøgte rejst indsigelse mod erstatningskravets størrelse.

Sagsøgte Sørensen har under den i anledning af kørslen rejste straffesag forklaret, at han og Andersen den pågældende eftermiddag havde drukket hver en øl på en restaurant i Holstebro. På turen om aftenen fra Lemvig til Holstebro blev der drukket af det i vognen medbragte øl, men han husker ikke hvor meget. Under ballet i Holstebro drak han for sit vedkommende 4—6 bajere. Da han tog afsked med den øvrige del af selskabet, kunne han ikke mærke spirituspåvirkethed hverken på medsagsøgte eller Ib Andersen. Han har derhos til rapport forklaret, at han, forinden han overlod bilnyglerne til medsagsøgte, udtrykkelig pålagde hende, at hun under ingen omstændigheder måtte overlade føringen til andre. Medsagsøgte havde under ballet i hans påsyn kun nydt en enkelt pilsner.

Sagsøgte fru Nygaard har under nærværende sag forklaret, at hun ikke nu husker, om hendes broder sagde til hende, at hun ikke måtte overlade rattet til andre. Da de var kommet et stykke uden for Holstebro, mærkede hun, at der var alt for meget ratsløb, og hun var ked af at køre. Da Ib Andersen udtalte, at han var vant til at køre med store biler og især var vant til den omhandlede bil, overlod hun føringen til ham. Hun tænkte ikke over, om han havde førerbevis eller ikke, og hun havde ikke bemærket, at han var påvirket af spiritus. Da hun syntes, at han kørte lovlig hurtigt, bad hun ham om at køre lidt langsommere, idet hun mente, at det var bedre at komme et kvarter senere hjem end at køre galt. Ib Andersen satte farten noget ned, idet han sagde, at det måske var godt nok, at hun sagde det. — Til en straks efter uheldet optagen politirapport har sagsøgte forklaret, at hun havde nydt et halvt glas øl, inden de tog af sted til Holstebro, og at hun i de ca. 2 timer, hvor de var der, nød ialt 3 pilsnere. Inden de tog tilbage, gav broderen hende udtrykkelig besked om, at kun hun selv måtte føre vognen. Hun var klar over, at Ib Andersen ikke havde gyldigt førerbevis, men hun regnede efter hans udtalelser med, at han havde den fornødne rutine.

Gårdejer Chr. Nygaard har under nærværende sag som vidne forklaret, at Ib Andersen under køreturen fra Holstebro bad om at komme til, idet han sagde, at han kørte meget bedre, og at „det gik helvedes langsomt“. Da han havde overtaget rattet, gik det lidt hurtigere, men også mere usikkert. Vidnet mener at kunne huske, at sagsøgte Sørensen, inden de kørte fra Holstebro, sagde til søsteren, at hun ikke måtte overlade rattet til andre. — Under politisagen har vidnet forklaret, at han på tilbageturen følte sig noget spirituspåvirket, men ikke kunne mærke spirituspåvirkethed hos de andre.

Fornævnte Ib Andersen har under nærværende sag som vidne forklaret, at han førte automobilet ca. 5 km, inden uheldet skete. Han vil regne med, at han kørte med en hastighed af ca. 50 km i timen, og fru Nygaard prikkede ham jævnlige i skulderen og bad ham om ikke at køre så hurtigt. Han mener ikke, at hun vidste, at han ikke havde kørekort. Han tror ikke, at han har sagt til hende, at han var vant til at køre store biler og til at køre den omhandlede vogn, men han tør ikke benægte det. Han havde faktisk tidligere kørt vognen. — Under politisagen forklarede vidnet, at han i tiden efter kl. 8 aften havde drukket ca. 8 pilsnere, og at han ikke følte sig påvirket af spiritus.

Der findes at måtte gives sagsøgte Sørensen medhold i, at den omstændighed, at han i strid med udlejningsvilkårene og justitsministeriets fornævnte bekendtgørelse har overladt rattet til sin søster, ikke kan medføre, at han bliver regrespligtig over for sagsøgerne for enhver skade på automobilet, der er indtrådt, medens automobilet er ført af en dertil uberettiget person. Det må lægges til grund, at han ved overladelsen af vognen til søsteren har indprentet hende, at hun ikke måtte lade andre køre den, og at hun var i besiddelse af fornøden kørefærdighed og ikke således påvirket af spiritus, at hun ikke kunne føre motorkøretøj på betryggende måde. Det af sagsøgte Sørensen udviste forhold kan således ikke betegnes som groft uagtsomt, og idet sådan uagtsomhed må antages at være en forudsætning for, at der kan gennemføres regres over for lejeren af automobilet, der findes beføjet til at anse kaskoforsikringen — lige så vel som ansvarsforsikringen — tegnet også i hans interesse, vil denne sagsøgte være at frifinde.

Derimod findes sagsøgte fru Nygaard at have udvist et groft uagtsomt forhold, idet hun har overladt rattet til Ib Andersen, uanset at hun — i hvert fald — ikke havde forviset sig om, at han havde førerbevis, og uanset at hun, der havde været i selskab med ham på ballet, måtte vide, at han havde drukket et ikke ubetydeligt kvantum spiritus og således antagelig var noget påvirket heraf. Hertil kommer, at hun har bemærket, at Ib Andersen kørte temmelig hurtigt og usikkert, og dog ikke har foretaget noget for at hindre ham i at fortsætte kørslen. Denne sagsøgte vil derfor være at dømme til at udrede erstatning til sagsøgerne. Da automobilet havde betydeligt ratsløv, og idet det må antages, at dette ikke har været uden betydning for uheldet, findes sagsøgerne, hvis krav ikke kan overstige det krav, som kunne være rejst af udlejeren, selv at burde bære $\frac{1}{3}$ af skaden.

Herefter, og idet der findes at foreligge tilstrækkelig dokumentation for, at de af sagsøgerne afholdte reparationsudgifter har været nødvendige som følge af beskadigelserne, vil sagsøgte fru Nygaard være at tilpligte at udrede $\frac{2}{3}$ af 3113 kr. 28 øre eller 2075 kr. 52 øre til sagsøgerne tilligemed renter som påstået.

I sagsomkostninger findes fru Nygaard at burde betale 450 kr. til sagsøgerne, medens hver part iøvrigt bærer sine sagsomkostninger.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, medhjælper Poul Kjeldager Sørensen, bør for tiltale af sagsøgerne, Foreningen af Ansvarsforsikringselskaber til Overtagelse af Forsikringer for Automobiles, der udlejes uden Fører til Personbefordring, fri at være.

Sagsøgte, fru Kirsten Henny Nygaard, f. Sørensen, bør til sagsøgerne betale 2075 kr. 52 øre tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 17. november 1950, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 450 kr.

Iøvrigt bærer hver part sine sagsomkostninger.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede Dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Den omstændighed, at indstævnte i strid med lejekontrakten og bestemmelsen i § 65 a, stk. 2, i lov nr. 192 af 30. juni 1932, jfr. bekendtgørelse nr. 31 af 6. februar 1948, har overladt føringen af vognen til sin søster, der efter proceduren må antages at have opfyldt betingelserne for at kunne leje et motorkøretøj uden fører, findes ikke i sig selv at kunne medføre, at indstævnte i forhold til udlejeren ville være pligtig at erstatte den ved kørselsuheldet forvoldte skade på køretøjet, og denne skade findes ej heller at kunne tilregnes indstævnte som uagtsomt forvoldt. Da appellanten heretter ikke ved at erstatte skaden har erhvervet noget krav mod indstævnte, vil dommen, såvidt den er påanket, være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, så vidt påanket er, ved magt at stande.

Nr. 390/1951. Arbejdsmand Svend Alfred Knudsen
(Helmer Nielsen)

rn o d

Arbejds mændenes Arbejds løsheds kasse, Søllested afdeling
(landsretssagfører Levinsen).

(Spørgsmål om appellants pligt til til indstævnte at tilbagebetale et med urette
oppebåret understøttelsesbeløb).

Østre Landsrets dom 13. oktober 1951 (V afd.).

Ifølge § 5 i de før 1. januar 1948 gældende vedtægter for Arbejds mændenes Arbejds løsheds kasse i Danmark var nydende medlemsskab i arbejds løsheds kassen bl. a. betinget af, at den pågældende var udbemidlet, og som ubemidlet kunne en lønarbejder ikke anses, når hans formue oversteg 8000 kr., hvis han var ugift, og 12.000 kr., hvis han var gift. Fra den 1. januar 1948 forhøjedes grænsen til henholdsvis 11.000 kr. og 16.500 kr., og i 1950 bortfaldt den helt. — Ifølge lovbekendtgørelse nr. 153 af 25. marts 1947 § 9, stk. 3, kan en lønarbejder „ikke anses som ubemidlet, når hans formue overstiger — — — 16.500 kr., hvis han er forsørger.“

Sagsøgte, arbejdsmand Svend Alfred Knudsen, der siden 1942 har været medlem af Arbejds mændenes Arbejds løsheds kasse, Søllested afdeling, blev pr. 1. juni 1949 slettet som medlem af arbejds løsheds kassen, efter at det ved en stikprøve havde vist sig, at han i hvert fald i tiden efter den 23. juli 1945 ikke havde opfyldt den ovennævnte betingelse, idet han, der er gift, ejede en formue, som pr. denne dato var opgjort til ca. 16.850 kr. og i de følgende år havde været stadig stigende. Der blev samtidig af arbejds løsheds kassen rejst krav om tilbagebetaling af den arbejds løsheds understøttelse, som sagsøgte havde oppebåret i tiden mellem den 19. juli 1945 og den 13. april 1949, ialt 4355 kr. 65 øre.

Da sagsøgte vægrede sig ved at tilbagebetale beløbet, har arbejds løsheds kassen anlagt nærværende ved retten for Nakskov købstad m. v. forberedte sag, hvorunder arbejds løsheds kassen påstår sagsøgte tilpligtet at betale det nævnte beløb med renter 5 pct. årlig fra den 1. august 1949.

Sagsøgte påstår principalt frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af 4355 kr. 65 øre med fradrag af erlagt kontingent til arbejds løsheds kassen inden for tidsrummet 19. juli 1945—1. juni 1949, 995 kr. 30 øre.

Sin principale påstand støtter sagsøgte på, at han, der ikke havde kendskab til formuegrænsen, intet har fortiet overfor kontrolbestyreren eller andre bestyrelsesmedlemmer med hensyn til sine formueforhold, og at han, da han engang berørte spørgsmålet, fik den besked, at han kunne forholde sig ganske rolig. Den trykte blanket, som han udfyldte ved sin optagelse i arbejds løsheds kassen, indeholdt intet spørgsmål om hans eventuelle formue, og der har ikke i det pågældende tidsrum været ført kontrol f. eks. ved stikprøver. Denne passivitet og svigtende kontrol må udelukke tilbagebetalingspligt. Den subsidiære påstand begrundes med, at det anførte synspunkt i hvert fald må føre til, at tilbagebetalingspligten kun kan omfatte den modtagne understøttelse med fradrag af det af sagsøgte betalte kontingent.

Under sagens forberedelse er der inden retten for Nakskov købstad m. v. afgivet forklaring af sagsøgte samt af arbejdsmand Kaj Ingvar Madsen, anlægsgartner Dan Henriksen, arbejdsmand Vilhelm Jensen og arbejdsmand Jens Winther Andersen.

Sagsøgte har bl. a. forklaret, at han lige efter formueopgørelsen den 23. juli 1945 af kontrolbestyreren, arbejdsmand Jens Vilhelm Jensen, blev spurgt ud om sine formueforhold, og han gav denne sandfærdige oplysninger. Desuagtet har han efter den tid fået udbetalt det påstævnte beløb af sagsøgeren. Kontrolbestyrer Jensen sagde, at han ville tale med formanden, Kaj Madsen, og sige til, hvis sagsøgte ikke kunne få understøttelse. Nogen besked har han imidlertid aldrig fået.

Anlægsgartner Dan Henriksen har forklaret, at han deltog i en samtale mellem den tidligere kontrolbestyrer Vilhelm Jensen hos sagsøgeren og sagsøgte. Når samtalen fandt sted, kan han ikke bestemt huske, men han siger, at den fandt i hvert fald sted efter, at det var blevet opdaget inden for arbejdsløsheds-kassen, at sagsøgte havde en større formue end tilladt for at få understøttelse, men før retssagen blev anlagt. Samtalen foregik på gaden i Søllested ud for sagsøgtes lejlighed, og Vilhelm Jensen udtalte, at sagsøgte i sin tid havde oplyst størrelsen af sin formue overfor ham, og at han har ladet den gå videre til arbejdsløsheds-kassens formand eller kasserer.

Arbejdsmand Vilhelm Jensen har bl. a. oplyst, at han aldrig af sagsøgte har fået oplysninger om dennes formueforhold og ladet dem gå videre til bestyrelsen. Han erindrer ikke, at han har haft en sådan samtale med sagsøgte, som vidnet anlægsgartner Henriksen har forklaret om.

Arbejdsmand Jens Winther Andersen har forklaret, at han er kasserer hos sagsøgeren og har været det i 15 à 16 år, bortset fra en periode fra 1. april 1935 til 1. april 1937, da den nuværende formand Kaj Madsen, beklædte stillingen. Han modtog i sin tid sagsøgtes indmeldelse i forbundet og arbejdsløsheds-kassen. Der blev ikke ved den lejlighed afæsket sagsøgte nogen erklæring om hans formueforhold. De indmeldte modtager regelmæssigt samtidig med medlemsbogen et eksemplar af lovene, men det kan dog ske, at dette i enkelte tilfælde ikke iagttages.

Der er under sagen som bilag 5 fremlagt en af sagsøgte overfor arbejdsløsheds-kassen udfyldt „erklæring“ vedrørende sagsøgtes forhold, i hvilken et rubrum om formuen ikke er besvaret. Formanden for den sagsøgende arbejdsløsheds-kasse, fornævnte arbejdsmand Kaj Ingvar Madsen, har herom oplyst, at „erklæringen“ må være udstedt engang i januar 1949. Forud for denne har sagsøgte yderligere udfyldt en erklæring af tilsvarende indhold, kun med den forskel, at der ikke på de daværende blanketter fandtes oplysninger om formuens størrelse. I alt er således kun to blanketter udfyldt af sagsøgte. Den 31. januar 1947 trådte først ordningen med sådanne blanketter i kraft. Før den tid måtte medlemmer ved arbejdsløshed oplyse deres formueforhold mundtligt for kontrolbestyreren, når de skulle have arbejdsløshedsunderstøttelse. Sagsøgte har i sin partsforklaring udtalt, at han ikke kan give forklaring på, hvorfor han har undladt at besvare spørgsmålene på bilag 5, angående formucomstændigheder, men han vil hævde, at det ikke er sket for at narre arbejdsløsheds-kassen.

Efter det i sagen foreliggende — derunder sagsøgtes egen forklaring — findes det tilstrækkeligt bevist, at der hos sagsøgte har foreligget en sådan ond

tro, at de vedtægtsstridige understøttelser må anses oppebårne af ham på egen risiko med hensyn til deres rigtighed, og at de således må anses skete med forbehold. Heraf følger, at når understøttelsernes uretmæssighed er officielt konstateret, vil sagsøgte have at fralægge sig de uretmæssige understøttelser, en tilbagebetaling der også afgjort vil være påkrævet af samfundsmæssige grunde. Det er en selvsagt ting, at der med hensyn til et offentligt hjælpeforetagende som det foreliggende, der for store beløbs vedkommende financieres ved stats-tilskud, af alle vedkommende bør forholdes strengt efter vedtægterne. Idet dernæst ud fra risikosynspunktet de omtvistede understøttelser bør betragtes som en helhed, således at tilbagebetalingskravet ikke kan mødes med den af sagsøgte subsidiært påståede modregning, vil der være at give dom efter sagsøgerens påstand, efter omstændighederne dog først med tilkendelse af renter fra sagens anlæg den 22. marts 1950.

Sagens omkostninger vil sagsøgte have at godtgøre sagsøgeren med 700 kr.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, arbejdsmand Svend Alfred Knudsen, bør til sagsøgeren, Arbejds-mændenes Arbejdsløshedskasse, Søllested afdeling, betale de påståvnte 4355 kr. 65 øre med renter 5 pct. årlig fra den 22. marts 1950, til betaling sker, og i sagsomkostninger 700 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

d i s s e n s :

Jeg er enig med votum i, at de skete udbetalinger er i strid med kassens vedtægter, ligesom jeg er enig i, at det af samfundsmæssige hensyn i særlig grad er påkrævet, at der ved administrationen af midler som de her omhandlede forholdes i nøje overensstemmelse med gældende forskrifter.

Sagsøgtes påstand om på forespørgsel af daværende kontrolbestyrer Vilhelm Jensen mundtligt at have givet denne sandfærdige oplysninger om sine formueforhold, hvilken påstand er bestyrket ved Dan Henriksens forklaring, er efter mit skøn ikke modbevist ved de øvrige i votum refererede forklaringer, på hvilke jeg ikke tør lægge afgørende vægt, henset til deres indhold og den betydning, sagens udfald må påregnes at kunne få for de pågældende. Jeg finder dernæst efter omstændighederne ej heller tilstrækkeligt grundlag for at forkaste sagsøgtes påstand om at have været ukendt med den gældende formuegrænse. Denne var indtil den 31. januar 1947 bekendtgjort for medlemmerne gennem deres optagelse i kassens meget omfangsrige vedtægt. Iøvrigt er det efter det oplyste end ikke godtgjort, at eksemplar af denne var udleveret sagsøgte. Efter den nævnte dato blev bestemmelsen om formuegrænsen særlig fremhævet overfor medlemmerne gennem deres optagelse i den blanket til erklæring, som fremtidig skulle anvendes som grundlag for udbetaling af understøttelser. Imidlertid er der udover den som bilag 5 fremlagte erklæring ikke under sagen produceret nogen sådan erklæring vedrørende sagsøgte, og den fremlagte erklæring kan jeg kun tillægge ringe betydning under sagen, dels som følge af, at den efter Kaj Madsens forklaring om tidspunktet for dens udstedelse i alt

fald kun bliver af betydning for de sidste 3—4 måneder af den periode, om hvilken nærværende sag drejer sig, og dels som følge af, at den trods mangler i flere henseender, bl. a. for så vidt angår oplysning om sagsøgtets formueforhold, af kassens funktionærer synes at være antaget som fyldestgørende. Endelig må det, efter det oplyste, antages, at de personer, der på kassens vegne har forestået de omhandlede udbetalinger ikke behørigt har varetaget deres pligt med hensyn til, at udbetalingernes vedtægtsmæssighed blev påset, og under de således foreliggende forhold skønnes sagsøgtets mulighed for at blive klar over, hvorvidt de skete udbetalinger var i overensstemmelse eller i strid med disse, rent faktisk i nogen grad at være vanskeliggjort.

Efter det anførte finder jeg det betænkeligt at statuere en sådan ond tro hos sagsøgte, at den kunne danne grundlag for en tilbagebetalingspligt, og jeg må derfor votere for, at hans frifindes.

Sagens omkostninger ville jeg efter omstændighederne ophæve.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret principalt påstået frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et af retten fastsat beløb mindre end 4355 kr. 65 øre. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

I det i dommen omhandlede tidsrum fra 19. juli 1945 til 13. april 1949 fandtes lovreglerne om formuegrænsen for nydende medlemmer af en arbejdsløshedskasse i lov nr. 66 af 31. marts 1937, der for en gift person fastsatte formuegrænsen til 12.000 kr., og derefter i lov nr. 364 af 4. juli 1946, der med virkning fra 1. april 1946 fastsatte formuegrænsen til 16.500 kr. for en forsøger.

I § 33 i indstævntes vedtægter findes følgende bestemmelse: „Et Medlem, der fejlagtigt har oppebaaret Understøttelse af Kassen, er uden Hensyn til, om Fejlen kan tilregnes ham, forpligtet til at tilbagebetale det for meget udbetalte Beløb — — —“

I den til medlemmerne af Dansk Arbejdsmands Forbund og Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse i Danmark udleverede medlemsbog er opmærksomheden henledt på medlemmernes pligt til at gøre sig bekendt med de til enhver tid gældende vedtægtsbestemmelser.

Otte dommere bemærker følgende:

Efter de i sagen foreliggende oplysninger måtte det stå appellanten klart, at hans formueforhold var af betydning for hans ret til at være nydende medlem af den indstævnte arbejdsløshedskasse, og det kan ikke antages, at han har givet behørig oplysninger i så henseende. Herefter og under hensyn til, at ydelsen for en væsentlig del hidrørte fra offentlige midler, tiltrædes det, at appellanten i overensstemmelse med bestemmelsen i vedtægternes § 33 er pligtig at tilbagebetale den i strid med gældende lov- og vedtægtsbestemmelser hævdede understøttelse. Idet der imidlertid fra indstævntes side er udvist forsømmelighed med hensyn til kontrollen med de lovbestemte formuegrænser, findes indstævnte at måtte

telse, idet ansættelsen kun gjaldt for en sæson ad gangen i hvert enkelt tilfælde, efter derom indgivet ansøgning for den følgende sæson, uden at de pågældende havde nogen sikkerhed for at opnå en sådan.

Efter at foreningen af aftenskolelærere ved Københavns kommune derpå havde ført forskellige forhandlinger med den daværende skoledirektør, opnåedes der fra denne i foråret 1945 tilsagn om en ny form for aftenskolelærernes genansættelse, der i foreningens medlemsblad „Fortsættelseskursus“ for oktober 1945 gengives således:

„I foråret lovede skoledirektøren (Thorkild Jensen) foreningen en ny form for aftenskolelærernes genansættelse. Til april træder den nye form ud i livet.

Lærerne vil i sæsonens sidste måned — første gang altså i marts 1946 — modtage et skema til udfyldning med plads til oplysning om ønsker den kommende sæson. Skemaet skal derefter afleveres inden en nærmere angivet dato, hvorpå der i følgende sæson vil blive tildelt timer med skyldig hensyntagen til fremsatte ønsker. Kommunen kan selvsagt ikke garantere genansættelse til alle, der har fået udleveret skema, da elevantallet og dermed undervisningstimerne er svingende; men genansættelse sker udelukkende efter anciennitet.

Lærere, der anmoder om og får orlov for en eller flere sæsoner, samt lærere, der på grund af manglende undervisningstimer ikke får ansættelse, bevarer deres anciennitet. Med hensyn til udlevering af genansættelsesskema må der for disse træffes en særlig ordening.

De ganske få lærere, om hvem det med rette kan siges, at de ikke har magtet det særpregede og vanskelige arbejde, som frivillig ungdomsundervisning med bestemte krav til klassekvotienten i virkeligheden er, får intet skema, men vil inden sæsonens afslutning modtage skriftlig meddelelse om, at man ikke ser sig i stand til at genansætte vedkommende.

-----“

hvilken ansættelsesform derefter første gang blev anvendt ved genansættelserne for sæsonen 1946/47.

Ved begyndelsen af kursusårsåsonen 1949/1950 blev spørgsmålet om ansættelse og afskedigelse af aftenskolelærere påny taget op til forhandling mellem den nuværende skoledirektør og lærernes organisation, hvilke forhandlinger sluttede med udarbejdelsen af et cirkulære af 15. februar 1950 til inspektørerne ved aftenskolerne, hvis ordlyd blev forelagt og godkendt af lærerorganisationens repræsentanter. Cirkulæret er sålydende:

„Til

inspektørerne ved aftenskolen.

1. Vedrørende genansættelse og afskedigelse af lærere.

Ved genantagelse anvendes den hidtil gældende form, således at lærerne senest den 15. marts afleverer den af kursus udleverede blanket med skemaønsker for næste vinter (senest 15. august for sommerhold). Der ligger ikke heri nogen garanti for genansættelse, idet lærerbehovet ikke kendes, før elevindmeldelserne har fundet sted. Timerne fordeles da til lærerne efter deres anciennitet. Lærere, der efter anmodning får orlov, og lærere, der på grund af færre holds oprettelse ikke får genansættelse, bevarer deres ancien-

nitet. Sådanne lærere må selv inden for den givne tidsfrist hos den pågældende afdelingsinspektør rekvirere genansættelsesblanket og indsende denne, når orloven udløber eller genindtræden ønskes.

Ved afskedigelse udleveres ingen blanket til skemaønsker, men den pågældende får inden sæsonens afslutning skriftlig meddelelse om, at han ikke vil kunne genantages. Forud herfor må afdelingernes ledelse og dennes medhjælpere tilstrækkelig effektivt føre tilsyn og give vejledning, således at det i givet fald vil være muligt i løbet af en lærers første eller anden sæson ved kursus klart at lade ham forstå, at han ikke slår til ved dette specielle undervisningsarbejde, hvad enten det skyldes manglende vilje eller evne til at følge de givne anvisninger.

Iøvrigt kan aftenskoleundervisningen som andet honorararbejde til enhver tid opsiges fra begge sider med 1 måneds varsel til den 1ste i en måned.

Dette cirkulære blev derefter i sin fulde ordlyd optaget i lærerorganisationens medlemsblad „Fortsættelseskursus“ for april 1950 med redaktionelle bemærkninger om, dels at genansættelsesreglerne nu i det pågældende cirkulære var fastslået og altså nu var journaliseret og offentliggjort, så ingen kan være i tvivl om deres eksistens, dels med en understregning af, at det var værd at lægge mærke til den forbedring i afskedigelsesreglerne, slutningen i cirkulæret indeholdt, og uden at der rejstes kritik eller indvending mod cirkulærets indhold på noget punkt.

Cirkulærets indhold blev derhos forelagt for en i lærerorganisationen derefter afholdt ekstraordinær generalforsamling, uden at der her blev rejst indvendinger mod dette.

Den 22. september 1950 modtog sagsøgeren på sædvanlig måde for vinterhalvåret 1950/51 et genansættelsesbrev af sålydende indhold:

„Hr. kommunelærer Kj. Svanberg.

Det meddeles Dem herved, at De for vinterhalvåret 1950/1951 er ansat som lærer i „Træsløjd som centralfag“ ved Københavns kommunes praktiske ungdomsskole, afdeling:

Sundby.

Deres undervisning ligger mandag og onsdag kl. 19—22 på Øresundsvejens skole.

Undervisningen betales de først 3 år med 7 kroner pr. time og derefter med 9 kr. 48 øre pr. time.

Lønnen udbetales månedsvist bagud uden hensyn til ferier og fridage.

Hvis elevantallet i Deres klasse bliver så lille, at den opløses, bortfalder Deres ansættelse med udgangen af den følgende måned.

Instruks for lærere og lærerinder samt ordensregler vedlægges.

Undervisningen begynder den 2. oktober.

Den 24. januar 1951 modtog sagsøgeren derefter en opsigelse til 1. marts 1951. Opsigelsen var sålydende:

„Herr kommunelærer Kj. Svanberg.

Efter skoledirektørens anmodning skal jeg hermed meddele følgende:

I henhold til skrivelse af 23. ds. fra magistraten om ophør af aftenkolens undervisning og under henvisning til de for honorararbejde almindeligt gældende regler opsiges De hermed fra 1ste marts fra Deres arbejde som lærer ved Københavns kommunes aftenskole, afdeling: „Den praktiske ungdomsskole“.

Samtidig anmodedes De om senest den 15de februar hertil at meddele, om De vil være villig til for betaling efter gældende regler pr. læst time at fortsætte Deres normale arbejde i første og anden uge af marts.“

 På denne opsigelse svarede sagsøgeren i skrivelse af 14. februar 1951 således:

„Til skoledirektøren.

Jeg bekræfter herved modtagelsen af den ultimo januar udsendte opsigelse fra mit arbejde som lærer ved Københavns kommunes aftenskole pr. 1ste marts i år.

Imidlertid tillader jeg mig samtidig — under henvisning til de for aftenskolen lærere gældende ansættelsesvilkår — at meddele, at jeg ikke kan anerkende denne opsigelses lovlighed.

Jeg må derfor fremsætte krav om løn for fire gange mit ugentlige timetal også for marts måned, hvorfor en lønudbetaling for denne måned på et mindre beløb vil blive betragtet som en à conto udbetaling.

Med ovenstående forbehold kan jeg fortsætte min undervisning i marts.

 Sagsøgeren fortsatte derefter sin undervisning i overensstemmelse med timeplanen med sidste undervisningsdag den 19. marts 1951, idet påskeferien indtrådte fra den 21. til den 27. marts, og den 28. marts, dronningens fødselsdag, er fridag, og der således ikke efter den 19. marts var flere undervisningsdage i marts måned.

Sagsøgeren har under sagen som part forklaret, at han ved modtagelsen af sit ansættelsesbrev den 22. september 1950 for vinterhalvåret 1950/1951 gik ud fra som i de tidligere sæsoner at være ansat i tiden fra den 1. oktober 1950 til den 31. marts 1951. Sagsøgeren modtog intet svar på sin foran gengivne protestskrivelse af 14. februar 1951, og først da han efter sin sidste ordinære undervisningsdag den 19. marts modtog afregning fra sagsøgte, blev han klar over, at opsigelsen var fastholdt, idet han heri for marts kun fik timebetaling for de af ham faktisk afholdte undervisningstimer i marts i stedet for den sædvanlige månedsbetaling. Det påståvne beløb udgør derfor differencen mellem disse to udregningsgrundlag.

Sagsøgeren har videre oplyst, at han er medlem af fagorganisationen „Foreningen af aftenskolelærere ved Københavns kommune“ og til stadighed som sådan har modtaget dettes medlemsblad „Fortsættelseskursus“, herunder også aprilnummeret 1950. Sagsøgeren havde endvidere været til stede på den ekstraordinære generalforsamling i organisationen i foråret 1950, hvor cirkulæret af 15. februar 1950 blev drøftet.

Sagsøgeren havde endvidere drøftet sagen med sine kolleger og var herunder blevet klar over, at en del af disse havde modtaget ansættelsesbreve af andet indhold end sagsøgeren. Sagsøgeren havde dog ikke i denne anledning rettet henvendelse til sine overordnede.

Kommunelærer Skotte Carl Møller Rasmussen Byg, Emdrupvænge nr. 36, har under sagen som vidne forklaret, at han er formand for „Foreningen af aftenskoledere ved Københavns kommune“. I denne egenskab deltog vidnet i januar—februar 1950 i forskellige forhandlinger med viceskoledirektør Lauritzen om ansættelses- og afskedigelsesvilkårene for aftenskolederne. Disse forhandlinger resulterede i udsendelsen af fornævnte cirkulære af 15. februar 1950 fra skoledirektøren til skoleinspektørerne. Cirkulæret blev først forelagt på det sidste møde, hvor vidnet læste det igennem. Bestemmelsen om adgangen til opsigelse til enhver tid fra begge sider med 1 måneds varsel til den 1. i en måned blev drøftet, og vidnet gjorde herunder opmærksom på, at denne jo kunne gøre cirkulærets øvrige bestemmelser overflødige. Viceskoledirektøren svarede dog hertil, at dette ikke var meningen, men man måtte jo have en udvej for at skaffe sig af med uduelige lærere.

Viceskoledirektør Martin Østergaard Lauritzen, Jernbane Allé nr. 84, har under sagen som vidne forklaret, at han på skoledirektørens vegne i begyndelsen af forrige år forhandlede med forrige vidne om ansættelses- og afskedigelsesvilkårene for aftenskolederne.

Selv om den pågældende lærerorganisation ikke er anerkendt som egentlig forhandlingsberettiget, føler skoledirektøren sig absolut bundet af de med denne indgåede aftaler.

Cirkulæret af 15. februar 1950 blev under forhandlingerne nøje gennemgået og drøftet og derefter godkendt af organisationen, hvad jo også fremgår af, at det umiddelbart efter blev optaget i organisationens medlemsblad uden indsigelser eller kritik.

Når bestemmelsen om opsigelsesretten med en måneds varsel til den første i en måned blev optaget i cirkulæret, var grunden hertil den, at man fra skoledirektørens side, nu de gældende regler skulle kodificeres, ønskede denne bestemmelse, der var gældende fast praksis, medtaget. Bestemmelsen tog ikke sigte på noget konkret tilfælde.

Vidnet har i denne forbindelse videre oplyst, at denne opsigelsesregel er gældende for alt honorarlønnet arbejde under Københavns kommune, uden at der fra nogen side er rejst indsigelse herimod, og han har herved tillige henvist til, at et sådant opsigelsesvarsel blandt andet udtrykkelig er optaget i de gældende bestemmelser vedrørende faste vikarer ved Københavns kommuneskole.

Vidnet har endelig oplyst, at grunden til, at sagsøgeren blev opsagt til den 1. marts, var den, at skoledirektionen i januar 1951 blev klar over, at den gældende bevilling til aftenskolerne ville være opbrugt pr. 15. marts, og det samtidig fra magistraten var blevet meddelt, at en ekstrabevilling under de herskende økonomiske forhold ikke kunne opnås.

Fredag den 9. januar.

Sagsøgeren har herefter til støtte for sin påstand i alt væsentligt gjort gældende, at hans ansættelsesbrev af 22. september 1950, hvorefter han er ansat for vinterhalvåret 1950/1951, efter sin ordlyd må forstås som sikrende sagsøgerens ansættelse for hele denne sæson, der altid har gået fra den 1. oktober til den 31. marts, alene med adgang for sagsøgte til at sige op inden for denne periode, i det i ansættelsesbrevet udtrykkelig nævnte tilfælde, at elevantallet blev for lille, hvilket ikke er tilfældet i nærværende sag, hvad endvidere må fremgå af, at ansættelsesbrevet udtrykkelig hjemler sagsøgeren ret til løn uden hensyn til ferie og fridage.

Sagsøgeren har endvidere fastholdt, at det ikke er praksis inden for Københavns kommunes skolevæsen, at der ansatte honorarlønnede kan opsiges med een måneds varsel til den første i en måned, og han har herved yderligere henvist til, at sagsøgeren, selv om han er honorarlønnet, dog siden 1945 har haft en så relativ fast tilknytning til aftenskoler, der under alle omstændigheder må kunne berettigg ham til en særstilling, samt har endelig hævdet, at når der ikke i ansættelsesbrevet udtrykkelig er henvist til almindelig gældende regler, kan sådanne ikke få betydning til forringelse af sagsøgerens ved dette sikrede retsstilling.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand navnlig gjort gældende, at det såvel i statens som kommunens tjeneste er fast gældende praksis, at alt honorarlønnet arbejde kan bringes til ophør med een måneds varsel til den første i en måned, hvilken praksis yderligere udtrykkeligt blev fastslået i skoledirektørens cirkulære af 15. februar 1950, hvis indhold i enhver henseende er godkendt af sagsøgerens egen organisation og bragt til sagsøgerens kundskab, såvel gennem hans organisations medlemsblad, som på en i denne afholdt ekstraordinær generalforsamling, hvor sagsøgeren var til stede, uden at der på noget tidspunkt er fremsat indsigelser herimod, hvad jo tillige må antages at godtgøre, at dette ikke er en ny bestemmelse, men alene en kodifikation af allerede gældende praksis.

Sagsøgte har endvidere herved anført, at selv om det måtte anses for en fejl, at der ikke i sagsøgerens ansættelsesbrev af 22. september 1950 udtrykkeligt er taget et forbehold i så henseende, kan sagsøgeren intet selvstændigt krav bygge herpå, idet han på forhånd gennem fornævnte cirkulære, der var bekendtgjort gennem organisationens medlemsblad, var bekendt med denne, og desuden, uden at reagere i denne anledning, havde kendskab til, at ansættelsesbrevene til aftenskolereferne udstedt af samtlige andre skoleinspektører end skoleinspektør Folke Jacobsen, udtrykkelig indeholdt bestemmelse om, at disses ansættelse bortfaldt, ikke alene hvis elevholdene blev for små, men også „hvis situationen medfører, at undervisningen af anden grund må standses“.

Idet retten finder i det hele at måtte give sagsøgte medhold i det af ham således anførte, vil der herefter være at give dom i overensstemmelse med den af sagsøgte under sagen nedlagte påstand på frifindelse.

Sagsøgeren vil derhos have at godtgøre sagsøgte denne sags omkostninger med 150 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Københavns kommunes aftenskole ved skoledirektør Olaf Petersen, bør for tiltale af sagsøgeren, kommunelærer Kjeld Svanberg, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren bør inden 15 dage fra dato betale sagsøgte denne sags omkostninger med 150 kr.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 9. oktober 1951 (XI a f d.).

Den indankede dom er afsagt den 4. juni 1951 af Københavns Byrets 11. afdeling og påanket af kommunelærer Kjeld Svanberg med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for byretten nedlagte påstand.

Indstævnte, Københavns kommunes aftenskole, påstår dommen stadfæstet.

For landsretten er afgivet forklaring af appellanten samt af kommunelærerne Skotte Bych, Esbern Termansen og Peter Andersen og tidligere vice-skoledirektør i København Martin Lauritzen.

Den i dommen nævnte skoleinspektør Jacobsen var leder af den afdeling, som appellanten havde timer i.

Magistratens nægtelse af ekstrabevilling, der var et led i de af regeringen påbudte almindelige sparebestræbelser, medførte iøvrigt afskedigelse pr. 1. marts 1951 af alle aftenskolelærere bortset fra de lærer, der udelukkende underviste de særlige hold af magistratslever.

Allerede som følge af, at appellanten, da det overdroges ham at deltage i aftenskoleundervisningen for sæsonen 1950/51, efter sin forklaring for landsretten kendte skoledirektionens cirkulære af 15. februar 1950 og det deri indeholdte forbehold om opsigelse med en måneds varsel — til den 1. i en måned — findes han ikke at kunne påberåbe sig, at der intet sådant forbehold findes i skrivelsen om hans antagelse til at deltage i undervisningen.

Herefter vil dommen være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellanten, kommunelærer Kjeld Svanberg, til indstævnte, Københavns kommunes aftenskole, 500 kr. inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at den i byretsdommen nævnte generalforsamling var organisationens ordinære generalforsamling, og at denne afholdtes den 25. november 1950.

Seks dommere bemærker følgende:

I henhold til de i dommen anførte grunde tiltrædes det, at indstævnte har været berettiget til at opsiges appellanten til fra-

træden den 1. marts 1951, og den omstændighed, at indstævnte i opsigelsesskrivelsen forespurgte, om appellanten var villig til at fortsætte arbejdet i første og anden uge af marts, og at appellanten under forbehold med hensyn til opsigelsens gyldighed gjorde dette, findes ikke at kunne medføre nogen ændring i dommens resultat. Disse dommere stemmer herefter for at stadfæste dommen og for at lade hver af parterne bære sine omkostninger for alle retter.

Tre dommere bemærker:

Det må antages, at betalingen for undervisningen er fastsat under hensyntagen til, at aftenskolelærerne har krav på løn også for timer, der falder i ferier og på fridage iøvrigt. Efter indholdet af appellants ansættelsesbrev findes indstævnte herefter ikke at have været berettiget til under de foreliggende omstændigheder at opsigte tjensteforholdet til ophør den 1. marts 1951 og gennemføre den ordning, at appellanten, hvis han ønskede at fortsætte undervisningen, kun skulle have betaling for de timer, i hvilke han faktisk underviste. Det bemærkes herved, at alle appellants timer efter den 19. marts 1951, da undervisningen ophørte, efter undervisningsplanen ville være faldet på fridage. Disse dommere stemmer herefter for at tage appellants påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for alle retter.

Mandag den 12. januar.

Nr. 296/1952.

Rigsadvokaten

mod

Hans Henning Malmross Jønsson (Rørdam efter ordre).

(Prøveløsladelse fra forvaringsanstalten for psykopater).

Østre Landsrets kendelse 17. juli 1952 (III afd.).

Ved Østre Landsrets under medvirken af nævninger den 14. februar 1946 afsagte dom, der er stadfæstet af Højesteret den 7. juni 1946, blev Hans Henning Malmross Jønsson for overtrædelse af straffelovens § 216, § 276, jfr. lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, samt straffelovens § 119, jfr. § 83, i medfør af straffelovens § 70, stk. 1, jfr. § 17, stk. 1, dømt til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater.

Den 5. juli 1946 blev domfældte herefter indsat i forvaringsanstalten, hvor han siden har opholdt sig.

Ved Østre Landsrets kendelse af 30. august 1951 bestemtes, at en fremsat begæring om udskrivning på prøve ikke kunne tages til følge.

Overlægen ved psykopatanstalterne i Herstedvester har i skrivelse af 2. maj 1952 rejst spørgsmål om forvaredes udskrivning på prøve. I skrivelsen udtales: "Jeg skal først henvise til min erklæring af 18. maj 1951, hvor jeg, efter en omhyggelig gennemgang af hele sagen, konkluderede i, at jeg allerede dengang mente mig forpligtet til at rejse spørgsmålet om udskrivning på prøve. Retslægerådet ville dengang ikke udtale sig imod prøveudskrivning, men retten mente ikke at kunne følge forslaget.

Siden den tid har forvarede fået udgang, og under udgang til Vordingborg den 25. februar 1952 opførte han sig i alle måder tilfredsstillende ganske som under det daglige ophold i anstalten.

Han flyttedes den 15. marts 1952 fra Lekkende til den helåbne afdeling, Kastanienborg, hvor hans forhold uforandret er gode, og hvorfra han 2 gange har haft udgang. Han forsøgte at kontakte faderen, og der var et godt forhold til denne gamle mand.

I endnu højere grad end for eet år siden må man nu mene, at det er uforsvarligt at tilbageholde forvarede længere. Han har under arbejdet på Lekkende, såvel som på Kastanienborg, ofte haft lejlighed til at færdes sammen med kvinder, og hævder, at han — ganske som i det civile liv — intet som helst føler derved. Han er klar over alkoholmisbrugets overordentlige fare for ham og er karakterologisk så stabiliseret, at man tør regne med, at han ikke vil forfalde til nyt alkoholmisbrug. Dermed er faren for kriminelt recidiv også meget ringe.

Funktionærnemødet har enstemmigt anbefalet, at han udskrives på prøve, og jeg skal også selv tilslutte mig dette og at det sker på vilkår:

At han underkaster sig anstaltens tilsyn og retter sig efter dettes forskrifter, herunder særligt at han ikke skifter arbejde eller bopæl uden efter forud indhentet godkendelse fra tilsynet, og iøvrigt er forpligtet til at rette sig efter dettes anvisning m. h. t. bopæl og arbejde, samt at han, dersom han bliver arbejdsløs eller forser sig mod tilsynets forskrifter, af dette kan anbringes på et optagelseshjem eller anden egnet institution."

Inspektøren for psykopatanstalterne har i skrivelse af 30. april 1952 anbefalet, at forvarede udskrives på prøve på de af overlægen foreslåede vilkår.

Retslægerådet har i erklæring af 23. maj 1952 udtalt: „at Hans Henning Malmross Jønsson efter det oplyste nu må anses for at være således karakterologisk stabiliseret, at en prøveudskrivning må anses for forsvarlig. Rådet må dog anbefale, at der som vilkår for prøveudskrivning foruden de af overlæge Stürup i erklæring af 2. maj 1952 nævnte kræves, at han underkastes en antabusbehandling under kontrol foreløbig for 1 år.“

Anklagemyndigheden har derefter indbragt spørgsmålet for retten og protesteret imod, at forvarede udskrives på prøve.

Den for forvarede i anledning af nærværende begæring beskikkede forsvarer, landsretssagfører V. Heuser, har ved skrivelse af 12. juli 1952 tilsluttet sig den fremsatte begæring om forvaredes udskrivning på prøve på de af forvaringsanstaltens overlæge anførte vilkår suppleret med et vilkår gående ud på, at forvarede underkastes ambulantly behandling mod alkoholmisbrug, således at det „overlades til den til enhver tid givne situation, om behandlingen skal bestå i en antabuskur“.

Under hensyn til beskaffenheden og omfanget af de forhold, for hvilke forvarede er dømt, derunder den tendens til voldshandlinger der fremgår af de pågældende sager, må retten nære betænkelighed ved, at forvarede nu udskrives på prøve.

T h i b e s t e m m e s:

Den fremsatte begæring om udskrivning på prøve af Hans Henning Malmross Jønsson fra forvaringsanstalten for psykopater kan ikke tages til følge.

Det offentlige betaler i salær til den for forvarede beskikkede forsvarer, landsretssagfører V. Heuser, 80 kr.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Østre Landsret.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

Efter sagens indbringelse for Højesteret har overlægen ved psykopatanstalterne afgivet en ny erklæring af 30. september 1952, i hvilken det bl. a. hedder:

„— — — oplyse, at forvarede fortsat har haft ophold på anstaltens åbne afdeling Kastanienborg. Han har regelmæssigt været på udgang, hvorunder han har haft god kontakt med faderen. Således den 6. maj, 24. juni, 25. juli og 18. august. Alle udgange er forløbet særdeles tilfredsstillende. Hans opførsel er særdeles god, ligesom han i det daglige arbejder solidt og godt i gartneriet. Han betegnes fortsat som en støt og stabil arbejder med godt håndelag for alt arbejde. Han er høflig og omgængelig.

Efter afslaget i landsretten har jeg selv den 29. juli påny gennemgået sagens hovedtræk med ham. Han tager yderst roligt på sine problemer. Han fastholder, at han ikke føler sig virkelig overbevist om sin skyld i sidste voldtægtshistorie, hvor han var beruset og ikke erindrer aftenens begivenheder. Iøvrigt føler han også, at de tidligere sager har været af i hvert fald noget tvivlsom karakter. Han mener derfor, at det ville være forkasteligt af ham, at han lader sig underkaste kastration. Havde han følt sig overbevist om, at der var nogen som helst risiko for ny seksualkriminalitet, ville han ikke have næret den mindste betænkelighed ved operation, men han står ganske fast på sit gamle standpunkt om, at han i alle tilfælde nu vil være i stand til at afholde sig fra spiritus, og dermed skulle risikoen for at komme ud i farlige situationer være i det væsentlige elimineret.

Personlighedsmæssigt gør han igennem denne samtale, som tidligere, et særdeles solidt indtryk. Han har efterhånden også fået forbindelse med sin søster, dennes mand og børn, og de er, som faderen, pæne mennesker, som er fornuftige at tale med. Der består en hyggelig og god tone imellem familiemedlemmerne.

Alt i alt føler man fortsat, at der i dette tilfælde er opnået en så væsentlig personlighedsmæssig balance, at det nærmest må betegnes som uforsvarligt at tilbageholde en sådan mand. Jeg mener ikke, at der er nogen risiko for recidiv.“

Fire dommere finder det efter alt foreliggende forsvarligt, at domfældte nu forsøgsvis udskrives fra forvaringsanstalten på de af Retslægerådet foreslåede vilkår og stemmer for at give kendelse i overensstemmelse hermed.

En dommer stemmer for at stadfæste kendelsen i henhold til dens grunde.

Der vil være at give kendelse efter stemmeflertallet.

Thi bestemmes:

Hans Henning Malmross Jønsson bør udskrives på prøve fra Forvaringsanstalten for Psykopater på vilkår, at han underkaster sig anstaltens tilsyn og retter sig efter dets forskrifter, herunder særligt, at han ikke skifter arbejde eller bopæl uden efter forud indhentet godkendelse fra tilsynet, og iøvrigt er forpligtet til at rette sig efter dets anvisning m. h. t. bopæl og beskæftigelse, at han underkastes en antabusbehandling under kontrol, foreløbig for 1 år, samt at han, dersom han bliver arbejdsløs eller forser sig mod tilsynets forskrifter, af dette kan anbringes på et optagelseshjem eller anden egnet institution.

Der tillægges den for den kærende beskikkede forsvarer for Højesteret, højesteretssagfører Rørdam, i salær 100 kr., der tilligemed det landsretssagfører Heuser ved landsretten tillagte salær, 80 kr., udredes af det offentlige.

Torsdag den 15. januar.

Nr. 421/1951. Fabrikkerne Harald og Thorvald Pedersen og Novo Terapeutisk Laboratorium A/S (Poul Jacobsen)

mod

Revisionsudvalget for tyske betalinger (kammeradv. v/ Bunch-Jensen).

(Spørgsmål om appellanternes virksomhed: fremstilling og salg af insulin omfattedes af § 2 i lov nr. 495/1945 om avancebegrænsning).

Østre Landsrets dom 8. november 1951 (IV afd.).

I et udvalgmøde afholdt den 14. september 1950 afsagde Revisionsudvalget for tyske betalinger i udvalgssag nr. 15.582, Novo terapeutisk Laboratorium A/S, Fuglebakkevej 115, København, sålydende

kendelse:

Novo terapeutisk Laboratorium A/S, der oprettedes den 1. oktober 1940 i fortsættelse af firmaet Novo terapeutisk Laboratorium ved fabrikant Peter Harald Pedersen og fabrikant, cand. pharm. Andreas Thorvald Pedersen, har i 52 måneder i 1941—1945 direkte for tysk regning udført eksportleverancer

af insulin, trypsin m. v. for ialt 8.195.375 kr. — eller for gennemsnitlig 157.603 kr. — pr. måned.

Sagen har været genstand for politimæssig undersøgelse, der er sluttet uden rejsning af tiltale.

Det må anses for godtgjort, at oprettelsen ikke er sket med henblik på tysk arbejde.

Herefter vil forholdet være at henføre under § 2, stk. 1, i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 om avancebegrænsning vedrørende visse leverancer og arbejder m. v., omfattet af lov nr. 330 af 12. juli 1945 om revision af visse tyske betalinger, jfr. lov nr. 401 af 12. juli 1946, der tillader en nettofortjeneste på 5 pct. af kostprisen.

Kostprisen er på grundlag af en af statsautoriseret revisor under hensyntagen til revisionsudvalgets kostprisbestemmelser af 31. oktober 1945 udarbejdet efterkalkulation opgjort til 6.243.891 kr.

Tilbagebetalingskravet kan herefter opgøres således:

nettoomsætning	8.195.375 kr.
kostpris	6.243.891 kr.
tilladt nettofortjeneste 5 pct. heraf	312.195 —
	<hr/>
	6.556.086 —
	<hr/>
	forskel . . . . . 1.639.289 kr.
fragår udestående tilgodehavender hos tyske ordregivere	26.486 —
	<hr/>
hvorefter tilbagebetalingsbeløbet bliver	1.612.803 kr.
	<hr/>

Det ved udregningen af tilbagebetalingsbeløbet foretagne fradrag af udestående tilgodehavender, ialt 26.486 kr., har fundet sted under forudsætning af, at dette beløb, såfremt det senere måtte indgå, indbetales til statskassen.

— — —

T h i b e s t e m m e s :

Novo terapeutisk Laboratorium A/S, Fuglebakkevej 115, København, tilpligtes inden 3 uger fra forkyndelsen af denne kendelse til statskassen at indbetale 1.612.803 kr.

Endvidere blev i et samme dag afholdt udvalgsmøde i udvalgssag nr. 15.581, fabrikant Peter Harald Pedersen, Dronninggaardsallé 70, Holte, og fabrikant, cand. pharm. Andreas Thorvald Pedersen, Kongehøjen 3, Klampenborg, afsagt sålydende

k e n d e l s e :

Fabrikant Peter Harald Pedersen og fabrikant, cand. pharm. Andreas Thorvald Pedersen har som indehavere af firmaet Novo terapeutisk Laboratorium, Fuglebakkevej 115, København, i 6 måneder i 1940 direkte for tysk regning udført eksportleverancer af insulin, trypsin m. v. for ialt 860.550 kr., eller for gennemsnitlig 143.425 kr. pr. måned.

Virksomhedens gennemsnitlige månedlige omsætning i de 3 forud for 9. april 1940 liggende regnskabsår androg 205.462 kr.

Sagen har været genstand for politimæssig undersøgelse, der er sluttet uden rejsning af tiltale.

Herefter vil forholdet være at henføre under § 2, stk. 1, i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 om avancebegrænsning vedrørende visse leverancer og arbejder m. v., omfattet af lov nr. 330 af 12. juli 1945 om revision af visse tyske betalinger, jfr. lov nr. 401 af 12. juli 1946, der tillader en nettofortjeneste på 5 pct. af kostprisen.

Kostprisen er på grundlag af en af statsautoriseret revisor under hensyntagen til revisionsudvalgets kostprisbestemmelser af 31. oktober 1945 udarbejdet efterkalkulation opgjort til 477.916 kr.

Tilbagebetalingskravet kan herefter opgøres således:

nettoomsætning	860.550 kr.
kostpris	477.916 kr.
tilladt nettofortjeneste: 5 pct. heraf	23.896 —
	<hr/>
	501.812 —
	<hr/>
hvorefter tilbagebetalingsbeløbet bliver	358.738 kr.,
	<hr/>

der bør tilbagebetales med 179.369 kr. af fabrikant Peter Harald Pedersen og med 179.369 kr. af fabrikant Andreas Thorvald Pedersen.

— — —

T h i b e s t e m m e s:

Fabrikant Peter Harald Pedersen, Dronninggaardsallé 70, Holte, tilpligtes inden 3 uger fra forkyndelsen af denne kendelse til statskassen at indbetale 179.369 kr., og fabrikant, cand. pharm. Andreas Thorvald Pedersen, Kongehøjen 3, Klampenborg, tilpligtes inden 3 uger fra forkyndelsen af denne kendelse til statskassen at indbetale 179.369 kr.

Disse kendelser, der er forkyndt for sagsøgerne, fabrikanterne Harald og Thorvald Pedersen og Novo terapeutisk Laboratorium A/S, den 28. september 1950, er af disse ved sag anlagt den 12. oktober 1950 indbragt for landsretten med påstand om, at de af sagsøgte, Revisionsudvalget for tyske betalinger, afsagte 2 kendelser af 14. september 1950 — hvorved sagsøgerne Novo terapeutisk Laboratorium A/S tilpligtes til statskassen at betale 1.612.803 kr. og sagsøgerne, fabrikanterne Harald og Thorvald Pedersen 179.369 kr. hver — ophæves, idet det statueres, at sagsøgernes forhold med urette er henført under § 2, stk. 1, i lov nr. 499 af 4. oktober 1945 om avancebegrænsning af visse leverancer og arbejder m. v.

Sagsøgte har principalt påstået sagen afvist, subsidiært nedlagt påstand om frifindelse.

For retten er der afgivet vidneforklaring af underdirektør hos sagsøgerne, Oluf Gunnar Pedersen.

Overfor sagsøgtes afvisningspåstand har sagsøgerne gjort gældende, at spørgsmålet om, hvorvidt lov nr. 499 af 9. oktober 1945 § 2 kan anvendes på sagsøgerne med den virkning, at de til statskassen skal indbetale størsteparten af deres salgfortjeneste under krigen, henved 2 mill. kr. (1.971.541 kr.), er et retsspørgsmål, hvis afgørelse i henhold til grundlovens § 70, jfr. § 2, henhører under domstolene, uanset om det i lov nr. 499 af 1945 § 13 måtte være bestemt, at revisionsudvalgets afgørelser efter nævnte lov alene kan indbringes for det i loven omtalte ankenævn, hvis afgørelser er endelige. Sagsøgerne mener

iøvrigt, at dette heller ikke kan være lovens mening, og at det alene kan skyldes en incurie, at den ikke som lov nr. 500 af 1945 har henlagt sådanne spørgsmål til domstolene. Sagsøgerne påberåber sig desuden, at det i gældende retspraksis stadig er antaget, at det er domstolene, der afgør, om et forhold kan henføres under nogen af lovene nr. 499 og 500, og at det da også må blive domstolene, der bestemmer, om den ene eller den anden § i nogen af disse love kan komme til anvendelse.

Til støtte for deres påstand i realiteten har sagsøgerne gjort gældende, at deres forhold ikke falder ind under lov nr. 499 § 2, stk. 1, dels fordi deres virksomhed har bestået i eksport til udlandet (Tyskland), medens § 2, stk. 1, alene gælder virksomhed udført her i landet, dels fordi §'en fra sit område udtrykkelig undtager „Levering af Handelsvarer“, og sagsøgernes virksomhed netop har bestået i levering af handelsvarer, nemlig pharmaceutiske produkter, særlig insulin, til Tyskland. Med hensyn til det første punkt bemærker sagsøgerne, at når salget af varerne således har fundet sted i Tyskland, kan der ikke tales om en „her i landet“ foregået virksomhed, hvad lovens ord kræver.

Hvad det andet punkt angår, henviser sagsøgerne i første række til, at levering af varer omhandles i lovens følgende paragraf, § 3, hvorved de bemærker, at loven åbenbart bruger udtrykkene „Varer“ og „Handelsvarer“ i flæng. Om en vare er handelsvare i lovens forstand beror ikke på, om den leveres fra fabrikken eller af en mellemmand, men på selve varens art og karakter, og efter sin art og karakter er insulin netop en handelsvare.

Sagsøgerne påberåber sig endvidere, at det af lovens forarbejder tydelig fremgår, at det har været lovgiverens hensigt fra reglen i § 2, stk. 1, at undtage ethvert salg af varer. De påpeger herved, at det i motiverne til § 2 hedder således:

„I denne paragraf omhandles de personer, firmaer eller juridiske personer, som efter den 9. april 1940 her i landet for tysk regning har udført leverancer eller arbejder af den i revisionslovens § 1, stk. 1, pkt. 1, 3 og 4 omhandlede art, (dog ikke levering af handelsvarer), det vil sige entreprenør- og byggearbejder, industri- og håndværksarbejder, samt reparationsarbejder på køretøjer, skibe, luftfartøjer, maskiner, elektromateriel eller våben.“

Herved mener sagsøgerne, at der er givet en udtømmende opregning af, hvad §'en omfatter, og denne opregning medtager intet salg af varer, selv om salget er foregået direkte fra vedkommende producent. Denne begrænsning må derfor være bindende for bestemmelsens fortolkning.

Endelig har sagsøgerne henvist til, at en anvendelse af lov nr. 499 af 1945 § 2, stk. 1, ville medføre et aldeles urimeligt og ubilligt resultat, idet de derved for krigstiden alene kunne beholde en fortjeneste af 5 pct. (af kostprisen), medens de i årene 1937/1939 (sammenligningsperioden ved anvendelsen af § 3) har haft en fuldt ud lovlig gennemsnitsfortjeneste af 37,58 pct. (af salget) og efter krigen har oppebåret en lignende fortjeneste.

Til støtte for sin afvisningspåstand har sagsøgte påberåbt sig lov nr. 499 af 1945 § 13, der udtrykkelig bestemmer, at revisionsudvalgets afgørelser i henhold til nævnte lov kun kan indbringes for det særlige ankenavn, og at dets afgørelser er endelige, medens den samtidige lov nr. 500 af 1945 § 19 udtrykkelig hjemler rekurs til domstolene. Dette er ingen incurie, idet de oprindelige forslag til de to love begge havde en bestemmelse som § 13, men denne blev i

lov nr. 500 under rigsdagsforhandlingerne ændret til den nuværende § 19, således at forskellen mellem de 2 lovbestemmelser har været lovgiveren fuldt bevidst.

Sagsøgte mener desuden, at man ikke kan betragte den i § 13 hjemlede afgørelsesmåde som rent administrativ, idet der er åbnet rekurs til et ankenævn, hvis sammensætning borger for en fuldt betryggende behandling.

Med hensyn til sagsøgernes påberåbelse af, at det er et retsspørgsmål, om sagsøgernes forhold henhører under lov nr. 499 af 1945 eller under den ene eller den anden § i denne lov, og at det derfor henhører under de ordinære domstole, bemærker sagsøgte, at ethvert fortolkningsspørgsmål er et retsspørgsmål, når det ikke drejer sig om et rent skøn, og at det med affattelsen af § 13 ikke kan have været lovgiverens mening, at alle disse spørgsmål skulle henvises til domstolene. Sagsøgerne har iøvrigt heller ikke påstået at falde udenfor lovens særlige ramme, men alene, at der ikke kan være spørgsmål om at anvende lovens § 2, men kun dens § 3, og i så fald mener de ikke at kunne rammes af loven på grund af sidstnævnte §'s kvantitative begrænsning, idet §'n forudsætter en fortjeneste på tysk omsætning på over 75 pct. af branchens sædvanlige nettofortjeneste, og en sådan fortjeneste mener sagsøgerne ikke at have haft.

Hvad angår realitetsspørgsmålet, om sagsøgernes forhold med rette er henført under lov nr. 499 af 1945 § 2, beror det efter sagsøgtes opfattelse på, om sagsøgernes virksomhed er en industrivirksomhed, der har afhændet sine egne produkter, eller en handelsvirksomhed, der som mellemmand har afhændet andres produkter. Det er dette, der i § 2 udtrykkes med undtagelsen af salg af handelsvarer, idet der ved handelsvarer, således som det er blevet udtrykt ved et af handelsministeren på forespørgsel givet svar til rigsdagsudvalget, forstås: „Varer, som af Leverandører er indkøbt med Videre salg for Øje“. Når sagsøgerne således videresælger deres egne produkter, udfolder de den industrivirksomhed, som § 2 tager sigte på, og der er intet i §'ns tekst, navnlig ikke udtrykket „Leverancer eller Arbejder“, der giver grundlag for en modsat fortolkning. Sagsøgte tager herved bestemt afstand fra sagsøgernes påstand om, at en opregning i lovens motiver udtømmende skulle kunne bestemme, hvad lovens ord omfatter.

Endelig gør sagsøgte gældende, at når der i lov nr. 499 af 1945 § 2 tales om personer m. fl., som „her i Landet for tysk Regning har — — — udført Leverancer eller Arbejder“ o. s. v. tænkes der udelukkende på, at den pågældende virksomhed, fra hvilken leverancerne udgår, har fundet sted her i landet, idet bestemmelsen jo netop gælder industrille virksomheder, og det er da disse, hvis sæde skal være her i landet, hvorimod det er uden betydning, om deres produkter, der leveres for tysk regning, sendes ud af landet eller forbliver der.

Sagsøgte mener derfor, at det er med føje, at sagsøgernes forhold i de omprocederede kendelser er henført under lov nr. 499 af 1945 § 2, stk. 1.

Idet spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgernes forhold med rette kan henføres under lov nr. 499 af 1945 § 2, er et spørgsmål om, hvorvidt revisionsudvalgets afgørelse overhovedet har kunnet træffes i henhold til nævnte lov, kan det ikke ved lovens § 13 anses for at være unddraget domstolenes påkendelse.

Da sagen alene drejer sig om, hvorvidt sagsøgernes forhold kan henføres under lov nr. 499 af 1945, altså om, hvorvidt revisionsudvalget ved afsigelsen af de omprocederede kendelser har holdt sig indenfor sit af loven afstukne

område, og da lovens § 13 alene har forbeholdt ankenævnet den endelige afgørelse angående bestemmelser truffet „i henhold til“ lov nr. 499 af 1945, d. v. s. indenfor lovens område, savnes der hjemmel til at nægte sagsøgerne adgang til at forelægge spørgsmålet for de ordinære domstole, under hvis afgørelse det efter almindelige retsregler henhører, og ved disses besvarelse af spørgsmålet er sagen afgjort.

Sagsøgtets påstand om afvisning kan derfor ikke tages til følge.

Retten finder imidlertid at måtte give sagsøgte medhold i, at efter affattelsen af nævnte lovs §§ 2 og 3 omfatter § 2 de tilfælde, hvor fabrikanter som sagsøgerne direkte uden mellemled afhænder sine produkter til tyskere, og når virksomheden har fundet sted „her i landet“, er det efter lovens ord uden betydning, om produkterne sælges til tyskere her eller i Tyskland.

Sagsøgtets påstand om frifindelse vil herefter være at tage til følge, idet retten ikke ved sin afgørelse har mulighed for at tage i betragtning, at lovens regler i det foreliggende tilfælde rammer sagsøgerne urimelig hårdt.

Ingen af parterne findes at burde betale omkostninger til den anden part.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Revisionsudvalget for tyske betalinger, bør for tiltale af sagsøgerne, fabrikanterne Harald og Thorvald Pedersen og Novo terapeutisk Laboratorium A/S, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne bør betale omkostninger til den anden part.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Den af indstævnte for landsretten nedlagte afvisningspåstand er ikke gentaget for Højesteret.

Appellanterne har for Højesteret i første række gjort gældende, at § 2 i lov nr. 499 af 9. oktober 1945 må forstås som alene omfattende de såkaldte ekstraordinære industrileverancer, og at appellanternes leverancer, der faldt indenfor rammene af de almindelige handelsaftaler med Tyskland, derfor ikke er omfattet af lovens § 2. Appellanterne har endvidere gentaget deres anbringende for landsretten om, at lovens § 2 ikke kan finde anvendelse på de af dem foretagne leverancer, da §'en fra sit område undtager levering af handelsvarer.

Det bemærkes, at den i dommen nævnte udtalelse fra handelsministeren til et rigsdagsudvalg om forståelsen af udtrykket „handelsvarer“ er afgivet den 2. maj 1946 til et rigsdagsudvalg, der behandlede spørgsmålet om ændringer i den herhen hørende lovgivning.

§ 2 i lov nr. 499 af 9. oktober 1945, jfr. § 1, stk. 1, nr. 3, i lov nr. 330 af 12. juli 1945, er efter sit indhold ikke begrænset til de såkaldte ekstraordinære industrileverancer, og der findes ikke i forarbejderne til disse love eller til lov nr. 500 af 9. oktober 1945 tilstrækkeligt grundlag for en sådan indskrænkende fortolkning.

Herefter og idet det tiltrædes, at den omstændighed, at de af appellanterne fremstillede varer er afhændet direkte fra virksomheden til de tyske aftagere, ikke kan medføre, at deres virksomhed falder udenfor § 2 som levering af handelsvarer, vil dommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte med 5000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, fabrikanterne Harald og Thorvald Pedersen og Novo Terapeutisk Laboratorium A/S, en for alle og alle for en til indstævnte, Revisionsudvalget for tyske betalinger, 5000 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 47/1952.   **Kyndby-Krogstrup kommune (Rode)**

m o d

godsejer, fabrikant **H. Palsbøll** (Madsen-Mygdal).

(Spørgsmål om indstævnte overfor appellanten hæftede for et lønningsbeløb, som kommunen havde anmodet indstævntes inspektør om at tilbageholde til dækning af en funktionærs skatterestancer, og som blev stjålet mens det opbevaredes hos denne).

Dom afsagt den 30. maj 1950 af retten for Frederikssund købstad m. v.

Sagsøgeren Kyndby-Krogstrup kommune nedlægger under denne sag påstand om, at sagsøgte godsejer H. Palsbøll dømmes til at betale 300 kr. 82 øre, fordi sagsøgte ikke behørigt har draget omsorg for, at det nævnte beløb, som en af hans arbejdsmænd Jens P. Petersen skyldte i skat, er kommet sagsøgeren i hænde, jfr. lov nr. 28 af 18. februar 1937 § 42.

Sagsøgte påstår sig frifundet med den begrundelse, at der ikke til ham i hans egenskab af arbejdsgiver, men kun til hans godsforvalter, af sagsøgeren er rettet påkrav om tilbageholdelse af lønnen af skyldig skat.

Det fremgår af sagen, at der mellem sagsøgerens pantefoged og nævnte godsforvalter har foreligget en fast aftale om tilbageholdelser i lønningerne til dækning af skat, således at pantefogeden hvert kvartal hentede pengene hos godsforvalteren, samt at godsforvalteren har tilbageholdt det påstævnte beløb og henlagt det i en konvolut i en aflåst skrivebordsskuffe, hvorfra pengene — kort efter at pantefogeden havde hentet de øvrige tilbageholdte beløb — er blevet stjålet.

Herefter vil retten på den ene side skønne, at betingelserne for sagsøgtes tilbageholdelsespligt efter den anførte lovbestemmelse er opfyldt, men

på den anden side, at det ikke bør gå ud over sagsøgte (der, således som forholdet har udviklet sig, ikke havde pligt til at afsende pengene) at det tilbageholdte beløb (der skønnes at være opbevaret på en forsvarlig måde) er gået tabt.

Herefter vil sagsøgte være at frifinde, medens sagens omkostninger vil kunne ophæves.

Intet stempelforbehold.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, godsejer H. Palsbøll, bør for tiltale af sagsøgerne, Kyndby-Krogstrup kommune, i denne sag fri at være.

Hver af parterne betaler sine egne omkostninger.

Østre Landsrets dom 13. oktober 1951 (V afd.).

Den indankede dom, der er afsagt den 30. maj 1950 af retten for Frederikssund købstad m. v., påstås af appellanten, Kyndby-Krogstrup kommune, ændret i overensstemmelse med sammes for underretten nedlagte påstand.

Indstævnte, godsejer, fabrikant H. Palsbøll, påstår stadfæstelse.

Efter appellants begæring er der den 10. januar 1951 inden Løve herreds ret afgivet forklaring af forvalter Vagn Christian Poulsen og den 9. marts 1951 inden Bregentved-Gissselfeld birks ret afgivet forklaring af inspektør Peter Clausen.

For landsretten er der afgivet forklaring af indstævnte, pantefoged Ludvig Jensen og kommunesekretær og -kasserer Bendt Rasmussen.

Det fremgår af disse forklaringer og sagens øvrige oplysninger, at den på „Orebjerg“ ansatte forvalter under kontrol af godsets inspektør foretog lønudbetalinger og tilbageholdt skatterestancer, som derefter enten af ham ved lejlighed blev afleveret til pantefogeden, når denne hver 3. måned i sin egen skab af inkassator for sygekassen indfandt sig på godset, eller af godsinspektøren blev indbetalt til kommunens kasserer. Om bortkomsten af det heromhandlede skattebeløb blev der den 24. april 1949 indgivet tyverianmeldelse til politiet; men en politimæssig undersøgelse førte ikke til noget resultat.

Indstævnte, der købte „Orebjerg“ i 1946, bor på godset, men opholder sig et par dage ugentlig i København for at tilse sin derværende fabriksvirksomhed. Han forestår selv ledelsen af godset, der har et jordtilliggende på ca. 500 tdr. land.

Idet indstævnte ikke har givet kommunens skattemyndigheder anvisning på at rette henvendelse til godsets inspektør med hensyn til løntilbageholdelser, hvilke henvendelser ifølge lov nr. 28 af 18. februar 1937 § 42 skal afgives til vedkommende arbejdsgiver, og idet der ikke iøvrigt er oplyst forhold, der kunne berettigede de nævnte myndigheder til at antage, at indstævnte var enig i, at sådanne henvendelser rettedes til andre end ham selv, har henvendelserne til inspektøren ikke kunnet medføre forpligtelser for indstævnte i henhold til den nævnte lovbestemmelse. Det bemærkes herved, at appellanten ikke til støtte for sin påstand findes at kunne påberåbe sig, at inspektøren i kraft af sin stilling som sådan har haft fuldmagt til med den nævnte virkning at optræde på indstævnets vegne, bl. a. under hensyn til, at indstævnte selv boede på gården. Indstævnte vil således allerede som følge heraf være at frifinde.

Herefter vil den indankede dom være at stadfæste, og appellanten have at godtgøre indstævnte sagens omkostninger for landsretten med 200 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

Appellanten, Kyngeby-Krogstrup kommune, betaler inden 15 dage fra dato indstævnte, godsejer, fabrikant H. Palsbøll, sagens omkostninger for landsretten med 200 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

En af de voterende dommere har afgivet sålydende

dissens:

Idet det af indstævnte erkendes, at de skete indeholdelser i vedkommende skattevæders løn har frigjort den pågældende overfor skattevæsenet, følger heraf efter min mening, at godset som arbejdsgiver har ligget inde med skattebeløb, som ville være at afregne overfor skattevæsenet. Da dette trods opfordring ikke er sket, mener jeg, at godset — som hæftende for beløb og ikke for penge-sedler eller mønt — repræsenteret af dets ejer, indstævnte, nu må afregne de pågældende beløb med skattevæsenet.

Efter pantefogedens vidneforklaring finder jeg, at indstævnte ikke kan have været ubekendt med, at pantefogeden angående indeholdelse af skattebeløb i godsets arbejders løn henvendte sig til godsinspektøren, og ikke til indstævnte personlig. Indstævnte formenes herefter at have måttet drage omsorg for, at tilbageholdte skattebeløb — hvis de ikke afregnedes omgående med skattevæsenet — enten bogførtes som indgåede i godsets kasse eller indsattes i et pengeinstitut, i begge tilfælde: for skattevæsenets regning.

Iøvrigt finder jeg det også at være stemmende med forholdets natur, at en godsinspektør som den under sagen omhandlede i kraft af sin stilling ordner forhold som de omtvistede, der af en godsejer på forhånd ventelig måtte betragtes som havende hensyn til underordnede funktioner, som en godsejer ikke befattede sig med. Iøvrigt ville en godsejer, med kendskab til lovens eksistens, jo være i stand til at instruere sin godsinspektør om, efter hver sket tilbageholdelse, at indbetale det tilbageholdte beløb til godsejeren personlig.

Idet jeg sluttelig ikke finder, at appellanten overfor indstævnte ved sin adfærd har givet afkald på nogen kommune efter loven — forstået som ovenanført — tilkommende ret, ville jeg give dom efter appellansens påstand.

Sagens omkostninger for begge retter ville jeg tilkende appellanten med et passende beløb.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellansens anmodninger om løntilbageholdelse for det i sagen omhandlede skattebeløb er indeholdt i tre skrivelser af 4. december 1948 og en skrivelse af 19. januar 1949, der alle er stilet til

inspektør Clausen, Orebjerg, der da var indstævntes landbrugskyndige arbejdsleder.

Otte dommere stemmer for at stadfæste dommen i henhold til dens grunde og for at pålægge appellanten i sagsomkostninger for Højesteret at betale 500 kr. til indstævnte.

En dommer finder det godtgjort, at indstævnte har været klar over, at der i henhold til skriftlig meddelelse fra kommunen til hans inspektør fandt løntilbageholdelse sted. Da indstævnte her efter findes at være pligtig at tilsvare de tilbageholdte skattebeløb, stemmer denne dommer for at tage appellantens påstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Kyndby-Krogstrup kommune, til indstævnte, godsejer, fabrikant H. Palsbøll, 500 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 16. januar.

Nr. 273/1951. Købmand S. Stæhr (J. A. Melchior)
mod

købmand A. M. Rasmussen (Behrendt-Poulsen).

(Spørgsmål om der var sluttet endelig aftale om en ejendomsandel).

Vestre Landsrets dom 14. juli 1951 (VII afd.).

Den 1. november 1949 solgte sagsøgte, købmand S. Stæhr, Kristrup, den af ham drevne kiosk på rutebilstationen i Randers til Kioskejer Arent Ginnerup, hvorefter sagsøgte købte en forretning i Nørresundby. Nogen tid efter ønskede sagsøgte at købe kiosken tilbage, hvad Ginnerup ikke var uvillig til, såfremt sagsøgte kunne skaffe ham en passende forretning i stedet, og sagsøgte talte med ejendomsmægler M. Langberg, Randers, herom. Da sagsøgte og hans hustru den 8. eller 9. marts 1950 var i Randers, traf de på rutebilstationen Langberg, der gjorde sagsøgte opmærksom på, at sagsøgeren, købmand A. M. Rasmussen, Randers, ønskede at sælge sin forretning, et tidligere „Palma“-udsalg. Langberg tog med sagsøgte og dennes hustru ud til sagsøgeren, der forlangte 25.000 kr. i afståelse for forretningen, hvis omsætning blev opgivet til 70.000 kr. Sagsøgte spurgte, om sagsøgeren ville sælge forretningen for 20.000 kr., hvad sagsøgeren benægtede. Senere var sagsøgte og hans hustru påny ude for at se på forretningen sammen med kioskejer Ginnerup og dennes hustru, idet sagsøgte tænkte sig muligheden af en byttehandel, således at Ginnerup overtog forretningen og sagsøgte kiosken. Ude hos sagsøgeren blev der talt om, hvorvidt de kunne få

forretningen på hånden til den næste dag, hvad sagsøgeren dog afslog under henvisning til, at han ventede en mægler med andre interesserede. Sagsøgte og hans hustru gik derefter hjem til Langberg, der telefonerede til sagsøgeren og spurgte, om de ikke kunne dele de 5000 kr., hvad sagsøgeren dog afslog, men under den videre telefoniske forhandling med Langberg og derefter med sagsøgte, gik sagsøgeren med til at sælge forretningen for 24.000 kr. Efter sagsøgerens fremstilling blev der under denne telefonsamtale indgået en endelig aftale med sagsøgte, hvorefter denne købte forretningen for 24.000 kr., men den følgende dag benægtede sagsøgte, at der var indgået nogen endelig handel. Idet sagsøgeren, der den 1. december 1950 solgte forretningen gennem en anden mægler for 20.750 kr. og måtte udrede mæglersalær ved denne handel med 1100 kr., gør gældende, at sagsøgtes undladelse af at opfylde den indgåede aftale har medført, at sagsøgeren fik 3250 kr. mindre for forretningen, og at sagsøgeren, da der ved Langbergs medvirken var afsluttet en endelig handel, er forpligtet til at betale Langberg dennes mæglersalær 1450 kr., og således kommer til at betale mæglersalær to gange, har sagsøgeren under denne sag påstået sagsøgte tilpligtet at betale 4700 kr., subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn, tilligemed renter 5 pct. årlig fra stævningens dato den 22. april 1950, indtil betaling sker.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, idet han har bestridt, at han har indgået nogen aftale med sagsøgeren om køb af dennes forretning. Sagsøgte har til støtte herfor nærmere anført, at såvel sagsøgeren som ejendomshandler Langberg var klare over, at sagsøgte ikke ville købe forretningen til sig selv, men at det var Ginnerup, der eventuelt skulle overtage den, og at de af sagsøgte førte forhandlinger kun var af rent orienterende karakter. Den omstændighed, at der ikke blev oprettet nogen slutseddel, og at der heller ikke er blevet aftalt noget nærmere med hensyn til tidspunktet for overtagelsen, eller hvorledes købesummen for forretningen og varelageret skulle berigtiges, viser også, at der ikke blev indgået nogen endelig handel. Endelig har sagsøgte anført, at sagsøgeren ikke kan støtte noget på de førte telefonsamtaler, da det er uklart, hvad der blev sagt under disse samtaler, der snart førtes mellem sagsøgeren og Langberg, snart mellem sagsøgeren og sagsøgte, således at der har været stor mulighed for gensidige misforståelser.

Sagsøgeren har som part forklaret, at sagsøgte og dennes hustru sammen med Langberg så på forretningen den 8. marts 1950. Prisen og omsætningen blev drøftet, men det blev ikke omtalt, at det var Ginnerup, der eventuelt skulle købe den. Den følgende dag om eftermiddagen kom sagsøgte og dennes hustru sammen med Ginnerup og dennes hustru, og heller ikke ved denne lejlighed blev det nævnt, at det var Ginnerup, som sagsøgeren ikke kendte, der var køber, men sagsøgte spurgte, om han kunne få forretningen på hånden til den næste dag, hvad sagsøgeren afslog. Senere samme dag talte han i telefonen med Langberg og udtalte, at han ville sælge for 24.000 kr. Kort efter ringede sagsøgte op og sagde: „Så tager jeg forretningen for 24.000 kr.“ og da sagsøgeren spurgte ham, om forretningen så var solgt, svarede sagsøgte, at han havde købt forretningen. Det blev aftalt, at varelageret skulle overtages til fakturapris, og at de skulle mødes næste morgen kl. 9 hos sagsøgeren sammen med Langberg, for at nærmere kunne blive fastsat. Sagsøgte kom ikke den følgende morgen, men meddelte i løbet af eftermiddagen, at han ikke kunne overtage forretningen.

Sagsøgte har som part forklaret, at alle forhandlingerne fandt sted den samme dag. Da han første gang var ude hos sagsøgeren, gjorde han sagsøgeren bekendt med, at det var Ginnerup, der eventuelt skulle have forretningen. Senere samme dag var Ginnerup efter aftale med sagsøgeren med ude at se på forretningen, og sagsøgeren og dennes hustru gav Ginnerup alle oplysninger om forretningen og lejemålet. Ginnerup ville ikke tage nogen bestemmelse den dag, men sagsøgeren ville ikke gå med til en udsættelse. Sagsøgte tog derefter tilbage til Langberg, der telefonerede til sagsøgeren for at få forretningen på hånden til næste dag, idet han sagde, at sagsøgte ville garantere for pengene, men sagsøgeren afslog det påny. Sagsøgte kom så med en udtalelse om, at det ikke kunne være rigtigt, at sagsøgeren skulle have 25.000 kr., og Langberg ringede påny sagsøgeren op. Under denne samtale bad Langberg sagsøgte tage telefonen, og sagsøgte hørte, at sagsøgeren sagde, han ville sælge for 24.000 kr., hvortil sagsøgte svarede, at det var han klar over. Sagsøgeren spurgte derefter, hvornår „de“ ville overtage, hvortil sagsøgte, der tænkte på Ginnerup, svarede, at det kunne han ikke sige, da han først skulle mødes med Ginnerup den næste dag, og sagsøgte lovede at komme næste dag og give besked. Der blev ikke sagt, hvad der skulle gives besked om, men sagsøgte forstod det således, at der skulle gives besked om, hvorvidt Ginnerup ville have „Palma“ eller ikke. Den næste dag ville Ginnerup ikke have forretningen, og Langberg sagde nu, at så måtte sagsøgte selv overtage forretningen, da han havde købt den den foregående dag, hvad sagsøgte dog benægtede.

Sagsøgerens hustru, fru Gyda Rasmussen, har som vidne forklaret bl. a., at sagsøgte sammen med sin hustru så på forretningen den ene dag og kom igen den følgende dag sammen med Ginnerup og dennes hustru. Senere samme aften blev der telefoneret til hendes mand, der efter samtalen fortalte, at han nu havde solgt forretningen til sagsøgte for 24.000 kr.

Ejendomshandler Langberg har som vidne forklaret bl. a., at han havde meddelt sagsøgte, at Ginnerup ikke ville sælge kiosken. Da han onsdag den 8. marts traf sagsøgte og dennes hustru på rutebilstationen, ville sagsøgte købe et eller andet passende; de så derefter på sagsøgerens forretning, og der blev bl. a. talt om, at overtagelse skulle ske den 1. april 1950, men også kunne ske forinden, og om, at varelageret skulle overtages til fakturapris. Næste dag hen mod aften kom sagsøgte og dennes hustru hjem til vidnet og fortalte, at de sammen med Ginnerup havde været ude for at se på sagsøgerens forretning, og de spurgte, om forretningen kunne fås på hånden til den næste dag. Vidnet telefonerede til sagsøgeren, der svarede, at sagsøgte godt vidste, at han ikke kunne få forretningen på hånden. Sagsøgte og hans hustru erklærede nu, at de selv ville købe forretningen og bad vidnet prøve at få prisen ned. Vidnet ringede påny sagsøgeren op, og sagsøgeren slog 1000 kr. af. Sagsøgte og hans hustru talte igen sammen og sagde, at vidnet så kunne købe forretningen, men han henviste sagsøgte til selv at tale med sagsøgeren. Han hørte, at sagsøgte i telefonen gentog: 24.000 kr. og sagde, at så tog han selv forretningen, og der blev aftalt et møde den følgende dag, for at træffe aftale om overtagelsen. Sagsøgte sagde til vidnets hustru og brødhandler Norup, der var til stede, at nu havde han købt „Palma“ for 24.000 kr., og sagsøgtes hustru lånte telefonen og ringede om nyheden til nogle bekendte.

Vidnets hustru, fru Mariane Langberg, Randers, har som vidne forklaret bl. a., at sagsøgte og hans hustru en dag kom og talte med hendes mand, og hun hørte fra den tilstødende stue, at sagsøgte sagde til hendes mand, at han ville købe sagsøgerens forretning og bad hendes mand meddele sagsøgeren dette, men hendes mand ville have, at sagsøgte selv skulle ringe sagsøgeren op, og dette skete også. Kort efter kom sagsøgte ind i stuen og udtalte, at han havde købt „Palma“-forretningen.

Brødhandler Kristian Norup, Herning, har som vidne forklaret bl. a. at han en dag i marts 1950 besøgte ejendomshandler Langberg og sad i dagligstuen sammen med fru Langberg, medens hendes mand i et tilstødende værelse forhandlede med et ægtepar, der vistnok hed Stæhr. Langberg kom med ægteparret ind i dagligstuen, og fru Stæhr udtalte, at de havde købt en forretning. Vidnet og fru Langberg ønskede dem til lykke, og fru Stæhr lånte telefonen for at ringe til nogle bekendte, hvem hun fortalte, at de havde købt forretningen, der hed „Palma“ eller Palmo“.

Sagsøgtes hustru fru Emma Stæhr har som vidne forklaret bl. a., at da de første gang så på sagsøgerens forretning, sagde hendes mand, at det drøjede sig om en trekantet handel, idet han gerne ville have kiosken på rutebilstationen igen. Senere samme eftermiddag så de sammen med Ginnerup på forretningen. Ginnerup fik oplysning om forskellige forhold, men han ville først tale med nogle bekendte i Hjøbro. Da de kom tilbage til Langberg, telefonerede Langberg til sagsøgeren og sagde, at han ikke måtte sælge forretningen før den næste dag, og at sagsøgte indestod for pengene. Senere ringede Langberg igen sagsøgeren op, og vidnet forstod, at sagsøgeren ville sælge for 24.000 kr. Hendes mand, der nu tog telefonen, sagde til sagsøgeren, at han indestod for pengene, hvis de fik handlet med Ginnerup, og at han ville få besked den næste formiddag. Da de kom ind i den anden stue, blev der ikke talt om, at de havde købt en forretning, og der blev heller ikke ønsket til lykke. Under opholdet hos Langbergs førte vidnet kun en telefonsamtale for at meddele en bekendt, at de ikke skulle vente dem til aften.

Kioskejer Ginnerup har som vidne forklaret bl. a., at han ikke tør sige, at han, da de så på sagsøgerens forretning, udtalte, at det var ham, der skulle købe forretningen, men sagsøgte omtalte dette både for sagsøgeren og dennes hustru. Der var tale om, at vidnet først ville rådføre sig med en bekendt, men om det blev sagt hos sagsøgeren, ved han ikke. Sagsøgte kunne ikke få forretningen på hånden, og der var vist ingen aftale, da de forlod forretningen. Dagen efter sagde han til sagsøgte, at han ikke ville have „Palma“. Forrige vidnes hustru, fru Marie Ginnerup, har som vidne forklaret bl. a., at hun ikke tror, at sagsøgeren og dennes hustru var klare over, hvorfor vidnet og hendes mand var med, idet vidnet ikke har hørt det omtalt i sagsøgerens eller dennes hustrus nærværelse.

Efter de afgivne forklaringer kan det ikke anses for godtgjort, at sagsøgte under forhandlingerne i sagsøgerens forretning har gjort sagsøgeren bekendt med, at det ikke var sagsøgte, men kioskejer Ginnerup, der eventuelt skulle købe forretningen, og den omstændighed, at sagsøgte senere på dagen, efter at sagsøgeren havde afslået at give ham forretningen på hånden til den følgende dag, gennem Langberg forhandlede om et afslag i den oprindelige pris, måtte bestyrke sagsøgeren i den opfattelse, at sagsøgte var køber til forretningen og

interesseret i at afslutte en handel hurtigst muligt. Da sagsøgerens forklaring om, at sagsøgte under telefonsamtalen erklærede, at han købte forretningen til den af sagsøgeren forlangte pris, findes bestyrket dels ved ejendomshandler Langbergs forklaring om, at sagsøgte inden opringningen til sagsøgeren erklærede, at han selv ville købe forretningen, dels ved den af vidnet Norup afgivne forklaring, må det statuere, at parterne i telefonen har truffet endelig aftale om sagsøgtes køb af forretningen, hvorved det ikke findes afgørende, at der ikke ved denne lejlighed blev truffet nærmere aftale om tidspunktet for købesummens betaling, overtagelsesdagen m. v., idet disse spørgsmål inden for rammen af de førte forhandlinger kunne ordnes efter retsordenens deklaratoriske regler, og idet spørgsmålene iøvrigt ikke har givet anledning til nogen divergens mellem parterne. Sagsøgte må derfor være pligtig at erstatte sagsøgeren dennes tab som følge af, at sagsøgte nægtede at vedstå den trufne aftale. Da sagsøgte ikke har fremsat nogen begrundet indsigelse mod størrelsen af det ved forretningens senere salg opgjort tab på 3250 kr., og da sagsøgeren alene findes at kunne kræve udgiften til mæglersalær ved den sidste handel refunderet, vil der herefter være at tilkende sagsøgeren en erstatning på 4350 kr. med renter som påstået.

I sagsomkostninger vil sagsøgte have at betale til sagsøgeren 500 kr.
Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, købmand S. Stæhr, bør til sagsøgeren, købmand A. M. Rasmussen, betale 4350 kr. tilligemed renter 5 pct. årlig fra den 22. april 1950, indtil betaling sker, samt i sagsomkostninger 500 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Efter de i sagen foreliggende oplysninger kan det ikke anses godtgjort, at der ved den i dommen nævnte telefonsamtale er truffet en bindende aftale mellem parterne om appellants køb af indstævntes forretning, og appellant vil herefter være at frifinde.

I sagsomkostninger for begge retter findes indstævnte at burde betale 1000 kr. til appellant.

Thi kendes for ret:

Appellant, købmand S. Stæhr, bør for tiltale af indstævnte, købmand A. M. Rasmussen, i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellant 1000 kr. inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 20. januar.

Nr. 459/1950. Fabrikant J. Boel som indehaver af Dansk Auto Værktøjsfabrik (landsretssagfører Hans Møller)

mod

automobilmekaniker Ivar Nielsen (Sonne-Holm).

(Om erstatningsansvar i anledning af en påstået fejlagtig udført reparation af en automobilmotor).

Østre Landsrets dom 11. november 1950 (XII afd.).

I juni 1948 indleverede skibshandler W. Mieritz sit personautomobil af mærket Renault, årgang 1934, til hovedreparation på sagsøgeren, automobilmekaniker Ivar Niensens værksted, „Autogaarden“, i Roskilde. Som led i hovedreparationen blev vognens motorblok af sagsøgeren sendt til udboring på sagsøgte, fabrikant J. Boels specialværksted, Dansk Auto Værktøjsfabrik i Valby. Da motorblokken kom tilbage fra udboring, viste det sig, at det forreste indvendige knastakselbære- og støtteleje under udboringen havde været sprængt af, og at skaden var søgt udbedret ved svejsning. Sagsøgeren underrettede skibshandler Mieritz herom, og de enedes om at lade skaden undersøge af fabrikant S. V. Eivil, Roskilde, som sagkyndig. Ved sin besigtigelse af vognen den 17. juni antog fabrikant Eivil, at svejsningen ville kunne holde, og at hovedreparationen kunne fortsættes, men da vognen efter tilendebragt reparation skulle tilkøres af sagsøgerens værkfører, sprang svejsningen under en prøvekørsel den 3. juli. Vognen blev påny taget under reparation, efter at fabrikant Eivil atter havde besigtiget den og konstateret, at en ventilløfter på knastakslen var knækket, og at knastakslen var bøjet. Den 16. august foretog fabrikant Eivil atter en besigtigelse af vognen, i hvis motorblok nu af sagsøgte var blevet indsat et nyt fabrikeret lejhjul, som var boltet fast. Han konstaterede, at der var stærk støj og uregelmæssig gang i motoren, hvilket han mente stod i nøje årsagsforbindelse med den ved hans første besigtigelse konstaterede sprængning af knastakselbære- og støttelejet. Beskadigelserne kunne kun afhjælpes effektivt ved udskiftning af cylinderblokken og knastakslen m. v. Delene til en sådan reparation kunne imidlertid ikke fremskaffes, da Renaultfabrikkerne i Frankrig ikke havde dem på lager og ikke havde genoptaget fremstilling af dele til så gamle modeller. Som følge af vognens tilstand havde Mieritz været ude af stand til at benytte den.

Skibshandler Mieritz anlagde derefter ved Østre Landsret sag mod automobilmekaniker Ivar Nielsen, hvem han påstod tilpligtet at betale 8359 kr. 80 øre, idet han anså ham ansvarlig for den skete skade på vognen.

Der blev under sagen denuncieret lis overfor sagsøgte fabrikant Boel, der lod give møde i sagen, men uden at fremkomme med nogen udtalelse.

Mekaniker Ivar Nielsen, der påstod frifindelse, mente ikke, at der var begået nogen fejl, der kunne begrunde ansvar. Han gjorde gældende, at motoren til vognen tidligere havde været udboret, hvorved godset var så svækket, at det måtte anses for muligt, at en sprængning ville indtræde, såfremt den nu ønskede udboring forsøgt. Da motoren imidlertid ville være ubrugelig uden

udboring, havde der ikke været anden udvej end at forsøge med en ny boring, der blev udført med omhu og under hensyntagen til godsets skrøbelighed. Når den efter sprængningen foretagne svejsning ikke kunne holde, skyldtes det antageligt også, at godset var tyndslidt og svækket ved de tidligere boringer. At knastakslen højede, da svejsningen sprang, kunne forklares med, at den ved tidligere hovedreparationer havde været genstand for forslibninger, der havde skadet hærdeningen, således at den nu var „blød“. Det skyldtes således i det hele motorens udslidte tilstand, at der skete en sprængning, og at den foretagne svejsning ikke holdt. Iøvrigt bestred mekaniker Ivar Nielsen, at der var forvoldt Mieritz det af ham påståede tab.

Til nærmere belysning af den skete skade og dens årsager blev der for retten forelagt en erklæring af 28. april 1949 fra civilingeniørerne Poul Wiene og Jørgen Voltelen, der var udmeldt som syns- og skønsmænd i sagen. Skønsmændenes erklæring og udtalelser under afhjemlingen gik i korthed ud på følgende: Der haves ikke holdepunkt for at antage, at den foretagne udboring ikke har været forsvarlig. Der kunne have været valgt en bedre svejsningsmetode, idet der er benyttet brøncesvejsning i stedet for egentlig støbejernssvejsning, der er mere omfattende og derfor noget dyrere. Da der med brøncesvejsning er forbundet en vis risiko, er det ikke almindeligt at benytte den i tilfælde som det foreliggende, men det forekommer. Endvidere er det sandsynligt, at svejsningen har været mindre godt udført. Den sikreste fremgangsmåde er iøvrigt påboltning af et nyt lege. Skaden på knastakslen er kun delvis opstået under reparationen i Auto Værktøjsfabrikken og som følge af sprængningen, idet i alt fald nogle på flere af knasterne påviste stærke angreb af tærnig må være opstået forinden, muligvis under vognens opklodsning, hvorved akslen er blevet angrebet af syre fra olien. Knastakslens defekte tilstand iøvrigt lader formode, at den allerede før den sidste reparation trængte til udskiftning, og at den sandsynligvis kun ville holde en kortere tid endnu.

Svejser Anders Peter Dandanell, der havde foretaget svejsningen, gav som vidne nærmere forklaring om, hvorledes den var udført.

Efter de således tilvejebragte oplysninger udtalte landsretten i sin dom af 7. september 1949, at Auto Værktøjsfabrikken burde have underrettet Mieritz eller automobilmekaniker Ivar Nielsen om, at der under udboringen af motorblokken var sket en sprængning af knastakselbære- og støttelejet, således, at der var blevet givet ejeren adgang til at afgøre, om han ville lade sig nøje med den mere risikable brøncesvejsning, eller om han foretrak en egentlig støbejernssvejsning eller påboltning af et nyt lege. Da retten endvidere måtte gå ud fra, at svejsningen havde været mindre godt udført, fandtes Ivar Nielsen at måtte bære ansvaret for, at svejsningen sprang. Da det ved skadens beregning imidlertid måtte tages i betragtning, at det drejede sig om en ældre motor, og at den nu helt ubrugelige knastaksel allerede måtte antages at have været delvis defekt før reparationen, fandt retten, at skaden skønsmæssigt måtte fastsættes til 2000 kr. Herudover kendtes automobilmekaniker Ivar Nielsen pligtig til at betale 150 kr. som honorar til skønsmanden, fabrikant Eivil, og 464 kr. for udgifter til billetter m. v. i anledning af en af Mieritz planlagt rejse til Norge, hvilken rejse som følge af vognens beskadigelse måtte opgives. Det Ivar Nielsen idømte samlede erstatningsbeløb udgjorde herefter — efter fradrag af et beløb på 4 kr. 20 øre — 2609 kr. 80 øre med sædvanlige procesrenter, hvortil kom sagsomkostninger 600 kr.

Under nærværende sag har sagsøgeren, automobilmekaniker Ivar Nielsen, nu påstået sagsøgte, fabrikant J. Boel som indehaver af Dansk Autoværktøjsfabrik, kendt pligtig til at betale 5770 kr. 53 øre, nemlig det sagsøgeren ved ovennævnte dom idømte beløb af 2609 kr. 80 øre og sagsomkostninger, 600 kr., samt yderligere 760 kr. 73 øre, som han har måttet betale for juridisk bistand under den tidligere pådømte sag, og 1800 kr., udgørende den del af hans eget vederlag for hovedreparation af vognen, som han på grund af dens ødelæggelse ikke har ment at kunne afkræve skibshandler Mieritz. Subsidiært påstår han sig tilkendt et mindre efter rettens skøn fastsat beløb, i begge tilfælde med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 13. januar 1950.

Sagsøgte bestrider ikke at være erstatningspligtig, men derimod at skadens omfang er som af sagsøgeren påstået. Desuden må denne være medansvarlig. Sagsøgtes påstand går derfor ud på at betale et mindre beløb efter rettens skøn.

Der er under sagen denuntieret lis for smedemester Anders Peter Dandanell, der har givet møde under sagen.

Sagsøgeren har begrundet sin påstand med, at det ved dommen af 7. september 1949 er antaget, at sagsøgte burde have underrettet ham om den ved udboringen af motorblokken skete sprængning af knastakselbære- og støtteljet, således at vognens ejer kunne have taget stilling til, om han ville lade sig nøje med den billigere og mere risikable bronce svejsning, og at svejsningen i alle tilfælde har været mindre godt udført. Det ved dommen fastslåede resultat, herunder også erstatningsbeløbenes størrelse, må lægges til grund også under nærværende sag, når der i sin tid blev denuntieret lis overfor sagsøgte, og det må komme ham til skade, at han ikke fandt anledning til at udtale sig under den første sag. Endvidere har sagsøgeren henvist til, at sagsøgte tidligere er indgået på at hæfte for mulige følger af reparationen, hvilket fremgår af et brev af 29. juni 1948 fra sagsøgte til sagsøgeren, hvori det bl. a. hedder: „om der har været et særligt svækket punkt, kan jeg ikke udtale mig om, men jeg så reparationen, da den gik herfra, og jeg garanterer for udførelsen af arbejdet, og hvis der ved Deres brev af omtalte svejsning bliver brud, skal jeg betale alle omkostninger ved adskillelse, reparation og samling.“

Hvad angår kravet om godtgørelse for udførte reparationer, 1800 kr., har sagsøgeren støttet sig til almindelige risikoregler i værkslejerforhold.

Sagsøgte, der bestrider sagsøgerens ret til at få nogen del af dette sidste beløb betalt af ham, idet det henstår som usikkert, hvorvidt vognens ejer, skibshandler Mieritz, ikke har haft pligt til at betale sagsøgerens reparationsregning, har iøvrigt anført, at motoren har været så gammel og udslidt, at det må tages i betragtning ved skadens opgørelse. Sagsøgeren har desuden godkendt, at sagsøgte sendte motoren til svejsning straks efter den konstaterede sprængning, hvorom han blev underrettet telefonisk. Den ved svejsningen skete skade kan derfor ikke alene hvile på sagsøgte. Den omstændighed, at sagsøgte har været procesunderrettet under den tidligere sag, kan ikke afskære ham fra at kræve en anden vurdering af skadens omfang og at søge ansvaret fordelt mellem begge parter.

Der er under domsforhandlingen afgivet forklaring af parterne samt af smedemester Dandanell, skibshandler (nu købmand) Mieritz, fabrikant Eivil, mekaniker Alf Verner Poulsen og værkfører Harry Pedersen (kaldet Ravn). Der er ikke ved disses forklaringer fremkommet noget væsentligt nyt til belysning

af sagen. Selv om sagsøgeren måtte være blevet underrettet om, at sagsøgte ville lade motorblokken svejse efter den konstaterede sprængning, er det i alt fald ikke bevist, at sagsøgeren har godkendt den anvendte svejsemetode, idet det tværtimod må antages, at han har været ubekendt med, at der ville blive anvendt broncesvejsning.

På sagsøgtes foranledning er civilingeniør Voltelen påny udmeldt til sammen med værkmeister N. Hammelev at afgive syn og skøn i sagen. Der er ej heller ved deres i retten fremlagte erklæring af 26. juli 1950, som de nærmere har uddybet under domsforhandlingen, fremkommet nye momenter af væsentlig betydning for sagen.

Idet der med hensyn til erstatningsberegningen allerede ved dommen af 7. september 1949 er taget hensyn til motorens alder og slid, finder retten herefter, at sagsøgte må være forpligtet til at godtgøre sagsøgeren det ham ved denne dom idømte beløb, 2609 kr. 80 øre, med omkostninger, 600 kr., samt 760 kr. 73 øre for juridisk bistand, ialt 3970 kr. 53 øre med renter heraf som påstået. Derimod vil sagsøgte af den af ham anførte grund være at frifinde for kravet om betaling af de 1800 kr.

I sagsomkostninger bør sagsøgte til sagsøgeren betale 800 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, fabrikant J. Boel som indehaver af Dansk Auto Værktøjsfabrik, bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgeren, automobilmekaniker Ivar Nielsen, betale 3970 kr. 53 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 13. januar 1950, til betaling sker, samt i sagsomkostninger 800 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret principalt påstået frifindelse, subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb end det ved dommen fastsatte.

Indstævnte har gentaget sin principale påstand for landsretten og har subsidiært påstået stadfæstelse.

Der er for Højesteret fremlagt en af lederen af Svejscentralen under Akademiet for de tekniske videnskaber, civilingeniør Hans Vinter, den 19. april 1951 afgivet erklæring, hvori blandt andet udtales: „Det må efter mit bedste skøn anses for at være ganske normalt og principielt fuldt forsvarligt at anvende broncesvejsning med lokal opvarmning ved en reparation som den her omhandlede“ — — — „Ved mere komplicerede brud og ved genstande med større godstykkelse ville man eventuelt være nødt til at anvende en totalopvarmning af hele emnet i trækulsovn, men i det foreliggende tilfælde ville en sådan fremgangsmåde være unødvendig og helt urimelig, idet den ville kunne fremkalde deformationer, som kunne nødvendiggøre en kostbar efterarbejdning af hele motorblokken.“

Skønsmanden, værkmeister Niels Hammelev, har under en fornyet afhøring den 16. juni 1952 udtalt, „at han ikke med sikkerhed kan sige, hvorfor der skete brud i motoren efter svejsningen af ovennævnte revne, men vidnet er, jfr. det på knastakslen forefundne hak, tilbøjelig til at tro, at skadens årsag er en løs del i motoren, måske en ventilløfter, og vidnet er for så vidt ikke enig i skønnet af 28. april 1949 — — —“

Skønsmanden, civilingeniør J. Voltelen, har under en fornyet afhøring den 6. september 1952 fastholdt, at elektrisk bronzesvejsning er den mindst egnede svejsemetode. Han har endvidere udtalt, at han „tør i dag ikke sige, hvad skadens mest sandsynlige årsag er: Mangelfuld svejsningsmetode, mindre god udførelse af svejsningen eller en løs del, der har forvoldt sprængning.“

Foreløbig bemærkes, at fremsættelsen af appellantens frifindelsespåstand efter de foreliggende omstændigheder findes at burde tilstedes.

Efter de foran gengivne udtalelser fra Svejscentralen og fra skønsmændene kan det ikke anses godtgjort, at der ved udboringen, benyttelsen af bronzesvejsemetoden eller ved svejsningens udførelse er begået nogen fejl, der kan medføre ansvar for appellanten for den skete skade på motoren. Idet derhos et ansvar for denne skade ikke findes at kunne støttes på appellants brev af 29. juni 1948 og ej heller på appellants forhold under den af Østre Landsret den 7. september 1949 pådømte sag, hvorunder han var proces tilvarslet, vil appellants frifindelsespåstand være at tage til følge.

Hver af parterne findes at burde bære sine sagsomkostninger for begge retter.

Thi kendes for ret:

Appellanten, fabrikant J. Boel som indehaver af Dansk Auto Værktøjsfabrik, bør for tiltale af indstævnte, automobilmekaniker Ivar Nielsen, i denne sag fri at være.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for begge retter.

Nr. 174/1951.   **Konsortiet matr. nr. 1 bp, Buddinge**
(Sonne-Holm)

m o d

salgschauffør **Laust Marinus Sloth Christensen** og landbrugs-kandidat **Axel Nielsen** (landsretssagfører Verner Petersen).

(Ophævelse af en aftale om overdragelse af to andelslejligheder som følge af, at et pantebrev, der af de indstævnte blev overdraget appellanten som indskud, viste sig at være værdiløst).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 27. april 1951 (II afd.).

Sagsøgerne, konsortiet matr. nr. 1 bp, Buddinge, der i 1948 opførte en beboelsescjendom i Buddinge, Gladsaxevej nr. 76—78, som de ønskede udlejet således, at lejerne som regel tillige hver skulle tegne en andel på 5000 kr., havde overdraget udlejningen og tegningen af andele til ejendomsnægler Louis Madelaire Nielsen. Den 23. januar 1949 kom Madelaire Nielsen i forbindelse med sagsøgte, salgsschauffør Laust Marinus Sloth Christensen, og oprettede med denne en overenskomst, hvorved sagsøgte fik ret til to lejligheder, een til ham selv og een til hans svoger, medsagsøgte landbrugskandidat Axel Nielsen. mod at indbetale et pantebrev af pålydende ca. 10.200 kr. med pant i matr. nr. 10 bu, Vinderød, af areal 5620 m² med prioritet næst ca. 14.150 kr. Pantebrevet forrentedes med 6 pct. årlig og skulle afdrages med 536 kr. hver termin. Det aftaltes derhos, at sagsøgte havde ret til at flytte ind, når pantebrevet var afleveret og transporteret til rette vedkommende. Samtidig betalte sagsøgte konstant 2 måneders leje og varmebidrag for begge lejligheder med ialt 575 kr., og det bestemtes, at han skulle betale andel i skødeomkostningerne efter regning. Den 30. s. måned blev pantebrevet, hvis restgæld lød på 10.239 kr. 89 øre, af sagsøgte overgivet til Madelaire Nielsen forsynet med sagsøgtes underskrift, og den 8. februar 1949 blev der efter aftale med sagsøgte over underskriften indføjet en transport til landsretssagfører A. Holmgreen-Olsen, som repræsenterede sagsøgerne. Madelaire Nielsen, der af sagsøgerne havde fået udleveret trykte kvitteringsblanketter, udstedte den 5. februar 1949 kvitteringer til sagsøgte og medsagsøgte, landbrugskandidat Axel Nielsen, for modtagelsen af 5664 kr. 25 øre af hver, hvilket beløb udover andelen hidrørte fra forudbetalt leje og skødeomkostninger. Det udtales i kvitteringerne bl. a.:

„For det nævnte beløb samt en forholdsmæssig del af omkostningerne ved erhvervelsen af ejendommen matr. nr. 1 bp, Buddinge, jfr. købekontrakten, har

— — — — —
erhvervet sig ret til en lejlighed i ejendommen Gladsaxevej 76—78, matr. nr. 1 bp, Buddinge, samt en forholdsmæssig andel i nævnte ejendom, jfr. lovenes § — — —. Betingelserne er yderligere, at der dannes en andelsboligforening, der stiftes snarest og senest, når samtlige andele er indtegnet og betalt, samt at køberen underkaster sig love, hvoraf genpart er ham overgivet.

Såfremt der ikke tegnes det fornødne antal andelshavere, har undertegnede ejer af ejendommen ret til at ophæve nærværende overenskomst og erholde nærværende andelsbevis tilbageleveret mod at tilbagebetale det fornavnte beløb, stort 5.664,25 uden tillæg af renter.“

De sagsøgte flyttede samtidig ind i lejlighederne.

Det ommeldte pantebrev havde sagsøgte Sloth Christensen modtaget som en del af købesummen ved salget af ejendommen matr. nr. 4 hi Buddinge, som han ved skøde af december 1948 havde overdraget til fru Eva Altschul for en købesum af 20.222 kr. Pantebrevet blev overtaget for 3000 kr.

Den 18. februar 1949 blev den pantebrevet meddelte transportpåtegning af landsretssagfører Holmgreen-Olsen anmeldt til tinglysning, men inden han modtog pantebrevet tilbage, fik han tilsendnt indkaldelse til auktionsmøde vedrørende den pantsatte ejendom. Dette foranledigede, at han anstillede undersøgelse med hensyn til pantebrevets værdi, og da han fik den opfattelse, at det var værdiløst, tog han straks i denne anledning forbehold over for sagsøgte

Christensen og forlangte, at denne skulle ombytte pantebrevet med et andet med den forudsatte sikkerhed eller betale dets pålydende kontant. Han førte derhos forhandlinger med landsretssagfører Lennart Bech, der som fru Altschuls sagfører havde skrevet skødet, om tilbagegang af handelen mellem sagsøgte Christensen og fru Altschul, hvilket landsretssagfører Bech gik ind på, men forhandlingerne strandede, idet sagsøgte Christensen ikke ønskede at få ejendommen tilbage.

Ved en den 9. marts 1949 afholdt tvangsauktion over ejendommen i Vinderød blev første prioritetshaver højestbydende med et bud på 1250 kr., hvilket bud forhøjedes til 4550 kr. ved en den 30. marts 1949 afholdt anden auktion.

Det lykkedes ikke sagsøgerne at få tegnet det fornødne antal andele i deres ejendom på Gladsaxevej 78 i Søborg, og da derhos de, der havde tegnet andele, med undtagelse af de sagsøgte, ønskede deres andele tilbagebetalt, blev der mellem sagsøgerne og disse andelshavere truffet en ordning, hvorved der åbnedes adgang for disse til at få deres indskud tilbagebetalt enten straks mod samtidig at fraflytte ejendommen eller afdragsvis, såfremt de ønskede at blive boende, idet lejen i så fald samtidig forhøjedes for den af de sagsøgte beboede lejlighedstype fra 1450 kr. til 1800 kr. årlig. Denne forhøjelse ville de sagsøgte ikke indgå på at betale.

Det er oplyst, at ejendommen i Vinderød er en ubebygget grund, der ved vurderinger pr. 1. oktober 1948 og 1. oktober 1950 er ansat til ejendomsskyld 9200 kr. Sagsøgte Christensens tidligere ejendom i Buddinge — Holmevej 42 — blev af ham ved skøde, lyst den 23. juni 1948, købt for 16.500 kr. Han har forklaret, at han inden salget i december s. å. til fru E. Altschul foretog forbedringer ved ejendommen for ca. 5000 kr. Ejendomsskylden pr. 1. oktober 1945 androg 9000 kr. og pr. 1. oktober 1950 19.000 kr. Ved en vurderingsforretning til brug ved optagelse af lån i Østifternes Husmandskreditforening blev den i april 1949 vurderet til 14.000 kr. Ved skøde af 3. november 1950 er den efter sket tvangsauktion solgt for 26.000 kr.

Under nærværende sag har sagsøgerne påstået de sagsøgte kendt pligtige til mod, at der gives dem transport på det ommeldte pantebrev, at fraflytte de af dem beboede lejligheder i sagsøgernes ejendom samt til hver især at betale til sagsøgerne 277 kr. 11 øre med renter 5 pct. årlig af 67 kr. 11 øre fra sagens anlæg den 25. oktober 1950 til den 10. april 1951 og derefter af 277 kr. 11 øre under forudsætning af, at fraflytning sker den 1. maj 1951; ved senere fraflytning forhøjes beløbene med 170 kr. månedlig.

De sagsøgte, der først har påstået frifindelse, har efter deres endelige påstand påstået sagsøgerne dømt til betaling af 4842 kr. 83 øre til hver på vilkår, at de fraflytter lejlighederne den 1. maj 1951.

Sagsøgerne har til støtte for deres påstand gjort gældende, at sagsøgte Christensen ved aftalen med ejendomsmægler Madelaire Nielsen gav oplysninger om pantebrevets godhed, som han vidste, eller havde stærk formodning om, var urigtige, og at han herved har gjort sig skyldig i svigagtigt forhold overfor sagsøgerne. Han havde selv overtaget pantebrevet for 3000 kr., og landsretssagfører Lennart Bech havde gjort ham opmærksom på, at det var meget tvivlsomt, hvilken reel værdi pantebrevet havde. Sagsøgerne havde derhos alene givet de sagsøgte tilladelse til at flytte ind, når der var givet transport på pantebrevet.

og det var uden sagsøgernes tilladelse, at Nielsen den 5. februar 1949 kvitterede for modtagelsen af bestemte pengebeløb. De sagsøgte måtte iøvrigt være klar over, at denne kvittering kun kunne opfattes som en stadfæstelse af den indgåede aftale. Dertil kommer, at sagsøgte Christensen ikke ønskede at modtage landsretssagfører Lennart Bech's tilbud om at lade handelen med fru Altschul gå tilbage, og risikoen for pantebrevet må allerede herved være gået over på de sagsøgte. At andelsforeningen ikke blev stiftet, må have til følge, at sagsøgerne nu må kunne blive løst fra aftalen ved at levere det modtagne pantebrev tilbage, hvorhos de sagsøgte ligesom de øvrige lejere må være pligtige til at betale den forhøjede leje, og denne forhøjelse andrager for hver af de sagsøgte i tiden ind til den 1. maj 1951 277 kr. 11 øre.

De sagsøgte har heroverfor anført, at sagsøgte Christensen kun tilsyneladende havde overtaget pantebrevet fra fru Altschul for 3000 kr. I virkeligheden overtog han det til pari, idet den aftalte købesum for hans ejendom i Buddinge var 28.000 kr. Da salget var et led i en byttehandel, blev parterne imidlertid ved skødet udfærdigelse enige om en forholdsmæssig reduktion både af ejendommens og af pantebrevets værdiansættelser. Sagsøgte har derfor også betalt ejendomsmæglerfirmaet i salær +20 kr., hvilket er de sædvanlige 1½ pct. mæglersalær af 28.000 kr. Men iøvrigt burde sagsøgerne selv have undersøgt pantebrevets værdi, og hertil var der god tid, inden Madelaire Nielsen afgav kvitteringerne den 5. februar 1949. Sagsøgerne må være bundet ved disse kvitteringer, som de sagsøgte med føje har kunnet gå ud fra, at Madelaire Nielsen var bemyndiget til at afgive, og efter disse kvitteringer er sagsøgerne pligtige til at betale hver af de sagsøgte 5664 kr. 25 øre. De sagsøgte er dog villige til at erlægge de krævede beløb i anledning af den forhøjede husleje, således at de hver kun gør krav på 4842 kr. 83 øre.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af landsretssagfører A. Holmgreen-Olsen, landsretssagfører Lennart Bech, sagsøgte Sloth Christensen, ejendomsmægler Madelaire Nielsen og cigarhandler Thorvald Gottfried Daniel Sandorf.

Landsretssagfører Holmgreen-Olsen har forklaret, at Madelaire Nielsen, da denne var kommet i forbindelse med sagsøgte Christensen, telefonerede til vidnet og spurgte, om han måtte tage det ommeldte pantebrev som udbetaling, idet han fortalte, at sagsøgte Christensen havde oplyst, at ejendommen var ca. 50.000 kr. værd, og at der forud var lyst pantegæld til 14.000 kr. Vidnet var klar over, at der måtte sættes en kurs på pantebrevet, men han mente, at sagsøgerne godt kunne ligge med et pantebrev og havde derfor intet imod, at det blev overtaget til pari, hvilket han sagde til Nielsen. Vidnet har derimod ikke givet Nielsen tilladelse til at afgive kvitteringerne af 5. februar 1949, og han gik ud fra, at sagsøgerne var berettigede til at hæve aftalen med de sagsøgte, hvis pantebrevet viste sig ikke at svare til det lovede. Da vidnet modtog indkaldelse til det forberedende møde, søgte han oplysninger om grundens værdi, og han talte dels med en sagfører i Frederikssund, der anslog værdien til 1200 kr., dels med en ejendomsmægler, der mente, at grunden højst kunne sælges for 2—3000 kr. Vidnet, der nu var klar over, at pantebrevet var værdiløst, opsøgte straks sagsøgte Christensen, der indrømmede, at pantebrevet ikke svarede til de af ham givne oplysninger, og gav vidnet bemyndigelse til at søge at få handelen om matr. nr. 4 hi, Buddinge, ophævet.

Landsretssagfører Lennart Bech har forklaret, at det var ham, der skrev skødet på sagsøgte Christensens ejendom i Buddinge. Slutseddelen var oprettet af Dansk Ejendoms kontor. Det er meget sandsynligt, at den aftalte købesum var større end den i skødet anførte, men han erindrer ikke noget nærmere herom. Vidnet kendte grunden i Vinderød, idet han selv havde ladet udstykningen foretage. Det var en meget smukt beliggende grund i umiddelbar nærhed af en golfbane, og den blev regnet for den bedste grund. Vidnet sagde til sagsøgte Christensen, at værdien af pantebrevet afhang af grundens værdi, og at det ikke kunne siges, hvor meget den kunne indbringe. Han sagde endvidere, at terminen sikkert ville blive betalt af panteskylldneren, men at fru Altschul indestod for betalingen af første termin. Grunden var købt sammen med andre grunde for 60—70.000 kr. Efter salget er vidnet flere gange blevet ringet op angående pantebrevets værdi, og han har altid sagt, at den var afhængig af liebhaveri.

Sagsøgte Sloth Christensen har forklaret, at prisen på hans ejendom var 28.000 kr., og at det var en aftale, at pantebrevet skulle indgå med dets fulde pålydende. Den medvirkende mægler sagde, at pantebrevet var meget fint, og at det tidligere var handlet til pari. Det var efter fru Altschuls opfordring, at pantebrevets værdi blev sat ned til 3000 kr. samtidig med at købesummen for sagsøgtes ejendom blev reduceret tilsvarende. Landsretssagfører Lennart Bech sagde, at værdien afhang af liebhaveri, men da fru Altschul garanterede for betalingen af første termin, regnede sagsøgte med, at pantebrevet var godt nok. Kort tid efter jul søgte sagsøgte at få pantebrevet solgt, og efter nogle forgæves forsøg kom han i forbindelse med Madelaire Nielsen, hvem han gav de oplysninger, han selv havde fået med hensyn til pantebrevets værdi, idet han ikke havde anstillet yderligere undersøgelser. Da landsretssagfører Holmgreen-Olsen i februar måned henvendte sig til sagsøgte og foreslog, at handelen om hans hus i Buddinge skulle gå tilbage, sagde sagsøgte, at det måtte Holmgreen-Olsen gerne forsøge, men at han i hvert fald ikke ønskede selv at overtage pantebrevet, som han jo havde overdraget til sagsøgerne. Sagsøgte har tidligere handlet med ejendomme, men ikke med pantebreve.

Ejendomsmægler Madelaire Nielsen har forklaret, at det ikke gik særlig hurtigt med salget af andele. Da sagsøgte Christensen henvendte sig til vidnet, sagde han, at grunden var 45—50.000 kr. værd. Vidnet afleverede straks pantebrevet til landsretssagfører Holmgreen-Olsen, efter at han havde modtaget det den 30. januar 1949. Da vidnet udfærdigede kvitteringen af 5. februar gik han ud fra, at pantebrevet var sit pålydende værd, idet landsretssagfører Holmgreen-Olsen ikke havde gjort nogen bemærkning i modsat retning.

Som sagen herefter foreligger oplyst, findes sagsøgte Christensen ved de oplysninger, der blev ham meddelte ved skødets affattelse hos landsretssagfører Lennart Bech, med føje at have kunnet gå ud fra, at pantebrevet havde en i hvert fald ikke ubetydelig værdi. Da landsretssagfører Holmgreen-Olsen på den anden side har været klar over, at værdien var under pari, og da det findes betænkeligt at antage, at sagsøgte har meddelt andre oplysninger med hensyn til pantebrevets værdi end dem, han selv havde modtaget, samt da han har været berettiget til at regne med, at landsretssagfører Holmgreen-Olsen selv ville fremskaffe, hvad han fandt fornødent af oplysninger til bedømmelse af værdien, findes der ikke af sagsøgte Christensen at være udvist et svigagtigt

forhold overfor sagsøgerne. Da sagsøgte heller ikke ses at have været pligtig til at lade handelen om sin ejendom gå tilbage, og da sagsøgerne må være bundet ved den af ejendomsmægler Madelaire Nielsen den 5. februar 1949 udstedte kvittering, vil den af sagsøgerne nedlagte påstand om, at de sagsøgte er pligtige til fraflytning mod, at der gives transport på det ommeldte pantebrev ikke kunne tages til følge. hvoriomod der vil være at give dom som af de sagsøgte påstået.

Hver af parterne findes efter omstændighederne at burde bære sine omkostninger.

T h i k e n d e s f o r r e t :

De sagsøgte, salgschauffør Laust Marinus Sloth Christensen og landbrugs-kandidat Axel Nielsen, bør den 1. maj 1951 mod at sagsøgerne, konsortiet matr. nr. 1 bp, Buddinge, betaler til hver 4842 kr. 83 øre fraflytte de af dem beboede lejligheder i den sagsøgerne tilhørende ejendom Gladsaxevej nr. 78.

Hver af parterne bør bære sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Parterne er for Højesteret enige om, at det appellerende konsortium består af tømrermester C. Larsen, snedkermester Sv. Aage Andersen, blikkenslagermester V. S. Larsen, glarmester K. Søderholm, murermester Georg Sørensen, murermester Georg Johansson og arkitekt Harald Larsen.

Appellanterne har for Højesteret gentaget deres for landsretten nedlagte påstand, dog at påstanden om fraflytning er frafaldet, idet de indstævnte nu er fraflyttet lejlighederne. De indstævnte har påstået stadfæstelse af dommen, dog at der yderligere tilkendes dem renter 5 pct. p. a. fra den 10. april 1951, til betaling sker.

Ifølge en af landsretssagfører Lennard Bech efter dommens afsigelse afgivet forklaring sagde han — overensstemmende med, hvad han også vil have forklaret for landsretten — ved udfærdigelsen af skødet på ejendommen, Holmevej 42, til indstævnte Christensen, at ydelsen for december termin af pantebrevet i ejendommen i Vinderød sikkert ikke ville blive betalt af pantskyldneren, men at grosserer Altschul indestod for betalingen, der også er erlagt af Altschul.

Ved de foreliggende tildels efter dommen tilvejebragte oplysninger må det anses godtgjort, at indstævnte Christensen, der videregav de ham ved pantebrevets erhvervelse af vedkommende mægler meddelte — urigtige — oplysninger om den pantsatte ejendoms værdi til mægler Madelaire Nielsen, har fortiet det senere ved handelen og navnlig ved skødets udfærdigelse af landsretssagfører Bech oplyste, uagtet han måtte indse, at pantebrevets værdi herefter var tvivlsom, og at de fremkomne oplysninger i alt fald var af væsentlig betydning for bedømmelsen af værdien. Det måtte end-

videre stå indstævnte Christensen klart, at appellanterne, som den 23. januar 1949 ikke havde haft lejlighed til at undersøge pantebrevet, indgik på overenskomsten af nævnte dato i tillid til de af ham givne oplysninger. Under disse omstændigheder vil der ikke kunne tillægges landsretssagfører Holmgreen-Olsens undladelse af at anstille sådan undersøgelse inden afgivelsen af kvitteringerne af 5. februar 1949 nogen afgørende betydning. Som følge af det anførte findes appellanterne at være berettiget til at hæve aftalen, og deres påstand vil herefter være at tage til følge.

I sagsomkostninger for begge retter findes de indstævnte in solidum at burde betale 800 kr. til appellanterne.

Thi kendes for ret:

Mod at få udleveret i transporteret stand pantebrev, stort til rest 10.239 kr. 89 øre, i matr. nr. 10 bu af Vinderød, bør de indstævnte, salgschauffør Laust Marinus Sloth Christensen og landbrugskandidat Axel Nielsen, hver især til appellanterne, konsortiet matr. nr. 1 bp, Buddinge, ved tømrermester C. Larsen, snedkermester Sv. Aage Andersen, blikkenslagermester V. S. Larsen, glarmester K. Søderholm, muremester Georg Sørensen, muremester Georg Johansson og arkitekt Harald Larsen, betale 277 kr. 11 øre med renter 5 pct. årlig af 67 kr. 11 øre fra den 25. oktober 1950 til den 10. april 1951 og af 277 kr. 11 øre fra sidstnævnte dato, indtil betaling sker.

I sagsomkostninger for begge retter betaler de indstævnte een for begge og begge for een til appellanterne 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 22. januar.

Nr. 208/1952. Frugthandler **Thomas Jensen**
(landsretssagfører Ole Olsen)

mod

ejendomshandlerne **Niels Martin Pedersen** (overretssagfører K. Werner efter ordre) og **Poul Rasmussen** (ingen).

(Spørgsmål om de indstævntes krav på salær).

(Sagen behandlet skriftligt).

København's Byrets dom 9. oktober 1951 (15. afd. a).

Under nærværende sag påstår sagsøgerne, ejendomshandlerne Niels Martin Pedersen og Poul Rasmussen, sagsøgte, frugthandler Thomas Jensen, dømt til betaling af 750 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 7. august 1951, til betaling sker, under henvisning til, at sagsøgte skylder beløbet ifølge en mellem

parterne den 7. november 1950 indgået skriftlig overenskomst om sagsøgtes salg af den ham tilhørende frugthandling, Strandboulevarden nr. 71, gennem sagsøgerne i enekommission.

Sagsøgte har påstået frifindelse under henvisning til, at overenskomsten ved senere aftale mellem parterne er bragt til ophør.

Den omhandlede overenskomst indeholder lige over sagsøgtes underskrift en sålydende passus:

„Naar Virksomheden sælges betaler jeg N. M. Pedersen & Poul Rasmussen 5 pCt. Salær af den samlede Købesum. Dette sker ved første Udbetaling, idet jeg herved giver ovennævnte Firma Virksomheden i Enekommission foreløbig i 2 Maaneder, hvorefter dette kan opsiges med 14 Dages Varsel til den 1ste i en Maaned. Sælger jeg til anden Køber, betaler jeg halvt Salær til N. M. Pedersen & Poul Rasmussen. Jeg erstatter i alle Tilfælde Firmaets afholdte Annonceudgifter efter Regning, dog højst med Kr. 50,—.“

Under Domsforhandlingen er afgivet partsforklaring af sagsøgeren, ejendomshandler Niels Martin Pedersen, og af sagsøgte, hvorhos der er afgivet vidneforklaring af handlende Henning B. E. Olsen.

Sagsøgte har forklaret, at han efter i november 1950 at have indgået den omhandlede overenskomst i begyndelsen af januar 1951 blev ringet op af sagsøgeren Pedersen, der spurgte, om sagsøgerne skulle gøre mere ved sagen. Sagsøgte svarede nej hertil og betragtede hermed overenskomsten som bortfaldet. Han har senere solgt forretningen gennem en anden mægler.

Sagsøgeren Pedersen har forklaret, at han i den omhandlede telefonsamtale kun spurgte sagsøgte, om han stadig ville sælge forretningen, og at sagsøgte bekræftede dette, hvorfor sagsøgerne fortsatte deres salgsarbejde.

Idet det herefter ikke kan anses godtgjort, at sagsøgerne er indgået på en annullation af overenskomsten, der ikke er opsagt af sagsøgte efter de i overenskomsten selv indeholdte regler, og idet der herefter ikke findes tilstrækkelige holdepunkter for at statuere, at sagsøgte skulle være fritaget for de af ham ved overenskomsten påtagne forpligtelser, vil der være at give dom efter sagsøgerens påstand, mod hvis størrelse ingen indsigelse er rejst.

I sagsomkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgerne 100 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, frugthandler Thomas Jensen, bør til sagsøgerne, ejendomshandlerne Niels Martin Pedersen og Poul Rasmussen, inden 15 dage fra dato betale 750 kr. med renter 5 pct. p. a. fra den 7. august 1951, og sagens omkostninger med 100 kr.

Intet stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 17. januar 1952 (IX afd.).

Den indankede dom er afsagt den 9. oktober 1951 af Københavns Byrets 15. afdeling a og påanket af frugthandler Thomas Jensen med påstand om, at dommen ændres i overensstemmelse med hans for byretten nedlagte påstand derhen, at han frifindes.

De indstævnte, ejendomshandlerne Niels Martin Pedersen og Poul Rasmussen, påstår dommen stadfæstet.

For landsretten er afgivet forklaring af ekspeditrice. frøken Edith Holm og tjener, nu ejendomshandler Christian J. Andersen.

Det er endvidere oplyst, at den omhandlede frugthandling er aflændet ved sidstnævnte vidnes mellemkomst den 26. maj 1951.

Da bestemmelsen i § 11, sidste stk., i bekendtgørelse nr. 286 af 14. september 1938 om udøvelse af virksomhed som ejendomsmægler, ikke er anvendelig i det foreliggende tilfælde, hvor mæglerens hverv ikke er bestemt tidsbegrænset, men givet først for to måneder og derefter for en måned ad gangen med forbehold om opsigelse med 14 dages varsel til den 1. i en måned, og da det for landsretten fremkomme ikke skønnes med tilstrækkelig klarhed at godtgøre, at appellanten havde opsagt eller annulleret mægleroverenskomsten af 7. november 1950, vil den indankede dom være at stadfæste.

I sagsomkostninger for landsretten vil appellanten have at godtgøre de indstævnte 200 kr.

Thi kendes for ret:

Den indankede dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsretten betaler appellanten, frugthandler Thomas Jensen, inden 15 dage efter denne doms afsigelse til de indstævnte, ejendomshandlerne Niels Martin Pedersen og Poul Rasmussen, 200 kr.

Stempelforbehold med hensyn til en af appellanten for landsretten fremlagt købekontrakt af 26. maj 1951.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten, der har opfyldt dommen ved den 5. februar 1952 under forbehold at betale de indstævnte 1068 kr. 75 øre, har for Højesteret påstået de indstævnte dømt til tilbagebetaling af dette beløb med renter 5 pct. årlig fra 5. februar 1952. Til støtte herfor har appellanten for Højesteret alene gjort gældende, at de indstævnets krav strider mod reglerne i bekendtgørelse nr. 286 af 14. september 1946, jfr. bekendtgørelse nr. 436 af 18. oktober 1949.

Efter disse regler kan de indstævnte vel ikke på aftalen af 7. november 1950 støtte noget krav mod appellanten på salær, men reglerne findes ikke til hinder for, at de indstævnte, som af dem for Højesteret hævdede, af appellanten kan kræve erstatning for det tab, der er påført dem ved, at appellanten den 26. maj 1951 i strid med den uopsagte aftale om cnekommission, der af ham kunne opsiges med 14 dages varsel til den 1. i en måned, har solgt forretningen gennem en anden mellemmand.

Torsdag den 22. januar.

Efter de foreliggende mangelfulde oplysninger om det de indstævnte herved påførte tab, findes den dem tilkommende erstatning skønsmæssigt at kunne ansættes til 300 kr.

Idet hver af parterne efter omstændighederne findes at burde bære sine sagsomkostninger for alle retter, vil de indstævnte herefter have in solidum at tilbagebetale til appellanten 1068 kr. 75 øre med fradrag af 300 kr. plus renter heraf 5 pct. årlig fra 7. august 1951 til 5. februar 1952, 7 kr. 50 øre, eller til rest 761 kr. 25 øre med renter 5 pct. årlig fra 5. februar 1952.

Thi kendes for ret:

De indstævnte, ejendomshandler Niels Martin Pedersen og ejendomshandler Poul Rasmussen, bør een for begge og begge for een til appellanten, frugthandler Thomas Jensen, betale 761 kr. 25 øre med renter 5 pct. årlig fra 5. februar 1952, til betaling sker.

Hver af parterne bærer sine sagsomkostninger for alle retter.

Der tillægges overretssagfører Knud Werner i salær for Højesteret 200 kr., der udredes af det offentlige.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 516/1950. Skibsfører C. P. Jensen (Bierfreund)

mod

bjergningsentreprenør Henry Andersen (Rohbeck).

(Opgørelse af parternes mellemværende vedrørende et bjergningsforetagende).

Sø- og Handelsrettens dom 13. december 1950.

Efter at sagsøgte, skibsfører C. P. Jensen, Rudkøbing, havde lokaliseret vraget af det i Storebælt sunkne hollandske motorskib „Tromp“, lod han det i juni 1948 dykkerundersøge i den hensigt senere at bjerge vraget og den i dette værende last. Han traf aftale med et svensk bjergningsfirma om, at dette skulle foretage bjergningen, men da firmaet var ved at løfte vraget ved hjælp af pontoner, tabte man det, og derefter blev bjergningsforsøget opgivet. I 1949 satte sagsøgte, der stadig omgikkes med tanken om at bjerge vraget og lasten, sig i forbindelse med sagsøgeren, bjergningsentreprenør Henry Andersen, og der blev den 7. maj 1949 mellem dem truffet aftale om, at sagsøgeren skulle bjerge lasten fra det sunkne skib. Der blev oprettet en skriftlig kontrakt, der er sålydende:

„Henry Andersen påtager sig med sit kranfartøj „Lisca“ af København at bjerge lasten fra det hollandske motorskib:

„Tromp“,

der ligger sunket i Storebælt ca. 3 sømil af land i positionen — — — ca. — — — på ca. 27 m vanddybde.

Lasten består af henimod 500 tons stålplader, jernbaeskinner, støbte rør.

Det aftales, at lasten skal indbringes til Rudkjøbing havn, hvor den under herr Jensens tilsyn skal oplagres på passende plads ved havnen. Jensen skal for fælles regning sørge for lastens rengøring og sortering med salg for øje. Salget skal forestås af herr Jensen, men må kun finde sted efter aftale mellem parterne.

Betalingen for bjergelønnen fastsættes til 60 pct. af det bjergedes værdi, efter at oplagrings- og evt. salgskostninger er fradraget.

Bjergningen skal påbegyndes snarést muligt og ikke senere end i begyndelsen af juni måned. Den skal fremmes mest mulig, og bjergeren forpligter sig til ikke at standse eller opgive arbejdet, medmindre forholdene bliver helt umulige i længere tid.

Forinden denne aftale træder endelig i kraft, er bjergeren berettiget til for egen regning at lade foretage en undersøgelse af forholdene på stedet, og kun hvis han derefter finder bjergning mulig indenfor rimelig tid, er aftalen bindende. Afgørelse skal være truffet senest den 23. maj 1949.

Herr Jensen tager forbehold, at krigsforsikringen, med hvem han har kontrakt om bjergningen, tiltræder kontrakten og erklærer sig indforstået med, at krigsforsikringens andel i det bjergedes værdi ansættes til 25 pct.

„No cure no pay“

Jensen skal påvise, hvor skibet ligger og være behjælpelig med at vise dykkerbåd og bjergning tilrette.“

Aftalen blev tiltrådt af Dansk Krigssøforsikring for Varer, i hvilket institut den største del af ladningen var krigsforsikret, og resultatet var herefter, at sagsøgeren skulle have 60 pct., krigssøforsikringen 25 pct. og sagsøgte 15 pct. af det bjergedes værdi.

Sagsøgeren afstod senere fra at foretage den i kontrakten omtalte undersøgelse på stedet, og den 4. juni ankom det ham tilhørende skib „Nordlyset“ til vraget, hvortil kranfartøjet „Lisca“ først ankom den 21. juni 1949. I mellemtiden havde sagsøgte ladet foretage en ny dykkerundersøgelse af vraget, af hvilken det bl. a. fremgik, at skanseklædningen var trykket en del indad mellem luge I og luge II, og at der på skibssiden udfor luge II var nogle folder fra havbunden op til dækket, hvorhos dækket var trykket en del nedad tilligemed lugekarmen, der var krøllet sammen. Om disse oplysninger gav sagsøgte ikke sagsøgeren nogen meddelelse.

Fra „Lisca“ begyndte man bjergningen straks efter ankomsten til vraget, og det viste sig, at dette lå nogle meter dybere end antaget, og at ladningen på grund af beskadigelserne på skibet var kommet i spænd. Mandskabet på „Lisca“ erklærede derfor efter et par dages forløb, at bjergningen måtte høre op, og dette førte til forhandlinger mellem sagsøgeren og sagsøgte, og der aftaltes et møde i Bagenkop den 27. juni 1949. Allerede inden afslutningen af aftalen den 7. maj havde sagsøgeren været inde på, om bjergningsmandskabet måtte foretage sprængninger på vraget, men dette havde sagsøgte modsat sig, fordi han som nævnt havde til hensigt at forsøge at bjerge ikke alene lasten, men

også selve det sunkne skib. På mødet i Bagenkop anmodede sagsøgeren om tilladelse til at sprænge dækket, således at man fik adgang til lasten i vraget og sagsøgte gik efter nogen betænkning med til, at sagsøgeren foretog den af ham ønskede sprængning. Efter at sprængningen havde fundet sted, fortsatte bjergningsarbejdet, og den 12. juli 1949 bragtes den første ladning af den bjergede last i land ikke som aftalt i Rudkøbing, men i Korsør, hvor det bjergede blev oplagt. Bjergningsarbejdet var stadig ret vanskeligt også på grund af mindre gunstigt vejr, og sagsøgeren hævdede overfor sagsøgte, at det ikke kunne betale sig for ham at blive ved med bjergningen. Dette førte til yderligere forhandlinger mellem parterne, og den 19. juli 1949 blev der truffet en ny aftale mellem dem. Denne aftale er sålydende:

„For bjergning af sidste halvdel af lasten fra m. s. TROMP yder C. P. Jensen, Tullebølle, herr entreprenør Henry Andersen, Kastrup havn, udover det i kontrakten fastsatte beløb,

kr. 2500,00 skriver to tusinde fem hundrede kroner som betales når jernet er solgt“.

Sagsøgeren fortsatte derefter bjergningen, indtil hele lasten i vraget med undtagelse af ca. 60 tons var taget op og bragt i land i Korsør, hvorfra det bjergede gods blev solgt for ialt ca. 194.000 kr.

Under anbringende af, at sagsøgte ved den endelige afregning mellem parterne har nægtet at betale udgifterne ved sprængningen af vraget 16.953 kr. 60 øre og det den 19. juli 1949 aftalte beløb på 2500 kr., har sagsøgeren nu under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til at betale ialt 19.453 kr. 60 øre med renter 5 pct. årlig fra sagens anlæg, den 26. januar 1950 til betaling sker.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Til støtte for sin påstand har sagsøgeren anført, at sagsøgte inden indgåelsen af aftalen den 7. maj 1949 har givet urigtige oplysninger med hensyn til vraget. Han har således sagt, at der kun var een luger i vraget, og at lasten var let tilgængelig, skønt han fra den første dykkerundersøgelse vidste, at der var 2 luger i skibet, og at vraget var beskadiget, således at lasten ikke var let tilgængelig. Han havde derhos opgivet, at vraget lå på 27 meter vand, medens der i virkeligheden var 31 meter vand, hvilket vanskeliggjorde dykkernes arbejde og forøgede risikoen for, at de under arbejdet fik dykkersyge. Da disse oplysninger var foreholdt sagsøgte, og man havde fortalt ham, at bjergningen måtte opgives, fordi lasten var i spænd, gik han ikke blot med til, at der foretoges en sprængning af dækket, men han lovede udtrykkeligt at afholde udgifterne ved sprængningen. Disse udgifter har andraget udlæg til sprængstoffer, tændhætter

og ledning	1.953 kr. 60 øre
1 liggedag den 27. juni 1949 for LISCA og NORDLYSET	2.000 — 00 —
2 liggedage for LISCA, medens sprængningen blev foretaget fra NORDLYSET	4.000 — 00 —
3 dage, hvor LISCA og NORDLYSET var beskæftiget med optagning af det ved sprængningen fremkomne vragods fra skibsskroget	9.000 — 00 —
	<hr/>
	16.953 kr. 60 øre.

Med hensyn til det beløb på 2500 kr., som sagsøgte lovede at betale for fortsættelsen af bjergningen, har sagsøgeren anført, at løftet er afgivet uden noget

forbehold. Det var i parternes fælles interesse, at bjergningen fortsattes, og sagsøgte tog ikke noget forbehold om, at de 2500 kr. kun skulle betales, hvis det lykkedes sagsøgeren at bjerge 100 pct. af lasten. Bjergningen fortsattes, så længe det var rimeligt, og ved et bjergningsforetagende kan man aldrig regne med at bjerge 100 pct. Det, der blev bragt op fra vraget, var den allervæsentligste del af lasten og den værdifuldeste del af denne, og det, der blev tilbage, var kun krøllede jernskinner, som måtte anses for nærmest værdiløse, og nogle lasker, som var i den grad begravet i mudder, at det var umuligt for dykkerne at finde dem og få dem op.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsepåstand anført, at han ikke har påtaget sig at betale udgifterne ved sprængningen. Han havde oprindeligt tænkt sig at bjerge selve skibet og modsatte sig derfor ved aftalens indgåelse den 7. maj 1949, at der blev foretaget sprængninger på skibet. Den 27. juni 1949 gav han sin tilladelse til, at dækket blev sprængt, fordi det blev forklaret ham, at man ellers ikke kunne komme til lasten. Det blev sagt af sagsøgeren, at sprængningen foretoges på sagsøgtes risiko, og det var sagsøgte enig i, idet der herved var tænkt på den risiko, der var for, at han efter sprængningen ikke kunne redde selve skibet. Sagsøgte har derimod ikke den 27. juni 1949 hørt, at han skulle betale for sprængningen, og har heller ikke givet noget løfte derom. Det ville også være usandsynligt, at han skulle være gået ind på at afholde denne udgift, eftersom hans andel i udbyttet af bjergningen kun blev på ca. 28.000 kr., og han allerede havde haft betydelige udgifter til eftersøgning af vraget og dykkerundersøgelse af dette. Han hørte heller intet om betalingen for sprængningen, før sagsøgeren i november 1949 fremsatte sit krav; hvis sagsøgeren også før dette tidspunkt havde ment, at han kunne gøre kravet gældende, ville det have været rimeligt, at han den 19. juli 1949, da de talte om den fortsatte bjergning, havde berørt sit krav.

Med hensyn til de 2500 kr., som sagsøgte gik ind på at betale for bjergningens fortsættelse, har han anført, at det var en udtrykkelig forudsætning for hans pligt til at betale beløbet, at sagsøgeren bjergede hele lasten. Dette gjorde sagsøgeren imidlertid ikke, og sagsøgte kan derfor ikke have nogen pligt til at betale beløbet.

Iøvrigt gør sagsøgte gældende, at han har modkrav overfor sagsøgeren. Det var aftalt, at sagsøgeren skulle føre det bjergede til Rudkøbing havn, hvor det skulle oplægges under sagsøgtes tilsyn. Sagsøgeren sejlede imidlertid uden aftale med sagsøgte det bjergede til Korsør og oplagde det der, hvorfor sagsøgte var nødt til at foretage 9 rejser til Korsør, hvilket har påført ham udgifter til rejser og ophold, som han skønsmæssigt anslår til 900 kr., og som han hævder, at sagsøgeren må være pligtig til at betale ham. At det bjergede blev oplagt i Korsør medførte, at det ikke blev rengjort og passet, som det skulle, og dette har igen medført, at en del af det bjergede er blevet solgt til så lave priser, at der herved er påført sagsøgte et tab, som han opgør til 1500 kr. Endelig ville sagsøgte på den del af lasten, som sagsøgeren ikke bjergede, have haft en fortjeneste, som han har opgjort til 3115 kr. Hans samlede modkrav bliver derefter på 5515 kr., som han dog kun ønsker at bringe i modregning overfor sagsøgerens krav, men for hvilket han ikke påstår selvstændig dom.

Sagsøgeren har med hensyn til sagsøgtes modkrav anført, at det var en aftale mellem parterne, at han måtte bringe det bjergede til Korsør i stedet for

til Rudkøbing, hvorfor han ikke kan være pligtig at betale sagsøgtets rejseomkostninger 900 kr., som iøvrigt er udokumenterede, hvorfor sagsøgeren bestrider beløbets størrelse. Han har derhos anført, at der er opnået gode priser for det bjergede, og at den del, der er solgt for priser på 10½ og 9 øre pr. kg, kun bestod af jern, der ikke havde værdi udover metalværdien. Han afviser derfor sagsøgtets krav på 1500 kr. Endelig har han med hensyn til sagsøgtets krav på 3115 kr. anført, at bjergningen var fuldført; det, der var tilbage i lasten, var som tidligere bemærket kun en ringe del, som bestod af krøllede jernskinner, der måtte betragtes som værdiløse, og lasker, som var begravet i mudder og derfor ikke kunne bringes op.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af parterne og vidneforklaring af grosserer Jan Cahnbley, dykker Johs. Jensen og dykker Svend Lyngaa, hvorhos der under sagens forberedelse ved retten i Rudkøbing er afgivet vidneforklaring af sagsøgtets hustru, fru Helga Jensen og af hans datter, frøken Birthe Jensen.

Sagsøgeren har forklaret i overensstemmelse med det af ham anførte og har særlig forklaret, at han på mødet i Bagenkop sagde til sagsøgte, at dækket måtte sprænges, for at lasten skulle kunne hjerpes, og at „det, der nu kom“, var for sagsøgtets regning. Han oplyste sagsøgte om, at de daglige omkostninger for NORDLYSET var 2000 kr. og for LISCA 3000 kr. Sagsøgte gav så sin tilfaldelse til, at dækket blev sprængt, og sagde, at han tog det på sin kappe. Sagsøgeren tog de øvrige tilstedeværende til vidne herpå, og da der var så mange vidner, blev der ikke oprettet noget skriftligt om aftalen. Regningskravet har han mundtlig rejst overfor sagsøgte før november, men sagsøgte ønskede at få det udskudt til den endelige opgørelse. Det varede 3 dage at tage det op, som var sprængt fra vraget, dog blev der også ind imellem hjerget noget af lasten.

Om aftalen om betalingen af de 2500 kr. har sagsøgeren forklaret, at han sagde til sagsøgte, at bjergningen ikke var lønnende, og at han derfor måtte have noget mere for sit arbejde. Sagsøgte ville overveje dette, og næste dag tilbød han 2500 kr., som blev akcepteret. Sagsøgte stillede ikke som betingelse, at der blev hjerget 100 pct. af ladningen.

Sagsøgte har forklaret, at han ikke ved aftalens indgåelse den 7. maj 1949 ndtalte noget om skibets tilstand. Under mødet den 27. juni i Bagenkop blev der ikke talt om, at han skulle betale sprængningen, og sagsøgeren sagde ikke noget om, at hans udgifter til skibene var henholdsvis 2000 og 3000 kr. pr. dag. Om de 2500 kr. har han forklaret, at han gik med til at betale dem, mod at hele lasten blev taget op af vraget.

Grosserer Cahnbley, på hvis kontor overenskomsten af 7. maj 1949 blev oprettet, har forklaret, at sagsøgte ved denne lejlighed nægtede at gå med til nogen sprængning på vraget. Der var enighed om, at vraget var af en „moderne hollænder“.

Dykker Johs. Jensen, der var forhyret med LISCA, har forklaret, at vraget ikke var af en moderne hollænder, at det lå på større vanddybe, end man havde fået at vide, og at lasten var i spænd, så det var et uhyre arbejde at hjerpe den, hvorfor han sagde til sagsøgeren, at arbejdet faktisk var umuligt at have med at gøre. Han var med i Bagenkop, hvor man enedes om at sprænge dækket. Sagsøgeren sagde, at det skulle ske for sagsøgtets regning og risiko, og sagsøgte trotesterede ikke, skønt sagsøgeren gentog det flere gange. Sagsøgeren tog vidner

på aftalen. Sprængningen varede 2 dage og oprømningen efter sprængningen ca. 4 dage, dog at der nok blev bjerget noget af lasten ind imellem. Det var i det hele en meget vanskelig bjergning, idet godset lå i mudder, og dykkerne måtte arbejde i mørke; de bjergede alt det af godset, som var til at få fat på

Dykker Svend Lyngaa har forklaret, at han var forhyret med NORD-LYSET. Man standsede bjergningen kort efter, at den var begyndt, da lasten var i spænd, og det ikke kunne lade sig gøre at få den op. Han var også med ved mødet i Bagenkøp, og da der var tale om at sprænge dækket, sagde sagsøgeren, at det blev for sagsøgtets regning og risiko. Han ved ikke, om sagsøgte protesterede, men det var hans opfattelse, at sagsøgte skulle betale. Der blev ikke nævnt, hvad sprængningen skulle koste. Selve sprængningen varede to dage og oprydningen efter den et par dage.

Fru Helga Jensen, der var med i Bagenkøp, har forklaret, at sagsøgeren her bad om tilladelse til at sprænge dækket bort, for at lasten kunne blive tilgængelig, men at sagsøgte svarede, at det kunne han ikke give lov til, det måtte forsikringen bestemme. Hun siger, at der ikke blev talt om, hvem der skulle bære udgifterne ved en eventuel sprængning, og hun fik ikke indtryk af, at der blev aftalt nogen sprængning.

Fruken Birthe Jensen har forklaret, at hun ligeledes var med i Bagenkøp. Hun mener, at der blev talt om, at vejret var dårligt, og det var vanskeligt at komme til lasten. Sagsøgeren talte om, at noget skulle sprænges bort, men hertil svarede sagsøgte, at det kunne han ikke afgøre, hun har ikke hørt, at der blev talt om udgifterne ved en sprængning, og hun har ikke fået indtryk af, at der var blevet truffet aftale om nogen sprængning.

Efter det således oplyste må retten anse det for godtgjort, at der på mødet i Bagenkøp blev truffet aftale om, at sprængningen af vragefs dæk skulle ske for sagsøgtets regning. Sagsøgte må herefter til sagsøgeren betale dennes positive udgifter til sprængstoffer med mere. Med hensyn til sagsøgerens krav på godtgørelse for liggedage bemærkes, at han intet vil kunne kræve for den 27. juni, der var den dag, hvor han var sejlet til Bagenkøp for at holde møde med sagsøgte. Derimod findes der at måtte tilkomme ham en godtgørelse for den tid, der efter mødet er gået, indtil bjergningsarbejdet kunne genoptages. Under hensyn til de retten forelagte oplysninger om skibene og disses bemandingsforhold, og da der efter det oplyste ikke blot blev ryddet op de 3 første dage efter sprængningen, men også bjerget fra lasten ind imellem, findes sagsøgte ialt at burde betale 4900 kr. som godtgørelse til sagsøgeren i anledning af sprængningen — heri indbefattet hans udgifter til sprængstoffer med mere — og for forsinkelse af arbejdet som følge af sprængningen.

Da der ikke er ført bevis for, at sagsøgte har taget forbehold om, at han kun skulle betale de 2500 kr. i henhold til aftalen af 19. juli 1949, såfremt der blev bjerget 100 pct. af lasten i vragefs, og da bjergningen i det væsentlige var afsluttet og må antages at have været fortsat, sålænge det var økonomisk forsvareligt, og da bjergningen af den sidste halvdel af lasten også har været til sagsøgtets fordel, vil sagsøgte være at dømme til at betale beløbet til sagsøgeren.

Med henyn til sagsøgtets modkrav bemærkes, at der ikke af sagsøgeren er ført bevis for, at der med sagsøgte er truffet nogen aftale om, at han kunne føre det bjergede gods til Korsør i stedet for til Rudkøbing. Sagsøgte må derfor have krav på, at sagsøgeren godtgør ham udgifterne til de i anledning af godsets

oplagring i Korsør nødvendige rejser hertil, og da det af ham krævede beløb 900 kr. ikke skønnes urimeligt, bør sagsøgeren godtgøre ham dette beløb. Det er ikke godtgjort eller blot sandsynliggjort, at sagsøgte iøvrigt har haft tab ved godsets oplagring og salg i Korsør i stedet for i Rudkøbing, og hans krav om betaling af 1500 kr. i den anledning vil derfor være at afvise. Ligeledes må hans krav på betaling af 3115 kr. afvises, idet det efter det oplyste må antages, at bjergningen måtte betragtes som fuldført, da det ikke var økonomisk forsvarligt at fortsætte den. Sagsøgte vil herefter have at betale til sagsøgeren 4900 kr. + 2500 kr. eller 7400 kr. med fradrag af 900 kr., eller ialt 6500 kr., med renter som påstået. Han vil derhos have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, skibsfører C. P. Jensen, Rudkøbing, bør inden 15 dage efter denne doms afsigelse til sagsøgeren, bjergningsentreprenør Henry Andersen, betale 6500 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 26. januar 1950, til betaling sker, samt sagens omkostninger med 700 kr.

Stempelforbehold med hensyn til de fremlagte overenskomster af 7. maj 1949 og 19. juli 1949.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har påstået frifindelse. Indstævnte har nedsat det for „liggedage“ m. v. beregnede beløb til 12.480 kr. og har herefter påstået sig tilkendt ialt 16.933 kr. 60 øre. Begge parter har derhos nedlagt subsidiære påstande.

Indstævnte har for Højesteret frafaldet modkravene på 1500 kr. og 3115 kr.

Ved de foreliggende usikre oplysninger om det på mødet i Bagenkop den 27. juni 1949 passerede må det vel anses godtgjort, at appellanten er indgået på at betale de direkte udgifter ved sprængningen, der ubestridt er opgjort til 1953 kr. 60 øre, men det findes ikke bevist, at han har påtaget sig nogen videregående forpligtelse. Idet det af de i dommen anførte grunde tiltrædes, at appellanten yderligere bør betale indstævnte 2500 kr. med fradrag af de ham ved godsets oplagring i Korsør påførte udgifter, 900 kr., vil appellanten være at dømme til at betale indstævnte ialt 3553 kr. 60 øre med renter.

Hver af parterne findes at burde bære sine omkostninger for begge retter.

Thi kendes for ret:

Appellanten, skibsfører C. P. Jensen, bør til indstævnte, bjergningsentreprenør Henry Andersen, betale 3553 kr. 60 øre med renter 5 pct. årlig fra den 26. januar 1950, til betaling sker.

Hver af parterne bærer sine omkostninger for begge retter.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 409/1951. Gørtlermester Knud Harald Kofoed
(Georg Løber)
m o d

gasværksarbejder Kasper Nielsen som væрге for Knud Valdemar Nielsen (landsretssagfører Bent R. Jølver).

(Spørgsmål om appellantens erstatningsansvar i anledning af, at en ham tilhørende slibemaskine, som var anbragt i en port, væltede ned over og beskadigede et $4\frac{3}{4}$ år gammelt barn).

Vestre Landsrets dom 20. september 1951 (V afd.).

I sommeren 1947 købte sagsøgte, gørtlermester Knud Harald Kofoed, Aarhus, der har værksted i gården til ejendommen Sjællandsgade 51, Aarhus, en slibemaskine, som han, da han ikke kunne skaffe en motor til den, henstillede i den 3—4 m brede portåbning mellem nævnte gård og gaden, således at maskinen, hvis højde var ca. 85 cm, og som vejede ca. 50 kg, stod op mod portrummets ene væg, og således at en på maskinen værende „skål“ vendte ud mod portrummet. På det sted, hvor maskinen var anbragt, skrånede terrænet såvel ind mod gården som ind mod midten af portrummet. Den 4. oktober s. å. legede drengen Knud Valdemar Nielsen, der er født den 18. januar 1943, og som er søn af sagsøgeren, gasværksarbejder Kasper Nielsen, Aarhus, i gården og porten sammen med nogle andre børn, derunder sagsøgtes sønner, den da 6-årige Bjarne og den $2\frac{1}{2}$ -årige Ryan. Medens Knud opholdt sig i portrummet, væltede slibemaskinen ned over ham, hvorved han pådrog sig forskellige kvæstelser i hovedet.

Under anbringende af, at sagsøgte har udvist uforvarligt forhold ved at henstille slibemaskinen som sket uden at træffe foranstaltninger til at hindre, at den kunne vælte, har sagsøgeren under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til i erstatning for den Knud ved ulykken forvoldte skade at betale til sagsøgeren som væрге for Knud 10.000 kr. tiligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 27. maj 1948, indtil betaling sker, samt til sygekassen „Aarhus“ 195 kr. 50 øre.

Sagsøgte har påstået sig frifundet, subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn. Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte gjort gældende, at det ikke han anses for uforsvarligt at henstille den i sig selv ufarlige maskine i portrummet, der er privat grund, og hvor sagsøgerens søn intet havde at gøre, samt at Knud iøvrigt selv er skyld i ulykken, idet det må antages, at han — uden tilladelse — har leget med maskinen og herunder har rykket så kraftigt i den, at den er væltet. Til støtte for sin subsidiære påstand har sagsøgte anført dels, at der i hvert fald bør ske en nedsættelse af erstatningen som følge af tilskadekomnes egen uforsigtighed, dels at den krævede erstatning — bortset fra det beløb, der påstås tilkendt sygekassen — er for højt ansat.

Sagsøgeren har forklaret, at Knud ofte legede i gården til ejendommen Sjællandsgade 51, der ligger skråt overfor sagsøgerens daværende bopæl.

Da Knud kom hjem fra hospitalet, hvor han lå i ca. 3 uger, fortalte han, at ulykken var sket på den måde, at Ryan var krøbet op på slibemaskinen; denne var derved ved at vælte, og Knud prøvede at holde på den, men han kunne ikke holde den, og så væltede den ned over ham.

Sagsøgte har, tildels under domsforhandlingen, som part forklaret, at han ikke var hjemme, da ulykken skete. Børnene legede ofte i gården, og hvis de forholdt sig rolige, sagde sagsøgte ikke noget til dem, men hvis de f. eks. krøb op på noget, jog sagsøgte dem ud; dette er sket mange gange. Sagsøgte tør ikke sige, om han tidligere har jaget Knud ud. Efter ulykken fortalte Bjarne, at han havde stået 3—4 m fra porten med en legevogn, i hvilken Ryan sad. Knud havde rykket i slibemaskinens skål og måske hængt sig i den, hvorefter maskinen var væltet ned over ham. Sagsøgte har efter ulykken flyttet maskinen ned i kælderens. Maskinen er indrettet til at fastbolte på underlaget.

Maskinarbejder Chresten Sørensen har som vidne forklaret, at han ofte har set børnene lege i gården, og han har mange gange jaget dem ud, dog ikke Knud, som han vistnok så første gang den dag, ulykken skete. Vidnet blev tilkaldt af Bjarne, og Knud lå da på jorden med maskinens skål hen over hovedet, således at skålens forkant lå over Knuds hoved. Vidnet lagde, da han kom ud i gården, mærke til, at Ryan sad i legevognen, der stod i gården et stykke fra porten.

Slibemester Sofus Pedersen har som vidne forklaret, at han mange gange har jaget børnene ud af gården og porten, for at de ikke skulle komme til skade, idet der ofte stod forskellige ting. Om han tidligere har jaget Knud ud, ved han ikke, da han ikke kender Knud, og han husker ikke, om han specielt den formiddag, da ulykken skete, har jaget børnene ud af gården.

Ved en under sagens forberedelse den 7. oktober 1948 afholdt åstedsforretning er Knud, Bjarne samt den 6-årige Ole Degn udspurgt om, hvorledes ulykken skete. Knud forklarede, at Ryan var krøbet op på maskinen, og at Knud ville hjælpe ham ned, hvorved maskinen væltede. Bjarne forklarede, at han, da maskinen væltede, stod ude i gården ved siden af legevognen, i hvilken Ryan sad. Ole Degn forklarede, at han stod i porten, da ulykken skete; Ryan var ikke oppe på maskinen.

Af en under sagen indhentet erklæring af 9. december 1948 fra Jydsk teknologisk Institut fremgår, at instituttet har foretaget en opmåling på stedet for derved nøjagtigt at konstatere, hvorledes maskinen havde stået, og at man derefter ved forsøg har målt, med hvilken kraft der, under forskellige vinkler, skulle trækkes i skålen, for at maskinen skulle begynde at vælte. Forsøgene viste, at der, når maskinen var opstillet som i ulykkesøjeblikket, krævedes et træk på fra 4,5 kg til 13 kg, medens der, når maskinen var opstillet på vandret plan, krævedes ca. det dobbelte træk.

Efter det således foreliggende findes sagsøgte at have handlet uforvarsligt derved, at han i det omhandlede portrum, hvortil der gennem en i porten anbragt dør var adgang fra gaden, og hvor der — hvilket sagsøgte var bekendt med — ofte legede små børn, har henstillet den for tiden ubenyttede slibemaskine på en sådan måde, at den ved en forholdsvis ringe påvirkning kunne bringes til at vælte. Selv om det efter de afgivne forklaringer ikke med sikkerhed kan fastslås, hvorledes ulykken nærmere er sket, må sagsøgte herefter være ansvarlig for den Knud tilføjede skade, og når henses til Knuds alder, findes det ikke at kunne statueres, at han, der ikke var blevet advaret om at holde sig fra slibemaskinen, har gjort sig skyldig i noget sådant forhold, at sagsøgtes ansvar helt eller delvis bør bortfalde som følge af egen skyld fra tilskadekommes side.

Det af sagsøgeren fremsatte erstatningskrav på 10.000 kr. omfatter — uden nærmere specifikation — erstatning for svie og smerte, lyde og vansir samt invaliditet. Der er derhos taget forbehold om yderligere krav i tilfælde af, at ulykkestilfældet senere måtte vise sig at have videregående følger end hidtil konstateret.

Det fremgår af sagen, at Knud straks efter ulykken blev indlagt på Aarhus kommunchospital, neurokirurgisk afdeling, i bevidstløs tilstand og med blødning fra venstre øre og næsen. Der konstateredes et brud i panden lidt til højre for midtlinien, gående ned i overkæben, og der skønnedes at foreligge fractur af kraniet med læsion af hjernen. I de følgende dage viste det sig, at der var en lammelse i venstre side af ansigtet. Han blev udskrevet den 23. oktober 1947 og gik derefter til ambulans behandling for lammelsen indtil august 1948. I tiden fra 17. marts 1949 til 26. s. m. var han indlagt til kontrolundersøgelse på fornævnte hospital; det hedder herom i en erklæring fra afdelingens overlæge af 4. november 1949 bl. a.:

„— — — Moderen oplyste — — — at han siden ulykkestilfældet var blevet psykisk forandret, idet han var mindre kvik end tidligere, han var blevet lidt stillestående og samtidig lidt pylret og vanskelig. Han havde før ulykkestilfældet været renlig, siden ulykkestilfældet havde han haft ufrivillig vandladning. Han var let besværet på grund af nedsat hørelse på venstre side, og han havde vanskeligt ved at tygge på grund af ansigtslammelsen.

Ved undersøgelsen fandt man massiv lammelse af ansigtsmusklerne på venstre side, han var i stand til at lukke øjet, men kunne slet ikke bevæge panden og munden — — — Hørelsen — — — viste nedsat hørelse på begge sider — — —“

Ved en fornyet hospitalsindlæggelse i tiden fra 21. juni 1949 til den 30. s. m. fandtes forholdene uforandrede, dog at hørelsen og ligevægtsfunktionen på venstre øre nu var helt ophævet. Han blev den 24. s. m. underkastet en operation med hensyn til venstre ansigtsnerve. Om resultatet af operationen udtaler dr. med. H. C. Andersen i en erklæring af 12. juli 1950:

„— — — Efter operationen er bevægeligheden af venstre side af ansigtet bedret betydeligt. Bedringen har været fremadskridende indtil for nogle måneder siden, hvorefter der ikke yderligere er konstateret bedring.

Ved undersøgelse 8. maj 1950 fandtes udslukt hørelse og udslukt vestibulær funktion på venstre øre, tydelig bevægelighed af venstre mundvig og venstre kind, men praktisk talt ingen bevægelighed af venstre side af panden.

Ved undersøgelse 12. juli 1950 er tilstanden uforandret med moderat bevægelighed af venstre side af ansigtet. Når ansigtet holdes i ro, er der praktisk talt ingen kosmetisk defekt, men ansigtsskævheden træder ret hurtigt frem i tilslutning til emotionelle ansigtsbevægelser.

Der foreligger således udslukt hørelse og udslukt vestibulær funktion på venstre øre samt følger efter en venstresidig facialispares. Årsagen hertil er en fractur i venstre tindingeben.

Hørelsen og den vestibulære funktion på venstre øre må anses for tabt for bestandigt. Det er muligt, at facialisparsen med årene vil bedres, men udslukterne for komplet helbredelse er meget små.

Den udslukte vestibulære funktion på venstre øre vil næppe give anledning til generende symptomer.“

I en fornyet erklæring af 6. november 1950 udtaler overlægen ved Aarhus kommunchospital, neurokirurgisk afdeling, bl. a.:

„— — — Knud Valdemar Nielsen — — — siden min erklæring af 4. november 1949 har været til undersøgelse den 13. januar og den 4. marts 1950 samt har været indlagt på afdelingen fra den 1. maj til 4. maj 1950, og endelig sidst er undersøgt af mig den 18. august 1950.

Ved de forskellige undersøgelser har moderen oplyst, at der var fremadskridende bedring med hensyn til ansigtslammelsen indtil maj 1950, derefter skal tilstanden have holdt sig stationær.

Moderen anfører, at der også psykisk har været god fremgang, idet han nu leger flinkt med andre børn og ikke er så pylret, som han har været en overgang. Hun synes dog stadig, han er meget nervøs, han sover uroligt og farer op om natten. Endvidere mener moderen, at han har svært ved at opfatte, hvad hun siger til ham, og at han let glemmer det igen, således at han altid skal have en seddel med, når hun sender ham i byen. Med hensyn til de ufrivillige natlige vandladninger har der været forbigående bedring, det var atter stærkt generende ved sidste undersøgelse.

Ved undersøgelsen på afdelingen gjorde han psykisk et flinkt indtryk, var stilfærdig og rolig og let omgængelig. Han blev undersøgt af børnespecialisterne, der fandt, at han var let at komme i kontakt med, medvirkede godt ved undersøgelsen og besvarede forstandsprøver godt. Hans intelligenskvote var 99. Mit personlige indtryk af ham går ud på, at han psykisk var naturlig.

Ved den objektive undersøgelse synes tilstanden med hensyn til ansigtslammelsen at holde sig stationær fra ca. maj 1950. Den 18. august 1950 fandtes fremdeles moderat lammelse af ansigtsmuskulaturen på venstre side. Når ansigtet er i ro, er forandringerne kun lidet fremtrædende, men så snart han taler eller kommer i affekt, er lammelsen tydelig. Han kan ikke lukke øjet fuldstændigt, når han lukker det som under søvn, det gaber da ca. 5 mm. Derimod kan han lukke øjet fuldstændig ved sammenkniben. Han kan ikke rynke panden, kan ikke spidse mund. Undersøgelsen af de elektriske reaktioner af venstre kindmuskulatur i maj måned 1950 viste næsten normale forhold, altså en betydelig fremgang fra den tilsvarende undersøgelse i juni 1949 — — —

Der er næppe grund til at tro, at der vil ske større forandringer i de kommende år — — — må man ved vurdering af udsigterne for fremtiden tage i betragtning, at der selv flere år efter en hjemlæsion kan komme epilepsi.“

Direktøren for Ulykkesforsikringen har i skrivelse af 11. december 1950 udtalt, „— — — at Direktoratet skønner, at Tilfældets fremtidige Forløb ikke paa nærværende Tidspunkt kan bedømmes med tilstrækkelig Sikkerhed.

Efter de i Sagen foreliggende Oplysninger om Tilfældet og dets hidtidige Forløb skønner Direktoratet, at Ulykkestilfældet efter Direktoratets Praksis i hvert Fald vil medføre en Invaliditet af 25 pCt.. jfr. Ulykkesforsikringslovens § 32.

Det tilføjes, at Direktoratet vil være tilbøjelig til at antage, at en endelig Afgørelse vil kunne træffes om 2 à 3 Aar.“

Efter de således foreliggende oplysninger findes den sagsøgerens søn Knud tilkommende erstatning under eet at kunne fastsættes til 7500 kr., hvilket beløb sagsøgte derfor vil være at dømme til at betale sagsøgeren som værgе for Knud tilligemed renter heraf som påstået. Beløbet vil være at inddrage under over-

formynderiets bestyrelse. Sagsøgte vil derhos være at tilpligte at betale til sygekassen „Aarhus“ 195 kr. 50 øre.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, gørtlermester Knud Harald Koføed, bør betale til sagsøgeren, gasværksarbejder Kasper Nielsen som væрге for Knud Valdemar Nielsen, 7500 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 27. maj 1948, indtil betaling sker, hvilket beløb inddrages under overformynderiets bestyrelse, samt til sygekassen „Aarhus“ 195 kr. 50 øre.

Til det offentlige betaler sagsøgte derhos de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt såfremt sagsøgeren ikke havde haft fri proces, dog kun i forhold til en sagsgenstand af 7695 kr. 50 øre, samt til den for sagsøgeren under en del af sagens forberedelse beskikkede sagfører, overretssagfører Jølver, nu dennes dødsbo, i salær 300 kr. og til den for samme under resten af forberedelsen og under domsforhandlingen beskikkede sagfører, landsretssagfører Jølver, i salær 300 kr. og i godtgørelse for udlæg 390 kr. 35 øre.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, dog at det indstævnte tilkendte beløb efter de foreliggende oplysninger om ulykkestilfældets følger i overensstemmelse med indstævntes principale påstand findes at burde fastsættes til 10.000 kr.

Men hensyn til sagens omkostninger for Højesteret forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at det indstævnte, gasværksarbejder Kasper Nielsen som væрге for Knud Valdemar Nielsen, hos appellanten, gørtlermester Knud Harald Koføed, tilkommende beløb bestemmes til 10.000 kr.

Til det offentlige betaler appellanten de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, hvis indstævnte ikke havde haft fri proces for Højesteret, og til landsretssagfører Jølver i salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg 550 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 365/1952.

Rigsadvokaten

i n o d

Børge Otto Hansen (Rode).

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276 m. v. samt § 288, stk. 1, og § 293, stk. 1.

Østre Landsrets dom 1. oktober 1952 (nord- og øst-sjællandske nævningekreds).

Ved nærværende under medvirken af nævninger behandlede sag tiltales Børge Otto Hansen, John Ib Nielsen, Johannes Ib Jørgensen og Poul-Henning Borgen Sørensen ifølge statsadvokatens anklageskrift af 6. september 1952, således som det er ændret under dømsforhandlingen, til at lide straf for

1. (I)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved en aften i slutningen af maj måned 1951 ca. kl. 19,15 på parkeringspladsen i Asylgade i Odense uberettiget at have sat sig i besiddelse af en „Nimbus“ motorcykel, hvis ejer ikke er identificeret, og på hvilken han kørte til Nyborg og derfra tilbage til Odense.

2. (XVII)

tiltalte 4. Sørensen for overfald med skade på legeme eller helbred til følge efter straffelovens § 244, stk. 4, jfr. stk. 3, ved den 31. maj 1951 ca. kl. 21,45 udenfor Seden lærlingehjem uden rimelig anledning at have overfaldet landbrugsmedhjælper Carlo Georg Christiansen, Seden, hvem han tildelte flere kraftige slag i ansigtet og på venstre overarm med den følge, at Christiansen fik et brud på venstre overarm samt betydelig bløddelshævelse samme sted, og som følge af de anførte læsioner måtte indlægges på Odense amts- og bys sygehus, hvorfra han blev udskrevet omkring den 11. juli 1951, hvorefter han endnu var uarbejdsdygtig til den 12. august 1951.

3. (II)

tiltalte 4. Sørensen for forsøg på brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, jfr. § 21, ved den 2. juli 1951 ca. kl. 23,30 udenfor hotel „Axellus“, Hans Tausensgade 19, Odense, uberettiget at have forsøgt ved opbrydning af døre og vinduer at sætte sig i besiddelse af en der parkeret personmotorvogn med finsk indregistreringsnummer AR 60, tilhørende direktør R. A. Haarviko, Helsingfors, i den hensigt at køre en tur i vognen,

4. (III)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 7. juli 1951 ca. kl. 19,10 på parkeringspladsen i Asylgade i Odense uberettiget at have sat sig i besiddelse af en „Nimbus“ motorcykel M 3118, tilhørende fagforeningsformand Johannes Simonsen, Odense, på hvilken motorcykel han kørte til Kerteminde og derfra tilbage til Odense, under hvilken kørsel han påkørte en mur og beskadigede motorcyklen.

5. (IV)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 5. august 1951 ca. kl. 21,10 på parkeringspladsen i Asylgade i Odense uberettiget at have sat sig i besiddelse af en „Nimbus“ motorcykel M 12884, tilhørende fabrikant Severin Egon Jensen, Fruens Bøge, på hvilken motorcykel han kørte til Nyborg og derfra tilbage til Odense.

6. (V)

tiltalte 4. Sørensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 19. august 1951 på Seden lærlingehjem, hvor han var anbragt, at have stjålet en fil og et stemmejern til værdi ca. 1 kr. 50 øre, hvilke effekter beroede i hjemmets værkstedsløkkale.

7. (VII)

tiltalte 4. Sørensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 19. august 1951 ca. kl. 23 på Seden lærlingehjem at have stjålet et par handsker til værdi ca. 5 kr., tilhørende børneværnselev Gordon Poul Lang Jensen, og beroende i en korridor på hjemmet.

8. (VIII)

tiltalte 4. Sørensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 19. august 1951 ca. kl. 23 i et uaflåst værelse på Seden lærlingehjem at have stjålet en regnfrakke til værdi ca. 40 kr., tilhørende børneværnselev Bernhard Francizek Zeklaski,

9. (VI)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 19. august 1951 ca. kl. 24 på Albanitorv i Odense i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund uberettiget at have sat sig i besiddelse af en „Nimbus“ motorcykel, O 8691, tilhørende arbejdsmand Anders Peter Knage, Svendborg, på hvilken motorcykel de kørte til Seden lærlingehjem og derfra til Middelfart, hvor de efterlod den.

10. (VI)

tiltalte 4 Sørensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 20. august 1951 ca. kl. 3 i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund fra den under forhold IX omhandlede motorcykel O 8691, som de samtidig stillede fra sig på Kongebrovejen i Middelfart, at have tilegnet sig en regnfrakke og et par motorhandsker til værdi ca. 35 kr. tilhørende motorcyklens ejer Anders Peter Knage og beroende i dens sidetasker.

11. (IX)

tiltalte 4. Sørensen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 20. august 1951 ca. kl. 3,30 i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund at have forsøgt at opbryde en bilgarage på A. C. Hansens Allé nr. 4, Middelfart, i den hensigt at stjæle benzin til fortsat kørsel på motorcykel O 8691,

12. (X)

tiltalte 4. Sørensen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 20. august 1951 ca. kl. 3,30 i forening med den ikke under nærværende

sag tiltalte Poul Henning Langelund at have indfundet sig i en garage på Vesterlykke Allé 17, Middelfart, i den hensigt at stjæle benzin, hvilket dog mislykkedes, da der ingen benzin fandtes i garagen,

13. (XI)

tiltalte 4. Sørensen for forsøg på brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, jfr. § 21, ved den 20. august 1951 ca. kl. 4 i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund ud for ejendommen Egevej 27, Middelfart, at have forsøgt uretmæssigt at sætte sig besiddelse af personmotorvogn Z 6490 tilhørende tankejer Christian Ilsøe Nielsen, Esbjerg, idet de i den hensigt at gøre brug af vognen forsøgte at starte den ved at frarive ledningerne til tændingen og forbinde dem uden om tændingslåsen samt ved at løbe den i gang, hvilket dog alt mislykkedes,

14. (XII)

tiltalte 4. Sørensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 20. august 1951 ca. kl. 7 i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund indbrudsvis at have skaffet sig adgang til sommerhuset „Strandkrogen“, Snoghøj, tilhørende renseriejer fru Sexta Øelund, Algade 56, Middelfart, hvorfra de, da de forlod huset ved middagstid, medtog en fodbold af værdi ca. 30 kr.,

15. (XV)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 20. august 1951 ca. kl. 20 ud for ejendommen Norgesgade 2, Fredericia, i forening med den ikke under nærværende sag tiltalte Poul Henning Langelund uberettiget at have sat sig i besiddelse af en „Nimbus“ motorcykel, Y 10448, tilhørende bådebygger Hans Christian Thomsen, Fredericia, hvorefter de, der agtede at køre til Kolding eller Esbjerg, påbegyndte kørsel med motorcyklen og herunder på hjørnet af Norgesgade og Strandvejen i Fredericia kørte imod et plankeværk, hvorved motorcyklen blev stærkt beskadiget,

16 (XIV)

tiltalte 4. Sørensen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 20. august 1951 ca. kl. 21 ud for ejendommen Fyensgade 66, Fredericia, uberettiget at have sat sig i besiddelse af en herrecykel af værdi 75 kr., tilhørende Johannes Carl Baumgård Jørgensen, og derefter brugt cyklen til kørsel i Fredericia,

17. (XVIII)

tiltalte 1. Hansen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 3. januar 1952 på mælkeriet Enigheden, Lygten, København, at have tilsneget sig adgang til personalets omklædningsrum, hvor han fra et garderobeskab, hvis hængelås han frabrød, stjal en mælkeassistent Sejer Th. Torp tilhørende skindjakke af værdi 75 kr.,

18. (XIX)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 8. januar 1952 i forening ved frabrydning af to hængelåse at have skaffet sig adgang til det fru Magdalene Nielsen tilhørende loftsrum i Gravervænget 1, København, hvor de stjal forskellige beklædningsgenstande og en gulvløber af værdi ialt 365 kr.,

19. (XX)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 8. januar 1952 i forening ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det fru Gerda Vaabengaard tilhørende loftsrum, Gravervænget 5, København, hvor de stjal forskellige beklædningsgenstande af værdi ialt 15 kr.,

20. (XXI)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 8. januar 1952 i forening ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det fru Olga Hansen tilhørende loftsrum, Gravervænget 7, København, hvor de stjal forskellige beklædningsgenstande af værdi ialt ca. 200 kr.,

21. (XXII)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 8. januar 1952 i forening ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det fru Karen Olsen tilhørende loftsrum, Gravervænget 7, København, hvor de stjal en herreulster og nogle billeder af værdi ialt ca. 25 kr.,

22. (XXIII)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 8. januar 1952 i forening i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det Einer Vilhelm Schultz tilhørende loftsrum, Gravervænget 5, København, hvor de dog intet fandt at stjæle.

23. (XXIV)

de tiltalte 1. Hansen, 2. Nielsen og 3. Jørgensen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 9. januar 1952 om aftenen i forening i tyvagtig hensigt ved at knuse en rude at have skaffet sig adgang til de grosserer Otto Christensen tilhørende lagerlokaler Niels Hemmingsensgade 32, København, hvorefter de imidlertid opgav deres forhavende, fordi de så sig iagttaget af en beboer i naboejendommen.

24. (XXV)

tiltalte 1. Hansen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 9. januar 1952 under ophold i D. S. U.s forsamlingslokaler, Lundtoftegade 87, København, fra en garderobe at have stjålet en bestyrer Johannes Jørgensen tilhørende støvfrakke af værdi 25 kr.,

25. (XXVI)

de tiltalte 1. Hansen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 15. januar 1952 ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det forvalter E. A. Jensen tilhørende loftsrum, Stærevej 18, København, hvor de stjal 2 ketchere, en spændramme og nogle kjoler m. v. af værdi ialt 159 kr.,

Torsdag den 22. januar.

26. (XXVII)

tiltalte 1. Hansen for hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276, ved den 17. januar 1952 i café „Under Højbanen“ på Nørrebro for 2 bajere at have afkøbt en ham ubekendt mand en overfrakke af værdi ca. 200 kr., vidende eller med bestemt formodning om, at frakken hidrørte fra tyveri,

27. (XXVIII)

de tiltalte 1. Hansen, 2. Nielsen og 3. Jørgensen for tyveri efter straffelovens § 276 derved, at tiltalte Jørgensen efter forudgående aftale med de tiltalte 1. Hansen, 2. Nielsen og den ikke under nærværende sag tiltalte Bente Nyborg, og mens disse holdt vagt udenfor, den 17. januar 1952 under et påskud indfandt sig hos Nielsens arbejdsgiver, grosserer Otto Christensen i dennes forretning, Niels Hemmingsensgade 32, København, og fornåede ham til at gå ind i baglokalet, hvis dør tiltalte Jørgensen aflåste, således at grosserer Christensen blev berøvet friheden, hvorefter Jørgensen under udnyttelse af den således iværksatte frihedsberøvelse, der varede indtil en af grosserer Christensen tilkaldt person lukkede ham ud nogle få minutter senere, fra forretningen stjal en pakke søm og 8 kamme af værdi ialt ca. 10 kr.,

28. (XXIX)

tiltalte 1. Hansen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 22. januar 1952 ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til det gårdmand Lars Peter Nielsen tilhørende loftsrum, Klokkehøjen 12, København, og derfra stjålet forskellige beklædningsgenstande af værdi ialt 326 kr.,

29. (XXIX)

tiltalte 3. Jørgensen for hæleri med hensyn til tyveri efter straffelovens § 284, jfr. § 276, ved den 22. januar 1952 sammen med den ikke under nærværende sag tiltalte Bente Nyborg at have været tiltalte 1. Hansen behjælpelig med at borttransportere og sælge de af Hansen i et gårdmand Lars Peter Nielsen tilhørende loftsrum i ejendommen Klokkehøjen 12, København, stjalne beklædningsgenstande af værdi 326 kr. (forhold 28), således at han af salgssummen modtog 8 kr., vidende eller med bestemt formodning om, at effekterne var stjålet,

30. (XXX)

tiltalte 1. Hansen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 22. januar 1952 i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et lagerarbejder Reinhold Leonhardt Mathiesens tilhørende loftsrum i ejendommen Klokkehøjen 12, København, hvor han dog intet fandt at stjæle,

31. (XXXI)

tiltalte 1. Hansen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 22. januar 1952 i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et fru Christine Nielsen tilhørende loftsrum i ejendommen Ringertoften 10, København, hvor han dog intet fandt at stjæle,

32. (XXXII)

tiltalte 1. Hansen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 22. januar 1952 i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et fru Erna Vilstrup Adolfsen tilhørende loftsrum i ejendommen Møllerlodden 9, København, hvor han dog intet fandt at stjæle,

33. (XXXIII)

tiltalte 1. Hansen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 22. januar 1952 i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et fru Ruth Esther Jørgensen tilhørende loftsrum i ejendommen Møllerlodden 11, København, hvor han dog intet fandt at stjæle,

34. (XXXIV)

tiltalte 1. Hansen for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jfr. § 21, ved den 22. januar 1952 i tyvagtig hensigt ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et blikkenslagersvend Andreas Peter Bothos tilhørende loftsrum i ejendommen Møllerlodden 11, København, hvor han dog intet fandt at stjæle.

35. (XXXV)

tiltalte 1. Hansen for tyveri efter straffelovens § 276 ved den 24. januar 1952 ved frabrydning af en hængelås at have skaffet sig adgang til et loftsrum i ejendommen Klokkehøjen 9, København, hvor han stjal 2 pistoler, hvis ejermand ikke er fundet,

36. (XXXVI)

de tiltalte 1. Hansen, 2. Nielsen, 3. Jørgensen og 4. Sørensen for røveri af særlig farlig karakter efter straffelovens § 288, stk. 2, jfr. stk. 1, ved den 24. januar 1952 ca. kl. 20 i forening — også med den ikke under nærværende sag tiltalte Benthe Nyborg — at have aftalt at ville begå røveri overfor en taxachauffør, hvorefter de på hjørnet af Dr. Tværgade og Adelgade, København, hyrede taxachauffør Ove Viggo Petersen og i dennes vogn kørte til Klokkehøjen, hvor tiltalte 3. Jørgensen, der var syg, blev sat af ved sit hjem, hvorefter de øvrige tiltalte fortsatte kørslen til Marienborg Allé i Søborg, hvor de steg ud, og hvor tiltalte 2. Nielsen og tiltalte 4. Sørensen under trusel med pistoler aftvang chaufføren hans portemonnæ, der indeholdt ca. 50 kr., hvoraf Benthe Nyborg kort efter i tiltalte 3. Jørgensens hjem overgav denne tiltalte 8 kr.,

37. (XXXVII)

de tiltalte 1. Hansen og 2. Nielsen for brugstyveri efter straffelovens § 293, stk. 1, ved den 4. september 1951 ca. kl. 2,15 i forening i Allersgade i København ud for nr. 1 uberettiget at have sat sig i besiddelse af den der parkerede personmotorvogn K 1896, tilhørende skræddermester Ilvad Jensen, med hvilken vogn de kørte til Tåstrup og derfra tilbage til København, hvor de efterlod vognen på Roskildevej ud for nr. 61.

38. (XXXVIII)

tiltalte 1. Hansen for tyveri efter straffelovens § 276 ved ca. 16. december 1951 under ophold hos sin kusine fru Ester Margrete Nielsen, Grønnegade 15, 1. sal, København, at have stjålet ca. 26 stk. sukermærker og køksmærker til 15 hl, der tilhørte nævnte fru Ester Margrete Nielsen, og som berodde i en

uaflåset buffetskuffe i lejligheden, samt en låneseddel på et ur, der tilhørte en i lejligheden midlertidigt boende kvinde, Britta Johansen, og som berøede i dennes håndtaske.

Tiltalte Hansen er født den 6. december 1932 og er tidligere anset ved Københavns Byrets dom af 12. marts 1951 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, og straffelovens § 181 med fængsel i 1 år. I henhold til justitsministeriets resolution af 6. august 1951 blev han den 1. september samme år løsladt på prøve, men ved fængselsdirektoratets resolution af 29. samme måned blev det bestemt, at han skulle genindsættes. Han blev endeligt løsladt den 6. december 1951.

Tiltalte Nielsen er født den 6. januar 1930. Statsadvokaten har i året 1947 tre gange frafaldet tiltale mod ham for tyveri m. v. mod undergivelse af børneforsorg. Han er derefter ved Københavns Byrets dom af 24. maj 1949 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, anset med fængsel i 3 måneder, betinget med en prøvetid af 5 år.

Tiltalte Jørgensen er født den 6. juni 1933 og er ikke tidligere straffet, men er ved statsadvokatens resolution af 25. februar 1949 fritaget for tiltale for tyveri mod at forblive under børneforsorg.

Tiltalte Sørensen er født den 3. januar 1933 og er ikke tidligere straffet, men er ved statsadvokatens resolution af 24. februar 1951 fritaget for tiltale for tyveri mod at forblive under børneforsorg i opdragelseshjem.

Retslægerådet har i erklæring af 7. august 1952 om tiltalte Hansen udtalt, at han

„ved psykiatrisk undersøgelse i februar 1951 ikke viste tegn til sindssygdom eller åndssvaghed, men han fandtes primitiv og umoden. Denne karakteristisk bekræftedes under strafafsoning, der afsluttedes i december 1951. Det er tvivlsomt, om han, der nu er næsten 20 år, fortsat kan formenes at være i stand til at gennemgå den i straffelovens § 43, stk. 2, omtalte udvikling, men der er intet oplyst, der tyder på, at han ikke er egnet til påvirkning gennem straf.“

Medens tiltalte Nielsen ikke har været mentalundersøgt, har de tiltalte Jørgensen og Sørensen været undersøgt af overlægen i psykiatri ved politiet, og retslægerådet har derefter i erklæring af 7. august 1952 udtalt

vedrørende Jørgensen, at han ikke er sindssyg eller åndssvag, men umoden, præget af tilpasningsvanskeligheder fra barndommen, samt at han ikke kan anses for uegnet til påvirkning gennem straf og må formodes at kunne gennemgå den i straffelovens § 43, stk. 2, omtalte udvikling, og

vedrørende Sørensen, at han ikke er sindssyg eller åndssvag, men en følsom natur og noget nervøst præget, samt at han må anses for egnet til påvirkning gennem straf og til at gennemgå den i straffelovens § 43, stk. 2, omtalte udvikling.

Ved nævningernes erklæring er de tiltalte kendt skyldige i anklagepunkterne 1, 3—35, 37 og 38.

Forsåvidt angår anklagepunktet 2 har nævningerne svaret nej til det dem angående dette forhold stillede spørgsmål, men har svaret bekræftende på et dem stillet spørgsmål angående anvendelse af straffelovens § 244, stk. 3.

Forsåvidt angår anklagepunkt 36 har nævningerne svaret bekræftende på de dem vedrørende de tiltalte Hansen, Nielsen og Sørensen stillede spørgsmål angående dette forhold, dog således at alene straffelovens § 288, stk. 1, kom-

mer til anvendelse, hvorimod de har svaret benægtende på det tilsvarende spørgsmål vedrørende tiltalte Jørgensen. Derimod har nævningerne svaret bekræftende på et dem stillet spørgsmål om, hvorvidt tiltalte Jørgensen er skyldig i hæleri med hensyn til røveri efter straffelovens § 284, jfr. § 288, ved den 24. januar 1952 ca. kl. 21 i sit hjem af Benthe Nyborg at have modtaget 8 kr., vidende om, at dette beløb hidrørte fra et af bl. a. de tiltalte Nielsen og Sørensen kort forinden forøvet røveri, ved hvilken lejlighed de nævnte to tiltalte på Maricnborg Allé i Søborg under trusel med pistoler aftvang taxachauffør Ove Viggo Petersen hans portemonnæ, der indeholdt ca. 50 kr.

De tiltalte vil herefter være at anse,

tiltalte Hansen efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, jfr. tildels § 21, § 285, stk. 1, jfr. § 284, jfr. § 276, § 288, stk. 1, og § 293, stk. 1,

tiltalte Nielsen efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, jfr. tildels § 21, § 288, stk. 1, og § 293, stk. 1,

tiltalte Jørgensen efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, jfr. tildels § 21, § 285, stk. 1, jfr. § 284, jfr. dels § 276, dels § 288,

tiltalte Sørensen efter straffelovens § 244, stk. 3, § 285, stk. 1, jfr. § 276, jfr. tildels § 21, § 288, stk. 1, og § 293, stk. 1, jfr. tildels § 21.

Straffe findes at burde bestemmes

for tiltalte Hansen til fængsel i 3 år,

for tiltalte Nielsen til en i medfør af straffelovens § 57 fastsat fællesstraf for det ved dommen af 24. maj 1949 påkendte forhold og ovennævnte forhold af fængsel i 2 år 3 måneder,

for de tiltalte Jørgensen og Sørensen til ungdomsfængsel.

I samtlige straffe kommer til afkortning 6 måneder for udstået vare-tægtsfængsel.

Efter derom nedlagt påstand vil tiltalte Sørensen have at udrede erstatning som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Børge Otto Hansen, bør straffes med fængsel i 3 år, hvoraf 6 måneder anses udstået.

Tiltalte, John Ib Nielsen, bør straffes med fængsel i 2 år 3 måneder, hvoraf 6 måneder anses udstået.

Tiltalte, Johannes Ib Jørgensen, bør straffes med ungdomsfængsel, hvori 6 måneder kommer til afkortning.

Tiltalte Poul-Henning Borgen Sørensen, bør straffes med ungdomsfængsel, hvori 6 måneder kommer til afkortning.

Tiltalte Sørensen bør inden 15 dage fra dato betale til landbrugsmedhjælper Carlo Georg Christiansen, Seden, 800 kr., til Seden sygekasse 125 kr., til fagforeningsformand Johannes Simonsen, Odense, 196 kr. 26 øre, til arbejdsmand Anders Peter Knage, Svendborg, 50 kr., og til tankejer Chr. Ilsøe Nielsen, Enebjer, 150 kr.

De tiltalte udreder hver især de dem vedrørende sagsomkostninger, dog at de tiltalte Hansen, Jørgensen og Sørensen een for alle og alle for een til deres beskikkede forsvarer, landsretssagfører Harboe, udreder salær 800 kr. Tiltalte Nielsen udreder salær 800 kr. til hans beskikkede forsvarer, landsretssagfører Kant.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er påanket af tiltalte til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Det bemærkes, at de af København Bvrets dom af 12. marts 1951 omfattede forhold alle er begået før tiltaltes fyldte 18 år.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den, forsåvidt den er påanket, være at stadfæste, således at der for udstået varetægtsfængsel nu afkortes 8 måneder i straffetiden.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, såvidt påanket er, ved magt at stande, således at 8 måneder af straffetiden anses udstået.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder i salær til højesteretssagfører Rode 200 kr., udredes af tiltalte Børge Otto Hansen.

Mandag den 26. januar.

Nr. 135/1951. Antikvarboghandler Niels Kaaber (Jacobi)
m o d
antikvarboghandler K. V. Bloch (Stefan Nielsen).

(Spørgsmål om indstævnte på grund af bristende forudsætninger kunne anses ikke bundet ved sin tiltrædelse af et akkordforslag).

Østre Landsrets dom 29. marts 1951 (II afd.).

Sagsøgte, antikvarboghandler Niels Kaaber, drev en antikvarboghandel i Skindergade nr. 34; fra 1946 gik det økonomisk tilbage med hans forretning, og den 2. august 1949 standsede han sine betalinger og henvendte sig til landsretssagfører A. Troedsson om bistand til opnåelse af en ordning med sine kreditorer.

I forbindelse med et snævert udvalg af kreditorerne forberedte landsretssagfører Troedsson et kreditormøde til den 16. december 1949. Her forelagde revisor Steen Hansen et regnskab over boghandlens status, og der drøftedes forskellige tilbud på køb af boghandlen. Der blev også på mødet omtalt muligheden af kriminelle forhold fra sagsøgtes side i forbindelse med en bogsamling han havde fået i kommission at sælge for et dødsbo. Der blev fra flere af de fremmødte kreditorers side, og navnlig af statsautoriseret revisor Knud Larsen på en kreditors vegne, og af sagsøgeren, antikvarboghandler H. V. Bloch, rejst stærk kritik af det fremlagte regnskab som værende alt for løst affattet og uden tilstrækkelige oplysninger, og det blev pålagt revisoren at uddybe sit regnskab mere i detaljer. De fremsatte købstilbud blev afvist som for lave i pris, og det blev vedtaget at lade sagsøgte fortsætte sin forretning, såfremt han kunne skaffe

fornøden driftskapital dertil. Endelig udvidedes kreditorudvalget med tre nyvalgte medlemmer, hvoriblandt fornævnte revisor Knud Laursen og sagsøgeren. Det er ubestridt, at sagsøgeren var sagsøgtes kreditor for et beløb af 3650 kr. for kontante lån. Det pålagdes kreditorudvalget at anstille nærmere undersøgelser om de formodede kriminelle forhold.

På det næste kreditormøde den 5. januar 1950, hvor sagsøgeren var til stede blev spørgsmålet om „de kriminelle forhold“ atter berørt, men beroligende udtalelser blev afgivet af revisor Steen Hansen og landsretssagfører Troedsøn, hvorefter der ikke foretoges videre.

Der var endvidere på mødet til stede et „memorandum“ fra revisor, men det er senere oplyst at dette „memorandum“ var et rent internt notat forelagt revisor Steen Hansen af en af hans medhjælpere, og ikke bestemt til, i den foreliggende skikkelse, at forevises kreditorerne. Der blev på mødet forhandlet om en ordning, hvorefter der skulle tilbydes kreditorerne en betaling af 25 pct. af deres fordringer, at afdrage over 5 år med 5 pct. hvert års 1. april.

Det var fra begyndelsen klart, at i alt fald enkelte af kreditorerne ikke ville acceptere dette akkordforslag, men ikke desto mindre udfærdigedes en „Tiltrædelseserklæring“, baseret på kreditormødets akkordforslag, og dateret den 2. februar 1950, og sagsøgte begav sig derefter rundt til sine forskellige kreditorer for at få deres underskrifter på erklæringen. Efter denne erklæring skulle sagsøgte i den 5-årige afviklingsperiode føre forretningen videre under tilsyn af kreditorudvalget og i henhold til de for forretningen fastlagte udgiftsbudgetter. Tiltrædelseserklæringen slutter således: „Kreditorudvalget er berettiget til at lade mindre kreditorer, hvis krav ikke overstiger 100 kr. dække fuldt ud.

Denne ordning er kun gældende, forsåvidt samtlige kreditorer tiltræder.“

Erklæringen blev tiltrådt af sagsøgeren ved hans underskrift den 7. marts 1950. Han forklarer herom nærmere, at sagsøgte kom til ham på hans kontor, og bad om hans tiltrædelse, idet sagsøgte forklarede, at alle de andre kreditorer nu havde tiltrådt. Dette har sagsøgte bestridt.

Det erkendes, at to af kreditorerne ikke tiltrådte den foreslåede afvikling, og at de i løbet af året 1950 opnåede særskilt — og mere fordelagtig — afgørelse af deres krav. Dansk Kautionsforsikringselskab, hvis krav, sammen med Privatbankens, beløb sig til omkring 7480 kr., modtog den 27. december 1950 — efter nærværende sags anlæg — 3000 kr. til fuld betaling af begge krav, hvilken pris blev betalt af en kreds af sagsøgtes slægt og venner under ledelse af landsretssagfører Elvin Petersen, og a/s Illum, hvis krav på ca. 750 kr. blev opkøbt den 11. august 1950 af ingeniør Zachø Lind, blev indfriet med kontant 25 pct. af fordringens pålydende.

Allerede længe forinden disse transaktioner var sagsøgeren, ved skrivelse af 21. marts 1950, udtrådt af kreditorudvalget på grund af private grunde.

Kort efter sin udtrædelse hørte han tilfældigt tale om, at to af kreditorerne ikke havde tiltrådt afviklingsforslaget. Sagsøgeren henvendte sig da til landsretssagfører Holten Kristensen, som reklamerede overfor landsretssagfører Troedsøn den 18. april 1950 angående de ovenfor nævnte „kriminelle forhold“, og i juli 1950 angående den påtænkte særskilte afvikling af a/s Illums og Privatbankens fordringer, udenom det almindelige akkordforslag.

Den 18. september 1950, da den særskilte afvikling af a/s Illums fordring var en kendsgerning og af Privatbankens fordring, var under forberedelse, anlagde sagsøgeren derefter nærværende sag, hvorunder han påstår sagsøgte dømt til betaling af hans skyld 3650 kr. med renter heraf 5 pct. fra sagens anlæg den 18. september 1950, medens sagsøgte nedlægger endelig påstand om frifindelse.

For landsretten har sagsøgeren og sagsøgte, revisor Jørgen Rantzau Nielsen, revisor Knud Laursen og landsretssagfører Axel Troedsson afgivet forklaring.

Revisor Rantzau Nielsen havde i vinteren 1949—50 arbejdet for revisor Steen Hansen på sagsøgtes regnskaber og status og var derved kommet i tvivl om, hvorvidt sagsøgtes forhold med hensyn til salget af bogsamlingen fra et bestemt dødsbo var helt uangribeligt.

Det skal imidlertid herom bemærkes, at landsretssagfører Troedsson senere har forhandlet med executor testamenti i det pågældende bo, højesteretssagfører Bondo Svane, og at denne i et brev af 27. februar 1951 har bekræftet, at boet nu er fyldestgjort for alt, hvad det havde til gode, at der, såvidt eksekutor kunne se, ikke på noget tidspunkt har foreligget noget kriminelt, og at en ukorrekthed i en opgørelse af juli 1949 ikke skyldtes uhæderlighed, men udelukkende uorden i sagsøgtes regnskab.

Statsautoriseret revisor Laursen og landsretssagfører Troedsson har overensstemmende bekræftet, at det på kreditormødet den 16. december 1949 fremlagte regnskab var genstand for stærk kritik. Sidstnævnte har tilføjet, at der på mødet den 5. januar 1950 forelå flere kopier af revisor Steen Hansens „memorandum“, og at sagsøgtes „kriminelle“ forhold med hensyn til salget af boets bogsamling blev omtalt.

Landsretssagfører Troedsson har endvidere bekræftet, at likvidationen skete ganske formløst, og at der ikke blev givet kreditorerne i almindelighed nogen underretning om, hvad kreditorudvalget foretog sig, og således heller ikke om, at to kreditorer havde nægtet at tiltræde akkordforslaget og senere havde opnået særskilt fyldestgørelse af deres fordringer, og heller om at kreditorudvalget ikke agtede at foretage videre med hensyn til sagsøgtes såkaldte „kriminelle forhold“. Man talte ganske formløst om sagerne i en „indre kreds af kreditorer“, der alle var sagsøgtes venner, og disse var følgelig altid à jour med, hvorledes likvidationen stod.

Efter tiltrædelseserklæringens eget indhold, finder retten, at det har været en udtrykkelig forudsætning for akkordforslagets gennemførelse, at samtlige kreditorer tiltrådte det; alle kreditorer fik tilbudt det samme dividende- og afregningsforslag, og de tiltrædende kreditorer har derfor været berettigede til at gå ud fra, at ingen kreditor uden de andres vidende og samtykke opnåede en bedre betaling af sin fordring.

Sagsøgeren, der ikke af kreditorudvalget er blevet behørigt underrettet om likvidationens gang, og særligt ikke på de nævnte punkter, må derfor være berettiget til, da han opdagede, at forudsætningerne for hans tiltrædelse ikke mere holdt stik, at træde tilbage fra akkorden, og at påbegynde selvstændig retsforfølgning til fyldestgørelse af sin fordring mod sagsøgte.

Da nu denne ikke har bestridt fordringen eller dens størrelse, men alene henvist til akkordforslaget, vil der være at give dom efter sagsøgerens påstand,

hvorhos sagsøgte vil have at godtgøre sagsøgeren sagens omkostninger med 600 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, antikvarboghandler Niels Kaaber, bør til sagsøgeren, antikvarboghandler K. V. Bloch, betale 3650 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 18. september 1950 til betaling sker, samt denne sags omkostninger med 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Statskassens ret forbeholdes med hensyn til en „tiltrædelseserklæring“ vedrørende akkordforslaget i Kaabers Antikvariat, underskrevet af sagsøgeren den 7. marts 1950.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der afgivet nye parts- og vidneforklaringer.

Til fremstillingen i dommen bemærkes, at appellanten betalingsstandsning efter det for Højesteret oplyste skete den 31. august 1949, og at akkordforslaget blev udsendt til kreditorerne, idet dog appellanten tillige rettede personlig henvendelse til en del af dissc. Det er videre oplyst, at betalingen af 3000 kr. til Dansk Kautionsforsikringsselskab skete den 14. juni 1950, og at ingeniør Zacho Lind den 11. juni 1950 har indbetalt 142 kr. 43 øre til dækning af A/S A. C. Illums fordring til landsretssagfører Troedsson, der den 9. august 1950 videresendte beløbet til A/S A. C. Illum. Kreditorernes antal var ca. 30, og deres samlede krav var ca. 150.000 kr.

Seks dommere bemærker følgende:

Ved den med de to kreditorer i strid med tiltrædelseserklæringens udtrykkelige betingelse truffene særordning angående fordringer til samlet beløb ca. 8000 kr. findes der at være bristet en væsentlig forudsætning for indstævntes tiltrædelse, og disse dommere stemmer herefter og i henhold til de i dommen iøvrigt anførte grunde for at stadfæste dommen og for at pålægge appellanten i sagsomkostninger for Højesteret at betale til indstævnte 600 kr.

Tre dommere bemærker:

De to fordringer er overtaget og betalt af appellanten sine venner, der derefter har tiltrådt akkordforslaget, således at forpligtelserne for appellanten eller hans bo ikke er blevet forøget. Kreditorudvalget må antages at være gjort bekendt med overtagelsen. Under de foreliggende omstændigheder, herunder de to fordringers størrelse i forhold til kreditorernes samlede krav, findes indstævnte ikke berettiget til at anse sin tiltrædelse af akkordforslaget som bortfaldet, og disse dommere stemmer herefter for at tage appellanten frifindelsespåstand til følge.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, antikvarboghandler Niels Kaaber, til indstævnte, antikvarboghandler K. V. Bloch, 600 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 27. januar.

Nr. 426/1951. **Finansministeriet (kammeradv. v/ Bunch-Jensen)**
 mod
købmand Niels Peder Jensen og fiskeskipper Halvor Jensen
(Rosenquist).

(Spørgsmål om de indstævnte, der havde fået hammerslag på et bud på en fiskekutter, var pligtig at betale ud over budsummen restancer på forsikringspræmier).

Vestre Landsrets dom 13. november 1951 (VIII af d.).

På grundlag af et den 15. december 1950 foretaget udlæg blev der den 9. februar 1951 ved fogedretten for Esbjerg købstad m. v. afholdt tvangsauktion over en fiskeskipper af Esbjerg Aksel Erlandsen tilhørende fiskekutter „Andrea Vesterskov“. I auktionsvilkårene, der blev oplæst under auktionen, hedder det i punkt 3:

„Udenfor Købesummen betaler Køberen ved Hammerslaget samtlige i Forbindelse med Udlægsforretningen og Auktionen gaaende Omkostninger, hvorunder Udgifter ved Ilandbringelse af Inventar, Tilsyn og Pladsleje for samme, Rengøring, Eftersyn, Kørsel, Havnepenge, Sagføreromkostninger, Rejseudgifter, Forsikringspræmie, Bekendtgørelsesomkostninger, Gebyrer til det Offentlige, Salær til Inkassator, 4 pCt. af Budsummen af 10.000 Kr. + 1 pCt. af Resten, dog mindst 100 Kr.“

Under auktionen oplyste landsretssagfører Krebs, Esbjerg, der gav møde dels som af rekvirenten antaget inkassator, dels som repræsenterende tredje og fjerde prioritetslaverne, statskassen, at omkostninger m. v. ved auktionen, der ville være at udrede udenfor budsummen, ikke kunne antages at ville overstige 9000 kr., beregnet efter en budsum på 100.000 kr. Ved auktionen blev sagsøgeren, købmand Niels Peder Jensen og fiskeskipper Halvor Jensen, begge af Esbjerg, højstbydende med et bud på 95.100 kr., hvorved statskassen kun opnåede delvis dækning, og der meddeltes sagsøgerne hammerslag for det således afgivne bud. Den 21. marts 1951 tilstillede landsretssagfører Krebs sagsøgerne opgørelse over auktionsomkostningerne, i hvilken bl. a. var opført et beløb på 5728 kr. 80 øre, der udgjorde de rekvisitus påhvilende restancer af forsikringspræmier for juli og oktober kvartaler 1950 til „Esbjerg gensidige

Skibsforsikringsforening". Sagsøgerne mente sig ikke forpligtet til at betale det nævnte beløb, men da landsretssagfører Krebs erklærede, at han i mangel af beløbets betaling agtede at stille fiskekutteren til ny auktion for sagsøgernes regning, betalte disse beløbet under forbehold af deres ret til tilbagesøgning.

Under nærværende sag har sagsøgerne derefter påstået sagsøgte, landsretssagfører A. C. Krebs på statskassens vegne; dømt til betaling af 5728 kr. 80 øre, tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 17. april 1951, indtil betaling sker.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Han har til støtte herfor gjort gældende, at der i auktionsvilkårenes punkt 3 indeholdes fornøden hjemmel til at pålægge køberen at udrede de pågældende præmierestancer udenfor købesummen. I hvert tilfælde må sagsøgerne, der forinden auktionen var blevet gjort bekendt med, at præmierestancerne ville blive krævet betalt udenfor købesummen, og som har undladt på auktionen overfor fogeden at rejse spørgsmålet om berettigelsen heraf, være afskåret fra senere at rejse indsigelse herimod. Han har herved henvist til, at det nævnte spørgsmål har været af betydning for auktionens videre forløb, herunder for størrelsen af de afgivne bud.

Da de omhandlede præmierestancer, der er uden forbindelse med retsforfølgningen, ikke findes at kunne henregnes til de i auktionsvilkårenes punkt 3 nævnte omkostninger, har sagsøgte savnet hjemmel til udenfor købesummen at afkræve sagsøgerne de nævnte restancer. Herefter vil sagsøgernes påstand være at tage til følge.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgerne med 700 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, landsretssagfører A. C. Krebs på statskassens vegne, bør til sagsøgerne, købmand Niels Peder Jensen og fiskeskipper Halvor Jensen, betale 5728 kr. 80 øre, tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 17. april 1951, indtil betaling sker, samt sagens omkostninger med 700 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Til sagsfremstillingen i dommen føjes følgende:

På grund af de i sagen omhandlede præmierestancer havde „Esbjerg gensidige Skibsforsikringsforening“ bragt fartøjets almindelige forsikring til ophør med udgangen af året 1950 og havde derefter på begæring af landsretssagfører Krebs tegnet en begrænset forsikring for fartøjet — en „havneforsikring“ — gældende for et tidsrum af 2 måneder fra 1. januar 1951. Præmien for denne forsikring, 336 kr., blev af landsretssagfører Krebs opført på den af ham udfærdigede opgørelse på ialt 8432 kr. 50 øre over omkost-

ninger udenfor købesummen, og beløbet 336 kr. er uden indsigelse betalt af de indstævnte.

Restancebeløbet 5728 kr. 80 øre, som de indstævnte under forbehold betalte til landsretssagfører Krebs, blev af denne videregivet til forsikringsforeningen, der derefter opgjorde fartøjets opsparingskonto hos foreningen til 6121 kr. 32 øre og udbetalte dette beløb til landsretssagfører Krebs som repræsentant for Finansministeriet, idet statskassen foruden i fartøjet tillige havde pant i opsparingskontoen.

Landsretssagfører Krebs har under sagen forklaret, at han forud for auktionen gjorde indstævnte Niels Peder Jensen bekendt med, at omkostningsbeløbet omfattede de i sagen omhandlede præmierestancer til et beløb af 5728 kr. 80 øre, og at han på selve auktionen oplyste, at ca. $\frac{2}{3}$ af omkostningsbeløbet var forsikringspræmier.

Indstævnte Niels Peder Jensen har erkendt, at landsretssagfører Krebs før auktionen har nævnt for ham, at der skyldtes 6000 kr. i forsikring, men har hævdet, at han ikke havde forstået, at disse forsikringspræmier skulle medregnes i de omkostninger, der skulle betales udenfor købesummen. Han har derhos forklaret, at omkostningsbeløbet 9000 kr. ikke blev specificeret på auktionen.

Dommerfuldmægtig Kaj Schmidt, der beklædte fogedretten under auktionen, har erklæret, at der ikke af landsretssagfører Krebs under auktionen forinden hammerslagets meddelelse overfor ham blev meddelt nogen specifikation vedrørende omkostningsbeløbet.

Fogedbogen indeholder om omkostningsspørgsmålet alene den i dommen nævnte oplysning fra landsretssagfører Krebs om omkostningernes antagelige højstebeløb.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det før og under auktionen passerede ikke giver grundlag for at pålægge de indstævnte at betale præmierestancerne, vil dommen være at stadfæste.

Sagens omkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til de indstævnte med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Finansministeriet, til de indstævnte, købmand Niels Peder Jensen og tiskeskipper Halvor Jensen, 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 29. januar.

Nr. 258/1951.

A/S H. Jessen (Teist)

mod

arkitekt Ernst Johansens konkursbo ved kurator Hagen Hagensen.

(Om afkræftelse i konkurs, konkurslovens § 23).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 21. juni 1951 (IV afd.).

I årene 1947—50 leverede det sagsøgte aktieselskab H. Jessen en række varer, bl. a. bestemt til forskellige byggearbejder, til den da i Tåstrup bosatte arkitekt Ernst Johansen. Varerne leveredes på kredit, men den 9. marts 1949 indbetalte arkitekten 500 kr. til delvis dækning af det skyldige beløb, der da udgjorde 8—900 kr. Herefter leveredes yderligere en lang række varer, uden at der trods flere rykkerskrivelser indgik noget beløb, og i slutningen af januar 1950 sendte aktieselskabet sin fordring mod arkitekt Johansen til inkassation hos landsretssagfører Dencker. Fordringen udgjorde da 5330 kr. 50 øre. Uanset dette leveredes der alligevel arkitekten varer i februar og marts 1950 til et beløb af 571 kr. 06 øre; denne fordring blev, uden at det sagsøgte selskab havde rykket for betalingen, i begyndelsen af april 1950 også sendt til inkassation.

Den 8. februar 1950 underskrev arkitekt Johansen et frivilligt forlig, hvorved han forpligtede sig til at betale regningsbeløbet med omkostninger, ialt 5605 kr. 10 øre, med 1800 kr. den 1. marts og den 1. april og resten den 1. maj 1950. Den 8. marts 1950 betaltes et afdrag på 1800 kr., medens afdraget pr. 1. april ikke indgik. Den 27. april 1950 blev forliget rathihaberet i Københavns forligskommission, og den 10. maj 1950 blev der foretaget udlæg. Fordringen opgjordes herunder til 4483 kr., idet kreditor ikke afskrev det den 8. marts betalte afdrag på 1800 kr. fuldtud, men kun 1161 kr. 84 øre. Differencen 638 kr. 16 øre blev anvendt til dækning af den til inkassation i april sendte regning på 571 kr. 06 øre med tillæg af inkassationsomkostninger. Under udlægsforretningen opgjordes herefter fordringen til 4581 kr., og der foretoges udlæg i forskellige effekter, bl. a. et flygl. Samtidig foretog landsretssagfører Dencker udlæg i de samme effekter for dyrlæge E. Clausen, der i henhold til en dom af 28. marts 1950 havde et tilgodehavende hos arkitekten på 325 kr. 70 øre. Den 7. juli 1950 blev rekvirenten indsat i besiddelse af effekterne; A/S H. Jessens fordring med påløbne omkostninger opgjortes da til 4648 kr.; dyrlæge Clausens fordring opgjortes til 484 kr. 50 øre.

Den 10. juli 1950 blev arkitekt Johansens bo taget under konkursbehandling i henhold til begæring fremsat den 17. juni 1950 med virkning fra sidstnævnte dato.

Den 29. september 1950 lod landsretssagfører Dencker de pågældende effekter bortsælge ved tvangsauktion, hvorved indkom netto 4558 kr. 35 øre til dækning af de ovennævnte to fordringer.

Under denne sag har sagsøgeren, arkitekt Ernst Johansens konkursbo, nedlagt påstand om, at det af det sagsøgte selskab den 10. maj 1950 med

kontinuation af 7. juli 1950 foretagne udlæg afkræftes i medfør af konkurslovens § 23, stk. 1, således at sagsøgte tilpligtes at tilsvare boet 4328 kr. 16 øre med renter 5 pct. p. a. fra sagens anlæg den 13. november 1950 at regne. Beløbet fremkommer derved, at det opnåede nettoudbytte ifølge sagsøgerens beregning bør deles med 430 kr. 30 øre til fordringen fra dyrlæge Clausen og med 4128 kr. 05 øre til det sagsøgte selskab. Til dette sidste beløb vil sagsøgeren dernæst lægge 200 kr. 16 øre, som landsretssagfører Dencker har fået udbetalt i auktionsalær af den auktionsleder, der foretog bortsalget. Dette beløb finder sagsøgeren også, at det sagsøgte selskab må være ansvarlig for, da selskabet har stået som rekvirent af den pågældende tvangsauktion.

Det sagsøgte selskab har påstået sig frifundet under henvisning til, at hverken selskabet eller dets sagfører på det tidspunkt, udlæget blev foretaget, var vidende om, at arkitekt Johansen var insolvent. Derimod har man ikke bestridt, at arkitekten på det pågældende tidspunkt var insolvent.

Med hensyn til størrelsen af sagsøgerens påstand har man gjort gældende, at bortsalget den 29. september 1950 under alle omstændigheder var berettiget, da der tillige var gjort udlæg for en fordring, der ikke kan afkræftes. Endvidere skete bortsalget i forståelse med boets inkassator. Dertil kommer, at man ikke finder, at selskabet kan hæfte for det salær, der af auktionslederen er ydet landsretssagfører Dencker personlig. Endelig har man anført, at følgen af, at det af sagsøgte foretagne udlæg afkræftes, må være, at det andet den samme dag foretagne udlæg får fuld dækning. Man påstår derfor — rent subsidiært — at det beløb, der skal tilsvares, såfremt afkræftelse finder sted, ikke kan overstige 4073 kr. 85 øre.

Under sagen er afgivet forklaring af landsretssagfører Dencker, direktør for det sagsøgte selskab Alfred L. Rasmussen og dommerfuldmægtig Peter Amtoft.

Landsretssagfører Dencker har oplyst, at arkitekt Johansen beboede en kostbar villa i Tåstrup, havde luksusbil og ejede på et tidspunkt to godser. Før krigen havde landsretssagføreren haft inkassationer på arkitekten, der imidlertid under krigen tjente mange penge. Der verserede i foråret 1950 forskellige retssager mod ham, men disse var ikke af inkassationsmæssig karakter. Der er før den 10. maj 1950 ham bekendt kun foretaget et enkelt udlæg hos Johansen af Banken for Grenaa og Omegn for et beløb af ca. 600 kr., og i dette tilfælde blev fordringen dækket kort efter udlæget. Landsretssagføreren modtog i december 1949 fordringen fra dyrlæge Clausen til inkasso. Johansen hævdede med hensyn til denne fordring, der vedrørte dyrlægehjælp til besætning på en gård i Jylland, at han ikke på det pågældende tidspunkt var ejer af denne gård. Ved dommen af 28. marts 1950 blev Johansen dømt som udeblevet. Når forliget af 8. februar 1950 ikke blev ratihaberet straks, skyldtes det, at Johansen betalte det første afdrag den 8. marts 1950. Da afdraget i april udeblev, ventede man et stykke tid, da det blev oplyst, at Johansen i løbet af kort tid ville få udbetalt ca. 30.000 kr. Kort efter den 10. maj 1950 henvendte Johansen sig til landsretssagføreren og tilbød betaling af 2000 kr. som afdrag, hvis han kunne undgå offentliggørelse af udlæget. Tilbudet blev imidlertid afvist efter forhandling med selskabets direktør. Efter den 10. maj 1950 har landsretssagføreren den 19. maj 1950 foretaget arrest hos Johansen for en fordring, han havde modtaget til ankasso fra Jydsk Telefon A/S. Han mener, at han har

modtaget fordringen til inkassation efter den 10. maj 1950. Han vil hævde, at han først i begyndelsen af juni blev klar over Johansens virkelige stilling.

Direktør Alfred Rasmussen har forklaret, at der blev ydet arkitekt Johansen kredit, fordi man anså ham for god nok. Efter at fordringen var sendt til inkassation i februar 1950, forøgede familien Johansen deres kontante indkøb i forretningen, og man talte her, om det besynderlige heri. I maj 1950 efter udlæget tilbød Johansen telefonisk at betale et beløb — vistnok hele beløbet på ca. 500 kr. nær — til fuld dækning af fordringen, men vidnet afslog dette tilbud, da Johansen „levede så flot“. Vidnet tror ikke, at selskabet, da man standsede forretningsforbindelsen med Johansen, havde hørt noget ufordelagtigt om ham.

Dommerfuldmægtig Peter Amtoft har forklaret, at der i foråret 1950 nogle gange er foretaget fogedforretning hos Johansen. Johansen ville meget nødig på fogedlisten og betalte som regel kort efter, at udlæget var foretaget.

Arkitekt Johansen er ikke afhørt, da han for tiden i Jylland afsoner straf for overtrædelse af pengelovgivningen.

Da det sagsøgte selskab efter det foreliggende ikke kan anses at have afkræftet den formodning, der ifølge konkurslovens § 23 er for, at det har været vidende om insolvensen, vil sagsøgerens påstand om afkræftelse være at tage til følge.

Under hensyn til det af sagsøgte anførte vil dog det beløb, der af sagsøgte vil være at tilsvare boet kun kunne ansættes til 4073 kr. 85 øre med renter som påstået.

Det sagsøgte selskab vil derhos have at betale sagsøgeren sagens omkostninger med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Det af sagsøgte, A/S H. Jensen, den 10. maj 1950 med continuation af 7. juli 1950 foretagne udlæg hos arkitekt Ernst Johansen vil være at afkræfte. Herefter bør sagsøgte til sagsøgeren, arkitekt Ernst Johansens konkursbo, betale 4073 kr. 85 øre med renter 5 pct. p. a. fra den 13. november 1950 at regne, til betaling sker samt sagens omkostninger med 800 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Til brug for Højesteret er der afgivet vidneforklaringer af arkitekt Johansen, landsretssagfører Dencker og direktør Rasmussen. Herunder har de to sidstnævnte bl. a. forklaret, at der i maj 1950 fremkom tilbud fra Johansen om delvis betaling af sin gæld mod saldokvittering, men at disse tilbud afvistes, fordi de anså ham for at være i stand til at betale det hele.

Det bemærkes, at det for Højesteret er ubestridt, at det efter konkurslovens § 23, 1. stk., afgørende tidspunkt er ratihabitionen af forliget den 27. april 1950.

I henhold til de i dommen anførte grunde, og idet det for Højesteret fremkomme ikke kan føre til andet resultat, vil dommen efter indstævntes påstand være at stadfæste.

Sagens omkostninger for begge retter findes appellanten at burde betale til indstævnte med 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for begge retter betaler appellant, A/S H. Jessen, til indstævnte, arkitekt Ernst Johansens konkursbo, 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 2. februar.

Nr. 392/1952.

Rigsadvokaten

mod

Vilhelm Edvard Madsen (Poul Jacobsen),

der tiltales for overtrædelse af straffelovens § 181, stk. 1 og 2,
jfr. § 23, stk. 1, pkt. 2.

Vestre Landsrets dom 15. oktober 1952 (vest- og mellemjydske nævningekreds).

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af nævninger, er Karlo Hedegaard Jensen og Vilhelm Edvard Madsen ved 2. jydsk Statsadvokats anklageskrift af 29. maj 1952 sat under tiltale til at lide straf efter straffelovens § 181, stk. 1 og 2, for at have forvoldt ildebrand på fremmed ejendom samt med besvigelser af brandforsikringen for øje at have forvoldt ildebrand på egen ejendom ved:

principalt den 6. februar 1952 kl. ca. 18,45 med anvendelse af et stearinlys og noget fortyndervædske at have sat ild til en vognmand Ejnar Wedel tilhørende til fængslede Jensen udlejet Garage- og værkstedsbygning beliggende ved Glattrupvej i Skive, i hvilken bygning der bl. a. beroede nogle af de fængslede tilhørende brandforsikrede genstande, henholdsvis værkstedsmaskiner og en lastmotorvogn, hvorved der i bygningen og de nævnte genstande opstod brand, som brandvæsenet måtte slukke,

subsidiært den 6. februar 1952 kl. ca. 17 i fornævnte bygning at have aftalt og bl. a. ved spredning af fortyndervædske og afskrubning af et hjul på lastmotorvognen, truffet forberedelse til ildspåsættelse, hvorpå fængslede Jensen enten straks ved tilslutning af elektrisk strøm til en polermaskine eller kl. ca. 18,45 ved hjælp af et stearinlys fremkaldte den foran omhandlede ildebrand.

De tiltale er født henholdsvis den 22. april 1925 og 23. marts 1920.

Tiltalte Jensen er

1. ved 2. jydsk Statsadvokats skrivelse af 11. november 1942 fritaget for tiltale for tyveri på vilkår, at han undergives børneforsorg, som forlænges mindst 1 år udover det fyldte 18. år, og ses iøvrigt tidligere straffet således:
2. ved dom afsagt af retten for Skive købstad m. v. den 16. maj 1944 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, tildels sammenholdt med lov nr. 219 af 1. maj 1940 § 1, stk. 1, anset med fængsel i 1 år og 4 måneder,
3. ved samme rets dom afsagt den 3. juni 1946 efter straffelovens § 285, stk. 1, jfr. § 276, anset med fængsel i 8 måneder.

Tiltalte Madsen ses ikke tidligere tiltalt eller straffet.

I sagens anledning har nævningerne afgivet svar på følgende spørgsmål:

Hovedspørgsmål 1.

Er tiltalte Karlo Hedegaard Jensen skyldig i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold — forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom — v e d den 6. februar 1952 mellem kl. 18,30 og 19 med et stearinlys at have sat ild til en vognmand Ejner Wedel tilhørende garage — og værkstedsbygning ved Glattrupvej i Skive, hvorved der opstod brand?

Hovedspørgsmål 3.

Er tiltalte Karlo Hedegaard Jensen skyldig i det i straffelovens § 181, stk. 2, ommeldte strafbare forhold — forvoldelse af ildebrand på egen ejendom eller på anden mands ejendom med hans samtykke for at besvige brandforsikringen — v e d den 6. februar 1952 mellem kl. 18,30 og 19 i en garage — og værkstedsbygning ved Glattrupvej i Skive med et stearinlys at have sat ild til nogle ham tilhørende løvsøregenstande og en medtiltalt Vilhelm Edvard Madsen tilhørende lastmotorvogn, således at disse genstande, der var brandforsikrede, delvis brændte?

Hovedspørgsmål 5.

Er tiltalte Vilhelm Edvard Madsen skyldig i det i straffelovens § 181, stk. 1, ommeldte strafbare forhold — forvoldelse af ildebrand på fremmed ejendom — v e d den 6. februar 1952 i Skive at have aftalt med medtiltalte Karlo Hedegaard Jensen, at der ved hjælp af et stearinlys skulle foretages brandstiftelse på en vognmand Ejnar Wedel tilhørende garage- og værkstedsbygning ved Glattrupvej, samt kl. ca. 17 deltaget i forberedelser til ildspåsættelsen, som medtiltalte Jensen derpå foretog samme dag mellem kl. 18,30 og 19?

Tillæsspørgsmål 3.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 5 besvares med „ja“).

Skal straffen for det i hovedspørgsmål 5 ommeldte strafbare forhold nedsættes, fordi tiltalte Vilhelm Edvard Madsen kun har villet yde en mindre bidrag til ildspåsættelsen eller styrke et allerede af medtiltalte Karlo Hedegaard Jensen fattet forsæt, jfr. straffelovens § 23, stk. 1, pkt. 2?

Mandag den 2. februar.

Hovedspørgsmål 6.

Er tiltalte Vilhelm Edvard Madsen skyldig i det i straffelovens § 181, stk. 2, ommeldte strafbare forhold — forvoldelse af ildebrand på egen ejendom eller på anden mands ejendom med hans samtykke for at besvige brandforsikringen — ved den 6. februar 1952 i Skive at have aftalt med medtiltalte Karlo Hedegaard Jensen, at der ved hjælp af et stearinlys skulle foretages brandstiftelse på nogle medtiltalte Jensen tilhørende brandforsikrede løsørengsstande og en tiltalte tilhørende brandforsikret lastmotorvogn, der beroede i en garage- og værkstedsbygning ved Glattrupvej, samt kl. ca. 17 deltaget i forberedelser til ildspåsættelsen, som medtiltalte Jensen derpå foretog samme dag mellem kl. 18,30 og 19?

Tillægsspørgsmål 4.

(Besvares kun, hvis hovedspørgsmål 6 besvares med „ja“).

Skal straffen for det i hovedspørgsmål 6 ommeldte strafbare forhold nedsættes, fordi tiltalte Vilhelm Edvard Madsen kun har villet yde en mindre væsentlig bistand til ildspåsættelsen eller styrke et allerede af medtiltalte Karlo Hedegaard Jensen fattet forsæt, jfr. straffelovens § 23, stk. 1, pkt. 2?

Nævningerne har besvaret samtlige de anførte hovedspørgsmål og tillægsspørgsmål med ja.

Idet nævningernes afgørelse findes at burde lægges til grund, vil de tiltalte være at anse efter straffelovens § 181, stk. 1 og 2, for tiltalte Madsens vedkommende sammenholdt med straffelovens § 23, stk. 1, pkt. 2, med straffe, der findes at kunne bestemmes for tiltalte Jensen til fængsel i 1 år 6 måneder, hvoraf 158 dage anses udstået ved varetægtsfængsel, og for tiltalte Madsen til fængsel i 9 måneder, hvoraf 68 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

Efter derom nedlagt påstand vil de tiltalte være at dømme til in solidum at udrede de nedennævnte erstatninger.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Tiltalte, Karlo Hedegaard Jensen, bør straffes med fængsel i 1 år 6 måneder, hvoraf 158 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

Tiltalte, Vilhelm Edvard Madsen, bør straffes med fængsel 9 måneder, hvoraf 68 dage anses udstået ved varetægtsfængsel.

De tiltalte vil en for begge og begge for een have at betale til Købstædernes almindelige Brandforsikring 1157 kr. 36 øre, til Danske Grundejeres Brandforsikring 525 kr. og til Skive Elektricitetsværk 153 kr.

Sagens omkostninger udredes af de tiltalte een for begge og begge for een, dog at tiltalte Jensen alene i salær og godtgørelse for udlæg til den for ham beskikkede forsvarer ved landsretten, landsretssagfører Ludvig Hansen, betaler beholdsvis 600 kr. og 60 kr., og at tiltalte Madsen alene i salær til den for ham beskikkede forsvarer sammesteds, landsretssagfører Bjarne Johnsen, betaler 600 kr.

De idømte erstatninger udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret under medvirken af nævninger afsagte dom er indanket for Højesteret af tiltalte, Vilhelm Edvard Madsen, til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Tiltalte har under sagen været fængslet fra 22. marts til 30. juni 1952.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den, for så vidt den er påanket, være at stadfæste.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør, såvidt påanket er, ved magt at stande.

Sagens omkostninger for Højesteret, derunder i salær til højesteretsadvokater Poul Jacobsen 125 kr., udredes af tiltalte, Vilhelm Edvard Madsen.

Nr. 162/1951. Kgl. bygningsinspektør, arkitekt V. Norn
(Ricard)

m o d

Ring sogns menighedsråd (Gorrissen).

(Spørgsmål om der kunne pålægges appellanten erstatningsansvar i anledning af, at murværket i en af ham projekteret og opført kirkebygning senere har vist revnedannelser).

Vestre Landsrets dom 30. marts 1951 (V afd.).

Da Ring sogns kirke, der var opført omkring 1870, og som lå lidt udenfor Brædstrup, i begyndelsen af 1930'erne viste sig brøstfældig, blev der til forberedelse af opførelsen af en ny kirke i Brædstrup blandt sognets beboere nedsat et udvalg, betegnet som udvalget for Brædstrup kirkesag eller kirkeudvalget. Efter at midlerne til opførelse af en ny kirke ialtfald delvis var sikret, lod det nævnte udvalg i slutningen af året 1937 et areal i den sydlige udkant af Brædstrup by undersøge med henblik på dets egnethed som kirkegård. I den herom af kredslægen i Brædstrup den 9. maj 1938 afgivne erklæring anføres bl. a.:

„ — — —

Eftersyn af — — — 4 Prøvegravninger viste i de 2 nordlige og i den sydvestlige Prøvegravning følgende Jordbundsforhold: 1 Alen Muld, 2 Alen sandblandet Ler, 2 Alen Ler, derefter til Gravningens Bund rent Sand. De 3 nævnte Prøvegravninger har siden Begyndelsen af December 1937 holdt sig fri for Vand.

Den sydøstlige Prøvegravning viste under Muldlaget rent Ler til 10 Fods Dybde. I Bunden af Graven samlede der sig efter længere Tids Forløb en ringe Mængde Vand.

— — —“

Efter at arealet var godkendt til anvendelse til begravelsesplads, blev det ved købekontrakt af 29. juni 1938 og skøde af 12. september s. å. som matr. nr. 5 ev og 5 ex af Brædstrup by, Ringe sogn, erhvervet af kirkeudvalget, der senere efter kirkens opførelse ved skøde af 1. april 1941 overdrog det til sagsøgerne, Ring sogns menighedsråd.

Ved et i december 1937 afholdt møde overdrog kirkeudvalget til sagsøgte, kgl. bygningsinspektør V. Norn, Horsens, at opføre den nye kirke. Efter at planerne for byggeriet havde taget fastere form, blev der nedsat et byggeudvalg, bestående af medlemmer af kirkeudvalget og menighedsrådet. Ved en i foråret eller sommeren 1938 oprettet, udateret overenskomst overdrog byggeudvalget sagsøgte arbejdet som arkitekt ved opførelsen af den nye kirke i overensstemmelse med tidligere udarbejdede skitser og et den 20. april 1938 dateret overslag, efter hvilket udgifterne til byggearbejder og inventar ville andrage henholdsvis 102.000 kr. og 20.000 kr. Det anførtes derhos i overenskomsten, at det var en forudsætning for samarbejdet, at alle arkitektoniske og kunstneriske spørgsmål vedrørende kirkens opførelse og udstyrelse overlodes til sagsøgtes afgørelse.

Opførelsen af kirken, der består af tårn, skib, kor og apsis med tilbygget kapel på skibets nordside, påbegyndtes omkring maj 1940 ved udgravning til fundamenter. Men ved jul 1940 var bygningen under tag, men byggearbejdet måtte derefter på grund af vinteren indstilles, så at bygningen i hele vinteren 1940—41 stod uden døre, vinduer, flisegulv og underlag. Kirken fuldførtes i løbet af året 1941 og afleveredes ved et den 13. december 1941 afholdt syn.

I løbet af de følgende år fremkom adskillige revner i kirkens mure og hvælvinger, og ved et den 13. juni 1944 afholdt provstesyn vedtoges det at lade foretage en sagkyndig undersøgelse af årsagerne hertil. På menighedsrådets foranledning foretoges en sådan undersøgelse ved civilingeniør, dr. techn. Chr. Østenfeld, der herom i rapport af 16. oktober 1944 bl. a. udtaler:

„ — — —

For en Ordens Skyld foretog man først en statisk Beregning af de revnede Murpartier; Resultatet heraf tillod dog ikke at sandsynliggøre Revnernes Opstaaen, og man maatte herefter gaa over til at undersøge Funderingsforholdene.

I Tiden 2.—5. Oktober 1944 foretoges en nøje Besigtigelse af Kirken og Revnerne. Desuden foretoges nærmere Bundundersøgelser.

Revnerne.

— — —

Det fremgaar heraf, at Taarnets Østvæg, den første Gjordbue og Side-murene nærmest Taarnet er værst revnede. Ligeledes er der kraftige Revner i Kapellet's nordlige Del.

Bundforholdene.

Ved 8 Boringer med belastet Spidsbor er Bunden omkring Kirken undersøgt. — — —

Ved Gravning ved nordre Taarnvæg — — — fandtes indtil 4 m under Terrain en sandblandet Ler med Sand og Stenrevler (Moræneaflejringer). Medens den øverste Ler er ret fast, fandtes Aarer med meget vandholdig og blød Ler i indtil 3—4 m Dybde. Der er optaget en intakt Prøve 2,75—4,15 m under Terrain ved Nedramning af et 3½" Jernrør.

Ved Gravning udfor Kapelgavl — — — fandtes 1 m under Terrain en meget udblødt, sandholdig Ler (Fjedervægtskegletal 1,0).

I store Træk kan Bundforholdene beskrives saaledes:

Bunden bestaar af en Moræneler af stærk varierende Fasthed, man møder saaledes udblødt Ler helt ned til 4 m Dybde. Medens Bunden ved Østenden (ved Apsis) er ret fast og stenet, møder man ved Taarnet og ved Kapellet mindre bæredygtig Bund; den faste Bund hælder nedad mod Vest.

— — —

Konklusion.

Paa Grundlag af ovenstaaende Iagttagelser kan man udtale følgende:

De i Kirken fundne Revner maa formenes at hidrøre fra uensartede Sætninger af Fundamenterne. Sætningsforskellene hidrører fra Jordbundens stærkt varierende Fasthed og fra det uensformige Tryk paa Grunden (under Taarnet er Trykket paa Grunden ca. 2,5 kg/cm², under de øvrige Mure er Trykket ca. 1,5 à 1,6 kg/cm²). Saaledes har Taarnet sat sig mest paa Grund af det større Fundamentstryk og den bløde Bund til stor Dybde.

Betragter man Taarnets Østvæg, ser man, at Belastningen paa Grunden fra den 16 m høje Mur maa være størst ude ved Siderne paa Grund af Orgelaabningen, Sætningerne bliver altsaa ogsaa størst her; følgelig har Kirkens Nord- og Syd-væg Tilbøjelighed til Kæntring udefter, hvorved de viste Revner er opstaaede. Ligeledes forarsager formentlig dette, at Gjordbuen — — — revner.

Revnerne i Kapellet maa skyldes, at den Del, hvorunder der er udgravet Kælder, staar paa fast Bund, medens selve Kapellets Fundamenter hviler paa den bløde Ler.

Stabilisering af Kirken.

Ved Laboratorieforsøg med optagne Prøver vil man forsøge at danne sig et Skøn over, hvor stor en Del af de endelige Sætninger Kirken allerede har opnaaet.

Det er imidlertid overvejende sandsynligt, at man maa tilraade at forstærke Fundamenterne, og at man maa anbefale Anvendelse af Megapæle, idet en Undermuring vil blive for kostbar.

En Stabilisering med Megapæle foretages ved Nedpresning af Jernbetonpæle — bestaaende af korte Elementer — under Fundamentet. Efter Nedpresning af Pælene sættes disse i Spænd mod Fundamentet, saaledes at Sætningerne straks skulde ophøre.

— — —“

I en supplerende skrivelse af 9. november s. å. til menighedsrådet udtaler dr. Ostenfeld bl. a.:

„— — — skal jeg herved meddele, at det — — — omtalte Forsøg nu er afsluttet. Dette Forsøgs Resultater er meget vanskelige at tolke, og det kan i hvert Fald fastslås, at Sætningerne ikke kan betragtes som afsluttede i Dag, dog kan det ikke anses for udelukket, at Sætningerne omtrent vil ophøre i Løbet af faa Aar.

— — —

Det er vanskeligt at bedømme Sagen, dels fordi Forudsætningerne for en Tolkning af det foretagne Forsøgs Resultat er meget usikre, dels fordi det ved de udførte Boringer viste sig, at Jordlagene er overordentlig uensartede.

— — —“

Menighedsrådet lod derefter gennem dr. Ostenfeld indhente overslag fra firmaet C. T. Winkel A/S, København, på udførelsen af den af dr. Ostenfeld foreslåede fundering med Megapæle, der ansloges at ville koste ca. 24.000 kr., og forelagde gennem stiftsøvrigheden kirkeministeriet spørgsmålet om, hvad der videre skulle foretages. Efter at stiftsøvrigheden i denne anledning under 23. december 1944 havde udbedt sig en udtalelse fra sagsøgte uden henvisning til, at denne som arkitekt havde opført kirken, svarede sagsøgte i skrivelse af 15. januar 1945 bl. a.:

„— — —

Brædstrup Kirke er opført under min Ledelse i Aarene 1939—40. Ved Prøvegravninger i Grunden blev det konstateret, at den var meget uensartet; men under Hensyn til, at det Tryk, som Grunden udsættes for, ligger betydeligt under den Belastning, som det paaregnes, at en god Byggegrund kan bære, skønnedes det forsvarligt at opføre Kirken uden at lade foretage en extra Fundering. Allerede under Kirkens Opførelse viste der sig Sætninger og fine Revner, særlig i det vestligste Hvælvingsfag. Enhver ny Bygning „sætter sig“ under Opførelsen, efterhaanden som Grunden belastes, og at der tillige fremkom Revner, er en naturlig Følge af Grundens uensartede Beskaffenhed. Hertil kan ogsaa være medvirkende, at den første Vinter, hvor Kirken stod aaben for Frostens Paavirkning, netop var en af de usædvanlig strenge Vintre, hvor Frostens trængte længere ned i Grunden end normalt. De væsentligste af de Revner, som findes, fremkom under Opførelsen og har ikke udvidet sig i nævneværdig Grad. De største Revner er nogle faa m/m. og de mindste er næsten ikke synlige med det blotte Øje.

Stiller man nu det Spørgsmaal, om der ikke burde have været foretaget en extra Fundering, inden Kirken opførtes, kan der hertil svares: En Fundering til en fast Bund maatte føres ned i en Dybde af mindst 4,00 m og medføre en Bekostning af omtrent et tilsvarende Beløb, som der nu er anslaaet til Megapæle. Hvis man vilde søge at sikre sig imod større Sætninger og dermed synlige Revner, og man ikke havde Betænkkelighed ved at ofre Kr. 24.000 herpaa, vilde det have været rigtigt at lade udføre en Extrafundering. Da Komiteen ikke fik de Tilskud ind, som man havde gjort Regning paa, og det derfor var vanskeligt at gennemføre Byggearbejdet indenfor det Beløb, der var til Disposition, vilde man vist, selv om dette Spørgsmaal var stillet nu, have haft vanskeligt ved at træffe Bestemmelse om at anvende et saa stort Beløb til en Extrafundering, som maaske kunde spares. Af Civilingeniørens Udtalelse fremgaar det tydeligt, at Bedømmelsen af, hvor stor en Belastning man kan byde denne Byggegrund, sluttelig maa bero paa et Skøn.

Der er mest Sandsynlighed for, at Sætningen er forbi om nogle Aar, og saa er der ikke sket større Skade paa Kirkebygningen, end at den kan afhjælpes for et par Hundrede Kroner. Det maa derfor anbefales, at der intet foretages, men at man afventer, om Sætningen ikke er forbi i Løbet af et Par Aar.“

Efter fornyet brevveksling med menighedsrådet bestemte kirkeministeriet i skrivelse af 25. maj 1945, at forholdene skulle ses an endnu et års tid af hensyn til muligheden for, at kirkens sætninger da kunne være afsluttet, og at de indtrådte skader da ville kunne udbedres uden en bekostelig extrafundering.

I april og maj 1946 foretoges en fornyet undersøgelse ved dr. Ostenfeld, der herom har afgivet en erklæring af 28. maj 1946, hvori bl. a. anføres:

„— — —

Revnerne.

Det fremgik tydeligt af Besigtigelsen, at Revnedannelsen fortsatte, og at Kirken ikke var kommet i Ro. Dels syntes de gamle Revner næsten alle Steder at være blevet større, dels konstateredes en hel Del nye Revner.

Siden den første Undersøgelse er en stor Del af de værste Revner blevet lugget ud og omhyggeligt muret til (Sommeren 1945), men alle Steder kunde det konstateres, at Revnerne var kommet igen.

— — —

Medens de Revner, der kunde konstateres i Okt. 1944, væsentligst var primære Sætningsrevner, d. v. s. Revner, der med overvejende lodret Retning løb gennem Murene ved Vinduesaabninger etc., er en Del af de nye Revner sekundære Revner. Herved forstaaes Revnedannelser, der er foraarsaget af de primære Revner. Gaar der saaledes en lodret Revne op igennem en Murbue, vil denne følgelig ikke længere bære den overliggende Murvægt, hvilket jo er den statiske Forudsætning. En saadan Tilstand foraarsager, at der opstaaer Trækspændinger i Murværket, hvorved der dannes sekundære Revner, oftest Revner over Murbuer, Revner i Hvalvinger o. s. v.

Disse sekundære Revner er stærkt fremtrædende i Murbuerne over Orgelaabningen og over Vinduesaabningerne nærmest Taarnet. Endvidere er de 2 Hvalvinger nærmest Taarnet revnede, — — —

Kirkens Stabilitet.

De ved Besigtigelsen konstaterede nye Revner kan ikke siges at have skadet Kirkens Konstruktion saa meget, at der er Fare for en Sammenstyrtning af Kirken. Derimod er siden det sidste Besøg Stabiliteten af enkelte mindre Konstruktionsdele og ganske specielt visse Murbuer blevet væsentligt forringet. Det er saaledes konstateret, at Murpartiet over Orgelaabningen og over Vinduesaabninger er revnede helt løs, og over Vinduesaabningerne nærmest Taarn kan man konstatere Forskydninger i Revnefladerne.

Ved yderligere Sætninger af Kirken vil man kunne forvente, at Revnerne vil brede sig, saaledes at det vil blive nødvendigt at foretage en Sikring og Ommuring af de stærkest revnede Murbuer.

Konklusion.

Den foretagne Undersøgelse viser, at Kirken endnu ikke er kommet i Ro; Revnedannelserne fortsætter, og nye Revner er konstaterede. Sætter Kirken sig yderligere, vil man kunne risikere, at enkelte Dele af Murbuerne over Orgelaabning og visse Vinduesaabninger vil frembyde Fare for delvis Nedstyrtning. Derimod er der næppe Fare for en Sammenstyrtning af større Dele af Kirken.

Det maa betragtes som overvejende sandsynligt, at Kirken ikke foreløbigt vil komme i Ro, og at Revnedannelserne vil fortsætte endnu i nogle Aar, hvor længe kan ikke siges. Den fremadskridende Revnedannelse vil sandsynligvis efterhaanden i øget Omfang medføre Fare for Stabiliteten af visse af Kirkens Dele.

Dersom Menighedsraadet ønsker det, kan vi ikke fraraade at se Forholdene an endnu et Aars Tid under Forudsætning af, at Menighedsraadet holder Kirken under omhyggelig Observation og tilkalder os, saafremt det skønnes nødvendigt.

Det er imidlertid ikke sandsynligt, at vi efter en fornyet Besigtigelse i Foråret 1947 vil komme til det Resultat, at man kan undgaa den tidligere drøftede Fundamentsforstærkning. Selv efter at Kirkens Sætningsforløb er af-

sluttet, vil man saaledes kunne risikere, at ydre Paavirkninger (en dybtgaaende Frost, en Grundvandssænkning, kraftige Vindpaavirkninger etc.) vil kunne medføre Skader, hvis Omfang det ikke er muligt at overse.

Vi hælder derfor til den Opfattelse, at Menighedsraadet lige saa godt nu som senere kan udføre en Fundamentsforstærkning i Forbindelse med en omhyggelig Reparation af samtlige Revner, der indtil Forstærkningens Udførelse maatte være opstaaet."

Menighedsrådet forelagde derefter påny sagen for Kirkeministeriet under henvisning til dr. Ostenfeldts seneste erklæring. Ministeriet udbad sig i denne anledning en udtalelse fra sagsøgte, der i skrivelse af 9. august 1946 bl. a. bemærkede: „— — Under hensyn til, at der er Fare for, at yderligere Sætninger kan bevirke Skade paa Kirkebygningen, kan det anbefales, at den tidligere drøftede Fundamentsforstærkning udføres.“ Efter at der fra det tidligere nævnte firma C. T. Winkel var indhentet et specificeret tilbud på fundamentsforstærkning ved nedpresning af megapæle i det af dr. Ostenfeld foreslåede omfang, på grundlag af hvilket tilbud de samlede med arbejdet forbundne udgifter blev anslået til ca. 30.600 kr., blev arbejdet bragt til udførelse i tiden fra den 6. maj 1947 til den 3. juli s. å. for en udgift af 29.178 kr. 05 øre, hvortil kommer dr. Ostenfelds honorar og godtgørelse for udlæg for projektering af og tilsyn med forstærkningsarbejderne, ialt 3322 kr. 53 øre.

Under denne ved stævning af 7. april 1948 anlagte sag har sagsøgerne, Ring sogns menighedsråd, principalt påstået sagsøgte dømt til betaling af 25.270 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra stævningens dato, indtil betaling sker. Det påstævnte beløb fremkommer således:

1. Honorar m. v. til dr. Ostenfeld for undersøgelse af skaderne på kirken	1.842 kr. 09 øre
2. Udgifter til selve funderingsarbejdet	29.178 — 05 —
3. Honorar m. v. til dr. Ostenfeld for funderingsarbejdet	3.322 — 53 —
4. Menighedsrådets rejseudgifter m. v.	318 — 00 —
	<hr/>
	34.660 kr. 67 øre
med fradrag af den anslåede udgift til fyldestgørende fundering udført i forbindelse med kirkens opførelse, af dr. Ostenfeld beregnet til	9.390 — 00 —
	<hr/>
	25.270 kr. 67 øre.

Subsidiært har sagsøgerne påstået sig tilkendt et beløb af 22.260 kr., nemlig forsåvidt fradragsposten i overensstemmelse med det nedenfor nærmere omtalte syn og skøn forhøjes til 12.400 kr., og mere subsidiært har de påstået sig tillagt et efter rettens skøn fastsat mindre beløb.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for deres påstande har sagsøgerne gjort gældende, at sagsøgte ved udførelsen af sit hverv som kirkens arkitekt har udvist forsømmelighed, som har foranlediget, at den nu stedfundne efterfundering er blevet nødvendig, og at han derfor må være pligtig at godtgøre dem de med denne og med undersøgelsen af årsagerne til og afhjælpningen af revnedannelserne forbundne udgifter. De har i så henseende nærmere anført, at årsagen til revnedannelserne efter de af dr. Ostenfeld foretagne undersøgelser må antages at være, at

bygningens forskellige afsnit på grund af jordbundens uensartede beskaffenhed og fundamenternes uensartede tryk har udvist uensartede sætninger, hvorved der er fremkommet spændinger, som har overbelastet murværket, og at byggegrunden således har vist sig ikke uden særlig kraftig fundering at være egnet til at bære en bygning af denne beskaffenhed, hvilket sagsøgte havde kunnet konstatere ved en sådan indgående undersøgelse af grunden, som med rimelighed havde kunnet forlanges af en omhyggelig og kyndig arkitekt. Forsåvidt revnedannelserne må tilskrives frostens indvirkninger på grunden i de strenge vintre 1940—41 og 1941—42, har sagsøgerne derhos gjort gældende, at det må betegnes som et uforsvarligt forhold, at kirkens fundamenter ikke er ført ned i absolut frostfri dybde, og at det — ikke mindst efter erfaringerne fra vinteren 1939—40 — burde have stået sagsøgte klart, at den projekterede fundering i så henseende ikke var tilstrækkelig. Endvidere hævder sagsøgerne, at sagsøgte ikke ved selve bygningens konstruktion har taget tilstrækkeligt hensyn til de af dennes struktur følgende spændinger i murværket og forskelligheder i fundamenttrykket, idet han burde have neutraliseret den stærke spænding i orgelbuen ved indlæg af et muranker og have tilstræbt i alt fald delvis udligning af trykforskellen i fundamenterne ved at gøre tårnfundamenterne bredere, hvorved tårnets sætning ville blive mindre og bygningen som helhed have opnået større modstandskraft mod de fra den uundgåelige sætning hidrørende spændinger. Endelig har sagsøgerne henvist til, at sagsøgte efter sin egen erkendelse allerede i foråret 1941 under kirkens opførelse blev klar over, at der var indtruffet revnedannelser, men desuagtet har undladt at foretage noget til konstatering af deres årsag og til forebyggelse af yderligere skaders opståen, i hvilken forbindelse de uimodsagt har anført, at sagsøgte ved et møde i kirken den 7. marts 1941 blev foreholdt, at kirken slog revner, men slog dette spørgsmål hen. Sagsøgerne har derhos forbeholdt sig under en senere sag at rejse krav om erstatning af udgifterne til tætning af revnerne og til påkrævede murforstærkninger.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand anført, at han efter de for ham foreliggende oplysninger havde anledning til at anse grunden som velegnet som byggegrund, hvilket da også er bekræftet ved det optagne syn og skøn, der er baseret på mere indgående og direkte iagttagelser end de af dr. Ostenfeld foretagne borer. Efter sagsøgtes opfattelse skyldes revnedannelserne i kirken frostens virkninger i de usædvanlige strenge og langvarige vintre 1940—41 og 1941—42, men dette er en så enestående og upåregnelig naturbegivenhed, at han ikke kan gøres ansvarlig derfor, så meget mindre som han havde ladet kirken fundere i 1,00—1,10 m dybde, uanset at den hævdevundne opfattelse, der har givet sig udtryk i adskillige lære- og håndbøger samt i mange bygningsvedtægter o lign., anser 90 cm for tilstrækkeligt.

Efter bygningens dimensionering og konstruktion var de af sagsøgerne yderligere krævede foranstaltninger — selv om det måske nu må erkendes, at de kunne have forhindret skaden eller formindsket dens omfang — upåkrævede, og sagsøgte har derfor ikke handlet uagtsomt ved at have undladt at træffe disse foranstaltninger. De af sagsøgte under kirkens opførelse konstaterede revner afveg ikke fra, hvad der kan forekomme ved ethvert byggeforetagende, navnlig i en bygning med så svært murværk, hvor spændingen mellem overfladen og kernen under murens tørring let giver sig udslag i overfladiske sprængninger,

og det kan derfor ikke bebrejdes sagsøgte, at han ikke har tillagt dem nogen betydning.

Under sagen er forklaring afgivet af sagsøgte — tildels under domsforhandlingen — og af forskellige vidner.

Sagsøgte har bl. a. forklaret, at han engang i 1938 var tilstede ved et udvalgs møde vedrørende kirken, hvor det kom på tale, at ikke alle steder i Brædstrup var egnet som byggeplads. Sagsøgte anså imidlertid det udsætte areal for en god byggegrund. Han havde konstateret grundens beskaffenhed gennem personlig besigtigelse af de i kredslægens erklæring af 9. maj 1938 omtalte prøvegravninger, af hvilke de 2 nordlige var beliggende i umiddelbar nærhed af selve byggepladsen, men havde ikke forud for arbejdernes påbegyndelse foretaget yderligere undersøgelser af grunden. Han var klar over, at terrænet var et udpræget morænelandskab. I sommeren 1940 foretoges udgravning til fundamenter i 1 meters dybde under terræn, under kapellet dog tildels til $2\frac{1}{2}$ m dybde, idet der her skulle indrettes kælder med varmeanlæg. Sagsøgte besøgte ret jævnlige udgravningerne og konstaterede, at bunden bestod af fast ler iblandet sten og grus, under kapellet dog væsentlig af grus; tillige undersøgte sagsøgte enkelte steder bunden ved med håndkraft at støde en jern- eller messingstang et stykke ned i bunden, hvorved han konstaterede, at denne var fast. Sagsøgte stødte aldrig ved sine besigtigelser og undersøgelser på noget vandførende lag og fandt det uformodent at foretage nogen dybere udgravning, dels på grund af byggepladsens høje beliggenhed, dels fordi grunden ved de oprindelige prøvegravninger var undersøgt i 5 alens dybde. Støbningen af fundamenter fandt sted, efterhånden som udgravningerne nåede den tilstrækkelige dybde, og det er muligt, at støbningen enkelte steder er gennemført, uden at sagsøgte forinden har beset udgravningen, men det kan på grund af sagsøgtes hyppige besøg ikke dreje sig om store områder. Man anså almindeligvis 90 cm for trostsikker dybde, og sagsøgte var ikke klar over, at frosten i vinteren 1939—40 var gået dybere i jorden. Sagsøgte betragtede grunden som det, der i Dansk Ingeniørforenings normer for beregning af husbygningskonstruktioner betegnes som „god byggegrund, — fastlejet, ikke meget fugtigt sand og grus med indtil $\frac{1}{3}$ ler“, der uden vanskelighed skal kunne bære et tryk af indtil 3 kg/cm². Mens bygningen i vinteren 1940—41 stod under tag, men uden vinduer og døre, fremkom der i skibets vestlige hvælvingefag mod nord og syd en revne i hver side og endvidere en revne i orgelbuen samt en revne i gjordbuen mellem de to vestlige hvælvinger. Sagsøgte tillagde ikke disse revner nogen betydning, da han nærmest antog, at de hidrørte fra murens udtørring, men han mener nu, at de må tilskrives den usædvanligt strenge frost, der har bevirket løftninger eller forskydninger i bygningens fundamenter. De i sagsøgtes tidligere gengivne erklæring af 15. januar 1945 indeholdte faktiske oplysninger er afgivet efter hukommelsen uden støtte af notater eller lignende; når der i denne erklæring tales om grundens uensartede beskaffenhed, sigtes herved alene dels til materialets konsistens af grove og fine partikler imellem hinanden, dels til, at de grove og fine aflejringer til en vis grad forekom lagvis. Når sagsøgte i sin ligeledes ovennævnte skrivelse af 9. august 1946 uden noget forbehold anbefalede den af dr. Ostenfeld foreslåede megafundering, skyldtes det, at han af akterne kunne se, at sagsøgerne nærrede et stærkt ønske om at få det nævnte arbejde udført, og at han uden egentlig at anse det for strengt nødvendigt kunne billige, at det blev foretaget som en slags sikkerhedsforanstaltning. Sag-

søgte blev først ved et møde med repræsentanter for sagsøgerne den 16. november 1946 bekendt med, at sagsøgerne ville gøre ham ansvarlig for omkostningerne ved det pågældende arbejde, og han er ikke i stand til at udtale sig om, hvorvidt han, hvis han tidligere var gjort bekendt hermed, ville have udtalt sig på anden måde derfor Kirkeministeriet.

Entreprenør Gustav Pedersen, Brædstrup, har som vidne forklaret bl. a. at han foretog de i kredslagens erklæring nævnte prøvegravninger, som dog efter vidnets formening foretoges i efteråret 1938. Jorden var middelfast og kunne tages med greb, medens hakke ikke var nødvendig. I den sandblandede del lå sandet tildels i ca. 1 cm høje årer. Vidnet har ikke konstateret rent sand under de sidste 2 alen ler. Der var, såvidt vidnet erindrer, ikke grundvand i noget af de nordlige huller.

Murermester Alfred Nielsen, Brædstrup, der ved kirkens opførelse havde murerarbejdet i entreprise, har som vidne bl. a. forklaret, at jorden ved udgravningen var normalt fast; der brugtes hakke jævnt over det hele. Under mulden bestod grunden af rødler isprængt mange småsten, under kapellet dog udelukkende af sand. Iøvrigt var hele jordlaget fast og tørt, og vidnet, der i 16 år har virket som murermester i Brædstrup, anså grunden for god nok. Grundene i Brædstrup er af stærkt vekslende beskaffenhed fra sted til sted og må som helhed betegnes som usolidt byggeterræn, men da vidnet fandt kirkens grund egnet, sagde han intet herom til sagsøgte. Hvis vidnet havde næret betænkelighed ved byggeet, ville han have gjort sagsøgte opmærksom herpå.

Arbejdsmændene Salomon Sørensen, Villiam Christensen og Johannes Nielsen, alle af Brædstrup, har som vidner i alt væsentligt overensstemmende forklaret, at udgravningen blev foretaget til en dybde af ca. 110 cm, under tårnet måske 10 cm dybere og under kapellet til kælderens dybde. Hele grunden var meget fast og tør og måtte flere steder løsnes med hakke. Grunden bestod af muld, småsten og ler, dog mener vidnerne Sørensen og Nielsen, at der under kapellet var rent sand under lerlaget.

Til sagens oplysning er derhos foretaget syn og skøn ved skønsmændene arkitekt D. Thomsen, M. D. A., Roskilde, arkitekt Søren Vig-Nielsen, M. A. A., Viborg, og civilingeniør Poul Harding, M. Ing. F., Aarhus. I den af skønsmændene under 9. maj 1949 afgivne erklæring udtales bl. a.:

„— — —

Spørgsmål 1:

Der udbedes en beskrivelse af kirkens tilstand forsåvidt angår de revner og andre beskadigelser, der skønnes at være en følge af kirkens „sætninger“.

Besvarelse af spørgsmål 1:

Kirken er opført med betonfundamenter, granitsokkel, ydermure af rødt fuget murværk, indermure muret, fuget og kalket murværk, over vinduer murede buestik. Taget over skib, kor og kapel er røde tagsten, over tårn og apsis paptag på bræddbeklædning. Over kapel almindeligt træbjælkelag og loft. Over skib, kor og apsis ½-stens hvælvingskapper med grater og brede jordbuer. Over tårnrum 3 træbjælkelag med bræddeloft og 1 lag af jernbeton under klokkerummet. Gulv i kirken er dels bræddegulv, dels betongulv belagt med klinker.

Mange steder i kirken forefindes revner, en del deraf hårfine, en del mere betydende revner. Af sådanne særlig betydende revner skal nævnes:

Tårnet har mærkbare revner i østmuren fra døråbning til skibet, til orgelåbningen, videre til jernbetondækket, revner i jernbetondækket og mindre revner

i muren over jernbetondækket. Tårnet har dernæst mærkbare revner i vestmuren fra hoveddør og indtil ca. 6 m op i tårnmuren.

Disse gennemgående revner i tårnet har den betydning for tårnmurens gode og holdbare istandsættelse, at der uanset den udførte forstærkning af tårnfundamentet ved Megapæle bør anlægges solide jernankre i tårnmurene, hvorefter varigt sammenhold og soliditet af tårnet kan opnås.

Skibet har særlig mærkbare revner i syd- og nordmuren fra overkant fundament til vinduet, gennem vinduesbuen og overliggende mur til taget og ind i hvælvingerne, hvor revnerne spreder sig i 3 retninger. Revnernes bredde er henholdsvis 2,5 — 3,0 — 3,5 og 3,0 mm. I 1ste og 2den gjordbue fra tårnet forefindes særlig mærkbare revner i toppen af gjordbuen. Revnerne fordeler sig ind i hvælvingkapperne. Revnernes bredde er henholdsvis 5 og 3,5 mm.

Af de over revnerne i 1947 og 1948 anbragte gipssegl var flere enten revnede midt over eller løse, hvilket viser, at der endnu den gang spores bevægelse i mur og hvælvinger.

Af de i foråret 1949 anbragte gipssegl var kun det på den 1ste gjordbue fra tårnet revnet midt over, de øvrige var ikke revnede og ikke løse.

Uanset om gipsseglene er eller vil revne eller blive løse — og derved konstaterede bevægelser endnu i kirkens mure og hvælvinger — bør der på ydermurene langs overkant af muren indlægges solide jernankre, og over gjordbuerne bør der tværs over skibet indlægges solide jernankre, hvorefter et varigt sammenhold og soliditet af ydermure og hvælvinger kan opnås.

Koret har mærkbare revner i nordre ydermur, i gjordbuen og en revne ind i skibets hvælvingsskappe. Der bør som i skibet indlægges jernankre, hvorved et varigt sammenhold kan opnås.

Kapellet har mærkbare revner i såvel øst- som vestydermuren. Der bør indlægges i hver mureverkant jernankre, hvorved varigt sammenhold kan opnås.

De foran beskrevne revner stemmer i det væsentlige overens med, hvad dr. Ostenfeld har angivet.

Endelig skal udtales som helhed, at selv om den udførte forstærkning af fundamenterne kan ventes at give murværket i kirken en sådan soliditet, at kun svage eftersætninger kan forekomme, bør de angivne indlæg af jernankre ikke undlades, og for murene må der udføres ikke blot en udfyldning af revnerne, men udmuring med forbandt i murværket. Derefter vil kirken uanset disse tidligere sætninger kunne opnå en god stabilitet og soliditet.

Spørgsmål 2:

Der udbedes en redegørelse for årsagen til beskadigelserne. hvorved følgende underspørgsmål bedes besvarede:

- Er det ikke et rimeligt krav til en arkitekt, at han forinden påbegyndelsen af en så tung bygning som kirken foretager boringer el. lign. i grunden for at undersøge dens konsistens og mulighed for at bære bygningen, in casu særligt når henset til, at sagsøgte var bekendt med grundens uensartethed.
- I tilslutning til dr. Ostenfelds bundbeskrivelse — — — udbedes en redegørelse for bundforholdene på byggegrunden.
- Der udbedes en beregning af murens tryk på grunden, særligt forsåvidt angår tåmets nord- og sydside udfor „orgelåbningen“.
- På grundlag af skønsmændenes besvarelse af sp. b) og c) spørges, om den oprindelige fundamentering i 1 m dybde kan anses som forsvarlig, om der

ikke burde have været foretaget stærkere fundamentering under tårnet end under skibet, og om det ikke havde været naturligt at gøre tårnets fundamenter bredere eller dybere.

- e. Det bedes undersøgt, om det oprindelige fundament under kirkens sydlige side har den angivne dybde af 1 m.

Besvarelse af spørgsmål 2:

At skulle give en redegørelse for årsagen til beskadigelserne af kirken — altså revnedannelserne — er i et tilfælde som det foreliggende en omstændelig og alvorlig sag.

Fleere forhold kan her være medvirkende, f. eks. grunden og undergrundens beskaffenhed, mulighed for frostpåvirkning i underkant af fundamenter eller murværk m. v.

Det mest nærliggende er at komme til klarhed over jordbundsforholdene.

Nærliggende er det derfor først at bemærke sig dr. Ostenfelds beskrivelse af bundforholdene — — —

Derefter er der grund til at bemærke sig de i maj 1938 — altså 2 år før kirkens fundering udførtes — af kredslægen krævede 4 udgravninger i anledning af godkendelsen af grunden til kirkegård og dermed til kirkebyggeriet — — —

Det oplyses, at disse 4 udgravninger af arkitekt Norn er besigtiget, forinden der udførtes funderinger.

Endvidere er der af arkitekt Norn udgravet i 2½ m's dybde for kælderrum.

Disse ovennævnte grundundersøgelser tør synsmændene dog ikke anse for tilstrækkelige til på grundlag heraf at turde angive årsagen til beskadigelserne af kirken.

Synsmændene har derfor måttet kræve en gennemført grundundersøgelse ved 9 udgravninger langs med kirken i rimelig afstand fra denne med mulighed for undersøgelse af jordlagenes beskaffenhed, tørhed, fugtighed, vandholdighed og klassificering for bæreevne, samt 9 udgravninger umiddelbart op ad kirken til konstatering af disse jordlags beskaffenhed, fundamentsdybder m. v.

Der næst, for at fastslå undergrundens lagdeling, indhold af ler, sand, grus m. v., og for derved at kunne fastlægge grundens formentlige klassificering for bæreevne, er af Det danske Hedeselskabs laboratorium i Viborg udført 2 jordbundsanalyser — — —

Da lagene i hovedsagen er ensartede sandblandet ler i god tykkelse med undtagelse af udgravning 11, hvor et sandlag ligger i en dybde af 90 cm,

da de sandblandede lerlag er af en udpræget ensartet konsistens (står helt i udgravningens fulde dybde), er ensartet tørre uden antydning af fine vandårer undtagen for udgravning 18, hvor det nederste sandblandede lerlag er lidt mere fugtigt end de 2 øverste lag og derfor lidt blødere, og endelig

da der i de sandblandede lerlag efter analyserne er langt den største del sand — ca. 80 pct. — og langt den mindste del ler — ca. 20 pct. —, og lagene som de forekommer i udgravningerne har en betydelig fasthed og i lufttørr tilstand en fremtrædende fasthed, må vi synsmænd anse grunden for „god byggegrund“ og i forhold til Dansk Ingeniørforenings normer for tilladeligt tryk på grunden klassificere byggegrunden til at måtte henhøre under normernes gruppe 2 under karakteristikken: Fastlejret ikke meget fugtigt sand og grus med indtil $\frac{1}{3}$ ler.

Efter denne gennemførte grundundersøgelse og deraf følgende konstatering af grundens klassificering må det undersøges, om kirkens konstruktion, vægtforhold og derved fremkommende fundamenttryk på undergrunden er i sådant ret forhold til undergrundens bæreevne, at virkningen af de ganske små, men tilladelige sætninger, der må forekomme ved den stadig tiltagende belastning efterhånden som bygværket opføres, kan neutraliseres ved bygværkets (særlig murværkets) sammenhold og elasticitetsevne.

Konstruktionen er den gennem århundreder traditionsbundne — ganske lav sidebygning (kapel), lidt højere apsis, igen lidt højere kor, en del højere skib og et meget højt tårn. I skib, kor og apsis hvælvinger, der ved sine særegne trykretninger stiller store krav til sidemurene.

De i kirken anvendte dimensioner for murværket må anses for tilstrækkelige, endog rigelige.

Vægtforhold, trykretninger og dermed fundamenttrykkene som middeltryk er af synsmændene udregnet til:

for kapelbygningen	1,14 kg/cm ²
for koret	1,50 ..
for skibet	1,63 ..
for tårnets nord- og sydside	2,40 ..
for tårnet ved siden af orgelåbningen	2,58 ..

Som tilladeligt middeltryk på byggegrund må efter Dansk Ingeniørforenings normer ved frostfri dybde for gruppe 2 — for fastliggende ikke meget fugtigt sand og grus med indtil $\frac{1}{3}$ ler — gås ud fra 3 kg/cm².

I det foreliggende tilfælde må den uundgåelige sætning herefter for kapel, kor og skib betragtes som betydningsløs, for tårnet betragtelige, men dog ikke mere, end at murværkets elasticitet og sammenhold skal kunne neutralisere den uundgåelige sætning.

Når der til trods for de foran anførte særdeles gode forhold imellem middeltrykkene, grundens bæreevne og de ensartede, sandblandede lerlag, der er i tilstrækkelig god tykkelse til endelig bæring af belastningerne, alligevel — — — er konstateret betydelige sætninger selv i kapellets sidemure og gavl, særlig mærkelige sætninger i apsis og kormure, betydende sætninger i skibets sidemure og stræbepiller og en usædvanlig stor sætning i tårnets ydermure i syd-, nord- og vestmurene, er disse sætninger efter forholdene her så betydelige, at de efter synsmændenes formening må være fremkommet ved frostpåvirkning af grunden under fundamenterne, hvorved der i denne er opstået en så stor udvidelse — der har ytret sig ved hævning, forskydning til siderne og nedad, således at en senere sammentrykning og derved mulighed for ny udskydning til siden og nedad har kunnet finde sted, og eventuel gentagelse af sådan frostpåvirkning — at den har medført en så stor sætning og deraf følgende påvirkning og anstrængelse af murværket og hvælvinger, at disses sammenholds- og elasticitetsevne ikke har kunnet svare dertil. Spændingerne udløses da nødvendigvis ved at der opstår revner, og disse fremkommer som det er selvfølgeligt på de svageste steder — ved vinduer, døråbninger, murbuer og hvælvinger — og forplanter sig herfra så langt, som det er nødvendigt for at udløse spændingerne.

Besvarelse af spørgsmål 2 a:

Det er et rimeligt krav til en arkitekt, at han forinden påbegyndelsen af enhver bygning foretager en sådan undersøgelse af grunden, dens konsistens og bæreevne, at han selv tør tro, at bygningen, ikke alene medens den er under opførelse, men også siden hen, vil være god og holdbar.

Hvilken fremgangsmåde, der anvendes ved en sådan undersøgelse, må det stå ham frit for at bestemme. Det kan således ikke stilles som et krav, at der netop skal foretages borer. Selv om en arkitekt formenes at være bekendt med en grunds ens- eller uensartethed, bør han dog foretage den fornødne undersøgelse.

Besvarelse af spørgsmål 2 b:

Redegørelse for bundforholdene er givet foran under besvarelsen af spørgsmål 2.

Besvarelse af spørgsmål 2 c:

En beregning af murenes middeltryk på grunden er foretaget foran under besvarelsen af spørgsmål 2.

Besvarelse af spørgsmål 2 d:

Det er almindeligt, hvor der i bygningsvedtægter findes bestemmelser om bygningsfundamenters dybde, at der er anført frostfri dybde og et dybdemål.

— — —

Den som anført i spørgsmål 2 d oprindelige fundamentering i ca. 100 cm's dybde må i henhold til ovenstående vedtægter og almindelige opfattelse anses som forsvarlig.

— — —

Selv om middeltrykket for tårnet ligger under det tilladelige middeltryk på grunden, så ligger skibets middeltryk på grunden så meget under tårnets middeltryk, at det må synes rimeligt, om tårnets middeltryk var bragt nærmere til skibets middeltryk for at opnå mulighed for at undgå uensartede sætninger mellem skib og tårn, hvilket kunne være opnået, hvis tårnets fundamenter var blevet gjort bredere i bunden.

Besvarelse af spørgsmål 2 e:

Det opmålte fundament for kirken er — — —

dybde af fundament under terræn:

tårnets sydside	107 cm
skibets sydside	89 og 100 cm
korsets sydside	96 cm
apsis	94 cm
korsets nordside	97 cm
skibets nordside	105 og 100 cm
tårnets nordside	113 cm

Spørgsmål 3:

Må det ikke anses for et naturligt krav, at fundamenterne føres ned i en dybde, som i almindelighed anses for frostfri, særlig når hensyn tages til kirkens udsatte beliggenhed.

Besvarelse af spørgsmål 3:

I besvarelse af spørgsmål 2 c er anført, hvad der i almindelighed anses og regnes for frostfri dybde. De særlige strenge vintre i årene 1940—41—42, og skader der derved forvoldtes på mange bygninger, der har fundamentdybder indenfor ca. 90 cm, vil antagelig medføre, at kravene, til hvad der må forstås ved frostfri dybde, må blive væsentlig større. I så fald vil der formentlig samtidig være grund til, at der tages hensyn til særlig udsat beliggenhed. Et sådant krav findes ikke i de nuværende bestemmelser.

Spørgsmål 4:

Må den skete efterfundering med Megapæle anses som en naturlig og forsvarelig foranstaltning til sikring af fremtidige „sætninger“.

Besvarelse af spørgsmål 4:

Der kan næppe være tvivl om, at det i det foreliggende tilfælde er lykkedes at udføre Megapælefundering selv under de lavere og ikke særlig vægtige dele af kirken — som f. eks. kapellet og apsis —, og således må den kunne anses for at være teknisk forsvarelig.

Til spørgsmålet om den skete efterfundering med Megapæle anses for naturlig må udtales:

Under de synspunkter med hensyn til bundens beskaffenhed, som dr. Ostenfeld er nået til gennem de af ham udførte 8 borer og een enkelt dyb udgravning, må den udførte forstærkning af fundamentet ved hjælp af Megapæle nok kunne anses for naturlig.

Synsmændene må derimod under hensyn til de af dem foretagne udgravninger og undersøgelser, der har givet et andet billede af jordbundsforholdene, mene, at en undermuring af fundamenterne til en dybde, der i alle måder måtte være sikret mod frostpåvirkning, ville have været en naturligere løsning af spørgsmålet.

Spørgsmål 5:

Dr. Ostenfelds beregning over omkostningerne ved oprindelig fundering til fast bund andrager kr. 9.390. Synsmændene kan godkende materialemængder: beton, jordudgravning og forskalling, medens man for enhedsprisernes vedkommende må hævde disse med 25 pct., således at man vil beregne omkostningerne til:

for udførelsen af arbejdet:	kr. 11.739
arkitekthonorar m. v.	ca. — 661
	<hr/>
tilsammen....	kr. 12.400

Synsmændene kan godkende de for Megastabiliseringen påløbne omkostninger.

— — —“

På spørgsmål om, hvorvidt sagsøgte ved sin undersøgelse af byggegrunden og sit skøn eller bedømmelse af dens bæreevne har gjort sig skyldig i nogen fejl eller forsømmelse i sin egenskab af projekterende og tilsynsførende arkitekt har skønsmændene udtalt:

„Ved de udgravninger, synsmændene har foretaget ved kirken, har vi kunnet konstatere jordlagenes beskaffenhed og beregne deres formentlige bæreevne.“

evne. Da det er oplyst, at arkitekt Norn forinden kirkens opførelse har besigtiget de 4 udgravninger i 5 alens dybde, som kredslægen har krævet udført, og da disse udgravninger formentlig vil have svaret til de udgravninger, synsmændene har foretaget, så har arkitekt Norn derved kunnet gjort sig bekendt med jordlagenes beskaffenhed og bæreevne.

Tillige har arkitekt Norn besigtiget en udgravning for kælder i 2½ meters dybde og forskellige steder sonderet med jernstang i undergrunden. Som jordlagene i udgravningerne har måtte vise sig at være — ensartede og af fast konsistens —, ville vi ikke have fundet anledning til at foretage borer, der dog ikke som udgravningerne kan give sikkert billede af jordlagene.

Vi formener derfor ikke, at arkitekt Norn kan have gjort sig skyldig i fejl eller forsømmelser ved vurderingen af byggegrundens brugbarhed og bæreevne."

Endvidere har skønsmændene udtalt, at de efter de krav, der fra det offentlige har været stillet, og som opfattelsen om frost i forhold til fundamenter i almindelighed har været, før de usædvanlige vintre indtraf i 1940, ikke tør tro, at det kan hebrejdes sagsøgte, at han i 1939 og 1940, indtil den strenge vinter indtraf, ikke har projekteret kirkens fundamenter til større dybde end ca. 1 m under terræn, at revnedannelser siden vintrene 1940—41 er opstået i talrige gamle kirker, at det må anses for almindeligt i danske landsbykirker, at fundamenterne er bredere end de overliggende murstammer, ligesom de høje tårne almindeligvis har et forholdsvis bredere fundament end skibet for at gøre trykkene på grunden mere ensartede, at det i det hele antages at være almindeligt, at man ved større og vægtige bygninger uanset lov og vedtægter giver fundamenterne større bredder end absolut påkrævet for at kunne opnå mere ensartet tryk, at det vel ikke kan siges at være uforsvarligt, at tårn og skib såvel som de øvrige dele af den her omhandlede kirke er projekteret og opført med fundamenter af samme bredde som murenes tykkelse, men at det altid er ønskeligt at gøre fundamenterne bredere end murstammerne, selv om trykket ikke ville overstige grundens bæreevne, at projekteringen og udførelsen af tårnets østside med orgelåbningen ikke er i strid med almindeligt anerkendt praksis eller de i Dansk Ingeniørforenings normer for husbygningskonstruktioner indeholdte regler, men at det — uanset at overdækningen over åbningen er lovlig — ville have været ønskeligt, om der over buen havde været indmuret et solidt jernanker med solide ankerstokke, og at nord- og sydurens tilbøjelighed til kæntring udefter med en ret betydningsløs udgift kunne være modvirket ved indmuring af et muranker i tårnets øst- eller vestgavl, hvilket — i alt fald delvis — kunne have hindret revnedannelser i tårnets østgavl og selv ved senere indmuring f. eks. efter undersøgelserne i 1946 kunne have forebygget udvidelser og forøgelser af de indtrufne revnedannelser.

Mandag den 2. februar.

Med hensyn til spørgsmålet om nødvendigheden af den iværksatte efterfundering og dennes omfang har skønsmændene udtalt, at selv om sætning af tårnet f. eks. ved efterfundering bragtes til ophør, ville det være rimeligt at foretage efterfundering også af skib og kor af hensyn til eventuel indtræffende meget streng vinter og dermed følgende mulighed for nye frostpåvirkninger, at det ikke kan anses for almindeligt, at der udføres efterfundering af omfang og bekostninger som her sket under skib, kor, apsis og kapel, når det kunne forudsættes, at yderligere skade hidrørende fra tårnets sætning ikke ville forekomme, at udsættelse af efterfunderingen for at afvente resultaterne af indmuring af murankre ikke ville være begrundet, idet en ny streng vinter utvivlsomt ville føre til ny frostpåvirkning af grunden under tårnets fundament og dermed give mulighed for nye sætninger, og at skader hidrørende fra sætninger kunne være undgået, hvis fundamenterne fra først af var ført ned til absolut frostsikker dybde, derimod ikke nødvendigvis til den ved Megafunderingen opnåede dybde, ligesom der herved kunne være opnået samme sikkerhed mod sætninger som ved den nu foretagne efterfundering.

På yderligere spørgsmål navnlig angående skønsmændenes bedømmelse af de ved dr. Ostenfelds borerer fremkomne resultater, der flere steder — navnlig ved kappellets nord- og vestside og ved tårnets vestside — viste nedsyning af boret uden omdrejning alene som følge af boret's belastning, hvilket formentes at kunne tyde på tilstedeværelsen af løse jordlag, der måtte antages at være særlig tilbøjelige til stærk sammensyning som følge af bygningens overliggende vægt, har skønsmændene udtalt:

„ — — —

Spørgsmål 1. Svar: De Oplysninger om Bundforholdene, der har kunnet gives ved de af Ingeniør Ostenfeld foretagne Borerer — jævnfør det forelagte Boringskort — anser vi for at være netop saa nuanceret, som en omhyggelig Boring kan fremvise, men paa ingen Maade saa udtømmende og præcise som de Oplysninger, der faas — og som i dette Tilfælde er faaet ved de systematisk anlagte Gravninger i store Dybder, hvorved er opnaaet — ved direkte Paavisning og Konstatering — Jordlagenes Beskaffenhed, Lagdeling, Tørhed, Fugtighed, Vandholdighed og Fasthed — og derved Mulighed for den rigtigt mulige Bedømmelse til Klassificering for Bæreevnen.

Spørgsmål 2. Svar: Selv om Boret paa enkelte Steder kan være sunket uden Omdrejninger som Følge af Boret's Belastning, saa giver saadanne smaa Udslag fra Hælheden dog ikke Mulighed for, at vi turde beregne nogen betydningsfuld Sammentrykkelighed.

De foretagne Udgravninger udviste derimod ved direkte Paavisning og Konstatering, at de sandblandede Lerlag var saa paafaldende ensartede og faste og de ganske enkelte Sandlag eller grovere Sandlag var saa ensartede og faste — eller laa saa dybt, at der ikke syntes at være nogen Mulighed for Sammentrykning af Betydning for Kirkens Stabilitet.

Spørgsmaal 2 a. Om Mulighed for Sammentrykning „ved Kappellets Nordside“. Svar: Nej, ikke af nogen Betydning. Belastningen er tilmed her saa ringe, kun c. 1,40 Kg. pr. cm².

Spørgsmaal 2 b. „Ved Kapellet's Vestside“.

Svar: Som udtalt for 2 a.

Spørgsmaal 2 c. „Ved Taarnets Vestside“.

Svar: Nej, ikke af Betydning for Taarnets Stabilitet, selv om Belastningen her er ca. 2,40 Kg. pr. cm², idet Udgravningen viser meget tykke og ensartede, sandblandede Lerlag — og et fast Sandlag i ca. 5 m Dybde. Den ringe Sammentrykkelighed kan ikke tænkes at foraarsage de store Sænkninger og derved Revnedannelser, der er forekommet i Taarnet, ja endog i Kapellet — med de ganske lave Murc og ringe Vægt.

For den store Revnedannelse maa søges anden Aarsag — Frostpaavirkning.
— — —“

I anledning af de af skønsmændene fremsatte betragtninger har sagsøgerne fra professor A. E. Bretting indhentet en erklæring af 11. februar 1950, hvori bl. a. udtales:

„— — —“

Det må fremhæves, at størrelsen af de absolutte sætninger i og for sig må anses for at være uden betydning for opståelse af revner i kirken, så længe de er jævnt fordelte; afgørende er alene uensartetheden i sætningerne.

At sætningsdifferencer af den viste størrelsesorden har kunnet fremkalde de talrige revner i kirken, forekommer ikke overraskende.

Efter et indgående studium af det foreliggende materiale, samt yderligere oplysninger, der er stillet til min rådighed af dr. Ostenfeld og Geoteknisk Institut, må jeg anse det for utvivlsomt, at de indtrufne sætninger er en naturlig følge af undergrundens beskaffenhed og belastningens størrelse og fordeling langs kirkens periferi.

Som begrundelse for denne opfattelse kan jeg fremføre:

De af dr. Ostenfeld udførte spidsboringer giver erfaringsmæssigt et godt holdepunkt for bedømmelsen af jordlagenes bæreevne, d. v. s. den belastning, som et jordlag uden øjeblikkeligt brud (opskydning af bunden ved siderne) kan bære.

— — —

Det må efter det foreliggende antages, at de blødere lag i omegnen af tårnet, for såvidt de ligger tilstrækkelig højt, meget vel kan have været belastet i nærheden af deres brudgrænse, men det forekommer dog, når hensyn tages til sætningernes langsomme forløb, mere sandsynligt, at sætningerne i hovedsagen skyldes den ganske normale komprimering, som indfinder sig i løbet af årene, når vandmættede lerlag belastes, selv om denne belastning ligger betydeligt under lerets brudbelastning.

En sådan komprimering afhænger foruden af belastningens størrelse i tørste række af lerets vandindhold, som i det hele er den afgørende faktor ved bestemmelse af såvel bæreevnen som komprimeringen.

Det er derfor beklageligt, at der kun findes en enkelt bestemmelse for vandindholdet, foretaget med en af dr. Ostenfeld udtaget prøve fra en gravning. — — —

Det naturlige vandindhold af denne prøve er af Geoteknisk Institut bestemt til 18,6 pct. af tørvægten, en meget høj værdi af moræneler, som i høj grad bekræfter den bløde konsistens.

Med samme prøve er foretaget konsolideringsforsøg, der ligeledes bekræfter sandsynligheden for, at sætninger af de observerede størrelsesordner kan skyldes lerets komprimering, uden at egentligt brud behøver at være indtruffet.

— — —

Når sætningerne under tårnet er så meget større end under skibet, er dette dels en følge af, at belastningen pr. arealenhed under tårnet er så meget større, dels også begrundet deri, at de blødere lerlag her øjensynlig har svagere konsistens og større mægtighed. Belastningen spredes nedefter under fundamentet, og jo dybere laget ligger, des mindre bidrager det til sætningen.

Det må dog fremhæves, at man, selv om bundforholdene havde været helt ensartede, og selv om trykket på grunden under tårnet havde været reduceret til samme værdi som under skibet ved en udvidelse af fundamentet, dog måtte have regnet med større sætninger under tårnet end under skibet. Årsagen hertil er, at virkningen af et bestemt tryk pr. arealenhed under et bredere fundament når mere i dybden og derfor fremkalder større belastninger på et dybtliggende jordlag.

Resultatet af de ovenfor anførte betragtninger står jo i åbenlys modstrid med det af de 3 skønsmænd fremførte.

— — —

De farlige frosthævninger optræder især ved høj grundvandsstand og fremkommer derved, at grundvandet kapillært suges op og fryser uden om allerede dannede iskrystaller, således at der dannes hele linser af ren is i jorden, hvorved jordoverfladen løftes med stor kraft.

Når jordens gennemtrængelighed, som f. eks. ved federe ler, bliver så ringe, at vandtilstrømningen nedefra kun kan foregå i ubetydelig grad, bliver frostfaren igen ringere.

Som det vil forstås, er det umuligt på det foreliggende grundlag at udtale sig om, hvorvidt frosten på visse punkter kan have sin andel i de opståede skader, men jeg må anse det for meget søgt at antage, at skaderne hovedsagelig skyldes frosten, da langt mere selvfølgelig og naturlige årsager straks frembyder sig.

— — —

Jeg kan ikke slutte disse udtalelser, uden at jeg føler mig forpligtet til samtidigt at udtale mit skøn om arkitektens ansvar i denne sag; idet man ellers af ovenstående måske kunne være tilbøjelig til at drage den konklusion, at det fulde økonomiske ansvar for de opståede skader efter min formening påhviler arkitekten.

Det må efter det foregående antages, at sætningsdifferencerne og dermed revnerne kunne have været undgået ved grundigere bundundersøgelser og bedre afpasning af trykket på grunden efter bundforholdene, eventuelt ved speciel fundering af visse dele af kirken.

Det er derimod langt mere tvivlsomt, om man har lov til at forudsætte, at en arkitekt normalt sidder inde med en sådan sagkundskab, at han er i stand til at foretage og bearbejde de fornødne bundundersøgelser, eller endog blot så megen indsigt, at han indser nødvendigheden af at henvende sig til særlig sagkyndige om hjælp. Det vil vist her i landet været vanskeligt at finde arkitekter, som opfylder disse betingelser.

Selv om arkitekten havde været så forsigtig at henvende sig til en almindelig rådgivende ingeniør om hjælp ved bedømmelsen af funderingsforholdene,

var resultatet måske ikke blevet meget bedre, idet der jo ikke foreligger bundforhold, som på forhånd måtte gøre indtryk af at være farlige, såsom mosebund, dynd eller lignende — — —“

Under afhjæmningen af skønnet, der foregik i tilslutning til domsforhandlingen, og hvortil dr. Ostfeld og professor Bretting ikke var indkaldt, har skønsmændene fastholdt, at de i det foreliggende tilfælde indtrufne sætninger af kirkens forskellige dele er så forskelligartede i forhold til fundamenttrykket og de ved udgravningerne konstaterede bundforhold, at de ikke kan forklares ved bundens beskaffenhed, men kun ved frostvirkninger. De har derhos udtalt, at undersøgelse ved spidsboringer i mange tilfælde giver en god vejledning, men ikke noget ubetinget pålideligt billede af jordlagenes konsistens, bl. a. fordi boreresultatet er stærkt afhængig af jordlagenes fugtighed. Det sikreste er derfor at foretage udgravninger, der direkte viser lagenes sammensætning og konsistens. Det er normalt at foretage et efter hele terrænets beskaffenhed afpasset antal prøvegravninger, der efter arkitekt Vig-Nielsens opfattelse bør lægges udenfor, men i umiddelbar nærhed af fundamentområdet, medens de efter arkitekt Thomsens opfattelse bør lægges indenfor dette. Laboratoriemæssige jordbundsundersøgelser foretages kun, såfremt der måtte være særlig anledning dertil. Fundamentdybden er afhængig dels af grundens fasthed, dels af den frostfrie dybde, der er større for lerbund end for sandbund. Større fundamentbredde ville ikke have forhindret frostskaernes indtræden, men måske have formindsket deres omfang. Efter skønsmændenes opfattelse kan det ikke bebrejdes sagsøgte som en fejl, at fundamentet under kirkens tårn ikke er opført i større bredde end de overliggende mure, eller at sagsøgte har undladt at indlægge de af skønsmændene omtalte murankre. Det er ikke usædvanligt, at der under en bygnings opførelse fremkommer små revner, men sagsøgte burde formentlig, da han blev opmærksom på revnerne, have drøftet dem med menighedsrådet, hvilket mulig ville have givet anledning til en mere indgående undersøgelse af bundforholdene.

Som sagen herefter foreligger oplyst, findes det at henstå som usikkert, i hvilket omfang den stedfundne uensartede sætning af kirken, der har medført revnedannelsen, primært skyldes grundens beskaffenhed eller må tilskrives frostvirkninger under kirkens fundamenter i vintrene 1940—41 og 1941—42. Efter samtlige foreliggende oplysninger, herunder navnlig skønsmændenes undersøgelse af bundforholdene, må der imidlertid gås ud fra, at sagsøgte, selvom han havde foretaget en mere indgående undersøgelse af grunden inden byggearbejdets iværksættelse gennem iagttagelse af jordbundsforholdene i en række gravehuller som af skønsmændene anført, ikke derved ville have truffet på forhold, der burde have givet anledning til yderligere undersøgelser, men at han ville have haft føje til at anse grunden som en efter Ingeniørforeningens normer god og anvendelig byggegrund. Under hensyn til de i skønserklæringen indeholdte oplysninger om den almindelige opfattelse af begrebet frostfrie dybde findes det derhos betænkeligt at bebrejde sagsøgte, at fundamenterne ikke var ført ned i den til undgåelse også af en ekstraordinær frostfare nødvendige dybde, hvorved bemærkes, at der må gås ud fra, at fundamenteringen oprindeligt skete til 100—110 cm dybde, og at de herfra afvigende mål, der omtales i skønserklæringen, efter det oplyste skyldes en senere foretaget regulering af kirkegården. Ej heller findes der grundlag for at statuere, at sagsøgte ved kirkens dimensionering og

konstruktion — herunder spørgsmålene om fundamentbredden og murforstærkning ved jernankre — har gjort sig skyldig i noget uforsvarligt forhold.

Overensstemmende med det anførte vil der ikke kunne pålægges sagsøgte erstatningsansvar for nogen forsømmelighed i forbindelse med kirkens projektering. Derimod må der gives sagsøgerne medhold i, at sagsøgte, som allerede under kirkens opførelse var blevet opmærksom på revnedannelsen, der må antages allerede på dette tidspunkt at have været ikke helt ubetydelig, jfr. herved sagsøgtes oplysninger i skrivelse af 15. januar 1945, hvorefter de største revner da var på nogle mm og var nogenlunde uforandrede siden kirkens opførelse, burde have foranlediget, at der blev iværksat en undersøgelse af årsagerne hertil og truffet foranstaltninger til forebyggelse af yderligere skader, og at han derfor over for sagsøgerne må være ansvarlig for den merudgift, som hidrører fra, at de påkrævede foranstaltninger ikke straks blev bragt til udførelse.

I så henseende har sagsøgte over for sagsøgernes opgørelse af deres krav gjort gældende, at erstatningen må beregnes i forhold til udgifterne ved en forsvarlig efterfundering ved undermuring i fornødent omfang af kirkens fundamenter til absolut frostsikker dybde, og at den del af udgifterne ved den stedfundne megafundering, som hidrører fra, at denne funderingsmåde er mere bekostelig end undermuring, og at fundering er foretaget til større dybde end efter det anførte påkrævet, ikke bør falde sagsøgte til last. Endvidere har sagsøgte gjort gældende, at det efter en betryggende efterfundering af tårnet ikke ville have været nødvendigt at foretage lige så omfattende funderingsarbejder ved den øvrige del af kirken. At sagsøgte i skrivelse af 9. august 1946 har anbefalet, at megafunderingen blev gennemført, kan efter hans anbringende ikke være afgørende, da han på dette tidspunkt ikke var klar over, at der ville blive rettet noget erstatningskrav mod ham. Sagsøgte har derhos anført, at de af dr. Ostenfeld og skønsmændene beregnede beløb for den oprindelige merudgift ved en dybere fundering ikke kan lægges til grund ved opgørelsen af sagsøgernes merudgift, da disse beløb alene er beregnet for en partiel fundering og forudsætter, at fundamenterne fra først af var blevet ført ned i den beregnede dybde, medens en i 1941 iværksat fuldstændig efterfundering ville være blevet væsentligt dyrere. Endelig har sagsøgte gjort gældende, at de siden 1941 stedfundne prisstigninger ikke bør komme ham til skade, hvorved han har anført, at stigningen i byggeindex fra 1941 til 1947 andrager 70 pct. Ud fra disse synspunkter har sagsøgte bestridt, at sagsøgerne overhovedet har lidt noget tab.

Efter det foreliggende, herunder at sagsøgte i sin ovennævnte erklæring af 9. august 1946 inden megafunderingens iværksættelse har anbefalet denne uden at rejse spørgsmål om, hvorvidt mindre vidtgående eller bekostelige foranstaltninger måtte være tilstrækkelige, hvortil han — også i sin egenskab af kgl. bygningsinspektør og kirkeministeriets og menighedsrådets bygningskonsulent — havde haft naturlig anledning, findes det ikke at kunne statuere, at den foretagne fundering med megapæle er gået ud over, hvad der var rimeligt og påkrævet til afværgelse af yderligere sætninger af kirkens fundamenter. Herved bemærkes tillige, at sagsøgte allerede fra januar 1945, da spørgsmålet om foretagelse af en efterfundering første gang blev forelagt ham til erklæring, måtte forudse som en nærliggende mulighed, at der ville kunne blive rejst erstatningskrav mod ham, og at han ej heller i tiden fra den 16. november 1946, da et sådant krav angives at være udtrykkeligt fremsat, til arbejdets gennemførelse

i maj—juni 1947 ses at have foreslået en anden og billigere udførelse af arbejdet. Sagsøgte findes derfor ikke at kunne gøre indsigelse imod, at sagsøgernes faktiske udgifter til den stedfundne fundering tages som udgangspunkt for erstatningens beregning. Ej heller findes der grundlag for at nedsætte sagsøgernes krav i anledning af de fra 1941 til 1947 stedfundne prisstigninger, da det skyldes sagsøgtets forsømmelse, at afhjælpning af skaderne ikke blev foretaget allerede i 1941.

Derimod må der gives sagsøgte medhold i, at de af dr. Ostenfeld og skønsmændene beregnede beløb for merudgifterne ved oprindelig fundering af dele af kirken i større dybde end sket ikke kan tages som udtryk for den udgift, som sagsøgerne i tilfælde af skadernes afhjælpning i 1941 ville have haft, allerede fordi udgifterne ved en efterfundering må antages at ville være blevet større end merudgiften ved en oprindelig fundering i tilsvarende omfang. Da det derhos stiller sig som ganske usikkert, hvilke foranstaltninger der efter en omhyggelig og indgående undersøgelse i 1941 ville være blevet truffet, og navnlig ikke kan udelukkes, at man også i så fald ville have besluttet sig til en megafundering af tilsvarende omfang som den nu gennemførte, kan det ikke anses for godtgjort, at den sagsøgte ved sagsøgtets forsømmelse påførte merudgift til funderingsarbejder overstiger prisdifferensen mellem den udførte megafundering og en tilsvarende fundering udført i 1941, hvortil kommer udgifterne ved de stedfundne jordbundsundersøgelser m. v., mod hvilke ingen særlig indsigelse er rejst.

Idet ingen af parterne har forelagt retten materiale til nøjagtig fastsættelse af den ovennævnte prisdifferens, må ansættelsen af den sagsøgeren tilkommende erstatning i det væsentlige blive skønsmæssig. Herefter findes der til dækning af de af sagsøgerne under denne sag indtalte krav under eet at kunne tilkendes dem et beløb af 15.000 kr. tilligemed renter heraf som påstået.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, kgl. bygningsinspektør, arkitekt V. Norm, bør til sagsøgerne. Ring sogns menighedsråd, betale 15.000 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 7. april 1948, indtil betaling sker.

Til det offentlige betaler sagsøgte i forhold til en sagsværdi af 15.000 kr. de rets- og stempeludgifter, som skulle være erlagt, såfremt der ikke var meddelt sagsøgerne fri proces, samt i salær og godtgørelse for udlæg til den for sagsøgerne beskikkede sagfører, overretssagfører Warberg, henholdsvis 1500 kr. og 6325 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret principalt påstået frifindelse og har derhos nedlagt en subsidiær påstand. Indstævnte har i overensstemmelse med sin subsidiære påstand for landsretten påstået

appellanten tilpligtet at betale 22.260 kr. 67 øre med renter 5 pct. årlig fra den 7. april 1948.

Det bemærkes, at den i dommen refererede udtalelse fra skøns-mændene under afhjemlingen af skønnet vedrørende ønskeligheden af en drøftelse med menighedsrådet om revnedannelserne var sålydende: „Hvis der under kirkens opførelse har vist sig større revner, kunne dette give anledning til nærmere undersøgelse og forhandling med menighedsrådet.“

Appellanten har under en fornyet afhøring forklaret, at han ved byggeriets genoptagelse i foråret 1941 så revner i skibets vestlige hvælvingsfag mod nord og syd, nemlig under vinduerne, men at han ikke med nogen sikkerhed kan sige, om han så, at der var en revne i orgelbuen. Han foretog en rundgang for at se efter revner andre steder, men han så ikke nogen revner. Han har derhos forklaret, at kirkens hvælvinger og gjordbuer — hvad der for Højesteret er ubestridt — først blev opført, efter at arbejdet på kirken, havde været indstillet i vinteren 1940/41, og at hans herfra afvigende udtalelser i skrivelsen af 15. januar 1945 skyldtes en fejlhuskning fra hans side.

For Højesteret er fremlagt udskrift af menighedsrådets forhandlingsprotokol vedrørende det den 7. marts 1941 mellem appellanten, kirkeudvalget og menighedsrådet afholdte møde.

Efter udskriften er forskellige forhold vedrørende kirken drøftet, men udskriften indeholder intet om revner i kirken. Den da fungerende formand for menighedsrådet, skoleinspektør, forhenværende førstelærer H. Hansen, har i en den 5. juli 1952 afgivet erklæring blandt andet udtalt: „Ved Mødet i Kirken den 7. Marts 1941, der var sammenkaldt af Arkitekten til Drøftelse af hans Forslag til Prædikestol og Alterparti, konstateredes en Del Revner i Murværket, der for fleres vedkommende var de samme, som senere paavistes af Dr. Ostfeld og paaførtes hans Kort. Man talte om disse revner, som Arkitekten mente skyldtes Frostvirkninger, men man mente, at naar Revnerne blev udbedrede, vilde de ikke vise sig senere, naar Kirken blev færdig og lukket. I denne Opfattelse af Revnerne var Arkitekten enig, og han gav ikke Udtryk for nogen som helst Betænkelighed med hensyn til dem; de har kun været drøftede med Menighedsraadet denne ene Gang — — —“

Der er endvidere for Højesteret fremlagt udskrift af det i dommen nævnte afleveringssyn af 13. december 1941, hvori blandt andet udtales: „Kirken fandtes at være opført i Overensstemmelse med de godkendte Tegninger og med tilhørende Beskrivelse og opfylder de Fordringer, der bør stilles i Henseende til forsvarlig Byggemaade, Orden, Sømmelighed og Hygge.“

Endelig er fremlagt udskrifter af kirkens synsprotokol, hvorefter der den 15. juni 1942 og 27. maj 1943 har været afholdt syn, uden at der ved disse syn er bemærket noget om revner, medens der ved det følgende i dommen omtalte syn af 13. juni 1944 er bemærket følgende: „Paa Grund af forskellige Forskydninger i Mur-

værket skal der foretages sagkyndig Beregning over Fundamenter og Konstruktion.“

I henhold til de i dommen i så henseende anførte grunde tiltrædes det, at det ikke er godtgjort, at der af appellanten er udvist nogen til erstatning forpligtende forsømmelighed med hensyn til jordbundsundersøgelse, fundamentering eller konstruktion iøvrigt.

Som sagen foreligger oplyst for Højesteret, findes der demæst ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at appellanten under kirkens opførelse havde eller burde have haft kendskab til revnedannelser af en sådan art eller et sådant omfang, at hans undladelse af at foranledige efterfundering foretaget kan medføre nogen erstatningspligt for ham med hensyn til den merudgift, som måtte være en følge af, at efterfundering først blev foretaget i 1947. Det bemærkes herved, at Kirkeministeriet, som omtalt i dommen, efter at være gjort bekendt med dr. Ostenfelds rapport af 16. oktober 1944, i skrivelse af 25. maj 1945 bifaldt, at forholdene skulde ses an endnu et års tid.

Idet der efter det således anførte ej heller findes tilvejebragt grundlag for at anse appellanten erstatningspligtig med hensyn til de i dommen nævnte udgifter til jordbundsundersøgelser m. v., vil hans frifindelsepåstand i det hele være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Appellanten, kgl. bygningsinspektør, arkitekt V. Norn, bør for tiltale af indstævnte, Ring sogns menighedsråd, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part for landsretten, medens indstævnte i sagsomkostninger for Højesteret til appellanten betaler 2000 kr.

Det offentlige betaler i salær og udlægsgodtgørelse til højesteretssagfører Gorrissen henholdsvis 1200 kr. og 275 kr., det overretssagfører Warberg under subsidiær afhøring tillagte salær af 70 kr. samt de overretssagfører Warberg for landsretten som salær og udlægsgodtgørelse tillagte beløb af henholdsvis 1500 kr. og 7325 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Onsdag den 4. februar.

Nr. 388/1951. Frøken Johanne Sørensen og bagermester Marius Sørensen (Løber)

mod

rentrice frøken Ane Simonsen (Andreas Christensen).

(Spørgsmål om appellanterne eller indstævnte bærer risikoen for hændelig undergang af et beløb, som af appellanterne var indbetalt til indstævntes sagsfører som kontant købesum for en fast ejendom).

Vestre Landsrets dom 3. september 1951 (V afd.).

Efter at sagsfører S. Holmark, Aarhus, som sagsfører for sagsøgte, frøken Ane Simonsen, Aarhus, og dennes afdøde søster, Johanne Simonsen, havde averteret en dem tilhørende ejendom, Nørreport 17, Aarhus, til salg, indledte sagsøgerne, frøken Johanne Sørensen og bagermester Marius Sørensen, Aarhus, der er søskende, forhandlinger om køb af ejendommen. Den 21. februar 1945 om formiddagen besigtigede sagsøgeren Marius Sørensen tillige med sin broder, gårdejer Oluf Sørensen, Ødum, og ejendomsmægler Ingvar Petersen Sauer, Aarhus, ejendommen, ligesom de forhandlede med sagsfører Holmark på dennes kontor, og herunder bød sagsøgerne 85.000 kr. for ejendommen. Holmark forhandlede derefter med frøkerne Simonsen, og efter nye forhandlinger samme dag med sagsøgerne forhøjede disse deres tilbud til 86.000 kr., hvilket tilbud blev akcepteret af Holmark på sælgerens vegne. Det blev derhos aftalt, at parterne skulle samles til et møde på Holmarks kontor kl. 15 samme dag, for at papirerne kunne blive skrevet. På det fastsatte tidspunkt indfandt sagsøgerne sig med deres sagsfører, landsretssagsfører Hastrup, Aarhus, og Holmark da af sin kontorist meddelelse om, at sælgerne var forhindret i at komme til stede. Han gennemgik derefter med sagsøgerne og deres sagsfører et af ham udfærdiget udkast til endeligt skøde og et udkast til pantebrev, og der blev under forhandlingerne et par gange telefoneret til sælgerne angående forskellige forhold handelen vedrørende. Sagsøgerne underskrev derefter de foreliggende udkast, hvorefter de, der havde den kontante del af købesummen 26.137 kr. 45 øre med, betalte dette beløb til Holmark. Denne anbragte i sagsøgernes overværelse beløbet tilligemed de af sagsøgerne underskrevne dokumenter i sit pengeskab, der blev aflåst af ham på sædvanlig måde. Natten mellem den 21. og 22. februar 1945 nedbrændte den ejendom i Guldsmedegade i Aarhus, hvor Holmark da havde sit kontor, som følge af „Schalburgtage“, og såvel pengene som papirerne blev derved tilintetgjort. I skrivelse af 28. marts 1945 gjorde landsretssagsfører Hastrup på sagsøgernes vegne overfor sagsøgte og hendes søster gældende, at disse måtte have den fulde risiko for det erlagte pengebeløb, hvorhos han forbeholdt sagsøgernes krav på at få endeligt skøde på de aftalte vilkår uden fornyet betaling af beløbet. I skrivelse af 5. april 1945 svarede sagsfører Holmark imidlertid, at han ikke havde haft bemyndigelse til på sælgerens vegne at modtage beløbet eller til at modtage købernes underskrifter på papirerne, hvorfor han ikke kunne erkende, at sælgerne havde nogen risiko for pengene. Danmarks nationalbank indgik senere på at erstatte 12.977 kr. 50 øre af de bortkomne penge, medens banken nægtede at erstatte restbeløbet 13.159 kr.

95 øre. Sagsøgerne anlagde derefter sag mod sagfører Holmark til betaling af sidstnævnte beløb med renter, men ved Højesterets dom af 5. maj 1948 blev Holmark frifundet, idet det omhandlede beløb måtte anses overgivet Holmark for af ham på sagsøgernes vegne at anvendes til indfrielse overfor sælgerne af den kontante del af købesummen, og idet beløbet, der ved brandens indtræden henlå individualiseret i Holmarks pengeskab, ikke fandtes at være indgået således i hans formue, at han måtte bære risikoen for dets hændelige undergang.

Sagsøgerne anlagde derefter sag mod landsretssagfører Hastrup til betaling af det omhandlede beløb foruden sagsøgernes omkostninger i retssagen mod Holmark, men ved Vestre Landsrets dom af 15. april 1950 blev også Hastrup, der ikke fandtes at have udvist noget til erstatning forpligtende forhold overfor sagsøgerne, frifundet.

Under nærværende sag har sagsøgerne nu nedlagt påstand om, at sagsøgte — der har overtaget søsteren, frøken Johanne Simonsens bo til privat skifte — dømmes til efter sit valg enten at underskrive skøde på ejendommen til sagsøgerne mod af den aftalte kontante købesum alene at modtage 12.977 kr. 50 øre, eller at betale sagsøgerne i erstatning for ikke opfyldelse af handelen et beløb efter rettens skøn, ikke over 13.159 kr. 95 øre, tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 21. februar 1945, indtil betaling sker.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Til støtte for deres påstand har sagsøgerne i første række gjort gældende, at sagsøgte og hendes søster under besigtigelsen af ejendommen den 21. februar 1945 om formiddagen er fremkommet med sådanne udtalelser, at sagsøgerne med føje er gået ud fra, at sagfører Holmark havde fuldmagt til at modtage den kontante del af købesummen. Da den 21. februar skulle være skæringsdag med hensyn til ejendomsoverdragelsen, og da købesummen skulle betales samme dag, hvad sælgerne måtte vide, var en sådan fuldmagtsordning også nødvendig, når sælgerne ikke selv kunne være til stede. Sagsøgerne har i denne forbindelse yderligere anført, at de på mødet hos sagfører Holmark, hvor købesummen blev betalt, traf aftale med en repræsentant for vedkommende forsikringsselskab om overførelse af en grundejerforsikring for ejendommen til dem og har under henvisning hertil gjort gældende, at alle på mødet tilstedeværende gik ud fra, at handelen var endelig i orden. I anden række har sagsøgerne anbragt, at de ifølge den trufne aftale var berettiget og forpligtet til at erlægge den kontante del af købesummen den pågældende dag, og at det, såfremt sagfører Holmark ikke anses at have haft fuldmagt til at modtage beløbet, skyldes sælgernes forhold, at betaling af beløbet, som sagsøgerne havde medbragt, ikke har fundet sted. Idet sagsøgerne derhos har ladet beløbet opbevare på den — som der måtte gås ud fra — mest betryggende måde, indtil det den følgende dag kunne udbetales til sælgerne, må disse bære risikoen for beløbets undergang.

Under de to tidligere af sagsøgerne anlagte sager er der afgivet forklaring af nærværende sags parter og af en række vidner.

Sagsøgeren Marius Sørensen har forklaret, at han husker, at han ved en lejlighed har talt med sagsøgte og hendes søster; men at han ikke har nogen nærmere erindring om samtalen. Han har endvidere forklaret, at der under forhandlingerne var tale om, at sagfører Holmark havde fuldmagt til at forhandle, men at det ikke blev omtalt, at han havde fuldmagt til at modtage pengene.

Gårdejer Oluf Sørensen har forklaret, at han, der ofte har handlet med ejendomme, deltog i forhandlingerne som bistand for sagsøgerne. Under vidnets besøg på ejendommen om formiddagen udtalte han overfor frøknerne Simonsen, at der i tilfælde af køb skulle skrives papirer samme eftermiddag. Frøknerne Simonsen, der oplyste, at de formentlig selv ville være forhindret i at komme til stede, svarede hertil, at man kunne „afregne og handle“ med sagfører Holmark. På nærmere forespørgsel om, hvorvidt der blev sagt „afregne“, har vidnet svaret bekræftende med tilføjende, at der blev sagt, at „det ordner han“. Vidnet har videre forklaret, at Holmark, da han akcepterede sagsøgernes bud på 86.000 kr., udtalte, at det ikke gjorde noget, at sælgerne ikke kunne komme til stede om eftermiddagen, for dem repræsenterede han.

Ejendomsmægler Sauer har forklaret, at gårdejer Oluf Sørensen under besøget på ejendommen om formiddagen var ivrig efter at få handelen ordnet samme dag. Frøknerne Simonsen kunne imidlertid ikke komme til stede om eftermiddagen, men de udtalte, at det havde ikke noget at sige, for det kunne sagfører Holmark ordne. Hvorledes ordene faldt, kan vidnet ikke erindre; det blev imidlertid udtrykkelig udtalt, at Holmark havde fuldmagt til at ordne handelen for sælgerne.

Sagsøgte har forklaret, at hun ikke har givet sagfører Holmark nogen be- myndigelse. Hun husker, at ejendomsmægler Sauer og gårdejer Oluf Sørensen en dag besøgte ejendommen; hun talte ikke selv med dem om salg af denne og påhørte ikke søsterens samtale med dem. Det er rigtigt, at hun og søsteren ikke kunne komme til stede på sagfører Holmarks kontor om eftermiddagen; men hun har ikke sagt, at Holmark havde fuldmagt til på deres vegne at modtage og kvittere for købesummen, og hun tror ikke, at søsteren har udtalt sig således. Da de blev opfordret til at komme op på Holmarks kontor, erklærede de, at det kunne de ikke, hvorefter der blev svaret, at det gjorde heller ikke noget, så kunne de komme den følgende dag.

Sagfører Holmark har forklaret, at frøknerne Simonsen hverken mundtligt eller på anden måde havde tilkendegivet ham, at han skulle optræde som fuldmægtig for dem.

Ifølge det af sagsøgerne underskrevne endelige skøde på ejendommen skulle overtagelsen ske den 21. februar 1945, hvilken dato ligelædes skulle være skæringsdag for renter, skatter, afgifter og husleje. Om købesummen hedder det i skødet bl. a.: „Kontant betales Kr. 26.137,45 og Sælgerens Underskrift herpaa gælder tillige som Kvittring herfor.“

Efter det oplyste kan det ikke anses for godtgjort, at sagsøgte eller dennes søster har udtalt over for repræsentanter for sagsøgerne under disses besøg på ejendommen den pågældende dag, at sagfører Holmark havde fuldmagt til at modtage og kvittere for den kontante del af købesummen, eller at de iøvrigt har givet sagsøgerne føje til at regne med, at Holmark havde sådan fuldmagt. der — hvad sagsøgerne har erkendt — ikke tilkom ham alene i hans egenskab af sagfører for sælgerne. Det omhandlede beløb må således, som i Højesterets fornævnte dom anført, anses overgivet sagfører Holmark for af denne på sagsøgernes vegne at anvendes til indfrielse overfor sælgerne af den kontante del af købesummen. Sagsøgerne, der ikke overfor Holmark som repræsentant for sælgerne stillede krav om, at handelen straks skulle opfyldes fra begge sider, må derhos anses at være indgået på, at opfyldelsen, under hensyn til at sæl-

gerne ikke kunne være til stede, blev udskudt til den følgende dag, og allerede som følge heraf vil det ikke kunne statueres, at sagsøgte og hendes søster har båret risikoen for beløbets undergang. Overensstemmende med det anførte vil sagsøgtets frifindelsespåstand være at tage til følge.

Med sagens omkostninger vil der være at forholde som nedenfor bestemt. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, reatrice frøken Ane Simonsen, bør for tiltale af sagsøgerne, frøken Johanne Sørensen og bagermester Marius Sørensen, i denne sag fri at være.

Til sagsøgte betaler sagsøgerne een for begge og begge tor een sagens omkostninger med 500 kr.

Der tillægges den for sagsøgerne beskikkede sagfører under forberedelsen og domsforhandlingen, landsretssagfører Kai Blicher, i salær 500 kr. og i godtgørelse for udlæg 212 kr. 85 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanterne påstået indstævnte tilpligtet at betale 13.159 kr. 95 øre med renter, idet det er oplyst, at ejendommen er solgt. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanterne in solidum at burde betale til indstævnte 1000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanterne, frøken Johanne Sørensen og bagermester Marius Sørensen, een for begge og begge for een til indstævnte, reatrice frøken Ane Simonsen, 1000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 5. februar.

Nr. 388/1952. Landsretssagfører Peter E. Buhl som eksekutor testamenti i boet efter fru Elna Kamilla Rosenquist, født Henriksen, og tidligere afdøde ægtefælle, grosserer Oscar Valdemar Rosenquist (Bierfreund)

mod

fru Birgit Rosenquist, født Balle (landsretssagfører Svend Eriksen).

(Spørgsmål om størrelsen af indstævntes arveandel i boet efter hendes fraskilte mands afdøde adoptivforældre og om hendes ret til at sagsøge boet).

Østre Landsrets dom 3. november 1952 (II afd.).

Ved kgl. bevilling af 16. marts 1922 og 23. januar 1923 meddeltes der grosserer Oscar Valdemar Rosenquist og hustru, Elna Kamilla Rosenquist, født Henriksen, som levede i fuldstændigt og sædvanligt formuefællesskab, og som ikke havde børn eller livsarvinger, bevilling til at adoptere henholdsvis Bernt Ipsen, født den 2. april 1920, således at hans fulde navn blev Erik Bernt Rosenquist, og Lilli Else Rasmussen, født den 26. marts 1922, således at hendes fulde navn blev Inger Else Rosenquist.

Ifølge adoptionsbevillingerne skulle adoptivbørnene — overensstemmende med hvad der blev bestemt i en den 16. august 1922 dateret codicil til et af grosserer Rosenquist og dennes hustru tidligere under 21. februar 1912 oprettet testamente — træde i arv efter adoptivforældrene som deres ægte børn, dog med forbehold af adoptivforældrenes fri testationsret og ret for den længstlevende af dem at forblive hensiddende i uskiftet bo uden hensyn til adoptivbørnenes alder, hvorhos — som det hedder i hver af de to bevillinger — „den formue, som måtte tilfalde den adopterede som arv efter den ene af adoptivforældrene eller begge disse, såfremt den adopterede dør uden at efterlade sig livsarvinger, skal tilfalde henholdsvis den længstlevende af adoptivforældrene eller disses arvinger efter loven efter de ved den adopteredes død stedfindende arveforhold.“

Den 11. oktober 1929 afgik grosserer Oscar Rosenquist ved døden, og fru Elna Rosenquist, der forblev hensiddende i uskiftet bo med de to adoptivbørn, traf ved en den 12. november 1930 oprettet codicil til fornævnte testamente bestemmelse om, at den adoptivbørnene efter hende tilfaldende mødrearv skulle håndlægges og som vedkommende barns særcje holdes udenfor ægtekabeligt formuefællesskab.

Adoptivdatteren Inger Else Rosenquist afgik ved døden den 21. november 1943 uden at have været i ægteskab, uden at efterlade sig livsarvinger og uden at have oprettet testamente. Hendes bo indeholdt ikke midler af betydning og blev på en af Københavns amts nordre birks skifteret den 19. januar 1944 atholdt skiftesamling udlagt fru Elna Rosenquist til dækning af begravelsesudgifter.

Adoptiv sønnen Erik Rosenquist indgik den 12. januar 1945 ægteskab med sagsøgerinden, fru Birgit Rosenquist, født Balle. Dette ægteskab, i hvilket der bestod almindeligt formuefællesskab mellem ægtefællerne, blev, efter at disse i slutningen af 1949 havde ophævet samlivet, ved Københavns Byrets

dom af 23. februar 1951, stadfæstet af Østre Landsret den 29. juni s. å., opløst ved skilsmisse på grund af Erik Rosenquists utroskab, bl. a. på vilkår, at han skulle udrede bidrag til sagsøgerindens og fællesbarnets underhold.

Allerede den 21. juli 1950 var fru Elna Rosenquist afgået ved døden. Forinden havde hun i en den 22. december 1949 oprettet yderligere codicil til tidligere nævnte testamente truffet bestemmelse bl. a. dels om opretholdelse for Erik Rosenquists vedkommende af den ved codicil af 12. november 1930 med hensyn til mødrearven foreskrevne håndlæggelses- og særjerdning, dels om, at bøløb, hun i levende live havde skænket ham med tilkendegivelse af, at de var forskud på arv, fortrinsvis skulle afkortes i hans fædrene arv.

Efter fru Elna Rosenquists død blev behandlingen af fællesboet efter hende og tidligere afdøde grosserer Oscar Rosenquist overtaget af overretssagfører Hjalmar Gehrke som executor testamenti i henhold til kgl. bevilling af 31. juli 1950, udfærdiget gennem Sjællands stiftamt. Den 14. december 1950 indgav overretssagfører Gehrke under henvisning til, at der var tilfaldet Inger Rosenquist en arv efter adoptivfaderen, og at hendes eneste arving ifølge adoptionsbevillingen var fru Elna Rosenquist „eller nu, da hun er afgået ved døden, hendes særbo“, andragende om, at der måtte blive meddelt ham bevilling til som eksekutor også at behandle fru Elna Rosenquists nævnte særbo, hvorefter der den 27. december 1950 af Sjællands stiftamt blev meddelt den for overretssagfører Gehrke tidligere udfærdigede eksekutorbevilling sålydende påtegning: „Efter derom fremsat begæring udvides foranstående bevilling til også at omfatte behandlingen af nu afdødes særbo.“ Efter at overretssagfører Gehrke derefter den 30. december 1950 havde anmodet Københavns amts nordre birks skifteret om, at Inger Else Rosenquists bo måtte blive reassumeret og udleveret ham på fru Elna Rosenquists særbos vegne til privat skifte, og der af skifteretten var blevet tilsendt ham en udskrift af skifteprotokollen, tilskrev overretssagfører Gehrke den 11. januar 1951 nævnte skifteret sålydende:

„Jeg beklager at måtte tilbagesende vedlagte udskrift med anmodning om at få den rettet og rettelse foretaget i skiftetbogen. Det er ikke fru Elna Rosenquists og tidligere afdøde ægtefælle Oscar Rosenquists bo (fællesbo), der har overtaget adoptivdatteren Ingers bo til privat skifte, men fru Rosenquists særbo, som der ved påtegning på executorbevillingen er meddelt mig bevilling til at behandle, og det er også i anmeldelsen af 30. december 1950 angivet, at arven efter datteren tilfalder moderens særbo.

Da det er af afgørende betydning for behandlingen af fru Rosenquists bo, at det klart fremgår, at arven efter datteren tilfalder moderens særlige bo (jfr. adoptionsbevillingen) og ikke indgår i fællesboet, må jeg anmode om fornøden rettelse.“

Ifølge den overretssagfører Gehrke derefter fra skifteretten tilsendte udskrift af det skifteprotokollen den 5. januar 1951 i Inger Else Rosenquists bo tilførte blev „anmeldelse af 30. december 1950 fra overretssagfører Hjalmar Gehrke, Skindergade 43, K., som eksekutor i boet efter enkefru Elna Rosenquist og tidligere afdøde ægtefælle Oscar Valdemar Rosenquist, samt det herunder hørende særlige bo efter førstnævnte, om at det nævnte særlige bo som eneste og myndig arving til privat skifte agter at overtage boet efter frøken Inger Else Rosenquist, Enighedsvej 16 a, Charlottenlund, død 21. november 1943“, taget tilføje og boet udleveret til overretssagfører Gehrke.

Efter at denne var afgået ved døden, blev der den 12. maj 1951 meddelt landsretssagfører Peter E. Buhl, der ved den af fru Elna Rosenquist senest oprettede codicil subsidiært var indsat som executor testamenti, kgl. bevilling til at fortsætte og tilendebringe behandlingen såvel af fællesboet efter fru Elna Rosenquist og grosserer Oscar Rosenquist som af førstnævntes særbo.

I det af landsretssagfører Buhl derefter den 15. februar 1952 opgjorte boretgnskab er nettoformuen i grosserer Rosenquists og hustrus bo, udgørende 738.139 kr. 39 øre, fordelt mellem et „fællesbo“ og et „sidstafdødes særbo“ således:

Fællesboet omfatter:

1. Sidstafdødes andel af fællesboet $\frac{5}{8}$ af 820.827 kr. 67 øre (netto beholdningen 738.139 kr. 39 øre + arveforskud ydet Erik Bernt Rosenquist 82.688 kr. 28 øre)	513.017 kr. 29 øre
2. Den Erik Bernt Rosenquist tilfaldende fædrearv 153.905 kr. 19 øre med fradrag af fornævnte arveforskud 82.688 kr. 28 øre	71.216 — 91 —
	<hr/>
	584.234 kr. 20 øre

Særboet omfatter:

Det Inger Else Rosenquists bo som hendes fædrearv tilfaldende beløb	153.905 — 19 —
	<hr/>
Ialt:	738.139 kr. 39 øre

Under den mellem sagsøgerinden og Erik Bernt Rosenquist verserende skilsmisssag var der af sagsøgerindens sagfører med skrivelse af 21. april 1951 tilstillet landsretssagfører Peter E. Buhl et udkast til bodelserklæring, hvorefter det i ægtefællernes lejlighed værende indbo skulle tilfalde sagsøgerinden, medens en livsforsikringspolice skulle tilfalde Erik Rosenquist, hvorhos det videre i erklæringen hedder:

„Af den efter min fader, direktør Rosenquist faldne arv, der p. t. henstår hos landsretssagfører E. Buhl, der som executor testamenti behandler boet efter min fader, overdrager jeg herved til fru Birgit Rosenquist halvdelen, således at halvdelen af den nævnte arv vil være at udbetale fru Birgit Rosenquist direkte fra landsretssagfører Buhl.

Herefter er vort fællesbo delt.“

Selv om denne erklæring må antages aldrig at være underskrevet af Erik Rosenquist, vil ved delingen af hans og sagsøgerindens fællesbo, hvori hans fædre arv er indgået allerede ved ægteskabets indgåelse, halvdelen af denne arv tilfalde sagsøgerinden, hvorimod hun ikke er lodtagen i sin tidligere ægtefælles mødrearv, som ifølge hans adoptivmoders ovennævnte testamentariske bestemmelser skal tilhøre ham som søreje.

Imidlertid kan sagsøgerinden ikke anerkende berettigelsen af den i ovennævnte boretgnskab skete fordeling af nettoformuen i fællesboet efter Erik Rosenquists adoptivforældre, hvorved der vil tilfalde ham som mødrearv ikke blot adoptivmoderens andel af fællesboet, men tillige det til et efter hendes

dørl etableret særbo som Inger Rosenquists andel i fædrearven overført beløb på 153.905 kr. 19 øre, hvilket beløb efter sagsøgerindens formening rettelig tilhører fællesboet og derfor er tilfaldet Erik Rosenquist som fædrearv udover det allerede i bøgerenskabet beregnede beløb på 71.216 kr. 91 øre. Idet sagsøgerinden dernæst heller ikke kan anerkende, at en blandt boets aktiver værende ejendom, matr. nr. 46 br, Frederiksberg, er blevet udlagt Erik Rosenquist for ejendomsskyldværdien 410.000 kr., uanset at dens handelsværdi må anses for at være betydelig højere, har hun under denne ved stævning af 22. april 1952 anlagt sag påstået sagsøgte landsretssagfører Peter E. Buhl kendt pligtig til som executor testamenti i boet efter fru Elna Kamilla Rosenquist, født Henriksen, og tidligere afdøde ægtefælle, grosserer Oscar Valdemar Rosenquist, at omgøre regnskabet i boet således, at arven efter Inger Else Rosenquist, død den 21. november 1943, indgår i fællesboet, og således at ejendommen, matr. nr. 46 br, Frederiksberg, tages til indtægt for boet med det beløb, hvormed den ifølge en af skifteretten foretagne vurdering måtte blive ansat i værdi. Med hensyn til første led i påstanden har sagsøgerinden derhos ifølge sin endelige påstand subsidiært påstået sagsøgte tilpligtet at fremsende andragende til Københavns amts nordre birks skifteret om, at boet efter Inger Else Rosenquist reassumeres og udlægges til fællesboet efter fru Elna Kamilla Rosenquist og tidligere afdøde ægtefælle, grosserer Oscar Valdemar Rosenquist.

Til støtte for sit anbringende om, at den arv, der er tilfaldet Inger Rosenquist efter hendes adoptivfader, og som ved hendes død er videreført til adoptivmoderen, er indgået i det uskiftede fælles bo og derfor ikke kan holdes adskilt i et særligt bo, har sagsøgerinden henvist til § 5 i lov nr. 120 af 20. april 1926 om ægtefællers arveret og uskiftet bo. Denne bestemmelse, hvorefter alt, hvad den i uskiftet bo hensiddende ægtefælle erhverver, indgår i det uskiftede bo, for så vidt det ville være blevet fælleseje, hvis erhvervelsen var sket under ægteskabet, forstås naturligst i forbindelse med bestemmelsen i § 15, stk. 1, i lov nr. 56 af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger, således at der i det uskiftede bo indgår erhvervelser af enhver art, som ikke er gjort til særeje efter sidstnævnte lovs § 21. Der kan derfor efter sagsøgerindens mening ikke hentes noget argument imod at anse den heromhandlede arv som henhørende under det uskiftede bo i henhold til § 5 i loven af 1926 fra den omstændighed, at det drejer sig om en arv, der oprindeligt er faldet efter den førstafdøde ægtefælle, og som derfor ikke kunne være erhvervet under ægteskabet, idet loven må antages alene at lægge vægt på, hvorvidt erhvervelsen efter sin almindelige karakter ville være indgået i fællesejet. Sagsøgerinden må derfor hævde, at såfremt fru Elna Rosenquist havde ønsket at holde arven efter Inger Rosenquist udenfor det uskiftede bo, burde hun have begæret skifte inden 3 måneder efter dennes død overensstemmende med § 5, stk. 2, i loven af 1926, hvilken bestemmelse i særlig grad må finde anvendelse på det foreliggende tilfælde, hvor arven som henstående i et uskiftet bo, hvorover fru Elna Rosenquist havde rådighed, ikke blot var faldet ved Inger Rosenquists død, men i virkeligheden måtte siges at være kommet til udbetaling samtidig.

Torsdag den 5. februar.

Med hensyn til kravet om en særlig vurdering af boets faste ejendom har sagsøgerinden særlig påberåbt sig skiftelovens § 48.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

For så vidt angår sagsøgerindens principale påstand vedrørende arven efter Inger Rosenquist, begrundes sagsøgtes frifindelsespåstand i første række med, at eksekutor ikke er rette sagvolder i den forstand, at der, efter at amtmanden over Københavns amt har meddelt overretssagfører Gehrke og senere sagsøgte bevilling til at behandle fru Elna Rosenquists særbo, og Københavns amts nordre birks skifteret derefter har udleveret Inger Rosenquists bo til nævnte særbo til privat skifte, ikke har foreligget anden lovlig opgørelsesmåde for executør end den, hvorpå opgørelse og regnskab er udarbejdet i boregnskabet af 15. februar 1952 og senere i repartitionen af 31. marts 1952.

Da imidlertid den i boet anvendte opgørelsesmåde må anses som udtryk for eksekutors eget standpunkt, hvorved bemærkes, at det efter indholdet af den til Københavns amts nordre birks skifterets protokol den 5. januar 1951 skete tilførsel vedrørende reassumtionen og udleveringen af Inger Rosenquists bo, særlig udtrykket „det herunder hørende særlige bo efter førstnævnte“ og efter det om boets udlevering iøvrigt oplyste må stille sig som tvivlsomt, hvorvidt nævnte skifteret har besluttet boets udlevering til et særbo i teknisk forstand, findes sagsøgtes heromhandlede indsigelse ikke at kunne føre til hans frifindelse for det nævnte krav fra sagsøgerindens side vedrørende arvefordelingen i fællesboet.

Til støtte for frifindelsespåstanden har sagsøgte dernæst gjort gældende, at sagsøgerinden, selv om hun gennem sit ægteskab med Erik Rosenquist er lodtagen i dennes i fællesboet efter hans adoptivforældre henstående fædre-arv, ikke er arving i boet og derfor ikke kan anses for rette sagsøger i et søgsmål mod eksekutor til omgørelse af boets behandling, som hendes fraskilte ægtefælle som eneste arving har godkendt. Heri kan der imidlertid heller ikke gives sagsøgte medhold, idet der findes at måtte tilkomme sagsøgerinden, der ved skilsmissen har erhvervet en aktuel ret til halvdelen af den hendes fraskilte ægtefælle tilfaldende fædre-arv, et selvstændigt krav over for hans adoptivforældres bo på, at arven opgøres på rette måde, hvilket krav må kunne gøres gældende ved søgsmål mod eksekutor som repræsenterende boet.

Endelig har sagsøgte begrundet sin frifindelsespåstand med, at fællesboet efter grosserer Rosenquist og hustru under de givne omstændigheder er rigtig opgjort.

Det hævdes, at fru Elna Rosenquist, der ønskede, at den størst mulige del af den adoptiv sønnen tilfaldende arv skulle være hans særeje og unddraget fællesboet i hans ægteskab med sagsøgerinden, er gået ud fra, at arven efter Inger Rosenquist var hendes særeje, som hun frit kunne disponere over ved testamente, hvilken opfattelse sagsøgte mener har fundet udtryk i indledningen til hendes codicil af 22. december 1949, hvori er anført:

„Idet det bemærkes, at min mands og min adoptivdatter, Inger Else Rosenquist, er afgået ved døden den 21. november 1943, og at hendes fædre-arv efter min mand, da hun ikke efterlod sig livsarvinger, i medfør af det

i adoptionsbevillingen af 23. januar 1923 tagne forbehold er tilfaldet mig. træffer jeg herved følgende forandringer — — —“

Endvidere hævdes det, at det i adoptionsbevillingen tagne forbehold om, at den formue, som måtte tilfalde den adopterede som arv efter den ene af adoptivforældrene, ved den adopteredes død skulle tilfalde den længstlevende af forældrene, kun får fuld retsvirkning, når arven tilfalder den længstlevende alene og ikke det uskiftede bo, hvorved navnlig den længstlevendes fri testationsret ville blive beskåret i strid med formålet med det tagne forbehold.

Fremdeles må sagsøgte mene, at sagsøgerindens henvisning til § 5 i lov nr. 120 af 20. april 1926 er irrelevant, da en erhvervelse af denne art (arv hidrørende fra førstafdøde ægtefælle) begrebsmæssigt er udelukket, så længe begge ægtefæller lever, og følgelig ikke omfattes af ordene „for så vidt det ville være blevet fællesje, hvis erhvervelsen var sket under ægteskabet“. Men i hvert fald kan sagsøgte ikke erkende, at den blotte erhvervelse af arv, som forbliver henstående i et uskiftet bo — i dette tilfælde oven i købet erhververens eget uskiftede bo — skulle nødvendiggøre et skifte i henhold til nævnte § 5, stk. 2, for at den længstlevende skulle kunne forbeholde sig arven som sit særeje.

Med hensyn til sagsøgerindens påstand vedrørende ejendommen matr. nr. 46 br, Frederiksberg, gør sagsøgte gældende, at det er fast praksis, at en ejendom, der udlægges til en arving, i boet tages til indtægt med den sidst ansatte vurderingssum til ejendomsskyld.

Efter rettens mening må der gives sagsøgerinden medhold i, at fru Elna Rosenquists arv efter adoptivdatteren i henhold til det i adoptionsbevillingen tagne forbehold efter bestemmelsen i § 5 i lov nr. 120 af 20. april 1926, hvilken bestemmelse må antages at ville lade indgå i et uskiftet bo sådanne erhvervelser, som efter deres almindelige karakter indgår i fællesjet i et bestående ægteskab, i hvert fald under de foreliggende omstændigheder, hvor arven allerede var en bestanddel af det uskiftede bo, kun ville kunne være holdt udenfor dette, såfremt fru Elna Rosenquist overensstemmende med nævnte bestemmelse, stk. 2, havde begæret skifte inden 3 måneder efter Inger Rosenquists død, og derfor, da dette ikke er sket, ved fru Elna Rosenquists død må betragtes som stadig henhørende til hendes og hendes tidligere afdøde ægtefælles fællesbo.

Herefter, og idet sagsøgerinden som værende lodtagen i sin fraskilte ægtefælles fædrearv under de givne forhold, hvor deres interesser ikke er sammenfaldende, i henhold til skiftelovens § 48 må kunne kræve, at den til den fraskilte ægtefælle udlagte ejendom tages til indtægt i boet til en ved vurdering ansat værdi, vil sagsøgerindens principale påstand i det hele være at tage til følge.

Sagens omkostninger findes sagsøgte at burde godtgøre sagsøgerinden med 1500 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, landsretssagfører Peter E. Buhl, bør i sin egenskab af executor testamenti i boet efter fru Elna Kamilla Rosenquist, født Henriksen, og tidligere afdøde ægtefælle, grosserer Oscar Valdemar Rosenquist, omgøre regnskabet i boet således, at arven efter Inger Else Rosenquist, død den 21. november 1943, indgår i fællesboet, og således at ejendommen, matr. nr. 46 br.

Frederiksberg, tages til indtægt for boet med det beløb, hvortil den ifølge en af vedkommende skifteret iværksat vurdering måtte blive ansat i værdi.

Sagens omkostninger betaler sagsøgte til sagsøgerinden, fru Birgit Rosenquist, født Balle, med 1500 kr.

At efterkomme inden 15 dage efter denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har for Højesteret principalt påstået afvisning af sagen, subsidiært frifindelse. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Det er ikke for Højesteret gjort gældende, at appellanten som følge af den meddelte eksekutorbevilling til behandling af Elna Rosenquists særbo og den af skifteretten foretagne udlevering af Inger Rosenquists bo til nævnte særbo ikke er rette sagvolder.

Til fremstillingen i dommen bemærkes, at det for Højesteret er oplyst, at indstævnte og Erik Rosenquist indgik ægteskab den 12. januar 1945. Det er videre oplyst, at det i dommen anførte udkast til erklæring om bodelingen ikke er blevet underskrevet hverken af indstævnte eller Erik Rosenquist, men at der var enighed om, at indstævnte som led i fællesboets deling skulle have halvdelen af Erik Rosenquists faldne fædrearv, samt at fællesboet iøvrigt var delt.

Det tiltrædes, at indstævnte i hvert fald under de således foreliggende omstændigheder har et selvstændigt krav, der kan gøres gældende direkte overfor eksekutor, på, at arven opgøres på rette måde.

Herefter, og idet appellanten under denne forudsætning ikke har opretholdt sin indsigelse mod indstævntes påstand om vurdering af ejendommen, vil dommen i henhold til de i den iøvrigt anførte grunde være at stadfæste som nedenfor anført.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Appellanten, landsretssagfører Peter E. Buhl som executor testamenti i boet efter fru Elna Kamilla Rosenquist, født Henriksen, og tidligere afdøde ægtefælle, grosserer Oscar Valdemar Rosenquist, bør anerkende, at boet vil være at opgøre således, at arven efter Inger Else Rosenquist indgår i fællesboet, og at ejendommen, matr. nr. 46 br, Frederiksberg, tages til indtægt for boet med det beløb, hvortil den ifølge en af vedkommende skifteret iværksat vurdering måtte blive ansat i værdi.

I henseende til sagsomkostninger for landsretten bør dennes dom ved magt at stande.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte, fru Birgit Rosenquist, født Balle, 2000 kr.

De idømte sagsomkostninger at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Mandag den 9. februar.

Nr. 472/1950. Bygmester Niels Jacob Christian Petersen som væрге for Dorthe Stigaard og fru Margit Gaard som væрге for Vibeke Gaard (landsretssagfører B. Helmer Nielsen)

mod

repræsentant Carl Evald Andersen (Christrup) og Forsvarsministeriet (kammeradv. v/ H. O. Hansen).

(Om erstatning for tab af forsørger. Spørgsmål om statskassens ansvar som ejer/bruger af et motorkøretøj, motorlovens § 38, stk. 6, og om passagerernes egen skyld).

Dom afsagt af retten for Kolding købstad m. v. den 16. november 1948.

Ved herværende rets dom af 17. december 1947 er Carl Evald Andersen anset efter straffelovens § 241 og motorlovens § 41, jfr. §§ 27 og 29, med hæfte i 12 dage og frakendt retten til at være fører af motorkøretøj i 6 måneder fra dommens dato.

Af dommen fremgår, at domfældte den 8. juli 1945 kl. ca. 3 som fører af personmotorvogn Y 6438 med 4 passagerer har kørt uforsvarlig hurtigt og uagtsomt, således at vognen kørte mod nogle vejtræer og knustes i svinget nord for Alminde.

Ved påkørslen dræbtes købmand Knud Volmer Stigaard, født den 28. januar 1920, fru Grete Stigaard, født den 26. april 1922, og repræsentant Jørgen Verner Gaard, født den 10. december 1911. Fru Margit Gaard og domfældte pådrog sig legemsskade, domfældte i alvorlig grad.

Der er under sagen nedlagt følgende erstatningspåstande:

Bygmester Niels Jacob Christian Petersen, Randers, har som væрге og adoptivfader for Dorthe Stigaard, født den 16. december 1944, påstået domfældte og Krigsministeriet dømt til in solidum at betale til Dorthe Stigaard for tab af forsørger 30.000 kr. og for begravelsesomkostninger 2239 kr. 32 øre med renter 5 pct. af 30.000 kr. fra 28. maj 1946 og af 2239 kr. 32 øre fra 17. december 1947 + sagsomkostninger.

Endvidere har fru Margit Gaard som væрге for Vibeke Gaard, født den 8. juni 1941, påstået Vibeke Gaard tilkendt for tab af forsørger 15.000 kr. med renter 5 pct. fra 28. maj 1946 + sagsomkostninger.

Subsidiært påstås erstatningen for tab af forsørger fastsat efter rettens skøn.

Domfældte og Krigsministeriet har påstået sig frifundet, subsidiært kravene nedsat.

Derhos har Krigsministeriet påstået sig tilkendt regres mod domfældte.

Sagens omstændigheder er som følger:

Domfældte, som under besættelsen har været sabotageleder i marken og senere nedkastningschef for et område i Midt- og Sydjylland, havde samarbejdet illegalt med de dræbte passagerer, som blandt andet havde hjulpet ham med at skaffe frivillige til modtagelse af våben fra luften. Endvidere havde Stigaards huset ham mange nætter.

Personmotorvogn Y 6438 tilhørte modstandsbevægelsens nedkastningstjeneste i Jylland og var af motorkontoret for Region I forsynet med foreskreven køretilladelse (mærket nr. 2660). Nummerpladerne, der hørte til en af Vejle kommunes lastvogne, var den 1. marts 1945 af stadsingeniørkontoret i Vejle „udlånt“ til modstandsbevægelsen til brug for „Jens Lyhne“, som var domfældtes dæknavn.

Efter kapitulationen havde domfældte til opgave i henhold til ordre fra nedkastningschefen for Jylland, Toldstrup, at køre rundt til hemmelige poster i Jylland for at hente nogle af englænderne til modstandsbevægelsen udlånte pejlefyre (eurekas), som Special Forces havde forlangt at få tilbage snarest. Disse apparater var forsynet med sprængladninger. Endvidere havde han til opgave at demonstrere for en allieret studiekommision en række vigtige sabotagehandlinger, som han havde deltaget i. Hertil skulle domfældte bruge den i sagen omhandlede tjenestevogn, og den 8. juli 1945 var han på rejse i vognen for at hente de fornævnte pejleapparater, som beroede i Vejle, Aagaard og Klelund.

Nævnte dag kl. ca. 20 tog domfældte ind på gården Elisabethsminde ved Viuf for at træffe løjtnant Ingwersen, som havde været kompagnichef under domfældte. Her traf han ægteparrene Stigaard og Gaard. Det er ikke oplyst, hvor domfældte ellers skulle have overnattet, men det blev i aftenens løb bestemt, at han skulle bo hos Stigaards, og at disse og Gaards skulle køre til Kolding sammen med ham.

Under denne kørsel forvoldtes ulykken ved domfældtes forseelser, og de 3 nævnte passagerer mistede livet.

Til de fremsatte erstatningskrav bemærkes, at selv om domfældtes passagerer ikke blev befordret for betaling, vil domfældte på grund af grovheden af de forseelser, som han er kendt skyldig i, og som forvoldte ulykken, være at anse som erstatningspligtig, hvorved bemærkes, at der ikke er oplyst noget, der kan støtte en formodning om, at passagererne har medvirket til skaden.

Frihedsrådets kommandoudvalg havde den 8. maj 1945 overdraget ledelsen af modstandsbevægelsens militære styrker, som var de eneste organiserede og væbnede danske styrker, til generalkommandoen med generalløjtnant Gørtz som chef. Da domfældte, som indtog en overordnet post i disse styrker, var på tjenesterejse i modstandsbevægelsens med lovlig køretilladelse forsynede vogn, må for denne gælde de samme regler som for hærens andre motorkøretøjer, jfr. motorlovens § 39, stk. 4.

Da domfældtes kørsel til sit nattekvarter ikke kan anses for uretmæssig brug af vognen, og da der ikke forelå noget forbud mod at tage passagerer med i vognen, kan hans befordring af sine tidligere medarbejdere fra besættelsestiden, hvoraf det ene par skulle huse ham om natten, ej heller gøre kørselen uretmæssig, og Krigsministeriet vil således være at anse som erstatningspligtig in solidum med domfældte.

Dorthe Stigaard mistede sine forældre, da hun var ca. 7 måneder gammel. Hendes forældre var kun 25 og 23 år gamle. Faderen, købmand Knud Stigaard, havde oprettet en en gros forretning, som var i fremgang og havde givet et nettooverskud i de sidste 12 måneder før hans død på ca. 10.000 kr. Arven efter forældrene udgjorde ca. 4900 kr., og faderens livsforsikringer udgjorde 12.000 kr. Barnet er ved bevilling af 3. november 1945 adopteret af sin bedstefader, bygmester Niels Jacob Christian Petersen, Randers. Han er 55 år gammel og formuende, men har 3 sønner, hvis uddannelse han bekoster.

Det er af sagsøgeren anført, at den tilfældige omstændighed, at barnet er adopteret, før dom falder i denne sag, ikke bør få indflydelse på erstatningens størrelse, og af de sagsøgte anført, at barnet ved adoptionen har opnået forbedrede forsørgelsesforhold, som kan begrunde nedsættelse af kravet.

Selv om adoptionen må tillægges betydning ved fastsættelse af kravets størrelse, bør det også komme i betragtning, at barnet har mistet sit eget hjem, sine unge forældre og deres omsorg og særlige indsats for hende, samt at hendes fremtidige forsørger er 55 år gammel og har andre forsørgerpligter.

Erstatningen for tab af forsørger vil herefter kunne fastsættes til 16.000 kr., og bygmester Petersens erstatningskrav, mod hvis størrelse indsigelse iøvrigt ikke er gjort, vil med denne ændring være at tage til følge som nedenfor anført.

Vibeke Gaard mistede sin fader, da hun var 4 år gammel. Hendes fader, der var 33 år gammel, da han døde, var repræsentant med en årlig indtægt på 6—7000 kr. Det er oplyst, at han havde gode udsigter til forbedring af sin økonomiske stilling. Vibekes moder, fru Margit Gaard, er tandlæge, og havde en nettoindtægt i 1944 på 3600 kr., i 1945 et underskud på 1400 kr. og i 1946 en nettoindtægt på 2900 kr.

Erstatningen for Vibeke Gaards tab af sin hovedforsørger vil herefter kunne fastsættes til 12.000 kr., og fru Margit Gaards erstatningskrav vil med denne ændring være at tage til følge som nedenfor angivet.

I sagsomkostninger betaler domfældte og Krigsministeriet in solidum 400 kr. til bygmester Niels Jacob Christian Petersen, Randers, og 400 kr. til fru Margit Gaard.

Erstatningerne for tab af forsørger tillige med renter vil være at indsatte i overformynderiet.

Domfældte Andersens stilling i forhold til den benyttede motorvogn kan ikke sidestilles med en forsikringstagers. Da betingelserne for at tillægge Krigsministeriet regres mod domfældte Andersen ikke er tilstede, kan Krigsministeriets påstand herom ikke tages til følge.

I salær til den beskikkede forsvarer betaler domfældte 150 kr.

Thi kendes for ret:

Domfældte Carl Evald Andersen og Krigsministeriet bør in solidum inden 15 dage fra dato betale til bygmester Niels Jacob Christian Petersen, Randers, som værge for Dorthe Stigaard 16.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 28. maj 1946 og 2239 kr. 32 øre med renter 5 pct. p. a. fra 17. december 1947 og i sagsomkostninger 400 kr. og til fru Margit Gaard, Kolding, som værge for Vibeke Gaard 12.000 kr. med renter 5 pct. p. a. fra 28. maj 1946 og i sagsomkostninger 400 kr.

Erstatningssummerne 16.000 kr. og 12.000 kr. med renter vil være at inddrage under overformynderiets bestyrelse.

Krigsministeriet har ikke regres mod Carl Evald Andersen.

Carl Evald Andersen betaler til den for ham beskikkede forsvarer, landsretssagfører Wolf, 150 kr.

Vestre Landsrets dom 22. april 1950 (VI afd.).

Den i nærværende sag af retten for straffesager for Kolding købstad m. v. den 16. november 1948 afsagte dom er påanket af appellanterne i den borgerlige retsplejes forner, forsåvidt erstatningen angår.

For landsretten har appellanten Krigsministeriet, der har erkendt at have haft ansvaret for det omhandlede automobil efter samme regler som for militærets vogne, iøvrigt gentaget sin for underretten overfor de indstævnte bygmester Petersen og fru Gaard nedlagte principale påstand om frifindelse og har subsidiært påstået de disse indstævnte ved dommen tilkendte erstatninger til Dorthie Stigaard og Vibeke Gaard for tab af forsørger nedsat. Ministeriet har derhos, for så vidt det måtte blive tilpligtet at udrede erstatning in solidum med indstævnte Andersen, påstået denne tilpligtet endeligt at bære de ikendte erstatningsbeløb, subsidiært dommens bestemmelse med hensyn til regres ophævet.

Appellanten Andersen har påstået de de indstævnte bygmester Petersen og fru Gaard tilkendte erstatninger til Dorthie Stigaard og Vibeke Gaard for tab af forsørger nedsat og har overfor appellanten Krigsministeriet påstået dommens bestemmelse med hensyn til regres stadfæstet, subsidiært ophævet.

Indstævnte Bygmester Petersen har gentaget sin for underretten overfor begge appellanterne nedlagte påstand, medens indstævnte fru Gaard har påstået underrettsdommen stadfæstet for så vidt angår den Vibeke Gaard tilkendte erstatning, subsidiært erstatningen fastsat efter rettens skøn.

Til støtte for deres påstande overfor appellanten Krigsministeriet har de nævnte indstævnte principalt gjort gældende, at Andersens brug af automobilen ved den pågældende lejlighed skete under tjenesterejse og var retmæssig som sådan, uanset befordringen af private passagerer, der i alt fald ikke var klar over, at denne brug af automobilen var uretmæssig, hvorfor erstatningspligten i medfør af motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., påhviler Krigsministeriet som den, der lod vognen benytte. Subsidiært har de gjort gældende, at Krigsministeriet, der ved bestemmelsen i motorlovens § 39, stk. 4, er fritaget for pligten til at tegne forsikring i medfør af paragraffens stk. 1 til dækning af de der ommeldte erstatningskrav, som følge heraf i forhold til de indstævnte som erstatningsberettigede overfor føreren, appellanten Andersen, må anses ansvarlig for erstatningerne som selvforsikrer.

Til den i dommen givne sagsfremstilling bemærkes og føjes:

Appellanten Andersen har som tiltalt under sagen for underretten forklaret, at han ankom til „Elisabethsminde“ lørdag den 7. juli 1945, idet han var inviteret til at deltage i en fødselsdagsfest. Da han fik invitationen, ordnede han afhentningen af de omhandlede pejleapparater således, at han kunne deltage i festen, og det var hans agt at afhente apparaterne den følgende dag. Ud på natten indvilgede han i at køre købmand Stigaard og dennes hustru samt repræsentant Gaard og dennes hustru hjem, og da han kørte til Kolding

med det nævnte selskab, agtede han at overnatte hos Stigaards, hvilket han havde bestemt sig til for således at kunne gøre de pågældende den tjeneste at køre dem hjem. Han havde tidligere overnattet 25—30 gange hos Stigaards, hvis hjem var hans faste tilholdssted, når han var i Kolding. Der var ikke af ledelsen givet ham pålæg med hensyn til brugen af automobilet, men det „lå i luften“, at man skulle være forsigtig med at bruge det til privat kørsel for ikke at udsætte modstandsbevægelsen for kritik.

Fru Margit Gaard har som vidne forklaret, at hun tidligere nogle enkelte gange har kørt med Andersen.

Det tiltrædes, at appellantent Andersen — som ved dommen sket — er anset erstatningspligtig som følge af uagtsomt forhold, og at der ikke er fundet holdepunkter for at antage, at de ved ulykken omkomne passagerer har medvirket til denne.

Selv om appellantent Andersens kørsel ved den omhandlede lejlighed til „Elisabethsminde“ — uanset det om anledningen til denne kørsel oplyste — måtte kunne antages at have været berettiget tjenestekørsel, må hans kørsel med de 4 passagerer, uanset om han agtede at overnatte i ægteparret Stigaards hjem, anses for uretmæssig brug af det ham til tjenestekørsel overladte automobilet, og idet passagererne, der må antages at have været bekendt med automobilets tilknytning til hans tjenstlige forhold, måtte være klar herover, kan erstatningspligt for den under denne kørsel passagererne tilføjede skade ikke påhvile Krigsministeriet i dettes egenskab af bruger af vognen. Da der derhos ikke af bestemmelsen i motorlovens § 39, stk. 4, der fritager statsmyndigheder for forsikringspligten uden at pålægge disse et videregående ansvar end det dem efter loven iøvrigt påhvilende, kan udledes et ansvar for dem som forsikrer, vil der allerede af denne grund ej heller på dette grundlag kunne pålægges Krigsministeriet ansvar for den appellantent Andersen som fører påhvilende erstatningspligt, og dets frifindelsespåstand vil herefter være at tage til følge.

Efter alt i så hensende foreliggende findes den Dorthe Stigaard for tab af forsørger tilkommende erstatning at burde bestemmes til 9000 kr. og den Vibeke Gaard tilkommende erstatning til 6000 kr. Det Dorthe Stigaard som godtgørelse for begravelsesudgifter tilkendte beløb af 2239 kr. 32 øre, der er udredet af boet efter hendes forældre og således fragiet i hendes arv efter disse, vil være at inddrage under overformynderiets bestyrelse.

Der vil herefter være at give dom som nedenfor anført.

Med sagens omkostninger for begge retter vil der være at forholde som nedenfor bestemt.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Appellantent Krigsministeriet bør for tiltale af de indstævnte, bygmester Niels Jacob Christian Petersen som værge for Dorthe Stigaard og fru Margit Gaard som værge for Vibeke Gaard, i denne sag fri at være.

Appellantent repræsentant Carl Evald Andersen bør til indstævnte bygmester Niels Jacob Christian Petersen som værge for Dorthe Stigaard betale 11.239 kr. 32 øre tilligemed renter 5 pct. årlig fra den 28. maj 1946 af 9000 kr. og fra den 17. december 1947 af 2239 kr. 32 øre, indtil betaling sker, og til indstævnte fru Margit Gaard som værge for Vibeke Gaard 6000 kr. tilligemed

renter heraf 5 pct. årlig fra den 28. maj 1946, indtil betaling sker, hvilke beløb med påløbne renter inddrages under overformynderiets bestyrelse.

Til appellanten Krigsministeriet udreder de indstævnte bygmester Petersen og fru Gaard som værge for deres nævnte myndlinge i sagsomkostninger for begge retter henholdsvis 600 kr. og 400 kr. og til det offentlige de rets- og stempelafgifter, som skulle have været erlagt, såfremt sagen ikke havde været afgiftsfri for ministeriet.

Til hver af de indstævnte bygmester Petersen og fru Gaard betaler appellanten Andersen i sagsomkostninger for underretten 400 kr.

Hver af disse parter bærer sine sagsomkostninger for landsretten.

Der tillægges den for appellanten Andersen for landsretten beskikkede sagfører, landsretssagfører Wolf, i salær og godtgørelse for udlæg henholdsvis 300 og 127 kr. 50 øre, hvilke beløb udredes af det offentlige.

Det idømte udredes inden 15 dage.

En af de voterende dommere afgav sålydende

d i s s e n s:

For så vidt angår dels den Andersen påhvilende fulde erstatningspligt, dels de Dorthé Stigaard og Vibeke Gaard tillagte erstatningsbeløb er jeg enig med votum.

I det foreliggende tilfælde kan der derhos vel ikke påhvile Krigsministeriet erstatningsansvar i medfør af motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., men efter min opfattelse må et sådant ansvar i denne sag følge af ministeriets stilling som selvforsikrer.

Dette standpunkt vil jeg begrunde således:

Det naturlige modstykke til benyttelsen af forsikringsfritagelsen efter motorlovens § 39, stk. 4, må — da det drejer sig om en til sikring i videst muligt omfang af de skadelidte anordnet lovpligtig forsikring, jfr. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 314 af 22. december 1927 § 13, stk. 1 og 2 — være, at den pågældende offentlige myndighed påtager sig erstatningsansvar for de ulykker, der måtte ske — jfr. for kommunale institutioners vedkommende R. T. 1920/21, Folketingets forhandlinger, sp. 5775 — på en sådan måde, at de skadelidte ikke principielt stilles ringere, end hvis adgangen til forsikringsfritagelse ikke var benyttet.

Udelukkelsen af et sådant ansvar måtte have støtte i lovgivningen, i særdeleshed i motorloven, og sådan støtte mener jeg ikke foreligger.

Når i det foreliggende tilfælde henses til, dels at det ikke er oplyst, at Andersen på grund af spiritusnydelse eller af andre grunde har været uegnet til at føre motorkøretøj, dels at motorkøretøjet — en almindelig personvogn — ikke efter sin indretning har frembudt nogensomhelst ekstraordinær risiko for passagererne, findes passagererne ikke at have udvist uagtsomhed ved at indlade sig på kørselen. Selv om det derhos måtte antages, at passagererne i det foreliggende tilfælde i hvert fald burde have været klar over automobilets tilknytning til Andersens tjeneste i modstandsbevægelsen, finder jeg dog ikke, at de — ved desuagtet at indlade sig på kørselen — har udvist et sådant forhold, at deres — forsikringsmæssige — erstatningskrav, der er baseret på Andersens uagtsomhed, jfr. motorlovens § 38, stk. 3, ikke vil kunne gøres gældende.

Herefter ville jeg dømme Krigsministeriet til in solidum med Andersen at udrede de i votum fastsatte erstatningsbeløb.

Idet den for landsretten førte procedure derhos ikke findes at være til hinder for stillingtagen under nærværende sag til Krigsministeriets påstand om, at Andersen i forhold til ministeriet tilpligtes endeligt at bære de ikendte erstatningsbeløb, ville jeg under hensyn til karakteren af det af Andersen udviste forhold tage denne påstand til følge.

De indstævnte bygmester Petersen og fru Gaards sagsomkostninger for begge retter ville jeg pålægge Krigsministeriet. Iøvrigt tiltrædes votums afgørelse af omkostningsspørgsmålene.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har otte dommere deltaget.

For Højesteret har appellantens Petersen påstået de indstævnte in solidum tilpligtet at betale Dorthie Stigaard for tab af forsørger 16.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 28. maj 1946 og for begravelsesomkostninger 2000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 17. december 1947. Appellantinden fru Gaard har påstået de indstævnte in solidum tilpligtet at betale Vibeke Gaard 12.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 28. maj 1946. Begge appellanterne har derhos nedlagt subsidiære påstande. Indstævnte Andersen har påstået nedsættelse af de krævede beløb. Indstævnte, Forsvarsministeriet, har påstået stadfæstelse, subsidiært nedsættelse af erstatningsbeløbene.

Til brug for Højesteret er der afgivet nye parts- og vidneforklaringer.

Det tiltrædes i henhold til de i dommen anførte grunde, at indstævnte Andersen er anset fuldt erstatningspligtig.

Indstævnte Andersen var i retmæssig besiddelse af den pågældende motorvogn, der var overladt ham som tjenestevogn. Selv om der efter de foreliggende oplysninger måtte kunne være tvivl om berettigelsen af den stedfundne benyttelse af vognen, kan det i hvert fald ikke antages, at passagererne har måttet anse benyttelsen som uretmæssig, og Forsvarsministeriet findes herefter i medfør af motorlovens § 38, stk. 6, 1. pkt., jfr. stk. 3, at være ansvarlig for den ved Andersen's uforvarlige kørsel forvoldte skade, og vil allerede som følge heraf være at tilpligte in solidum med indstævnte Andersen at betale erstatning til appellanterne.

Erstatningen for tab af forsørger findes passende at kunne fastsættes til 12.000 kr. for Dorthie Stigaard og 8000 kr. for Vibeke Gaard, hvorhos der vil være at tillægge førstnævnte 2000 kr. i erstatning for begravelsesomkostninger, alt med renter som påstået. Erstatningsbeløbene vil være at inddrage under Overformynderiets bestyrelse.

Det bemærkes, at der ikke findes tilstrækkeligt grundlag til, som af de indstævnte begæret, at afgøre spørgsmålet om de indstævntes indbyrdes forhold under denne sag.

I sagsomkostninger for alle retter findes de indstævnte in solidum at burde betale 1500 kr. til hver af appellanterne.

Thi kendes for ret:

De indstævnte, repræsentant Carl Evald Andersen og Forsvarsministeriet, bør een for begge og begge for een til appellanten, bygmester Niels Jacob Christian Petersen som værge for Dorthe Stigaard, betale 14.000 kr. med renter 5 pct. årlig af 12.000 kr. fra den 28. maj 1946 og af 2000 kr. fra den 17. december 1947, alt indtil betaling sker, samt til appellantinden fru Margit Gaard som værge for Vibeke Gaard, betale 8000 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 28. maj 1946, til betaling sker, hvilke beløb med påløbne renter inddrages under Overformynderiets bestyrelse.

I sagsomkostninger for alle retter betaler de indstævnte een for begge og begge for een til hver af appellanterne 1500 kr.

Der tillægges højsteretssagfører Chrstrup i salær for Højsteret 400 kr., der tilligemed de landsretssagfører Wolf ved landsrettens dom tillagte beløb, salær 300 kr. og godtgørelse for udlæg 127 kr. 50 øre, udredes af det offentlige.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højsteretsdoms afsigelse.

Tirsdag den 10. februar.

Nr. 171/1952. Grosserer **Bernt Eppers** (Gamborg)

mod

grosserer **Rexi Eppers** (landsretssagfører Kønigsfeldt).

(Spørgsmål om afkald på anke og om fremsættelse af nye påstande i appellen).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 11. maj 1951 (XI afd.).

I begyndelsen af 1944 traf sagsøgeren, grosserer Rexi Eppers, der da var 32 år, aftale med sin 7 år yngre broder, sagsøgte Bernt Eppers, om et samarbejde ved forretningsvirksomhed indenfor tekstilbranchen. Sagsøgeren, der i en årrække havde drevet grossist- og importvirksomhed i denne branche, havde siden 1936 samarbejdet med grosserer Robert D. Christensen, der havde forskellige udenlandske agenturer, således at sagsøgeren oppebar 60 pct. af agenturprovisionen og selv afholdt sine rejseudgifter. Endvidere havde han siden 1942 været indehaver af generalagenturet for Skandinavien for en stor tysk strømpfabrik Arva-Tesyra; efter hvad sagsøgeren har forklaret, gav denne virksomhed ham en årlig fortjeneste af ca. 100.000 kr., der efter aftale deltes lige mellem ham, hans prokurist og grosserer Christensen.

Der oprettedes nu et firma under navnet „Bernt Eppers“; der skete ikke anmeldelse til handelsregistret. Næringsbrev blev løst lydende på sagsøgtets navn og vistnok betalt af ham, og til brug for firmaet oprettedes en postgirokonto i sagsøgtets navn, ligesom sagsøgeren i sagsøgtets navn lejede en to-værelses lejlighed i Studiestræde 65 til kontor og lager; endvidere oprettedes i Aarhus Privatbank, Københavns afdeling, en checkkonto lydende på sagsøgerens navn. I efteråret 1944 fremlejede sagsøgeren i forståelse med sagsøgte det ene af lokalerne til brødrene Axel Olsen og Chr. Schjøtt Olsen, der havde kendt parterne gennem en lang årrække. Axel Olsen var civilingeniør og Chr. Olsen uddannet i tekstilbranchen, og de drev nu handel med maskiner.

Sagsøgte, der var anset som ekspedient i et manufakturfirma i Odense med en månedlig løn af 500 kr. foruden visse tillæg, flyttede til København omkring midten af juli 1944, og efter at have boet nogen tid hos sagsøgeren, der da lå syg i sit sommerhus i Vallensbæk, begyndte han arbejdet i firmaet den 1. august.

I begyndelsen af juli havde sagsøgeren ladet sin sagfører, landsretssagfører Kønigsfeldt, udarbejde et udkast til overenskomst med sagsøgte. I udkastet, der aldrig blev underskrevet, hedder det b. a.:

„Under Firmanavnet „Bernt Eppers“ har B. den 1. Marts d. A. i Lokaler i Studiestræde 65 aabnet en Agentur- og Grossistvirksomhed i Manufakturbranchen.

Dette Firma overtager indtil videre og under Forudsætning af Husenes Sanktion Udnyttelsen af følgende R. tilhørende Agenturer: — — —“

„— — — B. overtager fra den Juli d. A. den daglige Ledelse af Firmaet under R.s Vejledning og Kontrol og besøger Firmaets Kunder, som er R.s Kunder — — —“

„Som Vederlag for sit Arbejde oppebærer B. 50 pct. af Nettofortjenesten fra Agenturvirksomheden for de foran nævnte Huse og fra Forretninger, som han tilfører Firmaet. B.s Anpart i Fortjenesten skal mindst være det Beløb, som B. har Ret til at hæve à conto, nemlig Kr. 600 pr. Maaned. — — —“

„R. financierer Virksomheden — — —“

„R. oppebærer Forretningens øvrige Overskud, og under Forudsætning af, at B. ikke handler i Strid med sine Forpligtelser, bærer R. ogsaa eventuelle Underskud. Denne Ordning tager Sigte paa Forholdet mellem denne Kontrakts Parter; i Forhold til Kreditorerne hæfter alene R.

Udtil faar B. Legitimation til at tegne Firmaet. — — —“

„Uanset hvem, der opsiges, og hvad Grunden hertil er, tilhører Forretningen, naar Kontrakten ophører, R. — — —“

Sagsøgeren har forklaret, at sagsøgte fik udkastet overgivet i oktober— november 1944, efter at sagsøgeren var blevet rask, og at sagsøgte, da sagsøgeren nogle måneder efter spurgte til det, erklærede, at det var blevet væk; sagsøgte har derimod hævdet, at han først har set udkastet i begyndelsen af 1948, efter samarbejdets ophør.

Sagsøgeren havde i efteråret 1943 erhvervet forskellige agenturer for østrigske firmaer, og sagsøgte distribuerede i begyndelsen en del varer, som sagsøgeren havde indkøbt i Østrig og videresolgt. Provisionsindtægten vedrørende disse agenturer blev kun ca. 6400 kr., og forholdene bevirkede, at firmaets importvirksomhed i 1944 og 1945 kun blev af ringe omfang. Sagsøgte passede agenturerne mod at få halvdelen af provisionen, således at han kunne hæve 600 kr. à conto månedlig. I 1945 var der visse gnidninger og undertiden sammenstød

mellem parterne, bl. a. med hensyn til opfattelsen af sagsøgtes stilling i firmaet og særlig på grund af, at sagsøgte for egen regning foretog visse forretninger, som efter sagsøgerens opfattelse af aftalerne skulle være gået gennem firmaet.

Hen mod slutningen af 1945 kom sagsøgeren i forbindelse med en østrigsk emigrant, E. Vogellhut, som han tidligere havde arbejdet sammen med, og købte i den følgende tid gennem denne nogle meget store varepartier af engelske militære overskudslagre, nemlig 30.000 dusin australske sokker, 30.000 meter faldskærmsilke og 200.000 oilskinsregnfrakker til en pris af henholdsvis ca. 1 million kr., ca. 600.000 kr. og ca. 2 millioner kr. Sagsøgeren afgav ordrene på sokkerne og silken dels med Chr. Olsens samtykke i dennes navn, dels i sagsøgtes navn for det tilfælde, at han fik en ordning med sagsøgte, som han på dette tidspunkt stod sig mindre godt med. Silken blev i 1946 leveret i firmaet Bernt Eppers navn. Efter at Chr. Olsen sidst i december 1945 havde påbegyndt salget på provisionsbasis, og varerne var averteret til salg fra brødrene Olsens forretningslokale, kom sagsøgte efter eget ønske fra januar 1946 til at deltage i salget af en væsentlig del af varepartierne, for en stor del sammen med Chr. Olsen.

I anledning af disse forretninger lejede sagsøgeren i eget navn og i forståelse med sagsøgte forretningslokaler i Nørre Søgade 37 og antog hertil et ret betydeligt personale. Endvidere anlagde han for denne afdeling af virksomheden særlige bøger lydende på firmaet Bernt Eppers. Der blev til brug for den nye afdeling oprettet to konti i Aarhus Privatbank, lydende på firmaets navn, således at sagsøgte overfor banken afgav skriftlig fuldmagt, hvorefter sagsøgeren og Axel Olsen var berettigede til at disponere herover, samt en samlerembourskonto til indbetalinger fra køberne; efter bankens forlangende afgav sagsøgeren en erklæring om, at han personlig indestod for dispositionerne. Lokalet i Studiestræde blev bevaret som salgskontor, som sagsøgte passede.

I 1946 indkøbte sagsøgeren yderligere for firmaet for 4—5 millioner kr. arbejdstøj fra Australien, og sagsøgte medvirkede også ved salget heraf. Fra 1947 påbegyndte sagsøgeren endvidere forskellige omfattende kompensationsforretninger med udlandet, hvorved der navnlig importeredes metervarer mod eksport af fisk fra Færøerne. Der er enighed om, at firmaets samlede omsætning i det tidsrum, i hvilket parternes samarbejde bestod, har andraget ialt ca. 35 millioner kr.

Ved et møde i juni 1947 i anledning af sagsøgtes selvangivelse til skattevæsenet for 1946 var der uoverensstemmelse mellem parterne om hans stilling i firmaet, men i det følgende halve årstid forløb samarbejdet ret fredeligt. I begyndelsen af 1948 kom det til et sammenstød i anledning af, at sagsøgte i slutningen af december 1947 af kasserersken havde ladet sig udbetale 18.000 kr. og købt en butik på Gl. Kongevej for at indrette en detailforretning for metervarer, hvilket sagsøgeren fandt utilstedeligt af hensyn til firmaets en gros kunder. Modsætningerne skærpedes nu hurtigt; i januar 1948 anlagde sagsøgeren særligt bogholderi for et nyt firma ved navn Rexi Eppers, lod firmaet Bernt Eppers' varelager, der efter det oplyste havde en værdi af ca. 5 millioner kr., omfakturere til det nye firma pr. 31. december 1947 og flyttede til et lokale, han lejede i Sundkrosgade, opsagde personalet i firmaet Bernt Eppers og antog det fra 1. januar af regne i det nye firma. Sagsøgte på sin side tilbagekaldte i skrivelse af 23. januar 1948 til Aarhus Privatbank den ovennævnte fuldmagt vedrørende bankkontiene og forhindrede udlevering af et vareparti, som for

firmaet Bernt Eppers opbevarede i Adams lokaler i Reberbanegade. Parternes sagførere førte derefter en række forhandlinger om en ordning af det indbyrdes mellemværende, men uden resultat, og i skrivelse af 24. maj 1948 ophævede landsretssagfører Helge Nielsen på sagsøgtes vegne fællesskabet under påberåbelse af sagsøgerens misligholdelse, idet han erklærede, at sagsøgte agtede at fortsætte virksomheden og udløse sagsøgeren efter nærmere oplyselse. Sagsøgeren har siden drevet forretning under firma Rexi Eppers og sagsøgte under firma Bernt Eppers. Sagsøgte har herunder udnyttet de importbevillinger, der tidligere var meddelt firmaet Bernt Eppers, og har ved forhandling med Direktoratet for Vareforsyning i 1948 og 1949 fået importtallene væsentlig forøget for metervarer, hvorved bemærkes, at der i 1948 som tildelingsgrundlag blev fastsat importen i tiden 1. januar 1946—1. august 1948, i hvilket tidsrum firmaet Bernt Eppers' import havde været særdeles omfattende.

Under denne ved stævning af 8. februar 1949 anlagte sag har sagsøgeren nu endeligt nedlagt følgende påstand:

I. Sagsøgte, grosserer Bernt Eppers, tilpligtes at betale sagsøgeren en erstatning af 500.000 kr., subsidiært et mindre beløb efter rettens skøn, med renter 5 pct. årlig fra stævningens dato, nemlig

1. Mistet bruttoavance af importbevillinger til beløb ialt ca. 428.000 kr., meddelt sagsøgte i tiden indtil 1. juli 1949 og udnyttet af ham	91.200 kr.
Mistet bruttoavance 25 pct. af importbevillinger til beløb ialt ca. 300.000 kr., meddelt sagsøgte fra 1. juli 1949 til 1. marts 1950 og udnyttet af ham	ca. 75.000 —
2. Tab ved, at de beslaglagte varer fra lageret i Reberbanegade, der først blev frigivet i sommeren 1948, ikke har kunnet sælges eller kun til nedsat pris	ca. 45.000 —
3. Tab ved, at sagsøgeren, da sagsøgte var i besiddelse af tildelingsgrundlaget for metervarer, har måttet gennemføre 8 vareudvekslingsforretninger sammen med andre firmaer og derfor måttet afgive ca. 10 pct. af grossist/importøravancen af importens kostpris, ca. 610.000 kr., eller	ca. 61.000 —
4. Restbeløbet	ca. 227.800 —
udgør en skønsmæssigt ansat erstatning for skade, påført sagsøgeren i forhold til hans kunder og forretningsforbindelser ved sagsøgtes retsstridige adfærd.	
	Ialt 500.000 kr.

Sagsøgeren har forbeholdt sig under en ny sag at rejse yderligere erstatningskrav.

Endvidere påstår sagsøgeren sagsøgte tilpligtet at anerkende:

II. at der med hensyn til den første af de importforretninger, som sagsøgeren for egen regning og risiko i 1946—1947 gennemførte under firmanavnet „Bernt Eppers“, nemlig en import af faldskærmssilke fra England, er blevet truffet den aftale mellem parterne, at sagsøgte skulle have en provision på 4 pct. af indkøbsfaktura prisen på de varer, han personlig solgte for sagsøgeren under firmanavnet „Bernt Eppers“, og 2 pct. af den del af partiet, som

sagsøgeren personligt solgte, og at sagsøgte ikke derudover har ret til nogen del af fortjenesten på denne forretning.

III. at der med hensyn til den anden af de importforretninger, som sagsøgeren for egen regning og risiko i 1946—1947 gennemførte under firmanavnet „Bernt Eppers“, nemlig en import af militærregnfrakker (oilskinsfrakker) fra England, er blevet truffet den aftale mellem parterne, at sagsøgte skulle have en provision på 50 øre pr. regnfrakke, som han personligt solgte for sagsøgeren under firmanavnet „Bernt Eppers“, og at sagsøgte ikke iøvrigt har ret til nogen del af fortjenesten på denne forretning.

IV. at de øvrige forretninger, sagsøgeren har gennemført gennem sit administrationskontor i Nørresøgade under firmanavn „Bernt Eppers“, har været udført for sagsøgerens regning og risiko, og at sagsøgte på provisionsbasis under firmanavnet „Bernt Eppers“ har solgt en del af de af sagsøgeren indkøbte varer, men ikke iøvrigt har været berettiget til andel i fortjenesten på disse varer.

V. at det med hensyn til de under IV omhandlede varer, som sagsøgte på provisionsbasis under firmanavnet „Bernt Eppers“ har solgt for sagsøgeren, har været aftalen mellem parterne, at sagsøgtes provision skulle udgøre 25 pct. af sagsøgerens nettofortjeneste på de af sagsøgte personligt solgte varer.

VI. at sagsøgeren og ikke sagsøgte er berettiget til de importtal, der er givet på grundlag af den i 1946, 1947 og 1948 stedfundne import under firmanavnet „Bernt Eppers“, og senere udvidelser af importtallene, som følge af import ifølge bevillinger meddelt i henhold til disse importtal, eller bevillinger tildelt i kraft af firmaets import på kompensationsbasis, i årene 1946—1947 og 1948.

Subsidiært: at de i årene 1946, 1947 og 1948 under firmanavnet „Bernt Eppers“ udførte importforretninger, der har dannet grundlaget for de sagsøgte tillagte fordelingsstal med hensyn til fremtidig import, har været udført af et sagsøgeren tilhørende firma „Bernt Eppers“ eller af en sagsøgeren tilhørende afdeling af firmaet „Bernt Eppers“.

Mere subsidiært: at de i årene 1946, 1947 og 1948 under firmanavnet „Bernt Eppers“ udførte importforretninger, der har dannet grundlaget for de sagsøgte tillagte importtal, har været udført i firmaet „Bernt Eppers“ eller en særlig hertil oprettet afdeling af firmaet for sagsøgerens regning og risiko og på vilkår blandt andet, at fremtidige bevillinger, der måtte blive meddelt på grundlag af denne import, skulle tilfalde sagsøgeren.

VII. at sagsøgeren har været berettiget til den 1. september 1948 at trække 25.000 kr. på postgirokonto 60.465 og lydende på Bernt Eppers.

VIII. at sagsøgeren og ikke sagsøgte er berettiget til at få udbetalt et af speditionsfirmaet Paul Lehmann i Sparekassen for København & Omegn til fordel for en af sagens parter deponeret beløb, stort 10.474 kr. 41 øre.

Sagsøgte har heroverfor nedlagt påstand på frifindelse og på, at det fastslås, at den sagsøgte tilhørende forretning, firmaet Bernt Eppers, har været drevet som et stille selskab med sagsøgte som ansvarlig interessent og sagsøgeren som stille deltager, hvor parterne delte overskudet ligeligt, at sagsøgeren har misligholdt sine forpligtelser i dette selskab, at fællesskabet derfor er bortfaldet ved sagsøgtes ophævelse ved skrivelsen af 24. maj 1948, og at opgør af parternes mellemværende må ske, således at sagsøgte fortsætter firmaet alene, mens sag-

søgeren udtræder i overensstemmelse med en opgørelse, der om fornødent tilvejebringes ved skifterettens behandling af boet.

For det tilfælde, at det statueres, at firmaet har været et interessentskab, har sagsøgeren subsidiært påstået fastslået, at der har foreligget et ansvarligt interessentskab, og endvidere nedlagt forskellige andre subsidiære påstande.

Under domsforhandlingen er forklaring afgivet af parterne samt af sagsøgerens regnskabschef Tage Smith, grosserer Emil Vogellhut, grosserer Emil Møller, repræsentant Chr. Schjøtt-Olsen, fru Else Jensen, grosserer Kaj Kovang, fru Britta Silldorff, grosserer Karl Christian Tahne Jørgensen, grosserer Alf Hansen, sagsøgerens kontorchef Erik Nissen-Petersen, hans kassererske, frøken Else Nielsen, fabrikant Ejvind Kirk, grosserer Walther Loumann, revisor Carl Adolph Møller, statsautoriseret revisor Willy Madsen, fru Karen Margrethe Engelbrecht, repræsentant Andreas Simonsen og prokurist Axel Olsen.

Vedrørende omstændighederne ved indledningen af samarbejdet har sagsøgeren som part forklaret, at han blandt andet på grund af uoverensstemmelse med grosserer Robert D. Christensen agtede at påbegynde en selvstændig forretning for egen regning, men i en andens navn af hensyn til forholdet til grosserer Christensen og Arva-Tesyra. Han talte herom med sagsøgte, der tidligere havde bedt ham om at skaffe sig en stilling som rejsende indenfor branchen. De aftalte, at firmaet skulle være sagsøgerens, men drives i sagsøgtets navn — hvilket passede sagsøgeren udmærket, idet de havde samme efternavn — at sagsøgte skulle lønnes med en del af firmaets avance, at begge skulle være berettiget til også at gøre forretninger hver for sig, men at sagsøgtets forretninger skulle gå ind i firmaet og fortjenesten heraf deles lige. Sagsøgeren husker ikke, om sagsøgte bemærkede noget til kontraktudkastet af juli 1944 — der var i overensstemmelse med det aftalte — men da han angav, at det var bortkommet, forsøgte sagsøgeren ikke at få en anden kontrakt oprettet, idet han havde indtrykket af, at sagsøgte havde lavet nogle forretninger og uberettiget selv taget fortjenesten.

Efter sagsøgtets fremstilling sagde sagsøgeren, at han, da samarbejdet med grosserer Christensen gik dårligt, nu selv ville indkøbe varer i Tyskland og grundlægge et firma i sagsøgtets navn. Det var sagsøgtets opfattelse, at de skulle dele „fifty-fifty“. Nærmere adspurgt, om dette blev aftalt, har sagsøgte forklaret, at dette blev sagt. Det aftaltes, at sagsøgeren skulle financiere firmaets start, og at de forretninger, som sagsøgte skaffede, skulle gå ind i firmaet, men det blev ikke drøftet, om sagsøgeren måtte holde forretninger, som han lavede udenfor firmaet. Sagsøgte gjorde sig den tanke, at han hæftede overfor tredie-mand, men har ikke tænkt over, hvordan der skulle forholdes, hvis firmaet gav underskud.

I begyndelsen af februar 1946 udarbejdedes efter det oplyste i forbindelse med de påbegyndte omfattende forretninger med faldskærmssilken m. v. en ny overenskomst vedrørende samarbejdet; denne, der blev maskinskrevet af Axel Olsen efter sagsøgerens diktat, indeholdt først en længere redegørelse for den oprindelige aftale og blandt andet nogle bemærkninger om, at sagsøgte hidtil havde „misforstået sine forpligtelser“ ved at have forsømt arbejdet for firmaet og tilegnet sig hele fortjenesten, ca. 6—12.000 kr., ved egne forretninger. Ifølge udkastet foreslog sagsøgeren derefter følgende betingelser som basis for fremtidigt samarbejde:

„1. Bernt og Rexi Eppers afregner deres økonomiske Mellemværende i al Fredsommelighed, paa Basis af ovennævnte skitserede oprindelige Aftale. Bernt Eppers kan mod at tilbagebetale den af ham hævede à conto Fortjeneste, ca. 7500 Kr. + 1½ Aars Forbrug af Kontorartikler, Kontoromkostninger i al Almindelighed etc. — — — beholde den Fortjeneste, han har haft ved egne Forretninger i den Tid, han har været Leder af Fa. B. E.

2. For Fremtiden, fra 1. December 1945 at regne, kan Bernt Eppers lave alle de Forretninger han vil, i Fa. B. E. mod at han selv financierer disse. De Agenturer, han event. maatte erhverve sig, vil til enhver Tid være hans egne, ligesom Fortjenesten hidrørende fra disse ubeskaaret tilfalder ham. De Importbevillinger, han opnaar paa egne Forretninger, tilfalder helt og holdent Personen B. E., saaledes at Konklusionen af dette vil være, at Bernt Eppers driver en selvstændig Afdeling i Fa. B. E. Rexi Eppers vil som ansvarlig Leder i Henhold til oprindelig Aftale drive en selvstændig Afdeling i Fa. B. E., saaledes at Fortjeneste, der derved fremkommer, helt og holdent tilfalder R. E. Bernt Eppers kan med Hensyn til disse Forretninger i intet Tilfælde intervenere. Der vil i det Tilfælde, at B. E. skal sælge en Vare for R. E., hver Gang blive oprettet en skriftlig Overenskomst ang. Fortjenesten til B. E. De Importbevillinger B. E. opnaar til Fa. B. E. tilligemed andre Rettigheder og Goodwills, vil under alle Omstændigheder kun komme B. E. til Gode. Et event. Ophør af Samarbejdet mellem B. E. og R. E. vil foregaa paa den Maade, at R. E. indtræder officielt som Medindehaver af Fa. B. E. een eller to Maanedes før Firmaet opløses og deles, saaledes at B. E. kan starte sit eget Firma under eget Navn, og R. E. overtager Fa. B. E. under Navnet R. E. De til den Tid i Fa. B. E. værende Effekter, som er købt og betalt af B. E. og stadig tilhører denne, kan han i Tilfælde af nuværende Fa. B. E.'s Ophør selvfølge medtage.

København, den 1. Februar 1946.“

Overenskomsten, der blev underskrevet af sagsøgeren, men ikke af sagsøgte, bærer følgende påtegning, underskrevet af sagsøgeren, Axel Olsen og Chr. Schjøtt-Olsen:

„Undertegnede bevidner herved at have overværet, at ovenstaaende Overenskomst er blevet forelagt Bernt Eppers af Rexi Eppers i Februar 1946, og at Bernt Eppers gennemlæste Overenskomsten og erklærede sig indforstået med de Betingelser for fortsat Samarbejde med Rexi Eppers under Firmanavnet Bernt Eppers, der er anført paa dette sidste Ark af nærværende Overenskomst, bortset fra Afsnit 1) (Bernt og Rexi Eppers afregner deres øko — — — har været Leder af Fa. B. E. — — —“

Der er endvidere fremlagt sålydende, uunderskrevne overenskomst, dateret 7. februar 1946:

„Følgende Overenskomst er D. D. indgaaet mellem Herr Grosserer Rexi Eppers, Hermann Triers Plads No. 7, og Herr Grosserer Bernt Eppers, Ellegaardsvej 78: 1) Købte Parachute Silk fra The Klite Woolen Co., London, købt i Fa. Bernt Eppers's Navn fordeles Fortjenesten saaledes, at Bernt Eppers oppebærer en Provision af 4 pCt. af personlige Ordre og 2 pCt. af Rexi Eppers's Ordre, dog saaledes at den mindre Fortjeneste, der bliver ved Forretningen, p. G. a. Indkøbsprisen steg en sh. pr. Yd., fordeles proportionalt.

2) Bernt Eppers laante Rexi Eppers Kr. 5000.00 til Indkøb af ovennævnte Silke. Fortjenesten af dette Beløb deles i 2 lige store Dele til hver af nævnte Herrer, og Rexi Eppers forpligter sig til at tilbagebetale Beløbet Kr. 5000.00 + Provision og Fortjeneste til Bernt Eppers, naar Silkeforretningen er afsluttet.

3) Ang. Forretningen med Oilskinsfrakker er Aftalen følgende:

Bernt Eppers oppebærer en Provision paa Kr. 0.50 paa hver solgt Frakke, Provisionen udbetales kontant ved Forretningens Afslutning."

Sagsøgeren har forklaret, at han havde aftalt med Chr. Olsen, at denne skulle have en provision af 25 pct. af nettooverskudet af hans salg af de australske sokker og 4 pct. af indkøbsfakturaebeløbet vedrørende hans salg af faldskærmsilken. Da sagsøgte kom til at deltage i salget, blev der i januar 1946 truffet samme aftale for hans vedkommende, og da sagsøgeren selv solgte meget af silken, betingede sagsøgte sig yderligere en provision af 2 pct. af sagsøgerens salg af silken. Vedrørende oilskinsfrakkerne aftaltes med sagsøgte og Chr. Olsen en provision af 50 øre for hver frakke, som hver af dem solgte. I forbindelse hermed blev der truffet den almindelige aftale, at sagsøgte — ligesom brødrene Olsen — skulle oppebære 25 pct. af nettofortjenesten af alle andre varer, han solgte, forudsat at der ikke var truffet særlig skriftlig aftale for det enkelte parti. Sagsøgeren ved ikke, hvorfor denne generelle aftale ikke blev optaget i kontrakten af februar 1946; efter at sagsøgte havde haft denne i nogle dage, erklærede han, at han ikke kunne anerkende det indledende afsnit og punkt 1, men at de jo var enige om aftalerne under punkt 2, og at han ville holde sig til det. Sagsøgeren, der ikke ønskede at slette indledningen og punkt 1, regnede så med, at punkt 2 var gældende, og lod påtegningen tilføje og underskrive et par dage efter. Overenskomsten af 7. februar, som blev skrevet af sagsøgte, så sagsøgeren kort før sagsøgte omkring den 12. februar sammen med Chr. Olsen tog på en salgsrejse i provinsen med regnfrakkerne og sokkerne; han nægtede at underskrive den, da han havde en anden opfattelse end sagsøgte med hensyn til det under punkt 2 nævnte beløb; derimod var han enig i punkt 1 og 3.

Sagsøgte har bestridt, at der blev truffet en generel aftale. Med hensyn til de tre store partier går hans forklaring om aftalen ud på, at der tilkom ham 4 pct. for salg af faldskærmsilken, hvorved han havde den opfattelse, at dette gjaldt hele partiet, og 50 øre for hver solgt regnfrakke, uanset ved hvem salget skete. Angående sokkerne var intet aftalt, men det var hans opfattelse, at fortjenesten skulle deles lige mellem ham, sagsøgeren og Axel Olsen, hvem sagsøgeren havde tilsagt $\frac{1}{3}$ af fortjenesten. Sagsøgte har benægtet at have godkendt nogen del af overenskomsten af februar 1946; da han havde læst den igennem, erklærede han straks, at det ville han overhovedet ikke have med at gøre, og der var ingen drøftelse af kontraktens enkelte punkter. Overenskomsten af 7. februar er muligt skrevet af sagsøgte, men han husker ikke, om den er diskuteret med sagsøgeren eller Axel Olsen, og han lagde den vist blot i en skuffe. Han husker ikke sammenhængen med de 2 pct. i punkt 1.

Repræsentant Chr. Schjøtt-Olsen har som vidne forklaret, at sagsøgte ikke lagde skjul på, at firmaet var sagsøgerens; han sagde, at han fik 600 kr. månedlig for at passe kontoret og provision af de forretninger, han iøvrigt lavede, og det kom vidnet aldeles overraskende, da sagsøgte i sommeren 1947 gjorde krav

på anpart i firmaet for $\frac{1}{3}$. Angående silken, der oprindelig blev indkøbt i vidnets navn, var der aftalt en provision for ham af 4 pct. af indkøbsprisen; da det i begyndelsen af januar 1946 var bestemt, at denne forretning skulle foretages i sagsøgtens navn, aftaltes det på et møde, at sagsøgte skulle have samme provision som vidnet, og lidt senere efter sagsøgtens forlangende, at han yderligere skulle have 2 pct. af sagsøgerens salg. Angående frakkerne aftalte sagsøgeren og Axel Olsen sidst i januar med vidnet og sagsøgte, at hver af dem skulle have 50 øre for hver frakke, de solgte. Vidnet hørte, at sagsøgte tog kraftigt til orde mod et af punkterne i overenskomsten af februar 1946, men om punkt 2 sagde han, at det var i orden, og det kunne han acceptere, så kunne det andet blot slettes. Vidnet underskrev påtegningen ganske kort efter på sin broders opfordring; han husker ikke, om han har drøftet dette med sagsøgte. I begyndelsen af januar var der med hensyn til fremtidige salg truffet aftale både med vidnet og sagsøgte om en provision af 25 pct. af nettooverskudet. Vidnet har intet kendskab til overenskomsten af 7. februar 1946.

Prokurist Axel Olsen har forklaret, at sagsøgeren, da han fremløjede det ene værelse i Studiestræde, sagde, at det var ham, der havde startet firmaet, og at det gik i hans broders navn. I efteråret 1945 overværede vidnet et skænderi mellem parterne om, at fortjenesten på nogle af sagsøgte afsluttede tæppehandler skulle have været delt mellem dem, og sagsøgeren sagde da, at det var hans firma, hvilket sagsøgte ikke benægtede. Med sagsøgte aftaltes en provision af 25 pct. af nettoavancen for hans salg af sokkerne, vedrørende silken 4 pct. af indkøbssummen for hans eget salg foruden 2 pct. af sagsøgerens salg, og vedrørende frakkerne 50 øre for hver frakke, sagsøgte solgte. Sagsøgeren sagde til sagsøgte, at han ikke ønskede noget kompagniskab med ham, idet han havde behandlet sagsøgeren dårligt. Vidnet, der først var provisionslønnet, gik fra foråret 1946 helt ind i administrationen, således at sagsøgeren og han skulle dele firmaets årlige nettoavance. Da sagsøgte i sommeren 1947 bad vidnet gøre sin indflydelse gældende, så at sagsøgte blev optaget i firmaet for $\frac{1}{3}$, fastholdt sagsøgeren, at sagsøgte ikke kunne blive kompagnon, da han havde misbrugt hans tillid. Da sagsøgte havde haft kontrakten af februar 1946 til gennemsyn, erklærede han sig uenig i indledningen og punkt 1, hvilket sagsøgeren ikke ville slette. Sagsøgte udtalte derimod, at han var indforstået med punkt 2, som var efter aftalen, men ønskede dog ikke at underskrive, idet han sagde, at der var nok, der havde hørt på det. Tillige blev der med sagsøgte mundtligt aftalt en provision af 25 pct. af nettooverskudet af hans fremtidige salg af sådanne varer, for hvilke avancen ikke på forhånd kunne fastsættes; vidnet kan ikke sige, hvorfor denne aftale ikke blev optaget i kontrakten. Overenskomsten af 7. februar 1946, som vidnet fik af sagsøgte kort efter, blev ikke underskrevet på grund af uenighed om de 5000 kr., men man var enige om at følge overenskomstens øvrige punkter.

Det fremgår af sagens oplysninger, at sagsøgeren i februar 1946 optog et lån på 15.000 kr. hos grosserer Emil Møller mod sikkerhed i en bil; lånet blev kort efter tilbagebetalt, og renterne er betalt af firmaet Bernt Eppers. Iøvrigt kan ingen af parterne siges at have ydet kapitalindskud, men finansieringen skete gennem kundernes forudbetalinger.

I regnskaberne for tiden 1. marts—31. december 1944 og for 1945 og 1946 er overskudet — henholdsvis 4051 kr. 06 øre, 9509 kr. 78 øre og 84.753 kr. — krediteret kapitalkonto, hvilken vedrørte sagsøgte. Ifølge en rede-

gørelse fra statsautoriseret revisor Kai Rasmussen findes i firmaets ruf-bogholderi for tiden fra 1. januar 1946 ligeledes kun een kapitalkonto, nemlig vedrørende sagsøgte; denne er ultimo 1946 krediteret for 84.753 kr., som „overskud 1946“, hvilket senere med blyant er rettet til „provision“; efter regnskabschef Smiths forklaring har han af egen drift foretaget denne rettelser for at orientere revisoren om det virkelige forhold, da denne til brug under sagen skulle udarbejde en opgørelse. For 1947 er det sagsøgte tilkommende beløb ligeledes i bogholderiet krediteret kapitalkonto („pr. tab og vinding“). I hovedbogen for firmaet Bernt Eppers fandtes kapitalkonti både for sagsøgeren og sagsøgte, men denne bog er først autoriseret efter, at samarbejdet var ophørt, og regnskabet for 1946 var da endnu ikke afsluttet.

Firmaets mellemværende mod sagsøgeren i 1946 førtes i bogholderiet på en konto under „diverse personlige konti“ og i det aflagte regnskab under „diverse kreditorer“. For 1947 fremgår sagsøgerens andel i overskudet ikke af bogholderiet, idet det er overført til det nye bogholderi i firmaet Rexi Eppers.

Statsautoriseret revisor Willy Madsen, der som medarbejder hos statsautoriseret revisor Villh. Jensen i sommeren 1946 var med til at anlægge ruf-bogholderiet, har forklaret, at han ikke hæftede sig videre ved forholdet med sagsøgtes kapitalkonto. At der kun fandtes denne ene kapitalkonto, tydede for en revisor på, at sagsøgte var firmaets indehaver, men på den anden side var denne ordning nødvendig, da firmaet bar sagsøgtes navn.

Af statsautoriseret revisor Kai Rasmussens beretning fremgår.

at sagsøgtes anpart i overskudet for 1946 udgjorde	84.753 kr. 00 øre
÷ hævet	21.087 — 72 —
	<hr/>
hvorefter hans kapitalindestående var	63.665 kr. 28 øre.
	<hr/>
mens sagsøgerens anpart var	113.215 kr. 09 øre
÷ hævet	109.120 — 18 —
	<hr/>
altså rest	4.094 kr. 91 øre.

Ved udgangen af 1947, hvor overskudet var — — — 521.997 kr. 30 øre, ville sagsøgte ifølge beretningen, forudsat at overskudet efter fradrag af Axel Olsens anpart ($\frac{1}{3}$) heraf deltes lige mellem parterne, og efter fradrag af hævninger have et kapitalindestående af . . . . . 137.609 kr. 54 øre og sagsøgeren et underskud på kapitalkonto, stort . . . . . 91.184 — 58 —

Under forudsætning af, at udkast til regnskab for 1947 lægges til grund, i hvilket der på sagsøgerens foranledning var krediteret firmaet Bernt Eppers en provisionsindtægt af ca. 108.000 kr., og blandt andet bruttoavancen på varesalg var krediteret firmaet Rexi Eppers, ligesom alle aktiver var overført til dette, ville efter fradrag af Olsens anpart (halvdelen) sagsøgte pr. 31. december 1947 have et kapitalindestående af . . . . . 53.957 kr. 68 øre og sagsøgeren et underskud på kapitalkonto, stort . . . . . 51.858 — 66 —

Da salget voksede stærkt, var det i 1946 aftalt, at sagsøgte månedlig kunne hæve 1000 kr. — i 1947 forhøjet til 2000 kr. — à conto foruden formødne beløb til rejseomkostninger og skat, mens han for at hæve yderligere beløb skulle

have sagsøgerens tilladelse. Hævningerne er på sagsøgtets privatkonto i begyndelsen bogført dels som „à conto“, dels som „à conto provision“, men fra november 1946 som regel som „à conto“, mens alle af sagsøgeren hævdede beløb benævnedes „à conto“, i begyndelsen dog ofte med angivelse af beløbets anvendelse. Sagsøgtets kvitteringer — der undertiden var udfyldt af ham selv — lød i en lang række tilfælde på „à conto provision“ — undertiden „à conto salgsprovision“.

Sagsøgte har forklaret, at der intet var nævnt om, hvorvidt de månedlige hævninger var at betragte som à conto provision; også Axel Olsen kvitterede à conto provision, og sagsøgte holdt i begyndelsen af juni 1947 op med at kvittere på denne måde, da han blev klar over, at sagsøgeren tillagde denne ordlyd betydning.

Frøken Else Nielsen har forklaret, at der ikke var givet hende ordrer med hensyn til kvitteringernes affattelse; sagsøgte har aldrig gjort indsigelse mod betegnelsen „à conto provision“.

Ved mødet i 1947, der drejede sig om sagsøgtets selvangivelse for 1946, som skulle indgives tidligt den følgende dag, forelå efter det oplyste et af revisor C. A. Møller udarbejdet udkast til årsregnskab, udvisende et overskud på 267.812 kr. 36 øre; på udkastet er med blyant tilføjet: „Det fordeles således:

Bernt Eppers 84.753.—“

og derefter navnene Rexi Eppers og Axel Olsen, men uden angivelse af tal.

Sagsøgeren har forklaret, at sagsøgte på mødet, der varede til sent på natten, gjorde gældende, at hele forretningen var hans, og gjorde krav først på halvdelen, senere på $\frac{1}{3}$ af overskudet. Sagsøgeren afviste ham skarpt og bebrejdede ham, at han ikke holdt sig til aftalerne, og diskussionen var temmelig stormfuld. Da sagsøgte i 1946 havde haft et stort salg, der ikke var effektueret, og hans salg i 1947 også havde været stort, gik man imidlertid med til at forhøje hans provisionsindtægt fra ca. 60.000 kr. til 84.753 kr. Forhøjelsen var en à conto provision for 1947, og slutbeløbet var ganske uafhængigt af, hvad sagsøgeren skulle have, og fremkom ikke ved en fordeling af overskudet. Formålet var at skabe en jævnere fordeling af sagsøgtets skat, idet man tilsigtede, at han fik en skattepligtig indtægt af ca. 80.000 kr. efter fradrag. Sagsøgte erklærede sig tilfreds og indforstået med, at størrelsen af sagsøgerens og Axel Olsens indtægt ikke vedkom ham.

Sagsøgte har derimod forklaret, at sagsøgeren, da revisor Møller havde delt overskudet i tre lige store dele, erklærede, at sagsøgte ikke skulle have så meget som han selv. Sagsøgte indvendte, at den oprindelige aftale gik ud på, at overskudet skulle deles lige, dog at han senere havde godkendt, at Axel Olsen fik $\frac{1}{3}$. Når sagsøgte sluttelig ikke fik fuldt $\frac{1}{3}$ af overskudet eller ca. 90.000 kr., var det fordi sagsøgeren var længere tilbage med sin skat, og fordi han sagde, at der senere kunne foretages yderligere afskrivninger.

Regnskabschef Tage Smith har forklaret, at han inden mødet efter Axel Olsens ordre havde udarbejdet en opgørelse over sagsøgtets provision i 1946 på grundlag af fakturakopier. Da sagsøgte så det foreløbige regnskab, forlangte han $\frac{1}{3}$ af overskudet, vidnet husker ikke med hvilken begrundelse. Sagsøgeren svarede, at for hans skyld kunne sagsøgte opgive til skattevæsenet, hvad han ville, og regnede noget ud, og man enedes om, at der skulle krediteres sagsøgte ca.

84.000 kr. Beløbet fremkom ved, at der til sagsøgte skattefradrag blev lagt et rundt beløb — efter hvad vidnet senere hørte 80.000 kr. — som hans skattepligtige indkomst. Chr. Olsen og repræsentant Simonsen havde ved mødet af skattemæssige grunde fået forhøjet deres provisionsindtægt med henholdsvis 5000 kr. og 8000 kr. à conto 1947, og det samme bekræftede Axel Olsen noget senere var sket for sagsøgte vedkommende. Der blev talt noget om forskellige muligheder for udbyttets størrelse og om afskrivningerne, som man først ville tage endelig stilling til, når underskudet af en sagsøgeren tilhørende minkfarm var fastslået. Det blev nævnt, at sagsøgeren senere ville afgøre, om overskudet blev større for hans vedkommende, men at sagsøgte indtægt lå fast. Der blev ikke talt om ejerforholdet vedrørende firmaet eller om, at sagsøgte krav var i strid med aftalerne.

Revisor Carl Adolph Møller har forklaret, at sagsøgeren havde givet besked om, at der til sagsøgte skulle afsættes en provision af ca. 63.000 kr. Sagsøgte erklærede sig utilfreds hermed — vidnet erindrer ikke motiveringen — og der opstod et højrodet skænderi. Parterne forlod flere gange lokalet, og ud på morgenstunden fik vidnet opgivet, hvilket beløb der skulle afsættes. Han ved ikke, hvordan det fremkom, og erindrer ikke, om der blev talt om afskrivningerne.

Prokurist Axel Olsen har forklaret, at det drejede sig om at nå til en passende skattemæssig indtægt for sagsøgte, men der forelå intet endeligt regnskab, og overskudet og afskrivningerne, der blandt andet afhang af pelsfarmens driftsresultat, var ikke endeligt fastslået. Da der blev foreslået en provision på ca. 60.000 kr. til sagsøgte, forlangte denne at blive anerkendt som deltager i forretningen og at få $\frac{1}{3}$ af nettooverskudet. Han henviste til, at han ikke havde underskrevet kontrakten, men sagsøgeren foreholdt ham, at de havde en vidnefast aftale, idet han mindede om kontrakten af februar 1946 og påtegningen på denne. Det endte med, at den udregnede provisionsindtægt blev forhøjet med ca. 20.000 kr., hvilket skattemæssigt var en fordel for sagsøgte, idet han i 1947 ville få en betydelig indtægt på optagne, men ikke effektuerede ordrer. Beløbet skulle fradrages i sagsøgte indtægt i 1947, men vidnet ved ikke, om det skete.

Ifølge driftsregnskabet for 1946 udgjorde sagsøgte andel i overskudet 84.753 kr., mens der tilfaldt sagsøgeren 113.215 kr. 09 øre og Axel Olsen det samme beløb (posteret under „provision“).

Med hensyn til parternes almindelige stilling i firmaet har regnskabschef Smith blandt andet forklaret, at han i april 1947 blev antaget efter forhandling med sagsøgeren og Axel Olsen. Der var et vist samarbejde med sagsøgte, men vidnet fik altid ordrer fra sagsøgeren gennem Olsen.

Grosserer Vogelhut har forklaret, at han personlig troede, at sagsøgeren, sagsøgte og Axel Olsen var kompagnoner, men han har aldrig hørt sagsøgeren udtale sig herom.

Fru Else Jensen har forklaret, at hun, der har været ansat i firmaet fra marts 1946 til marts 1950, blev antaget af sagsøgeren og opfattede ham som indehaver, idet han gav personalet direktiver; sagsøgte betragtede hun som sælger.

Fru Silldorff har forklaret, at hun, der blev antaget af sagsøgeren i foråret 1946 og fratradte i sommeren 1947, havde det indtryk, at sagsøgte var kom-

pagnon; han ledede salget og forhandlede med kunderne og udførte et stort arbejde.

Grosserer Tahne Jørgensen har blandt andet forklaret, at han, der i begyndelsen af 1947 tilbød firmaet et parti spanske metervarer, under forhandlingerne fik indtrykket af, at sagsøgte også var indehaver, men rejste meget i udlandet.

Kontorchef Nissen-Petersen har forklaret, at Axel Olsen ved vidnets ansættelse i foråret 1946 sagde, at sagsøgeren og Olsen havde påbegyndt firmaet og skulle dele halvt, og at sagsøgte var sælger. Dette stemte med vidnets iagttagelser; i 1946 kom sagsøgte sjældent på kontoret i Nørresøgade, men afleverede der om aftenen sine og repræsentant Simonsens ordrer. Axel Olsen underskrev langt den største del af posten. Beslutninger blev truffet af sagsøgeren og Olsen, også vedrørende salg.

Frøken Else Nielsen har forklaret, at hun i maj 1946 blev antaget af sagsøgeren, og at hun altid har betragtet ham som chef og indehaver, idet hun fik sine ordrer af ham.

L'abrikant Kirk har forklaret, at han, der i ca. 1 år fra sommeren 1947 har været ansat ved arbejde på firmaets lager og derpå i nogle måneder i 1948 har arbejdet hos sagsøgte, blev antaget af Axel Olsen; det var absolut vidnets indtryk efter brødrene Olsens udtalelser, at sagsøgeren var eneindehaver, og at Axel Olsen var prokurist med anpart i forretningen, mens sagsøgte vistnok var provisionslønnet sælger.

Grosserer Loumann har forklaret, at han ved forhandlingerne i 1946 fik det indtryk, at parterne var ligberettigede, idet de begge var tilstede ved afgørende forhandlinger, f. eks. angående reklamationer. Det var sagsøgeren, der stod for indkøbene.

Revisor Møller har forklaret, at sagsøgeren i 1944 sagde, at sagsøgte var dæksmand for ham, og i 1947, at forretningen var hans, og at sagsøgte fik provision. Vidnet har ikke nærmere hørt eller tænkt over, hvordan samarbejdet var ordnet.

Repræsentant Simonsen har forklaret, at sagsøgeren, der antog ham i begyndelsen af 1946, sagde, at det var ham, der ledede firmaet. Vidnet fik altid instruktioner af ham, og han havde det indtryk, at sagsøgte var sælger og formentlig provisionslønnet ligesom vidnet. Sagsøgte havde dog et faktisk fortrin overfor kunderne, idet firmaet lød på hans navn, og han har vistnok haft det største salg.

Fra sagsøgtes side er gjort gældende, at firmaet var et personligt ansvarligt firma med ham som eneste indehaver, idet firmaet ligesom næringsbrevet og lejemålet vedrørende lokalerne i Studiestræde lød på hans navn; herpå tyder også den måde, hvorpå bogføringen var indrettet, og den omstændighed, at regnskaberne fremtrådte som regnskaber for sagsøgte, mens sagsøgeren figurerede som kreditor. Sagsøgte har haft det fulde personlige ansvar i forhold til trediemand, men sagsøgeren må betragtes som stille deltager, således at forretningens overskud skulle deles lige mellem parterne, dog at det erkendes, at Axel Olsen var berettiget til $\frac{1}{3}$ heraf. Det bestrides, at sagsøgte er indgået på overenskomsterne af juli 1944 og februar 1946, eller at der iøvrigt på noget tidspunkt er truffet udtrykkelig eller stiltiende aftale om samarbejdets ordning; ej heller overenskomstudkastet af 7. februar 1946 kom til at være gældende. Det må

komme sagsøgeren til skade, at han ikke har sørget for at få en skriftlig kontrakt oprettet, uagtet sagsøgte ved flere lejligheder gjorde sin opfattelse af det indbyrdes forhold gældende, blandt andet ved mødet i sommeren 1947 vedrørende sagsøgtes selvangivelse. Når man her enedes om at fastsætte sagsøgtes fortjeneste i 1946 til et beløb, der meget nær svarede til $\frac{1}{3}$ af overskudet, må det efter sagsøgtes mening tages som udtryk for en anerkendelse af parternes ligeberettigelse og ikke som en beregning af et vist provisionsbeløb. Sagsøgte kunne ej heller efter den stilling, han faktisk indtog i virksomheden, betragtes blot som en provisionslønnet sælger, idet han foruden at lægge navn til og bære det økonomiske ansvar udadtil udfoldede en meget stor indsats ved salget og oparbejdede en betydelig kapital, hvorimod sagsøgerens konto pr. 1. januar 1947 udviste en mindre kreditsaldo og pr. 1. januar 1948 var negativ. Det bestrides, at der kan tillægges den omstændighed, at sagsøgte undertiden har kvitteret „à conto provision“ — hvilket han ikke har fæstet sig særligt ved — nogen betydning.

Sagsøgte bestrider, at der foreligger noget som helst grundlag for sagsøgerens erstatningskrav, der iøvrigt er ganske udokumenterede. Derimod foreligger der fra sagsøgerens side væsentlig misligholdelse, navnlig derved, at han egenmægtigt har overført varelageret til firmaet Rexi Eppers og engageret firmaet Bernt Eppers' personale i det nye firma. Først efter at have erfaret dette, og efter at sagsøgeren havde gjort skridt til at indrette nyt bogholderi m. v. for firmaet Rexi Eppers, var det, at sagsøgte tilbagekaldte bankfuldmagten; han har forøvrigt derefter anvendt fællesskabets midler udelukkende til afvikling af dennes forpligtelser. Sagsøgte har reserveret sig erstatningskrav i anledning af sagsøgerens efter hans mening retsstridige adfærd.

Med hensyn til punkt VII i sagsøgerens påstand bemærkes, at sagsøgte i september 1946 har protesteret overfor postgirokontoret i anledning af udbetalingen til sagsøgeren af beløbet 25.000 kr. Beløbet under punkt VIII udgør efter det oplyste forsikringssummen for en manko i et vareparti, returneret til firmaet fra Italic. Beløbet er i 1949 deponeret, da begge parter gjorde krav på det.

Retten må efter det foreliggende lægge til grund, at firmaet blev startet på initiativ af sagsøgeren, der ønskede at påbegynde en selvstændig forretning for egen regning, og når det efter sagsøgerens ønske kom til at bære sagsøgtes navn, må dette antages at skyldes hensynet til sagsøgerens forhold til grosserer Robert D. Christensen og Arva-Tesyra. Det må allerede i betragtning af parternes økonomiske forhold og omfanget af deres tidligere virksomhed anses for ganske usandsynligt, at det har været tanken, at sagsøgte reelt skulle være den ansvarlige indehaver, og det oplyste findes ikke at give holdepunkt for at betragte sagsøgeren som stille interessent i firmaet. Firmaets navn og de fremdragne omstændigheder vedrørende næringsbrevet, lejemålet i Studiestræde, bogføringen og regnskabernes form m. v. må antages at hænge sammen med, at virksomheden udadtil skulle fremtræde som sagsøgtes, men findes at være uden betydning for bedømmelsen af parternes indbyrdes forhold. Særlig bemærkes, at der ikke findes at kunne udledes noget af ruf-bogholderiets indretning til belysning af, hvad der oprindeligt har været påtænkt vedrørende firmaets organisation med hensyn til indehaver m. v., idet der først i 1948 ved afslutningen af regnskabet for 1946, altså efter samarbejdets ophør, er ført posteringer på bogholderiets kapitalkonto. Med hensyn til oplysningerne om parternes hævninger

har sagsøgeren derhos anført, at han som ejer af firmaet har hævet så store beløb for at investere dem i forskellige andre virksomheder, idet han blandt andet også var ejer af en meget stor minkfarm og havde financieret en meget betydelig fabrikation af finér i Chile.

Retten må opfatte forholdet således, at sagsøgte — som det må antages under udnyttelse af den omstændighed, at forretningen blev drevet i hans navn — nogle gange har krævet sig anerkendt som parthaver, men at dette er blevet afvist med henvisning til tidligere aftale. Det må antages, at sagsøgte efterhånden er kommet til at udføre et meget betydeligt salgsarbejde, og at hans stilling i forhold til kunder og forretningsforbindelser — blandt andet i kraft af, at firmaet overfor omverdenen fremtrådte som hans — har været ret selvstændig, men at sagsøgeren — der fortrinsvis beskæftigede sig med indkøbene — stadig har været den bestemmende, og at der ikke under samarbejdet er sket ændringer i ejerforholdet til firmaet, der var sagsøgerens, mens sagsøgte var provisionslønnen sælger. Hvad særlig angår det på mødet i sommeren 1947 passerede, findes den her foretagne forhøjelse af sagsøgtes indtægt i 1946 — der var begrundet i skattemæssige hensyn og hvilede på en opgørelse af hans provision — ikke at kunne opfattes som et udtryk for, at han var eller nu blev anerkendt som medindehaver.

Det må bebrejdes sagsøgeren, at han ikke, før samarbejdet begyndte, har draget omsorg for, at aftalerne om ordningen af det indbyrdes forhold klart blev fastslået i en underskrevet kontrakt, navnlig da virksomheden skulle drives i en andens navn. Det findes imidlertid ikke at kunne betvivles, at udkastet til overenskomsten af juli 1944 har været forelagt sagsøgte, og det må antages, at parterne, selv om den ikke blev underskrevet, faktisk har fulgt dens bestemmelser om sagsøgtes vederlag m. v. Omend overenskomsten var udpræget til gunst for sagsøgeren, gav den sagsøgte en økonomisk forbedring i forhold til hans tidligere indtægter og muligheder for yderligere fortjeneste og for at blive indarbejdet i grossistkredse. Efter bevisførelsen findes det dernæst at måtte antages, at sagsøgte senere har tiltrådt den ændring af forholdet, som fremgår af punkt 2 i overenskomsten fra begyndelsen af februar 1946. Der lægges herved navnlig vægt på det umiddelbart efter udfærdigede udkast til overenskomst af 7. februar 1946, om hvilket sagsøgtes udtalelser har været forbeholdne; dette dokument, som må antages at hidrøre fra sagsøgte, stemmer netop overens med punkt 2 i overenskomstudkastet, hvorefter skriftlig overenskomst angående sagsøgtes fortjeneste skulle oprettes vedrørende hvert enkelt vareparti. Efter udkastet af 7. februar — hvis punkter 1 og 3 må antages at være tiltrådt af sagsøgeren — og det iverigt oplyste må det antages godtgjort, at aftalen om sagsøgtes fortjeneste ved salget af faldskærmsilken og oilskinsfrakkerne har haft det i sagsøgerens påstand punkt II og III angivne indhold. Herved bemærkes, at det under skriftvekslingen fra sagsøgtes side er erkendt, at udkastet i hovedsagen dækker aftalerne vedrørende de nævnte to varepartier; det må endvidere betragtes som utvivlsomt, at der kun tilkom sagsøgte provision for de frakker, han selv solgte.

Da opfattelsen af firmaet som et stille interessentskab med lighedling (tre-deling) af overskudet efter det anførte må forkastes, og da sagsøgerens fremstilling angående de i begyndelsen af 1946 truffede aftaler vedrørende faldskærmsilken og regnfrakkerne som foran nævnt er bekræftet blandt andet ved det af

sagsøgte udarbejdede overenskomststudkast, finder retten også med hensyn til hans vederlag for salget af de australske sokker og ved de senere forretninger, ved hvilke han har medvirket, at kunne lægge sagsøgerens forklaring, der støttes af vidnerne Axel Olsen og Chr. Schjøtt-Olsen, til grund og således anse det for godtgjort, at vederlaget var aftalt til 25 pct. af sagsøgerens nettofortjeneste.

Det anførte må føre til, at der ikke bliver anledning til at komme ind på rækkefølgen af de af parterne i begyndelsen af 1948 overfor hinanden foretagne skridt eller på spørgsmålet om misligholdelse, hvorimod sagsøgerens påstand vil være at tage til følge forsåvidt angår punkt II, III, IV' og V. Hvad importtallene angår, der findes at måtte tilkomme det sagsøgeren tilhørende firma, vil der være at give dom efter den subsidiære påstand under punkt VI, idet der ikke skønnes at være grundlag for at tage den principale påstand til følge. Det udviklede må ligeledes medføre, at der må gives sagsøgeren medhold i påstandene under punkt VII og VIII.

Sagsøgeren vil derhos være at frifinde forsåvidt angår sagsøgtets påstand.

Med hensyn til punkt I i sagsøgerens påstand findes erstatningsbeløbene under post 2—4, der er ganske udokumenterede, ikke at kunne tilkendes sagsøgeren, hvorfor sagsøgte forsåvidt vil være at frifinde. Hvad post 1 angår, bemærkes, at sagsøgte selv efter sin egen forklaring, hvorefter der skulle tilkomme ham $\frac{1}{3}$ af forretningens overskud, har været uberettiget til, som sket, at udnytte importtallene fuldt ud, at det efter det oplyste var sagsøgeren, der under samarbejdets beståen havde opnået tallene ved forhandling med myndighederne, og at sagsøgte selv under sagen har godkendt den opgjorte bruttofortjeneste; sagsøgte har forøvrigt oplyst, at hans omsætning i de sidste ca. 2 år har udgjort ca. 8 millioner kr., og at ca. $\frac{1}{4}$ heraf hidrører fra importbevillinger meddelt på grundlag af firmaets globaltal. Herefter findes der forsåvidt angår dette punkt, at kunne tilkendes sagsøgeren et beløb, der, når hensyn tages til besparelser vedrørende administration og vederlag til repræsentanter, skønsmæssigt vil kunne fastsættes til 120.000 kr., dog således at der heri fragår et beløb af 38.123 kr. 64 øre, af sagsøgeren afrundet til 40.000 kr., som sagsøgeren erkender at skyldte sagsøgte.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, grosserer Bernt Eppers, bør til sagsøgeren, grosserer Rexi Eppers, betale 80.000 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 14. februar 1949, til betaling sker.

Sagsøgte bør overfor sagsøgeren anerkende,

(II) at der med hensyn til den første af de importforretninger, som sagsøgeren for egen regning og risiko i 1946—1947 gennemførte under firmanavnet „Bernt Eppers“, nemlig en import af faldskærmsilke fra England, er blevet truffet den aftale mellem parterne, at sagsøgte skulle have en provision på 4 pct. af indkøbsfaktura-prisen på de varer, han personlig solgte for sagsøgeren under firmanavnet „Bernt Eppers“, og 2 pct. af den del af partiet, som sagsøgeren personligt solgte, og at sagsøgte ikke derudover har ret til nogen del af for-
tjenesten på denne forretning,

(III) at der med hensyn til den anden af de importforretninger, som sagsøgeren for egen regning og risiko i 1946—1947 gennemførte under firmanavnet „Bernt Eppers“, nemlig en import af militærregnfrakker (oilskinsfrakker) fra England,

er blevet truffet den aftale mellem parterne, at sagsøgte skulle have en provision på 50 øre pr. regnfrakke, som han personligt solgte for sagsøgeren under firmanavnet „Bernt Eppers“, og at sagsøgte ikke iøvrigt har ret til nogen del af fortjenesten på denne forretning.

(IV) at de øvrige forretninger, sagsøgeren har gennemført gennem sit administrationskontor i Nørresøgade under firmanavnet „Bernt Eppers“, har været udført for sagsøgerens regning og risiko, og at sagsøgte på provisionsbasis under firmanavnet „Bernt Eppers“ har solgt en del af de af sagsøgte indkøbte varer, men ikke iøvrigt har været berettiget til anpart i fortjenesten på disse varer.

(V) at det med hensyn til de under IV omhandlede varer, som sagsøgte på provisionsbasis under firmanavnet „Bernt Eppers“ har solgt for sagsøgeren, har været aftalen mellem parterne, at sagsøgtes provision skulle udgøre 25 pct. af sagsøgerens nettofortjeneste på de af sagsøgte personligt solgte varer.

(VI) at de i årene 1946, 1947 og 1948 under firmanavnet „Bernt Eppers“ udførte importforretninger, der har dannet grundlaget for de sagsøgte tillagte fordelingstal med hensyn til fremtidig import, har været udført af et sagsøgeren tilhørende firma „Bernt Eppers“ eller af en sagsøgeren tilhørende afdeling af firmaet „Bernt Eppers“.

(VII) at sagsøgeren har været berettiget til den 1. september 1948 at trække 25.000 kr. på postgirokonto 60.465 og lydende på Bernt Eppers,

(VIII) at sagsøgeren og ikke sagsøgte er berettiget til at få udbetalt et af speiditionsfirmaet Paul Lehmann i Sparekassen for København & Omegn til fordel for en af sagens parter deponeret beløb, stort 10.474 kr. 41 øre.

Sagsøgeren bør for tiltale af sagsøgte under denne sag fri at være.

Sagsøgte bør til sagsøgeren betale 15.000 kr. i sagsomkostninger.

Statskassens ret forbeholdes i anledning af, at overenskomsten af februar 1946 (sagens bilag 2) ikke er forsynet med stempel.

Det idømte at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage fra dato.

Højesterets kendelse.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I påkendelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har indstævnte under foreløbig procedure af sagens formalitet påstået ankesagen afvist, idet han til støtte herfor har gjort gældende, at appellanten ved sin adfærd efter dommens afsigelse har afskåret sig fra anke.

Appellanten anser sin adgang til anke for opretholdt og påstår sagen fremmet. Han har derhos fremsat begæring om tilladelse til for Højesteret at nedlægge en subsidiær påstand, hvorefter indstævnte tilpligtes — foruden at tilbagebetale, hvad han har modtaget i henhold til den indankede dom — yderligere at betale appellanten 100.000 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 8. maj 1952 at regne. Mod nedlæggelsen af denne påstand har indstævnte fremsat indsigelse.

For Højesteret er det oplyst, at appellanten med skrivelse af 4. juni 1951 tilstillede indstævnte det denne ved landsrettens dom

af 11. maj 1951 tilkendte beløb af 80.000 kr. med renter og omkostninger, idet han bemærkede, at han uanset betalingen forbeholdt sig adgang til anke. I en skrivelse af 12. s. m. til Direktoratet for Vareforsyning vedrørende regulering af grundlaget for tildelingen af indførselsbevillinger til parterne i overensstemmelse med dommen, af hvilken skrivelse appellanten sendte indstævnte en genpart, fremhævede han udtrykkeligt, at ankefristen ikke var udløbet, og at ingen af parterne havde givet afkald på anke. Efter ankefristens udløb har appellanten efter anmodning af indstævnte tilstillet direktoratet nogle bevillinger, der var udstedt til ham, for at de kunne blive overført til indstævnte, uden at han i denne anledning gentog sit forbehold om anke. Da han imidlertid bragte i erfaring, at indstævnte påtænkte at rejse yderligere krav overfor ham, meddelte han i skrivelse af 20. september 1951 indstævnte, at han, såfremt dette skete, agtede at ansøge om Justitsministeriets anketilladelse, og da indstævnte derefter den 26. februar 1952 udtog stævning ved Østre Landsret imod appellanten med påstand om tilkendelse af yderligere 775.000 kr., søgte og opnåede han den til sagens indbringelse for Højesteret fornødne tilladelse.

Uanset appellants foran nævnte efter ankefristens udløb uden gentagelse af ankeforholdet foretagne medvirken til overførelse til indstævnte af nogle løbende indførselsbevillinger, findes der ikke at kunne gives indstævnte medhold i, at appellanten har afskåret sig fra at påanke dommen, og indstævntes påstand om sagens afvisning vil derfor ikke kunne tages til følge.

Med hensyn til den af appellanten fremsatte begæring om tilladelse til at nedlægge en subsidiær påstand om tilkendelse af et beløb af 100.000 kr. udover det ved landsrettens dom anerkendte krav på 40.000 kr. bemærkes, at der ikke er oplyst nogen rimelig grund til, at denne påstand, der iøvrigt er fremsat for landsretten under den ved stævning af 26. februar 1952 anlagte sag, og som efter det oplyste må antages at nødvendiggøre væsentlig bevisførelse vedrørende forhold, der ligger udenfor den for landsretten stedfundne procedure, ikke tidligere er fremsat. Allerede som følge heraf findes denne tilladelse ikke imod indstævntes indsigelse at burde meddeles.

Thi bestemmes:

Den af indstævnte, grosserer Rexi Eppers, nedlagte påstand om sagens afvisning samt den af appellanten, grosserer Bernt Eppers, fremsatte begæring om tilladelse til for Højesteret at fremsætte en yderligere subsidiær påstand om tilkendelse af 100.000 kr. hos indstævnte kan ikke tages til følge.

Eventuel Misbrug af den Viden om Forretningen og dennes Klienter, som Schou Christensen ved Kompagniskabet kommer i Besiddelse af, vil være Misligholdelse af nærværende Interessentskabskontrakt, der vil berettigge Chr. Pedersen til straks uden Varsel at opsigte denne.“

Sagsøgeren betalte den 1. februar 1948 det i kontrakten betingede vederlag, 7000 kr., og påbegyndte samarbejdet med sagsøgte. I sommeren og efteråret 1948 forberedte sagsøgeren sig til ejendomsrættelsesprøven, men opnåede ved den skriftlige prøve et så ringe resultat, at han opgav at indstille sig til den mundtlige eksamen. I den følgende tid var der tale om interessentskabets opløsning, og den 7. juli 1950 meddelte sagsøgte sagsøgeren, at han betragtede det som opløst fra den 1. s. m. at regne. Sagsøgeren vedblev imidlertid også efter denne dato at komme på kontoret, indtil sagsøgte efter 2—3 ugers forløb lod en ny lås sætte i kontordøren, så at sagsøgeren ikke kunne komme ind. Sagsøgeren har derefter nedsat sig som ejendomshandler i Hobro og har under 4. september 1950 løst næringsbrev til sådan virksomhed.

Under denne ved stævning af 11. juli 1950 anlagte sag har sagsøgeren, der oprindelig gjorde gældende, at sagsøgte havde været uberettiget til at ophæve interessentskabet, men som senere har tiltrådt, at interessentskabet betragtes som ophævet pr. 1. juli 1950, efter sin endelige påstand krævet sagsøgte dømt til betaling af 7369 kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 4. september 1951, indtil betaling sker, subsidiært et mindre efter rettens skøn fastsat beløb. Det påståede beløb omfatter dels sagsøgerens resttilgodehavende for juni måned 1950, som parterne er enige om at ansætte til 369 kr., dels 7000 kr., svarende til sagsøgerens halvpå af værdien af forretningens good-will for 1. juli 1950, der ansættes til 14.000 kr.

Sagsøgte, der ikke har fremsat nogen indsigelse mod beregningen af sagsøgerens påstand, har påstået sig frifundet, idet han gør gældende, at sagsøgeren ved at nedlægge sig som ejendomshandler i Hobro har handlet i strid med den i interessentskabskontrakten indeholdte konkurrenceklausul og derved har påført sagsøgte et tab, som overstiger det af sagsøgeren krævede beløb, hvorfor sagsøgte gør det ham i denne anledning tilkommende erstatningskrav gældende til modregning. Subsidiært har sagsøgte anført, at sagsøgeren i alt fald på denne måde har kunnet fastholde en så stor del af forretningens kundekreds, at der ikke herudover kan tilkomme ham noget vederlag for hans andel i forretningens good-will.

Sagsøgeren har som part — tildels under domsforhandlingen — forklaret bl. a., at han i sin virksomhed som ejendomshandler efter samarbejdets ophør har sat sig i forbindelse med flere personer, hvis interesse i køb eller salg af ejendomme var ham bekendt fra interessentskabets kundekartotek, men han har altid oplyst sådanne kunder om, at han ikke længere var i kompagni med sagsøgte. Hans bruttoindtægt har i tiden 1. juli—31. december 1950 udgjort ca. 7600 kr., men har i året 1951 ligget noget lavere.

Sagsøgte har som part — tildels under domsforhandlingen — bl. a. forklaret, at interessentskabets bruttoindtægt i tiden 1. januar—30. juni 1950 udgjorde 15.812 kr., medens sagsøgtes bruttoindtægt i tiden 1. juli—31. december s. å. har udgjort ca. 12.000 kr. Nedgangen skyldes efter sagsøgtes formening i overvejende grad sagsøgerens konkurrerende virksomhed, der tildels er baseret på interessentskabets kundekreds.

Idet den i interessentskabskontrakten indeholdte konkurrenceklausul ikke

findes anvendelig på det foreliggende tilfælde, da sagsøgeren, der ikke har ønsket interessentskabets ophævelse, ikke kan betognes som den fratrædende part, findes sagsøgeren ikke ved at nedsætte sig som ejendomshandler i Hobro at have pådraget sig noget erstatningsansvar overfor sagsøgte. Derimod må der gives sagsøgte medhold i, at sagsøgeren — hvilket også fremgår af dennes forklaring — til sin selvstændige virksomhed har kunnet overføre en del af det tidligere interessentskabs kundekreds, og at hans krav på vederlag for sin anpart i interessentskabets good-will, der iøvrigt må betragtes som overtaget af sagsøgte, i tilsvarende grad må nedsættes. Idet det fradrag, der efter det anførte vil være at foretage i sagsøgerens krav, skønsmæssigt findes at burde bestemmes til 2500 kr., vil sagsøgte herefter have at betale sagsøgeren 4869 kr. tilligemed renter heraf som påstået.

I delvise sagsomkostninger vil sagsøgte have at betale sagsøgeren 600 kr. Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, statsksam. ejendomsmægler Chr. Pedersen, bør til sagsøgeren, ejendomshandler Carlo Schou Christensen, betale 4869 Kr. tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 4. september 1951, indtil betaling sker, og i sagsomkostninger 600 kr.

Det idømte udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Vestre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten påstået frifindelse mod betaling af 369 kr. som indstævnte tilkommende overskudsandel for juni måned 1950, idet det gøres gældende, dels at indstævnte i november 1948 har givet afkald på det af ham indbetalte indskud, dels at han har fået vederlag for dette ved uanset manglende uddannelse og lokalkendskab at oppebære halvdelen af interessentskabets overskud i 2½ år, hvortil kommer, at værdien af den af indstævnte overtagne del af interessentskabets kundekreds udgør væsentlig mere end af landsretten antaget. Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Efter det foreliggende kan det ikke anses for godtgjort, at indstævnte har givet afkald på sin andel i interessentskabets good-will. Herefter, og idet der ikke i kontrakten findes hjemmel for opgørelse af parternes mellemværende på andet grundlag end lighedeling af good-will-værdien, og den af landsretten foretagne ansættelse af den af indstævnte overtagne del af denne findes passende, vil dommen være at stadfæste.

Med hensyn til sagens omkostninger for Højesteret findes der at burde forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande.

I salær for Højesteret til højesteretssagfører Albert V. Jørgensen betaler appellanten, statsksam. ejendomsmægler Chr. Pedersen,

300 kr. Endvidere betaler appellanten de landsretssagførerne R. M. Jørgensen og Busch-Steenberg som beskikkede sagførere for indstævnte under vidneførsel til brug for Højesteret tillagte salærer at henholdsvis 30 kr. og 60 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 153/1952.   **Firmaet Lohses Korset-Lager (Rohbeck)**

mod

fabriant Hans A. Hansen (Ballhausen).

(Spørgsmål om en korsetfabrikant i Sønderborg var berettiget til som en bestanddel af sit varemærke at optage figuren „Venus fra Milo“, som af en anden korsetfabrikant var indregistreret som varemærke).

Dom afsagt af retten for Sønderborg købstad m. v. den 27. april 1951.

Under denne sag har sagsøgerne, Fa. Lohses Korsetlager v/ Fru Britta Lohse, Nørregade 26, København, påstået sagsøgte, fabrikant Hans A. Hansen, fabrikken „Hansana“, Rosengade 1, Sønderborg, dømt til at kendes uberettiget til ved salg eller udbydelse til salg, ved skiltning eller på regninger, fakturaer, på firmaets brevpapir, ordresedler, emballage, mærkater eller andre forretningsdokumenter at anvende det af ham benyttede varemærke, hvori en afbildning af statuen „Venus fra Milo“ indgår som en bestanddel, for nogen af sagsøgte fremstillet eller forhandlet vare indenfor følgende varegruppe: korsetter, brystholdere, hofteholdere, livbælter og mavebælter,

at sagsøgte tilpligtes, om nødvendigt, at tilintetgøre eller rette enhver genstand, hvorpå det af ham hidtil benyttede varemærke har være trykt, præget eller på anden måde anvendt,

at sagsøgte endvidere idømmes bødestraf for overtrædelse af bestemmelserne i § 9, jfr. § 1, i lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse og § 13, jfr. § 17 i lov om varemærker,

at sagsøgte endelig tilpligtes at betale sagsøgerne en skadeserstatning på 1000 kr.

Af sagen fremgår, at afbildningen af statuen „Venus fra Milo“ siden 1916 har været anvendt som varemærke for Lohses Korsetlager, og at registrering har fundet sted med virkning fra 21. august 1916, hvilken registrering gentagne gange er fornyet, sidste gang den 13. december 1946.

Lohses Korsetlager har siden varemærkets første registrering til stadighed benyttet dette varemærke i annoncer, på emballage, mærkater, fakturaer og andre forretningsdokumenter.

Onsdag den 11. februar.

Varemærket er også blevet benyttet til varen, idet der er fabrikeret såkaldte „Venus-korsetter“.

Indarbejdelsen af varemærket har kostet betydelige beløb til annoncering, i hvilken henseende der er fremlagt en opgørelse, hvorefter der i tiden fra 1. januar 1918 til 30. november 1950 er anvendt 414.846 kr. 18 øre til annoncering.

Det skal bemærkes, at sagsøgtets varemærke fremtræder uden den specielle indramning med et retvendt og et bagvendt L, men på en rødbrun baggrund med radierende streger udgående fra afbildningen af statuen, og med angivelse udenom varemærket af ordene „Korsetter — Hofteholdere — Busteholdere“.

Grosserer-Societetets Komité har ved påtegning af 10. marts 1950 på stævningen meddelt tiltrædelse af sagsanlægget i overensstemmelse med konkurrencelovens § 17, stk. 2, jfr. § 1, § 17, stk. 2 jfr. § 9, samt § 15.

Sagsøgte, fabrikant Hans A. Hansen, har påstået frifindelse under henvisning til:

- 1) at der ikke er en væsentlig lighed mellem det af sagsøgeren og sagsøgte benyttede varemærke,
- 2) at et firma ikke kan opnå encret på at benytte „Venus fra Milo“ som varemærke, og
- 3) at „Venus fra Milo“ benyttes som varemærke af talrige andre firmaer, i hvilken henseende han har fremlagt reklame fra „Baess schvirkende Vaskepulver“ og „Venus Creppapir“, begge indeholdende „Venus fra Milo“ som varemærke.

Sagsøgte har som part forklaret, at han har benyttet det i sagen ommeldte varemærke dels på sit brevpapir og dels på æsker og mærkesedler siden 1948, for æskernes vedkommende dog kun i ca. ½ år. Det pågældende varemærke er foreslået og udarbejdet af Firmaet Harlang & Toksvigs Reklame-Bureau A/S Jylland i Aarhus.

Sagsøgte har beskæftiget sig i sin branche siden 1934 og har været selvstændig siden 1942. Han har oprindelig lært kolonialbranchen, og efter denne uddannelse fik han plads hos Firmaet Møller & Co., Sønderborg, hvor han var i 7—8 år, og han har ikke haft ansættelse i andre firmaer indenfor sin branche.

Fra reklamefirmaet i Aarhus modtog han flere udkast, men valgte det foreliggende, da „Hansana“ var det fremtrædende i reklamen. Han havde ikke, forinden han fik udkastet, givet reklamefirmaet direktiver om, hvorledes det skulle være.

Som vidne har direktør Robert Rasmussen, Aarhus, forklaret, at sagsøgte for et par år siden henvendte sig til A/S Harlang & Toksvig, Aarhus, for hvilket selskab vidnet er direktør. Han ville gerne have udformet et nyt bømærke for sit firma til brug for sit brevpapir og lignende. Vidnet tilsendte ham 3 forskellige forslag, hvoraf det ene indeholdt en tegning af „Venus fra Milo“. Dette var vidnets egen idé. Det endelige resultat, som sagsøgte valgte, var en

samarbejdning og ændring i de af vidnet stillede forslag. Det er under samtalen mellem vidnet og sagsøgte ikke omtalt, at „Venus fra Milo“ tidligere var indregistreret som varemærke, og vidnet kender intet til sagsøgernes varemærke. Han sagde til sagsøgte, at denne skulle prøve at få mærket indregistreret, men sagsøgte har åbenbart ikke prøvet det, da han formentlig så ville være blevet underrettet om, at sådant mærke var beskyttet. Det var sagsøgte, der selv valgte det blandt de fremsendte forslag, uden at vidnet i særlig grad har anbefalet noget af dem.

Direktør Haakon Julius Ørn Rohde, København, har som vidne forklaret, at han i 27 år har været revisor i det sagsøgende firma. Vidnet er i denne sin egenskab ofte kommet i firmaet, hvor han også har ført tilsyn, når indehaveren var bortrejst.

Vidnet oplyser, at der i sagsøgernes lokaler er opstillet to statuer af „Venus fra Milo“, nemlig en statue i butikslokalerne i stuen og en i prøvelokalerne på første sal. „Venus fra Milo“ blev indregistreret som sagsøgernes varemærke i 1916. Dette varemærke har sagsøgerne anvendt siden da på forskellig måde, for eksempel i annoncer og på mærkater, og sagsøgerne har ofret store summer på reklame, hvori „Venus fra Milo“ til stadighed er indgået som varemærke.

På forespørgsel oplyser vidnet, at firmaet „Standard“ vistnok i begyndelsen af tredivernes reklamerede, idet de herunder anvendte en reproduktion af „Venus fra Milo“. Da sagsøgerne imidlertid protesterede herimod gennem brancheforeningen, ophørte „Standard“ straks med den pågældende reklamering.

Højesteretssagfører Rohbeck, København, har for sagsøgerne indlicentet en erklæring af 2. december 1950 fra Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet, som har udtalt:

„Som sagfører for Lohses Korset-Lager, København, har De i skrivelse af 23. november d. å. til brug for en af Deres nævnte mandanter mod Fabriken „Hansana“, Sønderborg, anlagt varemærkesag under vedlæggelse af sagens akter, bl. a. en udskrift af retsbogen for borgerlige sager i Sønderborg købstad m. v., hvoraf det fremgår, at De har erholdt rettens tilladelse til at forelægge sagen for nærværende institution, anmodet om en udtalelse herfra.

Under nr. 258—1947 har Firmaet Lohses Korset-Lager ved Louis Lohse, København, i henhold til en anmeldelse af 18. december 1946 fået registreret det varemærke, der er vist på sagens bilag 1. Registreringen omfatter korsetter, korsejler, brystholdere og hofteholdere. En udskrift af varemærkeregistret vedrørende denne registrering vil på begæring kunne erholdes mod erlæggelse af den for en sådan foreskrevet kendelse 4 kr., hvortil kommer et beløb af 50 øre for den afbildning af mærket, der vil være at påklæbe udskriften. Et tilsvarende mærke har været registreret for samme mærke-indehaver under nr. 319—1916, men da registreringen, såvidt vides ved en forglemmelse fra mærke-indehaverens side, ikke blev fornyet i 1946, blev mærket udslettet af registret fra den 2. september 1946 at regne, hvorefter den anmeldelse, der førte til den ovennævnte under nr. 258—1947 foretagne registrering, blev indgivet.

Den 23. februar 1950 indgav sagsøgte anmeldelse om registrering af det på vedlagte afbildning viste varemærke, der er identisk med det mærke, der er gengivet på sagens bilag nr. 4.

I skrivelse af 14. april 1950 blev det imidlertid meddelt anmelderen, at mærket frembød en sådan lighed, at det i den almindelige omsætning let lader

sig forveksle med det for Dercs mandanter under nr. 258—1947 registrerede varemærke, hvorfor anmeldelsen i medfør af bestemmelsen i lov om varemærker nr. 101 af 7. april 1936 § 4, nr. 8, ikke fandtes egnet til registrering. En Afskrift af denne skrivelse vedlægges. Det fremgår heraf, at der blev givet anmelderen adgang til indenfor en frist af en måned at fremsætte eventuelle indvendinger mod afgørelsen, men da dette ikke skete, blev anmeldelsen endelig afslået ved skrivelse herfra af 30. juni 1950. Afskrift af denne skrivelse vedlægges ligeledes.

I henhold til bestemmelsen i varemærkelovens § 5 havde anmelderen adgang til inden 3 måneder at indbringe registreringsmyndighedens beslutning for handelsministeren, ligesom spørgsmålet også kunne afgøres ved rettergang. Anmelderen har dog ikke gjort brug af disse appelinstanser.

Registreringsmyndigheden er herefter af den formening, at den brug, der fra sagsøgtes side gøres af det varemærke, der blev nægtet optagelse i varemærke-registret, er en overtræelse af bestemmelsen i varemærkelovens § 13, der forbyder benyttelse af en gengivelse eller efterligning af en andens registrerede varemærke.“

Efter det foreliggende — derunder særlig den foran citerede skrivelse af 2. december 1950 fra Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet — findes de af sagsøgte fremsatte indsigelser ikke at kunne komme i betragtning, idet retten skønner, at der er en væsentlig lighed mellem det af sagsøgerne og sagsøgte benyttede varemærke, og at „Venus fra Milo“ vil kunne benyttes som varemærke i det foreliggende tilfælde, selv om denne betegnelse benyttes som varemærke for andre varer, f. eks. creppapir, vaskepulver og lignende.

Herefter vil sagsøgte være at dømme i overensstemmelse med sagsøgernes påstand, som nærmere specificeret foran, idet sagsøgte vil have at borttage eller rette enhver genstand, hvorpå det af ham hidtil uretmæssigt benyttede varemærke har været trykt, præget eller på anden måde anvendt.

Sagsøgte findes efter omstændighederne at burde betale en bøde på 400 kr. til statskassen med en forvandlingsstraf af hæfte i 10 dage for overtrædelse af de foran citerede lovbestemmelser, hvorhos sagsøgte, da han efter det oplyste må antages at have været eller burde have været vidende om sagsøgernes ret til det pågældende varemærke, vil have at betale en skadeserstatning på 800 kr. til sagsøgerne.

Sagsøgte bør derhos betale sagsøgerne sagens omkostninger med 500 kr.

Intet stempelforbehold.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, fabrikant Hans A. Hansen, fabrikken „Hansana“, Rosengade 1, Sønderborg, kendes uberettiget til ved salg eller udbydelse til salg, ved skiltning eller på regninger, fakturaer, på brevpapir, ordresedler, emballage, mærkater eller andre forretningsdokumenter, at anvende det af ham benyttede varemærke, hvori en afbildning af statuen „Venus fra Milo“ indgår som en bestanddel for nogen af sagsøgte fremstillet eller forhandlet vare indenfor følgende varegruppe: korsetter, busteholdere, hofteholdere, livbælter og mavebælter.

Sagsøgte tilpligtes derhos til at borttage eller rette enhver genstand, hvorpå det af ham hidtil uretmæssigt benyttede varemærke har været trykt, præget eller på anden måde anvendt.

Sagsøgte betaler en bøde på 400 kr. til statskassen med en forvandlingsstraf af 10 dages hæfte.

Sagsøgte betaler endvidere 800 kr. i skadeserstatning til sagsøgeren, Fa. Lohses Korset-Lager v/ Fru Britta Lohse, Nørregade 26, København K, samt sagens omkostninger med 500 kr.

Dommen kan fuldbyrdes 15 dage efter afsigelsen.

Vestre Landsrets dom 25. februar 1952 (III afd.).

Den indankede dom er afsagt den 27. april 1951 af retten for Sønderborg købstad m. v.

Til fremstillingen i dommen føjes, at det af de indstævnte registrerede varemærke består af en afbildning af statuen „Venus fra Milo“, på hvis sokkel er anført „Venus fra Milo“, og statuen er delvis indrammet af et retvendt og et bagvendt L, på hvilke står henholdsvis Louis Lohse og Nørregade 26. Det af appellanten benyttede varemærke består af firmanavnet „Hansana“, over og bag hvilket i mindre målestok end firma-navnet findes en afbildning af en statue, der skal forestille „Venus fra Milo“ på rødbrun baggrund med radierende linier udgående fra statuen og omgivet af ordene „Korsetter, Hoftcholdere, Busteholdere“.

Da det af appellanten benyttede varemærke, i hvilket afbildningen af statuen kun indgår som en mindre fremtrædende del, ikke findes at frembyde en sådan lighed med det af de indstævnte registrerede varemærke, at det kan anses egnet til at fremkalde en forveksling, vil appellantens påstand om frifindelse være at tage til følge.

Sagens omkostninger for begge retter findes de indstævnte at burde betale til appellanten med 500 kr.

Stempelovertrædelse ses ikke at have fundet sted.

Thi kendes for ret:

Appellanten, fabrikant Hans A. Hansen, bør for tiltale af de indstævnte, firmaet Lohses Korset-Lager, i denne sag fri at være.

Til appellanten betaler de indstævnte sagens omkostninger for begge retter med 500 kr., der udredes inden 15 dage.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten nedlagt påstand på stadfæstelse af underrettens dom, medens indstævnte har påstået landsrettens dom stadfæstet. Appellanten har derhos nedlagt en subsidiær påstand.

Det bemærkes, at registreringen af appellantens varemærke bortfaldt den 6. september 1946, fordi appellanten ved en fejltagelse havde undladt rettidig at begære registreringen fornyet. Mærket registreredes atter den 22. februar 1947 på grundlag af en anmeldelse af 18. december 1946.

Fem dommere bemærker:

Indstævntes mærke findes at frembyde en sådan lighed med det for appellanten indregistrerede og i samme branche gennem en lang årrække indarbejdede varemærke, at forveksling mellem de to mærker let vil kunne finde sted i den almindelige omsætning. Disse dommere tiltræder herefter, at indstævnte — som antaget ved underrettens dom — har overtrådt § 13 i lov nr. 101 af 7. april 1936 om varemærker, og at der ved underrettens dom er pålagt indstævnte, der burde have været vidende om appellantens ret til varemærket, straf og erstatningsansvar.

Idet straffen og erstatningen findes passende, stemmer disse dommere for at stadfæste underrettens dom samt for at pålægge indstævnte i sagsomkostninger for landsret og Højesteret at betale 1000 kr. til appellanten.

Fire dommere stemmer for at stadfæste landsrettens dom i henhold til de i den anførte grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Underrettens dom bør ved magt at stande.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret betaler indstævnte, fabrikant Hans A. Hansen, til appellanten, firmaet Lohses Korset-Lager, 1000 kr.

Det idømte at udrede og dommen iøvrigt at efterkomme inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Fredag den 13. februar.

Nr. 389/1951. **Københavns kommune (Teist)**

m o d

flv. overassistent **Gunnar Brandt** (landsretssagfører Ilfeldt).

(Københavns kommune anset pligtig at anerkende, at en flv. overassistent ved kommunen, der var straffet efter værnemagerlov nr. 406 af 28. august 1945, var pensionsberettiget).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 11. oktober 1951 (VIII afd.).

Sagsøgeren, flv. overassistent Gunnar Brandt, født den 24. november 1899, indtrådte den 9. august 1915 i Københavns kommunes tjeneste. Han blev den 1. april 1918 fast ansat tjenestemand og blev fra den 1. juli 1923 forfremmet til overassistent.

I 1929 blev sagsøgeren syg af mavesår, og der udviklede sig i de følgende år en alvorlig psykisk lidelse. Fra maj 1933 konsulterede han i den anledning

overlæge, dr. med. N. C. Borberg, og i juni 1934 søgte han efter dennes råd sin afsked. I en af overlæge Borberg til brug for afskedsansøgningen udfærdiget erklæring hedder det bl. a., at Brandt lider af en psykisk depression med en meget ustadig sjælelig ligevægt og specielt en stærk affektpirrelighed, der gør ham uskikket til arbejde i hans hidtidige stilling under magistraten.

Efter at sagsøgeren på magistratens foranledning havde været indlagt til observation på kommunehospitalet, blev han ved skrivelse af 16. februar 1935 fra magistratens 2. afdeling afskediget fra sin stilling med pension fra udgangen af februar måned 1935.

For at underholde sig og sin familie så sagsøgeren sig nødsaget til at supplere sin pensionsindtægt ved at påtage sig andet arbejde, og i årene 1937—1941 drev han restaurationsvirksomhed i Aarhus i en af ham købt ejendom. I juni 1940 blev de til hans restauration hørende selskabslokaler m. v. beslaglagt af tyskerne. Da der i tiden derefter kom mange tyskere i restaurationen, gik forretningen tilbage, og sagsøgeren afhændede derfor ejendom og forretning. Efter nogle ophold i Tyskland som forretningsfører for et hotel blev sagsøgeren i november 1942 inspektør og forretningsfører ved „Kasino“ i Aarhus. Virksomhedens indehaver gik imidlertid fallit i marts 1943, og sagsøgeren stod påny uden beskæftigelse.

I anledning af et erstatningskrav for nogle ødelagte møbler, som sagsøgeren mente at have mod den tyske værnemagt, kom han i forbindelse med den tyske kommandant i Aarhus. Efter at han forgæves havde forsøgt at få sit erstatningskrav imødekommet gennem Aarhus kommune, modtog sagsøgeren i efteråret 1943 et tilbud fra den tyske kommandant, hvorefter han omkring den 10. november 1943 tiltrådte en stilling som bestyrer af en tysk kantine i Aarhus. Han blev vederlagt med en fast månedsløn på 300 kr. + provision. Da den pågældende værnemagtsafdeling i januar 1944 flyttede til Holstebro, overtog sagsøgeren driften af en kantine dér for egen regning. Han afhændede kantine i juni 1944. Af sin kantinevirksomhed mener han at have haft en samlet nettofortjeneste på ca. 6000 kr. I Holstebro kom han i marts 1944 i forbindelse med nogle vognmænd, der kørte for tyskerne, og i tiden til kapitulationen bistod han disse med udskrivning af regninger m. v. Han modtog herfor 4 pct. af regningsbeløbene, ialt ca. 33.000 kr.

Efter kapitulationen blev der i anledning af de ovennævnte forhold rejst tiltale mod sagsøgeren, principalt for overtrædelse af § 16, stk. 1, i lov nr. 259 af 1. juni 1945, subsidiært § 2 i lov nr. 406 af 28. august 1945 („værnemagerloven“). Ved dom afsagt den 6. marts 1946 blev han for sin kantinevirksomhed anset skyldig i overtrædelse af sidstnævnte lov, medens han helt blev frifundet for tiltalen vedrørende den bistand, han havde ydet vognmændene. Straffen fastsattes til fængsel i 5 måneder, der blev anset som udstået ved varetægtsfængsel, og 6000 kr. blev inddraget til fordel for statskassen.

Dommen indeholdt ikke nogen bestemmelse om frakendelse af almen tillid eller enkelte af de i straffelovstillæget af 1. juni 1945 § 6 omhandlede rettigheder, jfr. værnemagerlovens § 12.

Sagsøgeren ankede ikke dommen, bl. a. under hensyn til, at han mente, at hans pensionsret ikke var berørt ved dommen. Dommen blev derimod anket af anklagemyndigheden, der dog frafaldt anken i november 1946.

Ved skrivelse af 25. februar 1947 fra overborgmesteren i København blev det meddelt sagsøgeren, at magistraten i anledning af den ovennævnte dom

havde inddraget sagsøgerens pension fra den 16. december 1946 at regne. Der henvises i skrivelsen til § 33, stk. f, i kommunens bestyrelsesvedtægt af 31. marts 1920, hvorefter tjenestemandspension bortfalder, når den pågældende ved dom findes skyldig i et strafbart forhold, der gør ham uværdig til den for en tjenestemandstilling fornødn agtelse og tillid.

I 1949 rettede landsretssagfører Ilfeldt, Aarhus, på sagsøgerens vegne henvendelse til Københavns kommune om ændring af den ved skrivelsen af 25. februar 1947 truffe afgørelse om inddragelse af sagsøgerens pension. Da magistraten fastholdt afgørelsen, har sagsøgeren derefter anlagt nærværende sag, hvorunder han overfor sagsøgte, Københavns kommune, har nedlagt påstand på, at kommunen tilpligtes at anerkende sagsøgeren som pensionsberettiget i henhold til ovennævnte vedtægt og at betale pension med tillæg af enhver art fra 16. december 1946 til 15. september 1951, opgjort til 24.160 kr. 25 øre, tilligemed renter 5 pct. p. a. fra stævningens dato den 8. marts 1950.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand anført følgende:

Efter den ved straffelovstillæget nr. 259 af 1. juni 1945 i § 6 hjemlede obligatoriske frakendelse af almen tillid mistede de efter denne lov dømte bl. a. efter § 6, nr. 9, „ret til pension, understøttelse eller anden ydelse af det offentlige, hvis opnåelse eller nydelse i lovgivningen er betinget af, at vedkommende ikke er fundet skyldig i en i den offentlige mening vanærende handling eller lignende“.

Ved lov nr. 356 af 29. juni 1946 ændredes straffelovstillægets § 6 bl. a. derved, at der i stedet for frakendelse af „almen tillid“ skulle ske frakendelse af de i bestemmelsen nævnte rettigheder m. v., og at nr. 9 om pension m. v. udgik, men således at det i stedet bestemtes, at de i lovgivningen iøvrigt gældende regler om fortabelse af rettigheder som følge af straf skulle finde anvendelse.

Efter § 12 i værnemagerloven nr. 406 af 28. august 1945, der ikke blev ændret ved loven af 29. juni 1946, kan den, der dømmes efter værnemagerloven, kendes uværdig til almen tillid eller frakendes enkelte af de rettigheder, der er omhandlet i § 6 i straffelovstillæget af 1. juni 1945.

Da sagsøgeren alene er dømt for overtrædelse af værnemagerloven, og da den sagsøgeren overgæde dom er afsagt den 6. marts 1946, altså inden straffelovstillæget af 1. juni 1945 § 6 blev ændret, vil det sige, at der i værnemagerlovens § 12 var hjemmel for retten til at frakende sagsøgeren retten til pension, og afgørelsen af dette spørgsmål er henlagt til domstolene. Når disse, som tilfældet er i nærværende sag, ikke har frakendt pensionsretten, må det være udelukket for andre myndigheder — her Københavns magistrat — at træffe en modsat afgørelse under påberåbelse af de regler, der ellers gælder om rettighedsfortabelse. Dette er nu også fastslået ved højesteretsdom af 31. januar 1949 (U. f. R. 1949 side 371) angående retten til at være medlem af et aktieselskabs bestyrelse m. v. Sagsøgeren har i denne forbindelse fremhævet, at spørgsmålet om frakendelse af pensionsretten udtrykkelig blev fremdraget under proceduren for retten i Holstebro, og at dommen af 6. marts 1946 ved ikke at nævne noget herom giver udtryk for, at retten ikke har fundet tilstrækkelig grundlag for sådan frakendelse.

Herudover har sagsøgeren gjort gældende, at Københavns kommune, selv om den ikke formelt måtte have været afskåret fra at træffe bestemmelse om

inddragelse af sagsøgerens pension, dog reelt har været uberettiget hertil. Det af sagsøgeren udviste forhold har nemlig, navnlig når henses til de senere års mildere afgørelser i værnemagersager, ikke været af en sådan karakter, at det kan betage ham retten til pension, og den af kommunen truffne afgørelse må derfor kunne tilsidesættes af domstolene.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand anført følgende:

Efter de ved loven af 29. juni 1946 gennemførte ændringer af straffelovstillægts § 6 er det utvivlsomt, at spørgsmålet om fortabelse af pension som følge af et efter straffelovstillæget og værnemagerloven strafbart forhold, der pådømmes efter den 1. juli 1946, må afgøres efter de særlige regler, der gælder for nydelse af den omhandlede pension, for Københavns kommunes vedkommende den af Indenrigsministeriet stadfæstede bestyrelsesvedtægt. Der må imidlertid også allerede efter straffelovstillæget af 1. juni 1945 være en stærk formodning for, at særlovgivningens regler om fortabelse af rettigheder som følge af straf gjaldt ved siden af straffelovstillægts § 6, hvilket også har været forudsat i motiverne til loven af 29. juni 1946. Københavns kommune har derfor betragtet det som ganske selvfølgelig, at sagsøgerens pension måtte inddrages efter den dom, der var overgået ham. Det må vel erkendes, at den af sagsøgeren påberåbte højesteretsdom af 31. januar 1949 kan give anledning til tvivl med hensyn til sagsøgerens stilling. Efter sagsøgtens opfattelse gør der sig dog den forskel gældende, at der ikke under straffesagen mod sagsøgeren har været nedlagt påstand om rettighedsfortabelse. Desuden kan sagsøgerens pensionsret overhovedet ikke anses omfattet af lov nr. 256 af 1. juni 1945 § 6, nr. 9, idet de for nydelsen af pensionen gældende regler ikke findes i lovgivningen, men i den nævnte kommunale bestyrelsesvedtægt.

Der er af cand. jur. Anker Rasmussen, der under straffesagen mod sagsøgeren i 1946 varetog forsvaret, afgivet en erklæring af 18. april 1951, hvis indhold parterne er enige om at tillægge samme betydning som en vidneforklaring. Det hedder i denne erklæring:

„Jeg erindrer tydeligt — ligesom jeg kan se det af mine notater — at jeg i høj grad havde opmærksomheden henledt på spørgsmålet om eventuel fortabelse af pension, hvorfor jeg under min subsidiære påstand om mildeste straf særlig henledte domsmandsrettens opmærksomhed på, at hvis den benyttede den fakultative adgang til at frakende tiltalte de i lov nr. 259 af 1. juni 1945 § 6, stk. 1, nævnte rettigheder, ville den derved risikere samtidig at idømme tiltalte en tillægsbøde på ca. 100.000 kr., nemlig pensionens kapitalisationsværdi.

Jeg erindrer ligeledes tydeligt, at Gunnar Brandt efter domsafsigelsen rettede et spørgsmål til dommeren, som — uden at jeg er i stand til at gengive den nøjagtige ordlyd — utvivlsomt gik ud på, hvorvidt det ville sige, at han beholdt sin pension, hvilket spørgsmål dommeren besvarede bekræftende.“

Sagen har af Københavns magistrat gennem Finansministeriet været forelagt Justitsministeriet, der i en skrivelse af 9. januar 1951 har gjort rede for sit syn på sagen.

I tilslutning til det således fremkomne skal retten udtale følgende:

Da der ikke ved straffedommen af 6. marts 1946 over sagsøgeren er sket frakendelse af nogen af de i § 6 i lov nr. 259 af 1. juni 1945 omhandlede rettigheder, må det herved anses for afgjort, at sagsøgeren ikke ved det af ham

udviste forhold har mistet sin ret til en sådan pension som omhandlet i den nævnte lovbestemmelse nr. 9. Dette må efter rettens opfattelse gælde, uanset at der ikke under straffesagen har været nedlagt påstand om frakendelse af rettigheder, særligt da spørgsmålet efter det oplyste har været fremme for retten i Holstebro.

Da en kommunal pension utvivlsomt er omfattet af ordene „pension — — af det offentlige — —“, vil den omstændighed, at de for nydelser af pensionen gældende regler ikke findes i en lov, men i en af Indenrigsministeriet i henhold til lov stadfæstet vedtægt, ikke kunne bringe forholdet udenfor området for lov nr. 256 af 1. juni 1945 § 6, nr. 9.

Herefter, og idet der ikke er fremsat nogen indsigelse mod størrelsen af det påstævnte beløb, vil sagsøgerens påstand i det hele være at tage til følge.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Københavns kommune, bør anerkende sagsøgeren, fhv. overassistent Gunnar Brandt, som pensionsberettiget i henhold til vedtægt for bestyrelsen af staden Københavns kommunale anliggender af 31. marts 1920.

Sagsøgte bør derhos til sagsøgeren inden 15 dage efter denne doms afgivelse betale 24.160 kr. 25 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. marts 1950, til betaling sker, og godtgøre ham sagens omkostninger med 2200 kr.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten har påstået frifindelse. Indstævnte har påstået stadfæstelse, dog således, at appellanten yderligere tilpligtes at betale de i tiden fra 15. september 1951 til højesteretsdommens afgivelse forfaldne pensionsbeløb med renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. marts 1950.

Appellanten har ikke for Højesteret til støtte for sin påstand påberåbt sig, at der ikke af anklagemyndigheden under straffesagen er nedlagt påstand om frakendelse af rettigheder.

I henhold til de i dommen anførte grunde vil den være at stadfæste, dog således, at appellanten yderligere tilpligtes at betale de i tiden efter 15. september 1951 forfaldne pensionsbeløb med renter som af indstævnte påstået, hvorved bemærkes, at der ikke af appellanten er fremsat indsigelse herimod.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale til indstævnte 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, således at appellanten, Københavns kommune, yderligere til indstævnte, fhv. overassistent Gunnar Brandt, betaler de ved denne højesteretsdoms afgivelse forfaldne pensionsydelse med tillæg af enhver art for tiden efter

den 15. september 1951 samt renter heraf 5 pct. årlig fra den 8. marts 1950, til betaling sker.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten til indstævnte 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 406/1951.

Revisor N. M. Pedersen
(overretssagfører K. Werner)

m o d

mejeriejer **Gunnar Jensen** (Niels Andersen).

(Indstævnte ikke anset erstatningspligtig overfor appellant, som en vinterdag faldt på fortovet foran indstævntes mejeri, idet det ansås godtgjort, at fortovet havde været behørigt gruset).

(Sagen behandlet skriftligt).

Østre Landsrets dom 13. september 1951 (VIII afd.).

En dag i begyndelsen af december 1950 blev sagsøgeren, revisor N. H. Pedersen, ringet op af en slægtning af sagsøgte, mejeriejer Gunnar Jensen, angående et mageskifte mellem sagsøgte ismejeri, Mørups Allé nr. 30, og et ismejeri tilhørende en af sagsøgerens klienter, mejeriejer Flyvholm Frederiksen. Under de følgende forhandlinger mellem sagsøgeren og sagsøgte nævnte slægtning blev det aftalt, at sagsøgeren søndag formiddag den 10. december 1950 skulle indfinde sig hos sagsøgte sammen med sin klient, og ved en telefonopringning søndag morgen blev de anmodet om at komme inden kl. 11, da sagsøgte skulle have gæster til frokost. I overensstemmelse med den trufne aftale tog sagsøgeren og hans klient ud til sagsøgte. Det var den pågældende morgen meget glat af is og sne, og da de kom til Mørups Allé, gik de ad kørebanen, indtil de nåede sagsøgte hus. Efter at de havde forhandlet med sagsøgte om forretningen, forlod de hans hus, og gennem en låge i haven kom de ud på fortovet og gik hen til forretningens vindue for at se ind ad dette. Idet de derefter endeligt ville forlade stedet, gik de tilbage ad fortovet ved siden af hinanden. Medens de endnu befandt sig udfør sagsøgte ejendom, gled sagsøgerens ben under ham ud mod rendestenen, og han faldt. Han pådrog sig i faldet et dobbelt brud på højre underben. Straks efter faldet bemærkede sagsøgeren, at der ikke var gruset på fortovet, der på grund af den sammenpressede is og sne skrånede ret stærkt ned mod kantstenen.

Sagsøgeren var i anledning af ulykkestilfældet indlagt på hospitalet i tidsrummene 10. december 1950—15. januar 1951 og 15. marts—21. marts 1951. Han er nu fuldstændig helbredt.

Under nærværende sag har sagsøgeren nedlagt påstand om, at sagsøgte, som den der er ansvarlig for uheldet, tilpligtes at betale ham 4916 kr. 30 øre med renter heraf 5 pct. årlig fra sagens anlæg den 7. april 1951, til betaling sker. Det påstævnte beløb fremkommer således:

Dom afsagt af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v. den 30. august 1950.

Ved kontrakt af 20. juli 1910 afgav gårdejer Peter Ibsen af Høve, jord til vej på den søndre side af hans lynglod matr. nr. 3, Høve Lyng. Jorden til vejen afgav han i hele den ham tilhørende lynglods længde fra amtsvejen til stranden. Jordstykket, han afgav, skal have en bredde af 10 alen målt fra krojer Vinters skel og løbe langs med dette.

Hvem der erhverver rettighederne efter dette dokument udtales ikke, men det udtales til slut, at denne overenskomst er bindende for ejeren og senere ejere.

Ved deklaration af 20. oktober 1947, læst 26. samme måned, erkender gårdejer Niels Peter Ibsen, Høve, forlængst at have indrømmet beboerne i Vig og Asnæs sogne ret til færdsel af enhver art ad en 10 alen bred vej over den hans ejendom matr. nr. 3 a, Høve by, Asnæs sogn, tilhørende lynglod langs den søndre side af loddet, umiddelbart op imod de til Pindals kro hørende jorder og i hele loddets længde fra landevejen til stranden.

Deklarationen giver videre beboerne ret til oplagsplads på et nærmere betegnet stykke jord, færdselsret på strandbredden og ret til at hente tang og sand.

Ved påtegning på deklarationen, lyst den 18. januar 1918, meddeles der beboerne yderligere rettigheder.

Ved påtegning på deklarationen, lyst den 25. oktober 1918, oplyses det, at vej, oplagsplads m. v. i sin tid i virkeligheden er solgt til et konsortium som repræsentanter for beboerne i Vig og Asnæs sogne og kan fordres udstykket. Jordstykkets bredde ved stranden og ved lyngvejen opgives.

Jordstykket mellem stranden og lyngvejen blev udstykket og skyldsatsom matr. nr. 3 c, Høve by, Asnæs sogn, medens man ikke under denne parcel medtog vejen fra landevejen og til lyngvejen.

I anledning af denne udstykning udfærdigedes den 17. november 1920 og læstes den 26. samme måned sådant skøde, der vedhæftedes deklarationen med dens påtegninger:

„Skøde.

Ved landbrugsministeriets skrivelse af 10. december 1918 udstykkedes parcelen matr. nr. 3 d Høve, Asnæs sogn, med hartkorn 3 fdk. 0¼ alb., og var herunder indbefattet de foranmeldte til vej og oplagsplads m. v. solgte jordstykker, som nu imidlertid er fraskilte ved landbrugsministeriets skrivelse af 30. september d. å. under matr. nr. 3 c med hartkorn 1¼ alb.

Under henhold hertil og til, at det foranstående iøvrigt, navnlig også til den af konsortiets repræsentant påtegnede anvisning af 29. oktober d. å., skøder og endelig overdrager underskrevne gårdejer Niels Peter Ibsen af Høve til det nævnte „Selskabet strandvejen ved Pindals kro“ den ommeldte parcel matr. nr. 3 c Høve, Asnæs sogn, så den herefter skal tilhøre selskabet med de samme rettigheder, byrder og forpligtelser, hvormed den har tillørt mig, i hvilken henseende retsanmærkning frafaldes om en lejekontrakt på langt åremål, oprindelig udstedt til Jens Poulsen, men senere transporteret og behæftet samt om en overenskomst angående brønd på matr. nr. 45 c og vandledning derfra over matr. nr. 3.

Jeg kvitterer også for mit vedkommende foranstående påtegning af 24. oktober 1918, læst 25. samme måned, til udslettelse af pantebogen, hvorimod deklarationen af 20. oktober 1917, læst 26. samme måned med påtegning af 14. januar 1918, læst 18. samme måned, forbliver henstående i pantebogen såvel på nærværende parcel som på matr. nr. 3 a og 3 d, idet den fremdeles gælder med hensyn til færdsel på strandbredden og ret til at hente tang og sand sammesteds for konsortiets medlemmer.

Fra matr. nr. 3 a udstykkedes ved landbrugsministeriets skrivelse af 1. februar 1924 matr. nr. 3 g, og den ved deklarationen lyst 26. oktober 1917 pålagde servitut overførtes på denne parcel, hvor den hæftede, indtil den ved tingbogens omskrivning i foråret 1947 udslettedes på grundlag af landinspektørerklæring, der udtalte, at den alene vedrørte matr. nr. 3 c.

Ved skøde tinglyst 19. juli 1947 erhvervede sagsøgte under denne sag, fru Ellysetty Nelson, Peter Bangsvej 115, København, nævnte matr. nr. 3 g, og hun nægtede i året 1949 sagsøgerne under denne sag, konsortiet „Strandvejen Høve Pindal“ ved formanden, gårdejer Aksel Ibsen, Høve, tilladelse til at udnytte deres påståede færdselsret over hendes ejendom, og hun opsatte i den anledning på vejen en færdselstavle, der tilkendegav „Privat vej“.

Sagsøgerne, der indtil dette tidspunkt — og iverigt også adskillige år før deklarationens udstedelse — uhindret havde benyttet vejen, blev herved bekendt med, at deklarationen var udslettet på matr. nr. 3 g. De formente, at udslettelsen var sket med urette og lod foreløbig tinglyse på matr. nr. 3 g krav om berigtigelse, hvorhos de anlagde denne sag — foruden for at blive sat i stand til overfor tinglysningsdommeren at dokumentere deres krav — med påstand om, at sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgerne er berettiget til færdsel af enhver art ad den langs den søndre side af matr. nr. 3 g Hørve by, Asnæs sogn, udlagte vej fra landevejen til lyngvejen.

Sagsøgte har påstået frifindelse, dels under henvisning til, at hun har erhvervet ejendommen uden kendskab til den på den tidligere tinglyste servitut og dels under henvisning til, at sagsøgerne ikke har virkelig interesse i vejen, idet de har vejret ad andre veje.

Endelig har sagsøgte gjort gældende, at den vejret, sagsøgerne påstår at have, overhovedet ikke går over sagsøgtes grund, men over Pindalkroens grund, nemlig fra landevejen mellem kroen og dens have og videre over Pindalkroens jord.

Under sagen er afgivet vidneforklaringer af landinspektør Weitemeyer, Svinninge, sagfører Jakob Jensen, Nykøbing Sj., købmand Søren Jørgensen, Jydskov, smedemester Karl Møller, Broby, parcellist Niels Mortensen, Nyrup, og flv. gårdejer Lars Kinimond, Hønsinge.

Sagfører Jakob Jensen har forklaret, at han har konciperet omhandlede deklaration med påtegninger og skødet på matr. nr. 3 c. Det er vidnets opfattelse, at omhandlede servitut stadig er gældende på strækningen fra landevejen til lyngvejen som vej og på matr. nr. 3 d som ret til færdsel på stranden, ret til at hente sand m. v. på stranden. Når vidnet i deklarationen har anført, at der er vejret fra landevejen til stranden, så er det efter vidnets opfattelse rigtigt. Vidnet støtter særligt dette på den under sagen fremlagte kontrakt, som de kontraherende medbragte, da de anmodede ham om at udfærdige deklarationen, som blev udfærdiget på grundlag af kontrakten. Videre støtter vidnet sin op-

fattelse på slutbestemmelsen i deklARATIONEN, hvorefter servitutten forbliver hæftende på matr. nr. 3 a.

Landinspektør Weitemeyer har forklaret, at efter hans opfattelse er vejen fra amtslandevejen til lyngvejen ikke omfattet af deklARATIONEN, men alene vejen fra lyngvejen til stranden. Servitutten blev efter vidnets opfattelse alene lagt for at skaffe beboerne adgang til at hente sand og tang fra stranden og vej til lyngvejen, medens den ikke blev lagt på vejen fra amtslandevejen og til lyngvejen, fordi der ikke knyttedes virkelig interesse i benyttelsen af dette vejstykke, idet der var adgang ad en række andre veje.

Købmand Jørgensen har forklaret, at vejen den 1. april 1908 gik fra amtslandevejen og mellem Pindalskroen og kroens have og videre bag Pindalskroens grund til stranden. Den under sagen omhandlede vej fandtes ikke før omkring 1917—1923.

Smedemester Møller har forklaret, at han har kendt forholdene fra 1931. Vejen mellem Pindalskroen og dennes have trafikeredes da jævnligt, indtil den blev lukket.

Parcellist Mortensen har forklaret, at han har kendt forholdene gennem de sidste 40 år. Indtil den gamle vej mellem Pindalskroen og dennes have blev lukket for passage fra amtslandevejen, trafikeredes både den gamle vej og den nye. Den nye vej har i alt fald ligget der siden omkring 1920.

Gård ejer Kinimond, 82 år gammel, har forklaret, at den gamle vej i vidnets drengear løb mellem Pindalskroen og dennes have ud til stranden, hvor kroen havde arealer.

Det fremgår af et fremlagt kort, at der er udlagt en 5 meter bred vej over matr. nr. 3 n, 3 s, 3 aa og 3 g. Det er oplyst, at denne vej er noteret ved landbrugsministeriets skrivelse af 3. juni 1935 på matr. nr. 3 g, 3 n og 3 m, hvorfra matr. nr. 3 s og 3 aa hidrører.

Landinspektør Weitemeyer udtaler i en under sagen fremlagt erklæring, at den vej, der på matr. nr. 3 findes fra landevejen til lyngloddet, og som nu ligger på matr. nr. 3 g, har „efter hvad jeg personlig kan huske ligget der i mere end 60 år, og vejen har i disse år været benyttet af alle og enhver, idet den blev benyttet som gennemkørsel fra lyngvejen til landevejen.

Under åstedetsforretningen har retten konstateret, at den gamle vej mellem Pindalskroen og kroens have går i retning syd—nord. Så langt kroens have går, ses tydelige spor af gammel vej.

Retten finder, at det ved kontrakt og deklARATION er godtgjort, at sagsøgerne er berettiget til færdsel ad det vejstykke og i det omfang, der er påstået.

Når sagsøgerne findes at have denne vejret, skønnes det at stemme med almindelig antagelse, at retten haves, uanset om anden vejadgang haves.

Det skønnes herefter uden betydning, om sagsøgte, da hun erhvervede ejendommen, har været i en sådan god tro, der udkræves efter tinglysningslovens § 1, jfr. § 5 — hvilket retten ikke har forment fornødent at tage standpunkt til — jfr. herved analogien af den citerede lovs § 34.

Der vil herefter være at give dom efter sagsøgernes påstand.

Intet stempel forbehold.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, fru Ellysetty Nelson, Peter Bangsvej 115, København F., tilpligtes at anerkende, at sagsøgerne, konsortiet Strandvejen „Høve Pindal“ ved for-

manden, gårdejer Aksel Ibsen, Høve, er berettiget til færdsel af enhver art ad den fra amtslandevejen til lyngvejen langs den søndre side af matr. nr. 3 g Høve by, Asnæs sogn, udlagte vej.

Hver part bærer sine sagsomkostninger.

At efterkommes inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Østre Landsrets dom 19. marts 1951 (X afd.).

Den indankede dom er afsagt den 30. august 1950 af retten for Nykøbing Sj. købstad m. v. og påanket af appellantinden, fru Ellysetty Nelson, med påstand om frifindelse.

Indstævnte påstår dommen stadfæstet.

Efter det for landsretten fremførte bemærkes følgende:

A.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt den ved deklarationen af 20. oktober 1917 indrømmede vejret foruden at vedrøre vejstykket fra stranden til lyngvejen også omfatter et vejstykke fra lyngvejen til landevejen, føjes til fremsstillingen i dommen:

Målebordsbladet tegnet efter forholdene i 1895 i terrænet nord for Høve by viser Pindals kro liggende ved nordsiden af Kalundborg—Nykøbingvejen og ca. 500 meter øst for det sted, hvor der i nordøstlig retning skiller sig en vej ud førende over lyngarealerne ved Sejrøbugten. Desuden er vist en markvej mellem Nykøbingvejen og stranden førende først i nordvestlig retning mellem Pindalskroens bygninger og derefter i noget vestligere retning over lyngvejen til stranden i en samlet længde af ca. 500 meter. Kun på stykket mellem lyngvejen og stranden er lyngbevoksning angivet. På det i 1934 og 1937 rettede målebordsblad er kroens bygninger bortfaldet og markvejen indtegnet uden knæk mellem Nykøbingvejen og lyngvejen, ligesom der kun på strækningen mellem lyngvejen og stranden — på et sted, der svarer til skellet mellem matr. nr. 3 d og 3 c — er angivet grøft parallelt med markvejen.

Matrikulkortet viser om forholdene før 1917, at matr. nr. 3 a af Høve by omfattede foruden hovedlodden i byen og nogle mosclodder tillige et ca. 150 meter bredt areal, der fra Sejrøbugten strakte sig i øst—sydøstlig retning over såvel lyngvejen som Nykøbingvejen, og havde sit sydlige skel i en ubrudt linie af ca. 600 meter fælles med matr. nr. 4 c, som var Pindalskroens jorder. Langs denne skellinie var afstanden mellem stranden og lyngvejen godt 300 meter og mellem de to veje knapt 200 meter. Om forholdene i 1950 viser dette kort, at såvel arealet øst for lyngvejen af matr. nr. 3 a som matr. nr. 4 c er udstykket i mindre lodder, blandt andet den i dommen omhandlede 3 g og matr. nr. 4 ak (kroens grund). Disse parceller har fælles skellinie indtil en afstand af knapt 50 meter fra Nykøbingvejen, medens 3 g's skel forsætter knapt 10 meter længere i lige linie. På matrikulkortet betegnes Nykøbingvejen og lyngvejen som henholdsvis landevej og byvej. Den vest for lyngvejen liggende del af det oprindelige 3 a er delt — foruden i nogle mindre lodder mod nord — i de to i dommen nævnte fra lyngvejen til stranden rækkende matr. nr. 3 d og sydligst 3 e, hvis sydskel er 310 meter langt, og hvis bredde fra syd til nord ved stranden og ved lyngvejen er henholdsvis 19,46 meter og 29,5 meter (svarende til de den nedennævnte deklarationspåtegning af 14. januar 1918 nævnte breddemål, tilsammen henholdsvis 19,459 og 29,502, jfr. påtegningen af 24. ok-

tober 1918). Matr. nr. 3 d i forbindelse med de små lodder nord herfor må antages at være det i den nedengivne deklarationspåtegning af 24. oktober 1918 som solgt til grosserer Caspersen ommeldte areal, der betegnes som resten af lyngloden.

Den i dommen omhandlede kontrakt af 20. juli 1910 lyder i sin helhed således:

„Jeg undertegnede Gaardejer Peter Ibsen af Høve, afgiver herved Jord til Vej paa den syndre Side af min Lynglod Matr. Nr. 3 Høve Lyng. Jorden til Vejen afgiver jeg i hele den til mig tilhørende Lynglods Længde fra Amtsvejen til Stranden. Jordstykket, jeg afgiver til Vejen, skal have en Bredde af 10 Alen, maalt fra Kroejer Vinters Skel og løbe langs med dette. I en Længde af 35 Alen, maalt fra yderste Græskant, skal Vejen have dobbelt Bredde. Langs Vejens nordre Side graves en Vejgrøft, Vedligeholdelsen af denne er Peter Ibsen uvedkommende. Denne Overenskomst er bindende for undertegnede og senere Ejere.“

Af ordlyden af deklarationen af 20. oktober 1917, tinglæst 28. s. m., fremhæves:

„Underskrevne Gaardejer Niels Peter Ibsen af Høve erkender herved forlængst at have indrømmet Beboere af Vig og Asnæs Sogne Ret til Færdsel af enhver Art ad en 6,277 Meter (10 Alen) bred Vej over Lyngloden under min Ejendom Matr. Nr. 3 a Høve, Asnæs Sogn, hvilken Vej gaar langs den søndre Side af Lodden, umiddelbart op mod de til Pindals Kroen hørende Jorder, og i hele Loddens Længde fra Landevejen til Stranden, endvidere Ret til at afbenytte Oplagsplads etc., et ligeledes 6,277 Meter (10 Alen) bredt Stykke Jord umiddelbart op til (Nord for) nævnte Vej i en Længde af 21.795 Meter (35 Alen) fra det Sted, hvor Væxten begynder, og indefter.

— — —
Langs den ommeldte Vejs nordre Side er gravet en Grøft af ca. 0,934 Meters (ca. 1½ Alens) Bredde foroven, hvilken Grøft stedse skal være der.

— — —
For Indrømmelsen af disse Rettigheder har en Række Beboere i de nævnte Sogne forlængst betalt mig et Vederlag af 100 — Et Hundrede — Kroner, hvorfor herved kvitteres.

— — —“
Af ordlyden af påtegningen af 14. januar 1918, tinglæst 18. s. m., på deklarationen fremhæves:

„Underskrevne Gaardejer Niels Peter Ibsen indrømmer herved Beboerne af de nævnte Sogne ret til at udvide den i foranstående Deklaration omhandlede Vej med et ved dennes nordre Side beliggende Stykke fra Oplagspladsen, som altsaa forbliver uforandret, og indefter i hele Længden, saaledes at det tillagte Stykke ude ved Oplagspladsen har en Bredde af 13,182 m (21 Alen) og i den anden Ende, hvor Vejen begynder, en Bredde af 23,225 m (37 Alen), begge Steder altsaa foruden den tidligere Vejbredde, og saaledes at Vejens Nordgrænse er en lige Linie, trukken mellem de nævnte 2 yderste Breddepunkter.

Den langs den hidtidige Vejs nordre Side gaaende Grøft skal flyttes til det nordre Skel af det herommeldte yderligere Stykke — — —

For Indrømmelsen af denne yderligere Ret er betalt mig et Vederlag af 300 Kr. — — —“

Af ordlyden af påtegningen af 24. oktober 1918, tinglæst 25. s. m., på deklARATIONEN fremhæves:

„De i foranstående Deklaration med Paategning ommeldte Jordstykker til Vej og Oplagsplads m. v. er i sin Tid i Virkeligheden solgt til et Konsortium som Repræsentanter for Beboere i Vig og Asnæs Sogne til Ejendom og fuldkommen fri Afbenyttelse i enhver Henseende, og Jorden kan naarsomhelst fordrer udstykket og tilskødet — — uden noget som helst Vederlag til Ejdendommens Ejer. — — Jordstykkets Bredde mod Stranden er ialt 19,459 m (31 Alen) og ved Lyngvejen ialt 29,502 m (47 Alen), heri indbefattet baade det, der er betegnet som Vej, og det, der er betegnet som Oplagsplads m. v. — Jeg, Niels Peter Ibsen, erklærer udtrykkelig, at jeg har undtaget dette Areal ved mit Salg af Resten af Lynglodden til Grosserer Caspersen, København. Som Repræsentanter for det ovennævnte Konsortium tiltræder underskrevne Gaardejer Fridoff Madsen af Aastofte og Parcellist Peter Petersen af Jyderup herved foranstaaende. Vi erklærer paa Tro og Love, at den samlede Købesum for Arealene, 400 Kr., svarer til disses Værdi i Handel og Vandel. — —“

Deklarationen er yderligere forsynet med en af konsortiet den 29. oktober 1920 underskrevet påtegning, hvorefter gårdejer Ibsen anmodes om at udstede skøde til „Selskabet Strandvejen ved Pindals Kro“, på det „forommeldte jordstykke“, således at påtegningen af 24. oktober 1918 ved skødets lysning ville være at udslette af pantebogen, hvilket også skete ved skødets lysning den 26. november 1920.

Efter at matr. nr. 3 g i 1924 var udstykket fra matr. nr. 3 a og deklARATIONEN var overført til dettes register, blev 3 g ved skøde af 11. december 1933 solgt til handelsmand Carl H. Møller. I dette skøde nævnes, at der påhviler ejendommen en ret for beboerne i Asnæs og Vig sogne til en 10 alen bred vej over lynglodden til matr. nr. 3 a samt oplagsplads på lodden, færdselsret på strandbredden, ret til at tage sand og grus.

I skrivelse af marts 1947 anmodede dommeren i Nykøbing Sj. købstad m. v. landinspektør Weitemeyer om til brug ved en for tiden stedfindende omskrivning af realregistrene at erklære, om deklARATIONEN lyst 26. oktober 1917 med påtegning lyst 18. januar 1918 endnu havde betydning og i bekræftende fald for hvilke matrikuli af 3 a Høve og parceller. Landinspektøren svarede den 3. maj 1947 således: „Vedrørende matr. nr. 3 c sammesteds“. På grundlag heraf blev deklARATIONEN med nævnte påtegning udslettet nogle dage senere i medfør af tinglysningenslovens § 20, stk. 1.

Ved skøde lyst 19. juli 1947 købte appellantinden matr. nr. 3 g af for nævnte C. H. Møller, i hvilket skøde deklARATIONEN følgelig ikke er nævnt.

Appellantinden anlagde det over matr. nr. 3 g førende vejstykke som fast vej og anvendte det som indkørsel til sit på grunden værende sommerhus.

Da de indstævnte nægtede at yde noget bidrag til vedligeholdelsen af vejstykket, skønt det blev stærkt opkørt, når de om efteråret kørte med tang og sand derover, nægtede hun dem i 1949 tilladelse til sådan færdsel.

Den i dommen nævnte af landinspektør Weitemeyer afgivne erklæring, der er dateret den 17. december 1949, indeholder foruden den i dommen givne blandt andet de nedengivne udtalelser:

„Det nævnte Jordstykke blev udstykket af mig og skyldsat under Matr. Nr. 3 e Høve By, Asnæs Sogn. Ved Opmaalingen blev der ikke overført mig oplyst noget om, at Vejen fra Landevejen til Lyngvejen skulde medtages under Par-

cellen — — — kun den Del af Matr. Nr. 3 a, der laa fra Lyngvejen til Stranden, blev kaldt for Lyngloddet, idet den Del, der laa fra Lyngvejen til Landevejen, er opdyrket.“

Det er under sagen oplyst, at der ikke nu findes nogen grøft ved nordsiden af vejstykket mellem Nykøbingvejen og lyngvejen. Medens appellandtinden påstår, at der aldrig har været en sådan grøft, gør de indstævnte gældende, at dette har været tilfældet, men at grøften senere — uvist hvornår — er tilkastet.

Det kan, som sagen foreligger oplyst, ikke ved sagens pådømmelse lægges til grund, at der efter udstedelsen af kontrakten af 1910 har været nogen grøft på matr. nr. 3 a i ca. 10 alens afstand fra sydskellet på nogen del af strækningen mellem Nykøbingvejen og lyngvejen.

Det må efter det oplyste antages, at der i al fald ikke på de østligste ca. 50 meter af denne strækning — altså nærmest Nykøbingvejen på det nuværende matr. nr. 3 g's grund — før omkring 1920 har været nogen gennemgående vognfærdsel mellem Nykøbingvejen og lyngvejen, men at denne færdsel har fulgt en vej mellem kroen og dennes have, indtil den vest herfor er ledet ind på det daværende matr. nr. 3 a.

Det må efter alt forliggende anses som det mest sandsynlige, at den vejret, der i henhold til deklARATIONEN lyst 26. oktober 1947 med påtegning lyst 18. januar 1918, sammenholdt med kontrakten af 27. juli 1910, tilkom de indstævnte, kun vedrørte arealet mellem lyngvejen og stranden. Herved må særligt følgende tages i betragtning:

Vel svarer matrikulkortets betegnelse af Nykøbingvejen som landevej nærmest til udtrykkene amtsvejen og landevejen i henholdsvis kontrakten af 1910 og i deklARATIONEN af 1917, der anvender disse udtryk om udgangspunktet for den strækning, som vejretten omfatter, men på den anden side er det ikke godtgjort, at Nykøbingvejen på noget tidspunkt har været udgangspunkt for den grøft, der i disse dokumenter nævnes som nordlig afgrænsning af strækningen, medens det vides, at der har været gravet en sådan grøft mellem lyngvejen og stranden, jfr. deklARATIONSPÅTEGNINGEN af januar 1918, hvori flytning mod nord af denne grøft nævnes. Hertil kommer, at denne påtegning omhandler udvidelse af den i deklARATIONEN omhandlede vej med dels oplagspladsen, dels derfra „og indefter i hele længden“ et tilsvarende stykke til „den anden ende, hvor vejen begynder“, og det af de opgivne breddemål kan ses, at dette punkt må ligge ved lyngvejen. Endvidere synes også deklARATIONSPÅTEGNINGEN af 25. oktober 1918 at gå ud fra samme antagelse, jfr. blandt andet udtrykket „de i foranstående deklARATION med påtegning ommeldte jordstykker til vej — — — er i virkeligheden solgte — — —“ og udtrykket „resten af lyngloddet“, der må antages alene at vedrøre arealer vest for lyngvejen. Endelig henvises til, at skødet af 17. november 1920 vedrørende fortsat gyldighed af deklARATIONEN med påtegning af 14. januar 1918 alene omhandler færdsel på strandbredden og ret til at hente tang og sand, men ikke omtaler selve færdselsretten på vejen.

Selv om dog de nævnte aftaler antages at omfatte en vejret for de indstævnte på en strækning mellem Nykøbingvejen og lyngvejen, må der efter det om færdselsforholdene før 1920 oplyste dog gås ud fra, at de ikke kan have gyldighed forsåvidt angår indkørslen til appellandtindens ejendom, det nuværende matr. nr. 3 g, der ikke i de første 10 år efter kontrakten af 1910 og altså heller ikke på det tidspunkt, da deklARATIONEN af 1917 og dens påtegninger af 1918 blev udstedt, benyttedes til den i aftalerne omhandlede færdsel.

Retten må herefter anse udslættelse af tingbogen, forsåvidt angår matr. nr. 3 g af Høve, af den oftnævnte deklaration med påtegning som sket med rette.

B.

De indstævnte har endvidere gjort gældende, at de i hvert fald har vundet hævd på den omhandlede vejret over matr. nr. 3 g.

Da den pågældende vej ikke kan antages anlagt for de indstævntes skyld, vil de kun kunne vinde hævd ved alderstidshævd, og da sådan ikke er godtgjort, kan der heller ikke gives de indstævnte medhold på dette punkt.

Appellantinden vil herefter være at frifinde, hvorved bemærkes, at det herefter skønnes ufornødent at komme ind på spørgsmålet om, hvorvidt appellantinden allerede i medfør af tinglysningslovens § 27 var fritaget for at respektere deklarationen.

De indstævnte vil dernæst have at godtgøre appellantinden sagsomkostninger for begge retter med 800 kr.

Thi kendes for ret:

Appellantinden, fru Ellysetty Nelson, bør for tiltale af de indstævnte, konsortiet Strandvejen „Høve Pindal“, i denne sag fri at være.

De indstævnte bør inden 15 dage efter denne doms forkyndelse til appellantinden betale sagsomkostninger for begge retter med 800 kr.

Intet stempelforbehold for landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse påanket til Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

På foranledning af Højesteret er der indhentet en erklæring af 11. december 1952 fra Nykøbing Sj. dommerkontor, hvorefter den i sagen omhandlede servitut i henhold til landinspektør Weitemeyers erklæring af 3. maj 1947 ved omskrivning af realregistrerne alene overførtes til den nye tingbogs blad for matr. nr. 3 e af Høve.

I skrivelse af 10. august 1951 har Landbrugsministeriet udtalt, „at det oprindelige matr. nr. 3 Høve by, der første gang blev udstykket i 1910, i den ved matrikuleringen udarbejdede beregningsprotokol for Asnæs sogn står anført således i protokolens lodbeskrivelse: „En med gårdsplads i byen sammengrænsende hovedlod sydvest for byen, en lynglod og to tørvelodder nordøst for byen. Den som lynglod betegnede lod er den, som fra stranden strakte sig ind til landevejen og lidt øst for denne. Udtrykket „Lyngloden“ findes ikke anført på matrikelkortene — hverken det originale eller de senere benyttede — som betegnelse for den pågældende lod eller dele heraf, og er således næppe nogen lokal betegnelse, men blot angivende, at der har været lyngbevoksning på lodden.“

Det er for Højesteret oplyst, at Pindalskroen brændte natten til den 8. februar 1921.

Af nogle til brug for Højesteret afgivne vidneforklaringer fremgår det, at der, senest i 1917, er gravet grøft ved det nordre skel af

vejstykket mellem landevejen og lyngvejen, hvilken grøft dog senere, som det må antages ca. 1930, er sløffet af en tidligere ejer af indstævntes ejendom på strækningen langs ejendommen, og at den senere på den øvrige del af den nævnte strækning efterhånden er bleven mere eller mindre forfalden. Det må endvidere efter vidneforklaringerne antages, at vejstykket også forinden kroens brand, fra hvilket tidspunkt vejen gennem krohaven blev lukket, i et vist omfang har været benyttet af medlemmer af det appellerende konsortium, og at vejretten erhvervedes blandt andet for at muliggøre en sådan benyttelse.

Fire dommere bemærker følgende:

Dokumenterne af 1910 og 1917 findes efter deres ordlyd klart at hjemle appellanten vejret på hele strækningen mellem landevejen og stranden. Deklarationerne af 1918 havde alene til hensigt, henholdsvis at udvide og at afgive grundlag for tilskødning af det appellanten til brug som vej og oplagsplads vest for lyngvejen overladte areal, men vedrørte ikke vejstykket fra lyngvejen til landevejen, og de deri benyttede udtryk kan ikke medføre en fravigelse af den naturlige forståelse af de to ældre dokumenter, hvis udtryksmåde der iøvrigt intet holdepunkt findes for at anse benyttede ved en fejltagelse, hvorved bemærkes, at udtrykket „lyngloden“ efter Landbrugsministeriets foran anførte skrivelse ikke kan antages kun at sigte til matr. nr. 3 a's areal vest for lyngvejen.

Den omstændighed, at appellanten indtil 1920 tildels eller måske for størstedelen benyttede den over Pindalskroens jorder gående vej, der udmunder i den under sagen omhandlede vej vest for indstævntes ejendom, kan ikke medføre, at appellanten ikke antages at have vejret til det øst for den førstnævnte vejs udmunding beliggende vejstykke; thi det er ubestridt, at vejretten begyndte enten ved landevejen eller ved lyngvejen, og det fremgår ikke af sagen, at appellanten havde vejret over kroens jorder. Endvidere taler også den omstændighed, at appellanten i alt fald fra 1920, uden at indsigelse herimod er oplyst fra nogen side at være gjort, har benyttet vejen i hele dens udstrækning, for, at det har været meningen med de oprindelige aftaler, at appellanten skulle have ret hertil. Endelig kan det forhold, at appellanten fik skøde på vejstykket med videre vest for lyngvejen, hverken tinglysningsmæssigt eller på anden måde have indflydelse på deres ret til det øvrige vejstykke.

Herefter findes den stedfudne udslettelse af deklARATIONEN af 20. oktober 1917 at have været stridende mod appellantens ret.

Selv om indstævnte, der ved købet af ejendommen må antages at have været bekendt med vejens eksistens, har haft opfordring til at anstille nærmere undersøgelse udover tingbogen angående eventuelle rettigheder over vejen, findes hun dog under hensyn til, at deklARATIONERNE om vejretten på tinglysningsdommerens eget initiativ var udslettede kort før købet, at have haft nogen føje til at gå ud fra, at der ikke eksisterede nogen hende bindende færdselsret

over det vejstykke, der gik over hendes grund, og det findes her-
 efter betænkeligt at fastslå, at indstævnte ikke ved købet har været
 i god tro i tinglysningslovens forstand.

Tinglysningsdommeren findes imidlertid at have været uberet-
 tigt til at slette appellants vejret i medfør af tinglysningslovens
 § 20, stk. 1, idet rettigheden ikke kunne anses som åbenbart ophørt
 eller som urigtig indført, og han derhos ikke i medfør af nævnte
 bestemmelses sidste punktum, har søgt oplysning hos appellanten.
 Herved bemærkes, at tinglysningsdommeren ikke ved at indhente
 erklæring fra en landinspektør kan frigøre sig for sin pligt til selv-
 stændigt at tage stilling til et retsspørgsmål som det her forelig-
 gende, hvor retten til den stadig stedfindende brug af vejen beror
 på fortolkningen af en aftale.

Da udslettelsen herefter er sket ved en fejl fra tinglysnings-
 dommerens side, findes forholdet omfattet af tinglysningslovens
 § 34.

Da appellanten har udøvet vejretten i lang tid og lige til vejen
 blev spærret af indstævnte, da indstævnte som ovenfor nævnt ved
 købet havde haft opfordring til og må antages let at have kunnet
 skaffe sig oplysning om appellants vejret, da indstævnte i ca.
 2 år efter købet har ladet appellanten bruge vejen uden indsigelse,
 og da denne i rimelig tid efter indsigelsens fremsættelse har hævdet
 sin ret blandt andet ved at benytte tinglysningslovens § 33, findes
 selve retten at burde tilkendes appellanten.

Som følge af det anførte vil appellants påstand om under-
 rettsdommens stadfæstelse være at tage til følge.

Sagens omkostninger for landsret og Højesteret findes ind-
 stævnte at burde betale til appellanten med 1000 kr.

Een dommer, der iøvrigt er enig med flertallet, finder ikke, at
 det — således som sagen er forelagt Højesteret — kan fastslås, at
 tinglysningsdommeren ved servitutens udslettelse har begået en
 sådan fejl, at forholdet omfattes af tinglysningslovens § 34 og stem-
 mer herefter for at stadfæste dommen.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Underrettens dom bør ved magt at stande.

*I sagsomkostninger for landsret og Højesteret betaler ind-
 stævnte, fru Ellysetty Nelson, til appellanten, konsortiet Strandvejen
 „Høve Pindal“, 1000 kr., der udredes inden 15 dage efter denne
 højesteretsdoms afsigelse.*

Onsdag den 18. februar.

Nr. 279/1951. **Forsvarsministeriet** (landsretssagfører Hjermind)
mod

Vagn Erik Jaque (landsretssagfører H. Steglich-Petersen efter ordre)
og

nr. 289/1951 **oversergent V. B. Lundberg** (Hjelle efter ordre)
mod

Vagn Erik Jaque (landsretssagfører H. Steglich-Petersen).

(Spørgsmål om Forsvarsministeriets og en oversergents ansvar for skade tilføjet
en værnepligtig under træningsøvelser).

Østre Landsrets dom 3. juli 1951 (X afd.).

Søndag den 1. september 1946 blev der på Gardchusarregimentets øvelsesplads ved kasernen ved Næstved for mandskabets pårørende afholdt en opvisning, hvorunder mandskabet skulle passere en med forskellige forhindringer udstyret feltsportsbane, bl. a. en ca. 13 meter bred vandgrav, hvis bund skrånede således, at vanddybden omkring midten var ca. 2 meter og ved bredderne ca. ½ meter. Passagen skulle ske ad en pontonbro, bestående af tre led, hver sammensat af fire metaltrømler to i hver ende samlende en tværgående planke og disse atter forbundne i broens længderetning ved to parallelle på trømlerne i en indbyrdes afstand af ca. ½ meter anbragte planker. Soldaterne skulle fra land springe et kort stykke ud på lægterne og ad disse løbe over den gyngende bro, der markeredes at være under artilleribeskydning derved, at sprængladninger udkastedes i vandet. Øvelsen lededes af sagsøgte, ritmester L. Münter, der havde ladet sagsøgte, oversergent V. B. Lundberg og sergent B. W. Jørgensen tage opstilling på henholdsvis venstre og højre side af broen ved den ende, hvorfra mandskabet skulle begynde passagen. Deres standplads var ca. 2 meter til siden for broen og ca. 2 meter fra bredden. Herfra skulle de kaste sprængladningen ud mod midten af vandgraven og i en afstand af ca. 2 meter fra broen. Ladningen bestod af sprængstoffet P. E. nr. 2, der var forsynet med en sprængkapsel, forbundet med en lunte, som blev antændt samtidig med, at udkastningen fandt sted, og som var således afpasset, at kapslen og derved ladningen skulle eksplodere, når bomben var nået ned imod bunden af vandgraven. Herved skulle vandet komme i en sådan bevægelse, at broen vippede, og de soldater, der befandt sig på broen, yderligere påvirkedes af lyd og luftbølger fra sprængningen. Der var desuden nær broen opstillet et røgudviklingsapparat, som lagde et røgslør hen over broen.

Efter at en del soldater under den fornævnte øvelse havde passeret pontonbroen, skulle sagsøgeren, rekrut Vagn Erik Jaque, passere. Han betænkte sig et øjeblik, men sprang derefter ud på enden af broen, tilskyndet dertil af sagsøgte Lundberg, som samtidig kastede en bombe, der faldt på en sådan måde, at sagsøgeren kom til skade ved eksplosionen, blandt andet således, at hans højre fod måtte amputeres ved hans straks derefter skete indlæggelse på amts- sygehuset i Næstved, ligesom begge ben ivotrigt blev beskadiget. Sagsøgte

Münter, der tidligere under øvelsen havde opholdt sig andet steds på felt-sportsbanen, var netop i det øjeblik, ulykken skete, nået hen til vandgravens ende til venstre for broen.

Der blev i anledning af ulykken rejst tiltale mod de sagsøgte Münter og Lundberg efter den militære straffelovs § 63, og den borgerlige straffelovs § 249, stk. 2, ved retten for Næstved købstad m. v., ved hvis dom af 3. marts 1947 de begge blev frifundet, idet de ikke ansås at have undladt at efterkomme nogen dem efter reglement, særlig forskrift eller tjensteforholdets natur påhvilende pligt, ligesom der ikke fandtes godtgjort strafbar uagtsomhed fra deres side.

Sagsøgerens ophold på amtssygehuset i Næstved varede til den 22. december 1946 og han har desuden i 1947 dels fra den 16. januar—12. juli og dels fra den 1. september—15. oktober været indlagt på ortopædisk hospital i København, hvor gentagne operationer i såvel højre som venstre ben fandt sted. Derefter behandlede han ambulantly på dette hospital, hvor han den 15. juli 1950 endelig undersøgtes af reservelæge Johs. Mortens, der i en om undersøgelsen afgivet erklæring har udtalt, at sagsøgeren nu gik udmærket med støtte af kun en stok på en højre crusprotese i tilslutning til en fra ledlinien i knæet 10 centimeter lang amputationsstump og med platfodsstøvløve på venstre fod, i hvilken fandtes ømhed efter operationssår. Tilstanden var nu stationær. Det ville altid være nødvendigt for ham at bruge ortopædisk fodtøj til venstre fod, i hvilken der med årene kunne komme yderligere smerter.

Efter reglerne i lov nr. 94 af 27. marts 1934 om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige har direktoratet for ulykkesforsikringen den 9. november 1948 truffet den afgørelse, at ulykkestilfældet må antages at have medført en invaliditet for de første 2 år på 90 pct. og derefter på 75 pct. og beregnet invaliderente foreløbig — jfr. lov nr. 111 af 23. marts 1948 — til 234 kr. månedlig med et tillæg af 1125 kr. en gang for alle. Derudover er der gennem Krigsministeriet udbetalt mindre beløb til dækning af hans forældres ophold i Næstved i dagene efter ulykken.

I skrivelse af 10. maj 1949 til sagsøgeren har direktoratet for ulykkesforsikringen dernæst blandt andet udtalt, at det ikke finder at burde modsætte sig, at spørgsmålet om, hvorvidt han vil kunne opnå erstatning efter andre regler end de i den militære invaliderentelov indeholdte, prøves ved domstolene og derfor finder, at sagsøgeren med føje kan sagsøge Krigsministeriet, jfr. lovens § 3, stk. 2, til opnåelse af erstatning for den ham som følge af det heromhandlede ulykkestilfælde tilføjede skade og ved skrivelse af 8. januar 1950 til Justitsministeriet har direktoratet skønnet, at sagsøgeren med føje vil kunne gøre sådant erstatningskrav gældende over for de sagsøgte Münter og Lundberg. Justitsministeriet har meddelt fri proces under erstatningssag i skrivelser af 7. juli 1949 og 26. januar 1950 til sagsøgeren mod de tre sagsøgte og ved skrivelse af 15. januar 1951 til de sagsøgte Münter og Lundberg.

Under denne ved stævning af 13. februar 1950 anlagte sag har nu sagsøgeren gjort gældende, at han må have krav på fuld erstatning for den ham ved ulykken overgåede skade, såvel hos sagsøgte, Forsvarsministeriet, som hos de sagsøgte Münter og Lundberg, og han har i så henseende nærmere anført:

Selv om det i uddannelsesspøjemed anses nødvendigt at udsætte soldaterne for på nært hold at påvirkes af sprængninger, og selv om passende sikkerheds-

foranstaltninger træffes under disse øvelser, må det anvendte sprængstof på grund af sin højeksplosive karakter og de i virkeligheden uberegnelige virkninger af sprængstoffet anses for så farligt i brugen, at det offentlige burde yde fuld erstatning, hvis en skade indtræder. Selv om dette måtte anses udelukket ved lovgivningens regler, må sådan erstatningspligt i nærværende tilfælde påhvile samtlige de sagsøgte, idet de ved uagtsomt forhold har medvirket til skadens indtræden, Forsvarsministeriet, fordi det ikke har fastsat betryggende regler til mandskabets beskyttelse sam tillige i medfør af reglerne i D. L. 3—19—2 som medansvarlig for forsømmelser i tjenesten, udvist af de to øvrige tiltalte. Sagsøgte Münters ansvar følger deraf, at han ikke har planlagt og gennemført øvelsen med tilstrækkelig omhu for at hindre fejlkast eller virkningerne deraf. Sagsøgte Lundbergs ansvar følger deraf, at han har været skødesløs ved kastningen af bomberne.

I overensstemmelse med sin endelige påstand har sagsøgeren opgjort erstatningen således:

1. Tab af arbejdsfortjeneste fra 21. april 1947 til 9. november 1948, på hvilken dag invaliditetserstatningen blev opgjort	10.000 kr.
2. Svie, smerte og vansir	10.000 —
3. Invaliditet	30.000 —
4. Udgifter ved	
a. rekreationsophold i Kalundborg i sommeren 1947	500 —
b. kørsel til og fra behandling på ortopædisk hospital i 1948 og 1949	826 —
c. diverse	274 —
d. forældrenes rejser til Næstved under sagsøgerens hospitalsophold der	1.069 —
e. sagførerbistand i tiden indtil udgangen af 1948	800 —
	<hr/>
	tilsammen . . . . . 53.469 kr.

Dette beløb påstår sagsøgeren de sagsøgte dømt til solidarisk at betale ham med renter 5 pct. årlig fra den 21. april 1947, på hvilken dag sagsøgeren skulle være hjemsendt.

De sagsøgte påstår sig frifundet. Sagsøgte Forsvarsministeriet har til støtte herfor for det første anført, at loven af 24. marts 1934 udtømmende angiver, i hvilket omfang militære personer kan få erstatning fra det offentlige, når de kommer til skade i tjenesten, og dette må gælde hvad enten ulykken er hændelig eller den må anses forvoldt ved tilregneligt forhold fra militærpersoner. Dernæst gøres der fra ministeriets side gældende, at det har vist sig nødvendigt i uddannelsesøjemed at foretage øvelser som den heromhandlede, og at brugen af sprængstoffet på grundlag af de engelske instruktørers udtalelser og gennemprøvninger ved danske befalingsmænd er således indøvet, at fare skulle være udelukket. Ved sagsøgte Münters tilrettelægning af øvelsen er der ikke sket afvigelser fra den fremgangsmåde, som ministeriet har tilladt på grundlag af de ved gennemprøvingerne opnåede erfaringer, og det har været ugørligt ved yderligere sikkerhedsforanstaltninger at beskytte mandskabet mod virkningerne af sprængningen. Det har derfor været forsvarligt for ministeriet at tillade en øvelse som den heromhandlede afholdt. Sagsøgte Lundbergs kast må vel antages

at have taget en retning, der har bragt bomben til at eksplodere på nærmere hold end sædvanligt, men hans handling kan ikke anses som en skødesløs tilside-sættelse af sikkerhedshensyn, og må betegnes som et hændeligt uheld. De sagsøgte Münter og Lundberg har til støtte for deres frifindelsespåstand sluttet sig til disse betragtninger. Sagsøgte Lundberg har endelig for sit vedkommende anført, at for det tilfælde, at det fastslås, at hans kassen af bomben har taget forkert retning på grund af hans uagtsomhed, må han dog fritages for ansvaret for følgerne af sin handling, der er foretaget i henhold til ordre fra hans foresatte, når henses til, at den er foretaget under sådanne omstændigheder, at det har været vanskeliggjort for ham at kaste nøjagtigt.

Under domsforhandlingen i straffesagen blev der afgivet forklaringer af de sagsøgte Münter og Lundberg samt af vidnerne, sergent Jørgensen, korporal C. T. Andreasen og forskellige soldater, der havde været øjenvidner til ulykken, hvorhos chefen for gardehusarregimentet, oberst M. Fog, og nuværende oberst for ingeniørvåbenet S. Bjørke afgav forklaringer. Under domsforhandlingen i nærværende sag er påny afgivet forklaringer af de to nævnte sagsøgte og af oberst Bjørke, hvorhos sagsøgeren har afgivet partsforklaring, og vidneforklaring er afgivet af sagsøgerens fader, brand-chauffør W. Jaque, frugthandler J. V. Holm, brandmand E. Christensen, nu instruktør i hjemmeværnet S. Guldberg, ingeniør, sprængstoffabrikant K. V. Nielsen og direktør for statsprøveanstalten G. Hansen, der tidligere har arbejdet på søværnets prøveanstalt.

Efter det oplyste er det anvendte sprængstof, kaldet P. E. nr. 2, et kraftigt brydende materiale, som er udpræget sikkert over for påvirkninger af ild, fugtighed og slag, men som blandt andet ved hjælp af en sprængkapsel kan bringes til eksplosion. Eksplosionstemperaturen må antages at ligge omkring 3000 graders Celsius. Sker eksplosionen under fordæmning, såsom under vand, vil trykket forplante sig til fordæmningen med en begyndelseshastighed af ca. 1500 meter i sekundet. Fordæmningskraften stiger med vandhøjden og trykket breder sig her til alle sider. Sker eksplosionen ved bunden af vandgraven vil trykket dog væsentlig have den virkning, at vandet kastes opad. Sker eksplosionen ufordæmnet vil virkningen i form af lufttrykket være mindre kraftigt, derimod kan nærheden af løse sten og lignende ved eksplosionsstedet kunne medføre fare for omgivelserne. Direktør G. Hansens udtalelser går ud på, at der ved civile sprængninger uden beskyttelse af mennesker ikke bør være mindre afstande fra sprængningstedet ved sprængladninger på højst 250 grams vægt end 100 meter ufordæmnet og 15—30 meter under henholdsvis 2 meter og 1 meter vand. Om forsvarligheden af sprængninger på kortere afstand og med mindre sprængladninger under militære øvelser har han ikke ment at kunne udtale sig nærmere. Ingeniør K. V. Nielsen, der ikke kender det pågældende sprængstof, men sprængstoffer af lignende art, anser sprængninger på nært hold for farlige.

Det heromhandlede sprængstof, hvis sammensætning er en militær hemmelighed, er af engelsk militær under sidste verdenskrig anvendt til træning af soldaterne derved, at disse udsættes for eksplosionsvirkningerne på så nært hold som muligt, når henses til, at skadetilføjelse ved lufttrykket eller bortsprængte dele må undgås. Denne træning er også efter krigens afslutning fundet af afgørende betydning for mandskabets uddannelse, idet det har vist sig, at tilvænningen til påvirkninger af lyden af lufttrykket fra eksplosionerne gør mand-

skabet velegnet til at klare sig under beskydning og lignende. Indøvelsen i denne anvendelse af sprængstoffet ved danske militære afdelinger er sket ved engelske instruktører, der også har uddannet befalingsmænd ved gardehusarregimentet, deriblandt sagsøgte, ritmester Münter. Denne har sammen med instruktør Guldberg gennemprøvet virkningerne af sprængningerne. Man havde herunder fra broens midte kastet sprængladninger på indtil ca. 700 grams vægt i broens nærhed og på ca. 250 grams vægt ind under broen uden anden virkning end, at vandet kastedes i vejret og satte broen i bevægelse. Sagsøgte Münter har derefter uddannet andre befalingsmænd, deriblandt sagsøgte, sergent Lundberg. Sprængstoffet, der fremstilles i stænger af knap 250 grams vægt, anvendes under øvelser på den måde, at en stang brækkes i to eller tre dele, der derefter, forsynet med sprængkapsel og antændt lunte kastes til en afstand af nogle meter fra de soldater, som skal udsættes for påvirkninger. Efter de engelske instruktørers udsagn skulle en eksplosion i en sådan afstand ikke kunne rumme fare for personer, og de erfaringer, som sagsøgte Münter i samarbejde med instruktør Guldberg og senere under øvelserne med mandskabet havde indhøstet, bekræftede disse udsagn, idet der ikke, forinden den her omhandlede ulykke indtraf, var sket nogen skade under øvelserne, der blandt andet havde fundet sted ved vandgraven på den foran beskrevne måde ved kastning af bomberne mod vandgravens dybeste sted på midten og i ca. 2 meters afstand fra broen. Der var ikke udarbejdet noget særligt reglement for denne art øvelser, men deres tilrettelæggelse skete på grundlag af de engelske instruktørers anvisning og de under tidligere øvelser indhentede erfaringer.

Forud for den pågældende opvisning havde sagsøgte Münter instrueret sagsøgte Lundberg om at kaste bomberne på samme måde som sket under tidligere øvelser. Mandskabet, der på ulykkesdagen gennemløb feltsportsbanen, var ved en tidligere passeret forhindring blevet udsat for påvirkning af ufordæmmede eksplosioner ved sådanne bombekastninger, hvilket sagsøgte Münter havde overvåret, hvorefter han begav sig til vandgraven for at overvåre blandt andet de der foregående bombekastninger. Ulykken indtraf dog i det øjeblik, han nåede hen til enden af vandgraven. Af skade på materiel fandtes en stor bule forneden i den venstre ponton nærmest bredden, og den venstre gangplank sprængt ved pontonen. Sagsøgerens højre støvle var revet op på indersiden i kanten mellem sålen og overlæderet fra hælen og hen til midten af sålen.

Om de nærmere omstændigheder ved ulykken er der ikke gennem de afgivne forklaringer tilvejebragt fuld klarhed.

Sagsøgte Münters forklaring går ud på, at han ikke så, hvor bomben faldt. Sprængningen forekom ham ikke at have anden lyd end den sædvanlige. Han så, at dele af broen gik i vejret og at en af soldaterne faldt i vandet og måtte hjælpes op. Iøvrigt kan han ikke udtale sig om enkeltheder.

Sagsøgte Lundbergs forklaring går ud på, at han fra sin anviste standplads kastede bomben på samme måde som han plejede. Nogle bomber ramte vandet midt i graven, andre ramte vandet nærmere land, men de faldt alle i samme retning ca. 2 meter fra broen. Røgsløret var tæt, men han kunne hele tiden se den nærmeste ende af broen. Han så den bombe, der forvoldte ulykken, ramme vandet — ret nær ved land — og hørte plasket deraf samt straks efter et andet plask, som han mener hidrørte fra sagsøgeren, som han så faldt i vandet. Eksplosionen fulgte umiddelbart efter.

I straffedommen anføres som bevisførelsens resultat:

Efter de forklaringer, der er afgivet af de for retten afhørte vidner, må det antages, at det af Lundberg udkastede sprængstof, hvis eksplosion gav anledning til ulykken, ikke er nået tilstrækkelig langt ud i vandgraven, og derfor er eksploderet på lavere vand end forudsat, men retten må efter en samlet overvejelse af de afgivne forklaringer antage, at eksplosionens særlige voldsomhed skyldes, at sprængstoffet er blevet fordæmmet enten ved, at tilskadekomne er sprunget ud på det, eller ved, at det er trillet ind under en af de forreste pontoner, som derefter ved den tilskadekomnes vægt er trykket ned mod det. For den første mulighed taler korporal Chr. Fromsgaard Andreasens forklaring om, at tilskadekomne forfejlede springet og faldt i vandet, ligesom mening nr. 1002 Hans Frederiksen har forklaret, at tilskadekomne vistnok nåede pontonen, men snublede og faldt i vandet mellem pontonerne, hvorhos menig nr. 738 Helge Persson har forklaret, at der var to, der kom i vandet, og den ene af dem var allerede kommet forbi eksplosionsstedet. For den anden mulighed taler sergent Børge William Jørgensens forklaring om, at der kun var $\frac{1}{2}$ meter vand under den nærmeste del af broen, så tønderne her hvilede på bunden, når der kom nogen på broen, samt menig nr. 604 Henning Hansens forklaring om, at da bomben sprang, var der en mand lige over sprængstedet, og en af tønderne fløj til vejs.

Af de for landsretten afgivne forklaringer fremhæves følgende:

Sagsøgeren har forklaret, at han fra tidligere øvelser var fuld fortrolig med passagen over vandgraven, men at han ikke tidligere havde deltaget i øvelser, hvorunder sprængladninger var kastet på den foran beskrevne måde. Ved begyndelsen af øvelsen blev mandskabet underrettet om, at sprængladninger ville blive kastet. Der blev herunder sagt, at der ikke var forbundet fare med sprængningerne, og at øvelserne skulle udføres som sædvanlig. Ved den første forhindring, hvor en bombe blev kastet, blev en anden soldat af lufttrykket slynget imod ham. Han aftalte derfor med denne soldat, at de skulle støtte sig til hinanden, når de skulle løbe over broen, hvor de ventede den næste sprængning, men sagsøgte Lundberg beordrede dem til at løbe hver for sig, og sagsøgeren løb som den sidste af de to mod broen. Han forfejlede ikke sit spring, men i det øjeblik han var over broen, havde han en fornemmelse af, at noget fløj ind under ham, og i det samme skete eksplosionen, der løftede ham i vejret og kastede ham i vandet.

Frugthandler Holm har forklaret, at han, der kender sagsøgeren og selv havde en søn som deltager i øvelsen, stod ca. 3 meter skråt bagud til venstre for sergent Lundberg. Han havde tidligere set Lundberg kaste bomber 5 à 6 gange, hver gang et par meter til venstre for broen, men den sidste bombe, som Lundberg kastede, faldt i vandet mellem pontonerne nærmest land og bredden, han mener ca. $\frac{3}{4}$ meter fra bredden. Sagsøgeren var, da Lundberg kastede, ca. 15 meter fra broen i løb mod denne.

Brandmand Christensen har forklaret, at han, der var korporalselev, opholdt sig ved den modsatte bred af vandgraven på den i forhold til færdselsretningen højre side af broen for at fotografere, og han tog et billede (det som nr. 4 betegnede) umiddelbart efter ulykken, som han selv iagttog. Sagsøgeren sprang således, at hans højre fod trådte på broen. Samtidig sprang den sidste af sagsøgte Lundberg kastede bombe, der ramte en af pontonerne nærmest land, eller lige op ad den. Lundbergs kast gjorde indtryk af at være forfejlet.

Chauffør Olsen, der ligeledes var tilskuer, har forklaret, at han stod højst 10 meter fra bredden til højre i færdselsretningen for broen og på den side, hvorfra sagsøgeren, som han ikke kendte, kom løbende. Han så bomben falde i vandet mellem pontonerne nærmest land og bredden idet sagsøgeren løb frem.

Foreløbig bemærkes, at der må gives det sagsøgte ministerium medhold i følgende af det fremsatte anbringende: Ved loven af 1934 om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige indførtes en ikke af almindelige erstatningsregler følgende erstatningspligt for det offentlige — dog kun i et ved loven begrænset omfang. — Det var vel de dengang med uddannelsen forbundne farer, der begrundede pligten og disse farer er ved de senere stegne krav til uddannelsen blevet øgede, men forøgelsen er ikke så væsentlig, at erstatningspligten i mangel af særlige lovregler derom kan udvides. Der må derimod gives sagsøgeren medhold i hans anbringende, at den nævnte lov, jfr. også bestemmelsen i dens § 3, ikke afskærer ham fra efter almindelige erstatningsregler hos det offentlige at opnå erstatning for uagtsom skadetilføjelse enten ved direkte uforsvarligt forhold fra det sagsøgte ministeriums side, eller gennem reglerne i D. L. 3—19—2.

Når henses til det om de øgede krav til uddannelsen og om forberedelserne til de pågældende øvelsers afholdende oplyste, findes det imidlertid ikke uforsvarligt, at øvelserne med den foran beskrevne sikkerhedsmargin tillades afholdt. Herefter findes hverken det sagsøgte ministerium eller sagsøgte Münter, som har planlagt øvelsen og foretaget det fra hans side til dens rigtige gennemførelse fornødne, at have udvist et til erstatning forpligtende uagtsomt forhold.

Hvad dernæst angår sagsøgte Lundbergs forhold bemærkes: Efter det oplyste må det antages, at den af sagsøgte Lundberg kastede bombe, hvis sprængning forvoldte ulykken, er faldet på eller i umiddelbar nærhed af den nærmest bredden værende ponton og er eksploderet mod denne eller umiddelbart i nærheden af dennes mod bredden vendende side på ganske lavt vand. Det må endvidere antages, at eksplosionen har været fordæmmet enten af pontonen derved, at sagsøgeren trådte på broen med sin højre fod og trykkede pontonen ned mod bunden, eller umiddelbart af sagsøgerens højre fod, idet han faldt i vandet mellem pontonen og bredden. Det må dernæst antages, at sagsøgte Lundberg, der vidste, at han af sikkerhedshensyn skulle kaste bomberne således, at de faldt i ca. 2 meters afstand fra broen på det dybeste vand i midten af graven, også måtte vide, at bombens eksplosion inden for broens område nær bredden på ganske lavt vand rummede nærliggende fare for, at sagsøgeren, som i det samme skulle springe ud på broen, kunne komme til skade. Endelig må det antages, at sagsøgte Lundberg trods røgdudviklingen kunne se enden af broen også da han kastede den pågældende bombe og således var tilstrækkelig orienteret til at kunne kaste den i rigtig retning. Når henses til, at han alligevel har kastet bomben som sket i en væsentlig afvigende retning og på en sådan måde, at sagsøgeren er kommet til skade, findes han derved at have handlet uforsvarligt over for sagsøgeren og at være pligtig til at erstatte sagsøgeren skaden, hvorved bemærkes, at der som sagen foreligger oplyst, ikke ses at være grundlag for overvejelser af mulighed for lempelser af ansvaret under hensyn til særlige omstændigheder ved sagsøgte Lundbergs handling.

Herefter vil tillige det sagsøgte ministerium efter reglerne i D. L. 3—19—2 være at tilpligte solidarisk med sagsøgte Lundberg at erstatte skaden.

Med hensyn til dennes beregning er der fra de sagsøgte side fremsat de nedennævnte indsigelser anført under bemærkninger til de enkelte poster.

ad post 1. Sagsøgeren kunne efter det oplyste have tiltrådt en stilling ved Zoneredningskorpset til en ugentlig løn af ca. 150 kr., såsnart han havde af-tjent sin værnepligt.

De sagsøgte har gjort gældende, at der ikke er tilstrækkelig grundlag for en så betydelig afvigelse fra det normale, at tilstanden anses som stationær om-kring 1. september 1947, medens kravet gælder for tiden til 9. november 1948. Det må også tages i betragtning, at sagsøgeren under sine hospitalsophold har haft sit underhold vederlagsfrit, og at der under post 4 a tillægges ham vederlag for ophold i en måned under rekreation.

Erstatningen findes at kunne bestemmes til 7500 kr.

ad post 2. De sagsøgte har protesteret mod beløbets størrelse.

Erstatningen findes at kunne bestemmes til 6000 kr.

ad post 3. Mod størrelsen af denne post er der ikke fremsat nogen ind-sigelse.

ad post 4 a. De sagsøgte har protesteret mod beløbets størrelse af 500 kr., der dog findes passende.

ad post 4 b og c. Mod størrelsen af beløbene, hvoraf kun henholdsvis 123 kr. 50 øre og 66 kr. 45 øre er dokumenterede, har de sagsøgte protesteret.

Erstatningerne findes at kunne bestemmes til henholdsvis 400 kr. og 100 kr.

ad post 4 d. De sagsøgte gør gældende, at de pågældende udgifter, der ikke vedrører den første tid af sagsøgerens ophold på sygehus i Næstved, ikke har været påkrævet af hensyn til sagsøgerens helbredelse og derfor ikke kan kræves erstattede.

Idet der efter det oplyste findes at måtte gives de sagsøgte medhold i deres anbringender, vil de for så vidt angår denne post være at frifinde.

ad post 4 e. De sagsøgte gør gældende, at denne post, der rettelig måtte henhøre under sagsomkostninger, ikke kan kræves godtgjort under denne sag, når henses til, at den pågældende sagførerhjælp væsentlig er ydet til opnåelse af den sagsøgeren efter loven om invaliderente tilkommende erstatning, og heri findes der at måtte gives dem medhold.

ad renter. Endelig har de sagsøgte protesteret imod, at renter beregnes fra et tidligere tidspunkt end stævningens dato den 13. februar 1950, og heri findes der at måtte gives dem medhold.

Herefter vil sagsøgte, Forsvarministeriet, og sagsøgte Lundberg være at dømme til solidarisk at betale sagsøgeren

ad post 1	.....	7.500 kr.
ad „ 2	.....	6.000 —
ad „ 3	.....	30.000 —
ad „ 4 a	.....	500 —
ad „ 4 b	.....	400 —
ad „ 4 c	.....	100 —

tilsammen . . . . 44.500 kr.

tilligemed renter heraf 5 pct. årlig fra den 13. februar 1950, medens sagsøgte Münter vil være at frifinde.

Med hensyn til sagens omkostninger forholdes som nedenfor anført.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, ritmester L. Münter, bør for tiltale af sagsøgeren, Vagn Erik Jaque, i denne sag fri at være.

De sagsøgte, Forsvarministeriet og oversergent V. B. Lundberg, bør een for begge og begge for een inden 15 dage efter denne doms afsigelse til den nævnte sagsøger betale 44.500 kr. med renter heraf 5 pct. årlig fra den 13. februar 1950 til betaling sker. Beløbet vil i medfør af § 3, stk. 2, i lov om invaliderente m. v. til værnepligtige — jfr. nu lovebekendtgørelse nr. 486 af 3. december 1948 — være at indbetale til direktoratet for ulykkesforsikringen.

Det offentlige udreder salær og udlægsgodtgørelse til de for parterne beskikkede sagførere således: sagsøgerens sagfører, landsretssagfører Ole Henning Nielsen, henholdsvis 1000 kr. og 263 kr. 05 øre, og de sagsøgte Münter og Lundbergs sagfører, landsretssagfører G. Garth-Grüner henholdsvis 800 kr. og 72 kr. 90 øre.

Øvrigt bærer parterne selv hver sine sagsomkostninger.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanterne har for Højesteret påstået frifindelse. Forsvarministeriet subsidiært mod betaling af et mindre beløb efter rettens skøn og med renter fra den 13. februar 1950.

Indstævnte har påstået appellanterne tilpligtet principalt solidarisk, subsidiært alternativt, at betale et efter rettens skøn fastsat beløb ikke over 74.500 kr. med renter 5 pct. årlig fra den 9. november 1948.

Til brug for Højesteret er der afgivet nye parts- og vidneforklaringer. Herunder har appellanten Lundberg blandt andet forklaret, at han kun een gang tidligere har kastet en eller to stænger af sprængstoffet i vandet ved pontonbroen på øvelsespladsen under tilsyn af ritmester Münter og officiant Guldberg; men der var da intet mandskab på broen. Desuden har han ca. 3 gange arbejdet med sprængstoffet på landjorden.

Under ledelse af generalinspektøren for ingeniørtropperne, general Bennike, har der den 15. december 1952 været afholdt sprængningsforsøg ved pontonbroen, hvorved man har bestræbt sig for at tilvejebringe tilsvarende forhold som ved øvelsen den 1. september 1946; broen var belastet med sandsække svarende til belastningen under øvelsen. Om forsøgene har general Bennike afgivet en erklæring, hvoraf fremgår, at broen ikke blev beskadiget ved sprængningerne, selv om de foregik direkte under dens midte, og ved sprængning af en ladning anbragt direkte under en tønne blev denne, men ikke broplankerne beskadiget. En af forsøgsspræng-

ningerne (nr. 4) har generalen beskrevet således: „En ladning ($\frac{1}{3}$ P. E. 2) anbragt på bunden (vanddybde 70 cm) umiddelbart foran venstre tøndes yderside (set fra nærmeste bred) og lige under venstre strækbjælke gav følgende resultat: Detonationen frembragte en kraftig løftning af den del af broen, hvorved ladningen var anbragt. Den venstre tønde, der blev trykket ind på mere end $\frac{1}{3}$ af overfladen — meget nær svarende til indtrykningen i den tønde, der blev benyttet i 1946 (opbevarede på stedet) — blev revet løs fra dækket. Der opstod brud i strækbjælken, uden at denne dog blev slået over. Sandsækkene, der var anbragt over venstre tønde, blev slynget ud til højre, for broen. — Efter de foreliggende oplysninger synes denne sprængning meget nær at svare til den i 1946 udførte sprængning i ulykkesøjeblikket.“

Om resultatet af forsøgene har general Bennike udtalt:

„På grundlag af ovenævnte forsøg anser jeg det for at være overvejende sandsynligt, at den ladning, der forårsagede ulykken i 1946, er faldet umiddelbart foran venstre tønde, direkte under venstre strækbjælke, samt at ladningen har ligget på bunden i detonationsøjeblikket. Ved detonationen er venstre hjørne af broen blevet udsat for en meget kraftig og hurtigvirkende opadgående kraft, overført til bjælken gennem tøndens, til trods for, at ladningen ikke lå direkte under denne. Kraften har derved udsat venstre strækbjælke, der indgår i stiv forbindelse med hele brodækket, for så stærk en påvirkning (vridning?), at der er kommet et brud i bjælken. Jeg bygger denne sidste antagelse på, at sprængningerne direkte under bjælkens midte (forsøg nr. 3) ikke gav brud i denne eller blot tegn herpå.

Efter min formening kan den under 4 angivne virkning kun opstå, når ladningen befinder sig i umiddelbar nærhed af tøndens eller under denne.

Jeg vil derfor mene, at det sandsynlige forløb af ulykken er, at Vagn Erik Jaque ved udspringet på broen har fået overbalance mod venstre side af denne, hvorefter han har grebet fat i venstre strækbjælke og har anbragt højre fod vredet med ydersiden mod det brudsted, der senere fremkom i strækbjælken, og med venstre fod hvilende på tøndens. I detonationsøjeblikket bliver hans fødder derefter udsat for den mekaniske påvirkning, der opstår ved sprængningens påvirkning af venstre del af broelementet. Den betydelige skade på Jaque må antagelig skyldes, at han i selve detonationsøjeblikket har haft fødderne anbragt over brudstedet på planken og tøndens. Jeg mener, at Jaque må have haft overbalance mod venstre i detonationsøjeblikket, fordi sandsækkene, der under forsøget var anbragt over venstre tønde, blev kastet til højre, medens Jaque blev kastet i vandet til venstre for broen.

Onsdag den 18. februar.

Jeg kan heller ikke se bort fra den mulighed, at han i detonationsøjeblikket har indtaget ovennævnte stilling, blot med fødderne byttet om, men jeg anser den første for at være den mest sandsynlige.

Jeg skal til slut anføre, at jeg — med min erfaring vedrørende sprængninger — blev meget forbavset over at se den betydelige virkning som forsøgssprængningen nr. 4 udviste. Jeg ville ikke have ventet, at virkningen af så lille en brisant ladning ville have medført denne betydelige virkning så langt fra ladningen.“

Det er oplyst, at den indstævnte tillagte invaliderente nu udgør 3515 kr. 64 øre årlig.

Otte dommere bemærker:

Idet det efter det oplyste må antages, at Lundberg har savnet nærmere kendskab til det benyttede sprængstof og ikke har fået fyldestgørende og tydelig instruktion med hensyn til dets anvendelse under øvelsen, findes det betænkeligt at fastslå, at han, der udførte den beordrede tjeneste under vanskelige forhold, har gjort sig skyldig i noget til erstatning forpligtende forhold.

Selv om det derhos måtte kunne bebrejdes de militære myndigheder, at der ved øvelsens tilrettelæggelse og gennemførelse som anført er benyttet medhjælp, mod hvis uddannelse og instruktion på det heromhandlede område der kunne rejses berettiget indvending, findes det under de foreliggende omstændigheder ikke at kunne fastslås, at der fra disse myndigheders side er udvist et sådant forhold, at der kan pålægges Forsvarsministeriet nogen udover de i lov nr. 94 af 27. marts 1934 indeholdte bestemmelser rækkende erstatningspligt. Disse dommere stemmer herefter for at tage appellanternes frifindelsespåstand til følge samt for, at der med hensyn til sagsomkostninger for begge retter forholdes som nedenfor anført.

En dommer, der er enig med flertallet forsåvidt angår frifindelsen af oversergent Lundberg, finder ikke, at den heromhandlede øvelse, der var forbundet med sprængninger i umiddelbar nærhed af de værnepligtige, har været forsvarlig forberedt eller gennemført. I så henseende fremhæves, at øvelsen er udført uden benyttelse af noget sprængningsregulativ og — som det må antages — uden at alle de deltagende befalingsmænd har været tilstrækkelig instrueret med hensyn til anvendelse af sprængstoffet. Idet de foreliggende forsømmelser må antages at have været medvirkende til ulykkens indtræden, og idet den militære invaliderentelov ikke i et sådant tilfælde kan antages at udelukke ansvar for Forsvarsministeriet overfor værnepligtige efter den almindelige erstatningsregel, stemmer denne dommer for at tilkende indstævnte Jaque erstatning hos Forsvarsministeriet. Erstatningen findes at burde fast-

sættes til de ved dommen tilkendte beløb, dog at invaliditetserstatningen vil være at fastsætte til 40.000 kr.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Appellanterne, Forsvarsministeriet og oversergent V. B. Lundberg, bør for tiltale af indstævnte, Vagn Erik Jaque, i denne sag fri at være.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger for landsret og Højesteret til den anden part.

I salær for Højesteret og godtgørelse for udlæg tillægges der højsteretssagfører Hjejle henholdsvis 1200 kr. og 85 kr. 80 øre og landsretssagtører H. Steglich-Petersen henholdsvis 1200 kr. og 51 kr. 70 øre, hvilke beløb tilligemed de landsretssagfører Ole Henning Nielsen ved landsrettens dom tillagte beløb i salær og udlægs-godtgørelse, 1000 kr. og 263 kr. 05 øre, samt de landsretssagfører G. Garth-Grüner ved samme dom tillagte beløb af 800 kr. og 72 kr. 90 øre udredes af det offentlige.

Nr. 262/1950.

Grosserer Paul Erik Axel
(landsretssagfører E. Martved)

m o d

grosserer Helge Storch-Nielsen (landsretssagfører C. P. Lauritzen).

(Injuriesag).

Østre Landsrets dom 15. juni 1950 (IV afd.).

Den tyske besættelse af Danmark den 9. april 1940 og den påfølgende engelsk-russiske besættelse af Iran havde skabt uro i den danske koloni i Teheran og rejst spørgsmålet om igangsættelsen af en bevægelse af „frie Danske“ i tilslutning til de allierede og med front mod Tyskland.

Allerede på et tidligt tidspunkt havde den danske diplomatiske repræsentant i Teheran, legationsråd Fensmark søgt kontakt med den britiske legation angående dette spørgsmål, dog uden at give kolonien meddelelse om sine planer, og der sattes omtrent samtidig indenfor kolonien en bevægelse i gang, for at de danske åbenlyst skulle erklære sig til gunst for de allierede og støtte disses krigsbestræbelser. I ledelsen af denne bevægelse deltog sagsøgeren, grosserer Storch-Nielsen.

Der synes herved at være opstået en vis rivalisering mellem forskellige elementer indenfor den danske koloni og navnlig synes det fra forskellige sider i kolonien at have været anset for uønskværdigt, at Storch-Nielsen indenfor en sådan bevægelse skulle træde for stærkt i forgrunden. I særdeleshed var sagsøgte, grosserer Axel, af denne opfattelse, hvorved bemærkes, at der allerede på

forretningsområdet bestod et konkurrenceforhold mellem de to parter, i hvilket Storch-Nielsen hidtil havde været den begunstigede.

Den 23. oktober 1941 skrev da sagsøgte grosserer Axel til en personlig bekendt i den britiske legation, perseren Sêpçhri, et brev som i dansk oversættelse lyder således:

„Jeg vil gerne gøre Dem bekendt med en sag, der er af stor betydning for de danske.

Der er opstået nogen uro i den danske koloni som følge af, at en vis „gentleman“, som jeg har omtalt for Dem, hr. Storch-Nielsen, tidligere stor-importør til Iran af tyske varer, nu ønsker at opslå sig som leder af de frie danske som repræsentant for det danske råd i London, og fordi de danske i Iran ikke vil akceptere dette.

Som de britiske myndigheder ved med sikkerhed, er og bliver den virkelige, den fødte leder af de frie danske i Iran, generaldirektøren for konsortiet Kampsax, ingeniør Kurt Olsen. Hr. Kurt Olsen samarbejder nu intimt med den iranske regering og de britiske myndigheder vedrørende vejbygning, og englænderne kender hr. Olsen særdeles godt. Han er gift med en fransk dame.

Men muligvis kender de britiske myndigheder ikke tilstrækkeligt til hr. Storch-Nielsen, som først for ikke så længe siden begyndte at smøre de britiske beboere i Teheran og alle andre steder om munden. Jeg er klar over, at britiske myndigheder lægger større vægt på fakta end på ord. Lad os derfor se lidt på, hvordan hr. Storch-Nielsen har tjent sine penge i Iran: Han importerede tyske maskiner til jernbanekonstruktion. Han havde en agent i Hamburg, hr. W. Holm, så sent som i august 1941. Jeg har set hans kontorbud afsende anbefalede breve pr. luftpost til dette kontor i Hamburg. Jeg har stået ved siden af hans kontorbud ved lugen på postkontoret, medens han sendte disse breve af via Tyrkiet. Endvidere har han solgt store mængder af jern fra Tyskland til jernbanerne, og mange andre ting til ikke ringe beløb. Hvis De ønsker detaljer, kan De bede Kampsax, industriministeriet og jernbanerne om at give Dem en fortegnelse over hr. Storch-Nielsens kontrakter med Tyskland. Han har ikke tidligere gjort ret meget for engelske interesser.

Dette var de nøgne fakta om hr. S. N. Hermed være ikke sagt, at jeg ønsker at angive ham som tysk agent, men jeg vil gerne sige med tilslutning af alle de danske i Teheran, at en sådan mand er ikke egnet til at være leder af de frie danske. Han må være glad, hvis de danske akcepterer ham som neutral, og ikke ser på ham som tysksindet. Men han kan aldrig opnå præjudikatet: „Gammel tilhænger af England“.

Må jeg meddele Dem i fortrolighed, at da hr. S. N. i marts 1940 kom til Beyrouth med en meget kostbar vogn, som han havde købt i Italien, arresterede de franske myndigheder ham der som tysk spion. Den danske legation i Teheran måtte gøre sig alvorlige anstrengelser for at få ham fri. Han kom derefter til Bagdad. Der måtte han deponere sit pas hos politiet, men flygtede derefter til Bender Abbas uden pas, og politiet i Bassorah telegraferede over hele Golfen for at få fat i ham, hvilket, så vidt jeg husker, til sidst lykkedes. Endelig måtte den danske legation telegrafere til Iraks regering om at slippe ham løs, og derefter kom han til Iran. Nu optræder han som rigtig englandstilhænger, men alle de danske med 2—3 undtagelser, der er personlige venner

med hr. S.N., er enige om, at de vil aldrig akceptere denne mand som leder af de frie danske i Iran. De vil have hr. Kurt Olsen som eneste leder.

Som De ved, tager jeg nu til Baghdad, men kommer snart tilbage. Jeg er altid til Deres disposition med hensyn til alle oplysninger, De måtte ønske. Fortæl Deres venner, hvad jeg har skrevet.“

Den 6. november 1941 blev Storch-Nielsen arresteret — som det er ubestridt på foranledning af de britiske myndigheder — og deporteret til Indien, hvorfra han først blev løsladt i august 1945.

Ved efter sin hjemkomst at anstille undersøgelser af grunden til interneringen blev sagsøgeren bekendt med eksistensen af brevet af 23. oktober 1941, men først efter at have anlagt sag mod grosserer Axel for at få denne tilpligtet at samtykke i brevets udlevering, modtog han fra udenrigsministeriet den 27. november 1946 kopi af brevet og konstaterede derved, at sagsøgte Axel var ophavsmanden til dette.

Ved stævning af 29. november 1946 har sagsøgeren derefter påstået sagsøgte grosserer Axel idømt straf efter straffelovens § 267, stk. 2 og 3, jfr. § 268, og tilpligtet at betale en erstatning efter rettens skøn dog ikke over 50.000 kr.

Han har endvidere nedlagt påstand om mortification af visse i brevet af 23. oktober 1941 indeholdte udtryk og beskyldninger.

Sagsøgte har påstået sig frifundet.

Til støtte for sin påstand om straf gør sagsøgeren gældende, at de i brevet af 23. oktober 1941 indeholdte anbringender er usandfærdige og fremsatte mod bedre vidende, og at de, selv om de under normale forhold ikke kunne anses for ærekrænkende, bliver det under de særlige omstændigheder, hvorunder de er fremkomne nemlig under krigstilstand mellem Englang og Tyskland på et tidspunkt, hvor Persien var besat af britiske tropper.

Som ærefornærmelser er sådanne anbringender straffbare ikke blot efter dansk ret, straffelovens § 267, jfr. § 268, men tillige efter persisk ret i henhold til artikel 1 i reglement om politiforseelser, hvorefter sådan overtrædelse straffes med fængsel i 2—5 dage eller med en bøde fra 10—50 reals.

Som følge heraf vil dansk ret, herunder også straffelovens bestemmelser om forældelse af strafansvaret, ifølge straffelovens § 7, jfr. § 10, få anvendelse på afgørelsen af spørgsmålet om anvendelse af straf.

Idet sagsøgeren erkender, at strafansvaret ville være bortfaldet ved forældelse i henhold til straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, såfremt forholdet alene henfaldt under lovens § 267 gør han gældende, at forseelsens alvorlige karakter og sigtelsernes fremsættelse mod bedre vidende bringer det ind under lovens § 268 og dermed under den 5-årige forældelsesfrist efter § 93, stk. 1, nr. 2. Vel var denne frist udløbet ved nærværende sags anlæg den 29. november 1946, men sagsøgeren hævder, at fristen var afbrudt allerede ved den sag, han anlagde mod sagsøgte ved stævning forkyndt den 21. september 1946 (inden 5 års fristens udløb, regnet fra 23. oktober 1941) til samtykke til brevets udlevering, idet denne stævning udgør et „Rettergangsskridt hvorved den paag.“ (d. v. s. sagsøgte) „er sigtet“ og et sådant rettergangsskridt efter straffelovens § 94 afbryder forældelsen. I denne stævning antydes nemlig sigtelsen mod sagsøgte gennem vendingen: „medmindre han da skulde være selve Brevskriveren.“

Dette sagsanlæg blev umiddelbart efterfulgt af nærværende sag, der indledes ved stævning af 29. november 1946, såsnart sagsøgeren gennem udenrigsministeriets skrivelse af 27. november 1946 var blevet bekendt med at sagsøgte var brevskriveren.

Sagsøgerens påstand om mortification retter sig mod følgende udtryk og vendinger i brevet af 23. oktober 1941:

- „1) a certain „gentleman“
- 2) ex high-scale importer of German goods
- 3) only not too long ago started flattering the British people in Teheran and everywhere
- 4) he imported German machines for railway constructions
- 5) he had an agency in Hamburg
- 6) he has sold big quantities of iron to the railways from Germany
- 7) I will not say that I want to denounce him as a German agent
- 8) he must be glad if the Danes accept him not as a German sympathizer but as a neutral
- 9) with a very expensive car he had bought in Italy
- 10) he was arrested there by the French authorities
- 11) as a German spy
- 12) he pretends to be a real British sympathizer.“

Disse udtryk anser sagsøgeren for at indeholde ærekrænkende sigtelser, efter den sammenhæng, hvori de er fremsatte, dog at han har frafaldet mortifikationskravet for vendingen under nr. 1.

Til støtte for sin erstatningspåstand henviser sagsøgeren til, at der ved brevets afsendelse ikke blot er tilføjet ham en stor tort og lidelse, idet han, der var ven af de allierede, måtte se sig selv mistænkt og interneret af disse som tysksindet og forblev indespærret i 3¾ år, men at der ved deportationen desuden er tilføjet ham et stort materielt tab, da han fjernedes fra en forretning, der i årene 1937/1941 havde indbragt ham en fortjeneste af mindst 100,000 kr. årlig, og ikke blot blev denne forretning totalt ødelagt, men betydelige tilgodehavender, som sagsøgeren havde på stedet, blev i mellemtiden uerholdelige, og han ifaldt desuden erstatningsforpligtelser ved ikke at kunne opfylde sine forpligtelser.

Til støtte for sin frifindelsespåstand har sagsøgte gjort gældende, at udtalelserne i brevet af 23. oktober 1941 ikke er ærekrænkende for sagsøgeren og heller ikke har tilsigtet hverken at krænke ham eller at påføre ham nogen art af materiel skade gennem arrestation eller lignende, således som det blandt andet fremgår af det originale brev, som sagsøgte påstår har påtegning „fortrolig“ og som var et privat brev stilet til en underordnet funktionær i den britiske legation. Formålet med brevet var alene at forhindre, at Storck-Nielsen skulle kunne komme til at lede de „frie Danske“ i Teheran, hvilket var af betydning for hele kolonien, da man blandt andet frygtede, at sagsøgernes dårlige forhold til legationsråd Fensmark ville forøge den mistanke om fjendtlig virksomhed, som russerne, der deltog i besættelsen af Iran, nærede til kolonien. Sagsøgte har i så henseende henvist til den af højesteretsdommer Berning til udenrigsministeriet afgivne indberetning vedrørende en i henhold til tjenestemandslovens § 17 foretaget undersøgelse af legationsråd Fensmarks forhold,

hvoraf det fremgår, at denne ved sin virksomhed sikrede kolonien mod russiske krav om deportation.

Endvidere hævder sagsøgte, at brevet bortset fra enkelte overdrivelser intet usandfærdigt indeholder, og sagsøgte var overbevist om at kunne godtgøre alt, hvad han deri meddelte, således at al tale om, at han har handlet mod bedre vidende, er udelukket, hvorfor straffelovens § 268 i hvert fald er uanvendelig.

Overfor påstanden om straf hævder sagsøgte derfor, at strafansvaret er forældet ikke blot ved udløbet af 2-års fristen efter straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, men også fordi 5-års fristen efter samme §'s nr. 2 er udløbet inden sagsanlægget den 29. november 1946, idet den af sagsøgeren påberåbte vending i stævningen af 20. september 1946 ikke kan gøre dette sagsanlæg til et rettergangsskridt, hvorved sagsøgte er betegnet som sigtet.

Idet strafskylden således er forældet, hævder sagsøgte, at der heller ikke kan kræves erstatning for tort i henhold til § 15 i straffelovens ikrafttrædelseslov, der forudsætter handlingens strafbarhed, hvor det gælder erstatning for tort m. m., tilføjet ved ærefornærmelse. Herefter kan der kun blive spørgsmål om erstatningsansvar, såfremt brevet af 23. oktober 1941 har medvirket til sagsøgerens deportation, hvilket sagsøgte bestrider.

For det første påberåber sagsøgte sig 2 erklæringer fra brevmodtageren Sepchri af 12. og 14. april 1948, hvorefter denne aldrig har meddelt brevet til den britiske legation, og det følgelig ikke har kunnet bidrage til sagsøgerens deportation.

Men dernæst henviser sagsøgte til, at brevet ikke meddelte de britiske myndigheder noget, som de ikke i forvejen vidste. Af højesteretsdommer Bernings indberetning fremgår det således, at den britiske legation var fuldt underrettet om Storch-Nielsens færd på hjemrejsen til Persien i 1940 og under hans daværende ophold i Irak, således at legationen i Teheran havde advaret legationen i Bagdad imod ham, og allerede fra august 1941 var Storch-Nielsen opført på englændernes „sorte“ liste.

Hertil kom, at Storch-Nielsen efter at have modtaget deportationsordren og søgt Fensmarks hjælp, efter hvad denne har forklaret under den forannævnte tjenestemandundersøgelse, har tilbudt at angive, hvor 3 tyske agenter, ligegyldigt hvilke man ønskede, opholdt sig. Fensmark har forklaret, at han har videregivet dette tilbud til de britiske myndigheder, og dette har under alle omstændigheder været tilstrækkeligt til at gøre deportationen uundgåelig.

Sagsøgte hævder endelig, at han ikke i brevet af 23. oktober 1941 har sat ordet „Gentleman“ i anførelsestegn og da de fleste påklagede udtalelser i brevet indeholder sandfærdige oplysninger, der især ikke er ærekrænkende, mener sagsøgte ikke, at de kan være genstand for mortification, men han erkender at udtrykket „arresteret“ er urigtigt, idet det kun er oplyst, at sagsøgeren blev opholdt af det franske politi.

Begge parter har afgivet forklaring for retten i Helsingør.

Endvidere har en række vidner afgivet forklaring for Københavns Byret.

Endelig er et uddrag af højesteretsdommer Bernings forannævnte indberetning, såvidt den vedrører nærværende sag, fremlagt under sagen.

Selve brevet af 23. oktober 1941, der er skrevet på engelsk, foreligger ikke in originali, men alene i en ubekræftet genpart, forsynet med dansk oversættelse.

Sagsøgte har dog ikke bestridt at have skrevet dette brev, men har alene bemærket, at han ikke tror at have sat ordet „gentleman“ i brevets stk. 2 i anførselstegn.

Hans anførende om at have skrevet brevet på tilskyndelse af legationsråd Fensmark er bestemt benægtet af denne og ikke godtgjort.

Derimod er det en kendsgerning, at en genpart af brevet senere, som det synes i efteråret 1944, er blevet overladt legationsråd Fensmark af det britiske gesandtskab og siden er kommet i udenrigsministeriets besiddelse, således at brevmodtageren Sephehris påstand om, ikke at have overladt brevet til nogen, ikke kan være rigtig.

Med hensyn til de i brevet om sagsøgeren Storch-Nielsens forhold givne meddelelser finder retten det i hvert fald efter det i nærværende sag oplyste ganske misvisende, at han betegnes som „tidligere Storimportør af tyske Varer“, og en sådan betegnelse måtte på det givne tidspunkt midt under verdenskrigen være yderst farlig for den, på hvem den heftedes, hvilket måtte stå brevskrivneren klart, ihvorvel den ikke i sig selv kunne kaldes ærekrænkende. Den efterfølgende vending om, at sagsøgeren måtte være glad ved at accepteres som neutral og ikke anses for tysksindet understreger hensigten med den anvendte betegnelse og kunne i engelske øren kun lyde som en insinuation for tyskvenlighed.

Dertil kommer den positive meddelelse om, at sagsøgeren i marts 1940 i Beyruth blev arresteret af de franske myndigheder som tysk spion og kun slap fri takket være alvorlige anstrengelser af den danske legation i Teheran.

Sagsøgeren har bestridt, at han overhovedet havde nogen art af vanskeligheder med de franske myndigheder, men hans sekretær Pletner Møller har forklaret, at sagsøgeren have meddelt ham, at han var blevet opholdt af det franske politi, men allerede samme dag fik lov til at rejse videre. De i brevet herom indeholdte oplysninger påstår sagsøgte at have fra legationsråd Fensmark, men af højesteretsdommer Bernings indberetning fremgår, at Fensmark bestemt har benægtet dette, og noget bevis for påstanden herom foreligger ikke. Dog henleder indberetningen opmærksomheden på, at legationsråd Fensmark ved 2 lejligheder havde benyttet sagsøgte Axels bistand i forbindelse med netop Storch-Nielsens forhold til trods for, at han var bekendt med modsætningerne mellem de 2 parter. Det bemærkes også, at brevets direkte formål, at forhindre sagsøgeren i at få ledelsen af de frie danske, også stemte med Fensmarks egne ønsker.

Retten finder det under disse omstændigheder ikke godtgjort, at sagsøgte har handlet efter legationsråd Fensmarks indskydelse og modtaget sine oplysninger fra denne.

Hvad endelig angår det sidste afsnit af brevet vedrørende sagsøgerens forhold i Irak i foråret 1940, fremgår det af indberetningen, at sagsøgerens egne forklaringer herom i det mindste tildels er urigtige, og at — som det hedder i indberetningen — „Storch-Nielsens Optræden i Irak i alt Fald har været uheldig og uforsigtig og af en saadan Art, at han ikke med Rette kan hævde, at han selv er uden Skyld i, at der blev rejst Mistanke imod ham fra engelsk Side“, men noget bevis for rigtigheden af netop de oplysninger om hans forhold, som brevet indeholder, er derimod ikke ført.

Selv om nu de fleste af de i brevet indeholdte positive oplysninger bortset fra anførendet om sagsøgerens arrestation som tysk spion og de indirekte

insinuationer for tysksindethed ikke er urigtige, er dog hele brevets indhold og tone under de dengang foreliggende omstændigheder ærkrænkende for sagsøgeren, ligesom brevet indeholder tilsørrede sigtelse mod ham for at være tysksindet og endog tysk spion.

Da imidlertid den af sagsøgeren den 20. september 1946 rejste sag til samtykke i brevets udlevering ikke i henhold til straffelovens § 94 kan anses for at have afbrudt forældelsesfristen, og da herefter selv den 5-årige forældelse i henhold til § 93, stk. 1, nr. 2, er indtrådt, er sagsøgtes strafansvar i hvert fald bortfaldet.

Dette er dog ikke til hinder for, at de påklagede beskyldninger mortificeres i henhold til straffelovens § 273, forsåvidt de måtte indeholde en ubeføjet ærefornærmende sigtelse.

Dette befindes at være tilfældet med de i sagsøgerens ovenfor angivne liste under nr. 7 og 8 samt 10—12 anførte, og disse anførende vil derfor være at kende ubeføjede.

Ikke heller er strafansvarets bortfald på grund af forældelse til hinder for, at der i henhold til ikrafttrædelseslovens § 15 tilkendes sagsøgeren erstatning for den ham ved krænkelsen tilføjede lidelse og tort, ligesom naturligvis hans krav på erstatning for påført tab efter de almindelige erstatningsregler er ganske uberørt af strafansvaret.

Nu må der imidlertid gives sagsøgte medhold i, at brevet af 23. oktober 1941 ikke meddelte modtageren eller den britiske legation noget væsentligt nyt om sagsøgerens forhold udover de oplysninger, som allerede var i de pågældendes besiddelse, og det kan blandt andet derfor ikke antages, at den blotte fremsendelse af brevet har tilføjet sagsøgeren nogen erstatningsforpligtende tort, endsige økonomisk tab, og fremsendelsen af brevet vil derfor kun kunne pådrage sagsøgte et erstatningsansvar, såfremt det har været medvirkende til, at sagsøgeren blev deporteret.

Efter de afgivne vidneforklaringer og de i sagen iøvrigt foreliggende oplysninger, navnlig højesteretsdommer Bernings indberetning, kan det ikke betvivles, at sagsøgeren allerede forinden brevets afsendelse var dårlig anskrevet hos de britiske myndigheder, og at der derfor alene kan være tale om, at brevet har været medvirkende til deportationen, men ikke at brevet har været den eneste årsag til deportationen, hvilket sagsøgeren heller ikke har hævdet.

Der kan i så henseende henvises til den foran citerede passus i højesteretsdommer Bernings indberetning om, at sagsøgeren ikke var uden skyld i, at han blev genstand for mistanke.

På den anden side peger sagens oplysninger på, at brevet har været medvirkende til, at de britiske myndigheder bestemte sig til at lade sagsøgeren deportere, hvorved bemærkes, at selv om selve deportationsordren udgik fra det persiske politi, er det ganske udenfor tvivl, at den beroede på en britisk beslutning.

Det er ganske indlysende, at når den britiske legation blev bekendt med en skrivelse som brevet af 23. oktober 1941 vedrørende en mand, mod hvem den allerede nærede mistanke, skrevet af en af hans landsmænd, var dette egnet til at bestemme den til at befri sig for den mistænkte, idet den anspændte krigssituation ikke tillod en krigsførende magt at tage nogen risiko.

Dette bekræftes af højsteretsdommer Bernings indberetning, hvori det oplyses af legationsråd Fensmark, at han $\frac{1}{2}$ år efter deportationen af en medarbejder ved den britiske legation i Teheran, mr. Cumberbatch, erfarede, at legationen havde modtaget et brev med ufordelagtige oplysninger om Storch-Nielsen, og at dette brev „havde været den Draabe, der havde faaet Bægeret til at flyde over.“ At dette brev netop var brevet fra sagsøgte Axel af 23. oktober 1941, fremgår af det iøvrigt i sagen oplyste og stemmer med, at det kun var ganske kort tid efter denne dato, at deportationsordren blev givet, den 5. november 1941.

Det bestyrkes yderligere ved den af konsulent Gustav Hoff Siegumfeldt afgivne vidneforklaring, hvori det hedder, at da vidnet kort før sagsøgerens internering forsøgte en henvendelse til den britiske gesandt, meddelte denne ham, at man fra indberetning fra det danske gesandtskab og andre kilder havde indtryk af, at sagsøgeren var i stand til at gøre hvadsomhelst for penge. Der er da grund til at antage, at sagsøgte brev har været blandt disse „andre kilder“.

Retten finder det herefter tilstrækkelig godtgjort, at sagsøgte brev ved de deri indeholdte ubeføjede insinuationer mod sagsøgeren har været en medvirkende årsag til dennes deportation med deraf følgende tort og formuetab, og under de omstændigheder, hvorunder brevet blev skrevet, måtte det stå sagsøgte klart, hvilke alvorlige farer han herved udsatte sin landsmand for.

Sagsøgte bør derfor betale sagsøgeren erstatning for det ham således forvoldte tab, men da sagsøgte handling kun har været en medvirkende årsag til dette, medens sagsøgeren ved sit eget forhold, jfr. højsteretssagfører Bernings ovenfor citerede indberetning, ikke har været uden skyld i deportationen, vil han ikke af sagsøgte kunne kræve fuld erstatning for dette tab.

Under disse omstændigheder skønner retten, at den erstatning, som sagsøgte vil have at udrede til sagsøgeren, passende kan fastsættes til 20.000 kr.

Sagsøgte bør derhos betale sagsøgeren sagens omkostninger med 2000 kr.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, grosserer Paul Erik Axel, bør til sagsøgeren, grosserer Helge Storch-Nielsen, betale 20.000 kr.

De af sagsøgte i brevet af 23. oktober 1941 mod sagsøgeren fremførte sigtelser, som er gengivne ovenfor under nr. 7 og 8 samt nr. 10—12, kendes ubeføjede.

Iøvrigt bør sagsøgte for sagsøgerens tiltale i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger betaler sagsøgte til sagsøgeren 2000 kr.

Det idømte at udrede inden 15 dage fra denne doms afsigelse.

Intet stempelforbehold.

Højsterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Østre Landsret.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

Appellanten har påstået frifindelse, men har erklæret intet at have imod mortifikation. Indstævnte har ikke for Højsteret gentaget sin påstand om straf, men har påstået mortifikation af de i dommen under nr. 2—12 anførte udtryk i brevet af 23. oktober

1941 samt appellanten tilpligtet at betale erstatning efter rettens skøn, dog ikke over 50.000 kr., med renter 5 pct. årlig fra den 1. december 1946.

Der er enighed mellem parterne om, at sagen afgøres efter dansk ret.

Den i dommen nævnte mr. Cumberbatch, der var leder af handelssekretariatet i den britiske ambassade i Teheran, har i en skrivelse af 30. september 1950 til appellanten udtalt, at han ikke husker, at han nogensinde har set et brev fra appellanten vedrørende indstævnte eller har givet et sådant brev til det danske gesandtskab. Han bestrider særligt, at han kan have sagt, at brevet „var dråben, der fik bægeret til at flyde over“.

Oberst H. J. Underwood, der i 1938—45 var britisk militærattaché i Teheran, og må antages at have haft med deportationerne at gøre, har i en appellanten tilsendt erklæring af 20. november 1950 udtalt, at han ikke har set noget brev fra appellanten vedrørende indstævnte.

Det britiske udenrigsministerium har i anledning af en forespørgsel fra den danske ambassade i London i en skrivelse af 24. maj 1951 bl. a. udtalt: „Our records confirm that the evidence on which Mr. Storch-Nielsen was interned came from the British authorities and we can find nothing whatsoever to suggest that any letter written by Mr. Axel was even a contributory cause of his internment.“

Legationsråd Fensmark har i en skrivelse af 27. juli 1951 overfor Udenrigsministeriet fastholdt sin forklaring om, hvorledes han har fået afskrift af brevet, og om Cumberbatch's udtalelser til ham.

Det tiltrædes af de i dommen anførte grunde, at de under nr. 7 og 8 og nr. 10—12 anførte udtalelser i appellants brev af 23. oktober 1941 er kendt ubeføjede.

Med hensyn til erstatningspåstanden bemærker fem dommere, at de ikke finder, at der overfor det i sagen iøvrigt foreliggende kan tillægges de for Højesteret fremkomne nye oplysninger afgørende betydning, og tiltræder i henhold til de i dommen anførte grunde, at appellants brev må antages at have været medvirkende årsag til, at indstævnte blev deporteret, og at appellanten må tilsvare indstævnte delvis erstatning for tort og formuetab tilføjet ham ved deportationen. Disse dommere finder derhos, at der tilkommer indstævnte godtgørelse også for den ham ved de ubeføjede sigtelser iøvrigt tilføjede tort, og idet de vil fastsætte den samlede erstatning til 20.000 kr., stemmer de for at stadfæste dommen, dog at der tilkendes renter i overensstemmelse med de indstævntes påstand, mod hvilken indsigelse ikke er rejst. I sagsomkostninger for Højesteret stemmer disse dommere for at tillægge indstævnte 2000 kr.

Fire dommere finder det efter de nu foreliggende oplysninger ikke antageligt, at appellants brev har været en medvirkende årsag til indstævntes deportation, og de stemmer herefter for alene at tillægge indstævnte en godtgørelse for den ham ved de i skrive-

sen indeholdte ubcføjede sigtelsr tilføjede tort, hvilken godtgørelse passende findes at kunne fastsættes til 5000 kr.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom bør ved magt at stande, dog at der tillægges indstævnte, grosserer Helge Storch-Nielsen, renter af det tilkendte beløb med 5 pct. årlig fra den 1. december 1946, til betaling skr.

I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellantens, grosserer Paul Erik Axel, til indstævnte 2000 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Torsdag den 19. februar.

Nr. 412/1950. F₂ (Bech-Brun efter ordre)

m o d

M (Em. Christensen efter ordre).

(Faderskabssag).

(Sagen behandlet skriftligt).

Dom afsagt den 27. november 1946 af civilretten for Roskilde købstad m. v.

Under denne Sag er der rejst Spørgsmaal om Faderskab eller Bidragspligt til det af Sagsøgerinden M den 25. marts 1945 udenfor Ægteskab fødte Barn, der maa antages at være avlet i Tiden fra Slutningen af Maj til Slutningen af Juli 1944.

Ifølge en under Sagen foretagen Blodtypebestemmelse er der intet til Hinder for, at Indstævnte F₁ kan være Fader til Barnet, medens F₂'s Faderskab er uforeneligt med A₁A₂-Systemet. Det udtales i Vejledningen fra Universitetets retsmedicinske Institut, at man ikke tør anse et Faderskab uforeneligt med A₁A₂-Systemet for med biologisk Vished udelukket, men at det dog maa anses for berettiget at betragte en saadan Uforenelighed som en Omstændighed, der taler stærkt imod Faderskabet.

Det fremgaar af de afgivne Forklaringer, at Indstævnte F₂ flere Gange har haft Samleje med Sagsøgerinden, ogsaa omkring Midten af Avlingstiden, medens Indstævnte F₁ kun har haft Samleje med Sagsøgerinden Natten mellem den 31. Maj og 1. Juni 1944.

Under Henvisning til de saaledes afgivne Forklaringer findes begge de Indstævnte at maatte anses som bidragspligtige til Sagsøgerinden og Barnet, idet det navnlig findes betænkeligt at tage Indstævnte F₂'s Paastand om Frifindelse til Følge, da Indstævnte F₁'s Samleje med Sagsøgerinden har fundet Sted paa et saa tidligt Tidspunkt af Avlingstiden.

Thi kendes for ret:

De Indstævnte F₂ og F₁ bør være bidragspligtige i Overensstemmelse med de i Lov Nr. 131 af 7. Maj 1937 indeholdte Regler til Sagsøgerinden M og det af hende den 25. Marts 1945 udenfor Ægteskab fødte Barn.

Sagens Omkostninger ophæves.

Intet Stempelforbehold.

Østre Landsrets dom 22. januar 1948 (IV afd.).

Den indankede Dom er afsagt den 27. November 1946 af Retten for Roskilde Købstad m. v. for borgerlige Sager og paaanket af F₂, hvem der af Justitsministeriet er meddelt fri Proces, med Paastand om, at Dommen ændres i Overensstemmelse med hans for Underretten nedlagte Paastand om Frifindelse.

Indstævnte, M, paastaar Dommen stadfæstet.

For Landsretten er afgivet Forklaring af Indstævnte.

Da Appellanten har haft Samleje flere Gange med Indstævnte indenfor Avlingstiden for det af hende den 25. Marts 1945 fødte Barn, og da det ikke efter Udfaldet af Blodtypebestemmelsen i Forbindelse med det iøvrigt oplyste kan anses udelukket, at Barnet kan være Frugten heraf, vil Dommen være at stadfæste.

Sagens Omkostninger for Landsretten findes hver af Parterne efter Omstændighederne at burde bære for sit Vedkommende.

Thi kendes for ret:

Den indankede Dom bør ved Magt at stande.

Hver af Parterne bærer sine Sagsomkostninger for Landsretten.

Der tillægges den for Appellanten beskikkede Sagfører, Landsretssagfører G. Vøltz, i Salær og Godtgørelse for Udlæg henholdsvis 110 kr. og 13 kr. 15 øre og den for Indstævnte beskikkede Sagfører, Overretssagfører L. Hallager, i Salær 100 Kr., der alt udredes af det Offentlige.

Intet Stempelforbehold for Landsretten.

Højesterets dom.

Den i denne sag af Østre Landsret afsagte dom er med Justitsministeriets tilladelse indanket for Højesteret.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

Appellanten nedlægger påstand om frifindelse, medens indstævnte påstår stadfæstelse.

En ny udvidet blodtypebestemmelse af parterne og indstævntes barn har ikke givet yderligere vejledning vedrørende faderskabet til dette.

Retslægerådet har i en over sagen afgivet erklæring af 4. april 1950 udtalt, „at det er vanskeligt at angive sikkerheden for en udelukkelse efter A₁A₂-systemet, men muligheden for en afvigelse fra de til grund liggende arveregler må siges at ligge så fjern, at man må kunne se bort fra den i alle tilfælde, hvor det er oplyst, eller sandsynliggjort, at der foreligger andre faderskabsmuligheder“. Yder-

torskefilet, pakket i 1 kg kartoner med cellophan til en pris af kr. 1,70 pr. kg. ab fabrik.

Levering successive i løbet af januar/februar/marts måned 1951.

Vi håber at kunne slutte med Dem i henhold til ovenstående tilbud og forbliver

med venlig hilsen
Malva.

P. S. Vi gør opmærksom på, at der består en mulighed for indførsel af bundpriser ved eksport af torskefilet og i tilfælde af, at dette finder sted, kan vi selvfølgelig ikke eksportere under bundpriserne."

Efter at sagsøgerne havde modtaget denne skrivelse, førtes der i tiden indtil den 6. december flere telefonsamtaler mellem direktør Hoffmann og Bagge, og sagsøgerne har om resultatet af disse samtaler forklaret, at man enedes om, at sagsøgte til sagsøgerne solgte 300 tons lynfrossen torskefilet til en pris af 1,70 kr. pr. kg f. o. b. København ÷ 1 øre i provision til sagsøgerne og med levering af ca. 50 tons i december måned og 250 tons inden 15. marts 1951. Sagsøgerne har videre anført, at de straks videresolgte partiet til en grosserer Niels Johannsen til en pris af 1,72 kr. pr. kg, og at de videre detaljer vedrørende forretningen med fiskefilet'erne fra sagsøgte, respektive den fabrik hvor de blev fremstillet, skulle aftales på et møde hos sagsøgerne, hvor foruden direktør Hoffmann, Bagge og grosserer Johannsen en repræsentant fra fabriken skulle komme til stede. Der kom imidlertid ingen repræsentant fra fabriken til mødet, på hvilket Bagge meddelte, at fabriken ikke så sig i stand til at levere. Ved denne lejlighed fik sagsøgerne første gang at vide, at fiskefilet'erne blev fremstillet på fabriken „Kold Fisk“ i Sæby. Sagsøgerne tog straks i skrivelse af 6. december 1950 overfor sagsøgte forbehold med hensyn til krav om erstatning og dækningskøb, og sagsøgte prøvede forgæves at få fabriken til at levere, ligesom Bagge ved telefonopringninger fra sagsøgenes kontor til andre sælgere af fiskefilet prøvede at skaffe de 50 tons, som skulle leveres i december måned. Sagsøgte prøvede også at skaffe tilbud på resten af fiskefilet'erne fra anden side, men uden positivt resultat. Der forhandlede derefter mellem parterne, og under disse forhandlinger gjorde sagsøgte gældende, at sagsøgte ikke selv var sælger af fiskefilet'erne, men kun havde optrådt som agent for fabriken „Kold Fisk“, hvilket man påstod at have meddelt sagsøgerne.

Under anbringende af, at sagsøgte var sælger af fiskefilet'erne og har misligholdt den indgåede aftale ved ikke at levere disse, har sagsøgerne under nærværende sag påstået sagsøgte dømt til at betale en erstatning svarende til sagsøgenes tabte fortjeneste 9000 kr. med renter 6 pct. årlig fra sagens anlæg, den 27. april 1951, til betaling sker. Subsidiært har sagsøgerne støttet deres krav på den betragtning, at sagsøgte på fabrikens vegne har givet akcept på sagsøgenes købstilbud uden at have den fornødne fuldmagt, og at sagsøgte derfor må være erstatningsansvarlig i medfør af aftalelovens § 25. I sidstnævnte henseende har sagsøgerne henvist til en under sagen fremlagt skrivelse af 16. december 1950 fra fabriken „Kold Fisk“ til sagsøgte, hvori det hedder, at fabriken aldrig hverken telefonisk eller skriftligt har akcepteret en aftale om 300 tons frosne torskefilet'er til en pris af 1,70 pr. kg og aldrig har givet sagsøgte nogen ret til at afslutte forretninger.

Sagsøgte har nedlagt påstand på frifindelse og har til støtte herfor anført, at der aldrig blev truffet nogen endelig aftale mellem parterne om købet af det

omhandlede parti toskefilet'er. Sagsøgte har under forhandlingerne ikke optrådt som selvstændig sælger for fabriken „Kold Fisk“, og herom kan sagsøgerne ikke have været i tvivl. Sagsøgte har som agent kun bragt meddelelsen fra fabriken „Kold Fisk“ videre til sagsøgerne og har herunder meddelt sagsøgerne, at fabriken i princippet accepterede den af sagsøgerne tilbudte pris samt kvantum og leveringstid. Sagsøgte har ikke givet urigtige oplysninger og har ikke overskredet sin fuldmagt, hvorfor sagsøgte ikke kan være erstatningsansvarlig, efter aftalelovens § 25. At sagsøgte var agent for fabriken, fremgår af sagsøgtets skrivelse af 1. december 1950, hvor der står, at sagsøgte tilbyder torskefilet'en „på vor fabriks vegne“, og fremgår endvidere af den omstændighed, at fabriken skulle sende en mand til København for at undertegne den endelige kontrakt om handelen. Sagsøgte hævder, at sagsøgerne er optrådt uforsigtigt ved at sælge fiskefilet'erne videre, inden aftalen var kommet endelig i orden, og ivotrigt gør sagsøgte gældende, at sagsøgerne ikke har ført bevis for, at de har lidt det påståede tab, idet det ikke er dokumenteret, at sagsøgerne har videresolgt torskefilet'erne inden det møde, hvor sagsøgerne fik at vide, at fabriken ikke ville levere torskefilet'erne.

Under domsforhandlingen er der afgivet forklaring af direktør Hoffmann, Chr. Bagge og indchaveren af det sagsøgte firma Olaf Dessau samt af landsretssagfører Niels Klerk.

Direktør Hoffman har forklaret, at Bagge gav ham et tilbud på levering af torskefilet'er og konserver, og at deres samtaler førte til, at sagsøgte sendte sagsøgerne skrivelser af 1. december 1950. Efter modtagelsen af denne forhandlede direktør Hoffmann med grosserer Niels Johannsen om, at denne skulle købe torskefilet'erne af sagsøgerne, og derefter tilbød direktør Hoffmann Bagge at købe partiet for 1,70 kr. ÷ 1 øres provision pr. kg på de forannævnte betingelser. Samtalen førtes pr. telefon. Bagge udtalte, at han inden akcepten af direktør Hoffmanns tilbud skulle tale med fabriken, men der blev ikke sagt noget om, hvad det var for en fabrik, og Bagge sagde intet om, at sagsøgte var agent for denne. Senere ringede Bagge igen og meddelte, at sagsøgtets tilbud var blevet akcepteret, og herefter videresolgte direktør Hoffmann partiet til grosserer Johannsen for 1,72 kr. pr. kg. Der blev derefter med Bagge aftalt et møde på sagsøgtets kontor, og Bagge sagde, at her ville komme til stede en mand fra fabriken i Jylland. Han skulle komme, fordi toskefilet'erne skulle benyttes i en vareudvekslingsforretning, af hensyn til hvilken visse nærmere detaljer skulle aftales, og samtidig skulle direktør Hoffmanns mundtlige aftale med Bagge bekræftes skriftligt af manden fra fabriken i forbindelse med Bagge. Da mødet skulle afholdes, kom Bagge med et telegram fra fabriken, hvoraf det fremgik, at fabriken ikke ville levere. Først ved denne lejlighed fik direktør Hoffmann at vide, at fabriken var „Kold Fisk“ i Sæby. Direktør Hoffmann tog straks overfor Bagge forbehold om erstatning og talte om foretagelse af dækningskøb. Han bestrider nogen sinde at have været klar over, at sagsøgte optrådte som agent for fabriken, og når Bagge i telefonsamtaler med ham havde sagt, at han skulle diskutere med fabriken, mente han, at det var, for at Bagge fra denne kunne få besked om, hvorvidt fabrikkens produktion tillod leverancen af det købte parti til den aftalte tid. Direktør Hoffmann forstod Bagge således, at sagsøgte selv kunne træffe aftale om prisen, men at leveringen af torskefilet'erne skulle drøftes med fabriken.

Chr. Bagge har som vidne forklaret, at det var ham, der konciperede skrivelsen af 1. december 1950 til sagsøgerne. Han hævder, at han i forvejen havde sagt til direktør Hoffmann, at sagsøgte repræsenterede en fabrik og kunne tilbyde torskefilet. Da han blev ringet op af direktør Hoffmann, som ville købe 300 tons, hvoraf 50 tons skulle leveres i december 1950, sagde han til Hoffmann, at han troede ikke, at dette kunne lade sig gøre, og at han måtte tale med fabriken først. Han ringede derefter til fabriken, som var ude af stand til at levere i 1950, og man endes derefter med direktør Hoffmann om, at der skulle leveres 250 tons i 1951 til en pris af 1,70 kr. pr. kg ÷ 1 øre pr. kg af fabrik. Han ringede herom til fabriken, som i princippet ville anerkende prisen, medens kvantum og levering skulle drøftes nærmere på et møde i København. Vidnet ringede derefter påny til direktør Hoffmann og meddelte ham, at indehaveren af fabriken og endnu en mand ville komme til et møde hos sagsøgerne, og samtidig meddelte han direktør Hoffmann, at fabriken i princippet havde accepteret prisen. Han mener, at fabriken på daværende tidspunkt var bundet til prisen, men ikke til de øvrige betingelser, og at der således endnu ikke var kommet en endelig handel i stand. Det er rigtigt, at han først, da fabriken sprang fra, oplyste direktør Hoffmann om, hvilken fabrik der skulle levere filet'erne.

Sagsøgte Olaf Dessau har forklaret, at han har hørt på nogle telefonsamtaler mellem Bagge og direktør Hoffmann. Under disse sagde Bagge altid, at sagen skulle forelægges for fabriken. Han mener ikke, at der var afsluttet nogen endelig aftale, men at dette skulle ske på mødet i København. Landsretssagfører Klerk har forklaret, at han var grosserer Niels Johannsen behjælpelig med foretagelsen af dækningskøb af fiskefilet'erne i slutningen af december 1950, fordi det af sagsøgerne til Johannsen solgte parti, der var identisk med partiet fra sagsøgte, ikke var blevet leveret. Dækningskøbet skete til en pris af 1,80 kr. pr. kg.

Til det anførte skal retten bemærke følgende: Sagsøgtes tilbud af 1. december 1950 må anses for bortfaldet, idet det ikke blev accepteret af sagsøgerne. Da sagsøgerne telefonisk fremsatte deres tilbud om at købe 300 tons torskefilet til en pris af 1,70 kr. ÷ 1 øre pr. kg, har sagsøgtes forhandler Bagge ifølge direktør Hoffmanns forklaring sagt, at han, inden tilbudet kunne accepteres, skulle tale med fabriken. Sagsøgerne må herefter antages at have været klar over eller burde have været klart over, at sagsøgte ikke selv kunne afslutte handelen, men optrådte som agent for fabriken. Det kan ikke herimod anføres, at Bagge, da fabriken erklærede ikke at kunne levere i december 1950, har forsøgt at skaffe sagsøgerne de 50 tons torskefilet fra anden side eller at sagsøgte har forsøgt at skaffe sagsøgerne resten af de 300 tons fra anden side, men for det angtagne resultat taler i høj grad den omstændighed, at der fra fabriken „Kold Fisk“ skulle komme repræsentanter til et møde hos sagsøgerne, hvor detaljerede leverancen skulle aftales, og hvor den aftale, som sagsøgerne hævder at have indgået med sagsøgte, skulle bekræftes, ikke blot af denne, men også af repræsentanterne fra fabriken. Det må anses for godtgjort, at sagsøgte har sagt til sagsøgerne, at fabriken havde accepteret dennes tilbud om købet af de 300 tons torskefilet'er, men der er, som sagen er forelagt for Sø- og Handelsretten, ikke ført nogetsomhelst bevis for, at sagsøgte herved har givet en urigtig meddelelse videre til sagsøgerne. Som sagen er oplyst, må retten nærmest gå ud

fra, at det er fabriken, — der ikke har været varslet til at give møde under sagen, — der ikke har overholdt sin forpligtelse til at levere, medens der ikke er dokumenteret noget forhold, der vil kunne pådrage sagsøgte erstatningsansvar. Som følge heraf vil sagsøgte være at frifinde.

Hver part findes efter omstændighederne at burde bære sin omkostninger.

Thi kendes for ret.

Sagsøgte, firma Malve v/ direktør Olaf Dessau, bør for tiltale af sagsøgerne, Dancommerce A/S, i denne sag fri at være.

Hver part bærer sine omkostninger.

Intet stempelforbehold.

Een dommer afgav sålydende

d i s s e n s:

Efter det oplyste finder jeg det godtgjort, at sagsøgte i det foreliggende tilfælde er optrådt som grossist og har stået som sælger af de 300 tons torskfilet. Jeg støtter dette på sagsøgtes skrivelse af 1. december 1950, hvori det anføres: „Vi har fornøjelsen at tilbyde“ og: „vi håber at kunne slutte med Dem i henhold til ovenstående tilbud“. Jeg lægger endvidere vægt på, at sagsøgte i skrivelse af 15. december 1950 til sagsøgerne har udtalt: „Da fabriken Kold Fisk, Sæby, svigtede den aftale, den havde truffet med os, sagde vi til Dem, at vi ville forsøge at skaffe tilbud fra anden side, hvilket desværre til dato ikke er lykkedes.“ Jeg mener, at grundlaget for de senere telefoniske forhandlinger mellem direktør Hoffmann og Chr. Bagge stadig har været skrivelser af 1. december 1950, og mener det godtgjort, at sagsøgte har accepteret sagsøgernes tilbud om købet af de 300 tons torskfilet'er. Idet jeg derhos anser det for godtgjort, at sagsøgerne havde videresolgt partiet til grosserer Niels Johannsen, inden de fik at vide, at fabriken ikke ville levere, og at sagsøgernes tab har været 9000 kr., ville jeg tage sagsøgernes påstand til følge.

Jeg er efter omstændighederne enig i, at ophæve sagens omkostninger.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har fem dommere deltaget.

For Højesteret er det oplyst, at appellanten den 1. februar 1952 er trådt i likvidation.

Efter sagens indankning er der afgivet vidneforklaring af Erik Borregaard Larsen, der var ansat som bogholder på fabriken „Kold Fisk“, da de under sagen omhandlede forhandlinger fandt sted.

Ved de i sagen foreliggende oplysninger kan det ikke anses godtgjort, at der ved de stedfundne telefonsamtaler mellem appellanten og indstævnte er truffet en endelig salgsaftale, idet der må gås ud fra, at handelens endelige afslutning først skulle finde sted på det til den 6. december 1950 berammede møde, hvor repræsentanter fra fabriken skulle komme til stede. Idet det ikke findes at kunne medføre erstatningsansvar for indstævnte, at dette møde ikke kom i stand, vil dommen være at stadfæste.

I sagsomkostninger for Højesteret findes appellanten at burde betale 700 kr. til indstævnte.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom bør ved magt at stande.

*I sagsomkostninger for Højesteret betaler appellanten, Dan-
commerce A/S i likvidation, til indstævnte, firma Malva v/ direk-
tør Olaf Dessau, 700 kr. inden 15 dage efter denne højesterets-
doms afsigelse.*

Nr. 248/1951. A/S Dampskibsselskabet „Heimdal“
(landsretssagfører Uffe Vilstrup)

m o d

Dansk Krigssøforsikring for Varer (kammeradv. v/ Bunch-Jensen).

(Spørgsmål om et dampskibsselskab havde krav på udbetaling af erstatnings-
værdien af fragten vedrørende et af selskabets skibe, som i juni 1941 blev
tilbageholdt i russisk havn).

Sø- og Handelsrettens dom 25. maj 1951.

I henhold til et gencon certeparti af 30. maj 1941 mellem firma Carl Wohlenberg g. m. b. h., Hamburg, som agenter for sagsøgerne, A/S Dan-
skibsselskabet „Heimdal“ og v/o Promsyrio import, Moskva, som befragtere,
skulle den sagsøgerne tilhørende s/s „Axel Carl“ sejle en ladning stykgods fra
Hamburg til Leningrad. Fragten skulle ifølge certepartiets § 4 betales kontant
i Tyskland ved udlevering af lasten på bestemmelsesstedet, og ladningsmod-
tagerne var på forlangende af kaptajnen eller rederiet pligtige til under udle-
veringen at betale à conto beløb på fragten.

Sagsøgerne tegnede ved foreløbig forsikring af 4. juni 1941 og endelig
police af 23. s. m. hos sagsøgte, Dansk Krigssøforsikring for Varer, forsikring
mod krigsfare for fragten for den pågældende rejse til beløb 62.603 kr.

Skibet afgik den 14. juni 1941 fra Hamburg med ca. 300 tons stykgods.
heraf ca. 73 tons på dæk, og ankom til Leningrad den 20. s. m. Ifølge kap-
tajnens ankomsttelegram til rederiet forventede han losningen tilendebragt den
24. s. m.

Den 21. juni begyndte losningen. Kaptajnen var om morgenen på ladnings-
modtagernes agents kontor og gjorde de nødvendige aftaler om hjemsendelse
af fragtbeløbet. Det aftales, at samme dag skulle halvdelen af fragtbeløbet
telegraferes til Hamburg. Den 22. juni om morgenen udbrød fjendtlighederne
mellem Tyskland og Rusland. Ved middagstid kom der russiske myndigheder
om bord, som efter indhentet tilladelse undersøgte skibet, hvorefter det med-
deltes kaptajnen, at ingen af besætningen måtte gå i land. Der ville blive stillet
skildvagter ved landgangen og i maskinen. Dæksarbejdet kunne fortsættes, men
i maskinen måtte intet større arbejde foretages. I de umiddelbart følgende
dage fjernede russerne alle radio- og pejleapparater.

Den 23. juni blev losningen standset. Nogen overførsel af fragtbløbet fandt ikke sted. I løbet af ugen efter den 25. juni blev skibet udlosset, og efter endt udlosning forhalede det til et andet bassin i havnen. Der fandt i løbet af denne tid afhøring sted af skibets officerer og flere af besætningen. En russisk fyrbøder blev afhentet til forhør og vendte ikke tilbage. Den 9. juli kom myndighederne om bord, besætningen blev kaldt i kalytten, og der blev givet meddelelse om, at skibet var beslaglagt, og at besætningen skulle interneres.

Sagsøgerne gør gældende, at de den 22. juni foregæede begivenheder, hvorved den faktiske og retlige rådighed over skibet overgik til russerne, må betragtes som en i alt fald foreløbig beslaglæggelse i forsikringsmæssig forstand, således at forudsætningerne for at kræve den tabte fragt betalt af de sagsøgte er til stede.

Da dækslasten antages at være udlosset den 22. juni, og fragten for denne del af lasten var optjent, således at assurandørens ansvar for denne fragt var ophørt i medfør af Dansk Søforsikrings-Konventions § 205, gør sagsøgerne alene krav på erstatning af fragten for rumlasten. Ved forhandling mellem parterne blev der på grundlag af en af kgl. dispachør Kay Skovgaard-Petersen foretaget udredning af de indtrufne begivenheder af sagsøgte den 19. november 1941 udbetalt en à conto erstatning på 37.515 kr. 33 øre. Beløbet udgjorde $\frac{3}{5}$ af det af dispachøren opgjorte fragtkrav, idet det efter det oplyste måtte antages, at i hvert fald $\frac{3}{5}$ af ladningen endnu ikke var udlosset, da krigen mellem Tyskland og Rusland udbrød.

I skrivelse af 19. november 1941, hvori sagsøgte indgik på den nævnte à conto udbetaling, udtaler sagsøgte:

„ — — —

Vi bemærker endvidere, hvad De anfører angaaende Udbetaling af en à conto Erstatning paa Grundlag af den i Dispachørens Skrivelse indeholdte Opstilling, og vi skal som Svar paa Deres Henstilling herved meddele, at vi efter Omstændighederne skal være indforstået med nu at erstatte Dem Beløbet Kr. 37.515,33, selv om det egentlig er vor Opfattelse, at end ikke for en saadan Udbetaling er alle de nødvendige Forudsætninger til Stede, ligesom vi iøvrigt — netop i Betragtning heraf — finder den ønskede à conto Erstatning overordentlig rigelig ansat. — — —“

I skrivelsens slutning tilføjes, „at udbetalingen af erstatningen nu sker under forbehold af senere regulering i henhold til dispache, når de for dennes opgørelse nødvendige oplysninger foreligger.“

Efter verdenskrigens ophør har sagsøgerne forsøgt at få fragten udbetalt af den russiske befragter. Som resultat af disse henvendelser foreligger en skrivelse af 8. oktober 1946, hvori v/o Sovfracht anmoder sagsøgerne om at meddele, hvortil den skyldige fragt, 27.302,19 R. M., nu skulle remitteres. Dette gav sagsøgte anledning til i skrivelse af 11. november 1946 til sagsøgerne at udtale følgende:

„ — — —

Efter at det er konstateret, at Skibet er blevet losset færdigt efter Krigens Udbrud, og at fuld Fragt i Henhold til Certepartiets Bestemmelser er blevet krediteret Rederiet, synes Forudsætningen for den med vort Brev af 19. November 1941 fremsendte à conto Erstatning for $\frac{3}{5}$ af fragten bortfaldet.

Spørgsmaalet om Tilbagebetaling af dette Beløb vil vi dog lade henstaa, indtil Deres Mellemværende med de russiske Myndigheder er endeligt afviklet. — — —“

Sagsøgerne besvarede Sovfrachts forespørgsel derhen, at fragtbløbet kunne indbetales konverteret i danske kr. til U. S. S. R. Statsbank med transferering til Danmarks Nationalbank. Overfor sagsøgte tog sagsøgerne i skrivelse af 13. november afstand fra, at forudsætningen for den i 1941 ydede à conto betaling var bortfaldet, idet udtales:

„— — —“

Deres Bemærkning om, at Forudsætningen for den i 1941 ydede à conto Erstatning synes bortfaldet, forbavser os, naar det er konstateret, at Losningen fuldendtes efter, at Skibet var blevet beslaglagt og Besætningen ført bort. Under disse Omstændigheder anser vi Rederiet efter Bestemmelserne i Konventionens §§ 214 og 132 for at have policemæssigt Krav paa hele Fragten, d. Kr. 62.603 (jfr. Anmeldelse af 4. Juni 1941). Vi indgik i sin Tid kun efter Krigsforsikringens Henstilling paa at udsætte den endelige Regulering af Erstatningsbeløbet, til man havde Klarhed over, hvad der kunne opnaas hos de russiske Myndigheder. — — —“

Der opstod imidlertid vanskeligheder med fragtbløbets betaling under hensyn til, at certepartiet var oprettet ved tysk mægler. Efter yderligere forhandlinger meddelte Sovfracht i skrivelse af 27. december 1947, at man af befragterne var bemyndiget til at udbetale fragten i tyske mark. Heller ikke dette førte trods megen korrespondance til noget resultat.

Den 22. april 1948 blev der af dispachør Kay Skovgaard-Petersen udfærdiget dispache, hvorefter sagsøgernes krav blev opgjort til 55.557 kr. 02 øre ÷ det den 19. november 1941 ydede forskud, stort 37.515 kr. 33 øre, eller ialt 18.041 kr. 69 øre. Da sagsøgte har nægtet at betale dette beløb, har sagsøgerne anlagt denne sag, hvorunder sagsøgte påstås tilpligtet at betale 18.041 kr. 69 øre med renter 6 pct. p. a. fra 6. maj 1948, til betaling sker. Sagsøgte har påstået sig frifundet for sagsøgernes tiltale og påstår selvstændig dom for 37.515 kr. 33 øre med renter 5 pct. p. a. fra svarskriftets dato, den 26. september 1950, til betaling sker.

Sagsøgte begrunder sin påstand med, at der ikke ved de begivenheder, der fandt sted den 22. juni, fandt nogen beslaglæggelse sted, som forhindrede, at s/s „Axel Carl“ blev udlosset, idet ladningen er kommet rette modtager i hænde, og denne har anerkendt pligten til at betale fragten. Det tab, sagsøgerne har lidt, er således lige så lidt for rumlastens som for dækslastens vedkommende en realisation af en transportrisiko, der hindrede rejsens fuldførelse og lastens udlosning.

Retten må med sagsøgte lægge vægt på, at udlosningen uanset krigsudbruddet og de for skibet opståede vanskeligheder gennemførtes i overensstemmelse med skibets ønske, således at udlevering af godset fandt sted til den i certepartiet anførte befragter. Da herefter den forsikrede transport er gennemført, må det antages, at der straks fra udleveringen har bestået et fragtkrav mod befragteren, således som også senere anerkendt af denne, og forholdet falder herved udenfor konventionens § 208, hvorved fremhaves, at sagsøgernes vanskeligheder ved at få fragtkravet overført, falder udenfor transportforsikringens risiko, der er udtømt ved transportens gennemførelse, jfr. konventionens § 205.

Hvad angår den af sagsøgerne påberåbte bestemmelse i konventionens § 214, findes denne ikke at kunne anvendes på forholdet, da skibet først blev beslaglagt efter godsets udlevering, og godset overhovedet ikke er blevet beslaglagt. Sagsøgte vil herefter være at frifinde.

Med hensyn til sagsøgtes krav om tilbagebetaling af den ydede à conto erstatning, hviler denne udbetaling på forudsætningen i dispachør Kay Skovgaard-Petersens skrivelse af 27. september 1941 om, at fragtkravet var blevet beslaglagt, og udløsningen ikke gennemført i overensstemmelse med certepartiet. Da denne forudsætning ikke har holdt stik, og da sagsøgte i skrivelse af 19. november 1941 udtrykkelig udtaler, at efter institutets opfattelse ikke alle nødvendige forudsætninger for udbetaling er til stede og forbeholder sig senere regulering, når de nødvendige oplysninger foreligger, findes sagsøgte at have krav på tilbagebetaling af det erlagte à conto beløb. Sagens omkostninger vil efter omstændighederne være at ophæve.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Dansk Krigssøforsikring for Varer, bør for tiltale af sagsøgerne, A/S Dampskibsselskabet „Heimdal“, i denne sag fri at være.

Sagsøgeren bør inden 15 dage fra denne doms afsigelse til sagsøgte betale 37.515 kr. 33 øre med 5 pct. rente fra den 26. september 1950.

Sagens omkostninger ophæves.

Intet stempelforbehold.

Højesterets dom.

Den indankede dom er afsagt af Sø- og Handelsretten.

I pådømmelsen har ni dommere deltaget.

For Højesteret har appellanten gentaget sine påstande for landsretten, dog at han principalt har påstået beløbet 18.041 kr. 69 øre forhøjet med fragten for dækslasten, 1367 kr. 35 øre, til 19.409 kr. 04 øre.

Indstævnte har påstået stadfæstelse.

Til fremstillingen i dommen bemærkes, at krigsforsikringspolicen blandt andet indeholder følgende forsikringsbetingelser:

„Hvor ikke andet følger af nedenstaaende Betingelser, gælder for Forsikringen Reglerne i Dansk Søforsikrings-Konvention af 2. April 1934.

§ 1. Forsikringen dækker Krigsfare, herunder Skade som Følge af krigslignende Begivenheder — — —

§ 8. Institutets Ansvar begynder og ender i Overensstemmelse med Konventionens § 205 — — —

§ 9. Kommer Skibets Hjemland i Krig, ophører Forsikringen fra det Tidspunkt, da Krigstilstanden indtræder. Er Skibet paa dette Tidspunkt til Søns eller i fjendtlig Havn, vedvarer dog Forsikringen, indtil Skibet er forankret eller fortøjet i ikke fjendtlig Havn, saafremt Skibets Fører, naar han faar Kundskab om Krigen, snarest muligt søger saadan Havn.

— — —“

I certepartiet hedder det blandt andet, at redcriet har panteret i ladningen for fragt.

Seks dommere bemærker:

Som anført i dommen, var dækslasten udlosset inden krigsudbruddet, og fragten for denne del af lasten dermed fortjent. Herefter findes det at være en følge af bestemmelserne i søforsikringskonventionens § 205, jfr. § 181, og § 214, at appellantens ikke kan kræve denne fragt godtgjort af de indstævnte.

Det må antages, at krigsudbruddet den 22. juni 1941 havde til følge, at kaptajnen var afskåret fra at gøre udlevering af ladningen betinget af fragtens betaling. Herefter findes der, uanset om appellants fragtkrav måtte kunne anses bortfaldet ved krigsudbruddet, i hvert fald ved dette at være sket en sådan forringelse i appellants retsstilling derved, at sikkerhedsretten for fragten i ladningen faktisk mistede sin værdi, at appellants forhold må falde ind under konventionens § 208.

Herefter stemmer disse dommere for at tage appellants subsidære påstande til følge og for at pålægge indstævnte at betale appellant 2500 kr. i sagsomkostninger for begge retter.

Tre dommere, der er enige med flertallet med hensyn til fragten for dækslasten, stemmer for iøvrigt at stadfæste dommen i henhold til de i den anførte grunde.

Der vil være at give dom efter stemmeflertallet.

Thi kendes for ret:

Indstævnte, Dansk Krigssøforsikring for Varer, bør til appellant, A/S Dampskibsselskabet „Heimdal“, betale 18.041 kr. 69 ørc med renter 6 pct. årlig fra den 6. maj 1948, til betaling sker.

Appellant bør for indstævntes tiltale i denne sag fri at være.

I sagsomkostninger for begge retter betaler indstævnte til appellant 2500 kr.

Det idømtes at udrede inden 15 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Nr. 291/1952.

Jordfordelingssekretariatet

p å k æ r e r

Vestre Landsrets kendelse af 27. februar 1952.

(Tinglysningskendelse).

Vestre Landsrets kendelse 27. februar 1953 (III afd.).

Den 9. september 1950 indgik 4 ejere af nogle ejendomme i Røllum ejerlav, Ensted sogn, på at deltage i en af vedkommende jordfordelingskommission anbefalet jordfordeling mellem de til ejendommen hørende jorde, hvilket bl. a. tilsigtede at opløse et ejerfællesskab med hensyn til nogle fælleslodder.

Da det i medfør af lov nr. 370 af 25. april 1949 om jordfordeling mellem landejendomme oprettede jordfordelingssekretariatet imidlertid lagde vægt på at

kunne begrænse omkostningerne og besværet ved gennemførelsen af sådanne mindre jordfordelinger som de her omhandlede, stillede sekretariatet i skrivelse af 17. januar 1951 overfor formanden for den udvidede jordfordelingskommission for vedkommende område, dommer Langkjær, Toftlund, forslag om, at den ommeldte jordfordeling ikke søgtes gennemført efter den i foranævnte lov fastsatte fremgangsmåde, jfr. lovens § 3, stk. 5, hvorefter afgørelse træffes af jordfordelingskommissionen ved kendelse, men derimod ved skelforandring i henhold til § 16 i lov nr. 290 af 31. marts 1949 om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme på grundlag af 3 af amtslandinspektøren i Aabenraa samt vurderingsmanden i Ensted sogn henholdsvis den 14. og 18. november 1950 i henhold til tinglysningslovens § 23, stk. 2, udfærdigede uskadelighedsattester vedrørende de tre af de pågældende ejere tilhørende ejendomme, i hvilke det udtales, at de foreslåede skelforandringer ikke medfører nogen fare for pantsikkerheden i de pågældende ejendomme. Angående den fjerde ejers ejendom var ikke udfærdiget uskadelighedsattest, formentlig under hensyn til, at ejendommen var ubehæftet. Efter at dommer Langkjær i skrivelse af 22. januar 1951 havde anbefalet den af sekretariatet foreslåede fremgangsmåde, som han fandt ubetænkelig navnlig under hensyn til, at de pågældende arealers værdi ikke oversteg den i udstykningslovens § 16 fastsatte værdigrænse af 500 kr., anmodede sekretariatet den 3. februar s. å. amtslandinspektøren om at foretage det videre fornødne til sagens berigtigelse i overensstemmelse hermed. Efter at ejerne af de pågældende ejendomme i en den 12. marts s. å. udfærdiget erklæring havde begæret jordfordelingen noteret i matriklen i henhold til udstykningslovens § 16, forespurgte amtslandinspektøren i skrivelse af 23. april s. å. tingbogsføreren i Aabenraa, om han kunne tiltræde de omhandlede uskadelighedsattester. I skrivelse af 26. s. m. meddelte tingbogsføreren imidlertid, at han ikke kunne tiltræde disse, og denne afgørelse er den 12. september 1951 stadfæstet af tinglysningsdommeren med den begrundelse, at tinglysningslovens § 23, stk. 2, jfr. tinglysningsordningens § 40, stk. 3, ikke findes at kunne anvendes i de foreliggende tilfælde, da de pågældende jordstykker ikke kan anses ubetydelige i forhold til ejendommens størrelse og værdi.

Denne afgørelse er den 22. s. m. af jordfordelingssekretariatet påkæret her til retten. Tinglysningsdommeren har ved sagens indsendelse fastholdt den trufne afgørelse.

De i sagen omhandlede uskadelighedsattester vedrører følgende ejendomme:

- 1) Art. nr. 36, 80 samt 165 og $\frac{1}{7}$ andel i art. nr. 48, Røllum ejerlav, Ensted sogn, hvoraf art. nr. 36 og 80 er noteret som en samlet landbrugsejendom. Arealet er ca. 13,3 ha foruden $\frac{1}{7}$ andel i ca. 2,4 ha (art. nr. 48). Grundværdien andrager 8600 kr. Ved jordfordelingen afgives 1998 m² af art. nr. 36 til art. nr. 22 samt til art. nr. 20 andelen i art. nr. 48 af værdi i alt 234 kr. og art. nr. 36 modtager fra art. nr. 22 og 164 1998 m² af værdi 200 kr. Det fremhæves i uskadelighedsattesten, at den bedre jordfordeling opvejer arealformindskelsen.
- 2) Art. nr. 23, 69 og 184, Røllum ejerlav, Ensted sogn, hvoraf art. nr. 23 er noteret som en samlet landbrugsejendom og alene art. nr. 69 behæftet. Arealet er ca. 30 ha. Grundværdi andrager 16.800 kr. Ved jordfordelingen afgives fra art. nr. 69 til art. nr. 18 2668 m² af værdi 27 kr. og modtages fra art. nr. 20 3125 m² af værdi 31 kr.

3) Art. nr. 18, 90 og 115 samt $\frac{3}{7}$ andel i art. nr. 48 og andel i art. nr. 49, Røllum ejerlav, Ensted sogn, hvoraf art. nr. 18 og 90 er noteret som een samlet landbrugsejendom. Arealet er ca. 11,3 ha foruden andele i ca. 3,3 ha (art. nr. 48 og 49). Grundværdien andrager 5200 kr. Ved jordfordelingen afgives 2258 m² af art. nr. 18 til art. nr. 22 samt andelen af art. nr. 48 og $\frac{1}{2}$ af 3129 m² af art. nr. 49 til art. nr. 20 af samlet værdi 143 kr., medens art. nr. 18 modtager 2668 m² og 3306 m² fra henholdsvis art. nr. 69 og art. nr. 22 og af art. nr. 49 $\frac{1}{2}$ af 6462 m² til samlet værdi 93 kr. Det fremhæves i uskadelighedsattesten, at den bedre jordfordeling opvejer arealformindskelsen.

Den fjerde ejendom udgøres af art. nr. 20 og 22, 161 og 164 samt andele i art. nr. 48 og 49, Røllum ejerlav, Ensted sogn, hvoraf de to førstnævnte artikelnumre i matrikelen er noteret som en landbrugsejendom. Arealet er ca. 14,8 ha foruden andelen i art. nr. 48 og 49. Grundværdien andrager 10.600 kr. Ved jordfordelingen afgives af landbrugsejendommen 3125 m² og 3306 m² til henholdsvis art. nr. 69 — jfr. foran — og art. nr. 18 og halvdelen af 6432 m² af art. nr. 49 ligeledes til art. nr. 18. Endvidere afgives fra denne ejendom af art. nr. 22 og 164 1998 m² til art. nr. 36. Den samlede værdi af de afgivne arealer er ikke oplyst. Landbrugsejendommen modtager de forannævnte 2258 m² fra art. nr. 18, de foran omhandlede andele af art. nr. 48, der herefter udgår af matrikelen, $\frac{1}{2}$ af 3129 m² af art. nr. 49, 1998 m² fra art. nr. 36 til samlet værdi ca. 377 kr. Art. nr. 49 udgår efter det oplyste herefter ligeledes af matrikelen.

Efter det oplyste om forholdet mellem størrelsen og værdien af de pågældende ejendomme og de disse fraskilte og tillagte arealer findes de i tinglysningslovens § 23, stk. 2, jfr. tinglysningsanordningens § 40, stk. 3, fastsatte betingelser for udstedelse af uskadelighedsattest ikke at være til stede, hvorfor

b e s t e m m e s:

Den påkærde afgørelse bør ved magt at stande.

Kæremålets omkostninger ophæves.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den i denne sag af Vestre Landsret afsagte kendelse er med Justitsministeriets tilladelse påkæret til Højesteret.

I påkendelsen har syv dommere deltaget.

Til den i kendelsen givne sagsfremstilling føjes, at det areal, som den i kendelsen under 1 nævnte ejendom afgiver fra fælleslodden art. nr. 48, udgør 3365 m² af værdi ca. 34 kr., og at det areal, som den under 3 nævnte ejendom afgiver af fælleslodderne art. nr. 48 og 49, udgør 11.659 $\frac{1}{2}$ m² af værdi ca. 118 kr.

Fem dommere stemmer for i henhold til de i kendelsen anførte grunde at stadfæste denne.

To dommere bemærker følgende:

Når henses til, at de fraskilte jordstykker er af forholdsvis ubetydelig størrelse og af værdi betydeligt under det i udstykningslov nr. 290 af 31. marts 1949 § 16 nævnte beløb af 500 kr. og i for-

bindelse hermed, at de pågældende ejendomme modtager areal af størrelse og værdi omtrent tilsvarende det, de afgiver, hvorved iøvrigt bemærkes, at udskillelsen som led i jordfordelingen har en værdiforøgelse for den enkelte ejendom til formål, må det antages, at udskillelserne kan ske uden nogen som helst fare for pantessikkerhederne. Idet der herefter ikke findes at være noget til hinder for, at de omhandlede uskadlighedsattester tiltrædes, stemmer disse dommere for at tage den kærendes påstand til følge.

Der vil være at give kendelse efter stemmeflertallet.

Thi bestemmes:

*Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.
Kæremålets omkostninger for Højesteret ophæves.*

Nr. 41/1953.

Rigsadvokaten

mod

Axel Oscar Henry Petersen (Gelting efter ordre).

(Prøveudskrivning fra psykopatforvaringsanstalten).

Østre Landsrets kendelse 14. januar 1953 (I afd.).

Ved Østre Landsrets dom af 3. maj 1950 blev Axel Oscar Henry Petersen for overtrædeles af straffelovens § 279 og § 166 i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17, dømt til anbringelse i forvaringsanstalten for psykopater.

Den 8. november 1950 indsattes domfældte på den midlertidige afdeling af anstalterne og overførtes den 9. maj 1951 til anstalten i Herstedvester. Den 20. juni 1952 overførtes han til den åbne afdeling Kastanienborg.

Tilsynsværge, forretningsfører Rich. Jensen, har nu rejst spørgsmål om prøveudskrivning af forvarede.

Overlægen ved psykopatanstalterne har i en erklæring af 9. september 1952 udtalt, at der ikke efter hans skøn kan opnås noget væsentligt ved yderligere tilbageholdelse, og at han derfor kan anbefale, at udskrivning forsøges.

Retslægerrådet har under 13. oktober 1952 udtalt, at det ikke finder det uforsvarligt, at forvarede allerede nu udskrives på nærmere angivne vilkår.

Anklagemyndigheden har ved forelæggelsen for landsretten protesteret imod, at begæringen om prøveudskrivning tages til følge.

For landsretten har tilsynsværge afgivet forklaring, idet han har oplyst, at der under forudsætning af prøveudskrivning er skaffet forvarede hyre på et dansk skib i udenrigs fart.

Under hensyn hertil findes det efter omstændighederne forsvarligt, at forvarede prøveudskrives på nedennævnte vilkår.

Thi bestemmes:

Forvarede, Axel Oscar Henry Petersen, udskrives på prøve fra psykopatforvaringsanstalten i Herstedvester på vilkår, at han forbliver på anstalten, ind-

til han afhentes af tilsynsværgeren, at han tiltræder den ovennævnte hyre, samt at han ved eventuel tilbagevenden her til landet underkaster sig anstaltens tilsyn og retter sig efter dets forskrifter, og at han i prøvetiden ikke gør sig skyldig i nye lovovertrædelser.

Sagens omkostninger, derunder i salær til den for forvarede for landsretten beskikkede forsvarer, landsretssagfører Carl Madsen, 50 kr., udredes af det offentlige.

Højesterets kæremålsudvalgs kendelse.

Den påkærede kendelse er afsagt af Østre Landsret.

I påkendelsen har tre dommere deltaget.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde

bestemmes:

Landsrettens kendelse bør ved magt at stande.

Der tillægges den for Axel Oscar Henry Petersen for Højesteret beskikkede forsvarer, højesteretssagfører Gelting, i salær 125 kr., der udredes af det offentlige.

Hermed endte højesteretsåret 1952.

Udgivere: Højesterets protokolsekretærer · G. E. C. GADS FORLAG
Triers Bogtrykkeri (Chr. & Gustav Lind) — København K
Færdig fra trykkeriet den 8. april 1953.

